T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZAVÂT-I HAYREDDİN PAŞA (vr. 200b-396a) ADLI ESERİN DİL ÖZELLİKLERİ, TENKİTLİ METNİ VE AÇIKLAMALI DİZİNİ HAZIRLANARAK DİL VE EDEBİYAT EĞİTİMİ AÇISINDAN ÇALIŞILMASI

Miraç ERTEN

(Doktora Tezi)

İstanbul, 2025

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZAVÂT-I HAYREDDİN PAŞA (vr. 200b-396a) ADLI ESERİN DİL ÖZELLİKLERİ, TENKİTLİ METNİ VE AÇIKLAMALI DİZİNİ HAZIRLANARAK DİL VE EDEBİYAT EĞİTİMİ AÇISINDAN ÇALIŞILMASI

THE STUDY OF THE WORK NAMED GAZAVÂT-I HAYREDDİN PASHA (vr. 200b - 396a) IN TERMS OF LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATION BY PREPARING LANGUAGE FEATURES, CRITICAL TEXT AND ANNOTATED INDEX

Miraç ERTEN

(Doktora Tezi)

Danışman

Prof. Dr. Mesut ŞEN

İstanbul, 2025

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2025

ONAY

Miraç ERTEN tarafından hazırlanan "Gazavât-ı Hayreddin Paşa (vr. 200b-396a) Adlı Eserin Dil Özellikleri, Tenkitli Metni ve Açıklamalı Dizini Hazırlanarak Dil ve Edebiyat Eğitimi Açısından Çalışılması" konulu bu çalışma, 25/06/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	**İmza**
TEZ DANIŞMANI	**Prof. Dr. Mesut ŞEN**	**…….**
JURİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA**	**…….**
JURİ ÜYESİ	**Dr. Öğr. Üyesi Erdoğan TAŞTAN**	**……..**
JURİ ÜYESİ	**Prof. Dr. Uğur GÜRSU**	**……...**
JURİ ÜYESİ	**Doç. Dr. Dilek HERKMEN**	**……...**
YEDEK JURI ÜYESİ	**Prof. Dr. Mehmet AÇA**	**……...**
YEDEK JURI ÜYESİ	**Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK**	**……..**

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

25/06/2025

Miraç ERTEN

ÖZ GEÇMİŞ

2011	Tevfik İleri Anadolu Lisesi mezun olma.
2016	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Programından mezun olma.
2019	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olma.
2019-	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Programına Giriş.
2023-	İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü Öğretim Görevlisi.

ÖN SÖZ

Bu tezde, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numarasıyla kayıtlı bir nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı bir nüshası bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin (vr. 200b-396a) dil özellikleri, tenkitli metni ve açıklamalı dizini hazırlanarak dil ve edebiyat eğitimi açısından çalışılması amaçlanmıştır. Eserin 1b-200a arasındaki yaprakları ise Sevde Nur Ceylan Erten tarafından doktora tezi olarak çalışılmaktadır.

Türk edebiyatında pek çok örneği görülen gazavatnamelerde özellikle Müslüman olmayan milletlere karşı yapılan savaşlar anlatılmaktadır. *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserde de 200b-396a yaprakları arasında Hızır'ın (Barbaros Hayrettin Paşa) başından geçen gazalar anlatılmıştır.

Bu eserin mensur ve manzum olmak üzere iki telifi bulunmaktadır. Eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümündeki 2639 numaralı nüshasında metin içinde geçen "telif-i Seyyid Murad" ibaresinden ve 16. yüzyılın ortalarında yaşayan Murâdî mahlaslı şairin eserlerinden yola çıkılarak *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin müellifinin Seyyid Murâd olduğu anlaşılmaktadır. Seyyid Murâd, Kanuni Sultan Süleyman'ın Barbaros Hayreddin Paşa'dan başından geçen gazaları anlatmasını emretmesi üzerine bizzat Barbaros Hayrettin Paşa'nın anlatımıyla eserini sade bir dille manzum ve mensur olarak yazmıştır.

16. yüzyılda kaleme alınan eserin dili hakkında tam bir sınır çizmek mümkün görünmemektedir. Eserin dilini Osmanlı Türkçesine dâhil edebileceğimiz gibi, bu yıllarda yazılmış eserlerin imlalarında kesin hatlarla ayrışma söz konusu olmadığı için bu eseri Eski Türkiye Türkçesi ile kaleme alınmış bir eser olarak da görebiliriz. Eski Türkiye Türkçesi 13. yüzyıl başları ile 15. yüzyıl sonlarında ve etkisi 16. yüzyılda da devam ederek Anadolu'da kullanılmakta olan dil iken 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar ise yerini Osmanlı Türkçesine bırakmaktadır. Bu yönüyle ortaya konulan tenkitli metinde Türkçenin tarihî seyri içindeki gelişimi görülmektedir. Bunun yanı sıra denizcilikle ilgili pek çok kelime barındırmasından dolayı metnin kelime kadrosunda İtalyanca, İspanyolca ve Rumcaya ait sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir.

Bu çalışma; "Giriş", "İlgili Araştırmalar", "Yöntem", "Bulgular", "Sonuç", "Kaynakça" ve "Ekler" olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde çalışmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıltıları üzerinde durulmuş olup dil, edebiyat ve eğitim konuları ele alınarak bu konular çalışma kapsamında anlatılmıştır.

İlgili Araştırmalar bölümünde eser üzerinden yola çıkılarak Türk diline ve edebiyat eğitimine sunduğu katkılar anlatılmıştır.

Bulgular bölümünde ilk olarak *Gazavât-ı Hayreddin Paşa'nın* İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde 2490 ve 2639 numaralı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numaralı nüshası ve Paris Bibliotheque Nationaledeki 514 numaralı nüshası hakkında bilgilendirmede bulunulmuştur. İkinci olarak *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil ve içerik özelliklerinden yola çıkılarak tarihî ve edebî olarak eğitime nasıl fayda sağlayabileceği konusunda değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca eğitim sistemimiz için önemli bir nokta olarak kabul edilen değerler eğitimi konusunda bilgilendirmede bulunulmuştur. Ardından eserin örneklerle dil incelenmesi yapılmış olup transkripsiyon alfabesiyle yazımı verilmiştir. Metnin transkripsiyonu esnasında yazım hataları dipnotlarla gösterilmiştir. Açıklamalı dizinde ise kelimelerin anlamları metinden yola çıkılarak verilmiştir. Bundan ötürü bazı kelimelerin birden çok anlamları burada gösterilmiştir.

Sonuç bölümünde çalışmanın bulgular bölümünden elde edilen verilerle ortaya çıkan sonuçlar hakkında bilgi verilmiş ve *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi açısından değerlendirilmiştir.

Bu uzun ve meşakkatli akademik yolculuk boyunca manevi ve maddi desteklerini bir an olsun esirgemeyen, her koşulda yanımda olan, sorduğum bütün sorulara sevecen bir şekilde yaklaşarak yanıtlayan biricik eşim ve biricik aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamın her aşamasında bilgi, deneyim ve rehberliğiyle bana yol gösteren ve kılavuzluk eden, akademik bakış açımı geliştirmeme katkı sağlayan kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Mesut Şen'e teşekkür ederim.

Doktora programı bursu kapsamında tez çalışmalarım boyunca bana maddi destek sağlayan Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğüne teşekkür ederim.

Miraç ERTEN

İstanbul, Haziran 2025

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numarasıyla kayıtlı bir nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı bir nüshası bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özellikleri, tenkitli metni ve açıklamalı dizini hazırlanarak dil ve edebiyat eğitimi açısından çalışılmıştır.

Bu eser, Kanuni Sultan Süleyman'ın, Barbaros Hayrettin Paşa'dan başından geçen gazaları anlatmasını istemesinden dolayı ortaya çıkmıştır. Nitekim Barbaros Hayrettin Paşa bu emri aldıktan sonra kendisinin yanında çalışan Murâdî mahlaslı şair ve aynı zamanda denizci olan Seyyid Murâd'dan gazalarını anlatan bir eser yazmasını istemiştir.

Çalışma giriş, ilgili araştırmalar, yöntem, bulgular, sonuç, kaynakça ve ekler olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıltıları üzerinde durulmuş olup dil, edebiyat ve eğitim konuları ele alınarak bu konular çalışma kapsamında detaylı olarak anlatılmıştır.

Bulgular bölümünde *Gazavât-ı Hayreddin Paşa'nın* çalışmış olduğumuz dört nüshası hakkında bilgilendirmede bulunulmuştur. Ardından bu nüshalarda kendisinden bahsedilen Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatı hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Bu bölümden sonra *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil ve içerik özelliklerinden yola çıkılarak tarihî ve edebî olarak eğitime nasıl fayda sağlayabileceği konusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Aynı zamanda eserin dil özellikleri, Türk dili açısından taşıdığı nitelikler, dil incelemeleri ve açıklamalı dizini yer almaktadır.

Sonuç bölümünde çalışmadan elde edilen sonuçlara yer verilerek eser Türk dili ve edebiyatı bağlamında değerlendirilmiştir. Metnin dil incelemesinde eserin 16. yüzyıl geç Eski Türkiye Türkçesi özellikleri taşıdığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı eser Türkçenin tarihsel gelişim sürecine ışık tutması açısından öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Gazavât-ı Hayreddin Paşa, Barbaros Hayreddin Paşa, Eski Türkiye Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Türk dili ve edebiyatı eğitimi

ABSTRACT

The aim of this study is to prepare the critical text of the work named *Gazavat-ı Hayreddin Pasha*, which has two copies registered in the Turkish Manuscripts Department of Istanbul University Library with numbers 2490 and 2639, one copy registered in the Vienna Nationalbibliotheque with number 1004 and one copy registered in Paris Bibliotheque Nationale with number 514, and its linguistic features, its importance in terms of language and literature education, and its annotated index.

This work emerged because Suleiman the Magnificent asked Barbaros Hayrettin Pasha to tell about the ghazas he had experienced. As a matter of fact, after Barbaros Hayrettin Pasha received this order, he asked Seyyid Murad, a poet and sailor with the pseudonym Murâdî, who worked for him, to write a work about his ghazas.

The study consists of seven chapters: introduction, related studies, method, findings, conclusion, bibliography and appendices. In the introduction part, the problem, purpose, importance, limitations and assumptions of the study are emphasized, and language, literature and education issues are discussed and these issues are explained in detail within the scope of the study.

In the findings section, information was given about the four copies of *Gazavat-ı Hayreddin Pasha* that we studied. Then, information was given about the life of Barbaros Hayreddin Pasha, who is frequently mentioned in these copies. After this section, an evaluation was made about how the work called *Gazavat-ı Hayreddin Pasha* could benefit education historically and literaryly, based on its language and content features. It also includes the linguistic features of the work, its qualities in terms of Turkish language, language analysis and an annotated index.

In the conclusion section, the results obtained from the study are included and the work is evaluated in the context of Turkish language and literature. In the linguistic analysis of the text, it was determined that the work has characteristics of late 16th century Old Anatolian Turkish. Therefore, the work is important in terms of shedding light on the historical development process of Turkish.

Keywords: Gazavat-ı Hayreddin Pasha, Barbaros Hayreddin Pasha, Old Anatolian Turkish, Ottoman Turkish, Turkish Language and Literature Education

İÇİNDEKİLER

ONAY iv
ETİK BEYANI v
ÖZ GEÇMİŞ vi
ÖN SÖZ vii
ÖZET ix
ABSTRACT x
İÇİNDEKİLER xi
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ xvi
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ xviii
BÖLÜM I: GİRİŞ 19
1.1. Problem 19
1.2. Amaç 20
1.3. Önem 20
1.4. Sınırlılıklar 21
1.5. Sayıltılar 21
1.6. Tanımlar 21
1.6.1. Dil 21
1.6.2. Edebiyat 22
1.6.3. Eğitim 23
BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 24
2.1. Gazavatname 24
2.2. Barbaros Hayreddin Paşa 26
BÖLÜM III: YÖNTEM 30
3.1. Araştırmanın Modeli 30
3.2. Evren ve Örneklem 30
3.3. Veri Toplama Araçları 30
3.4. Verilerin Toplanması 31
3.5. Verilerin Çözümlenmesi 31
BÖLÜM IV: BULGULAR 32
4.1. Giriş 32
4.1.1. Gazavât-ı Hayreddin Paşa 32
4.1.2. Eserin Nüshaları 35
4.1.2.1. Çalışılan Nüshalar 39
4.1.3. Eserin İçeriği 42
4.1.4. Eserin Dili ve Üslubu 46

4.1.5. Gazavât-ı Hayreddin Paşa'nın Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimine Katkısı 51
4.2. Dil İncelemesi 60
4.2.1. Yazım Özellikleri 61
4.2.1.1. Ünlülerin Yazımı 61
4.2.1.1.1. a ünlüsünün yazımı 61
4.2.1.1.2. e ünlüsünün yazımı 62
4.2.1.1.3. ı, i ünlülerinin yazımı 63
4.2.1.1.4 o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı 64
4.2.1.2. Ünsüzlerin yazımı 65
4.2.1.2.1. ç ünsüzünün yazımı 65
4.2.1.2.2. g ünsüzünün yazımı 65
4.2.1.2.3. ñ ünsüzünün yazımı 66
4.2.1.2.4. p ünsüzünün yazımı 66
4.2.1.2.5. s ünsüzünün yazımı 66
4.2.1.2.6. t ünsüzünün yazımı 67
4.2.1.3. Bazı ek ve şekillerin yazımı 67
4.2.2. Ses Bilgisi 69
4.2.2.1. Ünlü değişmeleri 69
4.2.2.1.1. e > i değişikliği 69
4.2.2.1.2. ı > u değişikliği 70
4.2.2.1.3. e > ö değişikliği 70
4.2.2.1.4. ü > i değişikliği 70
4.2.2.1.5. o > u ve ö > ü değişikliği 70
4.2.2.2. Ünlü uyumu 70
4.2.2.2.1. Kalınlık-incelik uyumu 71
4.2.2.2.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu 71
4.2.2.3. Ünlü türemesi 73
4.2.2.4. Ünlü düşmesi 73
4.2.2.5. Ünlü birleşmesi 73
4.2.2.6. Ünsüz değişmeleri 73
4.2.2.6.1. b > p değişikliği 73
4.2.2.6.2. b > v değişikliği 73
4.2.2.6.3. d > y değişikliği 74
4.2.2.6.4. t > d değişikliği 74
4.2.2.6.5. ķ > ḫ değişikliği 74
4.2.2.6.6. g/ġ > v değişikliği 75

4.2.2.6.7. k/ķ > g/ģ değişikliği ... 75
4.2.2.7. Ünsüz düşmesi ... 75
4.2.2.7.1. b düşmesi ... 75
4.2.2.7.2. g/ģ düşmesi ... 75
4.2.2.7.3. l düşmesi ... 76
4.2.2.7.4. r düşmesi ... 76
4.2.2.7.5. y düşmesi ... 76
4.2.2.8. Ünsüz türemesi ... 76
4.2.2.8.1. y türemesi ... 76
4.2.2.8.2. n türemesi ... 76
4.2.2.9. Ünsüz benzeşmesi ... 76
4.2.2.10. Ünsüz ikizleşmesi ... 77
4.2.2.11. Göçüşme (metatez) ... 77
4.2.2.12. Hece düşmesi (haploloji) ... 77
4.2.3. Şekil Bilgisi ... 77
4.2.3.1. Yapım ekleri ... 77
4.2.3.1.1. İsimden isim yapma ekleri ... 77
4.2.3.1.2. Fiilden isim yapma ekleri ... 78
4.2.3.1.3. İsimden fiil yapma ekleri ... 79
4.2.3.1.4. Fiilden fiil yapma ekleri ... 80
4.2.3.2. İsimler ... 81
4.2.3.2.1. İsim çekim ekleri ... 81
4.2.3.2.1.1. Çokluk ekleri ... 81
4.2.3.2.1.2. İyelik ekleri ... 81
4.2.3.2.1.3. Hâl ekleri ... 82
4.2.3.2.1.4. Soru eki ... 84
4.2.3.2.2. Sayı isimleri ... 84
4.2.3.2.3. İsimlerde tamlama ... 84
4.2.3.2.3.1. Belirtili isim tamlaması ... 85
4.2.3.2.3.2. Belirtisiz isim tamlaması ... 85
4.2.3.2.3.3. Zincirleme isim tamlaması ... 85
4.2.3.3. Sıfatlar ... 85
4.2.3.3.1. Belirtme sıfatları ... 85
4.2.3.3.1.1. İşaret sıfatları ... 85
4.2.3.3.1.2. Sayı sıfatları ... 85
4.2.3.3.1.3. Belirsizlik sıfatları ... 86

4.2.3.3.1.4. Soru sıfatları 86
4.2.3.3.2. Niteleme sıfatları 86
4.2.3.4. Zarflar 87
4.2.3.4.1. Yer-yön zarfları 87
4.2.3.4.2. Zaman zarfları 87
4.2.3.4.3. Durum (hâl) zarfları 87
4.2.3.4.4. Miktar zarfları 87
4.2.3.4.5. Soru zarfları 87
4.2.3.5. Zamirler 87
4.2.3.5.1. Şahıs zamirleri 88
4.2.3.5.2. Dönüşlülük zamirleri 88
4.2.3.5.3. İşaret zamirleri 88
4.2.3.5.4. Soru zamirleri 89
4.2.3.5.5. Belirsizlik zamirleri 89
4.2.3.5.6. Bağlama zamirleri 89
4.2.3.6. Edatlar 89
4.2.3.6.1. Ünlem edatları 89
4.2.3.6.2. Bağlama edatları 90
4.2.3.6.3. Son çekim edatları 92
4.2.3.7. Fiiller 93
4.2.3.7.1. Şahıs ekleri 93
4.2.3.7.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri 93
4.2.3.7.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri 94
4.2.3.7.1.3. Emir şahıs ekleri 94
4.2.3.7.2. Şekil ve zaman ekleri 94
4.2.3.7.2.1. Bildirme kipleri 94
4.2.3.7.2.2. Tasarlama kipleri 96
4.2.3.7.3. Ek fiil ve bildirme kipleri 97
4.2.3.7.4. Fiillerin birleşik çekimi 98
4.2.3.7.4.1. Hikâye birleşik çekimi 98
4.2.3.7.4.2. Rivayet birleşik çekimi 98
4.2.3.7.4.3. Şartlı birleşik çekim 99
4.2.3.7.5. Fiillerde soru 99
4.2.3.7.6. Birleşik fiiller 99
4.2.3.7.6.1. İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller 99
4.2.3.7.6.2. Anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller 100

4.2.3.7.6.3. Tasvir fiilleri 102
4.2.3.7.7. Fiilimsiler 103
4.2.3.7.7.1. İsim-fiiller 103
4.2.3.7.7.2. Sıfat-fiiller 103
4.2.3.7.7.3. Zarf-fiiller 104
4.3. Tenkitli Metin Oluşturulurken İzlenilen Yol 105
4.4. Tenkitli Metin 107
4.5. Açıklamalı Dizin 318
BÖLÜM V: SONUÇ VE ÖNERİLER 883
KAYNAKÇA 886
EKLER 892

KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ

a : Her bir yaprağın ön yüzü

Ar. : Arapça

Alm. : Almanca

b : Her bir yaprağın arka yüzü

Bk. : Bakınız

C. : Cilt

çev. : Çeviren

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

Ed. : Editör

Far. : Farsça

Fel. : Felemenkçe

Fr. : Fransızca

H. : Hicri yıl

Hz. : Hazreti

hzl. : Hazırlayan

İsp. : İspanyolca

İtal. : İtalyanca

Krş. : Karşılaştırınız

M. : Miladi yıl

Mac. : Macarca

Rum. : Rumca

S. : Sayı

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

+ : İsim tabanına gelen ekten önce kullanılır.

- : Fiil tabanına gelen ekten önce kullanılır.

/ : Eklerdeki şekilleri gösterir. Dizinde yaprak numaraları ile satır numaralarını ayırmak için kullanılır.

>/< : Kelimenin hangi yöne değişim gösterdiğini belirtir.

~ : Değişik iki şekli gösterir.

[ ] : Yazmada okunamayan, olmayıp eklenen veya onarılan yerleri gösterir.

(?) : Okunamayan kelimeleri veya şüpheli durumu belirtir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	ʾ
ا	a, ā, e
آ	a, ā
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	s̲
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	z̲
ر	r
ز	z
س	s
ش	ṣ
ص	ṣ
ض	ż, ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	k, g, ñ
ڭ	g, ñ
ل	l
م	m
ن	n
ه	a, e, h
و	o, ö, u, ū, ü, v
ى	ı, i, ī, y

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir araç, kendisine has kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi ve seslerden örülmüş sosyal bir kurumdur (Ergin, 2002, s. 3). Bu tanımlardan yola çıkılarak denebilir ki, dil sadece kişilerin zihinlerinden geçirdikleri düşüncelerini, kalplerinde barındırdığı duygularını ya da hissettiklerini karşı tarafa iletme aracı olarak kalmaz, aynı zamanda bir milletin geçmişten gelerek biriktirdiği bütün kültürel ögelerini, tarihini ve hayata bakış açılarını kuşaktan kuşağa aktarmayı sağlayan en güçlü nesne ve iletişim aracıdır. Dil, canlı bir organizma gibi kendini zamanla dönüştürse de onun toplumu bir arada tutan yapısı ve toplumsal işlevi sayesinde uzun yıllar var olmaya devam edecektir.

Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyülü bir varlıktır (Aksan, 2015, s. 11). İnsanoğlunun duygularını, düşüncelerini, hayallerini ve hatta sezgilerini ifade edebildiği bu eşsiz yapı sayesinde insanlar arasında iletişim olanakları çeşitli hâle gelir ve böylelikle kültürel birikim daha sağlam şekilde gelecek kuşaklara aktarılır.

Türk dili ve edebiyatı eğitimi bağlamında dil yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürel bir mirasın taşıyıcısı ve toplumların kimliğini şekillendiren önemli bir yapı taşıdır. Burada dil hem morfoloji, sentaks vb. yapısal özellikleriyle hem de öykü, şiir vb. anlatı türleriyle edebî olarak karşımıza çıkar. Yani bu çok yönlü varoluş dilin elindeki olanakları genişletir ve çağlar boyunca varlığını devam ettirir.

Bu çalışmada, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numarasıyla kayıtlı bir nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı bir nüshası bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özellikleri, tenkitli metni ve açıklamalı dizini hazırlanarak dil ve edebiyat eğitimi açısından çalışılması amaçlanmıştır. 16. yüzyıla ait olan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özelliklerinin neler olduğu, Türk dilinin tarihsel süreç içerisindeki gelişimine nasıl katkılar sağlayacağı, eserin içerdiği söz varlığı, eserin içeriğinden yola çıkarak gazavatnamelerin içeriğinin nasıl olduğu, hangi değerlerin

işlendiği ve Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve öneminin nasıl olduğu problem konusu olarak ele alınmıştır.

1.2. Amaç

Dil yaşayan bir organizma olması sebebiyle, toplumların eğitim sayesinde ya da eğitim dışında kendi öz gelenekleriyle biriktirmiş olduğu bütün bilgileri gelecek kuşaklara miras olarak aktarır. Türk dili ve edebiyatı eğitimi sayesinde de yazılı olan eserler pek çok açıdan incelenerek gelecek nesillere miras aktarımına katkı sunar. Böylece hem eserlerin varlığı çağlar boyu devam eder hem de edebiyat eğitimi sayesinde kişilerin estetik yönleri gelişir. Bu düşüncelerden yola çıkılarak, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numarasıyla kayıtlı bir nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı bir nüshası bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özellikleri, tenkitli metni ve açıklamalı dizini hazırlanarak dil ve edebiyat eğitimi açısından çalışılması amaçlanmıştır. Bu noktadan hareketle şu sorulara cevap aranacaktır:

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özellikleri nelerdir?

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı gazavatnamenin söz varlığı nedir?

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin edebiyat (yazın) dili nedir?

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi nelerdir?

1.3. Önem

Bu araştırmadan elde edilecek bulguların;

- MEB Talim ve Terbiye Kurulunun program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı,

- Türk Dil Kurumuna katkı sağlayacağı,

- Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Tarih, Sosyoloji, Denizcilik gibi bölümlerin çalışmalarına örnek teşkil edeceği,

- Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde tarihî metinlerin kullanımına katkı sağlayacağı,

- Eski Türkiye Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi ile ilgili filoloji çalışmalarına katkı sağlayacağı,

- Araştırmacıların, konu ile ilgili yapılacak yeni çalışmalara katkı sağlayacağı,

- Millî kimlik ve tarih bilinci kazandırmaya katkı sağlayacağı

- Türk denizciliği hakkında araştırma yapmak isteyenlere katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numarasıyla kayıtlı bir nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı bir nüshası bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eser ile sınırlıdır.

1.5. Sayıltılar

- Örneklem, evreni temsil eder niteliktedir.

- *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özelliklerinin ve söz varlığının Türk dili ve edebiyatı öğretimine kaynak teşkil edebileceği, Türk dili ve edebiyatı öğretiminde bu eserden faydalanılabileceği, ayrıca dil ve edebiyat öğretiminde tarihî bağlamlı metinlerle öğrencilerin millî bilinç ve tarih şuuru kazanmalarına da katkı sağlayabileceği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Dil

Türk Dil Kurumu sözlüğünde dil; "İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan, uzlaşmaya dayalı olarak oluşturulmuş sesli veya görsel işaretler sistemi; lisan, zeban." şeklinde tanımlanmaktadır.

Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına anlatılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir (Demirel, 1993, s. 3).

Dil; insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir. Elle başla, gözle kaşla işaretler yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizi anlatırız. Fakat en mükemmel anlatma vasıtamız dilimizdir (Banguoğlu, 2019, s. 9).

İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ve başkalarına aktarılmasını sağlayan seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş sistem (Korkmaz, 2003, s. 67).

Bütün bu tanımlardan yola çıkılarak denebilir ki; dil, insanlar arasında duygu, düşünce ve isteklerin aktarılmasını sağlayan, ses temelli, uzlaşmaya dayalı, kurallı ve çok yönlü bir iletişim sistemidir. Her toplumum kendi kültürel değerlerine göre şekillenmiş, anlamlı ses ve işaretlerin oluşturduğu ortak bir yapıdır. Aynı zamanda bireyi toplumuna ve kültürüne bağlayan temel bir iletişim aracıdır.

1.6.2. Edebiyat

Türk Dil Kurumu sözlüğünde edebiyat; "Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı; yazın." şeklinde tanımlanmaktadır.

Bir kültüre ait mananın dilde ifade bulmasıdır. Onda yalnızca şiir, hikâye, roman, tiyatro, deneme gibi çağdaş edebiyat formaları değil, edeb sözcüğünün işaret ettiği söz ve eylem üzerinden üretilen kültür de yer alır (Taşdelen, 2018, s. 15).

Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve "terbiye=eğitim" anlamına gelen "edeb" kelimesi de bunu açıkça gösterir. Edebiyat ve eğitim insanla, insan topluluklarıyla ilgilenme bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır (Kavcar, 1994, s. 2).

Edebiyat, Arapça kökenli bir kelimedir. Edep (edb) kökünden türetilmiştir. Edebiyat, tabiatı, maddi alemi uzak ve yakından teşrih ederek insanlarca makbul olabilecek bir suretle anlatmaktır (Güzel, Torun, 2021, s. 25).

Edebiyat; duygu, düşünce, hayal ve olayların, dil aracılığıyla aktarıldığı ve estetik bir biçimde sunulduğu sanat dalıdır. Edebiyat, insan deneyimlerinin sözlü ya da yazılı biçimde

anlatılmasıyla, bireylerin ve toplumların kültürünü, değerlerini, tarihini, toplum yapısını ve hayal gücünü yansıtır.

1.6.3. Eğitim

Türk Dil Kurumu sözlüğünde eğitim; "Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme; terbiye." şeklinde tanımlanmaktadır.

Eğitim, insanın doğumuyla başlayıp yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir. Bu süreçte bireylere birtakım bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılır. Bunun sonucunda da bireylerde gözlenebilen birtakım davranış değişiklikleri meydana gelir (Erden, 1998, s. 13).

Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak, istendik bir şekilde değişme meydana getirme sürecidir. (Cafoğlu, 2010, s. 14).

Kısacası eğitim; bireyin bilgi, beceri, tutum, değer ve davranışlarını geliştirmeyi amaçlayan, planlı ve sistemli bir etkileşim sürecidir. Bu süreç, bireyin hem kendisini tanımasını hem de toplumla bir bütünlük içinde yaşamasını sağlayarak, onu sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama hazırlar. Ayrıca eğitim yalnızca okul ortamında değil, ailede, toplumda ve bireyin yaşadığı her ortamda deneyim yoluyla gerçekleşebilir.

BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili olarak gazavatname ve Barbaros Hayraddin Paşa hakkında bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Gazavatname

Arapça "gazâ/gazve" ile Farsça "nâme" kelimesinden meydana gelen gazavâtnâme sözcüğü düşmanla yapılan savaşları konu alan eserlerin genel adıdır. Gazavât, gazâ kelimesinin çoğuludur. Gazâ; cenk, savaş, din düşmanı üzerine yapılan sefer ve saldırış, din düşmanlarına karşı zafer kazanmadır (Devellioğlu, 1998, s. 804). Bu eserlerde çoğunlukla Müslümanların diğer dinlerden olan topluluklara karşı İslam uğruna gerçekleştirdiği seferler anlatılırken, savaşın askerî yönden getirmiş olduğu zaferlerin yanı sıra dinî ve ahlakî yönü de ön plana çıkarılarak anlatılır.

Gazavatnameler, İslam uğruna yapılan mücadeleleri kutsal ve mübarek bir görev olarak ele alır; bu uğurda yapılan savaşlarda gazi ya da şehit olan kişiler birer kahraman olarak gösterilir. Bundan dolayı kahramanlık, fedakârlık ve Allah yolunda cihat gibi kavramlar sıkça vurgulanır. Ayrıca bu metinlerde cihat için yapılan savaşın detaylarına ulaşmak mümkündür. Savaşların nasıl başladığı, niçin yapıldığı, savaş sırasındaki önemli olaylar, komutanların kahramanlıkları ve savaşın sonunda elde edilen zaferler en ince ayrıntılarına kadar anlatılır.

Gazavâtnâmelere ilk olarak megâzî adı altında Arap edebiyatında rastlanmaktadır. Destanî mahiyetteki örnekler bir yana bırakılırsa gazavâtnâme geleneği Türk edebiyatında Osmanlı akınlarının yoğun şekilde yaşandığı XV. yüzyılda başlar ve XVI. yüzyılda büyük bir gelişme gösterir (Levend, 2000, s. 1). Bu dönemde özellikle Balkan topraklarına ve Avrupa içlerine yapılan seferler, gazavatnamelerin temel konusunu oluşturur. Eserlerde akıncı beylerinin, sancak beylerinin ve ünlü komutanların kahramanlıkları, zaferleri ve savaşlardaki yiğitlikleri diğer kişilere örnek olması için detaylı olarak anlatılır.

Türk edebiyatında gazavatnameler biçimsel olarak üç şekilde karşımıza çıkmaktadır: Manzum, mensur ve manzum mensur karışık olarak yazılanlar. Bu gazavatnameler konuları itibarıyla aslında zafernamelere benzemektedir. Her iki türde de savaşlar, zaferler ve kahramanlıklar merkezde yer alır. Ancak gazavatnamelerde dinî vurgu ve gaza anlayışı daha

belirgindir; zafernameler ise daha çok belirli bir zaferin ardından bir kişiyi veya yönetimi yüceltmeye yönelik övgü dolu metinler olarak karşımıza çıkar.

XV ve XVI. yüzyılın Türk edebiyatında yer edinmiş olan gazavatnameler konuları bakımından ayrılmaktadır. Konuları bakımından gazavatnâmeler; *Süleymannâme*, *Selîmnâme* gibi padişahlardan birinin zamanındaki olayları tasvir edenler; *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*, *Gazavât-ı Mustafa Paşa* gibi ünlü kumandanlardan birinin gazâlarını tasvir edenler; *Feth-i Kal'a-ı Belgrad* gibi sadece bir kalenin alınmasını tasvir edenler olmak üzere üç grupta ele alınabilir (Levend, 2000, s. 4). Bir padişahın gazalarına odaklanan gazavatnameler genellikle dönemin büyük seferlerini ve bu seferlerde padişahların rollerini anlatırken, komutan ve devlet adamı merkezli olanlar bireysel kahramanlıkları ve savaş stratejilerini ayrıntılı biçimde anlatır. Belirli bir kalenin ya da bölgenin fethi gibi daha dar kapsamlı eserlerde ise düşmanla girilen çatışmalar, savaşta kullanılan araç gereçler ve zafer öne çıkarılır.

Yukarıda anlatılan her üç türde de ortak olan unsur, gaza ruhunun ve cihat anlayışının eserlere sinmiş olmasıdır. Eserlerdeki anlatım, yalnızca tarihî bilgi vermekle kalmaz; okuyucunun duygularına hitap eden coşkulu bir üslupla savaşın kutsallığını ve kahramanlığın yüceliğini yansıtır. Bu nedenle gazavatnameler sadece tarihî metinler değil, aynı zamanda Osmanlı toplumunun dinî, ahlaki ve kültürel değerlerini gösteren belgeler niteliğindedir.

Türk edebiyatında bugüne kadar tespit edilebilen gazavatnâmelerin sayısı 250'nin üzerindedir. Bunlardan kırk kadarı manzum olup mesnevi tarzında kaleme alınmıştır (Erkan, DİA, C. 13, s. 439) Türk edebiyatındaki gazavatnamelerden bazıları şunlardır: *Gazavât-ı Sultan Murad, Enîsü'l-guzât, Gazavât-ı Hayreddin Paşa, Sinan Paşa'nın Gazavâtı, ez-Zühretü'n-neyyire, Muradnâme, Cihâdnâme-i Hasan Paşa, Gazavât-ı Tiryâkî Hasan Paşa, Gazânâme-i Cezzâr Gazi Ahmed Paşa* vb.

Gazavatnameler üzerine yapılmış olan bazı çalışmalar ise şunlardır: Agâh Sırrı Levend'in *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*; Derviş Gubârî'nin *Gazavât-nâme-i Midilli*; Ahmet Şefik Şenlik'in *Tiryâkî Hasan Paşa Gazavâtnâmesi ve Bazı Filolojik Notlar*; Fahir İz'in *Eski Türk Edebiyatında Nesir*; Necib Âsım'ın *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eseri bu alanda yazılmış olan önemli eserlerdendir.

Sonuç olarak, gazavatnameler, sadece tarihî bir anlatı değil, aynı zamanda dönemin kültürel hayatı hakkında da bilgi veren metinlerdir. Bu metinler, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki padişahların, devlet adamlarının, komutanların savaşlardaki motivasyonlarını, fetihlerin anlamlarını ve halkın kahramanlık anlayışını ortaya koyarak, o dönemi daha derinlemesine anlamamıza olanak sağlar. Bu nedenle, gazavatnameler hem tarihçiler hem de edebiyat araştırmacıları için değerli birer kaynak ve Osmanlı kültürünün gaza politikaları hakkında bilgi edinmek için vazgeçilmez eserlerdir.

2.2. Barbaros Hayreddin Paşa

Büyük Osmanlı Türk denizcisi, Kaptan-ı Deryâ Hızır Hayreddin Paşa Midilli'de doğdu. Babası Midilli'nin fethi üzerine kale muhafızı olarak buraya gelmiş, aslen Vardar Yenicesi'nden Yakup Ağa idi. Doğum tarihi kesin olarak belli değildir. 1466-1476 yılları arasında çeşitli rivayetler vardır (Düzdağ, 2014, s. 395). Havuç rengine yakın kırmızı sakalından ötürü Batılılar kendisine "kırmızı sakal" anlamına gelen "Barbarossa" adını verirken, Hayreddin lakabını ise din uğruna işler yaptığı için Yavuz Sultan Selim vermiştir. Bu ünlü denizcinin hayatının dönüm noktaları, hayatından kesitlerle şöyledir:

Dört kardeş içerisinde en küçükleri olan Hızır gençlik yıllarında vaktinin çoğunu denizde geçirmeye başlamıştır. Henüz gençlik çağında yaptırdığı küçük bir gemi ile Midilli ve Eğriboz Adası'nda ticaretle ilgilenerek geçimini sağlamıştır. Aynı zamanda bu yıllarda Şehzade Korkut'un himayesi altına girmiştir. Şehzade Korkut'un himayesi altında yaşadığı yıllarda İspanyolların Endülüs'te Müslümanlara zulmetmeye başlamasıyla bu bölgedeki dengeler bozulmaya başlamış ve Hızır ile ağabeyi buradaki Müslümanları zulümden kurtarmak için Batı Akdeniz kıyılarına gitmeye karar vermişlerdir.

> 1513 yılında Tunus'a varan Oruç ve Hızır reisler değerli hediyelerle sultanın huzuruna çıkarak barınacak bir yer talep ettiler. Tunus sultanı mâli ganimetten beşte birini almak şartıyla Halkülvad (La Goulette) Kalesi'nde kalmalarına izin verdi. Gemileri bağlayıp kışları Halkülvad'da geçiren reisler bahar geldiğinde denize açılıp akınlar yaptılar. Hızır Reis ilk deniz akınlarında biri on beş diğeri on dokuz oturaklı iki gemiyle Hıristiyan yakasına geçmiş, önce on iki oturaklı bir gemiyi, üç gün sonra Ceneviz'den çıkagelen büyük bir kalyonu ve sonra da buğday yüklü büyük bir gemiyi zapt etmeyi başardı. Böylece yirmi bir gün sonra büyük bir ganimetle Tunus'a döndüler (Gündoğdu, Şahin, Altun, 2019, s. 32).

1515 yılına girildiğinde Hızır Reis, gençlik yıllarını geçirdiği Midilli'ye geri dönmüştür. Burada iken Yavuz Sultan Selim'in himayesine girip girmemeyi ağabeyi ile uzunca bir süre düşünmüşlerdir. Nitekim bir zaman sonra düşünceleri kesinleşmiş ve Muhiddin Reis'i hediye dolu gemi ile İstanbul'a göndermişlerdir. Yavuz Sultan Selim, Muhiddin Reis'i ve beraberindekileri hoş karşılamıştır. Böylece Hızır Reis ve ağabeyi artık Osmanlı

İmparatorluğu'nun da desteğini almışlardır. 1517 yılında Tilimsan şehrini ele geçirdikten bir yıl sonra İspanyolların bu şehre tekrar saldırı düzenlemesi üzerine ağabey Oruç Reis bu savaşta şehit olmuştur.

> Yalnız kalan Hızır Osmanlı desteğini güçlendirmek için adamlarından Hacı Hüseyin'i, Cezayir halkının Ekim 1519 tarihli arîzası ve kırk esirle birlikte Osmanlı padişahına gönderdi. Afrika'da olup bitenleri öğrenen Yavuz Sultan Selim, "Hızır Reis nasrüddîndir, hayrüddîndir" diye memnuniyetini ifade ederek onun Cezayir hâkimi olarak tanındığını belirten bir hatt-ı şerif gönderdi. Ayrıca kendisine Anadolu'da gönüllü asker toplama imtiyazı tanınarak yeniçerilerle topçulardan oluşan 2000 kişilik bir yardımcı birlik gönderilmesi kararlaştırıldı. Böylece hutbenin padişah adına okunduğu Cezayir Osmanlı topraklarına katılmış olduğu gibi Hızır da artık Hayreddin Paşa diye anılmaya başlandı (Turan, DİA, C. 5, s. 65).

Cezayir'in hâkimiyet altına alınmasıyla bu toprakların yönetimini Hızır Reis ikiye ayırmaya karar vermiştir. Şehrin doğu kısımlarının yönetimini burada yaşayan Ahmed Bin Kâdî'ye, batı bölgelerinin yönetimini ise Muhammed Bin Ali'nin kontrolüne bırakmıştır. Fakat bu bölgelerdeki artan Türk nüfusunu tehdit olarak gören İspanyollar tekrardan saldırıya geçmiştir. Seksen kadar gemiden oluşan savaş filosu 1519 yılında Cezayir'in doğu kıyılarına çıkartma yapmıştır. Bu çıkartma Hızır Reis tarafından püskürtülmüştür ve aynı zamanda bu savaştan sonra Batılılar Hızır'a, kızıl sakal anlamına gelen "Barbarossa" lakabını vermişlerdir.

Barbaros Hayreddin Paşa donanmasındaki Osmanlı'nın deniz gücü gittikçe kuvvetlenmiştir. Nitekim bu güçlü filo sayesinde Akdeniz'deki pek çok ada ele geçirilmiş ve Barbaros Hayreddin Paşa, 1520-1530 yılları arasında bütün bu bölgenin hâkimi olmuştur. 1531'de Barbaros Hayreddin Paşa'nın çoğu yeri ele geçirmesi Andrea Doria isimli şöhretli denizciyi rahatsız etmiştir. Andrea Doria ve kumandasındaki filo birkaç defa baskın girişiminde bulunmuş ancak sonuç elde edemeden geri dönmek zorunda kalmışlardır.

> 27 Aralık 1533'te Kanuni Sultan Süleyman tarafından Barbaros Hayreddin Paşa'ya Osmanlı donanmasının Kaptan-ı Deryalığı verildi. Bu rütbeden sonra Barbaros Hayreddin Paşa ilk olarak Koron Kalesi'ni Andrea Doria kuvvetlerinden geri aldı ve Tunus'ta egemen olan Berberi hanedanından Beni-Hafs devletine son vererek Osmanlılara bağladı. Daha sonra Alman imparatoru V. Karl Tunus'u geri aldı. Bunun üzerine Barbaros Hayreddin Paşa Balear Adaları'na sefer düzenleyerek buraları yakıp yıktı (Büyük Ansiklopedi, C. 2, s. 639).

Hayreddin Paşa bu başarılarından sonra Avlonya'ya sefer düzenlemeye karar vermiştir. Bu seferi de zaferle sonuçlanmıştır. Bu seferden sonra Cerbe Adası'na uğramış ve burada biraz vakit geçirdikten sonra tekrar İstanbul'a doğru yola çıkmıştır. Payitahta varınca hem halk hem de padişah, Hayreddin Paşa'yı sağlıklı gördükleri için çok fazla memnun olmuşlardır.

> 27 Eylül 1538 yılında Hayreddin Paşa büyük bir coşkuyla harekete geçti. Preveze Boğazı'ndan çıkıp deniz yüzünde altı mil kadar yerde demir atarak yüz yirmi iki parça gemiyle üçer toplu ateş edip düşmanın üzerine yürüdü. Andrea Doria bu heybeti görünce yanında olan kadırgaları alıp barçaların öte yanına geçirdi. Barçalar da o kadırgaları görüp deryadan yana çıkıp kaçtılar. Hayreddin Paşa Hıristiyan donanmasının kaçtığını görünce dönüp yine Preveze limanına girdi, kale önüne demir bırakıp yattılar (Gündoğdu vd., 2019, s. 56).

Böylece Türk denizcilik tarihi açısından çok önemli kabul edilen Preveze zaferi elde edilmiş oldu. Preveze Zaferi'yle Doğu Akdeniz'den sonra Orta Akdeniz bölgesinde de Türk üstünlüğü sağlanmış oldu. Bu arada Doria tarafından daha önce ele geçirilen Adriyatik kıyısındaki Nova da kolaylıkla geri alındı. Venedik Osmanlılarla bir barış yaparak ittifaktan ayrılırken V. Karl'ın Cezayir'e karşı giriştiği 1541 seferi ise hezimete dönüştü. (Turan, DİA, C. 5, s. 67)

1544 yılında Hayreddin Paşa donanması ile İspanya ve İtalya topraklarına saldırılarda bulunmuştur. Nitekim bu uzun süren saldırılar sonucunda İspanya kralını barışa mecbur kılarak beraberindeki pek çok ganimetle İstanbul'a geri dönmüştür. Barbaros Hayreddin Paşa İstanbul'da iki yıl daha yaşadıktan sonra 1546 yılında vefat etmiştir. İstanbul'da Beşiktaş semtinde deniz kenarındaki türbesine defnedilmiştir.

Sonuç olarak Barbaros Hayreddin Paşa kabiliyeti ve azmi ile korsanlıktan kaptanıderyalık rütbesine kadar yükselmiştir. Sağlığında Kanuni Sultan Süleyman'ın, Barbaros Hayreddin Paşa'dan bütün bu savaşlarını anlatmasını istemesinden dolayı Barbaros Hayreddin Paşa bu gazalarını anlatmış ve yanında bulunan Murâdî mahlaslı Seyyid Murâd tarafından bu anlatılanlar yazılmış ve bu günlere ulaşmıştır.

Barbaros Hayreddin Paşa'nın Osmanlı Devleti için önemi, yalnızca kazandığı deniz savaşlarıyla sınırlı olmayıp, Osmanlı'nın denizlerdeki egemenliğini güçlendirmesi, Akdeniz'de siyasi ve askeri üstünlük sağlaması, İspanya, İtalya, Venedik gibi büyük Avrupa güçlerine karşı başarılı deniz seferleri gerçekleştirmesiyle daha da pekişmiştir.

Hayreddin Paşa, Osmanlı donanmasını Akdeniz'in hâkimi hâline getirmiştir. Özellikle 1538 yılında kazandığı Preveze Deniz Zaferi, Türk denizcilik tarihinin dönüm noktalarından biridir. Bu zaferle birlikte Osmanlı, Doğu ve Orta Akdeniz'de üstünlük kurmuş, Avrupa deniz güçlerinin Akdeniz'deki etkinliği büyük ölçüde zayıflatılmıştır. Bu başarı sayesinde Akdeniz bir Osmanlı gölü hâline gelmiş ve deniz ticareti güvenli hale getirilmiştir.

Barbaros Hayreddin Paşa'nın Osmanlı Devleti için bir diğer önemli yönü ise, Cezayir'in Osmanlı topraklarına katılmasındaki payıdır. Kendi girişimleriyle Cezayir'i Osmanlı

himayesine alarak bölgedeki Osmanlı nüfuzunu artırmış ve bu sayede Osmanlı Devleti, Kuzey Afrika'daki sularda çok daha rahat hareket etmiştir.

Barbaros Hayreddin Paşa, Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki gücünün sembolü haline gelmiş bir kahraman olmuştur. Onun cesareti, denizcilik bilgisi ve stratejik zekâsıyla Osmanlı'nın Akdeniz'deki üstünlüğü pekişmiştir. Onun başarıları sayesinde Osmanlı Devleti, sadece karada değil denizlerde de büyük bir imparatorluk olduğunu tüm dünyaya göstermiştir.

Osmanlı Devleti denizcilik tarihi için önemli bir kişi olan Barbaros Hayreddin Paşa hakkında yazılmış olan bazı eserler ise şunlardır: Ertuğrul Düzdağ'ın *Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hâtıraları*; Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil'in *Barbaros Hayreddin Paşa: Kaptan Paşa'nın Seyir Defteri*, *Barbaros Hayreddin Paşa Akdeniz'i Türk Gölü Yapan Amiral*; Abdullah Yıldız'ın *Barbaros Hayreddin Paşa Akdeniz'in Reisi*; Abdullah Gündoğdu, Hüseyin Güngör Şahin ve Dilek Altun'un *Barbaros Hayreddin Paşa Gazavâtnâmesi ve Zeyli*; Ali Rıza Seyfi'nin *Barbaros Hayreddin*; Kalelizade Şükrü'nün *Barbaros Kardeşler*; İskender Fahrettin Sertelli'nin *Barbaros: Gençliği, Akınları ve Ölümü*; Fevzi Kurtoğlu'nun *Barbaros Hayrettin Paşa* adlı eseri Barbaros Hayreddin Paşa hakkında yazılmış olan eserlerden bazılarıdır.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, belirli bir konu, problem veya soruya sistemli, planlı ve nesnel yöntemlerle bilgi toplamak, analiz etmek ve sonuca ulaşmak amacıyla yapılan bilimsel bir çalışma olup; sosyal bilimlerin değişken yapısı, özellikle eğitim alanındaki araştırmacıları nitel yöntemlere dayalı araştırma modelleri geliştirmeye yöneltmiştir. Nitel araştırma, insanın kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir (Özdemir, 2010: 326).

Çalışmamız konusu itibarıyla sosyal bilimlerin kapsamındadır. Sosyal bilimler kapsamış olduğu konular açısından değerlendirildiğinde çoğunlukla nitel araştırma yöntemleriyle incelenir.

Bu araştırmada, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numarasıyla kayıtlı bir nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı bir nüshası bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin dil özellikleri, tenkitli metni ve açıklamalı dizini hazırlanarak Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemi uygulanarak ortaya konulacaktır.

3.2. Evren ve Örneklem

- Araştırmanın evreni Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eserin nüshalarıdır.

- Araştırmanın örneklemi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı nüshalar, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı ve Paris Bibliotheque Nationalede kayıtlı 514 numaralı nüshalardır. Bu nüshalardan hareketle eserin (vr. 200b -396a) yaprakları arası dikkate alınacaktır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanmasında literatür taramasından yararlanılmıştır ve veriler, doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler, araştırmanın amacına uygun olarak değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, alan odaklı bir yaklaşım benimsenmiş ve veri toplama sürecinde öncelikle konuyla ilgili kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Bu tarama sayesinde araştırmada kullanılabilecek kaynaklara ulaşılmıştır. Söz konusu kaynaklara çeşitli kütüphanelerden, çevrim içi veri tabanlarından ve internet üzerindeki diğer kaynaklardan erişilmiştir. Ardından, araştırma kapsamında ele alınan eser içerik analizi yöntemiyle incelenmiş; bu inceleme sonucunda elde edilen bilgi ve bulgular doğrultusunda veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlenmesi

Bu çalışmada veri çözümleme sürecinde doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Eserin dil yönünden incelenmesi yapılmış, transkripsiyon alfabesi kullanılarak Latin harflerine aktarımı gerçekleştirilmiş, tenkitli metin oluşturulmuş ve eserin açıklamalı dizini hazırlanmıştır. Sonuç bölümünde ise genel ifadelere yer verilerek, literatür taraması ve doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler çözümlenmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

4.1. Giriş

4.1.1. Gazavât-ı Hayreddin Paşa

Osmanlı Devleti'nin en ünlü denizcilerinden birisi olan, Cezayir'in fethedilip Osmanlı topraklarına katılmasını sağlayan, Osmanlı donanmasının güçlenmesinde ve Akdeniz'deki deniz hâkimiyetinin sağlanmasında kilit rol oynayan Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatının dönüm noktalarının ve özellikle de katıldığı savaşlarının anlatıldığı eseridir.

Bu eser, 16. yüzyılda Osmanlı'nın Akdeniz'deki siyasî ve askerî faaliyetlerini birincil ağızdan doğrudan anlatması bakımından büyük bir tarihî değer taşır. Aynı zamanda bu metin, kahramanlık ve gaza anlatılarıyla destansı bir üsluba da sahiptir. Edebî yönünün yanı sıra, dönemin denizcilik kültürünü, limanlarını, savaş taktiklerini ve önemli deniz seferlerini ayrıntılarıyla yansıtması açısından kültürel ve coğrafi bilgi kaynağı olarak da önemlidir. Bundan dolayı hem tarihçiler hem de edebiyat araştırmacıları için eşsiz bir başvuru niteliği taşımaktadır. Bu yönleriyle *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*, yalnızca bir hatırat değil, aynı zamanda bir dönemin denizcilik tarihî hakkında derin bilgiler içermesi açısından değerli bir tarih belgesidir.

Bu eser hakkındaki ilk bilgileri veren ise Joseph von Hammer olmuştur. Joseph Von Hammer eser hakkında bilgi verirken müellifinin Sinan Çavuş adında birisi olduğunu ifade etmiştir. Eserin müellifi, muhtemelen XV. yüzyılın son çeyreğinde doğan ve bahriyeden yetişen, 1525'te yazılmış olan *Kitâb-ı Bahriyye*'nin telifinde görev alan, daha sonra Kaptanıderyâ Barbaros Hayreddin Paşa'nın hizmetine giren Murâdî mahlaslı şair Seyyid Murad'dır (Gallotta, DİA, C. 13, s. 437). Hayatı hakkındaki pek az bilgi kendi eserlerinde verdiği mâlûmata dayanır. Murâdî, mahlası olup asıl adı Murad olmalıdır. Kaynaklarda Seyyid Murâdî diye anılır. Kendisi hakkında verdiği ilk bilgi Pîrî Reis'in Kitâb-ı Bahriyye'sinin yazımında görev almış olmasıyla ilgilidir. (Özcan, DİA, C. 31, s. 193)

Eserden dolaylı olarak anlaşıldığına göre, Kanuni Sultan Süleyman'ın veziri vasıtasıyla Hayreddin Paşa'dan o zamana kadar denizde ve karada yapmış olduğu gazaları kayda geçiren bir tarih yazdırmasını emretmiş, bunun üzerine Seyyid Murad tarafından biri düzyazı diğeri manzum olarak Hayreddin Paşa Gazavâtnâmesi kaleme alınmıştır (Gündoğdu vd., 2019, s. 15).

Seyyid Murâdî'nin yazdığı eserlerin içeriğinden yola çıkılarak 1535'li yıllardan itibaren Barbaros Hayreddin Paşa'nın maiyetinde bulunması muhtemeldir. Onun maiyetindeyken ise çoğunlukla müellif olarak görevlendirildiği açıktır. Nitekim *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*, *Bahirnâme*, *Tarih-i Feth-i Şikloş ve Üstun-ı Belgrad* adlı eserlerinde olduğu gibi onun, denizcilikle ilgili eserlerin yazarı olarak görevlendirildiği düşünülmektedir.

Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eserin müellifinin Murâdî olduğuna ise eserin giriş kısmındaki şu bilgilerden ulaşabilmekteyiz:

Tebārek ve Te'ālā mā-şā'e fī'd-dünyā ve'l-āḫireti ma'a-aḫīhi mine'l-evveli ve'l-āḫiri fī'l-berr ve'l-baḥr ve te'līf-i Seyyid Murād raḥmetu'llāhi 'aleyh ilā yevmi'l-mī'ād.

> Bununla beraber Osmanlı İmparatorluğu'nun Akdeniz'de hâkimiyetini kurduğu bir sırada, donanmanın başında bulunan büyük Amiral Hayreddin Paşa'nın hayat ve seferleri için sağlam ve güvenilir bir kaynak teşkil eden Seyyid Murâd tarafından yazılmış bu eserin Türk deniz tarihinin en önemli eserlerinden biri olduğu kuşkusuzdur. O, aynı zamanda, Osmanlı edebî çevrelerinde takdir görmüş hikâye dalında mühim bir eserdir. (Çev. Akdemir, C. 45, s. 474).

Barbaros ve seferleri için tek orijinal kaynak olan Gazavât-ı Hayreddin Paşa'dan ilk istifade eden Kâtib Çelebi'dir. Kâtib Çelebi, Tuhfetü'l-kibâr fî esfâri'l-bihâr adlı eserinin Barbaros kardeşlerle ilgili bölümünü bu kitaptan faydalanarak yazmıştır (Gallotta, DİA, C. 13, s. 438).

Bu eser yalnızca Osmanlı Devleti sınırları içerisinde değil aynı zamanda Batı'da da büyük ilgi görmüş ve çeşitli dillere tercüme edilmiştir. 1578 yılında İspanya Kralı'nın isteği ile kralın sekreteri Alçamora tarafından ve bir Türk esirin yardımlarıyla İspanyolcaya çevrilmiştir. Nitekim bu çeviri aynı zamanda gazavatname çevirilerinin en eskisidir. Daha sonra bu nüshadan yola çıkan Emmanuel Pelaez eseri İtalyancaya çevirmiştir. Tunus'taki Zeytuniye Cami Kütüphanesinde bulunan başka bir Arapça yazma eser, R. Basset tarafından 1884 yılında ortaya çıkarılmıştır. 1837 yılında ise Ferdinand Deniş ve Sander Gang tarafından Fransızcaya çevrilmiştir. Eseri Macarcaya çeviren ise 1896 yılında Jozsef Thury olmuştur. Almancaya çevirisini ise 1991 yılında Mustafa Yıldız yapmıştır. Sonuç olarak bu çeviriler sayesinde eser farklı kültürler tarafından tanınmaya başlanmış ve böylece 16. yüzyıl Osmanlı denizcilik tarihi geniş çevrelere ulaşmıştır.

Eserin, Sevde Nur Ceylan Erten tarafından doktora tezi olarak çalışılmakta olan (1b-200a) yaprakları Hayreddin Paşa'nın doğduğu yer olan Midilli'de geçen çocukluk ve gençlik yıllarıyla başlar. Babası Yakup Ağa'nın Midilli'ye yerleşen bir sipahi olduğu, Hayreddin ve

kardeşleriyle birlikte gemiciliğe merak saldıkları anlatılır. Genç yaşta denize açılan Hayreddin, kardeşi Oruç Reis ile birlikte ticaret ve korsanlık faaliyetlerine başlar. Bu dönem, onun hem denizcilik becerilerini geliştirdiği hem de Akdeniz'de ün kazanmaya başladığı ilk yıllardır. Hayreddin Paşa'nın hayatı, ağabeyi Oruç Reis ile birlikte Akdeniz'de düzenledikleri seferlerle şekillenir. İspanyol ve Ceneviz gemilerine karşı düzenledikleri baskınlarla büyük ganimetler elde ederler. Rodos Şövalyeleri, Malta korsanları ve Hristiyan donanmalarıyla mücadele ederler. Bu süreçte Oruç Reis ön plandadır; Hayreddin Paşa ise hem kardeşine destek olur hem de stratejik kararlar alır.

Oruç Reis ve Hayreddin Reis, Akdeniz'deki faaliyetlerini Kuzey Afrika kıyılarına taşırlar. Özellikle Cezayir'de İspanyollarla mücadele ederler. Buradaki yerli halkın desteğini alarak Cezayir'de hâkimiyet kurarlar. Oruç Reis kısa sürede Cezayir Sultanı ilan edilir. Ancak İspanyollarla yapılan bir savaşta Oruç Reis hayatını kaybeder. Bu olay, Hayreddin Paşa'nın liderliği tek başına üstlenmesine neden olur. Eser bu dönemi dramatik ve kahramanca bir anlatımla işler. Daha sonra Osmanlı himayesine girme süreci başlar ve Yavuz Sultan Selim'e bağlılığını bildirir. Bu tarihten itibaren Osmanlı adına sefere çıkan Hayreddin Paşa, Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise kaptanıderya ünvanını alarak Osmanlı donanmasının başına geçer. Bu zamanlarda Akdeniz'in farklı bölgelerine büyük seferler düzenler. Venediklilerle yapılan çatışmalar, İtalya kıyılarına yapılan baskınlar ve İspanyol gemilerinin tek tek yol edilmesi bu dönemin önemli olayları olarak görülür.

Eserin en dikkat çeken bölümlerinden biri, 1538'de Preveze Deniz Savaşı'nda Andrea Doria komutasındaki Haçlı donanmasına karşı Barbaros Hayreddin Paşa'nın kazandığı büyük zaferdir. Hayreddin Paşa üstün deniz taktikleri ve sabırlı yapısıyla düşmanı büyük bir yenilgiye uğratır. Bu zafer, Osmanlı'nın Akdeniz'deki mutlak üstünlüğünü pekiştirir. Eser, bu savaşı ayrıntılı bir şekilde aktarır ve Hayreddin Paşa'nın kahramanlığını destansı bir dille okuyucuya sunar.

Preveze Deniz Savaşı'ndan sonra İstanbul'a dönen Hayreddin Paşa, sarayda yüksek saygı görür. Kanuni Sultan Süleyman tarafından büyük takdirle karşılanır. Hayreddin Paşa, bu dönemde dinlenmek yerine İstanbul Tersanesi'nin geliştirilmesi, gemi inşasının devam ettirilmesi ve donanma disiplininin artırılması yönünde çalışmalar yapar. Artık sadece bir komutan değil, devlet adamı olarak da öne çıkar. Bu dönem, onun Osmanlı donanmasını belli bir sisteme oturtmaya çalıştığı sürecini anlatır.

Hayreddin Paşa yaşlandıkça aktif görevlerinden çekilmeye başlar ve bu yıllarda İstanbul'da Beşiktaş'ta yaptırdığı konağında yaşar. Burada geçirdiği sakin yılların ardından 1546 yılında vefat eder. Vasiyeti üzerine Beşiktaş'ta yaptırdığı türbesine defnedilir. Hayreddin Paşa, arkasında Osmanlı denizciliğini zirveye taşıyan bir miras bırakmıştır. Bu eser, bu süreci hem tarihsel hem de epik bir anlatımla aktarır.

Gazavât-ı Hayreddin Paşa, özellikle Osmanlı donanmasında görev yapan leventler (kıyılarda görevli askerler) arasında çok popülerdi. Leventler, sefere çıktıkları gemilerde bu eseri yüksek sesle okuyarak motivasyonlarını artırırlardı. Bundan dolayı bu eser, denizcilik kültüründe bir nevi rehber, örnek şahsiyet anlatısı ve askerî motivasyon kaynağı işlevi görmüştür. Ayrıca 16. ve 17. yüzyıldan itibaren halk hikâyelerin anlatıldığı, dinî ve tarihî menkıbelerin dinlendiği yerler olarak yaygınlaşan kahvehanelerde, *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eser de anlatıcılar tarafından halkın ilgisini çekecek şekilde, abartılı ve destansı bir dille anlatılırdı.

Gazavât-ı Hayreddin Paşa, Osmanlı toplumunda hem denizcilik ruhunu pekiştiren hem de Barbaros Hayreddin Paşa'yı efsanevi bir kahraman hâline getiren kültürel bir taşıyıcı olmuştur. Bu etkisi, sadece 16. yüzyılla sınırlı kalmamış, halk arasında yıllar boyunca canlı kalmıştır.

Sonuç olarak *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*, sadece bir denizcinin hayat hikâyesini anlatan otobiyografik bir eser olmanın ötesinde, Osmanlı denizcilik tarihi hakkında detaylı bilgiler vermiş ve Osmanlı Devleti'nin gaza anlayışını okuyucularına aktaran önemli kaynaklardan biri olmuştur.

Hem tarihî hem edebî değeriyle *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*, Osmanlı gazavâtnâme geleneğinin en dikkate değer örneklerinden biri olarak bugün de araştırılmaya ve okunmaya değer bir kaynak niteliği taşımaktadır.

4.1.2. Eserin Nüshaları

Manzum ve mensur olmak üzere iki telifi bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eseri tarihî kaynak olarak ilk defa kullanan ve bu eser hakkında ilk bilgileri veren Joseph von Hammer olmuştur. Hammer'e göre bu eser, ünlü korsanın dikte ettirdiği şekilde Sinan Çavuş adlı biri tarafından yazılmıştır. Öyle görünüyor ki, Hammer'den bu tarafa uzun müddet tekrar edilecek olan bu bilgi, bir yanlış anlamanın sonucudur (Çev. Akdemir, C. 45, s. 476).

Gazavât'ın iki ve *Târih-i Feth-i Şikloş*' un bir nüshası Hammer'in şahsî kütüphanesinde Viyana'daki "Kaiserlich-Hönigliche Hofbibliothek"e devredilmiştir. G. Flügel de 1866 yılında bu kütüphanenin kataloğunu bitirirken her üç nüshayı da Sinan Çavuş'un eserleri olarak sırasıyla 1004, 1005 ve 1003 numaraları ile envantere geçirmişti (Gallotta, 1985, s. 130). Daha sonraları, 1888 senesinde, *Gazavât*'ın diğer el yazmaları ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan biri C. Rieu'nun kataloğuna göre "British Museum" de 2798 nu.da kayıtlıdır. Rieu da bu eseri, Sinan Çavuş'a atfetmektedir (Çev. Akdemir, C. 45, s. 476).

1911 yılında gazavatnameler üzerine çalışmalar yapan Necip Asım, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesindeki, Revan Köşkü Kitapları arasında n. 1291 ile kayıtlı bulunan manzum fakat eksik kısımlı, Hayreddin Paşa'nın hayatını konu alan bir gazavâtın olduğu konusunda bilgi vermektedir. Hakkında bilgisi verilen bu eserin yazarı Murâdî mahlaslı şairdir. Bu eser hakkında aynı zamanda Bursalı Mehmed Tahir, 1923 senesinde yayımlanan *Osmanlı Müellifleri* adlı kitabında bilgi vermektedir. Ona göre bu eser, Halis Efendi Kütüphanesinde bulunan mensur *Gazavât*'ın başka bir nüshasıdır. Daha sonra bu bilgilere ek olarak müellifinin Sinan Çavuş olduğunu düşündüğü *Fetihnâme-i Üsturgun ve Üstun-i Belgrad* ve müellifinin Hüseyin bin Ali Kastamonî olduğunu düşündüğü eserler hakkında bilgi vermektedir. Bu eserden ilkinin Hammer'in tesiriyle Sinan Çavuş'a atfedilen ve Hekimoğlu Ali Paşa Kütüphanesinde bulunan nüshayla aynı olduğu noktasında şüphe yoktur. İkinci eserin ise Halis Efendi Kütüphanesinde 2639 nu.da kayıtlı olan el yazması olduğu aşikârdır. Nitekim bu eser şimdi İstanbul Üniversitesinin Kütüphanesinde bulunmaktadır.

> H. Derenbourg ve E. Levy Provençal' ın 1928 yılında derledikleri "Arab el yazmaları kataloğu"nun Madrid Escurial Kütüphanesi 1663 nu.da kayıtlı müellifi meçhul nüshasını ve Blochet'nin 1932 yılında yayınlanan "Paris Milli Kütüphanesindeki Türkçe El Yazmaları" adlı eserinin birinci cildinde Suppl. Turc. 514 nu.da kayıtlı başka bir nüshasını da mensur *Gazavât*'ın el yazmalarına ilave etmek lazımdır. Blochet, bu eserin Seyyid Murâd'a ait olduğunu ifade etmiştir. Kataloğunun ikinci cildinde, yine evvelce Babinger tarafından işaret edilmiş, Suppl. Turc. 1186 nu.da kayıtlı bir yazmayı tanıtırken de bu yazmanın "Tchaoush Pacha"nın Gazavât'ının kendi eliyle yazılmış bir nüshası olabileceği ihtimalini ileri sürmüştür (Çev. Akdemir, C. 45, s. 478).

Gazavatların İstanbul nüshaları hakkındaki yeni bilgileri ise L. Forrer 1940 yılında bilim camiasına duyurmuştur. Bu nüshalar bugün İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunmaktadır. Üniversite kataloğunda yer alan nüshaların numaraları şunlardır: 94, 2459, 2490 ve 2639. Bunlardan iki tanesi (2490 ve 2639) hakkında Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde bilgi vermiştir. Forrer, Bursalı Mehmed Tahir'in 2639 numaralı nüshanın yazarının Hüseyin b. Ali Kastamonî olduğu hakkındaki yanlış bilgisini

düzeltip bu kişinin sadece müstensih olduğunu söylemiştir. *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*'nın müellifi konusunda yaşanan bu çelişkilere son noktayı ise Hüseyin Yurdaydın koymuştur.

> 1963 senesinde bu konuyla ilgili bir makale yazıp, mensur *Gazavât*'ın Sinan Çavuş'a atfedilmesinin asılsızlığını ispat ve gerek bu eserin gerekse *Târih-i Feth-i Şikloş*'un Murâdî'nin eseri olduğunu kesin olarak tesbit etme şerefi, Hüseyin Yurdaydın'a aittir. Bilindiği gibi H. Yurdaydın daha önce 1952 senesinde bu şahsın Pîrî Reis'in *Kitâb-ı Bahriye*'sinin de müellifi olduğunu ortaya koymuştur. Yurdaydın, her şeyden evvel Sinân Çavuş'un *Gazavât*'ın müellifi olamayacağı hususuna dikkati çekmektedir. Çünkü *Gazavât*'ta Sinan Çavuş'tan üçüncü şahıs sıfatıyla ve sadece 1533 senesinde padişah tarafından Hayreddin Paşa'ya gönderilen Hatt-ı Şerifi ulaştırmakla görevli kimse olarak bahsedilmektedir. Hatt-ı Şerif'in tesliminden sonra Sinân Çavuş İstanbul'a dönmüştür. Oysa *Gazavât*'ın müellifi kendisinden bahsederken seferlerde Hayreddin Paşa'nın beraberinde bulunduğunu söylemektedir. Yurdaydın, mensur *Gazavât*'ın Murâdî'ye ait olduğunu ortaya koyabilmek için, özellikle İstanbul'daki Üniversite Kütüphanesinde 94, 2490 ve 2459 nu.larda kayıtlı mensur yazmaların başında mevcut "Te'lif-i Seyyid Murâdî" ibaresine dayanmaktadır (Çev. Akdemir, C. 45, s. 480).

Bütün bu çalışmalar dahilinde mensur Gazavatları sayacak olursak şu şekilde sıralayabiliriz:

- Viyana, Nationalbibliothek 1004 (H. O 54) (J. v. Hammer 1828)

- Viyana, Nationalbibliothek, 1005 (H. O 55) (J. v. Hammer 1828)

- Roma, Barberiniano Orientale 127 (J. v. Hammer 1828)

- Londra, British Museum 2798 (C. Rieu 1888)

- Kahire, Dârü'l-kütüb 34/8830 (Hilmi Dağıstanî 1888)

- Paris, Bibliotheque Nationale, supp. turc 1186 (Babinger 1927)

- Madrid, Escurial 1663 (H. Derenbourg ve E. Levy. Provençal 1928)

- Paris, Bibliotheque Nationale, supp. turc 514 (E. Blochet 1932)

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 2639 (L. Forrer 1940)

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 2490 (L. Forrer 1940)

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 94 (L. Forrer 1940)

- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 2459 (L. Forrer 1940)

- Berlin Staatsbibliothek, or, quart 1751 (B. Flemming 1968)

- Stuttgard, Würthambergische Landsbibliothek cod. or. fol 40 (Çev. Şakiroğlu, 1985, s. 151).

Bu yazmalardan hiçbiri eserin özgün telifi olmayıp hepsi mensur olarak kaleme alınmışlardır. On üç yazma mensur gazavatnamenin ilk bölümü olup; ikinci bölümü ise Paris, Bibliotheque Nationale, supp. turc 1186 numarada kayıtlıdır. Bu ikinci bölüm Barbaros Hayreddin Paşa'nın vefatından iki ay sonra tamamlanmıştır. Bu eser, Kanuni Sultan Süleyman'ın Barbaros Hayreddin Paşa'ya donanmasını Fransa kıyılarına ulaştırmasını emretmesi ile başlar.

Manzum gazavatname ise; tek nüshası Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki Revan Köşkü'nde 1291 numarasıyla kayıtlı nüshadır. Bu eserde yaklaşık olarak on bin beyit bulunmaktadır. Bu nüsha hakkındaki ilk bilgileri Necip Asım vermiştir. Eser, Barbaros Hayreddin Paşa'nın ölümüne kadar olan kısmı anlatmaktadır. Özgün nüshasının kayıp olduğu bilinen bu eserin literatürdeki en eski nüshası olarak 1566 yılından önce istinsah edildiği ileri sürülen Vatikan nüshası olarak kayda geçse de 1571 yılından önce istinsah edildiği kesin olan Escorial nüshasının 1541 ve 1546 tarihleri arasında istinsah edildiği tahmin edilmektedir (Gündoğdu vd., 2019, s. 21).

Viyana'daki Nationalbibliothek n. 1005'teki nüsha tekrar bölümlerin atılması ve bazı tasvirlerin kayda alınmamasıyla yapılmış bir özettir. Bu konu hakkında detaylı çalışmaları bulunan L. Forrer ise iki telif diye bir konuyu gündeme getirmiştir. Buradaki bilgilere göre Viyana'daki 1004, İstanbul'daki 2490 ve 2639 ve Paris'teki supp. turc 514 numaralı nüshalar ilk telif olarak ele alınırken, Barberini 127, İstanbul'daki 94 ve 2459 ile Londra'daki 2798 numaralı nüshalar ikinci telif olarak ileri sürülmüştür. Gallotta ise bu fikre karşı bir görüş ileri sunmuş ve aslında iki telif bulunmadığını, iki ayrı eserin bulunduğunu söyleyerek ikinci telifin gazavatın özgünlüğüne uygun olduğunu dile getirmiştir. Yine Gallotta'ya göre birinci telif olarak anılan Viyana'daki 1004, İstanbul'daki 2490 ve 2639 ve Paris'teki supp. turc 514 numaralı nüshalar ise Seyyid Murâd tarafından kaleme alınmış olup ayrı bir müstakil eser olarak değerlendirilmiştir. Bu eserdeki giriş kısmı, Seyyid Murâd'ın *Gazavât*'ının tıpkısıdır. Geri kalan kısımlardan ise muhtevasının yarısı *Gazavât* ile aynıdır. Fakat genellikle yazılışı değişik bir eser olduğunu meydana çıkardığı gibi, bazı beyit ve cümlelerin aynen alınması, bazı bölümlerin uzatılması veya kısaltılması, bu eserlere ayrı bir hava vermektedir (Çev. Şakiroğlu, 1985, s. 152).

> Diğer taraftan *Gazavât*'ın anlattığı hâdiseler 1541 yılındaki Cezayir savaşı ile biterken, sözde Seyyid Murâd yaptığı birkaç sayfa ek ile, Kanunî Süleyman'ın Cezayir'de Hasan Beg'e yolladığı hediyelerin ulaşması ile Hasan Beg'in Hayreddin Paşa'nın yerine Cezayir Beylerbeyliğine tayinini de bildirir (Viyana 1004, varak 185a-188b). Hayreddin Paşa'nın 1542-1546 yıllan arasında neler yaptığına dair haberler burada da yoktur. Eserde bulunan son haber, Padişah'ın Hayreddin Paşa'ya iltifatı (varak 188b-189a) ve Paşa'nın ölümünün hikâyesidir. Anlatım, Kur'an'daki II, 156 ayetle tamamlanır (Çev. Şakiroğlu, 1985, s. 153).

Bu eserlerle ilgili yapılmış olan çalışmalar ise şöyledir:

> Madrid Escurial'deki yazma nüshanın (nr. 1663) diğer nüshalardaki değişikliklerle birlikte faksimile neşrini A. Gallotta yapmıştır ("*II Ġazavât-ı Hayreddin Pasa di Seyyid Murâd*", Studi Magrebini, XIII, Napoli, 1981). M. Ertuğrul Düzdağ (*Akdeniz Bizimdi Barbaros Hayreddin Paşa'nın Savaşları*, İstanbul 1973) ve Yılmaz Öztuna (*Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıraları*, İstanbul 1989) eseri sadeleştirerek, Mustafa Yıldız da İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki nüshasını (TY, nr. 2639) Almanca özeti ile (*Ġazavāt-ı Ḫayreddīn Paşa*, Göttingen 1991) neşretmişlerdir. Ayrıca Deniz Müzesi Komutanlığı Kütüphanesi'nde bulunan nüshası (nr. 5748), aynı müze elemanları tarafından yine sadeleştirilerek yayımlanmıştır (*Gazavât-ı Hayreddin Paşa*, Ankara 1995).

4.1.2.1. Çalışılan Nüshalar

Bu çalışmamızda ele alınan nüshalar L. Forrer'in ilk telif olarak adlandırdığı; A. Gallotta'nın gazavattan ayrı müstakil bir eser olarak değerlendirdiği İstanbul'daki 2490 ve 2639, Viyana'daki 1004 ve Paris'teki supp. turc 514 numaralı nüshalarıdır.

1. *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü 2639 numaralı nüsha*

Arşiv No: 2639

Eser Adı: Târîh-i Cezâyir yā Gazavât-ı Hayreddîn Paşa

Müellif Adı: Seyyid Murad (Murâdî)

Varak ve Satır Sayısı: 395 v, 15 satır.

Yazı Türü: Nesih

Boyutu: 190 x 141 mm.

Cilt: Bordo renkli, cetvelli, altın yaldız şemseli, deri cilt

Konu: Osmanlı tarihi

İstinsah Tarihi: 1194 / 1780

Müstensih: Hasan b. Ali (?) Hüseyin b. Ali Kastamonî (?)

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü

Koleksiyon: Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazma

Notlar: Yazmanın ilk sayfasında başlık olarak ‘Cezâyirli Oruç Beg Târîhi’ yazılmış, ardından bunun üstü çizilerek yeniden ‘Târîh-i Cezâyir ya Gazavât-ı Hayreddîn Paşa’ diye başlık atılmıştır. Eserin 1b kısmının ilk iki satırında yazan ‘Tebārek ve Te‘ālā mā-şā’e fī’d-dünyā ve’l-āḫireti ma‘a-aḫīhi mine’l-evveli ve’l-āḫiri fī’l-berr ve’l-baḥr ve te’līf-i Seyyid Murād raḥmetu’llāhi ‘aleyh ilā yevmi’l-mī‘ād’ kısmının üstü çizilmiştir. Ayrıca 220a ile 220b ve 243a ile 243b yaprakları iki kez numaralandırılmıştır. Eserin sonunda Cezayir’e gelen paşaların isimleri verilmiştir. İstanbul Üniversitesi 2490 ve Viyana 1004 numaralı nüshalarının metninin başında bulunan ‘Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayreddīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh’ ifadesi bu nüshada bulunmamaktadır.

2. *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü 2490 numaralı nüsha*

Arşiv No: 2490

Eser Adı: Gazavât-ı Hayreddîn Paşa

Müellif Adı: Seyyid Murad (Murâdî)

Varak ve Satır Sayısı: 327 v, 15 satır.

Yazı Türü: Nesih

Boyutu: 226 x 168 mm.

Cilt: Bordo renkli, cetvelli, ebruli

Konu: Osmanlı tarihi

İstinsah Tarihi: 1244 / 1828

Müstensih: (?)

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü

Koleksiyon: Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazma

Notlar: Bu nüshada sayfaların numaralandırılması klasik şekildeki gibi a/b şeklinde olmayıp normal sayılarla numaralandırılmıştır. Yazmanın ilk sayfasında bulunan Gazavât-ı Hayreddîn Paşa yazısının üstünde Târîh-i Hayreddîn Re’îs ve Oruç Re’îs raḥmetullâh şeklinde bir not yer almaktadır. İstanbul Üniversitesi 2639 numaralı nüshada ve Paris 514 numaralı nüshanın sonunda Cezayir’e gelen paşaların isimleri verilirken, bu nüshada paşaların isimleri yoktur. ‘Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayreddīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh’ ifadesi

bu nüshada bulunmakta olup İstanbul Üniversitesi 2639 ve Paris 514 numaralı nüshalarda bulunmamaktadır.

3. *Viyana Nationalbibliothek 1004 numaralı nüsha*

Arşiv No: 1004

Eser Adı: Gazavât-ı Hayreddîn Paşa

Müellif Adı: Seyyid Murad (Murâdî)

Varak ve Satır Sayısı: 189 v, 23 satır.

Yazı Türü: Nesih

Boyutu: 226 x 168 mm.

Cilt: Kahverengi kapak, cetvelli, karışık ebruli, deri ciltli

Konu: Osmanlı tarihi

İstinsah Tarihi: 1244 / 1828

Müstensih: (?)

Bulunduğu Yer: Avusturya Ulusal Kütüphanesi

Koleksiyon: El Yazmaları ve Nadir Eserler Koleksiyonu

Notlar: Bu nüshada sayfaların numaralandırılması klasik şekildeki gibi. Bu nüshada ilk yapraktaki dua kısmı, metnin çeşitli yerlerindeki fasıl kelimesi, yeni bölümün başladığı yerler ve Hayreddin ismi kırmızı mürekkeple yazılmıştır. İstanbul Üniversitesi 2639 numaralı nüshada ve Paris 514 numaralı nüshanın sonunda Cezayir'e gelen paşaların isimleri verilirken, bu nüshada paşaların isimleri yoktur. 'Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayreddīn Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh' ifadesi bu nüshada bulunmakta olup İstanbul Üniversitesi 2639 ve Paris 514 numaralı nüshalarda bulunmamaktadır.

4. *Paris Bibliotheque Nationale 514 numaralı nüsha*

Arşiv No: 514

Eser Adı: Gazavât-ı Hayreddîn Paşa

Müellif Adı: Seyyid Murad (Murâdî)

Varak ve Satır Sayısı: 199 v, 19 satır.

Yazı Türü: Nesih

Boyutu: 27 x 17.5 cm.

Cilt: Cetvelli, deri ciltli

Konu: Osmanlı tarihi

İstinsah Tarihi: 1229 / 1813

Müstensih: Ahmed Sâki

Bulunduğu Yer: Fransa Milli Kütüphanesi

Koleksiyon: El Yazmaları

Notlar: Bu nüshada Hayreddin Paşa'dan bahsedilirken onun ismi neredeyse hiç kullanılmamaktadır. Hayredin kelimesi yerine boşluk bırakılmıştır. İstanbul Üniversitesi 2490 ve Viyana 1004 numaralı nüshalarının metninin başında bulunan 'Hāẕā kitābu merḥūm Ḫayreddīn Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh' ifadesi bu nüshada bulunmamaktadır. Eserin sonunda Cezayir'e gelen paşaların isimleri verilmiştir. 197b, 198a, 199b yapraklarında yazan metin diğer üç nüshada bulunmamaktadır.

4.1.3. Eserin İçeriği

Gazavât-ı Hayreddin Paşa, 16. yüzyılda Osmanlı denizciliğinin en önemli isimlerinden birisi olan Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatını ve yer aldığı deniz seferlerini anlatan tarihî bir eserdir. Eser, Hayreddin Paşa'nın anılarına dayanmakta olup, onun anlattıklarını dönemin denizci şairlerinden Seyyid Murâd kaleme almıştır. Eserin dili, o dönemde yer alan diğer eserlere nazaran çok daha yalın ve akıcıdır. Bunun yanı sıra bazı noktalarda ayetler, dualar, deyimler vb. sözcüklerin kullanılması eserin edebî dilini çeşitlendirir. Eserde zaman zaman askerî terimlere; İspanyolca, İtalyanca, Rumca gibi farklı dillerden olmak üzere denizcilikle ilgili sözcüklere yer verilir.

Bu eser, yalnızca Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatını anlatan anı türünde bir eser değil aynı zamanda tarihî ve edebî bir eser olup gazavatname türü denildiğinde akla gelebilecek sayılı eserlerden biri olarak kabul edilir. Eser, 16. yüzyılda Osmanlı donanmasının yapısını, deniz seferlerinin stratejilerini ve Akdeniz'deki siyasi dengeleri doğrudan bir tanığın gözünden aktarmaktadır. Bu yönüyle tarihçilere yalnızca askerî olayları değil, dönemin diplomatik ilişkilerini, Osmanlı'nın deniz gücünü nasıl kurduğunu ve denizcilik kültürünü de detaylı biçimde sunar.

İşlediği konu, kapsadığı olaylar ve yazıldığı dil ve üslup bakımlarından bütün gazavatnameler içinde şüphesiz en önemlisi, en ilginci olan *Hayreddin Paşa Gazavatnamesi*, Joseph von Hammer'den bu yana, bütün araştırmacılarca Barbaros'un hayatı ve seferleri için başlıca kaynak sayılmış ve yapıttan büyük ölçüde yararlanılmıştır (İz, 1972, s. 81).

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numarasıyla kayıtlı bir nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı bir nüshası bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin vr. 200b-396a aralığındaki yaprakları çalışılmıştır. Bu yapraklarda anlatılan konular özetlenmiş şekilleriyle aşağıda verilmektedir.

200b yaprağı ile hikâye, bir rüya ile devam eder. Hayreddin Paşa, bu rüyayı Cezayir'e dönmek için bir işaret olarak yorumlar. Bu sırada İspanya'dan gelen Endülüslü Müslümanlarla dolu gemiler Cezayir'e ulaşır ve bu kişiler, Bin Kadi'nin kendilerine zulüm ettiklerini söyleyerek Barbaros Hayreddin Paşa'dan destek beklerler. Hayreddin Paşa halk desteğiyle yola çıkar, direnen köyleri bastırarak ilerler. Paşa'nın yaklaşmakta olduğunu öğrenen Bin Kadı panikler ve çevresindekiler morali bozulsa da onu sakinleştirmeye çalışır. Ancak gelen haberler karşısında morali tamamen çöker. Paşa güçlü bir ordu ile Cezayir'e yaklaşırken Bin Kadi'nin çevresindeki insanlar da dağılmaya başlar.

Daha sonra metin, Tilimsan Beyi Abdullah'ın, kardeşleriyle arası açıldığında Hayreddin Paşa'dan yardım alması fakat sonrasında ona ihanet ederek düşmanlık beslemesiyle devam eder. Tilimsan Beyi Abdullah, kendi adına hutbe okutur ve sikke bastırır. Hayreddin Paşa, bu olayı öğrenince çok öfkelenir ve sert bir mektupla onu uyarır. Uyarılara aldırış etmeyen Tilimsan Beyi Abdullah için Hayreddin Paşa, Abdullah'ın oğlu Seyyid Muhammed Sülükî'nin de desteğini alarak Tilimsan'a sefer düzenler, Abdullah'ı öldürür ve yerine oğlunu bey yapar. Halk, Abdullah'ın zulmünden kurtuldukları için memnuniyetle yeni beyi karşılar, Sülükî de adil bir yönetim sergileyerek halkın sevgisini kazanmaya çalışır. Tüm bu olaylardan sonra Paşa bir süre dinlenmeye çekilir ancak çok geçmeden gördüğü bir rüya üzerine yeniden cihat ve fetih niyetiyle sefer hazırlıklarına başlar. Rüyasından aldığı ilhamla kendini toparlayıp İslam uğruna mücadeleye devam eder.

Ardından hikâye, Hayreddin Paşa'nın Cezayir'deki San Pavlo burcunu ele geçirmesiyle devam eder. İspanyol esirler, zor koşullar altında cezalandırılır. Hayreddin Paşa'nın düşmanlarına karşı sert, Müslümanlara karşı ise şefkatli bir yönetici olduğu vurgulanır. Bu

sırada İspanya Kralı bu burcu geri almak için harekete geçer ancak Hayreddin Paşa, daha önce yakalanmış bir Cenevizli gemiciden bu barçaların gelişini öğrenir ve pusu kurar. Hayreddin Paşa, burca sahte İspanyol bayrağı çektirip düşmanı kandırır. Barçalar limana yanaşınca ani bir saldırıyla gemilere baskın yapılır. Gemi mürettebatı esir edilir, gemiler ele geçirilir ve büyük bir ganimet elde edilir. Hayreddin Paşa bu zaferle hem düşmanına gözdağı verir hem de İslam sancağını güçlendirir.

Daha sonra Cezayir açıklarında meydana gelen büyük bir deniz savaşında, Aydın Reis önderliğinde Osmanlı donanması üstün bir cesaret ve strateji göstererek on beş parçalık düşman donanmasını mağlup eder, bir kısmını esir alır, bir kısmını batırır, kalanları da kaçırtır. Zaferin ardından Cezayir'e dönen Aydın Reis ve gaziler, Hayreddin Paşa tarafından büyük bir törenle karşılanır. Paşa, Aydın Reis'e övgüde bulunur ve onu yeni kaptan olarak tayin eder. Ardından on gemilik yeni bir filo hazırlanarak İstanbul'a gönderilir. Bu filo, Cezayir'in hem kara hem deniz işlerinde başarılarını padişaha sunmak ve dua almak amacıyla sefere çıkar. İstanbul'a ulaştıklarında, padişah Sultan Selim Han, büyük bir ilgi ve ihtimamla karşılar, hediyeler verir ve ordunun başarısından memnuniyetini bildirir.

Metin, Andrea Doria'nın Cezayir üzerine sefere çıktığı ancak Hayreddin Paşa'nın hazırlıklı olduğunu öğrendiği bir an ile devam eder. Doria'nın, Cezayir'i ele geçirip Barbaros'u yakalayarak İspanya kralına teslim etme iddiasıyla hareket ettiği bildirilir. Barbaros'un donanması nihayet düşmana yetişir ve büyük bir deniz muharebesi başlar. Doria'nın beş çekdirisi savaşta geri kalır, diğerleri kaçarken Müslüman donanması saldırıya geçer. Hayreddin Paşa, Sultan Selim'in gönderdiği yeşil sancağı açarak donanmasını savaşa teşvik eder. Çatışma sonucunda düşman donanması ağır yenilgiye uğrar; binlerce esir alınır, yirmi parça düşman gemisi ele geçirilir ve Müslüman esirler kurtarılır. Bu zafer, İslam askerlerini çok mutlu eder. Bu haber Barselona'ya ulaştığında ise tüm İspanyol kıyılarında yaşayan kişilerin başları öne eğilir, halk matem ve yas içinde kalır.

Öte yandan İspanya'da, yeni kral, bir gün bütün ruhbanları, patrikleri ve papazları toplar. Papalarla konuştuktan sonra Müslümanlardan dinlerini değiştirmelerini isteyeceğini aksi halde onları öldüreceğini söyler. Bu haberi alan Endülüs Müslümanları, hep birlikte silahlanarak bir dağa sığınırlar ve gönderilen elçinin burnunu ve kulağını keserek krala yollarlar. Kral, bu cevaba çok öfkelenir ve binlerce süvariyle dağa saldırır. Ancak Allah'ın izniyle Endülüs Müslümanları bu saldırıya karşı koyar. Sonrasında içlerinden birkaç yiğit, deniz kıyısına inip bir balıkçı kayığına binerek Cezayir'e ulaşır. Hayreddin Paşa'ya durumu

anlattıklarında Paşa büyük sevinç duyar ve hemen Deli Muhammed Kaptan'ı otuz altı çekdiri gemiyle sefere yollar. Gemiler, Müslümanlar sığındığı dağın yakınlarına ulaşır ve bütün Endülüs Müslümanlarını gemilere alıp Cezayir'e dönerler.

Hikâye çeşitli savaşlarla devam ettikten sonra Hayreddin Paşa'nın eline binlerce esir düşer. Hayreddin Paşa'nın elinde bulunan esirleri kurtarmak isteyen Avrupalılar, başlangıçta üç milyon akçe teklif ederler fakat Paşa, ileride daha yüksek ücretler alabileceğini düşünerek bu teklifi reddeder. Bu sırada, Mayorkalı bir korsan olan ve esir olarak Paşa'nın hizmetinde bulunan bir kişi, fidye karşılığında esirleri kaçırmayı planlar. Esirlerle anlaşarak bir isyan düzenler. Ancak Hayreddin Paşa, bir gece gördüğü uğursuz bir rüyadan şüphelenip, esirlerin başındaki Türk görevliyi uyarır. Bu uyarı sayesinde isyan planı ortaya çıkarılmadan önce fark edilir. Paşa, bu olası tehlikeyi de atlatarak düzeni sağlar ve esirlerin kaçışını engeller.

Birkaç ay sonra Hayreddin Paşa Tunus'a gider. Tunus Beyi, Hayreddin Paşa'nın şehre geldiği haberini alınca kaçar. Tunus halkı ve askerleri, beylerinin kaçışını görünce Hayreddin Paşa'nın yanında yer almaya karar verirler. Paşa için süslenmiş bir at getirirler, ardından binlerce askerle beraber alay düzenleyerek onu karşılarlar. Ancak Tunus'ta yaşayan bazı kabileler Paşa'nın yanında olmak istemezler. Büyük bir isyan planıyla saldırıya geçerler. Fakat Hayreddin Paşa bu isyanı da bastırır. Sonunda, tüm Tunus şeyhleri Hayreddin Paşa'nın yanında olmayı kabul eder.

Aradan epey bir zaman geçer ve mevsim ilkbahara gelir. Hayreddin Paşa'nın donanması teknelerinde gerekli düzenlemeleri yaparak hazırlığa başlar. İspanya kıyılarını geçerek Sette Boğazı'na yönelirler. Yolculukta büyükçe bir savaş gemisiyle karşılaşırlar. Hayreddin Paşa hemen harekete geçer. Hücum edip gemiyi kolaylıkla ele geçirirler. Geminin içinde çeşitli ürünlerden oluşan ganimetler bulurlar. Hayreddin Paşa bu geminin süslerinden ve zengin görünüşünden etkilenir. Bundan dolayı gemiyi batırmaz.

Aradan zaman geçer. Osmanlı donanmasının başına geçen Barbaros Hayreddin Paşa, tersaneyi ve deniz işlerini büyük bir ciddiyetle düzenler. Farklı gemiler inşa ettirir. Bu yeni gemilerle Akdeniz'e doğru sefere çıkarlar. Akdeniz'de Venedik gemileriyle karşılaşırlar ve büyük bir savaş yapmak için hazırlıklar yaparlar. Hazırlık bitiminde karşılıklı top atışları olur ve nihayetinde Venedik gemilerinin pek çoğu ele geçirilir. Ele geçirilmeyenlerden bir kısmı ise kaçar. Sonraki gün karadan da isyancı Arnavutlara saldırı düzenlerle. Kırk bin civarı düşman öldürülür.

Hikâye birkaç deniz savaşı ve bunlardan elde edilen ganimetlerle devam eder. Daha sonra Hayreddin Paşa'ya, Sultan Süleyman'dan bir emir gelir. Bu emirde kışın yaklaştığı ve Barbaros Hayreddin Paşa'dan İstanbul'a dönmesi istenir. Hayreddin Paşa, mektubu yanıtlar, son zamanlarda yaptıkları savaşların ayrıntılarını yazıp gönderir. Kendisi ise Preveze'de bir süre daha kalır. Ardından kış yaklaşır. Hayreddin Paşa, sağ salim ve zaferlerle İstanbul'a döner. Sultan Süleyman, onu sarayında ağırlar ve ödüllendirir.

Aradan tekrar bir süre geçer. Bir gün düzenlenen törende Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın fermanı, Hasan Ağa'ya tebliğ edilir. Fermanda Hasan Ağa'nın "Cezayir-i Garb Beylerbeyliği"ne atandığı bildirilir. Beraberinde değerli hediyeler, kürkler, mücevherler, sancak ve kılıçlar gönderilir. Hasan Paşa büyük bir şenlikle görevine başlar, üç gün boyunca halk için yemekler, şerbetler ve kahveler dağıtılır; top atışlarıyla kutlamalar yapılır. Yoksullara, dul ve yetimlere yardımlar edilir. Bu coşkulu ortam, İspanya Kralı tarafından hoş karşılanmaz. İspanya Kralı, Cezayir Beylerbeyi Kara Hasan Ağa'ya sert bir tehdit mektubu gönderir. Tehdit mektubunda Hasan Ağa'dan Cezayir'i kendisine vermesini aksi halde öldürüleceğini söyler. Hasan Ağa'nın ise cevabı aynı sertlikte olur ve İspanya Kralı'na türlü hakaretler eder. Üstelik Cezayir'i vermeyeceğini söyler. Aradan günler geçer. Hasan Ağa bir gece baskını düzenler. Bu ani baskınla İspanyol ordusunda bir panik başlar. Böylece Hasan Ağa, İspanyolları yenilgiye uğratır.

Hikâyenin ilerleyen kısımlarında Hayreddin Paşa, Osmanlı donanmasının düzeni için seferlerine devam eder ve bu seferlerden sonra çeşitli ganimetlere sahip olur. Bu sırada bir grup devlet adamı onun başarılarını kıskanmaya başlar ve şu şekilde bir dedikodu yayarlar: "Paşa padişahın izni olmadan kendi başına hareket ediyor." derler. Bu söylentiler Kanuni'ye ulaşınca, padişah her şeyin kendi emriyle gerçekleştiğini söyler ve dedikoducuları susturur. Ancak kimi insanların bu kötü sözleri Hayreddin Paşa'nın kalbini kırar; "Lisan yarası dermansızdır." denilerek, bu sözlerin onun hastalanmasına ve ölümüne sebep olduğu belirtilir. 4 Temmuz 1546 yılında vefat eder. Mezarı Beşiktaş'tadır. Eserin sonunda ise tüm müminlerden dua istenir.

4.1.4. Eserin Dili ve Üslubu

Eser 16. yüzyılda kaleme alındığından dolayı, eserin dili hakkında tam bir sınır çizmek mümkün gözükmemektedir. Eserin dilini Osmanlı Türkçesine dâhil edebileceğimiz gibi, bu yıllarda yazılmış eserlerin imlalarında kesin hatlarla ayrışma söz konusu olmadığı için bu eseri Eski Türkiye Türkçesi ile kaleme alınmış bir eser olarak da görebiliriz. Oğuz

Türkçesinin ilk ürünleri 13. yüzyılda Anadolu'da meydana geldiği için bu metinlerde kullanılan dile umumiyetle Eski Türkiye Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ya da Eski Osmanlı Türkçesi adı verilmektedir. Eski Türkiye Türkçesi 13. yüzyıldan 15. yüzyılın sonuna kadar devam etmiş ve sonra yerini Osmanlı Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesine bırakmıştır (Şen, 2019, s. 179).

Bu sahanın adlandırılması konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşleri kabaca özetlersek, Osmanlı Türkçesinin 15. yüzyılın ortalarına kadar süren ilk devresine daha önceleri genellikle "Eski Osmanlıca" deniyordu. Zamanla bu tabir yerini "Eski Anadolu Türkçesi"ne bıraktı. Ancak bu iki adlandırmanın da eksik olduğu söylenebilir. Çünkü Osmanlı Türkçesi denildiği zaman Selçuklu devrinde kullanılan Türkçenin buna girmemesi gerekmektedir. Öte yandan Anadolu tabiri ise sınırları belli olan coğrafî bir terimi karşılamaktadır. Eski Anadolu Türkçesinin kullanıldığı coğrafî alan sadece Anadolu değildir. Kuzey ve Güney Azerbaycan ile Irak ve Suriye de Eski Anadolu Türkçesinin kullanıldığı alanlardır. 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Balkanlarda da kullanılmıştır (Ercilasun, 2008, s. 438). Bu nedenle "Eski Osmanlıca" ve "Eski Anadolu Türkçesi" tabirleri yerine "Eski Türkiye Türkçesi" tabirini kullanmak daha doğru olacaktır.

Bu devreye Batı Türkçesinin bir oluş, bir kuruluş devresi olarak bakmak yerinde olur. Batı Türkçesini Eski Türkçeye bağlayan birçok bağlar bu devrede henüz kendisini iyice hissettirmektedir. Bu devreden sonraki Türkçede gördüğümüz birçok yeni şekiller bu devrede henüz Eski Türkçedeki eski şekillerinin izlerini taşımaktadırlar (Ergin, 2002, s. 17). Kısacası Batı Türkçesinin kuruluş döneminde Eski Türkçenin etkileri hâlâ sürmekte, yeni dil biçimleri eski şekillerin izlerini taşımaktadır. Eski Anadolu Türkçesi bir taraftan böylece Eski Türkçenin izlerini taşırken diğer taraftan köklerde ve eklerde bazı ses ve şekil ayrılıkları göstermek suretiyle Osmanlıca ve Türkiye Türkçesinden biraz farklı bir durum arz eder (Ergin, 2002, s 17).

Uygur ve Arap imlasının özelliklerini bünyesinde barındıran Eski Türkiye Türkçesi hem eski Türk yazı geleneğini hem de Arap yazı geleneğini devam ettirmektedir. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin ses bilgisi bakımından gösterdiği en dikkat çekici hususiyet, yuvarlık-düzlük bakımından ünlü uyumunun zayıf olması; ünlülerde umumiyetle bir yuvarlaklaşma temayülünün bulunmasıdır (Timurtaş, 1976, C. 18, s. 332).

Eski Türkiye Türkçesinin dil özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Eski Türkçedeki kök hecede yer alan e sesi, Eski Türkiye Türkçesinde genellikle i şeklindedir: iş ‘eş’, gice ‘gece’ gibi.

- Bazı ses olaylarından ötürü çok sık yuvarlaklaşma görülmektedir: aru < E.T. arıg ‘temiz’, ben-üm gibi.

- Bazı kelimelerdeki b sesi v’ye çevrilmektedir: var < E.T. bar ‘var’, ev < E.T. eb ‘ev’ gibi.

- Kelime başındaki bazı t-’ler d-’ye çevrilmektedir: dil < E.T. tıl ‘dil’ gibi.

- Kelime başındaki k- sesi g-’ye çevrilmektedir: gemi < E.T. kemi ‘gemi’, gör- < E.T. kör- ‘görmek’ gibi.

- Birden fazla heceli kelimelerin sonunda ve bazı eklerde bulunan g sesi düşürülmektedir: acı < E.T. açıg, kan-lu < E.T. kan-lıg gibi.

- Bazı kelimelerde kelime başındaki y- sesi düşürülmektedir: ılan < yılan gibi.

- Kelime başındaki b- sesi iki kelimede düşürülmektedir: ol- < bol- ‘olmak’, ile < bile ‘ile’ gibi.

- Kelime ortasındaki -l- sesi birkaç kelimede düşürülmektedir: getür- < keltür- ‘getirmek’ gibi.

- Çokluk eki -lar, -ler: tag-lar ‘dağlar’; ilgi hâli eki -uñ/-üñ, -nuñ/-nüñ, -üm: anuñ ‘onun’, biz-üm ‘bizim’; yükleme hâli eki -ı/-i, -n: câm-ı, ayag-ı-n ‘ayağını’; yönelme hâli eki -a/-e: kuyu-y-a, iç-i-n-e; bulunma hâli eki -da/-de: baş-da, gök-de; ayrılma hâl eki -dan/-den: gonca-dan, üç-den şeklindedir.

- Görülen geçmiş zaman kipi -dı/-di, -du/-dü + şahıs ekleri şeklindedir: gör-di, gel-dü-k gibi.

- Öğrenilen geçmiş zaman ifade eden yapılar: 1) -mış/-miş + şahıs ekleri şeklindedir: okı-mış-am ‘okumuşum’ gibi. 2) -up/-üp + şahıs ekleri şeklindedir: id-üp-ven ‘etmişim’ gibi.

- Geniş zaman kipi -ur/-ür, -r, -ar/-er, olumsuzu -maz/-mez + şahıs ekleri şeklindedir: sakın-ur-am, dile-mez-ven ‘dilemem’ gibi.

- Gelecek zaman kipi -ısar/-iser + şahıs ekleri şeklindedir: di-y-iser-ven ‘diyeceğim’ gibi. Eski Türkçedeki -taçı/-teçi gelecek zaman ekine sıfat-fiil görevi ile çok seyrek olarak -daçı/-deçi şeklinde rastlanmaktadır: ol-daçı-y-ı bayık bilür ‘olacağı tam bilir’ gibi.

- Eski Türkçedeki -gay/-gey gelecek zaman eki Eski Türkiye Türkçesinde -a/-e şeklinde istek kipi olarak kullanılmaktadır: agla-y-a-m ‘ağlayayım’ gibi.

- Osmanlı Türkçesinde gelecek zaman eki olarak kullanılan -acak/-ecek bu devrede sıfat-fiil olarak kullanılmaktadır: var-acak yer gibi.

- -ası/-esi gelecek zaman eki sıfat-fiil olarak kullanılmaktadır: gemi var-ası yire varmış ola ‘gemi varması gerektiği yere varmıştır’ gibi.

- -ıcak/-icek eki -ınca/-ince anlamında zarf-fiil eki olarak kullanılmaktadır. gör-icek ‘görünce’ gibi (Şen, 2019, s. 181-183).

Eserin üslubuna baktığımızda ise; eserin yer yer Arapça ve Farsça terkiplerden faydalandığı ve bu dillerden kelime barındırdığı görülse de genel anlatımın anlaşılır ve sade bir dille olduğu görülmektedir. Bu eser bir tarih kitabı olarak değerlendirilmekle birlikte aynı zamanda bir gazavatname türündedir. Bu türdeki eserlerde tarihî olaylar destanî bir anlatımla sunulur:

[İ₁ 206b] *... Ol gice (5) Bin Ḳāḍī vaṭanında bir büyük köy altına ḳondılar. Anlar daḫı (6) münāların virmediler. Ḫayreddīn Paşa daḫı ol köyi (7) berbād [u] ḫarāb eyleyüp* ***yedi sekiz yüz kelle ḳaṭ‘ eyledi****.*

[İ₁ 374a] *... **Ḫıristiyanları kelle idüp kesdüginden** ben daḫı (6) anı kendi elimle başın kesmek içün mandolozuñ (7) murdār başına yemīn eylemişken belki yine ‘öẕrin dilemekle (8) daḫı ḥaddin bilmekle yine ḳatl olınmasından ferāġat olınup (9) bir miḳdār şeyi ile vilāyetine gitmek içün belki iẕnimüz (10) olurdı deyü vāfir meẕāklandı.*

Bu eserde düşmanların “zalim”, Osmanlı askerlerinin ise “gazi” ve “yiğit” olarak anlatılması sık görülür:

[İ₁ 319a] *... İmdi mektūbdur dīvānda (8) ḳırā’at olınup mefhūm [u] ma‘lūm olduḳda on pāre teknenüñ (9) içine* ***beş yüz tuvānā ġāzī yigitler girüp*** *anlar ki Ḫayred- (10) dīn Paşanuñ sābıḳa yār [u] ḳafādārlarından idi.*

[İ$_1$ 219a] … ***Ol ẓālim*** *(15)* ***‘Abdullāhuñ*** *şerrinden bizi ḫalāṣ idüp Seyyid Muḥammed Sülūkī gibi* [İ$_1$ 219b] *(1) mülūkī bizlere pek gönderdi deyü sağa ḫayr du‘ālar eylediler (2) dedüklerinde Ḫayreddīn Paşa daḫı kemāl-i mertebe ḥaẓẓ eyleyüp (3) andan el ḳaldırup Sülūkī içün du‘ā eyledi.*

Eserin üslubunda yer yer süslü ve coşkulu ifadeler kullanılır:

[İ$_1$ 254b] … *Ḫulāṣa ḳoca Ḫayreddīn (4) Paşa öyle bir sürūr eylemişdür ki* ***düşmanların yaġları (5) eriyüp ‘asākir-i İslām şād-kām olmışlardur.***

[İ$_1$ 263a] *... Şimdi Ḫayreddīn (2) Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh bir mübārek sā‘atde ḳırḳ pāre (3) yelken ile* ***ḳandasın Andiriya Doriya deyüp Cezāyirden (4) çıḳdı.***

Eserde; dua, beddua, atasözleri ve özdeyiş örneklerine rastlanır:

[İ$_1$ 263a] *... **Allāhumme ḳavīyye’l-İslām ‘ale’l-ḳavm’il- (9) kāfirin** deyüp du‘ālar eyledi.*

[İ$_1$ 254b] *... Ḥaḳ (6) Te‘ālā dāyimā dīn-i İslām ḳarındaşlarımuzı mesrūr (7) ḳılup **a‘dā-yı ḫāsirīnleri maḫhūr [u] müdemmer ḳılıvire (8) āmīn**.*

[İ$_1$ 233a] *... **Şu uyur düşmān uyumaz** feḥvāsı üzre gicelikde (10) firḳaṭalarla adaya ‘asker döküp-de laġumları żabṭ [u] (11) rabṭ eylediler ise hīç ġayrı cenge bile iḳtiżāsı (12) bu ḳadar dedi.*

Eserde bazı noktalarda şiir bölümleri görülmektedir:

[İ$_1$ 310a] *(7) ... Bu Ḫayreddīn ḳuluñ geldi sen ol şāh-ı Süleymāna*

(8) Sağa lāyıḳ nemiz vardur ḳabūl eyle faḳīrāne

[İ$_1$ 350b] *... Ḥased-i ḳalbi ‘adüvv luṭf-ile taġyīr olmaz*

(9) Senüñ-de mużmār olan āteşe āb etmez

Metinde Allah’ın yardımına, Peygamber’in desteğine sık sık vurgu yapılmaktadır. Savaşlar birer cihat niteliğindedir. Bu bakımdan gazilik ve şehitli övülerek gaza ve fetih anlayışı Osmanlı denizcilik tarihi üzerinden ele alınmaktadır:

[İ$_1$ 254b] *... Şimdi Ḫayreddīn Paşa* ***‘avn-i Ḥaḳ ile evvelkinden (9) biñ ḳat ziyāde*** *dārāt [u] iḥtişām ṣāḥibi oldı.*

[İ$_1$ 229a] *... Ġāzīlerdür burcuñ içine ḥuvlayup beden [u] başlarında (4) ezān-ı Muḥammediyyeler oḳunup İslām ‘ālemleri dikilüp ṭoplar (5) atdılar ve* ***ḳal‘ayı bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā ẕabṭ [u] rabṭ (6) etdiler.***

[İ$_1$ 248a] *... Kişi her ne menzile ireyüm dirse (2) teslīmlikle irer lākin oġlum* ***cihād yolında pāklık (3) ile gezen dīvānelerde seyrān eksük olmaz dedi****.*

[İ$_1$ 327a] *... Ammā ġāzīlerüñ (14) daḥı nışfından ziyādesi* ***şehīd olup ṭozup cennet-i ā‘lāda maḳāmların (15) buldı.***

4.1.5. Gazavât-ı Hayreddin Paşa’nın Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimine Katkısı

Arapça “gazâ/gazve” ile Farsça “nâme” kelimesinden meydana gelen gazavâtnâme sözcüğü düşmanla yapılan savaşları konu alan eserlerin genel adıdır. Gazavât, gazâ kelimesinin çoğuludur. Gazâ; cenk, savaş, din düşmanı üzerine yapılan sefer ve saldırıştır (Devellioğlu, 1998, s. 284). Nâme kelimesi ise sözlüklerde mektup, kitap, mecmûa gibi farklı anlamlarda kullanılır. Dinimizde önemli bir yere sahip olan gazilik ve gazâ kavramlarının kökeni İslamiyetin ilk yıllarına kadar uzanır. Hz. Peygamber tarafından da övücü sözlerle değerinden bahsedilen gazâ, İslam fütuhatında önemli bir yer edinmiştir. İslam’ın zamanla gelişip inkişaf etmesinden sonra, şehitlikle birlikte kullanımı gittikçe artan gazilik, askerden hükümdara kadar savaşa katılan herkesin almak istediği bir ünvan olmuştur (Özcan, 1995, s. 362)

Gazavatnamelerde geçen olaylar hakkında derin ve genişçe bilgi aktarımı söz konusudur. Müellif, bizzat görmüş olduğu olayları ya da duyduğu vakaları en ince ayrıntılarına inerek anlatmaya çalışır. Üstelik kendi gözlemlerini de detaylarıyla aktarmaktan geri durmaz. Barındırmış olduğu bu detaylı bilgilerden ötürü gazavatnameler tarih araştırmacıları için bulunmaz kaynaklar kabul edilir. Bunun yanı sıra gazavatnamelerde olayların geçtiği yer isimleri verilmeye çalışılır ve bu mekânlarda yaşananlar tüm detaylarıyla canlı bir şekilde okuyucuya aktarılır.

Gazavât-ı Hayreddin Paşa’nın Türk dili ve edebiyatı eğitimine katkısına değinmeden önce buradaki “edebiyat” kavramı hakkında da kısa bir bilgi vermenin yararlı olacağı düşünülmektedir. Edebiyat, Arapça bir kelime olup edb (edeb) kökünden türetilmiş bir

kelimedir. Edebiyat sayesinde duygular, düşünceler, hayaller; sözlü ya da yazılı olarak güzel ve etkileyici bir şekilde aktarılır. Ayrıca Arapçada olduğu gibi Türkçede de bu kelimenin birçok farklı anlamına rastlamak mümkündür.

Edebiyat ve edebiyat eğitimi, insanla ve insan topluluklarıyla ilgilenip uğraşma bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır. Çünkü edebiyatın da eğitimin de konusu insandır. İnsanoğlunun yeryüzündeki serüvenleri, doğal ve toplumsal çevresiyle ilişkileri, sağlıklı bir yaşayış özlemi, bu iki alanın ortak konusunu oluşturur (Kavcar, 1994, s. 2). Edebiyatın temel amacı, insanın duygu, düşünce ve hayal dünyasını estetik bir biçimde ifade etmek ve başkalarına aktarmaktır. İnsanların kendilerini ve çevrelerini daha iyi anlamalarına yardımcı olan edebiyat, aynı zamanda toplumsal ve bireysel deneyimlerin bir yansıması şeklinde yorumlanmaktadır. Edebiyat yoluyla insanlar geçmişten günümüze aktarılan kültürel, ahlakî ve tarihsel değerlerle tanışır, bu da bireylerin hem kendilerini hem de toplumlarını tanımalarını sağlar. Bunun yanı sıra edebiyat, okuyucuda empati uyandırarak duygusal bir etki yaratır; insanları düşündürür, sorgulatır ve eğlendirir. Dili sanatsal bir araç olarak kullanan edebiyat, aynı zamanda estetik bir eser üretme sürecidir. Bu yönüyle edebiyat, yalnızca bir anlatım biçimi değil, insanlığın duygu ve düşünce tarihini biçimlendiren güçlü bir sanat dalıdır ve bu sanat dalı kendi içerisinde farklı edebî metinleri ortaya çıkarmıştır.

Edebî metinler şiir, masal, destan, hikâye, roman, tiyatro, karagöz, orta oyunu gibi çeşitli türlerden oluşmaktadır. Bu metinlerin iyi yazılmış olmaları, bir ülkenin kültürünü yansıtmaları, dil ve kültür öğretiminde özel bir role sahip olmaları gibi nedenlerle dil öğretiminde örnek metinler olarak kullanılmaları gerektiği sık sık vurgulanmaktadır (Güneş, 2013, s. 4).

Edebî metinler, eğitim sürecinde önemli birer araç olarak kullanılmakta ve özellikle ortaöğretim düzeyinde edebiyat eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Bu metinler, öğrencilere sadece edebiyatın estetik yönünü tanıtmakla kalmaz, aynı zamanda dilin işleyişini, anlatım olanaklarını ve ifade gücünü kavratma açısından da büyük katkı sağlar. Edebî metinler, zengin dil yapıları, farklı anlatım teknikleri ve sözcük dağarcığı sayesinde dil bilgisi eğitimi için de etkili kaynaklar sunar. Öğrenciler, bu metinler aracılığıyla dilin kurallarını doğal bağlamı içinde öğrenme fırsatı bulur, sözcüklerin ve cümlelerin kullanım biçimlerini örnekler üzerinden inceleyebilirler. Ayrıca edebî metinler, öğrencilere düşünme, anlama, yorumlama ve eleştirel bakış açısı geliştirme becerileri kazandıran en önemli

kaynaklardandır. Bu yönüyle edebiyat eğitimi, sadece bir bilgi aktarımı değil; aynı zamanda bireyin estetik duyarlılığını geliştiren, dili etkin kullanmasını sağlayan ve kültürel bir birikim kazandıran çok yönlü bir öğrenme sürecidir.

Gazavatnameler de dil, anlatım ve konu açısından Türk dili ve edebiyatı eğitiminde kaynak metin olarak değerlendirilebilecek önemli eserler arasında yer alır. Bu eserler, özellikle tarihî olayların anlatımı, kahramanlık teması ve dinî-millî değerlerin işlenişi bakımından hem edebî hem de kültürel açıdan zengin bir içeriğe sahiptir. Gazavatnamelerde yer alan betimlemeler, anlatım teknikleri ve olay kurgusu, öğrencilere anlatı türlerinin özelliklerini tanıtmak açısından önemli birer örnektir. Ayrıca Eski Türkiye Türkçesinin dil özelliklerini yansıtmaları bakımından da dil eğitimi açısından önemli bir kaynak niteliğindedirler. Bu metinler aracılığıyla öğrenciler hem tarihî bağlamda bilgi sahibi olur hem de dönemin dili, üslubu ve anlatım tarzı hakkında doğrudan örneklerle karşılaşarak dilin zaman içindeki gelişimini gözlemleyebilirler. Bu yönleriyle gazavatnameler hem edebiyat hem de tarih bilincinin birlikte gelişmesine katkı sağlayan çok yönlü eserlerdir. Ayrıca gazavatnameler, yukarıda saydığımız pek çok özellikle beraber yer yer didaktik bir üslup da barındırmaktadır.

Çalışmanın kaynağı olan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eser de Türk dili ve edebiyatı eğitiminde kaynak olarak kullanılabilecek eserlerden birisidir. Bu eserin Türk dili ve edebiyatı için sağlayabileceği katkılar şunlardır:

Eser, Eski Türkiye Türkçesi nesrinin 16. yüzyıldaki sade yönünü yansıtan önemli örneklerinden biridir. Bu yüzyıldaki Eski Türkiye Türkçesi sade nesri üzerine araştırma yapacak kişilere kaynak olabilecek niteliktedir:

> **[İ₁ 204b]** *(1) Ḫayreddīn Paşa bunları ḳarşulayup ḫoş geldiñüz (2) oġullar ṣafā geldiñüz oġullar ġazāñuz mübārek ola deyü ḥāllerin ḫāṭırların (3) ṣordı.*

> **[İ₁ 212a]** *... İmdi gitdigiñüz (11) günden tārīḫ ḳoduḳ tamām bu mübārek güne gelince kāmil (12) üç sene oldı. Ne bir eksük ve ne bir ziyāde dediler. (13) Ol zamān Ḫayreddīn Paşa eytdi: Benüm gelecegüme faḳad (14) burhānsız üç kişi i'timād eyledi ...*

Eser, epik nesir üzerine araştırma yapacak kişilerin başvurabileceği içeriklere sahiptir. Hatta yazım dilinin sade olması tarihî olayların halka aktarılmasında başvurulan epik nesrin yaygınlaşmasına katkı sunmuştur:

[İ$_1$ 211a] … *Ol zamān cümlesi bu re'y [u] tedbīri aḥsen görüp (5) andan ṭuṭup Ḳara Ḥasanuñ başın kesüp beş yüz yigit (6) olmaḳ üzre ṭoġrulup Ḫayreddīn Paşaya vardılar.*

[İ$_1$ 246a] *... kāfirlerüñ ḳapudanasına girüp şöyle ḳılıç (13) urdılar ki iki yüz kāfirden yetmiş beş kāfir ṣaġ (14) aldılar.*

Eser denizcilikle ilgili yazılmış gazavatname türünün nadir örneklerinden biridir. Bu yönüyle denizcilikle ilgili gazavatnameler üzerine araştırma yapacak araştırmacılara kaynak niteliğindedir:

[İ$_1$ 233b] … *İspanya Ḳralı taḥḳīḳ benden (8) ḫavf idermiş. Burclara zād [u] zaḫīre bile olur olmaz (9) gemilere ḳoyup göndermedi illā çekdiri gemileri-y-ile gönderdi (10) deyü iftiḫārından ḳoltuġına ḳarpuz ṣıġmaz olur.*

[İ$_1$ 250b] *... Tekneler orṣa alabanda olmaḳ üzre re'īslerin (7) adamların bekler idi. Andan yine üçer ḳat şenlik daḫı idüp (8) varup tersāne-yi 'āmireye yatdılar. Ḳapudanlar içün (9) maḫṣūṣ ḳonaḳları daḫı levendān içün ḳışlalar döşenüp (10) ta'yīn [u] ta'yīnātlar virildi.*

Eserde yer alan olaylar Barbaros Hayreddin Paşa'nın ağzından anlatılır ve Seyyid Murâd tarafından kaleme alınır. Bu yönüyle otobiyografik eserler üzerine çalışma yapacaklar için kaynak niteliğinde olup aynı zamanda Barbaros Hayreddin Paşa'nın yaşamı hakkında çalışma yapacaklar için de en güvenilir kaynaklardan birisidir:

[İ$_1$ 262a] … *Ḫayreddīn (12) Paşa ḳırḳ pāre tekne ile Andiriya Doriyanuñ üzerine (13) çıḳmaḳ üzre idi.*

[İ$_1$ 200b] *... Ol güne (12) ḳadar i'tiḳādları dürüst olmaḳ üzre Ḫayreddīn Paşanuñ (13) Cezāyirden çıḳup gitmesi çünki kendü re'yi-y-ile degüldür (14) imdi va'dünde ḫalef etmez daḫı ricālu'llāh zümresindendür. (15) Elbetde Ḫayreddīn Paşa Cezāyire gelmelidür deyü i'tikād birle ṣaḥīḥ ...*

[İ$_1$ 214a] *... (1) rücū' idüp gelince aradan zamān mürūr eylemek ile (2) Tilimsan Begi 'Abdullāh 'āṣī olup ḫuṭbeyi yine kendi (3) üzerine oḳudup sikkeyi ḳaṭ' etmege başladı. Vaḳtā ki (4) Ḫayreddīn Paşa bu aḥvāle vuḳūf olduḳda hemān 'ale'l-'acele (5) mektūb yazup Tilimsan Begi 'Abdullāh gönderdi.*

[İ$_1$ 204a] *... On iki pāre aḳṭarma ile geldiler hem (11) İspanya yaḳasında Ḳırnaṭa ṭaġından yedi sekiz yüz (12) ʻaded Endülüs ṭāyifesinden teknelere ḳomışlar idi. (13) Zīrā Ḫayreddīn Paşa Sinān Ḳapudana öyle sipāriş (14) eylemiş idi.*

[İ$_1$ 292a] *... Süleymān Ḫan ʻaleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān (4) ḥażretleri kendi mübārek eli-y-ile Ġāzī Ḫayreddīn Paşaya (5) dest-i ḫaṭṭ-ı hümāyūn inşā eyleyüp ḫil'at-ı fāḫire birle (6) ḳudvet'ul-emāṣil ve'l-aḳrān Sinān Aġa yedi-y-ile Cezāyire (7) gönderdi.*

Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki denizcilik faaliyetlerini ve savaşlarını anlatan bu eserde dönemin denizcilik terminolojisi ve askerî terimler üzerine pek çok kavram bulunabilir. Sadece Eski Türkiye Türkçesi değil aynı zamanda İtalyanca, İspanyolca ve Rumca gibi dillerdeki denizcilik ve askerî terimlere rastlanabilir. Bu yönüyle bu eser denizcilik tarihi, denizcilik terminolojisi ya da askerî terminoloji üzerine çalışma yapacak araştırmacıların faydalanabileceği bir kaynaktır:

[İ$_1$ 233b] *... Bā-ḫuṣūṣ-ki (11) çekdiri geminüñ pāyesi* ***ḳalyondan*** *yuḳarıdur hem sen (12) deñiz adamı olacaḳsın hem şu ḳadar bunca şeyden ḫaberüñ (13) yoḳdur dedi.*

[İ$_1$ 278b] *... Şöyle-ki otuz ḳırḳ pāre (7)* ***ḳadırġa*** *ḥāżır [u] müḥeyyā eyleyüp bugünde yarında ḳalḳmaḳ (8) üzre iken Engürüs ḳralından nāme geldi.*

[İ$_1$ 317a] *... Ḫayreddīn Paşanuñ ʻaskerinden bir* ***levend*** *ile (9) bir Tūnus yoldaşı ġavġa iderler idi.*

[İ$_1$ 246a] *... on beş pāre kāfir teknesinüñ içlerine girüp (8)* ***ṭop alabandası*** *ile* ***el ḫunbarasın*** *daḫı ḳurşun (9)* ***fındıḳların*** *belā bārānı gibi yaġdurup kāfirlerüñ başı (10) ḳayusı olınca dönüp kāfirlerüñ ḳapudanasına boy (11) boya çaṭup baġlaya ḳodı.*

[İ$_1$ 289a] *... Şimdi Endülüs (6) yigitlerinden beş on şeh-bāz yigit aşaġı yalı (7) kenārına inüp ve anda bir balıḳçı* ***barḳosı*** *başup (8) içine girdiler.*

[İ$_1$ 222b] *... El-netīce Ḫayreddīn Paşa her cenk ālātın ḥāżır [u] müḥeyyā (6) eyledükde cezīrenüñ* ***ḳovarnadorına*** *nāme yazup gönderdi.*

[İ$_1$ 261a] *... Andan* ***şandallarla*** *ḳaraya ʻasker dökdiler imdi (11) ḳal'anuñ varoşında olan Müslümānlar ehl-i ʻiyāllerin (12) alup ḳal'aya ḳapandılar.*

[İ$_1$ 213a] *... Cicel limanından çıḳup muvāfıḳ bād-ile (10) vaḳtā ki Tementüs cānibine geldüklerinde* ***forṣa*** *ḳumāş (11)* ***ṣancaḳların*** *daḫı ṣom ṣırma* ***filandıraların*** *(12) diküp ṭop tüfenk* ***alabandası*** *ṣaġaraḳ gelüp (13) limana dāḫil oldılar.*

Eser, bu dönemin pek çok coğrafi yerini, meslek adını ve rütbeleri barındıran bir kelime hazinesine sahiptir. Özel olarak bu alanlarla ilgili terminoloji üzerine çalışma yapacaklara yardımcı bir eserdir. Aynı zamanda kimi sözcüklerin günümüzde kullanılmaması ya da kullanımları değişmiş olması bakımından pek çok sözcüğün tarihî bağlam içerisindeki değişimlerine ışık tutar:

[İ$_1$ 312b] *... Pādişāh-ı (4) ʿālem daḫı vāfir ḥaẕẕ eyledi andan Ḫayreddīn Paşaya (5) kürk ḳaftān geydirüp* ***ḳapudan deryā*** *eyledi.*

[İ$_1$ 345a] *... Andan Anaṭolı* ***beglerbegisi*** *Muṣṭafā Paşa daḫı Rumeli beglerbegisi Ḫüsrev Paşa (11) üçer* ***ṭuġlu*** *vüzerā olmaḳ üzre ḳırḳ biñ ʿasker ile (12) ilerü yolladı.*

[İ$_1$ 312b] *... Şimdi ol-daḫı ve her umūr (6) üzerinde destūr-ı mükerrem* ***müşīr****-i mufaḫḫam niẓāmu'l-ʿālem (7) eyledi.*

[İ$_1$ 307a] *... İsterem-ki şu kāġıdı alup ḳal'a* ***ẓābıṭı*** *olan (7) ḳapudana getürüp viresin eger saña dirse (8) bu kāġıdı kim virdi dirse sen di-ki ben bir faḳīru'l-ḥāl ve ke̲sirü'l- (9) ʿıyāl kimseyem.*

[İ$_1$ 215a] *... Anuñla (7) doymayup şimdi beni Mütice reʿāyāsı kesim ġarrām (8) eylese gerek imdi sizler bu şeye ḳāyiller misiñüz dedükde (9) anlar daḫı birden eytdiler.*

[İ$_1$ 352a] *... Daḫı iki senelik (14) cizyelerin yigirmi biñ* **Venedik** *altunı olmaḳ üzre (15) alup ol aradan ḳalḳup* ***Andabaraya*** *geldi.*

[İ$_1$ 352b] *... Ḫayreddīn Paşa daḫı* ***Egribozda*** *azıḳlanup andan ḳalḳup (15)* ***Pirevezeye*** *geldiler.*

[İ$_1$ 361b] *... Ol-daḫı* ***Ayamavra*** *ḳurbında* ***İncir*** *limanından (2) çıḳma keçi ḳoyun ṣıġır yüklü bir ḳayıḳ aldı.*

[İ$_1$ 305a] *... Ḫayreddīn Paşanuñ ḥaḳḳında (2) gūyā* ***Girütden*** *Paşanuñ ḥaḳḳında söylemedük söz ḳomadı.*

[İ$_1$ 351a] *... Andan Ṣāliḥ Re'īs ḫiẕmet-i pādişāhīyi edā eyledükde (15) 'avdet idüp gelüp* ***İstindilde*** *Ḫayreddīn Paşaya…*

Eser, 16. yüzyıl Eski Türkiye Türkçesiyle yazılmış olduğu için dönemin dil özelliklerini yansıtmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çeşitli bölümlerde (Türk Dili ve Edebiyatı, Dil Tarihi vb.) hem dil bilgisi hem de söz varlığı açısından örnek metin olarak kullanılabilir. Aynı zamanda bu yönüyle ilgili bölümlerdeki öğrencilerin bugünkü Türkçeyle tarihî Türkçe arasındaki geçişi görebilmeleri açısından da öğretici bir kaynak işlevindedir:

[İ$_1$ 219a] *... ve bütün ehl-i beled* ***didiler*** *ki (14) Ḫayreddīn Paşanuñ ceddine cināyetine raḥmet olsun.*

[İ$_1$ 224b] *... Ṣan Pavlo burcı ġāyet āteşlü burclar idi. (12) Nice āteşlü ḳuvvetlü olmasun-kim İspanyol kāfiri (13)* ***ol*** *burclarla iftiḫār ider idi.*

[İ$_1$ 228a] *... İşte* ***benüm*** *bildügüm budur bāḳī siz a'lemsiz yarın nār-ı nūr (15) bāña niçün* ***benüm*** *ḳullarımı laġum ile aṭmaġa rāzī olduñ…*

[İ$_1$ 236a] *... Andan üçünci* ***gün*** *nerdesin ol ẕikr eyledigimüz (15) on pāre barça gönderdi.*

[İ$_1$ 262b] *... Andiriya Doriyanuñ ṭamarına girüp bunuñ burası (9) ṭuracaḳ yerler degüldür* ***ılan*** *çiyan yeridür.*

[İ$_1$ 267b] *... Esīr (3) dirseñ zindānlar ṭoldı taḫmīnen on beş on altı (4) biñ esīr* ***oldı.***

[İ$_1$ 268a] *... Andan* ***ḳapudanlar*** *içün* ***aġālar*** *içün (14) ḥevāceyān içün* ***çavuşlar*** *içün* ***ḳonaḳlar*** *döşenüp (15) ta'yīn [u] ta'yinātlar virilüp…*

Bu eserle ilgili dikkat çeken diğer bir taraf kültürel anlamdaki önemidir. Kültürel açıdan baktığımızda, eserde 16. yüzyıl Osmanlı toplumunun kültürel yapısını, denizciliğe bakışlarını ve İslamî cihat anlayışını görmekteyiz. Sonuçta edebî ve tarihî eserler aynı zamanda bir milletin ya da bir toplumun kültürüne de yansıtmaktadır. Bu eser de sadece bir tarih hikâyesi değil, kültürün tanıtılmasında geçmişle gelecek arasında köprü görevi gören bir yapıt niteliğindedir ve bu özelliğiyle millî kimlik bilincinin oluşmasına etkisi yadsınamaz:

[İ$_1$ 248a] *... Kişi her ne menzile ireyüm dirse (2) teslīmlikle irer lākin oġlum* ***cihād*** *yolında pāklık (3) ile gezen dīvānelerde seyrān eksük olmaz* dedi.

[İ$_1$ 264a] *... Andan Ḫayreddīn (8) Paşa daḫı Şirşellilere du'ā idüp berḫudār oluñuz (9) yüziñüz aġ olsun daḫı* ***ġazāñuz*** *mübārek olsun (10) dedi.*

[İ$_1$ 318a] *... Andan eytdiler: Yā Mevlānā el-paşa (1) bizler daḫı bu* ***vaṭanda*** *ced-be-ced ḳadīmu'z-zamāndan berü şeyḫ (2) oġlu şeyḫlerüz…*

[İ$_1$ 284b] *... Ḥāṣıl İspanyol donanması şimdi bildiler ki (8) bunlar* ***Türk*** *donanmasıdur.*

[İ$_1$ 210a] *... Ecele berāber zaḫm-ı şedīd ile daḫı kendüye tābi' (4) olan beş yüz* ***Türk*** *'askeri ile Aṭ Boynuna düşüp (5) eytdi.*

[İ$_1$ 374b] *... Ol zamān rāṣ söylediñüz deyü emr eyledi-ki (12)* ***Türkçe*** *olmaḳ üzre Ḳara Ḥasan Aġaya bir nāme inşā olınsun dedi.*

Bu eserde dönemin toplumsal dil kullanımına dair ipuçları görmekteyiz. Eserin anlatımında anlatımı kuvvetlendirmek için birçok yönteme başvurulmuştur. Bu hem o dönemin toplumsal dilini gösterirken hem de edebî metin oluştururken eseri daha etkili kılmak için nelerden faydalanabileceğini öğrencilere ve okurlara sunar. Nitekim anlatımı daha canlı kılmak için atasözleri, deyimler, özdeyişler, söz sanatları, dualar vb. ifadeler kullanılır:

[İ$_1$ 233a] *... Ol burclarun ölümi laġumdandur (9) kim bilür* ***şu uyur düşmān uyumaz*** *feḫvāsı üzre…*

[İ$_1$ 316a] *... Ammā bu maḥallde münāsib gelmekle* ***el-tekrāru ḥasenen*** *feḫvāsınca (12) zikr olındı.*

[İ$_1$ 355a] *... Düşmanuñ çoḳluġına (4) baḳmayalum ve* **men-naṣru illā min 'indā'llāh** *feḫvāsı üzre Ḥaḳ (5) Te'ālā ḥażretlerinden…*

[İ$_1$ 259a] *...* ***El-'aceletü mine'ş-şeyṭān ve't-te'ennī mine'r-raḥman*** *(3) mışdāḳınca dāyim işi aġırdan idi.*

[İ$_1$ 291a] *... Şevketlü ḫünkārum (10)* ***her Mūsāya bir fir'avn*** *mışdāḳınca İspanya yaḳasınuñ…*

Gazavât-ı Hayreddin Paşa, Osmanlı denizcilik tarihinin en önemli isimlerinden ve aynı zamanda korsanlıktan kaptanlığa kadar yükselmiş biri olan Barbaros Hayreddin Paşa'nın seferlerinin, savaşlarının ve hayatının dönüm noktalarının anlatıldığı bulunmaz bir kaynaktır. Üstelik bu önemli eser yalnızca tarihsel bir belge olmanın ötesinde, değerler eğitimi açısından da zengin içerik barındıran bir kaynak metindir. Bu metnin içerisinde yer alan olaylar ve kişilerin başından geçenler, bireylerin karakter gelişimine katkı sağlayacak birçok değeri içinde barındırır. Bunlardan birkaçını örnek vermek gerekirse şunları ifade edebiliriz: "Vatan sevgisi" kavramının yüceltildiği, vatanı için mücadele etmenin, gazi ve şehit olmanın ne kadar önemli olduğu aktarılır. Nitekim Barbaros Hayreddin Paşa da Osmanlının Akdeniz'deki toprakları korumak için nice badirelerin içerisine girmiş ve canı uğruna savaşmaktan geri kalmamıştır. Bu durum okuyanlara, öğrencilere millî kimlik ve aidiyet bilinci kazandırmak açısından önemlidir.

"Cesaret" kavramı da eserde öne çıkarılan diğer bir terimdir. Tıpkı Barbaros Hayreddin Paşa'nın zorluklar karşısında pes etmemesi gibi bu metni okuyanlara kararlı duruş göstermenin önemini öğretir. "Adalet ve merhamet" kavramları da Barbaros Hayreddin Paşa'nın davranışlarıyla okuyanlara aktarılır. Bu davranışlar, öğrencilere adaletli olmanın önemini öğretir. Görev bilinci ve disiplinli olmanın insana neler kazandıracağı Hayreddin Paşa özelinde gösterilir ve bu gibi tutumlar da "sadakat" kavramı neticesinde öğrencilere öğretilir. Eserde sıkça yer alan dua, tevekkül, şükür ifadeleri ise "inanç ve maneviyat" kavramları noktasında öğrencilerin eğitimine katkı sağlar. Savaşların sadece maddî güçle kazanılmadığı, Allah'a güvenip tam teslimiyetle bütün işlerin nihayete varabileceği mesajı verilir. Bunların dışında Hayreddin Paşa'nın Osmanlı Devleti'ne ve milletine duyduğu içten bağlılık, millet sevgisi, devlete sadakati gibi davranışları millî değerlerin örneklerini bize sunar. Bu mücadeleci ruh bu eser aracılığıyla genç nesillere aktarılır. Bundan dolayıdır ki bu eser aynı zamanda hem dinî hem de ahlakî gelişim açısından öğretici bir niteliktedir. Bu paragrafta değindiğimiz değerler eğitimi noktasında ise metinden şu kısımları örnek verebiliriz:

[İ₁ 388a] *... Ḳara Ḥasan Aġa ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn birle Cezāyir-i ġarb (5) beglerbegisi olup şimdi* ***'adl [u] dād*** *birle merḥūm Ḫayreddīn Paşa (6) zamānından ziyāde orṭalıġa niẓām virdi.*

[İ₁ 368b] *... Dāyim işi* ***'adl [u] 'adālet*** *(10) üzre şer'-ı şerīfe inḳıyādları maḥkūm idi.*

[İ$_1$ 292b] *... Zīrā bu e'imme-i (10) mühimme ḫuṣūṣunda baña lāzımlu ḳulumsın ve yeriñe (11) bir* ***baḫādır şīr [u] şecā'at*** *ḫalīfe naṣb idesin.*

[İ$_1$ 238b] *... Bu siyāḳ üzre dīn-i mübīn (5) uġrına başın* ***fedā eylemiş idi*** *ve on pāre barçadan (6) üç yüz elli beş kāfir ṣaġ aldılar.*

[İ$_1$ 375a] *... Belki bu taḳrīble ṣuçun 'afv olınup (5) ḳatl olunmaḳlıḳdan* ***ḫalāṣ olasın****. Zīrā ben işitdim-ki (6) sen nār-ı nūr ḳulların deñizde bulup alduġuñda Cezāyirde (7) esīr çoḳ benüm esīre iḥtiyācum yoḳ.*

[İ$_1$ 216b] *... Eger atalıḳ* ***ḥaḳḳı*** *olmasa çoḳdan vücūdın dünyādan ḳaldırup (8) ümmet-i Muḥammedi ẓulmünden henī iderdüm.*

[İ$_1$ 384b] *...* ***Ḥaḳ Te'ālā*** *siz ġāzī ḳullarımı a'dālarıñuz (6) üzre manṣūr [u] muẓaffer eylesün deyü du'ālar eyledi.*

[İ$_1$ 235a] *...* ***ḥaḳḳı ketm etmedüginden*** *ḳraluñ gücüne gelüp cenarali (13) koġduġundan daḫı on pāre barça ki zād [u] zaḫīre (14) ve ceb-ḫāne yüklü olmaḳ üzre…*

[İ$_1$ 231b] *... İmdi Ḫayreddīn Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh İslāma ġāyet (8) ḥanīn ve* ***ṣāḥib-i merḥamet*** *idi…*

[İ$_1$ 386a] *... Ḫayreddīn Paşanuñ daḫı (4) ocaġına* ***iḥsān eyledügini Allāhdan*** *ġayrı kimse (5) bilmez idi.*

[İ$_1$ 253b] *...* ***Allāhu Te'ālā*** *seni a'dā-yı ḫāsirīn (2) üzerine manṣūr [u] muẓaffer eylesün ve dünyāda ve āḫiretde (3) yüzüñ aġ olsun.*

[İ$_1$ 283b] *...* ***Allāh*** *(3)* ***ve Resūl*** *'aşḳına olsun.*

[İ$_1$ 311b] *... Andan sükkerī (7) ṭa'āmlar çekilüp yenildi* ***şükri dinildi.***

4.2. Dil İncelemesi

Gazavât-ı Hayreddin Paşa, nesir hatla yazılmış okunaklı bir eserdir. İmla yönünden bakıldığında bu metin, Uygur ve Arap-Fars yazım özelliklerini barındırmaktadır. Metin istisnalar dışında harekesiz yazılmıştır. Viyana nüshasında metnin başladığı yerin ilk satırı, Hayreddin kelimesi, bölüm başları ve bazı özel terimler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Ayrıca Paris nüshasında Hayreddin kelimesi yalnızca metnin başında yazılmış olup buradan

itibaren bu kelimenin geçtiği her yerde boşluk bırakılmıştır. Ünlü sesler bazen harekeli şekilde bazen ise elif (ا), vav(و) ve ye (ى) harfleriyle yazılmıştır. Ünsüzlerin bazı seslerinde farklılıkları göstermek için kalın-ince sesler kullanılmıştır. Ayrıca bazı ekler ve şekiller kelimeden ayrı biçimde gösterilmiştir.

4.2.1. Yazım Özellikleri

4.2.1.1. Ünlülerin Yazımı

4.2.1.1.1. a ünlüsünün yazımı

İlk hecede: Metinde "a" ünlüsü ön seste metli elif (آ) ve elif (ا) ile yazılmaktadır. Ancak bu harfin kullanılmadığı örnekler de vardır.

alup آلوب (201a/10)

altun آلتون (214b/04)

açup اچوب (357b/11)

yazup یازوب (313b/03)

baḳdılar بقدیلر (225b/12)

Orta hecede: Orta hecede "a" ünlüsünü karşılamak için genellikle elif (ا) ve nadiren he (ه) ile yazılmaktadır. Bazen ise hiç gösterilmemektedir.

çıḳmazdan چقمازدن (260b/07)

ḳaradan قرادن (279b/06)

başladı باشلدی (244b/01)

olmaġla اولمغله (241a/02)

barçanuñ بارچه نڭ (221b/14)

Son hecede: Son hecede "a" ünlüsü genellikle elif (ا) ve he (ه) ile yazılmaktadır. Bazen ise hiç yazılmamaktadır.

ḳalḳmaḳ قالقماق (278b/07)

başḳa باشقه (276b/01)

urmaġa اورماغه (225b/10)

yaġdan ياغدن (329b/03)

ḳaçandan قچاندن (252a/13)

4.2.1.1.2. e ünlüsünün yazımı

İlk hecede: Metinde “e” ünlüsü ilk hecede “e” ile başlayan kelimelerde elif (ا), üstünlü elif (اَ) ya da bir hareke ile yazılmıştır. Ancak bazı kelimelerde bu harfin yazılmadığı örnekler de vardır.

eylediler ايلديلر (329b/01)

el اَل (269a/05)

beriden بريدن (325b/01)

geregi كره كى (311b/06)

her هر (356b/10)

Orta hecede: Orta hecede “e” ünlüsü elif (ا), he (ه) ya da bir hareke ile yazılmaktadır. Ancak bazı kelimelerde bu harfin yazılmadığı örnekler de vardır.

yüregim يوره كيم (329b/10)

igneden اكنه دن (281a/08)

iderek ايده رك (343b/03)

böyledür بويلَدر (371a/10)

virmege ويرمكه (345a/02)

Son hecede: Son hecede “e” ünlüsü elif (ا), he (ه) ya da bir hareke ile yazılmaktadır. Ancak bazı kelimelerde bu harfin yazılmadığı örnekler de vardır.

sözine سوزينه (229b/01)

aḳçe اَقچه (218b/04)

giderek كيده رَكْ (257b/07)

senden سندن (306a/11)

girdiler كيردیلر (227a/10)

4.2.1.1.3. ı, i ünlülerinin yazımı

İlk hecede: Metinde ı, i ünlüleri ilk hecede ilk ses olmaları durumunda genellikle elif (ا) ve ye (ي) ile bazen de sadece elif (ا) ile yazılmaktadır. Bunun yanı sıra esreli elif (إ) ile de örnekleri bulunmaktadır. Ancak bu harfin bazen yalnızca hareke ile gösterildiği ve bazen de hiç gösterilmediği durumlar mevcuttur.

imdi امدى (207a/10)

ikisi ايكى سى (367a/14)

işden ايشدن (209a/14)

içerü ايچرو (351a/08)

birer بِرَرْ (356b/11)

Orta hece: Orta hecede ı, i ünlüsü ye (ي) harfi ile yazılmaktadır. Bunun yanı sıra harekeli kullanımı da bulunmaktadır. Ayrıca bazı kelimelerde bu ünlünün yazılmadığı örnekler de vardır.

idelim ايده ليم (234b/03)

üzerine اوزرينه (214b/03)

kendileri كنديلرى (229b/05)

içinden ايچندن (222b/10)

eytdi ايتدى (363a/02)

Son hece: Son hecede ı, i ünlüsü esre ve ye (ى) ile gösterilmekle beraber bazen herhangi bir harf ya da işaretle yazılmadığı örnekleri de vardır.

imdi امدى (364a/03)

olduġı اولدوغی (389b/05)

virdi ویردی (307a/08)

tekneyi تکنهٔ (308b/03)

yardım یردم (215a/04)

4.2.1.1.4 o, ö, u, ü ünlülerinin yazımı

İlk hecede: Metinde ilk hecede o, ö, u, ü ünlüleri elif (ا) ve vav (و) harfi ile birlikte yazılmaktadır. İlk hecede iç ses olmaları durumunda ise vav (و) ve ötreli vav (ۇ) ile gösterilmekte, nadir olarak da hiç gösterilmemektedir.

oñma اوڭمه (304b/12)

gözi کوزی (224b/14)

göndermiş کوندرمش (385b/02)

olsun اولسون (215a/12)

ṭoġrulup طغرولوب (211a/07)

Orta hecede: Orta hecede o, ö, u, ü ünlüleri genellikle vav (و) ve ötreli vav (ۇ) ile gösterilmekte bazen de hiçbir harf kullanılmamaktadır.

oḳutdı اوقوتدی (307a/03)

ḳurtulup قورتولوب (367a/08)

dökülür دوڭلور (377b/12)

alduḳdaه اَ لدقده (280a/12)

olduḳça اولدقچه (283b/05)

Son hecede: Son hece durumundaki o, ö, u, ü ünlüleri genellikle vav (و) ile ve bazen de ötreli vav (ۇ) ile gösterilmiştir. Ayrıca hiçbir harfle gösterilmediği örnekler de bulunmaktadır.

çıḳup چقوب (266a/11)

oġlum اوغلوم (265b/04)

çekilüp چَكِلُوب (216b/15)

vardur واردر (243b/11)

oṭurur اوطورر (202a/02)

4.2.1.2. Ünsüzlerin yazımı

Metinde ünsüzlerin yazımında uygulanan imla geleneği, tıpkı ünlülerde olduğu gibi eski Uygur ve Arap-Fars yazım geleneğinin imla özelliklerini göstermektedir. Türkçede bulunan ç, g, ñ, p, s, t ünsüzlerinin yazılışında ç ünsüzü için genellikle cim (ج) nadiren ç (چ), g ünsüzünün yazılışı için (ك), ñ sesinin yazılışında (ڭ), p ünsüzü için (ب), bazen p (پ), s ünsüzü için (س) ve (ص), t ünsüzünün yazımı için ise (ت) ve (ط) harfleri kullanılmıştır.

4.2.1.2.1. ç ünsüzünün yazımı

Metinde ç ünsüzü için genellikle c (ج) nadiren ç (چ) harfi kullanılmıştır. Bununla birlikte aynı kelimenin yazımında iki harfin kullanımına da rastlanmaktadır.

ḳılıç قلج (251b/02)

içlerinde ايجلرنده (263b/04)

ḳaçmaġa قجماغه (328a/08)

içün ايچون (250a/10)

barçalarıñ بارچالريڭ (221b/13) / barcanuñ بارجانڭ (222a/03)

4.2.1.2.2. g ünsüzünün yazımı

Metinde g ünsüzü kef (ك) harfi ile yazılmaktadır. Ayrıca bu ünsüzü k sesinden ayıran bir işaret bulunmamaktadır. İki ses de kef (ك) harfi ile gösterilmektedir.

yigirmi يكرمى (260b/01)

degüldür دكلدر (323b/02)

virmege ويرمكه (345a/02)

eşekler اشكلر (227b/07)

görmek كورمك (332b/04)

4.2.1.2.3. ñ ünsüzünün yazımı

Metinde ñ ünsüzü kef (ك) ve üç noktalı kef (ڭ) ile yazılmaktadır. Bununla birlikte aynı kelimenin yazımında iki harfin kullanımına da rastlanmaktadır.

anlarıñ انلريك (287b/11)

ḳayıġuñ قايغڭ (361b/09)

beñzer بڭزر (274b/04)

didüñ ديدڭ (215b/10)

saña سڭا (302b/14) / saña سكا (220b/11)

4.2.1.2.4. p ünsüzünün yazımı

Metinde p ünsüzü genellikle b (ب) ile gösterilirken p (پ) ile gösterimine de rastlanmaktadır. Bununla birlikte aynı kelimenin yazımında iki harfin kullanımına da rastlanmaktadır.

çıḳup چقوب (200b/13)

varup واروب (359a/11)

bıraġup براغوب (360a/05)

öpüp اوپوب (256b/10)

pişürüp پشيروب (341b/04)

4.2.1.2.5. s ünsüzünün yazımı

Metnimizde s ünsüzü, ince sıradan Türkçe kelimelerde sin (س), kalın sıradan Türkçe kelimelerde hem sin (س) hem de sad (ص) ile gösterilmektedir. Bununla birlikte aynı kelimenin yazımında iki harfin kullanımına da rastlanmaktadır.

görseler كورسلر (202b/05)

kimse كمسه (281b/02)

saña سڭا (314b/09)

olsun اولسون (203b/02)

sancaḳ سنجاق (246b/03) / ṣancaḳ صانجاق (224b/01)

4.2.1.2.6. t ünsüzünün yazımı

Metinde t ünsüzü hem te (ت) hem de tı (ط) ile yazılmıştır. Ayrıca tı (ط) ünsüzü genellikle Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılırken Türkçe kalın sıradan kelimelerde de kullanılmıştır. Bununla birlikte aynı kelimenin yazımında iki harfin kullanımına da rastlanmaktadır.

gitdiler كتديلر (219a/03)

eytdiler ايتديلر (215a/09)

altun اَلتون (214b/04)

aṭdılar اَطديلر (204b/12)

alṭlarından اَلطلرندن (244b/07) / altında اَلتنده (208b/10)

4.2.1.3. Bazı ek ve şekillerin yazımı

Metinde özellikle bazı Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında ikili şekiller görülmektedir.

tesellā تسلا (212a/08) / tesellī تسلى (274a/11)

baḥādur بجادر (260b/14) / baḥādır بَحادِرْ (292b/11)

dā’im دائم (233b/13) / dāyim دايم (233b/13)

çatır چتر 366b/04 / çādır چادر (206a/13)

şāy شاى (285a/06) / şāyi‘ شايع (369b/14)

Metinde bazı Türkçe kelimelerin yazımında da ikili şekillere rastlanmaktadır.

yerde يرده (201b/05) / yire ييره (202a/08)

aṭa اَطه (280b/13) / adasına اَداسینه (351a/03)

aṭlu اَطلو (206a/12) / aṭlı اَطلی (289a/01)

baba بابا (215b/10) / buba بوبا (261b/13)

bellü بللو (228b/04) / belli بلی (244a/01)

Metinde yükleme hâli -yı, -yi ekleri sonu güzel he (ه) ile biten kelimelerden sonra gelince bazen esre (ِ) ile bazen ise hemze (ء) ile gösterilmiştir.

tekneyi تکنهٔ (308b/03)

nāmeyi نامَهٔ (250a/08)

ḫuṭbeyi خطبهٔ (214b/02)

Metinde çün edatı bazen kelimeye bitişik bazen de ayrı bir şekilde görülmektedir, içün edatı ise her zaman kelimeden ayrı yazılmıştır.

senüñ-çün سنڭچون (220a/01)

deyüp çün دیوب چون (202a/08)

yardım içün یاردم ایچون (219b/11)

Metinde ile edatı ve vasıta eki ünsüzle biten kelimeleri sedasızlaştırmaktadır. Ünlü ilen biten kelimelerde ise -ıla, -ile şeklinde görülmektedir. Fakat ekleşmediği kelimelerde biz -(y)ıla, -(y)ile şeklinde okuduk

başları-y-ıla باشلریله (224a/04)

güc-ile کوجیله (389b/15)

cehr-ile جهریله (387a/15)

ḳarası-y-ıla قره سیله (391b/14)

olmaġ-ıla اولمغله (248b/13)

Metinde kim/ki bağlaçları bazı kelimelerde bitişik bazı kelimelerde ayrı yazılmıştır.

bolay-kim بولایکم (303b/03)

her kim هر کیم (225a/15)

şöyle-ki شویلکی (224b/09)

anlar ki اَنلر کی (319a/09)

Metinde cevheri fiil bazen kelimeye bitişik bazen ayrı; bazen y'li bazen ise esreli (ِ) şekilde yazılmıştır.

ṣaġ iken صاغ ایکن (256b/12)

yazdı-y-ısa یازدیسه (205b/14)

yoġ-ise یوغیسه (328b/05)

söyledi ise سویلدی ایسه (242b/06)

ola-y-ıdı ولیدی (228b/14)

dimez idi دیمز ایدی (242b/03)

4.2.2. Ses Bilgisi

Bir dilin seslerini; oluşmaları, boğumlanma özellikleri, kelimelerdeki sıralanışları, yüklendikleri görevler ve uğradıkları türlü değişmeler açısından inceleyen dil bilgisi dalı (Korkmaz, 2019, s. 207).

4.2.2.1. Ünlü değişmeleri

Eski Türkiye Türkçesinde ünlüler a, e, ı, i, o, ö, u, ü ünlüleridir. Bu ünlülerin dışında bir de kapalı e'nin (é) varlığından söz edilse de varlığı kabul edilen bu ünlünün söz konusu imla nedeniyle tespiti mümkün değildir (Şahin, 2018, s. 41). Ünlü seslerin ünlü seslere ya da ünsüz seslerin ünsüz seslere yaptığı etki sonucunda bir ünlünün niteliğinin değişmesi olayına ise ünlü değişimi denmektedir.

4.2.2.1.1. e > i değişikliği

İlk hecedeki ünlü değişimlerinden i / e ünlüsü konusunda Eski Türkiye Türkçesi i tarafındadır. Metinde genellikle i şeklinde yer alsa da bazen e ile de gösterilerek ikili

kullanımlara rastlanmaktadır: virüp (217a/13), gice (202b/09), girü (228b/03), idesiz (218a/04), diyicek (218a/08), irişdi (203a/07), dimiş (216b/11) / deyüp (217a/08), etmedi (315a/12) / itmedi (218b/05), yimelerine (337b/11) / yemesinde (213b/11), yerine (316b/09) / yiriñüze (320a/01).

Eski Türkçede bulunan kök hece e'sinin bazı kelimelerde korunduğu görülmektedir: eyü (219b/04), eylük (315a/12), gerek (316b/10), geydürdi (243b/09).

4.2.2.1.2. ı > u değişikliği

Metinde ı > u ses değişimine örnek olacak kelimeler şunlardır: ḳapıġ > ḳapu (344b/09), oḳıyup > oḳuyup (357b/13), ṭoġrı > ṭoġru (260a/01), yürimek > yürümek (243b/14).

4.2.2.1.3. e > ö değişikliği

Metinde e > ö ses değişimine örnek olacak kelimeler şunlardır: bu eyle > böyle (204a/03), şu eyle > şöyle (210b/07), o eyle > öyle (204a/13).

4.2.2.1.4. ü > i değişikliği

Metinde ü > i ses değişimine örnek olacak kelimeler şunlardır: üçün > içün (207b/14), içür- > içir (208b/02).

4.2.2.1.5. o > u ve ö > ü değişikliği

Arap harfleriyle yazılmış olan metinlerde o ile u'yu aynı şekilde ö ile de ü'yü seslerini birbirinden ayırt edecek bir işaret bulunmadığı için bu seslerin geçtiği kelimelerin okunuşları tercihe bırakılmaktadır.

Metinde o > u ve ö > ü ses değişimine örnek olacak kelimeler şunlardır: uġrı (202a/13), yürü- (263b/05), güzel (323a/02), uyan- (202a/07), yuḳaru (202b/12).

4.2.2.2. Ünlü uyumu

Türkçe sözlerde kök hece ünlülerinin taşıdıkları kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık niteliklerine göre öteki hece ünlülerine yaptığı etki sonucunda ortaya çıkan benzeşme sistemidir (Korkmaz, 2019, s. 241).

4.2.2.2.1. Kalınlık-incelik uyumu

Yalın veya eklerle uzatılmış olan Türkçe veya Türkçeleşmiş bazı alıntı sözlerde, ilk hecede bulunan ünlünün taşıdığı kalınlık-incelik niteliğinin ondan sonraki hecelerde yer alması kuralı (Korkmaz, 2019, s. 97). Türkçenin en köklü kurallarından biri olan ve tarihten günümüze kadar Türk dilinin her döneminde kendisini muhafaza eden kalınlık-incelik uyumu, Eski Türkiye Türkçesinde de Türkçe kelimelerde kendisini korumuştur: ḳarındaşımı (310b/11), yatdılar (316a/07), bunlara (352a/05), altından (303a/03), ṭonatdılar (268b/11), sözimüz (229b/03), gönderdi (223a/07), teknesi (234b/06), gitsünler (282b/12), söyleyecek (355b/15). Ancak söz konusu kurala istisna olarak özellikle de Arapça ve Farsça bazı kelimelerin bulunduğu da görülmektedir: düşmānuñ (276a/09), vilāyetine (277b/05), gönderiyorsun (239a/01), yaṭarken (241b/07).

4.2.2.2.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumu, kelimede düz ünlülerden sonra düz ünlülerin gelmesi iken, yuvarlak ünlülerden sonra ise ya düz-geniş ya da dar-yuvarlak ünlülerin gelmesidir. İncelediğimiz metinde bazı ekler sadece düz şekilleriyle, bazı ekler sadece yuvarlak şekilleriyle, bazıları da hem düz hem de yuvarlak şekilleriyle gelebilmektedir.

Yalnızca düz şekilleri olan ekler:

+cI: yalancı (258a/10), yardımcı (327b/03), oraḳcı (378b/04), ekinci (378b/03).

-dI: oldı (379b/10), aġladı (372b/01), gönderdi (349a/08), geldi (343b/14).

+(I)lA: başı-y-ıla (321a/06), ayaḳdaşları-y-ıla (247a/04), teknesi-y-ile (242a/01).

+(I)ncI: ḳırḳıncı (267a/01), birinci (247a/03), yedinci (292a/07).

+ki: şimdiki (218a/06), evvelki (293a/08).

-mIş: yaṭmış (237a/02), olmış (247b/02), dimiş (223b/05), geçmiş (257a/03).

+(s)I(n): yaḳasın (266a/08), başı (323b/07), kendüsin (282a/02).

-sIn: urasın (338a/03), girersin (321/08), gidesin (375a/14).

-sIz: gönderesiz (338a/01), olmayasız (277b/08).

+I: buġdayı (216b/02), giceyi (255a/01), aḳçeyi (233a/05).

-IcAk: olıcaḳ (210b/06), alıcaḳ (316a/01), gidicek (209a/11).

-IncA: varınca (212b/02), gelince (214a/01).

-IcI: oñarıcı (348a/04), virici (238b/02).

+lIk: ṣaġlıḳ (272b/13), aġırlıḳ (244a/10), şenlik (285b/12), senelik (349b/02).

-l-, -n-, -ş-: virilüp (213a/15), bulınup (249b/01), görişüp (312b/01).

Yalnızca yuvarlak şekilleri olan ekler:

+cuk: azıcuḳ (347a/11).

-dUk: alduḳları (349a/02), olduḳda (369b/14), didükleri (253a/01).

-dUm: bozdum (215a/13), baḳdum (216a/15), eylemezdüm (256b/11).

-dUñ: unutduñuz (210b/01), olduñ (216a/10), söyledüñ (280a/14).

+dUr: budur (216b/12), yoḳdur (315b/08), nedür (281b/13).

+lU: lāzımlu (292b/10), ayaḳlu (277a/08), yerlü (268b/05).

-mur: yaġmur (225b/05).

+(n)Uñ: yaḳasınuñ (235a/04), paşanuñ (247b/10), birinüñ (249b/11).

-sUn: olsun (253b/03), ṭursunlar (334a/03), gelsün (340a/07).

+sUz: ṣusuz (301a/14), pulsuz (302b/11), aḳçesüz (239b/02).

-(U)k: bozuḳ (282b/13), bölük (283a/12).

-Ur: baṣdırur (272b/12), olur (273a/11), getürür (266a/12).

-Uz: aluruz (204b/14), iderüz (210b/14), söylerüz (228a/04).

-vUz: gelmeyevüz (341b/10).

-AlUm: almayalum (228b/11), çıḳaralum (206b/15), baḳalum (232a/09), geçirelüm (216b/11), bilelüm (218a/15).

-Up: ḳızışup (208b/09), başlayup (243b/09), düşüp (249b/10), eyleyüp (253b/10).

4.2.2.3. Ünlü türemesi

Türkçe bir kelimenin kimi durumlarda ek aldıktan sonra ortaya çıkan ses olayına denir. Ancak bu durum çoğunlukla Arapça-Farsça kelimelerde görülür. Metinde şu örneklere rastlanmaktadır: azcıḳ > azıcuḳ (347a/11), vaḳt > vaḳit (225a/13), fikr > fikir (377a/13), ‘ayb > ‘ayıbdur (279a/07), ġayr > ġayrı (205b/03).

4.2.2.4. Ünlü düşmesi

Türlü ses etkileri altında kelimelerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düşmesine ünlü düşmesi denir (Korkmaz, 2019, s. 240). Metindeki örnekler şunlardır: göñül > göñlümüzi (212a/08), aġız > aġzın (223b/15), burun > burnı (225b/07), oġul > oġlı (217a/01).

4.2.2.5. Ünlü birleşmesi

Ünlü bir ses ile biten kelimeye ünlü ile başlayan bir ek veya ünlü ile başlayan bir kelime gelmesi durumunda ünlülerden birisinin düşmesi olayıdır. Metindeki örnekleri şöyledir: şu+ol > şol (218a/09), ne+içün > niçün (209b/06), anca+oḳ > ancaḳ (208a/11).

4.2.2.6. Ünsüz değişmeleri

Metinde görülen ünsüz değişmeleri şunlardır:

4.2.2.6.1. b > p değişikliği

Eski Türkçede b olarak geçen ses Eski Türkiye Türkçesinde p olarak geçmektedir. Metindeki b > p değişiklerine örnek olan ve b sesini muhafaza eden kelimeler şunlardır: bişir- > pişirüp (335a/10), bek > pek (299b/06), barmaḳ > parmaḳ (208b/11), bıçaḳ (306b/08).

4.2.2.6.2. b > v değişikliği

Eski Türkçede kelime başında ve ortasında b olan ses Eski Türkiye Türkçesinde v’ye dönüşmüştür. Metindeki örnekler şunlardır: bar > var (302a/15), bir- > vir- (303a/14), sebin- > sevindiler (236b/03).

4.2.2.6.3. d > y değişikliği

Eski Türkçede kelime içi ve sonundaki d sesi, Eski Türkiye Türkçesinde y olarak geçmektedir. Metindeki örnekler şunlardır: ḳadġu > ḳayusı (246a/10), edgü > eyü (275a/15), adaḳ > ayaḳ (208b/11), ḳod- > ḳoyup (227a/06).

4.2.2.6.4. t > d değişikliği

Eski Türkçeden Eski Türkiye Türkçesi dönemine kadar kullanılan ve bu dönemde yerini d sesine bırakmaya başlayan t sesi, metinde pek çok örnekte ikili şekilde kullanılmaktadır. Metinde genellikle ince sıradan kelimelerin içerisinde bulunan t sesi d'ye dönüşürken kalın sıradan kelimelerde ise t sesi korunmuş ve tı (ط) harfi ile yazılmıştır. Metindeki örnekler şu şekildedir:

d'ye dönmüş örnekler: deyüp (227a/02), degin (312b/13), durdı (296b/12), deñize (227a/03), dolu (248a/08), dilerseñ (258b/04), deve (220a/01), diri (231a/15), dört (206a/12).

t'yi koruyan örnekler: ṭaġ (207b/12), ṭoġru (206b/04), ṭurdı (357b/05), ṭoḳuz (264b/02), ṭoldı (267b/03), ṭutmışdur (220b/13), ṭunç (221b/15).

Kalın sıradan ünlü ses bulundurmalarına karşın t > d ses değişimine uğramış kelimeler: daḫı (224a/13), durur (228b/10).

Kalın sıradan ünlü bulunmasına rağmen her iki şekilde de yazılan örnekler: aṭarlar (207b/15), atdılar (229a/05).

Bazı kelimeler hem t hem de d'li şekilde görülmektedir: ṭaġlar (267a/08), dağına (240a/14), aṭası (352a/02), adasından (337b/12).

Kelime sonunda yer alıp ünlü ile başlayan bir ek alıp almamasına bakılmadan -t'nin d sesine dönüştüğü örnekler görülmektedir: adı (228b/04), yükledüp (249b/06), idüp (256a/02).

4.2.2.6.5. ḳ > ḫ değişikliği

Eski Türkçede ḫ sesi bulunmamaktadır. Eski Türkiye Türkçesinde ise bazı metinlerde bu sesi görmek mümkündür. Bu metinde de ön seste olmasa da orta ve son seslerde bunun örneklerine rastlanmaktadır: ṭaḳı > daḫı (228b/12), aḳşam > aḫşam (246b/01), uyḳu > uyḫu (208b/01), yoḳsa > yoḫsa (372a/07).

4.2.2.6.6. g/ġ > v değişikliği

Metinde bu ses olayının örneğine rastlanmamaktadır.

4.2.2.6.7. k/ķ > g/ġ değişikliği

Eski Türkçede kelime başında bulunmayan g sesinin yerine o tarihlerde k sesi kullanılmaktaydı.

Eski Türkçede yer alan k sesi Eski Türkiye Türkçesinde genellikle g sesine dönüşmektedir: gice (377a/07), gerek (215a/08), girü (234a/09), gördiler (244a/08), girdükde (375b/01), göç (220a/07), gemi (233b/06).

Bazı örneklerde ise k sesi korunmuştur: kimse (255b/11).

ķ sesinin ġ sesine dönüştüğü örnekler ise şunlardır: olmaġa (273a/10), yoġ (245b/02), ocaġuma (387b/08), almaġa (271a/13), ķarındaşlıġın (214b/06).

4.2.2.7. Ünsüz düşmesi

Kelime içinde (bir ünsüzden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste kimi ünsüzlerin kaybolması olayı (Korkmaz, 2019, s. 242).

4.2.2.7.1. b düşmesi

Metinde bu ses olayına şu örneklerde rastlanmaktadır: bol > oldı (278a/10).

4.2.2.7.2. g/ġ düşmesi

Metinde bu ses olayına şu örneklerde rastlanmaktadır: kergek > gerek (295a/10), edgü > eyü (304b/14), uluġ > ulu (203b/06), açıġ > acı (244a/12), ķutġar- > ķurtardı (293a/06), türlüg > dürlü (301a/15).

Yukarıdaki örneklerin dışında g/ġ sesinin kullanıldığı bazı eklerde de bu ses düşmesine rastlanmaktadır. Eski Türkçede yükleme hâli eki -ıġ/-iġ'teki g sesleri Eski Türkiye Türkçesinde düşmektedir: sizi (212b/15). Yönelme eki ġa/ge seslerindeki g sesi düşmektedir: kimseye (203a/11). Yön gösterme eki -ġaru/-gerü'deki g sesi düşmektedir: içerü (351a/08). Sıfat-fiil eki -ġan/-gen'deki g sesi düşmektedir: giden (211b/04). Zarf-fiil eki -ġınça/-ginçe'deki ve -ġalı/-geli'deki g sesi düşmektedir: gelince (212a/11), gideli (363a/01).

4.2.2.7.3. l düşmesi

Metinde bu ses olayına şu örneklerde rastlanmaktadır: ol > o (369b/05), oltur- > oturur (202a/02), keltür- > getürüp (203b/14).

4.2.2.7.4. r düşmesi

Metinde bu ses olayına şu örneklerde rastlanmaktadır: berk > pek (375a/01), birle > bile (327b/08), er- > idi (327b/04).

4.2.2.7.5. y düşmesi

Metinde bu ses olayına şu örneklerde rastlanmaktadır: yılan > ılan (262b/09).

4.2.2.8. Ünsüz türemesi

Bir kelimenin ön, iç ve son seslerinde çeşitli nedenlerden ötürü kelimede aslında olmayan bir ünsüzün türemesi olayı.

4.2.2.8.1. y türemesi

Bu ses olayı Türkçe kelimelerde genellikle ünlü ile biten bir kelimeye bir başka ünlü ile başlayan ek getirildiğinde bu iki sesin arasında y sesi türemektededir. Ayrıca Arapça ve Farsça ödünç kelimelerde de bu ses olayı görülmektedir: araya (272b/02), seneye (300a/05), unutmayup (322b/12), elleri-y-ile (333b/01), yazdı-y-ısa (205b/14), dā'im > dāyim (233b/13), sā'ir > sāyir (361a/09), ḳā'im > ḳāyim (390b/08).

4.2.2.8.2. n türemesi

Üçüncü şahıs iyelik eklerinin bulunduğu kelimeye isim çekim ekleri getirildiğinde bu ekler ile iyelik ekleri arasında n sesi türemektedir. Metinde şu örneklere rastlanmaktadır: şunda (294a/13), birinde (257a/08), yanında (206b/01), yaḳasında (225a/05), içinde (238a/04), üzerinden (252b/15).

4.2.2.9. Ünsüz benzeşmesi

İç seste yan yana iki ünsüz bulunan yerlerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazen iki ünsüzden birinin kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan öteki tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilmesi olayı (Korkmaz, 2019, s. 242). Metindeki kelimeler ünsüz benzeşmesi yönünden düzenli

değildir: yapdı (213b/06), kesdi (352b/04), alduḳda (365a/12), gecelikde (377a/12), büyükden (241a/11), çoḳdan (216b/07), ḳalmışdur (215a/02), gerçekdür (207b/05), yanaşdıḳça (236b/02).

4.2.2.10. Ünsüz ikizleşmesi

Metindeki Arapça ve Farsça kelimelerde çift ünsüz bulunmaktadır: berrde (224b/06), ammā (309a/01). Bunun dışında Türkçe kelimelerde ise şu örneklere rastlanmaktadır: ısıg > ıssı (327b/12).

4.2.2.11. Göçüşme (metatez)

Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayı. Ünsüzlerin birbiri ile karşılaşmasından doğan telaffuz zorluklarını giderme amacına dayanan bu olay, daha çok r ve l akıcı ünsüzlerinin bulunduğu kelimelerde ve ağızlarda görülür (Korkmaz, 2019, s. 146). Metinde şu örneklere rastlanmaktadır: körfez > köfrezi (252a/09).

4.2.2.12. Hece düşmesi (haploloji)

Bir kelimede ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip kaybolması olayı (Korkmaz, 2019, s. 151). Metinde şu örneklere rastlanmaktadır: durur > ḳalmışdur (274b/04), işitmişdür (258b/10), kim+ise > kimse (277b/14), kim+ise+ne > kimesne (256b/11), şimdiden > şimden (210a/05).

4.2.3. Şekil Bilgisi

Bir dildeki kök ve ekleri, bunların birleşme yollarını, eklerin anlam ve görevlerini, dilin türetme ve çekim özelliklerini ve şekille ilgili öteki konuları inceleyen dil bilgisi dalı (Korkmaz, 2019, s. 220).

4.2.3.1. Yapım ekleri

Kelime kök ve gövdelerine getirilerek yeni kavramların yansıtılmasını, kavramlara karşılık yeni kelimeler yapılmasını sağlayan ek (Korkmaz, 2019, s. 250).

4.2.3.1.1. İsimden isim yapma ekleri

+Ar: Üleştirme sayı sıfatı yapan ektir: ṭoḳuzar (251b/06), birer (306a/05).

+CA: Türkçe (374b/12).

+CI: Daha çok meslek isimleri türetmede kullanılan bir ektir: aḳṭarmacı (240b/08), yardımcı (327b/03), balıḳçı (289a/07).

+cileyin: Zamirlere gelen ektir: sizcileyin (275b/04).

+cUḳ: Küçültme eki olarak kullanılır: azıcuḳ (347a/11).

+daş: Ortaklık, beraberlik bildiren isimler türeten ektir: ḳarındaşum (278b/11), ayaḳdaş (297a/14), yoldaş (319b/13).

+In: İsimleri zarf yapmak için kullanılan ektir: yaḳın (233a/05).

+(I)ncI: Sıra sayı sıfatı yapmak için kullanılan ektir: altıncınuñ (222a/05), onuncı (308b/07), ṭoḳuzuncı (331a/02), yedinci (220a/08), birinci (240b/12).

+ki: Çoğunlukla aitlik ifade etmek için kullanılan ektir: evvelki (206b/10), şimdiki (218a/06).

+la: +laġ/+leg eklerindeki g sesinin düşmesiyle ortaya çıkan bir ektir: ḳışlalar (250b/09).

+lXk: İsim ve sıfatlara gelerek soyut isimler türeten ektir: yıllıḳ (336b/15), şaşḳınlıḳ (359a/14), ṣaġlıḳ (228a/12), şenlik (237b/10), elçilik (223a/02), çoḳluḳ (225a/08), güçlük (296b/08).

+lU: İsimden sıfat türetmek için kullanılan bir ektir: babalu (346a/03), yollu (353b/14), gemilü (357a/10), dürlü (366a/10).

+rak: Çokluk ve üstünlük ifade eden ektir: ufaraḳ (368b/01).

+sXz: Kelimelere yokluk anlamı katan ektir: aḳçesüz (239b/02), a‘lemsiz (233b/02).

4.2.3.1.2. Fiilden isim yapma ekleri

-anak: Seyrek kullanılan bir ektir: ṣaġanaḳ (280a/11).

-I, -U: süri (346a/15), daḫı (242b/03), toġru (221b/12).

-IcI: Bir işi güzel bir şekilde yapan anlamı vermek için kullanılan ektir: oñarıcı (348a/04), virici (355a/03).

-Xş: Hareket isimleri türetmekte kullanılan ektir: dönüş (243a/07), girişde (249b/10).

-k: Hem somut hem soyut anlamda kelimeler türeten ektir: ṣoġuḳ (201a/14), bozuḳ (282b/13), bölük (298a/15), büyük (220/01).

-ku: İşlek olarak kullanılan bir ek değildir: uyḳu > uyḫu (208b/01).

-m: Tek seferde yapılan işleri ifade etmek için isimler türeten ektir: adım (353a/10), ölümle (217b/05).

-mA: Madde isimleri ve sıfat türeten bir ektir: içmesinde, (213b/11), yimelerine (337b/11).

-mAk: Fiilin ifade ettiği hareket ve oluşun soyut ismini yapar. Metinde bolca örneği olan bir ektir: olmaḳ (281a/04), ḳaçırmaḳ (317a/15), ḳoġmaḳ (328b/15), gitmek (366b/05), kesmek (374a/06), söylemek (288a/10).

-mur: Çok işlek olarak kullanılan bir ek değildir: yaġmur (225b/05).

4.2.3.1.3. İsimden fiil yapma ekleri

+a-, +e-: Geçişli ve geçişsiz fiiller türetmek için kullanılan bir ektir: oynamaġa (205a/13), yaşa (211a/10), dilediler (321a/03), beñzer (304a/08), uġramışdur (220a/05).

+Al-: Geçişsiz fiiller yapmak için kullanılan ektir: düzelüm-ki (218a/05), çoġalsun (240a/15).

+Ar-: Genellikle renk adlarından fiiller türeten bir ektir: aġartmaġa (348b/05), başaranıñdur (302b/09).

+At-: Genellikle geçişli ve dönüşlü fiiller yapmak için kullanılan ektir: gözetmek (231b/03).

+dA-: Ses taklidi fiillerden geçişli fiiller türeten ektir: aldadurlar (275b/09).

+I-: İşlek olarak kullanılmayan bir ektir: ṣaḳınup (243b/03), ḳaḳıyup (214b/13).

+kır-: Yansıma kökenli kelimelere gelen ektir: ḥayḳırup (267a/07).

+l-: Genellikle geçişsiz fiiller yapmak için türetilen ektir: ayrılmış (320b/02), ṭoġrulur (210b/14).

+lA-: Metinde sıklıkla kullanılan eklerden birisi olup hem geçişli hem de geçişsiz fiiller yapmakta kullanılır: başladı (257b/11), bağlayup (259b/05), bağışladum (281b/11), ḳollanup (263a/04), işledüp (296a/08), yükledüp (249b/06), boyaladı (248b/15), alḳışladılar (209a/14).

+lAn-: -la, -le ekinin -n- eki ile genişletilmiş şeklidir: ṣulandılar (243a/01), yanḳulandı (372b/13), ḳuvvetlendi (325b/12).

4.2.3.1.4. Fiilden fiil yapma ekleri

Türkçede fiilden fiil yapan eklerin pek çoğu aynı zamanda çatı ekleridir. Bu ekler fiilin çatısını ettirgenlik, edilgenlik, dönüşlülük ve işteşlik bakımından değiştirirler (Şahin, 2018, s. 76).

Ettirgenlik ekleri

-Ar-: Metinde şu örneklere rastlanmaktadır: çıḳaralum (206b/15), ḳoparamadılar (225b/08).

-dXr-: Türkçede en fazla görülen ettirgenlik eklerinden birisidir: ḳaldırup (216b/07), öldürdiler (317a/04), bildürmek (220a/07), ṭoldurdılar (218a/10), aldurup (272b/04), giydürmek (356a/11), baṣdurdılar (220a/09), yaġdurdılar (336a/10), bindürdi (240a/07), döndürdi (331b/11).

-t-: Yaptırma anlamı ifade eden fiillerin türetiminde kullanılan ektir: aġartdılar (348b/04), eytdi (349b/13), işledüp (296a/08), oḳudup (214a/03), bağladup (218a/03), ögrede (311a/08).

-r-: geçürmiş (207a/08), pişirüp (335a/10), ḳaçurdı (322a/11), uçurdılar (317b/03).

Edilgenlik ekleri

-l-: İşlek edilgenlik eklerinden birisi olup aynı zamanda dönüşlü çatılı fiiller türetir: uruldı (308a/12), virilüp (213a/15), görilen (205a/06), dökildiler (331a/06), kesilüp (327b/13), yıḳılup (223b/03), süzüldiler (237a/01), açılmaz (378a/04).

Dönüşlülük ekleri

-n-: Kendi kendine yapmak anlamında fiiller türetir ve aynı zamanda edilgenlik eki olarak da kullanılır: bulunanları (381b/14), görünmeye (236b/05), tükenmemiş (265b/09), olındı (217b/10).

İşteşlik ekleri

-ş-: Bir eylemin karşılıklı yapılma veya birlikte olma anlamlarını ifade eden ektir: görişürüz (200b/04), söyleşürken (354a/12), irişdi (203a/07), bulışup (312a/15).

Fiilden fiil yapan diğer ekler

-der-: Metinde çok fazla yer almamaktadır: dönderdi (213a/06).

-y-: Kuvvetlendirme anlamı vermek için kullanılan ektir: doymayup (215a/07), ḳoyup (338a/11)

4.2.3.2. İsimler

Gerçekler dünyasındaki varlıkların ve eylemlerin dildeki ifadesi olan canlı ve cansız varlıklara, çeşitli somut ve soyut kavramlara ad olan kelime türü; bir oluş ve kılış bildiren fiilin dışında kalan ve ad gibi çekilebilen kelime sınıflarının tümüne verilen ad (Korkmaz, 2019, s. 64).

4.2.3.2.1. İsim çekim ekleri

4.2.3.2.1.1. Çokluk ekleri

Eski Türkiye Türkçesindeki eserlerde çokluk ifade etmek için +lar, +ler ekleri kullanılmıştır. Ayrıca Eski Türkçede çokluk eki olarak kullanılan +an ekine de bir kelimede rastlanılmaktadır: çavuşlar (311b/10), yoldaşlar (320a/05), yaşlar (328a/13), ḳırlanḳıçlar (344a/01), tekneler (349a/14), köpekler (367a/15), yeller (371b/13), oġlanı (281b/03).

4.2.3.2.1.2. İyelik ekleri

İki isim arasında aitlik, sahiplik ilgisi kuran eklere denmektedir. Eski Türkiye Türkçesinde genel olarak iyelik ekleri dudak uyumunun dışında kalmıştır. 1. ve 2. teklik ve çokluk şahıslarında yuvarlak ancak bazı durumlarda düz, 3. teklik ve çokluk şahıslarında ise düz ünlülü şekilde görülmektedir.

Teklik 1. şahıs: +m

Eski Türkiye Türkçesinde bu ekin yardımcı sesi genellikle yuvarlak okunmaktadır ancak düz okunduğu yerler de bulunmaktadır: ġavġam (305b/01), ḳarındaşum (307b/15), dostum (321b/02), seferüm (366b/04), tedbīrüm (249a/03), ayaġım (281b/12).

Teklik 2. şahıs: +ñ

Bu ek ñ olmakla birlikte yardımcı sesle birlikte de kullanılmaktadır. Bazı kelimelerde düz okunduğu yerler de bulunmaktadır: elüñdedür (221b/03), sözüñ (233a/05), üzeriñe (216b/06) evlādıñ (215b/12), ġazāñ (253b/04).

Teklik 3. şahıs: +I, +sI

Bu ek ünsüzle biten kelimeden sonra gelirse +ı şeklinde ünlü ile biten kelimeden sonra +sI şeklindedir: gemisi (259b/13), aḳçesinden (266b/13), başında (271a/01), donanması (284b/07), ṭaġı (289a/05).

Çokluk 1. şahıs: +mUz

Metinde çoğunlukla yuvarlak okunsa da düz ünlülü şekli de bulunmaktadır: ḳulaġımuz (294b/10), pādişāhımuz (313b/15), dostumuz (322b/09), ḥikāyetümüz (262b/15), gögsümizi (308b/13).

Çokluk 2. şahıs: +ñUz

Bu ek metinde yuvarlak şekilde okunmaktadır: ġazāñuz (331a/08), lālāñuz (343b/14), cümleñüz (215a/01).

Çokluk 3. şahıs: +lArı

Bu ek +ları- +leri şeklinde olup düz şekilde okunmaktadır: yaġları (239b/15), ṭepaları (245b/11), güçleri (258b/13), gözleri (262b/03).

4.2.3.2.1.3. Hâl ekleri

Türkçede dokuz tane hâl eki bulunmaktadır: Yalın (nominatif), ilgi (genitif), yönelme (datif), yükleme (akkuzatif), bulunma (lokatif), ayrılma (ablatif), eşitlik (ekvatif), vasıta (instrumental) ve yön gösterme (direktif).

İlgi hâli (Genitif)

Eski Türkiye Türkçesinde ilgi hâli eki ünsüzle biten isimlerde +uñ, +üñ; ünlüyle biten isimlerde +nuñ, +nüñ şeklindedir. Ekin ünlüsü hep yuvarlaktır. (Öztürk, 2017, s. 63). Metinde 1.teklik ve 1.çokluk şahıs zamirlerinde ise bu ek +üm şeklindedir: mektūbuñ (315b/10), vaṭanuñ (321a/01), ḳal‘anuñ (321b/12), yatsunuñ (328b/01), benüm (354b/09), bizüm (329a/07).

Yükleme hâli (Akkuzatif)

Eski Türkçede isimlerden sonra -ġ, -g, zamirlerden sonra -nı, -ni, 3. şahıs iyelik eklerinden sonra da -n olmak üzere üç türlü yükleme hâli eki kullanılmıştır. Eski Türkiye Türkçesinde ekin her üç biçimi de görülmektedir. Ancak Eski Türkçede ünlü uyumuna bağlı olarak -ı-ġ, -i-g, -u-ġ, -ü-g şekilleri bulunan ek Batı Türkçesine geçerken ġ ve g’leri düşmüş, geriye kalan yardımcı ünlü asıl ek durumuna geçmiş ve daima düz ünlülü olmuştur (Yelten, 2009, s. 90). Metinde bu ekin kullanımına dair bazı örnekler şunlardır: altunı (218b/01), vaṭanı (220b/05), bunı (234a/15), tütüni (234b/07), ellerin (273a/13), cümlesin (276b/02).

Yönelme hâli (Datif)

Yönelme hâli eki -a, -e’dir. Ancak ünlü ile biten bir kelimeye eklendiği zaman kelime ile bu ekin arasına yardımcı ses olarak y ve n ünsüzleri gelmektedir. Eski Türkçedeki -ka, -ke ekinden gelişmiştir. Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde -ġa, -ge şekli de kullanılmaktadır. Batı Türkçesinde şahıs zamirlerinin yönelme hâlinin (bağa, sağa, ağa) ñ sesini taşıması ekin başındaki ġ ve g seslerinin sonradan düşmüş olabileceğini gösterir (Özkan, 2009, s. 114). Metinden bazı örnekler şunlardır: ṭarafa (332b/01), ḫiẕmete (233b/06), yalıya (331a/06), gücüne (235a/12), buña (209a/09).

Bulunma hâli (Lokatif)

Bulunma hâli eki Eski Türkiye Türkçesinde +da, +de şeklinde kullanılır: yabanda (285b/03), namāzda (290b/06), çekdiride (299b/09), öñünde (294b/12), ḳarşusında (277b/15).

Ayrılma hâli (Ablatif)

Eski Türkiye Türkçesinde ayrılma hâl eki +dan, +den şeklindedir. Metinden örnekler şunlardır: aḳrabāsından (303b/11), dünyādan (317b/13), begden (326a/02), gözlerinden (328a/13).

Eşitlik eki (Ekvatif)

Eşitlik ekleri cümlede ve kelime gruplarında fiilin oluş veya yapılış tarzını ifade etmekle görevli eklerdir. Bu ekler metinde +ca, +ce şeklinde kullanılabilmektedir: eyüce (236b/06), taḳdīrce (227b/10), ḫoşça (243b/09).

Vasıta eki (İnstrumental)

Fiilin ne ile, ne zaman, nasıl yapıldığını gösteren hâldir. Vasıta ekleri Eski Türkiye Türkçesinde +ıla, +ile, +la, +le ve +n'dir. puṣaṭı-y-ıla (230b/10), bād-ile (249a/13), ṣandallarla (261a/10), degin (312b/13).

Yön gösterme eki (Direktif)

Eski Türkiye Türkçesindeki yön gösterme ekleri +ra, +re; +aru, +erü ve +ru, +rü'dür: ṭaşra (212b/04), üzre (216a/08), ilerü (377a/14), girü (228b/03).

4.2.3.2.1.4. Soru eki

Soru eki, ismin soru şeklini yapan ve hâl ekleri gibi ismi fiile bağlayan eklerden biridir. Eski Türkçede -mu, -mü şeklinde sadece yuvarlak ünlülü iken Eski Türkiye Türkçesinde daima düz ünlülü -mı, -mi şeklindedir (Ergin, 2002, s. 243). Metinde bazı soru ekleri ise kendinden önceki kelime ile bitişik yazılmaktadır: belli mi (244a/01), ḥesābına mı (232a/02), irādetüñüzle-mi (319b/01).

4.2.3.2.2. Sayı isimleri

Metindeki bazı sayı isimleri şunlardır: bir (255a/01), iki (287b/03), ṭoḳuz (204a/09), iki biñ iki yüz (264b/03), üç milyon (303b/03), ḳırḳ (200b/06), yüz (209b/03), otuz biñ 8214b/04), biñ (220a/01).

4.2.3.2.3. İsimlerde tamlama

İyelik bağlantısı ile birbirine bağlanmış iki veya daha çok addan oluşan tamlama. Türkçede ad tamlaması, bir varlığı bir başka varlık ya da kişi ile ilişkilendirerek daha belirgin duruma getiren bir yapı niteliğindedir. (Korkmaz, 2019, s. 66). Türkçede belirtili isim

tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması olarak üç tane tamlama çeşidi bulunmaktadır.

4.2.3.2.3.1. Belirtili isim tamlaması

Tamlayanı ilgi hâli eki, tamlananı ise iyelik eki alarak yapılan isim tamlamasına denir: senüñ elüñdedür (221b/03), mü'ez̲z̲inüñ burnı (225b/07), kiminüñ babası (326b/14).

4.2.3.2.3.2. Belirtisiz isim tamlaması

Tamlayanı eksik olan, tamlananı ise iyelik eki alarak yapılan isim tamlamasıdır: aḳṭarma kerestesi (267a/08), liman re'īsi (276b/11), çekdiri gemisi (285b/12).

4.2.3.2.3.3. Zincirleme isim tamlaması

İç içe iki isim tamlamasından oluşan tamlamaya denmektedir: kişinüñ nıṣfından ziyādesinüñ i'tiḳādları (201a/02), ḳorsan teknesinüñ re'īsine (281a/10), donanma gemisinüñ üzerine (351a/06).

4.2.3.3. Sıfatlar

Sıfatlar nesneleri vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir. Nesnelerin kendilerinin adları asıl isimlerdir. Sıfatlar ise nesnelerin kendilerinin değil vasıflarının adlarıdır (Ergin, 2002, s. 244). Sıfatlar kendi içerisinde belirtme ve niteleme sıfatları olmak üzere iki başlıkta ele alınmaktadır.

4.2.3.3.1. Belirtme sıfatları

İsimleri işaret, sayı, belirsizlik ve soru yönleriyle belirten sıfatlardır.

4.2.3.3.1.1. İşaret sıfatları

İsimleri işaret yoluya belirten kelimelere denir. Metindeki örnekler şunlardır: bu ṭarafa (262b/01), şu burcuñ (229a/08), o burcları (373b/12), ol mücāhid (376a/06), şol araya (335b/05), işbu esāmelerin (356b/02).

4.2.3.3.1.2. Sayı sıfatları

İsimleri sayı bakımından belirten kelimelerdir. Bu sıfatlar; asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları ve topluluk sayı sıfatları olarak beşe ayrılmaktadır.

Asıl sayı sıfatları

Metindeki örnekler şunlardır: beş pāre (359b/13), yedi yüz ‘aded (338b/15), on iki barça (335b/06), yigirmi ḳıṭ‘a (312b/15), bir milyon aḳçe (238a/13).

Sıra sayı sıfatları

Sayı belirten kelimelere +IncI ekinin getirilmesiyle oluşmaktadır: yedinci gün (249a/15), beşinci barçanuñ (222a/04), ḳırḳ birinci gün (247a/03).

Üleştirme sayı sıfatları

Sayı belirten kelimelere +ar, +er eki getirilerek yapılmaktadır: birer ṭāne müfret (221b/08), on ikişer ḫırṭal (331b/04), üçer yüz çaḳmaḳ (260b/03).

Kesir sayı sıfatları

Metinde çok az örneği bulunmaktadır: biñde birisin (292a/02).

Topluluk sayı sıfatları

Metinde örneğine rastlanmamaktadır.

4.2.3.3.1.3. Belirsizlik sıfatları

İsimleri belirsizlik yönünden belirten sıfatlardır. Metindeki örnekler şunlardır: her ġalyaṭadan (384a/08), hīç bir şey (280a/02), az ‘asker (376a/15), çoḳ şākirlik (219a/13), bir ḫavf (219b/13).

4.2.3.3.1.4. Soru sıfatları

İsimleri soru yönüyle belirten sıfatlardır. ḳanḳı muṣībetlerine (367b/01), ḳaç kerre (276a/04), ne menzile (248a/01),

4.2.3.3.2. Niteleme sıfatları

İsimleri sahip oldukları renk, şekil, durum, koku, boyut vb. özelliklerine göre niteleyen sıfatlardır. Metindeki bazı örnekleri şunlardır: eyü adam (219b/04), güzel yüz (348b/11), ulu şāh (278b/03), büyük nām (298a/04), yeşil yapraḳ (218b/03), ḳara yüzlü (211b/01), eski binā (231a/07).

4.2.3.4. Zarflar

Zarflar, fiilleri niteleyen kelimelerdir. Şekil yönünden sıfatlardan farksız olup ancak cümle içindeki yerleriyle onlardan ayrılırlar. Zarfların bir kısmı isimlerin çekim eki ve edatlarla kalıplaşmasından meydana gelmiştir (Özkan, 2009, s. 124). Zarflar kendi içerisinde yer-yön zarfları, zaman zarfları, durum zarfları, miktar zarfları ve soru zarfları olarak beşe ayrılmaktadır.

4.2.3.4.1. Yer-yön zarfları

Fiilin yerini ve yönünü belirten zarflardır. Metindeki bazı örnekler şunlardır: berü baḳ (275a/08), girü çekildi (250a/06), içerü ḳoyup (351a/08), ṭaşra çıḳup (212b/04).

4.2.3.4.2. Zaman zarfları

Fiilleri zaman yönünden belirten zarflardır. Metinde bu zarf türüne örnek şunlara rastlanmaktadır: gice gelüp (227a/05), şimdi yaṭmış (237a/12), imdi baḳalum (323b/09), ḳaçan gördi-ki (262a/04), ṣoñra oturup (337a/04).

4.2.3.4.3. Durum (hâl) zarfları

Fiillerin durumunu belirten zarflardır. Metindeki örnekleri şunlardır: böyle olsun (279b/05), şöyle ṭursun (210b/07), öyle gördiler (202a/10), eyü bolmış (304b/15).

4.2.3.4.4. Miktar zarfları

Fiileri azlık-çokluk yönünden belirten zarflardır. Metindeki örnekleri şunlardır: çoḳ ẓulm görmişlerdi (218b/07), eksük eylemeye (290b/10).

4.2.3.4.5. Soru zarfları

Fiilleri soru yönüyle belirten zarflardır. Metindeki örnekleri şunlardır: niçün virdiñüz (209b/06), nice gördüñ (217b/05), neden bildüñ (234a/02).

4.2.3.5. Zamirler

Kişilerin ve canlı cansız ad grubundaki varlıkların yerini tutma, onları işaret veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu kelime türü (Korkmaz, 2019, s. 257). Zamirler; şahıs zamirleri, dönüşlülük zamirleri, işaret zamirleri, soru zamirleri, belirsizlik zamirleri ve bağlama zamirleri olmak üzere altı tanedir.

4.2.3.5.1. Şahıs zamirleri

Kişi adlarının yerini tutan zamirlere denir. Metindeki kişi zamirleri ve onların çekimli hâllerine örnekler şu şekildedir:

Teklik 1. şahıs zamiri: ben (201a/03), benüm (216b/08), beni (204a/04), baña (203b/14), benden (305b/12).

Teklik 2. şahıs zamiri: sen (226b/06), senüñ (277b/04), seni (375a/14), saña (203a/07), sende (343a/07), senden (287a/07).

Teklik 3. şahıs zamiri: ol (205b/07), anuñ (201a/07), aña (302a/01), anı (226b/09), andan (243b/09).

Çokluk 1. şahıs zamiri: biz (319b/10), bizler (354b/12), bizüm (333b/06), bizi (323a/03), bize (390a/07), bizde (366a/04), bizden (201a/04).

Çokluk 2. şahıs zamiri: siz (232a/09), sizüñ (201a/14), sizi (227a/15), sizler (236b/11), size (202a/15), sizde (204b/05), sizden (203b/11).

Çokluk 3. şahıs zamiri: anlar (200b/05), anlara (208b/02), anları (308b/09), anlaruñ (210b/04), anlarda (305b/07), anlardan (356b/04).

4.2.3.5.2. Dönüşlülük zamirleri

Şahıs zamirlerinin daha kuvvetli hâllerine denmektedir. Eski Türkiye Türkçesinde kendü ve kendüz kelimeleri dönüşlülük zamiri olarak kullanılmaktadır. Metinde hem kendü hem de kendi şekli bulunmaktadır: kendü (203a/05), kendünüñ (239b/01), kendüye (210a/03), kendüyi (220a/07), kendüleri (218b/05), kendi (259b/12), kendileri (229b/05).

4.2.3.5.3. İşaret zamirleri

Varlıkların adını işaret yoluyla karşılayan zamirlerdir. Metindeki bazı örnekler şunlardır: bu (245a/05), bunı (234a/15), buña (221b/01), bunda (228a/13), bundan (243a/12), bunlar (244b/14), şuradan (201a/10), şunda (294a/13), anı (302a/09), anda (223a/10), andan (241b/08), anuñ (212a/15), anlaruñ (222b/03).

4.2.3.5.4. Soru zamirleri

İsimleri soru yoluyla karşılayan zamirlerdir. Metindeki bazı örnekler şunlardır: ne (233a/15), kim (206b/02), ḳanı (214a/07), ḳandasın (311a/11).

4.2.3.5.5. Belirsizlik zamirleri

İsimlerin yerini belirsizlik yoluyla karşılayan zamirlerdir. Metindeki bazı örnekler şunlardır: kimse (371a/09), kimesne (256b/11), kimi (278a/03), kimisi (276b/10), biri (210a/14), birinüñ (231a/13), birisi (232a/11), her birisine (386a/08), hīç biribirine (263a/14).

4.2.3.5.6. Bağlama zamirleri

Kendisinden önce gelen bir kelime veya kelime grubunun yerini tutan ve yerini tuttuğu kelime veya kelime grubu ile kendisinden sonra gelen açıklayıcıyı birbirine bağlayan zamir (Korkmaz, 2019, s. 85). Türkçede kim ve ki bu görevi üstlenmektedir. Metindeki örnekleri şunlardır: er odur ki dünyāda ḳoya bir e<u>s</u>er e<u>s</u>ersiz kişinüñ yerinde yeller e<u>s</u>er (371b/12-13), cümle öyle gördiler ol üç kişi kim i‘tiḳādı (11) ṣaḥīh olanlar öbir ‘aḳīdesi ifsād olanlara eytdiler (202a/10).

4.2.3.6. Edatlar

Edatlar mânâları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. Tek başlarına mânâları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar. Fakat mânâlı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle bir gramer vazifesi görürler (Ergin, 2002, s. 348). Edatlar kendi içinde ünlem edatları, bağlama edatları ve son çekim edatları olmak üzere üçe ayrılırlar.

4.2.3.6.1. Ünlem edatları

Her türlü duygu ve heyecanı, onaylama, reddetme vb. anlatım biçimlerini ifade eden edatlardır. Kendi içinde ünlemler, seslenme edatları, sorma edatları, gösterme edatları ve cevap edatları olarak beş türe ayrılmaktadır.

Ünlemler: āh (274a/06), āferīnler (371b/10), tā (205b/06).

Seslenme edatları: ey (215a/01), yā (230a/01), ḥay (369a/14), hey (201a/03).

Sorma edatları: ḳanı (372a/01), niçün (209b/06).

Gösterme edatları: işbu (223b/06).

Cevap edatları: elbetde (200b/15).

4.2.3.6.2. Bağlama edatları

Bağlama edatları kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil ve anlam yönünden birbirine bağlayıp onlar arasında bağlantı kurarlar. Eski Anadolu Türkçesi döneminde Türkçe ve yabancı asıllı pek çok bağlama edatı kullanılmıştır (Özkan, 2009, s. 129). Bağlama edatları da kendi içerisinde kategorilere ayrılmaktadır.

Sıralama edatları:

ve (214b/13): şeyḫleri ve murābıṭları

u (239a/10: yas u mātem

ile (246a/08): ṭop alabandası ile el ḫunbarasın

bile (326a/12): Türk ‘askeri bile ‘Arab ‘askeri-y-ile

daḫı (333b/09): esīrler daḫı ḳalblerinden

Denkleştirme edatları:

yāḫūd (234b/14): re’īsinden yāḫūd bir bellü

yā (252b/13): yā bu ni‘metlere

Karşılaştırma edatları:

yā (246a/01): yā ḳarnı yā ṣırtı

hem (285b/07): hem donanma tedbīrin düzdi hem Tilimsan Begi

ne (371/10): ne māla ve ne rızḳa ve ne evlāda

gerek (386a/14): gerek ḥasbī ve gerek

Cümle başı edatları:

faḳad (201b/01): faḳad iki üç kişi

lākin (200b/02): lākin elem çekmeñüz

ancaḳ (290b/02): defn etdürmeleri ancaḳ olur

ammā (316b/14): ṣafāsında oldılar ammā ‘urbāndan

eger (223b/13): cevābı bu ki eger cezīre burcunı

gerçi (210b/04): ḳatl eylediñüz gerçi anlaruñ

çün (227a/03): yerlere sürdi çün ṣabāḥ olduḳda

çünki (296b/10): dil-i nā-şāda geldük biz çünki Ḫayreddīn Paşa

çümkim (231b/11): biz çünkim burclarıñdur

zīrā (234a/08): ḳan ucu olmaḳ gerekdür zīrā pek ġayretüñ

mādem-ki (207a/14): virme mādem-ki ben

meger (204a/08): nerdesin meger Sinān

belki (374b/08): Sinyor olsa belki ṭāḳat

belkim (208a/13): barçada olan eşyā belkim

ḥattā (213b/02): ancaḳ olur ḥattā didiler

nitekim (371b/12): nitekim kāmiller demişdür

illā (233b/06): çekdiri gemileri gitmez illā büyük

tā ki (205b/06): üzre ḳalursın tā ki öteden saña

yoḫsa (232a/15): muvāfiḳ-mı olsun yoḫsa cevāb

Sona gelen edatlar:

bile (244b/15): İspaniyye çekdirilerine bile cevāb virebülürler

daḫı (249b/09): hep ṭaşra çıḳup daḫı pāk urubaların

ise (245a/09): gelüp yetişürler ise ol zamān

degül (373b/09): tedbīr ṣāḥibi adam degül imiş

kim (201b/11): ol ḳırḳ kişi kim Ḫayreddīn Paşanuñ ḥaḳḳında

ki (205a/14): zīrā bu ‘alāmetler ki bu günde

4.2.3.6.3. Son çekim edatları

İsimlerden sonra gelerek onların zarf görevinde kullanılmasını sağlarlar. Kullanışlarına göre ve fonksiyonlarına göre ikiye ayrılırlar.

Kullanışlarına göre son çekim edatları

Yalın hâl ile birleşenler: çādırlıḳ bez ile ṭolu idi (205a/14), bād-ı ḥavā gibi geldi (205b/01), ḳānūn-ı münīf üzre icrā ider idi (218b/14), çekdiri gemisinden bile pervāsı yoġ idi (245b/02).

İlgi hâli ile birleşenler: benüm gibi bir (389b/12), bizüm gibi ḳrallara (231b/15).

Yönelme hâli ile birleşenler: o zamāna ḳadar ḳalḳmadılar (347a/05), maḥalline göre aṭarlar (225a/09).

Ayrılma hâli ile birleşenler: teknelerinden ötüri beş on parça (241b/14), günden beri dīvāna girmedi (242b/02), ḳonaḳdan ġayrı Cezāyire (219b/06).

Fonksiyonlarına göre son çekim edatları

Vasıta ve beraberlik edatları: aḳçe ile olsun (228a/13), çekdiri gemileri-y-ile gönderdi (233b/09).

Sebep edatları: firḳaṭa ḫuṣūṣı-çün mektūbı oḳutdı (307a/03), ḳaçırmaḳ içün bir tedbīr eyledük (307a/15), ol sebebden ötüri koġmadı mı (275a/13-14), böyle olsun deyü medḥ iderler (279b/05).

Benzerlik edatları: İspanya ḳoṣṭaların kendi evi gibi bilür (294a/08).

Başkalık edatları: ‘āḳıbet baḳdılar ki olmaz ġayrı ferāġat eylediler (225b/12-13), seçüp başḳa çıḳardı (276b/01).

Miktar edatları: baña bir miḳdār yardım eylemiş (215a/04), on güne ḳadar anlara mühlet başları-y-ıla yıḳılup giderler (223b/03), şol mertebe Ḫayreddīn Paşayı medḥ eylediler (291b/12-13).

Zaman edatları: andan ṣoñra İspaniyye ḳralınuñ (261a/03-04), ‘asker çıḳarup evvelkinden ziyāde (379b/13), ol zamāndan berü ‘acem ḳısmında (202b/04).

Yer-yön edatları: evvel bahāra degin (312b/12-13), İslām teknelerinden yaña (246a/03), Cezāyirden ṭarafa gelüp (207b/11), başın yuḳarı ḳaldırup (232a/12), düşmāna ḳarşu (249a/08).

4.2.3.7. Fiiller

Bir işi, bir oluşu veya bir durumu anlatan ve olumlu-olumsuz şekilleri bulunabilen kelimelere denmektedir.

4.2.3.7.1. Şahıs ekleri

Çekimli fiillerde hareketi yerine getiren ya da olan şahsı ifade eden eklere şahıs ekleri denmektedir. Fiil çekiminde kullanılan şahıs ekleri; zamir kökenli, iyelik kökenli ve emir şahıs ekleridir.

4.2.3.7.1.1. Zamir kökenli şahıs ekleri

Teklik 1. şahıs eki -am, -em, -um, -üm: aṭaram (229a/01), görürem (204b/05), dimezem (216b/13), çaṭarum (243b/06), dilerüm (215b/07).

Teklik 2. şahıs eki -sın, -sin: baḳarsın (227a/12), ḳalmayasın (376b/10), bilürsin (215a/09).

Teklik 3. şahıs eki, ayrıca bir eki bulunmamaktadır: ide (377a/13), yatdı (220b/09), sürdi (227a/03), göndermiş (254a/01).

Çokluk 1. şahıs eki -uz, -üz, -vuz, -vüz: aluruz (204b/14), oluruz (309b/07), gelmeyevüz (341b/10), eylemişüz (221a/05).

Çokluk 2. şahıs eki -sız, -siz, -siñüz: olmayasız (277b/08), ṭurursız (207b/05), getüresiz (240a/15), gönderürsiñüz (294a/14).

Çokluk 3. şahıs eki -lar, -ler: ḳalurlar (254a/05), yalvarurlar (301b/09), dönmeyeler (288b/02).

4.2.3.7.1.2. İyelik kökenli şahıs ekleri

Teklik 1. şahıs eki -m: ṣıġındum (226b/08), olmazdum (264b/09), didüm (215b/10).

Teklik 2. şahıs eki -ñ: didüñ (215b/10), gelmedüñ (255b/03).

Teklik 3. şahıs eki, ayrıca bir eki bulunmamaktadır: başladı (213a/04), yıġılurdı (267a/08), dilerdi (276b/06).

Çokluk 1. şahıs eki -k, -ḳ: uġraduḳ (381a/12), geldük (209b/10).

Çokluk 2. şahıs eki -ñuz, -ñüz: gördüñüz (355b/08), unutduñuz (210b/01).

Çokluk 3. şahıs eki -lar, -ler: baḳsalar (236b/02), kesdiler (240b/14).

4.2.3.7.1.3. Emir şahıs ekleri

Emir şahıs ekleri aynı zamanda emir kipi ekleridir. Bu sebeple bu eklerden emir kipi ekleri bölümünde ayrıca bahsedilecektir.

4.2.3.7.2. Şekil ve zaman ekleri

Fiil kökünün ya da gövdesinin karşıladığı hareketi bir şekle ya da bir zamana bağlayan eklere denmektedir. Bunlar bildirme kipleri ve tasarlama kipleri olarak iki başlığa ayrılmaktadır.

4.2.3.7.2.1. Bildirme kipleri

Bildirme kipleri, olumlu veya olumsuz; gerçekleşen veya gerçekleşmeyen hareketleri ve hareketlerin zamanlarını gösteren eklerdir. Bu kipler bütün olarak zaman ekleri durumundadırlar (Yelten, 2009, s. 298).

Geniş zaman

Fiilde anlatılan eylemin her zaman yapıldığını göstermek için ya da her zaman geçerli olan kuralları anlatmak için kullanılır. Eski Türkiye Türkçesinde geniş zaman ekleri -r, -ar, -er, -ır, -ir, -ur ve -ür şeklindedir. Olumsuz şekli için ise fiilden sonra -maz, -mez eki

getirilmektedir: ḳalursın (205b/06), gügenür (353a/08), alınur (233a/01), uyur (246b/07), ḳalurlar (254a/05), giderem (381b/08), eksük olmaz (248a/03), istemez (276a/06).

Şimdiki zaman

Fiilde anlatılan eylemin şu anda gerçekleştiğini ifade ederken kullanılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zaman için kullanılan özel bir ek yoktur. Türkiye Türkçesinde kullanılan şimdiki zaman eki -yor < yorır o dönemde kullanılmamış, genellikle geniş zaman ekleri ile kimi zaman da -a/ -e istek ekiyle karşılanmıştır. Şimdiki zamanda süreklilik sağlamak için -a/-e durur ve -a/-e yorur şekilleri kullanılmaktadır (Özkan, 2009, s. 138). Olumsuz şekli için ise istek kipinin önüne -ma, -me eki getirilerek yapılmaktadır: gidem (326a/01), süreyorur (204b/09), çıḳayorur (208a/05), girersin (321a/08), olmayasız (277b/08).

Gelecek zaman

Fiilin ifade ettiği eylemin gelecek zamanda gerçekleşeceğini bildirirken kullanılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde en işlek gelecek zaman eki -ısar, -iser'dir. Eski Türkçe devresinin sonlarında görülmeye başlanan bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanılmıştır. Osmanlı Türkçesinin başından itibaren yerini -acak, -ecek ekine bırakmıştır. Bu devirde -acaḳ, -ecek gelecek zaman sıfat-fiil eki de şahıs eklerini alarak çekimli fiil gibi kullanılmıştır (Yelten, 2009, s. 300). Bunların dışında -ayum, -eyüm istek kipi eki ve -sa gerek yapısı da gelecek zaman eki olarak kimi kelimelerde kullanılmaktadır. Bu zamanın olumsuzu için ise zaman ekinin önüne -ma, -me eki getirilerek yapılmaktadır: olacaḳsın (233b/12), gideceklerdür (251/08), ideyüm (256b/04), olsa gerekdür (257b/10), gelmeyeceklerin (234a/02).

Görülen geçmiş zaman

Fiil kök veya gövdelerine -dı, -di eki getirilerek yapılır. Eski Türkiye Türçesinde I. ve II. şahıslarda yuvarlak ünlülü iken III. şahıslarda düz ünlü şeklinde gelmektedir. Olumsuz şekli için fiilden sonra -ma, -me eki getirilmektedir: ṣıġındum (226b/08), gördüñ (217b/05), getürdi (272b/05), urdılar (246a/13), bilmedük (306a/08).

Öğrenilen geçmiş zaman

Gerçekleşmiş olan eylemin başkası tarafından anlatıldığı durumlarda kullanılan -mış, -miş eki getirilerek yapılan zamandır. Eski Türkiye Türkçesinde daima düz ünlü şekilde gelir. Olumsuz şekli için ise fiilden sonra -ma, -me olumsuzluk eki getirilmektedir: yemiş (278b/02), yazılmış (357b/13), geçmişüzdir (259a/10), gitmişler (204a/10), başlamamışlar (265b/09), söylememişler (340b/13).

4.2.3.7.2.2. Tasarlama kipleri

Fiilin bildirdiği kılış oluş veya durumun nasıl gerçekleşeceğini ifade eden kiplere tasarlama kipleri denir. Sadece şekil işlevi olan tasarlama kipleri zaman anlamı taşımazlar. Henüz gerçekleşmeyen bir durumun ön planda olduğu tasarlama kiplerinde gerçekleşmesi istenen bir niyet söz konusudur (Bulak, 2017, s. 280). Türkçede tasarlama kipleri emir kipi, istek kipi, şart kipi ve gereklilik kipi olmak üzere dörde ayrılmaktadır.

Emir kipi

Fiilin emir şeklinde tasarlandığı kiptir. Emir kipinde diğer fiil çekimlerinden farklı olarak her şahsın ayrıca emir eki bulunmaktadır.

Teklik 1. şahıs eki -ayum, -eyüm: baḳayum (204a/04), göreyüm (212b/14).

Teklik 2. şahıs eki, ayrıca bir eki bulunmamaktadır: git (216b/13), gitme (304b/13).

Teklik 3. şahıs eki -sun, -sün: ḳalsun (241a/04), söylesün (354b/05), gelmesün (208a/15).

Çokluk 1. şahıs eki -alum, -elüm: ḳurtaralum (299b/05), gelelüm (255a/05), almayalum (228b/11).

Çokluk 2. şahıs eki -ñ, -uñ, -üñ: baḳuñ (234b/02), oluñ (326b/05), söyleñ (232a/09).

Çokluk 3. şahıs eki -sunlar, -sünler: varsunlar (358b/04), gitsünler (282b/12), içsünler (305b/06).

İstek kipi

Fiilin istek şeklinde tasarlandığı kiptir. Eski Türkiye Türkçesinde -a, -e eki istek kipi olarak kullanılmaktadır. Bu ek aynı zamanda bazı kelimelerde gelecek zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve emir anlamı da vermektedir. İstek kipinin olumsuz çekimi ise istek

ekinden önce -ma, -me olumsuzluk ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır: vire (205b/09), eyleye (222b/01), alabileydüñ (304b/05), bulasın (375a/13), açasın (375b/09), buyurmayasın (313b/07), gelmeyevüz (341b/10).

Şart kipi

Fiilin şart şeklinde tasarlandığı kiptir. Eski Türkçede -sar, -ser eki iken Eski Türkiye Türkçesinde -sa, -se olarak kullanılmaktadır. Olumsuz çekimi ise kip ekinden önce getirilen -ma, -me eki ile yapılmaktadır: dirseñ (213a/06), öldürürse (220a/14), arasañ (231a/06), darılursa (242a/06), bulsalar (350b/06), olmasa (216b/07).

Gereklilik kipi

Fiilin gereklilik şeklinde tasarlandığı kiptir. Eski Türkiye Türkçesinde bu kip için kullanılan ayrıca bir ek yoktur. Bunun yerine -sa gerek, -mak gerek kalıplarıyla gereklilik anlamı verilmektedir. Olumsuz çekimi ise kip ekinden önce getirilen -ma, -me eki ile yapılamktadır: eylese gerek (215a/08), yıḳsam gerek (229b/09-10), gitseler gerek (243a/03), ursa gerek (309a/03), olmaḳ gerekdür (234a/08).

4.2.3.7.3. Ek fiil ve bildirme kipleri

İsimleri yüklemleştiren ve fiillerin birleşik çekimlerinde kullanılan ek fiil yada diğer adıyla cevher fiili, Eski Türkçedeki er- > i- yapısının gelişmesiyle oluşmuştur. Teklik III. şahıslar için durur / -dur şekli kullanılır. Eski Türkiye Türkçesinde dudak uyumu dışında kalarak sürekli yuvarlak ünlülü şekilde görülür (Akar, 2018, s. 183). Ek fiil, Eski Türkçeden beri isimlere gelerek onların fiil gibi kullanılmalarını sağlarken aynı zamanda basit çekimli fiillere gelerek onları birleşik çekimli fiil yapmaktadır.

Ek fiilin isimlerle kullanımında şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipinde çekimlendiği görülmektedir. Bu ekin olumsuzu ise degül edatının kullanımıyla yapılır. Cevher fiilinin geniş zaman eklerine bildirme ekleri denir. Bildirme eklerinden 1. ve 2. şahıs için kullanılanlar şahıs zamirlerinden, 3. şahıs için kullanılanlar ise tur- fiilinden gelişmiştir (Özkan, 2009, s. 144). Metindeki i- ek fiilinin çekimleri şu şekildedir:

Geniş zaman çekimi: cenaraluñdur (256b/08), vardur (243b/11), deñizdür (227b/11), nāmedür (216b/15), ġāziyānsın (247b/03), deñiz yolı degüldür (345b/11).

Görülen geçmiş zaman çekimi: ḳuman idi (208a/10), re’īsler idi (356b/03), sırdaşı idi (368b/04), mümkin degül idi (330b/11).

Öğrenilen geçmiş zaman çekimi: gerçek imiş (207b/01), böyle imiş (328a/11), gemi imiş (338b/12), bir şeyi degülmiş (273a/07).

Şart kipi çekimi: tābi‘ ise (320b/10), var ise (220a/08), yoġ-ise (327b/05).

4.2.3.7.4. Fiillerin birleşik çekimi

Bildirme ve tasarlama kipleri ile bildirilen ve tasarlanan hareketlerin görülen geçmiş zamanda, öğrenilen geçmiş zamanda veya şart şeklinde ortaya çıktığını veya çıkacağını ifade etmek için birleşik çekimlere başvurulur. Birleşik çekim iki çekimli fiilin bir araya gelmesinden, birlikte kullanılmasından ibarettir (Ergin, 2002, s. 320). Fiillerin birleşik çekimleri hikâye, rivâyet ve şart olmak üzere üç şekilde yapılmaktadır.

4.2.3.7.4.1. Hikâye birleşik çekimi

Geniş zaman hikâyesi: vaḳf ider idi (225a/02), gelür idi (243b/15), uyur idi (255a/03).

Görülen geçmiş zamanın hikâyesi: ḳaldı idi (211b/01), çıḳdı idi (302b/02).

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi: almış idi (278a/05), dimiş idi (273b/03).

İstek kipinin hikâyesi: gele-y-idi (303b/03), ide-y-idi (304a/09).

Gereklilik kipinin hikâyesi: ḳulaġuz olsa gerek idi (262a/09).

Gelecek zamanın hikâyesi: Metinde bu çekimin örneği bulunmamaktadır.

Şart kipinin hikâyesi: Metinde bu çekimin örneği bulunmamaktadır.

4.2.3.7.4.2. Rivayet birleşik çekimi

Geniş zaman rivayeti: biner imiş (338b/12), gönderür imiş (369a/13).

Gelecek zamanın rivayeti: olacaḳ imiş (257a/01)

Gereklilik kipinin rivayeti: ursa gerek imiş (309a/03).

Diğer kiplerin rivayet birleşik çekimi metinde bulunmamaktadır.

4.2.3.7.4.3. Şartlı birleşik çekim

Geniş zamanın şartı: çıḳarsañ (217b/11), alursaḳ (322b/03), döger ise (357a/05).

Görülen geçmiş zaman: söylendi ise (236a/03), etdi ise (274a/15), oldı ise (301b/04).

Diğer kiplerin şartlı birleşik çekimi metinde bulunmamaktadır.

4.2.3.7.5. Fiillerde soru

Metinde soru anlamı vermek için -mı, -mi eki kullanılmaktadır. Ekin ünlüsü daima düz şekilde gelmektedir: unutduñuz mı (210b/01), gördiñüz mi (279a/03), ta‘yīn eylesek mi (328b/13), koġmadı mı (275a/14).

4.2.3.7.6. Birleşik fiiller

Fiiller görevlerine göre asıl fiiller ve yardımcı fiiller olmak üzere ikiye ayrılırlar. Türkçede yardımcı fiiller iki biçimde karşımıza çıkar. Bunlardan birincisi bir isim ile fiilin birleştiği yapılar, ikincisi ise asıl fiille bir başka fiilin birleştiği yapılardır (Şahin, 2018, s. 69).

4.2.3.7.6.1. İsimlerden yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller

Metindeki yardımcı fiillerden it-, ol-, ḳıl-, ve eyle- fiillerinin bir isimle kurduğu birleşik fiillerdir.

it- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ‘amel it- (205b/07), āteş it- (226a/10), beg it- (367a/04), būs it- (242a/07), cem‘ it- (287a/01), cenk it- (245a/11), dirāz it- (343a/13), du‘ā it- (244a/07), edā it- (242a/14), emr it- (205b/07), fedā it- (368a/13), firār it- (314b/14), ġazā it- (388a/01), ḥareket it- (357a/07), ḥāżır it- (294a/14), ḥükm it- (338b/13), ikrām it- (301b/07), ḳabūl it- (220b/07), ḳıyās it- (377a/15), medḥ it- (275a/15), naḳl it- (236b/14), rivāyet it- (207a/01), ṣabr it- (333b/10), su’āl it- (235a/02), ṭaleb it- (355a/06), tefekkür it- (262a/14), vedā‘ it- (200b/11), yardım it- (226a/12), ziyāret it- (266b/09).

ol- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ‘āṣī ol- (214a/02), bā‘is ol- (273a/11), berḫudār ol- (214b/09), birlik ol- (352b/09), cem‘ ol- (255b/07), dāḫil ol- (204a/15), esīr ol- (241a/06), fermān ol- (249b/14), ġālib ol- (286a/11), ġāyib ol- (202a/06), ḫaber-dār ol- (235a/02), ḫasta ol- (240a/02), iḥsān ol- (337b/02), ḳādir ol- (202b/04), ḳāyil ol- (300a/05), lāzım ol- (385b/09), maḳbūl ol- (236a/08), naṣīb ol- (275b/04), perrān ol- (327a/11), rāżī ol-

(203b/12), sākin ol- (203a/15), şükür ol- (335a/02), teslīm ol- (248a/01), ziyāde ol- (341b/13).

ḳıl- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ḥāżır ḳıl- (260a/15), manṣūr u muẓaffer ḳıl- (382a/13), müyesser ḳıl- (356a/03), namāz ḳıl- (287b/09), rāṣ ḳıl- (253b/06), yād ḳıl- (388a/01).

eyle- yardımcı fiili ile yapılan birleşik fiiller: ‘afv eyle- (206b/11), ‘amel eyle- (320b/12), baḫş eyle- (255a/01), culūs eyle- (340a/09), dād u feryād eyle- (296b/01), edā eyle- (251a/14), fedā eyle- (238b/05), fetḥ eyle- (241b/02), ġarḳ eyle- (380a/06), ḫalāṣ eyle- (264b/06), ḫatm eyle- (214b/11), ifāde eyle- (361b/11), ḳabūl eyle- (220b/13), ma‘mūr eyle- (222b/03), murād eyle- (237a/14), naṣīb eyle- (330b/15), pay eyle- (361b/07), ricā eyle- (311a/03), seyr eyle- (384b/03), şikāyet eyle- (369a/03), ta‘rif eyle- (239b/02), tenbīh eyle- (220b/03), yād eyle- (371b/12), ẕikr eyle- (201a/02).

4.2.3.7.6.2. Anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller

Metinde yardımcı fiil olmayıp isimlerle anlamca bütünleşerek birleşik yapı meydana getiren bazı fiiller bulunmaktadır. aç- al-, aṭ-, bil-, bul-, bulın-, çek-, çıḳ-, düş-, gel-, getür-, gönder-, gör-, göster-, ḳal-, ḳoy-, oḳu-, olın-, sür-, ṭut-, ur-, var-, vir-, yaz- gibi fiillerin isimlerle bütünleşip birleşik yapı meydana getirdikleri de görülmektedir:

aç- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: göz aç- (377b/12), ḳapusın aç- (229a/02).

al- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ābdest al- (243a/04), ele al- (214b/15), esir al- (352b/06), ḫaber al- (216a/12), intiḳām al- (286b/12), yol al- (210a/07).

aṭ- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: cān aṭ- (207b/15), ḳapaġı aṭ- (201a/10), söz aṭ- (212b/01).

bil- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: eyülük bil- (215b/09), ġanīmet bil- (209a/08).

bul- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: necāt bul- (285a/03), sübūt bul- (236a/10).

bulın- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ḫiẕmetinde bulın- (259b/08).

çek- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: dem çek- (208b/08), elem çek- (200b/02), ser çek- (230a/01), silāḥ çek- (210b/03).

çıḳ- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: yoldan çıḳ- (217b/11), başa çıḳ- (274a/10), ṭaşra çıḳ- (249b/09).

düş- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ıżṭırāba düş- (381a/12), öñüne düş- (377b/06), ḥacil düş- (274a/05).

geç- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: maḳbūle geç- (257a/04).

gel- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ḫoş gel- (204b/01), lāzım gel- (215b/03), rās gel- (364a/09), ṣafā gel- (204b/02), ẓuhūra gel- (205a/05).

getür- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ṭāḳat getür- (327a/13), ḫaber getür- (353a/06), esīr getür- (252a/14).

gönder- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ḫaber gönder- (216a/09), nāme gönder- (228b/13).

gör- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: iḥsān gör- (315b/09), ma‘ḳūl gör- (368a/08), ẓulm gör- (218b/07).

göster- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: meyl göster- (304b/04).

ḳal- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ‘āciz ḳal- (256b/06), bāḳī ḳal- (216b/10), fürū-mānde ḳal- (215b/13), mīrās ḳal- (215a/02), ṣaġ ḳal- (330a/09).

ḳoy- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: öñüne ḳoy- (220b/10), yas u mātem ḳoy- (239a/10-11), başına ḳoy- (387a/14).

oḳu- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ḫuṭbe oḳu- (215a/15).

olın- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ta‘yīn olın- (248b/07), pāy olın- (372a/01).

sür- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ṣafāsın sür- (203a/14), yüz sür- (220a/05).

ṭut- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: yüz ṭuṭ- (220b/13).

ur- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: baş ur- (227a/08), bünyād ur- (216a/03), naġra ur- (381b/10).

var- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: ‘ale’l-‘acele var- (362b/08-09), selāmet var- (349a/09).

vir- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: amān vir- (200b/03), baḫşīş vir- (209b/03), cevāb vir- (244b/15), ḫaber vir- (221b/14), mühlet vir- (228b/14), pāye vir- (280a/05).

yaz- fiili ile yapılan anlamca kaynaşmış yardımcı fiiller: cevāb yaz- (216b/13), mektūb yaz- (214a/05), nāme yaz- (216a/14).

4.2.3.7.6.3. Tasvir fiilleri

İki ayrı fiilin kaynaşmasıyla oluşan fiillere denmektedir. Yeterlik, tezlik, süreklilik ve yaklaşma fiilleri olarak dörde ayrılmaktadır.

Yeterlik fiileri

Fiil kök veya gövdesine -a, -e zarf fiil eki ve bu ekten sonra bil- fiili getirilir ve bu ekler birleşerek yeterlik fiilini oluşturur. Metindeki bazı örnekler şunlardır: yetişebilen (261b/07), ḫalāṣ idebilürüm (228b/02), żabṭ idebilürseñüz (303a/06-07), ḳırabilürse (204a/07), alabilürseñüz (229b/03), ḳaldırabildügiñüz (240a/14), kādir olabilür (301a/11), getüremezlerdi (302b/04), gelemez (328a/02), ṭuṭamaz (341a/04).

Tezlik fiilleri

Fiil kök veya gövdesine -ı, -i, -u, -ü eki ve bu ekten sonra vir- fiili getirilir ve bu ekler birleşerek tezlik fiilini oluşturur. Metindeki bazı örnekler şunlardır: alıviresin (322a/03), geçivirme (232b/10), ḳılıvire (254b/07), ṣalıvirdiler (256a/10), ṣalıvirmesin (300b/02), muvāfıḳ eyleyüvire (205a/09).

Süreklilik fiilleri

Fiil kök veya gövdesine -a, -e zarf fiil eki ve bu ekten sonra ḳoy-, gel-, dur-/ṭur- fiilleri getirilir ve bu ekler birleşerek yeterlik fiilini oluşturur. Metindeki bazı örnekler şunlardır: alaḳoyup (284b/09), ḥāżır ideḳoyup (227b/04), çıḳageldiler (219b/08), gidedursunlar (262b/15), gezedursun (363b/08).

Yaklaşma fiilleri

Fiil kök veya gövdesine -a, -e zarf fiil eki ve bu ekten sonra yaz- fiili getirilir ve bu ekler birleşerek yaklaşma fiilini oluşturur. Metinde bu fiilin örneği bulunmamaktadır.

4.2.3.7.7. Fiilimsiler

Fiilden türeyip isim, sıfat ve gerundium görevlerinde kullanılan kelimeler genel olarak fiilimsi olarak isimlendirilirler. Fiilimsiler diğer fiilden türemiş isimlerden farklı olarak ya fiillerin hareket ve zaman kavramını devam ettirmeleri ya da isimlerin girmiş olduğu çekime girmemeleri açısından ayrılırlar (Şahin, 2018, s. 71).

4.2.3.7.7.1. İsim-fiiller

Fiillere gelen -ma, -me, -ış, -iş, -mak, -mek ekleriyle isim gibi çekime girebilen türdür. Metindeki örnekleri şunlardır:

-ma, -me eki ile yapılanlar: uġraması (231b/04), dimesinden (275b/09), uçurmaya (349b/09), gelmesinden (205b/01).

-ış, -iş eki ile yapılanlar: virişine (200b/08).

-mak, -mek eki ile yapılanlar: varmaḳda (217a/09), yaḳmaḳda (336a/06), atmaġa (355b/02), gezmekdedür (339a/05), göndermeklikde (318b/04).

4.2.3.7.7.2. Sıfat-fiiller

Hareket ve zaman bildirerek nesneleri niteleyen kelimelerdir. Asıl olarak geçici biçimde isim yaparlar ancak zaman içinde bu isimlerden bazıları kalıcı isim olarak da kullanılırlar. Sıfat görevindeki kullanımları çok daha yaygındır (Şahin, 2018, s. 72).

-an, -en eki ile yapılanlar: ol esīr olan tekneler (335b/13), ikrām gören yigit (282a/02).

-r, -ar, -er, -ur, -ür eki ile yapılanlar: yanar āteş (282a/03), bilür adamları (279b/09).

-maz, -mez eki ile yapılanlar: beñzemez ḫayr (254a/14), götürmez ‘asker (278b/12-13).

-acaḳ, -ecek eki ile yapılanlar: başın ḳaldıracaḳ düşmān (220b/06), gelecek gemiler (295b/01), igne aṭacaḳ yer (243a/13).

-ası, -esi eki ile yapılanlar: Metinde örneği bulunmamaktadır.

-mış, -miş eki ile yapılanlar: ṣal üstünde ḳalmış köpege (367b/07-08), deñize girmemiş adam (347a/11), altun ḥilyele teẕhīb olınmış başdarda (342b/10), ḳırā'at-ı ḫuṭbe oḳutmış ḳulıñuzdur (291b/09).

-duḳ, -dük eki ile yapılanlar: urulmaduḳ riyāl ile (330a/11-12), söylemedük söz (305a/02), getürdügim teknelerdür (323b/12), sevdügi gemi (342b/01-02).

4.2.3.7.7.3. Zarf-fiiller

Bu kelimeler sıfat-fiillerden farklı olarak zaman kavramı taşımazlar. Bunun yanında kişi kavramı da taşımazlar. Ancak hareket kavramını bünyelerinde bulundururlar ve cümlede yüklemi çelişli açılardan tamamlarlar (Şahin, 2018, s. 73).

-a, -e eki ile yapılanlar: döge döge (297b/04), çıḳageldiler (219b/08).

-ı, -i, -u, -ü eki ile yapılanlar: deyü (241b/08).

-up, -üp eki ile yapılanlar: ṭuṭup (243a/10), gelüp (264b/11), uyumayup (299b/13), deyüp (333b/01).

-araḳ, -erek eki ile yapılanlar: ḳaçaraḳ (285a/11), ḳalḳaraḳ (239a/07), gererek (308b/13).

-ınca, -ince eki ile yapılanlar: varınca (272a/13), ḳalmayınca (228a/01), görince (207a/08).

-alı, -eli eki ile yapılanlar: ayrılalı (353a/15), gideli (363a/01).

-ıcaḳ, -icek eki ile yapılanlar: göricek (232a/12), alıcaḳ (316a/01).

-duḳça, -dükçe eki ile yapılanlar: 'ömrimüz olduḳça (206b/13), eẕān-ı şerīfler oḳunduḳça (225a/13), gitdükçe (208b/09).

-duḳda, -dükde eki ile yapılanlar: varduḳda (204b/10), yaḳlaşduḳda (237a/03), içildükde (247b/08).

-ken eki ile yapılanlar: geçerken (307a/09), gezerlerken (317a/07).

-madan, -meden eki ile yapılanlar: aṭmadan (226b/05), çıḳmadan (261a/05), söylemeden (356b/10).

4.3. Tenkitli Metin Oluşturulurken İzlenilen Yol

- Metin çeviri yazıya aktarılırken transkripsiyon işaretleri kullanılmış ve günümüz Türkçesinde yer alan noktalama işaretleri konulmuştur.

- Gazavât-ı Hayreddin Paşa, 16. yüzyılın ilk dönemlerinde Eski Türkiye Türkçesi ile kaleme alınmıştır. Dolayısıyla Eski Türkiye Türkçesinin dil özelliklerini taşımaktadır. Bundan dolayı metinde bu dönemin yazım özellikleri, ses ve biçim bilgisine uygunluk göz önünde bulunduruldu. Ancak çalışılan dört nüshanın dördünde de kimi yerde yuvarlak ünlülü okunması gereken ekler, harekelerinden yahut da kendisinden sonra gelen "y" ünsüzünden dolayı düz ünlülü şekilde okunmuştur.

- Metinde yaprak numaraları İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 numarasıyla kayıtlı nüshaya göre yapılmıştır. Yaprak numaraları köşeli parantez [ ] içinde, satır numaraları ise yay ayraç ( ) içinde gösterilmiştir. Ayrıca tenkitli metinde diğer nüshaların bütün yapraklarının başlangıç yaprakları da köşeli parantez [ ] içerisinde gösterilmiştir.

- Nüshalar isimlendirilirken bulunduğu kütüphanelerin adlarının baş harfleri kullanılmıştır. Böylece İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar Bölümünde bulunan 2639 numaralı nüsha $İ_1$, yine aynı üniversitede bulunan 2490 numaralı nüsha $İ_2$, Viyana Nationalbibliothekte bulunan 1004 numaralı nüsha V, Paris Bibliotheque Nationalede bulunan 514 numaralı nüshası ise P harfiyle gösterilmiştir.

- Metni oluştururken nüshalarda yer alan dönemin dil ve imla özelliklerine uygun olan kelime ve kelime gruplarının kullanımları tercih edilmiştir. Nüshalar arası farklılıklar dipnotlarda gösterilmiştir.

- Eğer bir nüshada bir kelime, kelime grubu ya da cümle eksikliği varsa bu durum dipnotlarda eksi (-) işaretiyle gösterilmiştir (örneğin: -V).

- Kelimelerin anlamları ve varsa ek bilgileri Açıklamalı Dizin bölümünde ele alınmıştır.

- Metinde dipnot kısımları sayıca fazla olmalarından ötürü sayfa içerisinde iki sütuna bölünmüştür.

- Özel isimlere gelen ekler kesme işareti kullanılarak ayrılmayıp bitişik yazılmıştır.

- Metinde eksik gösterilen ya da tamamlanan kısımlar için [ ] işareti kullanılmıştır.

- Arapça tamlamalar ve birleşik sıfatların yazımında (’) işareti kullanılmıştır.

- i- fiilinin çekimli şekilleri (idi, imiş, ise), ile, için edatlarının ekleşmediği yerlerde ses uyumuna dikkat edilerek yazılmıştır. Bu ekler kelimeden ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılmışsa (-) işareti ile gösterildi. Ünlü ile biten bir kelimeye bitişik yazıldığı zaman ise iki ünlü arasında türeyen -y- sesi de (-) işareti ile gösterilmiştir.

- ile bağlacı kelimeye bitişik yazıldığı durumlarda kalınlık-incelik uyumu esas alınarak yazılmıştır.

- Ayrı yazılması gereken bazı ekler bitişik yazılmışsa bunlar (-) işareti ile ayrılarak gösterilmiştir.

- Metinde yer alan olay örgüsünün daha rahat anlaşılabilmesi için gereken noktalama işaretlerine yer verilmiştir.

- Kişi adları, yer adları ve ünvan adları büyük harflerle yazılmıştır.

- Dört nüsha da harekesiz şekilde kaleme alınmış olup çok az yerde hareke kullanımı görülmektedir. Bu kelimeler harekelerine göre okunmuştur.

- Beyitler mensur olarak yazılmış olsa da tenkitli metinde beyit biçimiyle gösterilmiştir.

- Ünlü düşmesinin olduğu kelimeler örneğin (n’ola-y-ıdı) kesme işareti (’) ile ayrılmıştır.

- Farsça ön eklerin yazımında (-) işareti kullanılmıştır.

- Metin içinde bazı yer adları farklı şekillerde yazılmış olup bunların yazımında farklı kullanımlar gösterilmiştir.

4.4. Tenkitli Metin

Târîḫ-i Cezâyir ya Ġazavât-ı Ḫayre'd-dîn Paşa

… **[İ₂ 228] [İ₁ 200b] [V 96b] [P 88b]** (1) a'yān ile vedā'laşdukda[1] dimiş idi-ki benüm bu[2] gitmem[3] kendi (2) re'yimle degüldür lākin elem çekmeñüz[4] eger Ḥaḳ Te'ālā ecelden amān (3) virüp bu[5] Cezāyirde[6] daḫı ḳısmetimüz var ise inşā'llāhu (4) Te'ālā[7] sizüñle bir iki üç seneye ḳadar yine görişürüz[8] (5) dimiş idi. Anlar ol söz üzerinde[9] idiler. Vaḳtā ki üç (6) sene tamām olmaġa ḳırḳ gün ḳalmış idi ve[10] Cicelde olduġın (7) bilürlerdi ve her aḥvālinden ḫaberleri var idi. Lākin Ḫayre'd-dīn[11] (8) Paşanuñ ṣaluḳ[12] virişine göre üç seneye ḳadar Cezāyire[13] (9) gelürüm[14] deyü burhān birle ümīd[15] iderler idi.[16] Ammā ol 'ulemā [u] (10) ṣuleḥā daḫı ekābir [u] a'yān didügimüz anlar ki Ḫayre'd-dīn[17] Paşa (11) ile vedā' idenlerdür cümlesi ḳırḳ kişi idiler. Ol güne (12) ḳadar i'tiḳādları dürüst olmaḳ[18] üzre[19] Ḫayre'd-dīn[20] Paşanuñ (13) Cezāyirden[21] **[P 89a]** çıḳup gitmesi çünki kendü[22] re'yi-y-ile degüldür (14) imdi va'dünde ḫalef etmez daḫı ricālu'llāh zümresindendür. (15) Elbetde Ḫayre'd-dīn[23] Paşa Cezāyire[24] gelmelidür[25] deyü[26] i'tikād birle[27] ṣaḥīḥ **[İ₁ 201a]** (1) birle şekk [u] gümānları yoḳ idi. Ol gün meẕkūr ẕikr (2) eyledigimüz ḳırḳ **[İ₂ 229]** kişinüñ nışfından ziyādesinüñ i'tiḳādları (3) ifsād[28] olup[29] eytdiler ki[30] be varıñuz[31] hey adamlar[32] sizi ben dīvāne (4) gördüm. Benī bizden biz nebīden iken bizler bile ricālu'llāh (5) ṭarīḳinden olamayyoruz[33] sizler isem Türk ḳıblesinden (6) anlara[34] ki etrāk denilmişdür.[35] Velīlik me'mūl idüp yine Cezāyire[36] (7) üç seneye ḳadar gelür **[V 97a]** deyü 'inād idersüñüz. İmdi anuñ (8) murādı Cezāyirden[37] bir taḳrīble[38] firār itmek[39] idi. Kāfir (9) yaḳasında bir ada[40] başmaḳ nāmı-y-ıla ehlin ve[41] 'iyālin daḫı[42] (10) alup nezāketle şuradan[43] ḳapaġı aṭup[44] vardı.[45] Cicel (11)

---

[1] vedā'laşdukda: İ₂, V, P veda'laşdıkda
[2] bu: -P
[3] gitmem: P gitdüm ki
[4] çekmeñüz: P çekmeñiz
[5] bu: -P
[6] Cezāyirde: İ₂, V, P Cezā'irde
[7] Te'ālā: -P
[8] görişürüz: İ₁, İ₂, V görüşürüz
[9] üzerinde: P üzre
[10] ve: -İ₁, İ₂, V
[11] Ḫayre'd-dīn: -P
[12] ṣaluḳ: İ₁ ṣalıḳ
[13] Cezāyir: İ₂, V, P Cezā'ir
[14] gelürüm: İ₂, V, P gelür
[15] ümīd: İ₁ ümīẕ
[16] iderler idi: P iderlerdi
[17] Ḫayre'd-dīn: -P
[18] olmaḳ: P olmaġ-ıla
[19] üzre: -P
[20] Ḫayre'd-dīn: -P
[21] Cezāyirden: İ₂, V, P Cezā'irden
[22] kendü: İ₁, V, P kendi
[23] Ḫayre'd-dīn: -P
[24] Cezāyire: İ₂, P Cezā'ire
[25] gelmelidür: P gelmelerine
[26] deyü: -P
[27] birle: -P
[28] ifsād: P fāsid
[29] olup: İ₂ oldı
[30] ki: -P
[31] varıñuz: P varıñız
[32] adamlar: İ₁ ādemler
[33] olamayyoruz: İ₂ olamayoruz
[34] anlara: İ₂, P anlar
[35] denilmişdür: İ₁ dinilmişdir
[36] Cezāyire: İ₂, V, P Cezā'ire
[37] Cezāyirden: İ₂, V, P Cezā'irden
[38] taḳrīble: V ṭaḳrīble, P ṭarīḳle
[39] itmek: İ₂, V, P etmek
[40] ada: İ₁, P aṭa
[41] ve: -P
[42] daḫı: -P
[43] şuradan: -P
[44] aṭup: P atdı
[45] vardı: P varup

vilāyetin ma‘mūr [u] ābādān[46] idüp[47] kāfir yaḳasınuñ bütün (12) māl [u] ġanīmetin getürüp donanma ṣāḥibi oldı. Ẕevḳı[48] (13) ve[49] ṣafāsı buradan eyü[50] bir daḫı ol[51] bu semte mi[52] baḳar? (14) Varıñuz sizüñ[53] başıñuza[54] ṣoġuḳ geçmiş dediler. Hele (15) ḳışṣayı ne[55] dirāz[56] idelüm[57] cümlesinüñ ‘aḳīdesi ifsād[58] **[İ₁ 201b]** (1) olup faḳad[59] iki üç kişi[60] ḳaldı-ki[61] Ḫayre’d-dīn[62] Paşanuñ (2) eylügine daḫı[63] boş olmaduġına şehādet iderüz (3) deyüp ol aradan ḳalḳup herkes mekānlu mekānına gitdiler. (4) Vaḳtā ki ol gicenüñ rü’yā ‘āleminde ol ḳīl [u] ḳāl iden **[İ₂ 230]** (5) ḳırḳ kişi kendülerin bir yerde gördiler. Şöyle-ki bir leb-i (6) deryāda eṭrāfı gül [u] gülistānlıḳ āb-ı ḥayāt-vār aḳarṣulıḳ[64] (7) misk-i ‘anber rāyiḥasından[65] dimāġlar mu‘aṭṭar olur[66] bir yeşil (8) oṭaḳ **[P 89b]** içre ḥażret-i sulṭānu’l-enbiyā ve burhānu’l- (9) etḳıyā mu‘allā[67] müzekkā[68] a‘nī bih Muḥammedeni’l-Muṣṭafā ṣalla’llāhu (10) ‘aleyhi ve sellem ḥażretleri eṭrāfında aṣḥāb-ı güzīn rıḍvānu’l- (11) lāhu Te‘ālā ‘aleyhim ecmā‘īn oṭurmışlar. Ol ḳırḳ kişi kim (12) Ḫayre’d-dīn[69] Paşanuñ ḥaḳḳında ḳīl [u] ḳāl idenler oṭaġuñ (13) ṭaşrasından gördiler kim taḥḳīr idüp mezelendüḳleri (14) ġāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn[70] Paşa bütün ser-tā-be-ḳādem[71] (15) al cāmelere müstaġraḳ olmış miyānında[72] tīġ-ı āb-dār **[İ₁ 202a]** (1) ḥamāyil-vār[73] aṣılup Resūlu’llāhuñ öñünde ādāb[74] [u] ta‘ẓīm (2) birle[75] baş zemīnde diz çeküp oturur[76] gördiler.[77] Andan (3) Resūl-ı Ekrem ve nebī-i muḥterem sa‘ādetle buyurup eytdi: (4) Yā Ḫayre’d-dīn ve yā[78] Naṣre’d-dīn tevekkel ‘alā bereketi’llāhu[79] ve rāci‘[80] (5) ilā mevżı’uke[81] ve kün manṣūren ‘ile’l-ḳavmi’l-kāfirīn (6) ve ḫaṣmuke’l-münāfiḳīn deyüp ġāyib oldı. Bunlardur[82] (7) uyanup eṣ-ṣalatu ve’s-selāmu ‘aleyke **[V 97b]** yā Resūlu’llāh (8) deyüp **[İ₂ 231]** çün ṣabāh ḳırḳı-da bir yire[83] gelüp biri- (9) birlerine gördükleri vāḳı‘ayı söylediler. Birinüñ gördügi (10) gibi ḳırḳı-da[84] cümle[85] öyle gördiler ol üç kişi kim i‘tiḳādı (11) ṣaḥīh olanlar öbir ‘aḳīdesi ifsād olanlara eytdiler: (12) Göziñüzle gördiñüz mi[86] münkirler ne de

---

[46] ābādān: İ1, İ2, P abādān
[47] idüp: P eyleyüp
[48] ẕevḳı: İ2 ẕevḳ
[49] ve: -İ1, İ2, -V
[50] eyü: P eyüdür
[51] ol: -P
[52] semte mi: İ1 semt-mi, İ2 semti mi, P semte
[53] sizüñ: İ1, İ2 siziñ
[54] başıñuza: İ2 başıñuzdan
[55] ne: -İ2
[56] dirāz: İ2 az
[57] idelüm: İ1, İ2 idelim
[58] ifsād: İ2 fesād
[59] faḳad: P faḳaṭ
[60] kişi: P kişinüñ
[61] ḳaldı-ki: P ṣaḥīḥ olup
[62] Ḫayre’d-dīn: -P
[63] daḫı: P ve
[64] aḳarṣulıḳ: İ1 aḳarṣuluḳ
[65] rāyiḥasından: P rāyiḥası
[66] olur: P ḳalur
[67] mu‘allā: -P
[68] müzekkā: -P
[69] Ḫayre’d-dīn: -P
[70] Ḫayre’d-dīn: -P
[71] ser-tā-be-ḳadem: İ1 ser-tā-be-ḳadeh
[72] miyānında: İ1, İ2, V miyāñında
[73] ḥamāyil-vār: İ1, V, P ḥamā’il-vār
[74] ādāb: İ2 edeb
[75] birle: P ile
[76] oturur: İ1 oṭurur
[77] gördiler: P gūyā
[78] yā: -İ2
[79] bereketi’llāhu: P Allāh
[80] rāci‘: İ2, V, P erci‘
[81] mevżı’uke: İ2 mevżı’ıke
[82] bunlardur: İ1 bunlardır
[83] yire: İ2, V, P yere
[84] gibi ḳırḳı-da: -P
[85] cümle: -İ1, -İ2, -V
[86] gördiñüz mi: İ1, İ2, V gördiñüz-mi

ne var olduġın (13) ol ṣancaḳ-ı[87] Resūlī çeküp ‘ömrin dīn-i mübīn uġrına[88] (14) ifnā iden ġāziyānları siz ḥālī mi[89] ḳıyās idersiñüz. (15) Ol etrāklıġın daḫı Müslümānlıġın bāṭında size iṣbāt **[İ$_1$ 202b]** (1) eyledi. Siz daḫı ne olduġıñuzı şimdi bildiñüz mi deyü (2) ol üç kişi kemāl-i mertebe yüreklerin berdlendürdiler.[90] (3) Ol münkirān daḫı baş zemīne ṣalup cevāba ḳādir (4) olmadılar. Şimdi ol zamāndan berü ‘acem ḳısmında (5) bir cüz’īce şey görseler murābıṭdur[91] dirlermiş.[92] **[P 90a]** İmdi (6) bu[93] ḳabāyil-i ‘Arabda ‘acem zümresine bu aḥvāl [u] ḫaṣlet Ḫayred- (7) dīn[94] Paṣanuñ şerefinden ḳalmışdur. Pes[95] imdi bu ẕikr (8) eyledigimüz[96] ḳırḳ kişi ki[97] Ḫayre’d-dīn[98] Paşayı rü’yāda (9) ne-şekl gördiler ise Ḫayre’d-dīn[99] Paşa daḫı ol gice (10) ol sā‘at[100] anlaruñ[101] gördügi gibi[102] Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı[103] (11) kendüsin öylece gördi daḫı sa‘ādetle **[İ$_2$ 232]** Resūl-ı (12) Ekrem Ḫayre’d-dīn[104] Paşaya söyledi. Yuḳaruda[105] ẕikr (13) etdigimüz[106] gibi yā Ḫayre’d-dīn[107] ve[108] yā Naṣre’d-dīn tevekkel ‘alā (14) bereketi’llāhu ve rāci‘ ilā[109] mevżı‘uñ ve kün manṣūren ilā’l- (15) ḳavmu’l-kāfirīn ve ḫaṣmuke’l-münāfiḳīn deyüp ġāyib **[İ$_1$ 203a]** (1) olınca[110] Ḫayre’d-dīn[111] Paşadur[112] gözin açup baḳdı. Ne (2) baḳsın-ki daḫı henüz misk-i ‘anber rāyiḥası dimāġı[113] (3) mu‘aṭṭar idüp daḫı zāyil olmamış. Ol zamān Ḫayre’d-dīn[114] (4) Paşa daḫı[115] eṣ-ṣalātu ve’s-selāmu ‘aleyke yā Reṣūlu’llāh dedi. (5) Andan kendü kendüsine ol rü’yā-yı şerīfi ta‘bīr eyledi.[116] (6) Andan eytdi: Leke’l-ḥamd ve’ṣ-şükr ḳoca ‘āṣī Ḫayre’d-dīn[117] (7) bu sa‘ādet-ki saña irişdi. İnşā’llāhu Te‘ālā yine Sulṭān (8) Cezāyire[118] himmet-i ricālu’llāh berekātı-y-ıla varup rücū‘ idüp (9) dostlarımuz **[V 98a]** ṣād[119] ve[120] münāfiḳānuñ[121] sernigūn olmaları (10) emr-i[122] muḳarrerdür deyü niyyeti Cezāyire[123] gitmege ḳalbinden baġladı[124] (11) ammā kimseye söylemedi. Ol gün yine Cezāyirüñ[125] vaṭan (12) şeyḫlerinden Ḫayre’d-dīn[126] Paşaya mektūblar geldi-ki yā Mevlānā (13) el-paşa bu şey ne-şekl[127] şeydür ki[128] sen Cezāyirüñ[129]

---

[87] ṣancaḳ: İ$_1$, V, P ṣancaġ
[88] uġrına: İ$_1$, V, P uġruna
[89] ḥālī mi: P ḥālī-mi
[90] berdlendürdiler: İ$_1$ berdlendirdiler
[91] murābıṭdur: İ$_2$ murābuṭdur
[92] dirlermiş: İ$_2$, V, P derlermiş
[93] bu: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[94] Ḫayre’d-dīn: -P
[95] pes: -İ$_1$
[96] eyledigimüz: İ$_2$, V, P etdigimüz
[97] kişi ki: P kişi-ki
[98] Ḫayre’d-dīn: -P
[99] Ḫayre’d-dīn: -P
[100] sā‘at: P sā‘atde
[101] anlaruñ: İ$_2$ anlarıñ, P anları
[102] gördügi gibi: P gibi görüp
[103] Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı: -P
[104] Ḫayre’d-dīn: -P
[105] yuḳaruda: İ$_1$ yuḳarıda, İ$_2$ yuḳarda
[106] etdigimüz: P olınan
[107] yā Ḫayre’d-dīn: -P
[108] ve: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[109] ilā: -V
[110] olınca: P oldı
[111] Ḫayre’d-dīn: -P
[112] Paşadur: İ$_1$ Paşadır
[113] dimāġı: P dimāġın
[114] Ḫayre’d-dīn: -P
[115] daḫı: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[116] eyledi: P idüp
[117] Ḫayre’d-dīn: -P
[118] Cezāyire: İ$_2$, V, P Cezā’ire
[119] ṣād: P ṣādmānlık
[120] ve: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[121] münāfiḳānuñ: P münāfıḳānlar
[122] emr-i: -İ$_2$
[123] Cezāyire: İ$_2$, V, P Cezā’ire
[124] gitmege ḳalbinden baġladı: P çevirdi
[125] Cezāyirüñ: İ$_2$, V, P Cezā’irüñ
[126] Ḫayre’d-dīn: -P
[127] ne-şekl: P nice
[128] ki: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[129] Cezāyirüñ: İ$_2$, V, P Cezā’irüñ

uġrunda (14) bu ḳadar[130] derd [u] meşaḳḳat çekdüñ? Tamām ṣafāsın sürecek (15) zamānda[131] kendü[132] iḫtiyāruñla ḳalḳup **[İ2 233]** Cicelde sākin olmadan **[İ1 203b]** (1) maḳṣūduñ[133] nedür? İmdi mektūbımuz vuṣūlında Resūlu'llāh (2) 'aşḳına olsun gelüp **[P 90b]** yine bu 'arż-ı rubāṭı ḳudūm-ı (3) mübārekün[134] ile şeref-yāb idesin.[135] Seni Cezāyir[136] ḳapusına (4) ḳadar vuṣūl eylemek bizüm[137] boynumuza dimişler. Resūlu'llāhuñ (5) mu'cizāt-ı rü'yā[138] berekātında[139] Bin Ḳāḍīnüñ baş inanduġı (6) ulu vaṭan şeyḫleri hep Bin Ḳāḍīden yüz çevirüp (7) Allāh yanṣura Ḫayre'd-dīn[140] Paşa dediler. Ḫayre'd-dīn[141] Paşa daḫı (8) redd-i cevābların yazup gönderdi eytdi: Siz sizler-ki[142] (9) vaṭan şeyḫleri ve murābıṭları ve bi'l-cümle eşrāf-ı ḳabīle-yi (10) 'Arab selām [u] du'ādan ṣoñra gönderdiñüz. Mektūblar (11) gelüp vuṣūl olup mefhūm [u] ma'lūmımuz oldı. Allāh sizden (12) rāżī ola lākin benüm size i'tiḳād[143] idecek ḥālüm[144] ḳalmadı. (13) Eger fi'l-ḥaḳīḳa sözüñüzde[145] ṣādıḳ olduġıñuzı[146] andan (14) bileyim-ki[147] her 'arşdan evlādlarıñuzı getürüp bāña[148] teslīm (15) idesiz. Benüm daḫı ḳalbüm size muṭma'in ola daḫı yoldaşlar **[İ1 204a]** (1) süvār olmaḳlıġı-çün yedi biñ ışlāḥ ḥayvān daḫı (2) kendimüz içün iki üç ṭāne[149] ışlāḥ yedek gönderesiz (3) deyü yazdı **[İ2 234]** gönderdi. Ḫayre'd-dīn[150] Paşanuñ şeyḫlere böyle (4) aġır teklīf etmeden maḳṣūd[151] baḳayum beni taḫḳīḳ isteyüp (5) dilerler ise benüm[152] istedügüm[153] şeyleri daḫı[154] ṣafā-yı ḫāṭır (6) birle[155] virürler. Zīrā 'Arab ḳısmı çoḳlıḳ virmekle başı (7) ḫoş degüllerdür çetin[156] ḳozdur. Ḳırabilürsen[157] yirsin[158] (8) bundan ṣoñra[159] nerdesin[160] meger[161] Sinān **[V 98b]** Ḳapudan ṭoḳuz (9) pāre tekne ile seferde idiler. Sette Boġazı semtine (10) gitmişler idi.[162] On iki pāre aḳṭarma ile geldiler hem (11) İspanya yaḳasında Ḳırnaṭa **[P 91a]** ṭaġından yedi sekiz yüz (12) 'aded[163] Endülüs ṭāyifesinden[164] teknelere ḳomışlar idi. (13) Zīrā Ḫayre'd-dīn[165] Paşa Sinān Ḳapudana öyle sipāriş (14) eylemiş idi. Bunlardur[166] yigirmi bir pāre yelken şenlik şād- (15) mānlıḳ iderek geldiler. Cicel limanına dāḫil oldılar **[İ1 204b]** (1) Ḫayre'd-dīn[167]

---

[130] ḳadar: P nece
[131] zamānda: P zamān
[132] kendü: İ1, V, P kendi
[133] maḳṣūduñ: İ2, V maḳṣūdıñ, P murāduñ
[134] mübārekün: P mübārekin
[135] idesin: İ2 eyleyesin
[136] Cezāyir: İ2, V, P Cezā'ir
[137] bizüm: İ2 bizim
[138] rü'yā: P rü'yāsı-y-ıla
[139] berekātında: -P
[140] Ḫayre'd-dīn: -P
[141] Ḫayre'd-dīn: -P
[142] sizler-ki: İ2, V siz-ki, P siz-ki
[143] i'tiḳād: İ1 i'timād
[144] ḥālüm: İ1, İ2, V ḥālim
[145] sözüñüzde: İ1 söziñizde
[146] olduġıñuzı: İ2 oldıñuzı, P iseñüz
[147] bileyim-ki: P bileyim ki
[148] bāña: -V
[149] dāne: İ1, P ṭāne
[150] Ḫayre'd-dīn: -P
[151] maḳṣūd: P murād
[152] benüm: -İ1
[153] istedügüm: İ1, İ2, V istedigim
[154] daḫı: -P
[155] birle: P ile
[156] çetin: P çetiñ
[157] ḳırabilürseñ: İ1, İ2, V ḳırabilürsen
[158] yirsin: İ2, V, P yersin
[159] bundan ṣoñra: İ2 bundan ṣoñra, P bundan-ṣoñra
[160] nerdesin: İ1 neredesin
[161] meger: -P
[162] gitmişler idi: P gitmişlerdi
[163] 'aded: -P
[164] ṭāyifesinden: İ2, V, P ṭā'ifesinden
[165] Ḫayre'd-dīn: -P
[166] bunlardur: İ1 bunlardır
[167] Ḫayre'd-dīn: -P

Paşa bunları ḳarşulayup ḫoş geldiñüz (2) oġullar[168] ṣafā geldiñüz oġullar[169] ġazāñuz mübārek ola deyü ḥāllerin ḫāṭırların[170] (3) ṣordı ammā ‘askerüñ[171] baḳdı-ki[172] yüzlerinde sürūr eṣeri yoḳ (4) hep ġam-kīn. Ol zamān[173] Ḫayre’d-dīn[174] Paşa bunlara su’āl[175] (5) eyledi:[176] Nedür oġullar sizde ben[177] görürem bir elem var ḫayr ola (6) dedükde **[İ₂ 235]** cümlesi birden eytdiler:[178] Nice sürūrımuz[179] olsun (7) paşa efendi Cezāyirüñ[180] uġruna Ḥaḳ ḳatında żāyi‘ olmasun. (8) Bu ḳadar[181] zaḥmetler çekdük şimdi bir ‘Arab gidisi ṣafāsın (9) süreyorur.[182] Şimdi[183] seferden gelürken ḥavā muḫālif olmaġla (10) Cezāyir[184] bizüm vilāyetimüzdür[185] deyü limana ṭoġru[186] yatmaġa varduḳda (11) Bin Ḳāḍī gidisi istemeyüp ḳal‘adan alarġa deyü bize (12) ṭop aṭdılar. Pek ziyāde gücimüze[187] gitdi imdi cümlemüz (13) böyle ittifāḳ eyledük-ki[188] ‘avn-i Ḥaḳ birle sen[189] efendimüzi[190] yā[191] yine (14) yeriñe oṭurdup[192] Cezāyiri[193] Bin Ḳāḍī gidisinden aluruz (15) yāḫūd bu yolda cümlemüz serlerimüz fedā iderüz **[İ₁ 205a]** (1) dediler. Ol zamān[194] Ḫayre’d-dīn[195] Paşa ḳalbinden ṣaddaḳ (2) yā Resūlu’llāh dedi. Ol zamān[196] bildi-ki inşā’llāhu (3) Te‘ālā ‘avn-i Ḫudā mu‘cizāt-ı Muḥammedü’l-Muṣṭafā bizüm Cezāyire[197] (4) varmamuz emr-i muḳarrerdür.[198] Zīrā bu ‘alāmetler ki bu günde (5) ẓuhūra gelmişdür hep fāl-ı ḫaberiyyedür.[199] Ol gice ki[200] seyrimüzde (6) görilen[201] vāḳı‘ā-ı mübāreke muṭābıḳdur dedi.[202] Bunı kendi[203] (7) ḳalbinden taṣavvur etdi andan **[P 91b]** dönüp ‘askere **[İ₂ 236]** eytdi: (8) Pek güzel oġullar Ḥaḳ Te‘ālā etdiñüz tedbīri taḳdīre (9) muvāfıḳ eyleyüvire.[204] Allāh ecelden **[V 99a]** amān virür ise (10) inşā’llāhu Te‘ālā faṣl-ı rabī‘de[205] Cezāyir[206] üzerine (11) ‘azm-i rāh etmemüz[207] emr-i muḳarrerdür. Hemān ḳalbiñüz ḫoş ṭuṭuñ (12) olmaya illā ḫayr didükde[208] ‘askerdür[209] ol zamān[210] ferāḥ (13) olup gülüp oynamaġa başladılar. Baḳ ḥikmeti sen-ki (14) barçanuñ[211] biri aġzına berāber çādırlıḳ bez ile ṭolu idi.

---

[168] oġullar: -İ₂
[169] oġullar: -İ₁, -V, -P
[170] ḫāṭırların: -P
[171] ‘askerüñ: İ₁ ‘askerin
[172] baḳdı-ki: -İ₂
[173] ol zamān: P ol-zamān
[174] Ḫayre’d-dīn: -P
[175] su’āl: -P
[176] eyledi: P eyitdi
[177] ben: -P
[178] eytdiler: P eytdi
[179] sürūrımuz: P sürūr
[180] Cezāyirüñ: İ₂, V, P Cezā’irüñ
[181] ḳadar: P nece
[182] süreyorur: İ₂ süriyorur
[183] şimdi: -P
[184] Cezāyir: İ₂, V, P Cezā’ir
[185] vilāyetimüzdür: P vaṭanımuz
[186] ṭoġru: -P
[187] gücimüze: İ₂ gücimize
[188] eyledük-ki: İ₁ iddik-ki
[189] sen: -V, -P
[190] efendimüzi: İ₂ efendimizi
[191] yā: -İ₁
[192] oṭurdup: P oṭurduruz
[193] Cezāyiri: İ₂, V, P Cezā’iri
[194] ol zamān: P ol-zamān
[195] Ḫayre’d-dīn: -P
[196] ol zamān: P ol-zamān
[197] Cezāyire: İ₂, V, P Cezā’ire
[198] muḳarrerdür: P muḳarrerdir
[199] ḫaberiyyedür: İ₁ ḫaberiyyedir
[200] ki: -İ₁, -İ₂, -V
[201] seyrimüzde görilen: -P
[202] dedi: P deyüp
[203] kendi: -P
[204] eyleyüvire: İ₂ eyleyivire, P ḳalıvire
[205] rabī‘de: P bahārda
[206] Cezāyir: İ₂, V, P Cezā’ir
[207] etmemüz: İ₂ etmemiz
[208] didükde: İ₁, İ₂, V dedükde
[209] ‘askerdür: İ₁ ‘askerdir
[210] ol zamān: P ol-zamān
[211] barçanuñ: İ₁ barçanıñ

(15) Anlara isem[212] ol[213] maḥallde çādırdan[214] ötüri[215] ġāyet lāzımından[216] idi **[İ$_1$ 205b]** (1) ṣānki bād-ı ḥavā gibi geldi[217] hep bu şeyler[218] iş rāṣ[219] gelmesinden (2) iḳtiżā[220] ider. İmdi ḳışṣayı ne dirāz idelüm[221] paşa[222] başladı (3) ġayrı tedbīr [u] tedārük[223] üzre olmaġla[224] andan Sinān Ḳapudanı (4) çaġırup hep geregi gibi aḥvāli[225] ifāde eyledi[226] ve eytdi: (5) İnşā'llāh ben[227] evvel-i bahārda Cezāyir[228] üzerine[229] gitdükde[230] (6) sen burada ḥaremimle[231] üzre[232] ḳalursın[233] tā ki öteden saña (7) ne-şekl[234] emr idersem aña göre 'amel idesin[235] dedi. Ol (8) daḫı 'ale'r-re's ve'l-'ayn başum[236] üzre ṭapuñ hemān (9) Ḥaḳ Te'ālā 'āḳıbet ḫayrlıġı daḫı iş rāstlıgı vire (10) deyüp du'ā [u] **[İ$_2$ 237]** senā etdiler. Andan ol ḳış içre her levāzımātların[237] (11) geregi gibi görüp[238] ḥāżır[239] [u] müḥeyyā eylediler.[240] Vaḳtā ki evvel-i bahār (12) esnāları yetişüp ṣaḥn [u] ṣaḥrālar la'l-zāra döndükde[241][242] ġayrı (13) başladı[243] yir[244] yirden[245] vaṭan şeyḫleri sükūn idüp gelmege başladı.[246] (14) Ḫayre'd-dīn[247] Paşa ol[248] şeyḫlere her ne ki[249] teklīf idüp yazdı-y-ısa (15) sem'an ve ṭā'aten deyüp iki üç ḳat ziyādesi-y-ile **[İ$_1$ 206a]** (1) getürdüklerinden mā'adā otuz ḳırḳ 'aded evlādların (2) getürüp Ḫayre'd-dīn Paşaya[250] rehīn ḳodılar. Tek (3) hemān re'īsü'l-mücāhidīn ḳātilu'l-kefere ve'l-müşrikīn[251] Mevlānā (4) el-paşanuñ ḳalbine bir teşvīş 'ārıż olmasun dediler. (5) **[P 92a]** Cümleden biri bir al bedevī ḳışraḳ getürdiler ki[252] bī-bahā (6) idi daḫı öñüne iz ḳor yoḳ idi[253] ṭurayfī sinsilesinden (7) idi. Ḥattā Ḫayre'd-dīn[254] Paşanuñ kerrāt-ile aġızlarından (8) şādır olmışdur.[255] Deryāda mezeġalerem ḳarada al ḳışraḳ (9) bu ikisinden sevgilü yanumda bir şey yoḳdur. İllā oġlum[256] (10) Muḥammed **[V 99b]** ḳapudan dirler[257] idi. Şimdi günlerde bir gün Ḫayred- (11) dīn[258] Paşa Cicelden güç eyleyüp 'azm-i Cezāyir[259] deyüp (12) gitmekde cümlesi sekiz biñ **[İ$_2$ 238]**

---

[212] isem: P ise
[213] ol: -İ$_1$
[214] çādırdan: P çādır
[215] ötüri: P içün
[216] lāzımından: P lāzım
[217] ṣānki bād-ı ḥavā gibi geldi: -P
[218] hep bu şeyler: P bu şeyler hep
[219] rāṣ: P rāst
[220] iḳtiżā: P iḳtiẓā
[221] ḳışṣayı ne dirāz idelüm: İ$_1$, V ḳışṣayı ne dirāz idelim, -P
[222] paşa: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[223] tedārük: İ$_1$ tedārük
[224] olmaġla: P olmaġa
[225] aḥvāli: P ḥāli
[226] eyledi: P idüp
[227] inşā'llāh ben: -P
[228] Cezāyir: İ$_2$, V Cezā'ir, P Cezā'ire
[229] üzerine: -P
[230] gitdükde: İ$_1$ giddükde, İ$_2$, V gitdikde
[231] ḥaremimle: P ḥarem
[232] üzre: -P
[233] ḳalursın: P ḳalasın
[234] ne-şekl: P nece
[235] idesin: P idersüñ
[236] başum: İ$_2$ başım
[237] daḫı 'ale'r-re's ve'l-'ayn başum üzre ṭapuñ hemān Ḥaḳ Te'ālā 'āḳıbet ḫayrlıġı daḫı iş rāstlıgı vire deyüp du'ā [u] senā etdiler andan ol ḳış içre her levāzımātların: -P
[238] görüp: -P
[239] ḥāżır: P ḥāżırlanup
[240] müḥeyyā eylediler: -P
[241] yetişüp ṣaḥn [u] ṣaḥrālar la'l-zāra döndükde: -P
[242] döndükde: V döndikde
[243] başladı: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[244] yir: İ$_2$, V, P yer
[245] yirden: İ$_2$, V, P yerden
[246] başladı: -P
[247] Ḫayre'd-dīn: -P
[248] ol: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[249] ne ki: İ$_2$, P ne-ki
[250] Ḫayre'd-dīn Paşaya: -P
[251] ḳātilu'l-kefere ve'l-müşrikīn: -P
[252] ki: İ$_2$ kim
[253] daḫı öñüne iz ḳor yoḳ idi: P süd-be-süd
[254] Ḫayre'd-dīn: -P
[255] aġızlarından ṣādır olmışdur: dise vardur ki
[256] oġlum: İ$_2$ oġlım
[257] dirler: V derler, P der
[258] Ḫayre'd-dīn: -P
[259] Cezāyir: İ$_2$, V, P Cezā'ir

terrāz[260] dört biñ aṭlu (13) daḫı[261] üç yüz[262] çādır idi. Şeyḫler daḫı ḳumanları-y-ıla ma‘an[263] (14) bir iki üç yüz[264] aṭlu daḫı Ḫayre’d-dīn[265] Paşa kendi etbā‘ı-y-ıla (15) olurdı. Bir iki üç yüz[266] ‘aded ġāziyān daḫı Cicelde **[İ$_1$ 206b]** (1) olan tekneler üzerine Sinān Ḳapudanuñ yanında (2) alıḳomış[267] idi. Kim bilür ne olur ne olmaz deyü (3) ḫulāṣa-yı netāyic Ḫayre’d-dīn[268] Paşa bu siyāḳ üzre (4) ḳona göçe Cezāyire[269] ṭoġru[270] çekilüp gitmede. Ol gice (5) Bin Ḳāḍī vaṭanında[271] bir büyük köy altına ḳondılar. Anlar daḫı[272] (6) münāların virmediler. Ḫayre’d-dīn[273] Paşa daḫı ol köyi (7) berbād [u] ḫarāb eyleyüp yedi sekiz yüz kelle ḳaṭ‘ eyledi.[274] (8) Andan cümle ol eṭrāf[275] [u] eknāfda[276] olan ‘arşlar yedekleri-y-ile (9) gelüp Ḫayre’d-dīn[277] Paşaya ḫadīm oldılar.[278] Ol daḫı[279] (10) cümleye amānu’llāh[280] ve amāni’t-tām[281] virüp evvelki ṣuçın[282] (11) ‘afv eyledi ve re‘āyā-yı beher-yāb daḫı Ḫayre’d-dīn[283] Paşanuñ (12) bu ecvedligin görüp mābeynlerinde ‘ahd-i amān eylediler ki (13) ġayrı ‘ömrimüz olduḳça Ḫayre’d-dīn[284] Paşanuñ ṭayyib[285] [u] ṭāhir (14) re‘āyāsı olup ḥaḳḳında bir[286] fenā söz söyleyenüñ ittifāḳ[287] **[P 92b]** (15) birle[288] dilini[289] eñsesinden **[İ$_2$ 239]** çıḳaralum[290] dediler. Pes imdi **[İ$_1$ 207a]** (1) bu yüzden rāvī rivāyet[291] ider kim[292] Bin Ḳāḍīye şimdi ḫaberler (2) vāṣıl oldı-kim ne gününe[293] ṭurursın Ḫayre’d-dīn[294] Paşanuñ (3) ṭoḳuz pāre teknelerin Cezāyire[295] girmege ḳomayup alarġa (4) deyü ṭop aṭduġın[296] pek ziyādesi-y-ile güçlerine gelüp (5) şimdi ‘aẕīm ‘asker ve tedārük[297] birle ılġar-ile üzeriñe (6) gelmekde ġāfil ne-bāşet falān köy altına ḳonup ol (7) köyüñ[298] re‘āyāsı[299] münā getürmemekle bütün ḫalḳını ḳılıçdan (8) geçürmiş ve bu aḥvāli[300] görince sāyir ‘arşlar boyunlarına (9) mendil baġlayup daḫı yedeklerin rehnlerin getürüp[301] cümle[302] ġarrām (10) olmışlar. İmdi dīdeler rūşen belālar mübāreki didüklerinde[303] (11) Bin Ḳāḍīnüñ **[V 100a]** dudaḳları çaṭlayup[304] şaşıduġından[305]

[260] terrāz: İ$_2$, V, P tīrūz
[261] daḫı: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[262] üç yüz: İ$_1$, İ$_2$, P üç-yüz
[263] ma’an: -P
[264] üç yüz: İ$_1$, İ$_2$ üç-yüz
[265] Ḫayre’d-dīn: -P
[266] üç yüz: İ$_1$ üç-yüz
[267] alıḳomış: P ḳomışdı
[268] netāyic Ḫayre’d-dīn: -P
[269] Cezāyire: İ$_2$, V, P Cezā’ire
[270] ṭoġru: İ$_2$ toġrı
[271] vaṭanında: P vaṭanından
[272] anlar daḫı: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[273] Ḫayre’d-dīn: -P
[274] ḳaṭ‘ eyledi: P kesdi
[275] eṭrāf: P eṭrāfda
[276] eknāfda: -P
[277] Ḫayre’d-dīn: -P
[278] oldılar: P oldular
[279] ol daḫı: P ol-daḫı
[280] amānu’llāh: -V, P amān
[281] ve amāni’t-tām: -P
[282] ṣuçın: İ$_1$ ṣuçların
[283] Ḫayre’d-dīn: -P
[284] Ḫayre’d-dīn: -P
[285] ṭayyib: İ$_2$, V, P ṭāyyib
[286] bir: -P
[287] ittifāḳ: P ittifāḳla
[288] birle: -P
[289] dilini: P dilin
[290] çıḳaralum: İ$_1$ çıḳaralım
[291] bu yüzden rāvī rivāyet: -P
[292] kim: P ki
[293] ne gününe: İ$_2$ ne-gününe
[294] Ḫayre’d-dīn: -P
[295] Cezāyire: İ$_2$, V, P Cezā’ire
[296] aṭduġın: P aṭduġuñ
[297] tedārük: İ$_2$ tedārük
[298] köyüñ: P köy
[299] re‘āyāsı: P ḳumı
[300] aḥvāli: P ḥāli
[301] boyunlarına mendil baġlayup daḫı yedeklerin rehnlerin getürüp: -P
[302] cümle: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[303] didüklerinde: İ$_1$, V dedüklerinde, P dedükde
[304] çaṭlayup: P çatılup
[305] şaşıduġından: -P

(12) iki yanına dīvāne-vār[306] baḳınmaġa başladı. Ol zamāñ (13) ketḫudāsı ol[307] Ḳara Ḥasan Bin Ḳāḍīye eytdi: N'olduñ cānıñ-mı[308] (14) aldılar sen ṣaḳın hīç[309] bu şey'e vücūd[310] virme[311] mādem-ki[312] ben (15) ṣaġum[313] senüñ Ḫayre'd-dīn didügin herīf[314] ol[315] buraya baḳmaġa **[İ$_1$ 207b]** (1) ḳādir degüldür bir de diyelim-ki[316] gerçek imiş ṭoġuran ḳışraḳ (2) uṭansın[317] **[İ$_2$ 240]** deyüp Bin Ḳāḍīye istimālet virdi. Bunlar (3) bu sözde iken raḳḳāṣuñ[318] ikisi üçi daḫı geldi (4) Ḫayre'd-dīn[319] Paşa kürüdüp geliyorur[320] siz ne günüñüze (5) ṭurursız dedüklerinde ġayrı bildiler ki gerçekdür andan (6) Ḳara Ḥasan etek der-meyān idüp 'asker cem' idüp[321] başlayup[322] on (7) iki biñ aṭlu daḫı sekiz biñ terrāz[323] olmaḳ üzre[324] bir gün (8) 'ale'l-'acele Bin Ḳāḍī ile ma'an Cezāyirden[325] çıḳup neredesin[326] (9) Ḫayre'd-dīn[327] Paşa deyüp çekilüp[328] gitmede. Ez-īn-cānib bizüm (10) ḥikāyetimüz Ḫayre'd-dīn Paşaya geldi. Ol daḫı oradan (11) ḳalḳup[329] daḫı[330] bir **[P 93a]** iki üç ḳonaḳ Cezāyirden[331] ṭarafa[332] gelüp bir ḳonaġa gelüp[333] ḳonaġa[334] (12) ḳondı. Şöyle-ki bir ṣarp yer idi ṣırṭın ṭaġa virüp (13) yaṭdı. Şimdi Ḳara Ḥasan daḫı[335] Bin Ḳāḍīyi[336] Cezāyirden[337] ılġar-ile çıḳup (14) ol Ḫayre'd-dīn[338] Paşanuñ ḳonduġı ḳonaġa ḳonmaḳ içün (15) cān aṭarlar idi[339] niçün-kim ġāyet ṣarp olduġı-çün hele **[İ$_1$ 208a]** (1) ḳışṣayı ne dirāz[340] idelüm.[341] Bin Ḳāḍī ile Ḳara Ḥasana ḫaber (2) vāṣıl oldı-ki Ḫayre'd-dīn[342] Paşa falān ḳonaġa konmış deyü (3) ol zamān[343] Bin Ḳāḍīnüñ keyfi bozıldı. Ḳara Ḥasan eytdi: **[İ$_2$ 241]** (4) Beh var hey herīf yir[344] hep birdür hemān daḫı muḳābil olmadan (5) cānuñ çıḳayorur[345] gibi[346] deyüp[347] Bin Ḳāḍīyi bir miḳdār azarladı. (6) El-ḥāṣıl ḳışṣayı ne dirāz[348] idelüm[349] Bin Ḳāḍī[350] anlar[351] daḫı gelüp (7) Ḫayre'd-dīn Paşanuñ[352] ḳarşusına ḳondılar. Ol gün (8) Bin Ḳāḍīnüñ ḳumanı-y-ıla Ḫayre'd-dīn[353] Paşanuñ ḳumanı biri- (9) birlerine muḳābil

[306] iki yanına dīvāne-vār: İ$_1$ iki yanına dīvāne-vārī, P dīvāne gibi iki yanına
[307] ol: -P
[308] cānıñ-mı: İ$_1$, İ$_2$, V cānın-mı
[309] hīç: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[310] bu şey'e vücūd: -P
[311] virme: P ḳayırma
[312] mādem-ki: İ$_2$, V mādema-ki
[313] ṣaġum: İ$_1$ ṣaġım
[314] senüñ Ḫayre'd-dīn didügin herīf: -P
[315] ol: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[316] diyelim-ki: İ$_2$, V degül-mi-ki
[317] bir de diyelim-ki gerçek imiş ṭoġuran ḳışraḳ uṭansın: -P
[318] raḳḳāṣuñ: İ$_2$ raḳḳāṣıñ
[319] Ḫayre'd-dīn: -P
[320] geliyorur: İ$_2$, P geliyor
[321] idüp: P etmege
[322] başlayup: -P
[323] terrāz: İ$_1$, İ$_2$, V terrās
[324] olmaḳ üzre: P ile
[325] Cezāyirden: İ$_2$, V, P Cezā'irden
[326] neredesin: İ$_1$, V nerdesin
[327] Ḫayre'd-dīn: -P
[328] çekilüp: -P
[329] ez-īn-cānib bizüm ḥikāyetimüz Ḫayre'd-dīn Paşaya geldi ol daḫı oradan ḳalḳup: -P
[330] daḫı: -P
[331] Cezāyirden: İ$_2$, V, P Cezā'irden
[332] ṭarafa: İ$_1$, V, P ṭārafa
[333] gelüp: -İ$_1$, -V, -P
[334] ḳonaġa: -İ$_1$, -İ$_2$, -P
[335] daḫı: -İ$_1$, -İ$_2$, -P
[336] Ḳāżīyi: P Ḳāżī ile
[337] Cezāyirden: İ$_2$, V Cezā'irden, -P
[338] Ḫayre'd-dīn: -P
[339] idi: V, P dı
[340] hele ḳışṣayı ne dirāz: -P
[341] idelüm: İ$_1$, V idelim, -P
[342] Ḫayre'd-dīn: -P
[343] ol zamān: P ol-zamān
[344] yir: İ$_2$, V, P yer
[345] çıḳayorur: İ$_2$ çıḳar
[346] gibi: -İ$_1$, -V, -P
[347] deyüp: V, P deyü
[348] ḳışṣayı ne dirāz: -İ$_2$
[349] idelüm: İ$_1$ idelim, -İ$_2$,
[350] ḳışṣayı ne dirāz idelüm Bin Ḳāḍī: -P
[351] anlar: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[352] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ: -P
[353] Ḫayre'd-dīn: -P

oldılar.[354] Şöyle-ki Bin Ḳāḍīnüñ on iki (10) biñ ḳuman Ḫayre'd-dīn[355] Paşanuñ **[V 100b]** sekiz biñ ḳuman idi. (11) Öyle bir 'aẕīm cenk oldı-ki ancaḳ olur.[356] Ol gün (12) Bin Ḳāḍīnüñ ḳumanından ṭoḳsan yedi aṭ ile yüz (13) seksen beş kelle getürdiler anlar[357] Ḫayre'd-dīn[358] Paşanuñ ḳumanından (14) anlar[359] bir aṭ bir kelle getürmediler. Bin Ḳāḍī eytdi güzel fāldur (15) işimüz rāst gelmesün hemān buradan bilelüm[360] deyü **[İ$_1$ 208b]** (1) ol gice[361] ḳasāvetinden gözine uyḫu girmedi. Ḳara Ḫasan (2) eytdi: Yarın sen seyr eyle ben anlara ne boza içireyüm[362] (3) dedi. Çün ṣabāḥ olduḳda Bin Ḳāḍī 'askeri ile Ḫayre'd-dīn[363] (4) Paşa 'askeri iki 'asker[364] biribirine muḳābil olup cenge **[P 93b]** (5) başladılar. Şöyle ki[365] aṭlu aṭlu ile[366] terrāz terrāz[367] ile bir (6) ḳarışma[368] cengi[369] olmışdur ki **[İ$_2$ 242]** yā settāru'l-'uyūb[370] hemān Ḫayre'd-dīn[371] (7) Paşa 'askeri ol gün her biri gūyā bir ejderhā[372] olup (8) Bin Ḳāḍīnüñ 'askerin dem çekmeye başladılar. Yā meded Allāh (9) cenkdür gitdükçe[373] ḳızışup ṭarafeynden kelleler bostān (10) düglegi kesim ayaḳlar altında pāy-māl olmaġa[374] başlayup[375] (11) daḫı ḳulaḳ ṭırnaḳ ayaḳ[376] parmaḳ gūyā dülger yonḳası manend (12) ṣaçılmaġa başladı. Cenkdür[377] ṣabāḥdan zevāl[378] vaḳtine[379] (13) ḳadar sürdi.[380] Ḳandur[381] gövdeyi götürdi ġayrı baḳdı-ki (14) Bin Ḳāḍī 'askeri ġāzīlerüñ[382] ḍarb-ı destinden[383] ḳaçınmaġa (15) başladı. Ḳara Ḫasan daḫı ecele berāber zaḫm-ı şedīd olup andan[384] **[İ$_1$ 209a]** (1) Aṭ Boynuna düşüp Ḳara Ḫasanı cenk[385] orṭasından[386] (2) çıḳarup[387] getürdiler.[388] Ol zamān[389] Bin Ḳāḍīnüñ 'aḳlı başından (3) gitdi.[390] Anı ol-ḳadar ṭayandıran[391] Ḳara Ḫasan[392] idi[393] ġayrı (4) baḳdı gördi-ki iş işden geçüp belā deryāsı (5) ḥadden[394] aşdı.[395] Ol zamān[396] ṭabana ṭāne virüp firārı ḳarāra (6) tedbīl idüp ḳaçarken Ḫayre'd-dīn[397] Paşaya tābi' olan (7) şeyḫlerüñ[398] birinüñ üzerine vardı. Ol daḫı[399] fırṣantı (8) ġanīmet bilüp yanı başından geçerken yaradana **[İ$_2$ 243]** ṣığınup-

[354] oldılar: P oldular
[355] Ḫayre'd-dīn: -P
[356] öyle bir 'aẕīm cenk oldı-ki ancaḳ olur: -P
[357] anlar: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[358] Ḫayre'd-dīn: -P
[359] anlar: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[360] bilelüm: İ$_1$, İ$_2$, V bilelim
[361] ol gice: P ol-gice
[362] içireyüm: İ$_2$, V işireyüm, P bişüreyüm
[363] Ḫayre'd-dīn: -P
[364] iki 'asker: -P
[365] ki: -İ$_1$, P şöyle-ki
[366] aṭlu ile: P aṭluya
[367] terrāz terrāz: İ$_1$, İ$_2$, V terrās terrās
[368] ḳarışma: -P
[369] cengi: P cenk
[370] -'uyūb: İ$_2$, V ġuyub
[371] Ḫayre'd-dīn: -P
[372] ejderhā: İ$_1$ ejdehā
[373] gitdükçe: İ$_1$ giddükçe
[374] olmaġa: P olup
[375] başlayup: -P
[376] ayaḳ: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[377] cenkdür: İ$_1$ cenkdir
[378] zevāl: P zevāle
[379] vaḳtine: -P
[380] sürdi: P sürüp
[381] ḳandur: İ$_1$ ḳandır
[382] ġāzīlerüñ: İ$_1$, İ$_2$ ġāzīleriñ
[383] ġāzīlerüñ ḍarb-ı destinden: -P
[384] andan: -P
[385] cenk: P cenkden
[386] orṭasından: -P
[387] çıḳarup: P çıḳardılar
[388] getürdiler: -P
[389] ol zamān: P ol-zamān
[390] gitdi: İ$_1$ giddi
[391] ṭayandıran: İ$_2$ ṣayandıran, V ḍayandıran
[392] anı ol-ḳadar ṭayandıran Ḳara Ḫasan: -P
[393] idi: -P
[394] ḥadden: P başdan
[395] aşdı: P aşınca
[396] ol zamān: -P
[397] Ḫayre'd-dīn: -P
[398] şeyḫlerüñ: İ$_1$, V şeyḫleriñ
[399] ol daḫı: P ol-daḫı

da[400] (9) buña **[V 101a]** öyle[401] bir mızrāḳ zerk eyledi-ki gūyā firengī aṭlasdan (10) sūzeni işlercesine işleyüp bir[402] bir yanından çıḳup (11) gidicek ḳaġışaduḳ ḳışraġuñ ṭırnaġına zīr [u] zeber oldı.[403] (12) Andan şeyḫdür[404] aṭından inüp Bin Ḳāḍīnüñ[405] kellesin[406] kesüp (13) Ḫayre'd-dīn[407] Paşaya getürüp[408] hemīşe düşmānlaruñ[409] pāy-ı **[P 94a]** taḫtına[410] böylece[411] (14) ḳaltīn[412] olup devletle biñ yaşa deyüp alḳışladılar.[413] (15) Ḫayre'd-dīn[414] Paşa daḫı Bin Ḳāḍī [415] gibi fitne-yi pür-şürūruñ **[İ$_1$ 209b]** (1) 'ālem-i dünyādan vücūdı[416] maḥv[417] olunmasına ḥamd-ı firāvān (2) eyledi.[418] Andan ol başını kesen şeyḫe Bin Ḳāḍīnüñ bindügi[419] (3) ḳışraġı virdi[420] daḫı[421] yüz altun baḫşīş virdi. Her (4) yerde ṣalavātcı eksük olmaz bā-ḫuṣūṣ ki[422] umerā yanlarında (5) Ḫayre'd-dīn[423] Paşaya eytdiler: Efendi ol Bin Ḳāḍīnüñ ḳışraġını (6) şeyḫe niçün virdiñüz[424] aña yüz altun baḫşīş[425] yetişür[426] idi.[427] (7) Ol ḳışraġuñ[428] aṣlu'n-nişīn biz bilürüz kāmil[429] biñ altuna- (8) dur[430] aña virdük[431] dediler. Ḫayre'd-dīn[432] Paşa daḫı bunlara redd-i cevāb içün eytdi: Eger[433] ol (9) ḳışraḳ cins ola-y-dı ṣāḥibin ele virmezdi[434] deyüp (10) ṣalavātcıları **[İ$_2$ 244]** māt eyledi. Ġayrı bir cevāb etmege ḳādir olamadılar. (11) Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz[435] çünki Bin Ḳāḍīnüñ (12) 'askeri bu aḥvāli[436] göricek biz ġayrı cengi kimüñ içün (13) iderüz şikest olsa ṣürāḫi-yi cām meclis-i ber-ḳarār olmaz (14) meṣeldür[437] sāḳiyā baş gitse ayaḳ pāyidār olmaz mażmūnınca (15) Bin Ḳāḍīnüñ ṣaġ ḳalan 'askeri 'umūmen gelüp Ḫayre'd-dīn[438] **[İ$_1$ 210a]** (1) Paşaya tābi' oldılar. Götürü devlet [u] dārāt [u] hergelesin (2) żabṭ[439] [u] rabṭ eyledi. Şimdi bizüm ḳışṣamuz[440] daḫı[441] Ḳara Ḥasan (3) ḫāyine geldi.[442] Ecele berāber zaḥm-ı şedīd ile daḫı[443] kendüye tābi' (4) olan beş yüz[444] Türk 'askeri ile Aṭ Boynuna düşüp (5) eytdi: Beni şimden

[400] ṣıġınup-da: P ṣıġınup
[401] öyle: P böyle
[402] bir: -P
[403] oldı: İ$_2$ oldılar
[404] şeyḫdür: İ$_1$ şeyḫdir
[405] aṭından inüp Bin Ḳāḍīnüñ: -P
[406] kellesin: başın
[407] Ḫayre'd-dīn: -P
[408] getürüp: P getürdi
[409] düşmānlaruñ: İ$_2$, V düşmānlarıñ
[410] taḫtına: P taḫtıña
[411] böylece: P böyle
[412] ḳaltīn: P ġaltīn
[413] alḳışladılar: P du'ālar eyledi
[414] Ḫayre'd-dīn: -P
[415] Ḳāżī: P Ḳāżīnüñ
[416] gibi fitne-yi pür-şürūruñ 'ālem-i dünyādan vücūdı: -P
[417] maḥv: helāk
[418] eyledi: P eyleyüp
[419] bindügi: İ$_2$ bindigi
[420] virdi: P virüp
[421] daḫı: P ve
[422] bā-ḫuṣūṣ ki: V bā-ḫuṣūṣ-ki
[423] bā-ḫuṣūṣ ki umerā yanlarında Ḫayre'd-dīn: -P
[424] efendi ol Bin Ḳāḍīnüñ ḳışraġını şeyḫe niçün virdiñüz: -P
[425] baḫşīş: -P
[426] yetişür: P yeter
[427] idi: -P
[428] ḳışraġuñ: P ḳışraḳ
[429] aṣlu'n-nişīn biz bilürüz kāmil: -P
[430] altunadur: İ$_1$, P altunadır
[431] aña virdük: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[432] Ḫayre'd-dīn: -P
[433] eyitdi eger: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[434] virmezdi: P virmez
[435] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāde geldük biz: -P
[436] aḥvāli: P ḥāli
[437] meṣeldür: İ$_1$ meṣeldir
[438] Ḫayre'd-dīn: -P
[439] żabṭ: İ$_2$ ẓabṭ
[440] bizüm ḳışṣamuz: -P
[441] daḫı: -İ$_2$, -V, -P
[442] geldi: -P
[443] daḫı: -İ$_1$
[444] beş yüz: İ$_2$ beş-yüz

ṣoñra Ḫayre’d-dīn[445] Paşanuñ elinden (6) bir yer ḳurtarmaz illā Vahrān dedi.[446] İmdi **[V 101b]** Vahrānuñ yolun (7) alup Ḳara Ḥasandur[447] beş yüz[448] ‘asker ile doludizgin[449] (8) giderlerken[450] yanında olan beş yüz[451] ‘asker didigimüz[452] (9) anlardur ki ṣābıḳa Ḫayre’d-dīn[453] Paşaya Cezāyiri[454] bıraġup (10) terk etmesine sebeb olan daḫı artıḳ eksük[455] söz (11) söyleyüp ḫāṭırcıġın ḳıran[456] ma‘hūdlar idi-ki[457] **[P 94b] [İ2 245]** dīvān (12) ortasında ol yüz seksen beş beledli ḳatl iden[458] (13) küstaḫlar[459] idi[460] kişiler idi.[461] Şimdi içlerinden bir istiḫrāca gelmiş (14) pākçanuñ biri eytdi: Biz bu herīfüñ ardına niçün uyup (15) giderüz biz kendi başımuzuñ[462] tedārükine[463] baḳsaġ-a[464] didükde[465] **[İ1 210b]** (1) anlar daḫı[466] eytdi:[467] Nenüñ gibi ol eytdi: Sizler unutduñuz mı (2) Ḫayre’d-dīn[468] Paşaya etdiñüz işleri herīfi ḥimār yerine ḥākim (3) yerine[469] ‘add etmeyüp dīvān ortasında[470] ṣilāḥ çeküp (4) herīfleri ḳatl eylediñüz gerçi anlaruñ[471] ḳatllerine ‘ulemā (5) fetvāların[472] virmiş idi ammā yine ḥaḳ olan bu idi-ki (6) anlar ‘afv mı olıcaḳ[473] yoḫsa[474] ḳatl mi[475] olıcaḳ[476] iẕn-i ḥākim (7) birle isterdi. İmdi bu küstaḫlıġımuz şöyle ṭursun (8) şimdi varduḳ herīfüñ düşmānı olan Ḳara Ḥasanuñ (9) yanına ḥanpā olduḳ. Şimdi Bin Ḳāḍīnüñ kellesi kesilüp (10) etbā‘ı bütün varup Ḫayre’d-dīn[477] Paşaya tābi‘ oldılar.[478] (11) Biz daḫı ṭurup[479] ḳaçḳın herīfüñ[480] ardınca gidiyoruz[481] evvelki (12) ḳabāḥatımuz yetişmez iken kendimüzi daḫı ziyāde ḳabāḥatlı idiyoruz.[482] (13) İmdi benüm bildügim[483] **[İ2 246]** budur ki şimdi Ḳara Ḥasanuñ başın (14) ḳaṭ‘ iderüz.[484] Andan cümlemüzde[485] ṭoġrulur[486] Ḫayre’d-dīn[487] (15) Paşanuñ ḥużūrına ṭoġrulur varurız.[488] Ḳara Ḥasanuñ kellesin **[P 95a]** götürürüz[489] **[İ1 211a]** (1) ve aḥvālimüzi ifāde idüp[490] ‘öẕrimüzi[491] dilerüz.[492] (2) Ol bir ḥalīm ṭabī‘atlu ol[493] mürüvvet ma‘deni[494] devletlüdür

[445] Ḫayre’d-dīn: -P
[446] dedi: P deyü
[447] Ḥasandur: İ1 Ḥasandır
[448] beş yüz: İ1, İ2, P beş-yüz
[449] imdi Vahrānuñ yolun alup Ḳara Ḥasandur beş-yüz ‘asker ile doludizgin: -P
[450] giderlerken: P giderken
[451] beş yüz: -V, P beş
[452] didigimüz: -P
[453] Ḫayre’d-dīn: -P
[454] Cezāyiri: İ2, V, P Cezā’iri
[455] üçünde de eksük doğrusuna bak
[456] daḫı artıḳ eksük söz söyleyüp ḫāṭırcıġın ḳıran: -P
[457] idi-ki: P ki
[458] beledli ḳatil iden: P kişinüñ boyanup urup
[459] küstaḫlar: P küstaḫlıḳ
[460] idi: P iden
[461] kişiler idi: -İ1, -İ2, -V
[462] başımuzuñ: İ2, V başımuzıñ
[463] tedārükine: P ‘ilācına
[464] baḳsaġ-a: P baḳmayuz
[465] didükde: İ1 dedikde, V dedükde, P dedi
[466] daḫı: -P
[467] eytdi: P eytdiler
[468] Ḫayre’d-dīn: -P
[469] ḥākim yerine: -İ2
[470] ortasında: V otasında
[471] anlaruñ: İ1 anlarıñ
[472] fetvāların: P fetvā
[473] olıcaḳ: İ1 olacaḳ
[474] yoḫsa: -P
[475] ḳatl mi: V, P ḳatl-mi
[476] olıcaḳ: İ1 olacaḳ
[477] varup Ḫayre’d-dīn: -P
[478] oldılar: P oldular
[479] ṭurup: P durup
[480] herīfüñ: İ1, İ2, V herīfin
[481] gidiyoruz: İ1 gideyoruz, P gideruz
[482] idiyoruz: P iderüz
[483] bildügim: İ1, V bildigim
[484] ḳaṭ‘ iderüz: P kesüp
[485] cümlemüzde: P cümlemiz
[486] ṭoġrulur: -P
[487] Ḫayre’d-dīn: -P
[488] ṭoġrulur vararız: -İ1, -İ2, -V
[489] götürürüz: V götürüz
[490] idüp: P iderüz
[491] ‘öẕrimüzi: İ2, V ‘öẕrimüz
[492] öẕrimüzi dilerüz: -P
[493] ol: -İ1, -İ2, -V
[494] ma‘deni: İ2, V ma‘den

gerekse (3) bizüm cümlemüzi[495] helāk eylesün ve[496] gerekse āzād eylesün (4) dediler.[497] Ol zamān[498] cümlesi bu re'y [u] tedbīri[499] aḥsen görüp (5) andan ṭuṭup[500] Ḳara Ḥasanuñ başın kesüp beş yüz[501] yigit (6) olmaḳ üzre ṭoġrulup Ḫayre'd-dīn[502] Paşa- **[V 102a]** ya vardılar.[503] (7) Baḳdılar ki Bin Ḳāḍīnüñ kellesi oṭaġuñ[504] öñünde ḳazıġa (8) dikilmiş ṭurur. Ḳara Ḥasanuñ kellesin daḫı ḳazıġa diküp (9) anuñ yanı başına diküp hemīşe düşmānlaruñ[505] pāy-ı taḫtına (10) ḳaltīn olup devletle biñ yaşa dediler ve kendülerin[506] (11) bildürüp[507] 'öẕrler dilediler. Ol zamān[508] Ḫayre'd-dīn[509] Paşa (12) eytdi: Leke'l-ḥamd ve'ş-şükr yā Rabb bu ḳara yüzlü ḫāyinüñ daḫı (13) belāsın virdüñ deyüp ḥamd-ı yezdān eyledi. Andan Ḫayred- (14) dīn Paşa[510] dönüp ol beş yüz[511] yigide eytdi:[512] Ḫoş geldiñüz (15) oġullar ṣafā geldiñüz **[İ$_2$ 247]** öyle olur benüm sizlere ġāyetle ḫāṭırum **[İ$_1$ 211b]** (1) ḳaldı idi ammā çünki bu ḳara yüzlü ḫāyinüñ başın kesüp (2) baña getürdiñüz. Ben daḫı anuñ muḳābelesinde sizüñ[513] baña (3) dīvān orṭasında etdiñüz[514] küstaḫlıġı 'afv eyledüm ke'l-evvelki (4) gibi yine[515] oġullarumsıñuz. Şimdi her ne ise olan oldı giden (5) gitdi. Vir daḫı bu güne iş işleyen bizden degüldür. Evlādum[516] (6) daḫı olursa vücūdın[517] **[P 95b]** maḥv iderem[518] deyüp böyle bir[519] nezāketle (7) herīflere böyle bir[520] ta'zīz eyledi-ki ehl-i ḥicāb olanlar hep[521] baḥr-i (8) muḥīṭ içre[522] ḳulaçlama yüzdiler daḫı tövbe [u] istiġfār (9) idüp evvelkinden ziyāde Ḫayre'd-dīn[523] Paşanuñ bende-yi ḫālişu'l- (10) fu'ādları oldılar. Pes imdi Ḫayre'd-dīn[524] Paşa ol ḳonaḳdan (11) devlet [u] dārāt üzre şād [u] muḥterem bir sā'at-i mübārekde (12) gelüp Cezāyire[525] dāḫil oldı[526] yerine oṭurdı. Cezāyirüñ[527] (13) büyügi[528] küçügi[529] gelüp sa'ādet bād deyüp[530] eytdiler:[531] El-ḥamdü li'llāhu Ḥaḳ[532] Te'ālā (14) yine mübārek cemālin bize gösterdi deyü sürūr eylediler (15) ve ol Ḫayre'd-dīn[533] Paşanuñ yār [u] ḳafādārları 'ulemā [u] ṣuleḥā **[İ$_1$ 212a]** (1) daḫı ekābir-i ehl-i beled ol[534] ḳırḳ nefer kimse didügümüz[535] **[İ$_2$ 248]** Ḫayre'd-dīn[536]

---

[495] cümlemüzi: İ$_2$ cümlemizi, P cümlemiz
[496] ve: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[497] dediler: P dedi
[498] ol zamān: P ol-zamān
[499] tedbīri: -P
[500] ṭuṭup: P ṭutup
[501] beş yüz: İ$_1$, İ$_2$ beş-yüz
[502] Ḫayre'd-dīn: -P
[503] vardılar: İ$_2$ geldiler, P varup
[504] oṭaġuñ: P otaḳ
[505] düşmānlaruñ: İ$_2$, V, P düşmānlarıñ
[506] kendülerin: İ$_1$, V kendilerin
[507] bildürüp: İ$_1$, İ$_2$, V bildirüp
[508] ol zamān: P ol-zamān
[509] Ḫayre'd-dīn: -P
[510] Ḫayre'd-dīn Paşa: -P
[511] beş yüz: İ$_1$, İ$_2$ beş-yüz
[512] eytdi: İ$_2$ eyddi
[513] sizüñ: İ$_1$, i$_2$ siziñ
[514] etdiñüz: İ$_2$ iddiñüz
[515] gibi yine: -P
[516] evlādum: İ$_2$ evlādım
[517] vücūdın: V vücūdun
[518] iderem: İ$_1$, V, P iderüm
[519] böyle bir: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[520] bir: -P
[521] hep: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[522] içre: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[523] Ḫayre'd-dīn: -P
[524] Ḫayre'd-dīn: -P
[525] Cezāyire: İ$_2$, V Cezā'ire, -P
[526] oldı: İ$_2$, V, P olup
[527] Cezāyirüñ: İ$_2$, V, P Cezā'irüñ
[528] büyügi: V büyük
[529] küçügi: İ$_1$, İ$_2$, Pküççügi
[530] deyüp: P dediler
[531] eytdiler: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[532] Ḥaḳ: -i$_1$
[533] Ḫayre'd-dīn: -P
[534] ol: -V
[535] didügümüz: İ$_1$, İ$_2$ didigimüz, V dedigimüz
[536] Ḫayre'd-dīn: -P

(2) Paşayı rü’yāda görenler anlar ḳıyās iderlerdi-ki rü’yāyı (3) faḳad[537] anlar gördi Ḫayre’d-dīn[538] Paşanuñ ḫaberi yoḳdur ẓann (4) iderler idi. Şimdi geldiler Ḫayre’d-dīn[539] Paşa ile dīdār (5) görişdüklerinde esnā-yı muṣāḥabetden ṣoñra[540] el-kelām yecürrü’l- (6) kelām mışdāḳınca eytdiler: Sulṭānum **[V 102b]** gidiyorken[541] bizlere (7) bir söz söylemiş idiñüz firāḳ [u] iştiyāḳıñuz ġalebe eyledükçe[542] (8) maḥzūn olduḳda[543] gönlümüzi anuñla tesellā iderdük[544] ol-ki üç (9) seneye ḳadar ḳısmetimüz var ise yine gelür sizüñle dīdār (10) görişürüz deyü buyurmış idiñüz. İmdi gitdigiñüz[545] (11) günden tārīḫ ḳoduḳ tamām bu mübārek güne gelince kāmil (12) üç sene oldı. Ne bir eksük[546] ve ne bir[547] ziyāde **[P 96a]** dediler. (13) Ol zamān[548] Ḫayre’d-dīn[549] Paşa eytdi:[550] Benüm gelecegüme[551] faḳad[552] (14) burhānsız üç kişi i‘timād[553] eyledi ḳuşūrıñuz hep (15) burhān gördükden[554] ṣoñra i‘timād etdiñüz anuñ daḫı **[İ$_1$ 212b]** (1) tārīḫini ḳodıñuz mı deyü bunlara bir söz aṭup bunlar (2) daḫı birdenbire mażmūnına varınca Ḫayre’d-dīn[555] Paşa (3) başḳa muṣāḥabete çevirdi. Şimdi ‘ulemā [u] ṣuleḥā daḫı ekābir [u] (4) a‘yān [u] ehl-i beled ṭaşra çıḳup **[İ$_2$ 249]** biribirlerine eytdiler: (5) Gördiñüz mi geçenlerde[556] rü’yā faṣlına daḫı tārīḫ ḳodıñuz mı (6) didügin eşitdiñüz[557] mi? İmdi şöyle ma‘lūmuñuz olsun-kim (7) bu Ḫayre’d-dīn[558] Paşanuñ muṭlaḳ velī olmasında şekk [u] (8) şübhe yoḳdur dediler. Şimdi bu üslūb üzre Ḫayre’d-dīn[559] (9) Paşa Cicelde ḥarem-i ḫāṣları üzerine daḫı tekneler (10) üzerine vekīl bıraḳduġı Sinān Ḳapudana mektūb (11) yazup gönderdi eyitdi: Sensin-kim[560] oġlum Sinān (12) Ḳapudan nāmem vuṣūlında kendüñ[561] benüm mezeġalereme binüp (13) daḫı ḥarem cemā‘atuñ[562] alup daḫı öbür[563] tekneleri hep (14) yollu yolınca çeküp çevirüp Cezāyire[564] girürken göreyüm (15) sizi raġmen li’l-a‘dā ve sürüren li’l-aḥibbā ‘aẓīm şenlikler **[İ$_1$ 213a]** (1) şādmānlıḳlar idesiz dimiş idi. Şimdi mektūbdur[565] (2) Sinān Ḳapudana varup vuṣūl olup mefhūm [u] (3) ma‘lūm olduḳda ‘aẓīm feraḥlar kesb idüp andan pāk (4) tekneleri yaġlayup donatmaġa başladı daḫı zīnet (5) virüp elvān[566] **[P 96b]** dürlü boyalarla tekneleri ṭūṭī ḳuşuna (6) dönderdi. **[İ$_2$ 250]** Mezeġalereyi[567]

[537] faḳad: P faḳaṭ
[538] Ḫayre’d-dīn: -P
[539] Ḫayre’d-dīn: -P
[540] muṣāḥabetden ṣoñra: P kelāmda
[541] gidiyorken: İ$_1$ gideyorken
[542] ġalebe eyledükçe: P ile
[543] olduḳda: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[544] iderdük: İ$_2$, V iderdik
[545] gitdigiñüz: İ$_2$, V, P gitdiñüz
[546] eksük: İ$_1$ eksük
[547] bir: -İ$_2$, -V, -P
[548] ol zamān: P ol-zamān
[549] Ḫayre’d-dīn: -P
[550] eytdi: İ$_2$ eyddi
[551] gelecegüme: İ$_1$, İ$_2$ gelecegime, P gelicime
[552] faḳad: P faḳaṭ
[553] i‘timād: P i‘tiḳād
[554] gördükden: İ$_2$, V gördikden
[555] Ḫayre’d-dīn: -P
[556] geçenlerde: İ$_2$, V gecenlerde
[557] eşitdiñüz: İ$_1$ eşiddiñüz, P eşitdüñüz
[558] Ḫayre’d-dīn: -P
[559] Ḫayre’d-dīn: -P
[560] sensin-kim: İ$_2$, V sensin-ki
[561] kendüñ: İ$_1$, İ$_2$, V kendiñ
[562] ḥarem cemā‘atuñ: P cemā’atun ḥarem
[563] öbür: İ$_2$, V öbir
[564] Cezāyire: İ$_2$, V, P Cezā’ire
[565] mektūbdur: İ$_1$ mektūbdır
[566] vuṣūl olup mefhūm [u] ma‘lūm olduḳda ‘aẓīm feraḥlar kesb idüp andan pāk tekneleri yaġlayup donatmaġa başladı daḫı zīnet virüp elvān: P varup elvān dürlü boyalarla tekneleri yaġlayup donatmaġla daḫı zīnet virüp elvān
[567] mezeġalereyi: V mezeġalere

dirseñ hemān ‘ārūsa[568] döndi. (7) Hele ḳışṣayı ne dirāz[569] idelüm[570] cümlesi meze- **[V 103a]** ġalere ile[571] (8) otuz beş pāre tekne olmaḳ üzre bir sā‘at-i (9) mübārekde Cicel limanından çıḳup muvāfiḳ bād-ile (10) vaḳtā ki Tementüs cānibine[572] geldüklerinde forṣa ḳumāş (11) ṣancaḳların daḫı ṣom ṣırma filandıraların (12) diküp ṭop tüfenk alabandası ṣaġaraḳ gelüp (13) limana dāḫil oldılar. Cezāyirüñ[573] burc [u] bārūlarından (14) daḫı ḫoş geldiñüz deyü ikişer üçer ḳat alabanda (15) ṣaġladı. Andan[574] Sinān Ḳapudana daḫı[575] ḳonaḳ[576] virilüp[577] **[İ$_1$ 213b]** (1) her ta‘ayyun [u] ta‘yinātı virildi. El-netīce öyle bir ṣenlik (2) ṣādmanlıḳ olmışdur ki ancaḳ olur ḥattā didiler ki[578] (3) gördiñüz[579] mi adam[580] olan adam[581] ne-ṣekldür[582] ṣuradan[583] Cezāyire[584] (4) ġażbān olup[585] çıḳup gitdükde[586] ṭoḳuz pāre tekne (5) ile çıḳup gitmiş idi.[587] İşte otuz beş pāre tekne (6) ile geldi. Bin Ḳāḍī isem[588] ne bir tekne yapdı ve ne (7) Ḫayre’d-dīn[589] Paşanuñ bıraḳduġından teknelerden[590] ḫayrı oldı. Her (8) bir[591] ṣan‘atda kişi erbābı olmaḳ ister imdi biz yine (9) maḳṣūdımuza[592593] gelelüm.[594] Vaḳtā ki **[İ$_2$ 251]** Ḫayre’d-dīn[595] Paşa ‘avn-i (10) Ḥaḳ[596] ile düşmānlaruñ[597] başın ḳırup kendi vaḥdetinde (11) ‘ibādāt [u] ṭā‘atında[598] yemesinde[599] daḫı içmesinde olup[600] (12) pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥażretlerinüñ devām-ı devlet-i ‘aliyye- (13) lerinde oldı. Faṣl: Rāviyān[601]-ı aḫbār ve nāḳılān-ı (14) āṩār bu yüzden böyle rivāyet iderler kim[602] şimdi (15) Ḫayre’d-dīn[603] **[P 97a]** Paşa Cezāyiri[604] bıraġup gidüp yine yirine[605] **[İ$_1$ 214a]** (1) rücū‘ idüp gelince aradan zamān mürūr eylemek ile (2) Tilimsan Begi ‘Abdullāh ‘āṣī olup ḫuṭbeyi yine[606] kendi (3) üzerine oḳudup sikkeyi ḳaṭ‘ etmege başladı. Vaḳtā ki (4) Ḫayre’d-dīn[607] Paşa bu aḥvāle[608] vuḳūf olduḳda hemān ‘ale’l-‘acele (5) mektūb yazup Tilimsan Begi ‘Abdullāh gönderdi ve eytdi: (6) Sensin-ki Tilimsan Begi ‘Abdullāh ba‘de’s-selāmdan ṣoñra[609] (7) ḳanı benümle eyledügün[610]

---

[568] ‘ārūsa: V, P ‘ārūsaya
[569] ne dirāz: İ$_2$ az
[570] idelüm: İ$_1$, İ$_2$ idelim
[571] ḳışṣayı ne dirāz idelüm cümlesi mezeġalere ile: -P
[572] cānibine: V cānibe
[573] Cezāyirüñ: İ$_2$, V, P Cezā’iriñ
[574] andan: -İ$_1$, -İ$_2$, -P
[575] daḫı: -İ$_2$, -P
[576] ḳonaḳ: P ḳonaḳlar
[577] virilüp: İ$_1$ verilüp
[578] ancaḳ olur ḥattā didiler ki: -V
[579] gördiñüz: P gördüñüz
[580] adam: İ$_1$, V ādem
[581] adam: İ$_1$, V ādem
[582] ne-şekldür: İ$_1$ ne-şekldir, P necedür
[583] ṣuradan: -P
[584] Cezāyire: İ$_2$, V Cezā’ire, P Cezā’irden
[585] ġażbān olup: -P
[586] gitdükde: V gitdikde
[587] gitmiş idi: P gitmişdi
[588] isem: P ise
[589] Ḫayre’d-dīn: -P
[590] teknelerden: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[591] bir: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[592] biz yine maḳṣūdımuza: -P
[593] maḳṣūdımuza: İ$_2$ maḳṣūdımıza
[594] gelelüm: İ$_1$, İ$_2$ gelelim
[595] Ḫayre’d-dīn: -P
[596] Ḥaḳ: P Ḫudā
[597] düşmānlaruñ: İ$_2$, V, P düşmānlarıñ
[598] ṭā‘atında: P ṭā‘āt
[599] yemesinde: P eyledi
[600] içmesinde olup: P yiyüp içüp
[601] rāviyān: V revāyān
[602] iderler kim: İ$_2$ iderler ki
[603] Faṣl: Rāviyān -ı aḫbār ve nāḳılān-ı āsār bu yüzden böyle rivāyet iderler kim şimdi Ḫayre’d-dīn Paşa: P bu yaña gelelüm dil-i nā-şāda rivāyet iderler ki şimdi Tilimsana gelelüm
[604] Cezāyiri: İ$_2$, V, P Cezā’iri
[605] yirine: İ$_2$, V, P yerine
[606] yine: -P
[607] Ḫayre’d-dīn: -P
[608] aḥvāle: V, P aḥvāli
[609] selāmdan ṣoñra: P selām ṣoñra
[610] eyledügüñ: İ$_1$, İ$_2$, V eyledügin

‘ahd-i amān nice oldı[611] saña düşer mi (8) peyġamber vekīli şevketlü ḥünkārımuz ‘āleme miṣbāḥ-ı[612] fürūzān (9) gibi[613] żiyā[614] virürken sen kendi üzerine[615] ḫuṭbe daḫı sikke (10) ḳazdırasın. Ben saña bu şeyi **[V 103b]** içün evvel[616] tövbe virmedüm-mi[617] (11) evvelā hey Allāhdan ḳorḳmaz[618] peyġamberden ḥayā etmez[619] sen (12) ben[620] neciyüz **[İ₂ 252]** li-men el-mülku’l-yevm li’llāhi’l-vāḥidü’l-ḳahhār (13) mażmūnı üzre bu memleketler hep[621] arż [u] semā ḳudret issi (14) ẕü’l-celāl-ı kibriyānuñdur.[622] Sāniyen ḥaremeynü’ş-şerīfeyn vekīli (15) olan pādişāh-ı rūy-ı zemīn ḫalīfe-yi Resūl-ı Rabbü’l-‘ālemīn **[İ₁ 214b]** (1) ḥażretlerinüñdür. İmdi nāmem vuṣūlında yine tecdīd-i İslām[623] (2) idüp ḫuṭbeyi ve sikkeyi şevketlü ve[624] mehābetlü pādişāh-ı (3) İslām üzerine idesin daḫı ocaġuñ üç senelik (4) ilizmesin otuz biñ altun olmaḳ üzre ṭarafıma[625] (5) gönderdüñ.[626] Ḫoş ve illā ‘aksi[627] ẓuhūr **[P 97b]** ider ise[628] (6) seni daḫı[629] ḳarındaşlıġın[630] Bin Ḳāḍīden beter iderem.[631] Zīrā (7) ḫaberüm vardur ki Bin Ḳāḍīden ötüri baña çoḳ beddu‘ā (8) eylemişsin ammā[632] saña göre beddu‘ā ḳıyās idersin ammā[633] baña (9) göre ḫayr du‘ādur.[634] Ṣaḳın ṣanma-ki[635] ḫāyin berḫudār olur (10) ‘āḳıbet yā boynu urulur yā ber-dār olur[636] deyüp sözin (11) ḫatm eyledi. Şimdi mektūbdur[637] Tilimsan Begi ‘Abdullāh (12) vuṣūl[638] olup daḫı mefhūm [u] ma‘lūm olduḳda vāy ki[639] (13) ḳaḳıyup ol zamān[640] şeyḫleri ve murābıṭları ve cümle ahālīyi (14) a‘yān-ı[641] beledliyi ḥużūra çaġırup cümlesine[642] ri‘āyet [u] (15) ḥürmet eyleyüp **[İ₂ 253]** yer yer[643] ḫāṭırların ele aldı.[644] Andan[645] eytdi: **[İ₁ 215a]** (1) Ey cema‘āt-i ehl-i beled siz el-ḥamdü li’llāh cümleñüz bilürsiñüz[646] ki (2) bu beled baña ceddümden mīrāṣ ḳalmışdur ancaḳ o ḳadar[647] (3) var ki ḳarındaşlarumla[648] beynimüze ‘adāvet vāḳı‘ olduḳda (4) Ḫayre’d-dīn[649] dedükleri[650] herīf baña bir miḳdār yardım eylemiş (5) idi. Ben daḫı ol eylügin[651] altında ḳalmayup aña bu ḳadar (6) māl ve bu ḳadar peşkeş[652] [u] hedāyeler gönderdüm.[653] Anuñla (7) doymayup şimdi beni Mütice

---

[611] nice oldı: İ1, İ2, V nic’oldı
[612] miṣbāḥ: P miṣbāḥveş
[613] fürūzān gibi: -P
[614] żiyā: İ2 ẓiyā
[615] üzerine: İ1, P üzeriñe
[616] evvel: İ2, V, P ezel
[617] virmedüm-mi: İ1 virmedim-mi
[618] ḳorḳmaz: P ḳorḳup
[619] ḥayā etmez: P utanmazsın
[620] ben: -P
[621] hep: P ve
[622] kibriyānuñdur: İ1 kibriyānuñdır, P kadir
[623] İslām: P īmān
[624] ve: -İ1, -İ2, -V
[625] ṭarafıma: İ1, İ2, V ṭarāfıma
[626] gönderdüñ: İ1, İ2, V gönderdiñ
[627] ‘aksi: İ2 ‘aḳsi
[628] ider ise: P iderse
[629] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[630] ḳarındaşlıġın: P ḳarındaşlıġuñ
[631] iderem: İ1, V, P iderüm
[632] ammā: -İ1, -İ2, -V
[633] saña göre beddu‘ā ḳıyās idersin ammā: -P
[634] du‘ādur: İ1 du‘ādır
[635] ṣanma-ki: P ṣanma ki
[636] yā berdār olur: -İ2
[637] mektūbdur: İ1 mektūbdır
[638] vuṣūl: P vāṣıl
[639] vāy ki: vāy-ki
[640] ol zamān: P ol-zamān
[641] a‘yān: -P
[642] cümlesine: P cümlesinüñ
[643] ri‘āyet [u] ḥürmet eyleyüp yer yer: -P
[644] ele aldı: P alup
[645] andan: -P
[646] bilürsiñüz: İ2 bilürsüz, V bilürsiz
[647] o ḳadar: P ol-ḳadar
[648] ḳarındaşlarumla: İ1 ḳarındaşlarımla
[649] Ḫayre’d-dīn: -P
[650] dedükleri: İ2 didikleri
[651] eylügin: P eylügüñ
[652] ḳadar peşkeş: -P
[653] gönderdüm: İ2 gönderdim

re‘āyāsı kesim[654] ġarrām (8) eylese gerek imdi sizler bu şeye ḳāyiller misiñüz[655] dedükde (9) anlar daḫı birden[656] eytdiler: Sen bilürsin dediler ‘Abdullāh (10) daḫı eytdi: Benüm bildügüm[657] odur ki kendi vaṭanına ḥükm (11) eylesün benüm işime **[V 104a]** ḳarışmasun. Yoḳ yoḳ dirse[658] (12) iki el bir baş içündür vaḳtine ḥāżır[659] olsun yā taḥt (13) ola[660] yā baḫt ola.[661] Bin Ḳāḍīyi bozdum kellesin kesdüm[662] (14) deyü baña caba ṣatmasun deyü gelen raḳḳāṣı ters (15) çevirdi **[P 98a]** ve eytdi: Benüm ḫuṭbe oḳuduġuma[663] daḫı[664] sikke ḳaṭ‘ **[İ₁ 215b]** (1) eyledügüme[665] ḥased ider imiş.[666] Benüm vaṭanum iḳlīm-i āḫardur (2) daḫı bugüne bugün ol-ki pādişāhum[667] **[İ₂ 254]** ḫuṭbe oḳutsam[668] daḫı[669] (3) sikke ḳaṭ‘ eylesem ne lāzım gelür? İmdi var tā öyle söyle[670] (4) bildigünden ḳalmasun elinden geleni girüye ḳomasun (5) dedi. Raḳḳāṣdur[671] şimdi gelüp Ḫayre’d-dīn[672] Paşaya aḥvāli (6) ifāde eyledi. Ḫayre’d-dīn[673] Paşa daḫı eytdi: Ḫoş imdi (7) mel‘ūn dilerüm Allāhdan ki[674] sen ḳarındaşlarından[675] beter olasın (8) dedi.[676] Andan tekrār bir nāme daḫı[677] yazup Tilimsan Begi[678] (9) ‘Abdu’llāha gönderdi eytdi: Ey eyülük bilmez nā-merd[679] sen baña (10) baba[680] didüñ[681] ben saña oġul[682] didüm sen baña baba didüñ[683] eger atanuñ oġul üzerine (11) beddu‘āsı geçer ise dilerüm ḥażret-i Allāhdan ki[684] saña (12) daḫı kendi evlādıñ senüñ[685] baña ‘āṣī olduġın gibi ‘āṣī[686] (13) olup elinden ‘ācīz fürū-mānde[687] ḳalasın[688] ve yine nihāyet (14) baña muḥtāc[689] olasın dedi. Şimdi nāmedür[690] varup kendüye[691] (15) vuṣūl olup mefhūm[692] [u] ma‘lūm olduḳda nāmeyi yırṭup **[İ₁ 216a]** (1) pāre pāre eyledi ve anuñ başına ṣoġuḳ geçmiş. Benüm beddu‘ādan (2) ḥācetüm[693] degül[694] hemān vaḳtine ḥāżır[695] olsun deyüp ‘asker (3) cem‘ine[696] bünyād urdı. Ammā gör ḥikmeti sen kim[697] meger Ḫayre’d-dīn[698] (4) Paşanuñ **[İ₂ 255]**

---

[654] kesim: P gibi
[655] misiñüz: P misin
[656] birden: -P
[657] bildügüm: İ₁, İ₂, V bildigim
[658] dirse: İ₁ derse
[659] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır
[660] ola: -P
[661] ola: -V, -P
[662] kesdüm: P kesdim
[663] oḳuduġuma: İ₁ oḳuduġıma, P oḳudup
[664] daḫı: P ve
[665] eyledügüme: İ₁, İ₂, V eyledigime
[666] ider imiş: İ₂, V, P idermiş
[667] pādişāhum: İ₂, V, P pādişāhım
[668] oḳutsam: P oḳudup
[669] daḫı: -P
[670] söyle: P söyle-ki
[671] raḳḳāṣdur: İ₁ raḳḳāṣdır
[672] Ḫayre’d-dīn: -P
[673] Ḫayre’d-dīn: -P
[674] Allāhdan ki: V, P Allāhdan-ki
[675] ḳarındaşlarından: P ḳarındaşlarıñdan
[676] dedi: P deyüp
[677] daḫı: -i₂
[678] Tilimsan Begi: -P
[679] nā-merd: -P
[680] sen baña baba: -P
[681] didüñ: İ₂ didiñ, -P
[682] oġul: İ₂ oġlum
[683] sen baña baba didüñ: -İ₁, -İ₂, -V
[684] Allāhdan ki: İ₂, V Allāhdan-ki
[685] senüñ: İ₁ seniñ
[686] ḥażret-i Allāhdan ki saña daḫı kendi evlādıñ senüñ baña ‘āṣī olduġın gibi ‘āṣī: P Ḥaḳdan saña kendi evlāduñ saña ‘āṣī
[687] fürū-mānde: -P
[688] ḳalasın: P ḳalup
[689] muḥtāc: V iḥtiyāç
[690] nāmedür: İ₁ nāmedir
[691] varup kendüye: -P
[692] mefhūm: İ₂ mefhūmı
[693] ḥācetüm: İ₁ ḥācetim
[694] degül: İ₁ degül, V, P degüldür
[695] ḥāżır: V ḥāẓır
[696] cem‘ine: V cem‘e
[697] sen kim: İ₁, V sen-kim, P sen-ki
[698] Ḫayre’d-dīn: -P

‘aḳabinde beddu‘āsı Tilimsan Begi münkir ‘Abdullāhuñ (5) üzerine[699] müstecāb[700] oldı. Şöyle-ki ‘Abdullāhuñ bir oġlu (6) var idi adına Seyyid Muḥammed Sülūkī dirler[701] idi. Babasına (7) ‘āṣī olup bir iki biñ cerd aṭlu başında olmaḳ (8) üzre Ṭarada[702] ṭaġına çıḳmış idi **[P 98b]** ve birḳaç kerre[703] babasına (9) ḫaber göndermiş idi.[704] Bu dünyā gençden gence dinçden dincedür (10) sen[705] şimdi iḫtiyār olduñ[706] var du‘ācı ol Tilimsana (11) ben sulṭān **[V 104b]** olurum dimiş idi. Babası daḫı istemez idi.[707] (12) Vaḳtā ki Muḥammed Sülūkī ḫaber aldı-ki Ḫayre’d-dīn[708] Paşa babası ‘Abdullāh (13) içün Tilimsan üzerine[709] çıḳmaḳ üzre[710] idi. Ol zamān[711] (14) ol daḫı[712] Muḥammed Sülūkī Ḫayre’d-dīn Paşaya[713] nāme yazup Paşaya[714] gönderdi (15) ve eytdi: Benüm efendüm baḳdum[715] gördüm-ki babamuñ Müslümanlıġa[716] **[İ$_1$ 216b]** (1) yarar bir işi yoḳ[717] ümmet-i Muḥammed[718] acundan[719] ölüyorur.[720] Ol[721] (2) İspanyol kāfiri ile el birlik idüp buġdayı gemilere (3) doldurup kāfir yaḳasına gönderür[722] daḫı pādişāh-ı ‘ālem- (4) penāh ḥażretlerin bıraġup kendi üzerine ḫuṭbe oḳudup (5) daḫı sikke ḳazdurur[723] ve sen aña bu ḳadar[724] eylükler[725] eylemişken (6) yine ‘asker **[İ$_2$ 256]** cem‘ idüp senüñ üzeriñe gelmek üzredür. (7) Eger atalıḳ ḥaḳḳı olmasa çoḳdan vücūdın dünyādan ḳaldırup[726] (8) ümmet-i Muḥammedi ẓulmünden henī iderdüm. İmdi benüm efendüm nāmem (9) vuṣūlında eger iẕn-i[727] hümāyūnuñ[728] olursa ḫāk-i pāye varup (10) bākī ḳalan ‘ömrümüzi sulṭanum ḥażretlerinüñ ḫiẕmetinde (11) geçirelüm[729] dimiş. Ḫayre’d-dīn[730] Paşa daḫı nāme yazup ḫoş (12) geldiñüz ṣafā geldiñüz meşrebüm budur cihānda bī-bedel (13) gidene git dimezem gelene gel[731] deyü cevāb yazup gönderdi. (14) Ḫayre’d-dīn[732] Paşa daḫı ol gün Cezāyirden[733] çıḳup getür (15) elin[734] Tilimsan deyüp[735] çekilüp gitsün.[736] Şimdi nāmedür **[İ$_1$ 217a]** (1) ‘Abdullāhuñ **[P 99a]** oġlı[737] Muḥammed[738]

[699] Tilimsan Begi münkir ‘Abdu’llāhuñ üzerine: -P
[700] müstecāb: P ḳabūl
[701] dirler: İ$_1$, İ$_2$, V derler
[702] ṭarada: V ṭarara, P ṭarara
[703] kerre: P def‘a
[704] göndermiş idi: P göndermişdi-ki
[705] sen: -P
[706] olduñ: V oldıñ
[707] istemez idi: P istemezdi
[708] Ḫayre’d-dīn: -P
[709] üzerine: P üzre
[710] üzre: P üzerine
[711] ol zamān: P ol-zamān
[712] ol daḫı: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[713] Muḥammed Sülūkī Ḫayre’d-dīn Paşaya: -P
[714] Paşaya: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[715] baḳdum: İ$_1$ baḳdım
[716] Müslümanlıġa: P İslāma
[717] yoḳ: P yoḳdur
[718] Muḥammed: P Muḥammedi
[719] acundan: P incidüp
[720] ölüyorur: İ$_2$ ölüyor, -P
[721] ol: -P
[722] gönderür: İ$_1$ gönderir
[723] ḳazdurur: İ$_1$ ḳazdır, V, P ḳazdırur
[724] ḳadar: P nice
[725] eylükler: İ$_1$ eylükler
[726] ḳaldırup: P maḥv idüp
[727] iẕn: P iẕnüñ
[728] hümāyunuñ: -P
[729] geçirelüm: İ$_1$, İ$_2$ geçirelim, P geçürelüm
[730] Ḫayre’d-dīn: -P
[731] gidene git dimezem gelene gel: P ne gidene gitme direm ne gelene gel
[732] Ḫayre’d-dīn: -P
[733] Cezāyirden: İ$_1$, V, P Cezā’irden
[734] elin: P elüñ
[735] deyü: P deyüp
[736] gitsün: İ$_2$, V, P gitsin
[737] oġlı: İ$_1$, V, P oġlu
[738] Muḥammed: -İ$_1$, -İ$_2$, -V

Sülūkīye varduḳda[739] nāmeyi oḳudup[740] (2) gelesin[741] didügünden ‘aẕīm feraḥlar eyleyüp[742] andan başında (3) olan adamların[743] ṭaġıdup beş on aṭlu[744] ile (4) gelüp yolda Ḫayre’d-dīn[745] Paşaya ḳavuşdı daḫı (5) Ḫayre’d-dīn[746] Paşanuñ ‘indinde maḳbūl [u] merġūb[747] adamlarından[748] (6) oldı. İmdi ḳışṣayı ne dirāz[749] idelim[750] Tilimsan Begi (7) ‘Abdullāh daḫı ‘aẕīm tedārükle Ḫayre’d-dīn[751] Paşanuñ[752] daḫı[753] (8) üzerine çıḳup[754] ḳandasın **[İ2 257]** Cezāyir[755] deyüp[756] gelmekde.[757] Ḫayre’d-dīn (9) Paşa daḫı ḳandasın[758] Tilimsan deyüp varmaḳda. (10) Günlerde[759] bir gün Tilimsan maḥallesi-y-ile Cezāyir[760] maḥallle- (11) si Maẕuna nām mevżı‘de biribirlerine muḳābil **[V 105a]** (12) olup cenge ṭurışdılar. Ḥaḳ Te‘ālā nuṣreti Ḫayre’d-dīn[761] (13) Paşaya virüp ne ḳadar[762] çoġ olsa ḳoyunuñ sürüsi (14) yeter[763] aña ḳaṣṣābuñ[764] birisi maẓmūnınca ‘Abdullāhuñ ‘askerine (15) ġāzīler öyle bir ḳılıç oynadılar ki ‘acabā Bin Ḳāḍī **[İ1 217b]** (1) ‘askerine daḫı[765] oynadılar mı ‘umūmen maḥallesin yaġma (2) idüp aldılar. Andan ‘Abdullāh Aṭ Boynuna düşüp (3) ḳaçarken ṭuṭup Ḫayre’d-dīn[766] Paşanuñ ḥużūrına getürdiler. (4) Ḫayre’d-dīn[767] Paşa daḫı[768] eytdi: Ey mel‘ūn-ı nā-merd şimdi (5) nice gördüñ kendüñi[769] seni ne-şekl ölümle öldüreyüm (6) dedi[770] andan[771] emr eyledi. Cellādlara keskin usṭuralarla (7) başından tā[772] ṭırnaġına varınca ṣırım[773] çıḳarup[774] öyle[775] (8) eşedd-i[776] ‘uḳūbetle ḳatl eyledi.[777] Andan oġlu Seyyid Muḥammed (9) Sülūkīye ḳaftān giydürüp[778] Tilimsana beg eyledi ve (10) eytdi: İşte babañı gördüñ[779] ne-şekl ḳatl olındı (11) sen daḫı eger[780] yoldan çıḳarsañ[781] **[İ2 258]** babañdan beter **[P 99b]** olursun[782] (12) dedi. Andan Ḫayre’d-dīn[783] Paşa ol ḳonaḳda oṭuraḳ (13) idüp Muḥammed Sülūkīyi üç dört yüz ġāziyān ile Tilimsana (14) gönderdi. Ol daḫı[784] geçüp[785] babası ‘Abdullāhuñ yerine

[739] varduḳda: P varup vāṣıl olduḳda
[740] oḳudup: P oḳuyup
[741] gelesin: İ1, İ2, V gelsin
[742] eyleyüp: İ2 idüp, P kesb idüp
[743] adamların: İ1 ādemlerin
[744] aṭlu: İ1 aṭlı, P atlu
[745] yolda Ḫayre’d-dīn: -P
[746] Ḫayre’d-dīn:- P
[747] merġūb: -P
[748] adamlarından: İ1 ādemlerinden
[749] ne dirāz: İ2 az
[750] ḳışṣayı ne dirāz idelim: -P
[751] Ḫayre’d-dīn: -P
[752] Paşanuñ: P Paşa
[753] daḫı: -İ1, -İ2, -P
[754] üzerine çıḳup: -P
[755] Cezāyir: İ1, İ2 Cezā’ir, P Tilimsan
[756] deyüp: P deyü
[757] gelmekde: P varmaḳda
[758] ḳandasın: İ2 ḳandasında
[759] Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı ḳandasın Tilimsan deyüp varmaḳda günlerde: -P
[760] Cezāyir: İ2, V, P Cezā’ir
[761] Ḫayre’d-dīn: -P
[762] ne ḳadar: İ2, V, P ne-ḳadar
[763] yeter: P yetermiş
[764] ḳaṣṣābuñ: İ1 ḳaṣābuñ
[765] daḫı: -P
[766] Ḫayre’d-dīn: -P
[767] Ḫayre’d-dīn: -P
[768] daḫı: -P
[769] kendüñi: İ1 kendiñi
[770] öldüreyüm dedi: P öldürem deyü
[771] andan: -P
[772] tā: -P
[773] ṣırım: İ2 ṣırma
[774] çıḳarup: P çıḳardılar
[775] öyle: P andan
[776] eṣṣedd: İ2 ettedd
[777] eyledi: İ2 eylediler
[778] giydürüp: İ1, İ2, V giydirüp
[779] gördüñ: İ2, V gördiñ
[780] eger: -İ1, -İ2, -P
[781] çıḳarsañ: İ1, İ2, V çıḳarsan
[782] olursun: P olursın
[783] Ḫayre’d-dīn: -P
[784] ol daḫı: P ol-daḫı
[785] geçüp: -P

(15) oṭurup[786] Tilimsan Begi oldı. Andan ehl-i beledli yir[787] **[İ₁ 218a]** (1) yirden[788] gelüp Sülūkīye mübārek bād dediler. Üç gün[789] (2) Sülūkīnuñ misāfirligi geçdükde[790][791] cümle ehl-i beledli ḥużūra (3) çaġırup eytdi: Göreyüm sizi benüm efendüm Ḫayre'd-dīn[792] (4) Paşanuñ[793] yanında yüzimi aġ[794] idesiz sizüñle[795] el birlik (5) idüp efendüme bir peşkeş[796] düzelüm-ki[797] hīç olmamaḳ (6) üzre olsun. Zīrā şimdiki ḥālde yapdurmaġa[798] vüs'atumuz yoḳdur (7) hemān her kimde ki[799] eyü[800] tuḥfe[801] yādīgār şey bulınursa[802] (8) baña getürsün diyicek cümlesi 'ale'r-re's ve'l-'ayn (9) deyüp şol ḳadar esbāba müte'allıḳ ḥavā'ic [u] metā' getürdiler ki (10) ṭaġlar ḳadar ṭoldurdılar[803] daḫı ḫoş geldüñ[804] aḳçesinden (11) altmış biñ altun taḥṣīl[805] oldı. Var ḳıyās eyle-ki (12) Tilimsan ne mertebe zengīn vilāyet idi. Şimdi Sülūkī (13) daḫı **[İ₂ 259]** ol ḥavā'ic [u] peşkeşleri baġladup kāmil iki **[V 105b]** yüz[806] (14) yük ḥayvān olmaḳ üzre daḫı elli biñ altun maḫṣūṣ (15) Ḫayre'd-dīn[807] Paşaya otuz biñi ocaḳ ilizmesi yigirmi **[İ₁ 218b]** (1) biñi cep ḫarclıġı daḫı bāḳī ḳalan on biñ altunı[808] daḫı[809] (2) Sülūkī ile[810] ma'an[811] berāber gelen **[P 100a]** ġāzīlere pāy eyledi daḫı (3) her birine yeşil yapraḳ hedāyālar virüp cümlenüñ[812] ḫātırların (4) ele aldı. Ol-daḫı[813] ḥāṣıl kendi ḫazīnesinden bir aḳçe çıḳarmadı (5) daḫı kimseye ḫaber itmedi. Hep kendüleri[814] ḥüsn-i iḫtiyārları (6) ve ṣafā-yı ḫātırları[815] birle virüp hībe eylediler. Zīrā babası (7) 'Abdullāhdan çoḳ ẓulm görmişlerdi. Sülūkīnüñ (8) gelüp babası yerine[816] oṭurup Tilimsan Begi olduġına (9) pek ziyādesi-y-ile ferāḥ[817] etmişlerdi.[818] Sülūkī daḫı bunlara böyle (10) bir 'adl [u] dād eylemişdür ki ancaḳ olur şöyle-ki gerek ehl-i (11) beledli ve gerek re'āyā-yı beher-yāb Tilimsan Begi Sülūkīnüñ (12) başına yemīn idüp du'ā-yı ḫayrla[819] yād iderler idi.[820] Ol (13) daḫı bir[821] kimseye bir[822] ẓulm [u] te'addī ve bir rencīde etmez idi ve[823] her (14) işin şer'-i şerīf ve ḳānūn-ı münīf üzre **[İ₂ 260]** icrā ider (15) idi.[824] Vaḳtā ki ol dört yüz ġāziyān-ki[825]

[786] oṭurup: İ₂ oṭurdı
[787] yir: İ₂, V, P yer
[788] yirden: İ₂, V, P yerden
[789] gün: P günden-ṣoñra
[790] Sülūkīnuñ misāfirligi geçdükde: -P
[791] geçdükde: V geçdikde
[792] Ḫayre'd-dīn: -P
[793] Paşanuñ: P Paşa
[794] aġ: -V
[795] sizüñle: İ₁ siziñle
[796] peşkeş: P hedāye
[797] düzelüm-ki: İ₁, İ₂ düzelim-ki
[798] yapdurmaġa: İ₁ yapdırmaġa
[799] ki: P kim
[800] eyü: P eyüce
[801] tuḥfe: İ₂ tuḫfe
[802] bulınursa: P bulınur ise
[803] ṭoldurdılar: P ṭoldı
[804] geldüñ: İ₂ geldiñ, İ₁, V geldin
[805] taḥṣīl: P ḥāṣıl
[806] iki yüz: İ₁, İ₂ iki-yüz
[807] Ḫayre'd-dīn: -P
[808] altunı: V altun
[809] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[810] ile: İ₂ ilan
[811] ma'an: -P
[812] cümlenüñ: -P
[813] ol-daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[814] kendüleri: İ₁, İ₂, V kendi
[815] ve ṣafā-yı ḫāṭırları: -P
[816] yerine: V yedine
[817] ferāḥ: V, P feraḥ
[818] etmişlerdi: İ₂, V etmişler idi
[819] ḫayrla: İ₂, V ḫayr-ıla
[820] idi: -İ₂, P di
[821] bir: -İ₂, V, -P
[822] bir: -İ₁
[823] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[824] ider idi: P iderdi
[825] ġāziyān-ki: V ġāziyān ki, P ġāzīler ki

Sülūkī ile **[İ$_1$ 219a]** (1) ma‘an berāber[826] Tilimsana gelmişler idi.[827] Ol gün cum‘a namāzın (2) Tilimsanda ḳılup ba‘de’l-cum‘a Sülūkīye vedā‘ idüp Ḫayre’d-dīn[828] (3) Paşaya ṭoġru[829] ‘azm idüp[830] gitdiler.[831] Varup[832] vuṣūl[833] olduḳlarında (4) ol iki yüz[834] şedde ḥavā’ic peşkeş [u] hedāyā olmaḳ üzre daḫı (5) elli biñ altun otuz biñi ocaḳ lizmesi muḳābelesinde (6) yigirmi biñ altun daḫı maḫṣūṣ Ḫayre’d-dīn[835] Paşaya[836] içün[837] cep (7) ḫarclıġı olmaḳ üzre fürāde fürāde ifāde idüp muḥabbet- (8) nāmesi mūcibince Ḫayre’d-dīn[838] Paşaya teslīm eylediler (9) daḫı **[P 100b]** ġāziyān[839] kendülerine eyledügi ri‘āyet [u] ḥürmet muḳābelesinde[840] (10) daḫı ḫuṭbeyi Sulṭān Selīm üzerine oḳutmasından sikkeyi (11) daḫı pādişāh-ı ‘ālem üzerine ḳaṭ‘ etdürmesinden[841] daḫı (12) ehl-i beledliye ve re‘āyāya ‘adl [u] dād etmesinden Sülūkīnüñ (13) ḥaḳḳında çoḳ şākirlik getürdiler ve bütün ehl-i beled didiler[842] ki **[V 106a]** (14) Ḫayre’d-dīn[843] Paşanuñ ceddine **[İ$_2$ 261]** cināyetine[844] raḥmet olsun. Ol ẓālim (15) ‘Abdullāhuñ şerrinden bizi ḫalāṣ idüp Seyyid Muḥammed Sülūkī gibi **[İ$_1$ 219b]** (1) mülūkī bizlere pek gönderdi deyü saña ḫayr du‘ālar[845] eylediler (2) dedüklerinde Ḫayre’d-dīn[846] Paşa daḫı kemāl-i mertebe ḥaẓẓ eyleyüp (3) andan[847] el ḳaldırup Sülūkī içün du‘ā[848] eyledi. İmdi (4) Sülūkīnüñ eyü adam[849] olduġı[850] andan belki[851] ma‘lūm olsun-ki (5) Ḫayre’d-dīn[852] Paşa gibi velī kimsenüñ du‘āsına maẓhar oldı. (6) Şimdi Ḫayre’d-dīn[853] Paşa ol ḳonaḳdan ġayrı Cezāyire[854] (7) ṭoġru[855] göçmek üzre iken iki dāne aṭlu ṭoza (8) ṭopraġa müstaġraḳ olmış[856] çıḳageldiler eytdiler: Yā Mevlānā (9) el-paşa Bin Ḳāḍīnüñ ḳarındaşı oġlı[857] Ferhād vāfir ḳuman (10) daḫı terrās-ı ‘urbān-ı müfsidān ile Tilimsan Begi ‘Abdullāha (11) yardım içün gitmiş idi. Vaḳtā ki senüñ Abdullāhuñ (12) başını kesüp daḫı oġlu Sülūkī yerine oṭurtduġın[858] (13) ḫaberi geldükde[859] ḳalblerine bir ḫavf düşüp vaṭanına (14) ṭoġru çekilüp **[P 101a]** firāra yüz ṭutmışdur.[860] Eger isterseñ[861] (15) seni bir kestirme[862] yoldan ṭoġru üzerine getüreyüm.[863] Şuña **[İ$_1$ 220a]** (1) daḫı miḳdārın bildür zīrā senüñ-çün

[826] ma‘an berāber: -P
[827] gelmişler idi: P gelmişlerdi
[828] Ḫayre’d-dīn: -P
[829] ṭoġru: İ$_2$ ṭoġrı
[830] ṭoġru ‘azm idüp: -P
[831] gitdiler: P gidüp
[832] varup: -P
[833] vuṣūl: P vāṣıl
[834] iki yüz: İ$_2$ iki-yüz
[835] Ḫayre’d-dīn: -P
[836] Paşaya: P Paşa
[837] içün: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[838] Ḫayre’d-dīn: -P
[839] ġāziyān: İ$_2$, V, P ġāziyānuñ
[840] muḳābelesinde: İ$_2$ muḳābelesinden
[841] etdürmesinden: İ$_2$, V etdirmesinden
[842] didiler ki: İ$_2$, V, P dirler ki
[843] Ḫayre’d-dīn: -P
[844] cināyetine: -P
[845] du‘ālar: P du‘ā
[846] Ḫayre’d-dīn: -P
[847] kemāl-i mertebe ḥaẓẓ eyleyüp andan: -P
[848] du‘ā: P du‘ālar
[849] adam: İ$_1$ ādem
[850] olduġı: P olduġın
[851] belki: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[852] ma‘lūm olsun-ki Ḫayre’d-dīn: -P
[853] Ḫayre’d-dīn: -P
[854] Cezāyire: İ$_2$, V, P Cezā’ire
[855] toġru: İ$_1$, -P ṭoġrı
[856] olmış: P olup
[857] oġlı: İ$_1$, V, P oġlu
[858] oṭurtduġın: P oturtduġuñ
[859] geldükde: İ$_1$, V geldikde
[860] ṭutmışdur: V ṭuṭmışdur, P ṭutupdur
[861] isterseñ: İ$_1$, İ$_2$, V istersen
[862] kestirme: V, P kesdirme
[863] getüreyüm: İ$_1$ götüreyüm

[İ$_2$ 262] büyük sevilirdi. (2) Ḫayre'd-dīn[864] Paşa benüm ḳātilümdür[865] ben anda[866] 'ammum Bin Ḳāḍīnüñ (3) ḳanın ḳomam[867] deyü böyle bir merd[868] du'ā[869] ile çıḳmış idi. (4) Şimdi[870] el-ḥamdü li'llāh daḫı mübārek yüzin[871] görmeden ḥummā-yı[872] (5) mehliḳāya uġramışdur deyince Ḫayre'd-dīn[873] Paşa daḫı (6) tevekkeltü 'ale'llāh deyüp meşeldür[874] kendüsin bilmezlere (7) kendüyi bildürmek mażmūn[875] üzre ol aradan göç (8) idüp[876] ılġar-ile yedinci gün 'ale's-seḥer göç üzerinde (9) varup başdurdılar. Ferhāduñ[877] 'aḳlı başından gidüp (10) ḳaçarken Ḫayre'd-dīn[878] Paşanuñ ecvedlerine[879] rāst gelüp (11) elli altmış tüfenk birden üzerine[880] ḥavāle olınca (12) bildi-ki ġayrı ellerinden ḳurtulmaḳ maḥāl ol zamān (13) yalvarmaġa başladı: Beni öldürmeñ illā[881] efendüm Ḫayre'd-dīn[882] (14) Paşaya getürüñ[883] öldürürse ol[884] öldürsün[885] **[V 106b]** (15) āzād ider ise[886] yine ol itsün dedi. Ol zamān çeke çeke **[İ$_1$ 220b]** (1) baġlayup Ḫayre'd-dīn[887] Paşanuñ ḥużūrına getürdiler.[888] (2) Ḫayre'd-dīn[889] Paşa daḫı eytdi: Ey mel'ūn şimdi nice gördüñ[890] (3) kendüñ[891] dedükde Ferhād eytdi: Sulṭānum sen bir merḥamet (4) ṣāḥibi mürüvvet ma'deni[892] devletlüsin **[İ$_2$ 263]** baña[893] ḳıyma 'ömrüm olduḳça (5) senüñ 'abd [u] memlūkin olayum ve her ne isterseñ vireyüm (6) dedi. Şeyḫler murābıṭlar[894] araya girüp ricā eylediler. Ḫayre'd-dīn[895] (7) Paşa daḫı ricāların ḳabūl idüp Ferhāduñ ṣuçın[896] 'afv (8) eyledi. Ferhād daḫı gidüp Ḫayre'd-dīn[897] Paşaya ayaḳ (9) teri **[P 101b]** olmaḳ üzre yigirmi biñ altun getürüp Ḫayre'd-dīn[898] (10) Paşanuñ öñüne ḳoyup daḫı elin ayaġın būs (11) eyledükden-ṣoñra[899] eytdi: Sulṭānum baña ḥarām, saña[900] efendüm[901] (12) ḥelāl ḳarıncalar sükūn eytdi zamān içre Süleymāna (13) saña lāyıḳ nemüz vardur ḳabūl eyle faḳīrāne mażmūnınca (14) şu[902] yigirmi biñ altunı[903] ben ḳavlinden ḳuṣūr-ile ma'ẕūr (15) buyur ve seneden seneye saña on biñ altun daḫı **[İ$_1$ 220a]** (1) biñ deve ve biñ baḳar ve iki biñ ḳoyun ve yüz ḳaṭır (2) ve on ḳışraḳ ve on aṭ ilizme vireyüm deyü bu[904] ḳavl

---

[864] Ḫayre'd-dīn: -P
[865] ḳātilümdür: P ḳanlımdur
[866] anda: V andan
[867] ḳomam: İ$_1$, V, P ḳormayım
[868] bir merd: -P
[869] du'ā: P da'vā
[870] şimdi: -P
[871] yüzin: P yüziñ
[872] ḥummā-yı: İ$_2$ ḫummā-yı
[873] Ḫayre'd-dīn: -P
[874] meşeldür: İ$_1$ meşeldir
[875] mażmūn: İ$_2$, V, P mażmūnı
[876] göç idüp: P ḳalḳup
[877] Ferhāduñ: İ$_2$, V Ferhādıñ
[878] Ḫayre'd-dīn: -P
[879] ecvedlerine: P ecvedlerinüñ
[880] üzerine: -P
[881] illā: -P
[882] Ḫayre'd-dīn: -P
[883] getürüñ: İ$_1$ götürin, İ$_2$, V getürin
[884] ol: -P
[885] öldürsün: İ$_2$, V, P öldürsin
[886] ise: -İ$_2$, P iderse
[887] Ḫayre'd-dīn: -P
[888] getürdiler: P eletdiler
[889] Ḫayre'd-dīn: -P
[890] gördüñ: V gördiñ
[891] kendüñ: İ$_1$, İ$_2$, V kendiñi
[892] mürüvvet ma'deni: -P
[893] baña: -İ$_1$
[894] murābıṭlar: İ$_2$ murābuṭlar
[895] Ḫayre'd-dīn: -P
[896] ṣuçın: İ$_1$, V ṣuçun
[897] Ḫayre'd-dīn: -P
[898] Ḫayre'd-dīn: -P
[899] eyledükden-ṣoñra: P idüp
[900] saña: İ$_1$, İ$_2$, V sen
[901] efendüm: İ$_1$, V efendime, -P
[902] şu: P şol
[903] altunı: İ$_2$, V altun
[904] bu: -P

[u] ḳarār üzre (3) temessük[905] virüp[906] temessük[907] aldılar ve bir daḫı Ḫayre'd-dīn[908] (4) Paşaya 'āṣī olmamaġa tövbe [u] istiġfār eyledi (5) ve ḫāk-i pāya yüz sürüp 'öẕrler diledi. Ol zamān (6) Ḫayre'd-dīn[909] Paşa daḫı[910] eytdi: Diñleyindi[911] Ferhād oġul[912] (7) eger ṣıdḳ-ıla[913] tövbe eyledüñ ise[914] **[İ2 264]** dāyimā[915] şīrīn[916] olasın (8) eger daḫı[917] dimāġında[918] fesād var ise 'ammuñ Bin Ḳāḍī (9) gibi yine benüm elüme giriftār olasın dedi. Andan Ḫayre'd-dīn[919] (10) Paşa ol aradan göç idüp sālimīn [u] ġānimīn gelüp (11) Cezāyire[920] dāḫil olup[921] ġayrı kendi ẕevḳ [u] ṣafāsında (12) oldı. Arası beş on gün[922] geçdükde tersaneye (13) inüp tekneleri hep yaġladup üçer dörder beşer (14) altışar ayaḳdaş olmaḳ üzre ġazāya gönderdi (15) ve kendi mezeġaleresine Sinān Ḳapudanı bindirüp cümle **[İ1 220b]** (1) teknelerüñ üzerine ser-'asker naṣb **[V 107a]** idüp[923] benligüm[924] Sinān (2) Ḳapudanuñdur[925] dedi.[926] Kimse anuñ sözünden ṭaşra iş (3) **[P 102a]** işlemesün deyü[927] tenbīh eyledi. Kendi ol[928] sefer[929] gitmedi (4) ḳalbinden eytdi: El-ḥamdü li'llāh 'avn-i Ḫaḳ ile her ḳanda kim (5) düşmān var ise başların ḳırup vaṭanı 'āfiye (6) eyledük bir yirde[930] başın ḳaldıracaḳ düşmān ḳomaduḳ[931] (7) ġazā yolın daḫı boş ḳomayup tekneleri hep[932] naṣīb (8) üzerine[933] gönderdük[934] yā çıḳacaḳ cāna cefā nedür[935] biraz da[936] (9) kendi rāḥatımuza baḳalum[937] deyüp yatdı. Ol gice rü'yāda (10) dediler kim yā Ḫayre'd-dīn[938] yalan dünyāda **[İ2 265]** rāḥat olmaz (11) imdi[939] rāḥat cennet-i a'lāda olur saña müjde[940] olsun (12) kim[941] cezīrenüñ daḫı fetḥi ḳarībdür hemān müdāvemet[942] (13) eyle ve me'n-naṣra illā min 'indi'llāh saña yüz ṭutmışdur (14) deyüp gāyib oldılar. Şimdi Ḫayre'd-dīn[943] Paşa uyḫudan (15) uyanup tövbe [u] istiġfār eyledi daḫı cezīrenüñ **[İ1 221a]** (1) fetḥi ḳarībdür didüklerine[944] 'aẕīm feraḥlar kesb eyledi. Andan (2) kendü kendüsine[945] eytdi gördüñ-mi ġāyib erenleri himmet-i (3) 'āliyyeleri ḥāżır[946] ola.[947]

---

[905] temessük: İ1 temessik
[906] virüp: -V
[907] temessük: -V
[908] Ḫayre'd-dīn: -P
[909] Ḫayre'd-dīn: -P
[910] daḫı: -P
[911] diñleyindi: İ2, V, P diñlendi
[912] oġul: İ2 oġlum
[913] ṣıdḳ-ıla: İ1, V, P ṣıdḳla
[914] eyledüñ ise: P eyledüñse
[915] dāyimā: İ1, İ2, P dā'imā
[916] şīrīn: İ1, V, P şirīn
[917] daḫı: -P
[918] dimāġında: P dimāġıñda
[919] Ḫayre'd-dīn: -P
[920] Cezāyire: İ2, V, P Cezāyire
[921] olup: P oldı
[922] gün: -P
[923] idüp: P eyledi
[924] benligüm: İ1, V benligim
[925] ḳapudanuñdur: -P
[926] dedi: P deyüp
[927] deyü: P dedi
[928] tenbīh eyledi kendi ol: -P
[929] sefer: P sefere
[930] yirde: İ2, V yerde
[931] bir yirde başın ḳaldıracaḳ düşmān ḳomaduḳ: -P
[932] hep: -P
[933] üzerine: -P
[934] gönderdük: İ1, İ2, V gönderdik
[935] nedür: İ1 nedir
[936] da: P daḫı
[937] baḳalum: İ1 baḳalım
[938] yā Ḫayre'd-dīn: -P
[939] imdi: -P
[940] müjde: İ1, İ2 müzde
[941] olsun kim: V, P olsun-kim
[942] müdāvemet: İ1, V müdāvimet
[943] Ḫayre'd-dīn: -P
[944] didüklerine: İ2 dediklerine, İ1 dedüklerine
[945] kendüsine: İ1 kendisine
[946] ḥāżır: İ2, V ḥāẕır
[947] himmet-i 'āliyyeleri ḥāżır ola: -P

Bir miḳdārda[948] kendi rāḥatımuza baḳalum[949] (4) didügimüzi[950] istemediler ḫoş[951] imdi anlaruñ sözi[952] ḥaḳdur (5) lākin ḫaṭā eylemişüz deyü[953] yine tövbe [u] istiġfār idüp (6) çoḳ ṣadaḳalar virüp[954] daḫı ciy‘ānlar ṭoyurup ‘urbānları (7) iksā eyledi.[955] Ġayrı ṣıdḳ-ıla cezīrenüñ[956] umūr [u] tedbīrine (8) meşġūl[957] olup cihād-ı fī-sebīli’llāh çalışmaġa başladı. (9) Şimdi Ḫayre’d-dīn[958] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[959] cezīrenüñ (10) ṣıdḳ-ıla fetḥi içün niyyeti baġladuḳda ol gice[960] kendü[961] (11) kendüsine bir vāfir[962] māl [u] ḥulle[963] ḳullanup[964] eytdi: Burclarımuzda (12) ḫırṭallı ṭoplarımuz yoḳ daḫı oraya buraya çoḳ (13) bārūt ṭop **[İ2 266]** ṭaşı ḳurşun żāyi‘ eyledük. Bu cezīrede **[P 102b]** (14) isem[965] çoḳ ḳuvvet vardur[966] yā Rabbüm[967] sen İslāma nuṣret (15) eyle deyüp bu teşvīş ile cāme-ḫābına[968] girüp uyudı.[969] **[İ1 221b]** (1) Rü’yā ‘āleminde[970] buña dediler kim yā Ḫayre’d-dīn[971] sen ḳalbüñden[972] (2) ol teşvīşleri çıḳar ve niyyetüñ[973] ṣāfı ile ol cezīrenüñ[974] **[V 107b]** (3) fetḥi senüñ elüñdedür[975] daḫı ḳaydı görilmişdür deyüp (4) ġāyib oldılar. Ḫayre’d-dīn[976] Paşa daḫı uyanup yüzin (5) yerlere sürüp ṣabbāḥa ḳadar[977] ‘ibādāt [u] ṭā‘āt eyledi.[978] (6) Çün ṣabāḥ olduḳda baḳdılar ki Sinān Ḳapudan (7) altı pāre tekne daḫı ma‘an berāber ayaḳdaş[979] olmaḳ üzre (8) her birinüñ yedeklerinde birer ṭāne müfret ġanīmet barça- (9) ları-ki Cūdī ṭaġından nişāne virür forṣa ḳumāş (10) ṣancaḳların diküp filandıraların delebiderek daḫı (11) ṭop tüfenk şenlik şādmānlıḳ[980] iderek limana (12) toġru[981] dāḫil oldılar.[982] Gelmekde şimdi liman re’īsi varup ḫaber alup (13) barçalarıñ yükinden bir bir Ḫayre’d-dīn Paşaya varup ḫaber[983] (14) virüp[984] meger barçanuñ biri ceb-ḫāne yüklü[985] idi. Bārūt (15) ṭop ṭaşı ḳurşun hem ṣafrada **[İ2 267]** altmış ‘aded ṭunç ṭop **[İ1 222a]** (1) var idi. Her biri on sekizer ḫırṭal[986] yigirmi dörder oḳḳa[987] sürāḥī (2) Ṭalyan ṭoplar idi. İkinci[988] barçanuñ[989] yüki direk seren (3) ḳaṭrān zift idi. Üçünci

[948] miḳdārda: P miḳdār
[949] baḳalum: İ1 baḳalım, P olalum
[950] didügimüzi: İ1 dedigimüzi, İ2, V didigimüzi
[951] istemediler ḫoş: P kā’il olmadılar
[952] sözi: İ2, V, P sözleri
[953] lākin ḫaṭā eylemişüz deyü: -P
[954] virüp: P virdi
[955] daḫı ciy‘ānlar ṭuyurup ‘urbānları iksā eyledi: -P
[956] cezīrenüñ: İ1 cezīreniñ
[957] meşġūl: -P
[958] Ḫayre’d-dīn: -P
[959] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[960] ol gice: İ2 ol-gice
[961] kendü: P kendi
[962] vāfir: İ2 māfir
[963] māl [u] ḥulle: İ2, V mālı-ḥulle, -P
[964] ḳullanup: P tefekkür idüp
[965] isem: P ise
[966] vardur: P vardır
[967] Rabbum: P Rabb
[968] cāme-ḫābına: P cāme-ḫābe
[969] girüp uyudı: P vardı
[970] rü’yā ‘āleminde: P rü’yāsında
[971] yā Ḫayre’d-dīn: -P
[972] ḳalbüñden: P ḳalbüñ
[973] ol teşvīşleri çıḳar ve niyyetüñ: -P
[974] ol cezīrenüñ: P anlaruñ
[975] elüñdedür: P elüñdedir
[976] Ḫayre’d-dīn: -P
[977] ṣabbāḥa ḳadar: İ2 ṣabbāḥa-ḳadar
[978] eyledi: P eylediler
[979] daḫı ma‘an berāber ayaḳdaş: -P
[980] şādmānlıḳ: -P
[981] ṭoġru: İ2 toġrı, -P
[982] dāḫil oldılar: -İ1, -İ2, -V
[983] gelmekde şimdi liman re’īsi varup ḫaber alup barçaların yükinden bir bir Ḫayre’d-dīn Paşaya varup ḫaber: -P
[984] virüp: İ2, V virdi, -P
[985] yüklü: İ1, V, P yükli
[986] ḫırṭal: -İ1, -İ2, -V
[987] oḳḳa: P ḫırṭal
[988] ikinci: P ve ol bir
[989] barçanuñ: P barçalaruñ

barçanuñ yüki baḳam idi. (4) Dördünci barçanuñ yüki ṣūf idi.[990] Beşinci barçanuñ[991] (5) yüki zeytyaġı peynīr[992] bal zeytūn[993] idi. Altıncınuñ[994] yüki[995] (6) şeker idi.[996] Şimdi[997] Ḫayre'd-dīn[998] Paşa cümleden ziyāde ol[999] ceb-ḫāne (7) yükli ġanīmete[1000] barçaya[1001] mesrūr olup inşā'llāhu Te'ālā[1002] 'avn-i (8) Ḥaḳ[1003] ile[1004] cezīre bizümdür zīrā bu 'alāmetler hep[1005] işāret-i ḫayrdur (9) ve fāl-ı nuṣretdur[1006] deyüp[1007] şād-kām oldılar. İmdi[1008] ol sefer (10) otuz beş ḳıṭ'a tekne bir yaġdan yaġlayup ikişer (11) üçer dörder beşer altışar ayaḳdaş olmaḳ üzre[1009] ġazāya[1010] (12) gitmişler idi. Hep cümlesi de[1011] ġanīmetle gelmişler idi.[1012] (13) Şöyle-ki[1013] Cezāyirüñ[1014] içi ġanīmetle māl-ile[1015] ṭolmış idi. (14) Ol zamān idi-ki[1016] **[P 103a]** ġāzīler Sivilya doblonı 'araḳ-çīn (15) ile pāy iderlermiş.[1017] El-ān daḫı öyle imiş[1018] dirler[1019] Allāhu Te'ālā **[İ$_1$ 222b]** (1) manṣūr eyleye. Şimdi Ḫayre'd-dīn[1020] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[1021] (2) ol ġanīmet ṭopların çıḳarup **[İ$_2$ 268]** maḥall olan yerlere[1022] **[V 108a]** ḳoyup (3) ma'mūr eyledi. Gör ḥikmeti kim ol altmış 'aded ṭopuñ[1023] anlaruñ[1024] (4) hep ḳarāṭaları daḫı yapılmış ḥāżır[1025] ma'an[1026] berāber idi. (5) El-netīce Ḫayre'd-dīn[1027] Paşa her cenk ālātın ḥāżır[1028] [u] müḥeyyā (6) eyledükde[1029] cezīrenüñ ḳovarnadorına nāme yazup gönderdi. (7) Nāmenüñ[1030] maẓmūnı[1031] bu idi-ki sensin-ki cezīre ḳovarnadorı (8) ve's-selām 'alā meni't-teb'a'l-Ḫüdādan-ṣoñra nāmem vuṣūlında (9) şöyle bilüp ve āgāh olasın-ki saña on güne ḳadar (10) mecāl ṣalt başıñuzla bir hilāl cezīrenüñ içinden (11) çıḳarmaḳsızın çıḳup gidesiz ve illā Rabbü'l-'ālemīn (12) ben ża'īf ḳulına[1032] nuṣret virüp fetḥi müyesser olur (13) ise fi'n-nār fi's-saḳar olanuñuzdan[1033] mā'adāsın (14) hep esīr iderim[1034] ṣoñra bildük[1035] bilmedük[1036]

---

[990] idi: -İ$_2$
[991] barçanuñ: İ$_2$ barçanıñ
[992] peynīr: İ$_1$, İ$_2$ peynir
[993] zeytūn: V zeyṭūn
[994] altıncınuñ: İ$_2$, V altıncı
[995] yüki: -V
[996] direk seren ḳaṭrān zift idi üçünci barçanuñ yüki baḳam idi dördünci barçanuñ yüki ṣūf idi beşinci barçanuñ yüki zeytyaġı peynīr bal zeytūn idi altıncınuñ yüki şeker idi: P gemi seren direk ve gemi ṣūf ve gemi zeytyaġı gemi peynīr bal zeytün ve gemi şeker idi
[997] şimdi: İ$_1$, İ$_2$, V ammā
[998] Ḫayre'd-dīn: -P
[999] ol: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1000] ġanīmete: -P
[1001] barçaya: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1002] Te'ālā: -P
[1003] Ḫaḳ: P Ḫudā
[1004] ile: P birle
[1005] hep: -İ$_2$
[1006] zīrā bu 'alāmetler hep işāret-i ḫayrdur ve fāl-ı nuṣretdur: -P
[1007] deyüp: P deyü
[1008] imdi: -P
[1009] otuz beş ḳıṭ'a tekne bir yaġdan yaġlayup ikişer üçer dörder beşer altışar ayaḳdaş olmaḳ üzre: -P
[1010] ġazāya: -İ$_2$
[1011] cümlesi de: İ$_1$ cümlesi-de
[1012] gitmişler idi hep cümlesi de ġanīmetle gelmişler idi: P giden tekneler cümle ġanīmet māl ile gelmişlerdi
[1013] şöyle-ki: İ$_2$ şöyle ki
[1014] Cezāyirüñ: İ$_2$, V, P Cezā'irüñ
[1015] māl-ile: -P
[1016] ol zamān idi-ki: P ol-zamāndı-ki
[1017] iderlermiş: P iderler imiş
[1018] öyle imiş: P daḫı
[1019] dirler: İ$_1$, V, P derler
[1020] Ḫayre'd-dīn: -P
[1021] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[1022] olan yerlere: P muṣa'da
[1023] gör ḥikmeti kim ol altmış 'aded ṭopuñ: -P
[1024] anlaruñ: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1025] ḥāżır: V ḥāẓır
[1026] ma'an: -V, -P
[1027] Ḫayre'd-dīn: -P
[1028] ḥāżır: İ$_2$, V ḥāẓır
[1029] eyledükde: V eyledikde
[1030] nāmenüñ: İ$_1$ nāmeniñ, -P
[1031] maẓmūnı: İ$_1$ maẓmūn
[1032] ḳulına: İ$_1$, V, P ḳuluna
[1033] olanuñuzdan: İ$_2$ olurisiñüz
[1034] iderim: İ$_1$, V, P iderüm
[1035] bildük: İ$_1$ bildik
[1036] bilmedük: İ$_1$, İ$_2$ bilmedik

dimeyesiz[1037] (15) deyüp nāmeyi ḫatm eyledi. Şimdi nāmedür ḳovarnadora **[İ$_1$ 223a]** (1) vuṣūl olduḳda[1038] mefhūm[1039] [u] ma‘lūm olduḳda kāfirüñ[1040] ‘aḳlı başından (2) gidüp baş papasın elçilik ṭarīḳı-y-ıla Ḫayre’d-dīn[1041] (3) Paşaya gönderüp eytdi:[1042] Hemān beni var Barbaroşo ile (4) bir ḥāl yol eyle her ne isterse vir hīç yoḳ dime (5) **[İ$_2$ 269]** zīrā bu[1043] Türk ḳısmı aḳçeyi pek severler hemān[1044] ṣaḳın[1045] aḳçe ile (6) bitecek işe ‘inād [u] muḫālefet etmeyesin deyüp[1046] papası (7) Ḫayre’d-dīn Paşaya gönderdi. Ḫayre’d-dīn[1047] Paşa daḫı ġalebe **[P 103b]** (8) dīvān eyleyüp bütün ġāziyān ve ahālī [u] sükkān [u] ehl-i beled (9) ve ekābir [u] a‘yān ve[1048] ḫāṣṣ [u] ‘ām ‘ulemā-yı ‘iẓām kessere hümu’llāhu Te‘ālā (10) ilā yevmi’l-ḳıyām cümlesi anda ḥāżır[1049] [u] müḥeyyā idiler. Bu yaña[1050] şimdi (11) elçidür[1051] Ḫayre’d-dīn[1052] Paşanuñ bu dārāt-ı niẓām [u] iltizāmuñ (12) göricek papasuñ yüregi titremege başladı. Andan (13) papasdur[1053] ṣulḥ istedi ve her ne maṭlūb olınursa virelüm[1054] (14) dedi. Ammā Ḫayre’d-dīn[1055] Paşa evvelden ‘askere tenbīh eylemiş[1056] (15) idi. Eger kāfir ṣulḥ olalum[1057] dir ise[1058] siz bir aġızdan **[İ$_1$ 223b]** (1) çaġrışın[1059] biz düşmān kāfiri ile ṣulḥ olmaḳ bizüm dīnimüze[1060] (2) düşmez yā başları-y-ıla çıḳmaḳlıġa[1061] daḫı bir hilāl çıḳarmamaġa (3) on **[V 108b]** güne ḳadar anlara mühlet başları-y-ıla yıḳılup giderler (4) ise ne güzel[1062] gitmezler ise vaḳitlerine ḥāżır[1063] olsunlar (5) deyü bu minvāl üzre çaġrışıñuz[1064] dimiş idi. Şimdi (6) **[İ$_2$ 270]** ‘asker-i İslāmdur[1065] işbu ẕikr etdügümüz minvāl üzre (7) bir aġızdan çaġrışınca papasuñ ‘aḳlı başından gidüp (8) yarı cān ile cezīre ḳapusın güç-ile ṭutdı.[1066] Papası (9) ḳaldırup[1067] ḳovarnadoruñ yanına götürdiler.[1068] Bir zamāndan-ṣoñra[1069] (10) papasuñ ‘aḳlı başına geldük-de[1070] şimdi ḳovarnador (11) papasa su’āl eyledi. Ne ḫaber Barbaroşo ne cevāb eyledi (12) dedükde[1071] papas eytdi: Barbaroşonuñ elinde bir şey yoḳ (13) illā ṣolṭaṭ elinde anlaruñ[1072] cevābı bu ki eger cezīre burcunı (14) doblon daḫı Ṣan Pavlo **[P 104a]** burcını mīzān Sivilyası (15) aġzına berāber doldururlar ise[1073] bize aḳçe lāzım degül

[1037] ṣoñra bildük bilmedük dimeyesiz: -P
[1038] olduḳda: İ$_2$, V, P olup
[1039] mefhūm: İ$_2$ mefhūmı
[1040] kāfirüñ: İ$_2$, V kāfiriñ
[1041] Ḫayre’d-dīn: -P
[1042] eytdi: -İ$_2$
[1043] bu: -İ$_2$
[1044] hemān: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1045] ṣaḳın: -P
[1046] deyüp: -İ$_2$, P deyü
[1047] Ḫayre’d-dīn: -P
[1048] a‘yān ve: -P
[1049] ḥāżır: V ḥāẓır
[1050] bu yaña: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1051] elçidür: İ$_1$ elçidir
[1052] Ḫayre’d-dīn: -P
[1053] papasdur: İ$_1$ papasdır
[1054] virelüm: İ$_1$, İ$_2$, V virelim
[1055] Ḫayre’d-dīn: -P
[1056] eylemiş: P idüp
[1057] olalum: İ$_1$, İ$_2$ olalım, -P
[1058] dir ise: P isterse
[1059] çaġrışın: -P
[1060] dīnimüze: İ$_2$ dīnimize
[1061] çıḳmaḳlıġa: İ$_2$, P çıḳmaġlıġa
[1062] ne güzel: P ḫoş
[1063] ḥāżır: V ḥāẓır
[1064] çaġrışıñuz: İ$_2$ çaġırışuñuz
[1065] İslāmdur: İ$_1$ İslāmdır
[1066] ṭutdı: İ$_2$, V, P ṭuṭdı
[1067] ḳaldırup: P ḳaldurup
[1068] götürdiler: İ$_2$, V getürdiler
[1069] zamāndan-ṣoñra: V zamāndan ṣoñra
[1070] geldük-de: İ$_1$, V geldik-de
[1071] Barbaroşo ne cevāb eyledi dedükde: -P
[1072] anlaruñ: İ$_1$ anlarıñ
[1073] doldururlar ise: P ṭoldursalar

[İ$_1$ 224a] (1) ve aḳçeye bizüm iḥtiyācımuz yoḳdur.[1074] Allāh virür ise[1075] yine[1076] anlaruñ[1077] (2) a‘nāḳından bir ṭop ile yüz biñ riyal[1078] aluruz[1079] hem (3) bizüm dīnimüze düşmez lākin sözimüz sözdür on güne (4) ḳadar ṣalt başları-y-ıla bir hilāl yanlarınca çıḳarmaḳsızın[1080] (5) çıḳup giderlerse başları fıranḳdur[1081] esīrlikden ḫalāṣ (6) olurlar. İllā bir ṭop aṭarlar ise ol zamān[1082] **[İ$_2$ 271]** Allāhu Te‘ālā (7) virüp cezīrenüñ feṭḥi bize[1083] müyesser olur ise ṣaġ (8) ḳalanlarıñ cümle esīr iderüz dimişlerdür.[1084] Şöylece[1085] (9) ma‘lūmuñ[1086] ola dedükde ve iki kāfir ḳaḳıyup kāfir[1087] (10) iken yehūdī oldı. Andan eytdi yā benüm anlardan pākum[1088] (11) nedür[1089] deyüp üç pāre ṭop aṭup ḳırmızı bandıra[1090] (12) dikdi. Ḳırmızı[1091] bandıradan[1092] maḳṣūd[1093] göreyim[1094] dimekdür.[1095] (13) Ḫayre’d-dīn[1096] Paşa daḫı ol ġanīmetden çıḳan yigirmi (14) dörder[1097] ḫırṭal olmaḳ üzre ṭunç ṭoplardan yedi (15) pāre ṭop bir fitilden aṭup ṣom ṣırma bir büyük **[İ$_1$ 224b]** (1) ibrişim ḳırmızı ṣancaḳ dikdi ammā gör ḥikmeti sen-ki (2) İslām ṭarafından aṭılan yedi pāre ṭopuñ ṭānesinüñ (3) biri kāfirüñ[1098] burc üzerine[1099] dikdügi[1100] ṣancaġuñ **[V 109a]** ṣırığına (4) rāst gelüp bandarası-y-ıla baş aşaġı eyledi. Allāhu (5) Te‘ālā dāyimā[1101] küffār-ı ḫākisārı baş aşaġı eyleye ve İslām (6) ‘askerin berrde[1102] ve baḥrde a‘dā-yı[1103] ḫāsirīnler[1104] üzerine manṣūr [u] (7) muẓaffer eyleyüvire[1105] āmīn bi-ḥürmet-i seyyidi’l-enbiyā‘ ve’l-mürselīn (8) şimdi ġayrı ṭarafından kerelik ẓāhir oldı.[1106] Andan başladılar **[İ$_2$ 272]** (9) dögüşmege şöyle-ki ḳırḳ gün[1107] küt-ā-küt **[P 104b]** ḳırḳ gün[1108] dögdiler.[1109] Şöyle-ki[1110] kāfirlerüñ[1111] (10) bir ḳarış yüzin girüye çeviremediler gerek cezīre (11) burcu gerek Ṣan Pavlo burcı[1112] ġāyet āteşlü burclar idi. (12) Nice āteşlü ḳuvvetlü olmasun-kim[1113] İspanyol kāfiri (13) ol burclarla iftiḫār ider idi.[1114] ‘Arab beledi olan Ala-(14) cirüñ gözi öñünde daḫı liman ḳarşusında[1115] iki (15) ṭāne[1116] ejderhā mānend[1117]

[1074] ve aḳçeye bizüm iḥtiyācımuz yoḳdur: -P
[1075] virür ise: P virürse
[1076] yine: -İ$_1$
[1077] anlaruñ: İ$_1$ anlarıñ
[1078] riyal: İ$_1$ iryal
[1079] aluruz: İ$_2$ oluruz
[1080] yanlarınca çıḳarmaḳsızın: P almadan
[1081] başları fıranḳdur: İ$_1$ başları fıranḳdır, -P
[1082] ol zamān: P ol-zamān
[1083] bize: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1084] dimişlerdür: İ$_1$ dimişlerdir
[1085] şöylece: P şöyle
[1086] ma‘lūmuñ: P ma‘lūmuñuz
[1087] ḳaḳıyup kāfir: -P
[1088] pāküm: İ$_1$, İ$_2$, V pākim
[1089] nedür: İ$_1$ nedir
[1090] bandıra: İ$_1$, V, P bandara
[1091] ḳırmızı: P ḳırmızıdan
[1092] bandıradan: İ$_1$, V bandaradan, -P
[1093] maḳṣūd: -P
[1094] göreyim: İ$_2$, V, P göreyüm
[1095] dimekdür: İ$_1$ dimekdir
[1096] Ḫayre’d-dīn: -P
[1097] dörder: İ$_2$ dört
[1098] kāfirüñ: İ$_1$ kāfiriñ
[1099] üzerine: P üzre
[1100] dikdügi: İ$_1$ dikdigi
[1101] dāyimā: İ$_2$, P dā’imā
[1102] berrde: V berride
[1103] a‘dā: P a‘dāları
[1104] ḫāsirīnler: -P
[1105] eyleyüvire: İ$_2$, V eylivire, P eyleye
[1106] oldı: P olup
[1107] dögüşmege şöyle-ki ḳırḳ gün: -P
[1108] ḳırḳ gün: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1109] dögdiler: P dögüşdiler
[1110] şöyle-ki: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1111] kāfirlerüñ: İ$_1$, V kāfirleriñ
[1112] burcı: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1113] āteşlü ḳuvvetlü olmasun-kim: -P
[1114] ider idi: P idüp
[1115] daḫı liman ḳarşusında: -P
[1116] ṭāne: İ$_2$ dāne
[1117] mānend: İ$_1$, V, P manend

burclarum vardur deyü küffār **[İ₁ 225a]** (1) yaḳasında bir kāfirüñ[1118] iki ıspaṭası olsa birin (2) za‘m-ı fāsıḳınca s̲evāb içün ol burclara vaḳf ider idi[1119] (3) daḫı zengīn māl-dār kāfirler dürlü dürlü cenk ālātı (4) yapdurup[1120] ol burca vaḳf ider[1121] idi.[1122] Pāzār (5) gicesi olduḳda ṣabbāḥa ḳadar ṭop ṭaşların (6) belediñ içine ṭolu manend[1123] yaġdururlar[1124] idi. Ümmet-i (7) Muḥammed ol gicelerde ṣabbāḥa ḳadar hennī olmazlar idi. Sāyir (8) gicelerde çoḳluḳ aṭmazlar idi[1125] iḳtiżā[1126] ider ise[1127] (9) maḥalline göre aṭarlar idi.[1128] Ammā pāzār gicesi ṣabbāḥa ḳadar[1129] (10) ṭop atmadan[1130] murād gūyā za‘m-ı fāsıḳlarınca ol burclara (11) cenk ālātı vaḳf iden **[İ₂ 273]** kāfirlerüñ[1131] ervāḥ-ı ḫabīs̲lerine[1132] (12) ḥasenāt olsun içün īzā iderler idi[1133] ve gündüz (13) beş vaḳitde ez̲ān-ı şerīfler oḳunduḳça burclarda (14) olan yuḳarısı ḳavaliyar[1134] ḳāfirleri baş ṭopçılara[1135] (15) ziyāde[1136] baḫṣīş iderler idi.[1137] Her kim ṣu[1138] Moroları mināre **[İ₁ 225b]** (1) üzerinde[1139] çaġırurken ṭop ṭaşı-y-ıla kellelerinden urup (2) daḫı mināreleri yıḳarsa ṣu ḳadar[1140] doblon baḫṣīş (3) vireyüm deyü ṭopçıyān kāfirleri **[P 105a]** daḫı[1141] beş vaḳitde ez̲ān-ı (4) şerīf oḳuyan mü’ez̲z̲inleri daḫı **[V 109b]** mināreleri yıḳmaḳ (5) içün nişān-gāh idüp ṭop ṭaşın yaġmur gibi (6) yaġdururlar[1142] idi. Bi-iz̲n-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā ve berekāt-ı (7) Bilāl-i Ḥabeşī bir mü’ez̲z̲inüñ burnı[1143] ḳanamayup daḫı bir[1144] mināreden (8) bir ṭaş ḳoparamadılar. Şöyle üstād baş topçılar ki (9) ṭop ṭaşı-y-ıla mübālıġadan kināye ya‘nī murād itseler (10) yumurṭayı urmaġa iḳtidārları var idi ammā ḥāfıẓ Allāh (11) murādu’llāh olmaduḳdan soñra[1145] ne ḳadar kāfirler bir żarar[1146] (12) irişdürmege[1147] ‘āḳıbet baḳdılar ki olmaz ġayrı ferāġat (13) eylediler.[1148] Mü’ez̲z̲inlere **[İ₂ 274]** ve mināreye[1149] ṭop atmaz[1150] oldılar ammā bir (14) mel‘ūn-ı ebedī ve ḫınzīr-ı sermedī bir[1151] baş ṭopçı[1152] kāfir[1153] (15) var idi. Şöyle-ki cümle ṭopçılaruñ[1154] üzerine baş **[İ₁ 226a]** (1) ṭopçı[1155] idi[1156] ammā ġāyet ṣan‘atına maġrūr kāfir idi (2) ve mu‘ānid mel‘ūn[1157] idi.[1158]

[1118] kāfirüñ: İ1, İ2 kāfiriñ
[1119] ider idi: P iderlerdi
[1120] yapdurup: İ1, V yapdırup
[1121] ider: V iderler
[1122] daḫı zengīn māldār kāfirler dürlü dürlü cenk ālātı yapdurup ol burca vaḳf ider idi: -P
[1123] ṭolu manend: -P
[1124] yaġdururlar: İ1, İ2, V yaġdırurlar
[1125] aṭmazlar idi: P aṭmazlardı
[1126] iḳtiżā: V iḳtiẓā
[1127] ider ise: P iderse
[1128] aṭarlar idi: P aṭarlardı
[1129] ṣabbāḥa ḳadar: İ2 ṣabbāḥa-ḳadar
[1130] atmadan: İ2, V aṭmadan, P atup durmaḳdan
[1131] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[1132] ḫabīslerine: İ1, İ2 ḥabīslerine
[1133] iderler idi: P iderlerdi
[1134] ḳavaliyar: İ2, V, P kavaliyar
[1135] ṭopçılara: İ2, V ṭopcılara
[1136] ziyāde: -İ1
[1137] iderler idi: P virüp
[1138] ṣu: -P
[1139] üzerinde: P üzre
[1140] ṣu ḳadar: P ṣol-ḳadar
[1141] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[1142] yaġdururlar: İ1, V, P yaġdırurlar
[1143] burnı: İ1, İ2, V burnu
[1144] bir: -P
[1145] olmaduḳdan soñra: İ2 olmaduḳdan-soñra, P olmaduḳça
[1146] żarar: V, P ẓarar
[1147] irişdürmege: İ2 irişdirmege
[1148] eylediler: P idüp
[1149] mināreye: P minārelere
[1150] atmaz: İ1, V, P aṭmaz
[1151] ve ḫınzīr-ı sermedī bir: -P
[1152] ṭopçı: İ2, V, P ṭopcı
[1153] kāfir: -P
[1154] ṭopçılaruñ: İ1 ṭopçılarıñ
[1155] ṭopçı: İ2, V ṭopcı
[1156] şöyle-ki cümle ṭopcılaruñ üzerine baş ṭopçı idi: -P
[1157] mel‘ūn: İ2 mel‘ūnda
[1158] ve mu‘ānid mel‘ūn idi: -P

Öbir ferāġat iden ṭopçıları (3) masḫaralıġa almaġa başladı ve eytdi: Siz Morolaruñ[1159] (4) ṣanṭosından ḫavf eylediñüzden ötüri mü'ezzinlere (5) daḫı mināreleri yaḳmaġa ṭop aṭmadan ferāġat eylediñüz[1160] aṭmaz oldıñuz[1161] (6) ammā baḳıñuz ben ferāġat ider miyem paṭraman yandolozuñ (7) murdār başı içün[1162] yā ben ol mü'ezzin[1163] Morolaruñ[1164] birḳaçınuñ (8) ṭop ṭaşı-y-ıla kellelerin uçurup daḫı[1165] minārelerin (9) yıḳaram[1166] yāḫūd bu ṣan'atı ferāġat iderüm deyü ṭop[1167] (10) doldurdup[1168] āteş idince ṭopdur[1169] pārelenüp ol merd-i (11) da'vā ḳılan baş ṭopçı kāfiri ḫurd[1170] [u] ḫamūr eyledi. Andan (12) başḳa on bir[1171] kāfir daḫı ṭopa yardım idenler cümlesi (13) fi'n-nār u fi's-saḳar oldılar. El-ḥamdü li'llāh 'alā dīn-i İslām (14) ol zamān[1172] kāfirlerüñ[1173] başları aşaġı olup bir daḫı mü'ezzin (15) mināre[1174] aramadılar. **[P 105b]** Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük **[İ$_1$ 226b] [İ$_2$ 275]** (1) biz.[1175] Çünki kāmil üç ay oldı burclaruñ[1176] fütūḥlarından[1177] bir eser (2) ẓuhūra gelmedi bir gice Ḫayre'd-dīn[1178] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[1179] ṣabbāḥa **[V 110a]** (3) ḳadar 'ibādāt [u] ṭā'āt birle ḫālıḳına tażarru' [u] niyāz eyleyüp (4) aġladı ve eytdi: Yā ilāhe'l-'ālemīn taḫḳīḳ sen müsehhilü'l- (5) umūrsun[1180] şu[1181] burclaruñ[1182] fetḥini ben 'abd-iża'īf ḳulına (6) sen sehl ile beni dīn düşmānları a'dā-yı liyām[1183] 'indinde (7) ḥor [u] ḥaḳīr eyleme nuṣret ḳuvvet[1184] virici sensin (8) ṣıġındum saña yārī[1185] ḳıl baña deyüp kendüsin[1186] ġaflet alup (9) anı gördi-ki bir pīr-i rūşen-żamīr[1187] gelüp eytdi: Yā Ḫayred- (10) dīn[1188] niçün ḳasāvet olursın[1189] elem çekme[1190] göñlüñ ṣāfī (11) eyle[1191] her şeyüñ bir vaḳti sā'ati vardur sā'atsüz[1192] ḳuş (12) uçmaz daḫı uzaḳdan ṭaf ṭuf itmek[1193] fāyide virmez hemān (13) falān gice 'askeri teknelere ṭoldur ve daḫı falāncı sā'atde (14) 'askeri cezīre üzerine çıḳar. Hemān çıḳduḳları gibi ṭopraġa (15) girsünler[1194] daḫı falān ṭarafda[1195] anuñ kendi laġumları vardur. **[İ$_1$ 227a]** (1) Ol laġumları żabṭ etdükde[1196] burclar sizüñdür[1197] 'alā bereketi'llāh **[İ$_2$ 276]** (2) deyüp ġāyib

[1159] Morolaruñ: İ$_1$ Morolarıñ
[1160] ötüri mü'ezzinlere daḫı mināreleri yaḳmaġa ṭop aṭmadan ferāġat eylediñüz: -P
[1161] aṭmaz oldıñuz: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1162] başı içün: İ$_1$ başı-çün
[1163] mü'ezzin: P mü'ezzinlerüñ
[1164] Morolaruñ: İ$_1$, İ$_2$ Morolarıñ, -P
[1165] daḫı: -P
[1166] yıḳaram: V, P yıḳarum
[1167] ṭop: İ$_2$ bu, V, P ṭopu
[1168] doldurup: V, P ṭoldurup
[1169] ṭopdur: İ$_1$ ṭopdır, P ṭop
[1170] ḫurd: İ$_2$, V ḫurde
[1171] bir: -V, -P
[1172] ol zamān: P ol-zamān
[1173] kāfirlerüñ: İ$_1$, İ$_2$ kāfirleriñ
[1174] daḫı mü'ezzin mināre: P mināre ve bir mü'ezzin
[1175] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: P gelelüm bu yaña
[1176] burclaruñ: İ$_1$, İ$_2$ burclarıñ
[1177] fütūḥlarından: P fütūḥından
[1178] bir gice Ḫayre'd-dīn: -P
[1179] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[1180] umūrsun: İ$_1$, P umūrsın
[1181] şu: P şol
[1182] burclaruñ: İ$_1$, İ$_2$ burclarıñ
[1183] a'dā-yı liyām: -P
[1184] ḳuvvet: -P
[1185] yārī: İ$_2$ yār
[1186] sıġındum saña yārī ḳıl baña deyüp kendüsin: P deyüp yalvardı ol-zamān
[1187] rūşen-żamīr: V, P rūşen-ẓamīr
[1188] yā Ḫayre'd-dīn: -P
[1189] olursın: İ$_2$ olursun, P idüp
[1190] çekme: P çekersin
[1191] göñlüñ ṣāfī eyle: -P
[1192] sā'atsüz: İ$_2$, P sā'atsiz
[1193] itmek: P itmekle
[1194] girsünler: P girüp
[1195] ṭarafda: V ṭarāfda, P yerde
[1196] etdükde: İ$_1$, V etdikde
[1197] sizüñdür: İ$_2$ siziñdür

olınca[1198] Ḫayre'd-dīn[1199] Paşadur[1200] daḫı[1201] uyanup yüzin (3) yerlere sürdi çün ṣabāḥ olduḳda[1202] tekneleri hep deñize (4) indirüp ḥāżır[1203] ideḳoyup pīrüñ[1204] didügi falāncı geceye[1205] (5) muntaẓır oldılar. Vaḳtā ki ol mübārek gice gelüp[1206] yedi biñ (6) ġāziyān olmaḳ üzre teknelere ḳoyup tā ki gicenüñ s̱ülüs̱i (7) geçdükde[1207] bi-iẕn-i Ḫudā bir ḳarañluḳ[1208] bir pus çökdi-ki[1209] ancaḳ olur. (8) Andan tekneler avanṭa eyleyüp varup cezīreye baş urup (9) ṭaşra[1210] çıḳdılar daḫı anı vāḥidin metrūz alup içine[1211] (10) girdiler **[P 106a]** daḫı varup burclaruñ[1212] laġumların buldılar[1213] (11) daḫı[1214] żabṭ eylediler çün ṣabāḥ olduḳda kāfirler burc (12) üzerinden baḳsalardı ne baḳarsın Türkler metrūz (13) alup içine girmişler daḫı laġum olan yeri bulup (14) żabṭ[1215] eylemişler. Hem ġāzīler çaġırışup dirler[1216] idi ki[1217] (15) mayna iderseñüz ḫoş etmezseñüz sizi göklere aġdıruruz **[İ$_1$ 227b]** (1) dirler[1218] idi. Kāfirler daḫı **[V 110b]** nice olur[1219] ḥālimüz deyü ṣaçların[1220] (2) ṣaḳalların yolarlar idi ve dirler[1221] idi-ki[1222] gördiñüz mi (3) Barbaroşonuñ siḥirbāzlıġın dün gice **[İ$_2$ 277]** ol ẓulmāt ki[1223] (4) dünyā bütün ḳarañu[1224] olup göz gözi görmez idi. Meger (5) ol ḳarañluḳda[1225] 'askerin[1226] dögüp adamlar[1227] gibi işin (6) görüp laġum ḫazīnesine varınca żabṭ[1228] etdiler.[1229] Bizler (7) eşekler gibi yatduḳ[1230] uyuduḳ. Baḳıñuzındı[1231] şimdi[1232] göklere (8) aġmaḳlıġı-mı istersüñüz yoḫsa mayna mı idersüñüz dedükde (9) kāfirler eytdiler: Niçün mayna iderüz Türkler laġumı (10) atduḳları[1233] taḳdīrce belki nār-ı nūr devletinde işlemeye zīrā (11) bu[1234] burcuñ altı deñizdür ṭopraḳ gibi degüldür ṭuṭalum-ki[1235] laġum (12) işlemiş ḳoca pūlād[1236] gibi yalçın ḳaya burcu bütün (13) göklere aġdıracaḳ ḥāli yoḳdur lākin o ḳadar vardur ki (14) laġum aṭladuḳda lā-büdd[1237] burcuñ bir yanından yıḳar yıḳmamaġa (15) 'ilāç yoḳdur. Ol zamān Türkler fırṣant bulup ḥavlarlar. **[İ$_1$ 228a]** (1) Biz daḫı birimüz[1238] ḳalmayınca cenk iderüz dediler. El-ḥāṣıl kāfirler (2) bir tedbīr idemediler. Nihāyet eytdiler: Paṭraman yandolozuñ (3)

[1198] olınca: P oldılar
[1199] Ḫayre'd-dīn: -P
[1200] Paşadur: İ$_1$ Paşadır, V, P Paşa
[1201] daḫı: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1202] olduḳda: P oldı
[1203] ḥāżır: V, P ḥāẓır
[1204] pīrüñ: İ$_2$ pīriñ
[1205] falāncı geceye: P gece olınca
[1206] muntaẓır oldılar vaḳtā ki ol mübārek gice gelüp: -P
[1207] geçdükde: V geçdikde
[1208] ḳarañluḳ: V ḳarañuluḳ
[1209] çökdi-ki: P oldı-ki
[1210] baş urup ṭaşra: -P
[1211] vāḥidin metrūz alup içine: P vāḥid içine metrūz alup içine
[1212] burclaruñ: İ$_2$ burclarıñ
[1213] buldılar: P bulup
[1214] daḫı: -P
[1215] żabṭ: İ$_2$ ẓabṭ
[1216] dirler: V, P derler
[1217] idi ki: İ$_2$, V idi-ki, P ki
[1218] dirler: İ$_2$, V, P derler
[1219] nice olur: İ$_1$ nic'olur
[1220] ṣaçların: İ$_2$ ṣacların
[1221] dirler: İ$_2$, V derler
[1222] deyü ṣaçların ṣaḳalların yolarlar idi ve dirler idi-ki: -P
[1223] ẓulmāt ki: İ$_2$, V, P ẓulmāt-ki
[1224] ḳarañu: İ$_2$ ḳarañlu, P ḳarañluḳ
[1225] ḳarañluḳda: İ$_1$ ḳarañuluḳda
[1226] 'askerin: P 'asker
[1227] adamlar: İ$_1$ ādemler
[1228] żabṭ: İ$_2$ ẓabṭ
[1229] etdiler: P eyledi
[1230] yatduḳ: İ$_2$, V yatdıḳ
[1231] bizler eşekler gibi yatduḳ uyuduḳ baḳıñuzındı: -P
[1232] şimdi: P imdi
[1233] atduḳları: İ$_2$, V aṭduḳları, P aṭduġı
[1234] bu: -İ$_1$
[1235] ṭuṭalum-ki: İ$_1$ ṭuṭalım-ki
[1236] pūlād: İ$_1$ pūlāṭ, İ$_2$ pūlā
[1237] laġum aṭladuḳda lābüdd: -P
[1238] birimüz: İ$_1$ birimiz

ḫāṣ ḳulı yüzi gözi paṣ ḳulı dīn ulusı cehennem seyfi (4) papasa **[P 106b]** söylerüz ol her ne söylerse **[İ₂ 278]** anuñ sözi (5) ile ‘amel iderüz dediler. Andan ‘izzet [u] ikrām-ıla[1239] papası (6) dīvāna getürüp ḳovarnadoruñ yanına oṭurdup bu aḥvālden (7) ötüri söyleyüp[1240] sen nedersin dediler. Papas eytdi: İmdi[1241] (8) benüm bildügüm[1242] oldur ki eger Barbaroşo evvelki sözünde ḳalup (9) ṣalt başımuzla gitdigimüze ḳāyil olur[1243] ise nār-ı nūr-ı (10) mandolozuñ murdār başı içün pāzārlıḳ bizden yañadur (11) ve eger yoḳ dir ise göklere aġup saḳara menzille yetişmekden (12) ṣaġlıḳ yegdür[1244] mayna iderüz madam-ki[1245] başımuz ṣaġdur (13) lā-büdd bizi bunda **[V 111a]** ḳomazlar aḳçe ile olsun bārī[1246] ḳurtarurlar. (14) İşte benüm bildügüm[1247] budur bāḳī siz a‘lemsiz yarın nār-ı nūr (15) baña niçün benüm ḳullarımı laġum ile aṭmaġa rāżī olduñ **[İ₁ 228b]** (1) deyü ‘aẕāb etmek diler ise ben daḫı size söyledügümi (2) söyleyüp kendüm[1248] ḫalāṣ idebilürüm. Ol zamān olacaḳ (3) size olur deyü papasdur[1249] girü[1250] çekildükde[1251] şimdi (4) ḳovarnador daḫı sāyir adı ṣanı bellü olan büyük[1252] kāfirler (5) papasuñ sözini begendiler. Andan eytdiler: Hele baḳalum **[İ₂ 279]** (6) bir kerre Barbaroşoya söylerüz oldı[1253] eger başımuzla bizi ḳoyuvirür[1254] (7) ise[1255] ne güzel ve eger ḳāyil olmaz ise ol zamān nā-çār (8) olduġımuz ḥālde[1256] mayna etmek āsāndur dediler.[1257] Andan (9) burcuñ üzerinden Ḫayre’d-dīn[1258] Paşaya çaġırup evvelki (10) sözüñ üzerinde durur mısın başımuzla çıḳup gidelüm[1259] (11) bir şeyi yanımuzca[1260] almayalum[1261] tek hemān bizi[1262] esīr etme dediler. (12) Ḫayre’d-dīn[1263] Paşa daḫı bunlara eytdi: Bu söz evvelden gerek (13) idi. Ol vaḳtā-ki size nāme gönderüp on gün mühlet (14) virmiş idüm. O zamān ola-y-ıdı belki o sizüñ didiñüz[1264] (15) olur idi.[1265] Şimdi ben sizüñle dört buçuḳ aydur cenk iderem. Nüsḫa-yı uḫrā: Göbekli burcu ile dört buçuk ay kāmil cenk olındı ve lāḳin bir hefte ġāyet ziyādesi-y-ile cenk olup feṭḥ olundı. Cenk olunduḳda Göbekli burcundan Cezāyir üzerine aṭılan ṭop ṭaşların degşirüp Cezāyir ṭoplarına ḳoyup yine Göbekli burcuna aṭarlar idi.

[1239] ikrām-ıla: İ1, P ikrāmla
[1240] bu aḥvālden ötüri söyleyüp: P aḥvāli bildürüp
[1241] imdi: -V, -P
[1242] bildügüm: V bildigüm, İ1, İ2 bildigim
[1243] ḳāyil olur: İ2 ḳalur ise
[1244] yegdür: İ1 yegdir
[1245] mādāmki: İ1, İ2, Pmādāma
[1246] bārī: -P
[1247] bildügüm: İ2, V bildigüm, İ1 bildigim
[1248] kendüm: İ1 kendim
[1249] papasdur: İ1 papasdır
[1250] bāḳī siz a‘lemsiz yarın nār-ı nūr baña niçün benüm ḳullarımı laġum ile aṭmaġa rāżī olduñ deyü ‘aẕāb etmek diler ise ben daḫı size söyledügümi söyleyüp kendüm ḫalāṣ idebilürüm ol zamān olacaḳ size olur deyü papasdur girü: -P
[1251] çekildükde: V çekildikde, -P
[1252] adı ṣanı bellü olan büyük: -P
[1253] oldı: -İ1, -İ2, -P
[1254] ḳoyuvirir: İ1 ḳoyuvirir, İ2 geyürür
[1255] eger başımuzla bizi ḳoyuvirür ise: -P
[1256] ve eger ḳāyil olmaz ise ol zamān nā-çār olduġımuz ḫālde: P olmadı ise
[1257] dediler: P deyüp
[1258] Ḫayre’d-dīn. -P
[1259] gidelüm: İ1, İ2, V gidelim
[1260] yanımuzca: -P
[1261] almayalum: İ2 almayalım
[1262] hemān bizi: -P
[1263] Ḫayre’d-dīn: -P
[1264] didiñüz: V dediñüz
[1265] ol vaḳtā-ki size nāme gönderüp on gün mühlet virmiş idüm o zamān ola-y-ıdı belki o sizüñ didiñüz olur idi: -P

El-ḥāṣıl on dört yıl böyle ṣavaşup idüp on dördünci yıl[1266] **[İ$_1$ 229a]** (1) yā mayna[1267] idersiñüz yāḫūd laġumı ile göklere[1268] aṭaram dedükde kāfirler- (2) dür[1269] ol zaman mayna[1270] idüp burcuñ ḳapusın açdılar. (3) Ġāzīlerdür[1271] burcuñ içine ḥuvlayup beden [u] başlarında (4) eẕān-ı **[P 107a]** Muḥammediyyeler[1272] oḳunup İslām ‘ālemleri[1273] dikilüp ṭoplar (5) atdılar[1274] ve ḳal‘ayı bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā ẓabṭ [u] rabṭ (6) etdiler.[1275] Andan kāfirleri ṣayup cümlesi[1276] biñ yedi yüz kāfir (7) olmaḳ üzre **[İ$_2$ 280]** zindāna götürdiler. Ḫayre’d-dīn[1277] Paşa raḥmetu’llāhi (8) ‘aleyh[1278] eytdi: Evvelinde dört beş ay şu burcuñ[1279] çoḳ (9) meşaḳḳatin çekdük[1280] ammā āḫirinde[1281] el-ḥamdü li’llāh rufāḥiyyetle fetḥi (10) müyesser oldı deyü ḥamd-ı yezdān eyleyüp[1282] yüzin yirlere[1283] (11) sürdi. Şimdi gelelüm[1284][1285] Ṣan Pavlo burcına aña daḫı (12) ġāzīler **[V 111b]** üslūb-ı sābıḳ üzre çaġırup sen daḫı[1286] (13) cezīre burcu gibi mayna ider misin yoḫsa göklere (14) aġar mısın didükde[1287] anlar eytdiler: Biz cezīre burcunuñ (15) ṣolṭaṭları gibi bestiye degülüz daḫı papas **[İ$_1$ 229b]** (1) sözine baḳmayuz hem laġumdan falāndan bizüm[1288] ḥācetimüz degüldür[1289] (2) hemān eliñüzden geleni girüye ḳomañuz[1290] eger ḍarb-ı[1291] destiñüzle (3) alabilürseñüz aña sözimüz yoḳdur dediler. Niçün-ki ol (4) Ṣan Pavlo burcunuñ ḳovarnadorı[1292] Süveyid idi. Anlar (5) kendileri āteş-peres kāfirlerdür.[1293] Ol sebebden mayna etmeyüz (6) dediler. Ol zaman Ḫayre’d-dīn[1294] Paşa eytdi:[1295] Subḥāna’llāh şu (7) kāfirlerüñ[1296] cevābı benüm niyyetüme muṭābıḳ geldi evvelden[1297] (8) benüm niyyetüm şu idi-ki eger Rabbü’l-‘ālemīn baña[1298] Ṣan-Pavlo (9) burcunuñ fetḥin müyesser ider ise yire[1299] berāber yıḳsam (10) gerek idi. Zīrā belde ṭopları her cānibe uymaġla çoḳ (11) ıżṭırāb virür idi. İnşā’llāh ‘alāmet ḫayrdur **[İ$_2$ 281]** deyüp (12) laġuma āteş idince hemān ol sā‘at burcuñ (13) nışfından ziyādesin göklere aġdırup tārumār (14) eyleyince **[P 107b]** ġāzīlerdür[1300] dāl-

[1266] Nüsḫa-yı uḫrā: Göbekli burcı ile dört buçuk ay kāmil cenk olındı ve lāḳin bir hefte ġāyet ziyādesi-y-ile cenk olup fetḥ olundı cenk olunduḳda Göbekli burcundan Cezayir üzerine atılan ṭop ṭaşların degşirüp Cezāyir ṭoplarına ḳoyup yine Göbekli burcuna aṭarlar idi el-ḥāṣıl on dört yıl böyle ṣavaşup idüp on dördünci yıl: -İ$_2$, -V, -P
[1267] mayna: İ$_2$ manya
[1268] ile göklere: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[1269] kāfirlerdür: İ$_1$ kāfirlerdir
[1270] mayna: İ$_2$, P manya
[1271] ġāzīlerdür: İ$_1$ ġāzīlerdir
[1272] Muḥammediyyeler: P Muḥammedi
[1273] ‘ālemleri: P sancaġı
[1274] atdılar: İ$_2$, V, P aṭdılar
[1275] etdiler: P eylediler
[1276] cümlesi: -P
[1277] Ḫayre’d-dīn: -P
[1278] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[1279] dört beş ay şu burcuñ: -P
[1280] çekdük: İ$_1$ çekdik
[1281] āḫirinde: -P
[1282] eyleyüp: P eyledi
[1283] yirlere: İ$_2$, V yerlere
[1284] yüzin yirlere sürdi şimdi gelelüm: -P
[1285] gelelüm: İ$_1$, İ$_2$ gelelim
[1286] daḫı: P ne dirsin
[1287] didükde: İ$_2$ didikde, P dedükde
[1288] falāndan bizüm: -P
[1289] degüldür: P bu ḳadar
[1290] ḳomañuz: P ḳomañ
[1291] ḍarb: V ẓarb
[1292] ḳovarnadorı: İ$_2$, V, P ḳobarnadorı
[1293] kāfirlerdür: İ$_1$ kāfirlerdir
[1294] Ḫayre’d-dīn: -P
[1295] Anlar kendileri āteş-peres kāfirlerdür. Ol sebebden mayna etmeyüz dediler. Ol zaman Ḫayre’d-dīn Paşa eytdi: -İ$_2$
[1296] kāfirlerüñ: İ$_1$ kāfirleriñ
[1297] evvelden: İ$_2$, V, P evvelde
[1298] baña: -V
[1299] yire: İ$_2$, V yere
[1300] ġāzīlerdür: İ$_1$ ġāzīlerdir

ı tīġ-ı āteş-tāb olup burcuñ (15) içine ḥuvladılar. Şöyle-ki Allāh Allāh ṣadāsı ‘ayyūḳa **[İ₁ 230a]** (1) ser çeküp böyle bir ḳılıç oynadılar ki yā meded Allāh (2) nışfından ziyādesi mel‘ūnlaruñ[1301] laġumla aṭılup (3) fi’n-nār fi’s-saḳar olup ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsin ġāzīler (4) ḳılıçdan geçürdiler. Biñ iki yüz[1302] kāfirden dört yüz (5) kāfir ṣaġ aldılar. Andan beden [u] başlarında eẕān-ı şerīf[1303] (6) oḳunup İslām ṣancaḳları dikildi yedi gün yedi (7) gice ol iki burcuñ şükrāneligi-çün raġmen li’l-‘adā (8) ve sürüren li’l-aḥibbā Cezāyiri[1304] ziynet idüp sürür eylediler. (9) Burc [u] bārūlar ḳumaş ṣancaḳlarla gūyā ki lāle-zāra (10) dönüp günde üç nevbet ṭop şenligi olurdı. (11) Andan Ḫayre’d-dīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh emr idüp (12) ol iki burcuñ esīr kāfirlerine Ṣan Pavlo **[V 112a]** burcunuñ (13) laġumından bāḳī ḳalan nışfını daḫı yire[1305] berāber (14) yıḳdırup[1306] ṭaşın **[İ₂ 282]** ṭopraġın ol boġaz aġzı[1307] olan (15) ḳoltuġı ṭoldurtdı. Şimdi ḥālā liman ol mevżı‘de **[İ₁ 230b]** (1) imiş[1308] dirler.[1309] Şimdi Ḫayre’d-dīn[1310] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh ol[1311] (2) burclardan çıḳan yuḳarısı kāfirler ki ḳovarnador[1312] (3) gibi daḫı[1313] ḳavaliyar[1314] gibi cümlesi yetmiş beş kāfir idi. (4) Anlar başḳa zindānda yaṭarlar idi. Ḥużūra çaġırup (5) daḫı ol iki burcda çıḳan ṣolṭaṭ kāfirlerin hep (6) bir araya[1315] cem‘ eyleyüp[1316] cümlesi anlar daḫı[1317] iki biñ yüz (7) kāfir idi. Ol zamān Ḫayre’d-dīn[1318] Paşa her yigirmi beş (8) paṣabaruv kāfirüñ[1319] üzerine **[P 108a]** bir büyük ḳavaliyar[1320] kāfiri (9) mu‘temed ta‘yīn eyledi. Anlaruñ[1321] üzerine daḫı vardiyandan (10) mā‘adā on beşer silāḥı-y-ıla[1322] puṣaṭı-y-ıla ḳuşanmış[1323] ġāziyān ta‘yīn (11) eyledi. Andan ol yetmiş beş yuḳarısı kāfirlere Ḫayre’d-dīn[1324] (12) Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[1325] eytdi. Kāfirler ne-şekl boyladı (13) bonba ile daḫı ṭop ṭaş-ile yıḳup vīrān eylediñüz (14) ise yine isterim-ki[1326] evvelkinden ziyāde ta‘mīr [u] ābād olınsun[1327] (15) dedi. Şöyle-ki Cezāyirüñ[1328] içinde ne-ḳadar yıḳılmış yer var ise **[İ₁ 231a]** (1) daḫı evvel zamāndan **[İ₂ 283]** ḳalma köhne binā var ise[1329] bütün (2) müceddeden binā-yı cedīd olmaḳ üzre ta‘mīr [u] ābādān eyledi (3) daḫı evleri yıḳılmış fuḳarālarıñ ki ta‘mīrine[1330] iḳtidārları (4) yoḳ anları bile fī-sebīli’llāh raġmen

[1301] mel‘ūnlaruñ: İ₁ mel‘ūnlarıñ
[1302] iki yüz: İ₁ iki-yüz
[1303] şerīf: İ₂, V şerīfler
[1304] Cezāyiri: İ₁, V, P Cezā’iri
[1305] yire: İ₂, V, P yere
[1306] yıḳdırup: P idüp
[1307] aġzı: İ₁ aġızı
[1308] imiş: -P
[1309] dirler: V, P derler
[1310] şimdi Ḫayre’d-dīn: -P
[1311] raḥmetu’llāhi ‘aleyh ol: -P
[1312] ḳovarnador: İ₁, V, P ḳobarnador
[1313] daḫı: -P
[1314] ḳavaliyar: İ₁, V, P ḳabaliyar
[1315] bir araya: İ₂ berāber
[1316] eyleyüp: İ₂, V eyledi, P eylediler
[1317] cümlesi anlar daḫı: -P
[1318] Ḫayre’d-dīn: -P
[1319] kāfirüñ: İ₁, İ₂, V kāfiriñ
[1320] ḳavaliyar: İ₁, V, P ḳabaliyar
[1321] anlaruñ: İ₂, V anlarıñ
[1322] silāḥı-y-ıla: İ₂, V ṣilāḥı-y-ıla
[1323] ḳuşanmış: -İ₁
[1324] Ḫayre’d-dīn: -P
[1325] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[1326] isterim-ki: İ₂, V, P isterüm-ki
[1327] olunsun: V, P olsun
[1328] Cezāyirüñ: V, P Cezā’irüñ
[1329] daḫı evvel zamāndan ḳalma köhne binā var ise: -P
[1330] ta‘mīrine: -P

li’l-a‘dā ta‘mīr etdürdi.[1331] (5) El-netīce Cezāyirüñ[1332] içi bütün şındıdan çıḳma olup[1333] nev şehre (6) döndi.[1334] ‘İlāç-çün arasañ Cezāyirüñ[1335] içinde bir (7) ḳarış yıḳuḳ yer[1336] ve-lā bir eski binā ḳalmadı. Ḳanı ol (8) ibrişimi yarıya ḳaldırmayan ḳavaliyar[1337] kāfirlerinüñ elleri (9) ayaḳları parça parça güneşden ısıcaḳdan bütün derileri (10) ṣoyıldı.[1338] Anlara göre[1339] bu ‘aẕāb ölümden beter idi ammā (11) ellerinden ne gelür bir gün kāfirler bir aġır ṭaş ḳaldırurken (12) ṭaşı[1340] żabṭ[1341] ide- **[V 112b]** meyüp ḫaṭā’en düşüp muḥāfiẓ ġāziyānuñ (13) birinüñ ayaġın **[P 108b]** ḳırdı. Ḫayre’d-dīn[1342] Paşaya ḫaber eyledüklerinde[1343] (14) ol yigirmi beş kāfirüñ[1344] üzerine mu‘temed olan ḳavaliyar[1345] (15) kāfiri[1346] diri iken şīşe ṣaplayup öbir kāfirlere **[İ1 231b]** (1) ‘ibret olsun içün yaḳup gömer eyledi. Andan Ḫayre’d-dīn[1347] (2) Paşa eytdi: Ben ki her yigirmi beş paşḳa kāfirinüñ üzerlerine (3) bir büyük **[İ2 284]** kelb ta‘yīn eyledüm-ki[1348] anları gözetmek içün (4) imdi ol gāziyānuñ ayaḳları ḳażāya[1349] uġraması hep ol[1350] (5) ḳavaliyar[1351] kāfirinüñ başı altındandur[1352] dedi. Ġayrı kāfirler (6) başīret üzre gözedüp[1353] ḥıfẓ [u] ḥırāset iderler idi.[1354] (7) İmdi Ḫayre’d-dīn[1355] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[1356] İslāma ġāyet (8) ḥanīn ve ṣāḥib-i merḥamet idi ammā ‘adüvi’d-dīn olan (9) kāfirlere ġāyet cebbār idi. El-ḥāṣıl kāfire kāfirligin (10) bildürür[1357] idi. Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük[1358] (11) biz[1359] çünkim burclarıñdur[1360] ḫaberi varup İspanya Ḳralına (12) vuṣūl olduḳda hemān[1361] ḳraldur[1362] pür-āteş olup bu ḫaberi (13) söyleyen kāfirüñ[1363] ḳarnına[1364] ıspaṭayı ṣoḳup gebertdi. (14) Andan eytdi: Evvelā burc-ı ḳal‘a almaḳ Ḳıran Sinyor (15) gibi ulu pādişāhlara ve bizüm gibi ḳrallara ḳuvvet **[İ1 232a]** (1) ṣāḥiblerine[1365] maḫṣūṣdur yoḫsa Barbaroşo gibi bir (2) ladron[1366] ḫırsızı kişi adam[1367] ḥesābına mı ḳor daḫı[1368] (3) Barbaroşo dünyāya gelmeksizin[1369] ol burclar orada (3) ṭurur idi. Kimse ṣarḳıntılıḳ etmege ḳādir olmadı[1370] (5) degül-ki Barbaroşo gibi **[İ2 285]** ḫırsız[1371]

[1331] etdürdi: İ2 etdirüp, V etdirdi
[1332] Cezāyirüñ: İ2, P Cezā’irüñ
[1333] olup: -İ1, -İ2, -V
[1334] nev şehre döndi: -P
[1335] Cezāyirüñ: V, P Cezā’irüñ
[1336] yer: İ2 yeri
[1337] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[1338] ṣoyıldı: İ1, İ2 ṣoyuldı
[1339] göre: -P
[1340] ṭaşı: -V
[1341] żabṭ: İ2 ẕabṭ
[1342] Ḫayre’d-dīn: -P
[1343] eyledüklerinde: P oldı
[1344] kāfirüñ: İ2, V kāfiriñ
[1345] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[1346] kāfiri: İ2, V, P kāfiriñ
[1347] Ḫayre’d-dīn: -P
[1348] eyledüm-ki: İ1 eyledim-ki
[1349] ḳażāya: İ2, V ġazāya
[1350] ol: -V, -P
[1351] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[1352] altındandur: İ2 altındandır
[1353] gözedüp: -P
[1354] iderler idi: P iderlerdi
[1355] Ḫayre’d-dīn: -P
[1356] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[1357] bildürür: İ1, V bildirür
[1358] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük: -P
[1359] biz: P bu yaña
[1360] burclarıñdur: İ1 burclarıñdır, P burclaruñ
[1361] hemān: -P
[1362] ḳraldur: İ1 ḳraldır
[1363] kāfirüñ: İ2 kāfiriñ
[1364] ḳarnına: İ2 ḳazına
[1365] ḳuvvet ṣāḥiblerine: -P
[1366] ladron: İ1 lavorun
[1367] adam: İ1, V ādem
[1368] daḫı: -P
[1369] gelmeksizin: P gelmeden
[1370] olmadı: İ2, V, P olamadı
[1371] gibi ḫırsız: -P

deyüp kemāl-i mertebe ġażabından (6) kāfir iken yehūdī oldı. **[P 109a]** Şimdi yanında olan büyük (7) köpekler daḫı cehennem seyfleri[1372] baş zemīne ṣalup (8) bir cevāb etmediler. Vaḳtā ki ḳraluñ bir miḳdār taḥavvüri (9) geçdükde[1373] cehennem seyflerine eytdi siz de söyleñ baḳalum[1374] (10) ne-dersiñüz hīç bu[1375] olacaḳ şey-midür[1376] dedükde[1377] içinden (11) birisi ki ḳapudan paşası idi ammā ġāyet **[V 113a]** umūr-dīde- (12) vār tedbīr[1378] ṣāḥibi kāfir idi başın yuḳarı[1379] ḳaldırup (13) eytdi: Devletlü ḳral destūrıñuz olursa ben (14) ḳulıñuz daḫı bir iki çift söz söyleyüm ammā ḳralımuñ (15) tab‘-ı nā-pāklarına muvāfıḳ-mı olsun yoḫsa cevāb[1380] **[İ1 232b]** (1) röẓon-mı olsun dedükde ḳral eytdi: Yoḳ hemān ḥaḳ (2) cevāb olsun ṭabī‘ate muvāfıḳ cevābdan bir māḥāl[1381] añlamaz[1382] (3) dedükde yine ḳapudan paşa ya‘nī[1383] cenaral eytdi: Devletlü (4) ḳralum[1384] ben ḳuluñ söylerüm ammā ṣoñra ḫāṭır göñül ber-ṭarafdur (5) dedükde ḳral daḫı tekrār-be-tekrār iẕn virüp mandolozuñ (6) murdār başına yemīn idüp saña bir żararum[1385] ziyānum[1386] (7) ṭoḳanmaz. Hemān söyle baḳalum[1387] **[İ2 286]** dedükde cenaral[1388] daḫı (8) kendüsin kemāl-i mertebe ṣuġurya eyledükde[1389] ol zamān[1390] (9) cenaral iki dizi üzerine[1391] gelüp eytdi: Diñleyindi[1392] (10) ḳralum[1393] Barbaroşo deyüpde geçivirme ummaduġın[1394] (11) ṭaş baş yarar daḫı ejderhā yılandan[1395] olurmış (12) derler daḫı[1396] itme dervīş-i ‘abā-puşa ḥaḳāretle naẓar (13) o da ḥālince fenā memleketinüñ şāhı[1397] geçer mażmūnınca (14) dime ki[1398] ḳal‘a [u] burc almaḳ hemān senüñ gibi ḳuvvet ṣāḥibi (15) ḳrallara **[P 109b]** maḫṣūṣdur. Ḳaçan[1399] bir şeyüñ vaḳti sā‘ati **[İ1 233a]** (1) geldükde cüz’īce şeyi sebeb olup alınur daḫı az (2) ‘asker ile çoḳ ‘askerüñ[1400] bozılması[1401] ‘ayb [u] ‘aceb (3) olmaya iş ḳumanda tedbīrdedür dedi. Evvelā sen (4) dirsen-ki[1402] ol burclar gibi āteşler burclara Barbaroşo (5) ne ḳādirdir[1403] yaḳın olmaga[1404] dirsen[1405] sözüñ gerçekdür ammā[1406] düşmān (6) aña varup-da borıḳo gibi alabanda alabandaya dögüşmez. (7) Meger ki ḳuvvetlü armada ṣāḥibi ola dedi[1407] lākin[1408] adam[1409] bir şeyden (8) ḫavf ider.

[1372] cehennem seyfleri: -P
[1373] geçdükde: İ2, V geçdikde
[1374] baḳalum: İ2 baḳalım
[1375] bu: -P
[1376] şey-midür: P iş-midür
[1377] dedükde: İ1, P dedikde
[1378] tedbīr: İ2 tedbīre
[1379] yuḳaru: İ1, İ2 yuḳarı
[1380] cevāb: -P
[1381] māḥāl: İ2, V māl
[1382] ṭabī‘ate muvāfıḳ cevābdan bir māḥāl añlamaz: -P
[1383] yine ḳapudan paşa ya‘nī: -P
[1384] ḳralum: İ1 ḳralım
[1385] żararum: V ẓararum
[1386] ziyānum: İ1 ziyānım
[1387] baḳalum: İ1, İ2 baḳalım
[1388] cenaral: İ2 cenaraluñ
[1389] eyledükde: İ2 eyledikde
[1390] ol zamān: P ol-zamān
[1391] üzerine: P üzre
[1392] diñleyindi: İ2, V, P diñlendi
[1393] ḳralum: İ1 ḳralım
[1394] ummaduġın: P ummaduġıñ
[1395] yılandan: İ2, V, P ılandan
[1396] derler daḫı: -P
[1397] şāhı: P sulṭān
[1398] dime ki: İ1 dime-ki, -P
[1399] ḳaçan: P ammā ḳaçan
[1400] ‘askerüñ: İ1 ‘askerin
[1401] bozılması: İ1 bozulması, İ2 bozalması
[1402] dirsen-ki: İ2, V dersen-ki
[1403] ḳādirdir: İ2, V, P ḳadar
[1404] olmaga: İ2, V olmaya, P evvelā sen
[1405] dirsen: İ2 dirsin
[1406] ammā: -İ1, -İ2, -V
[1407] dedi: -P
[1408] lākin: İ2, V lākin
[1409] adam: İ1, V ādem

Ol burclarun[1410] ölümi laġumdandur[1411] (9) kim bilür şu uyur düşmān uyumaz feḥvāsı[1412] üzre[1413] gicelikde (10) firḳaṭalarla adaya[1414] ‘asker **[İ2 287]** döküp-de laġumları żabṭ[1415] [u] (11) rabṭ eylediler ise[1416] hīç ġayrı cenge bile iḳtiżāsı[1417] (12) bu ḳadar dedi.[1418] **[V 113b]** Lākin[1419] şimdi tedbīr oldur ki beş pāre çekdiri (13) gemilerine bir miḳdār zād [u] zaḫīre daḫı ceb-ḫāne ālāt-ı cenk (14) ḳorsañuz da o[1420] bahāne ile Cezāyire[1421] ṭoġru giderler. Hem (15) ḫiẕmete gitmiş olurlar hem baḳarlar ne var ne yoḳ dedi. Andan **[İ1 233b]** (1) eytdi: İşte devletlü ḳralum[1422] benüm bildigüm[1423] budur bākī siz (2) a‘lemsiz dedükde ḳral eytdi: Her sözüñ yerlü yerinde begendüm[1424] (3) ammā şu beş pāre çekdiri gemisin gönderdügin begendüm (4) dedi.[1425] zīrā anuñ-çün ki şimdi[1426] biz aña beş pāre çekdiri (5) gemisi[1427] göndersek bize göre büyük ‘ırż alçaḳlıġıdur. (6) Çekdiri gemileri gitmez illā büyük ḫiẕmete giderler hem (7) Barbaroşo pāye[1428] ḳaṭl[1429] ider[1430] İspanya Ḳralı taḥḳīḳ **[P 110a]** benden (8) ḫavf idermiş. Burclara zād [u] zaḫīre bile olur olmaz (9) gemilere ḳoyup göndermedi illā çekdiri gemileri-y-ile gönderdi[1431] (10) deyü iftiḫārından ḳoltuġına ḳarpuz ṣıġmaz olur. Bā-ḫuṣūṣ-ki (11) çekdiri geminüñ pāyesi ḳalyondan yuḳarıdur **[İ2 288]** hem sen[1432] (12) deñiz adamı[1433] olacaḳsın hem şu ḳadar[1434] bunca[1435] şeyden ḫaberüñ (13) yoḳdur dedi.[1436] Evvelden aña[1437] dāyim[1438] zād [u] zaḫīre aña[1439] barça gemileri (14) götürür yine anlar götürsün[1440] dedi.[1441] Bizüm Barbaroşo gibi (15) ladrondan pākımuz nedür[1442] dedükde şimdi[1443] cenaral eytdi: **[İ1 234a]** (1) Devletlü ḳralum[1444] barça gemileri gider ammā geleceklerine kefīl olamam[1445] (2) dedükde ḳraldur[1446] pür-āteş olup neden bildüñ gelmeyeceklerin[1447] dedükde[1448] (3) cenaral eytdi: Andan bilürüm-ki[1449] Barbaroşonuñ şimdi (4) otuz ḳırḳ pāre ġalyaṭası vardur ki senüñ pāye ḳatil[1450] (5) eyledügin çekdiri gemilerinden bile[1451] pervāsı

[1410] burclaruñ: İ1, İ2 burclarıñ, P burclaruñ
[1411] laġumdandur: İ1 laġumdandır
[1412] feḥvāsı: P feḥvāsınca
[1413] üzre: -P
[1414] adaya: -P
[1415] żabṭ: İ2 ẓabṭ
[1416] eylediler ise: P eyledi-y-iseler
[1417] iḳtiżāsı: V iḳtiẓāsı
[1418] dedi: -P
[1419] lākin: İ2, V lākin
[1420] o: P ol
[1421] Cezāyire: V, P Cezā’ire
[1422] ḳralum: İ1, V ḳralım, P ḳral
[1423] bildigüm: İ1, İ2, V bildigim
[1424] begendüm: -P
[1425] dedi: -P
[1426] anuñ-çün ki şimdi: -P
[1427] gemisi: İ2 gemisin, -P
[1428] pāye: P pāyelenüp
[1429] ḳatl: İ1 ḳatil
[1430] ḳaṭl ider: -P
[1431] illā çekdiri gemileri-y-ile gönderdi: -P
[1432] çekdiri geminüñ pāyesi ḳalyondan yuḳarıdur hem sen: -P
[1433] adamı: İ1 ādemi
[1434] şu ḳadar: -P
[1435] bunca: -İ1, -İ2, -V
[1436] dedi: -P
[1437] aña: -P
[1438] dāyim: İ1, İ2, P dā’im
[1439] aña: -İ1, -İ2, -V
[1440] götürsün: İ2, V, P götürsin
[1441] dedi: -P
[1442] nedür: İ1 nedir, İ2 yoḳdur
[1443] şimdi: -P
[1444] ḳralum: İ1 ḳralım
[1445] olamam: İ2, P olmam
[1446] ḳraldur: İ1 ḳraldır, V ḳral
[1447] gelmeyeceklerin: -P
[1448] dedükde: P dedi
[1449] bilürüm-ki: V bilürüm ki
[1450] ḳatil: İ2, V, P ḳatl
[1451] bile: -İ1

yoḳdur. Sen (6) Barbaroşodan gözüñ[1452] pek aç dedükde ḳraldur[1453] ziyāde (7) taḥavvüre gelüp eyitdi: Var ise bu bizüm cenaral Barbaroşo (8) ile bir ḳan ucu olmaḳ gerekdür[1454] zīrā pek ġayretüñ[1455] güder. (9) Şöyle-ki kemāl-i mertebe ḳorḳusından[1456] ne-şekl medḥ idecegin (10) bilmeyorur[1457] ḳayırur.[1458] Neyleyem saña bir żararum[1459] doḳunmaḳ bābında **[V 114a]** (11) mandolozuñ[1460] ḳuncolozuñ murdār başına yemīn etdüm[1461] (12) yoḫsa şimdi senüñ daḫı ḳarnına[1462] ıspaṭayı ṣoḳardum. **[İ2 289]** (13) Çıḳ bire ḫayr söylemez deyü cenarali daḫı[1463] dīvāndan (14) koġdı. Şimdi gelelüm[1464] ḳraldur[1465] on pāre barçaya zād [u] zaḫīre (15) daḫı ālāt-ı cenk[1466] ḳoyup tenbīh etdiler ki varıñuz bunı Cezāyirde[1467] **[İ1 234b]** (1) olan cezīre burcuna daḫı[1468] Ṣan Pavlo burcuna **[P 110b]** boşalduñ. (2) Hem baḳuñ ḫaber aluñ[1469] Barbaroşo ne iş üzerindedür dedi. (3) Şimdi ḳışşayı ne dirāz idelim.[1470] Barçalardur[1471] günlerde (4) bir gün Barṣolonadan çıḳup ‘azm-i Cezāyir eyleyüp[1472] gelmekde. (5) Ammā gör ḥikmeti kim barçalar Barṣolonadan çıḳmaḳsızın[1473] (6) beş altı gün evvel[1474] bir Cezāyir teknesi ḳorṣan olmaḳ üzre (7) Barṣolanadan çıḳmış bir burun tütüni yükli Cinovvaya[1475] (8) gider[1476] bir ṭarṭana alup meẕkūr Cezāyire gelicek zaḫīre (9) ceb-ḫāne yükli İspanya barçalarından üç gün evvel (10) ol ġanīmet ṭarṭanasın Cezāyire götürmişler idi. (11) Meger[1477] ol ṭarṭananuñ re’īsi[1478] ol ẕikr eyledügimüz[1479] şeylerden[1480] (12) hep[1481] ḫaberleri[1482] var idi. Ḫayre’d-dīn[1483] Paşa merḥūmuñ[1484] isem[1485] (13) dāyimā[1486] ‘ādetlerinden idi-ki Cezāyire yeñi gelen esīr (14) kāfirleriñ yā tekne re’īsinden[1487] yāḫūd[1488] bir[1489] bellü başlu (15) söz añlar kāfir var ise ḥużūrına **[İ2 290]** getürüp **[İ1 235a]** (1) kāfir yaḳası ḥavādiṣlerinden daḫı ne var ne yoḳ[1490] (2) geregi gibi su’āl idüp her şeyden[1491] ḫaber-dār[1492] olurdı. (3) Şimdi ol ṭarṭananuñ re’īsin[1493] daḫı[1494] Ḫayre’d-dīn[1495] Paşa ḥużūra[1496] (4)

[1452] gözüñ: İ1 göziñ
[1453] ḳraldur: İ1 ḳraldır
[1454] gerekdür: İ1 gerekdir
[1455] ġayretüñ: İ1, P ġayretin
[1456] ḳorḳusından: İ1, İ2 ḳorḫusından, V ḳorḳısından
[1457] bilmeyorur: İ2 bilmeyüp
[1458] ḳayırur: -İ1, -V, -P
[1459] żararum: V ẓararum
[1460] mandolozuñ: İ2, V, P mandoloz
[1461] etdüm: P etdim
[1462] ḳarnına: P ḳarnıña
[1463] cenarali daḫı: -İ2, -V, -P
[1464] gelelüm: İ1, İ2, V gelelim
[1465] ḳraldur: İ1 ḳraldır
[1466] cenk: -İ2
[1467] Cezāyirde: İ2, V, P Cezā’irde
[1468] daḫı: P ve
[1469] ḫaber aluñ: -P
[1470] ḳışşayı ne dirāz idelim: -P
[1471] barçalardur: İ1 barçalardır
[1472] eyleyüp: P idüp
[1473] çıḳmaḳsızın: P çıḳmadan
[1474] evvel: -P
[1475] Cinovvaya: V Cinovaya
[1476] Cinovvaya gider: -P
[1477] idi meger: -P
[1478] re’īsi: -İ1, -İ2, -V
[1479] eyledügimüz: İ2, V eyledigimüz, P olunan
[1480] şeylerden: P kelāmlardan
[1481] hep: -P
[1482] ḫaberleri: P ḫaberi
[1483] Ḫayre’d-dīn: -P
[1484] merḥūmuñ: -P
[1485] isem: P ise
[1486] dāyimā: İ1, İ2, P dā’imā
[1487] re’īsinden: P re’īsin
[1488] yāḫūd: P yā
[1489] bir: -P
[1490] ḥavādislerinden daḫı ne var ne yoḳ: -P
[1491] her şeyden: -P
[1492] ḫaberdār: P ḫaberin
[1493] re’īsin: P re’īsinden
[1494] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[1495] Ḫayre’d-dīn: -P
[1496] ḥużūra: P ḥużūrına

getürdüp[1497] kāfir yaḳasınuñ[1498] aḥvāllerinden[1499] ne var ne yoḳ (5) deyü su'āl eyledüklerinde[1500] ṭarṭananuñ re'īsi daḫı (6) ḳraluñ Barṣolonada olup Cinova üzerine[1501] gidecegini (7) daḫı Cezāyirde olan cezīre burcu ile Ṣan Pavlo[1502] (8) burcunı[1503] Barbaroşo aldı deyü gelüp ḳrala söyleyen (9) kāfirüñ[1504] ḳarnına ıspaṭa ṣoḳup öldürdügin cenaral[1505] daḫı (10) senüñ ḥaḳḳuñda ḳralın aṭup ṭuṭup[1506] seni taḥḳīr **[V 114b]** (11) eyledügin daḫı cenaral senüñ ḥaḳḳuñda ruvẓun söyleyüp[1507] (12) ḥaḳḳı[1508] ketm etmedüginden ḳraluñ gücüne gelüp cenarali (13) koġduġundan daḫı on pāre barça ki zād [u] zaḫīre[1509] (14) ve ceb-ḫāne[1510] yüklü[1511] olmaḳ üzre bu gün-de yarın-da bu ṭarafa[1512] (15) gelmelerin daḫı cenaral beş pāre çekdiri gemileri **[İ₁ 235b]** (1) **[P 111a]** gitsün barça gitmesün. Zīrā Barbaroşonuñ büyük (2) ġalyaṭaları vardur iḫtimāldür bir yüz ḳaralıġı ideler[1513] dedükde (3) ḳral daḫı istihzā yüzünden eyitdi: Var-ise bizüm cenaral (4) Barbaroşo ile bir aḳrabālıġı **[İ₂ 291]** olmaḳ gerekdür zīrā ḫavfından (5) ne-şekl[1514] medḥ idecegin bilmeyorur.[1515] Çekdiri[1516] gemisi isem (6) bir umūr-ı mu'aẓẓam olan yire[1517] gider yoḫsa Barbaroşo(7) gibi ladrondan bizüm ne pākımuz var ki çekdiri[1518] gemi göndü- (8) relim-de[1519] düşmāna pāye[1520] virelüm.[1521] Var aña göre ḳıyās eyle-ki (9) ne-şekl ferāset ṣāḥibi cenarale māliküz deyüp masḫaralıġa (10) alduġın daḫı cenaral-de ġażaba gelüp barçaları[1522] Cezāyire[1523] (11) gönderürsüñ[1524] ammā bu ṭarafa geleceklerine kefīl olamam. Bar- (12) baroşoya büyük[1525] peşkeşdür[1526] deyü söyledügin daḫı (13) ḳraldur[1527] ziyāde ġażaba[1528] teḥevvüre[1529] gelüp yıḳıl bire ḫayr söylemez. Neyleyüm (14) eger[1530] mandolozuñ[1531] başına yemīn etdüm[1532] saña żararum[1533] doḳunmaz[1534] deyü (15) yoḫsa[1535] şimdi[1536] senüñ ıspaṭayı ḳarnıña ṣoḳardum[1537] deyü[1538] **[İ₁ 236a]** (1) söküp ḳoġduġın. El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelim[1539] İspanya (2) ḳralınuñ ol dīvānda

---

[1497] getürdüp: P getürüp
[1498] yaḳasınuñ: P yaḳasında
[1499] aḥvāllerinden: -P
[1500] eyledüklerinde: P eyledükde
[1501] üzerine: -P
[1502] Cezāyirde olan cezīre burcu ile Ṣan Pavlo: -P
[1503] burcunı: P burcları
[1504] kāfirüñ: İ₂, V kāfiriñ
[1505] cenaral: -İ₁, -İ₂, -V
[1506] ṭuṭup: İ₂, V duṭup
[1507] ḥaḳḳuñda ḳralın aṭup ṭuṭup seni taḥḳīr eyledügin daḫı cenaral senüñ ḥaḳḳuñda ruvẓun söyleyüp: -P
[1508] ḥaḳḳı: P ḥaḳḳuñ
[1509] ki zād [u] zaḫīre: P zaḫīre
[1510] ve ceb-ḫāne: -P
[1511] yüklü: İ₁, V yükli, -P
[1512] olmaḳ üzre bu gün-de yarın-da bu ṭarafa: -P
[1513] ideler: P ola
[1514] ne-şekl: P nice
[1515] bilmeyorur: İ₁ bilmeyor, İ₂ bilmeyüp, P bilmez
[1516] çekdiri: İ₂ V çekdirir
[1517] yire: V yere
[1518] çekdiri: İ₂, V çekdirir, -P
[1519] gemi göndürelim-de: İ₂, V gemi gönderelim de, -P
[1520] düşmāna pāye: -P
[1521] virelüm: İ₁, V virelim, -P
[1522] var aña göre ḳıyās eyle-ki ne-şekl ferāset ṣāḥibi cenarale māliküz deyüp musaḫaralıġa alduġın daḫı cenaral-de ġażaba gelüp barçaları: -P
[1523] Cezāyire: İ₂, V, P Cezā'ire, -P
[1524] gönderürsüñ: İ₁ gönderürsiñ, -P
[1525] ammā bu ṭarafa geleceklerine kefīl olamam Barbaroşoya büyük: -P
[1526] peşkeşdür: İ₁ peşkeşdir, -P
[1527] deyü söyledügin daḫı ḳraldur: -P
[1528] ġażaba: -P
[1529] teḥevvüre: -İ₁, -İ₂, -V
[1530] eger: -İ₁, -İ₂, -V
[1531] mandolozuñ: İ₂ mandolozıñ
[1532] etdüm: P etsem
[1533] żararum: İ₂, V ẓararum
[1534] doḳunmaz: İ₂, V ṭoḳunmaz
[1535] saña żararum doḳunmaz deyü yoḫsa: -P
[1536] şimdi: -İ₂, -V, -P
[1537] ṣoḳardum: İ₁ ṣoḳardım
[1538] deyü: P deyüp
[1539] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: İ₂ cümlesin beyān eyledi, -P

Ḫayre’d-dīn[1540] Paşanuñ[1541] ḥaḳḳında her ne (3) söylendi ise bir ḥarf ziyāde ve-lā bir ḥarf noḳṣān (4) olmamaḳ üzre naḳīr [u] ḳıṭmīr[1542] ol ṭarṭananuñ re’īsi Ḫayre’d-dīn[1543] (5) Paşaya naḳl [u] beyān eyledi. Andan[1544] Ḫayre’d-dīn[1545] Paşa daḫı bu ḫaberlerden[1546] (6) işidüp[1547] vāfir mesrūr olup **[İ2 292]** ol cenaralden[1548] ötüri vāfir[1549] içün[1550] du‘ā (7) eyleyüp[1551] Allāhu Te‘ālā İslam-ile müşerref eyleyüp bizüm içün (8) eyledügi himmet ‘inda’llāh ḳatında[1552] maḳbūl ola daḫı deyüp[1553] ḳralınuñ (9) yanında bizüm içün söyledügi sözler bizüm üçün[1554] s̲übūt (10) bulup ḳralı rūzigār altında ḳalup kendi rūzigār (11) üzerine çıḳa deyüp laṭīfe **[V 115a]** yüzinden bir miḳdār z̲evḳlendiler.[1555] (12) Ṭarṭananuñ re’īsine bir iki doblon baḫşīş virüp[1556] vardiyana (13) tenbīh etdi-ki[1557] ṭarṭananuñ re’īsin bir ẓor işe ḳoşa (14) dedi.[1558] Andan üçünci gün nerdesin[1559] ol z̲ikr eyledigimüz[1560] (15) on pāre barça[1561] gönderdi. Ol zamān Ḫayre’d-dīn[1562] Paşa **[İ1 236b]** (1) cezīre burcuna forṣa İspanyol **[P 111b]** bandırası[1563] var[1564] dikdi. (2) Barçalar daḫı burca ṭoġru yanaşdıḳça baḳsalar ki ‘ādet (3) üzre İspanyol ṣancaġı[1565] var sevindiler ammā öbir[1566] (4) Ḫayre’d-dīn[1567] Paşanuñ yıḳduġı Ṣan Pavlo burcuñ yerinde göre- (5) mediler. Hevā[1568] ḳılarov açıḳ puṣ degül-ki[1569] görünmeye[1570] el-ḥāṣıl (6) eyüce seçelüm[1571] deyü ṭop altına girmeli oldılar. Hele (7) fondo[1572] idüp yaṭdılar. Şimdi gelelüm[1573] on pāre **[İ2 293]** ġalyaṭa Ḫayre’d-dīn[1574] (8) Paşanuñ ḥāżır[1575] [u] müḥeyyā idi[1576] yelkeni baġlanmış ṣuyı alınmış levendi ḳoyulmış[1577] sefere (9) gitmek üzreler idi. Hemān ol sā‘at Ḫayre’d-dīn[1578] Paşa (10) Sinān Ḳapudanı ḥużūra çaġırup du‘ā [u] s̲enā etdükden[1579] (11) ṣoñra eytdi: Deñizindi[1580] oġullar göreyüm[1581] sizi sizler naṣīb içün[1582] (12) aramaġa gidersiñüz. İşte el-ḥamdü li’llāh naṣīb sizüñ ayaġıñuza (13) geldi ve anlaruñ[1583]

[1540] Ḫayre’d-dīn: -P
[1541] Paşanuñ: P Paşa
[1542] naḳīr [u] ḳıṭmīr: -P
[1543] Ḫayre’d-dīn: -P
[1544] andan: -İ1, -İ2, -V
[1545] Ḫayre’d-dīn: -P
[1546] ḫaberlerden: P ḫaberleri
[1547] işidüp: -İ1, -İ2, -V
[1548] cenaralden: P cenaral
[1549] ötüri vāfir: -P
[1550] içün: -İ1, -İ2, -V
[1551] eyleyüp: P idüp
[1552] ḳatında: -P
[1553] deyüp: -İ1, -İ2, -V
[1554] bizüm içün: -İ2, -V
[1555] ḳralınuñ yanında bizüm içün söyledügi sözler bizüm üçün subūt bulup ḳralı rūzigār altında ḳalup kendi rūzigār üzerine çıḳa deyüp laṭīfe yüzinden bir miḳdār z̲evḳlendiler: -P
[1556] bir iki doblon baḫşīş virüp: İ2 ġārişe ḳoşmahiç deyü
[1557] etdi-ki: İ2 idüp, P eyledi-ki
[1558] ṭarṭananuñ re’īsin bir ẓor işe ḳoşa dedi: İ2 çıḳarup bir iki ṭoblon baḫşīş virüp uryan ile gönderdi
[1559] nerdesin: İ1, İ2 neredesin
[1560] eyledigimüz: P olınan
[1561] barça: P barçalar
[1562] Ḫayre’d-dīn: -P
[1563] bandırası: İ1 bandarası, P bandurası
[1564] var: -P
[1565] dikdi barçalar daḫı burca ṭoġru yanaşdıḳça baḳsalar ki ‘ādet üzre İspanyol ṣancaġı: -P
[1566] öbir: P ol bir
[1567] Ḫayre’d-dīn: -P
[1568] hevā: İ2, V ḥevā
[1569] degül-ki: İ1 degül-ki
[1570] hevā ḳılarov açıḳ puṣ degül-ki görünmeye: -P
[1571] seçelüm: İ1, İ2, V seçelim
[1572] fondo: İ2, P fonda, V fondı
[1573] gelelüm: İ1, İ2 gelelim
[1574] Ḫayre’d-dīn: -P
[1575] ḫāżır: V ḫāzır
[1576] idi: -İ1, -İ2, -V
[1577] yelkeni baġlanmış ṣuyı alınmış levendi ḳoyulmış: -P
[1578] Ḫayre’d-dīn: -P
[1579] etdükden: İ2, V etdikden
[1580] deñizindi: P deñiz imdi
[1581] göreyüm: İ1, İ2 göreyim
[1582] içün: -İ1, -İ2, -V
[1583] anlaruñ: İ1, İ2 anlarıñ

ḳıṣṣasın ṭarṭana re’īsinden istimā‘ (14) eyledügi gibi re’īslere naḳl idince re’īsler daḫı[1584] hemān (15) ol sā‘at-i[1585] mübārekde on pāre tekne olmaḳ üzre **[İ₁ 237a]** (1) ‘avanṭa[1586] idüp üzerlerine ḳaraḳuş gibi süzüldiler. Hevā[1587] (2) daḫı südlimanlıḳ idi. Tamām teknelerdür[1588] varup barçalara (3) yaḳlaşduḳda burcdan İspanyol ṣancaġın indirüp[1589] (4) forṣa İslām ṣancaġı dikilüp barçalaruñ[1590] üzerine (5) öyle bir ṭop alabandası urdılar ki ma‘āẕa’llāh deñizi (6) çorba ḳazanı gibi ḳaynadup şöyle-ki[1591] barçalaruñ[1592] (7) kiminüñ ṣabadırası kiminüñ tirenkiṭesi kiminüñ (8) mayışṭırası kiminüñ **[İ₂ 294]** mizanası ḫulāṣa-yı kelām hep (9) ṭop[1593] ṭaşı-y-ıla [1594] uçurdılar. Anlar daḫı[1595] burcuñ üzerinde (10) dikilen İspanyol bandırasına[1596] aldandılar. Ol sebebden (11) evvelki ‘ādet üzre eyüce ṭop **[V 115b]** altına girdiler ki (12) yük boşaltmaġa[1597] āsān ola. Şimdi yaṭmış oldılar[1598] (13) baḳdılar ki[1599] Ṣan Pavlo burcı[1600] yerinde yoḳ ol zamān kāfirlerüñ[1601] (14) ‘aḳlı başından gidüp ṣalpa itmek murād eylediler ammā çi (15) **[P 112a]** fāyide şöyle-ki[1602] mūm söndürecek[1603] rūzigār yoḳ idi.[1604] **[İ₁ 237b]** (1) Barçalar isem[1605] her biri bir[1606] ḳoca[1607] müfret filaboṭlar idi olur (2) olmaz rūzigārı[1608] aynına almazlar idi. Meger ṭūfān-ı Nūḥ ola (3) ġalyaṭalar daḫı cihān-ı fī-sebīli’llāha bilüp[1609] varup ol[1610] her biri (4) bir[1611] barçaya[1612] çaṭup her biri bir leşi[1613] yan ḳayaġı gibi barçalaruñ[1614] yanı (5) başlarına[1615] aṣılup ġāzīlerüñ[1616] yaraḳ ḳabżaları[1617] aġızlarında (6) ṭırmaşup bordodan yuḳarı[1618] çıḳup kāfirleri mayna[1619] (7) etdürdiler.[1620] Andan barçaları yedeklerine alup bir miḳdār (8) kürekle sürükleyüp getürürken rūzigār daḫı alup (9) yelken idüp[1621] ān-ı vāḥidiñ içinde barçaları[1622] getürüp (10) limana ṣoḳdılar ve ‘aẕīm şenlik şādmānlıḳ etdiler.[1623] (11) Andan[1624] ve eger sāyil su’āl ider ise cezīre **[İ₂ 295]** burcundan meẕkūr (12) on pāre barçalarıñ üzerine ṣaġılan ṭop[1625] (13) alabandaları[1626] bā-

[1584] anlaruñ ḳıṣṣasın ṭarṭana re’īsinden istimā‘ eyledügi gibi re’īslere naḳl idince re’īsler daḫı: -P
[1585] sā‘at-i: İ₂ sā‘atde
[1586] ‘avanṭa: İ₂ ‘avanda
[1587] hevā: İ₁, İ₂ ḥevā
[1588] teknelerdür: İ₁ teknelerdir, P tekneler
[1589] indirüp: P indürüp
[1590] barçalaruñ: İ₁, İ₂ barçalarıñ
[1591] şöyle-ki: -P
[1592] barçalaruñ: İ₁, İ₂ barçalarıñ
[1593] ḫulāṣa-yı kelām hep ṭop: -P
[1594] ṭaşı-y-ıla: İ₂ ṭaşı, -P
[1595] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[1596] bandırasına: İ₁ bandarasına
[1597] boşaltmaġa: İ₂, V boşaltmaġa
[1598] burcuñ üzerinde dikilen İspanyol bandırasına aldandılar ol sebebden evvelki ‘ādet üzre eyüce ṭop altına girdiler ki yük boşaltmaġa āsān ola şimdi yaṭmış oldılar: -P
[1599] baḳdılar ki: P baḳıp gördiler ki
[1600] burcı: V, P burcu
[1601] kāfirlerüñ: İ₂ kāfirleriñ
[1602] şöyle-ki: -P
[1603] söndürecek: V, P söyündürecek
[1604] idi: -P
[1605] isem: P ise
[1606] bir: -İ₁, -İ₂, -V
[1607] ḳoca: -P
[1608] rūzigārı: İ₁ rūzigār
[1609] bilüp: -İ₁, -İ₂, -V
[1610] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[1611] her biri bir: -P
[1612] barçaya: P barçalara
[1613] her biribir leşi: -İ₁, -İ₂, -V
[1614] barçalaruñ: İ₁, İ₂ barçalarıñ
[1615] yanı başlarına: P yanlarına
[1616] ġāzīlerüñ: P ġāzīler
[1617] ḳabżaları: V ḳabẓaları
[1618] yuḳarı: P yuḳaru
[1619] mayna: İ₂ manya
[1620] etdürdiler: İ₁ iddürdiler, İ₂, V itdirdiler
[1621] yelken idüp: -V, -P
[1622] barçaları: -P
[1623] etdiler: P idüp
[1624] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[1625] ve eger sāyil su’āl ider ise cezīre burcundan meẕkūr on pāre barçalarıñ üzerine ṣaġılan ṭop: -P
[1626] alabandaları: İ₂ alabadaları, -P

ḫuṣūṣ-ki yaḳın ola. Hīç yaġa berāber (14) ṭop ṭaşı raş gelüp niçün[1627] barçalaruñ[1628] öyle[1629] ḫırṭallı[1630] (15) ṭoplarla cümlesi olmaz ise bārī bir iki üç ṭanesi **[İ₁ 238a]** (1) niçün ġarḳ olmadı[1631] dinilür[1632] ise Ḫayre'd-dīn Paşa ṭopçılara (2) tenbīh eylemiş idi-ki ṣaḳınuñ barçaları ġarḳ etmek (3) niyyetinen ṭop aṭmayasız, hemān yuḳarı aṭasız (4) zīrā içinde olan[1633] şeyler[1634] bize lāzımdur dimiş idi. (5) Ol sebebden baṭırmadılar zīrā niçün kim istiḫrāca (6) gelmiş sāyil ḳaçan[1635] bu[1636] sözde münāsebet bulmaduḳlarında (7) mü'ellifüñ ḥamāḳatına ḥaml iderler. Ol sebebden biz daḫı yolı-y-ıla (8) şerḥ eyledük şimdi yine sözimüze[1637] rücū' idelüm.[1638] Ol (9) zamān[1639] barçaları boşalṭdılar[1640] şöyle-ki metā'yı ḳoyacaḳ (10) maḫzen bulamadılar bu ḳadar zād [u] zaḫīre bārūt ṭop (11) ṭaşı palankete[1641] zencīr[1642] gün-ā-gün cenk ālātları-ki (12) ḥesāba gelmezdi eger aḳçe ile alınmaḳ lāzım gelse (13) ol on pāre **[V 116a]** barçada olan eşyā belkim[1643] bir milyon (14) aḳçe ile vücūda gelmezdi. **[İ₂ 296]** İmdi Ḫayre'd-dīn[1644] Paşa müsehhilü'l- (15) umūr olan Cenābu'l-bārī ḥażretlerine[1645] gicelerde **[İ₁ 238b]** (1) yüzin yerlere sürüp ḥamd-ı fırāvān idüp aġlardı ve[1646] eydürdi ki[1647] (2) yā Rabb ḳuvvet nuṣret virici sensin ben senüñ bir 'abd-i (3) ża'īf ḳuluñam İslāma sen nuṣret vir deyü gicelerde[1648] gözine (4) uyḫu girmez idi. Bu siyāḳ üzre dīn-i mübīn (5) uġrına[1649] başın fedā **[P 112b]** eylemiş idi ve on pāre barçadan (6) üç yüz[1650] elli beş kāfir ṣaġ aldılar. Ḳuṣūr[1651]-ı mā-bāḳīsi (7) hep ḳılıçdan geçdiler. Andan Ḫayre'd-dīn[1652] Paşa ol on (8) ḳıṭ'a barçalaruñ[1653] üzerine ḳumandantı olan (9) ḳapudanı ḥużūra ḳıġırup 'ādet-i ḳadīmesi üzre (10) kāfir yaḳasınuñ ba'żı ḥavādiṣlerinden su'āl eyledükde[1654] (11) kāfir ḳapudanı daḫı bu barçalaruñ[1655] gelmesin daḫı (12) İspaniyye ḳralınuñ dīvānda Ḫayre'd-dīn Paşa ḥaḳḳında (13) söyledügi sözleri daḫı[1656] cenaral ḥaḳḳı kim etmeyüp (14) Ḫayre'd-dīn Paşanuñ ḥaḳḳında ḥaḳḳı söyleyüp[1657] barçaları (15) gönderürsüñ.[1658] Ammā geleceklerine kefīl

[1627] bā-ḫuṣūṣ-ki yaḳın ola hīç yaġa berāber ṭop ṭaşı raş gelüp niçün: -P
[1628] barçalaruñ: İ1, İ2 barçalarıñ, -P
[1629] öyle: -P
[1630] ḫırṭallı: İ1, İ2 ḥırṭallı, -P
[1631] ṭoplarla cümlesi olmaz ise bārī bir iki üç ṭanesi niçün ġarḳ olmadı: -P
[1632] dinilür: İ1, İ2 denilür, -P
[1633] ise Ḫayre'd-dīn Paşa ṭopçılara tenbīh eylemiş idi-ki ṣaḳınuñ barçaları ġarḳ etmek niyyetinen ṭop aṭmayasız, hemān yuḳarı aṭasız zīrā içinde olan: -P
[1634] şeyler: İ2 şeylerinden, -P
[1635] bize lāzımdur dimiş idi. Ol sebebden baṭırmadılar zīrā niçün kim istiḫrāca gelmiş sāyil ḳaçan: -P
[1636] bu: -İ2, -V, -P
[1637] sözde münāsebet bulmaduḳlarında mü'ellifüñ ḥamāḳatına ḥaml iderler ol sebebden biz daḫı yolı-y-ıla şerḥ eyledük şimdi yine sözimüze: -P
[1638] rücū' idelüm: İ1 rücū' idelim, -P
[1639] ol zamān: -P
[1640] boşalṭdılar: P boşaldup
[1641] palankete: İ2 palankeṭe
[1642] palankete zencīr: -P
[1643] belkim: -P
[1644] Ḫayre'd-dīn: -P
[1645] ḥażretlerine: -P
[1646] idüp aġlardı ve: -P
[1647] eydürdi ki: İ2, V eydürdi-ki
[1648] gicelerde: -P
[1649] uġrına: İ1, V, P uġruna
[1650] üç yüz: İ2 üç-yüz
[1651] ḳuṣūr: -P
[1652] Ḫayre'd-dīn: -P
[1653] barçalaruñ: İ1, İ2 barçalarıñ
[1654] eyledükde: V eyledikde, P eyledi
[1655] barçalaruñ: İ1, İ2 barçalarıñ
[1656] İspaniyye ḳralınuñ dīvānda Ḫayre'd-dīn Paşa ḥaḳḳında söyledügi sözleri daḫı: -P
[1657] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ ḥaḳḳında ḥaḳḳı söyleyüp: -P
[1658] gönderürsiñ: İ1 gönderirsiñ

olmam.[1659] Barbaroşaya **[İ1 239a]** (1) bunu pireze gönderiyorsun[1660] didigünden[1661] ötüri ḳral (2) teḥevvüre gelüp cenarali **[İ2 297]** dīvāndan ṭaşra[1662] ḳoġduġın (3) ḫulāṣa her ne kim[1663] ol dīvānda söylendi ise min evvelihi (4) ilā āḫirihi[1664] Ḫayre'd-dīn[1665] Paşaya naḳl [u] beyān eyledi. Ḫayre'd-dīn[1666] (5) Paşa daḫı baḳdı-ki ṭarṭananuñ re'īsinüñ[1667] söyledügi (6) cevāplara hep muṭābıḳ gelicek ṭarṭana re'īsine āzādlıḳ (7) virüp gönderdi. Şimdi ṭarṭananuñ re'īsi düşerek ḳalḳaraḳ (8) İspaniyye yaḳasına varduḳda burclaruñ[1668] daḫı barçalaruñ (9) eṣaḥ olmaḳ üzre alınduġınuñ ḫaberin[1669] söyledükde[1670] (10) kāfir yaḳasında bir ḳırıġ feryād [u] yas u mātem (11) ḳoyup kāfir-i ebedīler eşekler gibi çaġırup ḫınzīrlar (12) gibi ḥorṭlamaġa[1671] başladılar. Giderek bu ḫaberdür[1672] (13) ḳrala vuṣūl olup[1673] meẕkūr Cezayirden[1674] gelen ṭarṭana (14) re'īsin ḳrala getürüp ol daḫı naḳīr [u] ḳıṭmīr[1675] (15) burclaruñ[1676] alunduġın ve on pāre[1677] **[P 113a]** barçalaruñ gemilerinüñ[1678] **[İ1 239b]** (1) alınduġın ve kendünüñ[1679] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ **[V 116b]** meddāḥı olup[1680] (2) bir aḳçesüz[1681] āzād eyledügin bir bir ta'rīf eyleyince ḳraluñ (3) beñzi simsiyāh kesilüp bir cevāb itmeġe ḳādir (4) olmayup tefekkür deryāsına ġarḳ oldı ve göñlünden (5) eytdi. Cenaral her ne ki[1682] söyledi ise **[İ2 298]** hep custa (6) geldi n'ola-y-ıdı ol zamān cenaralüñ[1683] sözin ṭutmış[1684] (7) ola-y-ıduñ[1685] deyü dögünmege[1686] başladı. Cenarale daḫı yüzine (8) baḳacaḳ ḥāli ḳalmadı. Ḳondı İspaniyye ḳralı ol[1687] ḳasāvet (9) üzre ḳalsun gelelüm[1688] bizüm ḳışṣamuz Ġāzī Ḫayre'd-dīn[1689] Paşaya (10) gelsün.[1690] Ol zamān-ki Sinān Ḳapudan on pāre (11) tekne yaġlayup sefere gidecekler[1691] idi.[1692] Ol kendi (12) gelen[1693] on pāre ceb-ḫāne zād [u] zaḫīre yükli[1694] barça- (13) ları bi-'avn-i Ḫudā alup[1695] limana[1696] getürdiler dimiş idük[1697] (14) ammā ḥikmet-i İlāhī Sinān Ḳapudanuñ[1698] bir miḳdār mizācı nā-ḫoş (15) oldı. Ḫayre'd-dīn[1699] Paşa daḫı teknelerüñ[1700] bu yaġları **[İ1 240a]** (1) mübārek yaġdur[1701] bu seferleri baṭṭāl

[1659] olmam: İ1 olamam
[1660] gönderiyorsun: V göndüriyorsın, P gönderürsin
[1661] didigünden: İ2, V dedigünden
[1662] dīvāndan ṭaşra: -P
[1663] ne kim: İ2 ne-kim
[1664] āḫirihi: İ2 āḫir
[1665] Ḫayre'd-dīn: -P
[1666] Ḫayre'd-dīn: -P
[1667] re'īsinüñ: İ2 re'īsinden
[1668] burclaruñ: İ2 burclarıñ
[1669] ḫaberin: -P
[1670] söyledükde: İ1, V söyledikde
[1671] ḥorṭlamaġa: V ḫorṭlamaġa
[1672] ḫaberdür: İ1 ḫaberdir
[1673] olup: P olınca
[1674] Cezayirden: İ1, V, P Ceza'irden
[1675] naḳīr ḳıṭmīr: -P
[1676] burclaruñ: İ1 burclarıñ
[1677] alunduġın ve on pāre: -P
[1678] gemilerinüñ: -P
[1679] kendünüñ: -İ1, -İ2, -V
[1680] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ meddāḥı olup: -P
[1681] aḳçesüz: İ1, İ2 aḳçesiz
[1682] ne ki: V ne-ki
[1683] cenaralüñ: İ2 cenaraliñ
[1684] ṭutmış: İ2, V ṭuṭmış
[1685] ola-y-ıduñ: İ1 ola-y-ıdıñ
[1686] sözin ṭutmış ola-y-ıduñ deyü dögünmege: P her ne-ki söyledi-y-ise ṭuṭduñ deyü dögünmege
[1687] ol: -İ1
[1688] gelelüm: -İ1, -İ2, -V
[1689] bizüm ḳışṣamuz ġāzī Ḫayre'd-dīn: -P
[1690] gelsün: -P
[1691] gidecekler: P gidecek
[1692] idi: P idiler
[1693] kendi gelen: -P
[1694] cebḫāne zād zaḫīre yükli: -P
[1695] alup: İ2 olup
[1696] alup limana: -P
[1697] idük: İ2 idik, P dimişdük
[1698] ḳapudanuñ: İ2, V, P ḳapudan
[1699] Ḫayre'd-dīn: -P
[1700] teknelerüñ: İ1, İ2 tekneleriñ
[1701] yaġdur: İ1 yaġdır

olmasun.[1702] Sinān (2) Ḳapudan daḫı[1703] ḫasta olmaġla Aydın Re'īs[1704] nāmında (3) bir ġāzī dilāver seniyy-i senevī[1705] bir re'īs var idi. (4) Şöyle-ki deryā umūrında ve bahādırlıḳda ve taḳvā-yı (5) dīniyyede Sinān Ḳapudandan ilerü[1706] idi. (6) Ḫayre'd-dīn[1707] Paşa ol Aydın Re'īsi[1708] anı[1709] çaġırup Sinān (7) Ḳapudanuñ yerine mezeġalereye bindürdi[1710] ve eytdi: (8) Deyindi[1711] oġlum Aydın Ḳapudan bu yaġ mübārek (9) yaġdur tevekkeltü 'ale'llāh eger muvāfiḳ eyyām **[İ2 299]** bulursañuz (10) Sette Boġazına ṭoġru[1712] varup gezesiz. İnşā'llāhu (11) Te'ālā burada olan yüz aḳluġından **[P 113b]** ziyāde (12) yüz aḳluġı idüp manṣūr [u] muẓaffer sālimīn[1713] ve ġānimīn (13) gelürsiñüz hem inşā'llāhu Te'ālā dönüşde Ḳırnaṭa (14) dağına[1714] yanaşup ḳaldırabildügiñüz[1715] ḳadar Endülüs (15) ḳarındaşlarımuzdan ḳaldırup getüresiz İslām çoġalsun **[İ1 240b]** (1) hem bize çoḳ[1716] ḥasenātı[1717] vardur deyü[1718] du'ā [u] senā eylediler. (2) Andan Aydın Re'īs Ḫayre'd-dīn[1719] Paşaya vedā' idüp (3) ol gün bir[1720] mübārek sā'atde on pāre tekne olmaḳ (4) üzre ġazāya teveccüh idüp ḳalḳup gitdiler. Bir[1721] muvāfiḳ (5) eyyām-ile ḥalāṭ[1722] bozmadan Sette **[V 117a]** Boġazına vardılar. (6) Ol aralarda gezinürken beş pāre büyük barçaya (7) rāst geldiler[1723] bi-iẕn-i Ḫudā ve mu'cizāt-ı Muṣṭafā (8) anları aldılar ve içine aḳṭarmacı ḳoyup Cezāyire (9) gönderdiler ve yükleri 'araḳ-çīn ṣūfī idi. Beş (10) pāre barçada biñ sekiz yüz ṭoḳsan yedi[1724] (11) şedde ṣūf var idi ve beş ḳıṭ'a[1725] barçadan iki yüz[1726] (12) elli beş kāfir aldılar. Ḫulāṣa on birinci gün (13) aḳṭarmalar **[İ2 300]** Cezāyire varup vuṣūl oldılar. Şimdi (14) Aydın Re'īs ol aradan kāfir yaḳasın kesdiler (15) ol eṭrāfları[1727] berbād [u] ḫarāb eyleyüp başmaduḳ[1728] **[İ1 241a]** (1) köy kend ḳomadılar. Üserādan[1729] teknelerde igne aṭacaḳ (2) yer ḳalmadı ḥattā tekneler kemāl-i mertebe ḳalabalıḳ olmaġla (3) Endülüs almaḳ içün Ḳırnaṭaya uġramadılar. (4) Başḳa sefere ḳalsun dediler. Şimdi gelelüm[1730] re'āyā (5) **[P 114a]** keferelerinden şöyle-kim cānları yanmış kiminüñ oġlı[1731] (6) ḳızı esīr olmış kiminüñ anası babası gebermiş.[1732] (7) Ḫulāṣa bir biñ ḳadar şekvācı kāfirler başlarına (8) ḥāṣır yaḳup İspanya Ḳralına gelüp[1733] şekvāya varup[1734] (9) dād u feryād

[1702] bu seferleri baṭṭāl olmasun: -P
[1703] daḫı: -P
[1704] Re'īs: P ḳapudan
[1705] senevī: -P
[1706] ilerü: İ1, İ2, V ileri
[1707] Ḫayre'd-dīn: -P
[1708] ol Aydın Re'īsi: -P
[1709] anı: -İ1, -İ2, -V
[1710] bindürdi: İ2 bindirdi
[1711] deyindi: İ2, V, P dendi
[1712] ṭoġru: İ2 ṭoġrı
[1713] sālimīn: İ2 sālim
[1714] dağına: P ṭaġına
[1715] ḳaldırabildügiñüz: İ2, V, P ḳaldırabildiñüz
[1716] çoḳ: -P
[1717] ḥasenātı: İ2 ḥasenāt
[1718] deyü: İ2 dedi
[1719] Ḫayre'd-dīn: -P
[1720] gün bir: -P
[1721] bir: -İ2, -V, -P
[1722] ḥalāṭ: İ2, V ḫalāṭ
[1723] geldiler: P gelüp
[1724] ṭoḳsan yedi: P elli beş
[1725] ḳıṭ'a: -P
[1726] iki yüz: İ1 iki-yüz
[1727] eṭrāfları: İ2 eṭrafları
[1728] başmaduḳ: İ1 başmadıḳ
[1729] userādan: İ2 āsirāden
[1730] gelelüm: İ1, İ2 gelelim
[1731] oġlı: İ1 oġlu
[1732] gebermiş: V gidmiş
[1733] gelüp: -İ1, -İ2, -V
[1734] şekvāya varup: -P

Barbaroşonuñ elinden tekneleri gelüp (10) il [u] memleketimüzi[1735] daḫı köy [u] kendlerimüzi[1736] iḥrāḳ-ı bi'n-nār (11) eyleyüp ḳarıdan ḳızandan büyükden küçükden[1737] (12) yedi sekiz yüz nār-ı nūr ḳullarından[1738] alup Alacere (13) götürmişdür.[1739] Bize bir dermān iderseñ[1740] yoḫsa hep[1741] ḫoş (14) etmezseñ hep[1742] ṭaġılup[1743] başımuz ḫoş geçdügi (15) yire[1744] giderüz[1745] deyü merkebler gibi baġırup[1746] ḫınzīrlar **[İ₁ 241b]** (1) gibi ḫorṭlamaġa başladılar. Şimdi İspanya Ḳralınuñ (2) daḫı[1747] henüz Cezāyirde Ḫayre'd-dīn[1748] Paşanuñ **[İ₂ 301]** feṭḥ eyledügi (3) cezīre burcu[1749] ile Ṣan Pavlo[1750] burcunuñ[1751] daḫı zād [u] (4) zaḫīre yükli on ḳıṭ'a[1752] barçalarıñ[1753] varup kendi (5) ayaḳları-y-ıla kör gibi[1754] alınduḳlarınuñ[1755] daḫı[1756] cenaraluñ (6) yanında ḫacīl düşmesinüñ[1757] bunlaruñ[1758] ḳasāveti yüreginde[1759] (7) Ḳırnaṭa ṭaġı gibi yuvalanup[1760] yaṭarken[1761] bu şekvācılar (8) daḫı ẓuhūra geldi deyü 'aḳlı başından gitdi.[1762] Andan (9) eytdi: Yā nār-ı nūr beñzer ki bizden yine yüzüñ[1763] (10) çevürdi[1764] **[V 117b]** deyüp[1765] yanında olan büyük kāfirlere daḫı (11) ulu[1766] cehennem seyflerine eytdi: Ey nār-ı nūruñ ḫāṣ[1767] (12) ḳulları yüzi gözi pas mel'ūnları[1768] ne-dersüñüz (13) ol Ḫıristiyan düşmānı olan[1769] diyavolo Barbaroşo- (14) nuñ teknelerinden ötüri beş on parça[1770] çekdiri (15) gemisi[1771] ta'yīn eylesek varsalar[1772] bulduḳları **[İ₁ 242a]** (1) yirde[1773] hep teknesi-y-ile Morosı-y-ıla[1774] iḥrāḳ-ı bi'n-nār (2) eyleseler olmaz mı ne-dersüñüz[1775] dedükde kāfirler daḫı (3) ḳalblerinden düşünüp[1776] eytdiler kim şimdi ḳraluñ (4) sözine göre çekdiri gemisinüñ[1777] gitmesi ma'ḳūldur[1778] (5) disek yā[1779] kim bilür cenarale darılduġı[1780] gibi **[İ₂ 302]** bize (6) daḫı darılursa hemān evlāsı budur kim[1781] ṭabī'atınca (7) söylerüz. Ol **[P 114b]** ladronlar içün çekdiriye ne ḥācet (8) anlaruñ[1782] ḥaḳḳından bizüm perkendeler bile

[1735] memleketimüzi: İ₂, V memleketlerimüzi
[1736] daḫı köy kendlerimüzi: -P
[1737] büyükden küçükden: P büyük küçük
[1738] ḳullarından: P ḳulların
[1739] götürmişdür: İ₂, V getürmişdür
[1740] iderseñ: İ₂ idesüñ, P eyle
[1741] yoḫsa hep: -İ₁, -İ₂, -V
[1742] ḫoş etmezseñ hep: -P
[1743] ṭaġılup: P ṭaġıluruz
[1744] yire: İ₂, V yere
[1745] başımuz ḫoş geçdügi yire giderüz: -P
[1746] baġırup: P baġruşup
[1747] daḫı: -P
[1748] Ḫayre'd-dīn: -P
[1749] burcu: i1 ve i2 ve V ama burcı olmalı
[1750] cezīre burcu ile Ṣan-Pavlo: -P
[1751] burcunuñ: P burclaruñ
[1752] on ḳıṭ'a: -P
[1753] barçalarıñ: P parçalaruñ
[1754] varup kendi ayaḳları-y-ıla kör gibi: -P
[1755] alınduḳlarınuñ: P alınduḳların
[1756] daḫı: P ve
[1757] düşmesinüñ: P düşmesinden
[1758] bunlaruñ: İ₂ bunlarıñ
[1759] yüreginde: P ḳarnında
[1760] yuvalanup: P yuvarlanırken
[1761] yaṭarken: İ₂ yaṭırken, -P
[1762] gitdi: P gidüp
[1763] yüziñ: İ₁, -İ₂ yüziñ
[1764] çevürdi: İ₂ çevürdik, V çevirdük, P çevürdük
[1765] deyüp: İ₂, V, P deyü
[1766] büyük kāfirlere daḫı ulu: -P
[1767] ḫāṣ: -P
[1768] yüzi gözi pas mel'ūnları: -P
[1769] olan: -P
[1770] parça: İ₂, V pāre
[1771] gemisi: P gemisiñ
[1772] varsalar: varup
[1773] yirde: İ₂, V, P yerde
[1774] teknesi-y-ile Morosı-y-ıla: -P
[1775] ne-dersüñüz: -P
[1776] düşünüp: -P
[1777] çekdiri gemisinüñ: -P
[1778] ma'ḳūldur: P evlādur
[1779] yā: -P
[1780] darılduġı: -P
[1781] budur kim: -P
[1782] anlaruñ: İ₂ anlarıñ

gelür dirüz[1783] (9) baḳalum[1784] cevābı nedür dediler. Andan cümlesi nuṭḳa gelüp (10) ẓāhiren[1785] eytdiler: Devletlü ḳral vāḳı‘da poḫ yediñüz (11) minvāl üzre Barbaroşo gibi ladrona çekdiri (12) gemisi[1786] ta‘yīn olunmaḳ[1787] büyük ‘aybdur hemān nār-ı nūr (13) devletinde bolay-kim ala getürelerdi. Anlaruñ[1788] ḥaḳḳından (14) bizüm küçük[1789] perkendeler bile gelür büyükler şöyle dursun (15) dedüklerinde ḳral feraḥ idüp nār-ı nūr sizden **[İ₁ 242b]** (1) rāżī ola[1790] benüm-de[1791] siz dīnsizlerden istedigüm[1792] budur (2) dedi. Cenaral ol ḳoġduġı günden beri dīvāna girmedi (3) ḳral daḫı gelsün[1793] dimez idi ammā ḳraluñ cān-ı ḫabīşine (4) minnet idi. Cenaral ile barışmaġa ammā yine burnun (5) çeldirmez idi. Hemān bir meyāncıya baḳar idi niçün-ki (6) her ne söyledi ise geldi çıḳdı.[1794] Şimdi ḳraldur[1795] (7) on beş pāre perkende donadup ‘ale’l-‘acele Aydın (8) Re’īsi aramaġa gönderdiler ammā ol çıḳan[1796] cenaral ḳalbinden **[İ₂ 303]** (9) Barbaroşoya on beş pāre perkende daḫı peşkeş (10) gönderdiler. Yazuḳ şu nār-ı nūr ḳullarına deyüp ḳalbinden (11) elem çeker idi ammā kimseye söylemez idi. Hemān seyrāncısın[1797] (12) seyrānuñ eyle mışdāḳınca dergāhdan sürilmiş kelb[1798] (13) gibi uzaḳdan seyr ider idi[1799] ḳondı Aydın Re’īsi (14) bucaḳ **[V 118a]** bucaḳ arasunlar. Bizüm ḳışşamuz Aydın Re’īse[1800] (15) geldi. Şimdi Aydın Re’īs ayaḳdaşları ile ma‘an berāber **[İ₁ 243a]** (1) gelüp[1801] bir cezīreye yatup ṣulandılar daḫı ol gice (2) cezīrede yatdılar.[1802] Ṣabāḥ[1803] olduḳda ġayrı niyyetleri yab (3) yab Cezāyire ṭoġru[1804] çekilüp[1805] gitseler gerek idi. Ol (4) gice Aydın Re’īs rü’yā’ ‘āleminde ġāzīler[1806] ser-firāzı (5) Ḫayre’d-dīn[1807] Paşayı gördi gūyā ki bir yerde otururmış[1808] (6) Aydın Re’īs varup mübārek dest-i şerīflerin[1809] (7) būs idüp eytdi:[1810] Sulṭānum yarın inşā’llāh dönüş (8) idüp Cezāyire[1811] ṭoġru çekilüp[1812] **[P 115a]** gitmemüz emr-i muḳarrerdür bizi (9) du‘ā-yı himmetiñüzden ferāmūş buyurmayasız[1813] deyüp girü (10) çekildükde[1814] Ḫayre’d-dīn[1815] Paşa Aydın Re’īsi elinden ṭuṭup (11) eytdi: Yā oġlum[1816] Aydın Re’īs **[İ₂ 304]** gözlerüñ[1817]

[1783] dirüz: P deyü
[1784] baḳalum: İ₁, İ₂ baḳalım
[1785] baḳalum cevābı nedür dediler andan cümlesi nuṭḳa gelüp ẓāhiren: -P
[1786] gemisi: -P
[1787] olunmaḳ: P olmaḳ
[1788] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[1789] küçük: -P
[1790] ola: P olsun
[1791] benüm-de: İ₂ bende
[1792] istedigüm: İ₁, V istedigim
[1793] gelsün: İ₂, V gelsin
[1794] cenaral ile barışmaġa ammā yine burnun çeldirmez idi. Hemān bir meyāncıya baḳar idi niçün-ki her ne söyledi ise geldi çıḳdı: -P
[1795] ḳraldur: İ₁ ḳraldır
[1796] ol çıḳan: -İ₁, -İ₂, -V
[1797] seyrāncısın: İ₂ seyrāncasın
[1798] kelb: -V, -P
[1799] seyr ider idi: P baḳardı
[1800] Re’īse: P ḳapudana
[1801] gelüp: -P
[1802] ṣolandılar daḫı ol gice cezīrede yatdılar: -P
[1803] ṣabāḥ: İ₂ ṣābāḥ
[1804] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı
[1805] çekilüp: -P
[1806] ġāzīler: P ġāzī
[1807] ser-firāzı Ḫayre’d-dīn: -P
[1808] otururmış: İ₁ oṭurmış
[1809] dest-i şerīflerin: P elin
[1810] eytdi: -P
[1811] Cezāyire: İ₂, V, P Cezā’ire
[1812] ṭoġru çekilüp: -P
[1813] buyurmayasız: P buyurmaya
[1814] çekildükde: İ₂ çekildikde, V çekdikde
[1815] Ḫayre’d-dīn: -P
[1816] oġlum: İ₂ oġlım
[1817] gözlerüñ: İ₁, İ₂, V gözleriñ

aydın olsun-kim (12) inşā'llāh daḫı bundan ziyāde yüz aḳluġı-y-ıla[1818] ṣālimīn (13) ve[1819] ġānimīn Cezāyire gitmeñüz emr-i muḳarrerdür lākin yarın inşā'l- (14) lāh sen ṣalāt-ı ḍuḥāyı[1820] edā[1821] idüp elin yüzine[1822] çalduḳda (15) şimāl ṭarafından sizüñ üzeriñüze ṭoġru[1823] on beş pāre **[İ1 243b]** (1) yelken gelse[1824] gerek anlar düşmān tekneleridür ve maḫṣūṣ (2) sizüñ[1825] içün merd da'vā ile donadup çıḳmışlardur. (3) İmdi ṣaḳınup bi-'avn-i Ḫudā ve mu'cizāt-ı Muṣṭafā anlardan (4) ẕerre deñlü[1826] ḳadar ḳalbiñüze bir[1827] ḫavf [u] ḫaşyet[1828] getürmeyesiz[1829] anlar (5) sizüñ[1830] ḳısmetiñüzdür. Hemān sen ḳapudan[1831] ṣancaġı (6) ḳaldıran māvī ḳıçlı tekneye hīç amān [u] zamān virmeyüp[1832] (7) çaṭasın. Nuṣret [u] ḳuvvet sizüñdür deyüp üç kerre Aydın (8) Re'īsüñ ẓahrin ṣıġayup[1833] mesḥ eyleyüp[1834] bir ḳırmızı ḳundura (9) geydürdi[1835] daḫı eline bir 'uryān ḳılıç virüp andan ḫoşça (10) ḳal deyüp deñiz üzerinden gūyā ḳarada yürür[1836] gibi Aydın (11) Re'īsüñ gözünüñ öñünden[1837] yürüyerek ġāyib oldı. (12) Şimdi Aydın Re'īs rü'yā' 'āleminde ta'accübde ḳalup[1838] kendü (13) kendüsine[1839] eytdi: Be cānum benī ādem[1840] olup-da ṣu üzerinde[1841] **[İ2 305]** (14) yürümek büyük sa'ādetdür deyü bu[1842] tefekkür[1843] üzre[1844] iken (15) uyana geldi andan **[V 118b]** eytdi: Ḥāşā[1845] ḳoca Ḫayre'd-dīn[1846] Paşa **[İ1 243a]** (1) yessera'llāhu mā-yeşā'[1847] 'ilme'l-yaḳīn 'ayne'l-yaḳīn ricālu'llāh (2) zümresinden olduġıña zerre ḳadar ḳalbümde[1848] şek (3) yoḳdur[1849] gümānum ḳalmadı hemān üzerlerimüze himmetüñ ḥāżır[1850] ola[1851] (4) deyüp andan ḳalḳup[1852] pāk[1853] abdest alup ol giceyi[1854] (5) 'ibādāt [u] ṭā'āt birle iḥyā eyledi.[1855] Çün ṣubḥ [u] sa'ādet (6) irişüp güneşdür[1856] Ḳulle-yi Ḳafdan baş gösterüp[1857] (7) 'ālemi öz[1858] nūrı-y-ıla münevver [u] müzeyyen[1859] eyledükde[1860] ayaḳdaşları (8) baḳdı-ki Aydın Re'īs[1861] hīç ḳalḳmaġa bir ḥareket eylemedi. **[P 115b]** (9) Ayaḳdaşları ġayrı başladılar be cānum bu herīf

[1818] inşā'llāh daḫı bundan ziyāde yüz aḳluġı-y-ıla: -P
[1819] ve: -İ2, -P
[1820] ḍuḥāyı: İ1 du'āyı
[1821] edā: -İ2
[1822] yüzine: P yüziñe
[1823] ṭoġru: İ2 ṭoġrı
[1824] gelse: İ2, V, P gelseler
[1825] sizüñ: İ2 siziñ
[1826] deñlü: -İ1, -İ2, -V
[1827] ḳadar ḳalbiñüze bir: -P
[1828] ḫaşyet: -P
[1829] getürmeyesiz: P etmeyesiz
[1830] sizüñ: İ1 siziñ
[1831] ḳapudan: P ḳapudana
[1832] ṣancaġı ḳaldıran māvī ḳıclı tekneye hīç amān [u] zamān virmeyüp: -P
[1833] ṣıġayup: -İ1, -İ2, -V
[1834] mesḥ eyleyüp: -P
[1835] geydürdi: İ1, İ2 geydirdi
[1836] yürür: P gider
[1837] öñünden: P öñünde
[1838] ta'accübde ḳalup: -P
[1839] kendüsine: P kendiye
[1840] ādem: İ2, P adam
[1841] üzerinde: P üzre
[1842] bu: -V, -P
[1843] tefekkür: P tefekkürde
[1844] üzre: -P
[1845] ḥāşā: -P
[1846] Ḫayre'd-dīn: -P
[1847] yessera'llāhu mā-yeşā': -P
[1848] zerre ḳadar ḳalbümde: -P
[1849] yoḳdur: -İ1, -İ2, -V
[1850] ḥāżır: V ḥāẓır
[1851] gümānum ḳalmadı hemān üzerlerimüze himmetüñ ḥāżır ola: -P
[1852] ḳalḳup: -P
[1853] pāk: İ2 pāḳ
[1854] ol giceyi: İ2 ol-giceyi, -P
[1855] 'ibādāt [u] ṭā'āt birle iḥyā eyledi: -P
[1856] güneşdür: İ1 güneşdir
[1857] Ḳulle-yi Ḳafdan baş gösterüp: -P
[1858] öz: -İ1
[1859] müzeyyen: -P
[1860] eyledükde: İ2, V eyledikde
[1861] Re'īs: P ḳapudan

dīvāne (10) mi oldı güneş ṭoġdı daḫı yerinden ḳımıldamadı. (11) Bu herīf[1862] Allāhu a‘lem kendüsin Cezāyir limanında ṣandı[1863] yatur[1864] ḳıyās[1865] ider[1866] bu ne-şekl deñiz yolıdur deyü Aydın Re’īse ṭoḳuzı birden ayaḳdaşlarınuñ[1867] çaġırup söylediler[1868] eytdiler: Sen Allāhu a‘lem bu cezīreden ḥaẕẕ eyledüñ zīrā (12) ḳabaḳuşluḳ oldı daḫı göñlüñ[1869] ḳalḳmaḳ istemez.[1870] Tekne- (13) lerimüzde görürsin-ki[1871] igne aṭacaḳ **[İ2 306]** yer yoḳdur.[1872] Azıġımuz[1873] (14) dirseñ[1874] keẕālik[1875] elin ayaġın[1876] çekdi daḫı seferimüzüñ (15) mecāli geçdi.[1877] Niçün bir ayaḳ evvel ḳalḳmaġa ḥüccet eylemezsin **[İ1 243b]** (1) deyü teḳāżā[1878] eyledüklerinde Aydın Re’īs eytdi: Ḳarındaşlar (2) bir iki üç foġla daḫı te’ḫīr idelüm[1879] inşā’llāh (3) olmaya illā ḫayr zīrā ben bu gice ġāzīler ser-firāzı Ḫayred- (4) dīn[1880] Paşa efendimüzi rü’yāda gördüm. Şimdi hemān (5) bu sā‘atde daḫı üzerlerimüze[1881] gelecek naṣībler vardur.[1882] (6) Ben inşā’llāh ḳapudanasına çaṭarum siz daḫı hemān (7) birer leşi çaṭasız inşā’llāh nuṣret bizümdür dedi. (8) Ol zamān[1883] ayaḳdaşları māb eynlerinde daḫı ziyāde (9) mırıldanmaġa başlayup eytdiler baḳındı. Püzevengin (10) küllī ‘ayıbından[1884] mā‘adā evliyālıḳda taṣlayorur[1885] şimdi (11) gelecek[1886] naṣīb vardur deyü biz kendi ḳalabalıġımuzdan (12) bī-zārız. Ol daḫı naṣīb sevdāsında[1887] deyü her ḳafādan (13) bir söz aṭdılar.[1888] Anlar aṭup ṭuṭarlardı[1889] Aydın Re’īs isem (14) ol maḥallde[1890] ḍuḥā namāzın ḳılar[1891] idi[1892] kimin **[V 119a]** işidür[1893] kimin (15) işitmezlikden gelür idi. N’işlesün el uşaġınuñ **[İ1 244a]** (1) aḥvāli belli mi[1894] degül-mi **[İ2 307]** Allāhu Te‘ālā bir ḳuluñ beş on[1895] adam[1896] (2) üzerine başbuġ eylemesün bā-ḫuṣūṣ-ki firḳaṭacı (3) ḳavmi ola müşkil ḥālde anlarda Aydın Re’īs bıraġup (4) gidecek ḥālleri yoḳ idi. Zīrā anun-çün-kim Aydın (5) Re’īs anlaruñ cümlesinüñ üzerine ḳapudan idi.[1897] Ḥāṣıl (6) ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm[1898] Aydın

[1862] güneş ṭoġdı daḫı yerinden ḳımıldamadı bu herīf: -P
[1863] ṣandı: -İ1, -İ2, -V
[1864] yatur: İ2, V yaṭur
[1865] yatur ḳıyās: -P
[1866] ider: İ2 eyler, -P
[1867] ṭoḳuzı birden ayaḳdaşlarınuñ: -P
[1868] söylediler: -P
[1869] ḳabaḳuşluḳ oldı daḫı göñlüñ: -P
[1870] istemez: P istemezsin
[1871] teknelerimüzde görürsin-ki: P görürsin-ki teknelerimüzde
[1872] yoḳdur: İ2, V yoḳ
[1873] azıġımuz: İ2 azıġımız
[1874] dirseñ: İ2, V derseñ
[1875] keẕālik: -P
[1876] ayaġın: V ayaġıñ
[1877] daḫı seferimüzüñ mecāli geçdi: -P
[1878] teḳāżā: İ1 teḳażā
[1879] idelüm: İ1, i2, V idelim
[1880] Ḫayre’d-dīn: -P
[1881] daḫı üzerlerimüze: -P
[1882] vardur: P vardır
[1883] ol zamān: P ol-zamān
[1884] ‘ayıbından: İ2, V ‘āyıbından
[1885] taṣlayorur: İ2 taṣlayor
[1886] gelecek: P gelicek
[1887] ol daḫı naṣīb sevdāsında: -P
[1888] aṭdılar: -İ1, -İ2, -V
[1889] anlar aṭup ṭuṭarlardı: -P
[1890] ol maḥallde: -P
[1891] ḳılar: -P ḳılup
[1892] idi: -P
[1893] işidür: İ1 işidir
[1894] belli mi: İ2, V belli-mi
[1895] on: -İ2, -V
[1896] adam: İ1 ādem
[1897] nişlesün el uşaġınuñ aḥvāli belli mi degül-mi Allāhu Te‘ālā bir ḳuluñ beş on adam üzerine başbuġ eylemesün bā-ḫuṣūṣ-ki firḳaṭacı ḳavmi ola müşkil ḥālde anlarda Aydın Re’īs bıraġup gidecek ḥālleri yoḳ idi. Zīrā anun-çün-kim Aydın Re’īs anlaruñ cümlesinüñ üzerine ḳapudan idi: -P
[1898] idelüm: İ1, V idelim

Re’īs[1899] ḍuḥā namāzın ḳılup (7) daḫı du‘āsın idüp el yüze çalduḳda tā pīr[1900] Ḫayre’d-dīn (8) Paşanuñ rü’yāda söyledügi gibi[1901] anı[1902] vaḳitde[1903] anı[1904] gördiler ki (9) şimāl cānibinden on[1905] beş pāre **[P 116a]** yelken[1906] görüne düşdi. (10) Ḳanı ol ḳalḳmaġa aġırlıḳ iden Aydın Re’īs cümleden (11) evvel ṣalpa eyleyüp[1907] gūyā aç ġaẓanfer ḳoyuna ṣalarcasına[1908] şata üzerine (12) varurcasına yelken idüp[1909] acı acı istemege başladı. (13) Ayaḳdaşları daḫı yelken idüp Aydın Re’īsüñ (14) ardına düşdiler ammā Aydın Re’īsüñ[1910] bindügi[1911] mezeġalere (15) ziyāde yügrek oldıgıcun[1912] yürümekle ayaḳdaşları ardında[1913] teknelerin **[İ₁ 244b]** (1) ṣaḳlamaġa başladı. Ol zamān orṣa alabanda yatup (2) ayaḳdaşların bekledi. Anlar daḫı ḥüccet idüp gelüp ardından (3) yetişdiler. Şimdi Aydın Re’īs[1914] ayaḳdaşlaruñ yürü- (4) düklerine göre **[İ₂ 308]** yelken yapup[1915] aṭ başı berāber uydur- (5) dılar[1916] kāfirlerüñ[1917] üzerine[1918] ṭoġru[1919] süzülüp[1920] varmaḳda (6) ammā kāfirler rūzigār[1921] üzerinden[1922] Aydın Re’īsüñ üzerine (7) pupa ṣarade[1923] gelürler[1924] idi. Aydın Re’īs daḫı alṭlarından (8) ister idi[1925] vaḳtā ki kāfirler pupa ṣarade[1926] gelürler iken (9) birdenbire orṣa eylediler. Rāvī ider meger kāfirler (10) orṣa itmeden murād müşāvere etdiler[1927] ve[1928] dediler ki (11) taḥḳīḳ bu on pāre tekneler degüldür illā adı yamandur[1929] ya‘nī (12) Barbaroşadur ve ḫaberimüz vardur ki kendisi[1930] Barbaroşa (13) şu ileride gelen[1931] mezeġalereye biner imiş. İşte göziñüzle (14) gördiñüz[1932] bunlar ne-şekl[1933] büyük teknelerdür bunlar bizüm (15) İspaniyye[1934] çekdirilerine bile cevāb virebülürler degül-ki **[İ₁ 245a]** (1) bize imdi mandolozuñ murdār başına yemīn itmedin (2) ziyāde büyük[1935] yemīn olmaz. Benüm bildigüm[1936] ve ‘aḳlım şehādet (3) eyledügi[1937] budur ki bizler on beş degül belki bu ‘aḳıllu **[V 119b]** (4) teknelerle[1938] yigirmi beş pāre tekne olsaḳ[1939] yine bunlaruñ[1940] (5) ḫaḳlarından gelmeyüz.

[1899] Re’īs: P ḳapudan
[1900] pīr: İ₂, V pir
[1901] gibi: -İ₂, -V
[1902] anı: - İ₂, -V
[1903] tā pīr Ḫayre’d-dīn Paşanuñ rü’yāda söyledügi gibi anı vaḳitde: -P
[1904] vaḳitde anı: -İ₁
[1905] on: -V
[1906] yelken: İ₁ tekne
[1907] eyleyüp: P idüp
[1908] ḳoyuna ṣalarcasına: -İ₁, -İ₂, -V
[1909] şata üzerine varurcasına yelken idüp: -P
[1910] Re’isüñ: ḳapudanuñ
[1911] bindügi: -P
[1912] yügrek oldıgıcun: -İ₁, -İ₂, -V
[1913] ardında: İ₁ ardından
[1914] yürümekle ayaḳdaşları ardında teknelerin ṣaḳlamaġa başladı. Ol zamān orṣa labanda yatup ayaḳdaşların bekledi anlar daḫı ḥüccet idüp gelüp ardındanyetişdiler şimdi Aydın Re’īs: -P
[1915] yapup: P idüp
[1916] uydurdılar: İ₁ uydurdular, V idürdiler, -P
[1917] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂, V kāfirleriñ
[1918] üzerine: İ₂, V üzerlerine
[1919] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[1920] i1 ve i2 ve V süzülüp ama süzilüp olmalı
[1921] rūzigār: İ₁ rūzgār
[1922] üzerinden: P üstünden
[1923] ṣarade: -P
[1924] gelürler: P gelürlerdi
[1925] Aydın Re’īs daḫı alṭlarından ister idi: -P
[1926] ṣarade: -P
[1927] etdiler: P idüp
[1928] ve: -P
[1929] yamandur: P yaman
[1930] kendisi: P kendi
[1931] Barbaroşa şu ileride gelen: -P
[1932] gördiñüz: -İ₂
[1933] ne-şekl: P nice
[1934] İspaniye: -P
[1935] büyük: -P
[1936] bildigüm: -İ₁, -İ₂, -V bildigim
[1937] ve ‘aḳlım şehādet eyledügi: -P
[1938] belki bu ‘aḳıllu teknelerle: -P
[1939] olsaḳ: -P
[1940] bunlaruñ: İ₁ bunlarıñ

Çāre bu ki[1941] Cezāyire zād [u] zaḫīr cebḫāne götüren (6) on ḳıṭ‘a barçalardan ziyāde oluruz.[1942] Hemān (7) rūzigār[1943] üzerinde[1944] iken ḳanṭopudur[1945] **[İ2 309]** orṣa idüp (8) Esfeline ṭoġru giderüz eger nār-ı nūrdan bir meded (9) olmayup ḍarb-ı[1946] destleri-y-ile gelüp yetişürler ise (10) ol zamān[1947] iki el bir baş içündür ḳādir olduġımuz[1948] (11) cenk iderüz[1949] **[P 116b]** ḳadar dögüşürüz[1950] oldı ḫoş olmadı biz Cezāyirdeki[1951] (12) olan[1952] aṭa[1953] burcu[1954] ile Ṣan-Pavlo burcundan[1955] forti[1956] degüliz (13) mayna[1957] iderüz gider varur[1958] dedi. Bu cevāblar[1959] baş[1960] ki ẕikr eyledük (14) kāfir teknelerinüñ üzerine[1961] ḳumandantı söyledi. Hem[1962] olan kāfirüñ[1963] (15) idi hem vāḳı‘-ı ḥāl[1964] kāfirler nice ḫavf eylemesün Aydın **[İ1 245b]** (1) Re’īsüñ bindügi mezeġalere Allāh ḫaṭāsız eylesün. Benüm (2) degen[1965] çekdiri gemisinden bile pervāsı yoġ idi. On (3) sekiz ḥırṭāl[1966] olmaḳ üzre[1967] on altı pāre tunç[1968] ṭop (4) ile elli ‘aded ṭunç ṣaçması[1969] var idi. Yigirmi altı (5) banḳ idi tüfenk dirseñ[1970] üç yüzden[1971] mütecāviz (6) idi. Uçurma hep kāfir idi hemān üç yüz[1972] elli (7) ġāzī yigit ġāziyānı[1973] var idi[1974] ayaḳdaşları keẕālik on sekiz (8) yigirmi dörder banḳ tekneler idi. Anlaruñ daḫı hep (9) uçurmaları kāfir idi. İkişer yüz ellişer yigit ġāzīleri **[İ2 310]** (10) var idi. Allāh [u] erenlerüñ[1975] himmet-i ‘aliyyeleri berekātı-y-ıla[1976] nice (11) kāfırlerüñ[1977] ṭepaları aṭmasun ol on beş pāre[1978] kāfir (12) teknelerinüñ isem[1979] ḳumandantıları on sekiz banḳ (13) tekne[1980] idi ve andan[1981] on beş pāre kāfir teknesinüñ içinde (14) ḳumandantıdan[1982] büyükleri yoḳ idi ve-ḳış ‘alā haẕā (15) bāḳīlerin aña göre ḳıyās eyle[1983] hem bu kāfir ḳısmı yiyecegi[1984] **[İ1 246a]** (1) ‘aşı bilürler bizmekiler[1985] gibi yā ḳarnı yā

[1941] çāre bu ki: -İ1, -İ2, -V
[1942] Cezāyire zād [u] zeḫīr cebḫāne götüren on ḳıṭ‘a barçalardan ziyāde oluruz: -P
[1943] rūzigār: İ1, P rūzgār
[1944] üzerinde: P üzre
[1945] ḳanṭopudur: İ1, V ḳanṭopudır, -P
[1946] ḍarb-ı: V ẓarb-ı
[1947] ol zamān: P ol-zamān
[1948] olduġımuz: P olınca
[1949] cenk iderüz: -İ1, -İ2, -V
[1950] ḳadar dögüşürüz: -P
[1951] Cezāirdeki: P Cezā’irde
[1952] olan: -İ1, -İ2, -V
[1953] aṭa: -P
[1954] burcu: P burclardan
[1955] ile Ṣan-Pavlo burcundan: -P
[1956] forti: İ2 fortu
[1957] mayna: İ2, P manya
[1958] varur: İ1 varır
[1959] cevāblar: P cevābı
[1960] baş: -İ1, -İ2, -V
[1961] ki ẕikr eyledük kāfir teknelerinüñ üzerine: -P
[1962] söyledi hem: - İ1, -İ2, -V
[1963] kāfirüñ: İ1 kāfiriñ
[1964] olan kāfirüñ idi hem vāḳı‘-ı ḥāl: -P
[1965] degen: P diyan
[1966] ḫırṭal: İ1 ḥırṭal
[1967] olmaḳ üzre: -P
[1968] tunç: İ2, V ṭunç
[1969] ṣaçması: İ2, V ṣacması
[1970] dirseñ: V derseñ
[1971] üç yüzden: İ2 üç-yüzden
[1972] üç yüz: İ1, İ2, P üç-yüz
[1973] ġāziyānı: -İ1
[1974] tüfenk dirseñ üç yüzden mütecāviz idi. Uçurma hep kāfir idi hemān üç-yüz elli ġāzī yigit ġāziyānı var idi: -P
[1975] erenlerüñ: V anlaruñ
[1976] anlaruñ daḫı hep uçurmaları kāfir idi ikişer yüz ellişer yigit ġāzīleri var idi Allāh [u] erenlerüñ himmet-i ‘aliyyeleri berekātı-y-ıla: -P
[1977] kāfirlerüñ: İ1 kāfirleriñ
[1978] pāre: -İ2
[1979] isem: P içinde
[1980] tekne: -P
[1981] ve andan: -İ1, -İ2, -V
[1982] on beş pāre kāfir teknesinüñ içinde ḳumandantıdan: -P
[1983] bāḳīlerin aña göre ḳıyās eyle: -P
[1984] yiyecegi: İ1, P yeyecegi
[1985] bizmekiler: -İ1

ṣırtı[1986] dimezler. Ez-īn-cānib (2) hiḳāyet-i dil-i nā-ṣāda geldük[1987] biz[1988] bu yaña[1989] rūzigārdur[1990] bi-emr-i Ḫudā (3) ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā İslām teknelerinden yaña ḳolay (4) çalınca ḍarb-ı[1991] destleri[1992] birle[1993] varup kāfir teknelerine[1994] (5) yetişdiler.[1995] Hemān Aydın Re’īs raḥmetu’llāhi ‘aleyh[1996] ḳaraḳuş (6) gibi içlerine girüp[1997] ḥovlayup **[V 120a]** daḫı[1998] varup[1999] var ḳuvveti bāzūya (7) getürüp on[2000] beş pāre kāfir[2001] teknesinüñ[2002] içlerine[2003] girüp[2004] (8) ṭop alabandası ile el ḫunbarasın daḫı ḳurşun (9) fındıḳların belā bārānı gibi yaġdurup[2005] kāfirlerüñ[2006] başı (10) ḳayusı olınca dönüp kāfirlerüñ[2007] ḳapudanasına boy (11) boya çaṭup baġlaya ḳodı. Ġāzīlerdür[2008] dāl-ı tīġ-ı āteş- (12) tāb[2009] olup **[İ2 311] [P 117a]** kāfirlerüñ[2010] ḳapudanasına girüp şöyle[2011] ḳılıç (13) urdılar ki iki yüz[2012] kāfirden yetmiş beş kāfir ṣaġ[2013] (14) aldılar. Anlar-da eger mayna[2014] itmeseler cümlesin ḳırarlar idi (15) zīrā kāfire o ḳadar mużā‘aḳaları yoḳ idi.[2015] **[İ1 246b]** (1) Teknelerde esīr Müslümāndan çoḳ idi ammā teknelerde[2016] (2) esīr żabṭ[2017] idecek ālāt daḫı[2018] dutan[2019] çoḳ[2020] idi ‘anbārlarında (3) iki yaḳalı[2021] sancaḳ[2022] iskele kelepçekli daḫı lāleli[2023] ṭomuruḳları[2024] (4) var idi. Banḳ arasında daḫı bordoya perçinnenmiş (5) zencīrleri var idi. Hep bu düzenler[2025] taṣnīfler[2026] Ġāzī (6) Ḫayre’d-dīn Paşanuñ iḥdāṣı[2027] idi kim[2028] kim[2029] bilür oġullar (7) ṣu uyur düşmān uyumaz ġāfil nebbāş[2030] dir idi[2031] daḫı (8) ġāzīler nevbetle[2032] silāḥla[2033] puṣaṭla sā‘at bekleyüp bir ān (9) ġāfil olmazlar idi. Gelelüm teknelerüñ[2034] öbirleri daḫı[2035] her biri birine (10) çaṭup feṭḥ [u] fütūḥ eylediler[2036] ḫulāṣa-yı

[1986] ṣırtı: V, P ṣırṭı
[1987] geldük: İ2 geldik
[1988] ez-īn-cānib hiḳāyet-i dil-i nā-ṣāda geldük biz: -P
[1989] bu yaña: -İ1, -İ2, -V
[1990] rūzigārdur: İ1, P rūzigārdır
[1991] ḍarb-ı: V ẓarb-ı
[1992] destleri: İ2, P destleri-y-ile
[1993] birle: -P
[1994] kāfir teknelerine: -P
[1995] yetişdiler: P irişdiler
[1996] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[1997] girüp: -İ1, -İ2, -V
[1998] ḥovlayup daḫı: -P
[1999] varup: -İ2, V, -P
[2000] on: -İ1, -İ2, -V
[2001] kāfir: -P
[2002] teknesinüñ: P tekneler
[2003] içlerine: P içinde
[2004] girüp: -P
[2005] yaġdurup: İ1, İ2, V yaġdırup
[2006] kāfirlerüñ: İ1, İ2, V kāfirleriñ
[2007] kāfirlerüñ: İ1, İ2, V kāfirleriñ
[2008] ġāzīlerdür: İ1 ġāzīlerdir
[2009] āteş-tāb: İ2, V āteş
[2010] kāfirlerüñ: İ1, İ2, V kāfirleriñ
[2011] şöyle: P öyle
[2012] iki yüz: İ2 iki-yüz
[2013] ṣaġ: -P
[2014] mayna: İ2 manya
[2015] kāfire o ḳadar mużā‘aḳaları yoḳ idi: -P
[2016] teknelerde: -P
[2017] żabṭ: İ2 ẓabṭ
[2018] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[2019] dutan: -P
[2020] çoḳ: P ziyāde
[2021] ‘anbārlarında iki yaḳalı: -P
[2022] sancaḳ: İ2 ṣancaḳ, -P
[2023] iskele kelepçekli daḫı lāleli: -P
[2024] ṭomuruḳları: İ2 ṭomruḳları, -P
[2025] var idi banḳ arasında daḫı bordoya perçinnenmiş zencīrleri var idi hep bu düzenler: -P
[2026] taṣnīfler: İ2 taṣnifler, -P
[2027] Ġāzī Ḫayre’d-dīn Paşanuñ iḥdāṣı idi: -P
[2028] idi kim: İ1 idi-kim, -P
[2029] kim: -İ2, -V, -P
[2030] bilür oġullar ṣu uyur düşmān uyumaz ġāfil nebbāş: -P
[2031] dir idi: İ2, V der idi, -P
[2032] nevbetle: -P
[2033] silāḥla: İ2, V ṣilaḥla, P ṣilāḥla
[2034] gelelüm teknelerüñ: -İ1, -İ2, -V
[2035] öbirleri daḫı: -P
[2036] feṭḥ [u] fütūḥ eylediler: -P

kelām[2037] ṭoḳuzın fetḥ idüp[2038] aldılar.[2039] (11) İkisin üçin[2040] baṭırdılar ikisi daḫı aḫşam olmaġla (12) hem ġāyet yörük[2041] olmaġla firār idüp ḳurtuldılar. (13) İmdi ṭoḳuz pāre tekneden üç yüz[2042] yetmiş beş ṣaġ[2043] (14) kāfir aldılar. Ḳuṣūr-ı[2044] mā-bāḳīsin[2045] hep ḳılıçdan geçürüp[2046] (15) helāḳ **[İ2 312]** eylediler andan[2047] ġayrı yedeklerine baġlayup sālimīn ve ġānimīn[2048] forṣa **[İ1 247a]** (1) ṣancaḳların filandıraların[2049] diküp raġmen li'l-a'dā (2) ṭopların tüfenklerin[2050] aṭup şenlik şādımānlıḳ[2051] iderek (3) ḳırḳ birinci gün gelüp Cezāyire[2052] dāḫil oldılar. Aydın Re'īs (4) ayaḳdaşları-y-ıla ma'an berāber varup Ḫayre'd-dīn[2053] Paşaya (5) buluşup ḥāl ḫāṭır ṣorışdılar. Ḫayre'd-dīn[2054] Paşa (6) daḫı re'īslerüñ[2055] cümlesine kemāl-i mertebe 'izzet [u] ikrām (7) eyleyüp ġazālarıñuz mübārek olsun deyüp aşaġıdan (8) yuḳarudan[2056] esnā-yı muṣāḥabete girişdiler ammā ikide (9) birde **[V 120b]** Ḫayre'd-dīn[2057] Paşa Aydın Re'īsüñ yüzine baḳup (10) tebessüm ider idi. Aydın Re'īs daḫı rü'yā faṣlını (11) Ḫayre'd-dīn[2058] Paşaya söylemek murāḍ eyledükçe Ḫayre'd-dīn[2059] (12) Paşa daḫı[2060] nezāketle Aydın Re'īsüñ muṣāḥibetini başḳa **[P 117b]** (13) yere çevirürdi[2061] ṣapudurdı.[2062] Āḫir Ḫayre'd-dīn[2063] Paşa muṣāḥabet (14) arasında tekne-yi rumūz birle Aydın Re'īse ḫiṭāben[2064] (15) eytdi: Ey[2065] oġlum Aydın Re'īs ġāzī Sinān Ḳapudan **[İ1 247b]** (1) merḥūm olmışdur[2066] Ḥaḳ Te'ālā ġarīḳ-i raḥmet eyleye[2067] sen (2) daḫı bir mişvāri bellü olmış pāḳ dīvānesin (3) ve ṣıdḳ-ı iḫlāṣ[2068] ile **[İ2 313]** ma'rūf bir[2069] ġāziyānsın (4) merḥūmuñ[2070] müteveffā mezkūruñ[2071] yerine seni ḳapudan naṣb eylemişümdür.[2072] (5) Allāhu Te'ālā a'dā-yı liyām üzerine seni manṣūr (6) ve ṣancaġuñ[2073] mebrūḳ eylesün deyüp eginine ḫil'at-ı (7) faḫre geydürdi. Vaḳtā ki du'ā-ı senālar[2074] olınup ṭa'āmlar (8) yenilüp sükkerī şerbetler[2075] mümessek ḳahveler içildükde[2076] (9) ba'de Aydın Ḳapudan daḫı[2077] yerinden ḳalḳup varup (10) Ḫayre'd-dīn[2078] Paşanuñ destin būs eyleyüp ḫoşça (11) ḳal sulṭānum deyüp gitmek[2079]

[2037] kelām: -P
[2038] fetḥ idüp: -İ1, -İ2, -V
[2039] aldılar: -P
[2040] üçin: -İ1, -İ2, -V
[2041] yörük: İ1 yörik, P yögrük
[2042] üç yüz: İ1, İ2 üç-yüz
[2043] ṣaġ: -P
[2044] ḳuṣūr: P ḳuṣūrın
[2045] mā-bāḳīsin: -P
[2046] geçürüp: İ1, V, P geçirüp
[2047] andan: -İ1, -İ2, -V
[2048] ġayrı yedeklerine baġlayup sālimīn ve ġānimīn: -P
[2049] filandıraların: -P
[2050] tüfenklerin: -P
[2051] şādımānlıḳ: -P
[2052] Cezāyire: İ2, V, P Cezā'ire
[2053] Ḫayre'd-dīn: -P
[2054] Ḫayre'd-dīn: -P
[2055] re'īslerüñ: İ1 re'īsleriñ, -P
[2056] aşaġıdan yuḳarudan: -P
[2057] Ḫayre'd-dīn: -P
[2058] Ḫayre'd-dīn: -P
[2059] Ḫayre'd-dīn: -P
[2060] daḫı: -P
[2061] çevirürdi: -İ1, -İ2, -V
[2062] ṣapudurdı: İ1 ṣapudırdı, -P
[2063] Ḫayre'd-dīn: -P
[2064] Aydın Re'īse ḫiṭāben: -P
[2065] ey: -P
[2066] olmışdur: P oldı
[2067] Ḥaḳ Te'ālā ġarīḳ-i raḥmet eyleye: -P
[2068] iḫlāṣ: İ1 iḫlāṣuñ
[2069] pāḳ dīvānesin ve ṣıdḳ-ı iḫlāṣ ile ma'rūf bir: -P
[2070] merḥūmuñ: -İ1, -İ2, -V
[2071] müteveffā mezkūruñ: -P
[2072] eylemişümdür: İ1 eylemişimdir, P eyledim
[2073] ṣancaġuñ: İ1 ṣancaġıñ
[2074] senālar: İ2 senā
[2075] şerbetler: V şerbetleri
[2076] vaḳtā ki du'ā-ı senālar olınup ṭa'āmlar yenilüp sükker [u] şerbetler mümessek ḳahveler içildükde: -P
[2077] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[2078] Ḫayre'd-dīn: -P
[2079] gitmek: -İ1, -İ2, -V

ṭaşra çıḳmaḳlıḳ[2080] murād eyledükde[2081] (12) Ḫayre'd-dīn[2082] Paşa merḥūm daḫı[2083] Aydın Ḳapudanuñ elinden (13) ṭuṭup şıḳdı ve andan[2084] ḳulaġına aġzın yanaşdırup (14) eytdi: Oġlum Aydın Ḳapudan bāṭın 'āleminde ba'żı (15) seyrānlar vāḳı' olur. Sen ta'accübde ḳalup mu'ānidlik **[İ₁ 248a]** (1) eyleme[2085] teslīm ol. Kişi her ne menzile ireyüm dirse (2) teslīmlikle irer lākin oġlum[2086] cihād yolında pāklık (3) ile gezen dīvānelerde seyrān eksük olmaz dedi. (4) Ol zamān[2087] Aydın Ḳapudan daḫı eyvāllāh sulṭānum keremüñ[2088] (5) var olsun deyüp mesrūren çıḳup gitdi. İşte (6) Ḫayre'd-dīn[2089] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh himmet-i 'aliyyeleri (7) ḳātib'ul-ḥurūf **[İ₂ 314]** üzerine ve sāyir ümmet-i Muḥammede ḥāżır[2090] (8) ve nāẓır[2091] ola[2092] böyle bir dolu[2093] devletlü idi. Rūḥ-ı (9) revānları şād ola pes imdi ġazā mālların (10) pāy eylediler şevike[2094] ġāzīlerüñ[2095] cümlesi ġanī olup iḫtiyāçdan (11) beri olup[2096] çiçek gibi geyinüp ḳuşanup ẕevḳlerinde (12) ṣafālarında oldılar. Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda (13) geldük biz[2097] şimdi Ḫayre'd-dīn[2098] Paşa raḥmetu'llāhi **[V 121a]** 'aleyh[2099] (14) murād eyledi-ki[2100] Cezāyirüñ deryāda ve ḳarada olanları (15) ve beyne'l-'Arab ve'l-'Acem vāḳı' olan fitneleri **[P 118a]** ve 'avn-ı **[İ₁ 248b]** (1) Ḥaḳ[2101] ile anlaruñ[2102] başların ḳırup memleket-i pādişāhī (2) āsūde ḥāl üzre niẓāmu'l-iltizām[2103] virdügin[2104] şevketlü (3) Sulṭān Selīm Ḫan 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān[2105] ḥażretlerine (4) naḳīr [u] ḳıṭmīr[2106] bildürüp[2107] bu vesīle birle[2108] du'ā-yı pādişāhiye (5) maẓhar düşmek ümīdi-y-ile on pāre mükemmel tekne ḥāżır[2109] [u] (6) müheyyā eyledi ve Aydın Ḳapudan üzerlerine ser-'asker (7) olmaḳ üzre ta'yīn olındı ve hedāyā [u] peşkeşlerin (8) kemāl-i mertebe düzüp peşkeş aġasınuñ yedine teslīm (9) eyledi ve üç yüz[2110] 'aded erbāb-ı kürek esīr ocaḳdan (10) hedāyā olmaḳ üzre[2111] hep peşkeş aġası yedine teslīm (11) olındı **[İ₂ 315]** daḫı levendān-ı[2112] ġāziyānuñ pāk güzīdeleründen (12) be-her tekneye[2113] ikişer yüz ġāzī ta'yīn eyledi. Aydın (13) Ḳapudanuñ mezeġalere[2114]

[2080] ṭaşra çıḳmaḳlıḳ: -P
[2081] eyledükde: V eyledikde
[2082] Ḫayre'd-dīn: -P
[2083] merḥūm daḫı: -P
[2084] şıḳdı ve andan: -P
[2085] eyleme: P etme
[2086] Kişi her ne menzile ireyüm dirse teslīmlikle irer lākin oġlum: -P
[2087] ol zamān: -P
[2088] keremüñ: İ₁ keremiñ
[2089] Ḫayre'd-dīn: -P
[2090] ḥāżır: V ḥāẓır
[2091] ve nāẓır: İ₂ ve nāżır, -V
[2092] raḥmetu'llāhi 'aleyhi himmet-i 'aliyyeleri ḳātib'ul-ḥurūf üzerine ve sāyir ümmet-i Muḥammede ḥāżır ve nāẓır ola: -P
[2093] dolu: -İ₁
[2094] şevike: -İ₁
[2095] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[2096] iḫtiyāçdan beri olup: -P
[2097] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[2098] Ḫayre'd-dīn: -P
[2099] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[2100] eyledi-ki: V eyledü-ki
[2101] Ḥaḳ: P Ḫudā
[2102] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[2103] iltizām: İ₂ iltizam
[2104] virdügin: İ₁, İ₂, V virdigin
[2105] 'aleyhi raḥmet ve'l-ġufrān: -P
[2106] naḳīr [u]ḳıṭmīr: -P
[2107] bildürüp: İ₁, İ₂, V bildirüp
[2108] birle: P ile
[2109] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır
[2110] üç yüz: İ₂ üç-yüz
[2111] üzre: P içün
[2112] levendān: İ₂ levandān
[2113] tekneye: V tekne
[2114] mezeġalere: İ₁ mezeġaleresi

cümleden büyük olmaġ-ıla[2115] aña üç (14) yüz[2116] ġāzī ta‘yīn eyledi ve tekneleri geregi gibi[2117] her[2118] (15) birin bir dürlü elvān ile[2119] boyaladı.[2120] Mezeġalere dirseñ **[İ₁ 249a]** (1) baş ḳıç ṣom altun başdarda vārişinde teẕhīb (2) eyledi zīrā Ḫayre’d-dīn[2121] Paşa da Venedik altunı ġāyet[2122] (3) çoḳ idi. Her-bār tekneler Venedik körfezine giderler (4) idi. Alduḳları ġanīmetlerde eksük olmaz[2123] Venedik altunı (5) çıḳar idi. Var evi kerem evi feḥvāsınca[2124] hem ol günde (6) olmasa bile söz gelimi[2125] ziynet itmek tekneleri[2126] lāzımındandur (7) zīrā Cezāyir gibi yerden şevketlü[2127] ḥünkārıñ[2128] du‘ā-yı ḫayrlarına[2129] (8) maẕhar olmaġa giderler. Hem dosta düşmāna ḳarşu büyük[2130](9) nāmdur[2131] ḫulāṣa-yı netāyic[2132] teknelere öyle[2133] bir ziynet virdiler ki (10) hemān gūyā[2134] dudu[2135] ḳuşına döndiler.[2136] Bir baḳan bir daḫı naẓar[2137] (11) idebilür miyem[2138] deyü ‘arżū ider idi.[2139] Hele ḳışṣayı ne[2140] (12) dirāz[2141] idelüm[2142] vaḳtā ki günlerde bir gün bir mübārek sā‘atde (13) ḳalḳup **[P 118b]** yola revān olup gitdiler.[2143] Muvāfiḳ **[İ₂ 316]** bād-ile on (14) yedinci gün Āsitāne-yi sa‘ādete varup[2144] dāḫil oldılar. (15) Gör ḥikmeti-kim[2145] meger Sulṭān Selīm ol gün yalı köşkünde **[V 121b] [İ₁ 249b]** (1) bulınup teknelerüñ[2146] Sarāyburnu öñünde eyledügi şenlikleri (2) seyr [u] temāşā eyleyüp ‘aẕīm ḥaẓẓ idüp daḫı teknelerüñ[2147] (3) ziynetin begendi daḫı ḫünkār ḳanca başları gelüp Aydın (4) Ḳapudana yanaşdı.[2148] Aydın Ḳapudan daḫı ḫünkāra müte‘allıḳ (5) olan hedāyā [u] peşkeşlerin her bir şeyi bir esīr kāfirinüñ[2149] (6) ṣırtına yükledüp tamām üç yüz[2150] kāfir şevketlü Sulṭān (7) Selīm ḥażretlerine hedāye olmaḳ üzre[2151] on pāre tekne- (8) nüñ ḳapudanları daḫı aġaları çavuşları ḫāceleri (9) ‘aylaḳçıları[2152] hep ṭaşra çıḳup daḫı pāk urubaların[2153] (10) geyüp ḥasekīler öñlerine düşüp üç yüz[2154] kāfir ardlarınca (11) iki yaḳalı dizilmiş.[2155] Her birinüñ üzerinde bir hedāye olmaḳ (12) üzre böyle ādāb [u] erkān[2156] birle[2157]

[2115] olmaġ-ıla: İ₁, V, P olmaġla
[2116] üç yüz: İ₂ üç-yüz
[2117] geregi gibi: -P
[2118] her: -V
[2119] elvān ile: -P
[2120] boyaladı: P boyadı
[2121] Ḫayre’d-dīn: -P
[2122] ġāyet: P ziyāde
[2123] olmaz: P olmazdı
[2124] Venedik altunı çıḳar idi var evi kerem evi feḥvāsınca: -P
[2125] olmasa bile söz gelimi: -P
[2126] ziynet itmek tekneleri: P tekneleri ziynet itmek
[2127] Cezā’ir gibi yerden şevketlü: -P
[2128] ḥünkārıñ: P ḥünkār
[2129] ḫayrlarına: -P
[2130] hem dosta düşmāna ḳarşu büyük: -P
[2131] nāmdur: İ₁ nāmdır, -P
[2132] netāyic: -P
[2133] öyle: -P
[2134] hemān gūyā: -P
[2135] dudu: İ₂ ṭuṭu, V, P dudı
[2136] döndiler: V döndürdiler
[2137] naẓar: V naẓar
[2138] idebilür miyem: P isem
[2139] ider idi: P çekerdi
[2140] ne: İ₂ az
[2141] dirāz: -İ₂
[2142] idelüm: İ₁, V idelim
[2143] olup gitdiler: P oldılar
[2144] varup: -P
[2145] ḥikmeti-kim: V ḥikmeti kim
[2146] teknelerüñ: İ₁, İ₂ tekneleriñ
[2147] teknelerüñ: İ₁, İ₂ tekneleriñ
[2148] yanaşdı: İ₁ yenişdi
[2149] kāfirinüñ: İ₂ kāfiriñ
[2150] üç yüz: İ₁, İ₂, P üç-yüz
[2151] üç-yüz kāfir şevketlü Sulṭān Selīm ḥażretlerine hedāye olmaḳ üzre: -P
[2152] ‘aylaḳçıları: -P
[2153] urubaların: İ₂ urbaların
[2154] üç yüz: İ₁, İ₂, P üç-yüz
[2155] dizilmiş: İ₂ dizilmişler
[2156] erkān: -P
[2157] birle: P ile

varup şevketlü (13) pādişāhuñ nāẓırına[2158] ṭurdılar.[2159] Aydın Ḳapudan ile baş (14) aġa ki[2160] peşkeş aġasıdur[2161] anlaruñ[2162] ikisine[2163] fermān olındı-kim[2164] (15) bi'z̲-z̲āt şevketlü ḥünkāruñ[2165] ḥużūrına varup buluşalar. **[İ₁ 250a]** (1) Şimdi **[İ₂ 317]** Aydın Ḳapudan ile aġayı alup ḥasekīlerdür[2166] ḥużūr-ı (2) pādişāhīye götürdiler daḫı ḥasekīlerüñ[2167] ta'līmi üzre (3) ādāb-ı pādişāhīyi yedi[2168] yerde[2169] mevżı'ına[2170] getürüp ayaġ (4) üzre ṭurdılar. Andan peşkeş aġası dībā geyse (5) içinde vaż' olınmış Ḫayre'd-dīn[2171] Paşanuñ nāmesin (6) şevketlü pādişāhuñ öñüne ḳoyup girü çekildi. Sulṭān (7) Selīm Ḫan ḥażretleri[2172] daḫı kemāl-i mertebe Ḫayre'd-dīn[2173] Paşaya **[P 119a]** (8) muḥabbetden kendüsi[2174] nāmeyi ḳırā'at eyleyüp mefhūm [u] ma'lūm (9) olduḳda Allāh yenṣuru hem divāl ḳaldırup Ḫayre'd-dīn[2175] (10) Paşa içün daḫı ocaḳ içün daḫı ġuzzātu'l-müslimīn[2176] (11) Cezāyir ġāzīleri içün du'ā [u] s̲enālar eyledi ve Aydın Ḳapudana (12) beş yüz[2177] altun ile bir teberrük ṣunḳur ḳılıç ve bir zī- (13) ḳıymet dürbün āyīnesi baḫşīş ve egnine ḫil'at-ı fāḫire[2178] (14) geydürdi[2179] ve aġaya üç yüz[2180] altun baḫşīş egnine (15) ḫil'at ve öbir ṭoḳuz ḳapudanlara ikişer yüz altun[2181] **[İ₁ 250b]** (1) daḫı ḫil'at daḫı aşaġılarına ellişer altun virüp[2182] ḥācelere (2) yüzer altun cümlesine ḫil'at geydirdi ve tenbīh eyledi-ki[2183] (3) yine 'avdetiñüz ġarīb[2184] olduḳda baña burada **[V 122a]** ḳavuşasuz **[İ₂ 318]** (4) dedi. Andan yine ādāb-ı pādişāhīyi yerine getürüp ḳıçın (5) ḳıçın pādişāh[2185] ḥużūrından[2186] çıḳup andan gelüp teknelerine (6) girdiler. Tekneler orṣa alabanda olmaḳ üzre re'īslerin (7) adamların[2187] bekler idi.[2188] Andan yine[2189] üçer ḳat şenlik daḫı idüp (8) varup tersane-yi 'āmireye yatdılar. Ḳapudanlar içün (9) maḫṣūṣ ḳonaḳları daḫı[2190] levendān[2191] içün ḳışlalar döşenüp (10) ta'yīn [u] ta'yīnātlar virildi. Böyle bir ikrām eylediler kim (11) ancaḳ olur daḫı[2192] peşkeş aġası daḫı[2193] içün maḫṣūṣ (12) başlı başına ḳonaḳ ta'yīn [u] ta'yīnāt virildi. Ol daḫı (13) erbāb [u] vüzerānuñ ve[21942195] ekābir [u] a'yānuñ hedāyā[2196]

[2158] naẓırına: İ₂ naẓırına
[2159] ṭurdılar: İ₂, P durdılar
[2160] baş aġa ki: -P
[2161] aġasıdur: İ₁ aġasıdır, P aġasına
[2162] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[2163] anlaruñ ikisine: -P
[2164] olındı-kim: V olındı-ki
[2165] ḥünkāruñ: İ₁, İ₂ ḥünkārıñ
[2166] ḥasekīlerdür: İ₁ ḥasekīlerdir
[2167] ḥasekīlerüñ: İ₁, İ₂ ḥasekīleriñ
[2168] yedi: -P
[2169] yerde: P yerine
[2170] mevżı'ına: -P
[2171] vaż' olınmış Ḫayre'd-dīn: -P
[2172] ḥażretleri: -P
[2173] Ḫayre'd-dīn: -P
[2174] kendüsi: İ₂ kendisi
[2175] Ḫayre'd-dīn: -P
[2176] ocaḳ içün daḫı ġuzzātu'l-müslimīn: -P
[2177] beş yüz: İ₁, İ₂ beş-yüz
[2178] fāḫire: İ₂, V faḫre
[2179] geydürdi: İ₂, V geydirdi
[2180] üç yüz: İ₂ üç-yüz
[2181] baḫşīş egnine ḫil'at ve öbir ṭoḳuz ḳapudanlara ikişer yüz altun: -P
[2182] virüp: -P
[2183] ḥācelere yüzer altun cümlesine ḫil'at geydirdi ve tenbīh eyledi-ki: -P
[2184] ġarīb: İ₂, V, P ḳarīb
[2185] pādişāh: P pādişāhdan
[2186] ḥużūrından: -P
[2187] adamların: İ₁ ādemlerin
[2188] tekneler orṣa alabanda olmaḳ üzre re'īslerin adamların bekler idi: -P
[2189] yine: -İ₁, -İ₂, -V
[2190] daḫı: -P
[2191] levendān: İ₂ levandān
[2192] böyle bir ikrām eylediler kim ancaḳ olur daḫı: -P
[2193] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[2194] içün maḫṣūṣ başlı başına ḳonaḳ ta'yīn [u] ta'yīnāt virildi ol daḫı erbāb-ı vüzerānuñ ve: -P
[2195] ve: -İ₁
[2196] hedāyā: -P

[u] peşkeşlerin (14) daḫı[2197] muḥabbet-nāmelerin hep[2198] yerlü yerine virüp anlar daḫı (15) yir[2199] yerden Ḫayre'd-dīn[2200] Paşaya hedāyā [u] peşkeş düzüp **[İ1 251a]** (1) daḫı muḥabbet-nāmeler yazup peşkeş aġasına teslīm (2) etdiler. Bir ay miḳdārı Āsitānede eglenüp andan[2201] alacaḳların (3) alup vireceklerin virüp yol eri yolda gerek feḥvāsı (4) üzre[2202] teknelerin yaġlayup ḥāżır[2203] [u] müḥeyyā oldılar. Vaḳtā ki (5) günlerde[2204] bir gün tersane-yi 'āmireden ḳalḳup yalı (6) köşkünüñ öñine[2205] geldiler ammā şevketlü **[İ2 319]** ḥünkāra[2206] evvelki (7) gün ṣāḥib-i devlet söylemiş idi-ki[2207] yarın ba'de'l-cum'a (8) Cezāyirli ḳulların gideceklerdür[2208] deyü ta'rīf eylemiş idi.[2209] (9) Şevketlü ḥünkār daḫı cum'a namāzın[2210] edā etdükden[2211] ṣoñra[2212] (10) maḫṣūṣ anlar içün[2213] yalı köşküne gelmişler[2214] idi. Ol (11) zamān şevketlü[2215] ḥünkār ṭarafından **[P 119b]** ḳırlanḳıç gelüp Aydın (12) Ḳapudan ile peşkeş aġasın alup ḥużūr-ı pādişāhīye (13) götürüp üslūb-ı sābıḳ[2216] üzre ādāb-ı pādişāhīyi (14) yerine getürüp[2217] edā eyledükden soñra[2218] şevketlü ḥünkār[2219] (15) Sulṭān Selīm Ḫan 'aleyhi'r-raḥmet ve'r-rıḍvān[2220] ḥażretleri **[İ1 251b]** (1) Ḫayre'd-dīn Paşaya[2221] kendi dest-i ḫaṭṭı-y-ıla[2222] yazılmış ḫaṭṭ-ı hümāyūn (2) birle kılıç ḳaftān daḫı bir ḫazīneden çıḳma cevāhir ḳabżalı[2223] (3) ḳaṭṭāre ki ẕī-ḳıymet olmaḳ üzre[2224] daḫı iki cevāhir ṭaş (4) oṭurtma[2225] ṣorḳuç ve bir ṣom ṣırma āyāt yazılu bir yeşil[2226] (5) ṣancaḳ daḫı aña göre bir başdarda filandırası ve üç (6) pāre yeñi tekne her biri[2227] ṣındıdan çıḳma[2228] yigirmi **[V 122b]** ṭoḳuzar banḳ[2229] tekneler ki[2230] (7) bütün tekmīl[2231] her puṣad-ile[2232] hemān ḳalḳup[2233] üzerine binmece. (8) Anları daḫı eski ġāzīlerden daḫı[2234] yeñi **[İ2 320]** yoldaşlardan (9) donadup cümlesi on üç pāre tekne oldılar ve istedükleri[2235] (10) silāḥdan[2236] puṣatdan ḳaldırabildükleri[2237] ḳadar doldurdılar.[2238] (11) Şöyle-ki teknelerde ṣıçan gezecek yir[2239] ḳomadılar.[2240] Şimdi (12)

[2197] daḫı: -P
[2198] hep: -P
[2199] yir: İ2, V, P yer
[2200] Ḫayre'd-dīn: -P
[2201] andan: -İ1, -İ2, -V
[2202] alacaḳların alup vireceklerin virüp yol eri yolda gerek feḥvāsı üzre: -P
[2203] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır
[2204] vaḳtā ki günlerde: -P
[2205] öñine: İ1, V, P öñüne
[2206] şevketlü ḥünkāra: -P
[2207] evvelki gün ṣāḥīb-i devlet söylemiş idi-ki: P bir gün evvel ṣāḥib-i devlet ḥünkāra demiş idi-ki
[2208] gideceklerdür: İ2 gideceklerdir
[2209] eylemiş idi: P etmişlerdi
[2210] namāzın: -P
[2211] etdükden: V etdikden
[2212] edā etdükden ṣoñra: P edāzın-ṣoñra
[2213] maḫṣūṣ anlar içün: -P
[2214] gelmişler: P gelmiş
[2215] şevketlü: -P
[2216] sābıḳ: -P
[2217] getürüp: P getürdiler andan
[2218] edā eyledükden ṣoñra: İ2 edā eyledikden-ṣoñra, -P
[2219] ḥünkār: -P
[2220] 'aleyhi'r-raḥmet ve'r-rıḍvān: -P
[2221] Ḫayre'd-dīn Paşaya: -P
[2222] ḫaṭṭı-y-ıla: V ḥaṭṭı-y-ıla
[2223] ḳabżalı: İ2 ḳabẓalı
[2224] ẕī-ḳıymet olmaḳ üzre: -P
[2225] oṭurtma: P oturtma
[2226] bir yeşil: -P
[2227] tekne her biri: -İ1, -İ2, -V
[2228] ṣındıdan çıḳma: -P
[2229] banḳ: İ2 panḳ
[2230] tekneler ki: -P
[2231] tekmīl: İ2 tekmil
[2232] puṣad-ile: İ1, V, P puṣaṭ-ile
[2233] ḳalḳup: İ1, V, P ḳalḳıyup
[2234] daḫı: -P
[2235] istedükleri: İ1 istedikleri
[2236] silāḥdan: İ2, V, P ḥilātdan
[2237] ḳaldırabildükleri: İ1, P ḳaldırabildikleri
[2238] doldurdılar: P aldılar
[2239] yir: İ2, V yer
[2240] şöyle-ki teknelerde ṣıçan gezecek yir ḳomadılar: -P

şevketlü ḫünkār pādişāh-ı ‘ālem-penāh a‘nī bih[2241] Sulṭān (13) Selīm Ḫan ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān[2242] ol ẕikr etdügimüz[2243] emānetleri (14) peşkeş aġasına teslīm eyledi. Andan Aydın Ḳapudanuñ (15) daḫı başına bir cevāhir ṣorḳuç ṣoḳdı. Andan el ḳaldırup **[İ₁ 252a]** (1) Ḫayre’d-dīn Paşa[2244] içün daḫı ocaḳ içün daḫı cümle (2) ġāziyān içün du‘ā[2245] [u] s̱enā[2246] eyledi. Andan Aydın Ḳapudan daḫı[2247] (3) peşkeş aġası pādişāh-ı ‘ālem-penāḫ ḥażretlerine[2248] vedā‘ (4) idüp ādāb [u] erkān üzerine[2249] ḥużūr-ı pādişāhīden (5) çıḳup teknelerine gelince her biri üçer ḳat şenlik şād- (6) mānlıḳ[2250] eylediler.[2251] Andan yelken idüp Sarāyburnından ṭaşra (7) muvāfıḳ bād-ile[2252] getür elin[2253] sulṭān Cezāyir deyü çekilüp (8) gitsünler. El-ḥāṣıl[2254] ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm[2255] bir baş Avlonya (9) Ülgün Dirac[2256] Venedik köfrezi Ḳabo Ṣanṭo Mariyya[2257] (10) Ḳalavra Papa ḳıyuları[2258] **[P 120a]** Serdinya diyerek el-ḥāṣıl[2259] ḫulāṣa-yı kelām **[İ₂ 321]** (11) Mayorḳaya gelince bütün[2260] kāfir yaḳasın elleyerek yigirmi (12) yedinci güni on beş aḳṭarma ile Cezāyire gelüp (13) dāḫil oldılar. On beş aḳṭarmadan ḳaçandan ölenden (14) mā‘adā üç yüz[2261] elli kāfir esīr getürdiler. Pādişāh (15) du‘āsı berekātı-y-ıla Āsitāneye getürdükleri üç yüz[2262] **[İ₁ 252b]** (1) kāfirüñ muḳābelesine elli kāfir daḫı ziyāde fāyide idüp (2) daḫı bu ḳadar pādişāh du‘āsına maẓhar oldılar ki[2263] ol-ḳadar evlā[2264] Cezāyirden[2265] (3) çıḳduḳlarında[2266] on ḳıṭ‘a tekne idiler. Üç tekne daḫı (4) pādişāh-ı ‘ālem-penāh[2267] teberrük içün ocaġına hedāyā[2268] virüp (5) on üç oldılar. On beş aḳṭarma daḫı yolda gelürlerken[2269] (6) aldılar her bir aḳṭarmanuñ bir dürlü ġanīmeti olmaḳ üzre[2270] kiminde (7) çuḳa kiminde ipek kiminde pirinç[2271] kiminde ḳahve kiminde (8) kemḫā **[V 123a]** ḳumaş kiminde tüfenk kiminde ṭabancalı (9) ışpaṭa kiminde endām āyinesi daḫı çerçī[2272] puṣātına[2273] (10) varınca[2274] ḫāṣıl ḳıṣṣāyı ne dirāz idelüm[2275] cümlesi[2276] yigirmi (11) sekiz pāre yelken bir armada olmaḳ üzre Cezāyire bu minvāl üzre[2277]

[2241] şevketlü ḫünkār pādişāh-ı ‘ālem-penāh a‘nī bih: -P
[2242] ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān: -P
[2243] etdügimüz: İ₁, İ₂, V etdigimüz
[2244] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[2245] du‘ā: P du‘ālar
[2246] senā: -P
[2247] daḫı: -P
[2248] ‘ālem-penāḫ ḥażretlerine: -P
[2249] üzerine: P üzre
[2250] şādmānlıḳ: -P
[2251] eylediler: P idüp
[2252] Sarāyburnından ṭaşra muvāfıḳ bād-ile: -P
[2253] elin: P elüñ
[2254] el-ḥāṣıl: -P
[2255] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[2256] Dirac: -P
[2257] Ḳabo Ṣanṭo Mariyya: -P
[2258] ḳıyuları: -P
[2259] el-ḥāṣıl: -İ₁, -İ₂, -V
[2260] ḫülāṣā-yı kelām Mayorḳaya gelince bütün: -P
[2261] üç yüz: İ₁, İ₂ üç yüz
[2262] üç yüz: İ₁, İ₂ üç yüz
[2263] ki: -İ₁, -İ₂, -V
[2264] ol-ḳadar evlā: -İ₁, -İ₂, -V
[2265] Cezāyirden: İ₂, V, P Cezāyirden
[2266] çıḳduḳlarında: İ₁ çıḳdıḳlarında
[2267] ‘ālem-penāh: -P
[2268] ocaġına hedāyā: -P
[2269] gelürlerken: -P
[2270] er bir aḳṭarmanuñ bir dürlü ġanīmeti olmaḳ üzre kiminde çuḳa: -P
[2271] kiminde ipek kiminde pirinç: İ₂ kiminde pirinç kiminde ipek, -P
[2272] kiminde ḳahve kiminde kemḫā ḳumaş kiminde tüfenk kiminde ṭabancalı ışpaṭa kiminde endām āyinesi daḫı çerçī: -P
[2273] puṣātına: V puṣadına, -P
[2274] varınca: -P
[2275] idelüm: İ₁, V idelim
[2276] ḳıṣṣāyı ne dirāz idelüm cümlesi: -P
[2277] bu minvāl üzre: -İ₁, -P

(12) şenlik şādmānlıḳ iderek girüp düşmānlar ḳasāvetlerinden[2278] (13) helāk olup ümmet-i Muḥammed şād-kām oldılar. Yā bu ni‘metlere **[İ2 322]** (14) bā‘iş hep pādişāh du‘āsıdur. Allāhu Te‘ālā bir ān ẓıllu’llāh (15) naẓarın[2279] ümmet-i Muḥammed üzerinden eksük eyleme ‘ālemde **[İ1 253a]** (1) eksīr didükleri[2280] şeyi pādişāh naẓarıdur ez-īn-cānib ḥikāyet-i (2) dil-i nā-şāda geldük[2281] biz[2282] şimdi Ḫayre’d-dīn[2283] Paşa yessera’llāhu (3) mā-yeşā’ ‘aẓīm[2284] ġalebe dīvān idüp cümle ‘asākir-i ġāziyān (4) ve ekābir [u] a‘yān ve ‘ulemā-yı kirām ve ḫāṣṣ [u] ‘ām ol dīvān[2285] içre[2286] (5) ḥāżır[2287] idi. Şimdi Ḫayre’d-dīn[2288] Paşa dīvān orṭasında[2289] (6) ṭurup peşkeş aġası daḫı gelüp[2290] Aydın Ḳapudan (7) daḫı ma‘an[2291] berāber olmaḳ üzre[2292] şevketlü Sulṭān Selīm (8) Ḫan ḥażretlerinüñ ḫaṭṭ-ı hümāyūnın ṭa‘ẓīmen ve tekrīmen būs (9) idüp Ḫayre’d-dīn[2293] Paşa yedine virdi. Ol daḫı dībā (10) ġılāfdan çıḳarup būs eyledükde[2294] dīvān efendisinüñ **[P 120b]** (11) yedine virüp ol-daḫı[2295] cehr-ile ḳırā’at eyledi ve dimiş-ki sensin-ki (12) lālām Cezāyir beglerbegisi Ġāzī Ḫayre’d-dīn[2296] Paşa her aḥvālin[2297] (13) nāme mūcibince[2298] pādişāh-ı ḫüsrevānumda nāme mūcibince[2299] geregi gibi ma‘lūmumız (14) olmışdur ve gönderdiñüz[2300] üç yüz[2301] kefere[2302] esīr nāmeñüz (15) mūcibince[2303] gelüp vuṣūl bulmışdur. Allāh berekāt virsün[2304] **[İ1 253b]** (1) ve ‘aẓīm maḳbūle geçmişdür.[2305] Allāhu Te‘ālā seni **[İ2 323]** a‘dā-yı ḫāsirīn[2306] (2) üzerine[2307] manṣūr [u] muẓaffer eylesün ve dünyāda ve āḫiretde (3) yüzüñ aġ olsun ve Cezāyir öñünde iki burc feṭḥ (4) eylemişsin. Ġazāñ mübārek olsun ve ol ġazā-yı ‘uẓemānuñ (5) nişānesi içün[2308] saña iki çelenk göndermiş-midür? (6) Benüm teberrüküm[2309] olmaḳ üzre[2310] başıña rāṣ ḳılasın[2311] daḫı[2312] (7) ḳaṭṭāreyi meyānıña aşup cihād idesin. Seni Allāhuñ birligine (8) ışmarladum. Ḥaḳ Te‘ālā saña ḫayırlu ‘ömürler iḥsān eylesün[2313] (9) deyüp ḫaṭṭ-ı hümāyūnın[2314] ḫatm eylemiş. Ḫayre’d-dīn[2315] Paşa daḫı (10) bu ni‘met-i ‘uẓemāya[2316] ḥamd [u] senālar **[V 123b]** eyleyüp mürde iken nev ḥayāta

[2278] ḳasāvetlerinden: P ḳasāvetinden
[2279] naẓarın: İ2, V naẓarın
[2280] didükleri: V, P dedükleri
[2281] geldük: İ2 geldik
[2282] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[2283] Ḫayre’d-dīn: -P
[2284] yessera’llāhu mā-yeşā’ ‘aẓīm: -P
[2285] dīvān: P dīvānda
[2286] içre: -P
[2287] ḥāżır: İ2, V, P ḥāẓır
[2288] Ḫayre’d-dīn: -P
[2289] orṭasında: P ortasında
[2290] gelüp: -P
[2291] daḫı ma‘an: -P
[2292] olmaḳ üzre: -P
[2293] Ḫayre’d-dīn: -P
[2294] eyledükde: İ2, V eyledikde
[2295] ol-daḫı: -İ1, -İ2, -V
[2296] ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[2297] aḥvālin: P aḥvālüñ
[2298] nāme mūcibince: -P
[2299] nāme mūcibince: - İ1, -İ2, -V
[2300] gönderdiñüz: P gönderilen
[2301] üç yüz: İ1, İ2 üç-yüz
[2302] kefere: -P
[2303] nāmeñüz mūcibince: -P
[2304] virsün: V versün
[2305] ‘aẓīm maḳbūle geçmişdür: -P
[2306] ḫāsirīn: P liyām
[2307] üzerine: P üzre
[2308] içün: -P
[2309] teberrüküm: İ2 teberrükim
[2310] olmaḳ üzre: P olsun
[2311] ḳılasın: P ḳılup
[2312] daḫı: P ve
[2313] seni Allāhuñ birligine ışmarladum Ḥaḳ Te‘ālā saña ḫayırlu ‘ömürler iḥsān eylesün: -P
[2314] hümāyūnın: İ2 hümāyūn, -P
[2315] Ḫayre’d-dīn: -P
[2316] bu ni‘met-i ‘uẓemāya: -P

(11) uġradı.[2317] Andan ḫil‘at-ı fāḫireyi egnine rāṣ eyleyüp daḫı (12) ṣaġlu ṣollu çelenkleri başına ṣoḳup ḳaṭṭāreyi daḫı[2318] (13) ḥamāyil-vār boynuna aṣdı[2319] ve ol yeşil ṣancaḳ-ki ṣom (14) ṣırma āyāt yazılu daḫı ḳırmızı filandıra ki ol daḫı (15) ṣancaḳ mānendi[2320] bunları teberrük içün Sulṭān Selīm **[İ₁ 254a]** (1) göndermiş idi. Anları daḫı[2321] sākin olduġı paşa (2) ḳapusınuñ üzerine diküp filandıra ṣancaguñ (3) altında ḳoyuvirilmiş idi.[2322] Bütün mā ḫalaḳa’llāh (4) gelüp **[İ₂ 324]** ol ṣancaḳ ile filandırayı ziyāret idüp ḫayretde (5) ḳalurlar idi. Aḫṣam olduḳda[2323] yine degşirüp[2324] muṣamma‘a (6) ḳoyup ṣaḳlarlar idi. Üç gün bu siyāḳ üzre Ḫayred- (7) dīn[2325] Paṣanuñ ḫil‘at egninden çıḳamayup[2326] ‘aẕīm sürūr (8) eyledi[2327] ve ol üç[2328] gün içinde[2329] bütün ġāziyāna ve aḥālī-yi (9) memlekete ve ‘ulemā-yı ‘iẕāma **[P 121a]** ve ḫāṣṣ [u] ‘ām ile cemī‘ fuḳarāya (10) ṣomatlar çeküp żiyāfetler[2330] eyledi ve sükkerī şerbetler ḥavżlar (11) içre ezilüp içene minnet idi. Ḳahve-yi cān-fezālar (12) daḫı gügümlerle pişüp içine ṣala idi[2331] ve çoḳ (13) yetīm ḳızlar everüp yetīm[2332] oġlancıḳlar sünnet idüp[2333] (14) daḫı buña beñzemez ḫayr [u] ḥasenātlar eyledi ve der idi-ki (15) ben ‘abd-i żaʻīf günahkār ḳuluñ ẓıllu’llāh du‘āsına **[İ₁ 254b]** (1) maẓhar olması hep fuḳarā du‘āsıdur[2334] dir idi[2335] ve ol üç (2) gün sürūrda günde üçer nevbet burc [u] bārūlardan (3) ṭop şenligi olur idi.[2336] Ḫulāṣa ḳoca Ḫayre’d-dīn[2337] (4) Paşa öyle bir sürūr eylemişdür ki düşmānların[2338] yaġları (5) eriyüp ‘asākir-i İslām şād-kām olmışlardur. Ḥaḳ (6) Te‘ālā dāyimā[2339] dīn-i İslām ḳarındaşlarımuzı mesrūr (7) ḳılup a‘dā-yı ḫāsirīnleri **[İ₂ 325]** maḳhūr [u] müdemmer[2340] ḳılıvire (8) āmīn. Şimdi Ḫayre’d-dīn[2341] Paşa ‘avn-i Ḥaḳ ile evvelkinden (9) biñ ḳat ziyāde dārāt [u] iḥtişām ṣāḥibi oldı. (10) İmdi eller emīnlik bekler düzenlik orṭalıḳ āsūde (11) ḥāl üzre herkes ẕevḳında ṣafāsında oldılar **[V 124a]** ammā (12) Ḫayre’d-dīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘āleyh gerçi nām [u] şān ṣāḥibi (13) oldı[2342] ammā ve ġāyet[2343] evvelkinden ziyāde[2344] tevaẓẓu‘ ṣāḥibi idi. (14) Ḫāk ol-ki Ḫudā mertebeñi eyleye ‘ālī mışdāḳınca aṣlā (15) ‘ucubdan tekebbürlikden[2345] bir eṣer bulınmaz idi. Aḫlāḳ-ı ḥamīde **[İ₁ 255a]** (1) ṣāḥibi bir er idi giceyi

[2317] mürde iken nev ḥayāta uġradı: -P
[2318] daḫı: -P
[2319] aṣdı: P aṣup
[2320] ki ol daḫı ṣancaḳ manendi: -P
[2321] daḫı: -P
[2322] filandıra ṣancaguñ altında ḳoyuvirilmiş idi: -P
[2323] olduḳda: P olınca
[2324] yine degşirüb: -P
[2325] Ḫayre’d-dīn: -P
[2326] çıḳamayup: V, P çıḳmayup
[2327] eyledi: P eylediler
[2328] üç: -P
[2329] içinde: P içre
[2330] çeküp żiyāfetler: -P
[2331] ḳahve-yi cān-fezālar daḫı gügümlerle pişüp içine ṣala idi: -P
[2332] yetīm: -P
[2333] idüp: P etdirdi
[2334] daḫı buña beñzemez ḫayr [u] ḥasenātlar eyledi ve der idi-ki ben ‘abd-i żaʻīf gönehkār ḳuluñ ẓıllu’llāh du‘āsına maẓhar olması hep fuḳarā du‘āsıdur: -p
[2335] dir idi: İ₂, V der idi, -P
[2336] olur idi: P iderlerdi
[2337] ḳoca Ḫayre’d-dīn: -P
[2338] düşmānların: P düşmānlaruñ
[2339] dāyimā: İ₁, İ₂ dā’imā
[2340] müdemmer: -P
[2341] Ḫayre’d-dīn: -P
[2342] imdi eller emīnlik bekler düzenlik orṭalıḳ āsūde ḥāl üzre herkes ẕevḳında ṣafāsında oldılar ammā Ḫayre’d-dīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘āleyh gerçi nām-ı şān ṣāḥibi oldı: -P
[2343] ve ġāyet: -İ₁, -İ₂, -V
[2344] evvelkinden ziyāde: -P
[2345] tekebbürlikden: P kebbürden

üç baḫş eylemiş[2346] idi.[2347] Bu[2348] (2) baḫşinde tilāvet-i Ḳur’ān ider idi bir baḫşinde ‘ibādet (3) ider idi[2349] ve bir baḫşinde uyur idi. Raḥmetu’llāhi ‘aleyh (4) rūḥ-ı revānları şād olsun ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i (5) nā-şāda geldük[2350] biz[2351] gelelüm bu yaña.[2352] Ol zamān-ki İspanya Ḳralı Aydın (6) Ḳapudan içün on beş ḳıt‘a[2353] perkende tekneleri (7) donadup varın[2354] diyavololları nerede bulursañuz (8) hemān bu araya getürmeyesiz teknesi-y-ile Morosı-y-ıla (9) āteşe urrasuz[2355] dimiş idük.[2356] Anlar[2357] ḳaçan Aydın Ḳapudan (10) rāst geldüklerinde ‘avn-i Ḥaḳ ile[2358] **[İ₂ 326]** ṭoḳuzın alup (11) dördin baṭırup ikisi firār etdi[2359] dimiş idük.[2360] (12) Vaḳtā-ki ol **[P 121b]** iki tekne İspanya yaḳasına varup (13) ayaḳdaşlarınuñ ḳara ḫaberlerin söyledükde[2361] kiminüñ (14) oġlı kiminüñ ḳarındaşı kiminüñ babası[2362] esīr olmaġla (15) aḳrabāları bir araya gelüp daḫı[2363] başlarına ḥāşır yaḳup **[İ₁ 255b]** (1) eşekler gibi baġıraraḳ daḫı ḫınzīrlar[2364] gibi ḥorṭlayaraḳ (2) İspanya Ḳralına varup dād [u] feryād Barbaroşonuñ (3) elinden nedür bizüm[2365] çekdigümüz[2366] bu ladronuñ ḥaḳḳından gelmedüñ (4) deyü ḳıyāmeti başına[2367] ḳopardılar. Ol zamān ḳraluñ yine ‘aḳlı (5) başından gidüp ne-yapacaġın[2368] bilmedi. Ol zamān (6) ḳral ‘aẕīm[2369] ġalebe dīvān eyleyüp[2370] hep büyük kelbler (7) ve cehennem seyfleri[2371] bir araya cem‘ oldılar. Andan ḳral eytdi: (8) Ey nār-ı nūruñ ḫāṣ ḳulları ve Mesīḥ[2372] mandolozuñ mel‘ūn (9) yezīdleri bu Barbaroşo ile bizüm ḥālimüz neye[2373] varur? (10) Cezāyir öñünde[2374] olan[2375] burclar[2376] ki bu ḳadar zamāndan (11) berü bir kimse ṣarḳıntılıḳ etmeyüp yerinde ṭurur idi. (12) Anı ḳaḳup[2377] aldugı yanına ḳaldı. Andan soñra on (13) bārça ki[2378] ve ol[2379] ceb-ḫāne zād[2380] [u] zaḫīre içün giden barçaları[2381] **[İ₂ 327]** göndermiş idüḳ. Anları[2382] (14) aldı ol[2383] daḫı yanına ḳaldı.[2384] Andan soñra[2385] tekneleri (15) gelüp yalı kenārında olan köyleri[2386] **[V 124b]** berbād [u] ḫarāb[2387] eyleyüp **[İ₁ 256a]** (1) bu

[2346] eylemiş: P idüp
[2347] idi: -P
[2348] bu: V bir
[2349] ider idi: P iderdi
[2350] geldük: İ₂ geldik
[2351] raḥmetu’llāhi ‘aleyh ruḥ-ı revānları şād olsun ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[2352] gelelüm bu yaña: -İ₁, -İ₂, -V
[2353] ḳıt‘a: P pāre
[2354] varın: P varuñ
[2355] urrasuz: İ₂ ursuz, P urasız
[2356] idük: İ₂ idik, P idi
[2357] anlar: -İ₁, -İ₂, -V
[2358] ‘avn-i Ḥaḳ ile: -P
[2359] etdi: İ₂, V, P eyledi
[2360] dimiş idük: P dimişdük
[2361] söyledükde: İ₂ söyledikde
[2362] kiminüñ babası: -P
[2363] bir araya gelüp daḫı: -P
[2364] ḫınzīrlar: İ₂ ḫınzīr
[2365] bizüm: P bizim
[2366] çekdigümüz: P çekdigümiz
[2367] başına: -İ₁, -İ₂, -V
[2368] ne-yapacaġın: V ne yapacaġın
[2369] ne-yapacaġın bilmedi ol zamān ḳral ‘aẕīm: -P
[2370] eyleyüp: P eyledi
[2371] ve cehennem seyfleri: -P
[2372] Mesīḥ: -P
[2373] neye: İ₂ nene, P ḳanda
[2374] öñünde: P öñündeki
[2375] olan: -P
[2376] burclar: P burclarımuz
[2377] ki bu ḳadar zamāndan berü bir kimse ṣarḳıntılıḳ etmeyüp yerinde ṭurur idi anı ḳaḳup: -P
[2378] andan soñra on bārça ki: -P
[2379] ve ol: -İ₁, -İ₂, -V
[2380] zād: -P
[2381] içün giden barçaları: -İ₁, -İ₂, -V
[2382] göndermiş idüḳ anları: -P
[2383] ol: -V
[2384] daḫı yanına ḳaldı: -P
[2385] andan soñra: İ₂ andan-ṣoñra, -P
[2386] tekneleri gelüp yalı kenārında olan köyleri: -P
[2387] berbād [u] ḫarāb: İ₂ ḫarāb [u] berbād: -P

ḳadar nār-ı nūr ḳulların[2388] kimin[2389] öldürüp kimin esīr (2) idüp Cezāyire götürdi. Hīç yoġ-ise belki biñ cāndan (3) ziyādedür[2390] anlar daḫı yanına ḳaldı. Andan soñra[2391] (4) on beş ḳıṭ‘a[2392] perkende yaġlayup[2393] gönderdük[2394] anlaruñ (5) teknelerüñ[2395] arayup bulup[2396] kimin baṭırup kimin (6) yaḳup[2397] nār-ı nūr ḳulları diyavololaruñ[2398] şerrinden (7) ḳurtulsun didük.[2399] Meger etdigimüz nefes ‘aksi ẓuhūr (8) idüp[2400] on beş pāre teknemüzüñ[2401] adamlar[2402] gibi ṭokuzın (9) alup dördin ġarḳ eylediler.[2403] İkisin daḫı gelsün (10) bize ḳara ḫaber götürsün deyü ṣalıvirdiler. Ṭoḳuzın (11) alup dördin baṭıran diyavololar ikisin daḫı (12) alamazlar-mı-y-ıdı[2404] hemān ḳaṣden bu iki tekne[2405] varsun (13) ḳara ḫaberlerin götürüp **[P 122a]** yürekleri yansun deyü almadılar. (14) Anı ne var bilmege[2406] deyü bunlar daḫı yanına ḳaldı. Şurada (15) şikāyetçiden[2407] yirimüzde[2408] oṭurmaz olduḳ. Bāzirgān **[İ₁ 256b]** (1) teknelerin[2409] dirseñ[2410] kendi eli-y-ile ḳumaş gibi alup[2411] (2) götüriyorur[2412] daḫı **[İ₂ 328]** palaṣımuz içün gelen beş ḳıt‘a (3) ṣūf yükli pārçaları alup götürdi.[2413] Ḳanḳı[2414] birin naḳl (4) ideyüm[2415] el-ḥāṣıl ḳrallar içre masḫara oldum. İspanya Ḳralı (5) bir[2416] ‘aẓīm ḳral ola-da bir Barbaroşo gibi ladrondan ‘āciz (6) ḳalmış derler. Bilmezler ki ne başlar belāsı nār-ı nūruñ aḫşamına (7) uġrayacaḳ diyavolodur[2417] deyüp aġladı. Andan[2418] eytdi: Lākin (8) söz degüldür[2419] illā cenaraluñdur ejdehā[2420] ılandan olur (9) didügi taḥḳiḳdür eger şimdi cenaral ṣaġ olmış[2421] (10) ola-y-ıdı elin ḳor ayaġın öpüp[2422] dedi.[2423] Anuñ tedbīrinden (11) ṭaşra ḫareket eylemezdüm ammā bir ‘āḳıl [u] müdebbir kimesne ṣaġ (12) iken anuñ ḳıymeti bilinmez tā ki olmayınca[2424] ol müdebbir[2425] cenaral (13) isem ḳasāvetle geberdükde[2426] anuñ[2427] yerine Andiriya Doriya (14) nāmında bir mel‘ūn cenaral olmış idi. Şimdi ḳral (15) eytdi: Ol diyavolo Barbaroşonuñ evvelden ḳaydın[2428] **[İ₁ 257a]** (1) görmedük[2429] bir ḫırsız ne

[2388] eyleyüp bu ḳadar nār-ı nūr ḳulların: -P
[2389] kimin: İ₂, V kimiñ, -P
[2390] öldürüp kimin esīr idüp Cezāyire götürdi hīç yoġ-ise belki biñ cāndan ziyādedür: -P
[2391] andan soñra: İ₂ andan-soñra, soñra: -P
[2392] ḳıṭ‘a: P pāre
[2393] yaġlayup: -P
[2394] gönderdük: İ₂, V gönderdik
[2395] teknelerüñ: İ₂ tekneleriñ
[2396] teknelerüñ arayup bulup: -P
[2397] yaḳup: -P
[2398] diyavololaruñ: V diyavoloların
[2399] didük: İ₁ dedük, P deyü
[2400] idüp: İ₂, V eyleyüp
[2401] teknemüzüñ: İ₂ teknemizüñ
[2402] adamlar: İ₁ ādemler
[2403] ġarḳ eylediler: P baṭırdılar
[2404] alamazlar-mı-y-ıdı: P alamazlar mı
[2405] tekne: P tekneler
[2406] bilmege: P bilicek
[2407] şurada şikāyetçiden: -P
[2408] yirimüzde: İ₂ V yerimüzde, -P
[2409] oṭurmaz olduḳ bāzirgān teknelerin: -P
[2410] dirseñ: İ₁ derseñ, -P
[2411] kendi eli-y-ile ḳumaş gibi alup: -P
[2412] götüriyorur: İ₂, V götüriyor, -P
[2413] daḫı palaṣımuz içün gelen beş ḳıt‘a ṣūf yükli pārçaları alup götürdi: -P
[2414] ḳankı: İ₁, V ḳanġı, -P
[2415] birin naḳl ideyüm: -P
[2416] bir: -V
[2417] diyavolodur: İ₁ diyavolodır
[2418] andan: -P
[2419] degüldür: İ₁ degüldir
[2420] ejdehā: İ₂, V, P ejderhā
[2421] olmış: -P
[2422] öpüp: P öperdüm
[2423] dedi: -İ₁, -İ₂, -V
[2424] anuñ tedbīrinden ṭaşra ḫareket eylemezdüm ammā bir ‘āḳil [u] müdebbir kimesne saġ iken anuñ ḳıymeti bilinmez tā ki olmayınca: -P
[2425] müdebbir: -P
[2426] geberdükde: İ₁, İ₂, V geberdikde
[2427] anuñ: -P
[2428] evvelden ḳaydın: P ḳaydın evvelden
[2429] görmedük: İ₂ ḳurmadık

olacaḳ imiş deyü[2430] şimdi isem (2) herīf Ḳıran Sinyor ma‘lūmı oldı. Bizüm nār-ı nūr ḳullarından (3) üç yüz[2431] esīr Ḳıran Sinyora peşkeş götürüp daḫı (4) ‘aẕīm maḳbūle geçmiş ve ol esīrlerüñ[2432] **[İ₂ 329]** muḳābelesinde **[V 125a]** (5) Ḳıran Sinyor daḫı Barbaroşoya ‘aẕīm ri‘āyet eylemiş[2433] (6) daḫı üç ṭāne nev çekdiri gemisi[2434] baġışlamış daḫı yolda (7) gelürlerken on beş aḳṭarma pireze daḫı[2435] almışlar. Şöyle ki[2436] (8) her birinde[2437] dürlü metā‘ olmaḳ üzre daḫı[2438] üç yüz[2439] elli (9) nār-ı nūr ḳulları esīr almışlar. Ḳıran Sinyora götürdükleri (10) üç yüz[2440] esīr çıḳduḳdan soñra[2441] elli daḫı fāyide eylediler. (11) İmdi bu venṭura **[P 122b]** çoḳ venṭuradur[2442] raḥmetsiz (12) bizüm mürd olan cenaraluñ Barbaroşo deyüp-de[2443] (13) geçivirme andan ḥaẕar gerekdür didügi ḳadar var imiş. (14) Bā-ḫuṣūṣ şimdi Ḳıran Sinyor du‘āsına maẕhar oldı (15) daḫı ol üç yüz nār-ı nūr ḳulları esīr ki Ḳıran Sinyor **[İ₁ 257b]** (1) ‘indinde maḳbūle geçdi deyü şimdi Barbaroşo daḫı (2) ziyāde ḥürmet-i pādişāhīyeye nā’il olayum deyü Cezāyirde (3) olan Ḫıristiyanlar hep Ḳıran Sinyora çekse gerek (4) anlaruñ[2444] daḫı ‘ömürleri ebedi’l-ābād kürekde geçseler gerekdür. (5) Anlaruñ[2445] günahları bizi ne yapar daḫı nār-ı nūr mandoloza (6) ne cevāb iderüz dedi. Andan eytdi: Ol diyavolo (7) Barbaroşo[2446] ‘āḳıbet giderek Ḳıran Sinyora cenaral (8) olması[2447] **[İ₂ 330]** emr-i muḳarrerdür.[2448] Ol zamān başımuza ḳıyāmetler[2449] (9) ḳopsa gerekdür[2450] zīrā niçün-ki[2451] bu ḳıyuları kendi evi (10) gibi bilür. İşte olacaḳlar ol zamān olsa gerekdür[2452] (11) deyüp yine aġlamaġa başladı ammā[2453] ol dīvānda olan (12) yuḳarısı kāfirler daḫı[2454] cehennem seyfleri kāfirler[2455] hep baş zemīne (13) ṣalup bir[2456] tekellüm etmezler idi. Hep söyleyen[2457] ḳral idi. (14) Ol zamān ḳraldur[2458] taḥavvüre gelüp eytdi: Yā sizler daḫı[2459] (15) niçün[2460] söyleseñüze[2461] hemān[2462] hep ben-mi söyleyüm dedi. Anlar isem **[İ₁ 258a]** (1) Ḫayre’d-dīn Paşa merḥūmuñ ism-i pākı añılduġı yerde (2) ṭurmaġa istemezlerdi. Adı añılmaḳ şöyle[2463] dursun[2464] (3) hem vāḳı‘u’l-ḥāl Allāhu ‘aẕīmü’ş-şān[2465] kāfirlerüñ[2466] ḳalblerine (4) bir ḫavf

[2430] bir ḫırsız ne olacaḳ imiş deyü: -P
[2431] üç yüz: İ₂ üç-yüz
[2432] esīrlerüñ: İ₁, İ₂ esīrleriñ
[2433] eylemiş: P eyleyüp
[2434] gemisi: -P
[2435] pireze daḫı: -P
[2436] şöyle ki: V şöyle-ki
[2437] şöyle ki her birinde: -P
[2438] olmaḳ üzre daḫı: -P
[2439] üç yüz: İ₂ üç-yüz
[2440] üç yüz: İ₂, P üç-yüz
[2441] çıḳduḳdan soñra: İ₂, P çıḳduḳdan-soñra
[2442] venṭuradur: İ₁ venṭuradır
[2443] deyüp-de: V degüp-de
[2444] anlaruñ: İ₁ anlarıñ
[2445] anlaruñ: İ₁ anlarıñ
[2446] daḫı nār-ı nūr mandoloza ne cevāb iderüz dedi andan eytdi ol diyavolo Barbaroşo: -P
[2447] olması: P olur
[2448] emr-i muḳarrerdür: -P
[2449] başımuza ḳıyāmetler: P ḳıyāmetler başımuza
[2450] gerekdür: İ₁ gerekdir, P gerek
[2451] niçün-ki: -P
[2452] işte olacaḳlar ol zamān olsa gerekdür: -P
[2453] ammā: -P
[2454] yuḳarısı kāfirler daḫı: -P
[2455] kāfirler: -İ₁, -İ₂, -V
[2456] bir: -P
[2457] hep söyleyen: P söyleyen hep
[2458] ḳraldur: İ₁ ḳraldır
[2459] daḫı: -P
[2460] niçün: -İ₁, -İ₂, -V
[2461] söyleseñüze: P söylemezsiz
[2462] hemān: -P
[2463] anlar isem Ḫayre’d-dīn Paşa merḥūmuñ ism-i pākı añılduġı yerde ṭurmaġa istemezlerdi adı añılmaḳ şöyle: -P
[2464] dursun: İ₂, V ṭursun, -P
[2465] hem vāḳı‘u’l-ḥāl Allāhu ‘aẕīmü’ş-şān: -P
[2466] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ, -P

[u] ḫaşyet virmiş idi-ki meşelā aġlayan[2467] ḳızanlarıñ[2468] (5) ġāzīler ser-firāzı olan Ḫayre'd-dīn Paşa ile ḳorḳudurlar (6) idi. Şimdi Barbaroşo gelür de seni[2469] yir[2470] dirler idi.[2471] (7) El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm[2472] şimdi yeñi[2473] cenaral Andiriya (8) Doriya baḳdı-ki **[V 125b]** ḳraldan ġayrı söyler yoḳ daḫı[2474] (9) söylemedüklerine[2475] ḳraldur[2476] taḥavvüre gelicek hemān yeñi cenaral (10) Andiriya Doriya yalancı pehlivān gibi ṣıġanup meydāna (11) çıḳdı. Andan yir[2477] öpüp eytdi: **[İ2 331]** Devletlü ḳral ṣaḳınup[2478] (12) elem çekme ben ol mürd olan cenaral gibi meze Turḳo meze (13) Ḫıristiyan degülem illā ṣāfī mel'ūn-ı ebedī ve ḫınzīr-ı (14) sermedī olmaḳ üzre nār-ı nūruñ ḫāṣ ḳulu yüzi gözi (15) paṣ ḳuluyam. Saña nār-ı nūr devletinde ve mandolozuñ[2479] **[İ1 258b]** (1) himmet-i nā-mübāreklerinde yigirmi çekdiri gemi[2480] **[P 123a]** ile varayum (2) saña Cezāyiri alayum.[2481] Andan Barbaroşo didükleri[2482] Ḫıristiyan (3) düşmānı diyavoloyı dipdiri ṭuṭup ḥużūra getürdükde[2483] (4) ol zamān ne-şekl[2484] ölümle dilerseñ[2485] öldür dedükde (5) ḳraluñ bir miḳdār yüregine ṣu sepilüp yüzi gülmege (6) başladı daḫı ḳraluñ ṭab'-ı nā-pāklarına muvāfıḳ nice lāf [u] (7) güzāf ḫarmānın ṣavurdı. Ammā Ḫayre'd-dīn[2486] Paşanuñ (8) hep bu şeyler ki[2487] kāfir yaḳasında oldı[2488] bir bir[2489] ḫaberi (9) var idi. Zīrā niçün-ki ḍarb-ı meşeldür: Ṣoran ṭaġ (10) işitmişdür ṣormayan yabanda ḳalmışdur daḫı[2490] her şeyüñ (11) cehlinden 'ilmi a'lādur[2491] feḥvāsınca aṣlā ġāfil durmaz[2492] (12) idi. İki üç[2493] ṭāne ġazāṭa fuluḳaları var idi. (13) Anlaruñ[2494] dāyim[2495] işleri ve güçleri ḫaber almaḳ idi ve kendi (14) daḫı **[İ2 332]** bir aḥvāl bilür ādem eline girecek olursa[2496] siz (15) su'āli su'āl idüp ol ḫaberüñ ġavrine vāṣıl olur **[İ1 259a]** (1) idi[2497] daḫı bir işe mübāşeret eylese 'acele etmez (2) idi. El-'aceletü mine'ş-şeyṭān ve't-te'ennī mine'r-raḥman (3) mışdāḳınca[2498] dāyim[2499] işi aġırdan idi ve olur olmaz (4) iş içün taḥavvüre gelmez idi. De'b-i şānları böyle (5) idi. Raḥmetu'llāhi 'aleyh rūh-ı revānları şād ola[2500] (6) şimdi gelelüm-ki[2501]

[2467] ḳalblerine bir ḫavf [u] ḫaşyet virmiş idi-ki meşelā aġlayan: -P
[2468] ḳızanlarıñ: İ1, İ2 ḳızanların, -P
[2469] ġāzīler ser-firāzı olan Ḫayre'd-dīn Paşa ile ḳorḳudurlar idi şimdi Barbaroşo gelür de seni: -P
[2470] yir: İ1, V yer, -P
[2471] dirler: İ2, V derler, -P
[2472] el-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm: İ1, V el-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelim, -P
[2473] şimdi yeñi: -P
[2474] ḳraldan ġayrı söyler yoḳ daḫı: -P
[2475] söylemedüklerine: İ1, İ2, V söylemediklerine
[2476] ḳraldur: İ1 ḳraldır
[2477] yir: İ2, V, P yer
[2478] ṣaḳınup: -P
[2479] mandolozuñ: İ2 mandolozıñ
[2480] gemi: P gemiler
[2481] alayum: P alup
[2482] didükleri: İ2, V, P dedükleri
[2483] getürdükde: İ1 getirdikde
[2484] ne-şekl: P nice
[2485] dilerseñ: İ1, İ2, V istersen
[2486] Ḫayre'd-dīn: -P
[2487] bu şeyler ki: -P
[2488] oldı: P olan
[2489] bir bir: P şeylerden
[2490] niçün-ki ḍarb-ı meseldür ṣoran ṭaġ işitmişdür ṣormayan yabanda ḳalmışdur daḫı: -P
[2491] a'lādur: P gider
[2492] durmaz: P durmayup
[2493] idi iki üç: P iki
[2494] anlaruñ: İ1, İ2 anlarıñ
[2495] dāyim: İ2, P dā'im
[2496] olursa: V olur ise
[2497] olur idi: İ2 olurdı
[2498] daḫı bir işe mübāşeret eylese 'acele etmez idi el-'aceletü mine'ş-şeyṭān ve't-te'ennī mine'r-raḥman mışdāḳınca: -P
[2499] dāyim: İ2 dā'im, -P
[2500] işi aġırdan idi ve olur olmaz iş içün taḥavvüre gelmez idi de'b-i şānları böyle idi raḥmetu'llāhi 'aleyh rūh-ı revānları şād ola: -P
[2501] gelelüm-ki: İ1 gelelim-ki

İspanya Ḳralı Efrenc ḳralına nāme (7) yazdı.[2502] Nāmenüñ mażmūnı bu[2503] idi-ki sensin-ki Efrenc (8) ḳralı ben-ki İspanya Ḳralıyam ve ‘umūmen nār-ı nūr ḳullarınuñ (9) ulusıyam nāmem vuṣūlında gerekdür ki beynimüzde olan (10) ‘adāvetden biz geçmişüzdir. Siz daḫı geçüp yine evvelki (11) gibi ḳarındaşlar olalım ve hem şöyle **[V 126a]** bilesin-ki (12) Cezāyirli[2504] Barbaroşo nāmında bir Türk ḳorṣan (13) peydā olmışdur.[2505] İmdi ḫırsızlıḳda baba ‘āmīre yan (14) başı gelecek imdi baña etdügi işlerüñ vaṣfı **[P 123b]** mümkin (15) degüldür[2506] ihmāl ile baḳdum gördüm bir şeyi olacaḳ degül.[2507] **[İ1 259b]** (1) Şimdiki ḥālde ḥāżırlıḳda on pāre çekdiri (2) gemimizden ġayrı ziyāde[2508] yoḳ[2509] on pāre çekdiri (3) gemi daḫı **[İ2 333]** sen gönderesin[2510] baḳalum cenaral yigirmi (4) pāre çekdiri gemi[2511] ile verüp[2512] hem[2513] Cezāyiri[2514] almaġa[2515] hem daḫı[2516] Barbaroşoyı (5) baġlayup getürmeye boynuna almışdur. Bolay-kim (6) nār-ı nūr devletinde şu diyavolo ala getürüp[2517] nār-ı nūr (7) ḳulları şerrinden emīn ola-y-ıdı. Bu ḫuṣūṣda gerek (8) sen ve gerek ben nār-ı nūr ḫiẕmetinde[2518] bulınup[2519] vebāl-i (9) ‘uẕemāya nāyil[2520] olmamuz[2521] emr-i muḳarrerdür[2522] dimiş. Şimdi (10) Efrenc ḳralı daḫı ‘ale’l-‘acele on pāre çekdiri gemisi (11) donadup İspanya Ḳralına gönderdi. İspanya Ḳralı[2523] daḫı[2524] ‘aẕīm (12) feraḥlar kesb eyledi[2525] ‘ale’l-‘acele[2526] andan kendi gemilerin daḫı donadup (13) cümlesi[2527] on pāre çekdiri gemisi donadup İspanya Ḳralına göndermişdür. Yigirmi pāre çekdiri gemisi Andiriya Doriya (14) cenāral olmaḳ üzre[2528] Cezāyiri almaġa[2529] daḫı[2530] Ḫayre’d-dīn[2531] (15) Paşayı ṭuṭup baġlayup[2532] ḳrala[2533] getürmek ḳaṣdı-y-ıla bir sā‘at-i **[İ1 260a]** (1) nā-mübārekde[2534] çıḳup Esfeline ṭoġru yıḳılup gitsünler. (2) Ammā gelelim Andiriya Doriya gelmedi illā[2535] bir baş Mayorḳa (3) üzerine geldi. Anda bir Mayorḳa perkendesine rāṣ (4) geldi. Ol Mayorḳa perkendesi[2536] Cezāyirden gelürdi (5) dāyim[2537] paṣaporṭa ile Cezāyire varur gelürdi. (6) Şimdi Andiriya Doriya **[İ2 334]** Ḫayre’d-dīn[2538] Paşa ne iş üzerinde- (7) dür deyü ol Mayorḳa perkendesinden[2539] su’āl eyledi.

[2502] yazdı: P yazup
[2503] nāmenüñ mażmūnı bu: -P
[2504] Cezāyirli: P Cezā’irde
[2505] olmışdur: P olup
[2506] degüldür: P degül
[2507] ihmāl ile baḳdum gördüm bir şeyi olacaḳ degül: -P
[2508] ziyāde: -P
[2509] yoḳ: P yoḳdur
[2510] gönderesin: İ1 göndüresin, P gönder
[2511] gemi: -P
[2512] verüp: -İ1, -İ2, -V
[2513] hem: -P
[2514] Cezāyiri: İ1, V, P Cezā’iri
[2515] almaġa: P alup
[2516] hem daḫı: -P
[2517] getürüp: P getürdi
[2518] nār-ı nūr ḫiẕmetinde: -P
[2519] bulınup: İ1, İ2, V bulunup
[2520] vebāl-i ‘uẕemāya nāyil: -P
[2521] olmamuz: İ1 olmamız, -P
[2522] emr-i muḳarrerdür: -P
[2523] ḳralı: -İ1
[2524] ‘ale’l-‘acele on pāre çekdiri gemisi donadup İspanya Ḳralına gönderdi İspanya Ḳralı daḫı: -P
[2525] eyledi: P idüp
[2526] ‘ale’l-‘acele: -İ1, -İ2, -V
[2527] andan kendi gemilerin daḫı donadup cümlesi: -P
[2528] olmaḳ üzre: -P
[2529] almaġa: P alup
[2530] daḫı: -İ2
[2531] Ḫayre’d-dīn: -P
[2532] baġlayup: -İ1, -İ2, -V
[2533] ḳrala: -P
[2534] sā‘at-i nāmübārekde: P nāmübārek sā‘atde
[2535] Esfeline ṭoġru yıḳılup gitsünler ammā gelelim Andiriya Doriya gelmedi illā: -P
[2536] ol Mayorḳa perkendesi: -P
[2537] dāyim: P dā’im
[2538] Ḫayre’d-dīn: -P
[2539] ol Mayorḳa perkendesinden: -P

Ol (8) daḫı Ḫayre'd-dīn[2540] Paşanuñ aḥvālini gördügi minvāl[2541] üzre (9) yalan söylemeksizin[2542] bir bir naḳl [u] beyān[2543] eyledi eytdi: Senüñ (10) ḳraluñ öñünde ḳılduġuñ iddi'ādan Barbaroşonuñ (11) hep[2544] ḫaberi olmış. Sen dimişsin-ki baña yigirmi pāre **[P 124a]** (12) çekdiri gemisi vir varayum saña nār-ı nūr devletinde hem[2545] Cezāyiri (13) alayum[2546] hem[2547] Barbaroşoyı ṭuṭup saña[2548] getüreyüm dimişsin. (14) Ol daḫı ben Cezāyirde iken otuz **[V 126b]** beş pāre tekne (15) baġlayup ḥāżır[2549] ḳıldı. Ammā ne-şekl[2550] tekneler ki her biri **[İ₁ 260b]** (1) yigirmi dörder yigirmi beşer yigirmi altışar[2551] yigirmi yedişer (2) yigirmi sekizer yigirmi ṭoḳuzar banḳ tekneler[2552] olmaḳ (3) üzre her birinde ikişer yüz[2553] üçer yüz çaḳmaḳ şöyle-ki (4) her birisi başlı başına böyle[2554] bir çekdiriden yüz (5) çevirmez. Barbaroşonuñ daḫı ḳumandası yaramaz (6) hep yollu yolında gördüm dedi. Andan eytdi: Biz[2555] Cezāyirden (7) çıḳmazdan[2556] bir gün evvel Cirbe teknelerinden[2557] beş pāre tekne[2558] (8) daḫı[2559] geldi. Anlar daḫı **[İ₂ 335]** üçi[2560] yigirmi sekizer banḳ ikisi (9) yigirmi dörder banḳ olmaḳ üzre[2561] ḳorşan donanmış (10) teknelerdür.[2562] Ol beş pāre tekne cümlesi[2563] anlar[2564] Muṣliḥi'd-dīn (11) nāmında bir ḳapudanuñdur[2565] baḥādırlıḳda Barbaroşo ḳadar (12) varmış dediler.[2566] Mālı-y-ıla cānı-y-ıla Barbaroşonuñ ḫiẕmetinde (13) olmaḳlıġa gelmiş Barbaroşo daḫı Muṣliḥi'd-dīn Ḳapudanı (14) yarar baḥādur olmaġla[2567] paṭrona eyledi. El-ḥāṣıl anlarla cümlesi[2568] (15) ḳırḳ pāre tekne olmışlardur. İmdi uzun sözüñ **[İ₁ 261a]** (1) ḳışaşı bolay-kim nār-ı nūr size yardım ide-y-idi yoḫsa (2) Barbaroşonuñ tedbīrinden benüm gözüm ḳorḳdı dedükde[2569] (3) Andiriya Doriyanuñ ṭepası aṭdı. Andan ṣoñra[2570] İspaniyye (4) ḳralınuñ[2571] yanında etdügi iddi'ādan[2572] söyledigünden[2573] uṭanmayam deyü (5) murād eyledügi[2574] daḫı Barbaroşo Cezāyirden çıḳmadan (6) evvel[2575] 'Arab yaḳasında bir yir[2576] başup bir miḳdār esīr (7) alup daḫı Barbaroşo Cezāyirden çıḳmadan[2577] götüre. Andan[2578] bahāne idüp Barbaroşoyı (8) bulamadum dimek içün ol

[2540] Ḫayre'd-dīn: -P
[2541] minvāl: P gibi
[2542] söylemeksizin: P söyleyüp
[2543] beyān: -P
[2544] hep: -İ₁
[2545] saña nār-ı nūr devletinde hem: -P
[2546] alayum: P alup
[2547] hem: -P
[2548] saña: -P
[2549] ḥāżır: V ḥāẓır
[2550] ne-şekl: P nice
[2551] yigirmi dörder yigirmi beşer yigirmi altışar: -P
[2552] tekneler: -P
[2553] yüz: -P
[2554] böyle: -P
[2555] biz: V ben
[2556] dedi andan eyitdi biz Cezā'irden çıḳmazdan: -P
[2557] evvel Cirbe teknelerinden: -P
[2558] tekne: P tekneleri
[2559] daḫı: -P
[2560] üçi: -P
[2561] ikisi yigirmi dörder banḳ olmaḳ üzre: -P
[2562] teknelerdür: İ₁ teknelerdir
[2563] teknelerdür ol beş pāre tekne cümlesi: -P
[2564] anlar: -İ₁, -İ₂, -V
[2565] ḳapudanuñdur: İ₁ ḳapudanuñdır
[2566] dediler: V, P dirler
[2567] ḳapudanı yarar baḥādır olmaġla: -P
[2568] anlarla cümlesi: -P
[2569] dedükde: İ₁, İ₂ dedikde
[2570] andan ṣoñra: İ₂ andan-ṣoñra, ṣoñra -P
[2571] ḳralınuñ: P ḳralına
[2572] yanında etdügi iddi'ādan: -P
[2573] söyledigünden: -İ₁, -İ₂, -V
[2574] eyledügi: İ₂ eyledigi
[2575] daḫı Barbaroso Cezā'irden çıḳmadan evvel: -P
[2576] yir: İ₂, V, P yer
[2577] daḫı Barbaroşo Cezā'irden çıḳmadan: -İ₁, -İ₂, -V
[2578] götüre andan: -P

aradan Şirşele (9) geldiler.[2579] Andan ṭop irmez yire[2580] demirleyüp[2581] yatdılar. **[P 124b]** (10) Andan ṣandallarla ḳaraya ‘asker dökdiler imdi (11) ḳal‘anuñ varoşında **[İ2 336]** olan Müslümānlar ehl-i ‘iyāllerin (12) alup ḳal‘aya ḳapandılar. Şimdi kāfirler gelüp varoşa (13) dökildiler. Şöyle-ki[2582] Müslümānlaruñ[2583] ‘acele ile götüremeyüp (14) bıraḳduḳları esbābları ḳara parṭal etmege çalışurlarken[2584] (15) ḳal‘ada olan Müslümānlar daḫı[2585] furṣandı ġanīmet bilüp **[İ1 261b]** (1) hemān ḳal‘anuñ içinden çıḳup[2586] **[V 127a]** dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb[2587] olup kāfirlere (2) öyle bir çıḳış çıḳdılar ki[2588] kāfirler ḳara parṭal sevdāsında (3) iken kendi başı ḳayusına düşüp[2589] öyle bir ḳılıç urdılar (4) kim yā meded Allāh kāfir leşkeri[2590] gūyā aġustos (5) sergüsinden[2591] nişāne gösterdi. El-ḥāṣıl ḳışşayı (6) ne dirāz idelim[2592] ayaġına çabuḳ olup ṣandallara (7) yetişebilen[2593] ḳurtıldı[2594] daḫı amān degenler necāt (8) bolup[2595] esīrligi ḳabūl eylediler.[2596] İmdi mürd olandan (9) mā‘adā biñ yedi yüz kāfir esīr eylediler. Ḫulāṣa (10) mürd olan daḫı esīr olan kāfirler üç biñden (11) ziyāde idi. ‘İnāyet-i Ḥaḳ birle ṭarfet’ul-‘ayn içre (12) bir yüz[2597] aḳlıġı[2598] olmışdur ki ancaḳ olur.[2599] Şimdi gemilerde (13) olan kāfirlerüñ[2600] tebdīlleri şaşup bir ana buba güni (14) olup demirlerin ḳaldıramayup **[İ2 337]** şaşḳınlıḳ ‘alāmeti-y-ile[2601] (15) ḳumanalarına balṭa üşürüp allaḳ bullaḳ yelkene **[İ1 262a]** (1) bindiler. Ammā kāfirlere bu mertebe[2602] ḳorḳu[2603] viren Şirşel (2) ḳaydınuñ[2604] kölesi idi. Şöyle-ki Şirşel ḳaydınuñ[2605] (3) bir[2606] ol[2607] kölesi var idi ṣūreten[2608] ẓāhirde Müslümān meger (4) ḳalbinden daḫı[2609] ṣāfī nār-ı nūr ḳullarından[2610] idi. Ḳaçan (5) gördi-ki[2611] çekdiriler ol araya[2612] geldükde[2613] kāfir ṭamarı (6) ḥarekete gelüp andan[2614] ḳaçup Andiriya Doriyanuñ yanına (7) gelüp mi iṣter fino Ḫıristiyan deyüp dīn-i İslāma (8) ṣetm etmege başladı. Evvelden Andiriya Doriya Cezāyiri (9) almaḳ içün ḳulaġuz[2615] olsa gerek idi. Ṣoñra (10) baḳdı-ki[2616] kāfirler yediler[2617] ṣaṭurı[2618] çekdirilerde rub‘-ı (11) kāfir[2619] **[P 125a]** ḳalmadı

[2579] geldiler: P geldi
[2580] yire: İ1, İ2, P yere
[2581] demirleyüp: P demir aṭup
[2582] varoşa dökildiler şöyle-ki: -P
[2583] Müslümānlaruñ: İ2 Müslümānlar
[2584] çalışurlarken: V çalışurlar iken
[2585] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[2586] çıḳup: -İ1, -İ2, -V
[2587] āteş-tāb: İ2 āteş, V āteş
[2588] ki: -İ1, -V
[2589] öyle bir çıḳış çıḳdılar ki kāfirler ḳara parṭal sevdāsında iken kendi başı ḳayusına düşüp: -P
[2590] kāfir leşkeri: -P
[2591] sergüsinden: İ2 V sergisinden
[2592] ḳışşayı ne dirāz idelim: -P
[2593] yetişebilen: P girüp
[2594] ḳurtıldı: İ2, P ḳurtuldı
[2595] bolup: P boldı
[2596] esīrligi ḳabūl eylediler: -P
[2597] ḫulāṣa mürd olan daḫı esīr olan kāfirler üç biñden ziyāde idi ‘ināyet-i Ḥaḳ birle ṭarfet’ül-‘ayn içre bir yüz:
[2598] aḳlıġı: V aḳluġı, -P
[2599] olmışdur ki ancaḳ olur: -P
[2600] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[2601] şaşḳınlıḳ ‘alāmeti-y-ile: -P
[2602] bu mertebe: P böyle
[2603] ḳorḳu: İ1 ḳorḫu
[2604] ḳaydınuñ: İ2, V, P ḳā’idinüñ
[2605] ḳaydınuñ: İ2 ḳā’idüñ, V ḳā’idinüñ
[2606] Şirşel ḳaydınuñ bir: -P
[2607] ol: -İ1, -İ2, -V
[2608] var idi ṣūreten: -P
[2609] daḫı: -P
[2610] nār-ı nūr ḳullarından: P kāfir
[2611] gördi-ki: -P
[2612] ol araya: -P
[2613] geldükde: İ2, V geldikde
[2614] kāfir ṭamarı ḥarekete gelüp andan: -P
[2615] ḳulaġuz: İ1, V, P ḳulaġız
[2616] baḳdı-ki: -P
[2617] yediler: -P
[2618] ṣaṭurı: V ṣaṣurı
[2619] rub‘-ı kāfir: P kāfir rub‘ı

daḫı[2620] kölenüñ ḫaberi var idi ki[2621] Ḫayre'd-dīn[2622] (12) Paşa ḳırḳ pāre tekne ile Andiriya Doriyanuñ üzerine (13) çıḳmaḳ üzre idi. Şimdi köle kendü kendüsine[2623] (14) tefekkür idüp düşünmege başladı[2624] eytdi: Yā kim bildüñ[2625] (15) kāfirler bu perīşānlıḳ üzre iken Ḫayre'd-dīn[2626] Paşa **[İ1 262b]** (1) daḫı bu ṭarafa ṭoġru[2627] gelüp kāfirler bu ḥālde iken dinç 'askeri-y-ile (2) çekdirilere çaṭa çaṭa ḳorlarsa bu kāfirlerüñ[2628] şimdi[2629] (3) gözleri ḳorḳmışdur **[İ2 338]** iḫtimāldür bir iş göstereler. Ol **[V 127b]** (4) zamān olacaḳ bize olur ana baba dīnini tāzelemişken (5) tekrār Moro olayum disek anlaruñ[2630] dīninde olmaz. (6) Kelle[2631] fi'n-nār fi's-saḳar olmalı[2632] muḳarrerdür[2633] gelindi hemān bunları (7) iġvā ile buradan ayırmaġa baḳalum[2634] deyüp başladı. (8) Andiriya Doriyanuñ ṭamarına girüp bunuñ burası (9) ṭuracaḳ yerler[2635] degüldür ılan çiyan yeridür[2636] hemān bir (10) ayaḳ evvel buradan uzamaġa baḳ dedükde Andiriya (11) Doriyanuñ elin ayaġın çifut[2637] ışıtması[2638] ṭuṭup (12) ol zamān idi-ki kemāl-i mertebe ḫavflarından demir (13) ṣalpa itmege[2639] ḳalmayup balṭa üşürüp demirlerin (14) ol arada bıraḳdılar daḫı yelken üzerine geldiler. (15) Gelelüm buña[2640] ḳondı kāfirler[2641] gidedursunlar[2642] bizüm ḥikāyetümüz ġāzīler **[İ1 263a]** (1) ser-firāzı Ḫayre'd-dīn Paşaya geldi. Şimdi Ḫayre'd-dīn (2) Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[2643] bir mübārek sā'atde ḳırḳ pāre (3) yelken ile ḳandasın Andiriya Doriya deyüp Cezāyirden (4) çıḳdı. Ol gice kāfir yaḳası bordosına ḳollanup (5) giderken rü'yā 'āleminde[2644] Ḫayre'd-dīn[2645] Paşaya dediler kim (6) araduġın mel'ūn Şirşel ṭarafındadur[2646] ve ġāyet (7) münhezimlerdür **[İ2 339]** ve fırṣant seniñdür dediler. Ol-daḫı[2647] uyanup (8) yüzin yerlere[2648] sürdi.[2649] Allāhumme ḳavīyye'l-İslām 'ale'l-ḳavm'il- (9) kāfirin[2650] **[P 125b]** deyüp du'ālar eyledi. Andan baḳdı-ki rūzigār (10) degişüp yıldız ḳarayele vardı[2651] tevekkeltü 'ale'llāh deyüp (11) Şirşel ṭarafın istediler. Bi-iẕn-i Ḫudā ve mu'cizāt-ı (12) Muṣṭafā kāfirlerdür[2652] demirlerin kesüp henüz yelkene (13) biner binmez Ḫayre'd-dīn[2653] Paşa daḫı[2654] yetişdi baḳdı-ki (14) bunlar başḳa aḥvāl hīç

[2620] daḫı: P ve hem ol
[2621] idi ki: V idi-ki
[2622] Ḫayre'd-dīn: -P
[2623] kendüsine: P kendüye
[2624] tefekkür idüp düşünmege başladı: -P
[2625] yā kim bildüñ: İ2, V yā kim bildiñ, P şimdi bilür
[2626] kāfirler bu perīşānlıḳ üzre iken Ḫayre'd-dīn: -P
[2627] daḫı bu ṭarafa ṭoġru: -P
[2628] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[2629] şimdi: -P
[2630] anlaruñ: İ1 anlarıñ
[2631] ana baba dīnini tāzelemişken tekrār Moro olayum disek anlaruñ dīninde olmaz kelle: -P
[2632] olmalı: P olmamız
[2633] muḳarrerdür: -İ1, -İ2, -V
[2634] baḳalum: İ1, V baḳalım
[2635] yerler: P yer
[2636] ilan çiyan yeridür: -P
[2637] çifut: İ2, V, P çifud
[2638] ışıtması: V, P ṣıṭması
[2639] itmege: İ2 etmege
[2640] gelelüm buña: -İ1, -İ2, -V
[2641] ḳondı kāfirler: -P
[2642] gidedursunlar: İ1, İ2, P gideṭursunlar
[2643] ḳondı bizüm ḥikāyetümüz ġāzīler ser-firāzı Ḫayre'd-dīn Paşaya geldi şimdi Ḫayre'd-dīn Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[2644] rü'yā 'āleminde: P rü'yāsında
[2645] Ḫayre'd-dīn: -P
[2646] ṭarafındadur: İ2 ṭarafından yañadur
[2647] ol-daḫı: -İ1, -İ2, -V
[2648] yüzin yerlere: -P
[2649] sürdi: İ2, V sürüp, -P
[2650] 'ale'l-ḳavm'il-kāfirin: P 'ale'l-kāfirin
[2651] yıldız ḳarayele vardı: -P
[2652] kāfirlerdür: İ1 kāfirlerdir
[2653] Ḫayre'd-dīn: -P
[2654] daḫı: -P

biribirine baḳmayup (15) aldığına giderler. Ol zamān Ḫayre'd-dīn[2655] Paşa **[İ₁ 263b]** (1) Sulṭān Selīmüñ yādigār gönderdigi yeşil ṣancaḳ (2) ile filandırayı diküp yedi pāre ṭop aṭdı. (3) Baḳdı-ki kāfirlerde bir ḥarekāt[2656] yoḳ bir zamāndan ṣoñra[2657] (4) kāfirler ṭorṭop oldılar meger içlerinde beş pāre çekdiri (5) var idi. Bir miḳdār[2658] aġır yürürler idi anuñ kāfirlerin (6) alup çekdirilerin[2659] boş bıraḳdılar. Ol zamān **[V 128a]** İslām (7) tekneleri[2660] daḫı ziyāde ḳuvvete gelüp ġayrı[2661] niyyetle istediler.[2662] (8) Ḫulāṣa[2663] varup yetişdiler hemān ikişer üçer tekne (9) başına[2664] her bir çekdiriye[2665] çaṭa çaṭa ḳodılar. Müslümān esīrleri (10) daḫı çekdirilerüñ[2666] **[İ₂ 340]** demirinden boşanup[2667] ġāzīler (11) daḫı dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb olup ḥavladılar.[2668] El-netīce (12) bi-'avn-i Ḫudā āsān vech-ile on beşinde feṭḥ [u] fütūḥ[2669] (13) eylediler. Beşin evvelden kendileri[2670] bıraḳmış idi hele (14) ḳıṣṣa ne dirāz idelim[2671] böyle[2672] bir ġazā-yı mübārek[2673] ekber eylediler ki (15) ancaḳ olur. Ġāzīlerden daḫı ḳırḳ pāre yelkende[2674] **[İ₁ 264a]** (1) üç dört yüz cān sekerāt-ı mevtden nūş idüp[2675] (2) şehīd oldılar. Andan yigirmi pāre[2676] çekdiri[2677] ki[2678] kāfirden (3) aldılar. Ḳırḳ[2679] daḫı kendüleri[2680] altmış pāre yelken bir (4) armada olmaḳ üzre[2681] gelüp Şirşel öñüne (5) yatdılar. Şirşelliler gelüp Ḫayre'd-dīn[2682] Paşaya (6) bulışdılar[2683] ve çekdirilerden alıḳoduḳları[2684] biñ (7) yedi yüz esīr kāfirlerin teslīm eylediler. Andan[2685] Ḫayre'd-dīn[2686] (8) Paşa daḫı Şirşellilere[2687] du'ā[2688] idüp berḫudār oluñuz (9) yüziñüz aġ olsun daḫı[2689] ġazāñuz mübārek **[P 126a]** olsun (10) dedi. Anlar daḫı Ḫayre'd-dīn[2690] Paşaya senüñ daḫı ġazāñ (11) mübārek olsun yā Mevlānā el-mücāhid'üllāh yenṣurake (12) ve yudīmu eyyāmeke[2691] dediler. Ḫayre'd-dīn[2692] Paşa daḫı biñ yedi (13) yüz kāfir[2693] ki[2694] anlar[2695] almışlar idi.[2696] Yedi yüzin Şirşellilere[2697] (14) bağışladı **[İ₂ 341]** ve ol arada çekdirilerüñ[2698] bıraḳduḳları[2699] (15) çekdiri[2700] demirleri hep

---

[2655] Ḫayre'd-dīn: -P
[2656] ḥarekāt: İ₂ ḥareket
[2657] baḳdı-ki kāfirlerde bir ḥarekāt yoḳ bir zamāndan ṣoñra: -P
[2658] bir miḳdār: -P
[2659] çekdirilerin: -P
[2660] tekneleri: -İ₁, -İ₂, -V
[2661] ziyāde ḳuvvete gelüp ġayrı: -P
[2662] istediler: P isteyüp
[2663] Ḫulāṣa: -P
[2664] başına: -İ₁, -İ₂, -V
[2665] her bir çekdiriye: -P
[2666] çekdirilerüñ: İ₂ çekdirileriñ
[2667] boşanup: P boşandılar
[2668] ḥavladılar: -P
[2669] futūḥ: -P
[2670] kendileri: İ₂, V, P kendüleri
[2671] ne dirāz idelim: İ₂ az idelüm
[2672] ḳıṣṣa ne dirāz idelim böyle: -P
[2673] mübārek: -İ₁, -V, -P
[2674] ḳırḳ pāre yelkende: -P
[2675] sekerāt-ı mevtden nūş idüp: -P
[2676] yigirmi pāre: P cümle
[2677] çekdiri: P çekdiriler ile
[2678] ki: -P
[2679] kāfirden aldılar ḳırḳ: -P
[2680] kendüleri: İ₂, V kendileri, İ₁ kendiler
[2681] bir armada olmaḳ üzre: -P
[2682] Ḫayre'd-dīn: -P
[2683] buluşdılar: İ₂ bulışdılar, P buluşup
[2684] ve çekdirilerden alıḳoduḳları: -P
[2685] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[2686] Ḫayre'd-dīn: -P
[2687] Şirşellilere: P anlara
[2688] du'ā: P du'ālar
[2689] berḫudār oluñuz yüziñüz aġ olsun daḫı: -P
[2690] Ḫayre'd-dīn: -P
[2691] yā Mevlānā el-mücāhid'üllāh yanṣurake ve yudīmu eyyāmeke: -P
[2692] Ḫayre'd-dīn: -P
[2693] kāfir: P kāfirüñ
[2694] kāfir ki: V kāfirüñ
[2695] anlar: -İ₂
[2696] ki anlar almışlar idi: -P
[2697] Şirşellilere: P anlara
[2698] çekdirilerüñ: -P
[2699] bıraḳduḳları: İ₁ bıraḳdıḳları
[2700] çekdiri: -İ₁, -İ₂, -V

deñizden[2701] çıḳardılar[2702] ve[2703] yerine ḳodılar **[İ₁ 264b]** (1) ve yigirmi pāre çekdiri gemiden mürd olandan mā‘adā (2) biñ ṭoḳuz yüz ṣaġ kāfir aldılar ve yigirmi pāre[2704] (3) çekdiriden[2705] iki biñ iki yüz[2706] Müslümān esīri çıḳdı. (4) Anlar derdmendler[2707] kürek çekerler anlar içün Ḫayre’d-dīn[2708] (5) Paşa ‘aẓīm feraḥlar kesb eyledi.[2709] El-ḥamdü li’llāh yā Rabb şükür (6) şu ümmet-i Muḥammed ḳarındaşlarımuzı luṭfuñla ḫalāṣ eyledin[2710] (7) deyü ferāḥından yüzin yerlere sürdi ya‘nī biñ (8) kāfir[2711] çekdirisi[2712] alsam[2713] bu İslāmdan olan esīr (9) ḳarındaşlarımuza feraḥ[2714] olduġum ḳadar olmazdum dedi. (10) Hep cümlesine esbāb ḫarclıḳ ṣilāḥ **[V 128b]** puṣaṭ virdi. (11) Andan Şirşel ḳaydı[2715] gelüp Ḫayre’d-dīn[2716] Paşanuñ[2717] (12) elin būs eyleyüp[2718] ġazāñ mübārek olsun sulṭānum (13) dedi.[2719] Andan eytdi: Efendüm sulṭānum[2720] bundan büyük bir (14) ġazā daḫı vardur eger anı daḫı iderseñüz ‘inda’llāh ḳatında[2721] (15) belki bu etdiñüz[2722] ġazādan efḍāl ola dedi.[2723] Andan[2724] kölenüñ[2725] **[İ₁ 265a]** (1) mürted olup[2726] Andiriya Doriyanuñ yanına[2727] firār eyledügin (2) naḳl [u] beyān[2728] eyledi. Ol zamān **[İ₂ 342]** Ḫayre’d-dīn[2729] Paşa eytdi: (3) Şimdi[2730] ol köle[2731] mel‘ūnı görseñ[2732] bilür misin (4) dedükde ne‘am sulṭānum[2733] bilürüm dedi. Andan yigirmi (5) pāre çekdirinüñ kāfirleriñ getürüp hep[2734] öñünden (6) geçürdi. Ḳāyid daḫı baḳardı[2735] imdi ḳırḳ elli kāfir (7) daḫı[2736] geçmeden mürted köle geçdi. Ol zamān ḳāyid köleyi (8) sīmāsından bildi[2737] zīrā kāfir urubasında idi. (9) Ḳāyid eytdi:[2738] İşte sulṭānum ol mel‘ūn köle[2739] budur (10) ol la‘īn[2740] dedi. Ol zamān Ḫayre’d-dīn[2741] Paşa ol-zamān[2742] köleyi cundaya (11) aṣup ġāzīler ḳurşunlayup pāre pāre eylediler. (12) Cān be-cehennem olup çıḳdı gitdi. Ez-īn-cānib ḥikāyet-i (13) dil-i nā-şāda geldük[2743] biz[2744] gelelüm[2745] şimdi Ḫayre’d-dīn[2746] Paşa[2747] bir

---

[2701] hep deñizden: -P
[2702] çıḳardılar: P çıḳarup
[2703] ve: -P
[2704] yigirmi pāre çekdiri gemiden mürd olandan mā‘adā biñ ṭoḳuz yüz ṣaġ kāfir aldılar ve yigirmi pāre: -P
[2705] çekdiriden: P çekdirirlerden
[2706] iki yüz: İ₂ iki-yüz
[2707] derdimendler: -P
[2708] anlar içün Ḫayre’d-dīn: -P
[2709] ‘aẓīm feraḥlar kesb eyledi: -P
[2710] eyledin: P eyledüñ
[2711] kāfir: -P
[2712] çekdirisi: P çekdirir
[2713] alsam: V isem
[2714] feraḥ: İ₂, P ferāḥ
[2715] ḳaydı: İ₂, V, P ḳā’idi
[2716] Ḫayre’d-dīn: -P
[2717] paşanuñ: P paşaya
[2718] elin būs eyleyüp: -P
[2719] dedi: P deyüp
[2720] sulṭānum: -P
[2721] ‘inda’llāh ḳatında: -P
[2722] etdiñüz: -P
[2723] dedi: P deyüp
[2724] andan: -P
[2725] kölenüñ: İ₁ köleniñ
[2726] olup: P olduġın
[2727] Andiriya Doriyanuñ yanına: -P
[2728] beyān: -P
[2729] ol zamān Ḫayre’d-dīn: -P
[2730] şimdi: -P
[2731] köle: P köleyi
[2732] mel‘ūnı görseñ: -P
[2733] sulṭānum: -P
[2734] hep: -P
[2735] ḳā’id daḫı baḳardı: -P
[2736] daḫı: -P
[2737] bildi: P bilüp
[2738] zīrā kāfir urubasında idi. Ḳā’id eytdi: -P
[2739] ol mel‘ūn köle: -P
[2740] ol la‘īn: -İ₁, -İ₂, -V
[2741] ol zamān Ḫayre’d-dīn: -P
[2742] ol-zamān: -İ₁, -İ₂, -V
[2743] geldük: İ₂ geldik
[2744] cān be-cehennem olup çıḳdı gitdi ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[2745] gelelüm: -İ₁, -İ₂, -V
[2746] Ḫayre’d-dīn: -P
[2747] paşa: -İ₁

sā‘at-i (14) mübārekde[2748] ol[2749] **[P 126b]** Şirşelden ḳalḳup Cezāyire geldiler ammā (15) Cezāyire[2750] girerlerken böyle bir şenlik şādımānlıḳ[2751] olmışdur ki **[İ₁ 265b]** (1) ancaḳ olur ve bir haftayı kāmil raġmen li’l-a‘dā ve sürüren (2) li’l-aḥibbā ve’l-aṣfiyā donanma eyledi.[2752] Andan Aydın Ḳapudanı (3) Ḫayre’d-dīn[2753] Paşa ḥużūra çaġırup eytdi: Varındı (4) oġlum Aydın Ḳapudan bu yaġ mübārek yaġdur (5) isterim-ki[2754] bu ḳırḳ pāre yelken[2755] teknelerimüzle[2756] **[İ₂ 343]** varup (6) seferi[2757] kāmil idesin zīrā Cezāyirden çıḳup (7) üçünci güni yine Cezāyire gelmişler idi. Tekneleriñ (8) yaġları daḫı fıreşḳa idi. Ḳumanyalarına daḫı (9) başlamamışlar idi[2758] tāze ekmekleri daḫı tükenmemiş[2759] (10) idi. Ḳumanyalarına daḫı başlamışlardı[2760] ol ‘adüvi’d-dīn olan maġrūr kāfir ki Andiriya (11) Doriya dedükleri[2761] mel‘ūn yigirmi çekdiri ile hem Cezāyiri (12) alup hem ġāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn Paşayı ṭuṭup (13) baġlayup ḳralları olacaḳ mel‘ūna getürse gerek idi. (14) Ammā Allāhu Te‘ālā celle şānuhū ve ‘amme nevālühū ol velī ḳulı[2762] (15) a‘nī Ḫayre’d-dīn **[V 129a]** Paşanuñ[2763] dergāh-ı ‘izzetinde du‘āsın **[İ₁ 266a]** (1) müstecāb eyleyüp eytdi: Ḳulum sen elem çekme ol (2) Andiriya Doriya[2764] dedükleri[2765] maġrūr kāfiri senüñ ṣıdḳuñ (3) berekātı-y-ıla ayaġuña getürüp ve āsān vech-ile saña feṯḥ [u] (4) fütūḥların müyesser ideyüm dedi. El-ḥamdü li’llāh ḥaẕā min faḍli (5) Rabbī[2766] ol zamān Aydın Ḳapudan daḫı sem‘an ve ṭā‘aten (6) deyüp ḳırḳ pāre yelken olmaḳ üzre bir mübārek sā‘atde (7) Cezāyirden çıḳup ġazāya teveccüh idüp gitdiler.[2767] Muvāfıḳ (8) bād ile ḳarşu Mayorḳayı kesüp andan ḳıyuca kāfir yaḳasın (9) ṣıyırdaraḳ **[İ₂ 344]** Sette Boġazına ṭoġru[2768] çekilüp gitdiler. (10) Kāfirler daḫı Andiriya Doriya yigirmi pāre çekdiri ile (11) Cezāyir üzerine gitdi. Yaḳında Cezāyiri alur andan[2769] (12) Barbaroşoyı ṭuṭar ḳrala getürür deyü porṭalarda (13) ḳapanup Ḫayre’d-dīn[2770] Paşanuñ ḫavfından çıḳup (14) gidemeyen bāzirgān tekneleri ġayrı ḫavf ḳalmadı.[2771] (15) Barbaroşo kendi başı ḳayusına düşmişdür[2772] deyü **[İ₁ 266b]** (1) ne-ḳadar bāzirgān tekneleri var ise deñize çıḳmışlar (2) idi. Doyumluḳ oġul arusı gibi deñizde ḳaynar[2773] (3) idi.[2774] El-ḥāṣıl

[2748] sā‘at-i mübārekde: P mübārek sā‘atde
[2749] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[2750] Cezāyire: İ₁, V, P Cezā’ire
[2751] şādımānlıḳ: -P
[2752] ve bir hafta-yı kāmil raġmen li’l-a‘dā ve sürüren li’l-aḥibbā ve’l-aṣfiyā donanma eyledi: -P
[2753] Ḫayre’d-dīn: -P
[2754] isterim-ki: İ₂, V, P isterüm-ki
[2755] yelken: P yelken ile
[2756] teknelerimüzle: -P
[2757] seferi: -P
[2758] tekneleriñ yaġları daḫı fıreşḳa idi ḳumanyalarına daḫı başlamamışlar idi: -P
[2759] tükenmemiş: İ₁, V, P dükenmemiş
[2760] ḳumanyalarına daḫı başlamışlardı: -İ₁, -İ₂, -V
[2761] dedükleri: İ₁ dedikleri
[2762] ḳulı: V ḳulu
[2763] Paşanuñ: V Paşa
[2764] ol Andiriya Doriya: -P
[2765] dedükleri: İ₁ dedikleri, -P
[2766] maġrūr kāfiri senüñ ṣıdḳuñ berekātı-y-ıla ayaġuña getürüp ve āsān vech-ile saña feṯḥ [u] fütūḥların müyesser ideyüm dedi el-ḥamdü li’llāh ḥaẕā min faḍlı Rabbī: -P
[2767] idüp gitdiler: P eylediler
[2768] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[2769] Cezāyiri alur andan: -P
[2770] Ḫayre’d-dīn: -P
[2771] ḳalmadı: İ₂ ḳalmayup
[2772] düşmişdür: P düşdi
[2773] ḳaynar: V, P ḳaynadı
[2774] idi: -V, -P

ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm[2775] gāvur[2776] yaḳasında (4) başmaduḳ[2777] köy kend il memleket[2778] ḳomadılar. Üç biñden **[P 127a]** (5) ziyāde ḳarı ḳızan esīr aldılar daḫı Barṣolonaya (6) ḳarīb[2779] bir büyük manasṭır var idi. Şöyle-ki[2780] İspaniyye (7) yaḳasında andan büyük[2781] zengīn ve kāfirler ‘indinde mu‘teber[2782] (8) kelīsā yoḳ idi ḥatta İspaniyye ḳralı bütün etbā‘-ile (9) yılda bir kerre gelüp ol kelīsāyı ziyāret idüp[2783] bu ḳadar[2784] (10) māl nār-ı nūra ṣadaḳa bıraġur[2785] idi daḫı günāhın (11) tāzeledür idi.[2786] Seksen keşīşi var idi anı (12) gāzīler başup[2787] keşīşleri esīr eylediler daḫı (13) kelīsānuñ ṣadaḳa aḳçesinden **[İ2 345]** otuz altı ṣanduḳ (14) aḳçe aldılar. Her ṣanduḳda ikişer biñ mīzān sevilyesi (15) olmaḳ üzre daḫı[2788] kelīsānuñ ḳandillerinden yigirmi **[İ1 267a]** (1) beş ḳanṭar olmaḳ üzre gümüş aldılar. Ḳırḳıncı güni (2) elli beş aḳṭarma ile sālimīn [u] ġānimīn Cezāyire (3) geldiler. Ol boş[2789] aḳṭarmalar ki kāfire de[2790] yaramayup (4) baṭırduḳlarından[2791] mā‘adā hemān ol elli beş aḳṭarma ki **[V 129b]** (5) Cezāyire getürdiler. Anlaruñ[2792] her birinde bir dürlü[2793] metā‘ (6) var idi. El-ḥāṣıl aḳṭarma gemileri[2794] limana ṣıġmayup (7) esīr kāfirleri bir yañadan durma[2795] ḥayḳırup odun (8) iderler[2796] idi. Aḳṭarma kerestesi ṭaġlar gibi yıġılurdı (9) dürlü metā‘ dirseñ degerine degmezine ṣatılup[2797] (10) Cezāyirüñ içi Hindden nişāne gösterdi idi.[2798] Tüccārlar (11) ucuz bahā ile rızḳ alup[2799] āḫar beledlere götürüp bir aḳçeleri on (12) aḳçe olur idi. Ḥāṣıl ġāzīlerdür[2800] ġanīmet mālların[2801] (13) ṣatup ṣavup pāy eylediler. Şöyle-ki ġāziyānuñ meyānları (14) ṣucuḳ gibi altun ile mülemmā idi. Hep iḫtiyāçdan beriler (15) idi[2802] uruba **[İ2 346]** ṣilāḥ dirseñ aña keẕālik a‘nāḳ-ı küffārdan **[İ1 267b]** (1) çiçek gibi geyinüp[2803] ḳuşanurlar idi. **[P 127b]** Her bir ġāziyānuñ (2) birer ikişer üçer[2804] Frenk oġlanları var idi. Esīr (3) dirseñ zindānlar ṭoldı[2805] taḫmīnen on beş on altı (4) biñ esīr oldı. Ol zamān Ḫayre’d-dīn[2806] Paşa raḥmet’ul- (5) lāhi ‘aleyh[2807] beş yüz[2808] ışlāḥ kürek ḥāricī esīr (6) seçüp ve aġır hedāyeler

[2775] ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm: İ1, V ḳıṣṣayı ne dirāz idelim, -P
[2776] gāvur: P kāfir
[2777] başmaduḳ: İ1 başmadıḳ
[2778] il memleket: -P
[2779] ḳarīb: P yaḳın
[2780] Şöyle-ki: -P
[2781] büyük: -P
[2782] ve kāfirler ‘indinde mu‘teber: -P
[2783] idüp: P iderdi
[2784] ḳadar: P nice
[2785] bıraġur: İ1 bıraġır
[2786] tāzeledür idi: P tāzelerdi
[2787] keşīşi var idi anı gāzīler başup: -İ2
[2788] her ṣanduḳda ikişer biñ mīzān sevilyesi olmaḳ üzre daḫı: -P
[2789] ol boş: -P
[2790] kāfire de: İ2 kafir deyü, V kafire te
[2791] baṭırduḳlarından: İ1 baṭırdıḳlarından
[2792] kāfire de yaramayup baṭırduḳlarından mā‘adā hemān ol elli beş aḳṭarma ki Cezā’ire getürdiler anlaruñ: -P
[2793] dürlü: -P
[2794] gemileri: -P
[2795] durma: İ2 durmayup
[2796] iderler: P ider
[2797] ṣatılup: V, P ṣaṭılup
[2798] gösterdi idi: İ2, V göstermiş idi, P göstermişdi idi
[2799] rızḳ alup: -İ1, -İ2
[2800] ġāzīlerdür: İ1 ġāzīlerdir
[2801] bir aḳçeleri on aḳçe olur idi. Ḥāṣıl ġāzīlerdür ġanīmet mālların: -P
[2802] idi: -P
[2803] geyinüp: P geyüp
[2804] üçer: -P
[2805] ṭoldı: P ṭolup
[2806] Ḫayre’d-dīn: -P
[2807] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[2808] beş yüz: İ1, İ2 beş-yüz

düzüp on beş pāre çekdiri (7) gemi[2809] ile Aydın Ḳapudan yine ser‘asker olmaḳ üzre (8) Sulṭān Süleymān bin Selīm Ḫan ‘aleyhi raḥmeti ve’r-rıḍvān[2810] (9) ḥażretlerine peşkeş gönderdi. Ol zamān henūz (10) Sulṭān Selīm vefāt eyleyüp oġlu Sulṭān Süleymān (11) yeñi pādişāh olmış idi. Bir mübārek sā‘atde Cezāyirden (12) ḳalḳup muvāfiḳ[2811] eyyām-ile[2812] yigirmi yedinci güni Āsitāneye (13) varup[2813] dāḫil olup[2814] üslūb-ı sābıḳ üzre Aydın (14) Ḳapudan[2815] daḫı[2816] peşkeş aġası ḥocalar daḫı çavuşlar (15) aylaḳçıyan[2817] iẕn-i pādişāhī birle varup ḫāk-i pāya yüz **[İ₁ 268a]** (1) sürüp Ḫayre’d-dīn[2818] Paşanuñ nāmesin virdiler. (2) Sulṭān Süleymān Ḫan[2819] ḥażretleri nāmeyi kendi ḳırā’at (3) eyledi.[2820] Andan el ḳaldırup Ḫayre’d-dīn[2821] Paşa içün (4) daḫı ocaġı içün **[İ₂ 347]** ġāziyān-ı muvaḥḥidān içün[2822] (5) du‘ālar[2823] eyledi. Ol beş yüz esīr öyle bir maḳbūle (6) geçdi-ki ancaḳ olur zīrā ol maḥallde[2824] Sulṭān (7) Süleymān Engürüs **[V 130a]** ḳralı üzerine çıḳmaḳ üzre idi. (8) Daḫı[2825] başdardanuñ bir miḳdār uçurmaya mużā‘aḳası (9) var idi. Hem daḫı burclarda çıḳan büyük kāfirlerden (10) bir elli ḳadar daḫı anlardan göndermiş idi.[2826] El-ḥāṣıl (11) ziyāde ḫora geçdi andan cümlesine ḫil‘at baḫşiş (12) virildi. Andan ādāb-ı pādişāhī yerine getürüp vedā‘ (13) idüp[2827] çıḳdılar. Andan ḳapudanlar içün[2828] aġālar içün (14) ḥevāceyān içün çavuşlar içün[2829] ḳonaḳlar döşenüp (15) ta‘yīn[2830] [u] ta‘yinātlar virilüp ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan **[İ₁ 268b]** (1) efzūn ‘izzet [u] ikrāmlar olundı. Daḫı levendān-ı ġāziyān[2831] yoldaşlar[2832] (2) içün ḳışlalar virilüp ḳazanlar[2833] ḳaynar idi. Bu minvāl (3) üzre Aydın Ḳapudan daḫı peşkeş aġası erbāb [u] (4) vüzerānuñ ve ekābir [u] a‘yānuñ hedāyā [u] peşkeşlerin **[P 128a]** hep (5) yerlü yerine virilüp nāmeleri ṭapşırıldı. Andan[2834] anlar daḫı (6) cümlesi Ḫayre’d-dīn[2835] Paşanuñ hedāyāsından[2836] peşkeşlerinden[2837] a‘lā (7) hedāyālar düzüp peşkeş aġasına Aydın ḳapudana (8) teslīm eylediler. Andan Sulṭān **[İ₂ 348]** Süleymān Ḫan ocaġı (9) içün beş çekdiri gemi iḥṣān eyledi. Şöyle-ki (10) her āletleri[2838] mükemmel hemān ḳalḳıyup üzerlerine[2839] binmece.

[2809] gemi: -P
[2810] ‘aleyhi raḥmeti ve’l-rıḍvān: -P
[2811] muvāfiḳ: -P
[2812] eyyām-ile: İ₁, V eyyāmla
[2813] varup: -P
[2814] olup: P oldılar
[2815] ḳapudan: İ₂ ḳapudana
[2816] daḫı: P ve
[2817] ḥocalar daḫı çavuşlar aylaḳçıyan: -P
[2818] Ḫayre’d-dīn: -P
[2819] Ḫān: -P
[2820] ḳırā’at eyledi: P oḳuyup
[2821] Ḫayre’d-dīn: -P
[2822] daḫı ocaġı içün ġāziyān-ı muvaḥḥidān içün: -P
[2823] du‘ālar: P du‘ā
[2824] ol maḥallde: -P
[2825] daḫı: -V, -P
[2826] başdardanuñ bir miḳdār uçurmaya mużā‘aḳası var idi hem daḫı burclarda çıḳan büyük kāfirlerden bir elli ḳadar daḫı anlardan göndermiş idi: -P
[2827] vedā‘ idüp: -P
[2828] içün: -P
[2829] ḥevāceyān içün çavuşlar içün: -P
[2830] ta‘yīn: -P
[2831] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn ‘izzet [u] ikrāmlar olundı. Daḫı levendan ġāziyān: -P
[2832] yoldaşlar: -İ₁, -İ₂, -V
[2833] ḳazanlar: V, P ḳazanları
[2834] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[2835] cümlesi Ḫayre’d-dīn: -P
[2836] hedāyāsından: P hedāyāsı
[2837] peşkeşlerinden: -İ₁, -İ₂, -V
[2838] āletleri: İ₂, V, P ālātleri
[2839] üzerlerine: -P

(11) Andan ol çekdirirlere[2840] yeñiden eskiden[2841] yoldaşları[2842] çekdirileri[2843] ṭonatdılar (12) daḫı ḫalaṭdan puṣatdan[2844] mühimmātdan her ne-ki (13) murād eyledilerse yigirmi pāre çekdiriye ṭoldurdılar. (14) Bir ay miḳdārı eglenüp[2845] ġayrı yaġlayup ḥāżır[2846] oldılar. (15) Günlerde[2847] bir gün şevketlü Sulṭān[2848] Süleymān Ḫan **[İ1 269a]** (1) ʻaleyhi raḥmeti ve'r-rıḍvān ḥażretleri Aydın Ḳapudan ile peşkeş (2) aġasın ḥużūra daʻvet eyledi. Çekdiriler daḫı yalı köşkü öñüne (3) gelüp fornalebaşu idüp Aydın Ḳapudanı aġayı[2849] beklerler idi. (4) Şimdi Sulṭān Süleymān daḫı Ḫayre'd-dīn[2850] Paşanuñ emānetlerin (5) ve[2851] ḥaṭṭ-ı hümāyūnın teslīm eyledi. Andan tekrār el ḳaldırup (6) ocaḳ içün daḫı Ḫayre'd-dīn[2852] Paşa içün ve bütün (7) ġāziyān-ı muvaḥḥidān[2853] içün duʻālar eyledi. Andan Aydın (8) Ḳapudan daḫı[2854] peşkeş aġası ādāb-ı pādişāhīyi yedi yirde[2855] yerine (9) getürüp[2856] birle[2857] vedāʻ idüp **[V 130b]** pādişāh ḳırlanḳıcı-y-ıla çekdiriye (10) geldiler. Andan üçer ḳat şenlik idüp Sarāyburnundan (11) ṭaşra getür elin Sulṭān[2858] Cezāyir deyüp[2859] **[İ2 349]** çıḳup (12) gitdiler. Muvāfıḳ bād ile[2860] gelüp Ḳalavra ḳıyusında (13) bir yer başup yedi yüz kāfir ḳarı ḳızan olmaḳ (14) üzre[2861] esīr alup daḫı Mayorḳaya gelince kāfir (15) yaḳasın ṣıyırdaraḳ yigirmi yedi ḳıṭʻa barça **[İ1 269b]** (1) ile ḳırḳ birinci güni sālimīn ve[2862] ġānimīn raġmen li'l-aʻdā ve sürüren (2) li'l-aḥibbā[2863] şenlik şādımānlıḳlar[2864] iderek gelüp[2865] Cezāyire dāḫil (3) oldılar. Cezāyirüñ gündüzi ʻīd-ı nevrūz gicesi leyle-yi (4) ḳadre irişdi.[2866] Andan[2867] Aydın Ḳapudan ve sāyir ḳapudanlar[2868] ve peşkeş (5) aġası pādişahuñ **[P 128b]** virdigi emānetleri maʻan[2869] berāber olmaḳ (6) üzre[2870] gelüp Ḫayre'd-dīn[2871] Paşaya bulışdılar daḫı ḥāl [u] ḫāṭır (7) ṣorışdılar.[2872] Andan Ḫayre'd-dīn[2873] Paşa Aydın Ḳapudana ve sāyir (8) ḳapudanlara ʻaẓīm ḥürmet eyleyüp[2874] ṣafā geldiñüz oġullar (9) ḫoş geldiñüz ġazālarıñuz mübārek olsun[2875] deyüp (10) yir[2876] yerden ḫāṭırların ele aldı. Andan dīvān olınup (11) cümle ġāziyān ve ekābir [u] aʻyān

[2840] ol çekdirirlere: -P
[2841] yeñiden eskiden: P eski yeñi
[2842] yoldaşları: -İ1, -İ2, -V
[2843] çekdirileri: -P
[2844] puṣatdan: İ2 puṣaṭdan
[2845] daḫı ḫalaṭdan puṣatdan mühimmātdan her ne-ki murād eyledilerse yigirmi pāre çekdiriye ṭoldurdılar bir ay miḳdārı eglenüp: -P
[2846] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır, P ḥāẓırlandılar
[2847] oldılar günlerde: -P
[2848] Sulṭān: -P
[2849] aġayı: -İ1, -İ2, P peşkeş aġasına
[2850] Ḫayre'd-dīn: -P
[2851] ve: P daḫı
[2852] Ḫayre'd-dīn: -P
[2853] muvaḥḥidān: -P
[2854] daḫı: P ve
[2855] yirde: İ2, V yerde
[2856] pādişāhiyi yedi yirde yerine getürüp: -P
[2857] birle: -İ1, -İ2, -V
[2858] Serāyburnundan ṭaşra getür elin Sulṭān: -P
[2859] deyüp: P deyü
[2860] Muvāfıḳ bād ile: -P
[2861] ḳarı ḳızan olmaḳ üzre: -P
[2862] ve: -İ1
[2863] sālimīn ve ġānimīn raġmen li'l-aʻdā ve sürüren li'l-aḥibbā: -P
[2864] şādımānlıḳlar: -P
[2865] gelüp: -P
[2866] Cezāyirüñ gündüzi ʻīd-ı nevrūz gicesi leyle-yi ḳadre irişdi: -P
[2867] andan: -İ1, -İ2, -V
[2868] ve sāyir ḳapudanlar: -P
[2869] maʻan: -P
[2870] olmaḳ üzre: -P
[2871] Ḫayre'd-dīn: -P
[2872] daḫı ḥāl [u] ḫāṭır ṣorışdılar: -P
[2873] Ḫayre'd-dīn: -P
[2874] Aydın ḳapudana ve sāyir ḳapudanlara ʻaẓīm ḥürmet eyleyüp: -P
[2875] ḫoş geldiñüz ġazālarıñuz mübārek olsun: -P
[2876] yir: İ2, V, P yer

ve ‘ulemā-yı kirām ve ḫāṣṣ [u] ‘āmm (12) ve ahālī-yi memleket bi’t-tamām[2877] ol dīvānda ḥāżır[2878] bolındılar.[2879] (13) Şimdi Aydın Ḳapudan ile peşkeş aġası ilerü[2880] (14) gelüp Sulṭān Süleymān bin Selīm Ḫan **[İ2 350]** ‘aleyhi raḥmeti (15) ve’l-ġufrān[2881] ḥażretlerinüñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şerīflerin[2882] **[İ1 270a]** (1) būs idüp Ḫayre’d-dīn[2883] Paşa yedine virdi. Ol (2) daḫı üç kerre būs eyleyüp dīvān efendisi (3) yedine virdi. Ol-daḫı[2884] būs eyleyüp[2885] dībā ġılāfdan (4) iḫrāc idüp[2886] cehr ile ḳırā’at etmege başladı.[2887] Evvelinde (5) nāme-yi benām-ı Ḫudā[2888] sūr-nāme[2889] benüm ḳatımda sensin-ki (6) lālām Cezāyir[2890] beglerbegisi Ġāzī Ḫayre’d-dīn[2891] (7) Paşa ba‘de’d-du‘āi’t-t-tām pādişāh-ı ḫüsrevāneme beş yüz[2892] (8) esīr göndermişsin nāmeñüz mūcibince gelüp vuṣūl (9) bolmışdur.[2893] Allāhu Te‘ālā[2894] berekāt-ı Ḫalīl ve mükāfāt-ı Celīl (10) iḥsān eyleye[2895] virsün[2896] pek maḳbūle geçmemişdür[2897] dünyāda ve āḫiretde (11) yüziñ aġ olsun ve Ḥaḳ[2898] Allāhu[2899] Te‘ālā seni a‘dā üzerine (12) manṣūr [u] muẓaffer eylesün[2900] daḫı ḫayırlı ‘ömr-i Nūḥ **[V 131a]** birle (13) mu‘ammer eylesün daḫı[2901] ecdād-ı pākım güninde ne-şekl[2902] (14) ‘azīz muḥterem iseñ benüm günümde daḫı[2903] andan ziyādesin (15) daḫı ‘avāṭıf-ı pādişāhānemden ocaġuma teberrük içün **[İ1 270b]** (1) beş ḳıṭ‘a[2904] çekdiri sefīneleri[2905] iḥsān eyledüm.[2906] Hümāyūnum (2) olmışdur[2907] daḫı ḫil‘at birle bir[2908] ṣamūr kürk ve bir cevāhir (3) sā‘at ve bir cevāhir ṭaş oṭurtma[2909] ṣunḳur ḳılıç **[İ2 351]** (4) ve bir ṣancaḳ bir filandıra iḥsānum olmışdur. Ġazālar (5) eyledükçe benüm du‘ā-yı ḫayrla[2910] yād idesin deyü (6) ḫaṭṭ-ı hümāyūnun[2911] ḫatm eylemiş. Ḫayre’d-dīn[2912] Paşa daḫı (7) ol ṣamūr kürki[2913] üzerine[2914] geyüp daḫı üzerine (8) ḫil‘at-ı fāḫire geyüp sā‘ati **[P 129a]** ḳoynuna ṣoḳdı. (9) Ḳılıcı ḥamāyil-vār miyānına[2915] aṣup ḳahhār arṣlan (10) gibi dīvān orṭasında[2916] gelüp yerine[2917] oṭurdı. (11) Andan ṣomatlar döşenüp[2918] ṭa‘āmlar çekildi yediler (12) pīrler dilinden şükrin dediler daḫı sükkerī şerbetler (13) mümessek Yemen işi

[2877] ve ḫāṣṣ [u] ‘ām ve ahālī-yi memleket bi’t-tamām: -P
[2878] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır
[2879] bolındılar: P olup
[2880] ilerü: İ2 ileri
[2881] ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān: -P
[2882] şerīflerin: -P
[2883] Ḫayre’d-dīn: -P
[2884] ol-daḫı: V ol daḫı
[2885] eyleyüp: P idüp
[2886] dībā ġılāfdan iḫrāc idüp: -P
[2887] etmege başladı: P olındı
[2888] nāme-yi benām-ı Ḫudā: P benām-ı Ḫudā nāme
[2889] sūrnāme: -P
[2890] Cezāyir: P Cezāyir ġarb
[2891] Ḫayre’d-dīn: -P
[2892] beş yüz: İ1, İ2 beş-yüz
[2893] bolmışdur: P oldı
[2894] Te‘ālā: -P
[2895] Ḫalīl ve mükāfāt-ı Celīl iḥsān eyleye: -P
[2896] virsün: -İ1, -İ2, -V
[2897] geçmemişdür: P geçdi
[2898] dünyāda ve āḫiretde yüziñ aġ olsun ve Ḥaḳ: -P
[2899] Allāhu: -İ1, -İ2, -V
[2900] eylesün: P eyleye
[2901] daḫı ḫayırlı ‘ömr-i Nūḥ birle mu‘ammer eylesün daḫı: -P
[2902] ne-şekl: P nice
[2903] daḫı: -P
[2904] ḳıṭ‘a: P pāre
[2905] sefīneleri: P gemisi
[2906] eyledüm: -İ1, -İ2, -V
[2907] hümāyūnum olmışdur: -P
[2908] bir: -P
[2909] oṭurtma: İ2 oturtma
[2910] du‘ā-yı ḫayrla: P ḫayr du‘ā ile
[2911] ḫaṭṭ-ı hümāyūnun: -P
[2912] Ḫayre’d-dīn: -P
[2913] kürki: V kürkü
[2914] üzerine: -P
[2915] miyānına: P boynuna
[2916] orṭasında: V orṭasından
[2917] yerine: -P
[2918] ṣomatlar döşenüp: -P

ḳahve-yi cān-fezālar[2919] içilüp[2920] (14) andan[2921] tamām keyflerdür[2922] germ-ā-germ ḫāṭırlar nerm olmaġa başladuḳda (15) ḳalḳup[2923] herkes yollu yolınca dest būs eyleyüp[2924] **[İ₁ 271a]** (1) mübārek bād dediler. Çavuşlar dirseñ[2925] yanı başında (2) ‘ömrüñ[2926] uzun olsun hemīşe devletle biñ yaşa (3) deyüp alḳışlarlar idi.[2927] Ṭaşrada olan burc ve[2928] (4) bārūlardan ṭop şenligi dirseñ ra‘d-vār hīç arası (5) kesilmeyüp alabanda alabandaya ṭurma ḥay[2929] ṣaġılmaḳda[2930] (6) idi. Ol teberrük ṣancaḳ dirseñ[2931] filandıra ile (7) ma‘an berāber[2932] Paşa ḳapusınuñ üzerine dikilüp her- (8) kes seyr **[İ₂ 352]** [u] temāşā idüp āyā dünyāda böyle[2933] ṣancaḳ (9) filandıra varmış[2934] deyü ḫayretde ḳalurlar idi. (10) Aṣlı Fas pādişāhından ‘Āl-ī Os̱māna hedāyā gelmiş (11) idi[2935] bütün ṣom ṣırma idi. Ḫulāṣa bir hafta (12) ḳoca Ḫayre’d-dīn[2936] Paşa raġmen li’l-a‘dā Allāhu Te‘ālānuñ (13) ‘ināyet[2937] [u] luṭfuna ḥamd [u] s̱enālar ider idi. Çünki bunlar gülüp oynamada bu yaña gelelüm[2938] Cezāyiri almaġa (14) daḫı Ḫayre’d-dīn Paşayı ṭuṭup İspanya Ḳralına (15) götürmege merd da‘vā ḳılan Andiriya Doriya[2939] dedükleri[2940] **[İ₁ 271b]** (1) mel‘ūn idi. Cezāyir[2941] zindānında İslāmuñ feraḥda olduġın (2) görüp yüreginüñ yaġı erir idi. Allāhu Te‘ālā (3) dāyimā başların **[V 131b]** aşaġı eylesün ez-īn-cānib ḥikāyet-i (4) dil-i nā-şāda[2942] geldük[2943] biz.[2944] Ol zamān-ki Andiriya Doriya (5) dedükleri mel‘ūn-ı ebedī ve ḫınzīr-ı sermedī ḳraluñ öñünde[2945] (6) kāfir[2946] merd da‘vā ḳılup yigirmi pāre çekdiri[2947] ile hem Cezāyiri (7) alup hem gāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn[2948] Paşayı ṭuṭup (8) eli baġlu sīnesi ṭaġlu İspanya Ḳralına[2949] götürse (9) gerek idi. Ammā ol mel‘ūnuñ[2950] didügi[2951] olmayup Ḥaḳ Te‘ālā (10) İslāma ḳuvvet ve nuṣret iḥsān eyleyüp yigirmi pāre çekdirinüñ (11) başını aġır yürürler deyü kendileri boşaldup bıraḳmışlar (12) idi. **[İ₂ 353]** Ol on beşi böyle za‘m iderlerdi-ki bize (13) yetişmez deyü Allāhu ‘azīmü’ş-şān kemāl-i ḳudreti-y-ile hem (14) yetişdürdi hem āsān vechle fütūḥātların müyesser idüp[2952]

[2919] ḳahve-yi cān-fezālar: P ḳahveler
[2920] içilüp: P içildi
[2921] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[2922] keyflerdür: İ₁ keyflerdir
[2923] tamām keyflerdür germ-a-germ ḫāṭırlar nerm olmaġa başladuḳda ḳalḳup: -P
[2924] eyleyüp: P idüp
[2925] dirseñ: İ₂ derseñ
[2926] ‘ömrüñ: İ₂ ‘ömriñ
[2927] Çavuşlar dirseñ yanı başında ‘ömrüñ uzun olsun hemīşe devletle biñ yaşa deyüp alḳışlarlar idi: -P
[2928] burc ve: V burcu
[2929] alabandaya ṭurma ḥay: -P
[2930] ṣaġılmaḳda: P ṣaġulurdı
[2931] dirseñ: -P
[2932] ile ma‘an berāber: -P
[2933] böyle: P bunuñ gibi
[2934] varmış: P ola mı
[2935] aṣlı Fās pādişāhından ‘Ālī Osmāna hedāyā gelmiş idi: -P
[2936] Ḫayre’d-dīn: -P
[2937] ‘ināyet: -P
[2938] çünki bunlar gülüp oynamada bu yaña gelelüm: -İ₁, -İ₂, -V
[2939] Cezāyiri almaġa daḫı Ḫayre’d-dīn Paşayı ṭuṭup İspanya Ḳralına götürmege merd da‘vā ḳılan Andiriya Doriya: -P
[2940] dedükleri: İ₁ dedikleri, -P
[2941] Cezāyir: V Cezā’ir, -P
[2942] zindānında İslāmuñ feraḥda olduġın görüp yüreginüñ yaġı erir idi Allāhu Te‘ālā dāyimā başların aşaġı eylesün ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda: -P
[2943] geldük: İ₂ geldik, -P
[2944] biz: -P
[2945] mel‘ūn-ı ebedī ve ḫınzīr-ı sermedī ḳraluñ öñünde: -P
[2946] kāfir: -İ₁, -İ₂, -V
[2947] ḳılup yigirmi pāre çekdiri: -P
[2948] gāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn: -P
[2949] eli baġlu sīnesi ṭaġlu İspanya Ḳralına: -P
[2950] mel‘ūnuñ: P kāfirüñ
[2951] didügi: İ₁, İ₂, V dedügi
[2952] Ḥaḳ Te‘ālā İslāma ḳuvvet ve nuṣret iḥsān eyleyüp yigirmi pāre çekdirinüñ başını aġır yürürler deyü

(15) Andiriya Doriya Cezāyire getürüp Allāhu Teʻālanuñ ʻavn-i **[İ₁ 272a]** (1) ʻināyeti-y-ile[2953] derbend-i zindān eylediler dimiş idük.[2954] Ara yerde (2) Sultān Süleymān[2955] Ḫan bin Selīm Ḫan ḥażretlerine giden (3) peşkeş[2956] ṣadādı ẕikr olunmaġla Andiriya Doriyanuñ faṣlı (4) teʼḫīr olındı[2957] idi. Şimdi tertīb üzre maḳṣūdımuz (5) İspanya Ḳralı ile Andiriya Doriya geldi[2958] gelelüm.[2959] Pes imdi (6) Andiriya Doriyanuñ **[P 129b]** İspanya yaḳasında henüz daḫı alınup (7) Cezāyire gitdügi nā-maʻlūm iken Aydın Ḳapudan daḫı (8) ol mübārek yaġ ile ḳırḳ pāre tekne olmaḳ üzre Ḫayred- (9) dīn[2960] Paşanuñ nuṭḳ eylemesi-y-ile Allaḥu ẕüʼl-celāl daḫı (10) celle şānuhū ve ʻamme nevālühū ʻaẕameti ḳudreti-y-ile ol velī mücāhid (11) ḳulunuñ nuṭḳ-ı pākını taḳdīr-i ezeliyyesine muvāfiḳ (12) ḳılması-y-ıla[2961] sefere[2962] çıḳup Mayorḳadan Sette Boġazına (13) varınca berbād [u] ḫarāb idüp[2963] daḫı ol kilīsāyı başup (14) elli beş[2964] aḳṭarma ile sālimīn [u] ġānimīn Cezāyire geldiler (15) dimiş idük.[2965] Ammā gelelüm-ki Aydın Ḳapudanuñ Cezāyire getürdügi **[İ₁ 272b]** (1) üç biñden mütecāviz **[İ₂ 354]** üserā-yı kāfir anuñ ḳavm [u] ḳabīlesi (2) bir araya gelüp daḫı başlarına ḥāṣır yaḳup ḳral Barṣo- (3) lonada olmaġla gelüp dād[2966] [u] feryād Barbaroşonuñ elinden (4) ḳızımuz ḳızanımuz oġlumuz uşaġımuzuñ[2967] kimin aldurup[2968] (5) ve[2969] kimin[2970] esīr idüp Cezāyire **[V 132a]** getürdi il memleket ḳoma- (6) yup berbād [u] ḫarāba virdi.[2971] Bu ne olmaz işdür bizüm (7) ġayrı ṣabra ṭāḳatımuz ḳalmadı deyü eşekler gibi[2972] baġırup[2973] (8) ḫınzīrlar gibi ḫorṭlayup[2974] yaṭarlarken nerdesin[2975] (9) öteden bir gürūh daḫı ẓāhir oldı. Anlar daḫı kilīsādan (10) şekvā etdiler. Ol zamān ḳral kilīsānuñ başılduġına (11) inanmadı eytdi: İşte bu göz göre yalan[2976] hīç nār-ı nūr (12) kilīsāsın başdırur mı evvelā ol kilīsāya geç[2977] baḳan (13) bir daḫı ṣaġlıḳ yüzi görür mi deyü ʻināḍ eyledükde[2978] (14) papaslar eytdiler: Devletlü ḳral tā poḫ yediñüz minvāl (15) üzre Morolar ol kilīsānuñ yanından **[P 130a]** geçmege ḳādir degüllerdür. **[İ₁ 273a]** (1) Nār-ı nūr paṭraman anları kül eyler ḳanda ḳaldı-ki ṣoysunlar (2) lākin devletlü ḳral bu şekvācılar[2979] hep sürüp ol (3) kilīsāya ṭoġru götürürsiñüz hem ʻādet-i

---

kendileri boşaldup bırakmışlar idi ol on beşi böyle zaʻm iderlerdi-ki bize yetişmez deyü Allāhu ʻazīmüʼş-şān kemāl [u] ḳudreti-y-ile hem yetişdürdi hem āsān vechle fütūḥātların müyesser idüp: -P

[2953] Allāhu Teʻālanuñ ʻavn-i ʻināyeti-y-ile: -P
[2954] idük: İ₂ idik
[2955] Süleymān: P Süleymānuñ
[2956] Ḫan bin Selīm Ḫan ḥażretlerine giden peşkeş: -P
[2957] olındı: P olmış
[2958] İspanya Ḳralı ile Andiriya Doriya geldi: -P
[2959] gelelüm: İ₁, -İ₂, -V
[2960] Ḫayreʼd-dīn: -P
[2961] Allaḥu ẕūʼl-celāl daḫı celle şānuhū ve ʻamme nevālühū ʻaẕameti ḳudreti-y-ile ol velī mücāhid ḳulunuñ nuṭḳ-ı pākını taḳdīr-i ezeliyyesine muvāfiḳ ḳılması-y-ıla: -P
[2962] sefere: -İ₁, -İ₂, -V
[2963] idüp: -V
[2964] beş: -P
[2965] idük: İ₂, V idik
[2966] dād: -P
[2967] uşaġımuzuñ: İ₂ uşaġımuzıñ
[2968] aldurup: V öldürüp
[2969] ve: -İ₁, -İ₂
[2970] kimin aldurup ve kimin: -P
[2971] virdi: P eyledi
[2972] gibi: -İ₁, -İ₂, -V
[2973] baġırup: V, P baġurup
[2974] ḫınzīrlar gibi ḫorṭlayup: -P
[2975] nerdesin: İ₁ neredesin
[2976] yalan: P yalandur
[2977] geç: P kim
[2978] eyledükde: İ₂, V eyledikde
[2979] şekvācılar: V şekvācıları

ḳadīmiñüz[2980] üzre (4) ziyāret idersiñüz. **[İ2 355]** Vaḳtā ki kilīsāyı yine evvelki minvāl[2981] (5) üzre[2982] bulduñuzda bu şekvācıları kilīsānuñ eṭrāfına (6) ‘ibret-i ‘ālem içün ṣalp idüp[2983] aṣarsuñuz[2984] zīrā (7) bunlarıñ sözi gūyā nār-ı nūr bir şeyi degülmiş kilīsāsın (8) başdurdı[2985] deyü gūyā nār-ı nūra rezālet düşürseler[2986] gerek[2987] (9) buña siz eger[2988] muḳayyed olmazsañuz ġayrı öteden berüye (10) nār-ı nūr paṭramanuñ āyīn-i bāṭılaları ifsād olmaġa (11) bā‘iṣ olur dediler. Ḳral daḫı papaslaruñ bu söz- (12) lerin[2989] begenüp andan ol şekvācılaruñ cümlesin ṭuṭup[2990] (13) ellerin ardına baġladılar. Ḳral daḫı etbā‘ı-y-ıla binüp (14) ol kilīsāya geldiler ammā rāvī rivāyet ider kim[2991] ol (15) zamān ki ġāzīler kilīsāyı gerden-keşān-vār selmān-ı pāk[2992] **[İ1 273b]** (1) eyledüklerinde[2993] Aydın Ḳapudan ġāzīlere tenbīh eylemiş (2) idi-ki ḳażā-yı ḥācet idenler varsun ol kilīsāya (3) raġmen iş görsünler dimiş idi. Anlar daḫı aġzına (4) berāber mülemmā eylediler. Şöyle-ki insān tersinden geçilmez (5) idi. Hem kāfirlerüñ[2994] ol aġaçdan düzdükleri poṭları (6) daḫı ḥāc ‘ayāṭları hep ġāzīler yaraḳlarla aġızlarından (7) burunlarından **[İ2 356]** çalup daḫı çalıḳ yerlerine ġalīẓadan (8) sürmişler idi daḫı birḳaç **[V 132b]** keşīş ruhbān çabalayup **[P 130b]** (9) serkeşlik etmekle[2995] gāzīler kellelerin kesüp ecsām-ı (10) nā-pākları davul gibi şişüp kilīsāda ḳalmışlar (11) idi. Ḥāṣıl-ı kelām[2996] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim[2997] ḳaçan ḳral papaslar (12) kilīsā ḳapusına gelüpde bu aḥvāle muṭṭali‘ etdüklerinde (13) hep yüzleri üzerine[2998] düşüp ṣaçların ṣaḳalların (14) yolup merkebler gibi baġırmaġa başladılar.[2999] Ḥay paṭra- (15) man yandolozuñ[3000] ḫışır ḫışır ḫışmına[3001] uġrayacaḳ **[İ1 274a]** (1) diyavololar deyüp kendülerin[3002] yerden yere urup feryād[3003] [u] (2) fiġān idüp aġlarlar idi ol zamān gerek mel‘ūn (3) ḳral ve gerek şeyṭān papaslaruñ[3004] eli baġlu sīnesi (4) ṭaġlu şeḳvācı kāfirlerinüñ yanında yüzleri ḳara olup (5) ḥacil düşdiler. Allāhu Te‘ālā dünyāda ve āḫiretde yüzlerin (6) ḳara eyleyüp āh [u] zārların izdiyād[3005] eyleye[3006] āmīn ve (7) ‘āsākir-i İslāmı üzerlerine manṣūr [u] muẓaffer eyleye āmīn.[3007] (8) Yā mu‘īn bi-ḥürmet-i seyyidi’l-enbiyā’ ve’l-mürselīn[3008] şimdi şeyṭān (9) papaslar medḥ eyledükleri nār-ı nūrdan bir fāyiż görmeyüp (10) yüzleri ḳara olup[3009]

[2980] ḳadīmiñüz: İ2 ḳadīmeñiz
[2981] minvāl: P gibi
[2982] üzre: -P
[2983] idüp: P iderseñüz
[2984] aṣarsuñuz: -P
[2985] başdurdı: İ2 başdırdı
[2986] düşürseler: V düşürse
[2987] gerek: P eger
[2988] eger: -P
[2989] sözlerin: V sözleriñ
[2990] ṭuṭup: P ṭutup
[2991] rāvī rivāyet ider kim: -P
[2992] gerden-keşān-vār selmān-ı pāḳ: -P
[2993] eyledüklerinde: P ṣoyduḳlarında
[2994] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[2995] etmekle: İ2 etmege
[2996] kelām: -İ1, -İ2,- V
[2997] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: -P
[2998] üzerine: V, P üzre
[2999] merkebler gibi baġırmaġa başladılar: -P
[3000] yandolozuñ: V yandolozıñ
[3001] ḫışmına: -P
[3002] kendülerin: İ1, İ2, V kendilerin
[3003] feryād: -P
[3004] papaslaruñ: İ1 papaslarıñ, P papaslar
[3005] āhī zārların izdiyād: -P
[3006] eyleye: P eyleyüvire
[3007] āmīn: İ2 imdi
[3008] ve ‘āsākir-i İslāmı üzerlerine manṣūr [u] muẓaffer eyleye āmīn yā mu‘īn bi-ḥürmeti seyyidi’l-enbiyā’ ve’l-mürselīn: -P
[3009] olup: P olacaḳ

ḳılduḳları[3010] da‘vā başa çıḳmayacaḳ (11) İspanya[3011] ḳralın **[İ2 357]** yine tekrār tesellī-yi ḫāṭır[3012] etmek içün (12) eytdiler: Devletlü ḳral ṣaḳın elem çekme hem saña müjde (13) olsun-ki her kemālüñ[3013] bir zevāli vardur.[3014] Barbaroşonuñ (14) venṭurasın düşürmege ‘āḳıbet bu kilīsā sebeb olsa (15) gerekdür zīrā her ne-ki Ḫıristiyanlara etdi ise yanına **[İ1 274b]** (1) ḳaldı ammā bu kilīsā ḳalmaz ‘āḳıbet nār-ı nūr ol Barbaroşoyı (2) bir berzaḫa uġratması emr-i muḳarerdür.[3015] Hem nār-ı nūruñ[3016] Barbaroşaya (3) ruḫṣat[3017] virüp kilīsāsın başdurmaġa iġmāz eyledügi (4) beñzer-ki saña bir miḳdār ḫāṭırları ḳalmışdur zīrā niçün-ki[3018] (5) geçen sene kilīsānuñ ola gelmiş. Ṣadaḳa aḳçesin göndermediñüz (6) dediler. Ol zamān ḳral eytdi: Taḥḳīk söziñüz yerindedür (7) geçen sene kilīsānuñ ola gelmiş[3019] ṣadaḳa aḳçesin virmeyüp (8) tekāsül[3020] olınmasına[3021] bā‘iş mürd olan cenaral idi. (9) Baña bir gün dedi ki devletlü **[P 131a]** ḳral ol[3022] kilīsaya ki[3023] senede (10) otuz altı biñ pize müzüne[3024] bunca[3025] aḳçesi[3026] deyü[3027] virürsin. (11) Andan **[V 133a]** ne ḥāṣıl olacaḳ ol aḳçe[3028] hep papaslar yeygisidür (12) aña virecegine var düşmāna muḳābil olacaḳ beş on (13) pāre ziyāde[3029] **[İ2 358]** gemi yap. Ḥīn-i iḳtiżāda aradugın zamān[3030] (14) bulursın[3031] demiş idi dedükde papaslar daḫı eytdi: (15) Anuñ-çün devletlü ḳral biz ol cenaraluñ şimdiye ḳadar[3032] **[İ1 275a]** (1) ḳasāvetin çeker idük ammā şimdi müşkilimüz gitdi[3033] ‘aleyhi mā (2) yesteḥaḳ dediler. Ḳral eytdi: Nenüñ[3034] gibi[3035] şeyṭān papaslar (3) eytdi:[3036] Devletlü ḳral dīn ulusı baṭrıḳ anı seyrinde (4) görüp[3037] nār-ı nūr aña[3038] mandoloz himmeti devletlü ḳralımuz üzerine (5) daḫı milleti naṣārā kāfirine ḥāżır[3039] ola ol cenaral ki (6) mürd oldı[3040] bizden degüldür varsın Moro dīninde (7) olsun. Biz andan bī-zāruz[3041] dimiş. Bizler daḫı ol zamāndan (8) berü baḳ şöyle ma‘rūf[3042] adam[3043] āḫir-i ‘ömrinde nār-ı nūr ṣāḥib (9) çıḳmayup varsın[3044] Morolar dīninde olsun dimesinden (10) biz didük[3045] āyā Morolardan ṭarafa

---

[3010] ḳılduḳları: İ1 ḳıldıḳları
[3011] ḳılduḳları da‘vā başa çıḳmayacaḳ İspanya: -P
[3012] ḳralın yine tekrār tesellī-yi ḫāṭır: P yine ḳraluñ ḫāṭırın tesellī
[3013] kemālüñ: İ1 kemālin
[3014] her kemālüñ bir zevāli vardur: -P
[3015] zīrā her ne-ki Ḫıristiyanlara etdi ise yanına ḳaldı ammā bu kilīsā ḳalmaz ‘āḳıbet nār-ı nūr ol Barbaroşoyı bir berzaḫa uġratması emr-i muḳarerdür: -P
[3016] nār-ı nūruñ: -P
[3017] ruḫṣat: İ1 ruḫsat
[3018] niçün-ki: -P
[3019] kilīsānuñ ola gelmiş: -P
[3020] tekāsül: İ1, V, P tekāsil
[3021] olınmasına: İ2 olmasına
[3022] ol: -İ2
[3023] ki: -P
[3024] otuz altı biñ pize müzüne: -P
[3025] bunca: -İ1, -İ2, -V
[3026] aḳçesi: P aḳçe
[3027] deyü: -P
[3028] aḳçe: -P
[3029] ziyāde: -P
[3030] Ḥīn-i iḳtiżāda aradugın zamān: -P
[3031] bulursın: İ2, V bulursun, -P
[3032] şimdiye ḳadar: -P
[3033] müşkilimüz gitdi: -P
[3034] nenüñ: İ1 neniñ, P niçün
[3035] gibi: -P
[3036] eytdi: V eytdiler
[3037] görüp: P görmiş
[3038] aña: -İ1, -İ2, -V
[3039] ḥāżır: İ2, V ḥāzır
[3040] mandoloz himmeti devletlü ḳralımuz üzerine daḫı milleti neṣārā kāfirine ḥāżır ola ol cenaral ki mürd oldı: -P
[3041] biz andan bīzāruz: -P
[3042] ma‘rūf: -P
[3043] adam: İ1 ādem
[3044] varsın: -P
[3045] biz didük: -P

ağızından bir ḫaṭā mı (11) çıḳdı deyü bu āna gelince ḳasāvetin çeker idük.[3046] Meger (12) aṣlı var imiş. Ḳondı cehennemde cānı çıḳsun dediler. (13) Ol zamān ḳral eytdi: Yā ben anı dīvāndan ol sebebden (14) ötüri koġmadı mı baḳardum[3047] dāyim[3048] Barbaroşoyı[3049] baña[3050] medḥ (15) ider idi. Baḳındı eyü ḥāl geldi-mi başına bir Ḫıristiyandan **[İ1 275b]** (1) nār-ı nūr yüz çevire. Andan varsın Moro dīninde **[İ2 359]** (2) olsun diye andan[3051] büyük muṣībeti olur dedi.[3052] Be-hey mel‘ūn (3) kāfirler sizüñ[3053] baḳındı ol[3054] Moro dīni deyüp[3055] iḫtirāz eylediñüz. (4) İslām dīni sizcileyin[3056] bāṭıl[3057] kāfirlere naṣīb olur mı lākin (5) küllü ḥizbin bimā ledeyhim feriḥūn mażmūnınca herkes bulunduġı (6) ṭarīḳı-y-ıla iftiḫār- **[P 131b]** lanurlar etseler gerekdür.[3058] El-ḥamdü li’llāh ‘alā dīni’l-İslām (7) imdi[3059] ol şeyṭān papaslar kendilerine büyük ma‘īşet (8) olmaġla nār-ı nūr mandoloz[3060] şöyle poḫ[3061] yemiş böyle poḫ yemiş[3062] deyü (9) aḥmaḳ eşek[3063] kāfirleri iġvā idüp aldadurlar idi.[3064] Ol zamān[3065] (10) ḳral[3066] eytdi: Ḫoş imdi hemān[3067] ṣaġ olalumda[3068] biz ol (11) kilīsāyı evvelkinden ziyāde ma‘mūr **[V 133b]** idüp[3069] ola gelmişin daḫı[3070] (12) arṭıruz [3071] dedi. Papaslar daḫı öyle[3072] poḫ[3073] yesün[3074] ḳrala[3075] (13) dirler idi zīrā papaslarıñ geçinmesi hep ol[3076] kilīsālaruñ[3077] (14) müzüne aḳçelerinden idi. Ez-īn-cānib bizüm[3078] ḥikāyātımuz[3079] ġāzīler (15) ser-firāzı Ḫayre’d-dīn Paşaya geldi.[3080] Şimdi bu yaña[3081] Cezāyirde[3082] esīr **[İ1 276a]** (1) çoġaldı[3083] zindānlar ṭoldı. Ḫayre’d-dīn[3084] Paşanuñ[3085] isem (2) bir ḫūyları var idi.[3086] Çoḳluḳ esīr kāfirinüñ[3087] bahā ile (3) ḫalāṣ olup gitdüklerin istemez idi ḳo bu ṭarafda eẕiyyetle (4) ‘ömürleri geçsün dir idi.[3088] Mel‘ūnlaruñ[3089] **[İ2 360]** deyü intiḳām ider idi.[3090] Ḳaç (5) kerre İspanya Ḳralı müzüne gönderüp ḳāfirleri aḳçe (6) ile ḫalāṣ etmek[3091] içün[3092] dilerdi Ḫayre’d-

[3046] çeker idük: P çekerdük
[3047] baḳardum: İ2, P baḳardım
[3048] dāyim: İ1, İ2, P dā’im
[3049] Barbaroşoyı: P Barbaroşodan
[3050] baña: -İ1, -İ2, -V
[3051] varsın Moro dīninde olsun diye andan: -P
[3052] dedi: -İ1
[3053] sizüñ: -İ1, -İ2, -V
[3054] baḳındı ol: -P
[3055] deyüp: P deyü
[3056] sizcileyin: P sizüñ gibi
[3057] bāṭıl: -P
[3058] etseler gerekdür: -P
[3059] imdi: V, P şimdi
[3060] mandoloz: -P
[3061] poḫ: V herze
[3062] böyle poḫ yemiş: -İ1, -İ2, -V
[3063] eşek: -P
[3064] aldadurlar idi: P aldadurlardı
[3065] ol zamān: P ol-zamān
[3066] ḳral: P ḳraldur
[3067] hemān: -P
[3068] olalumda: İ1 olalımda
[3069] idüp: P ideriz
[3070] ola gelmişin daḫı: -P
[3071] arṭıruz: İ2 arṭıruruz, P
[3072] papaslar daḫı öyle: -P
[3073] poḫ: V herze, -P
[3074] yesün: -P
[3075] ḳrala: V ḳral, -P
[3076] dirler idi zīrā papaslarıñ geçinmesi hep ol: -P
[3077] kilīsālaruñ: İ2, V kilīsālarıñ, -P
[3078] müzüne aḳçelerinden idi ez-īn-cānib bizüm: -P
[3079] ḥikāyātımuz: V ḥikāyetimüz, -P
[3080] ġāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn Paşaya geldi: -P
[3081] bu yaña: -İ1, -İ2, -V
[3082] Cezāyirde: P Cezā’irde
[3083] çoġaldı: P çoġalup
[3084] Ḫayre’d-dīn: -P
[3085] Paşanuñ: P Paşa
[3086] bir ḫūyları var idi: -P
[3087] kāfirinüñ: P kāfirlerinüñ
[3088] dir idi: -İ1, -İ2, -V
[3089] mel‘ūnlaruñ: İ1 mel‘ūnlarıñ, -P
[3090] deyü intiḳām ider idi: İ2 deyü intiḳām iderdi, -P
[3091] ḳaç kerre İspanya Ḳralı müzüne gönderüp ḳāfirleri aḳçe ile ḫalāṣ etmek: -P
[3092] içün: -İ1, V, -P

dīn Paşa istemez idi.[3093] (7) bir gice rü'yā 'āleminde buña[3094] derler kim[3095] yā Ḫayre'd-dīn[3096] ağıldan (8) küçük ṭoñuzları boşandırup[3097] büyük ṭoñuzlarına[3098] (9) bahāsı ile bey' idesin zīrā düşmānuñ żabṭı[3099] müşkildür[3100] (10) deyüp ġāyib oldı. Ḫayre'd-dīn[3101] Paşa[3102] daḫı uyḫudan[3103] uyanup (11) ġāyib erenlerinüñ[3104] bu naṣīḥatine ḥamd [u] s̲enālar eyleyüp[3105] bildi-ki żamīr[3106] (12) kāfirlerüñ ḫalāṣ olmalarına māni' olma dimekdür yā Rabb (13) bu da senüñ luṭf [u] keremüñdür[3107] dedi.[3108] Çün[3109] ṣabāḥ olduḳda (14) Ḫayre'd-dīn Paşa[3110] bütün esīrleri gezüp nerede bir 'amelden (15) ḳalma ḫiz̲mete yaramaz[3111] iḳtidārları olmayan[3112] ḳoca saḳaṭ esīrleri **[İ1 276b]** (1) seçüp başḳa çıḳardı. Anlar[3113] andan cümlesi[3114] üç yüz[3115] elli[3116] 'aded (2) esīr var[3117] idi. Cümlesin ḥasbeten li'llāh āzād idüp kāġıdların (3) yedlerine[3118] virdi[3119] daḫı[3120] ḳumanyaların ḥarclıḳların virüp (4) yolladı. Bunlar daḫı bir baş Barṣolona deyüp çekilüp[3121] (5) gitmekde gelelüm[3122] bizüm sözimüz[3123] İspanya Ḳralına[3124] daḫı[3125] gelsün. Şimdi (6) ḳraldur[3126] ol sene[3127] Barṣolonada ḳışlamaġla[3128] günlerde (7) bir gün kendi palaşında büyük köpeklerle[3129] **[İ2 361]** kāfirle[3130] ve cehennem seyfi papaslarla[3131] (8) Andiriya Doriyanuñ **[P 132a]** nereye gelüp gitdügünden bir ḫaber[3132] ẓuhūra (9) gelmeyüp üç aydan berü nā-büdd[3133] nā-peydā oldı deyü söyleşür- (10) lerken ol esīrlerüñ[3134] kimisi varup Barṣolona lima- **[V 134a]** nına (11) dāḫil oldı. Liman re'īsi esīrlerüñ[3135] içinden[3136] bir me'āl[3137] (12) añlar esīr alup ṭoġru[3138] İspanya Ḳralına[3139] getürüp[3140] bulışdurdı.[3141] (13) Ve ol esīr daḫı[3142] ki Cezāyirden geldi[3143] naḳīr [u] ḳıṭmīr Andiriya Doriyanuñ (14) ne-şekl[3144] alındugın ve ol yaġ ile[3145] ḳırḳ pāre tekne[3146] tekrār[3147] (15) çıḳup

[3093] dilerdi Ḫayre'd-dīn Paşa istemez idi: -P
[3094] buña: -İ1, -İ2, -V
[3095] derler kim: İ2, V, P dediler ki
[3096] yā Ḫayre'd-dīn: -P
[3097] boşandırup: P boşaldup
[3098] ṭoñuzlarına: P ṭoñuzlara
[3099] żabṭı: İ2 ẓabṭı
[3100] zīrā düşmānuñ żabṭı müşkildür: -P
[3101] Ḫayre'd-dīn: -P
[3102] Paşa: P Paşadur
[3103] daḫı uyḫudan: -P
[3104] erenlerinüñ: İ2, V erenleriñ, P erenlerüñ
[3105] eyleyüp: İ2 idüp
[3106] żamīr: V, P ẓāhir
[3107] yā Rabb bu da senüñ luṭf [u] keremüñdür: -P
[3108] dedi: P deyü
[3109] çün: -P
[3110] Ḫayre'd-dīn Paşa: -P
[3111] yaramaz: -İ1, -İ2, -V
[3112] iḳtidārları olmayan: -P
[3113] anlar: -İ1, -İ2, -V
[3114] andan cümlesi: -P
[3115] üç yüz: P üç-yüz
[3116] elli: -İ2
[3117] var: -P
[3118] yedlerine: P ellerine
[3119] virdi: V, P virüp
[3120] daḫı: -P
[3121] çekilüp: -P
[3122] gelelüm: -İ1, -İ2, -V
[3123] bizüm sözimüz: -P
[3124] ḳralına: P ḳralı
[3125] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[3126] ḳraldur: İ1 ḳraldır
[3127] gelsün şimdi ḳraldur ol sene: -P
[3128] kışlamaġla: İ2 ḳışlamaġıla
[3129] köpeklerle: -İ1, -İ2, -V
[3130] kāfirle: İ2, V kāfirlerle
[3131] kāfirle ve cehennem seyfi papaslarla: -P
[3132] ḫaber: -P
[3133] nā-büdd: -P
[3134] esīrlerüñ: İ1 esīrleriñ
[3135] esīrlerüñ: İ1, İ2 esīrleriñ
[3136] içinden: -P
[3137] me'āl: İ2 māl, V, P ḥāl
[3138] ṭoġru: -P
[3139] ḳralına: P ḳrala
[3140] getürüp: P getürdi
[3141] bulışdurdı: İ2 buluşdurdı, -P
[3142] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[3143] ki Cezāyirden geldi: -P
[3144] ne-şekl: P nice
[3145] yaġ ile: -P
[3146] tekne: P tekneler
[3147] tekrār: -P

üç biñden ziyāde esīr alup daḫı elli beş aḳṭarma **[İ₁ 277a]** (1) ile Cezāyire[3148] gelüp[3149] girdüklerin daḫı beş yüz[3150] kāfir Sulṭān (2) Süleymāna peşkeş[3151] götürdüklerin ve Āsitāneden[3152] gelürken Ḳaleverayı (3) başup yedi yüz esīr kāfir[3153] getürdüklerin daḫı Sulṭān (4) Süleymānuñ Ḫayre'd-dīn Paşa ḥaḳḳında ceddüm gününde ne-şekl (5) 'azīz [u] muḥterem daḫı maḳbūl [u] merġūb iseñ benüm yanımda (6) daḫı andan ziyādesin didügin[3154] ve hem burclaruñ[3155] (7) ne-şekl[3156] alınduġın. El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne[3157] dirāz[3158] idelüm[3159] (8) ayaḳlu tevārīḫ yollu bütün naḳīr [u] ḳıṭmīr[3160] naḳl [u] beyān eyledi. (9) Hem Ḫayre'd-dīn[3161] Paşa daḫı[3162] ḫayr ṣāḥibi[3163] adamdur[3164] bizi üç yüz[3165] (10) elli esīr[3166] āzād idüp **[İ₂ 362]** ḳumanyamuzı[3167] ḥarclıġumuzı[3168] tā gemi (11) kirāsına varınca[3169] virdi[3170] deyü Ḫayre'd-dīn Paşayı[3171] (12) 'arş-ı a'lāya çıḳardılar. Ol zamān[3172] İspanya Ḳralınuñ (13) nuṭḳı ṭuṭılup[3173] kemāl-i mertebe ġażabından kendüsin helāk (14) etmek murād eyledi. Ol zamān[3174] şeyṭān papaslar ve cehennem (15) seyfleri[3175] ḳalḳup devletlü ḳral 'aḳluñ başına cem' eyle **[İ₁ 277b]** (1) giden gemi olsun hemān[3176] senüñ daḫı[3177] ḳoruyacaḳ başuñ (2) ṣaġ olsun. Nār-ı nūr devletinde daḫı mandolozuñ (3) himmet-i menḥūslarında[3178] sen bir İspanya Ḳralısın sende gemi (4) çoḳ māl çoḳ il memleket burc çoḳ senüñ gemi didügin[3179] (5) taḥtadan demirden olur. Şimdi Bişḳaya vilāyetine (6) bir ur daneñüz[3180] gider ise[3181] biñi birden yapılup[3182] gelür.[3183] (7) Sizüñ[3184] içün aṣlā dünyāda[3185] bir güçlük[3186] yoḳdur ve hemīşe (8) böyle āh [u] zārdan ḫālī olmayasız deyü **[P 132b]** vāfir tesellī-yi (9) ḫāṭır eylediler. Ol zamān[3187] ḳral eytdi: Ben gemi içün (10) ḳasāvet olmam[3188] daḫı aḳçe ile bitecek şeyi nār-ı nūr (11) devletinde benüm 'aynıma fikrime gelmez[3189] illā iki ḫuṣūṣ **[V 134b]** (12) içün ġāyet perīşān

[3148] Cezāyire: P Cezā'ire
[3149] gelüp: -P
[3150] beş yüz: İ₁, İ₂, V beş yüz
[3151] peşkeş: -P
[3152] āsitāneden: -P
[3153] esīr kāfir: İ₂, V kāfir esīr, P esīr kāfir esīr
[3154] daḫı Sulṭān Süleymānuñ Ḫayre'd-dīn Paşa ḥaḳḳında ceddüm gününde ne-şekl 'azīz [u] muḥterem daḫı maḳbūl [u] merġūb iseñ benüm yanımda daḫı andan ziyādesin didügin: -P
[3155] būrclaruñ: İ₁, İ₂ būrclarıñ
[3156] ne-şekl: -P
[3157] ḳıṣṣayı ne: -P
[3158] dirāz: İ₂ az, -P
[3159] idelüm: İ₁, V idelim, -P
[3160] naḳīr [u] ḳıṭmīr: -P
[3161] hem Ḫayre'd-dīn: -P
[3162] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[3163] ṣāḥibi: P ṣāḥibidür
[3164] adamdur: -P
[3165] üç yüz: İ₁ üç-yüz
[3166] üç-yüz elli esīr: -P
[3167] ḳumanyamuzı: İ₁ ḳumanyamızı
[3168] ḥarclıġumuzı: İ₂ ḥarclıġımuzı
[3169] ḳumanyamuzı ḥarclıġumuzı tā gemi kirāsına varınca: -P
[3170] virdi: P gönderdi
[3171] Ḫayre'd-dīn Paşayı: -P
[3172] ol zamān: P ol-zamān
[3173] ṭuṭılup: V, P ṭuṭulup
[3174] ol zamān: P ol-zamān
[3175] ve cehennem seyfleri: -P
[3176] 'aḳluñ başına cem' eyle giden gemi olsun hemān: -P
[3177] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[3178] nār-ı nūr devletinde daḫı mandolozuñ himmet-i menḥūslarında: -P
[3179] didügin: P dedügin
[3180] daneñüz: P dane
[3181] gider ise: P göndersek
[3182] yapılup: İ₂, V yapulup, P yapılur
[3183] gelür: -P
[3184] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[3185] dünyāda: -P
[3186] güçlük: P güç
[3187] ol zamān: P ol-zamān
[3188] olmam: P çekmem
[3189] daḫı aḳçe ile bitecek şeyi nār-ı nūr devletinde benüm 'aynıma fikrime gelmez: -P

ḥālüm dedi.[3190] Bir[3191] odur ki Cezāyirüñ (13) öñünde olan[3192] ol iki burclar ki[3193] bu ḳadar[3194] zamāndan[3195] (14) berü kimse ṣarḳınṭılıḳ etmeyüp **[İ₂ 363]** İspanya Ḳralınuñ Ala- (15) ceriñ ḳarşusında iki ṭāne[3196] ejder[3197] gibi burcları **[İ₁ 278a]** (1) vardur deyüp[3198] söylendügi büyük iftiḫārımuz idi. (2) Bu diyavolo Barbaroşonuñ güninde alınup bu ḳadar[3199] (3) nār-ı nūr[3200] ḳullarınuñ[3201] kimi esīr ve kimi mürd[3202] olup ve kimi[3203] helāk (4) oldılar. Anlaruñ[3204] günāhları hep bizüm boynumuzadur[3205] (5) daḫı ümīdimüz var idi-ki madama ol burclar[3206] bizde- (6) dür[3207] yabça yabça Cezāyire ruḫṣat bulup aluruz[3208] dirdük.[3209] (7) Şimdi andanda ḳaṭ‘-ı ümīd olduḳ daḫı[3210] büyük derdüm[3211] (8) odur ki bu[3212] Barbaroşo giderek Ḳıran Sinyora cenaral (9) olur. Ol zamān[3213] olur olacaḳlar deyüp aġladı. Andan yine (10) başladı Cezāyir[3214] üzerine ‘aẓīm donanma tedārükünde oldı (11) daḫı nār-ı nūruñ[3215] mandolozuñ murdār başına[3216] yemīn (12) eyledi-ki bu kez[3217] İspanya Ḳralı Cezāyir üzerine[3218] kendi gide. (13) Yā Barbaroşoyı ala getürüp etin kebāb idüp yiye (14) yāḫūd kendüsi cān-ı ber-cehennem olup saḳara ṭoġru menzille (15) gitmegi boynuna almış idi. Tā bu mertebe ġāzīler ser-firāzı **[İ₁ 278b]** (1) Ḫayre’d-dīn[3219] Paşanuñ etin yemege diş biler idi ammā (2) poḫ[3220] yemiş mel‘ūnlar bir kişinüñ yardımcısı Allāh ola. **[İ₂ 364]** (3) Var ḳıyās eyle ki[3221] ol ne ulu şāh ola ḥāṣıl[3222] ḳıṣṣayı (4) ne dirāz[3223] idelüm.[3224] Şimdi İspanya Ḳralı mel‘ūn-ı ebedī (5) Cezāyir üzerine daḫı Ḫayre’d-dīn Paşa ḳaṣdına[3225] la‘in[3226] ‘aẓīm (6) donanma düzmege başladı. Şöyle-ki otuz ḳırḳ pāre (7) ḳadırġa ḥāżır[3227] [u] müḥeyyā eyleyüp bugünde yarında **[P 133a]** ḳalḳmaḳ (8) üzre iken Engürüs ḳralından nāme geldi. Ol zamān[3228] (9) idi-ki ġāzī Sulṭān Süleymān raḥmetu’llāhi ‘aleyh[3229] Engürüs (10) üzerine sefere gitmiş idi. Nāmenüñ mażmūnı bu idi-ki (11) sensin-ki ḳarındaşum İspanya Ḳralı nāmem vuṣūlunda (12) şöyle ma‘lūmuñ[3230] olsun-kim Ḳıran Sinyor yer götürmez **[V 135a]** (13) ‘asker ile üzerime

[3190] dedi: -P
[3191] bir: İ₂, P biri
[3192] Cezāyirüñ öñünde olan: -P
[3193] ki: -P
[3194] ḳadar: -P
[3195] zamāndan: P zamāndur
[3196] ṭāne: -P
[3197] ejder: İ₁ acder
[3198] deyüp: V, P deyü
[3199] bu ḳadar: -P
[3200] nūr: -İ₂
[3201] ḳullarınuñ: P ḳulları
[3202] ve kimi mürd: -P
[3203] ve kimi: -İ₁, -İ₂, -V
[3204] anlaruñ: İ₂ anlarıñ
[3205] boynumuzadur: İ₂ boynumuzdadur
[3206] var idi-ki mādama ol burclar: -P
[3207] bizdedür: İ₁ bizdedir, -P
[3208] yābça yābça Cezāyire ruḫṣat bulup aluruz: -P
[3209] dirdük: İ₁ derdük
[3210] şimdi andanda ḳaṭ‘-ı ümīd olduḳ daḫı: -P
[3211] derdüm: P derdim
[3212] odur ki bu: P bu ki
[3213] ol zamān: P ol-zamān
[3214] Cezāyir: P Cezā’ir
[3215] nār-ı nūruñ: P nār-ı nūra
[3216] mandolozuñ murdār başına: -P
[3217] bu kez: -İ₁, -İ₂, -V
[3218] İspanya Ḳralı Cezāyir üzerine: -P
[3219] ġāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn: -P
[3220] poḫ: V herze
[3221] eyle ki: P eyle-ki
[3222] ḥāṣıl: P ve’l-ḥāṣıl
[3223] ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[3224] idelüm: İ₁, V idelim, -P
[3225] İspanya Ḳralı mel‘ūn-ı ebedī Cezāyir üzerine daḫı Ḫayre’d-dīn Paşa ḳaṣdına: -P
[3226] la‘in: -İ₁, -İ₂, -V
[3227] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır
[3228] ol zamān: P ol-zamān
[3229] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: P ḥażretleri
[3230] ma‘lūmuñ: -P

gelmekdedür.[3231] Sen daḫı[3232] nār-ı nūr (14) devletinde bana gelüp yardım idesin. Ġayret-i lāt [u] ʻuzzāt (15) mühmelāt bugünde iẓhār olur deyü vāfir yalvarmış. **[İ₁ 279a]** (1) Ol zamān[3233] İspanya Ḳralı büyük melʻūnlara cehennem seyfleri (2) köpeklere eytdi: Sizler ne-dersiñüz[3234] ḳarındaşımuz[3235] Engürüs ḳralı (3) bizden yardım ṭaleb eylemiş gördiñüz[3236] mi ol diyavolo Bar- (4) baroşonuñ venṭurası ne mertebe ḳuvvetdedür.[3237] Biz bu tedārüki (5) anuñ-çün düzdük[3238] şimdi iş başḳa ṭarz[3239] oldı. Şimdi[3240] (6) Engürüs ḳralına yardıma gitmesek ḳrallar içre[3241] mābeyninde **[İ₂ 365]** bizlere (7) göre[3242] büyük ʻayıbdur hem nār-ı nūr mandoloza ʻāṣī (8) olmış oluruz.[3243] Barbaroşoyı başḳa zamāna alıḳoyalum[3244] (9) disek yine gelür[3245] bu eṭrāf [u] eknāfı[3246] berbād [u] ḫarāba virse (10) gerekdür deyüp aġlamaġa başladuḳda ol zamān[3247] melʻanet (11) bābında māhir aʻnī[3248] bir melʻūn kāfir reʼy [u] tedbīr ṣāḥibi ol (12) büyük[3249] köpeklerden birisi[3250] ilerü çıḳup eytdi: Devletlü (13) ḳral bu aḥvāl içün ṣaḳın aṣlā elem çekme saña bir tedbīrüm (14) vardur iẕnüñ olursa söyleyem dedükde ḳral daḫı iẕin (15) virüp söyleyindi[3251] baḳalum[3252] ne poḫ[3253] yiyeceksin dedi. **[İ₁ 279b]** (1) Ol zamān[3254] eytdi: **[P 133b]** Şimdi devletlü ḳral[3255] ḳāʻide-yi uṣūl (2) oldur-ki[3256] şimdi[3257] sen dārāt [u] iḥtişāmuñla[3258] ḳalḳup ḳaradan (3) Engürüs üzerine imdāda gidersin. Donanma daḫı deñizden (4) gitsün. Büyük nām-dār ḳrallar mābeyninde ne-derler. İşte (5) muʻāvenet olınca[3259] böyle olsun deyü medḥ iderler. Hem[3260] İspanya Ḳralınuñ Engürüse[3261] etdügi[3262] (6) imdād gibi olsun-ki kendi ḳaradan gitdi donanmasın (7) deñizden gönderdi deyü iki yüzden yardım etmiş[3263] olur- (8) sın.[3264] Hem bir daḫı[3265] odur-ki[3266] şimdi[3267] Ḳıran Sinyor seferdedür[3268] (9) hep aḥvāl[3269] bilür adamları[3270] anuñla berāberdür[3271] **[İ₂ 366]** aṭa araları (10) boşdur. Barbaroşonuñ gelüp bu[3272] bizüm ḳoṣṭaları (11) yaḳup yıḳduġı gibi bizde aṭa araların

[3231] gelmekdedür: İ1 gelmekdedir
[3232] sen daḫı: P sen-daḫı
[3233] ol zamān: P ol-zamān
[3234] ne-dersiñüz: İ1, İ2, V ne-dersiñiz
[3235] ḳarındaşımuz: -P
[3236] gördiñüz: İ2, P gördüñüz
[3237] ḳuvvetdedür: P ḳuvvetdedir
[3238] düzdük: İ2, V düz didik
[3239] ṭarz: -P
[3240] şimdi: -P
[3241] içre: -İ1, -İ2, -V
[3242] mābeyninde bizlere göre: -P
[3243] hem nār-ı nūr mandoloza ʻāṣī olmış oluruz: -P
[3244] alıḳoyalum: İ1 alıḳoyalım
[3245] gelür: P gelüp
[3246] eknāfı: -P
[3247] ol zamān: P ol-zamān
[3248] aʻnī: -İ1
[3249] ol büyük: -P
[3250] birisi: P biri
[3251] söyleyindi: V, P söylendi
[3252] baḳalum: V baḳalım
[3253] poḫ: V herze
[3254] ol zamān: P ol-zamān
[3255] devletlü ḳral: -P
[3256] oldur-ki: P budur ki
[3257] şimdi: -P
[3258] iḥtişāmuñla: P iḥtişām birle
[3259] olınca: P olursa
[3260] böyle olsun deyü medḥ iderler hem: -İ1, -İ2, -V
[3261] İspanya Ḳralınuñ Engürüse: -P
[3262] etdügi: İ1, İ2 itdigi, -P
[3263] imdād gibi olsun-ki kendi ḳaradan gitdi donanmasın deñizden gönderdi deyü iki yüzden yardım etmiş: -P
[3264] olursın: İ2 olursun, -P
[3265] hem bir daḫı: -P
[3266] odur-ki: İ2 oldur-ki, -P
[3267] şimdi: -P
[3268] seferdedür: P seferdedir
[3269] aḥvāl: İ2 aḥvāli
[3270] adamları: İ1 ādemleri
[3271] berāberdür: P biledür
[3272] bu: -P

yaḳar yandururuz.[3273] (12) Barbaroşoyı daḫı[3274] dirseñ anuñda[3275] başına bir fitne (13) ḳaldururuz[3276] o da kendi başı **[V 135b]** tedārükinde olur. (14) Ol zamān[3277] biz rāḥat üzre işimüzi gördükde gelecek (15) sene ‘anṣala[3278] eyyāmlarında Barbaroşo ol ḳarḳaşalıḳda **[İ₁ 280a]** (1) iken bizde[3279] varur[3280] Cezāyire[3281] ṣararuz. Nār-ı nūr mandolozuñ (2) eyyām-ı nuḥūsetlerinde[3282] Cezāyiri[3283] almaḳ hīç bir[3284] şey degüldür dedi. (3) Ḳral eytdi: Nicesine ol mel‘ūn eytdi: Şöyle-ki (4) Tilimsan Begine bir miḳdār peşkeş ile[3285] bir miḳdār aḳçe (5) daḫı[3286] bir ṭatluca[3287] muḥabbet-nāme yazup pāye virüp[3288] (6) gönderürsin[3289] ve dirsen-ki saña düşer mi sen öteden (7) berüye[3290] ced-be-ced Sulṭān oġlu olupda Barbaroşo (8) gibi bir izbanduda ġarāme virürsin. İmdi (9) şöyle ma‘lūmuñ olsun-kim donanma ile Cezāyire[3291] (10) varsam gerek sen ḳaradan ben deñizden Barbaroşoya (11) bir ṣaġanaḳ idelüm.[3292] Eger nār-ı nūr devletinde Cezāyiri[3293] (12) alduḳda[3294] saña vireyüm dirsin. Ol zamān[3295] anlar biri- (13) birine düşerler.[3296] Biz rāḥatla **[İ₂ 367]** işimüz görürüz **[P 134a]** (14) dedükde[3297] ḳral-ı mel‘ūn bu sözi ġāyet[3298] begenüp aña[3299] eyü söyledüñ (15) deyüp bu tedbīre[3300] mübāşeret eylediler. Ammā gelelüm[3301] Ḫayre’d-dīn[3302] **[İ₁ 280b]** (1) Paşanuñ aḥvāline[3303] ḫaylī zamān oldı-ki kāfir yaḳasınuñ[3304] (2) aḥvālinden[3305] bir ḥavādiṯ işitmemek ile bir yörük[3306] firḳata (3) donadup var Barṣolona ṭaraflarında gezin. Saña (4) yigirmi gün mühlet. Baña bir ḫaber getür deyüp firḳatadur (5) çıḳup gitdi. Muvāfıḳ eyyām-ile beşinci güni[3307] Barṣolona (6) öñüne vardı. Çün ṣabāḥ olduḳda Barṣolona[3308] (7) limanından[3309] çıḳmış penīr [u] mendil daḫı bādem yükli (8) bir Ciniviz ṭarṭanası aldı. İçinde otuz beş (9) kāfiri var idi. Ol ḫaber içün çıḳmış idi. Rabbü’l- (10) ‘ālemin ġanīmetde iḥsān eyledi. Hem geregi gibi[3310] (11) ḫaber-de[3311] aldılar[3312] şimdi ṭarṭananuñ re’īsi Tilimsan Begine[3313] İspanya (12) ḳralınuñ[3314]

[3273] yandururuz: İ₂ yandıruruz
[3274] daḫı: -P
[3275] anuñda: P anuñ daḫı
[3276] ḳaldururuz: İ₁, İ₂, V ḳaldıruruz
[3277] ol zamān: P ol-zamān
[3278] ‘anṣala: P ‘anṣalada
[3279] eyyāmlarında Barbaroso ol ḳarḳaşalıḳda iken bizde: -P
[3280] varur: P varup
[3281] Cezāyire: P Cezā’ire
[3282] nār-ı nūr mandolozuñ eyyām-ı nuḥūsetlerinde: -P
[3283] Cezāyiri: P Cezā’iri
[3284] hīç bir: P bir
[3285] ile: -P
[3286] daḫı: P ve
[3287] ṭatluca: -P
[3288] virüp: P virürsin
[3289] gönderürsin: -P
[3290] öteden berüye: -P
[3291] Cezāyire: P Cezā’ire
[3292] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[3293] Cezāyiri: P Cezā’iri
[3294] alduḳda: P alırsam
[3295] ol zamān: P ol-zamān
[3296] düşerler: P düşüp
[3297] dedükde: P dedikde
[3298] ġāyet: -P
[3299] aña: -İ₁, -İ₂, -V
[3300] eyü söyledüñ deyüp bu tedbīre: -P
[3301] gelelüm: İ₁, İ₂ gelelim, P gelelüm-ki
[3302] Ḫayre’d-dīn: -P
[3303] aḥvāline: -P
[3304] yaḳasınuñ: P yaḳasından
[3305] aḥvālinden: -P
[3306] yörük: P yöñük
[3307] beşinci güni: -P
[3308] Barṣolona: P Barṣolonadan
[3309] limanından: -P
[3310] ol ḫaber içün çıḳmış idi. Rabbü’l-‘ālemīn ġanīmetde iḥsān eyledi hem geregi gibi: -p
[3311] ḫaber-de: İ₂ ḫaber
[3312] aldılar: -P
[3313] Tilimsan Begine: -İ₁, -İ₂, -V
[3314] İspanya Ḳralınuñ: V İspanyanuñ ḳralı

Engürüs üzerine gidecegin daḫı donanmanuñ[3315] (13) ḥāżır[3316] olup aṭa arasına[3317] ṭoġru[3318] gidüp aṭa arasın (14) yaḳup berbād [u] ḫarāba vireceklerin daḫı[3319] Tilimsan (15) begine[3320] ẕikr etdügümüz[3321] minvāl[3322] üzre ḫaber gönderüp **[İ₁ 281a]** (1) Tilimsan **[V 136a]** begi[3323] daḫı[3324] rāżī olup Ḫayre'd-dīn[3325] Paşaya (2) 'āṣī olduġın hep cümle **[İ₂ 368]** naḳīr [u] ḳıṭmīr söyledi. (3) Ḥāṣıl yedinci gün ḫaber içün giden firḳata ṭarṭana (4) yedekde baġlu olmaḳ üzre şenlik şādımānlıḳ (5) iderek[3326] gelüp Cezāyir[3327] limanına dāḫil olup hemān (6) firḳatanuñ re'īsi aḳṭarma re'īsin alup ma'an (7) berāber Ḫayre'd-dīn[3328] Paşanuñ ḥużūrına getürüp (8) igneden iplige varınca İspanya Ḳralınuñ aḥvālini (9) ẕikr[3329] [u] beyān eyledi.[3330] Ol zamān[3331] Ḫayre'd-dīn[3332] Paşa yessera'llāhu (10) mā-yeşā'[3333] ḳorsan teknesinüñ re'īsine[3334] 'aẕīm du'ālar (11) idüp[3335] şırtın ṣıġadı.[3336] Andan 'aẕīm du'ālar eyledi daḫı[3337] ve eytdi: Berḫūdār[3338] ol oġlum (12) bu mevsimde baña ḫaber yüz biñ ġanīmetden a'lādur (13) deyüp[3339] ol ġanīmetden Ḫayre'd-dīn Paşa[3340] mīri içün (14) bir şeyi almadı. Ġāzīler ve re'īsler[3341] faḳad kāfirlerden mā'adā nıṣfın ġāzīlere (15) pāy eyledi[3342] ve nıṣfın tekne re'īsi aldı.[3343] Şöyle-ki **[İ₁ 281b]** (1) evlād evlāda iḥtiyāçdan beri oldı[3344] ve ol re'īs[3345] re'īsān[3346] içre (2) maḳbūl[3347] [u] merġūb kimse oldı ve ol getürdügi otuz (3) beş 'aded esīr[3348] kāfirlerinüñ **[P 134b]** içinde bir Ciniviz oġlanı (4) var idi ki maḥbūbluḳda bī-naẕīr idi. Anı daḫı Ḫayred- (5) dīn[3349] Paşa ol firḳate[3350] re'īsine bağışladı. Meẕkūr (6) firḳate re'īsi[3351] daḫı[3352] bir miḳdār maḥbūb [u] dost cān (7) olmaġ-ıla[3353] **[İ₂ 369]** Ḫayre'd-dīn[3354] Paşanuñ üç kerre elin ayaġın (8) būs eyledi ammā Ḫayre'd-dīn[3355] Paşa daḫı[3356] raḥmetu'llāhi 'aleyh[3357] (9) ġāyet ẓarīf cān[3358] olmaġla ol[3359] meẕkūr[3360] firḳate re'īsine (10) eytdi: Yā oġlum ben saña

[3315] Engürüs üzerine gidecegin daḫı donanmanuñ: -P
[3316] ḥāżır: İ₂, V ḥāẕır, -P
[3317] olup aṭa arasına: -P
[3318] ṭoġru: İ₂ ṭoġrı, -P
[3319] gidüp aṭa arasın yaḳup berbād [u] ḫarāba vireceklerin daḫı: -P
[3320] Tilimsan Begine: -P
[3321] etdügümüz: İ₁, İ₂, V etdigümiz
[3322] minvāl: -P
[3323] Tilimsan Begi: -P
[3324] daḫı: P ol-daḫı
[3325] Ḫayre'd-dīn: -P
[3326] baġlu olmaḳ üzre şenlik şādımānlıḳ iderek: -P
[3327] Cezāyir: İ₂, P Cezā'ir
[3328] ma'an berāber Ḫayre'd-dīn: -P
[3329] ẕikr: -P
[3330] eyledi: İ₂ eylediler
[3331] ol zamān: P ol-zamān
[3332] Ḫayre'd-dīn: -P
[3333] yessera'llāhu mā yeşā: -P
[3334] re'īsine: P re'īsinüñ
[3335] 'aẕīm du'ālar idüp: P şırtın
[3336] ṣıġadı: P ṣıġayup
[3337] andan 'aẕīm du'ālar eyledi daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[3338] berḫūdār: İ₁ berḫudār
[3339] ve eytdi berḫūdār ol oġlum bu mevsimde baña ḫaber yüz biñ ġanīmetden a'lādur deyüp: -P
[3340] Ḫayre'd-dīn Paşa: -P
[3341] ġāzīler ve re'īsler: -İ₁, -İ₂, -V
[3342] eyledi: İ₂, V eylediler
[3343] faḳad kāfirlerden mā'adā nıṣfın ġāzīlere pāy eyledi ve nıṣfın tekne re'īsi aldı: -P
[3344] oldı: P oldılar
[3345] ol re'īs: -P
[3346] re'īsān: P re'īsānlar
[3347] maḳbūl: -P
[3348] esīr: -P
[3349] Ḫayre'd-dīn: -P
[3350] firḳate: -P
[3351] meẕkūr firḳate re'īsi: -P
[3352] daḫı: P ol-daḫı
[3353] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[3354] Ḫayre'd-dīn: -P
[3355] ammā Ḫayre'd-dīn: -P
[3356] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[3357] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[3358] cān: P adam
[3359] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[3360] meẕkūr: -P

getürdügüñ[3361] ġanīmetüñ[3362] yarı (11) mālın[3363] bağışladum mīri içün bir şey[3364] almadum.[3365] Bu ḳadar (12) elim ayaġım būs eylemedüñ.[3366] Şimdi ne ḫoş elim ayaġım (13) būs eylemege[3367] iş nedür[3368] deyüp[3369] biraz laṭīfe eyledi.[3370] (14) Andan[3371] eytdi: Var oġlum ṣıḥḥatler olsun sencileyin (15) ġāzī baḥādur[3372] yigidüñ[3373] her bir murdār ḳılına anuñ **[İ1 282a]** (1) gibi yüz biñ ḫiẕmet-kār gerekdür dedi. İmdi efendisinden (2) öyle ikrām gören yigit bir vaḳtde daḫı niçün[3374] kendüsin nice[3375] (3) yanar āteş içre atmaz ve her-bār şecā‘atine **[V 136b]** noḳṣān (4) getürmez.[3376] Himmet’ür-ricāl tuḳalli’ul-cibāl bu bāba müştemildür. (5) Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-ṣāda geldük[3377] biz[3378] çünki Ḫayre’d-dīn[3379] (6) Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[3380] geregi gibi keferenüñ aḥvālinden (7) ḫaber-dār olduḳda ḳırḳlar ‘aşḳına ḳırḳ dāne[3381] tekne (8) yaġlayup ḥāżır[3382] [u] müheyyā eyledi.[3383] Şöyle-ki ol ḳırḳ pāre (9) teknenüñ[3384] yigirmisi çekdiri gemisi idi[3385] ve yigirmisi (10) daḫı mezeġalere başdarda tekneler idi. Anlar daḫı (11) çekdiriden ḳılmazlar idi. Şimdi teknelerdür[3386] ‘askerin (12) ṣuyun zād [u] ẕaḫīre **[İ2 370]** ceb-ḥānesin[3387] tamām geregi gibi (13) alup[3388] yelkenlerin baġlayup çama direnṭo eylediler ki[3389] (14) yarındası gün ḳalḳup gidecekler idi ammā ġāzī (15) Aydın Re’īs merḥūm olmaġla daḫı ḳapudan naṣb **[İ1 282b]** (1) etmemiş idi. Herkes ḳıyās iderlerdi-ki[3390] Ḫayre’d-dīn[3391] Paşa (2) donanmanuñ **[P 135a]** üzerine başbuġ[3392] ḳapudan naṣb[3393] eylemedügünden (3) beñzer ki kendi gidecekdür derler idi.[3394] Vaḳtā ki sefer gicesi (4) ol ḫaber içün gidüp Ciniviz ṭarṭanasın getüren (5) firḳate re’īsine Deli Muḥammed Re’īs[3395] derler idi. Anı Ḫayred- (6) dīn[3396] Paşa sarāya çaġırup ol gice Deli Muḥammed (7) Re’īs Ḫayre’d-dīn Paşa[3397] gerek ẓāhirden[3398] ve gerek bāṭından (8) geregi gibi oḳudup āgāh eyledi. Çün ṣabāḥ olduḳda[3399] (9) Deli Muḥammed Re’īsi merḥūm Aydın Re’īsüñ yerine ḳapudan (10) naṣb idüp ser-‘asker ḳıldı ve ol gün içinde (11) ḳırḳ pāre tekne

[3361] getürdügüñ: İ1, İ2, V getürdügin
[3362] ġanīmetüñ: İ1 ġanīmetin, -P
[3363] yarı mālın: P māluñ yarusın
[3364] mīri içün bir şey: -P
[3365] almadum: İ1 almadım, -P
[3366] eylemedüñ: P etmedüñ
[3367] eylemege: P idersin
[3368] iş nedür: V iş-nedür, -P
[3369] deyüp: P deyü
[3370] eyledi: P idüp
[3371] andan: -P
[3372] baḥādır: -P
[3373] yigidüñ: İ2, V yigidiñ
[3374] yigit bir vaḳitde daḫı niçün: -P
[3375] nice: -İ1, -İ2, -V
[3376] ve herbār şecā‘atine noḳṣān getürmez: -P
[3377] geldük: İ2 geldik
[3378] Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[3379] Ḫayre’d-dīn: -P
[3380] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[3381] dāne: İ1, V, P ṭāne
[3382] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır
[3383] ḥāżır [u] müheyyā eyledi: -P
[3384] ol ḳırḳ pāre teknenüñ: -P
[3385] idi: -İ2, -V, -P
[3386] teknelerdür: İ2 teknelerdir
[3387] ‘askerin ṣuyun zād [u] ẕaḫīre cebḥānesin: -P
[3388] alup: P ḥāẓırlanup
[3389] çama direnṭo eylediler ki: -P
[3390] iderlerdi-ki: P iderdiki
[3391] Ḫayre’d-dīn: -P
[3392] başbuġ: -P
[3393] nasb: -P
[3394] derler idi: P dirlerdi
[3395] re’īs: -P
[3396] Ḫayre’d-dīn: -P
[3397] Re’īs Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[3398] ẓāhirden: P ẓāhir
[3399] olduḳda: P olınca

olmaḳ üzre ḳalḳup[3400] getür elin[3401] (12) Türk yerleri deyüp çekilüp gitsünler bu yaña. Gelelüm[3402] bizüm ḳışṣamuz[3403] (13) Tilimsan Begi Sülūkīye geldi.[3404] Ol daḫı ‘aḳīde bozuḳ (14) olmaġla kendü kendüye eytdi. Taḥḳīḳ şimdi ‘aḳlum (15) erdi-ki[3405] Cezāyire[3406] Sulṭān olmam emr-i muḳarrerdür niçün-ki **[İ₁ 283a]** (1) İspanya ‘aẓīm[3407] ḳralında[3408] ḳuvvet çoḳdur. Ḫayre’d-dīn[3409] Paşa anuñ (2) ḥaḳḳından gelmez **[İ₂ 371]** deyüp[3410] eṭrāf [u] eknāfdan başına ‘urbān-ı (3) müfsidān[3411] ‘asker[3412] cem‘ idüp daḫı[3413] Tilimsandan[3414] ḳalḳup ḳonaḳ- (4) be-ḳonaḳ Ḫayre’d-dīn[3415] Paşanuñ üzerine ṭoġru (5) gelmekde. Ḫayre’d-dīn[3416] Paşa daḫı muḥkem yaraġın görüp (6) bir mübārek sā‘atde Cezāyirden[3417] çıḳup ḳanda- **[V 137a]** sın (7) ḫāyin Tilimsan Begi deyüp üzerine[3418] gitmekde. Ḥāṣıl (8) anlar gelüp bunlar varup günlerde[3419] bir gün birbirlerine[3420] Ḫayre’d-dīn (9) Paşa varup Tilimsan Begine[3421] muḳābil oldılar. Ḥāṣıl (10) ḳışṣayı ne dirāz idelim[3422] ‘urbān-ı müfsidān ġāzīlerüñ[3423] (11) ḍarbına ṭayanamayup bi-‘avn-i Ḫudā gūyā ‘uḳāb serçe (12) alayına ne resme girürse ‘Arabları bölük bölük (13) mevc mevc[3424] ān-ı vāḥidin içinde a benüm armūdum evvelden-de[3425] (14) var-mı-y-ıduñ mażmūn[3426] üzre[3427] böyle bir ḳılıç urdılar ki (15) ancaḳ olur. Tilimsan Begi ḫāyin[3428] ṣalt başı-y-ıla **[P 135b]** daḫı **[İ₁ 283b]** (1) küheylān ḳışraḳ ḳuvveti-y-ile varup murābuṭ[3429] köyine dāḫil (2) oldı. Andan şeyḫlere murābuṭlara[3430] düşüp eytdi:[3431] Allāh (3) ve Resūl ‘aşḳına olsun.[3432] Beni efendüm[3433] Ḫayre’d-dīn[3434] Paşa (4) ile barışdırun.[3435] Bu bābda İspanya Ḳralı mel‘ūnuñ (5) iġvāsına uġradum. Bir daḫı ‘ömrüm olduḳça aña kem naẓarla (6) baḳmayam[3436] deyü[3437] tövbe [u] istiġfār eyledi.[3438] Anlar daḫı varup (7) Ḫayre’d-dīn[3439] **[İ₂ 372]** Paşadan[3440] Tilimsan Begin ricā eylediler. Ḫayred- (8) dīn[3441] Paşa daḫı eytdi: Ricā Müslümāna olur kāfire (9) ricā[3442] olmaz dedi. Düşmān kāfir-ile el birlik idüp (10)

[3400] ḳalḳup: -P
[3401] elin: P elüñ
[3402] bu yaña gelelüm: -İ₁, -İ₂, -V
[3403] bizüm ḳışṣamuz: -P
[3404] geldi: -P
[3405] erdi-ki: İ₂ irdigi
[3406] Cezāyire: P Cezā’ire
[3407] ‘aẓīm: -İ₁, -İ₂, -V
[3408] ḳralında: P ḳraldur
[3409] Ḫayre’d-dīn: -P
[3410] deyüp: P deyü
[3411] eṭrāf [u] eknāfdan başına ‘urbān-ı müfsidān: -P
[3412] ‘asker: -İ₁, -İ₂, -V
[3413] daḫı: P andan
[3414] Tilimsandan: -P
[3415] be-ḳonaḳ Ḫayre’d-dīn: -P
[3416] Ḫayre’d-dīn: -P
[3417] Cezāyirden: P Cezā’irden
[3418] üzerine: -P
[3419] anlar gelüp bunlar varup günlerde: -P
[3420] birbirlerine: -İ₁, -İ₂, -V
[3421] Ḫayre’d-dīn Paşa varup Tilimsan Begine: -P
[3422] ḳışṣayı ne dirāz idelim: -P
[3423] ġāzīlerüñ: İ₂ ġāzīleriñ
[3424] bölük bölük mevc mevc: -P
[3425] evveldende: İ₂ evvelinde
[3426] mażmūn: V mażmūnınca, P feḥvāsınca
[3427] üzre: -P
[3428] ḫāyin: -P
[3429] murābuṭ: İ₂ murābuṭlara
[3430] murābuṭlara: -P
[3431] eytdi: -P
[3432] ‘aşḳına olsun: -P
[3433] efendüm: P efendim
[3434] Ḫayre’d-dīn: -P
[3435] barışdırun: İ₂ baruşdırın, P barışdıruñ
[3436] bir daḫı ‘ömrüm olduḳça aña kem naẓarla baḳmayam: -P
[3437] deyü: P dedi
[3438] tövbe [u] istiġfār eyledi: -P
[3439] Ḫayre’d-dīn: -P
[3440] Paşadan: P Paşaya
[3441] Ḫayre’d-dīn: -P
[3442] ricā: -P

benüm üzerime gelen mel‘ūnuñ[3443] cezāsı[3444] ḳatldur deyüp aṣlā (11) murābıṭlara yüz virmedi.[3445] Ḥāṣıl[3446] ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm[3447] (12) Ḫayre’d-dīn[3448] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[3449] bir ḥalīm adam[3450] olmaġla (13) daḫı murābıṭlar[3451] şeyḫler ziyāde iḳdām etmek ile anlaruñ (14) ḫāṭırları içün seksen biñ altun Ḫayre’d-dīn Paşaya (15) ayaḳ teri olmaḳ üzre daḫı otuz biñ altun[3452] ġāzīlere **[İ1 284a]** (1) baḫşīş ve maḥallenüñ ḫarc [u] maṣrūfın virmek ḳavli-y-ile (2) amān virüp bu şeyleri bi’t-tamām getürüp Ḫayre’d-dīn[3453] (3) Paşaya teslīm eyledi. Bu kez[3454] andan Ḫayre’d-dīn[3455] Paşa eytdi:[3456] Meẕkūr (4) Tilimsan Begi ḫāyine kendi ḥużūrında tecdīd-i imān (5) tecdīd-i nikāḥ[3457] eyledükden[3458] ṣoñra eytdi:[3459] Diñleyindi[3460] mel‘ūn (6) bu sefer murābıṭlarıñ ḥürmetine elimden amān eyle ḳurtulduñ. (7) Eger Müslümān olduñ ne ḫoş ve illā Müslümān olmayup[3461] (8) yine kāfir ṭamaruñ[3462] ḥarekete gelüp bu ma‘ḳūle iş iderseñ (9) kendini[3463] yoḳ bil deyüp Ḫayre’d-dīn[3464] Paşa **[V 137b]** daḫı dārāt [u] (10) iḥtişām birle sālimīn [u] ġānimīn Cezāyire[3465] geldiler. **[İ2 373]** Tilimsan (11) Begi ḫāyin tek oṭursa[3466] eline ne girer idi. Beş (12) on senelik lizme birden virüp hem **[P 136a]** yeñiden İslāma (13) geldi daḫı[3467] elinüñ kiri ile yüzinüñ ḳarası ḳaldı. (14) Gelelüm bu yaña[3468] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nāşā geldük biz.[3469] Bizüm[3470] ḳıṣṣamuz[3471] (15) Deli Muḥammed ḳapudana geldi ḳırḳ pāre tekne ile **[İ1 284b]** (1) Türk yerine[3472] ṭoġru[3473] gitmiş idi.[3474] İmdi Cezāyir[3475] donanması (2) ḳırḳ pāre tekne olmaḳ üzre Deli Muḥammed ḳapudan[3476] vaḳtā ki (3) Andıra Boġazına varduḳlarında rūzigār muḫālif gelmek (4) ile[3477] pocalayup İşkirüz limanına girdüklerinde ne (5) baḳarsın İspanya donanması ẕikr eyledigümüz meger anda (6) yaturlar[3478] idi.[3479] Deli Muḥammed ḳapudan Venedik bandarası (7) dikdiler.[3480] Ḥāṣıl İspanyol donanması şimdi bildiler ki (8) bunlar[3481]

[3443] düşmān kāfirile el birlik idüp benüm üzerime gelen mel‘ūnuñ: -P
[3444] cezāsı: İ2 cezāsın, -P
[3445] ḳatldur deyüp aṣlā murābıṭlara yüz virmedi: -P
[3446] ḥāṣıl: P ḥāṣıl-ı kelām
[3447] idelüm: İ1, V idelim
[3448] ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm Ḫayre’d-dīn: -P
[3449] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[3450] adam: İ1, V ādem
[3451] murābıṭlar: P murābıṭlaruñ
[3452] şeyḫler ziyāde iḳdām etmek ile anlaruñ ḫāṭırları içün seksen biñ altun Ḫayre’d-dīn Paşaya ayaḳ teri olmaḳ üzre daḫı otuz biñ altun: -P
[3453] Ḫayre’d-dīn: -P
[3454] bu kez: -İ1, -İ2, -V
[3455] andan Ḫayre’d-dīn: -P
[3456] eytdi: -İ1, -İ2, -V
[3457] meẕkūr Tilimsan Begi ḫāyine kendi ḥużūrında tecdīd-i imān tecdīd-i nikāḥ: -P
[3458] eyledükden: İ1, V eyledikden, -P
[3459] soñra eytdi: -P
[3460] diñleyindi: İ2, V, P diñlendi
[3461] Müslümān olmayup: -P
[3462] ṭamaruñ: İ2 ṭamarıñ
[3463] kendini: P kendüñ
[3464] Ḫayre’d-dīn: -P
[3465] Cezāyire: P Cezā’ire
[3466] oṭursa: P ṭursa
[3467] daḫı: P hem
[3468] gelelüm bu yaña: -İ1, -İ2, -V
[3469] biz: -İ2
[3470] bizüm: İ1 bizim
[3471] Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nāşā geldük biz bizüm ḳıṣṣamuz: -P
[3472] geldi ḳırḳ pāre tekne ile Türk yerine: -P
[3473] ṭoġru: -İ2, -P
[3474] gitmiş idi: İ2, V gitdi dimiş idük, P sefere gitmiş didük idi
[3475] Cezāyir: P Cezā’ir
[3476] Deli Muḥammed ḳapudan: -P
[3477] gelmek ile: İ2, V gelmekle
[3478] yaturlar: İ1, İ2, V yaṭırlar
[3479] idi: -P
[3480] dikdiler: P diküp
[3481] bunlar: -P

Türk donanmasıdur. Ol zamān[3482] ḳalḳan ḳalḳanuñ (9) oldı[3483] ammā Deli Muḥammed ḳapudan boġazıñ aġzın alaḳoyup (10) bunlara geçid virmedi. Andan tevekkeltü ‘ale’llāh deyüp (11) ṣancaḳları degişdirüp İslām sancaḳların[3484] diküp (12) kāfirlerüñ[3485] donanmayı menḥūslarına öyle bir ḫavf çaldılar. (13) Şöyle-ki[3486] ḳırḳ pāre Cezāyir[3487] teknesi[3488] liman daḫı[3489] vasi‘ olmaġla (14) her biri[3490] bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā[3491] **[İ2 374]** kāfirlere göz açdurmayup[3492] (15) çaṭan çaṭanuñ olup ur gidi ṭut gidi otuz **[İ1 285a]** (1) beş pāre kāfir[3493] tekneleründen faḳad altı pāre tekne[3494] firār idüp (2) ḳurtıldılar.[3495] Yigirmi ṭoḳuzın alıḳodılar. İslām ‘askeri (3) mesrūr olup ol altı pāre necāt bulan kāfir tekneleri[3496] (4) maḳhūr [u] münhezim olduḳları ḥālde bir baş ṣoluġı almadılar. (5) İllā Barṣolonada bu ḫaberdür[3497] şimdi İspanya yaḳasında (6) şāy olduḳda kāfirlerüñ başları aşaġı olup yas [u] mātem (7) eylediler. Arası beş altı[3498] gün geçmeden İspanya Ḳralı altmış (8) biñ kāfir ile[3499] Engürüs ḳralınuñ imdādına[3500] **[P 136b]** gitmiş idi. **[V 138a]** (9) Ġāzī Sulṭān Süleymān ḫalled’allāhu ḫilāfitehü ilā inḳırādı’z- (10) zamān ḥażretlerinden öyle[3501] bir ḳılıç yedi-ki faḳad kendi (11) başı-y-ıla ḳaçaraḳ güç-ile gelüp vilāyetine düşdi ve bu (12) donanmanuñ daḫı bir ‘aksi olduġın ḫaber alınca bu cefāyı (13) çekmeden ölmek baña cān ‘ālemi feḥvāsınca[3502] ḳasāvetinden (14) çaṭlayup fi’n-nār fi’s-saḳar[3503] oldı. Yerine başḳa bir mel‘ūn[3504] (15) ḳral oldı.[3505] Allāhu Te‘ālā ‘asker-i İslāmı[3506] Ġāzī Ḫayre’d-dīn Paşa ḳulını[3507] **[İ1 285b]** (1) her ḫuṣūṣda anlara manṣūr [u] muẓaffer[3508] eyleyüp[3509] nihāyet İspanya Ḳralı (2) şu Barbaroşodan **[İ2 375]** bir intiḳām[3510] almadum[3511] deyü ḳasāvetinden mürd (3) oldı. Baḳındı Allāh diyen yabanda ḳalur mı? O[3512] kāfirlerüñ[3513] (4) aḳṣāyı murādları bu idi-ki ke-ennehu Barbaroşoyı Tilimsan (5) begi-y-ile ṭuṭuşduralım-da biz ḫāyince işimüz[3514] görelüm[3515] didiler (6) idi.[3516] Baḳındı ḳoca Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı ġāfil-mi ṭururdı. (7) Hem

[3482] ol zamān: P ol-zamān
[3483] oldı: P olup
[3484] sancaḳların: İ2, V ṣancaḳların, P ṣancaġı
[3485] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[3486] şöyle-ki: -P
[3487] Cezāyir: P Cezā’ir
[3488] teknesi: P tekneleri
[3489] daḫı: -P
[3490] her biri: -P
[3491] ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā: -P
[3492] açdurmayup: İ2, V açdırmayup
[3493] kāfir: -İ1
[3494] çaṭan çaṭanuñ olup ur gidi ṭut gidi otuz beş pāre kāfir tekneleründen faḳad altı pāre tekne: P yigirmi ṭoḳuz pāre teknelerin aldılar ve altı pāre tekne faḳaṭ
[3495] ḳurtıldılar: İ1 ḳurtuldılar
[3496] ḳurtıldılar yigirmi ṭoḳuzın alıḳodılar İslām ‘askeri mesrūr olup ol altı pāre necāt bulan kāfir tekneleri: -P
[3497] ḫaberdür: İ1 ḫaberdir
[3498] beş altı: P üç beş
[3499] altmış biñ kāfir ile: -P
[3500] ḳralınuñ imdādına: P ḳralına imdāda
[3501] öyle: -P
[3502] bu cefāyı çekmeden ölmek baña cān ‘ālemi feḥvāsınca: -P
[3503] fi’s-saḳar: -P
[3504] mel‘ūn: -P
[3505] oldı: -P
[3506] ‘asker-i İslāmı: -İ1, -İ2, -V
[3507] ġāzī Ḫayre’d-dīn Paşa ḳulını: -P
[3508] muẓaffer: -P
[3509] eyleyüp: P eyleye
[3510] nihāyet İspanya Ḳralı şu Barbaroşodan bir intiḳām: -P
[3511] almadum: İ2, V alamadum, -P
[3512] deyü ḳasāvetinden mürd oldı baḳındı Allāh diyen yabanda ḳalur mı o: -P
[3513] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ, -P
[3514] aḳṣāyı murādları bu idi-ki ke-ennehu Barbarosoyı Tilimsan Begi-y-ile ṭuṭuşduralımda biz hayince işimüz: -P
[3515] görelüm: İ1 görelim, -P
[3516] didiler idi: V dediler idi, -P

donanma tedbīrin düzdi hem Tilimsan Begi olan ḫāyinüñ (8) başın ḳırup bu ḳadar mālın aldı. İmdi bir kişinüñ (9) yardımcısı Allāh ola var ḳıyās eyle-ki ol ne ulu şāh[3517] (10) ola. Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük[3518] biz ol[3519] ġāzīler (11) ser-firāzı Deli Muḥammed ḳapudan daḫı[3520] günlerde bir gün yigirmi (12) ṭoḳuz pāre çekdiri gemisi aḳṭarma olmaḳ üzre şenlik (13) şādımānlıḳ[3521] iderek gelüp Sulṭan Cezāyire[3522] dāḫil oldılar. (14) Bir hafta kāmil tezeyyün-i bilād birle ‘īd-ı nevrūz eylediler. (15) Ḫayre’d-dīn[3523] Paşa daḫı[3524] raḥmetu’llāhi ‘aleyh şükrānelik birle[3525] ḥamd [u] **[İ₁ 286a]** (1) senālar idüp yā Rabb hep senüñ luṭf [u] keremüñdür. Ben bir ‘abd-i ‘āciz (2) ḳuluñam idüp eyleyen sensin. İslāma nuṣret vir. (3) Ben ḳuluñı ‘adüvvi’d-dīn olan kāfirlerüñ[3526] yanında ḫor [u] (4) ḥaḳīr eyleme.[3527] İslāmı şereflendür. Kāfirler ḳuvvet-i **[İ₂ 376]** dünyālıḳlarına (5) ṭayanurlarsa ben ḳuluñ daḫı cümle kāyinātı yoḳdan (6) var eyleyen sen er-raḥmanü’r-raḥimine ṭayanurum deyüp yüzin (7) yerlere sürüp aġlardı. Yā öyle kimsenüñ ‘inda’llāh (8) ḳatında niçün du‘āsı müstecāb olmaz. Bā-ḫuṣūs-ki üzerinde **[V 138b]** (9) pādişāh du‘āsı ola[3528] bizler isem fısḳ-ı fucūr ile (10) mülemmā[3529] olup daḫı niçün işimüz rāst gelmeyüp[3530] (11) kāfir bize ġālib oldı[3531] deyü aña buña[3532] şikāyet iderüz. (12) Hemān Allāhu Te‘ālā şer işlerimüzi ḫayra tebdīl eyleyüp[3533] (13) ‘āḳıbet ḫayırluġı iḥsān eyleyüvire[3534] daḫı ‘asākir-i (14) İslām ḳarındaşlarımuzı berrde ve baḥrde a‘dā-yı ḫāsirīn (15) üzerine manṣūr [u] muẓaffer ḳılıvire[3535] **[P 137a]** āmīn. Yā ilahe’l- **[İ₁ 286b]** (1) ‘ālemin[3536] rāviyāt-ı aḫbār böyle rivāyet iderler ki şimdi[3537] bī-ḥürmet-i seyyidi’l-evvelin ve’l-āḫirin. Faṣıl: (2) On üçünci meclis budur ki el-ḥamdü li’llāh ve’l-mennih Allāhu Te‘ālānuñ (3) ‘avn-i ‘ināyeti ve peyġamber ‘aleyhi’ṣ-ṣalātu[3538] ve’s-selām[3539] mu‘cizātı (4) ve ġāyib[3540] erenlerüñ[3541] ve ḥāżır[3542] erenlerüñ himmet-i ‘āliyeleri (5) berekātı-y-ıla[3543] sulṭān-ı Cezāyir[3544] gerek ḫazīneleri[3545] ḫuṣūṣunda (6) ve gerek donanma ḫuṣūṣunda

[3517] baḳındı ḳoca Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı ġāfil-mi ṭururdı hem donanma tedbīrin düzdi hem Tilimsan Begi olan ḫāyinüñ başın ḳırup bu ḳadar mālın aldı imdi bir kişinüñ yardımcısı Allāh ola var ḳıyās eyle-ki ol ne ulu şāh: -P
[3518] geldük: İ₂ geldik
[3519] ola ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz ol: P imdi biz geldük bu yaña ol
[3520] daḫı: -P
[3521] şādımānlıḳ: -P
[3522] Cezāyire: P Cezā’ire
[3523] bir hafta kāmil tezeyyün-i bilād birle ‘īd-i nevrūz eylediler Ḫayre’d-dīn: -P
[3524] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[3525] raḥmetu’llāhi ‘aleyh şükrānelik birle: -P
[3526] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[3527] İslāma nuṣret vir ben ḳuluñı ‘adüvvü’ddīn olan kāfirlerüñ yanında ḫor [u] ḥaḳīr eyleme: -P
[3528] ola: İ₂, V, P var
[3529] mülemmā: -İ₂
[3530] gelmeyüp: P gelmez
[3531] kāfir bize ġālib oldı: -P
[3532] aña buña: -P
[3533] şer işlerimüzi ḫayra tebdīl eyleyüp: -P
[3534] eyleyüvire: P eyleye
[3535] daḫı ‘asākir-i İslām ḳarındaşlarımuzı berde ve baḥirde a‘dā-yı ḫāsirīn üzerine manṣūr [u] muẓaffer ḳılıvire: -P
[3536] yā ilahe’l-‘ālemin: -P
[3537] rāviyāt-ı aḫbār böyle rivāyet iderler ki şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[3538] bī-ḥürmeti seyyid’il-evvelin ve’l-āḫirin. Faṣıl on üçünci meclis budur ki el-ḥamdü li’llāh ve’l-mennih Allāhu Te‘ālānuñ ‘avn-i ‘ināyeti ve peyġamber ‘aleyhi’ṣ-ṣalātu: -P
[3539] ve’s-selām: İ₂, V ve’s-selāmuñ, -P
[3540] mu‘cizātı ve ġāyib: -P
[3541] erenlerüñ: İ₂ erenleriñ: -P
[3542] ve ḥāżır: İ₂, V ve ḥāẓır, -P
[3543] erenlerüñ himmet-i ‘āliyeleri berekātı-y-ıla: -P
[3544] Cezāyir: P Cezā’ir
[3545] ḫazīneleri: P ḫazīne

ve gerek ‘asker ḫuṣūṣunda (7) kemāl-i mertebe ḳuvvet boldı.[3546] Allāhu Te‘ālā ilā inḳırādı’d-devrān (8) dāyim ve kāyim[3547] eyleye. **[İ2 377]** Şimdi[3548] āsūde ḥāl üzre Ḫayred- (9) dīn[3549] Paşa ‘ibādetinde ṭā‘atında ġāziyān daḫı (10) ẕevḳlerinde ṣafālarında olsunlar. Bizüm ḳışṣamuz ol[3550] (11) yeñi olan[3551] İspanya yaḳasında[3552] ḳralına gelsün. Çünki evvelki (12) ḳral Ḫayre’d-dīn Paşadan bir intiḳām almadum[3553] deyü (13) ḳasāvetinden cānı ber-cehennem olup fi’n-nār fi’s-saḳar (14) oldı dimiş idük. Vaḳtā-ki bu[3554] yeñi ḳral olan kāfir[3555] günlerde (15) bir gün cümle vilāyetüñ[3556] ruhbānların ve baṭrıḳların **[İ1 287a]** (1) ve keşīşlerin[3557] ḳatına cem‘ idüp eytdi: Bizüm memleketimüzde (2) Endülüs ṭāyifesinden Müslümānlar var imiş. Anlaruñ[3558] (3) āyā bizüm anlar[3559] ile[3560] ma‘an berāber olmalarından bir żarar [u] fāyide (4) var mıdur? Niçün-ki sizler dīn ululları ve cehennem seyflerisüñüz[3561] (5) baña ḫaber viriñüz[3562] dedükde ol zamān[3563] cehennem süñüleri (6) papasları eytdiler: Devletlü ḳral ‘ömrüñ ḳoyun üzre[3564] (7) var uzun[3565] olsun[3566] ve nār-ı nūr senden rāżī olsun. Ol (8) evvelki mürd olan ḳral aṣlā bu şeyleri bizden su’āl (9) etmez idi ve biz daḫı söylemege ḫavf iderdük.[3567] (10) Barbaroşonuñ çoġu çoġu nār-ı nūr ḳulları (11) Ḫıristiyanlara ġālib olması hep ol[3568] Endülüs (12) ṭāyifesinüñ **[V 139a]** du‘ālarından[3569] iḳtiżā ider. **[İ2 378]** Niçün-ki (13) anlar daḫı sāyir **[P 137b]** Morolar gibi Müslümānuz dirler.[3570] Hem (14) vāḳı‘ ḥāl öyledür nār-ı nūr ḳullarına bir żarar olursa[3571] (15) anlar feraḥ iderler. Biz anlara bir żarar göstersek anlar **[İ1 287b]** (1) daḫı ḳasāvet iderler. Ellerinden gelse nār-ı nūr ḳullarınuñ (2) ḳanların içerler idi.[3572] Eż-żıddān lā yectemi‘ān feḥvāsı (3) üzre[3573] iki żıd bir yerde cem‘ olmaz. Zīrā niçün-ki[3574] devr-i (4) adamdan[3575] beri biz Muḥammedīlere düşmānuz aṣlā ol ‘adāvet (5) beynümüzden çıḳmaz.[3576] Ḳanda ḳaldı-ki bunda[3577] memleketimüzde[3578] olalar. (6) Bizüm āyīn-i rāh-ı ḍalāletimüzüñ ṭarīḳi budur ki nār-ı nūr ḳullarından (7) ġayrı

[3546] boldı: P bolup
[3547] dāyim ve ḳāyim: V dāyim
[3548] Allāhu Te‘ālā ilā inḳıra’d-devrān dāyim ve kāyim eyleye şimdi: -P
[3549] Ḫayre’d-dīn: -P
[3550] olsunlar bizüm ḳışṣamuz ol: -P
[3551] yeñi olan: P bu yaña
[3552] yaḳasında: -İ1, -İ2, -V
[3553] almadum: İ2, V alamadum
[3554] ḳralına gelsün çünki evvelki ḳral Ḫayre’d-dīn Paşadan bir intiḳām almadum deyü ḳasāvetinden cānı ber-cehennem olup fi’n-nār fi’s-saḳar oldı dimiş idük vaḳtā-ki bu: -P
[3555] olan kāfir: -İ1, -İ2, -V
[3556] vilāyetüñ: -P
[3557] ve keşīşlerin: -P
[3558] anlaruñ: İ2 anlarıñ
[3559] anlar: -İ2, -V
[3560] bizüm anlar ile: P bizle
[3561] seyflerisüñüz: P inilerisiñüz
[3562] viriñüz: P virüñ
[3563] ol zamān: P ol-zamān
[3564] üzre: -P
[3565] uzun: -İ1, -İ2, -V
[3566] üzre var olsun: İ2, V var uzun olsun
[3567] iderdük: İ2, V iderdik
[3568] ol: -P
[3569] du‘ālarından: İ2 du‘ālarınuñ
[3570] dirler: İ1, İ2, V derler
[3571] olursa: P olsa
[3572] ellerinden gelse nār-ı nūr ḳullarınuñ ḳanların içerler idi: -P
[3573] üzre: -P
[3574] niçün-ki: -P
[3575] adamdan: İ1, V ādemden
[3576] çıḳmaz: P gitmez
[3577] bunda: -İ1, -İ2, -V
[3578] memleketimüzde: -P

māb̲eynimüzde başḳa millet olmaya.[3579] İmdi devletlü (8) ḳral bu Müslümānlarınuñ[3580] bir ‘ādetleri daḫı vardur ki günde (9) beş kerre cemā‘at olup namāz ḳılarlar. Ol fi‘illerinden isem[3581] (10) nār-ı nūr mühmelāt ve şeyḫ-i necdi aṣlā ḥaẓẓ eylemezler (11) ve anlaruñ[3582] ḥaẓẓ etmedükleri[3583] şeyden bizler daḫı ḳādir olduḳça (12) iḥtirāz etmek lāzımındandur.[3584] Zīrā nār-ı nūr mühmelāt bu (13) şeyleri boşladuġımızdan Ḫıristiyanlara incinüp nuṣreti (14) Morolara virürler.[3585] İmdi anlaruñ[3586] maḥżā bizüm[3587] vilāyetlerimüzde (15) durduġı ‘ayn-ı ḥaṭādur hemān Endülüslere tenbīh idersin. **[İ₂ 379] [İ₁ 288a]** (1) Her kim Ḫıristiyan dīnine döner[3588] ise ne güzel (2) ve illā dönmezler ise[3589] hep āteşe yaḳarum dirsin.[3590] Ol (3) zamān[3591] rücū‘ iden dönerler[3592] dönmeyenleri hep[3593] āteşe (4) yaḳarsın ve illā senden evvel mürd olan ḳral-ı bed-fi‘āl[3594] (5) gibi bu şeyleri muşularsın[3595] giderek nār-ı nūr[3596] mühemmelātuñ (6) ve şeyḫ-i necdinüñ[3597] öteden berüye[3598] cārī olan āyīn-i bāṭılaları (7) hep ifsād olup Muḥammedīler nār-ı nūr ḳulların kendi dīnlerine (8) çevirüp niẓām [u] iltizām ḳılmasına[3599] bā‘iṣ olur. Ṣoñra (9) baña niçün söylemediñüz dimeyesin zīrā bizüm üzerimüze **[P 138a]** (10) vācibdür ki seni cehenneme vuṣūl idecek şeyleri söylemek (11) dediler. Ol zamān[3600] İspanya Ḳralı ruhbānlaruñ bugüne[3601] (12) cevābların istimā‘[3602] eyledükde[3603] hemān-dem[3604] ol sā‘at[3605] emr (13) eyledi-ki ne-ḳadar eṭfāl-i **[V 139b]** Endülüs gerek müẕekker ve gerek (14) mü’enneṣ var ise analarınuñ daḫı[3606] babalarınuñ yanlarında (15) ṭurmasunlar. Hep kelīsālara taḳsīm olınup İncīl **[İ₁ 288b]** (1) ta‘līm ideler[3607] deyü[3608] ve[3609] büyüklere tenbīh olındı-ki vay ol kişinüñ (2) başına kim Ḫıristiyan dīnine dönmeyeler. Cümlesin āteşe (3) yaḳaruz deyü her yaña[3610] ḫaberler gitdi. **[İ₂ 380]** Endülüsler hep cümlesi[3611] (4) ne-ḳadar var ise Ḳırnaṭa ṭaġında bu[3612] olurlar idi çünki[3613] (5) kāfirlerüñ[3614] aḥvālinden[3615] ḫaber-dār olduḳlarında cümlesi[3616] (6) silāḥların[3617] ḳuşanup ol Ḳırnaṭa ṭaġınuñ

[3579] bizüm āyin-i rāh-ı ḍalāletimüzüñ ṭarīḳi budur ki nār-ı nūr ḳullarından ġayrı māb̲eynimüzde başḳa millet olmaya: -P
[3580] Müslümānlarınuñ: V Müslümānlaruñ
[3581] isem: P ise
[3582] anlaruñ: İ₁ anlarıñ
[3583] etmedükleri: İ₁ etmedikleri
[3584] ve anlaruñ ḥaẓẓ etmedükleri şeyden bizler daḫı ḳādir olduḳça iḥtirāz etmek lāzımındandur: -P
[3585] virürler: V, P virür
[3586] anlaruñ: İ₁ anlarıñ
[3587] bizüm: İ₁ bizim
[3588] döner: P dönmez
[3589] ne güzel ve illā dönmezler ise: -P
[3590] dirsin: V dirsüñ
[3591] ol zamān: P ol-zamān
[3592] rücū‘ iden dönerler: P dönen rücū‘
[3593] hep: -P
[3594] bed-fi‘āl: -P
[3595] muşularsın: P muşularsuñ
[3596] nūr: P nūruñ
[3597] mühmelātuñ ve şeyḫ-i necdinüñ: -P
[3598] berüye: P berü
[3599] ḳılmasına: İ₂, V, P ḳalḳmasına
[3600] ol zamān: P ol-zamān
[3601] bugüne: -P
[3602] cevābların istimā‘: P sözlerin eşidince
[3603] eyledükde: İ₂, V eyledikde
[3604] hemān-dem: P hemān
[3605] ol sā‘at: -P
[3606] daḫı: -P
[3607] ideler: V ide
[3608] deyü: -İ₁, -İ₂
[3609] ve: -V, -P
[3610] her yaña: -P
[3611] cümlesi: -P
[3612] bu: -İ₁, -İ₂, -V
[3613] olurlar idi çünki: -P
[3614] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ, -P
[3615] aḥvālinden: P aḥvālden
[3616] cümlesi: P hep
[3617] silāḥların: İ₂, P ṣilāḥların

başına (7) çıḳdılar ve ḫaber getüren kāfirüñ[3618] burnun ḳulaġın kesüp (8) eytdiler: La‘net saña ve ḳaralıka[3619] olsun sizüñ dīnüñüze ve ṣūretiñüze[3620] (9) biz oġlumuz[3621] uşaġımuz virmeyüz ve kendilerimüz daḫı (10) İslām dīni üzre birimüz ḳalmayınca cenk iderüz. (11) Ölenimüz şehīd öldürenimüz ġāzīdür[3622] var ḳraluñ olacaḳ (12) mel‘ūna böylece[3623] söyle dediler. Elçidür[3624] gelüp ḳrala aḥvāli[3625] ifāde (13) eyleyüp[3626] burun[3627] ḳulaḳ ḳaṭ‘ olınduġın[3628] gösterdükde[3629] (14) ḳral-ı bed-fi‘āl ziyāde teḥevvüre gelüp varuñ[3630] cümlesin (15) ḳıruñ[3631] dedi. Hemān ol sā‘at[3632] otuz ḳırḳ biñ kāfir **[İ₁ 289a]** (1) aṭlı tiruz varup Endülüslere muḳābil oldılar. (2) Bi-iẕn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā Endülüsler kāfirler[3633] üzerine[3634] (3) ġālib olup yarısından[3635] ḳırup ve yarısın[3636] ziyādesin ḳılıçdan geçirüp[3637] (4) tārumār etdiler.[3638] Niçün-ki Endülüslerüñ **[İ₂ 381]** olduġı ol (5) Ḳırnaṭa ṭaġı ġāyet ṣarp yer[3639] idi.[3640] Şimdi Endülüs (6) yigitlerinden beş on şeh-bāz yigit aşaġı yalı (7) kenārına inüp ve anda bir balıḳçı barḳosı **[P 138b]** başup (8) içine girdiler.[3641] Yelken idüp bir baş Cezāyire[3642] (9) geldiler ve aḥvāli Ḫayre’d-dīn[3643] Paşaya ifāde eylediler.[3644] (10) Ḫayre’d-dīn Paşa[3645] daḫı[3646] ‘aẕīm ferāḥ eyleyüp[3647] ġazālarıñuz (11) mübārek olsun dedi. Andan otuz altı pāre çekdiri (12) olmaḳ üzre Deli Muḥammed ḳapudanı ta‘yīn idüp (13) Ḳırnaṭaya gönderdi. Gemiler daḫı ḳalḳup **[V 140a]** muvāfıḳ eyyām-ile[3648][3649] (14) varup ol[3650] Ḳırnaṭa ṭaġı altına yanaşdılar. Andan hep[3651] (15) Endülüsleri alup hep gemilere ṭoldurup[3652] Cezāyire[3653] **[İ₁ 289b]** (1) götürdiler. Rāvī ḳavlince evvel götürdükleri daḫı ṣoñra (2) götürdükleri[3654] cümle Cezāyire gelen[3655] Endülüsleri cümlesi[3656] seksen biñ Endülüs[3657] (3) idi dirler.[3658] Zīrā[3659] Ḫayre’d-dīn[3660] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh rāvī (4) ḳavlince[3661] ṣalt kendisi yigirmi bir kerre sefer

[3618] kāfirüñ: İ1, İ2 kāfiriñ
[3619] saña ve ḳaralıka: -İ1, -İ2, -V
[3620] olsun sizüñ dīnüñüze ve ṣūretiñüze: -P
[3621] oġlumuz: P oġullarımız
[3622] ve kendilerimüz daḫı İslām dīni üzre birimüz ḳalmayınca cenk iderüz ölenimüz şehīd öldürenimüz ġāzīdür: -P
[3623] böylece: P böyle
[3624] elçidür: İ1 elçidir
[3625] aḥvāli: P ḥāli
[3626] eyleyüp: P idüp
[3627] burun: İ2 burnun
[3628] olınduġın: P olunduġın
[3629] gösterdükde: İ1, İ2, V gösterdikde
[3630] varuñ: İ1, İ2, V varın
[3631] ḳıruñ: İ1, İ2, V ḳırın
[3632] ol sā‘at: -P
[3633] kāfirler: P kāfirlere
[3634] üzerine: -P
[3635] yarısından: P yarısını
[3636] ḳırup ve yarısın: -İ1, -İ2, -V
[3637] ziyādesin ḳılıcdan geçirüp: -P
[3638] etdiler: P eylediler
[3639] yer: -İ1
[3640] niçün-ki Endülüslerüñ olduġı ol Ḳarnaṭa ṭaġı ġāyet ṣarb yer idi: -P
[3641] girdiler: P girüp
[3642] Cezāyire: P Cezā’ire
[3643] Ḫayre’d-dīn: -P
[3644] ifāde eylediler: P bildürdiler
[3645] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[3646] daḫı: P ol-daḫı
[3647] eyleyüp: P idüp
[3648] ḳalḳup muvāfıḳ eyyām-ile: -P
[3649] eyyām-ile: İ1, P eyyāmla
[3650] ol: -P
[3651] hep: -İ1, -İ2, -V
[3652] hep gemilere ṭoldurup: -P
[3653] Cezāyire: P Cezā’ire
[3654] evvel götürdükleri daḫı ṣoñra götürdükleri: -P
[3655] cümle Cezā’ire gelen: -İ1, -İ2, -V
[3656] cümlesi: -P
[3657] Endülüs: -P
[3658] dirler: İ1, V derler
[3659] zīrā: -İ2
[3660] Ḫayre’d-dīn: -P
[3661] raḥmetu’llāhi ‘aleyh rāvī ḳavlince: -P

dönüşünde (5) Ḳırnaṭaya yanaşup Endülüs[3662] Müslümānlarından alup Cezāyire[3663] (6) getürür idi. Ḫulāṣa cümlesin getürdiler[3664] nihāyet otuz altı pāre[3665] çekdiri gönderüp (7) hep[3666] ḳaldurdı.[3667] Ġāzīlere ḫiẕmet **[İ₂ 382]** idüp bāġ bāḳçe (8) yetişdürmege başlayup[3668] vilāyeti ma‘mūr eylediler.[3669] (9) Ṣoñra ḫıyānetleri ẓuhūr itmekle kimin ḳırup kimisi[3670] (10) ṭaġılup[3671] daḫı eṭrāf [u] eknāfa[3672] perākende oldılar. İmdi ol mu‘areke-i (11) ḳıtālden el-ān şimdi[3673] ‘Acem ḳısmına bir mikdār bārid şekillerdür.[3674] (12) Hem İspanya ḳavā‘idlerinden bir kerte alurlar[3675] öyle bir[3676] (13) medḥa sezā olacaḳ ḳavm degüllerdür. İmdi biz girü maḳṣūdumuza[3677] (14) gelelüm[3678] rāvī[3679] ḳavlince[3680] ol zamān-ki sa‘ādetlü pādişāh-ı rūy-ı[3681] (15) zemīn ḫalīfe-yi Resūl Rabbü’l-‘ālemin a‘nī ol ġāzī[3682] **[İ₁ 290a]** (1) Sulṭān Süleymān bin Selīm[3683] Ḫan ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān ve ce‘ale (2) taḫt-ı serāhu merḳadehu[3684] ḥażretleri ol zamān-ki[3685] bi-‘avn-i Ḫudā (3) ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā[3686] Engürüs ḳralına ġālib olup[3687] (4) küffār-ı ḫākisārlar tīġ-ı āteş-tābından necāt bulamayup ṭu‘me-yi (5) şemşīr olduḳlarında Engürüs ḳralı kendüsin ḳurtarmaḳ **[P 139a]** (6) sevdāsı-y-ıla Aṭ Boynuna[3688] düşüp ḳaçarken[3689] Gümüş Irmaġı (7) nām nehre düşüp fi’n-nār fi’s-saḳar oldı. Pes[3690] ardından (8) ḳoġup giden leşker-i ġāziyān şevketlü ve[3691] muhābbetlü Sulṭān (9) Süleymān ḥażretlerine ta‘rīf eylediler. Ol daḫı[3692] emr eyledi-ki (10) varuñ[3693] ḳraluñ[3694] ölüsin **[İ₂ 383]** çıḳarıñuz.[3695] Andan Belġrada götürüp (11) anda ecdād-ı nā-pāklarınuñ yanında defn idesiz deyü (12) fermān eyledi. İmtiṣālen li’l-emri’l-‘āli mışdāḳınca[3696] götürüp (13) Belġratda ecdād-ı nā-pāklarınuñ yanında defn eylediler. (14) Ammā ḳrallar **[V 140b]** mābeyninde büyük[3697] maḳbūle geçdi. Ḳıran Sinyor (15) gibi bir ‘aẕīm’üş-şān ḳahhār[3698] pādişāh Engürüs ḳralınuñ **[İ₁ 290b]** (1) nehirden ölüsin[3699] çıḳardup[3700] andan Belġratda[3701] ecdādı (2) yanında

[3662] Endülüs: P Endülüslerden
[3663] Müslümānlarından alup Cezāyire: -P
[3664] ḫulāṣa cümlesin getürdiler: -İ₁, -İ₂, -V
[3665] pāre: -İ₂
[3666] nihāyet otuz altı pāre çekdiri gönderüp hep: -P
[3667] ḳaldurdı: İ₂, V ḳaldırdı, -P
[3668] başlayup: -P
[3669] eylediler: P idüp
[3670] kimisi: P ve kimi
[3671] ṭaġılup: -İ₁, -İ₂, -V
[3672] daḫı eṭrāf [u] eknāfa: -P
[3673] şimdi: -P
[3674] şekillerdür: P şekillerdir
[3675] alurlar: İ₂ olurlar idi
[3676] bir: -İ₂
[3677] maḳṣūdumuza: İ₂, V maḳṣūdımuza
[3678] İspanya ḳavā‘idlerinden bir kerte alurlar öyle bir medḥa sezā olacaḳ ḳavm degüllerdür. İmdi biz girü maḳṣūdumuza gelelüm: P medḥa sezā olacaḳ ḳavm degüllerdür İspanyol ḳavā‘idlerinden bir kerte olurlar biz gerü maḳṣūda gelelüm
[3679] gelelüm rāvī: İ₁, İ₂ gelelim rāvī
[3680] rāvī ḳavlince: -P
[3681] rūy: İ₂ rāvī
[3682] a‘nī ol ġāzī: -P
[3683] bin Selīm: -P
[3684] ‘aleyhi raḥmet ve’l-ġufrān ve ce‘ale taḫt-ı serāhu merḳadehu: -P
[3685] ol zamān-ki: -P
[3686] ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā: -P
[3687] olup: P gelüp
[3688] Aṭ Boynuna: -P
[3689] düşüp ḳaçarken: P ḳaçup giderken
[3690] pes: P andan
[3691] şevketlü ve: -P
[3692] ol daḫı: P ol-daḫı
[3693] varuñ: İ₁, İ₂, V varın
[3694] ḳraluñ: İ₁ ḳralın
[3695] çıḳarıñuz: P çıḳarup
[3696] mışdāḳınca: -P
[3697] büyük: P ‘aẕīm
[3698] ḳahhār: -P
[3699] ölüsin: -P
[3700] çıḳardup: P çıḳarup
[3701] Belġratda: -P

defn etdürmeleri[3702] ancaḳ olur deyü pesend (3) eylediler. Ol sebebden[3703] şimdi bu zamāna[3704] gelince kāfirler[3705] (4) pādişāhlara rüsbet[3706] getürürler ‘avya[3707] Ḳıran Sinyor deyü (5) ta‘ẓīm iderler. Kāfir iken ḳanda ḳıldı-ki[3708] ümmet-i Muḥammedden[3709] (6) pādişāhlara[3710] sünneti cemā‘atden olan ḳarındaşlara[3711] beş vaḳit[3712] namāzda (7) pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥażretlerine[3713] du‘ā eylemek[3714] farż-ı ‘ayndur. (8) Zīrā ḥaremeyn’üş-şerīfeyn pādişāhıdur edāma’llāhu devletehü (9) ve ebbede salṭanetehü ilā inḳırādı’d-devrān Allāhu Te‘ālā ẓıll-ı hümāyūnların (10) üzerimüzden bir an eksük eylemeye āmīn yā ma‘īn bī-ḥürmet-i (11) seyyidi’l-mürselin.[3715] Andan[3716] dārāt [u] iḥtişām birle[3717] Sulṭān (12) Süleymān Ḫan ‘aleyhi’r-raḥmet ve’r-rıḍvān[3718] sālimīn [u] ġānimīn (13) Āsitāne-yi[3719] sa‘ādete[3720] gelüp dāḫil olup[3721] taḥt-ı hümā- **[İ2 384]** yūnlarına (14) ḳarār eylediler.[3722] Ammā günlerde[3723] bir gün ḳalb-i şerīflerine (15) ḫuṭūr[3724] eyledi-ki şu[3725] İspanyol[3726] ḳralı dedükleri mel‘ūn-ı **[İ1 291a]** (1) ebedī bu ḳadar meşāfeḥayı[3727] ba‘īd yerden Engürüs içün (2) altmış biñ kāfir ile imdāda gelmesi hele el-ḥamdü li’llāhi (3) Te‘ālā altmış biñ kāfirden dil ḳurtulmayup kendi daḫı (4) ṣālt başı-y-ıla ḳaçaraḳ gitdi. **[P 139b]** Ammā Allāhu Te‘ālādan isterem-ki (5) şu kāfire daḫı Engürüs gibi bir mişvār göstere-y-idük[3728] deyü (6) ḳalbinden geçirüp bir gün erbāb [u] vüzerāsına İspanya (7) ḳralınuñ aḥvālin añup daḫı İspanya semtlerin[3729] bilür. (8) Deryā umūrında ṣāḥib-i tedbīr bir[3730] adamımuz[3731] ola-y-ıdı dedükde (9) erbāb [u] vüzerā ve ekābir [u] a‘yān eytdiler. Şevketlü ḥünkārum[3732] (10) her Mūsāya bir fir‘avn[3733] mışdāḳınca İspanya yaḳasınuñ (11) daḫı ḳażā-yı āsmānı ol mücāhid ġāzīler ser-firāzı daḫı (12) Cezāyir-i[3734] ‘Arab[3735] vālīsi Ġāzī Ḫayre’d-dīn[3736] Paşa lālāñuzdur.[3737] Şöyle-ki (13) şevketlü pādişā- **[V 141a]** humuñ[3738] eyyām-ı sa‘ādetlerinde İspanya memleketlerine (14) ḳan aġlatmışdur. Barbaroşo geliyor deyü eṭfāllerin anuñla (15) sākit iderler ve İspanya

[3702] etdürmeleri: İ2 itdirmeleri
[3703] ol sebebden: -P
[3704] zamāna: P āna
[3705] kāfirler: -P
[3706] rüsbet: İ2 rest
[3707] ‘āvyā: İ2, P ‘āvyū
[3708] ḳıldı-ki: P ḳaldı-ki
[3709] Muḥammedden: P Muḥammede
[3710] pādişāhlara: -İ1, -İ2, -V
[3711] sünneti cemā‘atden olan ḳarındaşlara: -P
[3712] vaḳit: P vaḳitde
[3713] namāzda pādişāh-ı ‘ālem penāh ḥażretlerine: -P
[3714] eylemek: P etmek
[3715] zīrā ḥaremeyn’üş-şerīfeyn pādişāhıdur edāma’llāhu devletehü ve ebbede salṭanetehü ilā inḳırādu’d-devrān Allāhu Te‘ālā ẓıll-ı hümāyūnların üzerimüzden bir an eksük eylemeye āmīn yā ma‘īn bī-ḥürmet-i seyyidi’l-mürselin: -P
[3716] andan: P imdi
[3717] birle: P ile
[3718] ‘aleyhi’r-raḥmet ve’r-rıḍvān: -P
[3719] āsitāne: P āsitāneye
[3720] sa‘ādete: -P
[3721] dāḫil olup: -P
[3722] eylediler: P eyledi
[3723] günlerde: -P
[3724] ḫuṭūr: İ2 ḫuẓūr
[3725] şu: P şol
[3726] İspanyol: P İspanya
[3727] meşāfeḥayı: -P
[3728] göstere-y-idük: İ2 göstere-y-idik
[3729] semtlerin: P yaḳasın
[3730] bir: -P
[3731] adamımuz: İ1 ādemimüz
[3732] ḥünkārum: İ2 ḥünkārım
[3733] her Mūsāya bir fir‘avn: P her fir‘avna bir Mūsāya
[3734] Cezāyir: P Cezā’ir
[3735] ser-firāzı daḫı Cezāyir-i ‘Arab: -İ2
[3736] Ḫayre’d-dīn: -P
[3737] lālāñuzdur: P lālāñuz
[3738] pādişāhumuñ: İ2 pādişāhımuñ

Ḳralınuñ sebeb-i āṣiyān-ı nīrān **[İ1 291b]** (1) olması Ḫayre'd-dīn[3739] Paşa **[İ2 385]** ḳulıñuzdur. Şu Ḫıristiyan düşmānı (2) diyavolo Barbaroşodan bir intiḳām alamadum[3740] deyü ḳasāvetinden (3) fi'n-nār fi's-saḳar olmışdur. Ḫulāṣa Ḫayre'd-dīn[3741] Paşanuñ (4) kefere ile vāḳı' olan ġazāvātların[3742] daḫı 'urbān-ı müfsidān[3743] ile (5) geçen faṣılların daḫı 'urbānuñ her biri bir boy begi olup (6) şevketlü[3744] pādişāhıma 'āṣī olup ḫuṭbe [u] sikkeyi kendi (7) üzerlerine itmekle[3745] mücāhid Ḫayre'd-dīn[3746] Paşa lālāñuz ol (8) şaḳīlerüñ[3747] başların **[P 140a]** ḳırup şevketlü pādişāhum[3748] üzerine ḳaṭ'-ı sikke (9) ve ḳırā'at-ı ḫuṭbe oḳutmış ḳulıñuzdur. Netīce her vechle (10) ḫiẕmete ḳullanacaḳ ḳuluñuzdur ve taḳviyetde def'aātı-y-ıla (11) burhānı ẓāhir olmış velī ḳulıñuzdur ve murād-ı 'aliyyeñüz (12) olan ḫiẕmetüñ racülidür[3749] deyüp şol mertebe Ḫayre'd-dīn (13) Paşayı[3750] medḥ eylediler ki ancaḳ olur. Ḥattā Ġāzī Sulṭān (14) Süleymān raḥmetu'llāhi 'aleyh[3751] kemāl-i mertebe Ḫayre'd-dīn Paşa (15) içün[3752] feraḥlar kesb idüp du'ālar eyledi ammā vāḳı'-ı ḥāl **[İ1 292a]** (1) Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşayı her ne-ḳadar medḥ eyleseler yine (2) biñde birisin vaṣf etmeyelerdi. Raḥmetu'llāhi[3753] 'aleyh[3754] (3) andan Sulṭān Süleymān Ḫan 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān (4) ḥażretleri kendi[3755] mübārek eli-y-ile Ġāzī **[İ2 386]** Ḫayre'd-dīn[3756] Paşaya (5) dest-i[3757] ḫaṭṭ-ı hümāyūn inşā eyleyüp ḫil'at-ı fāḫire birle (6) ḳudvet'ul-emāṣil ve'l-aḳrān Sinān Aġa yedi-y-ile Cezāyire[3758] (7) gönderdi. Muvāfıḳ eyyām-ile[3759] yigirmi yedinci güni[3760] (8) Sinān Aġa Cezāyire[3761] gelüp dāḫil olup[3762] ta'ẓīme ve tekrīme (9) dīvān birle merḳūm Sinān Aġayı çıḳarup Ḫayre'd-dīn[3763] (10) Paşa ḥażretine getürdiler. Ḫayre'd-dīn[3764] Paşa daḫı (11) ta'ẓīmā ayaġa[3765] ḳalḳup ḫoş geldiñüz ṣafā geldiñüz[3766] (12) deyü 'izzet[3767] [u] ikrām eyleyüp ḫāl [u] ḫāṭır ṣorışdı.[3768] Andan (13) sükkerī şerbetler mümessek ḳahveler içildükde[3769] **[V 141b]** ġalebe dīvān (14) olup cümle 'ulemā-yı 'iẕām ve ḫāṣṣ [u] 'āmm ve cünūd-ı İslām (15) ḥużūrlarında[3770] 'alā ḳadri't-ta'ẓīm ve't-tekrīm Sulṭān Süleymān **[İ1 292b]** (1) Ḫan 'aleyhi

[3739] Ḫayre'd-dīn: -P
[3740] alamadum: P alamadım
[3741] Ḫayre'd-dīn: -P
[3742] ġazāvātların: İ1, P ġazāvetlerin
[3743] müfsidān: -İ1, -İ2, -V
[3744] şevketlü: -P
[3745] itmekle: İ2 etmekle
[3746] Ḫayre'd-dīn: -P
[3747] şaḳīlerüñ: İ1 şaḳīleriñ
[3748] pādişāhum: P pādişāhumız
[3749] ve taḳviyetde def'ātı-y-ıla burhānı ẓāhir olmış velī ḳulıñuzdur ve murād-ı 'aliyyeñüz olan ḫıẕmetüñ racülidür: -P
[3750] Ḫayre'd-dīn Paşayı: -P
[3751] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[3752] Ḫayre'd-dīn Paşa içün: -P
[3753] ammā vāḳı'-ı ḥāl Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşayı her ne-ḳadar medḥ eyleseler yine biñde birisin vaṣf etmeyelerdi raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[3754] 'aleyh: -V, -P
[3755] Sulṭān Süleymān Ḫān 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān ḥażretleri kendi: -P
[3756] Ḫayre'd-dīn: -P
[3757] dest: -P
[3758] Cezāyire: P Cezā'ire
[3759] eyyām-ile: İ1, V, P eyyāmla
[3760] güni: İ2 gün
[3761] Cezāyire: P Cezā'ire
[3762] olup: P oldı
[3763] Ḫayre'd-dīn: -P
[3764] Ḫayre'd-dīn: -P
[3765] ayaġa: -P
[3766] ṣafā geldiñüz: -P
[3767] 'izzet: -P
[3768] ḫāl [u] ḫāṭır ṣorışdı: -P
[3769] içildükde: İ2, V içildikde, P içildükden-ṣoñra
[3770] cümle 'ulemā-ı 'iẕām ve ḫāṣṣ [u] 'āmm ve cünūd-ı İslām ḥużūrlarında: -P

raḥmeti ve'l-ġufrān[3771] ḥażretlerinden[3772] gelen[3773] ḫaṭṭ-ı hümāyūn (2) ḳırā'at olındı. İbtidāsında buyurmış-ki emīrü'l-ümerā'il- (3) kirām ẕevi'l-ḳadr ve'l-iḥtişām niẓāmu'l-'ālem Cezāyir-i[3774] ġarb[3775] (4) beglerbegisi lālām Nuṣretü'd-dīn[3776] Paşa ba'de's-selāmdan (5) ṣoñra şöyle bilesin-ki eger 'avn-i 'ināyet-i Rabbānī (6) olursa murād-ı şāhānem İspanya Ḳralı mel'ūna **[P 140b]** bir (7) kuşmār virmekdür.[3777] İmdi sen mücāhid ḳulum ol ṭarafların (8) aḥvālin bilmekle **[İ2 387]** emr-i şerīfüm vuṣūlında isti'cālen südde-i (9) sa'ādetüme gelüp ḫāk-i pāyuma yüz süresin. Zīrā bu e'imme-i (10) mühimme ḫuṣūṣunda baña lāzımlu ḳulumsın ve yeriñe (11) bir baḥādır şīr [u] şecā'at ḫalīfe naṣb idesin. Zīrā (12) ol ġāzī ocaḳ benüm şeref [u] iftiḫarımdur deyüp ḫaṭṭ-ı hümāyūnın (13) minvāl-i meşrūḥ üzre[3778] ḫatm eylemiş. Ol zamān[3779] Ḫayre'd-dīn[3780] (14) Paşa daḫı[3781] sem'an ve ṭā'aten çünkim şevketlü ḫünkārum ben ḳuluñ (15) ṭaleb eylemiş[3782] fermān efendimüñ dedi.[3783] Andan yab yab **[İ1 293a]** (1) tedārük düzmege başladı ve Sinān Aġaya ḥadden ziyāde[3784] bīrūn (2) ve ḳıyāsdan efzūn[3785] 'izzet [u] ikrām eyleyüp devlete gönderdi. (3) Ammā rāvī ḳulınca vaḳtā ki eski ḳral İspanyanuñ[3786] mürd olup yeñisi (4) anuñ yerine[3787] ḳral[3788] oṭurduḳda[3789] ibtidā aramadı illā Andiriya Doriyayı (5) aradı. Ḥāṣıl elli biñ mīzān sevilyesi virüp Cezāyirden[3790] (6) ḳurtardı ve daḫı Andiriya Doriyanuñ[3791] yanınca[3792] çoḳ kāfir[3793] (7) ḳurtuldı. Hemān ol senenüñ içinde yedi sekiz biñ (8) kāfir bahā ile ḳurtuldı zīrā Ḫayre'd-dīn Paşa evvelki (9) gibi[3794] esīri[3795] ṭutmazdı.[3796] Hemān olduġına göre Paşa baḳıyup kāfirleri bey' iderse[3797] yol yapardı. (10) Niçün-ki esīrüñ[3798] żabṭı[3799] **[İ2 388]** paçarış olmaġın hem[3800] rü'yāda (11) tenbīh olınmaġla baḳmazdı.[3801] Şimdi Andiriya Doriya Cezāyirden[3802] (12) ḳurtulup İspanya yaḳasına geldükde[3803] yine cenaral **[V 142a]** (13) eylediler ḳraluñ öñünde büyük du'ā[3804] idüp eytdi: (14) Devletlü ḳral ben anda iken Ḳıran Sinyordan ḳapucı- **[P 141a]** (15) başı gelüp Barbaroşayı istemiş. Şimdi Barbaroşo **[İ1 293b]** (1) Āsitāneye[3805] gitmek üzredür lākin ben

[3771] Ḫān 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān: -P
[3772] ḥażretlerinden: P ḥażretlerinüñ
[3773] gelen: -P
[3774] Cezāyir: P Cezā'ir
[3775] ġarb: -P
[3776] Nuṣretü'd-dīn: -P
[3777] virmekdür: İ1 virmekdir
[3778] minvāl-i meşrūḥ üzre: -P
[3779] ol zamān: P ol-zamān
[3780] Ḫayre'd-dīn: -P
[3781] daḫı: -İ2
[3782] çün-kim şevketlü ḫünkārum ben ḳuluñ ṭaleb eylemiş: -P
[3783] dedi: P deyüp
[3784] ziyāde: -İ1, -İ2, -V
[3785] bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[3786] İspanyanuñ: -P
[3787] yeñisi anuñ yerine: P yerini yeñi
[3788] ḳral: -İ1, -İ2, -V
[3789] oṭurduḳda: P olduḳda
[3790] Cezāyirden: İ2, P Cezā'irden
[3791] Doriyanuñ: P Doriyası-y-ıla
[3792] yanınca: -P
[3793] kāfir: P kāfirler
[3794] ol senenüñ içinde yedi sekiz biñ kāfir bahā ile ḳurtuldı zīrā Ḫayre'd-dīn Paşa evvelki gibi: -P
[3795] esīri: -P
[3796] ṭutmazdı: İ2, V ṭuṭmazdı, -P
[3797] Paşa baḳıyup kāfirleri bay' iderse: -İ1, -İ2, -V
[3798] esīrüñ: İ2 esīriñ
[3799] żabṭı: İ2 ẓabṭı
[3800] yol yapardı niçün-ki esīrüñ żabṭı paçarış olmaġın hem: -P
[3801] baḳmazdı: -P
[3802] Andiriya Doriya Cezāyirden: P Cezā'irden Andiriya Doriya
[3803] geldükde: İ2, V geldikde
[3804] du'ā: P da'vā
[3805] āsitāneye: P anda

ḳuluñ nār-ı nūruñ (2) eyyām-ı nuḥūsetlerinde yigirmi otuz pāre tekne ile varur (3) Moṭon Ḳoron öñünde yoluñ keser.[3806] Eger[3807] beklerem nār-ı nūr mandolozuñ (4) eyyām-ı nuḥūsetlerinde[3808] elime geçerse hīç amān [u] zamān virmeksizin (5) alup ḥużūra getürürüm. Zīrā ben Barbaroşonuñ ṣaḳalın (6) ṣaydum[3809] anuñ ḥālinde bir şeyi yoḳdur. Nār-ı nūr devletinde (7) Barbaroşonuñ baña etdükleri eziyyetler hep burnundan (8) gelsün deyüp ḳraluñ yanında aṭdı ṣavurdı[3810] ve sāyir cehennem següleri[3811] (9) yanında lāf [u] güzāf ḥırmānın ṣavurup[3812] evvelkinden ziyāde (10) iddi‘ā eyledi.[3813] Ol zamān[3814] gerek İspanya[3815] ḳralı[3816] ve gerek büyük (11) kāfirler eytdiler: Andiriya Doriyanuñ sözi yerindedür (12) zīrā niçün-ki Barbaroşodan cānı yanmışdur. Eger nār-ı nūr (13) devletinde **[İ2 389]** eline geçerse eli-y-ile çalışmaḳ şöyle dursun (14) belki dişi-y-ile etin ekl eylese[3817] ġażabı teskīn olmaya (15) dediler. Zīrā meşhūr meşeldür merkebüñ cānı yanduḳda[3818] aṭı **[İ1 294a]** (1) geçer dediler. Şimdi Andiriya Doriya eytdi:[3819] Devletlü ḳral (2) Barbaroşonuñ Āsitāneye[3820] gitmemesinden ötüri bir (3) tedbīrüm vardur eger isterseñüz[3821] idelüm[3822] dedi. Zīrā benüm (4) fehmüm oldur ki Ḳıran Sinyor Barbaroşoyı Āsitāneye (5) da‘vet etmesinden[3823] muṭlaḳ murād [u] maḳṣūdı[3824] cenaral etmekdür.[3825] (6) Eger cenaral olursa belki bir miḳdār bizlere zaḥmet vire (7) zīrā niçün deryā umūrın geregi gibi bildügünden[3826] mā‘adā (8) bu bizüm[3827] İspanya ḳoṣṭaların kendi evi gibi bilür. (9) Aġır donanma ile bu semtlere gelmek Barbaroşoya göre (10) bir şey degüldür zīrā ḳumanda ṣāḥibi diyavolodur **[P 141b]** hemān (11) erkinden ‘ilācuñ[3828] yarar ise[3829] görelüm[3830] dedükde ḳral eytdi: Yā ‘ilācı (12) nedür[3831] söyle baḳalum[3832] dedükde Andiriya Doriya eytdi: Anuñ[3833] **[V 142b]** (13) ‘ilācı budur ki şunda bir[3834] yigirmi otuz pāre çekdiri (14) baġlar ḥāżır[3835] iderüz daḫı Efrenc ḳralına ḫaber gönderürsiñüz.[3836] (15) Ol daḫı[3837] beş on pāre çekdiri ile bizlere[3838] mu‘āvenet **[İ1 294b]** (1) içün gelsün deyü bir[3839] ḫaber **[İ2 390]** çıḳarursıñuz. Andan Barbaroşonuñ (2) etdügi[3840] gibi

[3806] keser: P keserüm
[3807] eger: -İ1, -İ2, -V
[3808] beklerim nār-ı nūr mandolozuñ eyyām-ı nuḥūsetlerinde: -P
[3809] ṣaydum: P ṣaydım
[3810] aṭdı ṣavurdı: -İ1, -İ2, -V
[3811] següleri: İ2, V segügleri
[3812] ṣavurup: İ2, V ṣavırup
[3813] ve sāyir cehennem següleri yanında lāf [u] güzāf ḥırmānın ṣavurup evvelkinden ziyāde iddi‘ā eyledi: -P
[3814] ol zamān: P ol-zamān
[3815] İspanya: -P
[3816] ḳralı: P ḳral
[3817] ekl eylese: P yese
[3818] yanduḳda: P acıyınca
[3819] eytdi: P ider
[3820] āsitāneye: P āsitāne-yi sa‘ādete
[3821] ötüri bir tedbīrüm vardur eger isterseñüz: -P
[3822] idelüm: İ1 idelim, -P
[3823] dedi zīrā benüm fehmüm oldur ki Ḳıran Sinyor Barbaroşoyı āsitāneye da‘vet etmesinden: -P
[3824] maḳṣūdı: -P
[3825] etmekdür: P olmaḳdur
[3826] bildügünden: İ1 bildigünden
[3827] bu bizüm: -P
[3828] ‘ilācuñ: İ1 ‘ilācın
[3829] yarar ise: -İ1, -İ2, -V
[3830] görelüm: İ1, İ2 görelim, P gör
[3831] nedür: İ1 nedir
[3832] baḳalum: İ1, İ2, V baḳalım
[3833] anuñ: -P
[3834] ṣunda bir: -P
[3835] ḥāżır: İ2, V, P ḥāẓır
[3836] gönderürsiñüz: P gönderirüz
[3837] ol daḫı: P ol-daḫı
[3838] bizlere: P bize
[3839] bir: -P
[3840] etdügi: İ1 iddigi

köhne Müslümān esīrlerinden yigirmi otuz (3) esīre azādlıḳ virüp Cezāyire[3841] gönderürsiñüz. Barbaroşonuñ (4) ‘ādetindendür kāfir yaḳasınuñ aḥvālinden[3842] ne var ne yoḳ (5) deyü su’āl ider.[3843] Esīrler[3844] daḫı bu ṭarafda eşitdüklerin[3845] (6) söylerler işte İspanya Ḳralı ‘aẓīm donanma tedārükündedür. (7) Muṭlaḳ murād Cezāyire[3846] gelmekdür[3847] dirler.[3848] Ol daḫı kendi esīr- (8) lerinüñ cevābıdur[3849] deyü taṣdīḳ idüp[3850] inanur. Ol zamān[3851] (9) kendi başı ḳayusına düşüp Āsitāneye gitmeden ferāġat ider (10) ve yine ḳulaġımuz girişde olur. Eger yine[3852] fī’l-vāḳi‘ Barbaroşo (11) esīrlerüñ[3853] sözine i‘timād etmeyüp[3854] İslambola gider (12) ise donanmamız ḥāżır[3855] varur. Moṭon Ḳoron öñünde (13) beklerüm meger kim deñiz ḥālidür diyavolo Barbaroşoya rāst (14) gelmeyüp-de elimden necāt bolup[3856] ḳurtula[3857] yoḫsa nār-ı nūr (15) mandolozuñ[3858] eyyām-ı nuḥūsetlerinde rāṣ gelürsem elimden **[İ₁ 295a]** (1) bir vech-ile ḫalāṣ olması emr-i muḥāl-i[3859] ‘āḳıldur[3860] deyüp esdi (2) ṣavurdı. Ol zamān[3861] vāḳı‘da ḥāl[3862] Andiriya Doriyanuñ **[İ₂ 391]** (3) bu **[P 142a]** tedbīrine taḥsīn idüp begendiler. Çün ṣabāḥ Andiriya (4) Doriya çekdirilere ḳalafat ḳoyup[3863] bir ün bir şamāṭa (5) bir robolya kāfirlere daḫı tenbīh eyledi. Hemān çārşūda (6) pāzārda ḳral bu sene nār-ı nūruñ eyyām-ı nuḥūsetlerinde (7) Cezāyir[3864] üzerine ‘aẓīm donanma tedārükindedür ṣanma-ki (8) kişinüñ etdügi yanına ḳalur mışdāḳınca Barbaroşonuñ (9) daḫı[3865] nār-ı nūr ḳullarına etdügi[3866] işler hep burnundan (10) gelse gerek deyü Müslümān esīrlerinüñ[3867] yanında böyle söyleñüz (11) deyü ışmarladı. Ol sefīh kāfirler daḫı Andiriya Doriyanuñ (12) sipārişinden ziyāde üserā-yı Müslimīni[3868] masḫaralıġa alup (13) ẕevḳlenürlerdi. Derdmend **[V 143a]** esīrler daḫı[3869] ḳalblerinden yā Rabb’el-‘ālemin sen[3870] (14) ‘adüvvi’d-dīn olan[3871] kāfirlerüñ[3872] re’y [u] tedbīrlerin[3873] sernigūn eyle (15) deyü ḳasāvet ile[3874] olurlardı. Vaḳtā ki otuz beş pāre ḳadırġa[3875] **[İ₁ 295b]** (1) yaġlayup ḥāżır[3876] eylediler daḫı Efrenc ḳralından

[3841] Cezāyire: P Cezā’ire
[3842] aḥvālinden: P ḥavādiṣlerinden
[3843] ider: P etmek
[3844] esīrler: İ₂ esīr
[3845] eşitdüklerin: İ₁ işitdiklerin
[3846] Cezāyire: P Cezā’ire
[3847] gelmekdür: İ₁ gelmekdedir
[3848] dirler: İ₂, V, P derler
[3849] cevābıdur: P cevābına
[3850] deyü taṣdīḳ idüp: -P
[3851] ol zamān: P ol-zamān
[3852] yine: -İ₁, -İ₂, -V
[3853] esīrlerüñ: İ₁, İ₂ esīrleriñ
[3854] fī’l-vāḳi‘ Barbaroşo esīrlerüñ sözine i‘timād etmeyüp: -P
[3855] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır
[3856] bolup: P bola
[3857] ḳurtula: -P
[3858] mandolozuñ: İ₂ mandolozıñ
[3859] emr-i muḥāl: P emr-i muḥāldür
[3860] ‘āḳıldur: -P
[3861] ol zamān: P ol-zamān
[3862] vāḳıda ḥāl: -P
[3863] ḳoyup : P virüp
[3864] Cezāyir: P Cezā’ir
[3865] daḫı: -P
[3866] etdügi: İ₂ etdigi
[3867] esīrlerinüñ: P esīrlerin
[3868] yanında böyle söyleñüz deyü ışmarladı ol sefīh kāfirler daḫı Andiriya Doriyanuñ sipārişinden ziyāde userā-yı Müslimīni: -P
[3869] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[3870] sen: -İ₁, -İ₂, -V
[3871] olan: -İ₁, -İ₂, -V
[3872] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[3873] tedbīrlerin: P tedbīrin
[3874] ile: -İ₁, -V, -P
[3875] ḳadırġa: P çekdirir
[3876] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır

gelecek gemiler (2) vardur. Anlarda[3877] bizümle berāber yardım eyleseler gerek[3878] deyü İspanya (3) yaḳasında[3879] ṭavul böylesine çalınurdı. Şimdi üserā-yı[3880] Müslimīn (4) çekdiri esīrlerinden yigirmi otuz köhne ‘amelden **[İ2 392]** ḳalma (5) esīr seçüp Ḫayre’d-dīn[3881] Paşanuñ eyledügi[3882] gibi bir Fransız (6) ṭarṭanasınuñ[3883] içine[3884] ḳoyup Cezāyire[3885] gönderdiler (7) ve ṭarṭananuñ re’īsine daḫı[3886] tenbīh eylediler ki sen daḫı[3887] (8) açmazdan göz ḳulaḳ ol.[3888] Barbaroşo ne iş üzerinde[3889] (9) olursa[3890] gel bize ḫaber eyle derler[3891] ṭarṭanadur[3892] şimdi (10) Cezāyire[3893] varup esīrleri götürdi. **[P 142b]** Şimdi Ḫayre’d-dīn[3894] Paşa[3895] (11) daḫı[3896] esīrlerin[3897] selāmete[3898] geldügine vāfir ḥaẕẕ eyleyüp (12) ḫarclıḳ ḥavā’ic iḥsān eyledi. Andan kāfir yaḳasında (13) ne var ne yoḳ dedükde esīrler daḫı aḥvāli görüp[3899] (14) işütdükleri[3900] gibi bir bir ifāde idüp[3901] İspanya Ḳralı ‘aẕīm tedārük[3902] üzerinde- (15) dür.[3903] Biz anda iken otuz beş kadırġa yaġlayup[3904] **[İ1 296a]** (1) ḥāżır[3905] eylediler. Ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsi gemileriñ Efrenc ḳralından (2) gelse gerek anı beklerler[3906] murādları taḥḳīḳ ‘ale’t-taḥḳīḳ Cezāyire[3907] (3) gelseler gerek[3908] hemān Allāhu Te‘ālā[3909] saña nuṣret iḥsān eyleye (4) deyü esircikler hem aġlayup hem du‘ā iderlerdi. Ḫayre’d-dīn[3910] (5) Paşa daḫı aḥvālden geregi gibi[3911] ḫaber-dār olduḳda (6) orṭalıġa çeküp çevirüp öyle bir niẕām virdi-ki (7) ancaḳ olur. Şöyle-ki esīr kāfirlerin[3912] Ḫayre’d-dīn Paşa[3913] (8) ṣabāḥdan aḫşama ḳadar işledüp **[İ2 393]** ẓāhirlerinden izbalço (9) eksük olmazdı ḥattā esīr kāfirleri kemāl-i mertebe (10) çekdükleri eẕiyyetüñ muḳābelesine ṣaġlıġla esīrler bu ḫaberi (11) getürmeyelerdi. Gör yalan-mıdur gerçek-midür baḳ bizüm çekdügümiz[3914] (12) meşaḳḳaya[3915] deyüp aġlarlar idi.[3916] Bu kez[3917] ammā Ḫayre’d-dīn[3918] Paşa daḫı[3919] (13) ḫendekler meterüzler ḳazdırdı-ki ancaḳ olur ol meẕkūr (14) çaşıṭlıġa gelen ṭarṭananuñ re’īsi

[3877] anlarda: -P
[3878] gerek: P gerekdür
[3879] yaḳasında: V yaḳasından
[3880] userā: -İ1, -İ2
[3881] Ḫayre’d-dīn: -P
[3882] eyledügi: İ2 eyledigi
[3883] ṭarṭanasınuñ: P ṭarṭanasına
[3884] içine: -P
[3885] Cezāyire: P Cezā’ire
[3886] daḫı: P öyle
[3887] daḫı: -İ1
[3888] ol: P ol-ki
[3889] üzerinde: P üzerindedir
[3890] olursa: -P
[3891] eyle derler: P vir dediler
[3892] ṭarṭanadur: İ1, P ṭarṭanadır
[3893] Cezāyire: P Cezā’ire
[3894] Ḫayre’d-dīn: -P
[3895] Paşa: P Paşadur
[3896] daḫı: -P
[3897] esīrlerin: P esīrlerüñ
[3898] selāmete: -P
[3899] görüp: P gördükleri
[3900] işütdükleri: -P
[3901] bir bir ifāde idüp: -İ1, -İ2, -V
[3902] İspanya Ḳralı ‘aẕīm tedārük: -P
[3903] üzerindedür: İ1 üzerindedir, -P
[3904] biz anda iken otuz beş kadırġa yaġlayup: -P
[3905] ḥāżır: İ2, V ḥāẕır, -P
[3906] eylediler ḳuṣūr-ı mā-bāḳīsi gemileriñ Efrence ḳralından gelse gerek anı beklerler: -P
[3907] Cezāyire: P Cezā’ire
[3908] gerek: P gerekdür
[3909] Allāhu Te‘ālā: P Rabbü’l-‘ālemīn
[3910] Ḫayre’d-dīn: -P
[3911] geregi gibi: -P
[3912] kāfirlerin: İ2 kāfirleriñ, P kāfirlerüñ
[3913] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[3914] çekdügümiz: P çekdigümize
[3915] meşaḳḳaya: -P
[3916] aġlarlar idi: P aġlarlardı
[3917] bu kez: -İ1, -İ2, -V
[3918] ammā Ḫayre’d-dīn: -P
[3919] daḫı: -P

açmazdan Ḫayre’d-dīn[3920] (15) Paşanuñ ‘aḳl [u] ferāset [u] kiyāsetine baḳup[3921] taḥsīn idüp **[İ₁ 296b]** (1) ḥaḳḳa İspanyollar senden dād [u] feryād eyledügi ḳadar (2) var imişsin[3922] dedi. **[V 143b]** Andan ṭarṭana[3923] re’īsi[3924] ḳalḳup İspanya (3) yaḳasına gelüp[3925] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ[3926] eyledügi taşnīfāt [u] (4) tedārükleri bir bir naḳl [u] beyān[3927] eyleyüp **[P 143a]** çoḳ tedbīr ṣaḥibi diyavolodur (5) deyü Ḫayre’d-dīn[3928] Paşayı medḥ eyledi. Andiriya Doriyanuñ (6) yine bir pulġada[3929] ṭepası aṭar gibi oldı ammā n’işlesün (7) bir adam[3930] bir adamdan[3931] bir cüz’īce mismār gördükde dimelikçe (8) aña muḳābil olmaḳlıḳda[3932] güçlük vardur.[3933] Meger ki ġālib [u] maġlūb (9) ‘aleminden ḫaber-dār olmayup bī-‘ār ola. Bu yaña gelelüm[3934] ez-īn-cānib ḥikāyet-i (10) dil-i nā-şāda geldük biz çünki Ḫayre’d-dīn[3935] Paşa yessera’llāhu (11) mā-yeşā ḳahhār arṣlan gibi her ālātın ḥāżır[3936] [u] **[İ₂ 394]** müheyyā idüp (12) Allāha tevekkül olup durdı. Andan beş pāre yörük[3937] (13) tekne yaġlayup Deli Muḥammed ḳapudanı keferenüñ aḥvālinden (14) bir tāze[3938] ḫaber almaḳ içün sefere gönderdi zīrā Deli (15) Muḥammed ḳapudanı[3939] ḫaber ḫuṣūṣunda uġur ṭutınmış[3940] idi. **[İ₁ 297a]** (1) Hem ġāyet yarar baḥādır ġāzī yigit olmaġla ḳapudan (2) naṣb eyledi. İbtidā ḳapudan olup ḳırḳ pāre tekne (3) ile deryāya çıḳduḳda İşkirüz limanında İspanyanuñ (4) otuz beş pāre tekneden yigirmi ṭoḳuzın alup altısı (5) firār idüp ḳaçmış idi. Ziyādesi-y-ile ṣancaġı[3941] (6) mebrūḳ[3942] yarar yigit idi dīvāne meşreb olmaġla (7) Ġazī Ḫayre’d-dīn Paşa anuñla[3943] dāyim[3944] cilve idüp (8) laṭīfe ider idi. Ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz[3945] idelüm[3946] şimdi[3947] bir mübārek (9) sā‘atde Deli Muḥammed ḳapudan[3948] beş pāre tekne ile[3949] Cezāyirden[3950] (10) çıḳup şitā mevsimleri ḳarīb olmaġ-ıla[3951] bunları bir ‘aẓīm (11) furṭuna alup bir baş papa semtlerine vardılar. Havādır[3952] (12) bir miḳdār[3953] sākinlenüp ol ṭaraflarda[3954] gezerken[3955]

[3920] açmazdan Ḫayre’d-dīn: -P
[3921] baḳup: -P
[3922] var imişsin: İ₂, P varmışsın
[3923] ṭarṭana: P ṭarṭananuñ
[3924] re’īsi: -İ₁, -İ₂, -V
[3925] gelüp: P geldi
[3926] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ: -P
[3927] beyān: -İ₁, -İ₂, -V
[3928] Ḫayre’d-dīn: -P
[3929] bir pulġada: -P
[3930] adam: İ₁ ādem
[3931] adamdan: İ₁ ādemden
[3932] olmaḳlıḳda: P olamaz
[3933] güçlük vardur: -P
[3934] bu yaña gelelüm: -İ₁, -İ₂, -V
[3935] Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz çünki Ḫayre’d-dīn: -P
[3936] ḫāżır: V ḥāżır
[3937] yörük: P yögrük
[3938] tāze: -P
[3939] ḫaber almaḳ içün sefere gönderdi zīrā Deli Muḥammed ḳapudanı: -P
[3940] ṭutınmış: İ₁, İ₂, V ṭuṭınmış
[3941] hem ġāyet yarar baḥādır ġāzī yigit olmaġla ḳapudan naṣb eyledi ibtidā ḳapudan olup ḳırḳ pāre tekne ile deryāya çıḳduḳda İşkirüz limanında İspanyanuñ otuz beş pāre tekneden yigirmi ṭoḳuzın alup altısı firār idüp ḳaçmış idi ziyādesi-y-ile ṣancaġı: -P
[3942] mebrūḳ: -İ₂, -P
[3943] yarar yigit idi dīvāne meşreb olmaġlaġazī Ḫayre’d-dīn Paşa anuñla: -P
[3944] dāyim: İ₂ dā’im, -P
[3945] cilve idüp laṭīfe ider idi ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[3946] idelüm: İ₁, V idelim, -P
[3947] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[3948] bir mübārek sā‘atde Deli Muḥammed ḳapudan: P Deli Muḥammed ḳapudan bir mübārek sā‘atde
[3949] beş pāre tekne ile: -P
[3950] Cezāyirden: P Cezā’irden
[3951] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[3952] havādır: V ḥavādır, P ḥavā
[3953] bir miḳdār: -P
[3954] ol ṭaraflarda: P ol-ṭaraflarda
[3955] gezerken: P gezünürlerken

bir papa (13) çekdirisine rāst geldiler.[3956] Anlar-da üç pāre çekdiri (14) ayaḳdaş idiler[3957] furṭuna[3958] ile biribirlerinden perākende (15) olmışlar idi. Şimdi Deli Muḥammed ḳapudan[3959] bi-iẕn-i Ḫudā Deli Muḥammed ḳapudan[3960] **[İ2 395] [İ1 297b]** (1) çekdiriye hīç amān [u] zamān virmeyüp varup boydan (2) boya yapışdırup[3961] ṣancaḳdan çaṭa ḳodı. Biri (3) daḫı iskeleden çaṭdı[3962] biri daḫı ḳıçdan biri (4) daḫı[3963] başdan çaṭup ḥāṣıl çekdiriyi döge döge **[V 144a]** feṭḥ (5) idüp aldılar. Çekdirinüñ uçurması hep Müslümān (6) esīri[3964] idi cümlesi[3965] iki yüz[3966] elli ‘aded esīr idi. (7) El-ḥamdü li’llāh **[P 143b]** ḫalāṣ oldılar hem çekdirinüñ alınmasına (8) çoġu çoġu esīrler sebeb oldı. Demirden boşanup (9) ġāzīlere mu‘āvenet eylediler[3967] meẕkūr çekdiride[3968] içinde[3969] büyük (10) ḳan kāfirler[3970] var idi. Hemān[3971] yigirmi beş ‘aded altun (11) zencīrlü boġazlarında aşılu ḳoroş ṣāḥibi ḳavaliyar- (12) zādeler var idi. Şöyle-ki gün yüzi görmemiş tāze[3972] (13) civānlar idi. Cümleden birisi[3973] Rodos ḳavarnadorınuñ (14) oġlı ma‘an berāber olmaḳ üzre[3974] idi.[3975] Bu[3976] ẕikr eyledigimüz ḳavaliyar-zādeler[3977] (15) hep papaya[3978] ḥevā kesb etmek papaya[3979] içün daḫı günāhların **[İ1 298a]** (1) tāzelemek içün[3980] gelmişler idi[3981] daḫı yigirmi beş ṣanduḳ (2) aḳçe var idi daḫı[3982] beş altı ḳanṭar gümüş avadanlıġı[3983] (3) ṣaḥan tepsi ḳaşıḳ[3984] var idi. Ḥāṣıl hem ġanīmet-i kübrā **[İ2 396]** (4) hem büyük nām etdiler.[3985] On sekizinci gün sālimīn [u] ġānimīn (5) çekdiri yedekde olmaḳ üzre[3986] Sulṭān Cezāyire gelüp (6) dāḫil olup[3987] raġmen li’l-a‘dā ve sürüren li’l-aḥibbā ve’l-aṣfiyā[3988] (7) ‘aẓīm şenlik şādımānlıḳ[3989] eylediler. Bu kez[3990] Ḫayre’d-dīn[3991] Paşa (8) Deli Muḥammed ḳapudana[3992] kemāl-i mertebe ferāḥından ṣırtından kürkün (9) çıḳarup aña[3993] Deli Muḥammed[3994] geydirüp[3995] ḫoş geldüñ[3996] ṣafā [3997] geldüñ[3998] ġazāñ (10) mübārek olsun ḳoca dīvāne Deli[3999] Muḥammed ḳapudan (11) deyüp[4000] ṣırtın ṣıġadı.

[3956] geldiler: V, P gelüp
[3957] anlar-da üç pāre çekdiri ayaḳdaş idiler: -P
[3958] furṭuna: V furtuna, -P
[3959] ile biribirlerinden perākende olmışlar idi şimdi Deli Muḥammed ḳapudan: -P
[3960] Deli Muḥammed ḳapudan: -İ1, -İ2, -V
[3961] yapışdırup: -P
[3962] çaṭdı: -P
[3963] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[3964] esīri: P esīrleri
[3965] cümlesi: P cümle
[3966] iki yüz: İ2 iki-yüz
[3967] hem çekdirinüñ alınmasına çoġu çoġu esīrler sebeb oldı demirden boşanup ġāzīlere mu‘āvenet eylediler: -P
[3968] çekdiride: P çekdirinüñ
[3969] içinde: -İ1, -İ2, -V
[3970] kāfirler: V kāfir
[3971] büyük ḳan kāfirler var idi hemān: -P
[3972] tāze: -P
[3973] birisi: P biri
[3974] olmaḳ üzre: -V, -P
[3975] olmaḳ üzre idi: -İ1
[3976] bu: P bunlar
[3977] ẕikr eyledigimüz ḳavaliyarzādeler: -P
[3978] papaya: -P
[3979] papaya: -İ1, -İ2, -V
[3980] içün daḫı günāhların tāzelemek içün: -P
[3981] gelmişler idi: P gelmişlerdi
[3982] daḫı: P hem
[3983] avadanlıġı: İ2, V, P avadanluġı
[3984] ḳaşıḳ: İ2 ḳaşuḳ
[3985] etdiler: P idüp
[3986] çekdiri yedekde olmaḳ üzre: -P
[3987] olup: P oldular
[3988] sürüren li’l-aḥibbā ve’l-aṣfiyā: -P
[3989] şādımānlıḳ: -P
[3990] bu kez: -İ1, -İ2, -V
[3991] Ḫayre’d-dīn: -P
[3992] Deli Muḥammed ḳapudana: -P
[3993] aña: -P
[3994] Deli Muḥammed: -İ1, -İ2, -V
[3995] geydirüp: P geydürdi
[3996] geldüñ: İ2 geldiñ, -P
[3997] ṣafā: -P
[3998] geldüñ: İ2 geldiñ
[3999] Deli: -İ2, -V, -P
[4000] deyüp: P deyü

Şimdi[4001] aşaġıdan yuḳarıdan[4002] kefere- (12) nüñ[4003] ḥavādiṯ [u] aḥvālinden geregi gibi ifāde eyleyüp (13) bildürdi.[4004] Andan çekdirinüñ kāfirlerin Ḫayre'd-dīn[4005] (14) Paşanuñ öñüne getürüp dizdiler ol daḫı[4006] kāfirleri (15) üç bölük eyledi[4007] bir bölügi ol yigirmi beş ḳoroz **[İ₁ 298b]** (1) ṣāḥibi ḳavaliyar-zādeler bir bölügi daḫı anlardan aşaġı (2) üçünci[4008] bölügi daḫı[4009] ṣoltaṭlar idi. Hep[4010] cümlesi **[P 144a]** bahā (3) kāfirleri idi ve ol çekdiriden çıḳan iki yüz[4011] elli (4) Müslümān esīrlerüñ[4012] ḫiẕmete müte'allıḳ olanlaruñ[4013] 'ulūfeye[4014] (5) yazup esbāb ḫarclıḳ silāḥ[4015] puṣaṭ virdi daḫı[4016] (6) ḫiẕmete iḳtidārları olmayanlara yüzer altun virdi.[4017] (7) İsteyen **[İ₂ 397]** ocaġa du'ācı **[V 144b]** ḳalup istemeyen[4018] vilāyetine[4019] (8) gitdi[4020] ve[4021] Ḫayre'd-dīn[4022] Paşa ol yigirmi beş ḳavaliyar[4023] (9) ḳızanlaruñ[4024] pek güzīde ra'nāsın ol ki[4025] Rodos (10) ḳovarnadorınuñ oġlu idi. Anı Deli Muḥammed ḳapudana (11) peşkeş virdi ve ol çekdiride çıḳan yigirmi beş (12) ṣanduḳ aḳçenüñ pencīgi daḫı gemilerüñ ḥaḳḳı çıḳup[4026] (13) ba'de'l-maṣrūfdan ṣoñra[4027] ġāzīler üçer yüz altun pāy (14) eylediler.[4028] Herkes a'nāḳ-ı küffārdan ṭoḳ ṭoyum olup[4029] (15) pāk ṣilāḥlar pāk urubalar yapdırup ẕevḳlerinde **[İ₁ 299a]** (1) ṣafālarında[4030] oldılar.[4031] Vaḳtā ki alduḳları çekdirinüñ (2) ayaḳdaşları[4032] gelelüm meger[4033] iki çekdiri papaya varup selāmet dāḫil (3) olduḳlarında baḳsalar ki çekdirinüñ biri yoḳ.[4034] Anlar (4) isem[4035] üç pāre çekdiri idi[4036] ayaḳdaş olmaḳ üzre[4037] (5) papadan çıḳup Anabolıya gitseler gerek idi. Çünkim (6) furṭunadan perākende olduḳlarında[4038] ṣabāḥ ol iki (7) çekdiri yine birbirine[4039] ḳavuşdılar gördiler ki ayaḳdaşlarınuñ (8) biri yoḳ. Anlar ḳıyās eyledi-ki belki[4040] papaya pocalayup (9) gitmemişdür deyü anlar daḫı pocalayup papaya vardılar. (10) Ayaḳdaşların bulmadılar ol isem **[İ₂ 398]** Cezāyire gitmiş idi[4041] (11) ṣoñra ḫaber geldi-ki Barbaroşo alup Cezāyire[4042]

[4001] şimdi: -İ1, -İ2, -V
[4002] aşaġıdan yuḳarıdan: -P
[4003] keferenüñ: P keferelerüñ
[4004] bildürdi: İ2, V bildirdi
[4005] Ḫayre'd-dīn: -P
[4006] daḫı: -P
[4007] eyledi: P eylediler
[4008] üçünci: P ve bir
[4009] daḫı: -P
[4010] hep: -İ1, -İ2
[4011] iki yüz: İ2 iki-yüz
[4012] esīrlerüñ: İ1, İ2, V esīrleriñ
[4013] olanlaruñ: İ2, V olanlarıñ
[4014] 'ulūfeye: İ2 ḫulūfeye
[4015] silāḥ: İ2 şilāḥ
[4016] daḫı: -P
[4017] virdi: P virüp
[4018] isteyen ocaġa du'ācı ḳalup istemeyen: -P
[4019] vilāyetine: P vilāyetlerine
[4020] gitdi: P gönderdi
[4021] ve: -P
[4022] Ḫayre'd-dīn: -P
[4023] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[4024] ḳızanlaruñ: İ2, V, P ḳızanlarıñ
[4025] ol ki: P ol-ki
[4026] ol çekdiride çıḳan yigirmi beş ṣanduḳ aḳçenüñ pencīgi daḫī gemileriñ ḥaḳḳı çıḳup: -P
[4027] ṣoñra: P mā'adā
[4028] eylediler: P idüp
[4029] olup: P oldılar
[4030] ṣafālarında: -V
[4031] pāk ṣilāḥlar pāk urubalar yapdırup ẕevḳlerinde ṣafālarında oldılar: -P
[4032] ayaḳdaşları: P ayaḳdaşlarına
[4033] gelelüm meger: -İ1, -İ2, -V
[4034] iki çekdiri papaya varup selāmet dāḫil olduḳlarında baḳsalar ki çekdirinüñ biri yoḳ: -P
[4035] isem: -P
[4036] idi: -İ1, -İ2, -V
[4037] ayaḳdaş olmaḳ üzre: -P
[4038] olduḳlarında: İ2 olduḳlarından, P oldılar
[4039] birbirine: P birbirlerine
[4040] belki: -P
[4041] ol isem Cezāyire gitmiş idi: -P
[4042] Cezāyire: P Cezā'ire

götürmiş (12) dediler.[4043] Ol zamān[4044] kāfirler ye’s [u] mātem olup[4045] köpekler gibi (13) uluyup eşekler gibi bağırmağa başladılar. Andan[4046] eytdiler: (14) Ol[4047] nār-ı nūruñ ḫışır ḫışır ḫışmına uġrayacaḳ Ḫıristiyan (15) düşmānı Barbaroşo İspanya yaḳasın berbād [u] ḫarāba **[İ₁ 299b]** (1) virüp şimdi bize başladı deyü ṣaçların ṣaḳalların (2) yoldılar. Andan baḳdılar ki **[P 144b]** aġlamaḳla[4048] yār ele girmez ol zamān[4049] (3) Cezāyir[4050] vālīsi Ġāzī Ḫayre’d-dīn[4051] Paşaya ḫaber gönderdiler ki[4052] (4) eger iẕnüñ olursa bize paṣaporṭa gönderesin. (5) Biz daḫı müzüne getürüp[4053] esīrlerimüzi ḳurtaralum (6) dediler. Ḫayre’d-dīn Paşa[4054] daḫı[4055] pek ma‘ḳūl deyüp paṣaporṭa (7) yazup[4056] gönderdi[4057] gelsünler dedi. Şimdi papanuñ (8) papasları bir Fransız[4058] teknesine girüp Cezāyire[4059] geldiler ne[4060] (9) ḳışṣayı ne[4061] dirāz idelüm[4062] çekdiride ne ḳadar[4063] kefere var ise **[V 145a]** (10) ḳavaliyarlarla[4064] ma‘an berāber götürü[4065] pāzār olmaḳ üzre[4066] cümlesine (11) ‘ale’s-seviyye iki milyon aḳçe virdi.[4067] Ḫayre’d-dīn[4068] Paşa (12) üç milyon aḳçe istedi papaslar iki milyondan (13) ziyāde[4069] virmediler.[4070] **[İ₂ 399]** El-netīce girü[4071] pāzārları uyumayup papaslar[4072] (14) gitdiler. Şimdi[4073] papaslardur[4074] papaya ḫāk-pā varduḳlarında papaslara (15) eşedd-i ‘uḳubet eylediler.[4075] Aḳçe ile bitecek işe niçün **[İ₁ 300a]** (1) muḫālefet eyleyüp[4076] istedüklerin[4077] virmedüñ[4078] dediler.[4079] Şimdi[4080] (2) yine murād eylediler ki üç milyon aḳçe virüp esīrleri (3) çıḳaralar. Ol zamān[4081] ṣāḥib-i tedbīr kāfirüñ[4082] biri dedi-ki (4) geliñizindi bu sene boşlañuz çünki üç milyon aḳçeye (5) Barbaroşo[4083] ḳāyil oldı. Gelecek seneye ḳalsun şimdi (6) ‘akabince var birseñüz[4084] yine iẕnize rücū‘ eyleseñüz.[4085] Ol zamān[4086] Barbaroşo (7) dört milyon aḳçe ister dedi. Andan bu re’y [u] tedbīri (8) aḥsen görüp gelecek seneye ḳaldılar. Ez-īn-cānib[4087] ol (9) aralıḳda papadan Alaġurnadan Siteveçeden Müslümān (10)

[4043] dediler: İ₂ didiler, P deyü
[4044] ol zamān: P ol-zamān
[4045] olup: P dutup
[4046] eşekler gibi bağırmağa başladılar andan: -P
[4047] ol: P hāy
[4048] aġlamaḳla: P aġlamaġla
[4049] ol zamān: P ol-zamān
[4050] Cezāyir: P Cezā’ir
[4051] Ḫayre’d-dīn: -P
[4052] ki: -İ₁, -İ₂, -V
[4053] getürüp: P ile varup
[4054] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[4055] daḫı: P ol-daḫı
[4056] yazup: -P
[4057] gönderdi: P gönderüp
[4058] Fransız: İ₂ Fransuz
[4059] Cezāyire: P Cezā’ire
[4060] ne: -İ₁, -İ₂, -V
[4061] ne: -P
[4062] idelüm: İ₁, İ₂, V idelim
[4063] ne ḳadar: İ₁ ne-ḳadar
[4064] ḳavaliyarlarla: İ₂, V, P ḳabaliyarlarla
[4065] götürü: V götür
[4066] ma‘an berāber götürü pāzār olmaḳ üzre: -P
[4067] virdi: P virdiler
[4068] Ḫayre’d-dīn: -P
[4069] ziyāde: P mā‘adā
[4070] virmediler: P virmeyüp
[4071] girü: -İ₁, -İ₂, -V
[4072] pāzārları uyumayup papaslar: -P
[4073] şimdi: -P
[4074] papaslardur: İ₁ papaslardır, -P
[4075] eylediler: P idüp
[4076] eyleyüp: P idüp
[4077] istedüklerin: -P
[4078] virmedüñ: P virmediñüz
[4079] dediler: P deyü
[4080] şimdi: -P
[4081] ol zamān: P ol-zamān
[4082] kāfirüñ: İ₁, İ₂, V kāfiriñ
[4083] Barbaroşo: -P
[4084] var birseñüz: -İ₁, -İ₂, -V
[4085] yine iẕiñize rücū‘ eyleseñüz: -P
[4086] ol zamān: P ol-zamān
[4087] ez-īn-cānib: P bu yaña

esīrlerinden Ḫayre'd-dīn[4088] Paşaya **[P 145a]** mektūb gelüp dimişler ki (11) sulṭanum Allāhu Te'āla seni dāyimā[4089] 'adüvi'd-dīn[4090] a'dā-yı ḫāsirīn[4091] üzerine[4092] (12) manṣūr eylesün ve ġazāñuz mübārek olsun.[4093] Sizler[4094] ol (13) papa çekdirisin[4095] alduñuz günden berü[4096] kāfirler fanṭāziyye- (14) lerin[4097] bizden[4098] çıḳarup şöyle-ki[4099] ḥadden ziyāde[4100] bīrūn ve ḳıyāsdan (15) efzūn[4101] cefā [u] eziyyetler ider **[İ2 400]** oldılar. Daḫı ol yigirmi beş **[İ1 300b]** (1) ḳorozlu[4102] ḳavaliyar[4103] uşaḳlarına ṭayanasın olur olmaz (2) baḥā ile ṣalıvirmesin[4104] zīrā bir[4105] işitdi-ki bütün çekdirinüñ (3) kāfirlerin[4106] biribiri üzerine[4107] üç milyon aḳçe ṣalıvirecek (4) olmışsın.[4108] İmdi devletlü sulṭānum şöyle ma'lūmuñ (5) olsun-ki ol[4109] üç milyon aḳçe ṣalt yigirmi beş ḳavaliyar[4110] (6) ḳızanlar virmege ḳādirlerdür.[4111] Hemān ayaġuñ pek ṭayayasın (7) deyüp[4112] aḥvāli ifāde eylediler. Ol zamān[4113] Ḫayre'd-dīn[4114] (8) Paşa daḫı ol ibrişimi yarıya ḳaldırmayan ḳavaliyarları[4115] (9) uşaḳların[4116] ṭaşa ḳoşup daḫı vardiyanlara tenbīh idüp **[V 145b]** uşṭurpayı (10) urduḳları[4117] zamān[4118] etleri berāber ḳalḳar idi. Ḳāfirler neye (11) uġraduḳların bilmeyüp[4119] ve Müslümān esīrlerinden kāġıd geldüginden (12) daḫı ḫaberleri yoḳ idi. Bir gün baş ḳavaliyar[4120] eytdi[4121] vardiyana (13) eytdi:[4122] Beni paşanuñ ḥużūrına götür aña bir iki çüft müṣāḥibetüm[4123] (14) vardur söyleyem dedi. Vardiyan daḫı[4124] hīç muḳayyed olmadı. (15) Ol zamān[4125] ḳavaliyar[4126] vardiyana[4127] cebinden[4128] bir doblon çıḳarup vardiyana[4129] **[İ1 301a]** (1) virdükde[4130] anuñ daḫı[4131] vaḳit[4132] göñli[4133] olup varup Ḫayre'd-dīn[4134] Paşaya **[İ2 401]** ifāde (2) eyledi ve eytdi: Sulṭānum baş[4135] ḳavaliyar[4136] ḥużūra gelüp (3) bulışmaḳ ister ne[4137] dersiñüz[4138] didikde[4139] Ḫayre'd-dīn[4140] Paşa (4) daḫı

[4088] Ḫayre'd-dīn: -P
[4089] dāyimā: -P
[4090] 'adüvi'd-dīn: -İ1, -İ2, -V
[4091] a'dā-yı ḫāsirīn: -P
[4092] üzerine: P üzre
[4093] olsun: P ola
[4094] sizler: -P
[4095] çekdirisin: P çekdürisin
[4096] berü: P beri
[4097] fanṭāziyyelerin: -P
[4098] bizden: P bizlere
[4099] çıḳarup şöyle-ki: -P
[4100] ziyāde: -İ1, -İ2, -V
[4101] bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[4102] ḳorozlu: -P
[4103] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[4104] ṣalıvirmesin: V ṣalıvirmeyesin, P ṣaluvirmesine
[4105] bir: V biz
[4106] kāfirlerin: P kāfirleri ile
[4107] biribiri üzerine: -P
[4108] olmışsın: P etmişsin
[4109] devletlü sulṭānum şöyle ma'lūmuñ olsun-ki ol: -P
[4110] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[4111] ḳādirlerdür: İ1 ḳādirlerdir
[4112] deyüp: İ2, P deyü
[4113] ol zamān: P ol-zamān
[4114] Ḫayre'd-dīn: -P
[4115] ḳavaliyarları: İ2, V, P ḳabaliyar
[4116] uşaḳların: -İ1, -İ2, -V
[4117] urduḳları: P urınca
[4118] zamān: -P
[4119] bilmeyüp: İ2, V, P bilmediler
[4120] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[4121] eytdi: -V, -P
[4122] eytdi: -İ1, -İ2
[4123] müṣāḥibetüm: İ1, İ2 müṣāḥibetim
[4124] daḫı: -P
[4125] ol zamān: P ol-zamān
[4126] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[4127] vardiyana: -İ1, -İ2, -V
[4128] cebinden: -P
[4129] çıḳarup vardiyāna: -P
[4130] virdükde: İ2, V virdigi, P virdi
[4131] anuñ daḫı: -İ1, -İ2, -V
[4132] vaḳit: -İ1, -V, -P
[4133] göñli: İ2 göñlü
[4134] varup Ḫayre'd-dīn: -P
[4135] ve eytdi sulṭānum baş: -P
[4136] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar, -P
[4137] ḥużūra gelüp bulışmaḳ ister ne: -P
[4138] dersiñüz: İ2, V buyurursuñuz, -P
[4139] didikde: V dedükde, -P
[4140] Ḫayre'd-dīn: -P

emr eyleyüp[4141] var getür baḳalum[4142] ne poḫ[4143] yese gerek (5) didükde[4144] vardiyandur[4145] **[P 145b]** ḳavaliyarı[4146] alup Ḫayre'd-dīn Paşanuñ[4147] (6) ḥużūrına[4148] getürdi. Şimdi ḳavaliyar[4149] Ḫayre'd-dīn[4150] Paşanuñ (7) ayaġına ṣarılup eytdi: Sinyor bu eziyyeti bize niçün (8) üç milyon aḳçe virmediñüz deyü idersin.[4151] Hemān (9) senüñ mübārek ḫāṭırıñ aḳçe ile ḫoş olsun (10) lā-büdd iki milyonı viren üç milyonı-da virmege[4152] (11) kādir[4153] olabilür.[4154] El-ḥamdü li'llāh her şeyden bilürsin (12) bu mertebe eziyyet bize inṣāf degüldür dedükde Ḫayre'd-dīn[4155] (13) Paşa daḫı eytdi: Yā mel'ūn Allāhuñ emri-midir[4156] siz (14) daḫı vilāyetiñüzde[4157] Müslümān esīrlerine aç ṣusuz[4158] gice (15) gündüz ṣırtlarından degnek eksük olmamaḳsızın[4159] dürlü **[İ₁ 301b]** (1) cefālar etmek revā mıdur?[4160] İmdi siz ne-şekl[4161] idersiñüz ben (2) daḫı sizden ziyāde iderüm dedi. Ol zamān[4162] ḳavaliyar[4163] eytdi: (3) Sinyor biz anda iken bu şeyler yoḳ idi.[4164] Esīr[4165] güzel (4) geçer idi eger şimdi oldı ise **[İ₂ 402]** bizüm buña rıżāmuz[4166] yoḳdur. (5) Bu aḥvāli yazar[4167] bildirürüz dedi.[4168] Andan yazup aḥvāllerin (6) bildürdiler.[4169] Bu kez[4170] kāfirlerüñ[4171] 'aḳlı[4172] başından gidüp ḳavaliyar[4173] (7) şöyle eziyyetde imiş deyü esīrlere ikrām idüp yalvarmaġa (8) başladılar. Barbaroşoya mektūb yazıñuz eziyyetimüz yoḳdur (9) eyü geçerüz[4174] deyü yalvarurlar idi.[4175] Esīrler daḫı tekrār (10) Ḫayre'd-dīn[4176] Paşaya mektūb yazup Ḥaḳ Te'ālā senüñ (11) eksüklügin bize göstermesün şimdi el-ḥamdü li'llāh eyyām-ı **[V 146a]** (12) devletiñüzde[41774178] eziyyetimüz yoḳdur hemān ṭūl-ı 'ömr ile mu'ammer (13) olasın[4179] deyü du'ālar eylediler. Ḫayre'd-dīn[4180] Paşa daḫı (14) ḳavaliyarları[4181] ṭaşdan çıḳardı. Şöyle oldı-ki kāfir (15) yaḳasında bir kāfir **[P 146a]** esīrine bir sille ursa **[İ₁ 302a]** (1) sāyir kāfirler aña du'ācı olup çekişürler idi[4182] ve derler (2) idi-kim bizüm Cezāyirde[4183] bu ḳadar esīrlerimüz vardur.[4184] Barbaroşo (3) bir

[4141] eyleyüp: P eyledi-ki
[4142] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[4143] poḫ: V herze
[4144] didükde: İ₂, V, P dedükde
[4145] vardiyandur: İ₁ vardiyandır
[4146] ḳavaliyarı: İ₂, V, P ḳabaliyarı
[4147] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ: -P
[4148] ḥużūrına: P ḥużūra
[4149] ḳavaliyar: İ₂, V, P ḳabaliyarı
[4150] Ḫayre'd-dīn: -P
[4151] idersin: P idersüñ
[4152] virmege: P virebilürsin
[4153] kādir: -P
[4154] olabilür: V olabilürsin, -P
[4155] Ḫayre'd-dīn: -P
[4156] emri-midir: V emri-mi-y-idi, P emri midür
[4157] vilāyetiñüzde: İ₂, V vilāyetleriñüzde
[4158] ṣusuz: İ₂, V, P ṣusız
[4159] gice gündüz ṣırtlarından degnek eksük olmamaḳsızın: -P
[4160] revā mıdur: -P
[4161] ne-şekl: P nice
[4162] ol zamān: P ol-zamān
[4163] ḳavaliyar: İ₂, V, P ḳabaliyar
[4164] bu şeyler yoḳ idi: -P
[4165] esīr: P esīrler
[4166] rıżāmuz: İ₁ rıżāmız
[4167] yazar: P yazup
[4168] dedi: P deyü
[4169] bildürdiler: V bildirdiler
[4170] bu kez: -İ₁, -İ₂, -V
[4171] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[4172] 'aḳlı: P 'aḳılları
[4173] ḳavaliyar: İ₂, V, P ḳabaliyar
[4174] geçerüz: İ₁, V geçeriz
[4175] yalvarurlar idi: -P
[4176] Ḫayre'd-dīn: -P
[4177] eyyām-ı devletiñüzde: -P
[4178] devletiñüzde: V devletiñde
[4179] hemān ṭūl-ı 'ömr ile mu'ammer olasın: -P
[4180] Ḫayre'd-dīn: -P
[4181] ḳavaliyarları: İ₂, V, P ḳabaliyarları
[4182] çekişürler idi: V, P çekişürlerdi
[4183] Cezāyirde: P Cezā'irde
[4184] vardur: P var

diyavolo herīfdür[4185] burada her ne olur ise[4186] ḫaber alur (4) deyü ḫavf iderler idi. Şimdi gelelüm bu yaña[4187] Ḥaḳ Teʿālā ḫavflarını ziyāde eyleye. (5) Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz[4188] ol ḳavaliyarlar[4189] (6) maʿan berāber zindānda bir Mayorkin perkende[4190] reʾīsi var idi. (7) Ḳavaliyarlara[4191] ḫizmet ider idi[4192] ammā ġāyet şeyṭān-ı (8) melʿūn[4193] idi. **[İ2 403]** Şöyle-ki cünūd-ı İblīs maḥv olsa īcādına (9) ḳādir bir laʿīn idi anı maḫṣūṣ ḳavaliyarlar[4194] bize[4195] ḫizmet (10) eylesün[4196] deyü Ḫayreʾd-dīn[4197] Paşadan curnaṭa ile yanlarına (11) almışlar idi. Ġāyet muḳallid kişi[4198] olmaġla kāfirleri egler idi. (12) Aṣlında ḳorṣan idi Ḫayreʾd-dīn Paşanuñ Cicelde (13) inşā eyledügi mezeġalerenüñ ibtidā[4199] seferi idi.[4200] Bunları[4201] almış[4202] (14) idi. Yigirmi dört banḳ bir perkendesi var idi daḫı[4203] (15) iki yüz[4204] elli kāfiri var idi. Ḥattā alduḳları zamān **[İ1 302b]** (1) perkendenüñ içinde elli altmış Şirşelli Müslümān esīri (2) çıḳdı idi. Şöyle-ki nāmlı ḳorṣan idi. ʿArab yaḳası[4205] (3) ḳoṣṭaların[4206] yaḳmış yandurmış idi ve çoḳ kerre tekneler (4) anuñ içün maḫṣūṣ çıḳarlar idi. Ele getüremezlerdi (5) ʿāḳıbet vaḳti sāʿati geldükde Ḫayreʾd-dīn Paşa[4207] alup[4208] (6) götürmiş idi. İmdi felegin işi çoḳdur bir zamān (7) başlı başına tekne ṣāḥibi ḳapudan iken ṣoñra[4209] ḳavaliyarlarıñ[4210] (8) masḫarası oldı. Gemiciyān ḳavlince ḳom forma levanṭo (9) gelişine göre ḳullanmaḳ ister iş başaranıñdur.[4211] İmdi ol (10) Mayorkin reʾīsi bir gün ḳavaliyarlara[4212] eytdi: **[İ2 404]** Baña ne (11) virürsiñüz sizi aḳçesiz pulsuz[4213] ḳaçırayum Barbaroşoya (12) milyonlar ile[4214] aḳçe virüp daḫı ḳuvvetlendirseñüz[4215] mi[4216] gerek dedi. (13) Ḳavaliyarlar[4217] daḫı eytdiler: Eger[4218] sen bu eylügi[4219] bize[4220] idebilürseñ (14) Barbaroşoya virecegimüz üç milyon **[V 146b]** aḳçe saña (15) virüp ve altıña bir kere gemisi

[4185] herīfdür: İ1 herīfdir
[4186] olur ise: İ2, V, P olursa
[4187] şimdi gelelüm bu yaña: -İ1, -İ2, -V
[4188] Ḥaḳ Teʿālā ḫavflarını ziyāde eyleye ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[4189] ḳavaliyarlar: İ2 ḳabaliyarlar, V ḳabaliyarlarla, P ḳabaliyarlar ile
[4190] perkende: P perkendesi
[4191] ḳavaliyarlara: İ2, V ḳabaliyarlara
[4192] ḳavaliyarlara ḫizmet ider idi: -P
[4193] melʿūn: -P
[4194] ḳavaliyarlar: İ2, V, P ḳabaliyarlar
[4195] bize: P bizlere
[4196] eylesün: P etsün
[4197] Ḫayreʾd-dīn: -P
[4198] kişi: -İ1, -İ2, -V
[4199] aṣlında ḳorṣan idi Ḫayreʾd-dīn Paşanuñ Cicilde inşā eyledügi mezeġalerenüñ ibtidā seferi: -P
[4200] idi: -İ1, -P
[4201] bunları: İ2, V bunlarda, -P
[4202] almış: V alınmış, -P
[4203] idi yigirmi dört banḳ bir perkendesi var idi daḫı: -P
[4204] iki yüz: İ2 iki-yüz, -P
[4205] elli kāfiri var idi ḥattā alduḳları zamān perkendenüñ içinde elli altmış Şirşelli Müslümān esīri çıḳdı idi şöyle-ki nāmlı ḳorṣan idi ʿArab yaḳası: -P
[4206] ḳoṣṭaların: V ḳoşṭaların, -P
[4207] yaḳmış yandurmış idi ve çoḳ kerre tekneler anuñ içün maḫṣūṣ çıḳarlar idi ele getüremezlerdi ʿāḳıbet vaḳti sāʿati geldükde Ḫayreʾd-dīn Paşa: -P
[4208] alup: İ2 alduḳda, -P
[4209] götürmiş idi imdi felegin işi çoḳdur bir zamān başlı başına tekne ṣāḥibi ḳapudan iken ṣoñra: -P
[4210] ḳavaliyarlarıñ: İ2 ḳabaliyarlarıñ, V ḳabaliyarlaruñ, -P
[4211] masḫarası oldı gemiciyān ḳavlince ḳom forma levanṭo gelişine göre ḳullanmaḳ ister iş başaranıñdur: -P
[4212] ḳavaliyarlara: İ2, V, P ḳabaliyarlara
[4213] pulsuz: İ2 bulsız, V, P pulsız
[4214] ile: -İ1, -İ2, -V
[4215] ḳuvvetlendirseñüz: İ1 ḳuvvetlendirseñiz, P ḳuvvetlendürseñüz
[4216] mi: -İ1, -İ2
[4217] ḳavaliyarlar: İ2, V, P ḳabaliyarlar
[4218] eger: -İ1
[4219] eylügi: P işi
[4220] bize: -P

çekelüm[4221] dediler. Ol zamān[4222] **[İ₁ 303a]** (1) Mayorkin re’īsi daḫı pek ma‘ḳūl deyüp mekr-i (2) mel‘anetine[4223] başladı. Ol vaḳit[4224] beş altı biñ esīr var idi (3) hep el altından biribirlerine[4225] ḫaber virüp falāncı gün (4) baş ḳaldırup sizler Türklere muḳābil olup ṣavaş (5) üzre **[P 146b]** iken ben ḳavaliyarları[4226] ḳaçırabile-y-idüm.[4227] Eger nār-ı nūr (6) yardım idüp bütün Türkleri ḳırup Cezāyiri[4228] żabṭ[4229] (7) idebilürseñüz ne güzel ve illā bir şeyi idemezseñüz (8) yine esīrlik elde birdür[4230] esīre firār etmek ile bir şeyi (9) lāzım gelmez.[4231] Hemān nār-ı nūr devletinde bolay-kim[4232] ḳavaliyarları[4233] (10) ḳaçırabildük.[4234] Eger dedigimüz[4235] olursa ben sizüñ[4236] (11) biriñizi-de burada ḳomam[4237] ḳavaliyarlar[4238] Barbaroşoya (12) virecekleri[4239] üç milyon aḳçeyi baña vireceklerdür.[4240] (13) Ben[4241] sizüñ[4242] biriñizi-de[4243] Cezāyirde[4244] ḳomam **[İ₂ 405]** deyü[4245] ol Mayorkin (14) re’īsi esīrlere böyle paṣa virdi.[4246] Anlar daḫı bu tedbīre (15) cümlesi[4247] rāżī oldılar. İmdi şarḳ cānibinde ḳal‘a **[İ₁ 303b]** (1) dedükleri belediñ żabcısı[4248] ol Mayorkin re’īsinüñ (2) ḳarındaşı idi. Añā mektūb yazup dedi-ki şöyle bir (3) tedbīr eyledük nār-ı nūr devletinde bolay-kim vücūda gele-y-idi. (4) İmdi mektūb vuṣūlında gerekdür ki bize falān ayuñ[4249] (5) falāncı gününde bize[4250] bir firḳate donadup tementüsüñ Marṣayı (6) Decāc nām mevżi‘aya gelüp bizi beklesün deyü mektūb[4251] (7) yazup ḥāżır[4252] eylemiş idi.[4253] ‘Urbāndan bir çaşıd[4254] tefaḫḫuşında (8) idi-ki kāġıdı el altından ḳal‘a żābıṭı[4255] olan ḳarındaşına (9) vuṣūl ide. İmdi Mayorkin re’īsi çaşıd aramaḳda (10) bizüm ḳışṣamuz[4256] ġazīler ser-firāzı Ġāzī Ḫayre’d-dīn[4257] Paşaya (11) gelsün. Meger[4258] kendi aḳrabāsından Maḥmūd Re’īs nāmında bir (12) şeh-bāz yigit var idi. Anı ol yigirmi beş ḳavaliyarlaruñ[4259] (13) üzerine vardiyan ḳomış idi. Şimdi[4260] ammā Ḫayre’d-dīn[4261] Paşa (14) bir gice rü’yā ‘āleminde gördigi **[P 147a]** yigirmi

[4221] çekelüm: İ1, İ2, V çekelim
[4222] ol zamān: P ol-zamān
[4223] mel‘anetine: -P
[4224] ol vaḳit: P ol-zamān
[4225] biribirlerine: İ2 biribirlerinden biribirine
[4226] ḳavaliyarları: İ2, V, P ḳabaliyarları
[4227] ḳaçırabile-y-idüm: İ1, P ḳaçırabile-y-idim
[4228] Cezāyiri: P Cezā’iri
[4229] żabṭ: İ2 ẓabṭ
[4230] birdür: İ1 birdir
[4231] gelmez: P olmaz
[4232] bolay-kim: -P
[4233] ḳavaliyarları: İ2, V, P ḳabaliyarları
[4234] ḳaçırabildük: V ḳaçırabile-y-idük
[4235] dedigimüz: P didigimüz
[4236] sizüñ: İ1, İ2 siziñ
[4237] ben sizüñ biriñizi-de burada ḳomam: -P
[4238] ḳavaliyarlar: İ2, V, P ḳabaliyarlar
[4239] Barbaroşoya virecekleri: -P
[4240] üç milyon aḳçeyi baña vireceklerdür: P baña üç mülyon aḳçe vireceklerdür
[4241] ben: P ben-daḫı
[4242] sizüñ: İ1, İ2 siziñ
[4243] biriñizi-de: P biriñüz bunda
[4244] Cezāyirde: -P
[4245] deyü: İ2 deyüp
[4246] virdi: İ2 verdi
[4247] bu tedbīre cümlesi: -P
[4248] żabcısı: P żabtı
[4249] mektūb vuṣūlında gerekdür ki bize falān ayuñ: -P
[4250] bize: -İ1, -İ2, -V
[4251] mektūb: İ2, V mektūbı
[4252] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır
[4253] eylemiş idi: P ḳılmışdı-ki
[4254] çaşıd: İ2 çaşut
[4255] żābıṭı: İ2 ẓabıṭı
[4256] ḳışṣamuz: İ2 ḳışṣamız
[4257] ġazīler ser-firāzı ġāzī Ḫayre’d-dīn: -P
[4258] meger: -İ1, -İ2, -V
[4259] ḳavaliyarlaruñ: İ2, V, P ḳabaliyarlaruñ
[4260] şimdi: -İ1, -İ2, -V
[4261] ammā Ḫayre’d-dīn: -P

beş dāne[4262] ṣamṣom (15) köpekleri-ki[4263] her biri merkeb mānendi meẕkūr[4264] ḳavaliyar- **[V 147a]** larıñ[4265] **[İ1 304a]** (1) üzerine **[İ2 406]** vardiyan olan Ḫayre'd-dīn Paşanuñ (2) aḳrabāsı[4266] ol[4267] Maḥmūd Re'īs-i derdmendi[4268] orṭaya alup (3) yaralamaḳ isterler. Ḫayre'd-dīn[4269] Paşa daḫı varup (4) anlaruñ elinden[4270] ol yigirmi beş kelbleriñ elinden[4271] ḫışımı[4272] Maḥmūd Re'īsi (5) ḳurtardı. Ol vaḳitde uyanup Ḫayre'd-dīn[4273] Paşa (6) ḳalḳdı lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā billāh'il-'aliyyi'l-'aẓīm (7) deyüp kendi[4274] kendüsine[4275] rü'yāyı ta'bīr idüp (8) eytdi: Bu rü'yā yaramaz[4276] rü'yāya beñzer ammā[4277] Allāhu Te'ālā (9) bolay-kim ḫayra[4278] tebdīl ide-y-idi[4279] deyü[4280] lā ya'lemu'l-ġaybe illā'llāh (10) bu rü'yānuñ gösterişi[4281] ol yigirmi beş kelbden murād ol[4282] yigirmi (11) beş ḳavaliyar[4283] kāfirleridür. İmdi bizüm vardiyan Maḥmūda (12) ol kāfirlerden[4284] bir żarar irişmek ola ammā yine bizüm elimüzden (13) def' ola bi-iẕni'llāhi[4285] Te'ālā[4286] dedi.[4287] Çün ṣabāḥ meẕkūr (14) Maḥmūd Re'īs 'ādet üzre her ṣabāḥ gelüp Ḫayre'd-dīn[4288] (15) Paşanuñ elin öper idi. Şimdi Ḫayre'd-dīn[4289] Paşa **[İ1 304b]** (1) Maḥmūduñ[4290] elinden ṭuṭup[4291] eytdi: Maḥmūd oġul Allāh ḫayırlar (2) iḥsān eyleye bu gice bir yaramaz rü'yā gördüm. Ol yigirmi (3) beş ḳavaliyar[4292] kāfirlerinden[4293] bir fitne ẓāhir olmaġa[4294] ḍalālet ider[4295] baḳar[4296] bir (4) ḫoşça[4297] baṣīret üzre olup daḫı **[İ2 407]** anlara[4298] meyl gösterüp (5) bolay-kim bir ḫaber alabileydüñ[4299] deyüp[4300] tenbīh eyledükde (6) vardiyan Maḥmūd daḫı zindāna varup yerinde oṭurup[4301] (7) andan iki elin yüzine ḳoyup gūyā bir 'aẓīm kasāveti (8) var yollu[4302] kāfir lisānınca Ḫayre'd-dīn[4303] Paşaya ṣomurdanup (9) söger idi ve der idi-kim[4304] senüñ şimdiye ḳadar ne ḫayrıñı (10) gördüm adımuzda[4305] aḳrabā[4306] olacaḳdur.[4307] Lākin eski meseldür (11) muḥibbī ṣādıḳı yegdür[4308]

[4262] dāne: İ1, İ2, P ṭāne
[4263] köpekleri-ki: V köpekler gibi, P köpekler
[4264] her biri merkeb mānendi meẕkūr: -P
[4265] ḳavaliyarlarıñ: İ2, V ḳabaliyarlarıñ, -P
[4266] üzerine vardiyan olan Ḫayre'd-dīn Paşanuñ aḳrabāsı: -P
[4267] ol: -İ1, -İ2, -V
[4268] derdmendi: P vardiyanı
[4269] Ḫayre'd-dīn: -P
[4270] anlaruñ elinden: -İ1, -İ2, -V
[4271] ol yigirmi beş kelbleriñ elinden: -P
[4272] ḫışımı: P aḳrabāsı
[4273] Ḫayre'd-dīn: -P
[4274] kendi: İ2 V, P kendü
[4275] kendüsine: P kendüye
[4276] yaramaz: P yaramazdur
[4277] rū'yāya beñzer ammā: -P
[4278] ḫayra: -P
[4279] ide-y-idi: İ2, P ide
[4280] deyü: -İ1, -İ2, -V
[4281] bu rū'yānuñ gösterişi: -P
[4282] ol: -İ1, -İ2, -V
[4283] ḳavaliyar: İ2, V, P ḳabaliyar
[4284] ol kāfirlerden: -P
[4285] bī-iẕni'llāhi: V bī-iẕn
[4286] bī-iẕni'llāhi Te'ālā: -P
[4287] dedi: P deyüp
[4288] Ḫayre'd-dīn: -P
[4289] Ḫayre'd-dīn: -P
[4290] Maḥmūduñ: V Maḥmūdıñ
[4291] ṭuṭup: P ṭutup
[4292] ḳavaliyar: İ2, V ḳabaliyar, P ḳabaliyarlaruñ
[4293] kāfirlerinden: -P
[4294] olmaġa: V olmaġla, P olmaḳla
[4295] ḍalālet ider: -İ1, -İ2, -V
[4296] baḳar: V baḳ, -P
[4297] ḫoşça: P eyüce
[4298] daḫı anlara: -P
[4299] alabile-y-üdüñ: İ2 alabile-y-idiñ
[4300] deyüp: P deyü
[4301] oṭurup: P oturdı
[4302] yollu: V yollı
[4303] Ḫayre'd-dīn: -P
[4304] der idi-kim: P dirdi-ki
[4305] adımuzda: P adımuz
[4306] aḳrabā: P aḳrabādur
[4307] olacaḳdur: -P
[4308] yegdür: İ1 yegdir

kişinüñ aḳrabāsından[4309] el-aḳrabāya (12) kel-‘aḳāribdür dedükleri ṣaḥīḥdür. Hemān bize oñma (13) bitme ḳapumdan **[P 147b]** gitme feḥvāsın ḳullandurur[4310] görmedügi (14) bilmedügi[4311] adamlara[4312] eyü manṣūblar virüp ri‘āyetler ider. (15) Bize eyü bolmış bir kāfir çobanluġı eyle ‘ömrimüz ifnā **[İ₁ 305a]** (1) olmaḳda[4313] deyü diline geleni Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ḥaḳḳında[4314] (2) gūyā Girütden Paşanuñ ḥaḳḳında[4315] söylemedük söz ḳomadı daḫı nihāyet (3) eytdi: Ḳocaduḳça kişinüñ ḫırṣı artar dedükleri (4) gerçekdür. Saña şu ḳavaliyarlar[4316] iki milyon aḳçe (5) virdiler ṣalıvirmedi.[4317] **[V 147b]** Yā bu deñiz ḥālidür kim bilür (6) senüñ-de başıña ne ḥāl gelür deyü bir miḳdār-da[4318] (7) ḳavaliyarlardan[4319] yaña söyleyüp sükūt oldı. Şimdi (8) ḳavaliyarlardan[4320] vardiyan Maḥmūd[4321] Re’īsüñ[4322] cevābların hep (9) diñlerler idi.[4323] **[İ₂ 408]** Biribirlerine baḳup āyā vardiyan (10) gerçekden Barbaroşodan cānı yanduġundan mı (11) söyler yoḫsa bizüm aġızımızı mı arar derler.[4324] Ammā (12) ḳavaliyarlar[4325] vardiyan Maḥmūd Re’īs ile ġāyet mizāc (13) alışdurmışlar[4326] idi. Şimdi ḳavaliyarlar[4327] ḳalḳup vardiyanuñ (14) yanına geldiler eytdiler: Sinyor Maḥmūd Re’īs bugün ġāyet (15) teḥevvüriñüz vardur[4328] ḫayr ola dediler. Ol zamān[4329] Maḥmūd Re’īs **[İ₁ 305b]** (1) eytdi: Ne olacaḳ Barbaroşo ile hep[4330] ġavġam hep sizüñ[4331] (2) içündür eytdüm.[4332] Bu ḳavaliyarlar[4333] nāz [u] na‘īmle perverde (3) olmışlar[4334] eyü mancalara alışmış[4335] adamlardur.[4336] Bunlar paṣaḳa (4) yesīrleri gibi degüldür[4337] baḳla ile mercümek ile olmazlar.[4338] (5) Bunlara hīç olmazsa haftada iki kerre[4339] et ṭavuḳ (6) balıḳ[4340] ta‘yīn ile yaḥūd[4341] yesünler içsünler bir ḥāl [u] yol (7) olınca yoḳ eger öbir yesīrler ne yerlerse anlarda anı (8) yesünler derseñ[4342] iki milyon aḳçelerin alda ḳap[4343] (9) ṣalıvir niçün-ki fanṭaziyye alup ölürlerse (10) saña żarar[4344] olmasun[4345] didüm.[4346] Sözüm diñlemedi bende eytdim:[4347]

[4309] muḥibbi ṣādıḳı yegdür kişinüñ aḳrabāsından: -P
[4310] ḳullandurur: İ₁, V ḳullandırır, P ḳullanur
[4311] görmedügi bilmedügi: -P
[4312] adamlara: İ₁, V ādemlere, -P
[4313] eyü manṣūblar virüp ri‘āyetler ider bize eyü bolmış bir kāfir çobanluġı eyle ‘ömrimüz ifnā olmaḳda: -P
[4314] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ḥaḳḳında: -P
[4315] Paşanuñ ḥaḳḳında: -İ₁, -İ₂, -V
[4316] ḳavaliyarlar: İ₂, V, P ḳabaliyarlar
[4317] ṣalıvirmedi: P ṣalıvirmedük
[4318] miḳdār-da: P miḳdār
[4319] ḳavaliyarlardan: İ₂, V, P ḳabaliyarlardan
[4320] ḳavaliyarlardan: İ₂ ḳabaliyarlardan, V, P ḳabaliyarlar
[4321] Maḥmūd: P Maḥmūddun
[4322] Re’īsüñ: -P
[4323] cevābların hep diñlerler idi: P hep bu cevābları diñlerdi
[4324] derler: İ₂, V, P dediler
[4325] ḳavaliyarlar: İ₂, V, P ḳabaliyarlar
[4326] alışdurmışlar: İ₁, İ₂ alışdırmışlar
[4327] ḳavaliyarlar: İ₂, V, P ḳabaliyarlar
[4328] vardur: İ₂, V, P var
[4329] ol zamān: P ol-zamān
[4330] hep: -İ₁, -İ₂, -V
[4331] sizüñ: İ₁ siziñ
[4332] eytdüm: P eytdim
[4333] ḳavaliyarlar: İ₂, V, P ḳabaliyarlar
[4334] olmışlar: P olmış
[4335] eyü mancalara alışmış: -P
[4336] adamlardur: İ₁, İ₂ ādemlerdür
[4337] degüldür: -İ₂, -V
[4338] bunlar Paṣaḳa yesīrleri gibi degüldür baḳla ile mercümek ile olmazlar: -P
[4339] kerre: P kez
[4340] balıḳ: İ₂, V baluḳ
[4341] yaḥūd: -İ₁, -İ₂, -V
[4342] yesünler içsünler bir ḥāl [u] yol olınca yoḳ eger öbir yesīrler ne yerlerse anlarda anı yesünler derseñ: -P
[4343] ḳap: P ḳapuvir
[4344] żarar: İ₂ ẓarār, V żarār
[4345] ṣalıvir niçün-ki fanṭaziyye alup ölürlerse saña żarar olmasun: -P
[4346] didüm: V, P dedüm
[4347] eytdim: -İ₁, -İ₂, -V

(11) Fanṭaziyye alup[4348] eger[4349] ḳaçarlarsa bile muḳayyed olmayam dedim.[4350] (12) Hemān benden yaña ḥavā ḫoş başıñızıñ[4351] tedārükin (13) göriñ[4352] eger[4353] Barbaroşo sizden biñ milyon aḳçe (14) alsa çıḳarup[4354] **[İ₂ 409]** baña bir aḳçe virmez ammā eger Allāh (15) size **[P 148a]** yol virüp selāmete giderseñüz lā-büdd **[İ₁ 306a]** (1) bize[4355] şu adam[4356] bize[4357] eyülük eytdi[4358] deyü umaram-ki unutmaz- (2) sıñuz dedi. Ol zamān[4359] ḳavaliyarlar[4360] biribirine (3) eytdiler: Gördiñüz mi işimüz rāṣtdur[4361] vardiyanda (4) bizden yaña oldı deyü yigirmi beş ḳavaliyarıñ[4362] (5) her birisi vardiyana birer[4363] dürlü armaġan virdi. (6) Şöyle-ki kemāl-i mertebe vardiyana taṣdīḳ eylediler. (7) Andan eytdiler: Bizi[4364] senüñ böyle ma‘ḳūl adam[4365] (8) olduġuñ bilmedük az ḳaldı seni bugünde yarında (9) murādımuz[4366] kāmil eylemek idi. Çünki sen bize bu eylügi eyledüñ (10) işimüz rāṣ gelüp beledimüze varduḳda **[V 148a]** saña ide- (11) cegimüzi[4367] eylügi[4368] biz bilürüz dediler.[4369] Lākin senden ricāmuz budur ki (12) şu[4370] mektūbı alursıñda[4371] bir ‘Arab eli-y-ile ḳal‘a żābıṭına[4372] (13) gönderürsüñ. Ol daḫı[4373] bize firḳaṭa gönderür (14) dediler. Şimdi mektūbı vardiyan Maḥmūd[4374] Re’īsüñ[4375] eline (15) virdiler ki çaşıd yedi-y-ile ḳal‘aya göndere. Pes imdi **[İ₁ 306b]** (1) vardiyan Maḥmūd Re’īs mektūbı alup ṭoġru Ḫayre’d-dīn[4376] (2) Paşanuñ yanına gelüp ol mektūbı virüp[4377] aḥvāl[4378] ne (3) yüzden olduġuñ[4379] ve kāfirlere ne-şekl dil döküp **[İ₂ 410]** (4) kendüsin[4380] inandurduġuñ[4381] bir bir naḳl[4382] [u] beyān eyledi. (5) Ḫayre’d-dīn[4383] Paşa daḫı ol sā‘at ḳalḳup ġāziyān ile (6) zindānlara gezüp esīrlerüñ[4384] ikisin birer[4385] pıranḳaya (7) ṭaḳdı[4386] ve yaṭaḳların arayup vāfir dimür ḳaṭ‘ idecek (8) ālāt daḫı çoḳ[4387] bıçaḳ pala pinyol ṭabancalı[4388] ṣilaḥlar[4389] buldılar.[4390] Hep (9) eski vardiyanlaruñ boyunların urup müceddeden yeñi (10) vardiyanlar naṣb eyledi. **[P 148b]** Niçün arayup teftīş eylemez- (11) siñüz[4391] deyü ve cümle

[4348] fanṭaziyye alup: -P
[4349] eger: -İ₂
[4350] dedim: -İ₁, V, P dedüm
[4351] başıñızıñ: V başıñuzıñ, P başıñuz
[4352] göriñ: İ₂ göriñüz
[4353] eger: -İ₁, -İ₂, -V
[4354] çıḳarup: -P
[4355] bize: -P
[4356] adam: İ₁, İ₂, V ādem
[4357] bize: -İ₁, -İ₂, -V
[4358] eytdi: İ₂, V etdi
[4359] ol zamān: P ol-zamān
[4360] ḳavaliyarlar: İ₂, V, P ḳabaliyarlar
[4361] rāṣtdur: İ₁ rāṣddır, V, P raṣdur
[4362] ḳavaliyarıñ: İ₂, V ḳabaliyarıñ, P ḳabaliyaruñ
[4363] birer: İ₂, V bir
[4364] bizi: V biz
[4365] adam: İ₁ ādem
[4366] murādımuz: -İ₁, -İ₂
[4367] idecegimüzi: P idecegimüz
[4368] eylügi: -İ₁, -İ₂, -V
[4369] dediler: -P
[4370] şu: P şol
[4371] alursıñda: P alup
[4372] żābıṭına: İ₂ ẓābıṭına
[4373] ol daḫı: İ₂, P ol-daḫı
[4374] Maḥmūd: P Maḥmūduñ
[4375] Re’īsüñ: -P
[4376] Ḫayre’d-dīn: -P
[4377] ol mektūbı virüp: -P
[4378] aḥvāl: P aḥvāli
[4379] olduġuñ: İ₁, İ₂ olduġın
[4380] ne yüzden olduġuñ ve kāfirlere ne-şekl dil döküp kendüsin: -P
[4381] inandurduġuñ: İ₁, İ₂ inandurduġın, -P
[4382] naḳl: -P
[4383] Ḫayre’d-dīn: -P
[4384] esīrlerüñ: İ₁, İ₂ esīrleriñ
[4385] birer: V, P bir bir
[4386] ṭaḳdı: P ṭaḳup
[4387] çoḳ: -İ₁, -İ₂, -V
[4388] bıçaḳ pala pinyol ṭabancalı: -P
[4389] ṣilaḥlar: -İ₁, -İ₂, -V
[4390] buldılar: P buldı
[4391] eylemezsiñüz: P etmezseñüz

vardiyanlaruñ[4392] üzerine ḫışımı olan (12) Maḥmūd Re’īsi vardiyan başı eyledi. Andan ol yigirmi (13) beş ḳavaliyarlarıñ[4393] ikisin birer ağır pıranḳaya ṭaḳup (14) şol mertebe esīrleri ḥıfẓ [u] ḥırāset eylediler ki (15) ancaḳ olur[4394] ve[4395] ol fesād başı olan Mayorkin **[İ₁ 307a]** (1) re’īsinüñ boynun urdı. Andan[4396] bir papas getürüp (2) Ḫayre’d-dīn Paşa[4397] ol ḳavaliyarlarıñ[4398] ḳal‘a żābṭına (3) gönderecekleri[4399] yazduḳları firḳaṭa ḫuṣūṣı-çün[4400] mektūbı oḳutdı. (4) Mefhūm [u] ma‘lūm olduḳda[4401] Ḫayre’d-dīn[4402] Paşa bir çaşıd (5) ‘Arab[4403] bulup eline yigirmi otuz altun virüp eytdi: (6) İsterem-ki[4404] şu kāġıdı alup[4405] ḳal‘a **[İ₂ 411]** żābıṭı olan (7) ḳapudana getürüp viresin eger saña dirse[4406] (8) bu kāġıdı kim virdi dirse sen[4407] di-ki[4408] ben bir faḳīru’l-ḥāl ve kesirü’l- (9) ‘ıyāl kimseyem. Bir gün zindān öñünden geçerken bir esīr (10) kāfiri baña dedi ki sen bir[4409] ġarīb adama[4410] beñzersin al (11) şu mektūbı var ḳal‘a żābcısına[4411] götür. Saña biraz (12) dünyālıḳ vireyüm dedi. Bende aḳçe ḳuvveti-y-ile mektūbı[4412] (13) aldum[4413] geldüm[4414] dedi. **[V 148b]** Ol-vaḳit ‘Arab daḫı kāġıdı alup ḳal‘a żabṭına götürdi.[4415] Ol[4416] ḳal‘a żābcısı daḫı baḳdı-ki[4417] (14) kāġıd ḳarındaşından dimiş-ki nār-ı nūruñ eyyām-ı nuḥūsetlerinde (15) ḳavaliyarları[4418] ḳaçırmaḳ içün bir[4419] tedbīr eyledük. Bize **[İ₁ 307b]** (1) falāncı güni[4420] ayuñ falāncı[4421] falāncı[4422] gününde[4423] Tementüsüñ iç yüzünde[4424] (2) Marṣayı Decācuñ[4425] falān[4426] ḳoltuġında[4427] olmaḳ üzre firḳaṭa gelüp bizi (3) beklesün. Eger nār-ı nūr mandolozuñ himmeti-y-ile[4428] işimüz (4) rāṣ gelürse Barbaroşoya virecekleri üç **[P 149a]** milyon (5) aḳçeyi bize virüp[4429] gerek bunda-daḫı[4430] hem altıma bir gere gemisi çekseler gerek (6) aḳçenüñ[4431] nışfın saña vireyüm hemān firḳaṭaya ḥāżır[4432] idüp (7) ol gün ol sā‘atde[4433] ẕikr eyledigimüz yerde bulunsun (8)

[4392] vardiyanlaruñ: İ1, İ2 vardiyanlarıñ
[4393] ḳavaliyarlarıñ: İ2, V ḳabaliyarlarıñ, P ḳabaliyarlaruñ
[4394] şol mertebe esīrleri ḥıfẓ ve hirāset eylediler ki ancaḳ olur: -P
[4395] ve: P andan
[4396] andan: P ve
[4397] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[4398] ḳavaliyarlarıñ: İ2, V ḳabaliyarlarıñ
[4399] gönderecekleri: -İ1, -İ2, -V
[4400] yazduḳları firḳaṭa ḫuṣūṣı-çün: -P
[4401] olduḳda: P olınca
[4402] Ḫayre’d-dīn: -P
[4403] çaşıd ‘Arab: P ‘Arab çaşıd
[4404] isterem-ki: -P
[4405] alup: -P
[4406] dirse: -P
[4407] dirse sen: -İ1, -İ2, -V
[4408] di-ki: V, P de-ki
[4409] bir: -İ2, -V, -P
[4410] adama: İ1, V ādeme
[4411] żābcısına: P żabṭına
[4412] mektūbı: -P
[4413] aldum: İ2, V alup
[4414] aldum geldüm: P alup geldim
[4415] ol-vaḳit ‘Arab daḫı kāġıdı alup ḳal‘a żabṭına götürdi: -İ1, -İ2, -V
[4416] ol: -P
[4417] baḳdı-ki: P baḳup bildi-ki
[4418] ḳavaliyarları: İ2, V, P ḳabaliyarları
[4419] bir: V bu
[4420] güni: -V, -P
[4421] ayuñ falāncı: İ2 falāncı ayuñ
[4422] falāncı: -İ1, -V, -P
[4423] gününde: P güni
[4424] Tementüsüñ iç yüzünde: -P
[4425] decācuñ: İ1, İ2 decācıñ
[4426] falān: P falāncı
[4427] ḳoltuġında: İ2, V ḳolṭuġında
[4428] nār-ı nūr mandolozuñ himmeti-y-ile: -P
[4429] bize virüp: P baña virseler
[4430] gerek bunda-daḫı: -İ1, -İ2, -V
[4431] hem altıma bir gere gemisi çekseler gerek aḳçenüñ: -P
[4432] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır
[4433] idüp ol gün ol sā‘atde: -P

ṣaḳınup[4434] iḥmāl etmeyesin. Zīrā bu[4435] kelle[4436] pāzārlıġıdur [4437] (9) gönder[4438] dimiş. Ol zamān ḳal‘a żābcısı[4439] daḫı redd-i cevābın[4440] (10) yazup ve ‘Arabuñ eline vāfir dünyālıḳ **[İ2 412]** virüp varındı[4441] (11) göreyüm seni bu kāġıdı[4442] ḳarındaşıma vuṣūl eyle deyüp[4443] (12) kendi daḫı firḳaṭa tedārükünde oldı. Ḥāṣıl-ı kelām firḳaṭayı (13) ḥāżır[4444] idüp[4445] ol maḥall-i merḳūma gönderdi. ‘Arab daḫı (14) mektūbı getürüp Ḫayre’d-dīn[4446] Paşaya[4447] eline[4448] verdi.[4449] Ol-daḫı yine[4450] papası çaġırup (15) kāġıdı[4451] oḳutdı. Dimiş-ki benüm ḳarındaşum ‘Arab yedi-y-ile **[İ1 308a]** (1) gönderilen[4452] mektūb[4453] gelüp vuṣūl[4454] olup[4455] mefhūm [u] (2) ma‘lūmımuz olmışdur ola-ki[4456] murād eylediñüz. Tedbīr bolay-kim (3) nār-ı nūr devletinde vücūda gelmesi[4457] āsān ola-y-ıdı[4458] (4) firḳaṭa ḫuṣūṣı-çün elem üzre olmayasız.[4459] Ol ẕikr (5) eylediñüz va‘de-i merḳūmede firḳaṭa ol maḥall[4460] [u] mevżı‘ada (6) bulınmalıdur. Hemān sen ol iş üzre[4461] ḥüccet idesin (7) güzel tedbīrdür nār-ı nūr size yardım eyleye[4462] dimiş. (8) Ḫayre’d-dīn[4463] Paşanuñ isem[4464] tīġ-ı āteş-tābı nār-ı nūruñ[4465] (9) himmetinden evvel yetişüp[4466] ḳarındaşınuñ ṭurp gibi boynun (10) uçurdı. Müslümān vardiyanlarına bile şeḥāmeti (11) ṭoḳunup cām-ı memātdan içdiler ve esīrlere daḫı birer (12) terāḳḳī dimür ziyāde uruldı.[4467] Şimdi gelelüm-ki[4468] Ḫayre’d-dīn[4469] (13) Paşa merḥūmuñ ferāset [u] kiyāsetine vaḳtā ki[4470] ḥisāb eyledi. (14) Vaḳtā ki[4471] ol terkīm firḳaṭasınuñ **[İ2 413]** ḳal‘adan çıḳup ol maḥall-i (15) merḳūma geleceklerine bir[4472] beş **[V 149a]** altı[4473] gün ḳalaraḳ Ḫayre’d-dīn[4474] **[İ1 308b]** (1) Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[4475] bir yörük[4476] firḳaṭa donadup (2) gönderdi. Gör ḥikmeti sen kim[4477] ol-ki ḳavaliyarları[4478] ḳaçırmaġa (3) gelen tekne henūz ol terkīm yerine yaṭup tekneyi baġlarken (4) Cezāyirden[4479] anuñ içün[4480] çıḳan

[4434] ẕikr eyledigimüz yerde bulunsun ṣaḳınup: -İ2, P
[4435] iḥmāl etmeyesin zīrā bu: -P
[4436] kelle: -P
[4437] pāzārlıġıdur: İ1 pāzārlıġıdır, -P
[4438] gönder: -İ1, -İ2, -V
[4439] zamān ḳal‘a żābcısı: -P
[4440] cevābın: İ2, V cevābuñ
[4441] varındı: P eytdi
[4442] kāġıdı: P mektūbı
[4443] deyüp: P deyü
[4444] ḥāżır: İ2, V ḥāẕır
[4445] tedārükünde oldı ḥāṣıl-ı kelām firḳaṭayı ḥāżır idüp: -P
[4446] Ḫayre’d-dīn: -P
[4447] Paşaya: V, P Paşanuñ
[4448] eline: -İ1, -İ2
[4449] verdi: İ2, V, P virdi
[4450] ol-daḫı yine: -İ1, -İ2, -V
[4451] kāġıdı: P mektūbı
[4452] ‘Arab yedi-y-ile gönderilen: -P
[4453] mektūb: P mektūbuñ
[4454] vuṣūl: P vāṣıl
[4455] olup: P oldı
[4456] mefhūm-ı ma‘lūmımuz olmışdur ola-ki: -P
[4457] gelmesi: P gele-y-idi
[4458] āsān ola-y-ıdı: -P
[4459] ḫuṣūṣıçün elem üzre olmayasız: -P
[4460] va‘de-i merḳūmede firḳaṭa ol maḥall: -P
[4461] sen ol iş üzre: -P
[4462] güzel tedbīrdür nār-ı nūr size yardım eyleye: -P
[4463] Ḫayre’d-dīn: -P
[4464] isem: P ise
[4465] nūruñ: İ2 nūrıñ
[4466] yetişüp: P irüşüp
[4467] uruldı: P oldı
[4468] gelelüm-ki: İ1 gelelim-ki
[4469] gelelüm-ki Ḫayre’d-dīn: -P
[4470] merḥūmuñ ferāset [u] kiyāsetine vaḳtā ki: -P
[4471] vaḳtā ki: -İ1, -İ2, -V
[4472] bir: -İ1
[4473] beş altı: P iki
[4474] Ḫayre’d-dīn: -P
[4475] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[4476] yürük: P yügrük
[4477] sen kim: İ2, V, P sen-kim
[4478] ḳavaliyarları: İ2, V, P ḳabaliyarları
[4479] Cezāyirden: P Cezā’irden
[4480] anuñ içün: -P

tekne görünüp bi-iẕn-i Ḫudā (5) ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā[4481] varup başdırup cümlesin esīr (6) eylediler. Yüz seksen beş kāfiri var idi. Yedege **[P 149b]** ṭaḳup (7) onuncı güni Cezāyire[4482] gelüp dāḫil oldılar. Ol zamān[4483] Ḫayred- (8) dīn[4484] Paşa ḳavaliyarlara[4485] istihzā yüzünden ḫaber gönderdi-ki (9) ḥāżır[4486] olsunlar gitmege[4487] anları götürecek firḳaṭa yol (10) yañılmış anlaruñ[4488] terkīm etdükleri[4489] yire[4490] yanaşmayup bu araya (11) gelmiş deyü ḳavaliyarlar[4491] daḫı redd-i cevāb içün ḫaber gönder- (12) diler ki[4492] sinyor ṣaġ olsun. İnşā’llāh istedüginden (13) ziyāde baḥāmuzı virüp gögsümizi gererek vilāyetimüze (14) çıḳar giderüz[4493] venṭura anuñ imiş dediler. Şimdi Ḫayre’d-dīn[4494] (15) Paşa yigirmi ḳıṭ‘a güzīde[4495] tekne yaġlayup ḥāżırlanmaġa[4496] **[İ1 309a]** (1) başladı. Bu yaña[4497] ammā[4498] gelelüm-ki[4499] papada ḳavaliyarlaruñ[4500] aḥvāli işidilüp **[İ2 414]** (2) şimdi Barbaroşo cümle[4501] ḳavaliyarlarıñ[4502] boyunların (3) ursa gerek imiş deyü söylendükde[4503] hemān papasları (4) Cezāyire[4504] uçurup üç milyon aḳçe ile ḳabaliyarları[4505] virüp[4506] ḳurtardılar. (5) Daḫı paṣaḳa[4507] yesīrlerinden[4508] ve sā’ir[4509] çoḳ esīr[4510] ḫalāṣ oldı.[4511] (6) Ol zamān Ḫayre’d-dīn[4512] Paşa daḫı[4513] tamām[4514] her şeylerin geregi (7) gibi düzüp ḥāżır[4515] [u] müḥeyyā olduḳda[4516] andan[4517] dīvān idüp (8) cümle ‘asākir-i[4518] ġāziyānı ḥużūra daḫı[4519] ‘ulemā [u] ṣulehāyı şeyḫ [u] (9) murābıṭları[4520] da‘vet etdükde[4521] cümlesi-y-ile[4522] vedā‘laşup[4523] (10) ve yerine yarar[4524] bir ḫalīfe naṣb idüp bir mübārek sā‘atde (11) ḳoca Ḫayre’d-dīn Paşa[4525] getür elin[4526] İslāmbol deyüp[4527] (12) çıḳup gitmedi.[4528] Şimdi[4529] muvāfıḳ eyyām-ıla ḳollanup[4530] (13) giderlerken üçünci gün[4531] Ṭırapana köfrezinde bir şehtiye (14) rāst gelüp[4532] Ḫayre’d-dīn[4533] Paşa daḫı[4534] yaḳın

[4481] ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā: -P
[4482] Cezāyire: P Cezā’ire
[4483] ol zamān: P ol-zamān
[4484] Ḫayre’d-dīn: -P
[4485] ḳavaliyarlara: İ2, V, P ḳabaliyarlara
[4486] ḥāżır: V, P ḥāẓır
[4487] gitmege: P gitmeye
[4488] anlaruñ: İ2 anlarıñ, -P
[4489] etdükleri: -P
[4490] yire: İ2, V yere, P yerine
[4491] ḳavaliyarlar: İ2, V, P ḳabaliyarlar
[4492] gönderdiler ki: P gönderdi-ki
[4493] giderüz: P gideriz
[4494] Ḫayre’d-dīn: -P
[4495] güzīde: -P
[4496] ḥāżırlanmaġa: V, P ḥāẓırlanmaġa
[4497] bu yaña: -İ1, -İ2, -V
[4498] ammā: -P
[4499] gelelüm-ki: İ1 gelelim-ki, -P
[4500] ḳavaliyarlaruñ: İ2, V, P ḳabaliyarlarıñ
[4501] cümle: -P
[4502] ḳavaliyarlarıñ: İ2, V, P ḳabaliyarlarıñ
[4503] söylendükde: -P
[4504] Cezāyire: P Cezā’ire
[4505] ile ḳabaliyarları: -İ1, -İ2, -V
[4506] virüp: -P
[4507] daḫı paṣaḳa: -P
[4508] yesīrlerinden: V yesīrinden: -P
[4509] ve sā’ir: -İ1, -İ2, -V
[4510] esīr: P kāfir
[4511] ḫalāṣ oldı: P ḳurtuldı
[4512] ol zamān Ḫayre’d-dīn: -P
[4513] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[4514] tamām: -P
[4515] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır
[4516] ḥāżır [u] müḥeyyā olduḳda: -P
[4517] andan: -İ1, -İ2, -V
[4518] cümle ‘asākir: -P
[4519] ḥużūra daḫı: -P
[4520] şeyḫ [u] murābıṭları: -P
[4521] etdükde: İ2 itdikde, V etdikde, P idüp
[4522] cümlesi-y-ile: İ2 cümlesi, P cümlesin
[4523] vedā‘laşup: P vedā‘ idüp
[4524] yarar: -İ1, -V, -P
[4525] ḳoca Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[4526] elin: P elüñ
[4527] deyüp: P deyü
[4528] gitmedi: İ1, V gitmede
[4529] gitmedi şimdi: -P
[4530] ḳollanup: -P
[4531] üçünci gün: -P
[4532] gelüp: İ2, V, P geldiler
[4533] Ḫayre’d-dīn: -P
[4534] daḫı: -İ1, -İ2, -V

bulınmaġla[4535] çaṭup (15) feṯḥ **[P 150a]** eylediler. Meger ol şehtiye Tūnusdan[4536] esīr kāfirleri **[İ₁ 309b]** (1) başup üç yüz[4537] kāfir olmaḳ üzre daḫı[4538] ḫazīneyi açup (2) ḳaçmışlar idi. Ḥadden bīrūn māl almışlar idi. Hep **[V 149b]** (3) Ḫayre'd-dīn Paşaya[4539] ġāzīlere[4540] naṣīb oldı ol-vaḳit[4541] Ḫayre'd-dīn[4542] (4) Paşa daḫı yigirmi pāre teknenüñ ġāzīlerinden ricā (5) idüp eytdi:[4543] Oġullar bu ġanīmet-i kübrāyı[4544] şevketlü pādişāhımuzuñ[4545] (6) sa'dinedür [4546] **[İ₂ 415]** cümleñizüñ iẕni-y-ile inşā'llāh pādişāhımuza (7) peşkeş çekerüz[4547] du'āsına maẕhar oluruz dedükde (8) cümle[4548] ġāziyān daḫı[4549] pek ma'ḳūl dediler. Andan muvāfıḳ eyyāmla bir gün[4550] Ḫayre'd-dīn Paşa (9) ol aradan Pirevezeye gelüp dāḫil oldılar. İmdi Pirevezenüñ (10) ḫalḳı Ḫayre'd-dīn Paşaya vāfir ta'ẓīm [u] tekrīm idüp (11) ḳudūmına şād oldılar. Meger Andiriya Doriya üç gün (12) olmış idi. Otuz altı pāre ḳadırġa ile Pireveze (13) limanından çıḳup[4551] gitmişler[4552] idi. Ḫayre'd-dīn Paşa daḫı (14) üç gün Pirevezede eglenüp ṣoñra çıḳup[4553] İslāmbola (15) geldiler ammā İslāmbola girürken[4554] böyle bir şenlik **[İ₁ 310a]** (1) şādımānlıḳ[4555] olmışdur ki[4556] ancaḳ olur. Sulṭān Süleymān Ḫan (2) ḥażretlerine öyle bir dārāt [u] iḥtişām ile bulışdı-ki[4557] vaṣf (3) olınmaz. Hemān üç yüz kāfirüñ omuzına[4558] bir bir kīse altun (4) Tūnus mālından olmaḳ üzre yolda alduġı[4559] kendünüñ (5) maḥṣūṣ Cezāyirden[4560] dönüp[4561] götürdügi hedāyeden mā'adā. (6) Ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne[4562] dirāz idelüm[4563] beyt-i şi'ir:[4564]

(7) Bu Ḫayre'd-dīn ḳuluñ geldi sen ol şāh-ı Süleymāna
(8) Saña lāyıḳ nemiz vardur ḳabūl eyle faḳīrāne

mışdāḳınca[4565] (9) ammā[4566] şevketlü Sulṭān Süleymān 'indinde **[İ₂ 416]** Ḫayre'd-dīn[4567] Paşanuñ (10) hediyesi[4568] Āṣaf bin Berḫeyar-veş maḳbūle geçüp ḥadden ziyāde[4569] bīrūn (11) ve ḳıyāsdan efzūn[4570] du'ālar idüp üç kerre ṣırtın ṣıġayup (12) kürk geydürdi[4571] ve rāviyān ḳavlince ol mübārek cāmi'-i (13) Süleymāniyenüñ **[P 150b]** ol vaḳtinde[4572] henüz bünyād-ı

[4535] bulınmaġla: P olmaġla
[4536] Tūnusdan: V, P Tūnusda
[4537] üç yüz: İ₂ üç-yüz
[4538] daḫı: P ve
[4539] Ḫayre'd-dīn Paşaya: -P
[4540] ġāzīlere: P ġāzīyanlara
[4541] ol-vaḳit: -İ₁, -İ₂, -V
[4542] Ḫayre'd-dīn: -P
[4543] eytdi: -P
[4544] kübrāyı: -İ₁, -İ₂, -V
[4545] şevketlü pādişāhımuzuñ: -P
[4546] sa'dinedür: İ₁ sa'dinedir, V sa'disinedür, -P
[4547] çekerüz: P çeküp
[4548] cümle: -İ₁, -İ₂, -V
[4549] ġāziyān daḫı: -P
[4550] muvāfıḳ eyyāmla bir gün: -İ₁, -İ₂, -V
[4551] Ḫayre'd-dīn Paşa ol aradan Pirevezeye gelüp dāḫil oldılar imdi Pirevezenüñ ḫalḳı Ḫayre'd-dīn Paşaya vāfir ta'ẓīm [u] tekrīm idüp ḳudūmına şād oldılar meger Andiriya Doriya üç gün olmış idi otuz altı pāre ḳadırġa ile Pireveze limanından çıḳup: -P
[4552] gitmişler: İ₂ gitmiş, -P
[4553] idi Ḫayre'd-dīn Paşa daḫı üç gün Pirevezede eglenüp ṣoñra çıḳup: -P
[4554] girürken: İ₂, V girür iken
[4555] şādımānlıḳ: -P
[4556] olmışdur ki: P eylediler ki
[4557] bulışdı-ki: P ḳavuşdılar ki
[4558] omuzına: P omuzlarında
[4559] yolda alduġı: -P
[4560] Cezāyirden: P Cezā'irden
[4561] dönüp: V düzüp, -P
[4562] ne: -P
[4563] idelüm: İ₁, V idelim
[4564] şi'ir: -P
[4565] mışdāḳınca: P feḥvāsınca
[4566] ammā: -İ₁, -İ₂, -V
[4567] Ḫayre'd-dīn: -P
[4568] hediyyesi: İ₂, V, P hedāyesi
[4569] ziyāde: -İ₁, -İ₂, -V
[4570] bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[4571] geydürdi: İ₁ geydirdi
[4572] vaḳtinde: V vaḳitde, P ol-zamān

esāsı[4573] ḳurulmış (14) idi. Dimek isterler ki[4574] ol cāmi‘-i şerīfi Sulṭān Süleymān (15) Ḫan ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān Ḫayre’d-dīn[4575] Paşanuñ ġazādan[4576] getürdügi **[İ1 310b]** (1) ġazā[4577] mālından[4578] yapıldı dirler.[4579] Andan Ḫayre’d-dīn[4580] Paşaya At (2) Meydānında Aḥmed Paşa Sarāyı ḳonaḳ döşenüp ta‘yīn [u] (3) ta‘yinātı virildi. Ammā vezīr-i a‘ẓam İbrāhīm Paşa Ḥaleb (4) ta‘bīrine gitmiş **[V 150a]** idi. Ḫayre’d-dīn[4581] Paşa Cezāyirden[4582] geldügi (5) zamān Āsitānede yoḳ idi. Vaḳtā ki ṣadr-ı a‘ẓam İbrāhīm (6) Paşa ḥażretleri ḳaçan Ḫayre’d-dīn Paşanuñ Cezāyirden (7) İslāmbola geldügin[4583] ḫaber alduḳda pek[4584] ziyāde te’essüf (8) çeküp şu[4585] ġāzī mücāhid Ḫayre’d-dīn[4586] Paşa ile dīdār (9) görişüp ḫayr du‘āsın almaduḳ[4587] deyü vāfir ḳasāvet (10) üzre iken ḫāṭırına bu geldi-ki āyā şevketlü ḥünkārıma (11) telḫīṣ eylesem Ḫayre’d-dīn[4588] Paşa ḳarındaşımı bu ṭarafa (12) göndere-y-idi-de **[İ2 417]** anuñla hem dīdār görişe-y-idük[4589] hem[4590] ne-ḳadar ise (13) müdebbir [u] umūr-dīde[4591] adamdur.[4592] Ya‘nī[4593] bilmedügimüz[4594] şeyleri (14) yine[4595] bize ta‘līm iderdi deyü şevketlü ḫünkāra telḫīṣ (15) eyledi. Ḫünkār daḫı bir cum‘a güni Ḫayre’d-dīn[4596] Paşaya **[İ1 311a]** (1) söyledi. Lālām İbrāhīm Paşa siz[4597] ġāzī lālāmla dīdār (2) görişmeklik-çün pādişāhāne-yi ḫüsrevānemden seni[4598] ricā (3) eylemiş ne-dersin dedükde Ḫayre’d-dīn[4599] Paşa daḫı ‘ale’r-re’s (4) ve’l-‘ayn fermān şevketlü[4600] ḥünkārumuñdur[4601] dedi. Andan sāniye (5) her levāzımātı daḫı[4602] ḳapusı bacası mīrīden düzülüp (6) daḫı Beşīr Aġa nāmında bir ḫādım ḳara aġa ta‘yīn olındı-ki (7) Ḫayre’d-dīn[4603] Paşaya nedīm olup kendülerin eglendire. Daḫı (8) ba‘żı[4604] devlete müte‘allıḳ olan umūrları[4605] ögrede. (9) Andan[4606] imdi ertesi gün Ḫayre’d-dīn[4607] Paşa çekdiri sefīnesine (10) dāḫil olup Mudanyaya çıḳdılar. Ol aradan ḳalḳup[4608] (11) dārāt [u] iḥtişām birle[4609] ḳalḳup[4610] ḳandasın Ḥaleb deyüp[4611] çekilüp[4612] (12) gitmekde.

[4573] esāsı: -P
[4574] dimek isterler ki: P dirler ki
[4575] Ḫān ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān Ḫayre’d-dīn: -P
[4576] ġazādan: -İ1, -İ2, -V
[4577] ġazā: -P
[4578] mālından: P māl ile
[4579] dirler: V derler
[4580] Ḫayre’d-dīn: -P
[4581] Ḫayre’d-dīn: -P
[4582] Cezāyirden: P Cezā’irden
[4583] Āsitānede yoḳ idi vaḳtā ki ṣadr-ı a‘ẓam İbrāhīm Paşa ḥażretleri ḳaçan Ḫayre’d-dīn Paşanuñ Cezāyirden İslāmbola geldügin: -P
[4584] pek: -P
[4585] şu: P şol
[4586] Ḫayre’d-dīn: -P
[4587] almaduḳ: P alamadıḳ
[4588] Ḫayre’d-dīn: -P
[4589] görişe-y-idük: P görüşüp
[4590] hem: -İ2
[4591] müdebbir [u] umūr-dīde: P umūr-dīde [u] müdebbir
[4592] adamdur: İ1, İ2 ādemdür
[4593] ya‘nī: İ2, V, P ba‘żı
[4594] bilmedügimüz: İ1, V bilmedigimüz, P bilmedügüm
[4595] yine: -P
[4596] Ḫayre’d-dīn: -P
[4597] siz: V sen
[4598] pādişāhāne-yi ḫüsrevānemden seni: -P
[4599] Ḫayre’d-dīn: -P
[4600] şevketlü: -P
[4601] ḥünkārumuñdur: V, P ḥünkārımuñ
[4602] sāniye her levāzımātı daḫı: -P
[4603] Ḫayre’d-dīn: -P
[4604] kendülerin eglendire daḫı ba‘żı: -P
[4605] umūrları: P şeyleri
[4606] andan: -İ1, -İ2, -V
[4607] imdi ertesi gün Ḫayre’d-dīn: -P
[4608] çekdiri sefīnesine dāḫil olup Mudanyaya çıḳdılar ol aradan ḳalḳup: -P
[4609] birle: P ile
[4610] ḳalḳup: -İ1, -İ2, -V
[4611] deyüp: P deyü
[4612] çekilüp: -P

Vaḳtā ki günlerde[4613] bir gün **[P 151a]** Ḥalebe vuṣūl olduḳda[4614] (13) vezīr-i aʿẓam daḫı[4615] İbrāhīm Paşa[4616] binüp Ḫayre'd-dīn[4617] Paşanuñ (14) taʿẓīmen ve tekrīmen[4618] istiḳbāline ḳarşu[4619] çıḳup biribirlerine (15) ḳarīb olduḳda ol aṭdan inüp vezīr daḫı aṭdan[4620] **[İ1 311b]** (1) inüp **[İ2 418]** ikisi maʿan[4621] berāber[4622] ṣarılup öpişdiler[4623] daḫı[4624] ḥāl [u] ḫāṭır (2) ṣorışdılar.[4625] Tekrār raḫşlara[4626] süvār olup[4627] aṭ başı berāber (3) muṣāḥabet iderek gelüp sarāya dāḫil oldılar daḫı[4628] vezīr (4) sarāyınuñ yanında maḥṣūṣ Ḫayre'd-dīn[4629] Paşa içün bir[4630] ḳonaḳ (5) döşenüp ḥāżır[4631] olındı[4632] ve[4633] şimdi Ḫayre'd-dīn[4634] Paşa **[V 150b]** ṣāḥib-i (6) devlet ile[4635] ʿaẓīm[4636] ḥażretleri-y-ile geregi gibi[4637] görişdiler.[4638] Andan sükkerī (7) ṭaʿāmlar çekilüp yenildi şükri dinildi. Andan bir cevāhir (8) ṭaş oṭurtma eger[4639] puṣatlu aṭ binek ṭaşına çekilüp (9) Ḫayre'd-dīn[4640] Paşa[4641] daḫı üzerine[4642] süvār olup[4643] rikābında (10) ṣaġlu ṣollu eli çevgenlü[4644] çavuşlar yürüyüp salṭanat[4645] [u] (11) dārāt birle[4646] ḳonaġa geldi. Ḥāṣıl-ı kelām[4647] ḳışşayı ne dirāz idelim (12) Ḫayre'd-dīn[4648] Paşa ṣāḥib-i devletle ḳırḳ gün Ḥalebde[4649] eglenüp (13) ẕevḳ [u] ṣafā eylediler.[4650] Şöyle-ki miʿmārlara varınca Ḫayre'd-dīn[4651] (14) Paşanuñ ʿaḳl [u] kiyāsetine taḥsīn eyleyüp[4652] andan iẕn-i (15) şehriyārı birle bir mübārek[4653] sāʿat[4654] feraḥ-fezāda[4655] vezīr-i aʿẓam ḥażretlerine **[İ1 312a]** (1) vedāʿ idüp Āsitāneye ṭoġru[4656] daʿvet-i ʿazīmet[4657] ʿavdet[4658] eyledi. (2) Andan[4659] yollarda her[4660] nereye ki uġradı-y-ısa[4661] fuḳarāya eṭʿıme idüp iḥsānlar (3) eyledi daḫı[4662] Ḳonyaya gelüp Monla Ḫünkārı **[İ2 419]** ziyāret eyledi.[4663] (4) Fuḳarāsına inʿām[4664] [u] iḥsānlar eyleyüp[4665] duʿālarına

[4613] günlerde: -P
[4614] olduḳda: P olduḳlarında
[4615] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[4616] İbrāhīm Paşa: -P
[4617] Ḫayre'd-dīn: -P
[4618] ve tekrīmen: -P
[4619] ḳarşu: -P
[4620] aṭdan: -P
[4621] ikisi maʿan: -P
[4622] berāber: P birbirleri-y-ile
[4623] öpişdiler: P öpüşdiler
[4624] daḫı: P andan
[4625] ḥāl [u] ḫāṭır ṣorışdılar: -P
[4626] raḫşlara: P raḫşlarına
[4627] süvār olup: P binüp
[4628] daḫı: P ve
[4629] vezīr sarāyınuñ yanında maḥṣūṣ Ḫayre'd-dīn: -P
[4630] bir: -P
[4631] ḥāżır: İ2, V, P ḥāẓır
[4632] olındı: P ḳaldılar
[4633] ve: -P
[4634] Ḫayre'd-dīn: -P
[4635] ile: -İ1, -İ2, -V
[4636] ʿaẓīm: -İ1, -İ2, -V
[4637] ḥażretleri-y-ile geregi gibi: -P
[4638] görişdiler: P görüşüp
[4639] eger: P igerlü
[4640] Ḫayre'd-dīn: -P
[4641] Paşa: P Paşadur
[4642] daḫı üzerine: -P
[4643] olup: P oldı
[4644] eli çevgenlü: -P
[4645] salṭanat: -P
[4646] birle: P ile
[4647] kelām: -İ1, -İ2, -V
[4648] ḳışşayı ne dirāz idelim Ḫayre'd-dīn: -P
[4649] Ḫalebde: -P
[4650] ẕevḳ [u] ṣafā eylediler: -P
[4651] Ḫayre'd-dīn: -P
[4652] eyleyüp: İ2, V, P eylediler
[4653] mübārek: -İ1, -İ2, -V
[4654] sāʿat: P sāʿatde
[4655] feraḥ-fezāda: -P
[4656] ṭoġru: -P
[4657] daʿvet-i ʿazīmet: -P
[4658] ʿavdet: -İ1, -İ2, -V
[4659] andan: -İ1, -İ2, -V
[4660] her: -İ2
[4661] uġradı-y-ısa: V uġradı ise
[4662] yollarda her nereye ki uġradı-y-ısa fuḳarāya eṭʿıme idüp iḥsānlar eyledi daḫı: -P
[4663] eyledi: İ2, V, P idüp
[4664] inʿām: -P
[4665] eyleyüp: P eyledi

maẓhar oldı.[4666] (5) Andan Burṣaya geldiler[4667] anda olan meşhūr[4668] Emīr Sulṭānı (6) ve sāyir selefden geçen pādişāhları daḫı pādişāh-zādeleri (7) hep yollu yolınca[4669] ziyāret eyleyüp rūḥları[4670] içün ḫatm-i (8) Ḳur'ān[4671] eyledi. Daḫı ṭalebe-yi 'ulūmdan olan fuḳarāları daḫı (9) eytāmları ve pivezen ḫātūnları[4672] gözedüp iḥsānlar[4673] (10) eyledi ammā Burṣadan ġāyet ḥaẓẓ eyledi.[4674] Niçün-ki mesīre- (11) gāh şehr-i mu'aẓẓam olmaġla[4675] bir ay miḳdārı anda eglenüp[4676] (12) ḳapluca ṣafāları eyledi daḫı[4677] dürlü meyvālar ekl eyledi. (13) Andan sürüp[4678] sālimīn [u] ġānimīn **[P 151b]** Āsitāne-yi[4679] sa'ādete[4680] (14) geldiler.[4681] Andan şevketlü Sulṭān Süleymān ḥażretlerine[4682] (15) bulışup[4683] devlete du'ālar eyledi[4684] ve ṣadr-ı a'ẓam vezīr **[İ1 312b]** (1) İbrāhīm Paşa ile nicesine görişüp ikrāmda bir vech-ile (2) ḳuṣūr ḳomaduġın ve ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn[4685] (3) ri'āyet [u] ḥürmet eyledügin naḳl[4686] [u] beyān eyledi. Pādişāh-ı (4) 'ālem daḫı vāfir ḥaẓẓ eyledi andan Ḫayre'd-dīn[4687] Paşaya (5) kürk ḳaftān geydirüp[4688] ḳapudan deryā eyledi. Şimdi ol-daḫı[4689] ve her umūr (6) üzerinde destūr-ı mükerrem müşīr-i mufaḫḫam **[V 151a]** niẓāmu'l-'ālem (7) eyledi.[4690] **[İ2 420]** Başladı ġayrı[4691] tersane-yi 'āmireye niẓām virüp (8) donanma düzüp gemiler münşī itmeklige[4692] şimdi[4693] şurū' eyledi.[4694] (9) Kāfiristān[4695] iḳlīmlerinde[4696] Barbaroşo Ḳıran Sinyora (10) ḳapudan paşa olmış dīdeler rūşen belālar mübāreki[4697] (11) deyü kāfirler ḳan ḳaşandılar. Andan Paşa[4698] Allāhu Te'ālā vehābetlerin (12) ziyāde eyleye. Andan ṣoñra başladı[4699] yabça yabça evvel (13) bahāra degin[4700] ḳadar[4701] donanmayı düzdi ḳoşdı. Vaḳtā ki elli altmış (14) ḳıṭ'a ḳadırġa çekdiri daḫı ba'żı sefāyin ḥāżır[4702] [u] müheyyā (15) eyledi.[4703] Kendinüñ daḫı Cezāyirden[4704] getürdügi yigirmi ḳıṭ'a[4705] **[İ1 313a]** (1) çekdiri ile[4706] ḥāṣıl cümlesi yetmiş seksen pāre (2) tekne olmaḳ üzre bir mübārek sā'atde Beşikṭaş (3) öñünden

[4666] du'ālarına maẓhar oldı: -P
[4667] geldiler: P gelüp
[4668] anda olan meşhūr: -P
[4669] daḫı pādişāhzādeleri hep yollu yolınca: -P
[4670] rūḥları: İ2 ruḥları
[4671] Ḳur'ān: İ2, V, P Ḳur'ānlar
[4672] eytāmları ve pīvezen ḫātūnları: -P
[4673] iḥsānlar: P iḥsān
[4674] eyledi: P eyleyüp
[4675] niçün-ki mesīregāh şehr-i mu'aẓẓam olmaġla: -P
[4676] eglenüp: -P
[4677] daḫı: P andan
[4678] dürlü meyvālar ekl eyledi. Andan sürüp: -P
[4679] Āsitāne: P İslāmbola
[4680] sa'ādete: -P
[4681] geldiler: P geldi
[4682] ḥażretlerine: P ḫan ile
[4683] bulışup: P buluşup
[4684] eyledi: İ2 eylediler
[4685] ikrāmda bir vechile ḳuṣūr ḳomaduġın ve ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[4686] naḳl: -P
[4687] Ḫayre'd-dīn: -P
[4688] geydirüp: P geydürüp
[4689] şimdi ol-daḫı: -İ1, -İ2, -V
[4690] ve her umūr üzerinde destūr-ı mükerrem müşīr-i mufaḫḫam niẓām'ul-'ālem eyledi: -P
[4691] ġayrı: -P
[4692] itmeklige: P etmege
[4693] şimdi: -İ1, -İ2, -V
[4694] şurū' eyledi: -P
[4695] Kāfiristān: P Kāfiristānlarda
[4696] iḳlīmlerinde: -P
[4697] dīdeler rūşen belālar mübāreki: -P
[4698] andan Paşa: -İ1, -İ2, -V
[4699] Allāhu Te'ālā vehābetlerin ziyāde eyleye andan ṣoñra başladı: -P
[4700] degin: -İ1, -İ2, -V
[4701] ḳadar: -P
[4702] ḥāżır: V, P ḥāẓır
[4703] eyledi: P eyleyüp
[4704] Cezāyirden: P Cezā'irden
[4705] ḳıṭ'a: P pāre
[4706] ile: -P

ḳalḳup Sarāyburnundan ṭaşra yola[4707] revāne (4) olup gitdiler. Şimdi[4708] muvāfıḳ bādla[4709] bir baş[4710] Misine cezīresine (5) geldiler.[4711] Anda bir ḳal‘a var idi ki[4712] adına[4713] Arçıla ḳal‘ası (6) dimekle ma‘rūf olan[4714] ḳal‘a idi. Ammā ġāyet zengīn vilāyet (7) idi.[4715] Ḫayre’d-dīn[4716] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[4717] ibtidā[4718] ol Arçıla (8) ḳal‘asın[4719] alup ‘askere yaġma itdürdi.[4720] Ol aradan[4721] (9) ḳalḳup Ḳızıllıḳ dimekle ma‘rūf olan ḳal‘ayı aldılar. **[İ2 421]** (10) Andan Anaboluyı aldılar ḥāṣıl ol eṭrāfları Ḫayre’d-dīn[4722] (11) Paşa ‘avn-i Ḥaḳ ile[4723] berbād [u] ḫarāba virdi.[4724] Gemilerde esīr (12) Müslümāndan çoḳ oldı. Ol zamān[4725] Ḫayre’d-dīn[4726] Paşa (13) ḳırḳ pāre mükemmel teknelere **[P 152a]** esīrleri ḳoyup daḫı bu ḳadar (14) māl ile İslāmbola yolladı.[4727] Cümlesi[4728] on altı biñ (15) esīr idi. Kendisi Ḫayre’d-dīn Paşa ḳırḳ pāre tekne **[İ1 313b]** (1) ile[4729] ḳaldı ve ol alduġı ḳal‘alarıñ on sekiz[4730] ḳal‘a (2) olmaḳ üzre[4731] miftāḥların devlete gönderdi ve şevketlü (3) Sulṭān Süleymān ḥażretlerine[4732] nāme yazup eytdi: (4) Şevketlü ḥünkārum[4733] du‘āñ berekātı-y-ıla ḫāk-i pāy-ı sa‘adete (5) on altı biñ esīr kāfir-ile dört yüz yigirmi beş (6) ṣanduḳ māl gönderilmişdür. Bu ḳulların du‘ādan ferāmūş (7) buyurmayasın tārīḫ-i nāmede[4734] inşā’llāhu Te‘ālā[4735] murād[4736] [u] (8) maḳṣūdımuz[4737] İspanya ḳoṣṭaların[4738] tā Sette Boġazına (9) varınca[4739] **[V 151b]** ġalbar-veş[4740] alayup ṣıyırtmamuz emr-i muḳarrerdür (10) deyüp[4741] nāmesin ḫatm eylemiş.[4742] Şimdi ḳırḳ pāre teknedür[4743] (11) günlerde[4744] bir gün Āsitāneye varduḳlarında[4745] nāmedür[4746] Sulṭān (12) Süleymān ḥażretlerine[4747] vuṣūl olup mefhūm [u] ma‘lūm olduḳda (13) hemān Ḫayre’d-dīn[4748] Paşaya muḥabbeti bir iken biñ oldı. Zīrā (14) ba‘żı münāfıḳān **[İ2 422]** ḥased yüzünden Ḫayre’d-dīn Paşanuñ (15) ḥaḳḳında[4749] söylemişler idi-ki[4750] şevketlü pādişāhımuz bu bābda **[İ1 314a]** (1) ġāyet tīzlik eyledi[4751] bir iżbandud[4752] gidisine donanma (2) virüp ḳapudan paşa

[4707] yola: -P
[4708] şimdi: -P
[4709] bādla: İ2, V, P bādile
[4710] bir baş: -İ1, -P
[4711] geldiler: P gelüp
[4712] idi ki: İ2, V idi-ki
[4713] bir ḳal‘a var idi ki adına: -P
[4714] olan: -İ1, -İ2, -V
[4715] idi: -V
[4716] idi ammā ġāyet zengīn vilāyet idi Ḫayre’d-dīn: -P
[4717] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[4718] ibtidā: -İ2
[4719] ol Arçıla ḳal‘asın: -P
[4720] itdürdi: İ2 etdirdi
[4721] ol aradan: P andan
[4722] Ḫayre’d-dīn: -P
[4723] ile: P birle
[4724] virdi: P eyledi
[4725] ol zamān: P ol-zamān
[4726] Ḫayre’d-dīn: -P
[4727] daḫı bu ḳadar māl ile İslāmbola yolladı: -P
[4728] cümlesi: P cümle
[4729] kendisi Ḫayre’d-dīn Paşa ḳırḳ pāre tekne ile: P ve bunca māl ile İslāmbola gönderüp kendi Temāşālıḳda
[4730] ḳal‘alarıñ on sekiz: P on sekiz ḳal‘alaruñ
[4731] ḳal‘a olmaḳ üzre: -P
[4732] Sulṭān Süleymān ḥażretlerine: P ḥünkāra
[4733] ḥünkārum: İ2 ḥünkārım
[4734] tārīḫ-i nāmede: -P
[4735] Te‘ālā: -P
[4736] murād: P murādımuz
[4737] maḳṣūdımuz: -P
[4738] ḳoṣṭaların: İ2 ḳoşaşaṭaların, V ḳoşṭaların
[4739] varınca: P degin
[4740] ġalbarveş: P ġırbalveş
[4741] deyüp: P deyü
[4742] eylemiş: P etmiş
[4743] teknedür: İ1 teknedir, P tekne
[4744] günlerde: -P
[4745] varduḳlarında: P varup
[4746] nāmedür: İ1 nāmedir
[4747] ḥażretlerine: -P
[4748] Ḫayre’d-dīn: -P
[4749] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ḥaḳḳında: -P
[4750] söylemişler idi-ki: P söyleyüp
[4751] eyledi: P idüp
[4752] iżbandud: İ2 iẓbandud

eyledi. Ol evvelden daḫı[4753] bir şeyi degül (3) iken kimseye ser-fürū‘[4754] ḳılmaz idi. Bā-ḫuṣūṣ-ki şimdi[4755] bu ḳadar (4) donanmaya mālik oldı. Anuñ[4756] bir baş gidecegi Cezāyirdür (5) deyü[4757] vāfir ḥaḳḳında ḳīl [u] ḳāl olınmış idi.[4758] Vaḳtā ki on (6) altı biñ esīr ile dört yüz yigirmi beş ṣanduḳ (7) aḳçe Āsitāneye varduḳda erbāb-ı nifāḳuñ yüzleri ḳara (8) olup sernigūn oldılar. Andan Sulṭān Süleymān daḫı[4759] ḥażretleri (9) Ḫayre’d-dīn[4760] Paşaya dest-i[4761] ḫaṭṭ-ı hümāyūn yazup ḳırlanġıç (10) teknesi-y-ile **[P 152b]** temāṣālıġa gönderdi. Mażmūnı bu idi-ki (11) sensin-ki lālām ġāzī Naṣre’d-dīn[4762] Paşa ba‘de’s-selāmdan (12) ṣoñra pādişāhāne-yi ḫüsrevāneme gönderilen on altı (13) biñ esīr ile dört yüz yigirmi beş ṣanduḳ aḳçe (14) nāme mūcibince gelüp vuṣūl bulmışdur. Berekāt virsün[4763] (15) Ḥaḳ Te‘ālā seni a‘dā-yı liyām üzerine[4764] manṣūr [u] muẓaffer **[İ1 314b]** (1) eylesün deyüp[4765] ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūnın[4766] ḫatm eylemiş. (2) Ḫayre’d-dīn[4767] Paşa daḫı temāşālıḳdan ḳalḳup[4768] ḳırḳ pāre tekne ile[4769] olmaḳ (3) üzre lenger-endāzların alup yola revāne[4770] oldılar. Muvāfıḳ **[İ2 423]** bād-ile[4771] (4) Sardinya üzerine geldiler. Anda daḫı çoḳ ġazā-yı ekber eylediler.[4772] (5) Şimdi Cezāyir[4773] semtine ṭoġru ḳollanup[4774] giderler iken bir ḳaba (6) ḳacaġa[4775] ṣıġışmaz[4776] baṭı rūzigārı bunları ḳaṭ öñüne (7) eyleyüp gelmediler. İllā Beñzerd limanına gelüp dāḫil oldılar. (8) Ol zamān[4777] Ḫayre’d-dīn[4778] Paşa kendi[4779] kendüsine[4780] eytdi: (9) Yā ilāhe’l-‘ālemin saña ma‘lūmdur ki ben ‘abd-i müẕnib ḳulunuñ (10) bu ṭarafa uġraması **[V 152a]** yeri-y-ile ḫāṭıruma gelmezdi ancaḳ bu ṭarafa (11) gelmeden yana nice[4781] ḥikmetlerüñ[4782] vardur[4783] ẓuhūra gelse gerekdür.[4784] Hemān (12) ḫayırlusın müyesser eyle[4785] deyüp[4786] tażarru‘[4787] [u] niyāz eyledi. Ol (13) gice[4788] Beñzerdiñ nevbetçilik aġası daḫı ketḫudāsı ve aña müte‘allıḳ (14) birḳaç kişiler firār idüp Tūnusa gitdiler. Vaḳtā ki (15) Benzerdiñ nevbetçilik yoldaşları daḫı sükkān-ı[4789] ehl-i Beñzerd **[İ1 315a]** (1) bildiler ki

[4753] daḫı: -P
[4754] ser-fürū‘: İ2 seyr-i fürū‘
[4755] şimdi: -P
[4756] anuñ: -V, -P
[4757] deyü: P demişlerdi
[4758] vāfir ḥaḳḳında ḳīl [u] ḳāl olınmış idi: -P
[4759] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[4760] ḥażretleri Ḫayre’d-dīn: -P
[4761] dest: -P
[4762] Naṣre’d-dīn: -P
[4763] berekāt virsün: -P
[4764] üzerine: P üzre
[4765] deyüp: P deyü
[4766] şevket-maḳrūnın: -P
[4767] Ḫayre’d-dīn: -P
[4768] ḳalḳup: -İ1, -İ2, -V
[4769] ile: -İ1, -İ2, -V
[4770] revāne: İ2 revān
[4771] olmaḳ üzre lenger-endāzların alup yola revāne oldılar muvāfıḳ bād-ile: -P
[4772] eylediler: P eyledi
[4773] Cezāyir: P Cezā’ir
[4774] ḳollanup: -P
[4775] ḳacaġa: İ2, V ḳaçaġa
[4776] ṣıġışmaz: P ṣıġmaz
[4777] ol zamān: P ol-zamān
[4778] Ḫayre’d-dīn: -P
[4779] kendi: İ2, V, P kendü
[4780] kendüsine: P kendüye
[4781] nice: -P
[4782] ḥikmetlerüñ: İ1 hikmetlerin, İ2, V ḥikmetleriñ
[4783] vardur: -İ1, -İ2, -V
[4784] ẓuhūra gelse gerekdür: -P
[4785] müyesser eyle: P vir
[4786] deyüp: P deyü
[4787] tażarru‘: -P
[4788] ol gice: İ2 ol-gice
[4789] Benzerdiñ nevbetçilik yoldaşları daḫı sükkān: -P

nevbetçilik[4790] aġası ve ketḫudāsı[4791] Tūnusa ḳaçdılar. Ol-zamān ḳaçanlaruñ evlerin[4792] firār idecek (2) ḫānelerine[4793] şeb-ḫūn idüp[4794] yaġma eylediler.[4795] Çün[4796] ṣabāḥ beş (3) on pāre ḳayıḳ ḳuş südinden ġayrısın aġızına (4) berāber münā ṭoldurup[4797] andan gelüp Ḫayre'd-dīn[4798] Paşanuñ[4799] (5) ḫāk-i pāyına yüz sürüp[4800] cümlesi bī'at eylediler. Bu yaña[4801] ez-īn-cānib (6) ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz çünki[4802] nevbetçilik aġası **[İ2 424]** (7) Tūnusa varup Tūnus Begine aḥvāli ifāde eyledükde[4803] (8) Tūnus **[P 153a]** beginüñ 'aḳlı başından gidüp hemān[4804] şimden ṣoñra[4805] (9) oldı. Baña olacaḳ deyü ṣaḥrāya[4806] firār idüp ṣaḥrāya[4807] ḳaçdı (10) ve Tūnus 'askeri ve ehl-i beledli baḳdılar ki begleri firār (11) idince cümlesi bir yere gelüp eytdiler: Ḫayre'd-dīn[4808] Paşa (12) evvelden bu ocaġa az eylük etmedi lākin ol küstāḫ (13) Tūnus Begi Ḫayre'd-dīn Paşanuñ[4809] ḥaḳḳını ketm idüp dürlü (14) mel'anetler[4810] eyledi. Evvelā[4811] cümleden biri cihād-ı fī-sebīli'llāh Ḫayred- (15) dīn[4812] Paşa ve merḥūm ḳarındaşı Oruç Beg iki ḳarındaşlar[4813] **[İ1 315b]** (1) dīn-i mübīn uġruna Becāye ḳal'asın muḥāṣara eyleyüp[4814] (2) fetḥi ḳarīb olmış iken bārūtları[4815] ḳalmayup bu ṭarafdan (3) bārūt[4816] ṭaleb eyledüklerinde[4817] bārūt[4818] virmemeklik[4819] İslāma (4) düşer mi-y-idi?[4820] İmdi Ḫayre'd-dīn Paşa ol küstāḫuñ etini (5) nīme nīme ḳıysa yine yaru[4821] ṣuçı yanına ḳalur idi.[4822] Bā- (6) ḫuṣūṣ-ki Ḫayre'd-dīn Paşa[4823] bu güni bugün şevketlü[4824] (7) pādişāhımuzuñ[4825] bir[4826] üç ṭuġlu vüzerāsıdur daḫı ḳapudan paşasıdur.[4827] Bize göre (8) iṭā'atden ġayrı bir 'ilāç yoḳdur dedüklerinde[4828] andan[4829] cümlesi (9) bu re'y [u] tedbīri iḥsān görüp Ḫayre'd-dīn[4830] Paşaya mektūb (10) yazup **[İ2 425]** gönderdiler. Mektūbuñ maẓmūnı bu idi-ki benüm[4831] (11) devletlü efendüm[4832] sulṭānum ḥaẓretleri[4833] mesmū'ımuz olındı-ki (12) ḳudūm-ı

[4790] nevbetçilik: -P
[4791] aġası ve ketḫudāsı: P aġa ve ketḫudā
[4792] Tūnusa ḳaçdılar ol-zamān ḳaçanlaruñ evlerin: -İ1, -İ2, -V
[4793] ḫānelerine: İ2, V ḥānelerine
[4794] firār idecek ḫānelerine şeb-ḫūn idüp: -P
[4795] eylediler: P eyleyüp
[4796] çün: -P
[4797] ṭoldurup: P doldurup
[4798] Ḫayre'd-dīn: -P
[4799] Paşanuñ: P Paşaya
[4800] ḫāk-i pāyına yüz sürüp: -P
[4801] bu yaña: -İ1, -İ2, -V
[4802] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz çünki: -P
[4803] eyledükde: İ2, V eyledikde
[4804] hemān: -İ1, -İ2, -V
[4805] şimden ṣoñra: İ2 şimden-ṣoñra
[4806] şimden ṣoñra oldı baña olacaḳ deyü ṣaḥrāya: -P
[4807] ṣaḥrāya: -İ1, -İ2, -V
[4808] Ḫayre'd-dīn: -P
[4809] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ: -P
[4810] mel'anetler: P mel'anetlik
[4811] evvelā: -İ1, -İ2, -V
[4812] cümleden biri cihād-ı fī-sebīli'llāh Ḫayre'd-dīn: -P
[4813] merḥūm ḳarındaşı Oruç Beg iki ḳarındaşlar: P Oruç Re'īs merḥūm
[4814] eyleyüp: P idüp
[4815] bārūtları: İ1, İ2, V bārūdları
[4816] bārūt: İ1, İ2, V bārūd
[4817] eyledüklerinde: P etdüklerinde
[4818] bārūt: İ1, İ2, V bārūd
[4819] virmemeklik: P virmemek
[4820] düşer mi-y-idi: V düşerimdi, P düşer mi
[4821] yaru: İ2, V yarı
[4822] imdi Ḫayre'd-dīn Paşa ol küstāḫuñ etini nīme nīme ḳıysa yine yaru ṣuçı yanına ḳalur idi: -P
[4823] Ḫayre'd-dīn Paşa: -P
[4824] şevketlü: -P
[4825] pādişāhımuzuñ: P pādişāhuñ
[4826] bir: -P
[4827] daḫı ḳapudan paşasıdur: -P
[4828] dedüklerinde: P deyüp
[4829] andan: -İ1, -İ2, -V
[4830] cümlesi bu re'y [u] tedbīri iḥsān görüp Ḫayre'd-dīn: -P
[4831] benüm: -P
[4832] efendüm: -İ2, V efendim
[4833] sulṭānum ḥaẓretleri: -P

mübārekeñüz ile Beñzerdi **[V 152b]** şeref-yāb eylemişsiñüz. (13) Bu ṭarafa daḫı ḳadem rencīde buyurmañuz[4834] bābında ḳatı ziyādesi-y-ile (14) mütemennīyüz mektūbımuz vuṣūlunda bir sā‘at evvel teşrīf (15) buyurmañuz bā‘iṣ-i iftiḫārımuzdur ve ol ḫāyin Tūnus Begi **[İ1 316a]** (1) sizüñ[4835] Beñzerde geldiñüzi[4836] ḫaber[4837] alıcaḳ ṣaḥrāya ṭoġru[4838] firār (2) idüp nā-büdd ve[4839] nā-peydā olup[4840] esfeline ṭoġru[4841] gitmişdür. Hemān (3) bir gün evvel bu ṭarafa gelmege sa‘y idesiz. Senüñ nān [u] ni‘metiñde (4) bizüm dilimüz[4842] ḳāṣırlardur.[4843] Ḫaḳ Te‘ālā sen[4844] efendimüzi[4845] ṭūl-ı (5) ‘ömr-ile ma‘mur eylesün[4846] deyü vāfir dū‘ālar eylemişler. Şimdi (6) Ḫayre’d-dīn[4847] Paşa daḫı Beñzertden ḳalḳup Ḫalḳu’l-vād nām (7) maḥalle gelüp yatdılar. Ol Ḫalḳu’l-vāddur[4848] ki ibtidā Ḫayre’d-dīn (8) Paşa daḫı ḳarındaşı merḥūm ġāzī Oruç Re’īs Tūnusa (9) geldüklerinde Ḫalḳ’ul-vādi Tūnus Begi anlara ḳışla virüp (10) anda ḳışlarlar idi. Kitābuñ evvelinde ẕikr olınmış idi. (11) Ammā bu maḥallde münāsib gelmekle el-tekrāru ḥasenen feḥvāsınca (12) ẕikr olındı.[4849] Şimdi Tūnus ‘askeri daḫı sükkān-ı ehl-i (13) beled **[P 153b]** ve ḳabāyil-i ‘urbān ṭāyifesinüñ büyük boyları **[İ2 426]** fi’l-cela’llāhu[4850] ve şeyḫleri (14) ve murābuṭları ḫalaḳ mā[4851] ḫalaḳa’llāhu[4852] yenṣurake yā seyyid’il-mücāhidīn[4853] (15) Mevlānā el-paşa daḫı Allāh yenṣuru’s-sulṭān diyerek[4854] gelüp **[İ1 316b]** (1) Ḫayre’d-dīn[4855] Paşanuñ ḫāk-i pāyına yüzler sürüp ehlen (2) ve sehlen[4856] derler.[4857] Andan altun üzengilü daḫı cevāhir raḫt [u] (3) puṣat[4858] urulmış[4859] bir aṭ getürüp Ḫayre’d-dīn[4860] Paşa üzerine (4) süvār olup[4861] daḫı[4862] kendi ‘askerinden bir[4863] iki üç biñ (5) pür-ṣilāḥ yigit rikābında yürüyerek[4864] daḫı bu ḳadar Tūnus (6) ‘askeri ve ḳabāyil-i ‘urbān şeyḫleri ve murābuṭları ma‘an berāber (7) olmaḳ üzre[4865] alay eyleyüp ortalarında Ḫayre’d-dīn[4866] (8) Paşa ḥāl-i ḥabeş-vāri böyle dārāt [u] iḫtişām birle gelüp[4867] Tūnusa[4868] (9) dāḫil olup firār iden[4869] begiñ[4870] yerine oturdı. Andan[4871] sarāyına celīs eylediler (10) ve[4872] üç

[4834] buyurmañuz: İ2 buyurmañız
[4835] sizüñ: İ1, İ2 siziñ
[4836] Beñzerde geldiñüzi: -P
[4837] ḫaber: P ḫaberiñüz
[4838] ṣaḥrāya ṭoġru: -P
[4839] ve: -İ2, -V
[4840] nābūd ve nāpeydā olup: -P
[4841] ṭoġru: -İ1, -İ2, -V
[4842] senüñ nān [u] ni‘metiñde bizüm dilimüz: -P
[4843] ḳāṣırlardur: İ1 ḳāṣırlardır, -P
[4844] Ḫaḳ Te‘ālā sen: -P
[4845] efendimüzi: İ2 efendimizi, -P
[4846] ṭūl-i ‘ömr-ile ma‘mur eylesün: -P
[4847] Ḫayre’d-dīn: -P
[4848] ol Ḫalḳu’l-vāddur: İ1 ol Ḫalḳ’ul-vāddır, -P
[4849] ki ibtidā Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı ḳarındaşı merḥūm ġāzī Oruç Re’īs Tūnusa geldüklerinde Ḫalḳ’ul-vādi Tūnus Begi anlara ḳışla virüp anda ḳışlarlar idi kitābuñ evvelinde ẕikr olınmış idi ammā bu maḥallde münāsib gelmekle el-tekrāru ḥasenen feḥvāsınca ẕikr olındı: -P
[4850] fi’l-cela’llāhu: -İ1, -İ2, -V
[4851] mā: -İ2
[4852] ve şeyḫleri ve murābuṭları Ḫalḳ mā ḫalaḳa’llāhu: -P
[4853] seyyid’il-mücāhidīn: -P
[4854] diyerek: İ1 deyerek
[4855] Ḫayre’d-dīn: -P
[4856] ehlen ve sehlen: -P
[4857] derler: V dediler, -P
[4858] puṣat: P puṣatlu
[4859] urulmış: -P
[4860] Ḫayre’d-dīn: -P
[4861] süvār olup: İ2 binüp
[4862] daḫı: -P
[4863] bir: -P
[4864] yürüyerek: -P
[4865] olmaḳ üzre: -P
[4866] Ḫayre’d-dīn: -P
[4867] gelüp: -İ1, -İ2, -V
[4868] Tūnusa: P Tūnus
[4869] dāḫil olup firār iden: -P
[4870] begiñ: P beginüñ
[4871] yerine oturdı andan: -İ1, -İ2, -V
[4872] ve: -V

gün[4873] ‘ale’t-tevālī yir yirden[4874] gerek ‘askeri ve gerek[4875] (11) ahālī-yi[4876] Tūnus cümle[4877] Ḫayre’d-dīn[4878] Paşayı alḳışlayup[4879] mübārek (12) bād derler.[4880] Şimdi Ḫayre’d-dīn[4881] Paşa bu üslūb üzre[4882] (13) orṭalıġa niẓām [u] iltizām[4883] virüp herkes bey‘ [u] şirāsında (14) ve[4884] ẕevḳ [u] ṣafāsında[4885] oldılar ammā ‘urbāndan bir fırḳa dimişler ki (15) bize Ḫayre’d-dīn[4886] Paşadan evvelki firār iden **[V 153a]** begimüz **[İ1 317a]** (1) a‘lā idi dedükleri[4887] ecilden Ḫayre’d-dīn[4888] **[İ2 427]** Paşa anları hep (2) kelle idüp[4889] nā-bedīd eyledi[4890] ve Tūnusuñ[4891] Türk ‘askeri[4892] ṭāyifesinden (3) daḫı Ḫayre’d-dīn[4893] Paşanuñ ‘askerinden ḫad‘alıḳ idüp beş (4) on ‘aded adamların[4894] öldürdiler.[4895] Müsāfirlik bahānesi-y-ile (5) ḫānelerine[4896] götürüp yoḳ iderler idi[4897] ṣoñra Ḫayre’d-dīn[4898] (6) Paşanuñ adamları[4899] bu şeyden ḫaber-dār olduḳlarında[4900] ṣilāḥlanup[4901] hemān (7) birer pala birer ṭabancalı bellerine ṣoḳup[4902] gezerlerken Bāb-ı (8) Ṣuyḳa semtinde Ḫayre’d-dīn[4903] Paşanuñ ‘askerinden[4904] bir levend ile (9) bir **[P 154a]** Tūnus yoldaşı ġavġa iderler idi. Bunlar daḫı ġavġanuñ (10) üzerine varup mābeynlerin ayırmaḳ dilerken[4905] Tūnus (11) yoldaşı Ḫayre’d-dīn[4906] Paşanuñ adamına[4907] eytdi: Falānı[4908] (12) falānın falān etdi-kim Ḫayre’d-dīn[4909] Paşa pāy-zenleri şimdiye (13) ḳadar beş on dāneñüze[4910] siftāḥ eyleyüp[4911] vücūdların (14) ḳaldurduḳ.[4912] Ammā yaḳında ne[4913] paşañuz[4914] cümleñüz ḳıraruz[4915] Ḫayre’d-dīn Paşa ḳalur (15) ve ne siz ḳalursıñuz[4916] dedükde anlar daḫı beş altı yüz **[İ1 317b]** (1) kişi Ḫayre’d-dīn Paşanuñ adamlarından[4917] ol ḫuṣūṣ içün (2) çıḳmışlar idi.[4918] Hemān cümlesi birden dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb (3) olup ibtidā anuñ kellesin uçurdılar. Andan ḫurūc (4) idüp[4919] Tūnus ‘Arablarına **[İ2 428]** ve[4920] ‘askerisine[4921]

[4873] üç gün: İ2 üç-gün
[4874] yir yirden: P, V yer yerden
[4875] sarāyına celīs eylediler ve üç gün ‘ale’t-tevāli yir yirden gerek ‘askeri ve gerek: -P
[4876] ehālī: P ehli
[4877] cümle: -İ1, -İ2, -V
[4878] Ḫayre’d-dīn: -P
[4879] alḳışlayup: -P
[4880] derler: V, P dediler
[4881] Ḫayre’d-dīn: -P
[4882] bu üslūb üzre: -P
[4883] iltizām: İ2 intiẓām
[4884] ve: -İ2
[4885] ve ẕevḳ [u] ṣafāsında: -P
[4886] Ḫayre’d-dīn: -P
[4887] dedükleri: P didüklerinden
[4888] ecilden Ḫayre’d-dīn: -P
[4889] idüp: P eyledi
[4890] nā-bedīd eyledi: -P
[4891] Tūnusuñ: P Tūnusda olan
[4892] ‘askeri: -İ1, -İ2, -V
[4893] ṭāyifesinden daḫı Ḫayre’d-dīn: -P
[4894] adamların: İ1 ādemlerin, P ġāzīlerin
[4895] öldürdiler: -P
[4896] ḫānelerine: İ2, V ḥānelerine
[4897] iderler idi: P iderlerdi
[4898] Ḫayre’d-dīn: -P
[4899] adamları: İ1 ādemleri
[4900] olduḳlarında: P olup
[4901] ṣilāḥlanup: -İ1, -İ2, -V
[4902] hemān birer pala birer ṭabancalı bellerine ṣoḳup: -P
[4903] Ḫayre’d-dīn: -P
[4904] ‘askerinden: -P
[4905] dilerken: P dilerlerken
[4906] Ḫayre’d-dīn: -P
[4907] adamına: İ1 ādemine
[4908] falānı: -P
[4909] Ḫayre’d-dīn: -P
[4910] dāneñüze: İ1, İ2, V ṭāneñüze
[4911] eyleyüp: P idüp
[4912] ḳaldurduḳ: İ2, V ḳaldırdıḳ, P ḳaldurdıḳ
[4913] ne: -P
[4914] paşañuz: İ1 paşañız
[4915] cümleñüz ḳıraruz: -İ1, -İ2, -V
[4916] Ḫayre’d-dīn Paşa ḳalur ve ne siz ḳalursıñuz: -P
[4917] adamlarından: İ1, V ādemlerinden
[4918] çıḳmışlar idi: P çıḳmışlardı
[4919] ḫurūc idüp: -P
[4920] ‘Arablarına ve: -P
[4921] ‘askerisine: V, P ‘askerine

öyle[4922] bir ḳılıç (5) çekdiler ki[4923] yā meded Allāh şöyle-ki[4924] ṭarfet'ul-'ayn içre taḥmīnen[4925] (6) üç dört yüz[4926] cān turāba[4927] düşdi. Hele Ḫayre'd-dīn[4928] Paşa (7) kendi binüp güç belā ile bu[4929] ġavġayı tebes eyleyüp[4930] sebeb-i (8) aṣliyyesin su'āl eyledi. Tamām Ḫayre'd-dīn[4931] Paşa[4932] geregi (9) gibi Tūnus ḫalḳınuñ ehl-i nifāḳ daḫı ṣāḥib-i ḫad'a (10) olduḳların[4933] fehm eyledükde[4934] cümle ahālī-yi Tūnus 'askerin (11) ḥużūra çaġırup ġalebe[4935] dīvān eyledi ve eytdi:[4936] Her kim ḥüsn-i (12) mu'āşeret üzre zindegānlık[4937] eylemezse ṣoñra vebāli[4938] (13) günāhı boynuna dünyādan vücūdınuñ ḳalḳması emr-i muḳarrerdür. Hemān[4939] (14) ke'l-iḫvet'il-vāḥideti ḳarındaşlar gibi dirlik idesiz[4940] deyü tenbīh (15) eyledi. Anlar daḫı semi'nā ve aṭā'na[4941] derler[4942] ammā ma'al-kerāhe[4943] bu mu'arekeden ṣoñra Tūnus **[İ1 318a]** (1) 'askeri ile Ḫayre'd-dīn Paşanuñ 'askeri ma'al-kerāhe[4944] (2) imtizāc-ı hırre [u] kilāb-veş oldılar. Hemān yedükleri[4945] yaraḳ yanlarına **[V 153b]** (3) ḳaldı. El-ān daḫı[4946] şimdiye ḳadar Cezāyir[4947] ġāzīlerine[4948] bu'ż[4949] [u] (4) 'adāvetleri gitmez bu kez[4950] eksük degüldür. Andan ṣoñra[4951] Ḫayre'd-dīn[4952] Paşa (5) Tūnusuñ ṭaşrasında olan 'Arab şeyḫlerine ve murābıṭlarına[4953] (6) nāme yazup herkesin[4954] mertebesine[4955] göre ḫil'atler **[İ2 429]** gönderdi (7) ve eytdi: Herkes ḳadīmu'z-zamāndan berü ne-şekl ise yine (8) hep yerlü yerindedür[4956] ancaḳ **[P 154b]** sizlerden istedügim[4957] budur ki (9) ol firār iden Tūnus Begi ḫāyin her ḳanḳıñuzıñ yanına gelüp (10) dāḫil olursa ḳomayup[4958] redd idesiz deyüp[4959] nāmesin (11) ḫatm eylemiş. Şimdi anlar daḫı nāmenüñ mażmūnın fehm (12) eyledüklerinde nāme yazup Ḫayre'd-dīn[4960] Paşaya gönderdiler (13) eytdiler: Yā Mevlānā el-paşa ṭarafımuza gönderilen ḫil'atler (14) nāmeñüz[4961] mūcibince gelüp vuṣūl bolmışdur. Cezāka'llāhu ḫayre'l-cezā (15) deyüp mesrūr oldılar. Andan eytdiler: Yā Mevlānā el-paşa[4962] **[İ1 318b]** (1) bizler daḫı bu

[4922] öyle: -P
[4923] çekdiler ki: P oynadılar ki
[4924] şöyle-ki: -P
[4925] taḥminen: -P
[4926] dört yüz: İ2 dört-yüz
[4927] turāba: P ṭopraġa
[4928] Ḫayre'd-dīn: -P
[4929] güç belā ile bu: -P
[4930] eyleyüp: P idüp
[4931] Ḫayre'd-dīn: -P
[4932] Paşa: İ2 Paşaya, -P
[4933] Tūnus ḫalḳınuñ ehl-i nifāḳ daḫı ṣāḥib-i ḫad'a olduḳların: -P
[4934] fehm eyledükde: P ḫaber alduḳda
[4935] ġalebe: -P
[4936] ve eytdi: -İ1, -İ2, -V
[4937] üzre zindegānlık: -P
[4938] ṣoñra vebāli: -P
[4939] hemān: -İ1
[4940] hemān ke'l-iḫvet'il-vāḥideti ḳarındaşlar gibi dirlik idesiz: -P
[4941] ve aṭā'na: -İ1, -İ2, -V
[4942] derler: İ2, V, P dediler
[4943] ma'al-kerāhe: -İ1, -İ2, -V
[4944] Tūnus 'askeri ile Ḫayre'd-dīn Paşanuñ 'askeri ma'al-kerāhe: -P
[4945] yedükleri: İ1 yedikleri
[4946] daḫı: -P
[4947] Cezāyir: P Cezā'ir
[4948] ġāzīlerine: P 'askerine
[4949] bu'ż: -P
[4950] gitmez bu kez: -İ1, -İ2, -V
[4951] andan ṣoñra: İ2 andan-ṣoñra
[4952] eksük degüldür andan ṣoñra Ḫayre'd-dīn: -P
[4953] ve murābıṭlarına: -P
[4954] herkesin: -P
[4955] mertebesine: P ve mertebelerine
[4956] yerindedür: İ1, İ2, P yerindedir
[4957] istedügim: P istedigüm
[4958] ḳomayup: -P
[4959] deyüp: P deyü
[4960] Ḫayre'd-dīn: -P
[4961] nāmeñüz: İ1 nāmeñiz, P nāme
[4962] deyüp mesrūr oldılar andan eytdiler yā Mevlānā el-paşa: -P

vaṭanda ced-be-ced ḳadīmu’z-zamāndan berü[4963] şeyḫ (2) oġlu şeyḫlerüz daḫı berāt-ı pādişāhī birle[4964] be-her sene Tūnus (3) beginden ṣurre-i[4965] ‘avā’idimüz vardur.[4966] Sen daḫı ‘ādet üzre (4) virürseñ[4967] bizüm ‘avā’id [u] ḳavā‘idümüzi göndermeklikde tekāsül[4968] eylemezseñ[4969] (5) biz daḫı cān ile[4970] baş ile emriñe[4971] fermān birlerüz. Her ne (6) ḫiẕmetüñ olur ise[4972] cān ile[4973] baş üzerine[4974] derler.[4975] İşbu (7) minvāl üzre[4976] nāmeleri[4977] gelüp Ḫayre’d-dīn[4978] Paşaya vuṣūl olduḳda (8) ol daḫı[4979] redd-i cevāb yazup şeyḫlere[4980] gönderdi[4981] ve eytdi[4982] (9) sizüñ[4983] ola **[İ2 430]** gelmişiñüz her ne ise selefden mürūr olunduġı (10) minvāl üzre[4984] biz daḫı mürūr[4985] iderüz.[4986] Hemān ḳalbiñüz ḫoş (11) ṭuṭasız[4987] ve[4988] nāmem vuṣūlında cefl idüp ṣaḥrāya gidesiz (12) ve re‘āyāya bir vech-ile ẓulm [u] te‘addī itmeyesiz[4989] dedi. Şeyḫler (13) daḫı[4990] cümlesi bir araya gelüp Ḫayre’d-dīn[4991] Paşanuñ ḥakīmāne[4992] (14) cevāblarına[4993] taḥsīn eylediler.[4994] Fi’l-cümle[4995] ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm[4996] (15) cümle vaṭan şeyḫleri Ḫayre’d-dīn[4997] Paşaya tābi‘ oldılar. **[İ1 319a]** (1) İllā bu[4998] bir iki üç boy-ki[4999] firārī[5000] Tūnus Begi anlaruñ[5001] içine[5002] (2) dāḫil olup ṣıġınmış idi faḳad[5003] anlar tābi‘[5004] [u] muṭī‘ **[V 154a]** olmadılar. (3) Bu yaña gelelüm[5005] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük[5006] biz şimdi Ḫayred- (4) dīn[5007] Paşa Cezāyirde[5008] yerine ḳāyim-i maḳām bıraḳduġı adama[5009] (5) mektūb yazup başından geçen sergüzeşt[5010] aḥvālin ifāde (6) eyledi.[5011] Daḫı[5012] Cezāyir[5013] ġāzīlerinüñ cümlesine selām [u] du‘ālar (7) idüp ḥāllerin[5014] ḫāṭırların ṣordı. İmdi[5015] mektūbdur[5016] dīvānda (8) ḳırā’at olınup

[4963] ḳadīmü’z-zamāndan berü: -P
[4964] birle: P ile
[4965] ṣurre: -P
[4966] vardur: P vardır
[4967] virürseñ: -İ1, -İ2, -V
[4968] bizüm ‘avā’id [u] ḳavā’idümüzi göndermeklikde tekāsül: -P
[4969] eylemezseñ: İ1 eylemezsen, İ2 eylemezsin
[4970] ile: -P
[4971] emriñe: İ2 emriñüze
[4972] olur ise: P olursa
[4973] ile: -P
[4974] üzerine: P üzre
[4975] derler: V, P dediler
[4976] işbu minvāl üzre: -P
[4977] nāmeleri: P nāmedür
[4978] gelüp Ḫayre’d-dīn: -P
[4979] ol daḫı: P ol-daḫı
[4980] yazup şeyḫlere: -P
[4981] gönderdi: P gönderüp
[4982] ve eytdi: -P
[4983] sizüñ: İ1, İ2 siziñ
[4984] her ne ise selefden mürūr olunduġı minvāl üzre: -P
[4985] murūr: -P
[4986] iderüz: P virüriz
[4987] ṭuṭasız: P ṭutup
[4988] ve: -P
[4989] ve re‘āyāya bir vech-ile ẓulm [u] te‘addī itmeyesiz: -P
[4990] daḫı: -P
[4991] Ḫayre’d-dīn: -P
[4992] ḥakīmāne: -P
[4993] cevāblarına: İ2 cevabların
[4994] eylediler: P idüp
[4995] fi’l-cümle: -İ1, -İ2, -V
[4996] idelüm: İ1, İ2 idelim
[4997] ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm cümle vaṭan şeyḫleri Ḫayre’d-dīn: -P
[4998] bu: -İ1, -V, -P
[4999] boy-ki: P şeyḫ-ki
[5000] firāri: -P
[5001] anlaruñ: İ1, V anlarıñ
[5002] içine: İ2 içinde
[5003] faḳad: P faḳaṭ
[5004] tābi‘: -İ1, -V, -P
[5005] bu yaña gelelüm: -İ1, -İ2, -V
[5006] geldük: İ2 geldik
[5007] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz şimdi Ḫayre’d-dīn: -P
[5008] Cezāyirde: -P
[5009] adama: İ1 ādeme
[5010] sergüzeşt: -P
[5011] eyledi: P ḳılup
[5012] daḫı: -P
[5013] Cezāyir: P Cezā’ir
[5014] ḫāllerin: -P
[5015] imdi: -V, -P
[5016] mektūbdur: İ1 mektūbdır

[P 155a] mefhūm [u] ma‘lūm olduḳda on pāre teknenüñ (9) içine beş yüz[5017] tuvānā ġāzī yigitler girüp anlar ki Ḫayred- (10) dīn[5018] Paşanuñ sābıḳa yār[5019] [u] ḳafādārlarından[5020] idi. Şöyle-ki (11) cengāverlikde daḫı re’y [u] müdebbirlikde **[İ2 431]** her biri biñbaşı (12) olmaḳlıġa lāyıḳ ġāzīler idi. Günlerde[5021] bir gün ḳalḳup[5022] on (13) pāre tekne olmaḳ üzre[5023] ḳorṣanlıḳ ṭarīḳı-y-ıla Cezāyirden ḳalḳup[5024] (14) Tūnusa geldiler. Ḫayre’d-dīn[5025] Paşa ile bulışup (15) ḥāl [u] ḫāṭır ṣoruşdılar. Andan Ḫayre’d-dīn[5026] Paşa bunlardan[5027] **[İ1 319b]** (1) su’āl eyledi.[5028] Siz kendi irādetüñüzle-mi geldiñüz yoḫsa (2) yirimüze[5029] vekīl naṣb etdigimüz adam-mı[5030] gönderdi dedükde[5031] (3) ġāzīler daḫı[5032] eytdi:[5033] Yoḳ bizler[5034] kendi[5035] irādetimüzle[5036] geldük[5037] (4) işitdik-ki Tūnus ‘askeri ile Ḫayre’d-dīn[5038] Paşanuñ[5039] (5) ‘askerinüñ beyninde[5040] ‘aẓīm fesād belürmiş dediler.[5041] Biz (6) daḫı[5042] sen efendimüze mu‘āvenete geldük.[5043] Eger istemeyecegüñ[5044] (7) bile-y-idük[5045] gelmezdük[5046] dediler. Ol zamān[5047] Ḫayre’d-dīn[5048] Paşa eytdi: (8) Yoḳ oġullar andan ötüri[5049] degül ḫoş geldiñüz ṣafā (9) geldiñüz[5050] başum üstünde yiriñüz[5051] vardur[5052] ancaḳ şu ḳadar (10) var[5053] ki biz ol Cezāyirden[5054] nān [u] ni‘met yedim[5055] ekl[5056] eyledük.[5057] İntihā-yı (11) serḥaddür [5058] bulsam bir adamı[5059] on adam[5060] idüp üzerinden (12) geçen ṭuyuruñ cenāḥını ḳaṭ‘ iderdüm.[5061] Şimdi düşmān Cezāyirden[5062] bu[5063] (13) beş yüz[5064] yoldaşı beş biñ deyüp[5065] yoldaş iderler[5066] Cezāyiri[5067] **[İ2 432]** bıraḳmışlar-da[5068] (14) Ḫayre’d-dīn Paşanuñ yanına[5069] gelmiş[5070] derler.[5071] Gice gündüz (15) diş bilerken[5072] a‘dālara ḳalb-i ḳuvvet olursıñuz.[5073]

[5017] beş yüz: İ1, İ2 beş-yüz
[5018] Ḫayre’d-dīn: -P
[5019] yār: -P
[5020] ḳafādārlarından: P ḳafādārları
[5021] şöyle-ki cengāverlikde daḫı re’y [u] müdebbirlikde her biri biñbaşı olmaḳlıġa lāyıḳ ġāzīler idi günlerde: -P
[5022] ḳalḳup: -İ1, -İ2, -V
[5023] olmaḳ üzre: -İ1, -İ2, -V
[5024] ḳorṣanlıḳ ṭarīḳı-y-ıla Cezāyirden ḳalḳup: -P
[5025] Ḫayre’d-dīn: -P
[5026] Ḫayre’d-dīn: -P
[5027] bunlardan: -P
[5028] eyledi: P idüp
[5029] yirimüze: İ2 yerimize, V yerimüze, -P
[5030] adam-mı: İ1, İ2, V ādem mi
[5031] dedükde: P dedi
[5032] daḫı: -P
[5033] eytdi: P eytdiler
[5034] bizler: P biz
[5035] kendi: P kendimüz
[5036] irādetimüzle: -P
[5037] geldük: İ2 geldik
[5038] Ḫayre’d-dīn: -P
[5039] Paşanuñ: P Paşa
[5040] beyninde: V, P mābeyninde
[5041] dediler: -P
[5042] daḫı: -P
[5043] geldük: İ1, İ2 geldik
[5044] istemeyecegüñ: İ1, İ2, V istemeyecegin
[5045] bile-y-idük: İ1, İ2 bile-y-idik
[5046] gelmezdük: İ1, İ2 gelmezdik
[5047] ol zamān: P ol-zamān
[5048] Ḫayre’d-dīn: -P
[5049] andan ötüri: P añun-çün
[5050] ṣafā geldiñüz: -P
[5051] yiriñüz: V, P yeriñüz
[5052] vardur: P var
[5053] var: İ2, V vardur
[5054] Cezāyirden: P Cezā’irden
[5055] yedim: -İ1, -İ2, -V
[5056] eyledük: İ2 eyledik, -P
[5057] ekl: -P
[5058] intihā-yı serḥaddür: İ1 intihā-yı serḥaddir, -P
[5059] adamı: İ1, V ādemi
[5060] adam: İ1, İ2 ādem
[5061] iderdüm: P iderüm
[5062] Cezāyirden: P Cezā’irden
[5063] bu: -İ1, -İ2, -V
[5064] beş yüz: İ2 beş-yüz
[5065] deyüp: -İ1, -İ2, -V
[5066] yoldaş iderler: -P
[5067] Cezāyiri: P Cezā’iri
[5068] bıraḳmışlar-da: P bıraḳmışlar
[5069] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ yanına: -P
[5070] gelmiş: İ2 gelmişler, -P
[5071] derler: P deyü
[5072] bilerken: P bileyen
[5073] olursıñuz: İ2 olur

Siziñ[5074] **[İ₁ 320a]** (1) yiriñüze[5075] iki biñ yeñi yoldaş Cezāyire[5076] göndersem sizüñ (2) yeriñüzi ṭutmazlar.[5077] Niçün-ki bir aḥvāl bilür eski yoldaş on (3) ‘aded nev[5078] yoldaşdan a‘lādur deyüp[5079] dürlü dürlü[5080] naṣāyıḥlar (4) eyledi. Andan beş on **[V 154b]** gün eglenüp ol beş yüz[5081] (5) yoldaşlar yine teknelerine girüp beş altı yüz yeñi (6) yoldaş daḫı kendi **[P 155b]** levend ‘askerinden anlarla ma‘an[5082] berāber (7) Cezāyire[5083] gönderdi. Bu mertebe Ḫayre’d-dīn[5084] Paşa raḥmetu’llāhi (8) ‘aleyh[5085] Cezāyirüñ[5086] ġayretin güderdi. Şimdi ol on (9) pāre tekne Cezāyire[5087] varup vuṣūl olduḳlarında gerek (10) vekīl ve gerek ahālī-yi Cezāyir[5088] Ḫayre’d-dīn[5089] Paşanuñ Cezāyire[5090] olan[5091] (11) ġayret-i ḥamīdesine taḥsinler idüp[5092] du‘ālar etdiler.[5093] (12) Şimdi Ḫayre’d-dīn[5094] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[5095] bir aġır peşkeş [u] (13) hedāyā[5096] düzüp on pāre tekne ile Sulṭān Süleymāna (14) gönderdi. Ol zamān-ki devlet-i ‘aliyye ḳızılbaş-ı bed- (15) me‘āş[5097] üzerine gidüp anda ḳışladuḳları[5098] esnālar **[İ₁ 320b]** (1) idi. Ez-īn-cānib bizüm maḳṣudımuz[5099] gelelüm[5100] ol firār iden Tūnus (2) begine geldi.[5101] Şimdi ol[5102] **[İ₂ 433]** yurdından[5103] ayrılmış kilāb gibi (3) ṣaḥrāları gezüp rāst geldügi[5104] ḳabāyil[5105] ḳabīleye iġvā virüp (4) Ḫayre’d-dīn[5106] Paşanuñ üzerine fitne potasın ḳaynatmaġa (5) başladı ve ‘urbānuñ ‘ādetinden idi-ki mābeynlerinde (6) her ne meşveretleri var ise gerek ḫayır ve[5107] gerek şer[5108] vaḳt-i (7) rebī‘de Ḳırvan üzerine gidüp ol arada terkīm (8) iderler idi. Ḫayre’d-dīn[5109] Paşa daḫı nāme yazup bütün (9) ‘urbān[5110] şeyḫlerine gönderdi ve eytdi: Her kim baña (10) ve pādişāha tābi‘ ise Ḳırvan üzerine gitmesünler (11) dedi. Tamām[5111] mektūbdur şeyḫlere varup[5112] vuṣūl olduḳda (12) ‘ale’r-re’s ve’l-‘ayn deyüp mūcibince ‘amel eylediler. Şimdi (13) Ḫayre’d-dīn[5113] Paşa daḫı[5114] geregi gibi her levāzımātın görüp (14) günlerde[5115] bir gün Tūnusdan çıḳup Ḳırvan üzerine (15) ṭoġru ‘azīmet idüp[5116] vardı. Ḳırvan erenlerin **[İ₁ 321a]** (1) ziyāret eyledi. Andan dönüp

[5074] siziñ: -V, -P
[5075] yiriñüze: İ₂, V, P yeriñüze
[5076] Cezāyire: P Cezā’ire
[5077] ṭutmazlar: İ₂, V, P ṭuṭmazlar
[5078] nev: İ₂, P yeñi
[5079] deyüp: P deyü
[5080] dürlü: -İ₁, -İ₂, -V
[5081] beş yüz: İ₂ beş-yüz
[5082] ma‘an: -P
[5083] Cezāyire: P Cezā’ire
[5084] Ḫayre’d-dīn: -P
[5085] raḥmetu’llāhi ‘aleyhi: -P
[5086] Cezāyirüñ: P Cezā’irüñ
[5087] Cezāyire: P Cezā’ire
[5088] Cezāyir: P Cezā’ir
[5089] Ḫayre’d-dīn: -P
[5090] Cezāyire: P Cezā’ire
[5091] olan: -İ₁
[5092] taḥsinler idüp: P taḥsīn eylediler
[5093] du‘ālar etdiler: -P
[5094] Ḫayre’d-dīn: -P
[5095] raḥmetu’llāhi‘aleyhi: -P
[5096] hedāyā: -P
[5097] bed-me‘āş: -P
[5098] ḳışladuḳları: İ₁ ḳışladıḳları, P ḳışladuḳlarında
[5099] esnālar idi ez-īn-cānib bizüm maḳṣudımuz: -P
[5100] gelelüm: -İ₁, -İ₂, -V
[5101] geldi: -P
[5102] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[5103] yurdından: İ₂ yurdundan
[5104] geldügi: İ₂ gelen
[5105] ḳabā’il: -İ₁, -V, -P
[5106] Ḫayre’d-dīn: -P
[5107] gerek ḫayır ve: -V
[5108] gerek ḫayır ve gerek şer: -P
[5109] Ḫayre’d-dīn: -P
[5110] ‘urbān: İ₂ ‘urbānuñ
[5111] tamām: -P
[5112] varup: -P
[5113] Ḫayre’d-dīn: -P
[5114] daḫı: -V, -P
[5115] günlerde: -P
[5116] ṭoġru ‘azīmet idüp: -P

vaṭanuñ içini gezdi[5117] (2) dost olanlar gelüp ḫāk-i pāya yüz[5118] sürüp[5119] ‘öẕrlerin (3) dilediler.[5120] İṭā‘at etmeyenlere öyle bir ḳılıç **[P 156a]** çekdi-ki[5121] (4) ancaḳ olur şimdi[5122] cümle re‘āyāyı ṭayıplayup kendine bende (5) eyledi.[5123] Firārī Tūnus Begi gördi-ki aḥvāl başḳa (6) oldı ol zamān[5124] ṣalt **[İ₂ 434]** başı-y-ıla yine[5125] nā-bedīd olup[5126] (7) ġayba[5127] ḳadem başdı. Ḫayre’d-dīn[5128] Paşa daḫı aramaḳdan[5129] (8) bī-zār olup ḫoş imdi mel‘ūn lā-büdd elime **[V 155a]** girersin (9) deyüp[5130] gelüp Tūnusa dāḫil oldı. Gelelüm bu yaña[5131] on beşinci (10) meclis[5132] ol zamān-ki[5133] āl-i Oṣmān[5134] pādişāh-ı ‘ālem-penāh[5135] ‘Acem üzerine (11) gidüp anda ḳışlayınca İspanya Ḳralı mel‘ūn[5136] (12) bunı fikr eyledi-ki şimdi ‘Oṣmānlı ‘Acem içinde ḳışladı. (13) Barbaroşo daḫı Tūnusda ḥāṣıllandı. İmdi bu fırṣant (14) bir vech-ile[5137] ele geçmez. Şimdi varup[5138] aṭa araların yaḳup (15) yıḳup berbād[5139] [u] ḫarāba virecek zamānlardur deyü donanma **[İ₁ 321b]** (1) tedārükinde iken nerdesin firār iden Tūnus Beginden (2) İspanya Ḳralına[5140] nāme geldi. Nāmenün[5141] maẕmūnı bu (3) idi-ki sensin-ki dostum İspanya Ḳralı dostluġa (4) lāyıḳ du‘ādan ṣoñra[5142] şöyle ma‘lūmuñ ola ki[5143] (5) Barbaroşo Ḳıran Sinyor dīvānında senüñ içün[5144] iddi‘ā (6) eyledi[5145] varayum İspanya memleketlerin ḫarāba vireyüm deyü (7) seksen pāre tekne ile Aḳdeñize[5146] çıḳup bunca[5147] on sekiz (8) pāre[5148] ḳal‘a[5149] feṭḥ eyledi[5150] aldı.[5151] Andan temāşālıġa gelüp lenger-endāz (9) olup[5152] yatdı. Ḳırḳ pāre tekneye on altı biñ kāfir[5153] esīr ile[5154] (10) dört yüz yigirmi beş **[İ₂ 435]** ṣanduḳ beyāż ṣarı aḳçe ḳoyup (11) daḫı bu ḳadar tuḥfe [u] hedāyā birle meẕkūr feṭḥ eyledügi (12) on sekiz pāre ḳal‘anuñ miftāḥların[5155] Ḳıran Sinyora (13) gönderdi.[5156] Ḳıran Sinyor daḫı ziyāde[5157] ‘indinde ḳatı ziyādesi-y-ile (14) maḳbūle geçdi. Andan Ḳıran Sinyor kemāl-i mertebe Barbaroşoya (15) muḥabbetinden ḫaṭṭ-ı şerīf yazup temāşālıġa gönderdi **[İ₁ 322a]** (1) ve eytdi: Sensin-ki benüm ġāzī lālām gönderdigiñ eşyālar (2) bi’t-tamām nāmeñ

[5117] gezdi: P gezüp
[5118] yüz: -P
[5119] sürüp: P sürdiler
[5120] ‘öẕürlerin dilediler: -P
[5121] çekdi-ki: P urdılar ki
[5122] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[5123] cümle re‘āyāyı ṭayıplayup kendine bende eyledi: -P
[5124] ol zamān: P ol-zamān
[5125] yine: -İ₂
[5126] olup: P oldı
[5127] ġayba: V ġāyibe
[5128] ġayba ḳadem başdı Ḫayre’d-dīn: -P
[5129] aramaḳdan: -V
[5130] aramaḳdan bī-zār olup ḫoş imdi mel‘ūn lā-büdd elime girersin deyüp: -P
[5131] gelelüm bu yaña: -İ₁, -İ₂, -V
[5132] on beşinci meclis: -P
[5133] ol zamān-ki: P ol-zamān-ki
[5134] āl-i Osmān: -İ₁, -İ₂, -V
[5135] ‘ālem-penāh: -P
[5136] mel‘ūn: -P
[5137] bir vech-ile: -P
[5138] varup: -P
[5139] yaḳup yıḳup berbād: -P
[5140] İspanya Ḳralına: -P
[5141] nāmenün: -P
[5142] dostluġa lāyıḳ du‘ādan ṣoñra: -P
[5143] ola ki: V olsun-ki, P bilesin-ki
[5144] senüñ içün: P senüñ-çün
[5145] eyledi: P idüp
[5146] Aḳdeñize: -P
[5147] bunca: -İ₁, -İ₂, -V
[5148] on sekiz pāre: -P
[5149] ḳal‘a: P ḳal‘alar
[5150] eyledi: İ₂, P idüp
[5151] aldı: -İ₂, -V, -P
[5152] gelüp lenger-endāz olup: -P
[5153] kāfir: -İ₁, -İ₂, -V
[5154] ile: -P
[5155] aḳçe ḳoyup daḫı bu ḳadar tuḥfe [u] hedāyā birle meẕkūr feṭḥ eyledügi on sekiz pāre ḳal‘anuñ miftāḥların: -P
[5156] gönderdi: P gönderüp
[5157] daḫı ziyāde: -İ₁, -İ₂, -V

mūcibince pādişāhāneme gelüp vuṣūl (3) bulmışdur. Berekāt[5158] virsün[5159] deyüp[5160] du‘ālar etmişdür. (4) Ḫulāṣa destūr-ı mükerrem etmekle[5161] ol[5162] Barbaroşo daḫı (5) kendüsin ‘āleme Süleymān oldum ḳıyās eyleyüp[5163] ḳırḳ (6) pāre tekne ile temāşālıḳdan ḳalḳup bir baş senüñ (7) memleketlerin ḫarāba virmek ḳaṣdı-y-ıla[5164] Sette Boġazı (8) deyüp giderken Sardinya üzerinden[5165] bir muḫālif rūzigār-ı (9) ṭūfān[5166] ile bocalayup Beñzerde gelüp Beñzerdi alup[5167] (10) żabṭ[5168] eyledi. Andan Tūnusa gelüp **[P 156b]** Tūnusı daḫı ḍarb-ı desti-y-ile (11) alup[5169] beni ṣaḥrālara ḳaçurdı.[5170] **[V 155b]** Şimdi ṣaḥrālarda ot[5171] oṭlayup[5172] (12) gezerim[5173] kerem [u] luṭf eyleyüp[5174] benüm dādımı Barbaroşodan (13) alıviresin. Saña bu ḳadar zād [u] zaḫīre birle gemiler yükledüp (14) gönderdigimüñ[5175] mükāfātını[5176] böyle **[İ$_2$ 436]** bun[5177] deminde icrā idesin[5178] (15) deyü İspanya Ḳralından vāfir istimdād ṭaleb[5179] eylemiş.[5180] Daḫı **[İ$_1$ 322b]** (1) demiş-ki sen deryādan[5181] filān ayuñ falāncı gününde donanma (2) ile gelüp Ḫalḳu’l-vāda baş urasın. Ben daḫı elli (3) altmış biñ ‘Arab aṭlusı-y-ıla gelür[5182] saña mu‘āvenet iderüm. (4) Bolay-kim Barbaroşoyı[5183] ala getürüp[5184] ḳanın içe-y-idüm[5185] (5) deyüp[5186] dünyāda olmaduḳ poḫlar[5187] yemiş. Ol zamān[5188] kāfirler daḫı (6) bir araya gelüp[5189] meşveret etdiler[5190] ve[5191] eytdiler: Şimdi Türke[5192] (7) gitmeden Tūnusa gitmemiz ma‘ḳūldur niçün-ki[5193] bizüm Barbaroşodan (8) aġır düşmānımuz yoḳdur. Nār-ı nūr devletinde[5194] eger Tūnusı alursaḳ (9) hem düşmānımuz Barbaroşonuñ ḥaḳḳından gelüp hem dostumuz (10) eski begi yerine oṭurdup aña büyük eylük etmiş (11) oluruz. Tūnus Begi daḫı ‘ömri olduḳça bizüm[5195] eylügimüzi (12) unutmayup dāyim[5196] Tūnus elimüz[5197] altında olur.[5198] Her ne (13) istersek zād [u] zaḫīre göndermeklikde[5199] tekāsül etmezler deyü

[5158] ‘indinde ḳatı ziyādesi-y-ile maḳbūle geçdi andan Ḳıran Sinyor kemāl mertebe Barbaroşo ya muḥabbetinden ḫaṭṭ-ı şerīf yazup Temāşālıġa gönderdi ve eytdi sensin-ki benüm ġāzī lālām gönderdigiñ eşyālar bi’t-tamām nāmeñ mūcibince pādişāhāneme gelüp vuṣūl bulmışdur berekāt: -P
[5159] virsün: İ$_2$ virsin, -P
[5160] deyüp: -P
[5161] etmekle: P olmaġla
[5162] ol: -P
[5163] kendüsin ‘āleme Süleymān oldum ḳıyās eyleyüp: -P
[5164] bir baş senüñ memleketlerin ḫarāba virmek ḳaṣdı-y-ıla: -P
[5165] Sardinya üzerinden: -P
[5166] ṭūfān: -P
[5167] alup: -P
[5168] żabṭ: ẓabṭ
[5169] Tūnusı daḫı ḍarb-ı desti-y-ile alup: -P
[5170] ḳaçurdı: İ$_1$, İ$_2$, V ḳaçırdı
[5171] ot: İ$_2$, V oṭ
[5172] şimdi ṣaḥrālarda ot oṭlayup: -P
[5173] gezerim: V, P gezerüm
[5174] eyleyüp: P idüp
[5175] gönderdigimüñ: İ$_1$ gönderdigimiñ, İ$_2$ gönderdigim
[5176] mükāfātını: P mükāfātı
[5177] bun: P buñ
[5178] idesin: P olınur
[5179] İspanya Ḳralından vāfir istimdād ṭaleb: -P
[5180] eylemiş: P yalvarup
[5181] sen deryādan: -P
[5182] gelür: P gelüp
[5183] Barbaroşoyı: P Barbaroşonuñ
[5184] ele getürüp: -P
[5185] içe-y-idüm: İ$_1$, İ$_2$ içe-y-idim, P içe-y-idüñ
[5186] deyüp: P deyü
[5187] poḫlar: V herzeler
[5188] ol zamān: P ol-zamān
[5189] daḫı bir araya gelüp: -P
[5190] etdiler: İ$_1$ iddiler, P idüp
[5191] ve: -İ$_2$, -V, -P
[5192] Türke: P Türk yerine
[5193] niçün-ki: P zīrā
[5194] nār-ı nūr devletinde: -P
[5195] ‘ömri olduḳça bizüm: -P
[5196] dāyim: İ$_1$, İ$_2$ dā’im
[5197] elimüz: İ$_2$ elimüzde
[5198] dā’im Tūnus elimüz altında olur: -P
[5199] göndermeklikde: P göndermekde

şimdi[5200] (14) iki ṭarafdan bize göre eyü maṣlaḥatdur deyü Tūnus üzerine (15) gitmeklige ḳavl [u] ḳarār idüp[5201] nāmenüñ[5202] redd-i cevābuñ[5203] yazup **[İ1 323a]** (1) cāsūs yedi-y-ile[5204] yine[5205] Tūnus Begine gönderüp[5206] pek güzel (2) bizüm[5207] murādımuz Türk yerine gitmek idi. **[İ2 437]** Lākin çünki[5208] senüñ (3) başıña bu felāket geldi. Evvel-i bahārda bizi Tūnusda bilesin (4) senüñ dādıñı Barbaroşodan alup yine seni[5209] yeriñe oṭurtmaḳ (5) boynuma borç olsun deyü İspanya Ḳralı daḫı[5210] vāfir (6) tesellī-yi ḫāṭır[5211] eylemiş. Şimdi nāmedür[5212] İspanya Ḳralından (7) gelüp[5213] Tūnus Begine vuṣūl olduḳda[5214] ayaġı yer mi baṣar (8) zülfüñe ber-dār olanuñ feḥvāsınca[5215] **[P 157a]** dünyālar Tūnus Beginüñ[5216] olup (9) tācın[5217] göklere aṭdı ve ġāyet feraḥlar kesb eyleyüp[5218] el altından (10) ‘urbān ṭāyifesine iġvā virüp başına ‘urbān cem‘ etmek ḳaṣdında[5219] (11) oldı. **[V 156a]** Ammā Ḫayre’d-dīn[5220] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[5221] işitdi-ki[5222] İspanya (12) Ḳralı ‘aẕīm donanma[5223] tedārük[5224] üzre[5225] imiş deyü ve[5226] hem ol es̱nālarda (13) bir vehm-nāk vāḳ‘ıa görmiş idi.[5227] Bir gün kendü kendüsine (14) tefekkür idüp[5228] eytdi: Bu kāfirlerüñ[5229] tedārük üzre olup[5230] (15) murād yā Cezāyirin yāḫūd maḫṣūṣ[5231] donanma ḥāżırlamadan[5232] maḳṣūd yā Cezāyiredür[5233] yāḫūd **[İ1 323b]** (1) bu ṭarafadur.[5234] Ammā muṭlaḳ[5235] bañadur[5236] hem bu tedbīr kāfirüñ kendi (2) re’y [u] tedbīrleri[5237] degüldür illā ol mel‘ūn firārī[5238] Tūnus Beginüñ (3) tedbīridür. Zīrā evvelden aḥvāllerine vuḳūf idi. Bir Tilimsan (4) Begi daḫı Tūnus Begi bunlar[5239] dāyim[5240] **[İ2 438]** İspanya Ḳralı-y-ıla dostluḳları (5) bir an[5241] eksük olmazdı[5242] ancaḳ[5243] ol sebebden Ḫayre’d-dīn Paşa firāsetle[5244] (6) añladı-ki bu iş ve bu dek degüldür illā[5245] ol mürted[5246] Tūnus (7)

[5200] deyü şimdi: -İ1, -İ2, -V
[5201] iki ṭarafdan bize göre eyü maṣlaḥatdur deyü Tūnus üzerine gitmeklige ḳavl [u] ḳarār idüp: -P
[5202] nāmenüñ: İ1 nāmeniñ
[5203] cevābuñ: İ2 cevābın
[5204] cāsūs yedi-y-ile: -P
[5205] yine: -İ1, -İ2, -V
[5206] gönderüp: P gönderdiler ki
[5207] bizüm: -P
[5208] çünki: -P
[5209] seni: -İ1, -İ2, -V
[5210] İspanya Ḳralı daḫı: -P
[5211] ḫāṭır: -P
[5212] nāmedür: İ1 nāmedir, P nāme
[5213] İspanya Ḳralından gelüp: -P
[5214] olduḳda: P olıcaḳ
[5215] ayaġı yer mi baṣar zülfüñe ber-dār olanuñ feḥvāsınca: -P
[5216] Tūnus Beginüñ: P anuñ
[5217] tācın: V ṭācın
[5218] tācın göklere aṭdı ve ġāyet feraḥlar kesb eyleyüp: -P
[5219] ḳaṣdında: P ḳaydında
[5220] Ḫayre’d-dīn: -P
[5221] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[5222] işitdi-ki: P eşitdi-ki
[5223] donanma: -İ1, -İ2, -V
[5224] tedārük: P tedārükinde
[5225] üzre: -P
[5226] deyü ve: -P
[5227] görmiş idi: P görmişdi
[5228] tefekkür idüp: -P
[5229] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[5230] olup: P olmalarından
[5231] murād yā Cezāyirin yāḫūd maḫṣūṣ: -İ1, -İ2, -V
[5232] ḥāżırlamadan: V ḫāẓırlamadan
[5233] Cezāyiredür: İ1 Cezāyiredir
[5234] ṭarafadur: İ1 ṭarafadır
[5235] donanma ḥāżırlamadan maḳṣūd yā Cezāyiredür yāḫūd bu ṭarafadur ammā muṭlaḳ: -P
[5236] bañadur: İ1 bañadır
[5237] tedbīrleri: P tedbīri
[5238] firārī: -P
[5239] evvelden aḥvāllerine vuḳūf idi bir Tilimsan Begi daḫı Tūnus Begi bunlar: -P
[5240]: dāyim: İ2 dā’im, -P
[5241] dostluḳları bir an: İ1 dosluḳları bir an, P bir an dostluḳları
[5242] olmazdı: P olmaz
[5243] ancaḳ: -İ1, -İ2, -V
[5244] firāsetle: İ2 firāseti-y-ile
[5245] ol sebebden Ḫayre’d-dīn Paşa firāsetle añladı-ki bu iş ve bu dek degüldür illā: -P
[5246] mürted: P mürtedüñ

beginüñ[5247] başı altındandur dedi. Ṣoñra[5248] yine kendi kendiye[5249] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ (8) tā[5250] didügi gibi çıḳdı. Şimdi Ḫayre'd-dīn Paşa[5251] eytdi: Gel (9) imdi baḳalum[5252] gör başına[5253] ne gelür ve[5254] ne gelmez[5255] pādişāh-ı 'ālem-penāh (10) ḥażretlerinüñ altmış pāre teknesin çıḳardum[5256] cümlesi[5257] (11) seksen idi. Ammā yigirmisi benüm Cezāyirden ġazā mālı-y-ıla (12) yapup[5258] getürdügim teknelerdür ḳırḳ pāre teknesin hedāyā ile gönderdim.[5259] On (13) altı biñ esīr ile daḫı dört yüz yigirmi beş ṣanduḳ (14) aḳçe ile[5260] gönderdük.[5261] On pāre tekne[5262] daḫı s̲āniyen[5263] Tūnusa[5264] gelüp (15) oturduġımuzda[5265] peşkeş ile gönderdük.[5266] Şimdi bu ṭarafda **[İ₁ 324a]** (1) mīrinüñ bizüm elimüzde on pāre teknesi ḳaldı. Anı (2) daḫı yaġlayup hedāyā [u] peşkeş[5267] birle şevketlü ḥünkārıma (3) gönderirüz.[5268] Kim bilür kişinüñ başına ne geliceyen ṣoñra[5269] bir dostı var ise (4) onda düşmānı vardur? Kim bildüñ[5270] bir şey olursa adımuz[5271] (5) pādişāh donanması żāyi' eylemişe[5272] olur deyü ol pāre tekneyi daḫı[5273] çıḳar ḫoş[5274] ḥaḳīr-i pür- (6) taḳṣīr devlete[5275] on o ḳadar donanma yapacaḳ māl gönderdüm. **[İ₂ 439]** (7) Ammā hemān eyüsi[5276] gitdügidür[5277] dedi.[5278] Andan[5279] mīrīnüñ bākī ḳalan (8) on pāre teknesin[5280] yaġlayup daḫı hedāyā[5281] [u] peşkeş[5282] ile[5283] düzüp[5284] (9) İslāmbola gönderdi. Andan kendüsinüñ ol Cezāyirden (10) götürdügi[5285] yigirmi pāre teknesin **[V 156b]** yaġlayup ḳorṣanlıġa **[P 157b]** (11) gönderdi ve re'īslerine tenbīh eyledi-ki seferiñüz kāmil (12) olduḳda varuñ[5286] Cezāyirde[5287] ḳışlañuz tā ki size emrüm[5288] varduḳda (13) aña göre 'amel idesiz dedi. Andan bir mübārek sā'atde (14) yigirmi pāre tekne Tūnusdan ḳalḳup[5289] Sardinya üzerine (15) vardılar[5290] çoḳ ġanīmet etdiler[5291] ve İzboġaya gider bir Venedik **[İ₁ 324b]** (1) gemisi aldılar ġāyet zengīn gemi idi. Yüki hep ḳumāş (2)

[5247] Tūnus Beginüñ: -P
[5248] ṣoñra: -P
[5249] kendi kendiye: -İ1, -İ2, -V
[5250] tā: -İ2
[5251] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ tā didügi gibi çıḳdı şimdi Ḫayre'd-dīn Paşa: -P
[5252] baḳalum: -İ1, -İ2, -V
[5253] başına: İ2 başa
[5254] ve: -V
[5255] gör başına ne gelür ve ne gelmez: -P
[5256] çıḳardum: P çıḳardım
[5257] cümlesi: P cümle
[5258] Cezāyirden ġazā mālı-y-ıla yapup: -P
[5259] hedāyā ile gönderdim: -İ1, -İ2, -V
[5260] on altı biñ esīr ile daḫı dört yüz yigirmi beş ṣanduḳ aḳçe ile: -P
[5261] gönderdük: İ2, V gönderdik, -P
[5262] tekne: P teknesin
[5263] sāniyen: -İ1, -İ2, -V
[5264] Tūnusa: P Tūnusdan
[5265] gelüp oturduġımuzda: -P
[5266] gönderdük: V gönderdik
[5267] peşkeş: -P
[5268] gönderirüz: İ2 gönderüriz
[5269] başına ne geliceyen ṣoñra: -İ1, -İ2, -V
[5270] bir dostı var ise onda düşmānı vardur kim bildüñ: -P
[5271] adımuz: P ādemimiz
[5272] eylemişe: P eylemiş
[5273] olur deyü ol pāre tekneyi daḫı: -İ1, -İ2, -V
[5274] çıḳar ḫoş: -P
[5275] ḥāḳīr-i pür-taḳṣīr devlete: İ2 ḥaḳīr-i devlete pür-taḳṣīr
[5276] on o ḳadar donanma yapacaḳ māl gönderdüm ammā hemān eyüsi: -P
[5277] gitdügidür: İ1 gitdigidir, -P
[5278] dedi: -P
[5279] andan: -İ1, -P
[5280] bākī ḳalan on pāre teknesin: -P
[5281] hedāyā: -İ1, -İ2, -V
[5282] peşkeş: İ2, V peşkeşin
[5283] ile: -İ1, -İ2, -V
[5284] düzüp: -P
[5285] ol Cezāyirden götürdügi: -P
[5286] varuñ: İ1, İ2, V varın
[5287] Cezāyirde: P Cezā'irde
[5288] emrüm: İ2 emrim
[5289] ḳalḳup: P çıḳup
[5290] vardılar: P varup
[5291] etdiler: İ1 itdiler, P aldılar

çerçi puṣadı idi.[5292] Hemān naḳdiyye[5293] on iki biñ Venedik (3) altunı çıḳdı. Ḥāṣıl-ı kelām[5294] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim[5295] on altı (4) pāre aḳṭarma ile daḫı[5296] dört yüz[5297] yetmiş beş esīr kāfir-ile[5298] (5) sālimīn [u] ġānimīn Cezāyire[5299] ṭoġru giderlerken ḥavālar[5300] ḳış olmaġla (6) Cezāyiri[5301] ṭuṭamayup daḫı pocalayup[5302] beled-i ‘Annāba gelüp[5303] (7) dāḫil oldılar.[5304] Anda tekneleri pāk yolundan[5305] ḳaraya çeküp (8) ol ḳış anda ḳışlayup ġanīmet erzāḳını ṣatup (9) ṣavup[5306] gök **[İ2 440]** naḳd[5307] etdiler. Andan teknelere düşen Ḫayre’d-dīn (10) Paşanuñ ḥaḳḳını mühürleyüp ḥıfẓ etdiler ve[5308] ġāzīlere düşen (11) mālı ḳarındaşlar gibi ‘alā mā faraża’llāh beynlerinde[5309] pāy (12) eylediler. Şöyle-ki[5310] ġāzīler ṭoḳ doyum[5311] olup iḥtiyāçdan (13) beri oldılar. Bu siyāḳ üzre ġāzīler ẕevḳlerinde ṣafālarında[5312] (14) olsunlar bizüm ḳıṣṣamuz ġāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn[5313] Paşaya (15) gelsün.[5314] Ol daḫı[5315] Tūnusuñ cevānib-i erba‘asına ḥendeḳler[5316] **[İ1 325a]** (1) meterizler[5317] ḳazup ḥāżır[5318] [u] baş[5319] [u] müheyyā eyleyüp[5320] durdı. Vaḳtā ki evvel-i[5321] bahār (2) eyyāmları[5322] eṣnāları[5323] gelüp yetişdükde[5324] bir gün anı gördiler ki İspanya (3) donanması seksen pāre yelken ile Ḫalḳu’l-vāde gelüp (4) baş urdılar. Tūnus Begi-y-ile va‘deleşdükleri[5325] vaḳt idi. (5) Kāfir baḳdı-ki Tūnus Beginden bir nām [u] nişān yoḳ. Ol isem (6) evvelki ḳavl üzre[5326] elli altmış biñ ‘Arab aṭlusı-y-ıla (7) esbaḳlayup[5327] **[P 158a]** beklese[5328] gerek idi. Şimdi kāfirler ol (8) ḳavlden bir eṣer bulamayacaḳ ol zamān[5329] İspanya Ḳralı (9) meẕkūr[5330] firārī **[V 157a]** Tūnus Begi ḳarındaşlıġına[5331] kemāl-i mertebe (10) ġażabından beni ġaba eyledi deyü kāfir iken yehūdī oldı. (11) Andan üç günden ṣoñra[5332] baḳdı-ki **[İ2 441]** yine[5333] begden ṭarafa[5334] bir gelür (12) gider adam[5335] olmamaġla kāfirdür[5336] ḳaraya ‘asker döküp cenge (13) mübāşeret eyledi ve

[5292] ġāyet zengīn gemi idi yüki hep ḳumāş çerçi puṣadı idi: -P
[5293] naḳdiyye: V naġdiyye
[5294] kelām: -İ1, -İ2, -V
[5295] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: -P
[5296] ile daḫı: -P
[5297] dört yüz: İ1 dört-yüz
[5298] kāfir-ile: P ile
[5299] Cezāyire: P Cezā’ire
[5300] ḥavālar: İ2 ḥavālı
[5301] Cezāyiri: P Cezā’iri
[5302] daḫı pocalayup: -P
[5303] gelüp: P geldiler
[5304] dāḫil oldılar: -P
[5305] yolundan: -P
[5306] ṣavup: -V, -P
[5307] naḳd: İ1, V naġd
[5308] gök naḳd etdiler andan teknelere düşen Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ḥaḳḳını mühürleyüp ḥıfẓ etdiler ve: -P
[5309] ‘alā mā faraż-Allāh beynlerinde: -P
[5310] şöyle-ki: İ2 şöyle, P bu yaña
[5311] doyum: İ1, P ṭoyum
[5312] ṣafālarında: -V
[5313] ġāzīler ṭoḳ ṭoyum olup iḥtiyāçdan beri oldılar bu siyāḳ üzre ġāzīler ẕevḳlerinde ṣafālarında olsunlar bizüm ḳıṣṣamuz ġāzīler ser-firāzı Ḫayre’d-dīn: -P
[5314] gelsün: P gelelüm
[5315] ol daḫı: P ol-daḫı
[5316] ḥendeḳler: V, P ḥendekler
[5317] meterizler: -P
[5318] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır
[5319] baş: -İ1, -İ2, -V
[5320] müheyyā eyleyüp: -P
[5321] evvel: -İ1, -İ2, -V
[5322] eyyāmları: -İ1, -İ2, -V
[5323] esnāları: -P
[5324] yetişdükde: İ2 yetişdikde
[5325] va‘deleşdükleri: İ1 va‘deleşdikleri
[5326] üzre: İ2 üzere
[5327] esbaḳlayup: -P
[5328] beklese: İ2 gelse
[5329] ol zamān: -P
[5330] meẕkūr: -P
[5331] firārī Tūnus Begi ḳarındaşlıġına: P ḳarındaşlıġı firārī Tūnus Begine
[5332] günden ṣoñra: İ2, P günden-ṣoñra
[5333] yine: -İ1, -İ2, -V
[5334] ṭarafa: -P
[5335] adam: -İ1, -İ2, -V
[5336] kāfirdür: İ1 kāfirdir; -P

ol ṣu burcunı muḥāṣara itmege[5337] (14) kāfirdür[5338] ḳarīb olduḳda[5339] ol zamān[5340] burcdan otuz altı (15) pāre ṭopı bir[5341] fitilden[5342] kāfirlerüñ[5343] üzerine āteş idüp **[İ1 325b]** (1) kāfirlerdür[5344] zār zor alay kesim turāba düşdüklerinde beriden (2) Ḫayre'd-dīn[5345] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[5346] otuz altı biñ ġāziyān (3) birle dāl-ı tīġ āteş-tāb olup kāfirlerüñ[5347] ḳalb [u] cenāḥlarına (4) girüp ḳabaḳuşluḳdan[5348] ikindi[5349] zamānına[5350] gelince[5351] cengin[5352] (5) arası kesilmedi. El-netīce[5353] ḥāṣıl[5354] kāfirler[5355] girü[5356] püskürüp gemilerin (6) dād[5357] boldılar. Çün ṣabāḥ ḳral-ı mel'ūn[5358] kendi[5359] 'aẓīm tedārükle (7) çıḳup ṭaburın ḳurup ṭopların ṭaşra çıḳardı daḫı gelüp[5360] (8) Ḫalḳu'l-vāde burcunuñ eṭrāfına meteriz alup cenge duruşdı.[5361] (9) Ḥāṣıl otuz bir[5362] gün döküp 'āḳıbet ġāzīler ziyāde ṣıḳılmaḳ (10) ile[5363] bir gice burcu bıraġup gitdiler ve kāfirüñ[5364] yine[5365] beş (11) altı günden ṣoñra[5366] yigirmi dört biñ 'askeri daḫı[5367] (12) gelince kāfirlerdür[5368] ġāyet ḳuvvetlendi. Ve ertesi[5369] gün[5370] daḫı (13) ol menba'-ı fesād Tūnus Begi altmış biñ 'Arab aṭlusı-y-ıla (14) gelüp **[İ2 442]** ḳrala buluşup hedāya[5371] [u] peşkeşlerin[5372] virdi ve[5373] ḳral (15) eytdi: Senüñ işüñ bu-mı-y-ıdı[5374] az ḳaldı-ki yine girü **[İ1 326a]** (1) dönüp **[P 158b]** gidem deyüp[5375] vāfir söz söyledi. Şimdi bu ḥāl (2) üzre iken 'Arab ṭāyifesi bütün eski begden ṭarafa (3) döndiler. Ḫayre'd-dīn[5376] Paşa daḫı 'Arab ṭāyifesinüñ fikr-i fāsidlerin (4) añlayup[5377] ṭuyunca 'Arablara[5378] çavışların 'Arablara[5379] gönderüp eytdi-ki (5) herkes yerlü[5380] yerinde durup bozḳunluḳ etmesünler deyü gördi. (6) Olmadı bu ikiyüzlü münāfıḳlara söz kār eylemedi. Hemān[5381] (7) ölüsi dirisine binüp ḥışāra ṭoġru[5382] **[V 157b]** biribirin (8) çeyneyerek ḳaçmaġa başlayınca kāfirler daḫı[5383] epeyü[5384] bozulmaġa yüz ṭuṭmış (9) iken[5385] tekrār yine ġayrete gelüp Ḫayre'd-dīn[5386]

[5337] itmege: İ2, V, P etmege
[5338] kāfirdür: İ1 kāfirdir, -P
[5339] olduḳda: P olduḳlarında
[5340] ol zamān: P ol-zamān
[5341] bir: P birden
[5342] fitilden: -P
[5343] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[5344] kāfirlerdür: İ1 kāfirlerdir
[5345] Ḫayre'd-dīn: -P
[5346] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[5347] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[5348] ḳabaḳuşluḳdan: -P
[5349] ikindi: İ1, V ilkindi, P ikindiye degin
[5350] zamānına: -P
[5351] gelince: İ2, V ḳadar, -P
[5352] cengin: P cenk idüp
[5353] arası kesilmedi el-netīce: -P
[5354] ḥāṣıl: -İ1, -İ2, -V
[5355] kāfirler: P kāfirleri
[5356] girü: -P
[5357] dād: V, P dar
[5358] mel'ūn: P la'īn
[5359] kendi: -P
[5360] gelüp: -P
[5361] duruşdı: İ2, V, P ṭurışdı
[5362] bir: -İ1
[5363] ṣıḳılmaḳ ile: İ2, V, P ṣıḳılmaġıla
[5364] kāfirüñ: İ1, İ2, P kāfiriñ
[5365] yine: -İ1, -İ2, -V
[5366] beş altı günden ṣoñra: P üç dört günden-ṣoñra
[5367] daḫı: -P
[5368] kāfirlerdür: İ1 kāfirlerdir, -P
[5369] ertesi: P irtesi
[5370] gün: -P
[5371] hedāya: P hedāyāsın
[5372] peşkeşlerin: -P
[5373] ve: -P
[5374] bu-mı-y-ıdı: İ2, V, P bu-mıdur
[5375] deyüp: P deyü
[5376] Ḫayre'd-dīn: -P
[5377] añlayup: P añlayınca
[5378] ṭuyunca 'Arablara: -P
[5379] 'Arablara: -İ1, -İ2, -V
[5380] yerlü: -İ1, -İ2, -V
[5381] hemān: -P
[5382] ṭoġru: İ2 ṭoġrı, P doġru
[5383] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[5384] epeyü: -P
[5385] ṭuṭmış iken: İ2, V, P ṭuṭmışken
[5386] Ḫayre'd-dīn: -P

Paşanuñ (10) ‘askerine muḳābil olmaġa yüz ṭutdılar.[5387] Ḫayre’d-dīn[5388] (11) Paşanuñ isem kendi donanma ‘askerinden ġayrı başına (12) döner ḳalmadı. Tūnusuñ kendi Türk ‘askeri bile ‘Arab (13) ‘askeri-y-ile ma‘an berāber oldılar ve hem[5389] Ḫayre’d-dīn[5390] Paşanuñ kendi[5391] (14) donanma ‘askeri olmaḳ üzre[5392] yigirmi otuz biñ cāndan (15) velā beş on biñ cān ḳalmadı.[5393] Hep[5394] şehādet şerbetin **[İ1 326b]** (1) nūş eylediler[5395] ve yine ol beş on biñ **[İ2 443]** ‘asker Ḫayre’d-dīn[5396] (2) Paşanuñ başına çarḫ-ı felek gibi dönüp elem çekme devletlü[5397] paşa (3) baba birimüz ḳalmayınca ḳadar biz seni bıraḳmayuz hemān sen (4) ṣaġ ol[5398] deyü istimālet virürler idi.[5399] Ḫayre’d-dīn[5400] Paşa (5) daḫı berḫudār oluñ oġullar Ḥaḳ Te‘ālā sizden rāżī (6) olsun dünyāda ve āḫiretde yüziñüz aġ olsun[5401] (7) deyüp du‘ā iderdi.[5402] Vaḳtā ki kāfirler ḳara buluṭ gibi (8) gelüp yetişdi.[5403] Ol zamān[5404] Ḫayre’d-dīn[5405] Paşa raḥmetu’llāhi (9) ‘aleyh[5406] ol pādişāh ber-güẕārı olan tīġ-ı āteş-tābıñ (10) ġılāfından çıḳarup niyyet’ül-ġazā[5407] ‘uryān idüp cihād-ı fī-sebīli’llāh ḳaṣd-ı (11) kāfir[5408] deyüp kāfırlerüñ[5409] **[P 159a]** ḳalb [u] cenāḥına ‘uḳāb miṣāli[5410] (12) kendüsin urunca ġāzīler daḫı yā biz ne günümize (13) ṭururuz deyüp[5411] yār odur ki bun[5412] deminde yār ola şādlıḳda (14) her kim ola yār olur feḥvāsınca anlar daḫı[5413] birer yaylum (15) tüfenklerin kāfirlerüñ[5414] ḳalb [u] cenāḫlarına boşalduḳda[5415] **[İ1 327a]** (1) anlar daḫı[5416] dāl-ı tīġ āteş-tāb olup bir geriş gerdiler ki bu yeryüzi[5417] şöyle ki[5418] iki ‘asker (2) biribirine ḳarıldı ve ḳatıldı.[5419] Yerdür[5420] penbe miṣāli aṭıldı.[5421] (3) Yiriñ[5422] ġubārı ḳanuñ buḫārı ġāzīler dilinden bir bir[5423] virürdi[5424] (4) sübḥānı üç üç buçuḳ sā‘at ‘ālī cenk oldı. (5) Ḳılıçlar al ḳan-ile la‘l renk oldı durmayup ġāzīler (6) serdengeçerdi. Ecel terzisi ṭon[5425] **[İ2 444]** biçerdi ṣalınduḳça[5426] (7) tīġ yalmanı iderdi. Sernigūn ol kāfirānı[5427] **[V 158a]** netīce-yi (8) kelām ḳışṣayı ne dirāz[5428] idelüm.[5429]

[5387] ṭutdılar: İ2 ṭuṭdılar
[5388] Ḫayre’d-dīn: -P
[5389] ve hem: -İ1, -İ2, -V
[5390] Ḫayre’d-dīn: -P
[5391] kendi: -P
[5392] olmaḳ üzre: -P
[5393] ḳalmadı: P ḳalmayup
[5394] hep: -P
[5395] eylediler: P eyledi
[5396] Ḫayre’d-dīn: -P
[5397] devletlü: -İ1, -İ2, -V
[5398] ol: P olasın
[5399] virürler idi: İ2, V, P virürlerdi
[5400] Ḫayre’d-dīn: -P
[5401] oġullar Ḥaḳ Te‘ālā sizden rāżī olsun dünyāda ve āḫiretde yüziñüz aġ olsun: -P
[5402] deyüp du‘ā iderdi: İ2 deyüp du‘ālar iderdi, P deyü du‘ālar iderdi
[5403] yetişdi: P irişdi
[5404] ol zamān: P ol-zamān
[5405] Ḫayre’d-dīn: -P
[5406] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[5407] niyyet’ül-ġazā: -İ1, -İ2, -V
[5408] ‘uryān idüp cihād-ı fī-sebīl’illāh ḳaṣd-ı kāfir: -P
[5409] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[5410] ‘uḳāb misāli: -P
[5411] deyüp: -İ1, -İ2, -V
[5412] bun: İ1, P buñ, İ2 bunda
[5413] yār odur ki buñ deminde yār ola şādlıḳda her kim ola yār olur feḥvāsınca anlar daḫı: -P
[5414] kāfirlerüñ: İ1, İ2, P kāfirleriñ
[5415] boşalduḳda: İ1 boşaldıḳda, P boşaldup
[5416] anlar daḫı: P andan
[5417] bir geriş gerdiler ki bu yeryüzi: -İ1, -İ2, -V
[5418] şöyle ki: İ1, V şöyle-ki
[5419] şöyle ki iki ‘asker biribirine ḳarıldı ve ḳatıldı: -P
[5420] yerdür: İ1 yerdir, -P
[5421] aṭıldı: P aṭılup
[5422] yiriñ: İ2, V yeriñ, -P
[5423] ġubārı ḳanuñ buḫārı ġāzīler dilinden bir bir: -P
[5424] virürdi: İ2 verdi, -P
[5425] sübḥānı üç üç buçuḳ sā‘at ‘ālī cenk oldı ḳılıçlar al ḳan-ile la‘l renk oldı durmayup ġāzīler serden geçerdi ecel terzisi ṭon: -P
[5426] ṣalınduḳça: İ2, V çalınduḳça, -P
[5427] tīġ yalmanı iderdi sernigūn ol kāfirānı: -P
[5428] ḳışṣayı ne dirāz: -P
[5429] idelüm: İ1, V idelim, -P

Kāfir leşinden[5430] püşteler[5431] (9) olup kelle dirseñ bostān düylegi kesim ayaḳlar (10) altında pāy-māl olup ḳaldı daḫı ḳulaḳ ṭırnaḳ parmaḳ[5432] (11) dülger yonḳası kesim[5433] manend perrān olup[5434] ṭozdı.[5435] Kāfirlerüñ[5436] (12) başına ḳıyāmetler ḳopdı[5437] ġayrı kāfirler ġāzīlerüñ[5438] ḍarblarına[54395440] (13) ṭāḳat getürmeyüp ḳıçınlamaġa başladı.[5441] Ammā ġāzīlerüñ[5442] (14) daḫı nışfından ziyādesi[5443] şehīd olup[5444] ṭozup cennet-i ā'lāda maḳāmların (15) buldı.[5445] Beş on biñ cāndan üç dört biñ elli ayaġı ṭuṭar[5446] **[İ1 327b]** (1) ṣaġ[5447] ḳalmadı ḳalan-da çoġı ecele berāber[5448] zaḫm-ı şedīd[5449] (2) oldı. Niçün-ki anlara bir yār [u] yāver mu'īn [u] yāriġār (3) Ḫudā-yı ẕü'l-celālden ġayrı yardımcı yoḳ idi.[5450] Tūnus (4) 'askeri 'Arabla ḳarışıḳ uzaḳdan seyr iderler idi (5) ammā küffār 'askeri yeñiden yeñiye ṭurma ḥay ardı (6) boş[5451] ḳalmaz idi.[5452] İslām 'askeri kāfire göre az idi. (7) Yine öyle az[5453] iken kāfirlerüñ[5454] başına geñiş dünyāyı (8) tenk etdiler[5455] ḥattā kāfirler bile gerek Ḫayre'd-dīn[5456] Paşanuñ (9) ḥaḳḳın[5457] ve[5458] gerek 'askerinüñ ḥaḳḳın yetürmeyüp bunu ṣolṭaṭ[5459] bunu[5460] (10) ḳumanda[5461] deyü respet getürürler idi. **[İ2 445]** Tūnus 'askerine (11) ḳabo mondoz deyü masḫaralıġa[5462] alurlar idi.[5463] Hem ol (12) gün[5464] ḥavā ġāyet ıssı olmaġla cenk bir yaña daḫı (13) ṣusuzlıḳ[5465] bir yaña[5466] kāfirlerüñ[5467] tāb [u] tüvānları kesilüp (14) girüye ṭoġru[5468] çekilüp giderler iken[5469] anı[5470] gördiler ki nā-gāh (15) şehrden bir[5471] velvele ḳopdı.[5472] Şöyle-ki[5473] mābeynlerinde bunı[5474] **[İ1 328a]** (1) müşāvere eylemişler[5475] ki kāfirler çoḳdur. Ḫayre'd-dīn[5476] Paşa (2) yalñız bu kāfirlerüñ[5477] ḥaḳḳından gelemez. Vaḳtā ki Tūnus yine (3) eski begin[5478] eline[5479] geçerse niçün baña rücū' itmediñüz[5480] (4) deyü ṣāyed bizi incide. Lākin evlā **[P 159b]** olan

[5430] leşinden: V ileşinden
[5431] püşteler: V püşdeler
[5432] ḳulaḳ ṭırnaḳ parmaḳ: P ḳulaḳ parmaḳ ayaḳ ṭırnaḳ
[5433] kesim: -İ1, -İ2, -V
[5434] manend perrān olup: -P
[5435] ṭozdı: P ṭozarsa
[5436] kāfirlerüñ: V kāfirüñ
[5437] kāfirlerüñ başına ḳıyāmetler ḳopdı: -P
[5438] ġāzīlerüñ: İ2 ġāzīleriñ
[5439] ġāzīlerüñ żarblarına: -P
[5440] ḍarblarına: V ẕarblarına
[5441] başladı: P başladılar
[5442] ġāzīlerüñ: İ1, İ2 ġāzīleriñ
[5443] ziyādesi: P ziyāde
[5444] şehīd olup: -İ1, -İ2, -V
[5445] ṭozup cennet-i ā'lāda maḳāmların buldı: -P
[5446] ṭuṭar: P dutar
[5447] ṣaġ: P cān
[5448] ḳalan-da çoġı ecele berāber: -P
[5449] zaḫm-ı şedīd: İ1, İ2 zaḫm-ı şehīd, -P
[5450] oldı niçün-ki anlara bir yār [u] yāver mu'īn [u] yāriġar Ḫudā-yı ẕü'l-celālden ġayrı yardımcı yoḳ yoḳ idi: -P
[5451] ammā küffār 'askeri yeñiden yeñiye ṭurma ḥāy ardı boş: -P
[5452] ḳalmaz idi: İ2 ḳalmazdı, -P
[5453] az: -P
[5454] kāfirlerüñ: İ1, V kāfirleriñ, P kāfirüñ
[5455] tenk etdiler: P dar eylediler
[5456] Ḫayre'd-dīn: -P
[5457] ḥaḳḳın: -İ1, -İ2, -V
[5458] ve: -P
[5459] ṣolṭaṭ: İ2 ṣolṭadın, V ṣolṭaṭdın
[5460] bunu: İ2 bunı
[5461] ḳumanda: P ḳumandadur
[5462] masḫaralıġa: P masḫaraya
[5463] alurlar idi: P alurlardı
[5464] ol gün: P ol-gün
[5465] susuzlıḳ: İ2, V ṣusuzlıḳ
[5466] cenk bir yaña daḫı susuzlıḳ bir yaña: -P
[5467] kāfirlerüñ: İ1, İ2, V kāfirleriñ
[5468] ṭoġru: İ2 ṭoġrı, -P
[5469] giderler iken: P giderlerken
[5470] anı: -P
[5471] bir: -P
[5472] ḳopdı: P ḳoyup
[5473] şöyle-ki: P tā ki
[5474] bunı: P böyle
[5475] eylemişler: P ḳılmışlar
[5476] Ḫayre'd-dīn: -P
[5477] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[5478] begin: P bege
[5479] eline: -P
[5480] itmediñüz: İ2 itmedüñiz

budur ki ehlimüz (5) ‘ıyālimüz oġlumuz uşaġımuz[5481] alup ṣaḥrāya ṭoġru (6) giderüz. Biz re‘āyāyuz ṣoñra her ḳanḳısı ġālib (7) olursa yine re‘āyālıġımuz elde bir[5482] deyü bu ḳavl [u] ḳarār (8) üzre[5483] şehri bıraġup ḳaçmaġa yüz ṭutdılar. Şimdi (9) ġāzīler[5484] murād eylediler ki **[V 158b]** varup girülerinden[5485] çevire.[5486] Ḫayred- (10) dīn[5487] Paşa istemedi. Anlarda ḫayr ḳalmadı[5488] şimden ṣoñra[5489] (11) bizde başımuza baḳalum[5490] muḳadderu’llāh böyle imiş iki (12) yüzlü münāfıḳ sözine i‘timād idenüñ ḥāli bu[5491] olur[5492] (13) deyüp gözlerinden ṭolu ṭānesi gibi yaşlar aḳdı. (14) Andan Ḫayre’d-dīn Paşa kendi yār [u] ḳafādārlarından (15) elli altmış kişi **[İ$_2$ 446]** düşün ardıma[5493] deyüp[5494] aḫşam ile **[İ$_1$ 328b]** (1) yatsunuñ[5495] arasında[5496] oġrun ḳapudan girüp ḫazīne (2) içine girüp bahāda aġır yükde yini[5497] götürmede ḫafīf[5498] ne ḳadar (3) cevher[5499] var ise alup istedükleri[5500] gibi ṭoldurdılar.[5501] Hemān (4) ṣalt Ḫayre’d-dīn[5502] Paşanuñ üzerinde[5503] cevāhir-i[5504] zī-ḳıymet (5) ṭaş[5505] hīç yoġ-ise belki[5506] bir milyon aḳçe var idi[5507] (6) ve ol[5508] ayaḳdaşları daḫı istedüklerinden[5509] gice[5510] ziyāde[5511] alup (7) gicenüñ[5512] nıṣfu’l-leylinde yola girüp ṣaḥrā yolın[5513] aldılar. (8) Ḫulāṣa ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm[5514] ḳaradan[5515] selāmet gelüp (9) beled-i ‘Annāba dāḫil oldılar. Çün ṣabāḥ olduḳda[5516] baḳdılar ki (10) Ḫayre’d-dīn[5517] Paşadan bir eser yoḳ. Ol zamān[5518] eski[5519] Tūnus (11) begi münāfıḳ Aṭ Boynuna düşüp[5520] ḳarındaşlıġı İspanya (12) ḳralına müjde eyleyüp devletlü ḳral düşmānımuz Barbaroşo (13) bu gice[5521] firār eylemiş[5522] āyā ardından Ḳuman ta‘yīn eylesek mi (14) ne-dersiñüz[5523] dedükde İspanya Ḳralı daḫı eytdi: Bizüm (15) zanṣamuzda[5524] ḳaçanı ḳoġmaḳ yoḳdur varsın ḫoş geldi[5525] **[İ$_1$ 329a]** (1) keşke daḫı[5526] evvel gitmiş olaydı dedi. Şimdi Tūnus Begi (2) yine evvelki gibi yerine oṭurup[5527] ḥükm [u] ḥükūmete başladı. (3)

[5481] oġlumuz uşaġımuz: -P
[5482] bir: P birdür
[5483] bu ḳavl [u] ḳarār üzre: -P
[5484] ġāzīler: P ġāzīlerdür
[5485] girülerinden: -P
[5486] çevire: P çevireler
[5487] Ḫayre’d-dīn: -P
[5488] ḳalmadı: P yoḳdur
[5489] şimden ṣoñra: İ$_2$, P şimden-ṣoñra
[5490] baḳalum: İ$_1$, İ$_2$ baḳalım
[5491] muḳadderu’llāh böyle imiş ikiyüzlü münāfıḳ sözine i‘timād idenüñ ḥāli: -P
[5492] bu olur: İ$_2$, V böyle olur, -P
[5493] deyüp gözlerinden ṭolu ṭānesi gibi yaşlar aḳdı andan Ḫayre’d-dīn Paşa kendi yār [u] ḳafādārlarından elli altmış kişi düşün ardıma: -P
[5494] deyüp: P deyü
[5495] yatsunuñ: P yatsu
[5496] arasında: İ$_2$, V, P mābeyninde
[5497] yükde yini: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[5498] götürmede ḫafīf: -P
[5499] cevher: İ$_2$, V, P cevāhir
[5500] istedükleri: İ$_1$ istedikleri
[5501] istedükleri gibi ṭoldurdılar: -P
[5502] Ḫayre’d-dīn: -P
[5503] üzerinde: P üzerindeki
[5504] cevāhir: P cevher
[5505] zī-ḳıymet ṭaş: -P
[5506] belki: -P
[5507] var idi: P gelürdi
[5508] ol: -P
[5509] istedüklerinden: İ$_1$ istediklerinden, P istedükleri
[5510] gice: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[5511] ziyāde: -P
[5512] gicenüñ: -P
[5513] yolın: İ$_1$,V yolun, P yolından
[5514] idelüm: İ$_1$ idelim
[5515] aldılar ḫulāṣa ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm ḳaradan: -P
[5516] olduḳda: -P
[5517] Ḫayre’d-dīn: -P
[5518] ol zamān: P ol-zamān
[5519] eski: -P
[5520] Aṭ Boynuna düşüp: -P
[5521] bu gice: -P
[5522] eylemiş: P etmiş
[5523] ne-dersiñüz: -P
[5524] zanṣamuzda: İ$_1$ zanṣamızda
[5525] varsın ḫoş geldi: -P
[5526] daḫı: -P
[5527] oṭurup: V, P oturup

Dāḫil ḫāric cümlesi gelüp mübārek bād dediler[5528] ve İspanya (4) ḳralına **[İ₂ 447]** senede yüz biñ kile buġday ile[5529] beş biñ (5) ḳanṭār zeytyaġı daḫı[5530] **[P 160a]** beş biñ ḳanṭār daḫı[5531] beş-yüz[5532] baḳar biñ daḫı[5533] ḳoyun virmege (6) ḳavl eylediler. İspanya Ḳralı daḫı bir ay miḳdārı Tūnusda (7) eglenüp andan çekilüp vilāyetine gitdi. Şimdi bizüm (8) ḳışṣa-yı[5534] maḳṣūdımuz Ḫayre'd-dīn[5535] Paşaya[5536] daḫı[5537] geldi. Ol zamān-ki (9) altmış 'aded ġāziyān ile[5538] ḳaradan düşe ḳalḳa **[V 159a]** beled-i (10) 'Annāba geldi demiş idük.[5539] Şimdi ol kendinüñ anda (11) olan yigirmi pāre teknenüñ gerek re'īsleri ve gerek ġāziyānları (12) Ḫayre'd-dīn[5540] Paşanuñ[5541] istiḳbāline ḳarşu çıḳup ḫoş (13) geldiñüz[5542] ṣafā geldiñüz deyü[5543] 'iẕẕet[5544] [u] ikrām[5545] eylediler. Daḫı ahālī-yi (14) beled-i 'Annāb yir[5546] yerden[5547] gelüp Ḫayre'd-dīn[5548] Paşanuñ ḫāk-i pāyına (15) yüz sürüp el-ḥamdü li'llāh yā Mevlānā el-paşa ḳudūm-ı mübāreke- **[İ₁ 329b]** (1) ñüzle[5549] beledimüzi şeref-yāb eylediñüz deyü[5550] ḥadden bīrūn (2) ve ḳıyāsdan efzūn ta'ẓīm [u] tekrīm eylediler ve maḫṣūṣ (3) ḳonaḳ döşediler. Hedāyā [u] peşkeşden daḫı yaġdan (4) baldan ḳonaġa girilmez oldı ve[5551] cā-be-cā tesellī-yi ḫāṭır (5) idüp hemān sen ṣaġ ol devletlü paşa[5552] giden Tūnus (6) olsun senüñ mübārek başın[5553] seksen[5554] biñ Tūnus (7) ider deyü ḫāṭır-ı[5555] şerīflerin[5556] ele alurlar idi. Ḫayre'd-dīn[5557] **[İ₂ 448]** (8) Paşa daḫı anlara[5558] der idi-ki[5559] sizüñ[5560] Tūnus didigüñüz[5561] (9) benüm 'aynuma[5562] degül[5563] fikrime bile[5564] gelmez.[5565] İllā bizüm corṭumuzda bu ḳadar (10) ümmet-i Muḥammed telef oldı faḳad[5566] yüregim aña yanar dedi.[5567] (11) Andan teknelerüñ[5568] ḥaḳḳına düşen ġanīmet mālından yüz (12) yigirmi kīse aḳçe olmaḳ üzre getürüp Ḫayre'd-dīn[5569] (13) Paşaya teslīm eylediler. Ḥāṣıl ol ḳışı beled-i 'Annābda (14)

[5528] dediler: İ₂ didiler
[5529] ile: -P
[5530] daḫı: -P
[5531] beş biñ ḳanṭār daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[5532] beş-yüz: V, P beş yüz
[5533] daḫı: -P
[5534] ḳışṣa: -İ₁
[5535] bizüm ḳışṣa-yı maḳṣūdımuz Ḫayre'd-dīn: -P
[5536] Paşaya: P Paşa
[5537] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[5538] geldi ol zamān-ki altmış 'aded ġāziyān ile: -P
[5539] demiş idük: P demişdük
[5540] Ḫayre'd-dīn: -P
[5541] Paşanuñ: P Paşaya
[5542] istiḳbāline ḳarşu çıḳup ḫoş geldiñüz: -P
[5543] deyü: İ₂ deyüp
[5544] 'iẕẕet: -P
[5545] ikrām: -V
[5546] yir: İ₂, V yer
[5547] yir yerden: P yer yerin
[5548] Ḫayre'd-dīn: -P
[5549] mübārekeñüzle: İ₂ mübārekeñizle
[5550] deyü: P deyüp
[5551] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn ta'ẓīm [u] tekrīm eylediler ve maḫṣūṣ ḳonaḳ döşediler hedāyā [u] peşkeşden daḫı yaġdan baldan ḳonaġa girilmez oldı ve: -P
[5552] sen ṣaġ ol devletlü paşa: -P
[5553] başın: P başuñ
[5554] seksen: P yüz
[5555] ḫāṭır: P ḥāṭır
[5556] şerīflerin: -P
[5557] Ḫayre'd-dīn: -P
[5558] anlara: -P
[5559] der idi-ki: P dirdi-ki
[5560] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ, -P
[5561] didigüñüz: -P
[5562] 'aynuma: P 'aynumda
[5563] degül: -İ₁, -İ₂, -V
[5564] bile: -İ₁
[5565] fikrime bile gelmez: -P
[5566] faḳad: P faḳaṭ
[5567] dedi: İ₂ didi
[5568] teknelerüñ: İ₁, İ₂, V tekneleriñ
[5569] Ḫayre'd-dīn: -P

ḳışladılar[5570] ve Tūnus aḥvālin geregi gibi yazup Cezāyire (15) bildürdiler.[5571] Andan[5572] evvel-i bahārda[5573] olduḳda[5574] tekneleri yaġlayup **[İ₁ 330a]** (1) yigirmi pāre tekne olmaḳ üzre yine bir mübārek sā‘atde (2) beled-i ‘Annābdan çıḳup İspanya ḳoṣṭaların ṣıyırdaraḳ (3) Sette Boġazına ṭoġru giderlerken güzel eyyām bulup (4) boġazdan ṭaşra çıḳup Faro **[P 160b]** öñlerinde[5575] gezinirken[5576] (5) bir direksiz gemi buldılar. Yetmiş altı pāre ṭop çeker (6) idi. Meger İspanyoluñ[5577] Hind gemilerinden idi. ‘Aẓīm (7) furṭuna[5578] bulmaġla ayaḳdaşlarından ayrılup daḫı (8) direkleri düşdi[5579] ve üç yüz[5580] kāfirden elli kāfir ṣaġ (9) ḳalmadı[5581] ḫastalıḳdan[5582] hep[5583] mürd oldılar.[5584] Bi-‘avn-i Ḫudā (10) hemān çaṭup[5585] çaṭan çaṭanuñ olup gemi alup[5586] żabṭ[5587] eylediler. (11) Meẕkūr geminüñ[5588] içinde otuz altı biñ sikke **[İ₂ 449]** urulmaduḳ (12) riyāl ile üç ḳanṭār **[V 159b]** tibir çıḳdı daḫı bu ḳadar Hind (13) metā‘ı ki ancaḳ olur. Ḫulāṣa Ḫayre’d-dīn[5589] Paşa raḥmetu’llāhi (14) ‘aleyh[5590] müddet-i ‘ömri içinde böyle zengīn ġanīmet daḫı (15) alınması āsān bir ġanīmet[5591] almamış idi ve bir paşaṭor **[İ₁ 330b]** (1) kāfiri ehli-y-ile ‘ayāli-y-ile olmaḳ üzre[5592] içinden[5593] çıḳdı. (2) Ġāyet büyük ḳan ve kilāb ibn-i kilāb mel‘ūn kāfir idi. (3) El-netīce[5594] İspanya Ḳralına müte‘allıḳ[5595] idi. Ḫayre’d-dīn[5596] Paşa (4) raḥmetu’llāhi ‘aleyh[5597] şimdi tefekkür idüp eytdi: Meẕkūr[5598] geminüñ (5) begendügi[5599] yüklerin teknelere alup gemiyi baṭıra ammā[5600] yine (6) hem[5601] gemi[5602] daḫı[5603] ṭopları bıraḳmaġa ḳıyamaz idi. Gemi böyle (7) bir[5604] taṣvīr[5605] rāze[5606] idi ki ancaḳ olur. Ḳıç baş bütün yalduz (8) idi[5607] daḫı[5608] ṭopları yarı ṭunç yarı dimür idi. El-ḥāṣıl (9) Ḫayre’d-dīn[5609] Paşa gemiye ‘āşıḳ olup sefīneyi bıraġup (10) gitmege cānı[5610] istemez idi[5611] daḫı ṭopları teknelere almaḳ[5612] (11) mümkin[5613] degül idi. El-ḥāṣıl respet albor aṭalardan[5614] olduġı[5615] (12) ḳadar direk seren yelken yapup her şeyi yerlü yerine ḳoyup andan

[5570] ḳışladılar: P ḳışlayup
[5571] ve Tūnus aḥvālin geregi gibi yazup Cezāyire bildürdiler: -P
[5572] andan: P vaḳtā ki
[5573] bahārda: P bahār
[5574] olduḳda: -İ₁, -İ₂, -V
[5575] öñlerinde: P öñlerine
[5576] gezinirken: İ₂ gezinürken, P geldükde
[5577] İspanyoluñ: P İspanyanuñ
[5578] furṭuna: P furtuna
[5579] düşdi: P düşmüş idi
[5580] üç yüz: İ₂ üç-yüz
[5581] ḳalmadı: P ḳalmayup
[5582] ḫastalıḳdan: İ₁, V, P ḫastalıkdan
[5583] hep: -P
[5584] oldılar: P olmışlardı
[5585] çaṭup: -İ₂, -V, -P
[5586] gemi alup: -P
[5587] żabṭ: İ₂ ẓabṭ
[5588] meẕkūr geminüñ: -P
[5589] Ḫayre’d-dīn: -P
[5590] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[5591] daḫı alınması āsān bir ġanīmet: -P
[5592] olmaḳ üzre: -P
[5593] içinden: P içinde
[5594] el-netīce: P el-ḥāṣıl
[5595] müte‘allıḳ: P lā’iḳ
[5596] Ḫayre’d-dīn: -P
[5597] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[5598] eytdi meẕkūr: İ₂ meẕkūr eytdi
[5599] begendügi: -P
[5600] ammā: -İ₂
[5601] hem: -P
[5602] gemi: P gemiyi
[5603] daḫı: P ve
[5604] bir: -İ₂, -V, -P
[5605] taṣvīr: P taṣfīr
[5606] rāze: -İ₁, -İ₂
[5607] ḳıç baş bütün yalduz idi: -P
[5608] daḫı: P ve
[5609] Ḫayre’d-dīn: -P
[5610] sefīneyi bıraġup gitmege cānı: -P
[5611] istemez idi: İ₂, V istemezdi, -P
[5612] daḫı ṭopları teknelere almaḳ: -P
[5613] mümkin: İ₁, V mümkün
[5614] degül idi el-ḥāṣıl resbet albor aṭalardan: -P
[5615] olduġı: V, P olduḳ

(13) Ḫayre’d-dīn Paşa el ḳaldırup[5616] Cenāb-ı kibriyādan taẕarru‘ [u] (14) niyāz eyledi:[5617] Yā Rabb şu sefīneyi **[İ2 450]** ġanīmeti[5618] selāmet Cezāyire[5619] (15) götürmekligi sen[5620] naṣīb eyle deyüp yedeklerine baġladılar.[5621] **[İ1 331a]** (1) Rabbu **[P 161a]** Te‘ālā bir eyyām müyesser eyledi-ki[5622] gūyā Nīl-i mübārekde (2) gidercesine ṭoḳuzuncı güni şenlik şādmānlıḳ iderek[5623] (3) Cezāyire[5624] gelüp dāḫil oldılar. İmdi yerine vekīl bıraḳduġı (4) adam[5625] daḫı Cezāyir[5626] ġāzīleri ve bütün[5627] āhāliyi[5628] şehrüñ[5629] ‘ulemāsı[5630] (5) ve ṣuleḥāsı Ḫayre’d-dīn Paşanuñ istiḳbāline[5631] ḳarşu çıḳup (6) yalıya dökildiler. Varup[5632] fevc fevc Ḫayre’d-dīn[5633] Paşaya (7) buluşup ḫoş geldiñüz[5634] ṣafā geldiñüz[5635] devletlü paşa (8) baba ġazāñuz mübārek olsun el-ḥamdü li’llāhi ve’l-mennihi yine gelüp[5636] dünyā (9) gözi-y-ile mübārek cemāliñüz[5637] gördük deyü gūyā ḫalḳ-ı ‘ālem (10) mürde iken nev-ḥayāt-ı cāvidāna uġrayup mesrūr[5638] [u] (11) şād-ḫandān oldılar ve dīvān-ı ta‘ẓīm birle sarāyına (12) götürdiler ve ṭaşrada olan vaṭan şeyḫleri re’īsān-ı (13) ‘urbān ve ḳayyād-ı **[V 160a]** maḫāzinān ve[5639] re‘āyāyı du‘ācıyān cümle[5640] gelüp (14) Ḫayre’d-dīn Paşaya[5641] mübārek bād deyüp[5642] her biri yeşil (15) yapraḳ birle ḫāk-i pāya yüz sürdiler. Bu minvāl üzre **[İ1 331b]** (1) Ḫayre’d-dīn Paşanuñ Cezāyire[5643] geldügine[5644] çırāġān-ı sürūr (2) eylediler.[5645] **[İ2 451]** İmdi Ḫayre’d-dīn[5646] Paşa üçünci güni yalıya (3) inüp aḳṭarmayı boşaldup daḫı ol nāzenīn ṭopların (4) çıḳardılar. İki forma on sekizer on ikişer ḫırṭal (5) olmaḳ üzre gūyā bal mūmından dökme gibi ṭunç (6) ṭopları burclara ḳodılar. Gemi dirseñ on üç alabanda (7) daḫı ibtidā seferi cedīd olmaḳ üzre bir rāze[5647] tekne (8) idi-ki[5648] resminde belki Behzād[5649] ‘āciz ḳalalardı[5650] ve Ḫayre’d-dīn[5651] (9) Paşa gemiye öyle ‘āşıḳ [u] iftidā[5652] olmış idi-ki[5653] ancaḳ olur. Pāk (10) direklerin diküp gemiyi[5654] donatdı[5655] gūyā ṭūṭī[5656] ḳuşına (11) döndürdi. Niçün dirler-ki[5657]

[5616] Ḫayre’d-dīn Paşa el ḳaldırup: -P
[5617] Cenāb-ı kibriyādan taẕarru‘ [u] niyāz eyledi: P Rabbİ’l-‘ālemine du‘ā ḳıldı-ki
[5618] ġanīmeti: -P
[5619] Cezāyire: P Cezā’ire
[5620] sen: -P
[5621] baġladılar: P baġlayup
[5622] eyledi-ki: P ḳıldı-ki
[5623] şenlik şādmānlıḳ iderek: -P
[5624] Cezāyire: P Cezā’ire
[5625] adam: İ1, V ādem
[5626] Cezāyir: P Cezā’ir
[5627] bütün: P cümle
[5628] ahālīyi: -P
[5629] şehrüñ: İ2 şehriñ, -P
[5630] ‘ulemāsı: P ‘ulemā
[5631] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ istiḳbāline: -P
[5632] yalıya dökildiler varup: -P
[5633] Ḫayre’d-dīn: -P
[5634] ḫoş geldiñüz: -P
[5635] ṣafā geldiñüz: -V, P geldük
[5636] gelüp: -İ1, -İ2, -V
[5637] cemāliñüz: İ2 cemāliñiz
[5638] gūyā ḫalḳ-ı ‘ālem mürde iken nev-ḥayāt-ı cāvidāna uġrayup mesrūr: -P
[5639] re’īsān-ı ‘urbān ve ḳayyād-ı maḫāzinān ve: -P
[5640] cümle: -İ1, -İ2, -V
[5641] Ḫayre’d-dīn Paşaya: -P
[5642] deyüp: P dediler
[5643] her biri yeşil yapraḳ birle ḫāk-i pāya yüz sürdiler bu minvāl üzre Ḫayre’d-dīn Paşanuñ Cezāyire: -P
[5644] geldügine: İ2 geldüġine, -P
[5645] çırāġān-ı sürūr eylediler: -P
[5646] Ḫayre’d-dīn: -P
[5647] rāze: -P
[5648] idi-ki: P ki
[5649] Behzād: İ2 Behzāda
[5650] ḳalalardı: P ḳala
[5651] Ḫayre’d-dīn: -P
[5652] iftidā: -P
[5653] olmış idi-ki: P olmışdı-ki
[5654] gemiyi: -P
[5655] donatdı: İ1, İ2, V ṭonatdı
[5656] ṭūṭī: İ2 ṭūṭū
[5657] dirler-ki: İ1, P derler-ki

her şeyi erbābına mensūbdur.[5658] Andan (12) ġanīmeti ṣatup ṣavup ḳarındaşlar gibi beynlerinde[5659] pāy (13) eylediler. Faṣıl: On beşinci meclis budur ki[5660] (14) ol zamān-ki İspanya Ḳralı Tūnus üzerine varup (15) cenge muḳābil olduḳlarında[5661] kāfir yaḳasında söylendi ki[5662] **[İ₁ 332a]** (1) Barbaroşo İspanya Ḳralınuñ **[P 161b]** başın kesüp[5663] Ḫıristiyanlara (2) ġālib olmış deyü çārşūlarda söylenüp[5664] dastān (3) olduḳda üserā-yı Müslimīn feraḥ eylediler. Şimdi Mayorka (4) ḳapudanı bir mel‘ūn şeyṭān kāfir idi. Murād eyledi-ki (5) orṭalıḳda **[İ₂ 452]** ḳral ḥaḳḳında söylenen ḳara ḫaberi bir ḥīle- (6) bāzlıḳ[5665] ile baṭṭāl idüp ġayrı beyne’n-nāsda[5666] (7) söylenmesün deyü getürüp kendi sarāyınuñ meydān (8) yerine dört dāne[5667] direk dikdirüp[5668] ḥāżır[5669] eyledi.[5670] (9) Andan bir zift fuçusınuñ üzerine bir ölüme (10) müsteḥaḳ olmış kāfiri getürüp baġladılar daḫı (11) üzerine[5671] bir dolama geydürüp[5672] başına bir dülbend (12) ṣarıḳ ṣardılar. Andan dellāller münādī idüp eytdiler:[5673] (13) Ey nār-ı nūr ḳulları şöyle ma‘lūmuñuz olsun-kim[5674] (14) rey di İspanya nār-ı nūr devletinde Tūnusı alup (15) andan Ḫıristiyan[5675] düşmānı olan Barbaroşoyı dipdiri[5676] **[İ₁ 332b]** (1) ṭuṭup bu ṭarafa **[V 160b]** göndermişdür. Biz daḫı yarın ‘ibret-i (2) ‘ālem içün Barbaroşoyı[5677] āteşe yaḳsaḳ gerek (3) devletlü ḳralımuzuñ fermānı[5678] böyledür.[5679] Her kim-ki Barbaroşoyı (4) ne-şekl adamdur[5680] deyü[5681] görmek isterse gelsün yarın[5682] (5) seyr [u] temāşā[5683] eyleyüp devletlü ḳralımuzıñ devām-ı devletine (6) du‘ālar[5684] eylesün deyü vilāyeti bu minvāl üzre[5685] berrāḥ etdirdi.[5686] (7) Kāfirler daḫı gerçek ṣanup ol gice[5687] yemeler içmeler[5688] festeler (8) etdiler.[5689] Çün ṣabāḥ olduḳda[5690] ölüsi **[İ₂ 453]** dirisine binüp (9) ḫastası[5691] daḫı ‘arabaya binüp ṭopalı[5692] ṣaḳaṭı[5693] daḫı (10) ḳolṭuḳ ‘aṣāsına binüp el-netīce beşikde olan (11) eṭfāl-ı müşrikīne varınca ṣaḥte[5694] Barbaroşonuñ (12) gül-zār-ı ḫalīl-veş[5695] seyr-i muṣībetine rāġıb olup cem‘[5696] (13) oldılar ve zindānda olan Müslümān esīrlerin daḫı

[5658] gūyā ṭūṭī ḳuşına döndürdi niçün derler-ki her şeyi erbābına mensūbdur: -P
[5659] beynlerinde: -P
[5660] faṣıl on beşinci meclis budur ki: P şimdi gelelüm bu yaña
[5661] olduḳlarında: P olınca
[5662] söylendi ki: V söylendi-ki
[5663] başın kesüp: P öldürüp
[5664] çārşūlarda söylenüp: -P
[5665] ḥīlebāzlıḳ: P ḥīle
[5666] ġayrı beyne’n-nāsda: -P
[5667] dāne: İ1, -İ2, -V ṭāne
[5668] dikdirüp: P dikdi
[5669] ḥāżır: V ḥāẓır
[5670] ḥāżır eyledi: -P
[5671] üzerine: -P
[5672] geydürüp: İ1, İ2, V geydirüp
[5673] idüp eytdiler: İ2, V itdirüp eytdiler, P idüp
[5674] olsun-kim: İ1 olsun-ki, P ola ki
[5675] Ḫıristiyan: P Ḫıristiyanlar
[5676] dibdiri: -P
[5677] yarın ‘ibret-i ‘ālem içün Barbaroşoyı: -P
[5678] devletlü ḳralımuzuñ fermānı: -P
[5679] böyledür: İ1 böyledir, -P
[5680] adamdur: İ1, V ādemdür
[5681] ne-şekladamdur deyü: -P
[5682] yarın: -P
[5683] temāşā: -P
[5684] eyleyüp devletlü ḳralımuzıñ devām-ı devletine du‘ālar: -P
[5685] vilāyeti bu minvāl üzre: -P
[5686] etdirdi: İ2 itdirdi, P çıḳırup
[5687] ol gice: İ2 ol-gice
[5688] ol gice yemeler içmeler: -P
[5689] etdiler: İ1, P itdiler
[5690] olduḳda: -P
[5691] ḫastası: İ1 ḥastası, -P
[5692] daḫı ‘arabaya binüp ṭopalı: -P
[5693] ṣaḳaṭı: İ2, V ṣaḳadı, -P
[5694] daḫı ḳolṭuḳ ‘aṣāsına binüp el-netīce beşikde olan eṭfāl-ı müşrikīne varınca ṣaḥte: -P
[5695] gülzār-ı ḫalīl-veş: P gülzār-veş
[5696] cem‘: İ2 cemī‘

(14) ol gün[5697] ḳoyuvirüp[5698] ke-ennehu anlarda Barbaroşoyı görüp (15) yürekleri yansun feḥvāsınca **[P 162a]** ol derdmend üserā-yı Müslimīnler **[İ1 333a]** (1) daḫı evvelden Ḫayre'd-dīn[5699] Paşayı gördükleri olmamaġla (2) taḥḳīḳ Ḫayre'd-dīn[5700] Paşadur deyü ġayrıyu[5701] feryād idüp (3) aġlaşdılar ve derd-i hicrānla yürek daġladılar[5702] ve eytdiler: (4) Eyvāh ḳoca Ḫayre'd-dīn[5703] Paşa nāmuñ ġazā-yı ekber[5704] cihād birle (5) bir zamān yedi iḳlīm dört köşeyi ṭuṭup ism-i pāküñ[5705] (6) yād olduġı[5706] yerde kāfirleri ra'şe-yi fulūciyyeler olurdı.[5707] (7) Tā bu mertebe vehābetüñ ḳalup kāfirāne te's̲īr eylemiş idi. (8) Şimdi 'āḳıbet kāfir[5708] eline giriftār olup geçidiñ (9) bu yüzden mi[5709] oldı. Ḫoş imdi el-ḥükmu'llāh el-vāḥidi'l- (10) ḳahhār ni'mel-mevt yā sa'dek taḥḳīḳ şühedā-yı ġāziyānsın (11) biz ümīd iderdük[5710] Ḥaḳ Te'ālā saña ṭūl-ı 'ömürler virüp (12) mu'ammer olduḳça zamān-ı sa'ādetinde[5711] küffār yaḳasında **[İ2 454]** (13) bir esīr ḳalmayup bilād-ı İslām ile müşerref olurlar (14) dirdük.[5712] Meger ḳul didügi olmaz[5713] Allāh didügi olurmış. (15) N'ola-y-ıdı cümlemüz[5714] ifnā-yı vücūd olup seni bu ḥālde **[İ1 333b]** (1) görmeye-y-idük[5715] deyü zārī zārī[5716] aġlayup[5717] elleri-y-ile gözlerin (2) ḳapayup tek bārī gözimüz seni bu ḳıyāfetde görmesün (3) deyüp Ḫayre'd-dīn Paşa içün yas [u] mātem iderler idi.[5718] **[V 161a]** (4) Kāfirler daḫı üserā-yı Müslimīnüñ elem [u] ıżṭırāblarına baḳup (5) istihzā yüzinden gülişüp[5719] masḫaralıġa alurlar idi ve dirler[5720] (6) idi-ki gördiñüz mi[5721] sizüñ[5722] Barbaroşoñuzı[5723] bizüm nār-ı nūr (7) mühmelātımuz ne ḳıyāfete ḳodı. İşte nār-ı nūr ḳullarına (8) düşmān olanuñ ḥāli budur deyü üserā-yı Müslimīni (9) sizerniş iderler idi.[5724] Esīrler daḫı ḳalblerinden sögüp (10) ṣabr iderler idi.[5725] N'işlesünler ḥükm ġālibiñ olmaḳ (11) müşkil[5726] ḥāldur[5727] inna'llāhe ma'aṣ'ṣābirīn deyüp ġazāya[5728] (12) rıżā dediler.[5729] Vaḳtā ki bir zamāndan ṣoñra[5730] 'āvīvā[5731] rey (13) İspanya deyüp ol ṣaḥte Barbaroşoya āteş **[P 162b]** idüp (14) çayır çayır yanup kül oldı. Kāfirler Barbaroşonuñ (15) şerrinden nār-ı nūr ḳulları ḫalāṣ oldı deyü ṭoñuzlar **[İ1 334a]**

[5697] ol gün: P ol-gün
[5698] ḳoyuvirüp: V güyverüp, P güyderüp
[5699] Ḫayre'd-dīn: -P
[5700] Ḫayre'd-dīn: -P
[5701] ġayrıyu: P ġıriyü
[5702] daġladılar: İ2, V, P ṭaġladılar
[5703] Ḫayre'd-dīn: -P
[5704] ekber: -İ1, -İ2, -V
[5705] pāküñ: İ1, İ2, V pākin
[5706] olduġı: İ2, V, P olınduġı
[5707] olurdı: P alurdı
[5708] kāfir: İ2, V, P kāfirler
[5709] yüzden mi: V, P yüzden-mi
[5710] iderdük: İ1, İ2, V iderdik
[5711] zamān-ı sa'ādetinde: -P
[5712] dirdük: İ1 derdik, İ2 dirdik
[5713] olmaz: P olmayup
[5714] cümlemüz: İ1, İ2 cümlemiz
[5715] görmeye-y-idük: İ1, İ2 görmeye-y-idik
[5716] zārī: İ2 zār
[5717] aġlayup: P aġladılar
[5718] elleri-y-ile gözlerin ḳapayup tek bārī gözimüz seni bu ḳıyāfetde görmesün deyüp Ḫayre'd-dīn Paşa içün yas [u] mātem iderler idi: -P
[5719] gülişüp: P gülüşüp
[5720] dirler: V derler
[5721] gördiñüz mi: -P
[5722] sizüñ: İ1 siziñ, -İ2
[5723] Barbarosoñuzı: İ2 Barbarosoñızı
[5724] bizüm nār-ı nūr mühmelātımuz ne ḳıyāfete ḳodı işte nār-ı nūr ḳullarına düşmān olanuñ ḥāli budur deyü üserā-yı Müslimīni sizerniş iderler idi: -P
[5725] iderler idi: İ2, V olurlar idi, P olurlardı
[5726] ḥükm ġālibiñ olmaḳ müşkil: -P
[5727] ḥāldur: İ2 ḥāldir, -P
[5728] ġazāya: V, P ḳażāya
[5729] dediler: P virdiler
[5730] zamāndan ṣoñra: İ2 zamāndan-ṣoñra
[5731] 'āvīvā: V 'āvīyevā

(1) ḳurbān eylediler[5732] **[İ2 455]** sundılar.[5733] Esīrler daḫı melīl [u] maḥzūn zindāna (2) gitdiler. Ḳoyındı[5734] her ‘usrıñ bir yüsri lā-büdd[5735] olaġandur[5736] feḥvāsınca (3) esīrler Ḫayre’d-dīn[5737] Paşanuñ ḳasavetlerinde ola ṭursunlar. (4) Bizüm ḥikāyetimüz ġāzīler serfirāzı Ḫayre’d-dīn[5738] Paşaya (5) gelsün. Şimdi Ḫayre’d-dīn[5739] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[5740] (6) ol gözünden ziyāde sevdügi[5741] İspanyol gemisin[5742] (7) on üç alabanda olmaḳ üzre donadup daḫı (8) yaġlayup murād eyledigi ol gemi ile varup bir sefer (9) vire. Daḫı[5743] geminüñ ḫūyın[5744] hünerin ögrine[5745] bile.[5746] Andan yigirmi (10) pāre tekne daḫı Ḫayre’d-dīn[5747] Paşanuñ bindügi gemi ḥāżır[5748] [u] (11) müheyyā olup bir sā‘at-i mübārekede Cezāyirden[5749] çıḳup (12) ġazāya teveccüh idüp gitdiler. Ḫayre’d-dīn[5750] Paşanuñ (13) gemisi ol başı açuḳ[5751] yüreklikde[5752] mişvārı bellü olmış[5753] yükrük[5754] (14) teknelerüñ[5755] yanında iki ġabya ile gider idi. Ḫayre’d-dīn[5756] (15) Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[5757] ḳarış ḳarış yaġ baġlardı[5758] ferāḥlar eyledi.[5759] **[İ1 334b]** (1) Ḥāṣıl Porṭa Ma‘un üzerine vardılar gör ḥikmeti kim[5760] (2) Porṭa Ma‘un limanında on iki pāre barça gemileri (3) var idi. Altısı İspanyol altısı daḫı Mayorkin (4) gemileri idi. Anlar Tūnusda berāber idiler. Ol zamān-ki (5) Tūnusı İspanyol[5761] keferesi alup **[İ2 456]** bege teslīm eyledükde[5762] (6) Ḫayre’d-dīn[5763] Paşanuñ adamlarından[5764] esīr eyledüklerin[5765] adamların[5766] **[V 161b]** ol (7) on iki pāre barçaya ḳoyup İspanya yaḳasına **[P 163a]** (8) götürseler gerek idi. Gelüp Porṭa Ma‘una girüp[5767] (9) ḥavālar muḫālif olmaġla anda eglenüp ḳalmışlar idi. (10) Ol gün eyyām idüp[5768] Porṭa Ma‘undan[5769] girüp anda ḳalmışlardı. Ol gün eyyām bulup[5770] meẕkūr (11) on iki pāre pārça[5771] çıḳup gitmişler idi. Ol (12) gice ḳullanup çün ṣabāḥ vaḳti ḍuḥāda Ḫayre’d-dīn[5772] (13) Paşanuñ gemilerine rāst gelüp bi-‘avn-i Ḫudā on (14) ikisinde daḫı[5773] amān zamān[5774] virmeyüp

[5732] eylediler: P idüp
[5733] sundılar: -İ1, -İ2, -V
[5734] ḳoyındı: İ2, V, P ḳondı
[5735] lā-bud: İ1 lā-bid
[5736] olaġandur: İ1 olaġandır
[5737] Ḫayre’d-dīn: -P
[5738] Ḫayre’d-dīn: -P
[5739] Ḫayre’d-dīn: -P
[5740] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[5741] sevdügi: İ1 sevdigi
[5742] gemisin: V gemisi
[5743] daḫı: -V, -P
[5744] ḫūyın: İ2, V ḫūyun, P ḥuyun
[5745] ögrine: -İ1, -İ2, -V
[5746] bile: -P
[5747] Ḫayre’d-dīn: -P
[5748] ḥāżır: V, P ḥāẕır
[5749] Cezāyirden: P Cezā’irden
[5750] Ḫayre’d-dīn: -P
[5751] açuḳ: V, P açıḳ
[5752] yüreklikde: İ1 yürüklikde, -P
[5753] mişvārı bellü olmış: -P
[5754] yükrük: -İ1, -İ2, -V
[5755] teknelerüñ: İ1, İ2 teknelerüñ, P teknelerinüñ
[5756] Ḫayre’d-dīn: -P
[5757] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[5758] baġlardı: V, P baġlayup
[5759] ferāḥlar eyledi: -İ1, -İ2
[5760] ḥikmeti kim: İ2 ḥikmeti-kim, V ḥikmeti
[5761] İspanyol: V İspanya
[5762] eyledükde: İ2, V, P eyledikde
[5763] Ḫayre’d-dīn: -P
[5764] adamlarından: İ2 ādemlerinden
[5765] eyledüklerin: İ2 eyledükleri
[5766] adamların: -İ1, -V, -P
[5767] gelüp Porṭa Ma‘una girüp: -P
[5768] anda eglenüp ḳalmışlar idi ol gün eyyām idüp: -P
[5769] Ma‘undan: P Ma‘una
[5770] girüp anda ḳalmışlardı ol gün eyyām bulup: -İ1, -İ2, -V
[5771] meẕkūr on iki pāre pārça: -P
[5772] Ḫayre’d-dīn: -P
[5773] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[5774] zamān: -P

aldılar. Baḳsalar ki (15) Ḫayre’d-dīn[5775] Paşanuñ Tūnusda esīr olup ḳalan[5776] adamlarıdur.[5777] **[İ₁ 335a]** (1) Cümlesi yedi yüz[5778] esīr idi. Ḫayre’d-dīn Paşa[5779] ṭacın (2) göklere[5780] aṭup secde-yi şükürler[5781] eyledi. Yazup şükürler olsun (3) luṭfuña keremiñe deyü ḥamd [u] s̲enālar birle ḳurbānlar eyledi. Ḫayre’d-dīn (4) Paşa isem gice gündüz ḳasāvet çeküp anlar içün aġlardı. (5) Bu ḳadar ümmet-i Muḥammed bizüm corṭumuzda kimi telef olup[5782] (6) kimisi[5783] esīr oldılar der idi.[5784] Eger bütün kāfir yaḳasın feṭḥ (7) eylese esīrler[5785] içün[5786] etdügi[5787] sürürı[5788] etmez idi.[5789] Esīrler (8) daḫı yer yirden[5790] gelüp Ḫayre’d-dīn[5791] Paşaya[5792] buluşup[5793] ġazāñ **[İ₂ 457]** (9) mübārek olsun şükür bu deme[5794] deyüp[5795] ol gün[5796] deryānuñ (10) üzerinde ‘īd-ı nevrūz idüp[5797] ṭa‘āmlar pişirüp velime-yi (11) ‘uẕmā birle yiyüp içüp z̲evḳ[5798] [u] ṣafālar kesb[5799] eylediler. Çün (12) ṣabāḥ pocalayup şenlik şādmānlıḳ[5800] iderek sālimīn (13) ġānimīn[5801] Cezāyire gelüp[5802] dāḫil oldılar. Cezāyirüñ[5803] büyügi (14) küçügi Ḫayre’d-dīn[5804] Paşanuñ istiḳbāline ḳarşu (15) çıḳup ġazāñ mübārek olsun deyü alḳışladılar[5805] ve ol **[İ₁ 335b]** (1) yedi yüz[5806] esīrleri[5807] cümlesin ‘ulūfeye yazup ṣilāḥ (2) puṣaṭ[5808] esbāb[5809] ḫarclıḳ virüp ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan (3) efzūn ‘izzet [u] ikrām eyledi ve emvāl-i ġanīmetden cümlesine (4) birer pāy iḥsān eyledi. Bu üslūb üzre herkes z̲evḳ [u] (5) ṣafāsında olsunlar. Şimdi[5810] bizüm ḳışṣamuz[5811] şol araya (6) vardı-ki[5812] vaḳtā ki ol on iki barça Porṭa Ma‘undan (7) çıḳduḳları[5813] gün anlarla[5814] ma‘an berāber[5815] ḳorsan olmaḳ üzre (8) bir Mayorkin teknesi çıḳmış idi. Ol **[V 162a]** uzaḳ bulınup (9) hem yörük[5816] olmaġ-ıla[5817] ḳaçup ḳurtulmış idi. Ammā ol on (10) iki barçanıñ alındugın gözi-y-ile görüp

---

[5775] Ḫayre’d-dīn: -P
[5776] ḳalan: P ḳalanlardur
[5777] adamlarıdur: İ₁ ādemleridür, -P
[5778] yedi yüz: İ₂ yedi-yüz
[5779] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[5780] göklere: P göge
[5781] şükürler: P şükür
[5782] yazup şükürler olsun luṭfuña keremiñe deyü ḥamd [u] s̲enālar birle ḳurbānlar eyledi Ḫayre’d-dīn Paşa isem gice gündüz ḳasāvet çeküp anlar içün aġlardı bu ḳadar ümmet-i Muḥammed bizüm corṭumuzda kimi telef olup: -P
[5783] kimisi: V kimi, -P
[5784] esīr oldılar der idi: -P
[5785] esīrler: P esīrlere
[5786] içün: -P
[5787] etdügi: İ₁ itdügi
[5788] sürürı: P feraḥı
[5789] etmez idi: İ₂, P etmezdi
[5790] yirden: İ₂, V, P yerden
[5791] Ḫayre’d-dīn: -P
[5792] Paşaya: P Paşanuñ
[5793] buluşup: P elin öpüp
[5794] şükür bu deme: -P
[5795] deyüp: P dediler
[5796] ol gün: P ol-gün
[5797] deryānuñ üzerinde ‘īd-ı nevrūz idüp: -P
[5798] velime-yi ‘uẕmā birle yiyüp içüp z̲evḳ: -P
[5799] kesb: -P
[5800] şādmānlıḳ: -P
[5801] sālimīn [u] ġānimīn: -P
[5802] Cezāyire gelüp: P gelüp Cezā’ire
[5803] Cezāyirüñ: İ₁ Cezāyiriñ, P Cezā’irüñ
[5804] Ḫayre’d-dīn: -P
[5805] alḳışladılar: P alḳışlar eylediler
[5806] ve ol yedi yüz: -P
[5807] esīrleri: V esīri, -P
[5808] cümlesin ‘ulūfeye yazup ṣilāḥ puṣaṭ: -P
[5809] esbāb: V e̲sbāb, -P
[5810] ḫarclıḳ virüp ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn ‘izzet [u] ikrām eyledi ve emvāl-i ġanīmetden cümlesine birer pāy iḥsān eyledi bu üslūb üzre herkes z̲evḳ [u] ṣafāsında olsunlar şimdi: -P
[5811] ḳışṣamuz: İ₂ ḳışṣamız
[5812] vardı-ki: P geldi-ki
[5813] çıḳduḳları: İ₁ çıḳdıḳları
[5814] anlarla: -İ₂
[5815] berāber: P bir
[5816] yörük: İ₁ yörik, P yügrek
[5817] olmaġ-ıla: İ₁, V olmaġla

daḫı ḳaçaraḳ[5818] (11) varup Mayorḳa limanına girüp aḥvāli ifāde eyledi.[5819] Nice[5820] ol (12) zamān[5821] **[P 163b]** Mayorḳa- **[İ₂ 458]** nuñ içinde bir ġīrīv[5822] [u] feryād ḳopup[5823] niçün-ki (13) ol esīr olan tekneler[5824] içinde[5825] Mayorkin olmaġla[5826] kiminüñ (14) oġlı[5827] kiminüñ ḳarındaşı[5828] babası ve kiminüñ ḫışımı aḳrabāsı hep[5829] esīr olmaġla (15) kāfirler ve kāfireler[5830] köpekler gibi uluyaraḳ[5831] daḫı feryād [u] **[İ₁ 336a]** (1) fiġān birle yüzlerin gözlerin[5832] yırṭaraḳ başlarına (2) āteşler yaḳaraḳ Ḫayre'd-dīn[5833] Paşanuñ sürürı içün (3) āteşe yaḳduḳları[5834] yire[5835] cem' olup ol ḥīleyi düzen (4) Mayorḳa ḳapudanınuñ başına ve[5836] aġızına[5837] yüzine gözine[5838] sögüp melāmet (5) eylediler.[5839] Senden cümlemüz[5840] varur[5841] ḳrala şikāyet iderüz.[5842] (6) Barbaroşo ṭaşrada analar aġlatmaḳda[5843] yürekler yaḳmaḳda sen (7) bize ṣaḥteden Barbaroşo yapup[5844] āteşe yaḳarsın ve cümle (8) nār-ı nūr ḳulların masḫara idersin[5845] deyüp[5846] el-netīce ol şeyṭān[5847] (9) Mayorḳa ḳapudanı olan[5848] mel'ūnuñ başına eşek ḥādiṣesi (10) yaġdurdılar.[5849] Daḫı kāfir[5850] Mayorḳa ḳapudanı kāfir[5851] 'inād idüp (11) ayaḳ ṭayardı.[5852] Barbaroşoyı biz āteşe[5853] yaḳduḳ.[5854] Deñizde (12) Barbaroşodan ġayrı ḳorṣan gezdirmez misiñüz deyü (13) söyledi.[5855] 'Āḳıbet Mayorkin teknesinüñ re'īsini çaġırup (14) su'āl eyledükde[5856] olduġı gibi eṣaḥ ḫaberin söyledi. **[İ₂ 459]** Ol zamān[5857](15) mel'ūnlaruñ[5858] yüzleri ḳara olup günleri[5859] gün gibi kiẕbleri[5860] ẓāhir oldı. **[İ₁ 336b]** (1) Şimdi cümle üserā-yı Müslimīn feraḥ eyleyüp kāfirlerüñ[5861] başları (2) aşaġı oldı. Şöyle-ki ümmet-i Muḥammed üserā-yı Müslimīn Ḫayre'd-dīn (3) Paşanuñ ṣaġ sālim olmasından dügün bayrām eylediler. (4) Vaḳtā ki üserā-yı Müslimīn nev-ḥayāt-ı cāvidāna irişüp mesrūr[5862] [u] (5) şād-ḫandān oldılar. Şimdi bu faṣıl İspanya Ḳralınuñ (6) Rūm-ı[5863] Papaya

[5818] ḳaçaraḳ: İ₂ ḳaçarak
[5819] eyledi: P idi
[5820] nice: -İ₁, -İ₂, -V
[5821] ol zamān: -P
[5822] bir ġīrīv: -P
[5823] ḳopup: P ḳopardılar
[5824] tekneler: P teknenüñ
[5825] içinde: -İ₁, -İ₂, -V
[5826] Mayorkin olmaġla: -P
[5827] kiminüñ oġlı: -İ₁, V kimisinüñ oğlu
[5828] ḳarındaşı: -İ₁, -İ₂, -V
[5829] babası ve kiminüñ ḫışımı aḳrabāsı hep: -P
[5830] ve kāfireler: -P
[5831] uluyaraḳ: P uluyup
[5832] gözlerin: -V
[5833] daḫı feryād [u] fiġān birle yüzlerin gözlerin yırṭaraḳ başlarına āteşler yaḳaraḳ Ḫayre'd-dīn: -P
[5834] yaḳduḳları: İ₁ yaḳdıḳları
[5835] yire: İ₂, V, P yere
[5836] başına ve: -İ₁, -İ₂, -V
[5837] aġızına: -P
[5838] gözine: -İ₁, -İ₂, -V
[5839] melāmet eylediler: -P
[5840] cümlemüz: İ₂ cümlemiz, P cümle
[5841] varur: P varup
[5842] iderüz: P ideriz
[5843] aġlatmaḳda: P aġladup
[5844] yapup: P düzüp
[5845] ve cümle nār-ı nūr ḳulların masḫara idersin: -P
[5846] deyüp: P deyü
[5847] ol şeyṭān: -P
[5848] olan: -P
[5849] yaġdurdılar: İ₂, V yaġdırdılar
[5850] daḫı kāfir: -P
[5851] kāfir: -İ₁, -İ₂, -V
[5852] ṭayardı: P ṭayayup
[5853] Barbaroşoyı biz āteşe: -P
[5854] yaḳduḳ: İ₂ yaḳdıḳ, -P
[5855] söyledi: V, P söylerdi
[5856] eyledükde: İ₂, V eyledikde
[5857] Mayorkin teknesinüñ re'īsini çaġırup su'āl eyledükde olduġı gibi eṣaḥ ḫaberin söyledi ol zamān: -P
[5858] mel'ūnlaruñ: İ₁, İ₂ mel'ūnlarıñ, -P
[5859] günleri: -İ₁, -İ₂, -V
[5860] kiẕbleri: -P
[5861] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ, -P
[5862] başları aşaġı oldı şöyle-ki ümmet-i Muḥammed üserā-yı Müslimīn Ḫayre'd-dīn Paşanuñ ṣaġ sālim olmasından dügün bayrām eylediler vaḳtā ki üserā-yı Müslimīn nev-ḥayāt-ı cāvidāna irişüp mesrūr: -P
[5863] Rūm: -P

gitdügidür.[5864] Her sene ḳraluñ ‘ādetinden idi-ki Rūm-ı[5865] Papaya (7) varup hem ḥavā kesb idüp[5866] hem günāhın ṭāzeledür[5867] idi.[5868] Şimdi (8) güyā za‘m-ı fāsıḳınca Tūnusı alup daḫı Barbaroşoyı ḳaçırdum[5869] (9) deyü kemāl-i mertebe ġurūrı ziyāde **[V 162b]** olmaġla[5870] Nūşervān ḳoronası (10) baña maḥall[5871] [u] müsteḥaḳdur[5872] deyü ġurūrından[5873] bu ümīd ile[5874] **[P 164a]** Papaya varup vuṣūl (11) olduḳda āyīn-i bāṭılaları[5875] üzre[5876] Papanuñ hedāya[5877] [u] peşkeşlerin[5878] (12) gönderüp üçünci gün[5879] ḳral kendisi altun ḥalle[5880] ile (13) teẕhīb olınmış secesine binüp[5881] Papanuñ ḥużūrına vardı.[5882] (14) Daḫı bir milyon aḳçe-ki[5883] ṣāfī doblon olmaḳ üzre ma‘an berāber (15) götürüp Papanuñ baş paṭriḳ olan ruhbāna bir yıllıḳ günāhın **[İ1 337a]** (1) çıḳarmaḳ[5884] içün[5885] muḳābelesine virüp **[İ2 460]** paṭriḳ daḫı yüz biñ nāz [u] na‘īm (2) daḫı imtinān-ı ‘aẓīm birle zaḥmetler çekerek[5886] güç belā ile bir yıllıḳ (3) günāhın ‘afv olınmışdur[5887] deyü yedine tezkīre virdi.[5888] Andan (4) ṣoñra oturup ḥāl [u] ḫāṭır ṣorışdılar. Tamām keyfler germ ḫāṭırlar (5) bizüm olmaġa[5889] başladuḳda[5890] İspanya Ḳralı ayaġa[5891] üzre[5892] ḳalḳup gūyā (6) ol za‘m-ı fāsıḳlarınca dīn ulusı yalancı mel‘ūnuñ ta‘ẓīm birle (7) elin öpüp nedür[5893] didükde[5894] ḳral eytdi: Sulṭānum nār-ı nūr (8) devletinde ve siz dīn ulusınuñ[5895] himmet-i mühemmelātlarında[5896] ḍarb-ı[5897] (9) destümle[5898] Tūnusı alup daḫı nār-ı nūr düşmānı olan Barbaroşoyı (10) pabuçsız ḳaçırup nā-bedīd oldı. Bir daḫı adı şanı añılacaḳ (11) ḥāli ḳalmadı.[5899] Şimdi āsūde[5900] ḥāl[5901] üzre[5902] Ḫıristiyan du‘ācılaruñ[5903] (12) ḳorḳusız ḳayusız[5904] gelmelerinde[5905] gitmelerinde olurlar. Şimdi[5906] bir ḳavilde (13) daḫı[5907] dirler[5908] ki Mayorkin ḳorṣanları alup Mayorḳada āteşe (14) yaḳmışlar[5909] derler.[5910] Eger öyle olursa daḫı güzel ammā daḫı eṣaḥ (15) ḫaber yoḳ bolay-

[5864] gitdügidür: İ1 gitdügidir
[5865] Rūm: -İ1, -İ2, -V
[5866] idüp: -V
[5867] ṭāzeledür: İ1, İ2 ṭāzeledir, P tāzelerdi
[5868] idi: -P
[5869] ḳaçırdum: P ḳaçırdım
[5870] deyü kemāl-i mertebe ġurūrı ziyāde olmaġla: -P
[5871] maḥall: P maḥalldur
[5872] müsteḥaḳdur: -P
[5873] ġurūrından: -İ1, -İ2, -V
[5874] bu ümīd ile: -P
[5875] bāṭılaları: P bāṭılası
[5876] üzre: İ2 üzerine
[5877] hedāya: P hedāyelerin
[5878] peşkeşlerin: -P
[5879] gün: P günden-ṣoñra
[5880] ḥalle: V ḥal
[5881] altun ḥalle ile teẕhīb olınmış secesine binüp: -P
[5882] vardı: P varup
[5883] aḳçe-ki: V aḳçe ki, P aḳçe
[5884] çıḳarmaḳ: P çıḳartmaḳ
[5885] içün: -İ1, -V, -P
[5886] çekerek: P çeküp
[5887] olınmışdur: P eyledi
[5888] virdi: P virüp
[5889] ḫāṭırlar bizüm olmaġa: -P
[5890] başladuḳda: -P
[5891] ayaġa: P ayaḳ
[5892] üzre: -İ1, -İ2, -V
[5893] nedür: İ1, P nedir
[5894] didükde: İ2 dedikde, İ1, P dedükde
[5895] ulusınuñ: P ulusı
[5896] himmet-i mühemmelātlarında: P mühemmelātuñ himmetlerinde
[5897] ḍarb: V ẓarb
[5898] ḍarb-ı destümle: -P
[5899] bir daḫı adı şanı añılacaḳ ḥāli ḳalmadı: -P
[5900] āsūde: -V
[5901] şimdi āsūde ḥāl: P şimdiki-ḥālde
[5902] üzre: -P
[5903] du‘ācılaruñ: İ1, V du‘ācılarıñ
[5904] ḳayusız: -P
[5905] gelmelerinde: P gelüp
[5906] şimdi: -İ1, -İ2, -V
[5907] bir ḳavilde daḫı: -P
[5908] dirler: İ1, V derler, -P
[5909] ki Mayorkin ḳorṣanları alup Mayorḳada āteşe yaḳmışlar: -P
[5910] dirler: İ1, V derler, -P

kim gerçek ola-y-ıdı deyüp andan eytdi:[5911] **[İ1 337b]** (1) Eger ma‘ḳūl ise Nūşervān ḳoronası ben ḳuluñuza iḥsān (2) oluna dedi. Papa daḫı eytdi: Bańa nār-ı nūr mandolozuñ[5912] **[İ2 461]** tenbīhi (3) böyledür[5913] ki her kim[5914] Barbaroşoyı öldürür ise[5915] ḳorona aña (4) ṣıḥḥatler olsun dedi.[5916] Gerçi sen Barbaroşoyı Tūnusdan (5) pabuçsız[5917] ḳaçırmasına **[P 164b]** taḥḳīḳ[5918] ḳaçırmışsın ammā senüñ (6) elüñde[5919] helāk olmamış daḫı Barbaroşonuñ helāk olduġı (7) nā-ma‘lūm[5920] lākin bunuñ āyīn-i bāṭılası budur ki bańa üç gün **[V 163a]** (8) mühlet virürsin. Ben daḫı ḥalvetimde[5921] pinhān[5922] olurum[5923] ol üç (9) günüñ içinde nār-ı nūr-ı mühemmelātuñ tenbīhleri her[5924] ne yüzden (10) olur ise[5925] aña göre ‘amel iderüz dedi. İspanya Ḳralı (11) daḫı bu ḳavle rāżī olup[5926] nār-ı nūr pür-keẕẕābuñ poḫ yimelerine (12) muntaẓır oldılar.[5927] Çün ṣabāḥ Mayorḳa adasından şikāyetçiler (13) gelüp Mayorḳa ḳapudanından gerek papaya ve[5928] gerek İspanya Ḳralına (14) şikāyet etdiler[5929] ve eytdiler: Bize şöyle düzen idüp gūyā (15) siz ḳralımuz Barbaroşoyı Tūnusda[5930] ala getürüp ṭuṭduñuzda **[İ1 338a]** (1) eli baġlu sīnesi ṭaġlu olmaḳ üzre[5931] Mayorḳaya[5932] ḳapudanına[5933] gönderesiz (2) ve fermān eyleyesiz[5934] ki bu Ḫıristiyan düşmānı Barbaroşoyı[5935] (3) ‘ibret-i ‘ālem içün ṣal üzerine[5936] baġlayup āteşe urasın (4) ve Mayorḳa içinde[5937] dellāller münādī etdiresin.[5938] Her kim Barbaroşoyı (5) görmedi **[İ2 462]** ise gelsün[5939] görsün ve ḳralımuzuñ devām-ı devletine (6) du‘ālar eylesünler[5940] deyü dellāller münādī etdirüp[5941] biz daḫı gerçek (7) ṣanup[5942] ḳıyās eyleyüp sevindik. Daḫı ahālī-yi Mayorḳa gelüp dār (8) aġacınuñ altında Barbaroşoyı[5943] ne-şekl[5944] yaḳarlar deyü seyr eyledük (9) daḫı Barbaroşonuñ şerrinden nār-ı nūr ḳulları[5945] ḫalāṣ oldı[5946] (10) deyü feraḥlar kesb eyledük.[5947] Meger anuñ āteşe[5948] yaḳduġı bir ölüme (11) müsteḥaḳ olmış[5949] Ḫıristiyanı Müslümān urubasına[5950] ḳoyup

[5911] eger öyle olursa daḫı güzel ammā daḫı eṣaḥ ḫaber yoḳ bolay-kim gerçek ola-y-ıdı deyüp andan eytdi: -P
[5912] mandolozuñ: P mühemmelātuñ
[5913] böyledür: P öyledür
[5914] kim: İ2, V kim-ki
[5915] öldürür ise: P öldürürse
[5916] didi: İ1, V, P dedi
[5917] pabuçsız: -P
[5918] taḥḳīḳ: P taḥḳīḳsin
[5919] elüñde: İ2 eliñde
[5920] daḫı Barbaroşonuñ helāk olduġı nā-ma‘lūm: -P
[5921] ḥalvetimde: P ḫalvet
[5922] pinhān: -P
[5923] olurum: V alurum, P olup
[5924] her: -P
[5925] olur ise: P olursa
[5926] olup: P oldı
[5927] nār-ı nūr pür-keẕẕābuñ poḫ yimelerine muntaẓır oldılar: -P
[5928] ve: -P
[5929] etdiler: P eylediler
[5930] Barbaroşoyı Tūnusda: P Tūnusda Barbaroşoyı
[5931] sīnesi ṭaġlu olmaḳ üzre: -P
[5932] Mayorḳaya: P Mayorḳa
[5933] ḳapudanına: -İ1, -İ2, -V
[5934] eyleyesiz: İ2, V, P idesiz
[5935] bu Ḫıristiyan düşmānı Barbarosoyı: -P
[5936] üzerine: P üzre
[5937] Mayorḳa içinde: -P
[5938] etdiresin: İ1 idiresin, P idüp
[5939] gelsün: P gelüp
[5940] ve ḳralımuzuñ devām-ı devletine du‘ālar eylesünler: -P
[5941] etdirüp: İ2 itdirüp, P etdürüp
[5942] ṣanup: -İ1, -İ2, -V
[5943] ḳıyās eyleyüp sevindik daḫı āhāli-yi Mayorḳa gelüp dār aġacınuñ altında Barbaroşoyı: -P
[5944] ne-şekl: P nice
[5945] nār-ı nūr ḳulları: -P
[5946] ḫalāṣ oldı: P emīn olduḳ
[5947] eyledük: İ1 eyledik
[5948] āteşe: -P
[5949] olmış: -P
[5950] urubasına: P rubasına

andan[5951] daḫı başına (12) bir dülbend ṣarıḳ ṣarup güyā[5952] Barbaroşo deyü[5953] olmaḳ üzre[5954] āteşe (13) yaḳup külin göge ṣavurdılar.[5955] Herkes ferāḥ olup yerlü yerine (14) gitdiler.[5956] Arası üç gün geçmeden bir ḫaber geldi-ki Barbaroşo (15) Porṭa Ma‘undan çıḳmış on iki pāre barça-ki[5957] altısı **[İ₁ 338b]** (1) İspanyol **[P 165a]** altısı daḫı Mayorkin gemileri Tūnusda Bar- (2) baroşonuñ adamlarından[5958] yedi yüz ‘aded Müslümān esīri[5959] (3) olmaḳ üzre alup Cezāyire[5960] götürmiş ve Barbaroşo ḥālā (4) kendisi sizüñ[5961] Hind gemilerinden filān gemiyi ibtidā seferi olmaḳ (5) üzre içinde filān Hind paşadorı olmaḳ üzre[5962] ehli-y-ile ‘ıyāli-y-ile (6) furṭunadan direkleri düşüp Faronuñ öñünde meẕkūr[5963] (7) sizüñ[5964] **[V 163b] [İ₂ 463]** Hind gemisine direksiz[5965] ḳuru[5966] tekne olduġı ḥālde (8) Barbaroşo yigirmi pāre forṣa çekdiri[5967] gemileri ile[5968] rāṣ (9) gelüp daḫı āsān vehimle[5969] alup Cezāyire[5970] götürmiş meẕkūr geminüñ[5971] (10) şimdi Barbaroşo[5972] içinde otuz altı biñ ṭapa urulmaduḳ riyāl ile üç ḳanṭār (11) tibir var-imiş. Şimdi Barbaroşo ol[5973] sizüñ[5974] Hind gemisi aḳṭarmayı (12) donadup aña[5975] biner imiş ve şöyle yörük[5976] gemi[5977] imiş ki[5978] uçan[5979] (13) ḳuşa ḥükm idermiş dediler.[5980] Yanında ayaḳdaş olan başı açıḳ[5981] (14) yügrük[5982] tekneleri[5983] iki ġabya ile geçermiş dediler. İbtidā seferi ol on (15) iki ‘aded Barbaroşonuñ[5984] adamlarından[5985] idi.[5986] Yedi yüz ‘aded esīr **[İ₁ 339a]** (1) yükli barçaları pireze idüp Cezāyire götürmişdür.[5987] Ḥāṣıl[5988] (2) devletlü ḳral Barbaroşo şimdi[5989] daḫı[5990] evvelkinden forṭo olmaḳ (3) üzre kendisi ol Hind gemisine binüp daḫı yanında (4) yigirmi otuz pāre yürük forṣa[5991] ġalereler[5992] ile orṭalıġa (5) ḳan aġladup[5993] gezmekdedür.[5994] Saña olduġı gibi ifāde (6) eyledük ma‘ḳūl

[5951] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[5952] daḫı başına bir dülbend ṣarıḳ ṣarup güyā: -P
[5953] deyü: -İ₁, -İ₂, -V
[5954] olmaḳ üzre: -P
[5955] ṣavurdılar: V ṣavırdılar
[5956] herkes feraḥ olup yerlü yerine gitdiler: -P
[5957] barça-ki: İ₂, V barça ki, P barçalar ki
[5958] adamlarından: İ₁ ādemlerinden
[5959] Müslümān esīri: P esīr-i Müslümānları
[5960] Cezāyire: P Cezā’ire
[5961] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[5962] olmaḳ üzre: -İ₁, -İ₂, -V
[5963] furṭunadan direkleri düşüp Faronuñ öñünde meẕkūr: -P
[5964] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ, -P
[5965] Hind gemisine direksiz: -P
[5966] ḳuru: V ḳurı, -P
[5967] tekne olduġı ḥālde Barbaroşo yigirmi pāre forṣa çekdiri: -P
[5968] gemileri ile: İ₂, V gemileri-y-ile, -P
[5969] rāṣ gelüp daḫı āsān vehimle: -P
[5970] Cezāyire: P Cezā’ire
[5971] geminüñ: P gemiye
[5972] şimdi Barbaroso: -İ₁, -İ₂, -V
[5973] içinde otuz altı biñ ṭapa urulmaduḳ riyāl ile üç ḳanṭār tibir var-imiş şimdi Barbaroşo ol: -P
[5974] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ, -P
[5975] Hind gemisi aḳṭarmayı donadup aña: -P
[5976] yürük: P yügrük
[5977] gemi: -P
[5978] imiş ki: İ₂, V imiş-ki
[5979] uçan: İ₂, P uçar
[5980] dediler: -P
[5981] açıḳ: İ₂ açuḳ
[5982] yügrük: -İ₁, -İ₂, -V
[5983] tekneleri: P gemileri
[5984] dediler ibtidā seferi ol on iki ‘aded Barbaroşonuñ: -P
[5985] adamlarından: İ₁ ādemlerinden, -P
[5986] idi: -İ₁, -İ₂, -P
[5987] yedi yüz ‘aded esīr yükli barçaları pireze idüp Cezāyire götürmişdür: -P
[5988] ḥāṣıl: P el-ḥāṣıl
[5989] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[5990] daḫı: -P
[5991] yörük forṣa: P forṣa yügrük
[5992] ġalereler: P gemiler
[5993] aġladup: İ₂ aġlatup
[5994] gezmekdedür: İ₁ gezmekdedir

olanı sen devletlü ḳralımuz a‘lemdür[5995] didüklerinde[5996] (7) ḳraldur[5997] kāfir iken yehūdī[5998] Mecūsī olup[5999] ṣaçın[6000] ṣaḳalın yolmaġa[6001] (8) başladı.[6002] Eyvāh yā biz yine[6003] Barbaroşoya yine[6004] bir şeyi itmemişiz. Şimdi (9) ol paşador ki **[İ₂ 464]** Hind gemisinden çıḳup[6005] esīr eyledi.[6006] Anı (10) dünyā ṭolusı[6007] aḳçeye virmez deyü ağlamaġa başladı. Andan (11) ol ḥīle-bāz Mayorḳa ḳapudanın ṭaşa binā itmege urduna (12) gönderüp yerine başḳa ḳapudan gönderdi. Ammā gelelüm-ki[6008] (13) bu aḥvāli papanuñ ol baş paṭrikẹ[6009] ḳorona ḫuṣūṣı-çün (14) üç gün İspanya **[P 165b]** ḳralına va‘de virüp daḫı ḫalvete[6010] girüp (15) nār-ı nūr her ne yüzden poḫ[6011] yir[6012] ise aña göre ‘amel etseler **[İ₁ 339b]** (1) gerek idi. Bu aḥvālden paṭriḳ ḫaber-dār olduḳda[6013] İspanya (2) ḳralın çaġırup[6014] eytdi: Sen benden ḳorona istersin[6015] işte (3) senüñ içün[6016] üç gün ḥalvet olup nār-ı nūra yalvardum.[6017] (4) İspanya Ḳralı ḳulıñuz yine ḳrallar içre büyük ḳandur ḳorona (5) aña maḥalldür[6018] diyem ṣandum[6019] idi. Baña bir āzār başdı-ki nereden[6020] (6) geldügim bilmedüm[6021] eytdi ki[6022] evvelā **[V 164a]** ḳrallara yalan söylemek düşmez. (7) Barbaroşoyı Tūnusdan pabuçsız ḳaçırdum[6023] daḫı Mayorḳada (8) āteşe yaḳmışlar[6024] deyü Mayorḳa żābcısı[6025] gibi o da[6026] yalancılıġa (9) başlamış. Evvelā Barbaroşo Tūnusuñ ḫazīnesin boşaldup (10) daḫı[6027] adamlar[6028] gibi başın siliklendirüp gitdi. Maḥallinde başın (11) ḳurtarmaḳ yine[6029] erlikden ṣayılup[6030] şimdi evvelkinden **[İ₂ 465]** ziyāde (12) orṭalıġı yaḳup yandurmaḳdadur.[6031] İmdi sen aña söyle (13) eger ḳorona isterse varsın Barbaroşonuñ başını kessün[6032] (14) daḫı[6033] Cezāyiri alursa[6034] o zamān[6035] sözimüz yoḳdur[6036] ḳorona (15) aña ṣıḥḥatler olsun yoḫsa ḳurı ṣayṭa ile biz adama[6037] **[İ₁ 340a]** (1) ḳorona virmeyüz deyü ḳaṭ‘-ı kelām eylemişdür.[6038] Aña göre var (2) başınuñ tedarükin gör[6039] dedi. Yā bu sözleri[6040] hep ol[6041] yalancı (3) papaslar

[5995] saña olduġı gibi ifāde eyledük ma‘ḳūl olanı sen devletlü ḳralımuz a‘lemdür: -P
[5996] didüklerinde: İ₁, İ₂, V dedüklerinde
[5997] ḳraldur: İ₁ ḳraldır
[5998] yehūdī: -İ₁, -İ₂, -V
[5999] olup: P oldı
[6000] ṣaçın: İ₂ ṣacın
[6001] yolmaġa: P yolup
[6002] başladı: -P
[6003] yine: -P
[6004] yine: -İ₁, -İ₂, -V
[6005] çıḳup: P çıḳdı
[6006] esīr eyledi: -P
[6007] ṭolusı: İ₂ dolusı
[6008] gelelüm-ki: İ₂ gelelim-ki
[6009] paṭrikẹ: İ₂, V paṭriḳ-ki
[6010] ḫalvete: İ₁ ḥalvete
[6011] poḫ: V herze
[6012] yir: İ₂, P yer
[6013] olduḳda: P olup
[6014] çaġırup: P çaġırdıp
[6015] istersin: İ₂ istersiñ
[6016] senüñ içün: -V, P senüñ-çün
[6017] yalvardum: İ₂ yalvardım
[6018] maḥalldür: İ₁ maḥalldir
[6019] ṣandum: İ₁, P ṣandım
[6020] nereden: V, P nerden
[6021] bilmedüm: İ₂, P bilmedim
[6022] eytdi ki: İ₂, V, P eytdi-ki
[6023] ḳaçırdum: P ḳaçırdım
[6024] daḫı Mayorḳada āteşe yaḳmışlar: -P
[6025] żābcısı: P ḳapudanı
[6026] o da: P ol-da
[6027] daḫı: -P
[6028] adamlar: İ₁ ādemler
[6029] yine: P daḫı
[6030] ṣayılup: V ṣayılur, -P
[6031] yandurmaḳdadur: P yandırur
[6032] başını kessün: P öldürsin
[6033] daḫı: P ve
[6034] alursa: P alsun
[6035] o zamān: P ol-zamān
[6036] sözimüz yoḳdur: -P
[6037] adama: İ₁, İ₂ ādeme
[6038] eylemişdür: İ₁ eylemişdir
[6039] aña göre var başınuñ tedarikin gör: -P
[6040] yā bu sözleri: -P
[6041] ol: -İ₁

kendi başlarından düzüp[6042] nār-ı nūr şöyle (4) poḫ[6043] yemiş böyle poḫ yemiş[6044] deyü[6045] aḥmaḳ kāfirleri iḍlāl idüp rāh-ı[6046] cāḥıma gönderürler (5) idi. Andan İspanya Ḳralı ḫāyib [u] ḫāsir sernigūn birle çekilüp[6047] **[P 166a]** (6) vilāyetine gitdi.[6048] Bizüm ḥikāyetümüz Ġāzī Sulṭān Süleymāna (7) gelsün. Ol zamān-ki[6049] ‘Acem şāhın bozup daḫı ḳānūn-ı Süleymāniyye (8) üzre ṣulḥ [u] ṣalāḥ[6050] olup andan[6051] dārāt [u] iḥtişām birle Āsitāneye (9) gelüp taḫt-ı hümāyūnlarına culūs eyledükde[6052] ibtidā Ḫayre’d-dīn[6053] (10) Paşayı su’āl eyledi. Evvel-kim[6054] Ḫayre’d-dīn Paşa on altı biñ (11) esīr ḳırḳ pāre tekne ile temāşālıḳdan Āsitāneye göndermiş (12) idi. Ol zamān[6055] Sulṭān Süleymān daḫı[6056] ‘Acem seferine[6057] (13) gitmemiş[6058] ol-güne[6059] idi. Ol ma‘rekeden beş on gün ṣoñra ḳalḳup (14) **[İ$_2$ 466]** ‘Aceme gitmiş idi. Feṯḥ [u] fütūḥ daḫı ṣulḥ [u] ṣalāḥ olup Āsitāneye[6060] (15) gelince[6061] mābeyni iki bucuḳ sene geçmiş idi.[6062] Şimdi[6063] Ḫayre’d-dīn Paşa **[İ$_1$ 340b]** (1) daḫı Tūnusa varup andan ol felāket başına gelüp daḫı (2) Cezāyire gelmesi hep cümle iki buçuḳ sene oldı. Çünki[6064] (3) Sulṭān Süleymān ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān[6065] ḥażretleri Ḫayre’d-dīn[6066] (4) Paşayı su’āl idince erbāb [u] vüzerā daḫı Ḫayre’d-dīn[6067] Paşanuñ (5) başından geçen aḥvāl[6068] [u] serencāmuñ[6069] **[V 164b]** ferden-be-ferden şevketlü (6) ḥünkāra naḳl [u] beyān birle ifāde[6070] eylediler[6071] ve dediler[6072] ki ṣāyed (7) ḥünkārumdan ḥicāb idüp belki Ḫayre’d-dīn Paşa[6073] bir daḫı (8) bu semtlere[6074] gelmeye dediler. Ammā anlaruñ[6075] böyle dimeden[6076] maḳṣūdları (9) gūyā ḥünkār ġażaba gelüp yā hemān deryāda[6077] ġayrı Ḫayre’d-dīn[6078] (10) Paşadan başḳa[6079] deryānuñ[6080] öbirin[6081] ḥaḳḳından[6082] gelür[6083] adam[6084] yoḳ-mı deyüp-de (11) ḳapudan paşalıġı ġayrısına vire deyü anlaruñ[6085] dertleri (12) ol idi. Niçün-ki[6086] Ḫayre’d-

[6042] kendi başlarından düzüp: -P
[6043] poḫ: V herze
[6044] böyle poḫ yemiş: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[6045] deyü: -İ$_1$
[6046] rāh: -P
[6047] ḫāyib [u] ḫāsir sernigün birle çekilüp: -P
[6048] gitdi: -P
[6049] ol zamān-ki: P ol-zamān-ki
[6050] ṣalāḥ: -P
[6051] andan: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[6052] eyledükde: İ$_2$, V eyledikde
[6053] Ḫayre’d-dīn: -P
[6054] evvel-kim: V, P evvel-ki
[6055] Ḫayre’d-dīn Paşa on altı biñ esīr ḳırḳ pāre tekne ile temāşālıḳdan Āsitāneye göndermiş idi ol zamān: -P
[6056] daḫı: -P
[6057] seferine: P üzerine
[6058] gitmemiş: P gitmesinden
[6059] ol-güne: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[6060] idi ol ma‘rekeden beş on gün ṣoñra ḳalḳup ‘Aceme gitmiş idi feṯḥ [u] futūḥ daḫı ṣulḥ [u] ṣalāḥ olup Āsitāneye: -P
[6061] gelince: P varınca
[6062] geçmiş idi: P olmışdı
[6063] şimdi: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[6064] Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı Tūnusa varup andan ol felāket başına gelüp daḫı Cezāyire gelmesi hep cümle iki buçuḳ sene oldı çünki: -P
[6065] ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān: -P
[6066] Ḫayre’d-dīn: -P
[6067] Ḫayre’d-dīn: -P
[6068] aḥvāl: -P
[6069] serencāmuñ: P serencāmı
[6070] birle ifāde: -P
[6071] eylediler: P eyleyüp
[6072] dediler: P eytdiler
[6073] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[6074] semtlere: P ṭaraflara
[6075] anlaruñ: İ$_1$, İ$_2$ anlarıñ
[6076] dimeden: P dimelerinden
[6077] deryāda: P dünyāda
[6078] ġayrı Ḫayre’d-dīn: -P
[6079] başḳa: P ġayrı
[6080] deryānuñ: P deryā
[6081] öbirin: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[6082] ḫaḳḳından: -P
[6083] gelür: P bilür
[6084] adam: İ$_1$, V ādem
[6085] anlaruñ: İ$_1$ anlarıñ
[6086] niçün-ki: P zīrā

dīn[6087] Paşa ġāyet pādişah naẓarında (13) olmaġla erbāb-ı nifāḳ ḥased iderler idi[6088] ammā yābāna söylememişler (14) ve tu‘izzu men teşā’u ve tuzillu men teşā’ diledügin ‘azīz ider[6089] (15) ve dilemedügin ẕelīl ider. Hep bu şeyler Cenāb-ı Rabbü’l-‘āleminüñ **[İ₁ 341a]** (1) ḳudreti elindedür.[6090] **[İ₂ 467]** Biñ ḥased bir aḳçeye bir kişinüñ yardımcısı (2) Allāh ola var ḳıyās eyle-ki[6091] ol ne ulu şāh ola daḫı (3) dimişlerdür[6092] ki[6093] gelmeli olıcaḳ kişiye devlet çekilür. Bir ḳılı-y-ıla (4) bī-minnet gitmeli olıcaḳ eyleme tedbīr ṭuṭamaz anı nice (5) zencīr [u] kemer-bend.[6094] Ol zamān[6095] Sulṭān Süleymān raḥmetu’llāhi ‘aleyh (6) ‘ale’l-‘acele tīz ḳapucıbaşı ḥāżır olsun deyü[6096] ḫaṭṭ-ı hümāyūnı **[P 166b]** (7) yazup[6097] şevket-maḳrūn birle ta‘yīn olup[6098] Cezāyire[6099] gönderildi.[6100] (8) Günlerde[6101] bir gün ḳapucıbaşı Cezāyire[6102] gelüp vuṣūl olduḳda (9) ‘ādet üzre dīvān ile ḳapucıbaşıyı çıḳarup daḫı (10) dīvān olınup ḫaṭṭ-ı hümāyūn ḳırā’at olındı. Dimiş-ki (11) sensin-ki lālām Naṣre’d-dīn[6103] Paşa fermān-ı vācibü’l-imtiṣālimüñ (12) mażmūn üzre bir sā‘at durmayup südde-i pādişāhanemle (13) şeref-yāb olmaḳlıġa isti‘cāl idesin. Baña her vech-ile (14) lāzımlu ḳulumsın[6104] dimiş. Ḫayre’d-dīn[6105] Paşa daḫı imtiṣālen (15) li’l-emri’l-‘ālī mışdāḳınca[6106] sem‘an ve ṭā‘aten deyüp ġayrı Āsitāneye **[İ₁ 341b]** (1) gitmeklige yaraḳ görmege başladı. Vaḳtā ki her levāzımātın (2) geregi gibi[6107] ḥāżır[6108] [u] müheyyā eyledükde[6109] ol süvār olduġı gemiyi yaġlayup (3) daḫı çekdi çevirdi. Andan üç gün ‘aẓīm żiyāfetler eyleyüp (4) ṭa‘āmlar pişirüp **[İ₂ 468]** cümle fāḳir [u] fuḳarāyı yedirüp içirdi.[6110] (5) Daḫı[6111] bu ḳadar yetīmler geydirüp **[V 165a]** ḫayr [u] ḥasenātlar eyledi. Andan (6) gitmezden üç gün muḳaddem dīvān idüp[6112] Cezāyir[6113] ġāzīleri-y-ile (7) ḥelālleşdi daḫı eytdi: İşte oġullar cümleñizüñ[6114] ma‘lūmıdur[6115] ki[6116] (8) şevketlü ḥünkārımuz biz ḳulların ḫāk-i pāya ḳıġırmış. İmdi (9) oġullar sizüñ[6117] cümleñüzi[6118] Allāhuñ[6119] birligine[6120] ışmarladum.[6121] (10) Bir daḫı kim bilür yā gelevüz[6122]

[6087] Ḫayre’d-dīn: -P
[6088] iderler idi: P iderlerdi
[6089] ider: -P
[6090] hep bu şeyler Cenāb-ı Rabb’ül-aleminüñ ḳudreti elindedür: -P
[6091] eyle-ki: P it
[6092] dimişlerdür: -P
[6093] ki: -İ₁, -V, -P
[6094] gelmeli olıcaḳ kişiye devlet çekilür bir ḳılı-y-ıla bī-minnet gitmeli olıcaḳ eyleme tedbīr ṭuṭamaz anı nice zencīr [u] kemer-bend: -P
[6095] ol zamān: P ol-zamān
[6096] deyü: İ₂ deyüp
[6097] yazup: -İ₁, -İ₂, -V
[6098] şevket-maḳrūn birle ta‘yīn olup: -P
[6099] Cezāyire: P Cezā’ire
[6100] gönderildi: P gönderdiler
[6101] günlerde: -P
[6102] Cezāyire: P Cezā’ire
[6103] Naṣre’d-dīn: -P
[6104] ḳulumsın: İ₂, V ḳulumsun
[6105] Ḫayre’d-dīn: -P
[6106] mışdaḳınca: -P
[6107] geregi gibi: -İ₁, -İ₂, -V
[6108] ḥāżır: V ḥāẓır
[6109] eyledükde: İ₂, V eyledikde
[6110] içirdi: P içirüp
[6111] daḫı: P ve
[6112] bu ḳadar yetīmler geydirüp ḫayr [u] ḥasenātlar eyledi andan gitmezden üç gün muḳaddem dīvān idüp: -P
[6113] Cezāyir: P Cezā’ir
[6114] cümleñizüñ: P cümleñüz
[6115] ma‘lūmıdur: İ₁ ma‘lūmıdır
[6116] ki: -İ₁
[6117] sizüñ: İ₁, İ₂ siziñ
[6118] ma‘lūmıdur ki şevketlü ḥünkārımuz biz ḳulların ḫāk-i pāye ḳıġırmış imdi oġullar sizüñ cümleñüzi: -P
[6119] Allāhuñ: P Allāha
[6120] birligine: -P
[6121] ışmarladum: P ışmarladım
[6122] gelevüz: P geleyüz

yāḫūd[6123] gelmeyevüz hemān Ḥaḳ (11) Te‘ālā ḳoca Sulṭān[6124] Cezāyirüñ[6125] evvelinden āḫirini ma‘mūr (12) [u] ābādān eyleyüp ḳıyāmet [u] āḫir olınca nām [u] şānı ziyāde (13) olup[6126] a‘dāsına[6127] manṣūr [u] muẓaffer eyleye[6128] ola deyüp du‘ālar (14) eyledi ve andan eytdi: İşte[6129] oġullar ḫazīneñüz aġzına (15) berāber ṭoludur ḳādir olduġımuz[6130] ḳadar ‘avn-i Ḥaḳ birle daḫı **[İ₁ 342a]** (1) erenler himmeti-y-ile ta‘mīrine çalışduḳ. Ḥaḳ Te‘ālā ḫalīlü’r- (2) raḥman berekātı rūzī ḳılıvire el-ḥamdü li’llāh ocaḳ içün (3) maḳdūr ṣarf idüp[6131] dīn-i mübīn uġruna ḥasbeten (4) li’llāh Te‘ālā[6132] çalışduḳ.[6133] Sizlere ḳurulu düzen bıraḳduḳ. (5) Ḥaḳ Te‘ālā bu düzen üzre ilā inḳırādı’z-zamān (6) ocaġ-ı manṣūrañuzı[6134] dāyim ve ḳāyim[6135] eyleyüp biri- (7) birleriñüze[6136] ke’l-iḫveti’l-vāḥidet ḥüsn-i **[İ₂ 469]** mu‘āşeret (8) üzre muḥabbet [u] meveddet iḥsān[6137] eyleye dedi.[6138] Andan (9) eytdi: İşte oġullar otuz pāre tekne hep (10) kendi ġazā mālımdan yapılma hep ocaġuma **[P 167a]** ṣıḥḥatler (11) olsun. Lākin cümleñüzüñ rıżāṣı-y-ıla çünki şu gemiye (12) muḥabbet eyledüm[6139] destürıñuzla[6140] ocaḳ küli[6141] deyü baña (13) ber-güzārıñuz olsun dedükde cümlesi ṣıḥḥatler olsun (14) dediler. Andan yine evvel-ki gibi[6142] yerine vekīl[6143] naṣb eyledügi adamı[6144] (15) merreten sāniyeten muḳarrer[6145] vekīl[6146] idüp andan[6147] tekrār cümle ġāziyān ve[6148] ahālīyi sükkān-ı **[İ₁ 342b]** (1) ehl-i büldān ile vedā‘laşup[6149] ol gözünden ziyāde sevdügi[6150] (2) gemi[6151] ile bir mübārek sā‘atde ḳapucıbaşı daḫı ma‘an[6152] berāber olmaḳ (3) üzre[6153] Sulṭān Cezāyirden[6154] çıḳup tamām ‘ayn-ı rubāṭ (4) bordosından cezīre[6155] burcunuñ berāberligine geldükde[6156] (5) borulya mayıṣṭıra tirenkiṭe eyleyüp ṣobra eyledi.[6157] (6) Andan on[6158] üç ḳapaġı birden alabora eyleyüp alṭ[6159] üst **[V 165b]** (7) bir alabanda ṣaġup böyle[6160] bir şenlik şādmānlıḳ[6161] eyledi-ki (8) ancaḳ olur. Ḳumaş ṣancaḳlar dirseñ[6162] gün-a-gün ṣom (9) ṣırma güneşe ḳarşu

[6123] yāḫūd: P yā
[6124] Sulṭān: -P
[6125] Cezāyirüñ: İ₁, İ₂ Cezāyiriñ, P Cezā’iri
[6126] evvelinden āḫirini ma‘mūr [u] ābādān eyleyüp ḳıyāmet [u] āḫir olınca nām [u] şānı ziyāde olup: -P
[6127] a‘dāsına: P a‘dāsı
[6128] eyleye: -İ₁, -İ₂, -V
[6129] ola deyüp du‘ālar eyledi ve andan eytdi işte: -P
[6130] olduġımuz: İ₂ oldıġımuz
[6131] ‘avn-i Ḥaḳ birle daḫı erenler himmeti-y-ile ta‘mīrine çalışduḳ Ḥaḳ Te‘ālā ḫalīlü’r-raḥman berekātı rūzī ḳılıvire el-ḥamdü li’llāh ocaḳ içün maḳdūr ṣarf idüp: -P
[6132] ḥısbeten li’llāh Te‘ālā: -P
[6133] çalışduḳ: P çalışup
[6134] ocaġ-ı manṣūrañuzı: -P
[6135] dāyim ve ḳāyim: P dā’im ve ḳa’im
[6136] biribirleriñüze: İ₂ biribirleriñiz
[6137] eyleyüp biribirleriñüze ke’l-iḫvetü’l-vāḥidet ḥüsn-i mu‘āşeret üzre muḥabbet [u] meveddet iḥsān: -P
[6138] dedi: P deyüp
[6139] eyledüm: P eyledim
[6140] destürıñuzla: -P
[6141] küli: İ₂, V, P külü
[6142] gibi: -İ₁, -İ₂, -V
[6143] vekīl: -P
[6144] adamı: İ₁, V ādemi
[6145] merreten sāniyeten muḳarrer: -P
[6146] vekīl: -İ₁, -İ₂, -V
[6147] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[6148] tekrār cümle ġāziyān ve: -P
[6149] vedā‘laşup: İ₁ vidā‘laşup
[6150] sevdügi: İ₁ sevdigi
[6151] gemi: V, P gemisi
[6152] ma‘an: -P
[6153] olmaḳ üzre: -P
[6154] Cezāyirden: P Cezā’irden
[6155] cezīre: P Cezā’ir
[6156] geldükde: İ₂, V geldikde
[6157] eyledi: P gelüp
[6158] on: -P
[6159] alṭ: P alt
[6160] böyle: -P
[6161] şādmānlıḳ: -P
[6162] dirseñ: -P

ṣa‘ṣa‘a virüp daḫı aña göre (10) altun ḥilyele teẕhīb olınmış başdarda filandıraları (11) ṣuda sürünürdi. Gemiyi dirseñ ḳıç baş **[İ2 470]** bütün altun (12) olmaḳ üzre hemān gūyā bir[6163] ṭūṭī ḳuşuna[6164] beñzer idi.[6165] Ol-zamān[6166] burc [u] (13) bārūlardan daḫı birer[6167] ḳaṭ alabanda ṣaġılup var ḫoş (14) geldüñ[6168] ḳoca Ġāzī Ḫayre’d-dīn[6169] Paşa deyüp ġāziyān-ı (15) Cezāyir[6170] melīl [u] maḥzūn ardından baḳaḳaldılar.[6171] Şimdi[6172] ġāzīler ser-firāzı **[İ1 343a]** (1) olan[6173] Ḫayre’d-dīn Paşa daḫı Sulṭān Cezāyirüñ[6174] üzerine (2) toġru baḳup andan gözlerinden belā bārānı gibi yaşlar (3) mübārek laḥyanuñ[6175] üzerine seylān olup[6176] daḫı el ḳaldırup[6177] (4) du‘ā eyledi[6178] ve eytdi:[6179] Yürü ḳoca[6180] Sulṭān-ı Cezāyir[6181] seni (5) ġayrı[6182] ṣoñ görüşümüzdür.[6183] **[P 167b]** Eger[6184] kendi irādetimle[6185] ola-y-ıdı (6) bir sā‘at[6186] senden ayrılmazdum. Dāru’l-cihādsın intihā-yı (7) serḥadsın arż-ı rubāṭsın ṭūbā sende medfūn (8) olan cānlara dilerüm Allāhdan kim ḳıyāmet [u] āḫir olınca (9) nām [u] şānuñ dillerde dāstān olup[6187] ā‘dā-yı liyām senden (10) ḳanlar ḳaşanup berrde ve baḥrde cümlesinüñ[6188] üzerine (11) manṣūr [u] muẓaffer olasın deyüp ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan (12) efzūn du‘ālar idüp[6189] el yüze çalup[6190] andan mola meze (13) tirenkiṭe eyleyüp yoluna ḳollandı. Ve’l-ḥāṣıl[6191] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim[6192] (14) muvāfiḳ eyyām-ile on ṭoḳuzuncı güni[6193] **[İ2 471]** yevm-i cum‘a[6194] ḫalḳ (15) cum‘a namāzın ḳılup cevāmı‘lardan[6195] çıḳar iken Ḫayre’d-dīn[6196] **[İ1 343b]** (1) Paşa daḫı forṣa ṣancaḳların diküp daḫı[6197] filandıralar (2) ṣuda sürünerek fora alabanda[6198] şenlik ve[6199] şādmānlıḳ (3) iderek Sarāyburnundan içerü[6200] girdi. Şevketlü Sulṭān (4) Süleymān ḥażretleri daḫı ol gün cum‘ayı[6201] kendi cāmi‘si (5) Süleymāniyede ḳılmış idi. Binek ṭaşında raḫşe süvār (6) olurken baḳsa ki bir gemi[6202] forṣa ṣancaḳlarla yanup tütüp **[V 166a]** (7) alabanda ṣaġmaḳda āyā bu ne-şekl[6203] gemidür[6204] deyü aṭ[6205] üzerinden[6206]

[6163] bir: -P
[6164] ḳuşuna: V ḳuşa
[6165] beñzer idi: P beñzerdi
[6166] ol-zamān: -İ1, -İ2, -V
[6167] birer: P bir
[6168] geldüñ: İ2 geldiñ
[6169] Ḫayre’d-dīn: -P
[6170] Cezāyir: P Cezā’ir
[6171] baḳaḳaldılar: V baḳaḳaldı
[6172] şimdi: -İ1, -İ2, -V
[6173] olan: -P
[6174] Cezāyirüñ: İ1, İ2 Cezāyiriñ, P Cezā’irüñ
[6175] laḥyanuñ: V ṣaḳaluñ, P ṣaḳalınuñ
[6176] seylān olup: P aḳup
[6177] el ḳaldırup: -P
[6178] eyledi: P ḳıldı-ki
[6179] ve eytdi: -P
[6180] ḳoca: -P
[6181] Cezāyir: P Cezā’ir
[6182] ġayrı: -P
[6183] görüşümüzdür: İ1 görüşimüzdür, İ2 görişümüzdür, P görişümdür
[6184] eger: -İ1, -İ2, -V
[6185] irādetimle: İ2 irādātımla
[6186] sā‘at: P an
[6187] ḳıyāmet [u] āḫir olınca nām [u] şānuñ dillerde dāstān olup: -P
[6188] senden ḳanlar ḳaşanup berde ve baḥirde cümlesinüñ: -P
[6189] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn du‘ālar idüp: -P
[6190] çalup: P çaldı
[6191] ve’l-ḥāṣıl: -İ1, -İ2, -V
[6192] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: -P
[6193] güni: V, P gün
[6194] yevm-i cum‘a: -P
[6195] cevāmı‘lardan: P cāmi‘lerden
[6196] Ḫayre’d-dīn: -P
[6197] daḫı: -P
[6198] fora alabanda: -P
[6199] ve: -İ1, -İ2, -V
[6200] içerü: İ1, İ2, V içeri
[6201] cum‘ayı: P cum‘a namāzın
[6202] baḳsa ki bir gemi: P bir gemi baḳsa ki
[6203] ne-şekl: P nice
[6204] gemidür: İ1 gemidir
[6205] aṭ: P at
[6206] üzerinden: P üzre

(8) seyr iderken Ḫayre'd-dīn[6207] Paşaya Sulṭān Süleymānuñ[6208] teberrüken (9) iḥsān eyledügi ṣom ṣırma filandıra ṣuya berāber güneşe (10) ḳarşu żiyā virmesinden filandırayı bilüp var ise bu gemi (11) lālām Naṣre'd-dīn[6209] Paşadur. Zīrā bu[6210] filandıra bizüm[6211] aña teberrük (12) Cezāyire[6212] gönderdigimüz[6213] filandıraya beñzer dedi. Şevketlü (13) ḥünkār daḫı[6214] henüz sözin tekmīl[6215] etmeden müjdeciler gelüp (14) ḥünkārum[6216] Cezāyirli[6217] Ḫayre'd-dīn[6218] Paşa lālāñuz geldi dediler. (15) Ol-zamān[6219] 'aẕīm feraḥlar eyleyüp taḫt-ı salṭanatlarına varup[6220] celīs **[İ₁ 344a]** (1) olduḳlarında[6221] tīz lālām ḫāk-ı pāya gelsün denildikde[6222] ḳırlanḳıçlar (2) 'ale'l-'acele Ḫayre'd-dīn[6223] Paşayı **[İ₂ 472]** varup[6224] gemiden ta'ẓīm birle çıḳarup (3) bāġçe ḳapusı bāb-ı hümāyūn birle ḥasekiler[6225] alup ḥużūr-ı pādişāhīye **[P 168a]** (4) götürdiler. Ol daḫı[6226] ādāb-ı pādişāhīyi yerine getürüp devām-ı devlete (5) du'ālar eyledi. Andan Sulṭān Süleymān raḥmetu'llāhi 'aleyh[6227] ibtidā (6) mükālemesi ḫoş geldüñ[6228] ḳaçaġan[6229] lālām deyüp yüzine tebessüm (7) eyledi. Andan oṭur deyü[6230] işāret olınduḳda[6231] Ḫayre'd-dīn[6232] Paşa daḫı (8) üçünci def'ada ādāb-ı ḫuşū' üzre[6233] ṭıfl-ı mektebcesine diz çöküp[6234] (9) pādişāh-ı 'alem-penāh ḥażretleri-y-ile lāubālī muṣāḥebete girişüp (10) başından geçen serencāmın bir bir[6235] min evvelihi ilā āḫirihi pādişāha[6236] naḳl [u] (11) beyān eyledi. Pādişāh daḫı geregi gibi Ḫayre'd-dīn[6237] Paşanuñ (12) aḥvāline vuḳūf[6238] olup hemān ṣaġ olasın mücāhid lālām (13) deyüp ẓahrin[6239] ṣıġayup[6240] kürk geydirdi[6241] ve ḳapudan-ı (14) deryāsın deyü yerine muḳarrer eyledi.[6242] Ol zamān[6243] Ḫayre'd-dīn[6244] Paşa (15) daḫı ḥünkāra[6245] şevketlü pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretlerine[6246] bir incü tesbīḥ ile **[İ₁ 344b]** (1) bir puṣulalı elmās ḫātem daḫı bir cevāhir ṭaş oṭurtma (2) altun sā'at hemān bu üç z̲ī-ḳıymet[6247] hedāyāyı ḳırlanḳıclar (3) gelüp kendüsin ḥużūr-ı pādişāhīye 'ale'l-'acele götürdüklerinde (4) ḳoynunda idi. Anı virdi rāvī ḳavlince **[İ₂ 473]** ol üç z̲ī-

[6207] Ḫayre'd-dīn: -P
[6208] Sulṭān Süleymānuñ: -P
[6209] Naṣre'd-dīn: -P
[6210] bu: -P
[6211] bizüm: -P
[6212] teberrük Cezāyire: -P
[6213] gönderdigimüz: P gönderdigümiz
[6214] daḫı: -P
[6215] tekmīl: P tamām
[6216] ḥünkārum: İ₁, İ₂ ḥünkārım, P ḫünkārum
[6217] Cezāyirli: P Cezā'irli
[6218] Ḫayre'd-dīn: -P
[6219] ol-zamān: -İ₁, -İ₂, -V
[6220] varup: -P
[6221] olduḳlarında: P eyledükde
[6222] denildikde: P dedükde
[6223] Ḫayre'd-dīn: -P
[6224] varup: -P
[6225] çıḳarup baġçe ḳapusı bāb-ı hümāyun birle ḥasekiler: -P
[6226] ol daḫı: P ol-daḫı
[6227] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[6228] geldüñ: İ₂ geldiñ
[6229] ḳaçaġan: İ₂, V ḳacaḳın, P ḳaçaḳın
[6230] deyü: İ₂ deyüp
[6231] olınduḳda: P olunduḳda
[6232] Ḫayre'd-dīn: -P
[6233] ḫuşū' üzre: P birle
[6234] çöküp: V çeküp
[6235] bir bir: -İ₁, -İ₂, -V
[6236] min evvelihi ilā āḫirihi pādişāha: -P
[6237] Ḫayre'd-dīn: -P
[6238] vuḳūf: P vāḳıf
[6239] ẓahrin: P şırtın
[6240] ṣıġayup: P ṣıġadı
[6241] geydirdi: P geydürüp
[6242] eyledi: İ₂ ile
[6243] ol zamān: P ol-zamān
[6244] Ḫayre'd-dīn: -P
[6245] ḫünkāra: -İ₁, -İ₂, -V
[6246] şevketlü pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretlerine: -P
[6247] z̲ī-ḳıymet: -P

ḳıymet[6248] (5) hediyeye[6249] on iki biñ kīse aḳçe bahā ḳaṭ‘ eylediler. Daḫı **[V 166b]** (6) añma ki başḳa hedāyāları[6250] ḥāṣıl ḳışṣayı ne dirāz idelüm[6251] (7) Ḫayre’d-dīn[6252] Paşadan eṣaḥ ḳavli-y-ile[6253] menḳūldur ki geminüñ yarı (8) yüki pādişāh içün daḫı erbāb [u] vüzerā içün hediye[6254] (9) yükli idi. Yine[6255] öyle iken ḳapulara yetişmedi dimesi vardur. (10) Andan[6256] pes imdi[6257] gemiyi götürüp[6258] tersane-yi ‘āmireye baġladılar.[6259] Andan (11) ḫalḳ-ı ‘ālem yer yerden gelüp Ḫayre’d-dīn Paşanuñ sefīne-yi (12) mübārekesin ziyāret idüp fe-tebāreka’llāhu aḥsenü’l-ḫāliḳīn (13) derler idi. Ḫalḳ-ı ‘ālem şöyle[6260] dursun[6261] bi’z̲-z̲āt şevketlü (14) ḥünkār kendisi gelüp ziyāret eyledi. Şöyle-ki bir gören (15) bir daḫı göreyüm der idi. Böyle bir taşfīr gemi idi. Şimdi **[İ1 345a]** (1) Ḫayre’d-dīn[6262] Paşa gerek deryā ümūrunda ve gerek[6263] tersane-yi ‘āmireye (2) niẓām [u] iltizām virmege başladı **[P 168b]** ve otuz pāre gemi inşā (3) eyleyüp ta‘mīrine mübāşeret eyledi. Şöyle-ki kendi gemisi (4) formasında olmaḳ üzre daḫı eski gemilere[6264] ki[6265] sefere (5) el-verecekdür[6266] merāmet eyledi. Ḫulāṣa evvel-i bahāra[6267] ḳadar yeñi (6) eski altmış pāre donanmaya el-verecek gemiler peydā eyledi. (7) Vaḳtā ki evvel-i bahār es̲nāları gelüp[6268] yetişdükde[6269] pādişāh-ı **[İ2 474]** ‘ālem- (8) penāh ‘Avlonya üzerine seferüm vardur[6270] deyüp oṭaġ-ı (9) pādişāhī[6271] Çırpıcı çayırına çıḳdı. Andan Anaṭolı begler- (10) begisi Muṣṭafā Paşa daḫı Rumeli[6272] beglerbegisi Ḫüsrev Paşa (11) üçer ṭuġlu vüzerā olmaḳ üzre ḳırḳ biñ ‘asker ile (12) ilerü[6273] yolladı. Daḫı deryādan donanma-yı hümāyūn çıḳsın (13) deyü fermān eyledi. Ḫayre’d-dīn[6274] Paşa daḫı donanma-yı hümāyūnı[6275] (14) ḥāżır[6276] [u] müheyyā eyleyüp[6277] bir sā‘at-i mübārekde[6278] tersane-yi ‘āmireden (15) Beşikṭaş öñine[6279] çıḳup çün ṣabāḥ ba‘de’ṣ-ṣalātu’l-cum‘a **[İ1 345b]** (1) bir sā‘at-ı meymūnda[6280] yola revān olup gitdiler.[6281] Muvāfıḳ eyyāmla[6282] (2) ḳollanup ‘Avlonya üzerine varup lenger-endāz oldılar. (3) Paşalar daḫı ‘āṣī Arnavutlara

[6248] z̲ī-ḳıymet: -P
[6249] hediyeye: İ2, V, P hedāyāya
[6250] hedāyāları: P hedāyāyı
[6251] idelüm: İ1, V idelim
[6252] ḳışṣayı ne dirāz idelüm Ḫayre’d-dīn: -P
[6253] eṣaḥ ḳavli-y-ile: -P
[6254] hediye: İ2, V, P hedāyā
[6255] yine: -İ1
[6256] andan: -İ1, -İ2, -V
[6257] pes imdi: -P
[6258] götürüp: -P
[6259] baġladılar: P baġlayup
[6260] ḫalḳ-ı ‘ālem şöyle: -P
[6261] dursun: İ2, V ṭursun, -P
[6262] bi’z̲-z̲āt şevketlü ḥünkār kendisi gelüp ziyāret eyledi şöyle-ki bir gören bir daḫı göreyüm der idi böyle bir taşfīr gemi idi şimdi Ḫayre’d-dīn Ḫayre’d-dīn: -P
[6263] gerek deryā ümūrunda ve gerek: -P
[6264] gemilere: P gemilerden
[6265] ki: -P
[6266] el-verecekdür: İ1 el-verecekdir, P el-vireceklerin
[6267] bahāra: P bahārda
[6268] ḳadar yeñi eski altmış pāre donanmaya el-verecek gemiler peydā eyledi vaḳtā ki evvel-i bahār es̲nāları gelüp yetişdükde: -P
[6269] yetişdükde: İ2, V yetişdikde, -P
[6270] vardur: P vardır
[6271] pādişāhī: P şāhī
[6272] Rumeli: P Rum ili
[6273] ilerü: -P
[6274] Ḫayre’d-dīn: -P
[6275] hümāyūnı: -P
[6276] ḥāżır: V ḥāzır
[6277] eyleyüp: P ḳılup
[6278] sā‘at-i mübārekde: P mübārek sā‘atde
[6279] öñine: İ2, V öñüne
[6280] tersane-yi ‘āmireden Beşikṭaş öñine çıḳup çün ṣabāḥ ba‘de’ṣ-ṣalātu’l-cum‘a bir sā‘at-ı meymūnda: -P
[6281] gitdiler: -P
[6282] eyyāmla: İ2, V eyyāmıla

henūz muḳābil olmamışlar (4) idi. Vaḳtā ki günlerde[6283] bir gün paşalar ya‘nī[6284] Muṣṭafā Paşa ile[6285] Ḫüsrev (5) Paşa Ḫayre’d-dīn[6286] Paşaya **[V 167a]** ḫaber gönderdiler ki[6287] falāncı gün (6) donanma ‘askeri-y-ile ṭaşra çıḳsun.[6288] Üçümüz-de[6289] ma‘an[6290] berāber (7) olmaḳ üzre[6291] düşmāna muḳābil olalum[6292] demişler. Ḫayre’d-dīn[6293] (8) Paşa daḫı anlara ḫaber gönderdi-ki beni şevketlü pādişāhım[6294] (9) ḳaraya ta‘yīn eyledi. Deryāda donanma-yı hümāyūn üzerine (10) ta‘yīn eyledi. İmdi ben[6295] donanmayı boş[6296] bıraġam-da[6297] ḳaraya (11) çıḳmaḳ deñiz[6298] yolı[6299] degüldür **[İ$_2$ 475]** kim bildüñ[6300] deryā ḥālidür. Herkes (12) me’mūr[6301] olduġı ḫizmetüñ[6302] üzerinde muḳīm olmaḳ[6303] gerekdür. (13) Hemān Ḥaḳ Te‘ālā cümlemüze nuṣret iḥsān eyleye dedi. (14) Ol zamān[6304] paşalardur[6305] bir miḳdār Ḫayre’d-dīn[6306] Paşaya **[P 169a]** (15) ḫātırları[6307] ḳalur gibi oldı. Vaḳtā ki ṣu uyur düşmān **[İ$_1$ 346a]** (1) uyumaz feḥvāsınca körfezde[6308] Venedik kāfirinüñ otuz (2) altı pāre gemisi demir üzerinde[6309] yaṭarlar idi.[6310] ‘Āṣī (3) Arnavutlar isem[6311] Venedik kāfiri-y-ile oġullu babalu idiler. (4) İmdi Venedik cenaraline ya‘nī ḳapudan paşasına[6312] ḫaber (5) gönderdiler. Arnavutlar dediler[6313] kim ne günüñüze ol körfez[6314] (6) içinde[6315] yatarsıñuz.[6316] İşte Barbaroşo donanma ‘askeri-y-ile (7) ṭaşra çıḳsalar[6317] gerek[6318] donanma boş ḳalur. Hemān gel donanma (8) gemilerin sür götür. Biz daḫı paşaları bir ḥāl yol iderüz. (9) Zīrā bizüm paşalardan bir[6319] ḥisābımuz yoḳdur. Hemān sizler şu (10) furṣantı elden ḳaçırmayasız[6320] demişler. Kāfirler daḫı[6321] bu ḫaberi (11) işidince çoġı dimürlerin ḳoparasıya ḳalmayup hemān (12) balṭayı[6322] urup yelken üzerine bindiler.[6323] Ḳandasın Barbaroşo (13) deyüp[6324] gelsünler.[6325] Bu yaña[6326] bizüm ḥikāyetimüz Ḫayre’d-dīn[6327] Paşaya[6328] meger[6329] gelsün.[6330]

[6283] idi vaḳtā ki günlerde: -P
[6284] paşalar ya‘nī: -P
[6285] ile: P ve
[6286] Ḫayre’d-dīn: -P
[6287] ki: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[6288] çıḳsun: P çıḳsunlar
[6289] üçümüz-de: P üçümüz
[6290] ma‘an: -P
[6291] olmaḳ üzre: -P
[6292] olalum: İ$_1$ olalım
[6293] Ḫayre’d-dīn: -P
[6294] pādişāhım: P ḥünkār
[6295] ben: -P
[6296] boş: -P
[6297] bıraġamda: P bıraġup
[6298] deñiz: -P
[6299] yolı: P yol
[6300] bildüñ: İ$_2$ bildiñ
[6301] me’mūr: V me’mūl
[6302] ḫizmetüñ: P ḫizmetde
[6303] üzerinde muḳīm olmaḳ: -P
[6304] ol zamān: P ol-zamān
[6305] paşalardur: İ$_1$ paşalardır
[6306] Ḫayre’d-dīn: -P
[6307] ḫātırları: V ḫātırların
[6308] körfezde: V köfrezde
[6309] üzerinde: P üzre
[6310] yaṭarlar idi: P yaturlardı
[6311] isem: P ise
[6312] ya‘nī ḳapudan paşasına: -P
[6313] Arnavutlar dediler: -P
[6314] körfez: İ$_2$, V köfrez
[6315] içinde: P içre
[6316] yatarsıñuz: P yaṭursañuz
[6317] çıḳsalar: İ$_2$ çıḳsa
[6318] gerek: P gerekdür
[6319] bir: -P
[6320] hemān sizler şu furṣantı elden ḳaçırmayasız: -P
[6321] daḫı: -P
[6322] balṭayı: P balṭa
[6323] yelken üzerine bindiler: -P
[6324] deyüp: P deyü
[6325] gelsünler: P gelmekde
[6326] bu yaña: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[6327] bizüm ḥikāyetimüz Ḫayre’d-dīn: -P
[6328] Paşaya: P Paşa
[6329] meger: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[6330] gelsün: -P

(14) Ol gice[6331] seyrinde bir al aṭ[6332] üzerine[6333] süvār olmış. Elinde (15) daḫı[6334] bir süñü[6335] olmaḳ üzre bir süri[6336] ḫınzīr üzerine **[İ2 476] [İ1 346b]** (1) uġradı. Şimdi bunlaruñ[6337] üzerine aṭ sürüp hemān mızrāġı (2) birinden çıḳarup birine ṣoḳdı. Şöyle-ki otuzunda helāk (3) eyledi. Andan uyanup Ḫayre'd-dīn[6338] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[6339] (4) ḫocasın çaġırup ol rü'yāyı ta'bīr etdürdi[6340] ammā (5) ḫocası daḫı ġāyet kāmillerden idi. **[V 167b]** Şimdi ḫoca efendi (6) eytdi: Sulṭānum müjde size kim bu rü'yā ẓafer ve[6341] nuṣrete delāletdür. (7) Ol ḫınzīrlar düşmān ḥareketidür ve ol al aṭ ki[6342] üzerine[6343] (8) süvār olduġın[6344] murād üzre sen[6345] anlara ġālibsin[6346] olup[6347] daḫı (9) aṭuñ levni al olmasından 'avn-i Ḫaḳ ile sen anları[6348] alacaḳsın (10) dedi. Mu'abbirdür[6349] daḫı[6350] sözin kāmil etmedin[6351] Venedik **[P 169b]** gemileri (11) görindi. Ḥavā daḫı fıreşḳa olmaġla[6352] yaḳlaşdılar bu yaña[6353] tekneleri gelüp saçıldı. (12) Ḫayre'd-dīn[6354] Paşanuñ donanması hep piḳo olmaḳ üzre ḥāżır[6355] (13) idiler ammā ḳalḳmaġa davranmadılar. Ammā Ḫayre'd-dīn[6356] Paşanuñ (14) ḳalḳmamasından[6357] murād ke-ennehu kāfirler daḫı ziyāde ṭemā'a gelsünler[6358] (15) içün ke-ennehu[6359] diyeler[6360] ki eger[6361] bu Barbaroşo donanmasında centesi[6362] **[İ1 347a]** (1) ola-y-dı yelken üzerine[6363] binerlerdi deyü[6364] hem[6365] dāyimā[6366] Ḫayre'd-dīn[6367] Paşa (2) dāyimā[6368] ḳarada olan 'askere başdı muḳaddeme[6369] yüzünden daḫı[6370] (3) rūzigār altından **[İ2 477]** ṭaşsız ṭop aṭardı ḳumandalar ider idi.[6371] (4) Gūyā el-ġıyāṯ[6372] baña yetişüñ[6373] deyü[6374] feḥvāsınca şimdi[6375] kāfirler baḳdı-ki[6376] (5) aḥvāl başḳa. Baḳdılar ki o zamāna ḳadar ḳalḳmadılar daḫı[6377] (6) ṭurma[6378] ḥāy Paşanuñ donanmasından[6379] fomada[6380] işāret idüp ḳara 'askerinden gūyā (7) saḥteden[6381]

[6331] ol gice: P ol-gice
[6332] aṭ: P aṭa
[6333] üzerine: -P
[6334] daḫı: -P
[6335] süñü: İ2, V sinān, P mızrāḳ
[6336] süri: İ2 sürü
[6337] bunlaruñ: İ1 bunlarıñ
[6338] Ḫayre'd-dīn: -P
[6339] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[6340] etdürdi: İ1, İ2, V etdirdi
[6341] ẓafer ve: -P
[6342] aṭ ki: i2, V aṭ-ki, P aṭa
[6343] üzerine: -P
[6344] süvār olduġın: P bindügüñ
[6345] murād üzre sen: -P
[6346] ġālibsin: P ġālib
[6347] olup: -İ1, -İ2, -V
[6348] daḫı aṭuñ levni al olmasından 'avn-i Ḫaḳ ile sen anları: -P
[6349] mu'abbirdür: İ1 mu'abbirdir
[6350] daḫı: -İ2
[6351] etmedin: P etmedan
[6352] olmaġla: P olmaġ-ıla
[6353] yaḳlaşdılar bu yaña: -İ1, -İ2, -V
[6354] tekneleri gelüp saçıldı Ḫayre'd-dīn: -P
[6355] ḥāżır: V, P ḥāẓır
[6356] Ḫayre'd-dīn: -P
[6357] ḳalḳmamasından: P ḳalmaduġından
[6358] gelsünler: İ2, V gelsün
[6359] daḫı ziyāde ṭemā'a gelsünler içün ke-ennehu: -P
[6360] diyeler: P desünler
[6361] ki eger: -P
[6362] centesi: V, P cente
[6363] üzerine: P üzre
[6364] deyü: -P
[6365] hem: İ2 her
[6366] dāyimā: -İ1, -İ2, -V
[6367] Ḫayre'd-dīn: -P
[6368] dāyimā: İ1, V, P dā'imā
[6369] muḳaddeme: İ2, V muḳaddime, P muḳaddem
[6370] daḫı: -P
[6371] Ḳumandalar ider idi: -P
[6372] el-ġıyāṯ: -P
[6373] yetişüñ: İ2, V yetişiñ
[6374] deyü: -İ1, -İ2, -V
[6375] feḥvāsınca şimdi: -P
[6376] baḳdı-ki: P baḳdılar-ki
[6377] baḳdılar ki o zamāna ḳadar ḳalḳmadılar daḫı: -P
[6378] ṭurma: P durma
[6379] Paşanuñ donanmasından: -İ1, -İ2, -V
[6380] fomada: -P
[6381] gūyā saḥteden: -P

istimdād ṭaleb eyledüklerin kāfirdür[6382] fehm eyledükde[6383] ziyāde ṭama‘a geldiler. Ol-zamān[6384] (8) cenaral olacaḳ mel‘ūn idi[6385] eytdi: Bu Barbaroşoyı pek ‘aḳıllu (9) adamdur[6386] deyü medḥ iderler idi.[6387] Bunuñ bu işi bestiye işidür[6388] (10) ve[6389] hīç ben donanma ‘askerin ḳaraya çıḳarayımda düşmān beni gelsün (11) baṣṭırsın.[6390] ‘Ömründe deñize girmemiş adam[6391] yine bir azıcuḳ (12) kendüsine żarar [u] fāyideyi seçer. Bu isem[6392] Barbaroşo dimekle ma‘rūf (13) olup-da baḳ şunuñ boriḳolığına deyüp kāfirdür[6393] daḫı sözin (14) kāmil itmeden[6394] anı gördi.[6395] Kāfirler kim[6396] İslām donanması hep (15) birden yelken üzerine[6397] geldiler. Rūzigār daḫı bi-‘avn-i Ḫudā **[İ₁ 347b]** (1) ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā[6398] İslāmdan[6399] ṭarafa[6400] yaña[6401] gelüp kāfir donanması şimdi[6402] rūzigār (2) üstünde iken ṭarfet’ul-‘ayn içre rūzigār[6403] altında ḳaldılar.[6404] (3) Ol zamān[6405] Ḫayre’d-dīn[6406] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[6407] yedi pāre ṭop (4) bir fitilden āteş idüp ṣom ṣırma İslām[6408] sancaġın[6409] diküp[6410] **[V 168a]** (5) ṣancaġıñ altına daḫı[6411] filandıra **[İ₂ 478]** ḳoyvirdi. **[P 170a]** Şöyle-ki ṣuda (6) sürünürdi. Andan[6412] evvelden ḳapaḳlar gevşek ḥāżır[6413] olmaġla birden (7) alabora olınduġı-y-ıla ṭoplar ṭaşra[6414] ṣalya olındı.[6415] Andan[6416] aç (8) ḳurt ḳoyun ṣalarcasına[6417] sürüsine[6418] ne-minvāl üzre girerse[6419] kāfirlerüñ (9) ḳalb [u] cenāḥlarına girüp kāfirler daḫı ḥāżır[6420] degüller iken beşer (10) altışar ḳat alabanda urup[6421] Cezāyir kesimi[6422] andan[6423] çaṭan çaṭanuñ (11) oldı. El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz[6424] idelüm[6425] kāfirlerüñ[6426] on altı (12) pāre gemisin ḳurı tekne ḳalduḳları[6427] ḥālde feṭḥ idüp (13) aldılar. On dört pāre[6428] gemisin daḫı ġarḳ eylediler. Altı[6429] pāre (14) gemisi[6430] daḫı ġāyet pek[6431] yürük[6432] olmaġla[6433] firār idüp Ḫayre’d-dīn (15)

[6382] kāfirdür: İ1 kāfirdir, P kāfirler
[6383] eyledükde: İ2, V eyledikde, P idince
[6384] ziyāde ṭama‘a geldiler ol-zamān: -İ1, -İ2, -V
[6385] idi: -P
[6386] adamdur: İ1 ādemdür, P adam
[6387] idi: P imdi
[6388] işidür: İ1 işidir
[6389] ve: -İ2, -V, -P
[6390] baṣṭırsın: P baṣdursın
[6391] adam: İ1 ādem
[6392] ‘ömründe deñize girmemiş adam yine bir azıcuḳ kendüsine żarar [u] fāyideyi seçer bu isem: -P
[6393] kāfirdür: İ1 kāfirdir
[6394] itmeden: V etmeden
[6395] gördi: P gördiler
[6396] kāfirler kim: -P
[6397] üzerine: P üzre
[6398] ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā: -P
[6399] İslāmdan: P İslām
[6400] ṭarafa: P ṭarafından
[6401] yaña: -İ1, -İ2, -V
[6402] şimdi: -İ1, -İ2, -V
[6403] üstünde iken ṭarfet’ul-‘ayn içre rūzigār: -P
[6404] ḳaldılar: P ḳaldı
[6405] ol zamān: P ol-zamān
[6406] Ḫayre’d-dīn: -P
[6407] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[6408] İslām: -P
[6409] sancaġın: İ2 ṣancaġın, V ṣancaġuñ
[6410] sancaġın diküp: -P
[6411] daḫı: -P
[6412] andan: -İ1, -İ2, -V
[6413] ḥāżır: V ḥāẓır
[6414] evvelden ḳapaḳlar gevşek ḥāżır olmaġla birden (7) alabora olınduġı-y-ıla ṭoplar ṭaşra: -P
[6415] ṣalya olındı: P ṣalpa ḳapaḳlar olınup
[6416] andan: -P
[6417] ṣalarcasına: -İ1, -İ2, -V
[6418] sürüsine: İ2 sürisüne, V sürüsüne, -P
[6419] ne-minvāl üzre girerse: -P
[6420] ḥāżır: V, P ḥāẓır
[6421] urup: P ṣaġup
[6422] Cezāyir kesimi: -P
[6423] andan: -İ1, -İ2, -V
[6424] ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[6425] idelüm: İ1 idelim, -P
[6426] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[6427] ḳalduḳları: İ2 ḳaldıḳları, P olduġı
[6428] pāre: -İ2
[6429] altı: P altısı
[6430] pāre gemisi: -P
[6431] pek: -İ1, -İ2, -V
[6432] yürük: P yügrük
[6433] olmaġla: İ2 olmaḳ üzre, P

Paşanuñ elinden[6434] necāt boldılar. Ol firār iden altı pāre kāfir[6435] **[İ₁ 348a]** (1) gemisinüñ[6436] biri[6437] cenaral gemisi idi. Ol zamān[6438] cenaral (2) Ḫayre'd-dīn[6439] Paşanuñ bu fendine baḳup eytdi:[6440] Ḳulaḳ çeküp[6441] taḥḳīḳ İspanya (3) ḳralı bu diyavolonuñ elinden ḳan aġladuġı ḳadar varmış[6442] (4) meger uyur oñarıcı diyavolo imiş bundan ḥaẕar gerekdür deyü (5) kāfirler yas [u] mātem eylediler. Daḫı ḳarada olan ordu-yı (6) hümāyūn 'askeri daḫı[6443] paşalar ve 'askerler[6444] Ḫayre'd-dīn[6445] Paşanuñ bu cengini (7) seyr iderler idi.[6446] Ol zamān[6447] cümle[6448] gerek paşalar ve gerek ordu-yı (8) hümāyūn 'askeri[6449] **[İ₂ 479]** 'aleyke 'aynu'llāh ḳoca Ġāzī Ḫayre'd-dīn (9) Paşa[6450] ḥaḳḳā ki yedi iḳlīm dört köşede nām [u] şanuñ yād olur.[6451] (10) Pādişāh naẕarına maẕhar olduġuñ ḳadar var imişsin[6452] (11) deyüp[6453] taḥsīn eylediler[6454] ve paşalar daḫı biribirlerine[6455] (12) eytdiler: Gördiñüz mi[6456] meger Ḫayre'd-dīn[6457] Paşa ḳarındaşımuz (13) bizüm gibi yalın ḳaṭ 'āḳıl ile gezmez imiş. Eger ol daḫı[6458] bizüm aña (14) donanma 'askerinden ḳaraya 'asker çıḳarup daḫı gelsün (15) bize mu'āvenet eylesün deyü ḫaber gönderdigimüzde bizüm gibi[6459] **[İ₁ 348b]** (1) ḥamāḳatlık idüp bizüm sözümüzle 'askerin ḳaraya[6460] eger 'askeri ṭaşra[6461] çıḳarmış ola-y-dı büyük (2) yüz ḳaralıġı olacaḳ[6462] imiş. Hele[6463] el-ḥamdü li'llāh böyle oldı (3) dediler. Bizüm aña ḫāṭırımuz bile[6464] ḳaldı idi. Ammā[6465] meger 'aḳlımuz (4) irmedüginden **[P 170b]** imiş. Anlar el-ḥamdü li'llāh yüz aġartdılar. Biz daḫı (5) yarın düşmāna **[V 168b]** muḳābil olup anlar gibi[6466] yüz aġartmaġa baḳalum[6467] (6) inşā'llāh[6468] dediler. Çün ṣabāḥ olduḳda 'āṣī Arnavutlara (7) muḳābil olup Ḥaḳ Te'ālā nuṣret[6469] iḥsān[6470] eyleyüp[6471] 'āṣī Arnavutlara (8) öyle bir ḳılıç döşediler[6472] ki ancaḳ olur taḫminen otuz ḳırḳ (9) biñ miḳdārı kelle kesüp andan[6473] cizyeyi ḳabūl idüp re'āyā (10) olmaḳlıġı[6474] ḳabūl etdiler. El-ḥamdü li'llāh o sene-yi mübārekede gerek[6475] (11) berrde

[6434] Ḫayre'd-dīn Paşanuñ elinden: -P
[6435] kāfir: -P
[6436] gemisinüñ: P teknenüñ
[6437] biri: -P
[6438] ol zamān: P ol-zamān
[6439] Ḫayre'd-dīn: -P
[6440] baḳup eytdi: -İ₁, -İ₂, -V
[6441] ḳulaḳ çeküp: -P
[6442] varmış: P var imiş
[6443] ordu-yı hümāyūn 'askeri daḫı: -P
[6444] ve 'askerler: -İ₁, -İ₂, -V
[6445] Ḫayre'd-dīn: -P
[6446] iderler idi: P idüp
[6447] ol zamān: P ol-zamān
[6448] cümle: -İ₁, -İ₂, -V
[6449] gerek paşalar ve gerek ordu-yı hümāyūn 'askeri: -P
[6450] ḳoca Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa: -P
[6451] olur: V olup, P olınup
[6452] var imişsin: V varmışsın
[6453] deyüp: P deyü
[6454] eylediler: P idüp
[6455] ve paşalar daḫı biribirlerine: -P
[6456] gördiñüz mi: -P
[6457] Ḫayre'd-dīn: -P
[6458] eger ol daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[6459] bizüm aña donanma 'askerinden ḳaraya 'asker çıḳarup daḫı gelsün bize mu'āvenet eylesün deyü ḫaber gönderdigimüzde bizüm gibi: -P
[6460] bizüm sözümüzle 'askerin ḳaraya: -İ₁, -İ₂, -V
[6461] eger 'askeri ṭaşra: -P
[6462] olacaḳ: P olurdı
[6463] imiş hele: -P
[6464] bile: -P
[6465] ammā: -P
[6466] düşmāna muḳābil olup anlar gibi: -P
[6467] baḳalum: İ₁, İ₂ baḳalım
[6468] inşā'llāh: -P
[6469] nuṣret: P nuṣret-ile
[6470] iḥsān: -İ₁
[6471] iḥsān eyleyüp: -P
[6472] döşediler: P urdılar
[6473] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[6474] olmaḳlıġı: P olmaġı
[6475] o sene-yi mübārekede gerek: -P

ve gerek[6476] **[İ2 480]** baḥrde güzel yüz aḳlıḳları[6477] oldı. Ol zamān[6478] (12) Ḫayre'd-dīn[6479] Paşa fuluḳasına binüp[6480] ṭaşra çıḳup şu[6481] bir (13) iki üç sā'at miḳdārı[6482] paşalaruñ[6483] yanında eglenüp (14) andan yine gemisine gitdi.[6484] Ammā iki ṭarafdan muḥabbet [u] meveddet[6485] (15) olındı.[6486] Anlar Ḫayre'd-dīn[6487] Paşaya ġazāñuz mübārek ola **[İ1 349a]** (1) deyüp[6488] Ḫayre'd-dīn[6489] Paşa daḫı[6490] anlara ġazāñuz[6491] mübārek ola dedi. (2) Şimdi Ḫayre'd-dīn[6492] Paşa ol kāfirden[6493] alduḳları on altı (3) pāre gemi[6494] ki[6495] cümlesinüñ ṭaş ḍarbından direkleri şikest (4) olup[6496] ḳurı tekneler olmaḳ üzre ġāzīler alup daḫı on (5) dördini lücce-yi iġrāḳ-ı baḥr daḫı altısı firār eyledi demiş (6) idük.[6497] Vaḳtā ki Ḫayre'd-dīn Paşa[6498] ol ṣaḳaṭ on altı pāre[6499] (7) gemiyi[6500] olduġı[6501] ḳadar merāmet eyleyüp[6502] daḫı yanına yigirmi pāre (8) donanma gemilerinden[6503] ta'yīn idüp İslāmbola gönderdi (9) ve sekiz biñ esīr gönderdi. Anlar daḫı selāmet varup (10) İslāmbola vuṣūl olup[6504] ol-vaḳt bu yaña Paşa kendi[6505] pādişah-ı 'ālem-penāh iki ṭarafdan (11) heẕā min faẕlı Rabbi deyüp ḥamd [u] s̲enālar eyledi. Bizüm ḳıṣṣamuz (12) ġāzīler ser-firāzı Ḫayre'd-dīn Paşaya geldi. Çünki (13) aḳṭarmalarla yigirmi pāre **[İ2 481]** gemi ta'yīn eyleyüp İslāmbola (14) gönderdi demiş[6506] idük.[6507] Şimdi kendisi[6508] ḳırḳ pāre gemi[6509] (15) ḳalmaġın[6510] ol aradan[6511] ḳalḳup aṭa[6512] arasına varup[6513] birḳaç **[İ1 349b]** (1) pāre vilāyet[6514] aldı. Anları daḫı hep[6515] cizye-dār eyledi.[6516] Vaḳtā ki (2) ḫaraç mālınuñ iki senelik mīrī mālı[6517] bi't-tamām[6518] re'āyādan (3) alup[6519] daḫı ḳāṣım-ı sicil olması ḳarīb olmaġla çekilüp (4) sālimīn [u] ġānimīn[6520] İslāmbola varup gemileri tersane-yi **[P 171a]** (5) 'āmireye baġladı. Daḫı pādişāh-ı **[V 169a]** 'ālem-

[6476] gerek: -P
[6477] aḳlıḳları: İ2 aḳlıġı, P aḳluġı
[6478] ol zamān: P ol-zamān
[6479] Ḫayre'd-dīn: -P
[6480] fuluḳasına binüp: -P
[6481] şu: -İ1, -P
[6482] miḳdārı: -P
[6483] paşalaruñ: İ1, İ2 paşalarıñ
[6484] gitdi: İ2 giden
[6485] meveddet: -P
[6486] olındı: P olup
[6487] Ḫayre'd-dīn: -P
[6488] deyüp: P dediler
[6489] Ḫayre'd-dīn: -P
[6490] daḫı: -P
[6491] ġazāñuz: İ2, V ġazālarıñuz
[6492] Ḫayre'd-dīn: -P
[6493] kāfirden: -P
[6494] gemi: İ2 tekne, V gemi-y-ile, P gemi-ki
[6495] ki: -V
[6496] olup: P olmışdı
[6497] idük: İ2 idik
[6498] ḳurı tekneler olmaḳ üzre ġāzīler alup daḫı on dördini lücce-yi ıġrāḳ-ı baḥr daḫı altısı firār eyledi demiş idük vaḳtā ki Ḫayre'd-dīn Paşa: -P
[6499] on altı pāre: -P
[6500] gemiyi: P tekneleri
[6501] olduġı: İ2, V, P olduḳ
[6502] eyleyüp: P idüp
[6503] gemilerinden: P gemisi
[6504] olup: P oldılar
[6505] ol-vaḳt bu yaña Paşa kendi: -İ1, -İ2, -V
[6506] pādişah-ı 'ālem-penāh iki ṭarafdan heẕā min faẕlı Rabbi deyüp ḥamd [u] s̲enālar eyledi bizüm ḳıṣṣamuz ġāzīler ser-firāzı Ḫayre'd-dīn Paşaya geldi çünki aḳṭarmalarla yigirmi pāre gemi ta'yīn eyleyüp İslāmbola gönderdi demiş: -P
[6507] idük: İ2 idik
[6508] şimdi kendisi: -P
[6509] gemi: P tekne
[6510] ḳalmaġın: P ḳalmaġla
[6511] ol aradan: -P
[6512] aṭa: İ2 ada
[6513] varup: P gezüp
[6514] vilāyet: P bilād
[6515] hep: P cümle
[6516] eyledi: P eyleyüp
[6517] mālı: İ2 mālın
[6518] bi't-tamām: -P
[6519] alup: P alınup
[6520] ġānimīn: -V

penāh Ḫayre’d-dīn[6521] (6) Paşaya du‘ālar idüp[6522] ġazañ mübārek olsun mücāhid (7) lālām Ḥaḳ Te‘ālā dāyimü’d-dehr[6523] sen ġāzī lālāmı a‘dā-yı liyām-ı[6524] (8) ḫāsirīn[6525] üzerine manṣūr [u] muẓaffer eylesün. Evvel (9) uçurmaya mużā‘aḳamuz var iken şimdi el-ḥamdü li’llāh sen (10) mücāhid lālāmuñ ḳudūm-ı mübāreklerinde[6526] üserā-yı kāfirānı (11) ḳoyacaḳ yirler[6527] bulamayyoruz deyüp[6528] üç kerre ṣırṭın (12) ṣıġayup daḫı ḫil‘at-ı fāḫire geydürdi.[6529] Andan dārāt [u] iḥtişām (13) birle binüp sarāyına gitdi daḫı şevketlü ḥünkār[6530] eytdi: (14) Göreyüm seni Ġāzī Ḫayre’d-dīn[6531] lālā[6532] inşā’llāhu Te‘ālā[6533] evvel-i bahāra (15) ḳadar gemileri çek çevir Venedik köfrezine ‘avn-i Ḥaḳ **[İ1 350a]** (1) ile **[İ2 482]** miḳdārın bildirelim. Zīrā cenarali olan köpek (2) Barbaroşo beni ḳancıḳladı deyü[6534] ben aña miḳdārın[6535] adam[6536] ḳancıḳlamaġı[6537] (3) göstereyüm deyü ögünür imiş.[6538] İmdi siz[6539] daḫı başīret (4) üzre olasın dedi. Ḫayre’d-dīn[6540] Paşa daḫı devām-ı devlete (5) du‘ālar idüp şevketlü ḥünkārımuñ du‘āsı ben ‘abd-i ża‘īf (6) ḳulları üzre[6541] ile ma‘an berāber[6542] olduḳdan-ṣoñra inşā’llāhu’r-raḥman (7) dīn düşmānları olan a‘dā-yı ḫāsirīni[6543] maḳhūr [u] münhezim (8) birle yine sernigūn olmaları emr-i muḳarrerdür dedi.[6544] Pādişāh (9) daḫı tekrār yine[6545] du‘ālar idüp[6546] berḫudār ol lālā dedi. Zīrā (10) Ḫayre’d-dīn[6547] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh sözi[6548] dāyimā[6549] sözin[6550] ‘öẕür-ile (11) söylerdi aṣlā enāniyet etmez idi.[6551] Ol sebebden şevketlü (12) ḥünkār daḫı[6552] ḫalleda’llāhu ḫilāfetehu ilā inḳırādı’z-zamān ḥażretleri (13) Ḫayre’d-dīn[6553] Paşaya pek ziyādesi-y-ile[6554] ḥasbeten lillāh muḥabbet (14) eylemiş idi ve dāyim[6555] ġıyābından erbāb [u] vüzerāya Ḫayre’d-dīn[6556] (15) Paşayı du‘ā-yı ḫayr-ile yād ider[6557] idi ve dir[6558] idi-ki[6559] lālām **[İ1 350b]** (1) Ḫayre’d-dīn[6560] Paşa dāyimü’d-dehr ism-i müsemmāsı gibi a‘dā-yı manṣūr- (2) dur. Zīrā dāyim[6561] sözini ‘öẕr-ile söyleyüp

[6521] Ḫayre’d-dīn: -P
[6522] idüp: İ2 eyledi
[6523] dā’im’üd-dehr: -P
[6524] liyām: -İ1, -İ2, -V
[6525] ḫāsirīn: -P
[6526] mübāreklerinde: P mübārekinde
[6527] yirler: İ2, V, P yerler
[6528] deyüp: P deyü
[6529] geydürdi: İ2, V geydirdi
[6530] ḥünkār: İ2 ḥünkār
[6531] Ḫayre’d-dīn: -P
[6532] lālā: P lālām
[6533] Te‘ālā: -İ1, -İ2, -V
[6534] deyü: -İ1, -İ2, -V
[6535] miḳdārın: -İ1, -İ2, -V
[6536] adam: İ1 ādem
[6537] adam ḳancıḳlamaġı: -P
[6538] ögünür imiş: İ2, V, P ögünürmiş
[6539] siz: İ2, V sen, P sen-daḫı
[6540] Ḫayre’d-dīn: -P
[6541] üzre: -İ1, -İ2, -V
[6542] ile ma‘an berāber: -P
[6543] ḫāsirīni: P liyāmlarına
[6544] dedi: -P
[6545] yine: -İ1, -V, -P
[6546] idüp: P ḳılup
[6547] Ḫayre’d-dīn: -P
[6548] raḥmetu’llāhi ‘aleyh sözi: -P
[6549] dāyimā: İ1, V dā’imā, P dā’im
[6550] sözin: -İ1, -İ2, -V
[6551] etmez idi: P etmezdi
[6552] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[6553] ḫalleda’llāhu ḫılāfetehu ilā inḳırādü’z-zamān ḥażretleri Ḫayre’d-dīn: -P
[6554] pek ziyādesi-y-ile: -P
[6555] dāyim: İ1,P dā’im
[6556] erbāb [u] vüzerāya Ḫayre’d-dīn: -P
[6557] yād ider: P añup
[6558] dir: İ1, İ2, P der
[6559] idi ve der idi-ki: -P
[6560] Ḫayre’d-dīn: -P
[6561] dāyim: İ1, V dā'im

benlik da‘vāsı (3) sürmez[6562] dervīş adamdur[6563] deyü dāyim[6564] medḥ **[P 171b]** ider idi.[6565] Ammā erbāb-ı (4) nifāḳ **[İ2 483]** ṭāyifesi pādişāh-ı ‘ālem-penāhuñ Ḫayre’d-dīn Paşayı[6566] pādişāhuñ[6567] (5) medḥ idüp[6568] dervīşāne adamdur[6569] dimesinden çoḳluḳ[6570] (6) ḥaẕẕ **[V 169b]** eylemezlerdi.[6571] Kemāl-i mertebe ḥasedlerinden bulsalar Ḫayred- (7) dīn[6572] Paşayı bir ḳaşıḳ ṣu içinde boġarlar idi. Ammā (8) n’işlesünler beyt: ḥased-i ḳalbi ‘adüv luṭf-ile taġyīr olmaz (9) Senüñ-de[6573] mużmār olan āteşe āb etmez[6574] eser feḥvāsı[6575] üzre[6576] (10) ışıramaduḳlarından[6577] anlar-da bi’l-kerāhe pādişāha uydurup[6578] (11) öyledür[6579] pādişāhum tā buyurdıñuz[6580] gibi bir velī ḳulıñuzdur derler (12) idi.[6581] Vaḳtā ki Ḫayre’d-dīn[6582] Paşa donanma umūrunda niẓām (13) virmege başlayup[6583] kendi daḫı[6584] ‘ibādāt [u] ṭā‘atında oldı. Tā ki (14) evvel-i bahār esnāları[6585] gelüp yetişdikde[6586] yine seksen pāre (15) gemi ile ṭaşra çıḳup[6587] ġazāya teveccüh eyledi.[6588] Ramażān Bayramıñ **[İ1 351a]** (1) Gelibolıda eyledi ve ṭalebe-yi ‘ulemādan[6589] olan fuḳarāya daḫı (2) erāmil [u] eytāmlara çoḳ ḫayr[6590] [u] ḥasenātlar eyledi. Andan ḳalḳup (3) İşkirüz adasına gelüp anı[6591] fetḥ eyledi. Anda iken (4) bir ḫaber geldi-ki Andiriya Doriya otuz pāre ġalyaṭa ile (5) Mışır ḫazīnesin beklermiş didiler.[6592] Ol zamān[6593] ḳırḳ pāre (6) donanma gemisinüñ üzerine Ṣāliḥ Re’īsi ser-‘asker (7) ta‘yīn idüp gönderdi ve[6594] eytdi:[6595] Var **[İ2 484]** Mışır ḫazīnesin (8) al andan boġazdan içerü ḳoyup yine gelüp ardımdan (9) yetişesin dedi. Ṣāliḥ Re’īs daḫı varup Mışır (10) alṭurasında ḫazīne gemilerin bekledi. Bir iki üç (11) günden ṣoñra[6596] ḫazīne gemilerine rāṣ[6597] gelüp daḫı Ḫayr- (12) e’d-dīn[6598] Paşanuñ tenbīhi üzre Ṣāliḥ Re’īs ḫazīne gemilerin (13) alup Boġazḥiṣara[6599] ḳadar selāmete götürüp ṣalıverdi.[6600] (14) Andan Ṣāliḥ Re’īs ḫiẕmet-i pādişāhīyi edā[6601] eyledükde[6602] (15) ‘avdet idüp gelüp[6603] İstindilde Ḫayre’d-dīn[6604] Paşaya **[İ1 351b]** (1)

[6562] dāyim’üd-dehr ism-i müsemmāsı gibi a‘dāya manṣūrdur zīrā dā’im sözini ‘öẕrile söyleyüp benlik da‘vāsı sürmez: -P
[6563] adamdur: İ1 ādemdür
[6564] dā’im: -İ1, -İ2, -V
[6565] ider idi: P iderdi
[6566] ṭāyifesi pādişāh-ı ‘ālempenāhuñ Ḫayre’d-dīn Paşayı: -P
[6567] pādişāhuñ: -İ1, -İ2, -V
[6568] idüp: P etmesinden
[6569] adamdur: İ1, V ādemdür
[6570] dervīşāne adamdur dimesinden çoḳluḳ: -P
[6571] eylemezlerdi: P eyleyüp
[6572] Ḫayre’d-dīn: -P
[6573] senüñ-de: İ1 seniñ-de
[6574] etmez: İ2 itmez
[6575] feḥvāsı: İ2 feḥvāsınca
[6576] üzre: -İ2
[6577] beyt ḥased-i ḳalbi ‘adu luṭfile taġyīr olmaz senüñde mużmār olan āteşe āb etmez eser feḥvāsı üzre: -P
[6578] pādişāha uydurup: -P
[6579] öyledür: İ1, P öyledir
[6580] buyurdıñuz: P buyurduñuz
[6581] derler idi: P dirlerdi
[6582] Ḫayre’d-dīn: -P
[6583] başlayup: İ2, P başladı
[6584] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[6585] esnāları: -P
[6586] yetişdikde: P irüşdükde
[6587] ṭaşra çıḳup: -P
[6588] eyledi: P idüp
[6589] ‘ulemādan: P ‘ilmden
[6590] daḫı erāmil [u] eytāmlara çoḳ ḫayr: -P
[6591] gelüp anı: -P
[6592] didiler: İ1, V, P dediler
[6593] ol zamān: P ol-zamān
[6594] gönderdi ve: -P
[6595] eytdi: P eytdi-ki
[6596] günden ṣoñra: İ2, P günden-ṣoñra
[6597] rāṣ: P rāst
[6598] Ḫayre’d-dīn: -P
[6599] Boġazḥiṣara: İ2 Boġazıḥiṣara
[6600] ṣalıverdi: P ṣalıvirdi
[6601] andan Ṣāliḥ Re’īs ḫiẕmet-i pādişāhīyi edā: -P
[6602] eyledükde: V eyledikde, -P
[6603] gelüp: -P
[6604] Ḫayre’d-dīn: -P

gelüp[6605] ḳavuşdı. Paşa[6606] Andiriya Doriyadan su’āl etdi:[6607] Ḳavuşmadıñ-mı (2) deyü[6608] Ṣāliḥ Re’īs daḫı[6609] eytdi:[6610] Yoḳ paşam **[P 172a]** bir şeyi görmedüm[6611] dedi. (3) Meger Andiriya Doriya taḥḳīḳ Mışırdan gelecek ḫazīne gemilerin (4) beklemesine bekledi ammā vaḳtā ki Ḫayre’d-dīn[6612] Paşanuñ (5) Aḳdeñize donanma ile çıḳdugın istimā‘ eyledükde[6613] (6) bir baş ṣoluġı almadı. İllā Venedik köfre- **[V 170a]** zinde aldı. (7) Şevketlü pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥażretleri[6614] daḫı Ḫayre’d-dīn[6615] (8) Paşanuñ maḫṣūṣ ḫazīne gemilerinüñ[6616] ḥıfẓ [u] hırāseti[6617] (9) içün ḳırḳ pāre gemi[6618] ta‘yīn idüp daḫı ḫazīne gemilerin (10) bulup[6619] selāmet ḫazīne teknelerin[6620] Boġazḥiṣarına[6621] götürdügin[6622] (11) istimā‘ eyledükde[6623] pādişāh ‘indinde ‘aẓīm **[İ2 485]** maḳbūle (12) geçüp[6624] Ḫayre’d-dīn[6625] Paşaya ḥadden ziyāde[6626] bīrūn ve ḳıyāsdan (13) efzūn[6627] du‘ālar eyledi. Yā nice Ḫayre’d-dīn[6628] Paşanuñ işi (14) rāṣ[6629] gelmesün dünyāda iksīr-i a‘ẓam didükleri[6630] pādişāh (15) du‘āsıdur. Gelelüm bu yaña[6631] Ḥaḳ Te‘ālā her ḥālde ẓıll-ı hümāyūnların **[İ1 352a]** (1) ümmet-i Muḥammed üzerinden zāyil eylemeye āmīn. Şimdi biz yine (2) maḳṣūda[6632] gelelüm[6633] İstindil Aṭası didügimüz[6634] anda (3) Ḳırıġolar[6635] sākin[6636] olurdı. Ammā ba‘żı Frenk ḳabīlesinden[6637] (4) daḫı gelüp Ḳırıġolardan[6638] ḳız alup ev barḳ olmaġ-ıla[6639] (5) Frenkler çoġaldı. Ol zamān[6640] Ḫayre’d-dīn[6641] Paşa bunlara (6) ḫaber gönderüp[6642] eytdi:[6643] Çünki Frenk ṭāyifesi-y-ile iḫtilāṭ (7) eyleyüp[6644] mābeyniñüzde[6645] biribiriñüze ḳız alup ḳız virmişsiñüz. (8) İmdi anlar daḫı sizüñ gibi pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥażretlerine[6646] (9) cizye[6647] virmekligi[6648] ḳabūl iderlerse ḫoş ve illā (10) anlaruñ[6649] yanınca sizler[6650] daḫı fī’n-nār fī’s-saḳar olmañuz (11) emr-i muḳarrerdür deyüp[6651] ḳaṭ‘-ı kelām eyledükde[6652] Ḳırıġolar (12) daḫı sem‘an ve ṭā‘aten

[6605] gelüp: -İ1, -İ2, -V
[6606] Paşa: -İ1, -İ2, -V
[6607] etdi: P eyledi
[6608] ḳavuşmadıñ-mı deyü: -P
[6609] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[6610] eytdi: -P
[6611] görmedüm: P görmedim
[6612] Ḫayre’d-dīn: -P
[6613] eyledükde: İ1, V eyledikde
[6614] ‘ālem-penāh ḥażretleri: -P
[6615] Ḫayre’d-dīn: -P
[6616] gemilerinüñ: P gemilerin
[6617] hırāseti: -P
[6618] gemi: P tekne
[6619] daḫı ḫazīne gemilerin bulup: -P
[6620] ḫazīne teknelerin: -İ1, -İ2, -V
[6621] Boġazḥiṣarına: P Boġazḥiṣardan
[6622] götürdügin: P geçürdüklerin
[6623] eyledükde: İ1, İ2, V eyledikde
[6624] geçüp: P geçdi ve
[6625] Ḫayre’d-dīn: -P
[6626] ziyāde: -İ1, -İ2, -V
[6627] bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[6628] Ḫayre’d-dīn: -P
[6629] rāṣ: P rāst
[6630] didükleri: V dedükleri
[6631] gelelüm bu yaña: -İ1, -İ2, -V
[6632] Ḥaḳ Te‘ālā her ḥālde ẓıll-ı hümāyūnların ümmet-i Muḥammed üzerinden zāyil eylemeye āmīn şimdi biz yine maḳṣūda: -P
[6633] gelelüm: İ1, İ2 gelelim, -P
[6634] didügimüz: V dedigimüz, P didigümüz
[6635] Ḳırıġolar: P Ḳıroġılar
[6636] sākin: -P
[6637] ḳabīlesinden: P ḳabīlesi
[6638] Ḳırıġolardan: P anlardan
[6639] olmaġ-ıla: İ1, V olmaġla İ2 olmaġa
[6640] ol zamān: P ol-zamān
[6641] Ḫayre’d-dīn: -P
[6642] gönderüp: P gönderdi-ki
[6643] eytdi: -P
[6644] eyleyüp: P idüp
[6645] mābeyniñüzde: -P
[6646] ‘ālem-penāh ḥażretlerine: -P
[6647] cizye: İ2 ciz
[6648] virmekligi: İ2 virmekliġi
[6649] anlaruñ: İ1, İ2 anlarıñ
[6650] sizler: İ2 sizleri
[6651] deyüp: P deyü
[6652] eyledükde: İ1, V eyledikde

deyüp senede on biñ Venedik (13) altunı virmege[6653] ḳavl[6654] [u] ḳarār[6655] eylediler.[6656] Daḫı iki senelik (14) cizyelerin yigirmi biñ Venedik[6657] altunı[6658] olmaḳ üzre (15) alup ol aradan ḳalḳup **[İ₂ 486]** Andabaraya geldi.[6659] Daḫı Naḳşa **[İ₁ 352b]** (1) mürted hele-ki Kerpe **[P 172b]** çobanlar Kefaloniya Zaklise ḥāṣıl[6660] (2) ḳışṣayı ne dirāz[6661] idelüm[6662] ol sefer Ḫayre'd-dīn[6663] Paşa Venedik (3) kāfirinden yigirmi sekiz pāre cezīre ile yedi pāre ḳal'a aldı. (4) Kimin ġāzīlere yaġmā itdirüp[6664] kimin cizyeye kesdi. Şimdi[6665] (5) el-ān ol cezīreler şimdi[6666] 'Oṣmanluya cizye virüp re'āyā olmışlardur. (6) Küffār esīri dirseñ[6667] yigirmi biñden mütecāviz esīr almış[6668] (7) idi. Şimdi donanma[6669] azığı az ḳalmaḳ ile Ḫayre'd-dīn[6670] Paşa (8) çekilüp Egriboza geldiler ammā ez-īn-cānib[6671] rāvī ḳavlince (9) kāfirler[6672] daḫı İspanya daḫı[6673] papa Venedik **[V 170b]** üçi[6674] birlik olmaḳ[6675] (10) üzre Ḫayre'd-dīn[6676] Paşadan geçen sene bize etdügi ḳancıḳ- (11) luġı aluruz yāḫūd cümlemüzde[6677] paṭraman yandolozuñ[6678] (12) rāh-ı ḍalāletinde serden geçerüz deyü böyle[6679] merd-i da'vā (13) ile[6680] ḳılaraḳ Ḫayre'd-dīn[6681] Paşayı[6682] 'arżūlayup[6683] gelmekde idiler. Ḫayr- (14) e'd-dīn[6684] Paşa daḫı Egribozda azıḳlanup andan ḳalḳup (15) Pirevezeye geldiler. Şimdi Ḫayre'd-dīn[6685] Paşanuñ bir yürük[6686] **[İ₁ 353a]** (1) iṣḳanpaviyesi var idi. Ḳaraḳulaḳ olmaḳ üzre anı (2) dāyim[6687] yanında[6688] ayırmaz idi. Şöyle-ki[6689] uçar ḳuşa ḥükm (3) ider idi.[6690] Ṭoḳuz oṭuraḳ **[İ₂ 487]** idi[6691] ṣāfī kerestesi incir aġacından (4) idi. Meẕkūr isḳanpaviyenüñ re'īsi daḫı bir baḥādur (5) ġāzī dīlāver[6692] yigit idi. Anı gönderdi-ki varup kāfir (6) donanmasından bir ḫaber getüre. Şimdi işḳanpaviyedür[6693] gidüp (7) üçünci gün kāfir donanmasınuñ ḳaraḳulaġına rāṣ[6694] geldi. (8) Şimdi ḳaçmaḳ murād eyledi. Ol daḫı[6695] yörüklügine[6696] gügenür (9) idi ammā dest ber-belāyı dest-i feḥvāsı[6697] üzre Ḫayre'd-dīn[6698] **[P 173a]** (10)

[6653] virmege: V virmek
[6654] ḳavl: P ḳāyil
[6655] ḳarār: -P
[6656] eylediler: P oldılar
[6657] Venedik: -P
[6658] altunı: P altun
[6659] geldi: -P
[6660] ḥāṣıl: P el-ḥāṣıl
[6661] ḳışṣayı ne dirāz: -P
[6662] idelüm: İ₁, İ₂ idelim
[6663] Ḫayre'd-dīn: -P: -P
[6664] itdirüp: İ₂, V etdirüp, P etdürüp
[6665] şimdi: -P
[6666] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[6667] dirseñ: İ₁ derseñ
[6668] almış: İ₂ olmış
[6669] donanma: İ₂, V, P donanmanuñ
[6670] Ḫayre'd-dīn: -P
[6671] ez-īn-cānib: -P
[6672] kāfirler: -P
[6673] daḫı: -P
[6674] üçi: İ₂, V, P üçü
[6675] olmaḳ: P olup
[6676] üzre Ḫayre'd-dīn: -P
[6677] cümlemüzde: İ₂ cümlemizde
[6678] yandolozuñ: İ₂ yandolozıñ
[6679] böyle: -P
[6680] ile: -İ₁, -İ₂, -V
[6681] ḳılaraḳ Ḫayre'd-dīn: -P
[6682] Paşayı: P Paşa
[6683] 'arżūlayup: P deyüp
[6684] Ḫayre'd-dīn: -P
[6685] Ḫayre'd-dīn: -P
[6686] yürük: P yügrük
[6687] dāyim: İ₁, P dā'im
[6688] yanında: İ₂, V, P yanından
[6689] şöyle-ki: İ₂ şöyle ki
[6690] ider idi: P iderdi
[6691] ṭoḳuz oṭuraḳ idi: -P
[6692] ġāzī dīlāver: -P
[6693] işḳanpaviyedür: İ₁ işḳanpaviyedir
[6694] rāṣ: P rāst
[6695] ol daḫı: P ol-daḫı
[6696] yörüklügine: İ₂ yörüklüġine, P yügrüklüyine
[6697] feḥvāsı: P feḥvāsınca
[6698] üzre Ḫayre'd-dīn: -P

Paşanuñ işḳanpaviyesinüñ öñünden bir adım aṭmaġa (11) iḳtidārı olmayup ḍarb-ı desti-y-ile[6699] varup ṭuṭup[6700] alup (12) Ḫayre'd-dīn[6701] Paşaya getürdi. İçinde yigirmi dört kāfiri (13) var idi. Şimdi Ḫayre'd-dīn[6702] Paşa anlara[6703] bunlardan ḫayr su'āl (14) eyledi.[6704] Ne var ne yoḳ deyü su'āl eyledi.[6705] Anlar daḫı ketm etmeyüp olduġı (15) gibi söylediler[6706] eytdiler: Biz donanmadan ayrılalı bugün[6707] **[İ₁ 353b]** (1) sekiz gündür bir[6708] ḫaber geldi-ki Barbaroşo donanması Pireve- (2) zededür[6709] didiler.[6710] Ol sebebden bizi gönderdiler ki var baḳ (3) gerçek anda mıdurlar[6711] deyü geldük[6712] giriftār olduḳ. İmdi (4) filān yerde bıraḳduḳ. Bir iki üç güne[6713] ṣoñra[6714] ḳadar[6715] bundadur[6716] dediler. (5) Cümlesi yüz yigirmi pāre yelkendür. **[İ₂ 488]** Venedik İspanyol Papa (6) üçi[6717] birlik olmaḳ üzre seni ararlar. Ma'ḳūl olanı sen[6718] (7) bilürsin[6719] dediler. Ol zamān[6720] Ḫayre'd-dīn[6721] Paşa yā Rabb sen[6722] (8) nuṣret iḥsān eyle ümmet-i Muḥammede[6723] deyü du'ālar **[V 171a]** eyledi. Vaḳtā ki (9) üçünci gün kāfir donanması[6724] işḳanpaviya kāfirlerinüñ söyledükleri (10) minvāl üzre[6725] yüz yigirmi pāre yelken olmaḳ üzre[6726] kāfir donanması[6727] (11) Pirevezeye gelüp yatdılar. Şimdi ol re'īsü'l-mücāhidin (12) ḳātilu'l-kefere ve'l-müşrikīn a'nī Ġāzī Ḫayre'd-dīn[6728] Paşa (13) raḥmetu'llāhi 'aleyh[6729] gemileri ḳal'a altına çekdi[6730] ve ġalyaṭa- (14) ları ve firḳataları yollu yolınca dizdi. Ammā ol[6731] re'īsānlarından[6732] (15) birḳaç kişi ḳal'a üzerine çıḳup kāfir donanmasına **[İ₁ 354a]** (1) baḳup seyr iderler idi.[6733] Şimdi[6734] bunlarıñ[6735] ḳalblerine (2) bir[6736] ḫavf elverüp[6737] mābeynlerinde eytdiler: Bu kāfirler (3) cümlesi[6738] yüz yigirmi pāre gemidür. Bizler seksen pāre (4) gemiyüz. Bunlar merd-i da'vā ile geldiler ḫavfum oldur biz bunlara (5) ḳarşu durmaḳ müşkil olur. Ḫayre'd-dīn[6739] Paşanuñ isem[6740] (6) her[6741] dāyim[6742]

[6699] desti-y-ile: V destle
[6700] ṭuṭup: P ṭutup
[6701] Ḫayre'd-dīn: -P
[6702] şimdi Ḫayre'd-dīn: -P
[6703] anlara: -İ₁, -İ₂, -V
[6704] bunlardan ḫayr su'āl eyledi: -P
[6705] su'āl eyledi: -İ₁, -İ₂- V
[6706] olduġı gibi söylediler: -P
[6707] bugün: -P
[6708] bir: -P
[6709] Pirevezededür: İ₁, P Pirevezededir
[6710] didiler: İ₁, İ₂, P dediler
[6711] mıdurlar: P mıdur
[6712] geldük: İ₁, İ₂ geldik
[6713] güne: P günden
[6714] ṣoñra: -İ₁, -İ₂, -V
[6715] ḳadar: -P
[6716] bundadur: P bundadırlar
[6717] üçi: İ₂, V, P üçü
[6718] seni ararlar ma'ḳūl olanı sen: -P
[6719] bilürsin: İ₂ bilürsüñ, -P
[6720] ol zamān: P ol-zamān
[6721] Ḫayre'd-dīn: -P
[6722] sen: -İ₂
[6723] nuṣret iḥsān eyle ümmet-i Muḥammede: P ümmet-i Muḥammede nuṣret iḥsān eyle
[6724] kāfir donanması: -İ₁, -İ₂, -V
[6725] işḳanpaviya kāfirlerinüñ söyledükleri minvāl üzre: -P
[6726] olmaḳ üzre: -İ₁, -İ₂, -V
[6727] kāfir donanması: -P
[6728] ol re'īsü'l-mücāhidin ḳātil'ül-kefere ve'l-müşrikin a'nī ġāzī Ḫayre'd-dīn: -P
[6729] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[6730] çekdi: P çeküp
[6731] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[6732] re'īsānlarından: P re'īsāndan
[6733] iderler idi: V iderlerdi
[6734] seyr iderler idi şimdi: -P
[6735] bunlaruñ: İ₁ bunlarıñ, -P
[6736] bir: -P
[6737] elverüp: P elvirüp
[6738] cümlesi: -P
[6739] ḫavfum oldur biz bunlara ḳarşu durmaḳ müşkil olur Ḫayre'd-dīn: -P
[6740] isem: P ise
[6741] her: -P
[6742] dāyim: İ₁, İ₂, P dā'im

cevābı[6743] budur kim İslāmı dürüst olan kimse[6744] (7) kāfirden ḫavf itmez[6745] deyü[6746] söyler.[6747] Kendi bir tedbīr ideyüm dimez (8) ve tedbīr idecek **[İ2 489]** kimsenüñ[6748] sözini diñlemez. Evvelā şu burun (9) ucuna birḳaç pāre ṭop çıḳarup orasın[6749] ma‘mūr (10) eylemek **[P 173b]** lāzımından idi. Şāyed kāfirler gicelikde ṣandallarla (11) daḫı firḳaṭalar ile[6750] baş urup bir yüz ḳaralığı etmeyeler (12) deyüp[6751] mābeynlerinde böyle[6752] söyleşürken[6753] her yerde (13) ḳaraḳulaḳ eksük olmaz feḥvāsınca içlerinden biri varup[6754] (14) bunlaruñ[6755] söyleşdüklerin Ḫayre’d-dīn[6756] Paşaya yetişdirüp[6757] (15) söylediler.[6758] Ol zamān[6759] Ḫayre’d-dīn[6760] Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh[6761] **[İ1 354b]** (1) dīvān eyleyüp[6762] bütün re’īsleri da‘vet eyledi.[6763] Andan[6764] vaḳtā ki cümlesi (2) gelüp yollu yolınca oṭurup ḥāl [u] ḫātır ṣorulduḳda (3) Ḫayre’d-dīn[6765] Paşa nuṭḳa gelüp eytdi: Ey[6766] oġullar ġāzīler müşāvere (4) sünnet-i Resūldur ve ‘aḳıl ‘aḳıldan üstdür[6767] her kimüñ göñlünde (5) deryā umūrına müte‘allıḳ bir tedbīr var ise söylesün (6) ba‘żı ḳarındaşlar bizüm ḥaḳḳımuzda paşa kendi tedbīr eylemez (7) ve tedbīr[6768] idenüñ daḫı sözin diñlemez demişler. Ḫāşā (8) yolında olan söze muḫālefet itmem.[6769] İsterse nā-balıġ (9) eṭfāl olsun siz benüm cümleñüz oġullarum daḫı ḳarındaşlarum- (10) sız ve lākin **[V 171b]** ba‘żı[6770] ġāzī ḳapudanlarımuz[6771] **[İ2 490]** demişler ki paşamuz (11) bu[6772] kāfirüñ[6773] donanmasın ‘aynına almaz. Bunlar yüz yigirmi pāre (12) teknedür bizler isem seksen pāre tekneyüz[6774] imdi bu kāfir- (13) lerden ḥaẕar gerekdür[6775] deyü bir miḳdār[6776] yürekleri bulanup vāfir (14) ḳīl [u] ḳāl eylemişler. İmdi oġullar[6777] taḥḳīḳ anlaruñ[6778] ol sözleri (15) gerçekdür yalan degüldür[6779] benüm kāfirden pākim yoḳdur. Yüz **[İ1 355a]** (1) yigirmi pāre gemi degül[6780] isterseler[6781] mübālaġadan kināye[6782] iki-yüz (2) pāre gemi olmışlar. Benüm ṣıdḳım cenāb-ı Rabbü’l-‘ālemine ġāyet (3) maḥkūmdur nuṣret virici

[6743] cevābı: P sözi
[6744] kimse: İ2 kimsenüñ, P adamuñ
[6745] itmez: P yoḳdur
[6746] deyü: P dir
[6747] söyler: -P
[6748] kimsenüñ: -P
[6749] orasın: -P
[6750] ṣandallarla daḫı firḳaṭalar ile: -P
[6751] deyüp: -P
[6752] böyle: -P
[6753] söyleşürken: P söyleşürlerken
[6754] varup: -P
[6755] bunlaruñ: İ1 bunlarıñ
[6756] Ḫayre’d-dīn: -P
[6757] yetişdirüp: P yetişdürdi
[6758] söylediler: -P
[6759] ol zamān: P ol-zamān
[6760] Ḫayre’d-dīn: -P
[6761] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[6762] eyleyüp: P idüp
[6763] eyledi: P ḳıldı
[6764] andan: -İ1, -İ2, -V
[6765] vaḳtā ki cümlesi gelüp yollu yolınca oṭurup ḥāl [u] ḫātır ṣorulduḳda Ḫayre’d-dīn: -P
[6766] ey: -İ1, -İ2, -V
[6767] üstdür: İ2 üstedür, V, P üstündür
[6768] tedbīr: -P
[6769] itmem: İ2, V etmem, P ḳılmam
[6770] ba‘żı: V ba‘ẕı
[6771] siz benüm cümleñüz oġullarum daḫı ḳarındaşlarumsız ve lākin ba‘żı ġāzī ḳapudanlarımuz: -P
[6772] bu: P işbu
[6773] kāfirüñ: İ2 kāfiriñ, P kāfir
[6774] bunlar yüz yigirmi pāre teknedür bizler isem seksen pāre tekneyüz: -P
[6775] gerekdür: İ2 girekdür
[6776] bir miḳdār: -P
[6777] oġullar: -P
[6778] anlaruñ: İ2 anlarıñ
[6779] yalan degüldür: -P
[6780] yüz yigirmi pāre gemi degül: -P
[6781] isterseler: V, P isterse
[6782] mübālaġadan kināye: -P

oldur. Düşmānuñ çoḳluġına (4) baḳmayalum[6783] ve men-naṣru illā min ‘indā’llāh[6784] feḥvāsı üzre Ḥaḳ (5) Te‘ālā ḥażretlerinden siz ġāzīlerle evḳāt-ı ḫamselerimüzde (6) nuṣret ṭaleb[6785] idelüm.[6786] Nuṣret bizümle olduḳda az[6787] ‘asker (7) ile çoḳ ‘askeri bozmaḳ Ḫudā-yı kār-sāz ḥażretlerinüñ (8) ḳudret-i ezelliyesidür dedi. Andan[6788] eytdi:[6789] Daḫı dimişler ki (9) şu[6790] burun üzerine birḳaç pāre ṭop çıḳarmaḳ lāzımından[6791] (10) idi. Güzel re’y [u] iḥsān tedbīrdür[6792] lākin ben ḥaḳīrüñ[6793] ‘aḳl-ı (11) ḳāṣırınca ol burun ucuna ṭop çekmek[6794] düşmāna (12) zebūnluḳdan[6795] iḳtiżā ider.[6796] Zīrā deñiz yolınca iki ḫaşm-ı (13) ḳavī[6797] ḳorṣan gemisi[6798] biribirleri-y-ile[6799] **[İ₂ 491]** baş başa tire- (14) mola idüp alabanda ururlarsa[6800] anlar ikisi-de denge denkdür[6801] (15) biribirlerinden pervāsı yoḳdur.[6802] Ammā vaḳtā ki[6803] birinüñ baş **[İ₁ 355b]** (1) başa dönmege iḳtidārı ḳalmayup[6804] santabarbadan ṭop **[P 174a]** (2) atmaġa başlarsa anuñ ġayrı maġlūbluġına işāretdür[6805] ḫaml olınur.[6806] (3) Anı ġayrı ḍarb-ı desti-y-ile ol[6807] alabilür elinden bir vech-ile ḳurtulmaḳ (4) muḥāldur.[6808] Meger iẕn-i Ḥaḳ olmaya işte ol ġāzīlerüñ-de burun (5) ucuna ṭop çıḳaralum[6809] dimesi[6810] aña beñzer bir şeydür.[6811] (6) Şimdi ol[6812] ġāzīlerüñ[6813] tedbīrlerine göre meẕkūr burun[6814] (7) ucına[6815] ṭop çıḳarduġımuzda eñ evvelā başdan kāfirleriñ (8) diyecekleri[6816] gördüñüz mi[6817] Barbaroşo bizüm ḫavfımuzdan (9) gemilerin ḳal‘a altına çeküp daḫı burun ucuna (10) ṭop çıḳarup ol arayı ma‘mūr eyledi-ki başḳından ḫavf (11) ider deyü kāfirlere ḳalb-i ḳuvvet etmiş oluruz. İşte[6818] (12) benüm **[V 172a]** bildügüm[6819] budur sizler daḫı herkes ḳalbinde olanı söylesün. (13) Ben ḥaḳ cevābdan ḳaçmam dedi. Ol zamān[6820] cümlesi eytdiler: (14) Devletlü paşa Ḥaḳ Te‘ālā senüñ vücūduñ[6821] ḫaṭāsuz[6822] (15) eylesün. Bizüm cümlemüzde[6823] bir söyleyecek cevāb[6824] yoḳdur. **[İ₁ 356a]** (1) Hep başumuz saña baġludur. Bu bābda re’y [u] tedbīr sen (2)

[6783] düşmānuñ çoḳluġına baḳmayalum: -P
[6784] ‘indā’llāh: P ‘indā’llāhdur
[6785] feḥvāsı üzre Ḥaḳ Te‘ālā ḥażretlerinden siz ġāzīlerle evḳāt-ı ḫamselerimüzde nuṣret ṭaleb: -P
[6786] idelüm: İ₁, V idelim, -P
[6787] az: İ₂ er, -P
[6788] ‘asker ile çoḳ ‘askeri bozmaḳ Ḫudā-yı kār-sāz ḥażretlerinüñ ḳudret-i ezelliyesidür dedi andan: -P
[6789] eytdi: -P
[6790] şu: P şol
[6791] lāzımından: P lāzım
[6792] re’y iḥsān tedbīrdür: -P
[6793] ḥaḳīrüñ: İ₂, V ḥaḳīriñ
[6794] çekmek: p çıḳarmaḳ
[6795] zebūnluḳdan: P zebūnluḳdur
[6796] iḳtiżā ider: -P
[6797] ḳavī: -P
[6798] gemisi: P gemileri
[6799] biribirleri-y-ile: P birbiri ile
[6800] ururlarsa: İ₂, V ururlar ise
[6801] denkdür: İ₁ denkdir
[6802] biribirlerinden pervāsı yoḳdur: -P
[6803] vaḳtā ki: -P
[6804] ḳalmayup: P olmayup
[6805] işāretdür: -İ₁, -İ₂, -V
[6806] ḫaml olınur: -P
[6807] ol: -İ₁
[6808] elinden bir vech-ile ḳurtulmaḳ muḥāldur: -P
[6809] çıḳaralum: İ₁ çıḳaralım
[6810] dimesi: P dimeleri
[6811] bir şeydür: İ₁ bir şeydir, -P
[6812] şimdi ol: -P
[6813] ġāzīlerüñ: İ₁, İ₂ ġāzīleriñ, -P
[6814] tedbīrlerine göre meẕkūr burun: -P
[6815] ucına: İ₂ ucuna, -P
[6816] ṭop çıḳarduġımuzda eñ evvelā başdan kāfirleriñ diyecekleri: -P
[6817] gördüñüz mi: İ₁, V gördiñüz, -P
[6818] Barbaroşo bizüm ḫavfımuzdan gemilerin ḳal‘a altına çeküp daḫı burun ucuna ṭop çıḳarup ol arayı ma‘mūr eyledi-ki başḳından ḫavf ider deyü kāfirlere ḳalb-i ḳuvvet etmiş oluruz işte: -P
[6819] bildügüm: İ₁, V bildigim, İ₂ bildigüm
[6820] ol zamān: P ol-zamān
[6821] vücūduñ: V, P vücūdıñ
[6822] ḫaṭasuz: İ₁ ḫaṭasız
[6823] cümlemüzde: İ₁ cümlemizde
[6824] cevāb: İ₂ cevāba

devletlü sulṭānumuzuñdur. **[İ2 492]** Ḥaḳ Te‘ālā eyledügin re’y[6825] [u] tedbīrleri[6826] (3) taḳdīr-i ezeliyyesine muvāfiḳ eyleyüp yüz aḳlıḳları[6827] müyesser ḳıla[6828] birle (4) nuṣret iḥsān eyleyüp a‘dā-yı liyām üzerine ümmet-i Muḥammedī (5) manṣūr [u] muẓaffer eyleye[6829] ve ol burun ucuna ṭop çıḳarmaġı (6) tedbīr[6830] iden daḫı[6831] sen mücāhid paşamuzı[6832] diline alan (7) her kim ise cümlesinüñ eşedd-i ‘uḳūbetle[6833] ḫaḳlarından gel. (8) Bizüm bu şeyden külliyet ile[6834] ḫaberimüz yoḳdur. Ḳaṭarda deve (9) bir öter mażmūnı üzre bunı söyleyenler niẓām [u] iltizāma (10) ḫalel virmege bā‘iṣ olacaḳ şeydür.[6835] Ḥaddini bilmeyene (11) ḫaddini bildürmek öksüze ḳaftān giydürmek[6836] ḳadar vardur (12) dediler. Ammā ol[6837] vāḳı‘da ḥāl anlaruñ ḫaberleri yoḳ idi. İllā ol şeyi (13) söyleyen daḫı burun ucuna ṭop çıḳaralım deyü[6838] tedbīr (14) idenler zümre-i re’īsāndan beş altı nefer kimesne idiler. Sinān (15) Re’īs gibi Ṣa‘bān Re’īs gibi[6839] Ṣāliḥ Re’īs gibi ‘Uluç ‘Alī Re’īs gibi Murād Re’īs gibi **[İ1 356b]** (1) Ca‘fer Re’īs gibi Ṣa‘bān Re’īs gibi.[6840] Ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz (2) idelüm[6841] ol ṭop tedbīrin idenler işbu esāmelerin (3) ẕikr etdigimüz re’īsler idi ve dīvānda berāber idiler ve (4) Ḫayre’d-dīn[6842] Paşanuñ ism [u] resm-ile anlardan ḫaberi alup anlar daḫı dīvānda ḥāżır iken[6843] var iken (5) yine[6844] kemālāt bunda ki işte bizüm **[İ2 493]** ḥaḳḳımuzda ḳīl [u] ḳāl idenler (6) bunlar[6845] imiş deyüp birinüñ **[P 174b]** yüzine urmadı. İmdi (7) ve’l-kāẓimine’l-ġayza ve’l-‘āfīne ‘ani’n-nās mışdāḳınca (8) ḳabāḥatlerin ‘afv idüp gūyā orṭaya söylercesine (9) söyleyüp[6846] kemālātına noḳṣān buldurmadı ammā anlaruñ[6847] (10) yüzine söylemeden ziyāde ḥicābda ḳalup her bir mūylarından (11) birer çeşme ẓāhir oldı. İşte[6848] adamuñ[6849] simidi anlardur ki (12) saña her ne dürlü ‘aẕāb-ı elīm[6850] etmege ḳādir iken dönüp[6851] ‘aṭā-yı (13) luṭfla **[V 172b]** mu‘āmele ide. Bu miṣillü żābiṭān hem Ḥaḳ ḳatında (14) hem ḫalḳ ḳatında maḳbūldur ammā biñde bir bulınmaz. işte[6852] yine[6853] (15) Ḫayre’d-dīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh böyle bir ḥalīm [u] ẓarīf **[İ1 357a]** (1) kimesne idi. Andan Ḫayre’d-

[6825] re’y: -P
[6826] tedbīrleri: -V, P tedbīri
[6827] aḳlıḳları: P aḳluġı
[6828] müyesser ḳıla: -İ1, -İ2, -V
[6829] birle nuṣret iḥsān eyleyüp a‘dā-yı liyām üzerine ümmet-i Muḥammedi manṣūr [u] muẓaffer eyleye: -P
[6830] tedbīr: İ2 tedbīri
[6831] daḫı: P ve
[6832] paşamuzı: İ2 paşamızı
[6833] cümlesinüñ eşedd-i ‘uḳūbetle: -P
[6834] külliyet ile: -P
[6835] şeydür: İ1 şeydir
[6836] giydürmek: İ1 giydirmek
[6837] ol: -İ1, -İ2, -V
[6838] vāḳıda ḥāl anlaruñ ḫaberleri yoḳ idi illā ol şeyi söyleyen daḫı burun ucuna ṭop çıḳaralım deyü: -P
[6839] Ṣa‘bān Re’īs gibi: -İ1, -V
[6840] Sinān Re’īs gibi Ṣa‘bān Re’īs gibi Ṣāliḥ Re’īs gibi ‘Uluç ‘Alī Re’īs gibi Murād Re’īs gibi Ca‘fer Re’īs gibi Ṣa‘bān Re’īs gibi: P Sinān Re’īs Ṣāliḥ Re’īs ‘Uluç ‘Alī Re’īs Murād Re’īs Ca‘fer Re’īs Ṣa‘bān Re’īs gibi
[6841] idelüm: İ1, V idelim
[6842] ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm ol ṭop tedbīrin idenler işbu esāmelerin ẕikr etdigimüz re’īsler idi ve dīvānda berāber idiler ve Ḫayre’d-dīn: -P
[6843] alup anlar daḫı dīvānda ḥāżır iken: -İ1, -İ2, -V
[6844] var iken yine: -P
[6845] bunlar: P şunlar
[6846] gūyā orṭaya söylercesine söyleyüp: -P
[6847] anlaruñ: İ1, İ2 anlarıñ
[6848] ammā anlaruñ yüzine söylemeden ziyāde ḥicābda ḳalup her bir mūylarından birer çeşme ẓāhir oldı işte: -P
[6849] adamuñ: İ1, V ādemüñ
[6850] elim: -P
[6851] dönüp: döne-de İ1, İ2, V
[6852] işte: P imdi
[6853] yine: -İ1, -İ2, -V

dīn[6854] Paşa daḫı[6855] eytdi: Ḥaḳ (2) Te‘ālā oġullar[6856] sizüñ[6857] cümleñizden rāżī ola. Oġullar[6858] benüm-de sizden (3) me’mūl eyledügim bu idi[6859] lākin inşā’llāh bu gice (4) gemileriñüzi ḥāżırlayup[6860] piḳo[6861] durasız. ‘Ale’s-seḥer rūzigār (5) içerden döger ise ḳalḳup[6862] düşmāna muḳābil oluruz. (6) Allāhu Te‘ālā nuṣret iḥsān eyleye. Göreyüm sizi bir er gibi (7) ḥareket idesiz. İnşā’llāh[6863] düşmānuñ ḥālinde bir şeyi (8) yoḳdur. Allāh erenler bizümle ma‘an **[İ2 494]** berāberdür[6864] ḳalbiñüz ṣāfī ṭuṭasız[6865] (9) dedi. Andan dīvān ṣavulup[6866] re’īsān-ı ġāziyān herkes (10) gemilü gemisine gitdi. Ḫayre’d-dīn[6867] Paşa daḫı ol gice[6868] (11) istiḫāre idüp Allāhümme ḳavviyi’l-İslām ‘ale’l-ḳavm’il-kāfirīn (12) yā Rabb sen İslāma nuṣret iḥsān eyle[6869] deyü[6870] ṣabāḥa (13) ḳadar tażarru‘ [u] niyāz eyledi. Vaḳtā ki ‘ale’s-seḥer beyne’n-nevm (14) ve’l-yaḳża vāḳı‘asında anı gördi-ki gūyā yatduḳları (15) limanuñ yalı kenārında ṣanki ḳarada[6871] bir vāfir ufacıḳ **[İ1 357b]** (1) sardin baluġı çıḳmış ammā ol ufacıḳ sardin balıḳlarınuñ (2) içinde iki dāne[6872] ḳarnı yarıḳ balıḳ gördi. Şimdi (3) Ḫayre’d-dīn[6873] Paşa bunları seyr idüp yaṭarken[6874] anı gördi-ki (4) bir şaḫış bir al aṭ üzerine süvār olmış ṭolu dizgin (5) Ḫayre’d-dīn[6875] Paşanuñ yanına gelüp aṭ başın çeküp ṭurdı. (6) Daḫı bir peştemāl **[P 175a]** ṭolusı ufacıḳ balıḳ olmaḳ üzre Ḫayred- (7) dīn[6876] Paşanuñ eline virüp eytdi: Al bunı yā Naṣred- (8) dīn[6877] ḫalīfe-yi rūy-ı zemīn olan şevketlü sulṭān (9) Süleymāna peşkeş[6878] vir dedi.[6879] Andan çıḳarup Ḫayre’d-dīn[6880] (10) Paşanuñ eline yine[6881] bir raḳ‘a virüp ġāyib oldı. Ol daḫı[6882] (11) raḳ‘a-yı açup naẓar etdi.[6883] Anı gördi-ki beyāż[6884] kāġıd **[İ2 495]** üzerine[6885] (12) yeşil ḫaṭ ile naṣru mina’llāh ve feṭḥ-i ḳarīb ve[6886] beşşirü’l-mü’minīn (13) yā Muḥammed deyü yazılmış. Ḫayre’d-dīn[6887] Paşa oḳuyup daḫı (14) yüzine gözine sürüp el-ḥamdü li’llāh yā Rabb leke’l-ḥamd ve ni‘me’ş- (15) şükrü deyüp ḫevāb[6888] ‘āleminde[6889] uyandı. Daḫı rü’yāyı kendi **[İ1 358a]** (1) ta‘bīr eyleyüp[6890] eytdi: **[V 173a]**

[6854] Ḫayre’d-dīn Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh böyle bir ḥalīm [u] ẓarīf kimsene idi andan Ḫayre’d-dīn: -P
[6855] daḫı: -P
[6856] oġullar: -P
[6857] sizüñ: İ1, İ2 siziñ, -P
[6858] oġullar: -İ1, -İ2, -V
[6859] benüm-de sizden mā’mūl eyledügim bu idi: -P
[6860] ḥāżırlayup: V ḥāẓırlayup
[6861] piḳo: -P
[6862] ḳalḳup: -İ2
[6863] bir er gibi ḥareket idesiz inşā’llāh: -P
[6864] Allāh erenler bizümle ma‘an berāberdür: -P
[6865] ṭuṭasız: P ṭutuñ
[6866] ṣavulup: İ2 daġılup
[6867] Ḫayre’d-dīn: -P
[6868] ol gice: İ2, P ol-gice
[6869] AllāhÜmme ḳavviyü’l-İslām ‘ale’l-ḳavmü’l-kāfirīn yā Rabb sen İslāma nuṣret iḥsān eyle: -P
[6870] deyü: V deyüp, -P
[6871] ḳarada: -P
[6872] dane: İ1, İ2, V dāne
[6873] Ḫayre’d-dīn: -P
[6874] idüp yaṭarken: P iderken
[6875] Ḫayre’d-dīn: -P
[6876] olmaḳ üzre Ḫayre’d-dīn: -P
[6877] yā Naṣre’d-dīn: -P
[6878] peşkeş: -P
[6879] dedi: P deyü
[6880] çıḳarup Ḫayre’d-dīn: -P
[6881] yine: -İ1, -İ2, -V
[6882] ol daḫı: İ2, P ol-daḫı
[6883] naẓar etdi: -P
[6884] beyāż: İ1, İ2, V beyāz
[6885] üzerine: P üzre
[6886] feṭḥ [u] ḳarīb ve: -İ2, -V, -P
[6887] Ḫayre’d-dīn: -P
[6888] ḫevāb: P ḫāb
[6889] ‘āleminde: İ2, V, P ‘āleminden
[6890] eyleyüp: P idüp

İnşā’llāh ol[6891] ufacıḳ balıḳlar (2) kāfir donanmasınuñ firḳaṭaları[6892] daḫı ṣandallarıdur.[6893] (3) Erzāḳ-ı ġanāyim[6894] birle[6895] ‘asākir-i[6896] İslām ṭoḳ ṭoyum olmaġa (4) delāletdür ve ol ḳarnı yarıḳ balıḳlar kāfirleriñ (5) ḳadırġalarıdur. Ammā lā ya‘lemu’l-ġayb illa’llāh[6897] içinde olan kāfirleri (6) firār etmiş ola daḫı[6898] pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥażretlerine[6899] (7) peşkeş vir didügi[6900] peştemāl ṭolusı[6901] ufacıḳ balıḳ (8) inşā’llāh yaḳında Boġdanuñ feṭḥ [u] fütuḥ ḫaberi gelür. (9) Zīrā ol esnālarda pādişāh-ı ‘ālem-penāh Boġdan üzerine (10) gitmiş idi. Daḫı ol raḳ‘a ki içinde nuṣret āyātı yazılmışdur. (11) İnşā’llāh bi-‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muṣṭafā ve bi-himmet-i evliyā-yı (12) ve’l-etḳıyā[6902] a‘dā-yı ḫāsirīn üzerine manṣūr [u] muẓaffer olmamuza (13) delāletdür deyüp ḥamd [u] senālar eyledi. Andan baḳdı-ki ol nuṣret (14) rūzigārı **[İ2 496]** içerden[6903] dögmege başladı. Ḫayre’d-dīn[6904] Paşa **[P 175b]** (15) daḫı ol zamān[6905] bi-smi’llāhi tevekkeltü ‘ale’llāh niyyet-i ġazā ḳaṣd-ı kāfir **[İ1 358b]** (1) deyüp bir sā‘at-i mübārekde ṣalpa eyleyüp bād-bānların (2) döküp pupa bād-ı ṣabā birle fecr vaḳtinde seksen pāre (3) gemi olmaḳ üzre[6906] kāfir donanmasınuñ üzerine hücūm idüp (4) şīr-veş varsunlar bizüm ḳışṣamuz kāfir donanmasına (5) gelsün. Ol gice[6907] kāfirlerüñ[6908] üzerine bir puṣ çökdi-ki biri (6) birlerin görmez[6909] idi[6910] hem ol gicede[6911] Ḫayre’d-dīn[6912] Paşanuñ (7) limandan ṭaşra[6913] çıḳacaġın bilmezlerdi. Ol gice[6914] degül hemān (8) muṭlaḳ Barbaroşo bizden ḫavf eyledi ġayrı limandan (9) ṭaşra çıḳmaz dirler[6915] idi. Zīrā kāfirler üç gün olmış idi[6916] (10) gelüp ol araya[6917] lenger-endāz olalı[6918] yatalı.[6919] Ḫayre’d-dīn[6920] Paşadan (11) bir ḥareket olmamaḳ ile[6921] kāfirler za‘m-ı fāsıḳlarınca bizden (12) ḫavf eyledi derler idi.[6922] Ammā ḥāl bu ki düşmān düşmānuñ (13) ḥālinden bilmez feḥvāsınca Ḫayre’d-dīn[6923] Paşanuñ yatduḳları ol (14) Pireveze[6924] limanından[6925] olur olmaz rūzigār ile[6926] çıḳılmaz (15) idi. Madama[6927] rūzigār[6928] içerden[6929] dögmeyince[6930] ol sebebden sā‘at-i **[İ1**

[6891] ol: P ol-ki
[6892] firḳaṭaları: P firḳaṭalarıdur
[6893] daḫı ṣandallarıdur: -P
[6894] ġanāyim: P ġanāyimle
[6895] birle: -P
[6896] ‘asākir: V ‘asker
[6897] illā’llāh: -P
[6898] daḫı: P ve
[6899] ḫażretlerine: P ḥażretine
[6900] vir didügi: P virdügi
[6901] ṭolusı: İ2, V ṭolısı
[6902] ve bi-himmet-i evliyā-yı ve’l-etḳıyā: -P
[6903] içerden: P içerüden
[6904] Ḫayre’d-dīn: -P
[6905] ol zamān: P ol-zamān
[6906] bād-bānların döküp pupa bād-ı ṣabā birle fecr vaḳtinde seksen pāre gemi olmaḳ üzre: -P
[6907] ol gice: İ2 ol-gice
[6908] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[6909] görmez: İ2, V görmezler
[6910] görmez idi: P görmezlerdi
[6911] ol gicede: İ2 ol-gicede, P ol-gice
[6912] Ḫayre’d-dīn: -P
[6913] ṭaşra: -P
[6914] ol gice: İ2 ol-gice
[6915] dirler: İ1, İ2, V derler
[6916] olmış idi: P olmışdı
[6917] gelüp ol araya: P ol araya gelüp
[6918] olalı: P olup
[6919] yatalı: -İ1, -İ2, -V
[6920] Ḫayre’d-dīn: -P
[6921] olmamaḳ ile: P olmamaġıla
[6922] derler idi: P dirlerdi
[6923] Ḫayre’d-dīn: -P
[6924] ol Pireveze: -P
[6925] limanından: P limandan
[6926] olur olmaz rūzigār ile: -P
[6927] madama: P madama-ki
[6928] rūzigār: -İ1, -İ2, -V
[6929] içerden: P içerüden
[6930] dögmeyince: P dögmedikçe

359a] (1) mübārekeye gelince te’ẖīr olınmış[6931] idi. Şimdi Ḫayre’d-dīn[6932] (2) Paşa **[İ2 497]** raḥmetu’llāhi ‘aleyh[6933] seksen pāre gemiyi üç bölük (3) eyledi[6934] **[V 173b]** ve tenbīh eyledi-ki bizüm gemi alayı kāfirüñ gemisi[6935] alayına muḳābil (4) olsun. Keẕālik bizüm firḳaṭa alayı kāfirüñ firḳaṭa alayına (5) muḳābil olsun.[6936] Ġalyaṭa alayı kāfirüñ ġalyaṭa alayına (6) muḳābil olsun deyü böylece taḳsīm idüp[6937] aṭ- **[P 176a]** başı (7) berāber İslām donanması kāfir donanmasınuñ üzerine (8) gitmekde. Ammā kāfirler ol ẓulmāt [u] puṣuñ içinde demir[6938] (9) üzerinde kendi ḥavālarında yaṭırlar iken[6939] Ḫayre’d-dīn[6940] Paşayı (10) ardından sürüp ol araya[6941] götüren nuṣret rūzigārı (11) varup kāfir donanmasınuñ daḫı üzerlerinden[6942] ol puṣu (12) ẓulmātı daġıtduḳda[6943] kāfirler anı gördiler ki Barbaroşo (13) üzerlerine bindirüp[6944] varur[6945] ol zamān[6946] kāfirlerüñ[6947] içinde (14) bir ana buba[6948] güni bir[6949] şaşḳınlıḳ bir robolya ḳopdı-ki (15) dimek olmaz. Daḫı alaca ḳarañluḳ[6950] olmaġla demirlerin[6951] **[İ1 359b]** (1) kesüp biribirlerinüñ üzerlerine[6952] düşüp[6953] kāfir donanması-y-ıla (2) Müslümān[6954] donanması ḳarmaḳarışıḳ oldılar. Ḫayre’d-dīn[6955] (3) Paşa forṣa ṣancaḳların diküp fora alabanda otuz (4) altı pāre gemi alayınuñ öñünce ḳahhār arṣlan gibi (5) yollu yolınca[6956] **[İ2 498]** āteşlerin ṣaçmaḳda. Daḫı ġalyaṭa alayı (6) kāfirleriñ[6957] ġalyaṭaların allaḳ bullaḳ idüp[6958] olmaḳ üzre[6959] (7) kimin alup kimin ġarḳ eyleyüp[6960] kimisin daḫı kendileri (8) bıraġup ḳaçmada.[6961] Firḳaṭa alayı daḫı kāfirlerin[6962] firḳaṭa- (9) ların kimin alup kimin başdan ḳara idüp kimin daḫı[6963] (10) öñüne geçüñ ḳoġup gitmekde. El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz[6964] (11) idelüm[6965] kāfir donanması münhezim olup[6966] ‘asākir-i İslām (12) manṣūr [u] muẓaffer oldılar.[6967] İmdi Ḫayre’d-dīn[6968] Paşanuñ gemi (13) alayı kāfirüñ[6969] gemi alayından on beş pāre gemi aldılar. (14) Sekiz pāre[6970] kāfir gemisin[6971] ḳuru tekne ve[6972] olmaḳ üzre

[6931] olınmış: İ2 olunmış
[6932] Ḫayre’d-dīn: -P
[6933] raḥmetu’llāhi ‘aleyh: -P
[6934] eyledi: P eyleyüp
[6935] gemisi: -İ1, V, P gemi
[6936] olsun: -P
[6937] idüp: P olup
[6938] demir: V demür
[6939] yaṭırlar iken: P yaturlarken
[6940] Ḫayre’d-dīn: -P
[6941] ol araya: -P
[6942] üzerlerinden: P üzerinden
[6943] daġıtduḳda: İ1 daġıtdıḳda
[6944] bindirüp: P bindürüp
[6945] varur: P gelür
[6946] ol zamān: P ol-zamān
[6947] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[6948] buba: P baba
[6949] bir: -P
[6950] ḳarañluḳ: İ1, İ2, V ḳarañlu
[6951] demirlerin: V demürlerin
[6952] üzerlerine: P üzerine
[6953] düşüp: P düşerek
[6954] Müslümān: P İslām
[6955] Ḫayre’d-dīn: -P
[6956] yolınca: V yolunca
[6957] kāfirleriñ: İ2 kāfirlerinüñ
[6958] idüp: -İ1, -İ2, -V
[6959] olmaḳ üzre: -P
[6960] eyleyüp: P etmekde
[6961] kimisin daḫı kendileri bıraġup ḳaçmada: -P
[6962] kāfirlerin: P kāfirlerüñ
[6963] daḫı: -P
[6964] ḳıṣṣa-yı ne dirāz: -P
[6965] idelüm: İ1, V idelim, -P
[6966] olup: P oldı
[6967] ‘asākir-i İslām manṣūr [u] muẓaffer oldılar: -P
[6968] Ḫayre’d-dīn: -P
[6969] kāfirüñ: İ2 kāfiriñ
[6970] pāre: P pāresin
[6971] kāfir gemisin: -P
[6972] ve: -İ1, -İ2, -V

aldılar[6973] (15) yedisin baṭırup firḳatalar ṣandallar[6974] kāfirlerin[6975] deryānuñ[6976] yüzinden **[İ1 360a]** (1) kāfirlerin[6977] degşirdiler. Kimisi[6978] daḫı boġulup fi'n-nār (2) fi's-saḳar oldılar. Daḫı[6979] Ḫayre'd-dīn[6980] Paşanuñ ġalyaṭa alayı (3) kāfirlerüñ[6981] ġalyaṭa alayından **[P 176b]** ṭoḳuz pāre ġalyaṭa aldılar.[6982] (4) Yedisin ḍarb-ı destleri-y-ile[6983] çaṭup feṯḥ etdiler.[6984] İkisini daḫı (5) kendileri bıraġup gitdiler ve eyżan Ḫayre'd-dīn[6985] Paşanuñ **[V 174a]** (6) firḳaṭa alayı kāfiriñ firḳaṭa alayından on iki pāre (7) firḳaṭa aldılar. Netīce-yi merām kāfirlerüñ[6986] yüz yigirmi pāre donanma-yı (8) mencūslarından gemi ve[6987] ġalyaṭa ve[6988] firḳaṭa yigirmi ṭoḳuz (9) 'aded **[İ2 499]** teknelerin[6989] aldılar. Ḳuṣūr-ı[6990] mā-bāḳisi firār idüp (10) gitdiler ve iki biñ yüz yetmiş beş kāfir esīr aldılar. (11) Andan aḳṭarmaları götürüp[6991] limana ḳodılar ve kendüleri[6992] (12) daḫı tekrār sālimīn [u] ġānimīn ol liman-ı meẕkūra[6993] girüp (13) yatdılar. Daḫı ṣaḳatların oñardılar[6994] zīrā anlar daḫı ṣalḳum (14) ṣaçaḳ olup eyler ṭuṭar yerleri ḳalmamış idi[6995] ve şehīd (15) olan ġāzīlerüñ[6996] kimin deryāya ve kimin daḫı ol[6997] Pirevezeye **[İ1 360b]** (1) defn etdiler. Niçün-ki beled yaḳın olmaġla deñize aṭmadılar[6998] (2) ve yaralularıñ zaḫmini ḫoşça bend etdiler.[6999] Seksen (3) pāre gemide[7000] 'asākir-i ġāziyāndan[7001] şühedā[7002] ile zaḫm-dār (4) cümlesi biñ iki yüz[7003] 'aded[7004] kişi idi. Sekiz yüz[7005] (5) mecrūḥ ḳuṣūr-ı[7006] mā-bāḳisi[7007] şehīd olmışlar idi.[7008] Raḥmetu'llāhi (6) 'aleyhim ecma'in Ḫayre'd-dīn[7009] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[7010] pocalayup[7011] (7) alma[7012] bu[7013] ġazā-yı 'uẓmānuñ[7014] şükräneligi-çün yüzin yerlere (8) sürüp ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn[7015] ḥamd [u] senālar (9) eyledi. Andan ġāziyānlara[7016] çün ṣabāḥ Ḫayre'd-dīn Paşa ḳapudanlara ve 'asākir-i (10) ġāziyāna velīme-yi 'uẓmā birle[7017] żiyāfetler eyledi[7018] yediler (11) içdiler[7019]

[6973] olmaḳ üzre aldılar: -P
[6974] firḳatalar ṣandallar: -P
[6975] kāfirlerin: -İ1, -İ2, -V
[6976] deryānuñ: P deryā
[6977] kāfirlerin: -P
[6978] kimisi: -P
[6979] daḫı: -İ2
[6980] boġulup fi'n-nār fi's-saḳar oldılar daḫı Ḫayre'd-dīn: -P
[6981] kāfirlerüñ: İ1, İ2, V kāfirleriñ
[6982] aldılar: -P
[6983] ḍarb-ı destleri-y-ile: -P
[6984] etdiler: P eylediler
[6985] Ḫayre'd-dīn: -P
[6986] kāfirlerüñ: İ1, İ2, V kāfirleriñ
[6987] ve: -P
[6988] ve: -P
[6989] teknelerin: P yelken
[6990] ḳuṣūr: -P
[6991] götürüp: -P
[6992] kendüleri: İ1, İ2, V kendileri
[6993] liman-ı meẕkūra: P meẕkūr limana
[6994] oñardılar: P ṣardılar
[6995] zīrā anlar daḫı ṣalḳum ṣaçaḳ olup iler ṭuṭar yerleri ḳalmamış idi: -P
[6996] ġāzīlerüñ: İ1, İ2 ġāzīleriñ
[6997] daḫı ol: -P
[6998] aṭmadılar: İ2 atmadılar
[6999] niçün-ki beled yaḳın olmaġla deñize aṭmadılar ve yaralularıñ zaḫmini ḫoşça bend etdiler: -P
[7000] gemide: P gemiden
[7001] 'asākir-i ġāziyāndan: -P
[7002] şühedā: P şehīd
[7003] iki yüz: İ1, İ2, P iki-yüz
[7004] 'aded: -P
[7005] yüz: P yüzi
[7006] ḳuṣūr: -P
[7007] mā-bāḳisi: P bāḳisi
[7008] olmışlar idi: P olmışlardı
[7009] Ḫayre'd-dīn: -P
[7010] pocalayup: İ2 pocalup, -P
[7011] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[7012] alma: V ol, -P
[7013] bu: -İ1, -İ2, -V
[7014] 'uẓmānuñ: P ekberüñ
[7015] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[7016] andan ġāziyānlara: -İ1, -İ2, -V
[7017] çün ṣabāḥ Ḫayre'd-dīn Paşa ḳapudanlara ve 'asākir-i ġāziyāna velīme-yi 'uẓmā birle: -P
[7018] eyledi: P eyleyüp
[7019] yediler içdiler: P yiyüp içüp

şenlik şādmānlıḳ[7020] etdiler.[7021] Anlar bu sürūr[7022] (12) üzre[7023] iken nerdesin **[İ2 500]** Boġdan müjdesi-y-ile ḳapucı- (13) başı gelüp iki sürürı birden etdiler. Andan[7024] Ḫayre'd-dīn[7025] Paşa (14) ḳapucıbaşıyı iḥtiyāçdan beri eyleyüp başın fevḳu's- (15) semā ile berāber eyledi ve gördügi vāḳı'ayı ve ne-şekl ta'bīr **[İ1 361a]** (1) eyledügin ve ta'bīri mūcibince gelüp çıḳduġın[7026] (2) ḳapudanlara ve ḳapucıbaşıya naḳl[7027] eyledi ve şevketlü (3) Sulṭān Süleymān ḳapucıbaşı ile[7028] gelen[7029] ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı[7030] (4) şevket-maḳrūnlarında[7031] buyurmışlar ki[7032] sensin-ki[7033] lālām Naṣred- (5) dīn[7034] Paşayı[7035] sensin-ki[7036] deryā[7037] ġazāñ mübārek olsun mevsim-i şitā (6) ḳarībdür ġayrı ayaḳ ayaḳ[7038] Āsitāneye gelmege isti'cāl (7) idüp refāḥiyyet[7039] **[P 177a]** [u] istirāḥatında olasız dimiş. Paşa daḫı[7040] üçünci (8) gün[7041] ḳapucıbaşıyı gönderüp daḫı cengin[7042] aḥvālini ve (9) sāyir ḥavādiṣ-i rūzigārları vuḳū'ı üzre pādişāh-ı (10) 'ālem-penāh ḥażretlerine yazup bildürdi[7043] ve kendisi[7044] (11) ol[7045] Pireveze **[V 174b]** limanında yigirmi gün miḳdārı eglenüp[7046] (12) ol kāfirden[7047] alduġı aḳṭarmaları donatdı.[7048] Kāmil[7049] (13) anlarla yüz pāre tekne oldılar. Ez-in-cānib ḥikāyet-i (14) dil-i nā-şāda geldük[7050] biz[7051] şimdi Ḫayre'd-dīn[7052] Paşa (15) murād eyledi-ki ḳaçan[7053] kāfirlerden bir ḫaber ala. Ol zamān[7054] işḳanpa- **[İ2 501]** viyesin **[İ1 361b]** (1) donadup gitdi.[7055] Ol-daḫı[7056] Ayamavra ḳurbında İncir limanından (2) çıḳma keçi ḳoyun ṣıġır yüklü[7057] bir ḳayıḳ aldı. İçinde otuz (3) altı 'aded kāfir var idi. İgnebaḫtıya kāfir donanmasına (4) meẕkūr keçileri daḫı[7058] ḳoyunları ṣıġırları ṣatmaġa gider (5) idi.[7059] Evvel bir sefer etmiş idi. İkinci seferinde[7060] işḳanpaviyenüñ (6) eline geçüp alup[7061] Ḫayre'd-dīn[7062] Paşaya geldi. Ḫayre'd-dīn[7063] Paşa (7) daḫı vāfir ḥaẓẓ idüp[7064] andan[7065] gemilere pāy eyleyüp[7066] asākir-i[7067] (8)

[7020] şādmānlıḳ: -P
[7021] etdiler: P eylediler
[7022] sürūr: P sürūrda
[7023] üzre: -P
[7024] andan: -İ1, -İ2, -V
[7025] Ḫayre'd-dīn: -P
[7026] çıḳduġın: İ2, V çıḳdıġuñ
[7027] ile berāber eyledi ve gördügi vāḳı'ayı ve ne-şekl ta'bīr eyledügin ve ta'bīri mūcibince gelüp çıḳduġın ḳapudanlara ve ḳapucıbaşıya naḳl: -P
[7028] ḳapucıbaşı ile: İ2 ḳapucıbaşı-y-ıla
[7029] ḳapucıbaşı ile gelen: -P
[7030] hümāyūn: P hümāyūnlarında
[7031] şevket-maḳrūnlarında: -P
[7032] buyurmışlar ki: P buyurmış-ki
[7033] sensin-ki: -P
[7034] Naṣr'ed-dīn: -P
[7035] Paşayı: İ2 Paşañ, P Paşa
[7036] sensin-ki: -İ1, -İ2, -V
[7037] deryā: -P
[7038] ayaḳ ayaḳ: -P
[7039] refāḥiyyet: -P
[7040] Paşa daḫı: -İ1, -İ2, -V
[7041] gün: P güni
[7042] cengin: P cenk
[7043] bildürdi: İ2, V bildirdi
[7044] kendisi: P kendi
[7045] ol: -P
[7046] yigirmi gün miḳdārı eglenüp: -P
[7047] kāfirden: P kāfirlerden
[7048] donatdı: P donadup
[7049] kāmil: -P
[7050] geldük: İ2 geldik
[7051] ez-in-cānib ḥikāyet-i dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[7052] Ḫayre'd-dīn: -P
[7053] ḳaçan: -İ1, -İ2, -V
[7054] ol zamān: P ol-zamān
[7055] gitdi: P gönderdi
[7056] ol-daḫı: -İ1, -İ2, -V
[7057] yüklü: V, P yükli
[7058] daḫı: P ve
[7059] gider idi: P giderdi
[7060] evvel bir sefer etmiş idi ikinci seferinde: -P
[7061] alup: -İ1, -İ2, -V
[7062] Ḫayre'd-dīn: -P
[7063] Ḫayre'd-dīn: -P
[7064] idüp: P eyledi
[7065] andan: -İ1, -İ2, -V
[7066] eyleyüp: P idüp
[7067] asākir: -P

İslām ḳurṣaġına naṣīb olup yediler. Meger meẕkūr (9) ḳayıġuñ[7068] re'īsi bir ḫaber añlar kāfir idi. Kāfir donanmasınuñ (10) cenarali olan kāfirüñ[7069] naḳillerini Ḫayre'd-dīn[7070] Paşaya (11) ifāde eyledi. Ol cenaral-ki 'Avlonya altında Ḫayre'd-dīn[7071] (12) Paşa ibtidā donanmasın bozup kendi altı pāre gemi[7072] ile (13) ḳaçup ḳurtulmış idi. Bu sefer daḫı yüz yigirmi pāre[7073] (14) tekne ile[7074] Venedik İspanyol papa üçi[7075] birlik olmaḳ (15) üzre merd-i da'vā ile gelüp intiḳām alsalar gerek idi.[7076] **[İ₁ 362a]** (1) El-ḥamdü li'llāh 'avn-i Ḫaḳ ile[7077] evvelkinden ziyāde[7078] beter başı aşaġı olup[7079] (2) merd-i davā olduġı ḥālde ḳaçaraḳ gitdi. Vaḳtā ki ber- (3) 'aks olup Ḫayre'd-dīn Paşanuñ elinden necāt bulduḳda[7080] (4) dīvān idüp gemi[7081] re'īslerin **[İ₂ 502]** ḳatına çaġırmış.[7082] Andan (5) eytmiş: Bu nār-ı nūr düşmānı diyavolo[7083] siḥirbāz Barbaroşo[7084] içün (6) biz merd-i da'va ile çıḳduḳ.[7085] Yine evvelki gibi siḥirbāzluk idüp (7) bizüm yatduġımuz yere puṣ [u] ẓulmāt yaġdırup bizüm (8) ḫaber[7086] [u] āgāhımuz yoḳ iken[7087] **[P 177b]** gelüp bizi demir üzerinde[7088] (9) başdırup bu ḳadar yüz ḳaralıġı eyledi.[7089] Daḫı[7090] ṭabana ṭane[7091] (10) ḳuşḳuna ḳuvvet ḳamçıya berekāt mażmūn üzre (11) ḳaçaraḳ elinden güç belā ile ḳurtulduḳ. Aṣlā bir poḫ[7092] (12) yimege ḳādir[7093] olmaduḳ.[7094] Şimdi ḳrallarımuza[7095] yanında[7096] ne yüzle buluşsaḳ[7097] (13) gerek gelindi[7098] hīç olmazsa bārī İgne- **[V 175a]** baḫtıyı varalum[7099] (14) alalum[7100] deyü tedbīr eylediler. Şimdi[7101] ben anları İgne- (15) baḫtıya yaḳın bir limanda bıraḳdum. Geçen sefer yine ḳoyun **[İ₁ 362b]** (1) sıġır keçi yükledüp anlara ṣatmış idüm. Vāfir aḳçe fāyide (2) etmekle dünyā ṭama' dünyāsı yine ḳayıġumı yükledüp ol (3) ṭarafa ṭoġru gider iken senüñ işḳanpaviye çal kirmānum (4) alup senüñ yanına getürdi dedi.[7102] El-ḥāṣıl[7103] hem kendi ḥasbi- (5) ḥālin[7104] daḫı[7105] kāfirlerüñ[7106] aḥvālin[7107] Ḫayre'd-dīn Paşaya bir bir[7108] (6) söyledi.[7109] Ol zamān Ḫayre'd-

[7068] ḳayıġuñ: İ1, İ2 ḳayıġıñ
[7069] kāfirüñ: İ1, İ2 kāfiriñ
[7070] Ḫayre'd-dīn: -P
[7071] Ḫayre'd-dīn: -P
[7072] gemi: P tekne
[7073] pāre: -P
[7074] ile: -P
[7075] üçi: V, P üçü
[7076] intiḳām alsalar gerek idi: -P
[7077] 'avn-i Ḫaḳ ile: -P
[7078] ziyāde: -İ1, -İ2, -V
[7079] beter başı aşaġı olup: -P
[7080] ber-'aks olup Ḫayre'd-dīn Paşanuñ elinden necāt bulduḳda: -P
[7081] gemi: -P
[7082] ḳatına çaġırmış: P yanına getürüp
[7083] diyavolo: -İ1, -İ2, -V
[7084] siḥirbāz Barbaroso: -P
[7085] çıḳduḳ: İ2, V, P çıḳdıḳ
[7086] yatduġımuz yere puṣ-ı ẓulmāt yaġdırup bizüm ḫaber: -P
[7087] yoḳ iken: P yoḳ-ken
[7088] üzerinde: P üzre
[7089] eyledi: P ile
[7090] daḫı: -P
[7091] ṭane: -İ1
[7092] poḫ: V herze
[7093] aṣlā bir poḫ yimege ḳādir: -P
[7094] olmaduḳ: İ2, V olamaduḳ
[7095] ḳrallarımuza: P ḳrallarımuz
[7096] yanında: -İ1, -İ2, -V
[7097] buluşsaḳ: P varalum
[7098] gerek gelindi: P gel imdi
[7099] varalum: İ1 varalım, P varup
[7100] alalum: İ1 alalım
[7101] şimdi: -P
[7102] sıġır keçi yükledüp anlara ṣatmış idüm vāfir aḳçe fāyide etmekle dünyā ṭama' dünyāsı yine ḳayıġumı yükledüp ol ṭarafa ṭoġru gider iken senüñ işḳanpaviye çal kirmānum alup senüñ yanına getürdi dedi: -P
[7103] el-ḥāṣıl: -İ2, -P
[7104] hem kendi ḥasbiḥālin: -P
[7105] daḫı: P deyü bir bir
[7106] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7107] aḥvālin: P ḥālin
[7108] Ḫayre'd-dīn Paşaya bir bir: -P
[7109] söyledi: P ifāde eyledi

dīn[7110] Paşa ṣabāḥ ol aradan (7) ḳalḳup neredesin İgnebaḫtı deyüp giderken kāfir (8) donanmasınuñ ḳaraḳulaḳ[7111] ḳayıḳları[7112] **[İ2 503]** ḫaber alup ‘ale’l-‘acele (9) varup cenaral-i mencūsa ifāde eyledi. Barbaroşo (10) evvel seksen pāre tekne idi. Şimdi kāmil yüz pāre (11) yelken olmaḳ üzre[7113] bu ṭarafa ṭoġru[7114] gelmekdedür[7115] dedükde[7116] (12) kāfirlerüñ[7117] ‘aḳlı başından gidüp ol aradan isti‘cālen (13) ḳalḳup ṣoluġı körfezde aldılar. Ḫayre’d-dīn[7118] Paşa daḫı (14) birḳaç günden ṣoñra[7119] anlaruñ[7120] olduġı yere geldi. Ḫaber (15) virdiler ki[7121] üç gün oldı Venedik[7122] donanması buradan **[İ1 363a]** (1) ḳalḳup[7123] gideli dediler. Ḫayre’d-dīn[7124] Paşa murād eyledi-ki (2) ardlarınca sürüp gide. Ṣoñra yine düşünüp eytdi: Ḳoyındı[7125] (3) ḳaçanı pek ḳoġma yarar idersin dimişlerdür.[7126] Bu ḳadar yüz (4) aḳluġı oldı. El-ḥamdü li’llāh ḥaẕā min faḍli Rabbi anlaruñ[7127] firār (5) itmesi[7128] yine Allāhu Te‘ālā ḥażretlerinüñ luṭf [u] keremindendür. (6) El-ḥamdü li’llāh meydān yine İslāmda ḳaldı[7129] deyü ḥamd [u] senālar eyledi.[7130] (7) Hem ġayrı şitā mevsimleri daḫı ḳarīb olmaġla[7131] andan[7132] dönüş (8) eyleyüp sālimīn [u] ġānimīn Āsitāneye gelüp dāḫil oldılar. (9) Raġmen li’l-a‘dā ve sürüren li’l-aḥibbā ve’l-aṣfiyā[7133] şenlik şād- (10) mānlıḳ eylediler. Andan varup şevketlü **[P 178a]** ḥünkāra buluşup (11) ḫoş geldüñ[7134] mücāhid lālām ġazāñ mübārek olsun **[İ2 504]** (12) dedi. Andan ḫil‘at geydirüp dārāt [u] iḥtişām ve[7135] salṭanat-ı (13) iftiḫār üzre[7136] sarāyına götürüp[7137] kendi vaḥdetinde (14) ve ‘ibādāt [u] ṭā‘atinde[7138] olup[7139] tersane-yi ‘āmirenüñ niẓām [u] (15) iltizāmında oldı. Ol ḳışı refāḥiyyet birle kendi **[İ1 363b]** (1) ḥarem-i ḫāṣında geçirdi.[7140] Vaḳtā ki evvel-i bahār esnāları **[V 175b]** yetişüp (2) sefer zamānları[7141] geldükde[7142] seksen pāre gemi olmaḳ üzre (3) yine yaġlayup[7143] ḥāżır[7144] [u] müheyyā eyledi.[7145] Her levāzımātların geregi (4) gibi düzüp[7146] bir sā‘at-i mübārekede yine Aḳdeñize çıḳdı. (5) Ol sene kāfir donanması çıḳmayup Ḫayre’d-dīn[7147] Paşa kāfir yaḳalarına (6) ḳan

[7110] Ḫayre’d-dīn: -P
[7111] ḳaraḳulaḳ: P ḳaraḳulaḳları
[7112] ḳayıḳları: -P
[7113] olmaḳ üzre: -P
[7114] ṭoġru: -P
[7115] gelmekdedür: İ2 gelmededür, P gelmekdedir
[7116] dedükde: İ2 dedikde
[7117] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7118] Ḫayre’d-dīn: -P
[7119] günden ṣoñra: İ2, P günden-ṣoñra
[7120] anlaruñ: İ1, İ2, V anlarıñ
[7121] verdiler ki: V, P virdiler ki
[7122] Venedik: P kāfır
[7123] ḳalḳup: -P
[7124] Ḫayre’d-dīn: -P
[7125] ḳoyındı: İ2 ḳondu, V, P ḳondı
[7126] dimişlerdür: P dimişler
[7127] anlaruñ: İ1, İ2 anlarıñ
[7128] itmesi: İ2, V, P etmesi
[7129] el-ḥamdü lillāh meydān yine İslāmda ḳaldı: -P
[7130] eyledi: P idüp
[7131] hem ġayrı şitā mevsimleri daḫı ḳarīb olmaġla: -P
[7132] andan: -İ1, -İ2, -V
[7133] ve sürüren li’l-aḥibbā ve’l-aṣfiyā: -P
[7134] geldüñ: İ2 geldiñ
[7135] ve: P birle
[7136] salṭanat-ı iftiḫār üzre: -P
[7137] götürüp: P gelüp
[7138] ve ‘ibādāt [u] ṭā‘atinde: -P
[7139] olup: P oldı
[7140] ol ḳışı refāḥiyyet birle kendi ḥarem-i ḫāṣında geçirdi: -P
[7141] sefer zamānları: -P
[7142] geldükde: İ2, V geldikde
[7143] yaġlayup: -P
[7144] ḥāżır: İ2, V, P ḥāẓır
[7145] eyledi: P olup
[7146] her levāzımātların geregi gibi düzüp: -P
[7147] Ḫayre’d-dīn: -P

aġladup çoḳ iller[7148] memleketlerin[7149] berbād [u] ḫarāba virüp[7150] (7) nice ġanīmet birle yüz aḳluḳları eyledi ḳoyındı.[7151] Ḫayre'd-dīn[7152] (8) Paşa cihād-ı fī-sebīli'llāh deryā yüzünde gezedursun[7153] (9) bizüm ḥikāyetimüz şevketlü pādişāh-ı 'ālem-penāh ā'nī Sulṭān (10) Süleymān[7154] ḥażretlerine geldi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş sene- (11) sinüñ[7155] mevlūdinde[7156] ḳalḳup Budim[7157] üzerine sefer eyleyüp (12) bi-'avn-i Ḫudā Budimi feṯḥ eyleyüp aldı ve Ḳırandos (13) nām küffārı meẕkūr Budime beg eyledi. Andan dārāt [u] (14) salṭanat [u] iḥtişām[7158] birle Āsitāneye gelüp dāḫil oldı **[İ2 505]** (15) ammā vaḳtā ki İspanya Ḳralı ḫaber aldı-ki Ḳıran Sinyor **[İ1 364a]** (1) Budime Alaman üzerine gitmiş. Ol zamān[7159] 'ale'l-'acele (2) Alaman Ḳralına otuz biñ ṣolṭaṭ imdād içün (3) ḳaradan göndermiş idi.[7160] İmdi ġāzī Sulṭān Süleymānuñ (4) tīġ-ı āteş-tābından ol imdāda gelen otuz biñ İspanyol (5) kāfirinden[7161] ve-lā birisi[7162] necāt bulmayup[7163] hep ṭu'me-yi şemşīr[7164] (6) olındılar[7165] ve Andiriya Doriya daḫı otuz **[P 178b]** pāre tekne ile (7) Moton Ḳoron üzerine ḳorṣanlıġa gelmiş idi. Ḫayred- (8) dīn[7166] Paşa daḫı ḫaber alup Moton Ḳoron üzerine geldi. (9) Günlerde bir gün Andiriya Doriyaya rāṣ[7167] gelüp bi-'avn-i Ḫudā (10) yigirmi ṭoḳuz pāre teknesini alup otuzuncı Andiriya Doriyanuñ (11) kendi bindügi ġalyaṭa idi.[7168] Ġāyet[7169] yörük[7170] olup daḫı (12) iḥtişām olmaġla ḳurtulup firār eyledi. Ḫayre'd-dīn[7171] Paşa (13) daḫı bu ġazā-yı 'uẕmānuñ[7172] şükrāneligi içün[7173] ḥamd [u] s̱enālar (14) eyledi. Ol-vaḳit yine[7174] ve 'asākir-i ġāziyān a'dā-yı ḫāsirīn üzerine manṣūr [u] (15) muẓaffer olup şād [u] ḫürrem olduḳları ḥālde[7175] ṣālimīn [u] ġānimīn **[İ1 364b]** (1) dönüp[7176] gelüp Āsitāneye dāḫil oldılar ve ol günde[7177] dāḫil[7178] oldılar ki (2) Budim ḳal'ası[7179] içün **[İ2 506]** tezeyyünü'l-bilād ve sürüru'l-'ibād birle (3) raġmen li'l-a'dā donanma-yı şehriyye olınmış[7180] idi. Ḫayre'd-dīn[7181] (4) Paşa daḫı bütün donanma-yı hümāyūn gemilerinden üçer ḳaṭ[7182] (5) alabanda ṣaġup[7183] şöyle-ki[7184] **[V 176a]** ol gün[7185] ṭop ṣadāsından İslāmboluñ (6) içi yandı[7186] tütdi. Ümmet-i Muḥammed feraḥ [u]

[7148] iller: İ2, V ilü
[7149] ḳan aġladup çoḳ iller memleketlerin: -P
[7150] virüp: P virdi
[7151] ḳoyındı: İ2, V, P ḳondı
[7152] Ḫayre'd-dīn: -P
[7153] gezedursun: V gezeṭursun
[7154] ā'nī Sulṭān Süleymān: -P
[7155] senesinüñ: P senesinde
[7156] mevlūdinde: -P
[7157] Budim: İ2 Budum
[7158] iḥtişām: -P
[7159] ol zamān: P ol-zamān
[7160] göndermiş idi: P göndermişdi
[7161] kāfirinden: P keferelerinden
[7162] ve-lā birisi: -P
[7163] necāt bulmayup: P dīl ḳurtulmayup
[7164] şemşīr: İ2 şemşirden
[7165] olındılar: İ2 geçdiler, P oldılar
[7166] Ḫayre'd-dīn: -P
[7167] rāṣ: P rāst
[7168] idi: -P
[7169] idi ġāyet: -İ2
[7170] yürük: P yügrük
[7171] Ḫayre'd-dīn: -P
[7172] 'uẕmānuñ: -P
[7173] şükrāneligi içün: İ2 şükrāneligi-çün, P şükrānelik
[7174] ol-vaḳit yine: -İ1, -İ2, -V
[7175] ve 'asākir-i ġāziyān a'dā-yı ḫāsirīn üzerine manṣūr [u] muẓaffer olup şād [u] ḫürrem olduḳları ḥālde: -P
[7176] dönüp: -İ1, -İ2, -V
[7177] dāḫil oldılar ve ol günde: -P
[7178] oldılar ve ol günde dāḫil: -V
[7179] ḳal'ası: İ2 ḳal'asını
[7180] olınmış: İ2 olunmış
[7181] Ḫayre'd-dīn: -P
[7182] üçer ḳaṭ: -P
[7183] ṣaġup: P ṣaġraḳ
[7184] şöyle-ki: İ2 şöyle ki, -V
[7185] ol gün: P ol-gün
[7186] yandı: P yanup

sürūra müstaġraḳ olup (7) şād-kām üzre[7187] iki sürürı birden eylediler. ‘Asākir-i İslām (8) ol sene-yi mübārekde gerek ḳarada ve gerek deryāda a‘dā-yı (9) liyām üzerine manṣūr [u] muẓaffer olup kāfirler maḳhūr [u] münhezim (10) birle sernigūn oldılar.[7188] El-ḥamdü li’llāh haẕā min faḍli Rabbi andan ol ġāzīler sulṭānı[7189] Ḥaḳ Te‘ālā (11) ilā inḳırādı’z-zamān ‘asākir-i İslāmı berrde ve baḥrde dīn düşmānları (12) olan a‘dā-yı ḫāsirīn üzerine manṣūr [u] muẓaffer eyleyüp mel‘ūnları (13) ‘aẓamet [u] celālı-y-ıla ḳahr [u] müdemmer eyleye āmīn. Bi-ḥürmet-i seyyidi’l-enbiyā’ (14) ve’l-mürselin ol[7190] Ġāzī Ḫayre’d-dīn[7191] Paşa daḫı[7192] varup şevketlü (15) pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥażretlerine buluşup ġazāñ mübārek ola **[İ1 365a]** (1) pādişāhum dedi.[7193] Herçi nuṣret bād deyüp ādāb-ı pādişāhīyi yerine (2) getürdükde[7194] ol daḫı[7195] Ḫayre’d-dīn[7196] Paşaya du‘ālar idüp senüñ (3) daḫı ġazāñ mübārek olsun[7197] lālā[7198] Ḥaḳ Te‘ālā seni dāyimü’d- **[İ2 507]** dehr (4) manṣūr eylesün[7199] deyüp eginine ḫil‘at-ı fāḫire geydürüp[7200] dārāt [u] (5) iḫtişām birle ḳonaġına götürdiler. **[P 179a]** Andan üslūb-ı sābıḳ (6) üzre donanma-yı hümāyūnuñ daḫı[7201] tersḫane-yi ‘āmirenüñ ve levendān-ı (7) ġāziyānuñ umūr [u] tedbīrlerine[7202] niẓām [u] iltizām virmege meşġūl (8) olup[7203] ammā gelelüm-ki[7204] erkān-ı devletüñ du‘ā-yı ḫayriyyelerinde daḫı ‘ibādāt [u] (9) ṭā‘atında oldı. Ez-in-cānib ḥikāyāt-ı dil-i nā-şāda geldük[7205] (10) biz[7206] ol zamān-ki[7207] şevketlü[7208] Sulṭān Süleymān kāfiri[7209] ḫalleda’llāhu ḫilāfetühu (11) ilā inḳırādı’z-zamān ḥażretleri ‘avn-i Rabbāni ve ḳuvvet-i ḳāhireleri (12) birle Budim ḳal‘asın feṭḥ eyleyüp alduḳda Ġırandos (13) nām küffāra virüp meẕkūr ḳal‘a-yı Budime[7210] anı[7211] beg eylemiş (14) idi.[7212] Vaḳtā ki arasından çoḳ geçmeyüp meẕkūr Ġırandos (15) mürd olup ervāḥ-ı ḫabiṯi āşiyān-ı nīrān olduḳda Ġırandos **[İ1 365b]** (1) kāfirüñ[7213] ‘avratı yerine oṭurup ḳal‘a-yı Budimüñ (2) ḥıfẓ [u] hırāsetinde oldı. Pek ‘āḳıle ve müdebbire ‘avrat (3) idi. Şimdi Ġırandosuñ[7214] mürd olduġın

[7187] feraḥ [u] sürūra müstaġraḳ olup şād-kām üzre: -P
[7188] ‘asākir-i İslām ol sene-yi mübārekde gerek ḳarada ve gerek deryāda a‘dā-yı liyām üzerine manṣūr [u] muẓaffer olup kāfirler maḳhūr [u] münhezim birle sernigūn oldılar: -P
[7189] andan ol ġāzīler sulṭānı: -İ1, -İ2, -V
[7190] Ḥaḳ Te‘ālā ilā inḳırādü’z-zamān ‘asākir-i İslāmı berrde ve baḥrde dīn düşmānları olan a‘dā-yı ḫāsirīn üzerine manṣūr [u] muẓaffer eyleyüp mel‘ūnları ‘aẓamet [u] celālı-y-ıla ḳahr [u] müdemmer eyleye āmīn bi-ḥürmet-i seyyidi’l-enbiyā’ ve’l-mürselin ol: -P
[7191] Ḫayre’d-dīn: -P
[7192] daḫı: -P
[7193] dedi: -İ1, -İ2, -V
[7194] herçi nuṣret bād deyüp ādāb-ı pādişāhīyi yerine getürdükde: -P
[7195] ol daḫı: İ2, P ol-daḫı
[7196] Ḫayre’d-dīn: -P
[7197] olsun: P ola
[7198] lālā: P mücāhid lālām
[7199] Ḥaḳ Te‘ālā seni dāyimü’d-dehr manṣūr eylesün: -P
[7200] geydürüp: İ1, İ2, V geydirüp
[7201] donanma-yı hümāyūnuñ daḫı: -P
[7202] ve levendān-ı ġāziyānuñ umūr [u] tedbīrlerine: -P
[7203] olup: P oldı
[7204] ammā gelelüm-ki: -İ1, -İ2, -V
[7205] geldük: İ2 geldik
[7206] erkān-ı devletüñ du‘ā-yı ḫayriyyelerinde daḫı ‘ibādāt [u] ṭā‘atında oldı ez-in-cānib ḥikāyāt-ı dil-i nā-şāda geldük biz: -P
[7207] zamān-ki: İ2 zamān ki, P ol-zamān-ki
[7208] şevketlü: -P
[7209] kāfiri: -İ1, -İ2, -V
[7210] ḫalleda’llāhu ḫilāfetehu ilā inḳırādü’z-zamān ḥażretleri ‘avn-i Rabbāni ve ḳuvvet-i kāhireleri birle Budim ḳal‘asın feṭḥ eyleyüp alduḳda Ġırandos nām küffāra virüp meẕkūr ḳal‘a-yı Budime: -P
[7211] anı: P aña
[7212] eylemiş idi: P ḳalmışdı
[7213] kāfirüñ: İ2, V kāfiriñ
[7214] Ġırandosuñ: İ1, P Ġırandosıñ

Alaman Ḳralı (4) ḫaber alduḳda hemān dünyālar anuñ olup daḫı ‘ale’l-‘acele (5) ‘asker çeküp varup ḳal‘a-yı Budimi muḥāṣara eyledi. **[V 176b] [İ2 508]** Andan (6) meẕkūr Ġırandosuñ[7215] ‘avratına elçi gönderüp eytdi: Sensin-ki (7) Ġırandosuñ[7216] ḳarısı Sinyora elçim saña varup[7217] vuṣūl (8) olduḳda[7218] gerekdür ki götürü devlet [u] dārāt birle baña ḳal‘a mı (9) teslīm idüp andan gelüp ḫāk-i pāyıma yüz süresin. (10) Seni yine yabāna aṭmayuz belki bir manṣūb ile ġayırayuz[7219] (11) ṣaḳınup ‘inād [u] muḫālefet etmeyesin zīrā sen evvelden bilürsin-ki (12) bu ḳal‘a benüm[7220] kendimüñdür. Ḳıran Sinyor elimden alup ḳocaña (13) virdi. Şimdi yolla[7221] erkānla yine māl ṣāḥibi mālın (14) alabilür. İmdi ‘inād [u] muḫālefet etmeksizin ḳal‘ayı baña (15) teslīm eyledüñ[7222] ḫoş[7223] ve-illā senüñ başıña ḳal‘ayı tenk **[İ1 366a]** (1) iderüm dedi. **[P 179b]** Elçidür[7224] varup Ġırandosuñ[7225] ‘avratına (2) bu ẕikr etdügimüz şeyleri ifāde eyledükde[7226] ḳarıdur eytdi: (3) Bu ḳal‘ayı benüm erime şevketlü Sulṭān Süleymān virdi. (4) Çünki erim mürd oldı. Şimdi bu ḳal‘a[7227] bizde emānetdür. (5) Bu ḳal‘anuñ ṣāḥibi şevketlü[7228] pādişāh-ı ‘ālem-penāh ā‘nī[7229] Sulṭān Süleymān[7230] (6) ḥażretlerinüñdür.[7231] İmdi şevketlü pādişāhıma ‘arż (7) iderüz daḫı aḥvāli geregi gibi ifāde eyledigimüzde[7232] (8) eger ḳal‘ayı **[İ2 509]** Alaman Ḳralına teslīm eylesün[7233] zīrā ḳal‘a (9) evvelden anuñdur[7234] dir ise[7235] fe-bihā ve-ni‘me virürüz ve eger dimezse[7236] el-ḥāṣıl[7237] (10) pādişāh-ı ‘ālem-penāhdan[7238] her ne dürlü emr-i ‘ālī ṣādır olur (11) ise[7239] mūcibince[7240] ‘amel iderüz deyü redd-i cevāb eyledükde[7241] (12) vay-ki Alaman Ḳralı ġāyet teḥevvüre gelüp netīce-yi merām[7242] kāfir (13) iken yehūdī oldı. Andan eytdi: Baḳ şu ṣaçu[7243] buçuḳ (14) mekkāreye iki delikli bir ‘avrat olup-da baña gönderdügi (15) cevāba deyüp ġayrı ceng [u] cidāle başladılar.[7244] Ol zamān[7245] **[İ1 366b]** (1) Ġırandosuñ[7246] ḳarısı el altından nāme yazup keyfiyyet[7247] [u] aḥvālini (2) Sulṭān Süleymān[7248] ḥażretlerine[7249] bildürdi.[7250] Nāmedür şevketlü ḫünkāra (3) gelüp[7251] vuṣūl olduḳda pādişāhdur[7252] kemāl-i mertebe teḥevvüre gelüp

[7215] Ġırandosuñ: İ1 Ġırandosıñ
[7216] Ġırandosuñ: İ1 Ġırandosıñ, P Ġırandos
[7217] varup: P varduḳda
[7218] vuṣūl olduḳda: -P
[7219] ġayırayuz: P ġayıravuz
[7220] benüm: -V, -P
[7221] yolla: İ2 yolı-y-la
[7222] eyledüñ: İ1 eylediñ, P idesin
[7223] ḫoş: -P
[7224] elçidür: İ1 elçidir
[7225] Ġırandosuñ: İ1 Ġırandosıñ
[7226] eyledükde: V eyledikde, P idince
[7227] bu ḳal‘a: -P
[7228] şevketlü: -İ1, -İ2, -V
[7229] pādişāh-ı ‘ālem-penāh ā‘nī: -P
[7230] Süleymān: P Süleymāndur
[7231] ḥażretlerinüñdür: -P
[7232] daḫı aḥvāli geregi gibi ifāde eyledigimüzde: -P
[7233] eylesün: P eyle
[7234] zīrā ḳal‘a evvelden anuñdur: -P
[7235] dir ise: P dirse
[7236] ve eger dimezse: -İ1, -İ2, -V
[7237] el-ḥāṣıl: P ḫāṣıl
[7238] ‘ālem-penāhdan: P ‘ālem-penāhuñ
[7239] her ne dürlü emr-i ‘ālī ṣādır olur ise: -P
[7240] mūcibince: P emrince
[7241] eyledükde: İ1, İ2, V eyledikde
[7242] netīce-yi merām: -P
[7243] ṣaçu: V, P ṣaçı
[7244] başladılar: P başladı
[7245] ol zamān: P ol-zamān
[7246] Ġırandosuñ: İ1 Ġırandosıñ
[7247] keyfiyyet: -P
[7248] Süleymān: P Süleymāna
[7249] ḥażretlerine: -P
[7250] bildürdi: İ2, V bildirdi
[7251] gelüp: -P
[7252] pādişāhdur: İ2 pādişāhdır

tīz (4) çatır-ı hümāyūn ṭaşra çıḳsun. Ol mel‘ūnuñ üzerine seferüm (5) vardur[7253] deyüp bi’ẕ-ẕāt pādişāh-ı ‘ālem-penāh kendi gitmek murād **[V 177a]** (6) eyledi[7254] ṣoñra[7255] nedīm [u] nüdemā ve erbāb-ı devlet ve erkān-ı salṭanat[7256] (7) ḳomayup şevketlü pādişāhum[7257] senüñ bu ḳadar yarar lālālarıñ vardur. (8) Anlara emr eyle gitsünler daḫı[7258] iksīr-i **[P 180a]** himmetüñ[7259] birle a‘dā-yı ḫāsirīn (9) olan[7260] Alaman mencūsını sernigūn etsünler. **[İ2 510]** Pādişāhuma (10) ne[7261] zaḥmetdür[7262] dedüklerinde[7263] pādişāh daḫı nüdamānuñ sözlerine (11) mütābe‘at idüp ol zamān[7264] seksen biñ ‘asker ile Fettāḥ (12) Paşayı ta‘yīn idüp[7265] Budim üzerine gönderdi. El-ḥāṣıl (13) Fettāḥ Paşa[7266] daḫı[7267] ılġār-ile varup Budime vuṣūl oldı (14) daḫı ol Alaman kāfirine muḳābil olup[7268] cenge ṭurdı.[7269] (15) ‘Avn-i Ḥaḳ ile kāfire[7270] öyle[7271] bir ḳılıç döşedi-ki ancaḳ olur. **[İ1 367a]** (1) Ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz[7272] idelüm[7273] altmış biñ kāfirden ve-lā[7274] bir dil (2) ḳurtulmayup cümlesi[7275] fī’n-nār[7276] fi’s-saḳar oldılar. Andan Fettāḥ (3) Paşa ol Ġırandosuñ[7277] ḳarısın[7278] tekrār Budim[7279] ḳal‘asına[7280] (4) beg idüp muḳarrer eyledi.[7281] Andan dārāt [u] iḫtişām birle[7282] ḳalḳup (5) Āsitāneye geldi. Bu kerre Sulṭān Süleymān ḥażretlerinüñ (6) teḥevvürleri sākin olup mesrūr oldılar. Ḥaḳ Te‘ālā[7283] dāyim[7284] (7) a‘dā-yı liyāmı maḳhūr [u] müdemmer ḳılıvire āmīn.[7285] Rāviyān ḳavlince (8) vaḳtā ki[7286] Andiriya Doriya ṣalt başı-y-ıla ḳurtulup İspanyaya (9) varup[7287] vuṣūl olup daḫı Ḫayre’d-dīn Paşanuñ[7288] kāfirlerden[7289] yigirmi ṭoḳuz (10) pāre çekdirinüñ[7290] alınduġı[7291] ḫaberi[7292] işidilüp[7293] ve altmış[7294] biñ **[İ2 511]** (11) kāfir daḫı ḳaradan[7295] İspanya Ḳralı ḳaradan[7296] Budime[7297] Alaman Ḳralına (12) imdād içün[7298] göndermiş idi.[7299] Anlardan daḫı bir dil çıḳmayup (13) Ġāzī Sulṭān Süleymānuñ tīġ-ı āteş-

[7253] ol mel‘ūnuñ üzerine seferüm vardur: -P
[7254] eyledi: P idince
[7255] ṣoñra: -P
[7256] ve erkān-ı salṭanat: -P
[7257] pādişāhum: İ1 pādişāhım
[7258] daḫı: -P
[7259] himmetüñ: İ1 himmetiñ
[7260] a‘dā-yı ḫāsirīn olan: -P
[7261] pādişāhuma ne: -P
[7262] zaḥmetdür: İ2 zaḥmet, -P
[7263] dedüklerinde: İ2 dediklerinde
[7264] ol zamān: P ol-zamān
[7265] ta‘yīn idüp: -P
[7266] el-ḥāṣıl Fettāḥ Paşa: -P
[7267] daḫı: P ol-daḫı
[7268] daḫı ol Alaman kāfirine muḳābil olup: -P
[7269] cenge ṭurdı: P ve cenk idüp
[7270] kāfire: P kāfirlere
[7271] öyle: -P
[7272] ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[7273] idelüm: İ1, V idelim, -P
[7274] ve-lā: -P
[7275] cümlesi: P cümle
[7276] fī’n-nār: -P
[7277] Ġırandosuñ: İ1 Ġırandosıñ
[7278] ḳarısın: P ‘avratın
[7279] Budim: P Budime
[7280] ḳal‘asına: -P
[7281] eyledi: P ḳıldı
[7282] dārāt [u] iḫtişām birle: -P
[7283] Sulṭān Süleymān ḥażretlerinüñ teḥevvürleri sākin olup mesrūr oldılar Ḥaḳ Te‘ālā: -P
[7284] dāyim: İ1, İ2 dā’im, -P
[7285] a‘dā-yı liyāmı maḳhūr [u] müdemmer ḳılıvire āmīn: -P
[7286] vaḳtā ki: -P
[7287] varup: -P
[7288] Ḫayre’d-dīn Paşanuñ: -P
[7289] kāfirlerden: -İ1, -İ2, -V
[7290] çekdirinüñ: P çekdirirlerin
[7291] alınduġı: P alduġın
[7292] ḫaberi: -P
[7293] işidilüp: İ2 işidülüp
[7294] altmış: P otuz
[7295] daḫı ḳaradan: -P
[7296] ḳaradan: -İ1, -İ2, -V
[7297] Budime: P Budim üzerinde
[7298] içün: -P
[7299] göndermiş idi: P gönderdi-ki

tāblarından geçüp[7300] fī'n-nār (14) fī's-saḳar olduḳlarınuñ daḫı ḫaberleri ikisi bir günde ẓuhūra (15) gelmekle kāfirler yas [u] mātemlere[7301] müstaġraḳ olup[7302] köpekler gibi yine[7303] **[İ₁ 367b]** (1) uluyup ḫınzīrlar gibi uluyup[7304] çaġırışmaġa başladılar. Daḫı ḳanḳı (2) muṣībetlerine nāle[7305] [u] feryād ideceklerin bilmediler.[7306] Alamanda (3) Sulṭān Süleymānuñ ṭu'me-yi şemşīr eyledügi altmış biñ ṣolṭaṭ-ı (4) mencūslarına-mı[7307] acısunlar[7308] yoḫsa Ḫayre'd-dīn Paşanuñ Andiriya (5) Doriya ṭaḳumından yigirmi ṭoḳuz pāre çekdirinüñ birden (6) alunduġına mı[7309] **[V 177b]** acısunlar?[7310] El-ḥāṣıl[7311] kāfirlerüñ[7312] yas [u] mātemleri (7) bir vech-ile ḳıyāsa gelmeyüp hemān[7313] gūyā ṣal üstünde ḳalmış (8) köpege döndiler.[7314] Ḥaḳ Te'ālā[7315] dāyimā[7316] ḫüzn [u] ḳüdurātların ziyāde (9) eyleyüp başları aşaġı olsun ve ümmet-i Muḥammed ḳarındaşlarımuz (10) her ḥālde üzerlerine manṣūr [u] muẓaffer olsunlar āmīn. Pes imdi (11) kāfirler bir araya gelüp Ḫayre'd-dīn[7317] Paşanuñ ḥaḳḳında eytdiler:[7318] (12) Ol nār-ı nūruñ ḫışır ḫışır **[İ₂ 512]** ḫışmına uġrayacaḳ Barbaroşonuñ[7319] (13) daḫı[7320] elinden bizüm ḥālimüz neye varur?[7321] Cezāyirde iken bir intiḳām alamaduḳ (14) bā-ḫuṣūṣ-ki şimdi pādişāh ma'lūmı oldı[7322] daḫı cenaral oldı. (15) Anı hemān şimden ṣoñra Mandoloza ḥavāle etmeden ġayrı **[P 180b] [İ₁ 368a]** (1) bir 'ilāç yoḳdur anuñ ḥaḳḳından gelmez illā ol gelür deyüp (2) Ḫayre'd-dīn[7323] Paşadan ġayrı intiḳām almaḳ ümīdinden[7324] (3) vazgeçdiler.[7325] Andan eytdiler: Gel[7326] imdi Cezāyiri[7327] almaḳ bābında (4) bir tedbīr[7328] baḳalum[7329] nār-ı nūr devletinde eger Cezāyiri alursaḳ (5) hem ḳralımuz Nūşirevān ḳoronasın geyer hem Barbaroşo (6) daḫı işitdükde[7330] ḳasāvetinde[7331] çaṭlar ölür dediler. (7) Ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz[7332] idelüm[7333] İspanya Ḳralı daḫı[7334] ol cehennem (8) seyfleri[7335] kāfirlerüñ[7336] sözlerin

[7300] ġāzī Sulṭān Süleymānuñ tīġ-ı āteş-tāblarından geçüp: -P
[7301] mātemlere: P mātemde
[7302] müstaġraḳ olup: -P
[7303] yine: -İ₁, -İ₂, -V
[7304] uluyup: -İ₁, -V
[7305] uluyup ḫınzīrlar gibi uluyup çaġırışmaġa başladılar daḫı ḳanḳı muṣībetlerine nāle: -P
[7306] bilmediler: P bilmeyüp
[7307] Alamanda Sulṭān Süleymānuñ ṭu'me-yi şemşīr eyledügi altmış biñ ṣolṭaṭ-ı mencūslarına-mı: -P
[7308] acısunlar: İ₂, V acusunlar, -P
[7309] yoḫsa Ḫayre'd-dīn Paşanuñ Andiriya Doriya ṭaḳumından yigirmi ṭoḳuz pāre çekdirinüñ birden alunduġına mı: -P
[7310] acısunlar: İ₂, V acusunlar, -P
[7311] el-ḥāṣıl: -P
[7312] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ, -P
[7313] yas [u] mātemleri bir vech-ile ḳıyāsa gelmeyüp hemān: -P
[7314] döndiler: P dönüp
[7315] Ḥaḳ Te'ālā: -P
[7316] dāyimā: İ₁, İ₂ dā'imā, -P
[7317] ḫüzn [u] ḳüdurātların ziyāde eyleyüp başları aşaġı olsun ve ümmet-i Muḥammed ḳarındaşlarımuz her ḥālde üzerlerine manṣūr [u] muẓaffer olsunlar āmīn pes imdi kāfirler bir araya gelüp Ḫayre'd-dīn: -P
[7318] eytdiler: P dediler ki
[7319] Barbarosonuñ: P Barbaroso
[7320] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[7321] elinden bizüm ḥālimüz neye varur: -P
[7322] oldı: -İ₁, -İ₂, -V
[7323] Ḫayre'd-dīn: -P
[7324] ümīdinden: P ümīdin
[7325] vazgeçdiler: P kesdiler
[7326] gel: P gelüñ
[7327] Cezāyiri: P Cezā'iri
[7328] tedbīr: İ₂, V, P tebdīre
[7329] baḳalum: İ₁, İ₂, V baḳalım
[7330] işitdükde: İ₁, İ₂, V işitdikde
[7331] ḳasāvetinde: P ḳasāvetinden
[7332] ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm: -P
[7333] idelüm: İ₁, V idelim
[7334] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[7335] ol cehennem seyfleri: -P
[7336] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirlerüñ

ma‘ḳūl görüp ġayrı Cezāyir[7337] (9) üzerine muṭlaḳ gitmekligi taḥḳīḳ ṣuġurya[7338] eyleyüp[7339] tedārük (10) düzmege başladılar. Ḳondı kāfirler Cezāyir tedārükinde olsunlar.[7340] (11) Şimdi[7341] bizüm ḳışṣamuz Ḳara Ḥasan Aġaya gelsün. Vaḳtā ki Ḫayre’d-dīn[7342] (12) Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh emr-i ‘ālī mūcibince Sulṭān Cezāyiri (13) fedā idüp[7343] Āsitāneye gitdükde[7344] yerine ol ẕikr olınan[7345] Ḳara Ḥasan (14) Aġayı ḫalīfe naṣb eylemiş idi ammā ġāyet mü’min muttaḳī[7346] (15) ve[7347] ‘ālim **[İ2 513]** fāżıl daḫı kerrātı-y-ıla mişvārı bellü olmış baḫādır kişi idi. **[İ1 368b]** (1) Gerçi cüssiyetde daḫı ḳadd-i bālāda bir miḳdār ufaraḳ ḳıṭ‘a (2) idi ammā ṣāhın kendisi idi ve baḫādırlıḳda belki Ḫayred- (3) dīn[7348] Paşa ḳadar olmaḳ iḥtimāli var idi. Ġāyet Ḫayre’d-dīn (4) Paşanuñ ḳarındaşlıġı daḫı sırdaşı idi ve[7349] çoḳ def‘a[7350] (5) ba‘żı[7351] Paşa[7352] mechūl müşkilātların ve re’y [u] tedbīrlerin Ḫayre’d-dīn Paşa[7353] (6) aña danışur[7354] idi[7355] ġāyet umūr-dīde adam[7356] idi[7357] daḫı seḥā ve (7) ‘aṭāda ḫātemü’ṭ-ṭayr idi. **[V 178a]** Meṣelā bir[7358] kimseye[7359] bir iḥsānı işābet[7360] (8) eyledükde[7361] anı iḥtiyāçdan berī[7362] ider idi[7363] ve re‘āyā-yı beher- (9) yāba aṣlā ẓulm [u] te‘addī eylemez idi.[7364] Dāyim[7365] işi ‘adl [u] ‘adālet (10) üzre şer‘-ı şerīfe inḳıyādları maḥkūm idi. Ḥāṣıl aḥlāḳ-ı (11) ḥamīde ṣāḥibi adam[7366] olup ḫalḳ-ı ḫulḳuna muvāfıḳ idi ammā (12) vaḳtā ki Ḫayre’d-dīn[7367] Paşa İslāmbola gitdükde[7368] Cezāyire[7369] (13) böyle bir niẓām virdi-ki ancaḳ **[P 181a]** olur. Şöyle-ki Cezāyirüñ[7370] içi (14) ġanīmet ile esīr ile ṭoldı. Ḫulāṣa ḳışṣayı ne dirāz (15) idelim[7371] ḳoca Ḳara Ḥasan Aġa kāfir yaḳasını berbād [u] ḫarāba virdi. **[İ1 369a]** (1) Günlerde bir gün ḳoṣta kāfirlerinden bir iki üç yüz[7372] (2) kāfir başlarına **[İ2 514]** ḥāṣır yaḳup gelüp Ḳara[7373] Ḥasan Aġadan ḳrala (3) şikāyet eylediler[7374] eytdiler:[7375] Devletlü ḳral biz işitdik-ki (4) Barbaroşo İslāmbola götürülüp[7376] Ḳıran Sinyora cenaral (5) oldı dediler.[7377]

[7337] Cezāyir: P Cezā’ir
[7338] ṣuġurya: -P
[7339] eyleyüp: P idüp
[7340] ḳondı kāfirler Cezāyir tedārükinde olsunlar: -P
[7341] şimdi: -İ1, -İ2, -V
[7342] Ḫayre’d-dīn: -P
[7343] raḥmetu’llāhi ‘aleyh emr-i ‘ālī mūcibince Sulṭān Cezāyiri fedā idüp: -P
[7344] gitdükde: İ1, V gitdikde
[7345] olınan: İ2 olunan, P olan
[7346] muttaḳī: -P
[7347] ve: -İ1, -İ2, -V
[7348] Ḫayre’d-dīn: -P
[7349] ġāyet Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ḳarındaşlıġı daḫı sırdaşı idi ve: -P
[7350] def‘a: P kerre
[7351] ba‘żı: -P
[7352] Paşa: -İ1, -İ2, -V
[7353] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[7354] danışur: İ2, V, P ṭanışur
[7355] idi: P diye
[7356] adam: İ1 ādem
[7357] idi: -P
[7358] daḫı seḥā ve ‘aṭāda ḫātemü’ṭ-ṭayr idi meṣelā bir: -P
[7359] kimseye: V kimse, -P
[7360] bir iḥsānı işābet: -P
[7361] eyledükde: İ2, V eyledikde, -P
[7362] anı iḥtiyāçdan berī: -P
[7363] ider idi: İ2, V iderdi, -P
[7364] ve re‘āyā-yı beher-yāba aṣlā ẓulm [u] te‘addī eylemez eylemez idi: -P
[7365] dāyim: İ1, İ2, P dā’im
[7366] adam: İ1 ādem
[7367] aḥlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi adam olup ḫalḳı ḫulḳuna muvāfıḳ idi ammā vaḳtā ki Ḫayre’d-dīn: -P
[7368] gitdükde: İ1, İ2, V gitdikde
[7369] Cezāyire: P Cezā’ire
[7370] Cezāyirüñ: İ2 Cezāyiriñ, P Cezā’irüñ
[7371] ḳışṣayı ne dirāz idelim: -P
[7372] üç yüz: İ2 üç-yüz
[7373] Ḳara: -İ1, -İ2, -V
[7374] eylediler: P idüp
[7375] eytdiler: -P
[7376] götürülüp: P gidüp
[7377] dediler: P deyü

İmdi[7378] nār-ı nūr ḳulları vāfir mesrūr olup[7379] (6) şu nār-ı nūr düşmānı Barbaroşodan ḳurtulduḳ[7380] dir[7381] idük-ki[7382] (7) meger şimdi Barbaroşonuñ yerine oṭuran[7383] Moṣo Neġro[7384] (8) Barbaroşoya raḥmet oḳutdı. Barbaroşo yine her ne-ḳadar[7385] (9) ise nār-ı nūr ḳulların deñiz yolınca esīr idüp öldürmez (10) idi[7386] ammā şimdi bu yerine oṭuran Moṣo Neġro[7387] ya‘nī (11) Ḳara Ḥasan Aġa dimek olur Cezāyirde[7388] kāfir çoḳ baña esīr (12) lāzım degül deyü[7389] hep[7390] nār-ı nūr ḳulların kelle idüp ervāḥ-ı (13) ḫabīs̱lerin menzille cehenneme gönderür imiş deyü söyledüklerinde (14) ḳraluñ ‘aḳlı başından gidüp ḥay diyavolo ḫoş imdi (15) nār-ı nūr devletinde hemān bunı[7391] daḫı Barbaroşo gibi nām [u] şān **[İ₁ 369b]** (1) ṣāḥibi olmadan başın ezmege baḳalum.[7392] Zīrā ejderhā yılandan[7393] (2) olur didükleri[7394] gerçekdür.[7395] Barbaroşonuñ nām [u] şān ṣāḥibi (3) olması hep bizüm ihmālimüzden oldı. Ḥābir ladrondan (4) ne añlanacaḳ deyü nihāyet Ḳıran Sinyora **[İ₂ 515]** cenaral oldı.[7396] (5) Aṣlında eger bir büyük ḳan ola-y-ıdı o ḳadar[7397] yüregimüz yanmazdı (6) yerci‘u **[P 181b]** ilā aṣlihi mūcibince yine aṣlına rücū‘ eyledi der (7) idük. Ammā bunuñ[7398] aṣlı nesli belürsiz Midillü Aṭasından (8) izbandud gidisi deyüp vāfir ol ġāzīler serveri Ḫayre’d-dīn (9) Paşanuñ ḥaḳḳında daḫı yüreklerinüñ **[V 178b]** āteşinden gün-ā-gün[7399] (10) poḫlar[7400] yediler.[7401] Bilmezlerdi-ki[7402] ol devlet [u] dārātı ve nām [u] şān (11) şöhreti ve tu‘izzu men teşā’u ve tuzillu men teşā’ maẕmūn[7403] üzre (12) Allāh [u] ‘aẕīmü’ş-şān virdi dimezlerdi za‘m-ı fāsıḳlarınca ḥaseb (13) neseb iddi‘āsı iderler idi.[7404] Çünki Ḳara Ḥasan Aġanuñ (14) kāfirleri kelle idermiş deyü küffār yaḳasında ḫaberi[7405] şāyi‘ olduḳda (15) ġayrı Cezāyir[7406] üzerine kāfirlerüñ[7407] taḳayyüdi[7408] ziyāde oldı. **[İ₁ 370a]** (1) Andan[7409] eytdiler: Nār-ı nūr devletinde bizde Cezāyiri[7410] alduġımuzda ol (2) Moṣo Neġro[7411] didükleri[7412] diyavolonuñ kellesin[7413] kesüp yalı (3) ḳapusına aṣalum. Ol zamān[7414] Morolara ‘ibret olsun-

[7378] imdi: -P
[7379] olup: P olduḳ
[7380] şu nār-ı nūr düşmānı Barbarosodan ḳurtulduḳ: -P
[7381] dir: İ1, İ2, V der
[7382] idük-ki: V, P idük
[7383] oṭuran: İ2, V oturan
[7384] Moṣo Neġro: -P
[7385] ne-ḳadar: V ne ḳadar, P ne
[7386] öldürmez idi: P öldürmezdi
[7387] Moṣo Neġro: -P
[7388] Cezāyirde: P Cezā’irde
[7389] deyü: İ2 deyüp
[7390] hep: P bütün
[7391] bunı: İ1, V, P bunu
[7392] baḳalum: İ1, İ2, V baḳalım
[7393] yılandan: İ2, V ılandan
[7394] didükleri: İ2 dedikleri, V dedükleri
[7395] zīrā ejderhā yılandan olur didükleri gerçekdür: -P
[7396] ḫā bir ladrondan ne añlanacaḳ deyü nihāyet Ḳıran Sinyora cenaral oldı: -P
[7397] o ḳadar: -P
[7398] bunuñ: P anuñ
[7399] ol ġāzīler serveri Ḫayre’d-dīn Paşanuñ ḥaḳḳında daḫı yüreklerinüñ āteşinden gün-ā-gün: -P
[7400] poḫlar: V herzeler
[7401] yediler: P yedi
[7402] bilmezlerdi-ki: P bilmezler ki
[7403] maẕmūn: V, P maẕmūnı
[7404] iderler idi: P iderlerdi
[7405] ḫaberi: -İ1, -İ2
[7406] Cezāyir: P Cezā’ir
[7407] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7408] taḳayyüdi: P ḳaṣdı
[7409] andan: -İ1, -İ2, -V
[7410] Cezāyiri: P Cezā’iri
[7411] Moṣo Neġro: -P
[7412] didükleri: İ1 didikleri, İ2 dedikleri, V dedükleri
[7413] kellesin: P başın
[7414] ol zamān: P ol-zamān

ki (4) nār-ı nūr ḳullarınuñ[7415] kellelerin kesmek nice olurmış (5) deyü vāfir lāf [u] güzāf[7416] ḫarmanın ṣavurdılar. Vaḳtā ki (6) evvel-i bahār esnāları gelüp[7417] yetişdükde[7418] ʻaẕīm tedārük birle[7419] (7) ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz senesinde İspanyol kāfirleri donanma ile gelüp[7420] İspanyadan ḳalḳup **[İ2 516]** (8) Cezāyir üzerine gitdiler. Daḫı[7421] Rebīü'l-evveliñ yigirmi beşinci (9) güni[7422] yevmü'l-aḥad gününde[7423] İspanya Ḳralı daḫı berāber[7424] donanması gelüp[7425] Tementüs (10) öñüne yatdılar. Beynü'ẕ-ẕuhūr ve'l-ʻaṣr vaḳitlerinde idi. İspanya (11) ḳralı daḫı kendisi maʻan berāber gelmiş idi[7426] ve şöyle iddiʻā ile[7427] (12) gelmiş idi-ki Ḳara Ḥasan Aġanuñ başını kendi eli-y-ile ḳaṭʻ (13) etse gerek idi. Ḥāṣıl[7428] ammā ḳul didügi olmaz Allāh didügi (14) olur. Nitekim denilmişdür eger dilden gelen elden gele-y-idi gedālar (15) ḳalmayup Sulṭān ola-y-ıdı. Ḥaṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz[7429] idelüm[7430] **[P 182a] [İ1 370b]** (1) kāfir donanması ṣabāḥa ḳadar güç ile[7431] yerleşdiler. Hīç daḫı[7432] (2) böyle ʻaẕīm donanma ile Cezāyire[7433] geldükleri yoḳ idi. (3) Taḫmīnen cümlesi[7434] dört beş yüz[7435] pāre[7436] yelken ile gelmişlerdi[7437] olur idi.[7438] Hemān (4) gemilerüñ[7439] direkleri gūyā ḳabalıḳ gibi ol[7440] Tementüs öñin[7441] (5) ṭuṭmış idi. Şimdi[7442] Ḳara Ḥasan Aġa baḳdı-ki ehl-i İslāmuñ (6) levinleri müteġayyir olup hemān şimden ṣoñra[7443] bizüm aḥvālimüz[7444] (7) bir Allāha ḳalmışdur. Meger Allāhdan bir[7445] ʻināyet Rābbanī[7446] ola deyü ʻaẕīm (8) teşvīşe düşmişler idi. Ol zamān[7447] Ḳara Ḥasan Aġa (9) ġalebe[7448] dīvān eyleyüp bütün ʻasākir-i İslāmı daḫı ʻulemā-yı (10) ʻiẕāmi daḫı ahālī-yi **[İ2 517]** beledliyi[7449] büyük küçük hep[7450] **[V 179a]** gelüp dīvānda (11) cemʻ oldılar.[7451] Ol zamān[7452] ġaẕanfer-veş yerinden ḳalḳup Ḥasan (12) Aġa[7453] bunlara[7454] eytdi: Ey[7455] oġullar ḳarındaşlar babalar sizler[7456] (13) cümleñüz[7457] bu ana gelince

[7415] ḳullarınuñ: P ḳulların
[7416] güzāf: -P
[7417] esnāları gelüp: -P
[7418] yetişdükde: İ2, V yetişdikde, P olduḳda
[7419] tedārük birle: P tedārükle
[7420] İspanyol kāfirleri donanma ile gelüp: -İ1, -İ2, -V
[7421] İspanyadan ḳalḳup Cezāyir üzerine gitdiler daḫı: -P
[7422] güni: -P
[7423] gününde: -İ1, -İ2, -V
[7424] ḳralı daḫı berāber: -İ1, -İ2, -V
[7425] donanması gelüp: -P
[7426] beynü'ẕ-ẕuhūr ve'l-ʻaṣr vaḳitlerinde idi İspanya Ḳralı daḫı kendisi maʻan berāber gelmiş idi: -P
[7427] ile: İ2 öyle
[7428] ḥāṣıl: -İ1, -İ2, -V
[7429] ammā ḳul didügi olmaz Allāh didügi olur nitekim denilmişdür eger dilden gelen elden gele-y-idi gedālar ḳalmayup Sulṭān ola-y-ıdı ḥaṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[7430] idelüm: İ1, V idelim, -P
[7431] güç ile: İ2 güç-ile
[7432] daḫı: -P
[7433] Cezāyire: P Cezā'ire
[7434] cümlesi: P cümle
[7435] beş yüz: İ1, İ2 beş-yüz
[7436] pāre: -İ1
[7437] ile gelmişlerdi: -İ1, -İ2, -V
[7438] olur idi: -P
[7439] gemilerüñ: İ1, İ2 gemileriñ
[7440] ol: -P
[7441] öñin: İ2, V, P öñün
[7442] şimdi: -P
[7443] şimden ṣoñra: İ2, P şimden-ṣoñra
[7444] aḥvālimüz: P ḥālimüz
[7445] Allāhdan bir: -P
[7446] Rābbanī: -İ1, -İ2, -V
[7447] ol zamān: P ol-zamān
[7448] ġalebe: -V, -P
[7449] ahāli-yi beledliyi: V ahāli-yi beledüñ, -P
[7450] hep: P cümle
[7451] oldılar: P oldular
[7452] ol zamān: P ol-zamān
[7453] yerinden ḳalḳup Ḥasan Aġa: P Ḳara Ḥasan Aġa yerinden ḳalḳup
[7454] bunlara: -P
[7455] ey: -P
[7456] sizler: İ2 siz, P sizüñle
[7457] cümleñüz: P cümlemüz

hep ḥużūrda daḫı şādlıḳda[7458] (14) ṣafāda idiñüz.[7459] ünkim denilmişdür her yüsrüñ[7460] bir ‘usrı[7461] ve her (15) ‘usruñ[7462] bir yüsri[7463] olaġandur.[74647465] Şimdi bu dīn düşmānları **[İ1 371a]** (1) olan melā‘inler[7466] gelüp vilāyetimüz öñüne lenger-endāz olup (2) yatdılar. İmdi bizlere daḫı lāyıḳ olan budur ki gūyā cümlemüz (3) bugünki[7467] günde dünyāya geldük[7468] ve[7469] yine bugünki[7470] günde sizüñle[7471] (4) şehādet şerbetin içüp āḫirete giderüz. Kün fi’d-dünyā ke-enneke (5) ġarībün[7472] ev ‘ābirü sebīlün ve ‘udde nefseke min aṣḥābi’l-ḳubūr (6) ḥadīṯ-i şerīfüñ mażmūnı üzre kişi dünyāda kendüsin (7) hemān gūyā[7473] bir[7474] müsāfir gibi bilmek ister. Dünyāya gelen elbetde (8) sekerāt-ı mevtden nūş eylemesi[7475] emr-i muḳarrerdür. Küllī nefsin (9) ẕā’iḳatü’l-mevtdür[7476] bāḳī Allāhdan ġayrı kimse yoḳdur. Çünki[7477] (10) böyledür[7478] sizüñle[7479] bugünki günde ne māla ve ne rızḳa ve ne (11) evlāda baḳmayup hemān cānla[7480] başa baḳup ḥasbeten li’llāhi Te‘ālā[7481] (12) dīn-i mübīn uġruna **[İ2 518]** cihād-ı fī-sebīli’llāh tā ki **[P 182b]** birimüz ḳalmayınca (13) ḳadar sizüñle[7482] çalışalım.[7483] El-ḥamdü li’llāh ‘alā dīni’l-İslām ölenimüz (14) şehīd öldürenimüz ġāzīdür[7484] ve me’n-naṣarā ilā[7485] min ‘indi’llāh (15) mażmūn[7486] üzre nuṣreti virici ma‘būd-ı bī-zevāl Allāhdur.[7487] **[İ1 371b]** (1) Sizüñle[7488] nuṣrete baḳalım a‘dānuñ keṣretine baḳmayalım zīrā az (2) ‘asker ile çoḳ ‘askeri bozmaḳ Ḫudā-yı kār-sāz ḥażretlerinüñ (3) ‘ādāt-ı[7489] ezeliyyesidür.[7490] Ṣaḳınup aṣlā ḳalbiñüze bir[7491] ḫavf [u] ḫaşyet[7492] (4) gelmesün. Allāh [u] erenler bizlere yardımcıdur.[7493] Bu beled ‘arż-ı ribāṭdur (5) daḫı zavīye-yi Resūlu’llāhdur. Bu sulṭān Cezāyirüñ[7494] gözcileri (6) çoḳdur.[7495] İnşā’llāhu Te‘ālā[7496] ‘avn-i Ḫudā ve mu‘cizāt-ı Muḥammedü’l-Muṣṭafā [7497] (7) ile sizüñle[7498] ve çehār yār-ı güzīn-i bā-ṣafā ve

[7458] şādlıḳda: -P
[7459] idiñüz: P idüñ
[7460] yüsrüñ: İ2, V yüsriñ
[7461] ‘usrı: İ2, V yüsri
[7462] ‘usruñ: İ2, V ‘usrıñ
[7463] yüsri: V ‘usrı
[7464] çünkim denilmişdür her yüsrüñ bir ‘usrı ve her ‘usruñ bir yüsri olaġandur: -P
[7465] olaġandur: İ1 olaġandır
[7466] olan melā‘inler: -P
[7467] bugünki: P bu
[7468] geldük: İ2 geldik, P gelüp
[7469] ve: -P
[7470] bugünki: P bu
[7471] sizüñle: İ1 siziñle
[7472] ġarībün: V, P ġarīb
[7473] hemān gūyā: -P
[7474] bir: -İ1, -İ2, -V
[7475] eylemesi: P etmesi
[7476] mevtdür: İ1 mevtdir
[7477] bāḳī Allāhdan ġayrı kimse yoḳdur çünki: -P
[7478] böyledür: İ1 böyledir, -P
[7479] sizüñle: İ1 siziñle
[7480] cānla: İ2 cān-ile
[7481] ne māla ve ne rızḳa ve ne evlāda baḳmayup hemān cānla başa baḳup ḥasbeten li’llāhi Te‘ālā: -P
[7482] sizüñle: İ1 siziñle
[7483] çalışalım: P çalışırız
[7484] el-ḥamdü lillāh ‘alā dīni’l-İslām ölenimüz şehīd öldürenimüz ġāzīdür: -P
[7485] ilā: -İ2
[7486] mażmūn: P mażmūnı
[7487] nuṣreti virici ma‘būd-ı bī-zevāl Allāhdur: -P
[7488] sizüñle: İ1 siziñle
[7489] a‘dānuñ kesretine baḳmayalım zīrā az ‘asker ile çoḳ ‘askeri bozmaḳ Ḫudā-yı kārsāz ḥażretlerinüñ ‘ādāt-ı: -P
[7490] ezelliyesidür: İ1 ezelliyesidir, -P
[7491] bir: -P
[7492] ḫaşyet: -P
[7493] yardımcıdur: P yardımcılardur
[7494] Cezāyirüñ: İ2 Cezāyiriñ
[7495] bu sulṭān Cezāyirüñ gözcileri çoḳdur: -P
[7496] Te‘ālā: -P
[7497] Muḥammed’il-Muṣṭafā: İ1, P Muṣṭafā
[7498] ile sizüñle: -İ1, -İ2, -V

ġāyib erenlerüñ[7499] ve ḥāżır[7500] erenlerüñ[7501] (8) himmet-i ʻaliyyeleri[7502] berekātı-y-ıla[7503] kāfir-i[7504] bī-dīnlere[7505] öyle bir endām (9) keselüm-ki şevketlü pādişāhımuz ve efendimüz Ḫayre'd-dīn[7506] Paşa (10) kemāl-i mertebe taḥsīn idüp[7507] āferīnler[7508] ḳılup daḫı bizden ṣoñra gelecek (11) ḳarındaşlar tevārīḫlerimüz[7509] oḳuduḳda[7510] rūḥ-ı pür-fütūḥātlarımuzı (12) raḥmetle yād **[V 179b]** eyleyeler[7511] ola.[7512] Nitekim kāmiller demişdür. Er odur ki (13) dünyāda ḳoya bir eser esersiz kişinüñ yerinde yeller eser[7513] deyüp (14) bu ḳavl [u] ḳarār üzre **[İ₂ 519]** Fātiḥa olınup el yüze çalındı. Andan (15) dīvāndur[7514] ṣavulup herkes işlü işine gidüp burc [u] **[İ₁ 372a]** (1) bārūlar üzre pāy olındı. Ḥikmet-i Ḫudā ḳanı ol dīvāndan (2) evvel ʻasākir-i İslāmda olan ḫavf [u] ḫaşyet Ḳara Ḥasan Aġanuñ (3) dīvānda eyledügi[7515] vaʻẓ [u] naṣīḥat[7516] ʻasākir-i İslāmuñ ḳalblerine (4) teʼsīr-i Rabbānī irişüp[7517] her biri bir ejder manendi olup (5) ḳalblerinde ḫavf [u] ḫaşyet ḳalmayup gūyā mirʼāt-ı neşv [u] nemā-veş (6) ḳalbleri pür-żiyā olup giceleri ḳadir gündüzleri ʻīd-ı nevrūz (7) oldı. Āyā küffār donanması var mıymış yoḫsa yoḳ-mıymış. (8) Aṣlā **[P 183a]** mühimlerine gelmezdi. Niçün dirler[7518] ki bir yarar cümleyi (9) yār[7519] ider ve bir muḥannes eyżan cümleyi muḥannes ider.[7520] Ol mücāhid Ḳara (10) Ḥasan Aġanuñ nükte naṣīḥatleri ʻasākir-i İslāmı ʻĪsā-veş mürdeler (11) iken nev-ḥayāt-ı cāvīdāna[7521] irişdürdi.[7522] Rūḥ-ı revānları şād (12) olsun[7523] andan Ḳara[7524] Ḥasan Aġa daḫı[7525] ḳalḳup pāk ābdest alup[7526] (13) iki rekʻat namāz ḳıldı[7527] daḫı müsehhilü'l-umūr olan Cenāb-ı (14) kibriyādan ʻasākir-i İslām içün[7528] nuṣret ṭaleb idüp Allāhumme (15) ḳavviyi'l-İslām ʻale'l-ḳavmʼil-kāfirīn **[İ₂ 520]** deyüp yüzin yerlere sürüp **[İ₁ 372b]** (1) aġladı ve eytdi:[7529] Yā Rabbü'l-ʻālemīn[7530] ben senüñ bir[7531] ʻabd-i ʻāciz[7532] (2) ḳuluñum[7533] beni[7534] dīn düşmānları[7535] olan[7536] kāfirlerüñ[7537] yanında şerm-sār (3) etme yüz aḳluġı birle nuṣret iḥsān eyle[7538] deyü ḥadden bīrūn (4) ve ḳıyāsdan efzūn duʻālar eyledi. Andan Fātiḥa-yı şerīf

[7499] erenlerüñ: İ₂ erenleriñ
[7500] ḥāżır: V ḥāẓır
[7501] erenlerüñ: İ₂ erenleriñ
[7502] ʻaliyyeleri: İ₂ ʻaliyyeleriñ
[7503] ve çehār yār-ı güzīn-i bā-ṣafā ve ġāyib erenlerüñ ve ḥāżır erenlerüñ himmet-i ʻaliyyeleri berekātı-y-ıla: -P
[7504] kāfir: P kāfirlere
[7505] bī-dīnlere: -P
[7506] Ḫayre'd-dīn: -P
[7507] idüp: -İ₁, -İ₂, -V
[7508] āferīnler: -P
[7509] tevārīḫlerimüz: P tevārīḫlerimüzde
[7510] oḳuduḳda: P oḳuyup
[7511] eyleyeler: P olınmasına bāʻiṣ
[7512] ola: -İ₁, -İ₂, -V
[7513] nitekim kāmiller demişdür er odur ki dünyāda ḳoya bir eser esersiz kişinüñ yerinde yeller eser: -P
[7514] dīvāndur: İ₁ dīvāndır
[7515] dīvānda eyledügi: -P
[7516] naṣīḥat: P naṣīḥatler ile
[7517] irişüp: İ₂ erişüp
[7518] dirler: İ₁ derler
[7519] yār: V yarar
[7520] niçün dirler ki bir yarar cümleyi yār ider ve bir muḥannes eyżan cümleyi muḥannes ider: -P
[7521] cāvīdāna: -P
[7522] irişdürdi: İ₁, V, P irişdirdi
[7523] rūḥ-ı revānları şād olsun: -P
[7524] Ḳara: -İ₁, -İ₂, -V
[7525] daḫı: -P
[7526] alup: P aldı
[7527] ḳıldı: P ḳılup
[7528] ʻasākir-i İslām içün: -P
[7529] aġladı ve eytdi: -P
[7530] Rabbü'l-ʻālemīn: P Rabb
[7531] senüñ bir: -P
[7532] ʻāciz: P müznib
[7533] ḳuluñum: P ḳuluñ
[7534] beni: -P
[7535] düşmānları: P düşmānı
[7536] olan: -P
[7537] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[7538] yüz aḳluġı birle nuṣret iḥsān eyle: -P

sūresin[7539] (5) daḫı innā feteḥnā leke sūresin oḳuyup el yüze çaldı. Andan (6) ḳalḳup bi-smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm[7540] deyüp[7541] tevekkeltü 'ale'llāh niyyet-i ġazā (7) ḳaṣd-ı kāfir deyüp ṣilāḥın ḳuşandı. Daḫı[7542] ḥamāyil-vārī (8) ḳılıcın[7543] boynuna aṣup[7544] Muḥammedü'l-Muṣṭafāyı ṣefī' ṭuṭunup[7545] (9) ṣīr-veş hezārānın eline alup[7546] andan[7547] burc [u] bārūlar üzre (10) pertev eyleyüp orṭalıġa tedbīr [u] tedārük birle niẓām [u] iltizām[7548] (11) virmege meşġūl oldı. **[V 180a]** Daḫı burclar üzre İslām (12) 'alemleri dikilüp kūs-i ḥarbīler ṭurra çalındı naġra-yı Allāhu ekber (13) ṣadāsı-y-ıla 'ālem yanḳulandı. Ḥāṣıl[7549] ḳıṣṣayı ne dirāz[7550] idelüm[7551] (14) başīret birle er gibi ḥāżır[7552] [u] müḥeyyā olup ṣīr-veş a'dāya (15) muntaẓır oldı.[7553] Bu yaña kāfirler[7554] ez-īn-cānib küffār-ı ḫākisār[7555] daḫı gemilerden **[İ1 373a]** (1) ṣandallarla[7556] binüp[7557] seyl 'aḳım gibi ḳaraya dökülüp ordusın (2) ḳondurup **[İ2 521]** meterizlerin[7558] ḳazup köstebek-vārī içine (3) girdi.[7559] Ġayrı gemilerden ṭop ṭaşı bomba[7560] İslām **[P 183b]** (4) burclarına[7561] üzerine[7562] yaġmur gibi yaġmaġa[7563] başladı. Ġāzīler daḫı (5) keẕālik a'dā-yı ḫāsirīn[7564] üzerine[7565] ṭopuna ṭop bombasına (6) bomba ḳażā-yı āsmānī gibi yaġdırırlar[7566] idi.[7567] Ol gün[7568] kāfir- (7) lerüñ[7569] gemilerinden[7570] beş on pāre gemilerin baṭırdılar. Niçün-ki kāfirler (8) ġāyet ṭop altına girmişler idi. Gūyā Cezāyirüñ[7571] (9) burclarında[7572] ḥırṭallı ṭopları yoḳdur deyü taḥḳīr eylemişler idi.[7573] (10) Vaḳtā ki ol gün beş on pāre gemileri ṭopṭaşı bomba[7574] (11) ḍarbından[7575] ġarḳ-ı baḥar[7576] olınca hemān 'ale'l-'acele ṭop altından (12) çıḳup uzaġa yetdiler.[7577] Niçün-ki[7578] Cezāyirüñ[7579] burclarında ḥırṭallı (13) ṭoplar çoġ-idi. Ḫayre'd-dīn Paşa raḥmet'ullāhi 'aleyh burcları (14) ġāyet ma'mūr idüp ḥırṭallı ṭoplar ḳomış idi. Şöyle-ki (15) ḳırḳar ḥırṭal daḫı otuz altışar ḥırṭāl yigirmi dört **[İ1 373b]** (1) on iki aşaġısı sekiz ḥırṭāl olmaḳ üzre beş pābend (2) ṭopları var idi.[7580] Vaḳtā ki

[7539] sūresin: -P
[7540] bi-smi'llāhi'r-raḥmān'ir-raḥīm: P bi-smi'llāhi
[7541] deyüp: -İ1, -İ2, -V
[7542] ṣilāḥın ḳuşandı daḫı: -İ2
[7543] ḳılıcın: İ2, V ḳılıcuñ
[7544] ḥamāyil-vārī ḳılıcın boynuna aṣup: -P
[7545] ṭuṭunup: P getürüp
[7546] alup: P aldı
[7547] andan: -İ1, -İ2, -V
[7548] iltizām: -P
[7549] ḥāṣıl: P ḥāṣıl-ı kelām
[7550] ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[7551] idelüm: İ1, V idelim, -P
[7552] ḥāżır: İ2, V ḥāẓır
[7553] oldı: P oldılar
[7554] bu yaña kāfirler: -İ1, -İ2, -V
[7555] ez-īn-cānib küffār-ı ḫākiṣar: -P
[7556] ṣandallarla: P ṣandallara
[7557] binüp: -İ1, -İ2, -V
[7558] meterizlerin: İ2, V, P meterüzlerin
[7559] girdi: P girdiler
[7560] bomba: İ1 bonba
[7561] burclarına: P burcları
[7562] üzerine: -İ1, -İ2, -V
[7563] yaġmaġa: P yaġmaya
[7564] ḫāsirīn: İ2, V, P ḫāsirīnüñ
[7565] üzerine: -İ2, -V, -P
[7566] yaġdırırlar: P yaġdırup
[7567] idi: -P
[7568] ol gün: P ol-gün
[7569] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7570] gemilerinden: -İ1, -İ2, -V
[7571] Cezāyirüñ: -P
[7572] burclarında: P burclarda
[7573] taḥḳīr eylemişler idi: -P
[7574] ṭop ṭaşı bomba: -P
[7575] ḍarbından: İ2, V ḍarbından
[7576] baḥar: -P
[7577] yetdiler: İ2, V, P yatdılar
[7578] niçün-ki: -P
[7579] Cezāyirüñ: İ2 Cezāyiriñ: -P
[7580] burclarında ḥırṭalli ṭoplar çoġ-idi Ḫayre'd-dīn Paşa raḥmet'ulllāhi 'aleyh burcları ġāyet ma'mūr idüp ḥırṭalli ṭoplar ḳomış idi şöyle-ki ḳırḳar ḥırṭal daḫı otuz altışar ḥırṭāl yigirmi dört on iki aşaġısı sekiz ḥırṭāl olmaḳ üzre beş pābend ṭoplarıvar idi: -P

kāfirler ṭop altından çıḳup[7581] uzaġa (3) yatduḳlarında ġayrı kāfirlerüñ[7582] ṭopu[7583] Cezāyir[7584] **[İ2 522]** burclarına[7585] yetişmez[7586] (4) oldı. Şimdi İspanya[7587] ḳralı mel‘ūn-ı[7588] bed-fi‘āl kemāl-i mertebe (5) ġurūrından eytdi. Daḫı[7589] Ḳara Ḥasan Aġanuñ bu niẕām[7590] tedbīr[7591] [u] ḥarekātın[7592] (6) görüp[7593] ġurūrından eytdi.[7594] Te‘accübde ḳaldı ve dedi-kim[7595] şu Moşo Neġro dedükleri[7596] (7) Türkin boriḳolığına pesend iderüm[7597] dedi.[7598] Evvelā başdan (8) bunı Barbaroşo bir ‘āḳıllı adam[7599] ḳıyās idüp yerine (9) oṭurtmış ammā bir re’y [u] tedbīr ṣāḥibi adam[7600] degül imiş.[7601] (10) Beş on furṭas ile benüm bu ḳadar[7602] ḳuvvet-i ḳāhireme ḳarşu (11) ṭurmaḳ[7603] ṣedādında olup burclarıñ üzerinde segirdüp (12) gezer. Yā ben **[V 180b]** yarın o burcları göklere aġdurduġımda (13) o zamān[7604] ne yapacaḳ[7605] boriḳo neġro deyüp yine[7606] bir miḳdār Ḥasan (14) Aġayı ẕevḳlenüp masḫaralıġa aldılar. Andan ḳral[7607] eytdi: Eger[7608] (15) bu neġro[7609] diyavoloda re’y ola-y-ıdı hemān benüm bu araya geldügüm[7610] görince **[P 184a] [İ1 374a]** (1) aña göre ḳā‘ide bu idi-ki Cezāyir[7611] ḳal‘asınuñ miftāḥların (2) alup daḫı boġazına mendil baġlayup ḫāk-i pāyımuza gelüp (3) ‘öẕrin dilemek düşer idi.[7612] Hem ol sebeb ile belki ṣuçundan (4) geçüp ‘afv olınması muḳarrer idi.[7613] Ḥāl bu ki aña bir vech-ile ölümden **[İ2 523]** (5) necāt yoḳdur. Ḫıristiyanları kelle idüp kesdüginden ben daḫı[7614] (6) anı kendi elimle başın kesmek içün mandolozuñ[7615] (7) murdār başına yemīn eylemişken belki yine ‘öẕrin dilemekle (8) daḫı ḥaddin bilmekle yine ḳatl olınmasından[7616] ferāġat olınup[7617] (9) bir miḳdār şeyi ile vilāyetine gitmek içün[7618] belki iẕnimüz (10) olurdı deyü vāfir meẕāklandı. Andan eytdi:[7619] Ḫoş imdi (11) ben-de aña nār-ı nūr-ı mühemmelāt[7620] mandolozuñ[7621] himmetinde bir iş (12) idem-ki ḳıyāmet [u] āḫir olınca dillerde dastān ola deyüp (13) teḥevvüre gelince[7622] yanında olan cehennem süñüleri[7623]

[7581] ṭop altından çıḳup: -P
[7582] kāfirlerüñ: İ1, İ2, V kāfirleriñ
[7583] ṭopu: İ2 ṭobı, P ṭopları
[7584] Cezāyir: P Cezā’ire
[7585] burclarına: -P
[7586] yetişmez: P irişmez
[7587] İspanya: -P
[7588] mel‘ūn: P la‘in
[7589] bed-fi‘āl kemāl-i mertebe ġurūrından eytdi daḫı: -P
[7590] niẕām: -İ1, -İ2, -V
[7591] tedbīr: P tedbīrin
[7592] ḥarekātın: -P
[7593] görüp: P görince
[7594] ġurūrından eytdi: -İ1, -İ2, -V
[7595] te‘accübde ḳaldı ve dedi-kim: -P
[7596] dedükleri: İ1 dedikleri
[7597] iderüm: İ2 iderim
[7598] dedi: -P
[7599] adam: İ1 ādem
[7600] adam: İ1 ādem
[7601] degül imiş: P degülmiş
[7602] ḳadar: P nice
[7603] ṭurmaḳ: P durmaḳ
[7604] o zamān: P ol-zamān
[7605] ne yapacaḳ: İ2, V ne-yapacaḳ
[7606] yine: -İ1, -İ2, -V
[7607] bir miḳdār Ḥasan Aġayı ẕevḳlenüp masḫaralıġa aldılar andan ḳral: -P
[7608] eger: P eger ki
[7609] bu neġro: -P
[7610] geldügüm: İ1, İ2, V geldigüm
[7611] Cezāyir: P Cezā’ir
[7612] düşer idi: P düşerdi
[7613] idi: -İ1, -İ2, -V
[7614] ben daḫı: P ben-daḫı
[7615] mandolozuñ: İ2 mandolozıñ
[7616] olınmasından: P olınması
[7617] ferāġat olınup: P ‘afv olup
[7618] içün: -P
[7619] deyü vāfir mezāklandı andan eytdi: -P
[7620] mühemmelāt: İ2 mühemmelātı, P mühemmelātuñ
[7621] mandolozuñ: İ2 mandolozıñ, -P
[7622] gelince: İ2 ḳılınca
[7623] süñüleri: P itleri

eytdiler: Devletlü (14) ḳral hele evvel[7624] bir nāme gönderiñüz[7625] baḳalum[7626] aḥvāl neye (15) müncer olur. Eger vāḳı‘-ı ḥāl sizüñ[7627] poḫ[7628] yediñüz minvāl **[İ1 374b]** (1) üzre Cezāyirüñ[7629] miftāḥını alup[7630] boynu ne[7631] baġlu[7632] eli baġlu sīne[7633] ṭaġlu (2) ḫāk-i pāye gelüp ‘öẕrin dilerse sözimüz yoḳdur ve illā ‘aksi (3) ẓuhūr idüp[7634] ne-şekl ḥammām ne-şekl ṭās der ise[7635] ol zamān[7636] (4) biz çekildük[7637] aradan ġayrı[7638] günāhı boynuna feḥvāsınca irādetiñüz (5) eliñüzdedür[7639] murād[7640] [u] maḳṣūdıñuz[7641] üzre cezāsı[7642] tertīb olınur.[7643] (6) Sizüñ[7644] gibi **[İ2 524]** ulu[7645] bir ‘aẕīmü’ş-şān[7646] ḳrala ne yapmaġa ḳādir olsa[7647] (7) gerek[7648] hemān ‘aḳlı irmedügindendür[7649] yoḫsa senüñ bu ḳuvvet-i (8) ḳāhireñe bi’ẕ-ẕāt Ḳıran Sinyor olsa belki ṭāḳat getürmeye. (9) Ḳanda ḳaldı-ki Ḳara Ḥasan Aġa dediler[7650] ḥāṣıl şeyṭān **[V 181a]** papaslar (10) ḳral-ı **[P 184b]** mel‘ūna[7651] şol ḳadar[7652] pāye ġurūr ‘arż[7653] etdiler ki[7654] ḳoltuġına (11) ḳarpuz ṣıġmaz oldı. Ol zamān rāṣ söylediñüz deyü[7655] emr eyledi-ki (12) Türkçe olmaḳ üzre Ḳara[7656] Ḥasan Aġaya bir nāme inşā olınsun dedi. (13) Ol zamān[7657] Türkçe bir nāme inşā olınup gönderildi.[7658] Nāmenüñ[7659] (14) mażmūnı bu idi-ki ben-ki İspanya Ḳralından sen Cezāyir[7660] (15) ḳovarnadorı Ḳara Ḥasan Aġaya nāmem vuṣūlında şöyle bilüp ve āgāh **[İ1 375a]** (1) olasın ve daḫı gözin pek açasın.[7661] Eger ‘aḳluñ başıña yār (2) ise boġazıña mendil baġlayup daḫı Cezāyir[7662] ḳal‘asınuñ[7663] (3) miftāḥların[7664] ma‘an berāber yanına[7665] alup andan gelüp ḫāk-i pāyeme (4) yüz[7666] süresin. Belki bu taḳrīble ṣuçun[7667] ‘afv olınup (5) ḳatl olunmaḳlıḳdan[7668] ḫalāṣ olasın. Zīrā ben işitdim-ki (6) sen nār-ı nūr ḳulların deñizde bulup[7669] alduġuñda Cezāyirde (7) esīr çoḳ[7670] benüm esīre iḥtiyācum[7671] yoḳ. Baña nām lāzım[7672] **[İ2 525]** deyü (8) Ḫıristiyanların[7673] boyunların urup

[7624] evvel: -P
[7625] gönderiñüz: P gönder
[7626] baḳalum: İ1, İ2 baḳalım, P evvel
[7627] sizüñ: İ1, İ2 siziñ
[7628] poḫ: V herze
[7629] Cezāyirüñ: P Cezā’irüñ
[7630] alup: -İ1, -İ2, -V
[7631] ne: -İ2, -V
[7632] boynu ne baġlu: -P
[7633] sīne: P sīnesi
[7634] idüp: P iderse
[7635] ne-şekl ḥammām ne-şekl ṭās der ise: -P
[7636] ol zamān: P ol-zamān
[7637] çekildük: İ1, İ2 çekildik
[7638] biz çekildük aradan ġayrı: -P
[7639] feḥvāsınca irādetiñüz eliñüzdedür: -P
[7640] murād: P murādıñuz
[7641] maḳṣūdıñuz: -P
[7642] cezāsı: -P
[7643] olınur: İ2 olunur
[7644] sizüñ: İ2 siziñ
[7645] ulu: -İ1, -İ2, -V
[7646] bir ‘aẕīm’üş-şān: -P
[7647] olsa: P ola
[7648] gerek: P bilür
[7649] irmedügindendür: P irmedügünden
[7650] dediler: P deyü
[7651] mel‘ūna: P la‘ine
[7652] şol ḳadar: İ2 şol-ḳadar
[7653] ġurūr ‘arż: -P
[7654] etdiler ki: P virdiler ki
[7655] rāṣ söylediñüz deyü: -P
[7656] Ḳara: -İ1, -İ2
[7657] ol zamān: P ol-zamān
[7658] gönderildi: P gönderdiler
[7659] nāmenüñ: -P
[7660] Cezāyir: P Cezā’ir
[7661] şöyle bilüp ve āgāh olasın ve daḫı gözin pek açasın: -P
[7662] Cezāyir: P Cezā’ir
[7663] ḳal‘asınuñ: -P
[7664] miftāḥın: İ1 miftāların, İ2, V miftāḥuñ
[7665] ma‘an berāber yanına: -P
[7666] yüz: P yüzler
[7667] ṣuçun: İ2 ṣucuñ
[7668] olunmaḳlıḳdan: P olınmadan
[7669] bulup: -P
[7670] Cezāyirde esīr çoḳ: -P
[7671] iḥtiyācum: İ2 iḥtiyācım
[7672] baña nām lāzım: -P
[7673] Ḫıristiyanların: P Ḫıristiyanlaruñ

fi'n-nār fi's-saḳar idermişsin. (9) Bende senüñ başıñı[7674] kendü[7675] elümle[7676] ḳaṭ' eylemek bābında nār-ı (10) nūr mühemmelātuñ murdār başına yemīn etmişem. İmdi[7677] ḳasem eylemişim senüñ içün (11) aṣlā elümden[7678] necāt bulmaḳ muḥāldür meger ki kendiliginden[7679] (12) gelüp 'öẕürler[7680] dileyüp[7681] belki 'afv olınup[7682] ḫāk-i pāyımuza yüz süresin.[7683] (13) Ol zamān belki hem elümden[7684] necāt bulasın hem[7685] biraz (14) şeyi ile seni ḳayırup[7686] vilāyetiñe gidesin ammā[7687] nār-ı nūr (15) devletinde Cezāyiri[7688] ḍarb-ı destümle alup çengāl-i[7689] destüme[7690] **[İ₁ 375b]** (1) girdükde[7691] ġayrı[7692] bir vech-ile elümden[7693] necāt bulmaḳ (2) muḥāl[7694] mertebesindedür[7695] ve andan mā'adā cümle 'askerin[7696] daḫı[7697] ıspaṭa- (3) dan[7698] geçer saña[7699] ne-şekl[7700] nām[7701] lāzım ise baña daḫı nām (4) lāzımdur. Zīrā bilürsin kim[7702] ben[7703] nice ḳuvvet-i ḳāhireye mālik[7704] (5) ulu ḳralum[7705] daḫı[7706] bütün ümmet-i 'Īsā üzerine şehinşāhum (6) ve tāç-ı nūşirevān ḳoronasın ṭaşır bir mühemmelātum ve cümle (7) memleket-i naṣārānuñ üzerine aḥkāmum. Senüñ efendiñ (8) olan Barbaroşoyı Tūnusdan pabuçsız[7707] ḳaçarmış 'anḳāyım[7708] (9) imdi benden **[V 181b]** göziñi pek açasın ve bu[7709] **[P 185a]** ḳuvvet-i ḳāhire birle[7710] (10) bu ṭarafa gelmekden murād[7711] [u] maḳṣūdum hemān muṭlaḳ[7712] nār-ı nūr (11) devletinde **[İ₂ 526]** muṭlaḳ[7713] Cezāyiri[7714] almaḳdur.[7715] Daḫı Cezāyiri almadın ardıma (12) baḳanlardan degülüm.[7716] Nār-ı nūr devletinde 'askerüm çoḳ zaḫīrem (13) çoḳ mālum daḫı çoḳdur[7717] aṣlā bir şeyden elemüm yoḳdur.[7718] (14) İşte buña göre ma'lūmuñ olup abur luçu ma'nāsınca (15) benden göziñ pek[7719] açıḳ ṭuṭup[7720] ṣoñra bildüm bilmedüm[7721] deyü[7722] **[İ₁ 376a]** (1) 'öẕr [u] bahāne ber-ṭarafdur demiş. Şimdi

[7674] başıñı: P başuñ
[7675] kendü: İ₂, V, P kendi
[7676] elümle: İ₂, V elüm ile, P elimle
[7677] yemīn etmişem imdi: -İ₁, -İ₂, -V
[7678] elümden: V ölümden
[7679] ḳasem eylemişim senüñ içün aṣlā elümden necāt bulmaḳ muḥāldür meger ki kendiliginden: -P
[7680] 'öẕürler: P 'özrüñ
[7681] dileyüp: P dilerseñ
[7682] belki 'afv olınup: -İ₁, -İ₂, -V
[7683] süresin: V sürüp
[7684] elümden: V ölümden
[7685] ḫāk-i pāyımuza yüz süresin ol zamān belki hem elümden necāt bulasın hem: -P
[7686] seni ḳayırup: -P
[7687] ammā: P illā
[7688] Cezāyiri: P Cezā'iri
[7689] çengāl: P çengālime
[7690] destüme: -P
[7691] girdükde: İ₂, V girdikde
[7692] ġayrı: -P
[7693] elümden: İ₁ elimden
[7694] muḥāl: P muḥāldur
[7695] mertebesindedür: -P
[7696] 'askerin: P 'askeriñ
[7697] daḫı: -İ₁, -İ₂, -V
[7698] ıspaṭadan: V ıspaṭadan
[7699] saña: İ₂ señ
[7700] ne-şekl: P nice
[7701] nām: -P
[7702] bilürsin kim: İ₂, V, P bilürsin-kim
[7703] ben: -P
[7704] ḳuvvet-i ḳāhireye mālik: -P
[7705] ḳralum: İ₁ ḳralım
[7706] daḫı: P ve
[7707] pabuçsız: İ₂ pabuçsuz
[7708] ve cümle memleket-i naṣārānuñ üzerine aḥkāmum senüñ efendiñ olan Barbarosoyı Tūnusdan pabuçsız ḳaçarmış 'anḳāyım: -P
[7709] bu: P bunca
[7710] birle: P ile
[7711] murād: -P
[7712] hemān muṭlaḳ: -P
[7713] muṭlaḳ: -İ₁, -İ₂, -V
[7714] Cezāyiri: P Cezā'iri
[7715] almaḳdur: İ₁ almaḳdır
[7716] degülüm: İ₂ degülim
[7717] çoḳdur: İ₂ ḳadar
[7718] daḫı Cezāyiri almadın ardıma baḳanlardan degülüm nār-ı nūr devletinde 'askerüm çoḳ zaḫīrem çoḳ mālum daḫı çoḳdur aṣlā bir şeyden elemüm yoḳdur: -P
[7719] pek: -V
[7720] açıḳ ṭuṭup: P açasın
[7721] bilmedüm: -İ₂
[7722] bildüm bilmedüm deyü: -P

nāmedür[7723] elçi yedi-y-ile gelüp (2) mücāhid Ḳara Ḥasan Aġa[7724] yedine vuṣūl olduḳda[7725] dīvān idüp (3) ġāziyān-ı ‘asākir-i[7726] İslām ḥużūrında[7727] ḫocā-yı[7728] dānā eline virilüp (4) cehr-ile[7729] ḳırā’at olınup[7730] cümlenüñ[7731] mefhūm [u] ma‘lūmı olduḳda[7732] añlanup daḫı[7733] (5) nāmenüñ redd-i cevābı[7734] inşā olınup meẕkūr elçi yedi-y-ile İspanya (6) ḳralına gönderdiler.[7735] İmdi ol mücāhid Ḳara Ḥasan Aġanuñ (7) gönderdügi[7736] nāmenüñ mażmūnı bu idi-ki evvelā[7737] ey la‘īn-i (8) ebedī ve[7738] ḫınzīr-ı sermedī ḳoca köpek[7739] sensin-ki[7740] İspanya Ḳralı nāmeñ (9) gelüp vuṣūl bulup[7741] ve içinde yedigin[7742] poḫlar[7743] bi’l-cümlesi (10) ma‘lūmumuz oldı. İmdi ün[7744] ile ṣıḳlıḳ[7745] ile ben adama[7746] (11) Cezāyiri[7747] virmem ve senüñ gibi kelbden daḫı bir pāk [u] pervām (12) yoḳdur. Elinden geleni ardıña ḳoma[7748] sen eger[7749] ḳuvvet-i ḳāhireñe (13) maġrūrlanursan ben daḫı[7750] cümle kāyinātı yoḳdan var (14) iden Allāhu ‘aẕīmü’ṣ-ṣāna **[İ₂ 527]** ṭayanurum daḫı öyle ḳıyās (15) idesin-ki az ‘asker ile çoḳ ‘askeri bozmaḳ **[İ₁ 376b]** (1) ‘ālimü’s-sırr ve’l-ḫafiyyāt ḥażretlerinüñ ‘ādāt-ı ezelliyesidür (2) ve küffār ile muḳābil olup[7751] cenk [u] cidāl ve ḥarb [u] ḳıtāl[7752] eylemek (3) İslāmuñ şeref [u] iftiḫārıdur. Daḫı ‘inda’llāh ḳatında[7753] derecāt-ı (4) ‘āliyyāt bulmasına bā‘iṣ [u] vesīledür ve senüñ gibi nice (5) benlik da‘vāsı sürmiş[7754] mel‘ūnlar[7755] Cezāyiri[7756] almaḳ ḳaṣdı-y-ıla (6) gelüp andan[7757] ‘ināyet-i Ḥaḳ birle[7758] ḫāyib [u] ḫāsir[7759] ve maḳhūr[7760] [u] **[P 185b]** münhezim (7) olduḳları ḥālde yüzleri ḳarası-y-ıla ardlarına baḳaraḳ[7761] (8) yıḳılup gitmişlerdür.[7762] Umaram[7763] ḥażret-i kibriyādan-ki inşā’llāh (9) sen anlardan beter olursın[7764] **[V 182a]** zīrā maġrūrıñ ḫaşmı pādişāh-ı (10) ẕü’l-intiḳāmdur.[7765] Hemān bildiginden ḳalmayasın[7766] deyüp (11) nāmedür bu minvāl üzre İspanya Ḳralına varup vuṣūl (12) olduḳda anlar daḫı[7767] Ḳara[7768] Ḥasan Aġanuñ nāmesin ḳırā’at idüp (13) mefhūm [u] ma‘lūm

[7723] nāmedür: P nāmedir
[7724] Aġa: -İ₁, P Aġanuñ
[7725] olduḳda: P olup
[7726] dīvān idüp ġāziyān-ı ‘asākir: P ‘asākir-i ġāziyān dīvānında
[7727] İslām ḥużūrında: -P
[7728] ḫocā: -İ₂, -V
[7729] cehr-ile: -P
[7730] olınup: P olunup
[7731] cümlenüñ: -P
[7732] ma‘lūmı olduḳda: -İ₁, -İ₂, -V
[7733] añlanup daḫı: -P
[7734] cevābı: P cevābın
[7735] gönderdiler: P gönderildi
[7736] ol mücāhid Ḳara Ḥasan Aġanuñ gönderdügi: -P
[7737] evvelā: -P
[7738] ve: P ve ey
[7739] ḳoca köpek: -İ₁, -İ₂, -V
[7740] sensin-ki: -P
[7741] vuṣūl bulup: -P
[7742] yedigin: P yediñiz
[7743] poḫlar: V herzeler
[7744] ün: İ₂ üñ
[7745] ṣıḳlıḳ: P ṣamāṭa
[7746] adama: İ₁ ādeme
[7747] Cezāyiri: P Cezā’iri
[7748] elinden geleni ardıña ḳoma: -P
[7749] sen eger: P eger sen
[7750] ben daḫı: P ben-daḫı
[7751] muḳābil olup: -P
[7752] cidāl ve ḥarb [u] ḳıtāl: -P
[7753] ḳatında: -P
[7754] sürmiş: P ḳalmış
[7755] mel‘ūnlar: P kelpler
[7756] Cezāyiri: P Cezā’iri
[7757] andan: -İ₁, -P
[7758] Ḥaḳ birle: P ḥaḳla
[7759] ḫā’ib [u] ḫāsir: P ḫāsir [u] ḫā’ib
[7760] ve maḳhūr: -P
[7761] yüzleri ḳarası-y-ıla ardlarına baḳaraḳ: -P
[7762] gitmişlerdür: İ₁ gitmişlerdir
[7763] umaram: P umarum-ki
[7764] olursın: İ₂ olursun
[7765] intiḳāmdur: İ₁, İ₂ intiḳāmdır
[7766] zīrā maġrūrıñ ḫaşmı pādişāh-ı ẕü’l-intiḳāmdur hemān bildiginden ḳalmayasın: -P
[7767] anlar daḫı: -P
[7768] Ḳara: -İ₁, -İ₂, -V

olduḳda[7769] vay ki[7770] İspanya Ḳralı kemāl-i (14) mertebe taḥavvüre gelüp şöyle-ki ḳaḳıyup ve yıldırım gibi şaḳıyup[7771] (15) kāfir iken yehūdī oldı. Andan eytdi: Ḫoş imdi **[İ₁ 377a]** (1) ḳoca neġro bende senüñ miḳdārın[7772] bildürmezsem adam[7773] degülem (2) deyüp ġayrı küt-ā-küt **[İ₂ 528]** cenge teraḳḳī göstermege başladı. (3) Ammā Ḳara Ḥasan Aġanuñ çāşıdları var idi-ki kāfirüñ[7774] (4) ordusı içinde[7775] gezerler[7776] idi ve[7777] her ne görürler ise[7778] (5) gelüp Ḳara[7779] Ḥasan Aġaya ifāde iderler idi.[7780] Vaḳtā ki günlerde[7781] (6) bir gün kāfirlerüñ[7782] bir[7783] büyük festesi[7784] olup ol gün gemilerden (7) ṣandallara[7785] şerāb fuçuların çıḳarup ol gice[7786] yeme içme (8) idüp[7787] ṣabāḥa ḳadar yediler[7788] içdiler daḫı gülüp oynadılar.[7789] (9) Ertesi[7790] gün[7791] yine keẕālik[7792] meclisleri orṭadan ḳalḳmayup (10) serḫoş olduḳları ḥālde ḫınzīrlar gibi ḫorlayup yaṭmışlardı (11) ve aṣlā ḫāṭırlarına ḫavf gelmeyüp[7793] gelmezdi-ki kim bilür biz bu ḥālde mest-i müdām (12) yaṭır iken iḥtimāldür ki neġro Ḥasan Aġa gecelikde gelüp (13) şeb-ḫūn ide deyü fikirlerine gelmez idi.[7794] Muṭlaḳ derler idi-ki[7795] (14) Türkler bizüm[7796] ḳorḳularından[7797] ḫavfımuzdan şöyle-ki[7798] burclardan bir ḳademe ilerü[7799] (15) gitmeklige[7800] ḳādir degüllerdür[7801] deyü böyle ḳıyās iderler idi.[7802] **[İ₁ 377b]** (1) Vaḳtā ki ol mücāhid Ḥasan Aġa küffār-ı ḫākişaruñ[7803] geregi (2) gibi aḥvālinden ḫaber-dār olduḳda hemān fırṣantı ġanīmet (3) bilüp ġāzīlerle meşveret eyleyüp[7804] andan on biñ aḥvāl (4) bilür iş[7805] **[P 186a]** görmiş iş bilür[7806] **[İ₂ 529]** yigit ḥāżır[7807] [u] müheyyā eyleyüp[7808] gicenüñ (5) üç baḫşı geçüp ṣabāḥa ḳarīb[7809] oġrun ḳapudan çıḳup (6) Ḳara[7810] Ḥasan Aġa daḫı ol[7811] on biñ[7812] ġāzī[7813] dīlāverlerüñ[7814] öñüne düşüp (7) ṭaġ yolın[7815] alup çıḳup gitdiler. Daḫı ay

[7769] mefhūm- [u] ma'lūm olduḳda: -P
[7770] vay ki: İ₁, V, P vay-ki
[7771] ḳaḳıyup ve yıldırım gibi şaḳıyup: -P
[7772] miḳdārın: P miḳdāruñ
[7773] adam: İ₁ ādem
[7774] kāfirüñ: İ₂ kāfiriñ, P kāfirlerüñ
[7775] içinde: P içre
[7776] gezerler: P gezüp
[7777] idi ve: -P
[7778] görürler ise: P görürlerse
[7779] Ḳara: -İ₁, -İ₂, -V
[7780] iderler idi: P iderlerdi
[7781] günlerde: -P
[7782] kāfirlerüñ: İ₁, İ₂ kāfirleriñ
[7783] bir: -V, -P
[7784] festesi: P festeleri
[7785] ṣandallara: V ṣandallarla, P ṣandallar ile
[7786] ol gice: İ₂, P ol-gice
[7787] yeme içme idüp: -P
[7788] yediler: P yeyüp
[7789] daḫı gülüp oynadılar: -P
[7790] ertesi: P irte
[7791] gün: -P
[7792] keẕālik: -P
[7793] ḫavf gelmeyüp: -İ₁, -İ₂, -V
[7794] gelmezdi-ki kim bilür biz bu ḥālde mest-i müdām yaṭır iken iḥtimāldür ki neġro Ḥasan Aġa gecelikde gelüp şebḫūn ide deyü fikirlerine gelmez idi: -P
[7795] derler idi-ki: -P
[7796] bizüm: P bizden
[7797] ḳorḳularından: -İ₁, -İ₂, -V
[7798] ḫavfımuzdan şöyle-ki: -P
[7799] ilerü: -P
[7800] gitmeklige: P gitmege
[7801] degüllerdür: İ₂ degüldür
[7802] iderler idi: P iderlerdi
[7803] ḫākişaruñ: İ₁, İ₂, V ḫākişarıñ
[7804] ġāzīlerle meşveret eyleyüp: -P
[7805] bilür iş: -P
[7806] iş bilür: -İ₁, -İ₂, -V
[7807] ḥāżır: İ₂, V ḥāẓır, P ḥāżırlayup
[7808] müheyyā eyleyüp: -P
[7809] ḳarīb: P yaḳın
[7810] Ḳara: -İ₁, -İ₂, -V
[7811] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[7812] on biñ: -P
[7813] ġāzī: P ġāzīlerüñ
[7814] dīlāverlerüñ: İ₁, İ₂ dīlāverleriñ, -P
[7815] yolın: V yoluñ, P yolından

ḳarañluġında[7816] (8) idi. Ḥāṣıl ḳışṣayı ne dirāz idelüm[7817] varup ṭaġ yolından[7818] (9) kesdirme kāfirlerüñ[7819] **[V 182b]** ordusı üzerlerine[7820] çıḳdılar. (10) Hem ḥikmet-i ilāhī[7821] ol gice[7822] muḫālif yeller esüp kāfirlerüñ[7823] üzerine (11) bir[7824] ẓulmāt [u] puṣ çöküp göz gözi görmezdi yaġmur daḫı (12) destīden dökülür ḥepsine[7825] gibi[7826] göz açdurmaz idi. Ḫarīf eṣnāları (13) ḳarīb idi. Meger ol ‘alāmetler ‘inda’llāh ṭarafından ‘asākir-i (14) İslām içün nuṣret idi.[7827] Vaḳtā ki ġāzīler baḳdılar ki[7828] kāfirler[7829] (15) kimi maḥmūr ve[7830] kimi serḫoş köpekler gibi uyuyup[7831] ḫınzīrlar gibi **[İ₁ 378a]** (1) ḫorṭlayup yaṭırlar idi.[7832] Şöyle-ki[7833] dünyādan bī-ḫaber idiler (2) ne-ḳadar ki[7834] ġāzīler ṭabancalı aṭumı kāfirlerüñ[7835] üzerine varup (3) çıḳmışlar idi.[7836] Gör ḥikmeti kim kāfirler[7837] ṭarafında ṭufān [u] ẓulmāt [u] (4) ra‘d [u] ṣā‘iḳalar birle yaġmurdan göz açılmaz idi.[7838] Ammā İslām (5) ṭarafında ol ‘alāmetler yoḳ idi[7839] ḥāṣıl[7840] **[İ₂ 530]** İslām ‘askeri (6) kāfirlerüñ[7841] ol aḥvāllerin görürler[7842] idi. Ammā kāfırler İslām (7) ‘askerin görmezler idi[7843] ammā İslām ‘askeri[7844] daḫı bir düzenlik (8) üzre gelürler idi-ki[7845] aṣlā ayaḳları altında ḳarınca incinmez (9) idi. Ġāzī[7846] Ḳara Ḥasan Aġa ol on biñ ġāziyānuñ[7847] (10) öñlerince[7848] çarḳacı-veş gider[7849] idi.[7850] Hep re’y [u] tedbīr anuñ (11) idi. Kimseden bir cevāb çıḳmaz idi. Herkes kendi şuġlına (12) muntaẓır idi.[7851] Vaḳtā ki maḥall yerine varduḳlarında (13) bi-smi’llāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm niyyet-i ġazā ḳaṣd-ı kāfir deyüp (14) Ḳara[7852] Ḥasan Aġa tüfenkin boşaldınca on biñ ġāzī (15) birden tüfenklerin küffār-ı ḫākisār üzerine boşaldup **[İ₁ 378b]** (1) şöyle-ki kāfirler zār zor[7853] alayı kesim dökülüp ḳalınca (2) ġāzīlerdür[7854] dāl-ı tīġ āteş-tāb olup kāfirlerüñ[7855] ḳalb [u] (3) cenāḥlarına **[P 186b]** girüp[7856] şöyle-ki serçe alayına ‘uḳāb ekinci (4) ṭarlasına oraḳcı ne resme girerse[7857]

[7816] ḳarañluġında: İ1, V, P ḳarañuġında
[7817] idelüm: İ1 idelim
[7818] alup çıḳup gitdiler daḫı ay ḳarañluġında idi ḥāṣıl ḳışṣayı ne dirāz idelüm varup ṭaġ yolından: -P
[7819] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7820] üzerlerine: P üzerine
[7821] ilāhī: P Ḫudā
[7822] ol gice: P ol-gice
[7823] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7824] bir: -İ1, -İ2, -V
[7825] ḥepsine: -İ1, -İ2, -V
[7826] gibi: -P
[7827] ḫarīf esnāları ḳarīb idi meger ol ‘alāmetler ‘inda’llāh ṭarafından ‘asākir-i İslām içün nuṣret idi: -P
[7828] ġāzīler baḳdılar ki: -P
[7829] kāfirler: P kāfirüñ
[7830] ve: -P
[7831] köpekler gibi uyuyup: -P
[7832] yaṭırlar idi: P yaturlardı
[7833] şöyle-ki: İ2 şöyle ki
[7834] ne-ḳadar ki: -P
[7835] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7836] çıḳmışlar idi: P çıḳmışlardı
[7837] kāfirler: İ2 kāfir
[7838] idi: -V, P açılmazdı
[7839] yoḳ idi: P yoḳdı
[7840] ḥāṣıl: P ḥāṣıl-ı kelām
[7841] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7842] görürler: -İ2
[7843] görmezler idi: İ2, V görmezlerdi
[7844] İslām ‘askeri: İ2, V ‘asākir-i İslām
[7845] idi-ki: İ2 idi ki
[7846] İslām ‘askeri kāfirlerüñ ol aḥvāllerin görürler idi ammā kāfirler İslām ‘askerin görmezler idi ammā İslām ‘askeri daḫı bir düzenlik üzre gelürler idi-ki aṣlā ayaḳları altında ḳarınca incinmez idi ġāzī: -P
[7847] ġāziyānuñ: P ġāzīlerüñ
[7848] öñlerince: P öñünce
[7849] gider: P gidüp
[7850] idi: -P
[7851] herkes kendi şuġlına muntaẓır idi: -P
[7852] Ḳara: -İ1, -İ2, -V
[7853] zār zor: P ẓār ẓor
[7854] ġāzīlerdür: İ1 ġāzīlerdir, P ġāzīler
[7855] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7856] girüp: -P
[7857] girerse: V girer ise

kāfirleri öyle[7858] ḳırmaġa (5) başladılar. Kāfirler isem[7859] üç günden[7860] beri[7861] yeyüp içmeden[7862] (6) daḫı şarābuñ ḫumārından gözleri dünyāyı görmezler idi.[7863] (7) Ṣilāḥa puṣada davranup kendilerin[7864] bulınca ḳadar[7865] ġāzīler[7866] (8) kāfirlerüñ[7867] nışfını **[İ2 531]** kāmil ḳırmalı oldılar. Zīrā cümlesi[7868] (9) kāfirlerüñ[7869] otuz altı biñ kāfir **[V 183a]** idi. Ḳarada[7870] imdi kāfirlerüñ[7871] (10) içine bir nuḥūsetlik bir ṣāṣḳınlıḳ düşdi-ki ancaḳ (11) olur bir zamānda kāfirler biribirlerin ḳırmaġa başladı. (12) Ḥāṣıl bir ana buba[7872] güni olup[7873] kāfirler neye uġraduḳların (13) bilmediler. Niçün dirler[7874] ki başḳın başdıranıñdur[7875] bā-ḫuṣūṣ-ki[7876] (14) ‘aḳlı[7877] başına[7878] yār[7879] degül idi.[7880] Serḫoş yāḫūd üç günlük (15) maḫmūr ola.[7881] Ḫulāṣa ḳıṣṣayı ne dirāz idelim[7882] ‘asākir-i **[İ1 379a]** (1) İslamuñ na‘ra-yı Allāhu ekber ṣadāsı ‘ayyuḳa ser çeküp (2) ṣafaḳ yerleri sökülince tīġ-ı āteş-tāblarından ellerin (3) çekmeyüp ġāzīler küffāra ḳılıç ṣalarlardı. Ḥāṣıl yigirmi (4) biñden mütecāviz[7883] a‘dāyı ḫāsirīn[7884] ṭu‘me-yi şemşīrden çeküp[7885] (5) daḫı dört beş yüz[7886] miḳdārı esīr ḳoyun sürüsi kesim[7887] (6) öñlerine ḳatup ḳılıç yalmanları-y-ıla[7888] dögerek daḫı yürü- (7) meyeni ġāzīler yolda kirterek[7889] sālimīn [u] ġānimīn gelüp (8) burca dāḫil oldılar. Çün ṣabāḥ[7890] olup güneş[7891] ḳulle-yi (9) Ḳafdan baş gösterüp öz nūrı-y-ıla ‘ālemi rūşen[7892] (10) eyledükde[7893] kāfirlerdür baḳup gördiler ki ne baḳarsın[7894] **[İ2 532]** iş (11) işden geçmiş[7895] belā deryāsı boydan[7896] aşmış şöyle-ki (12) kāfır[7897] leşinden püşteler olmış. Ol-zamān[7898] kelle dirseñ[7899] bustān (13) düglegü kesim ayaḳlar altında pāy-māl olup ḳalmış.[7900] Bu aḥvāl (14) içün ġāyet perīşān ḥāl[7901] olup sernigūn oldılar zīrā (15) niçün-ki aṣlā ḫāṭırlarına gelmezdi-ki Türk ‘askeri gice **[İ1 379b]** (1) burclardan çıḳup bunlara şeb-ḫūn idecekleri fikirlerine (2) gelmezdi.[7902] Kemāl-

[7858] öyle: -İ1, -İ2, -V
[7859] isem: P ise
[7860] üç günden: P üç-günden
[7861] beri: İ2, P berü
[7862] içmeden: P içüp
[7863] görmezler idi: İ2, V görmezlerdi, P görmezken
[7864] kendilerin: P kendülerin
[7865] ḳadar: -İ1, -V, -P
[7866] ġāzīler: -İ2
[7867] kāfirlerüñ: İ1 kāfirleriñ
[7868] cümlesi: P cümle
[7869] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ, P kāfirler
[7870] ḳarada: -İ1, -İ2, -V
[7871] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7872] buba: P baba
[7873] olup: P oldı-ki
[7874] dirler: İ2, V derler
[7875] niçün dirler ki başḳın başdıranıñdur: -P
[7876] bā-ḫuṣūṣ-ki: İ2, V bā-ḫuṣūṣ ki
[7877] ‘aḳlı: P ‘aḳılları
[7878] başına: P başlarında
[7879] yār: -P
[7880] idi: -İ1, -İ2, -V
[7881] serḫoş yāḫūd üç günlük maḫmūr ola: -P
[7882] ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: -P
[7883] mütecāviz: P ziyāde
[7884] ḫāsirīn: P liyām
[7885] çeküp: V, P geçüp
[7886] beş yüz: İ2 beş-yüz
[7887] kesim: P gibi
[7888] yalmanları-y-ıla: P yalmanı-y-ıla
[7889] daḫı yürümeyeni ġāzīler yolda kirterek: -P
[7890] ṣabāḥ: İ2, V, P ṣabāḥdur
[7891] güneş: P güneşdür
[7892] rūşen: P mennūr
[7893] eyledükde: İ2, V eyledikde
[7894] ne baḳarsın: -P
[7895] geçmiş: P geçüp
[7896] boydan: P başdan
[7897] kāfir: P kāfirlerüñ
[7898] ol-zamān: -İ1, -İ2, -P
[7899] dirseñ: V derseñ
[7900] kelle dirseñ bustān düglegü kesim ayaḳlar altında pāy-māl olup ḳalmış: -P
[7901] ḥāl: -P
[7902] aṣlā ḫāṭırlarına gelmezdi-ki Türk ‘askeri gice burclardan çıḳup bunlara şeb-ḫūn idecekleri fikirlerine gelmezdi: -P

i mertebe **[P 187a]** ġurūrlarından Türkleri[7903] şimdi kendi (3) başları ḳayusındadur[7904] esīr olacaḳlarına aġlarlar deyü (4) bī-pāk bī-pervā kendi yimelerinde içmelerinde[7905] kendi[7906] āhenglerine (5) baḳarlar idi.[7907] Hemān muṭlaḳ şimden ṣoñra[7908] Cezāyir[7909] bizümdür derler (6) idi[7910] bilmezlerdi-ki cenāb-ı Rabbü'l-'ālemin İslāma nuṣret (7) virecegin 'aḳıllarına getürmezlerdi. Hemān kendülerinüñ (8) keşretine[7911] gügenürlerdi ve[7912] İspanya Ḳralı daḫı bu ḳadar leşker-i (9) bī-pāyanına maġrūrlanurken apañsızdan böyle yüz **[V 183b]** (10) ḳaraluġı oldı deyü kemāl-i mertebe ġażabından mel'ūn[7913] (11) iken yehūdī oldı[7914] ve[7915] bu eyü[7916] 'alāmet eyü[7917] 'alāmet[7918] degüldür deyü ḳalbine (12) ḫavf düşdi. Ammā yine ġayret-i **[İ2 533]** cāhiliyyeyi elden bıraḳmayup (13) tekrār gemilerden 'asker çıḳarup evvelkinden ziyāde meterizlere[7919] (14) bal yemez ṭoplar çeküp meterizler yapup[7920] ol gün aḫşama ḳadar Cezāyirüñ[7921] (15) üzerine ṭopu yaġmur gibi yaġdurdılar.[7922] Vaḳtā ki aḫşam **[İ1 380a]** (1) eẕānına ḳarīb olınca[7923] 'asākir-i İslām[7924] anı gördiler ki[7925] nāgehān (2) semāvāt üzre seḥāb-ı nuṣret birle ṣa'iḳalar şemşekler (3) çaḳup muḫālif rūzigārlar birle 'ālemi ẓulmāt ḳaplayup (4) belā bārānı gibi yaġmurlar yaġup ṭarfet'ul-'ayn içre ḳudret-i (5) Rabbü'l-'ālemin sel sele ḳarışup[7926] kāfirlerüñ[7927] meterizlerin[7928] (6) ṭoldurup[7929] kendüleriñ[7930] daḫı sürüp deryāya ṭoldurup[7931] ġarḳ eyledi. (7) Bir ana bir baba[7932] güni ki[7933] oldı-ki[7934] yā meded Allāh ġażab-ı luṭf-ı yezdānī (8) kemāl-i ḳudreti-y-ile[7935] kāfirlerüñ[7936] üzerine ḳaz[7937] yumurṭadan[7938] büyük (9) ṭolu yaġdırup[7939] şöyle-ki kāfirlerüñ[7940] kiminüñ başların[7941] (10) delüp kimisinüñ[7942] **[P 187b]** gözlerin çıḳarup fī'n-nār [u] fī's-saḳar olup[7943] (11) birle[7944] ṣoluġı cehennemde aldılar. El-ḥāṣıl kāfirler neye uġra- (12) duḳların[7945] bilmeyüp[7946] ol-zamān[7947]

[7903] Türkleri: P Türkler
[7904] ḳayusındadur: P ḳayusındadır
[7905] kendi yimelerinde içmelerinde: -P
[7906] kendi: -İ1, -P
[7907] baḳarlar idi: P baḳarlardı
[7908] şimden ṣoñra: İ2, P şimden-ṣoñra
[7909] Cezāyir: P Cezā'ir
[7910] derler idi: P dirlerdi
[7911] keşretine: P keşretlerine
[7912] ve: -İ1, -İ2, -V
[7913] mel'ūn: P kāfir
[7914] oldı: P olup
[7915] ve: -P
[7916] eyü: -P
[7917] eyü: -İ1, -İ2, -V
[7918] 'alāmet: -İ1, -İ2, -V
[7919] meterizlere: -P
[7920] meterizler yapup: -İ1, -İ2, -V
[7921] Cezāyirüñ: İ2 Cezāyiriñ, P Cezā'irüñ
[7922] yaġdurdılar: İ1 yaġdırdılar
[7923] olınca: -İ1, -İ2, -V
[7924] 'asākir-i İslām: P İslām 'askeri
[7925] ki: İ2 kim
[7926] ḳarışup: İ2, V ḳaruşup
[7927] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7928] meterizlerin: İ2 meterizlerüñ, V meterizüñ, P meterüzleri
[7929] ṭoldurup: P dolup
[7930] kendüleriñ: P kendülerin
[7931] ṭoldurup: -İ1, -V, -P
[7932] baba: V buba
[7933] ki: -İ2, V günü-ki, P güni
[7934] oldı-ki: -İ1, -İ2, -V
[7935] ḳudreti-y-ile: P ḳudret
[7936] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7937] ḳaz: -İ1, -İ2, -V
[7938] yumurṭadan: P yumurṭasından
[7939] yaġdırup: P yaġdurup
[7940] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ
[7941] başların: P başın
[7942] kimisinüñ: P kiminüñ
[7943] olup: -İ1, -İ2, -V
[7944] birle: -P
[7945] uġraduḳların: İ1 uġradıḳların
[7946] bilmeyüp: P bilmediler
[7947] ol-zamān: -İ1, -İ2, -V

belā-yı Ebrehāya uġradılar.[7948] Deryā daḫı kemāl-i (13) mertebe cūş[7949] [u] ḫurūşa[7950] gelüp ṭūfāndan nişāne gösterüp **[İ2 534]** (14) kāfir gemilerin[7951] Tementüs köfrezine başdan ḳara (15) eyleyüp anda daḫı nice kāfirler helāk oldılar. Rāvī[7952] **[İ1 380b]** (1) ḳavlince dört beş yüz[7953] pāre gemiden faḳad[7954] İspanya Ḳralınuñ (2) bindügi başdarda necāt bulup kāfir yaḳasına yüzi (3) ḳarası-y-ıla[7955] çekilüp gitdi. Ḥaḳ Te‘ālā dāyimā[7956] kāfirleri[7957] a‘dā-yı ḫāsirīni (4) bi-eyyi-ḥāl[7958] sernigūn eyleyüp ‘asākir-i İslāmı berrde ve baḥrde (5) üzerlerine manṣūr eyleye āmīn. Ez-īn-cānib ḥikāyet-i dīl-i (6) nā-şāda geldük biz[7959] çünki İslām ‘askeri burc [u] bārūlar (7) üzre kāfirlerüñ[7960] bu muṣībetlerin gördüklerinde[7961] ḥadden bīrūn (8) ve ḳıyāsdan efzūn[7962] ḥamd [u] ṣenālar eyleyüp[7963] cümlesi bir aġızdan (9) eytdiler: Ey bārī Ḫudā ḥaḳḳa ki luṭfuñ **[V 184a]** keremüñ çoḳdur bī-kes (10) ḳalanlara dāyimā[7964] dest-gīr olup[7965] Cenābu’l-‘izzetsin[7966] dediler. (11) Başbuġ olan ġāzī[7967] Ḳara Ḥasan Beg[7968] daḫı gicelerce başın (12) bālın üzerine ḳomayup[7969] yā Rabb ‘asākir-i İslāma sen (13) nuṣret birle[7970] yüz aḳlıḳları[7971] müyesser eyle.[7972] Dīn düşmānları yanında[7973] yā Rabbü’l-‘ālemin (14) ben ‘āṣī yüzi ḳara ḳulların kāfir-i bī-dīnlere[7974] şerm-sār eyleme. (15) Senüñ rıżāñ uġrına[7975] daḫı dīn-i mübīn **[İ2 535]** uġruna ḥasbeten li’llāh **[İ1 381a]** (1) cihād-ı fī-sebīli’llāh ḳoşça[7976] cānımuz fedā eylemüşüz. Biz (2)ża‘īf ḳullarıña meded [u] ‘ināyet birle nuṣret eyle zīrā[7977] (3) bu kāfirler çoḳluḳlarına gügenürler. Biz ‘abd-iża‘īf (4) ḳullaruñ[7978] senüñ fażl [u] keremiñe gügenürüz deyü yüzin (5) yerlere sürüp tażarru‘ [u] niyāz iderler idi[7979] ve çoḳ kerre (6) olurdı-ki giceyi iḥyā ider idi.[7980] Yā bu siyāḳda olan (7) kimsenüñ du‘āsı niçün ‘inda’llāh ḳatında[7981] maḳbūl olmaz[7982] (8) daḫı a‘dāsına manṣūr olmaz. Bā-ḫuṣūṣ-ki[7983] cenāb-ı Rabbü’l- (9) ġırra[7984] kelām-ı ḳadīminde ud‘ūnī estecib leküm **[P 188a]** deyü buyurmışdur (10) ammā yolında bulınmaḳ ister biz yine maḳṣūda gelelüm.[7985] (11) Şimdi kāfirlerüñ[7986]

[7948] belā-yı abrehāya uġradılar: -P
[7949] cūş: P cūşa
[7950] ḫurūşa: -P
[7951] gemilerin: İ2 gemileri
[7952] rāvī: -P
[7953] beş yüz: İ1, İ2 beş-yüz
[7954] faḳad: P faḳaṭ
[7955] kāfir yaḳasına yüzi ḳarası-y-ıla: P yüzi ḳarası-y-ıla kāfir yaḳasına
[7956] dāyimā: İ1, İ2, P dā’imā
[7957] kāfirleri: -İ1, -İ2, -V
[7958] a‘dā-yı ḫāsirīni bi-eyyi ḥāl: -P
[7959] ez-īn-cānib ḥikāyet-i dīl-i nā-şāda geldük biz: P gelelüm bu yaña
[7960] kāfirlerüñ: İ2 kāfirleriñ
[7961] gördüklerinde: P görüp
[7962] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[7963] eyleyüp: P idüp
[7964] dāyimā: İ1, İ2, P dā’imā
[7965] olup: İ2, V olucı
[7966] bī-kes ḳalanlara dā’imā dest-gīr olup cenāb’ul-‘izzetsin: -P
[7967] ġazī: -P
[7968] Beg: P Aġa
[7969] üzerine ḳomayup: -P
[7970] birle: İ2 bir
[7971] birle yüz aḳlıḳları: -P
[7972] eyle: İ2
[7973] dīn düşmānları yanında: -İ1, -İ2, -V
[7974] yā Rabbü’l-‘ālemīn ben ‘āṣī yüzi ḳara ḳulların kāfir-i bī-dīnlere: -P
[7975] uġrına: İ2, V, P uġruna
[7976] cihād-ı fī-sebīli’llāh ḳoşça: -P
[7977] bizża‘īf ḳullarıña meded [u] ‘ināyet birle nuṣret eyle zīrā: -P
[7978] ḳullaruñ: İ1, İ2 ḳullarıñ
[7979] iderler idi: P iderdi
[7980] ve çoḳ kerre olurdı-ki giceyi iḥyā ider idi: -P
[7981] ḳatında: -P
[7982] olmaz: P olmayup
[7983] bā-ḫuṣūṣ-ki: İ2 bā-ḫuṣūṣ ki
[7984] cenāb-ı Rabb’ul-ġırra: P Allāhu Te‘ālā
[7985] gelelüm: İ1 gelelim
[7986] kāfirlerüñ: İ1, İ2 kāfirleriñ

başına bu ṭūfān gelince[7987] ġāyet (12) ıżṭırāba düşüp cāzū şerrine uġraduḳ dediler. Ġażab-ı (13) perver-digāra uġraduḳlarından[7988] ḫaberleri yoḳ idi.[7989] (14) Tamām İslām ‘askeri bu nuṣret-i ‘uẓmānuñ ḥamd [u] s̲enāsın idüp[7990] (15) leke’l-ḥamd ve ni‘me’ş-şükrü dediler. Andan ol ġāzī Ḳara Ḥasan Aġa **[İ₁ 381b]** (1) on biñ ‘asker-i ġāziyān ile burcdan çıḳup (2) varup kāfirlere muḳābil oldılar.[7991] Bi-iẕn-i[7992] Ḫudā ve mu‘cizāt-ı (3) Muḥammedü’l-Muṣṭafā[7993] **[İ₂ 536]** kāfir-i bī-dīnlere öyle bir ḳılıç döşediler kim[7994] (4) yā meded Allāh şöyle-ki mā-yı şitā ile kāfir ḳanı ḳarışup[7995] (5) seyl ‘aḳım gibi aḳup[7996] kāfirlerüñ[7997] ecsām-ı nā-pākların deryāya (6) götürdi. Vaḳtā ki kāfirler ġāziyānuñ tīġ-ı āteş-tāblarına (7) ṭāḳat getüremeyüp ṣaġ ḳalanları öñüne geçüñ[7998] firāra (8) yüz ṭutdılar.[7999] Aldıġuna[8000] giderem neyleyeyüm[8001] çāre yoḳ (9) öñüme ṭaş-mı gelür yoḫsa[8002] burun-mı[8003] çıḳar feḥvāsı üzre[8004] (10) ġāzīler daḫı ardlarınca naġra urup nereye kāfirler cān (11) elimüzden[8005] ḳanda ḫalāṣ **[V 184b]** olursıñuz deyü ḳıraraḳ ḳoġaraḳ[8006] (12) giderlerken meger[8007] Ḫarrāş nām nehir öñlerine çıḳup daḫı (13) ṭūfān-ı şitādan ġāyet seylān idi. Şimdi kāfirlerüñ[8008] (14) ilerüde bulunanları cān ḥavli-y-ile kendülerin Nehr-i[8009] Ḫarāşa[8010] (15) urunca anlardan biri necāt bulmayup hep helāk olup[8011] **[İ₁ 382a]** (1) ġarḳ oldılar.[8012] Taḫmīnen on biñden mütecāviz[8013] olmaḳ üzre (2) kāfir[8014] fī’n-nār fi’s-saḳar oldılar. Girüsi ġayrı kendülerin[8015] (3) Nehr-i Ḫarraşa urmaḳlıġa[8016] ḳıyamayup mayna[8017] sinyor (4) deyüp ġāzīlere teslīm oldılar. Ġāzīler daḫı kāfirleri (5) biribirlerine baġladup cümlesi **[İ₂ 537]** yigirmi beş **[P 188b]** biñ (6) kāfir olmaḳ üzre esīr eyleyüp[8018] Cezāyire götürdiler (7) ve yine ol kāfirlere meterizde olan ṭopları ve[8019] başdan (8) ḳara olan gemilerüñ[8020] kerestelerin[8021] ve[8022] mühimmātların hep anlara[8023] (9) ṭaşıtdılar.[8024] Şöyle-ki sulṭān-ı Cezāyir Ḫayre’d-dīn[8025] Paşa (10) zamānından Allāh [u] erenler berekātı-y-ıla daḫı[8026] on ḳat ziyāde (11) teraḳḳī bulup ma‘mūr [u] ābādān oldı.

[7987] gelince: İ₂, V gelicek
[7988] uġraduḳlarından: P uġraduḳ didiler
[7989] ḫaberleri yoḳ idi: -P
[7990] idüp: İ₂, V, P eyleyüp
[7991] oldılar: P olup
[7992] bi-iẕn: P bi-‘avn
[7993] Muḥammedü’l-Muṣṭafā: İ₁, İ₂, V Muṣṭafā
[7994] döşediler kim: P urdılar ki
[7995] mā-yı şitā ile kāfir ḳanı ḳarışup: P kāfir ḳanı mā-yı şitā ile ḳarışup
[7996] seyl [u] ‘aḳım gibi aḳup: -P
[7997] kāfirlerüñ: İ₁ kāfirleriñ
[7998] geçüñ: P gücüñ
[7999] ṭutdılar: İ₂ ṭuṭdılar, P ṭutup
[8000] aldıġuna: İ₂ aldıġına
[8001] neyleyeyüm: İ₂ neyleyüm
[8002] yoḫsa: -P
[8003] burun-mı: İ₂ burun mı
[8004] feḥvāsı üzre: P feḥvāsınca
[8005] elimüzden: İ₁ elimizden
[8006] ḳoġaraḳ: -P
[8007] giderlerken meger: -P
[8008] kāfirlerüñ: İ₁ kāfirleriñ
[8009] Nehr: P Nehre
[8010] Ḫarāşa: -P
[8011] olup: P oldılar
[8012] ġarḳ oldılar: -P
[8013] mütecāviz: P ziyāde
[8014] olmaḳ üzre kāfir: -P
[8015] kendülerin: V kendülerini
[8016] urmaḳlıġa: P urmaġa
[8017] mayna: İ₂, P manya
[8018] eyleyüp: P idüp
[8019] meterizde olan ṭopları ve: -P
[8020] gemilerüñ: İ₂ gemileriñ
[8021] kerestelerin: İ₁ keresdelerin, P keresteyi
[8022] ve: -P
[8023] hep anlara: -P
[8024] ṭaşıtdılar: İ₁ ṭaşıddılar
[8025] Ḫayre’d-dīn: -P
[8026] Allāh [u] erenler berekātı-y-ıla daḫı: -P

Allāhu Teʻālā ilā inḳırādı'z- (12) zamān maʻmūr [u] ābādān eyleyüp berrde ve baḥrde[8027] aʻdāsı (13) üzerine manṣūr [u] muẓaffer ḳılıvire āmīn. Ḫulāṣa-yı netāyic (14) ḳıṣṣa-yı ne dirāz idelim böyle bir yüz aḳluġı devr-i (15) ādemden devri ḫātime gelince daḫı olmamışdur.[8028] **[İ1 382b]** (1) El-ḥamdü li'llāh haẕā min faḍli Rabbi Ḥaḳ Teʻālā dāyimā[8029] ümmet-i (2) Muḥammedi mesrūr şād-ḫandan eyleyüp aʻdā-yı liyāmı maḳhūr [u] (3) müdemmer eyleye.[8030] Şimdi ġāzī Ḳara Ḥasan Aġa bu nuṣret-i (4) ʻuẓmāyı icmālen tafṣīl üzre min evvelihi ilā āḫirihi yazup (5) şevketlü Sulṭān Süleymān Ḫan ʻaleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān (6) ḥażretlerine bildürdi[8031] ve kürek içün biñ kāfir (7) esīri gönderdi[8032] ve aña beñzemez nice tuḥfe[8033] hedāyāler[8034] (8) düzdi-ki[8035] hīç[8036] olmamaḳ üzre ve Ḫayre'd-dīn[8037] Paşaya (9) daḫı maḫṣūṣan hedāyā [u] peşkeşler[8038] **[İ2 538]** düzdi-ki[8039] ancaḳ olur. (10) El-ḥāṣıl[8040] ve[8041] cümle erbāb [u] vüzerānuñ ve ricāl-i[8042] devletüñ hep cümle (11) yollu yolınca peşkeşlerin düzüp ḥāżır[8043] [u] müheyyā eyledi.[8044] (12) Andan otuz pāre mükemmel ġalyaṭa[8045] yaġlayup her bir (13) ġalyaṭaya ikişer yüz ellişer **[V 185a]** ġāzī dilāverler taʻyīn (14) eyledi. Şöyle-ki her birisi[8046] pāk[8047] [u] pākize olmaḳ üzre ḥāżır- (15) landılar[80488049] ve ḥünkāra ve Ḫayre'd-dīn[8050] Paşaya peşkeş gidecek **[İ1 383a]** (1) esīr kāfirlerin otuz pāre ġalyaṭalara tevziʻ idüp (2) ikisin birer ḳadinaya çaḳup[8051] gice olduḳda ellerine (3) daḫı kelepçek urup baṣīret üzre sāʻat bekleyüp (4) ḳādir olduḳlarınca ḥıfẓ [u] ḥırāset iderlerdi. Zīrā (5) niçün-ki düşmān furṣanda baḳar ġāfil ne-bāşet.[8052] İmdi (6) vaḳtā ki ḥāżır[8053] **[P 189a]** olduḳlarında[8054] günlerde bir gün bir mübārek (7) sāʻatde otuz pāre tekne Cezāyirden[8055] çıḳup ḳandasın (8) İslāmbol deyüp yola[8056] revān olup çekilüp gitsünler. (9) El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelim[8057] muvāfıḳ eyyām-ıla[8058] yigirmi (10) birinci güni selāmet Āsitāneye varup dāḫil oldılar.[8059] (11) Ol gün İslāmboluñ içi şenlik ile yandı tütdi. (12) Otuz pāre ġalyaṭanuñ üzerine ser-ʻasker olan (13) Deli Muḥammed ḳapudan-ki Ḫayre'd-dīn[8060] Paşanuñ kendi

[8027] ilā inḳırādü'z-zamān maʻmūr [u] ābādān eyleyüp berrde ve baḥrde: -P
[8028] olmamışdur: İ1 olmamışdır
[8029] dāyimā: İ1, İ2 dā'imā
[8030] ümmet-i (2) Muḥammedi mesrūr şād-ḫandan eyleyüp aʻdā-yı liyāmı maḳhūr [u] (3) müdemmer eyleye: -P
[8031] bildürdi: İ1, İ2, V bildirdi
[8032] gönderdi: -P
[8033] tuḥfe: -P
[8034] hedāyāler: P hedāyā
[8035] düzdi-ki: İ2 düzdü ki
[8036] hīç: -P
[8037] Ḫayre'd-dīn: -P
[8038] peşkeşler: -P
[8039] düzdi-ki: P düzüp
[8040] ancaḳ olur el-ḥāṣıl: -P
[8041] ve: -İ1, -İ2, -V
[8042] el-ḥāṣıl cümle erbāb [u] vüzerānuñ ve ricāl: -İ2
[8043] ḥāżır: V ḥāẓır, P ḥāżırladı
[8044] müheyyā eyledi: -P
[8045] ġalyaṭa: P ġalyaṭalar
[8046] birisi: P biri
[8047] pāk: İ2 biñ
[8048] ḥāżırlandılar: -P
[8049] ḥāżırlandılar: İ2, V ḥāẓırlandılar
[8050] ve Ḫayre'd-dīn: -P
[8051] çaḳup: P çaṭup
[8052] ne-bāşet: V, P ne-bāşed
[8053] ḥāżır: İ2, V, P ḥāẓır
[8054] olduḳlarında: P olup
[8055] Cezāyirden: P Cezā'irden
[8056] yola: -İ2
[8057] yola revān olup çekilüp gitsünler el-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelim: -P
[8058] eyyām-ıla: İ1, İ2 eyyāmla
[8059] oldılar: P oldular
[8060] Ḫayre'd-dīn: -P

çırāġı (14) olmaḳ üzre varup Ḫayre'd-dīn[8061] Paşaya buluşup (15) dīdār **[İ₂ 539]** görişdiler. Ḫayre'd-dīn[8062] Paşa daḫı evvelden **[İ₁ 383b]** (1) kendi çırāġı ve ḳafādārı olmaġ-ıla[8063] ziyāde mesrūr (2) oldı. Andan Deli Muḥammed ḳapudan çıḳarup ol ġāzī (3) Ḳara Ḥasan Aġanuñ nāmesin Ḫayre'd-dīn[8064] Paşanuñ yedine (4) virdi. Daḫı pādişāh-ı 'ālem-penāh ā'nī Sulṭān Süleymān (5) Ḫan 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān ḥażretlerinüñ nāmesin (6) Ḫayre'd-dīn[8065] Paşaya teslīm eyledi. Ḫayre'd-dīn[8066] Paşa (7) ol zamān[8067] ḳapudan paşa idi. Hem kendisi[8068] Cezāyir[8069] ocaġından (8) olmaġla ocaġuñ her umūrına mu'āvenet idüp Cezāyir[8070] (9) ocaġı-y-ıla iftiḫārlanurdı. Şöyle-ki kendi ṭoġup[8071] büyüdügi (10) vaṭan-ı aṣliyyesinden ziyāde Cezāyir[8072] ocaġı aña sevgülü (11) idi. Bā-ḫuṣūṣ-ki[8073] kendi yerine vekīl naṣb eyledügi Ḥasan (12) Aġa bu ḳadar yüz aḳluġı eyledüginden ḥadden ziyāde[8074] bīrūn (13) ve ḳıyāsdan efzūn ṣafā-yı[8075] sürūrlar idüp[8076] ḥāṣıl olup[8077] dünyālar (14) anuñ oldı. Şimdi Deli Muḥammed ḳapudan **[V 185b]** daḫı lisānen Cezāyirüñ[8078] (15) evṣāflarından olan vāḳı'ātı cümle naḳl [u] beyān **[P 189b]** eyledi. **[İ₁ 384a]** (1) Ḫayre'd-dīn[8079] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh[8080] kemāl-i mertebe sürūrlarından (2) mübārek laḥyanuñ üzerine ṭolu dānesi[8081] gibi yaşlar (3) seylān olup aḳıdurdı. **[İ₂ 540]** Ol-ki aña bükā-yı feraḥ[8082] (4) derler.[8083] Allāhümme enṣarahüm deyü el ḳaldırup Sulṭān (5) Cezāyir[8084] içün du'ā ider idi.[8085] Ol zamān[8086] Ḫayre'd-dīn[8087] (6) Paşa Cezāyirden[8088] şevketlü ḫünkār içün gelen hedāyā [u] (7) peşkeşleri alup daḫı otuz pāre ġalyaṭa ḳapudanları (8) daḫı her ġalyaṭadan yigirmişer ġāzī dilāverān[8089] yigitler[8090] ki (9) cāme-yi maġrib birle ṣom ṣırmaya müstaġraḳ olmaḳ[8091] (10) üzre her birinüñ elinde bir şeyi olmaḳ üzre Ḫayre'd-dīn[8092] (11) Paşa kendi ocaġı olduġından[8093] kemāl-i mertebe iftiḫār[8094] [u] (12) sürūrundan raḫşına süvār olup dārāt [u] salṭanat (13) birle[8095] ocaḳdaşları Cezāyir[8096] ġāzīlerinüñ[8097] öñüne[8098] düşüp (14) bāb-ı hümāyūn dīvān ḳapusı birle sarāy ḥavlusı (15) içre vaḳf idüp ṭurunca şevketlü pādişāh-ı **[İ₁ 384b]** (1) 'ālem-penāh

[8061] Ḫayre'd-dīn: -P
[8062] Ḫayre'd-dīn: -P
[8063] olmaġ-ıla: İ₁, İ₂, V olmaġla
[8064] Ḫayre'd-dīn: -P
[8065] Ḫayre'd-dīn: -P
[8066] Ḫayre'd-dīn: -P
[8067] ol zamān: P ol-zamān
[8068] kendisi: P kendi
[8069] Cezāyir: P Cezā'ir
[8070] Cezāyir: P Cezā'ir
[8071] ṭoġup: P doġup
[8072] Cezāyir: P Cezā'ir
[8073] bā-ḫuṣūṣ-ki: İ₂ bā-ḫuṣūṣ ki
[8074] ziyāde: -İ₁, -İ₂, -V
[8075] bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn ṣafā-yı: -P
[8076] idüp: -İ₁, -İ₂, -V
[8077] ḥāṣıl olup: -P
[8078] Cezāyirüñ: P Cezā'irüñ
[8079] Ḫayre'd-dīn: -P
[8080] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[8081] dānesi: İ₂ ṭānesi
[8082] aḳıdurdı ol-ki aña bükā-yı feraḥ: -P
[8083] derler: V diler, -P
[8084] Cezāyir: P Cezā'ir
[8085] Allāhümme enṣarahüm deyü el ḳaldırup Sulṭān Cezāyir içün du'ā ider idi: P Sulṭān Cezā'ir içün el ḳaldırup Allāhümme enṣarahüm deyü du'ālar iderdi
[8086] ol zamān: P ol-zamān
[8087] Ḫayre'd-dīn: -P
[8088] Cezāyirden: P Cezā'irden
[8089] dilāverān: P dilāverler
[8090] yigitler: -P
[8091] olmaḳ: -İ₂
[8092] Ḫayre'd-dīn: -P
[8093] kendi ocaġı olduġından: -P
[8094] iftiḫār: -P
[8095] raḫşına süvār olup dārāt [u] salṭanat birle: -P
[8096] Cezāyir: P Cezā'irlilerüñ
[8097] ġāzīlerinüñ: -P
[8098] öñüne: P öñlerine

ḥażretlerine telḫīṣ olındı. Cezāyirli[8099] ḳullarıñ[8100] (2) ḫāk-i pāya yüz süre geldiler[8101] dinilince pādişāhdur[8102] ḳafese (3) gelüp bunları seyr eyleyüp[8103] daḫı el ḳaldırup ocaġ (4) içün daḫı ‘asākir-i ġāziyān içün[8104] du‘ālar idüp[8105] (5) ve dāyimü’d-dehr Ḥaḳ Te‘ālā siz ġāzī ḳullarımı a‘dālarıñuz (6) üzre manṣūr [u] muẓaffer eylesün deyü du‘ālar eyledi.[8106] (7) Andan cümlesine ḫil‘at geydürüp[8107] yüzer altun (8) baḫşīş virildi. **[İ2 541]** Ḳapudanlara ikişer yüz altun (9) baḫşīş[8108] virildi. Anlardur[8109] çıḳup gitdüklerinde birḳaç (10) kişinüñ ḥużūr-ı pādişāhīye girilmesi da‘vet olındı. (11) Andan Ḫayre’d-dīn[8110] Paşa öñlerine düşüp ḥużūr-ı **[P 190a]** (12) pādişāhīye varup buluşdılar. Ḫayre’d-dīn[8111] Paşa (13) raḥmetu’llāhi ‘aleyh pādişāh ile[8112] lā-teklīfsiz görişür (14) idi.[8113] Şimdi Ḫayre’d-dīn Paşa[8114] kemāl-i mertebe ādāb-ı pādişāhīyi (15) yerine getürdükde götürüp[8115] ḳoyunından[8116] Cezāyir[8117] re’īsi **[İ1 385a]** (1) çırāġı Ḥasan Aġanuñ nāmesin şevketlü ḥünkāra[8118] Sulṭān (2) Süleymān ḥażretlerine[8119] virdi. Pādişāhdur[8120] bi’ẕ-ẕāt (3) nāmeyi[8121] kendi **[V 186a]** açup[8122] ḳırā’at eyledi.[8123] Tafṣīl üzre ā‘dāyı (4) ḫāsirīnüñ ġażab-ı perver-digāra uġrayup ne-şekl (5) hezīmet olduḳların bildirüp ve devām-ı devlete[8124] ne (6) güne inḳıyād üzre olduḳların bildirüp[8125] tamām (7) mefhūmdur[8126] geregi gibi[8127] ma‘lūm şehriyārı[8128] olduḳda pādişāh-ı (8) ‘ālem-penāh kemāl-i mertebe sürūrından bükā-yı feraḥ birle (9) el ḳaldırup Cezāyir[8129] ocaġına ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan (10) efzūn[8130] du‘ālar eyledi. Andan pādişāh-ı ‘ālem-penāh[8131] (11) tekrār Ḫayre’d-dīn[8132] Paşaya ve hem[8133] Cezāyirde[8134] çıraġı[8135] olan[8136] Ḳara[8137] Ḥasan (12) Paşaya du‘ālar eyledi[8138] ve eytdi:[8139] **[İ2 542]** Berḫudār ol[8140] mücāhid (13) lālām ḥaḳḳā ki medḥ eyledüginden ziyāde imiş yerin[8141] (14) Cezāyirde[8142] boş ḳomamışsın dedi. Şimdi

[8099] Cezāyirli: P Cezā’irli
[8100] ḳullarıñ: V ḳullarınuñ, P ḳullaruñ
[8101] geldiler: P gelmişler
[8102] pādişāhdur: İ1 pādişāhdır
[8103] eyleyüp: P idüp
[8104] ocaġ içün daḫı ‘asākir-i ġāziyān içün: -P
[8105] idüp: İ2, V, P eyledi
[8106] ve dāyimü’d-dehr Ḥaḳ Te‘ālā siz ġāzī ḳullarımı ā‘dālarıñuz üzre manṣūr [u] muẓaffer eylesün deyü du‘ālar eyledi: -P
[8107] geydürüp: İ1, İ2, V geydirüp
[8108] baḫşīş: -V, -P
[8109] anlardur: İ2 anlardır
[8110] Ḫayre’d-dīn: -P
[8111] Ḫayre’d-dīn: -P
[8112] pādişāh ile: P pādişāhla
[8113] görişür idi: P görüşürdi
[8114] Ḫayre’d-dīn Paşa: -P
[8115] götürüp: -P
[8116] ḳoyunından: İ2 ḳoynundan
[8117] Cezāyir: P Cezā’ir
[8118] ḥünkāra: -İ1, -İ2, -V
[8119] Sulṭān Süleymān ḥażretlerine: -P
[8120] pādişāhdur: İ1 pādişāhdır
[8121] nāmeyi: -P
[8122] açup: -P
[8123] eyledi: P eyleyüp
[8124] devlete: V devletine
[8125] tafṣīl üzre ā‘dāyı ḫāsirīnüñ ġażab-ı perver-digāra uġrayup ne-şeklhezīmet olduḳların bildirüp ve devām-ı devlete ne güne inḳıyād üzre olduḳların bildirüp: -P
[8126] mefhūmdur: İ1 mefhūmdır, P mefhūmıdur
[8127] geregi gibi: -P
[8128] şehriyārı: -İ1
[8129] Cezāyir: P Cezā’ir
[8130] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[8131] pādişāh-ı ‘ālempenāh: -P
[8132] Ḫayre’d-dīn: -P
[8133] hem: -İ1, -İ2, -V
[8134] Cezāyirde: P Cezā’irde
[8135] çıraġı: -İ1, -İ2, -V
[8136] olan: -P
[8137] Ḳara: -İ1, -İ2, -V
[8138] eyledi: P eyleyüp
[8139] ve eytdi: -P
[8140] ol: P oluñ
[8141] yerin: P yerüñ
[8142] Cezāyirde: P Cezā’irde

Ḫayre’d-dīn[8143] (15) Paşa eytdi: Şevketlü ḥünkārum[8144] Cezāyir[8145] paşası Ḥasan **[İ₁ 385b]** (1) Paşa ḳulıñuz biz[8146] ḳulıñuza daḫı beş yüz[8147] kefere[8148] esīr (2) hedāyā[8149] göndermiş. Ben ḳuluñ daḫı[8150] şevketlü pādişāhıma[8151] (3) hibe eyledüm[8152] dedi. Pādişāh-ı ‘ālem-penāh[8153] daḫı Ḫayre’d-dīn (4) Paşaya[8154] eytdi: Yā lālā[8155] bize daḫı biñ ‘aded kürek (5) içün[8156] esīr göndermiş berekāt virsün dünyāda (6) ve āḫiretde yüzi aġ olsun[8157] deyüp[8158] du‘ālar eyledi. (7) Andan pādişāh-ı ‘ālem-penāh Ḫayre’d-dīn Paşaya[8159] eytdi: (8) İmdi lālā göreyüm seni ocaġıña ne-şekl[8160] ri‘āyet (9) idersiñ.[8161] Bā-ḫuṣūṣ-ki sen[8162] anlara lāzım olacaḳ[8163] şeyleri (10) sen[8164] bilürsin. Her ne-ki Cezāyir[8165] ocaġına tersane-yi ‘āmīremden (11) virilür ise[8166] maḳbūl-ı hümāyūnum[8167] ṣādır olmışdur[8168] dedi. (12) Andan[8169] pādişāh-ı ‘ālem-penāh kendi dest-i ḫaṭṭı-y-ıla ḫaṭṭ-ı (13) hümāyūn yazup Ḳara[8170] Ḥasan Aġaya Cezāyir[8171] beglerbegiligin iḥsān **[P 190b]** (14) eyledi. Daḫı bir cevāhir ṭaş oṭurtma başına bir[8172] çelenk (15) ve bir ẕī-ḳıymet ḳılıç ve bir ṣamūr kürk ve bir cevāhir sā‘at **[İ₂ 543] [İ₁ 386a]** (1) ve bir ṣancaḳ ve[8173] bir filandıra gönderdi ve on pāre nev (2) ġalyaṭa iḥsān eyledi. Şöyle-ki[8174] her[8175] ṭaḳımı-y-ıla hemān (3) ḳalḳıyup[8176] üzerine binmece. Ḫayre’d-dīn Paşanuñ daḫı (4) ocaġına iḥsān eyledügini Allāhdan ġayrı kimse (5) bilmez idi.[8177] Bā-ḫuṣūṣ-ki pādişāh muṣarraḥ eyledi. (6) Ocaġuñ **[V 186b]** içün her ne virürseñ maḳbūl-ı hümāyūnumdur (7) dimiş idi.[8178] El-ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm[8179] ol[8180] (8) otuz pāre Cezāyir[8181] ḳapudanlarıñ her birisine maḫṣūṣan (9) ḳonaḳlar döşenüp mīrīden ta‘yīn [u] ta‘yīnātlar[8182] virildi. (10) Şöyle-ki baḳlavasına böregine varınca ve levendāne (11) daḫı varınca hep[8183] ta‘yīn [u] ta‘yīnāt virülüp[8184] ḳışlalar (12) döşendi. Ḫulāṣa bunlara böyle bir ikrām olınmışdur ki[8185] (13) ancaḳ olur niçün-ki Ḫayre’d-dīn Paşa kendisi[8186] ocaḳlu (14) olmaġla herkes gerek ḥasbī ve[8187] gerek riyāyı

[8143] Ḫayre’d-dīn: -P
[8144] ḥünkārum: İ₂, P ḫünkārım
[8145] Cezāyir: P Cezā’ir
[8146] biz: P ben
[8147] beş yüz: İ₂ beş-yüz
[8148] kefere: -P
[8149] hedāyā: -P
[8150] ben ḳuluñ daḫı: P ben-daḫı
[8151] pādişāhıma: P ḥünkārıma
[8152] eyledüm: P eyledim
[8153] ‘ālem-penāh: P ‘ālem
[8154] daḫı Ḫayre’d-dīn Paşaya: -P
[8155] lālā: P lālām
[8156] kürek içün: -P
[8157] dünyāda ve āḫiretde yüzi aġ olsun: -P
[8158] deyüp: P deyü
[8159] pādişāh-ı ‘ālem-penāh Ḫayre’d-dīn Paşaya: -P
[8160] ne-şekl: P nice
[8161] idersiñ: P idersin
[8162] sen: -P
[8163] olacaḳ: P olan
[8164] sen: -İ₁, -İ₂, -V
[8165] Cezāyir: P Cezā’ir
[8166] virilür ise: P virilürse
[8167] hümāyūnum: P hümāyūnumdur
[8168] ṣādır olmışdur: -P
[8169] andan: P ve
[8170] Ḳara: -İ₁, -İ₂, -V
[8171] Cezāyir: P Cezā’ir
[8172] başına bir: -P
[8173] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[8174] şöyle-ki: V şöyle ki
[8175] her: P her bir
[8176] ḳalḳıyup: İ₂ ḳalḳup
[8177] bilmez idi: İ₂ bilmezdi
[8178] ocaġuñ içün her ne virürseñ maḳbūl-ı hümāyūnumdur dimiş idi: -P
[8179] idelüm: İ₁, V idelim
[8180] ḳıṣṣayı ne dirāz idelüm ol: -P
[8181] Cezāyir: P Cezā’ir
[8182] ta‘yīnātlar: P ta‘yīnātları
[8183] hep: -P
[8184] virülüp: V virilüp
[8185] olınmışdur ki: P olındı-ki
[8186] kendisi: P kendi
[8187] ve: -P

ikrāmda (15) ḳuṣūr ḳomayup ri‘āyet [u] ḥürmet[8188] iddiler[8189] ve beş pāre **[İ₁ 386b]** (1) ġalyaṭa yaġlayup ‘asker cem‘ eylemek[8190] içün ṭaşra[8191] (2) Aḳdeñize gönderdiler. Anlar daḫı eṭrāf [u] eknāfa bayraḳlar (3) çıḳarup ‘asker cem‘ eyleyüp Boġazḥiṣārda beklediler.[8192] (4) Taḫmīnen bir iki üç biñ ‘aded yoldaş nev[8193] cem‘ olınmış (5) idi.[8194] **[İ₂ 544]** Boġazḥiṣārda beklediler[8195] ve[8196] İslāmbolda olan otuz beş pāre Cezāyir[8197] (6) ġalyaṭaları daḫı[8198] günlerde[8199] bir gün yaġlayup ve[8200] ocaġa (7) müte‘allıḳ olan mühimmātı-y-ıla[8201] teknelerin ṭoldurup ḥāżır[8202] [u] (8) müḥeyyā oldılar.[8203] Bir mübārek sā‘at[8204] gözedüp[8205] Ḫayre’d-dīn (9) Paşaya ve şevketlü Sulṭān Süleymān Ḫān ‘aleyhi raḥmeti (10) ve’l-ġufrān[8206] ḥażretlerine[8207] vedā‘ idüp Sarāyburnından[8208] (11) üçer ḳaṭ şenlik şādmānlıḳ[8209] eyledükden[8210] ṣoñra[8211] bād- (12) bānların açup Sarāyburnından ṭaşra yola revān (13) olup[8212] neredesin[8213] Sulṭān-ı Cezāyir[8214] deyüp çekilüp[8215] (14) gitdiler. Şevketlü **[P 191a]** ḥünkār[8216] daḫı ol gün[8217] yalı köşküne (15) gelüp bunlaruñ şenliklerin seyr [u] temāşā eyledi.[8218] Andan[8219] ve el **[İ₁ 387a]** (1) ḳaldırup[8220] ocaḳ içün ve ‘asākir-i ġāziyān[8221] içün (2) du‘ālar idüp Ḫaḳ Te‘ālā dāyim[8222] sizleri a‘dālarıñuza[8223] (3) üzre[8224] manṣūr [u] muẓaffer eylesün[8225] dedi. Şimdi bunlar daḫı ertesi (4) gün Boġazḥiṣāra varup ol[8226] lenger-endāz olup yatdılar.[8227] (5) Yeñi yoldaşları teknelere alabildükleri[8228] ḳadar[8229] ṭoldurup (6) tamām ḳırḳlar ‘aşḳına ḳırḳ ‘aded[8230] ġalyaṭa olmaḳ üzre ol (7) aradan ḳalḳup yola revān olup[8231] ‘azm-i Cezāyir[8232] ḳıldılar. (8) Ḥāṣıl ḳıṣṣayı **[V 187a]** ne dirāz[8233] idelüm[8234] **[İ₂ 545]** muvāfıḳ eyyām-ıla[8235] on yedinci (9) güni[8236] sālimīn [u] ġānimīn Sulṭān Cezāyire gelüp dāḫil (10) oldılar. Ol gün öyle

---

[8188] ḥürmet: -P
[8189] iddiler: İ₂, V etdiler, P eytdiler
[8190] eylemek: P etmek
[8191] ṭaşra: -P
[8192] eṭrāf [u] eknāfa bayraḳlar çıḳarup ‘asker cem‘ eyleyüp Boġazḥiṣārda beklediler: -P
[8193] nev: -P
[8194] olınmış idi: P idüp
[8195] Boġazḥiṣārda beklediler: -İ₁, -İ₂, -V
[8196] ve: -İ₁, -İ₂, -V
[8197] Cezāyir: P Cezā’ir
[8198] daḫı: -İ₁
[8199] günlerde: -P
[8200] yaġlayup ve: -P
[8201] mühimmātı-y-ıla: P mühimmātla
[8202] ḥāżır: V ḥāẓır
[8203] ḥāżır [u] müḥeyyā oldılar: -P
[8204] sā‘at: P sā‘atde
[8205] gözedüp: -P
[8206] Sulṭān Süleymān Ḫān ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān: -P
[8207] ḥażretlerine: P ḥünkāra
[8208] Sarāyburnından: İ₂ Sarāyburnında, P Sarāyburnundan
[8209] şādmānlıḳ: -P
[8210] eyledükden: V eyledikden
[8211] eyledükden ṣoñra: İ₂ eyledikden-ṣoñra, P eyledükden-ṣoñra
[8212] Sarāyburnından ṭaşra yola revān olup: -P
[8213] neredesin: V nerdesin
[8214] Cezāyir: P Cezā’ir
[8215] çekilüp: -P
[8216] ḥünkār: İ₂ ḫünkār
[8217] ol gün: P ol-gün
[8218] eyledi: P eyleyüp
[8219] andan: -İ₁, -İ₂, -V
[8220] ve el ḳaldırup: -P
[8221] ġāziyān: P ġāzīler
[8222] dāyim: İ₂, P dā’im
[8223] ā‘dālarıñuza: İ₂ ā‘dālarıñıza, P ā‘dālarıñuz
[8224] üzre: -İ₁, -İ₂, -V
[8225] eylesün: P eyleye
[8226] ol: -İ₁, -İ₂, -V
[8227] lenger-endāz olup yatdılar: -P
[8228] alabildükleri: İ₁ alabildikleri
[8229] alabildükleri ḳadar: -P
[8230] ‘aded: P pāre
[8231] ḳalḳup yola revān olup: -P
[8232] Cezāyir: P Cezā’ir
[8233] ḥāṣıl ḳıṣṣayı ne dirāz: -P
[8234] idelüm: İ₁, V idelim, -P
[8235] eyyām-ıla: İ₁, P eyyāmla
[8236] güni: V, P gün

bir şenlik şādmānlıḳ eylediler ki[8237] (11) ancaḳ olur.[8238] Çün ṣabāḥ ġalebe dīvān olup Deli Muḥammed (12) ḳapudan gelüp Ḥasan Aġaya buluşup ḥāl [u] ḫāṭır ṣoruşdılar (13) daḫı şevketlü ḥünkāruñ[8239] ḫaṭṭ-ı hümāyūnun[8240] eline virüp (14) Ḥasan Aġa daḫı öpüp başına ḳoyup ḥocā-yı[8241] dānā eline virüp (15) ol-daḫı[8242] cehr-ile ḳırā'at olındı.[8243] Mefhūm[8244] bu idi-ki sensin-ki **[İ1 387b]** (1) lālām Cezāyir-i[8245] ġarb re'īsi ġāzī Ḥasan Aġa ba'de's-selāmdan-ṣoñra[8246] (2) nāmeñ mūcibince ḫāk-i pāy-ı ḫüsrevāneme gönderilen eşyā (3) daḫı biñ 'aded[8247] kefere gelüp vuṣūl bulmışdur. Bereḳāt virsün[8248] ve dünyāda (4) ve āḫiretde yüziñ aġ olsun dāyimā[8249] a'dā üzerine manṣūr [u] (5) muẓaffer olasın. İmdi[8250] daḫı mütedeyyin[8251] yarar bahādır[8252] kişi olduġuñ (6) istimā'um olmaġ-ıla[8253] sem'-i hümāyūnuma ilḳā olınup daḫı maḥall [u] müsteḥaḳ olmañ öyle[8254] (7) saña Cezāyir-i[8255] ġarb beglerbegiligin virmişimdür mübārek olsun. (8) Daḫı on 'aded nev ġalyaṭalar ocaġuma iḥsānum olmışdur (9) ve itdügin[8256] **[P 191b]** ġazānuñ muḳābelesinde saña bir çelenk gönderilmişdür (10) gerekdür ki raġmen li'l-a'dā **[İ2 546]** ve sürüren li'l-aḥibbā[8257] başıña rāṣ idesin. (11) Daḫı ḫil'at-ı fāḫirem[8258] eginüne rāṣ ḳılup devām-ı devlete du'ālar (12) idesin[8259] daḫı[8260] saña[8261] bir ṣamūr kürk ile bir cevāhir ḫātem (13) ve bir cevāhir sā'at ve bir[8262] cevāhir ḳabża[8263] bir[8264] ṣunḳur ḳılıç ve bir (14) 'alem ve[8265] bir filandıra göndermişimdür[8266] ber-güẕār idinesin. (15) Meẕkūr ḳılıcı miyānuña ḥamāyil-vārī aṣup düşmāna ġazālar **[İ1 388a]** (1) idesin ve pādişāhāne-yi ḫüsrevānemi du'ā[8267] idesin[8268] ile yād ḳılasın. (2) Daḫı Ḥaḳ Te'ālā mu'īn [u] ẓāhiriñ ve yār-ı dest-gīrüñ[8269] olsun[8270] (3) deyüp du'ā ile[8271] ḫaṭṭ-ı hümāyūnın ḫatm eylemiş. Ol zamān[8272] ġāzī (4) Ḳara Ḥasan Aġa ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn birle[8273] Cezāyir-i[8274] ġarb[8275] (5) beglerbegisi olup[8276] şimdi[8277] 'adl [u] dād

[8237] Sulṭān Cezāyire gelüp dāḫil oldılar ol gün öyle bir şenlik şādmānlıḳ eylediler ki: P şenlik şādmānlıḳ iderek gelüp Sulṭān Cezā'ire dāḫil oldılar
[8238] ancaḳ olur: -P
[8239] ḥünkāruñ: İ1, İ2 ḥünkārıñ
[8240] hümāyūnun: İ1 hümāyūnın
[8241] ḥocā-yı: -İ2, -V
[8242] ol-daḫı: -İ1, -İ2, -V
[8243] olındı: P eyledi
[8244] mefhūm: İ2, P mefhūmı
[8245] Cezāyir: P Cezā'ir
[8246] ba'de's-selāmdan-ṣoñra: İ2, V ba'de's-selāmdan ṣoñra
[8247] 'aded: -İ1, -V, -P
[8248] virsün: İ1, İ2 virsin
[8249] dāyimā: İ1, İ2, P dā'imā
[8250] imdi: -İ1, -İ2, -V
[8251] daḫı mütedeyyin: -P
[8252] bahādır: İ2, V bahādur
[8253] istimā'um olmaġ-ıla: -İ1, -İ2, -V
[8254] sem'-ı hümāyūnuma ilḳā olınup daḫı maḥall müsteḥıḳ olmañ öyle: -P
[8255] Cezāyir: P Cezā'ir
[8256] itdügin: İ2, V etdügin, P etdügüñ
[8257] ve sürüren li'l-aḥibbā: -P
[8258] fāḫirem: İ2, V, P fāḫire
[8259] devām-ı devlete du'ālar idesin: -P
[8260] daḫı: P ve
[8261] saña: -P
[8262] bir: -P
[8263] ḳabża: V, P ḳabżalı
[8264] bir: -İ1, -İ2, -V
[8265] ve: -İ2, -V
[8266] göndermişimdür: V göndirürmiş-midür
[8267] du'ā: P du'ālar
[8268] idesin: -İ1, -İ2, -V
[8269] dest-gīrüñ: İ2 dest-gīriñ
[8270] ile yād ḳılasın daḫı Ḥaḳ Te'ālā mu'īn [u] ẓāhiriñ ve yār-i dest-gīrüñ olsun: -P
[8271] du'ā ile: -P
[8272] ol zamān: P ol-zamān
[8273] birle: P ile
[8274] Cezāyir: P Cezā'ir
[8275] ġarb: -P
[8276] olup: P oldı
[8277] şimdi: -İ1, -İ2, -V

birle merḥūm Ḫayre'd-dīn Paşa (6) zamānından ziyāde orṭalıġa niẓām virdi. Daḫı Ḫayre'd-dīn[8278] (7) Paşanuñ **[V 187b]** gönderdügi[8279] nāmeyi açup ḳırā'at eyledi. Ol daḫı[8280] (8) ḥadden bīrūn ve[8281] ḳıyāsdan efzūn[8282] du'ālar idüp dimiş-ki (9) berḫūdār ol ḳarındaş. Beni şevketlü pādişāhımuñ[8283] ḥużūrında (10) yüzimi aġ eyledüñ[8284] Ḥaḳ Te'ālā sen ḳarındaşumuñ daḫı iki (11) cihān içre[8285] yüzin aġ eyleyüp[8286] dāyimü'd-dehr[8287] ā'dā-yı (12) liyām üzerine manṣūr **[İ2 547]** [u] muẓaffer[8288] olasın ve baña gönderdiñüz[8289] (13) beş yüz[8290] kefereyi şevketlü pādişāhuma[8291] hibe eyledük[8292] dimiş (14) ve hem[8293] Ḫayre'd-dīn[8294] Paşa daḫı Cezāyir vālīsi[8295] Ḥasan Paşaya anuñ (15) gönderdügi beş yüz[8296] keferenüñ muḳābelesine[8297] iki ḳaṭ **[İ1 388b]** (1) ziyāde peşkeş [u] hedāyā gönderdi.[8298] Daḫı[8299] ocaḳ içün (2) bu ḳadar mühimmāt gönderdigi ancaḳ olur. Meşelā aḳçe ile (3) ṣatun alınmaḳ[8300] lāzım gelse biñ kīse aḳçe yetişmezdi. (4) Ḥaḳḳa ki ocaġına ḥadden ziyāde ikrām eyledi ve sāyir erbāb-ı (5) devletüñ yir[8301] yerden ġāzī Ḥasan Paşaya muḥābbet-nāmeleri (6) ve hedāyā [u] peşkeşleri geldi. Çünki ṣabāḥ mübārek cum'a-yı (7) şerīf olmaġ-ıla[8302] ġāzī Ḥasan Paşa pāk geyinüp ḳuşanup (8) şevketlü pādişāhdan **[P 192a]** ber-güẕār gelen ṣamūr kürki (9) üzerine rāṣ eyleyüp cevāhir ṭaş oṭurtma[8303] çelengi (10) başına rāṣ eyledi. Daḫı cevāhir ḫatemi parmaġına geçirüp[8304] (11) daḫı aylı günli[8305] cevāhir sā'ati ḳoynuna ṣoḳdı ve ol (12) ṣancaġ-ı yādigārı ve[8306] alt yanında filandıra olmaḳ (13) üzre paşa ḳapusınuñ üzerine dikdi. Şöyle-ki (14) ṣom ṣırma olmaḳ üzre bir gören adam[8307] bir daḫı görmege (15) intiẓār çeker idi.[8308] Bu şeyler ki ẕikr eyledük hep şevketlü[8309] **[İ1 389a]** (1) Sulṭān Süleymān **[İ2 548]** ḥażretlerinden ḫālā[8310] Cezāyir[8311] vālīsi (2) Ḳara[8312] olan ġāzī[8313] Ḥasan Paşaya teberrük içün armaġan gelmiş (3) idi.[8314] Şimdi ġāzī Ḥasan Paşa daḫı bu dārāṭ [u] iḫtişām (4) birle geçüp yerine ḳarār

[8278] 'adl [u] dād birle merḥūm Ḫayre'd-dīn Paşa zamānından ziyāde orṭalıġa niẓām virdi daḫı Ḫayre'd-dīn: -P
[8279] gönderdügi: İ1, P gönderdigi
[8280] ol daḫı: P ol-daḫı
[8281] ve: -İ2, V
[8282] ḥadden bīrūn ve ḳıyāsdan efzūn: -P
[8283] pādişāhımuñ: P ḥünkāruñ
[8284] eyledüñ: İ2, V eylediñ
[8285] cihān içre: İ2 cihānda
[8286] Ḫaḳ Te'ālā sen ḳarındaşumuñ daḫı iki cihān içre yüzin aġ eyleyüp: -P
[8287] dāyim'üd-dehr: P dā'imā
[8288] muẓaffer: -P
[8289] gönderdiñüz: P gönderdigüñ
[8290] beş yüz: İ2 beş-yüz
[8291] pādişāhuma: P ḥünkārıma
[8292] eyledük: İ2 eyledüm, P eyledim
[8293] ve hem: -İ1, -İ2, -V
[8294] Ḫayre'd-dīn: -P
[8295] vālīsi: İ2 vālī
[8296] beş yüz: İ2 beş-yüz
[8297] muḳābelesine: İ2 muḳābelesinde
[8298] gönderdi: İ2 gönderüp
[8299] daḫı Cezāyir vālīsi Ḥasan Paşaya anuñ gönderdügi beş yüz keferenüñ muḳābelesine iki ḳaṭ ziyāde peşkeş [u] hedāye gönderdi daḫı: -P
[8300] alınmaḳ: İ2 almaḳ
[8301] yir: İ2, V, P yer
[8302] olmaġ-ıla: İ1, İ2, V olmaġla
[8303] oṭurtma: İ2, P oturtma
[8304] geçirüp: V girüp
[8305] aylı günli: -P
[8306] ve: -İ1, -İ2, -V
[8307] adam: İ1 ādem
[8308] çeker idi: P çekerdi
[8309] şevketlü: -P
[8310] ḫālā: -P
[8311] Cezāyir: P Cezā'ir
[8312] Ḳara: -İ1, -İ2, -V
[8313] olan ġāzī: -P
[8314] gelmiş idi: P gelmişdi

eyleyüp[8315] andan[8316] oṭurdı.[8317] Yir[8318] yerden bütün (5) ‘ulemā [u] ṣuleḥā ve ġāziyān [u] mücāhidān[8319] ve ġāziyān[8320] [u] re’īsān hep[8321] (6) yollu yolınca gelüp[8322] ve ‘urbān şeyẖleri **[V 188a]** ve sükkān-ı ehl-i beled gürūh (7) gürūh gelüp ġāzī Ḥasan Paşaya[8323] mübārek bād didiler[8324] ve[8325] (8) çavuşlar daẖı[8326] alḳışlayup hemīşe devletle biñ yaşa deyü (9) devām-ı devlete du‘ālar etdiler.[8327] Andan ṣomātlar döşenüp (10) ṭa‘ām-ı sebīl olmaḳ üzre faḳīr [u] fuḳarā yeyüp içdiler. İnsāndan (11) mā‘adā ḳuşa ḳarıncaya varınca ekl [u] ṭa‘ām birle şib‘ān (12) oldılar. Andan[8328] sükkerī[8329] şerbetleri daẖı mümessek ḳahveler nehr miṣāl[8330] (13) olmaḳ[8331] üzre[8332] içine minnet idi. Ḫulāṣa üç gün ‘ale’t- (14) tevālī ḳoca ġāzī[8333] Ḥasan Paşa bu tertīb üzre ‘ibād-ı (15) müslimīne **[P 192b]** żiyāfetler eyledi. Daẖı üç gün[8334] raġmen li’l-‘adā **[İ1 389b]** (1) ve sürüren li’l-aḥibbā ve’l-etḳıyā burc [u] bārūlardan ṭop (2) şenlikler[8335] birle çırāġān[8336] sürür eyledi.[8337] Daẖı yetīm[8338] andan mā‘adā (3) eytām[83398340] ḳılmışlara ve pīvezenlere[8341] ẖayr [u] ḥasenātlar eyledi. Andan[8342] ve a‘dā-yı (4) ẖāsirīne ḳanlar ḳaşandurdı.[8343] Şöyle-ki İspanya Ḳralı kendi (5) öz vāḥid[8344] ṣalt[8345] başı ile[8346] **[İ2 549]** münhezim olup[8347] maḳhūr olduġı ḥālde kāfir (6) yaḳasına varup vaḳtā ki ġāzī Ḥasan Paşaya şevketlü (7) pādişāhdan kendüsine Cezāyir beglerbegiligi gelüp daẖı[8348] bu ḳadar (8) pādişāh du‘āsına maẓhar olup luṭf [u] iḥsānına nāyil[8349] olduġı (9) eṭraf [u] eknāfda şāyi‘ olup İspanya Ḳralı daẖı istimā‘[8350](10) eyledükde[8351] bir āh sır[8352] çeküp Barbaroşodan şükr[8353] ḳurtulduḳ[8354] dir (11) iken daẖı belā-yı āsmāne düş olduḳ. Evvel Barbaroşonuñ[8355] (12) yerine vekīl naṣb olınmış bir ṣolṭaṭ iken[8356] benüm gibi bir (13) ulu nām [u] şān ṣaḥibi ḳraluñ götürü devlet [u] dārātuñ[8357] alup[8358] siḥr-i (14) bend-ile berbād [u] ẖarāba virüp[8359] başımuza[8360] eşek

[8315] eyleyüp: P eyledi
[8316] andan: -İ1, -İ2, -V
[8317] oṭurdı: -P
[8318] yir: İ2, V, P yer
[8319] ve ġāziyān [u] mücāhidān: -P
[8320] mücāhidān ve ġāziyān: -V
[8321] hep: -P
[8322] gelüp: -İ1, -İ2, -V
[8323] ġāzī Ḥasan Paşaya: -P
[8324] didiler: İ1, İ2, P dediler
[8325] ve: -P
[8326] daẖı: -İ1, -İ2, -V
[8327] etdiler: P eylediler
[8328] andan: -İ1, -İ2, -V
[8329] sükkerī: V şeker
[8330] misāl: P miṣāli
[8331] olmaḳ: -P
[8332] üzre: -V, -P
[8333] ġāzī: -P
[8334] üç gün: -P
[8335] şenlikler: P şenligi
[8336] çırāġān: -P
[8337] eyledi: P eyleyüp
[8338] yetīm: -İ1, -İ2, -V
[8339] andan mā‘adā eytām: -P
[8340] eytām: İ1 iytām
[8341] ve pīvezenlere: -P
[8342] andan: -İ1, -İ2, -V
[8343] ḳaşandurdı: İ1 ḳaşandırdı
[8344] öz vāḥid: -P
[8345] ṣalt: -İ1, -İ2, -V
[8346] başı ile: P başı-y-ıla
[8347] olup: -İ1, -İ2, -V
[8348] daẖı: -P
[8349] olup luṭf [u] iḥsānına nāyil: -P
[8350] eyledükde: İ1, V eyledikde, -İ2
[8351] şāyi‘ olup İspanya Ḳralı daẖı istimā‘: -İ2
[8352] sır: -V
[8353] şükr: -İ1, -İ2, -V
[8354] ḳurtulduḳ: P ḳurtuldıḳ
[8355] daẖı belā-yı āsmāne düş olduḳ evvel Barbaroşonuñ: -P
[8356] iken: -P
[8357] dārātuñ: P dārātun
[8358] alup: -İ1, -İ2, -V
[8359] siḥr-i bend-ile berbād [u] ẖarāba virüp: -P
[8360] başımuza: İ1, İ2, V başımıza

ḥādiṯesi yaġdurtdı.[8361] (15) Ṣalt başımuzla güç-ile gelüp yerimüzi ṭutduḳ[8362] bu ḳadar **[İ1 390a]** (1) ḫazīne kesecek ṭoplarımuz ḳarada ḳaldı. Saḫı añma[8363] ḳaraya (2) düşüp şikest olan gemilerimüzüñ[8364] mühimmātların hep yine (3) bizüm[8365] ‘askerimüzden[8366] esīr eyledükleri nār-ı nūr ḳulları yine[8367] Ḫıristiyanlara[8368] (4) ṭaşıtmışlar. Hem esīrlik hem yüz ḳaralığı daḫı[8369] fī’n-nār (5) fī’s-saḳar olanlar saña caba evvelden bir Cezāyir[8370] iken şimdi (6) metānet bābında[8371] bizüm şeyimüz[8372] **[V 188b]** ile yüz ḳaṭ Cezāyir[8373] oldı (7) ve ol Moṣo Neġro[8374] bize ol mişvār[8375] kim[8376] virdi.[8377] Ḳıran Sinyor **[P 193a]** ‘indinde ‘aẕīm (8) maḳbūle geçüp naẓar-ı himmetlerine maẓhar düşdi. Daḫı[8378] bir pes- (9) pāye adam[8379] iken emr-i **[İ2 550]** pādişāhī birle Cezāyire[8380] vālī naṣb olındı. (10) Şimden ṣoñra[8381] vay bizüm murdār başımuza deyüp kāfirdir[8382] ḳasāvetinden (11) mel‘ūn[8383] çaṭlayup fī’n-nār fī’s-saḳar olduḳda[8384] oġlu[8385] yerine (12) ḳral oldı ve bütün İspanya yaḳası ḳraluñ mürd olduġına[8386] (13) yas [u] mātem üzre olup aylar[8387] haftalarca[8388] ve[8389] kelīsālarından[8390] (14) çıḳmayup nār-ı nūr mandoloz[8391] Cezāyirden[8392] intiḳām almaḳ (15) içün ḥāşā li’llāh nuṣret ṭaleb iderler idi.[8393] Ḫulāṣa kāfirler **[İ1 390b]** (1) Sulṭān Cezāyirüñ[8394] ḫavfından[8395] bir dem ḥālī degüller idi.[8396] Ḥaḳ (2) Te‘ālā[8397] dāyimā[8398] ehl-i İslāmuñ ḫavf [u] ḫaşyetlerin[8399] ebedī[8400] ḳılup (3) kāfirāndan iḫrāc etmeyüp berrde ve baḥrda maḳhūr [u] münhezim (4) birle sernigūn olalar ve her ḥālde ‘asākir-i İslām küffār-ı (5) ḫākisār üzerine manṣūr[8401] ve[8402] muẓaffer olalar āmīn. Yā mu‘īn (6) bi-ḥürmet-i seyyidi’l-enbiyā ve’l-mürselīn ve dāyimā[8403] Rabbü’l-‘ālemīn (7) Sulṭān Cezāyirüñ evvelinden āḫirini ma‘mūr [u] ābādān eyleyüp (8) dünyālar durduḳça dāyim[8404] ve ḳāyim eylesün āmīn.[8405] Ez-īn-cānib (9) bizüm şimdi maḳṣūdımuz[8406]

[8361] yaġdurtdı: İ2 yaġdurdı, P yaġdırdı
[8362] ṭutduḳ: İ1, V ṭutdıḳ
[8363] añma: P añma ki
[8364] gemilerimüzüñ: İ2 gemilerimiziñ
[8365] bizüm: İ1 bizim
[8366] ‘askerimüzden: P ‘askerden
[8367] yine: -İ1, -İ2, -V
[8368] Ḫıristiyanlara: -P
[8369] daḫı: P ve hem
[8370] Cezāyir: P Cezā’ir
[8371] metānet bābında: -P
[8372] şeyimüz: İ1 şeyimiz
[8373] Cezāyir: P Cezā’ir
[8374] ve ol Moṣo Neġro: -İ1, -İ2, -V
[8375] mişvār: V mişvāruñ
[8376] kim: İ2 ki, -V
[8377] bize ol mişvār kim virdi: -P
[8378] daḫı: -P
[8379] adam: İ1 ādem
[8380] Cezāyire: P Cezā’ire
[8381] şimden ṣoñra: P şimden-ṣoñra
[8382] kāfirdir: -İ1, -İ2, -V
[8383] mel‘ūn: -P
[8384] olduḳda: P olınca
[8385] oġlu: İ2, V, P oġlı
[8386] olduġına: P olmasından
[8387] aylar: İ2, V aylarca
[8388] aylar haftalarca: -P
[8389] ve: -İ1, -İ2, -V
[8390] kelīsālarından: İ2, V kelīsālardan
[8391] mandoloz: İ2 mandolosdan, V, P mandolozdan
[8392] Cezāyirden: P Cezā’irden
[8393] iderler idi: P iderlerdi
[8394] Cezāyirüñ: P Cezā’irüñ
[8395] ḫavfından: P ḫavf [u] ḫaşyetlerinden
[8396] degüller idi: P degüllerdi
[8397] Ḥaḳ Te‘ālā: -P
[8398] dāyimā: İ1, İ2 dā’imā, -P
[8399] ehl-i İslāmuñ ḫavf [u] ḫaşyetlerin: -P
[8400] ebedī: -İ2, -V, -P
[8401] ḳılup kāfirāndan iḫrāc etmeyüp berrde ve baḥrda maḳhūr [u] münhezim birle sernigūn olalar ve her ḥālde ‘asākir-i İslām küffār-ı ḫākisār üzerine manṣūr: -P
[8402] ve: -İ2, -P
[8403] dāyimā: İ1, İ2,-P
[8404] dāyim: İ2, V dā’im, -P
[8405] Rabbü’l-‘ālemīn Sulṭān Cezāyirüñ evvelinden āḫirini ma‘mūr [u] ābādān eyleyüp dünyālar durduḳça dāyim ve ḳāyim eylesün āmīn: -P
[8406] ez-īn-cānib bizüm şimdi maḳṣūdımuz: P bu yaña biz şimdi gelelüm

ol ġāzīler ser-firāzı Ḫayre'd-dīn[8407] (10) Paşaya gelsün.[8408] Ol zamān-ki Cezāyir vālīsi Ḥasan Paşa (11) otuz pāre ġalyaṭa[8409] birle[8410] şevketlü ḥünkār Paşaya[8411] Sulṭān Süleymān Ḫān (12) 'aleyhi raḥmeti **[İ2 551]** ve'l-ġufrān ḥażretlerine peşkeş gönderüp (13) du'ā-yı pādişāhīye maẓhar düşüp daḫı ol[8412] etdükleri[8413] (14) cihād [u] ġazā ki İspanya Ḳralı münhezim olup iddi'ā ile (15) gelmiş iken yüzi ḳarası-y-ıla yıḳılup gitdügi şevketlü **[İ1 391a]** (1) ḥünkārıñ ziyāde ḫoşına gitmekle Cezāyir ḳullarına (2) 'aẓīm ri'āyetler olındı ve Cezāyir ocaġına[8414] kemāl-i mertebe muḥabbetinden (3) ve ocaġa ri'āyetinden[8415] şevketlü ḥünkār Ḫayre'd-dīn Paşaya[8416] demiş idi-ki[8417] göreyüm (4) lālā seni[8418] Cezāyir[8419] ocaġı[8420] benüm şeref iftiḫārumdur[8421] ve ol (5) ocaġı-y-ıla şereflenürüz.[8422] Allāh dāyim[8423] eylesün. Senüñ[8424] daḫı (6) ocaġıñdur ve anlara lāzım olacaḳ şeyleri **[V 189a]** sen bilürsin. (7) İmdi tersḫane-yi 'āmiremden[8425] anlara her ne[8426] lāzım olacaḳ şeylerden (8) viresin deyü tenbīh eylemiş idi. Anuñ ḥikāyesi yuḳarıda (9) geçmiş[8427] yine[8428] idi. Ammā[8429] bu maḥallde daḫı[8430] münāsib[8431] düşmesi-y-ile tekrār (10) ẕikr olındı. Şimdi Ḫayre'd-dīn[8432] Paşa raḥmetu'llāhi 'aleyh (11) daḫı[8433] imtiṯālen li'l-emri'l-'ālī hem vāḳı'da[8434] ḥāl kendi ocaġı (12) olmaġ-ıla[8435] daḫı pādişāh-ı 'alem-penāh **[P 193b]** ḥażretlerinüñ rıżā-yı (13) hümāyūnları birle Cezāyir ocaġına her ne iḳtiżā ider (14) ise iẕn-i hümāyūnum olınmışdur virilsün deyü ibrām (15) buyurmaları-y-ıla Ḫayre'd-dīn[8436] Paşa daḫı anlara lāzım olacaḳ **[İ1 391b]** (1) ocaḳ **[İ2 552]** mühimmātı birle teknelerin ṭoldurup ḳalḳup[8437] (2) Cezāyire[8438] gitdiler.[8439] Vaḳtā ki arasından bir vāfir zamān mürūr (3) eylemekle münāfıḳ her yerde münāfıḳlıġın ḳomaz feḥvāsı üzre[8440] (4) erbāb-ı devlet zümresinden Ḫayre'd-dīn[8441] Paşayı sevmeyüp (5) ḥased idenler eytdiler: Yā saña şevketlü pādişāhımuz Cezāyir[8442] (6) ocaġına bir miḳdār şeyi vir dimekle mīrinüñ bütün

[8407] Ḫayre'd-dīn: -P
[8408] gelsün: -P
[8409] Cezāyir vālīsi Ḥasan Paşa otuz pāre ġalyaṭa: -P
[8410] birle: -İ1
[8411] ḥünkār Paşaya: -İ1, -İ2, -V
[8412] Sulṭān Süleymān Ḫān 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān ḥażretlerine peşkeş gönderüp du'ā-yı pādişāhīye maẓhar düşüp daḫı ol: -P
[8413] etdükleri: İ1 itdikleri, -P
[8414] cihād [u] ġazā ki İspanya Ḳralı münhezim olup iddi'ā ile gelmiş iken yüzi ḳarası-y-ıla yıḳılup gitdügi şevketlü ḥünkārıñ ziyāde ḫoşına gitmekle Cezāyir ḳullarına 'aẓīm ri'āyetler olındı ve Cezāyir ocaġına: -P
[8415] ve ocaġa ri'āyetinden: -İ1, -İ2, -V
[8416] şevketlü ḥünkār Ḫayre'd-dīn Paşaya: -P
[8417] demiş idi-ki: P dimişdi-ki
[8418] lālā seni: İ2 seni lālā
[8419] Cezāyir: P Cezā'ir
[8420] ocaġı: P ocaġı-ki
[8421] iftiḫārumdur: İ2 iftiḫārımdır
[8422] ve ol ocaġı-y-ıla şereflenürüz: -P
[8423] dāyim: İ2, P dā'im
[8424] senüñ: -V
[8425] 'āmīremden: P 'āmīremde
[8426] her ne: -İ1, -V, -P
[8427] geçmiş: P geçüp
[8428] yine: -İ1, -İ2, -V
[8429] idi ammā: -P
[8430] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[8431] münāsib: İ2 münāsebet
[8432] Ḫayre'd-dīn: -P
[8433] daḫı: -İ1, -İ2, -V
[8434] vāḳı'da: P vāḳı'
[8435] olmaġ-ıla: İ1, İ2, V olmaġla
[8436] Cezāyir ocaġına her ne iḳtiżā ider ise iẕn-i hümāyūnum olınmışdur virilsün deyü ibrām buyurmaları-y-ıla Ḫayre'd-dīn: -P
[8437] ḳalḳup: -P
[8438] Cezāyire: P Cezā'ire
[8439] gitdiler: P gönderdi
[8440] feḥvāsı üzre: P feḥvāsınca
[8441] Ḫayre'd-dīn: -P
[8442] Cezāyir: P Cezā'ir

(7) şeyini[8443] vir dimedi-ki deyü mābeynlerinde böyle bir[8444] ṣuġrā [u] (8) kübrā ḳurup bu sözdür[8445] ortalıġa ṣāyi‘[8446] olınca eşidilmedik[8447] (9) bir şeyi olmaz. Vara vardan[8448] bu söz pādişāh ḳulaġına vuṣūl (10) olduḳda pādişāhdur[8449] eytdi: Lālām Ḫayre’d-dīn[8450] Paşa (11) Cezāyir[8451] ocaġına her ne[8452] virdi-y-ise[8453] benüm rıżā-yı hümāyūnumla[8454] (12) virildi.[8455] Lālāmuñ eyledügi benüm maḳbūlumdur.[8456] Kimse bu umūra (13) ḳarışmasun didükde[8457] zümre-yi münāfıḳān kendi yüzleri (14) ḳarası-y-ıla ḳaldılar. Bir kişinüñ yardımcısı Allāh ola var (15) ḳıyās eyle ki[8458] ol ne ulu şāh ola. İmdi merḥūm Ḫayre’d-dīn[8459] **[İ₁ 392a]** (1) Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh bu sözden bir miḳdār ḫāṭırları[8460] (2) müṭe’ellim olup ḫasta oldılar.[8461] Lā devā’e le-cürḥü’l-lisān (3) feḥvāsı üzre[8462] ol ehl-i nifāḳuñ mühmel cevābları ḳalbinde[8463] yiyüp[8464] (4) yara[8465] etmekle hem daḫı[8466] **[P 194a]** vaḳt-i sā‘at gelüp **[İ₂ 553]** yetişmekle sebeb-i (5) mevtine bā‘iṣ olup Ramażān-ı şerīfüñ yigirmi yedinci güni[8467] üçünci güni[8468] leyle-yi ḳadr gecesi hem (6) cum‘a gecesi olmaḳ üzre dār-ı fenā-yı[8469] ġurūrdan[8470] dār-ı beḳā-yı (7) sürūra intiḳāl eylediler.[8471] **[V 189b]** İnnā li’llāhi ve innā ileyhi rāci‘ūn merḳad-ı (8) münevverleri Beşikṭaşdadur.[8472] Şimdi[8473] ḥāl-i[8474] ḥayātda olan ḳapudan (9) paşalaruñ[8475] pīridür.[8476] Zīrā ibtidā Āl-i ‘Oṣmān devletinde (10) ḳapudan paşa olan oldur ve devlet-i ‘Oṣmāniyyenüñ deryā (11) umūrına daḫı[8477] tersḫane-yi ‘āmīreye[8478] niẓām iltizāmın[8479] viren ol idi. (12) Şimdi ḥālā ḳapudan paşalar ḫil‘at geydüklerinde merḥūm (13) Ḫayre’d-dīn[8480] Paşanuñ medfūn[8481] olduġı[8482] maḳāmda[8483] (14) iltibās idüp du‘ā [u] ṣenā iderler. Daḫı ṭa‘āmlar çekilüp (15) faḳir [u] fuḳarā[8484] ekl iderler. Rūḥ-ı şerīfleri şād ola kerrātı-y-ıla **[İ₁ 392b]** (1) keşf [u] kerāmetleri ẓāhir olmış bir velīyyu’llāh ġāzī mücāhid (2) kimse idi. Raḥmetu’llāhi ‘aleyh imdi tevārīḫ-i ‘Āl-i ‘Oṣmān-da (3) işbu Ḫayre’d-dīn[8485] Paşa[8486]

[8443] şeyini: P şeylerin
[8444] bir: -P
[8445] sözdür: İ₁ sözdir
[8446] ṣāyı‘: İ₂ ḳaṭ‘
[8447] eşidilmedik: İ₂, V, P eşitmezlikde
[8448] vardan: P vara
[8449] pādişāhdur: İ₁ pādişāhdır
[8450] Ḫayre’d-dīn: -P
[8451] Cezāyir: P Cezā’ir
[8452] her ne: -V
[8453] virdi-y-ise: V virürse
[8454] hümāyūnumla: V hümāyūnı-y-ıla, P hümāyūnum ile
[8455] virildi: V virdi, P virür
[8456] maḳbūlumdur: İ₁ maḳbūlumdır
[8457] didükde: İ₂ didikde, V dedikde, P dedükde
[8458] eyle ki: İ₂, V, P eyle-ki
[8459] Ḫayre’d-dīn: -P
[8460] ḫāṭırları: -P
[8461] oldılar: İ₂, P oldı
[8462] feḥvāsı üzre: P feḥvāsınca
[8463] ḳalbinde: P ḳalbini
[8464] yiyüp: -İ₁, -İ₂, -V
[8465] yara: İ₂, V yer
[8466] daḫı: -P
[8467] Ramażān-ı şerīfüñ yigirmi yedinci güni: -İ₁, -İ₂, -V
[8468] üçünci güni: -P
[8469] fenā: P fenādan
[8470] ġurūrdan: -P
[8471] eylediler: P eyledi
[8472] Beşikṭaşdadur: İ₁, P Beşikṭaşdadır
[8473] şimdi: -İ₁, -İ₂, -V
[8474] ḥāl: İ₂ ḥālā
[8475] paşalaruñ: İ₁, İ₂ paşalarıñ
[8476] pīridür: İ₁ pīridir
[8477] daḫı: P ve
[8478] ‘āmīreye: P ‘āmīreyenüñ
[8479] iltizāmın: -İ₁, -İ₂, -V
[8480] Ḫayre’d-dīn: -P
[8481] medfūn: İ₂ meftūn ve medfūn
[8482] olduġı: P olan
[8483] maḳāmda: P maḳāmlarında
[8484] fuḳarā: P fuḳarālar
[8485] Ḫayre’d-dīn: -P
[8486] Paşa: P Paşanuñ

raḥmetu'llāhi 'aleyh[8487] tevārīḫi[8488] bir cild kitābdur (4) ammā degme yerde bulınmaz. Pek ziyādesi-y-ile mülūk 'indinde (5) maḳbūl ve marġūb olmaḳ üzre ḳıṣṣa-yı laṭāyıfdandur. (6) Pes imdi şöyle ma'lūm olsun-ki **[İ$_2$ 554]** ol re'īsü'l-mücāhidin (7) ḳatilu'l-kefere ve'l-müşrikīn ā'nī ol[8489] ġāzīler ser-firāzı **[P 194b]** (8) olan Ḫayre'd-dīn Paşanuñ tā Sulṭān Selīm 'aṣrından (9) oġlu Sulṭān Süleymān Ḫan 'aleyhi raḥmeti ve'l-ġufrān (10) ḥażretlerine gelince geçen[8490] sergüzeşt-i ḥikāyetlerin 'alā (11) ḳadri'l-imkān ḳādir olduḳça naḳl [u] beyān olınmışdur. (12) Ümīz̲dür ki işbu tuḥfemüzi[8491] ḳırā'at ve istimā' iden (13) iḫvān-ı bā-ṣafā bu ḥaḳīr-i pür-taḳṣīrüñ rūḥını bir fātiḥa-yı (14) şerīf ile yād eyleyenüñ[8492] iki cihān[8493] içre[8494] āḫiri (15) ve[8495] 'āḳıbeti ḫayr olsun[8496] ve āḫir-i nefesde imān-ı kāmil **[İ$_1$ 393a]** (1) birle ḫatim olınan ḳullardan olsun.[8497] Ve's-selām 'alī ḫayru'l-enām[8498] ma'z̲ūr ola[8499] murāḍ ḥāṣıl ola.[8500] (2) şikeste ve beste ḳad feraġu'l-kitāb[8501] men yeddi kātibü'l-ḥurūf (3) Ḥasan ibn-i 'Alī Ḳasṭamoni es-sākin fī beledi'l-Cezāyir ġaferā'llāhu (4) lenā velivālideyye velā üstāz̲inā ve li-cemī'il-mü'minine ve'l-mü'mināt (5) ve'l-müslimīne ve'l-müslimāt el-aḥyā'i minhüm ve'l-emvāt bi-raḥmetike (6) yā erḥame'r-rāḥimīn.[8502] Temmetü'l-kitābü[8503] bi-'avni'llāhi'l-(7) melikü'l-vehhāb el-ḫaṭṭu'l-bāḳī (8) ve'r-Rabbü'l-'āfī ve'l-'abdü'l- (9) 'āṣī (10) 1194 sene[8504] **[İ$_1$ 393b]** (1) der-beyān-ı tevārīḫ Cezāyire gelen paşalar beyānındadur:[8505]

[P 195b]

İbtidā İsḥāḳ Paşa
sene 901[8506]

Oruç Paşa
sene 916[8507]

Ġazī Ḫayre'd-dīn Paşa
sene 922[8508]

Ḥasan Aġa,
Ḫalīfe-yi Ḫayre'd-dīn Paşa
sene 952[8510]

Ḥüseyin Paşa,
İbn-i Ḫayre'd-dīn Paşa
sene 952[8511]

Būstāncı Aḥmed Paşa
sene[8509] sene

[8487] raḥmetu'llāhi 'aleyh: -P
[8488] tevārīḫi: -İ$_1$, -İ$_2$, -P
[8489] ol: -P
[8490] geçen: İ$_2$, V gecen
[8491] tuḥfemüzi: İ$_2$ tuḫfemüzi
[8492] eyleyenüñ: İ$_1$ eyleyeniñ
[8493] cihān: P cihānda
[8494] içre: -P
[8495] ve: -P
[8496] olsun: P olup
[8497] olsun: P ola
[8498] ve's-selām 'alī ḫayru'l-enām: -İ$_1$, -İ$_2$, -V
[8499] ma'zūr ola: -P
[8500] murāḍ ḥāṣıl ola: -İ$_1$, -V, -P
[8501] şikeste ve beste ḳad feraġu'l-kitāb: -İ$_2$, -P
[8502] men yedde kātibü'l-ḥurūf Ḥasan ibn-i 'Alī Ḳasṭamoni es-sākin fī beledü'l-Cezāyir ġaferā'llāhu lenā velivālideyye velā üstāz̲inā ve li-cemī'ül-mü'minine ve'l-mü'mināt ve'l-müslimīne ve'l-müslimāt el-aḥyā'ü minhüm ve'l-emvāt bi-raḥmetike yā erḥame'r-rāḥimīn: -İ$_2$, -V, -P
[8503] temmetü'l-kitābu: İ$_2$ temmet, -V, -P
[8504] el-ḫaṭṭu'l-bāḳī ve'r-Rabbü'l-'āfī ve'l-'abdü'l- 'āṣī 1194 sene: İ$_2$ Allāhumme yā 'aẕīmü'l-minne arzıḳu'l-kātibe'l-cennet min nehārü'l-ḥamd evvel min şehr-i z̲i'l-ḥicce sene 1244, -P
[8505] der beyān-ı tevārīḫ Cezāyire gelen paşalar beyānındadur: -P, -İ$_2$
[8506] İbtidā İsḥāḳ Paşa sene 901: -İ$_2$, -V
[8507] Oruç Paşa sene 916: -İ$_2$, -V, P Oruç Ġāzī Paşa sene 916
[8508] Ġazī Ḫayre'd-dīn Paşa sene 922: -İ$_2$, -V
[8509] Būstāncı Aḥmed Paşa sene : -İ$_2$, -V, P Būstāncı Aḥmed Paşa sene 956
[8510] Ḥasan Aġa Ḫalīfe-yi Ḫayre'd-dīn Paşa sene 952: -İ$_2$, -V, P Ḥasan Aġa Ḫalīfe-yi Ḫayre'd-dīn Paşa sene 951
[8511] Ḥüseyin Paşa ibn-i Ḫayre'd-dīn Paşa sene 952: -İ$_2$, -V, P Ḥüseyin Paşa bin Ḫayre'd-dīn Paşa sene 952

İbn-i Türkī ḫale‘a nefsehu ve meşā sene 958[8513]

Ṣāliḥ Paşa sene 959[8512]

Meḥmed Paşa Tekelīzāde sene 963[8514]

Sāniyen Ḥasan Paşa ibn-i Ḫayre’d-dīn Paşa sene 968[8515]

Eyżan merreten sāniyeten sene[8516]

Meḥmed Paşa ibn-i Ṣāliḥ Paşa sene 972[8517]

‘Alī Paşa sene 976[8518]

‘Arab Aḥmed Paşa sene 973[8519]

Ramażān Paşa sene 982[8520]

[İ₁ 394a]

Ḥüseyn Paşa ibn-i Ḳapudan ‘Alī Paşa sene 989[8522]

Ca‘fer Paşa sene 988[8521]

Cezāyirli ‘Alī Paşa Ḳapudan sene 989[8523]

[P 196a]

Ḥüseyin Paşa sene 979[8524]

Ca‘fer Paşa ḫādim sene 982[8525]

Ramażān Paşa merreten sāniyeten sene 980[8526]

Ramażān Paşa merreten sāliseten sene 990[8529]

Memī Paşa sene 992[8527]

Meḥmed Paşa sene 973[8528]

[8512] Ṣāliḥ Paşa sene 959: -İ2, -V, P
[8513] İbn-i Türkī ḫale‘a nefsehu ve meşā sene 958: -İ2, -V, P bin Türkī ḫale‘a nefsehu ve meşā sene 958
[8514] Meḥmed Paşa Tekelīzāde sene 963: -İ2, -V, P
[8515] Sāniyen Ḥasan Paşa ibn-i Ḫayre’d-dīn Paşa sene 968: -İ2, -V, P
[8516] Eyżan merreten sāniyeten sene: -İ2, -V, P Eyżan merreten sāliseten sene 969
[8517] Mehmed Paşa ibn-i Ṣāliḥ Paşa sene 972: -İ2, -V, P Mehmed Paşa bin Ṣāliḥ Paşa sene 972
[8518] ‘Alī Paşa sene 976: -İ2, -V, P
[8519] ‘Arab Aḥmed Paşa sene 973: -İ2, -V, P
[8520] Ramażān Paşa sene 982: -İ2, -V, P
[8521] Ca‘fer Paşa sene 988: -İ2, -V, P
[8522] Ḥüseyn Paşa ibn-i Ḳapudan ‘Alī Paşa sene 989: -İ2, -V, P Ḥüseyn Paşa bin ‘Alī Ḳapudan Paşa sene 989
[8523] Cezāyirli ‘Ālī Paşa Ḳapudan sene 989: -İ2, -V, P Cezā’irli Ḳapudan ‘Ālī Paşa sene 989
[8524] Ḥüseyin Paşa sene 979: -İ2, -V, P
[8525] Ca‘fer Paşa Ḫādim sene 982: -İ2, -V, P
[8526] Ramażān Paşa merreten sāniyeten sene 980: -İ2, -V, P
[8527] Memī Paşa sene 992: -İ2, -V, P
[8528] Meḥmed Paşa sene 973: -İ2, -V, P Meḥmed Paşa sene 893
[8529] Ramażān Paşa merreten sāliseten sene 990: -İ2, -V, P

Telli Aḥmed Paşa
sene 803[8530]

Ḫıżır Paşa
sene 815[8531]

Şa‘bān Paşa
sene 958[8532]

Muṣṭafā Paşa
sene 1001[8533]

Ḫıżır Paşa
merreten s̱āniyeten
sene 1011[8535]

Muṣṭafā Paşa
sene 811[8534]

[İ₁ 394b]

Telli Ḥasan Paşa
sene 800[8536]

Süleymān Paşa Ḳaṭānyā
sene 821[8537]

Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa
sene 841[8538]

Yebḳā el-memleketü Tūnus
fī yedi Ḥasan Ḫoca
sene 798[8541]

Ḳātib Ḥasan Paşa
sene 777[8539]

İbrāhīm Paşa ḳā’id-i
sene 799[8540]

Ḥüseyin Paşa
ibn-i İlyās Beg
sene 699[8544]

Sarāydan çıḳma güzel
Ḫalīl Paşa[8543]

Yūsuf Paşa, üç def‘a[8542]

Bosnavī Meḥmed Paşa
sene 803[8545]

Ṭopal Aḥmed Paşa **[P 196b]**
sene 751[8546]

El-Ḥacı Muḥarrem Paşa
sene 821[8547]

İsmā‘īl Paşa
sene 805[8548]

Mezemerṭo el-Ḥacı
Ḥüseyin Paşa

‘Acem ‘Ömer Paşa
sene 1085[8549]

[8530] Telli Aḥmed Paşa sene 803: -İ₂, -V, P
[8531] Ḫıżır Paşa sene 815: -İ₂, -V, P
[8532] Şa‘bān Paşa sene 958: -İ₂, -V, P
[8533] Muṣṭafā Paşa sene 1001: -İ₂, -V, -P
[8534] Muṣṭafā Paşa sene 811: -İ₂, -V, P
[8535] Ḫıżır Paşa merreten s̱āniyeten sene 1011: -İ₂, -V, -P
[8536] Telli Ḥasan Paşa sene 800: -İ₂, -V, P
[8537] Süleymān Paşa Ḳaṭānyā sene 821: -İ₂, -V, P Süleymān Ḳaṭānyā Paşa sene 821
[8538] Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa sene 841: -İ₂, -V, P
[8539] Ḳātib Ḥasan Paşa sene 777: -İ₂, -V, P
[8540] İbrāhīm Paşa ḳā’id-i Tūnus sene 799: -İ₂, -V, P İbrāhīm Paşa ḳā’id-i Tūnus sene 789
[8541] Yebḳā el-memleketü fī yedi Ḥasan Ḫoca sene 798: -İ₂, -V, P
[8542] Yūsuf Paşa, üç def‘a: -İ₂, -V, P Yūsuf Paşa, üç def‘a sene 801
[8543] Sarāydan çıḳma güzel Ḫalīl Paşa: -İ₂, -V, P Sarāydan çıḳma güzel Ḫalīl Paşa sene 690
[8544] Ḥüseyin Paşa ibn-i İlyās Beg sene 699: -İ₂, -V, P Ḥüseyin Paşa bin İlyās Beg sene 699
[8545] Bosnavī Meḥmed Paşa sene 803: -İ₂, -V, P Bosnavī Meḥmed Paşa sene 802
[8546] Ṭopal Aḥmed Paşa sene 751: -İ₂, -V, P
[8547] El-Ḥacı Muḥarrem Paşa sene 821: -İ₂, -V, P
[8548] İsmā‘īl Paşa sene 805: -İ₁, -V, P
[8549] ‘Acem ‘Ömer Paşa sene 1085: -İ₂, -V, P ‘Ömer ‘Acem Paşa sene 1085

sene 1095[8550]

[İ1 395a]

Çarḳacı Ḫalīl Paşa
sene 999[8551]

Cezāyirli Sökeli ʻĀlī Paşa
sene 1122[8552]

Ve baʻdehu ez-bekār
Meḥmed Paşa
sene 1131[8553]

Ḳoca ʻAbdī Paşa
sene 1136[8554]

İbrāhīm Paşa
sene 1145[8555]

ḥāme ṣuyın ibtidā
Cezāyire getüren Tişnedil
Ḥüseyin Paşa
sene 1002[8556]

Ġanīmetü’s-sünbek seb‘a
mi’etin mīzān fī-küllī pāy
sene 1046[8558]

İbtidā-yı dīvān-ı ḳaṣaba
sene 1006[8557]

İbtidā-yı fetḥ-i Ṣu burcu
Rebīü’l-evveliñ
fī ġurresinde
sene 1119[8560]

Fütūḥāt-ı ebrāc-ı Vahrān
fetḥ-i Mucācā Rebīü’l-evvel
sene 1119[8559]

Fetḥ-i burcu’l-yehūd
bi-māh-ı ṣa‘bān fī 11[8561]

Fetḥ-i burc-ı cedīd
bi-māh-ı ṣa‘bān
yevm-i cum‘a fī 17
sene 1119[8563]

Fetḥ-i beled bi-māh-ı
ṣevvāl fī 26
sene 1119[8562]

[8550] Mezemerṭo el-Ḥacı Ḥüseyin Paşa sene 1095: -İ2, -V, P
[8551] Çarḳacı Ḫalīl Paşa sene 999: -İ2, -V, P
[8552] Cezāyirli Sökelli ʻĀli Paşa sene 1122: -İ2, -V, P
[8553] Ve baʻdehu ez-bekār Meḥmed Paşa sene 1131: -İ2, -V, P ez-bekār Meḥmed Paşa sene 1131
[8554] Ḳoca ʻAbdī Paşa sene 1136: -İ2, -V, P
[8555] İbrāhīm Paşa sene 1145: -İ2, -V, P Ḳoca İbrāhīm Paşa sene
[8556] Ḫāme ṣuyın ibtidā Cezāyire getüren Tişnedil Ḥuseyin Paşa sene 1002: -İ2, -V, -P
[8557] İbtidā-yı dīvān-ı ḳaṣaba sene 1006: -İ2, -V, -P
[8558] Ġanīmetü’s-sünbek seb‘a mi’etin mīzān fī-küllī pāy sene 1046: -İ2, -V, -P
[8559] Fütūḥāt-ı ebrāc-ı Vahrān feth-i Mucācā Rebīü’l-evvel sene 1119: -İ2, -V, -P
[8560] ibtidā-yı fetḥ-i ṣu burcu Rebīü’l-evveliñ fī ġurresinde sene 1119: -İ2, -V, -P
[8561] Fetḥ-i burcu’l-yehūd bi-māh-ı Ṣa‘bān fī 11: -İ2, -V, -P
[8562] Fetḥ-i beled bi-māh-ı Ṣevvāl fī 26 sene 1119: -İ2, -V, -P
[8563] Fetḥ-i burc-ı cedīd bī-māh-ı Ṣa‘bān yevm-i Cum‘a fī 17 sene 1119: -İ2, -V, -P

[İ₁ 395b]

Fetḥ-i burc-ı Ḥamrā
bī-māh-ı şevvāl
fī yevm-i sebt 28[8564]

Fetḥ-i liman burcu
bi-māh-ı Muḥarremü'l-
ḥarāmuñ fī 2
sene 1120[8565]

Tārīḫ-i ebrāc-ı Cezāyir
burc-ı mevlā-yı Ḥasan Paşa
sene 999[8567]

Burc-ı mevlā-yı Muḥammed Paşa
sene 975[8566]

Burcu'l-ġuzlān
sene 909[8568]

Burc-ı 'Ālī Paşa
sene 1123[8569]

Burc-ı Muḥammed Paşa
sene 1133[8570]

Ḫayrāt-ı İbrāhīm Paşa
binā-yı ḳanṭara fi'l-ḫarrās
sene 1148[8571]

nāfe-yi burc-ı cezīre
sene 1094[8572]

Küçük İbrāhīm Paşa
sene[8573]

Meḥmed Paşa
maġribli oġlu sene[8574]

'Alī Paşa
sene[8575]

Ġāzī Meḥmed Paşa
Muṣṭafa
sene[8576]

Tekelizāde Ḥasan Paşa
1205 sene[8577]

Tekelizāde
Paşa 1212 sene[8578]

[8564] Fetḥ-i burc-ı Ḥamrā bī-māh-ı Şevvāl fī yevm-i sebt 28: -İ₂, -V, -P
[8565] Fetḥ-i liman burcu bī-māh-ı Muḥarremü'l-ḥarāmuñ fī 2 sene 1120: -İ₂, -V, -P
[8566] Burc-ı mevlā-yı Muḥammed Paşa sene 975: -İ₂, -V, -P
[8567] Tārīḫ-i ebrāc-ı Cezāyir burc-ı mevlā-yı Ḥasan Paşa sene 999: -İ₂, -V, -P
[8568] Burcu'l-ġuzlān sene 909: -İ₂, -V, -P
[8569] Burc-ı 'Ālī Paşa sene 1123: -İ₂, -V, -P
[8570] Burc-ı Muḥammed Paşa sene 1133: -İ₂, -V, -P
[8571] Ḫayrāt-ı İbrāhīm Paşa binā-yı ḳanṭara fi'l-Ḫarrās sene 1148: -İ₂, -V, -P
[8572] Nāfe-yi burc-ı cezīre sene 1094: -İ₂, -V, -P
[8573] Küçük İbrāhīm Paşa sene: -İ₁, -İ₂, -V
[8574] Meḥmed Paşa Maġribli oġlu sene: -İ₁, -İ₂, -V
[8575] 'Alī Paşa sene: -İ₁, -İ₂, -V
[8576] Ġāzī Meḥmed Paşa sene: -İ₁, -İ₂, -V
[8577] Tekelizāde Ḥasan Paşa sene 1205: -İ₁, -İ₂, -V
[8578] Tekelizāde Muṣṭafa Paşa 1212 sene: -İ₁, -İ₂, -V

Bolılı fitne-yi ocaḳ Aḥmed Paşa pirzolı 1220 sene[8579]

Burṣalı ġasl-ı fitne-yi ocaḳ ʻAlī Paşa 1223 sene 14 Ramażān[8580]

ʻAmaṣyalı ıṣlāḥ ocaḳ el-Ḥac ʻAlī Paşa sene 1223 14 Ẕilḥicce[8581]

[P 197a]

Eşek çekmez Meḥmed Paşa on beş gün otuz sene 1230[8582]

Midilli ʻÖmer Paşa ʻArab Aġalıġından Paşa oldı sene 1230[8583]

Tekelizāde Deli ʻAlī Paşa fitne-yi ocaḳ Pizdüni sene 1232[8584]

Manżaḳıllı ıṣlāḥ-ı ocaḳ Ḥüseyin Paşa oturdı sene 1233[8585]

[P 197b] (1) ibtidā'en bi-smillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (2) elḥamduli'llāhi'l-ḳādiri ʻalā mā yeşā' el-müneffẕi li-ḳażā'ihi keyfe mā yeşā' (3) ve'ṣ-ṣalavatu ve's-selāmu ʻalā seyyidinā Muḥammedin (4) tāci'l-eṣfiyā'i ve senedi'l-etḳıyā'i. El-mevʻūdi bi-ḳıyām-ı şerīʻatihi ilā yevmi faṣlu'l-ḳażā'i el- (5) muallī kelimete'd-dīni ʻalel-kefereti ve'l-eşḳıyā. Müddeten ḥayātihi nefsihi ve bi-ümmetihi (6) baʻde intiḳālihi ilā dar'il-beḳā' ve ʻalā ālihi ve āṣḥābihi elleẕīne hüm (7) beynehüm ruḥamā'u ve ʻale'l-keferati'l fecerāti eşiddā'u ve ʻalā etbāʻihim (8) ve etbāʻi etbāʻihim ilā yevmi inşiḳāḳı's-semā'i ḫuṣūṣan minhüm (9) ʻale'l-ḳā'imine bi-emri'l-cihādi ve ḳahri'l-ʻadā'i. Pes beyān (10) idecegümiz nebẕe-i ʻazībe ve vāḳıʻa-ı ʻacībe der ki cihāda saʻy (11) idenler ve şecāʻat ve eşidenlere raġbet ve ehl-i iʻtibāra ʻibretdür. (12) İnşā'llāhu Teʻālā işbu hicret-i nebeviyyenüñ biñ yüz altmış (13) senesinde Cezāyirli re'īslerinden ʻArnavud Muḥammed reyīs (14) nām kimsene bir küçük perkende ile ḳorṣanlıġına **[P 198a]** (1) gidüp gezerken ṭarı yükli bir ġacıd sefīneye rāst gelüp şikār (2) eytdi ve ol sefīnenüñ içine aḳṭarmacı ḳoyup Ceẕāyire (3) gönderdi. Ammā ol mezkūr tekne içinde yigirmi dört kāfir (4) bulınmaġla anları kendi perkendesine almışlardı. Şimdi yine (5) şikār aramaḳ içün deryāda ḳalup ve gezerken çoḳ furtuna (6) buldı. Pes ol furṭunanuñ zaḥmetinden ve mezbūr Muḥammed (7) re'īsüñ deryāʻlından ḫaberi ḳalīl olduġından ne semte gelüp (8)

[8579] Bolılı fitne-yi ocaḳ Aḥmed Paşa pirzolı 1220 sene: -İ1, -İ2, -V
[8580] Burṣalı ġasl-ı fitne-yi ocaḳ ʻAlī Paşa 1223 sene 14 Ramażān: -İ1, -İ2, -V
[8581] ʻAmaṣyalı ıṣlāḥ-ı ocaḳ el-ḥāc ʻAlī Paşa sene 1223 14 Ẕilḥicce: -İ1, -İ2, -V
[8582] Eşek çekmez Meḥmed Paşa on beş gün otuz sene 1230: -İ1, -İ2, -V
[8583] Midilli ʻÖmer Paşa ʻArab Aġalıġından Paşa oldı sene 1230: -İ1, -İ2, -V
[8584] Tekelizāde Deli ʻAlī Paşa fitne-yi ocaḳ Pizdüni sene 1232: -İ1, -İ2, -V
[8585] Manżaḳıllı ıṣlāḥ-ı ocaḳ Ḥüseyin Paşa oturdı sene 1233: -İ1, -İ2, -V

gidecegin ve ḳanda olduġın bilmedi ve Müslümān yaḳasın bulmaġa (9) bir imkānın bulamadı ve selāmetliḳden ḳaṭ‘-ı ümīz olup (10) ‘āḳıbet’ül-‘ömr deryāya ġarḳ oluruz yāḫūd açlıḳdan yā ṣuṣuz- (11) lıḳdan helāk oluruz deyü kendi bu aḥvāli ḫavāṣ adamlarına (12) iẓhār idüp ve bunlara didi-ki baña bir yol gösterüñ ki bu (13) vereṭadan helāk olmadan ḫalāṣ olalum. Zīrā bundan (14) ‘ale’l-teḥafiḳ size imdād yoḳdur dedi. Pes etbā‘ı Muḥammed re’īsden (15) bu cevābı böyle işidince cümlesi lā-ya‘ḳıl oldılar. Zāyir baş (16) mubāhevet olınca ayaḳ mecnūn olur bir zamān-ṣoñra içlerinden (17) birisi didi-ki ‘acabā şol bizüm içimüzde olan kāfir esīrlerine (18) disüñ ki istemez kendümüz bizde olduġımuz bilmezüz (19) ve deryānuñ şiddeti çoḳdur. Eger böyle birḳaç gün ḳalursaḳ **[P 199a]** (1) İbrāhīm Ḫoca (2) ‘izzetlü sa‘ādetlü vafir muḥabbetlü ḳarındaş ekrem ḥażretleriñün (3) ḥużūr-ı meclis bānem adam naẓīrlarına envā‘ ta‘ẓīm ve tekrīm … selāmlar olınup mübārek (4) ḫuẓur-ı şerīfleriñüze su’āl olınduḳdan-soñra benüm ḳarındaşum ‘izzetüm İbrāhīm Ḫoca (5) ṭaraf-ı sa‘ādetüñüzde ib‘āṣ buyurılan mektūb bir vaḳt-i sa‘ādete gelüp vuṣūl buldı (6) ve mefhūm [u] ma‘lūm olduḳda sipāriş olınan altı (?) kitāb a‘lāsından (7) olmaḳ üzre iştirā olınup ṭarf-ı sa‘ādetüñüze irsāl olınmışdur. Vuṣūlında aḫaz (8) idüp ḳuṣūra naẓar buyurmayasız. Zīrā bizler ṭaşrada bulınduḳ eşġālimüz (9) olmaḳ sebebi-y-ile yeñi belede vāṣıl olduḳda mektūb yerimüze dāḫil olduḳda (10) (?) iştirā eylemesine ḥareket olındı. Bu sebebden ṭe’ḫīr (11) olındı. Ḳuṣūra naẓar buyurmayasız elden gelen dirīġ olmaz. Ol-ṭaraf (12) bizi bilüp su’āl iden aḥbāblaruñ fi’l-cümlesinedür ve ne keṣīr üzre (13) selāmlu olınur ve ḫayr du‘ācı olınur. Ḳabūl ḳılına bāḳī ed-du‘ā. (14) Ḫudā.[8586]

[8586] [P 197b], [P 198a], [P 199a] sayfaları $İ_1$, $İ_2$, V nüshalarında mevcut değildir.

4.5. Açıklamalı Dizin

Sıra: a b c ç d D e f g ğ h ı i j k l m n ñ N o ö p q r s ş t u ü v w x y z

A

a Şaşma, hatırlama, sevinme, acıma, vb. duyguların anlatımına güç kazandıran söz.

a. 283a/13

[=1]

ā Fars. pekiştirme elifi -â ile

ā. (germ-ā-germ) 270b/14

ā. (gün-ā-gün) 238a/11, 342b/08

[=3]

āb Far. Su.

ā. et- 350b/09

ā.-ı ḥayāt-vār 201b/06

[=2]

āb-dār Far. Keskin, parlak, kılağılı.

ā. (tīġ-i āb-dār) 201b/15

[=1]

‘abā-pūş Far. Aba giyen, derviş, kalender.

‘a.+a (dervīş-i ‘abā-pūş) 232b/12

[=1]

ābād Far. Bayındır, mamur, abadan.

ā. (ta‘mīr u ābād olın-) 230b/14

[=1]

ābādān Far. Bayındır, mamur, abat, şen.

ā. (ma‘mūr u ābādān eyle-) 341b/12, 382a/12, 390b/07

ā. (ma‘mūr u ābādān it-) 201a/11

ā. (ma‘mūr u ābādān ol-) 382a/11

ā. (ta‘mīr u ābādān eyle-) 231a/02

[=6]

‘abd Ar. Kul, köle, bende.

‘a.-i ‘āciz 286a/01, 372b/01

‘a.-i müẕnib 314b/09

‘**a.-i ża‘īf** 226b/05, 238b/02, 254a/15, 350a/05, 381a/03

‘a. u memlūk 220b/05

[=9]

ābdest Far. İslam dinine göre namaz kılmak, Kur’an okumak, Kâbe’yi tavaf etmek gibi ibadetleri yerine getirebilmek için niyet ederek el, ağız, burun, yüz, kol ve ayakları yıkamak; baş, kulaklar ve boynun iki yanını meshetmek yoluyla arınma.

ā. al- 243a/04, 372a/12

[=2]

‘Abdī Bk. **Ḳoca ‘Abdī Paşa**

‘**A. (Ḳoca Abdi Paşa)** 395a/01

[=1]

‘Abdullāh Ar. Tilimsan şehrinin beyi.

‘**A.** 214a/02, 214a/05, 214a/06, 214b/11, 215a/09, 216a/12, 217a/07, 217b/02

‘A.+a 215b/09, 219b/10

‘A.+dan 218b/07

‘A.+uñ 216a/04, 216a/05, 217a/01, 217a/14, 217b/14, 219a/15, 219b/11

[=18]

abur luçu İsp. “Daha sonra görüşürüz” anlamında söz.

a. 375b/14

[=1]

‘acabā Ar. Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı.

‘a. 217a/15, P198a/17

[=2]

‘aceb Ar. Şüphe, tereddüt, hayret ifade eden soru zarfı, acaba.

a. (‘ayb u ‘aceb ol-) 233a/02

[=1]

‘acele Ar. Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, telaş ve sabırsızlık göstererek çabuk davranma.

‘a. et- 259a/01

‘a. ile 261a/13

[=2]

‘Acem Ar. İran’ın Hint-Avrupa ırkından olan halkı ve bu halktan olan kimse, İranlı.

‘A. 202b/04, 202b/06, 289b/11, 321a/10, 321a/12, 340a/07, 340a/12

‘A.+e 340a/14

[=8]

‘Acem ‘Ömer Paşa (?).

‘A. 394b

[=1]

acı Bir dış etkenin vücudun herhangi bir yerinde meydana getirdiği ezilme, yırtılma, sıkıştırılma vb. sebeplerle meydana gelen rahatsızlık hissi.

a. acı 244a/12

[=1]

acı- Başkasının uğradığı veya uğrayacağı kötü bir duruma üzülmek.

a.-sunlar 367b/04, 367b/06

[=2]

‘acīb Ar. Çok acayip, tuhaf, garip, şaşırtıcı.

‘a.+e (vāḳı‘a-ı acībe) P197b/10

[=1]

‘āciz Ar. Güçsüz, kudretsiz, zayıf kimse.

‘ā. 215b/13, 331b/08

‘ā. (abd-i ‘āciz) 286a/01, 372b/01

‘ā. kal- 256b/05

[=5]

aç Yemek yemesi gereken; tok karşıtı.

a. 244a/11, 301a/14, 347b/07

a.+undan 216b/01

[=4]

aç- 1. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek.

a.-dılar 229a/02

a.-mazdan 295b/08, 296a/14

a.-up 309b/01, 357b/11, 385a/03, 386b/12, 388a/07

2. Göz açmak, fark etmek.

a.-(!) 234a/06

a.-asın 375a/01, 375b/09

a.-up 203a/01

[=12]

açdur- Açma işini yaptırmak.

a.-mayup 284b/14

a.-maz idi 377b/12

[=2]

açıḳ Bk. **açuḳ**

a. 236b/05, 338b/13, 375b/15

[=3]

açıl- Açık duruma gelmek veya getirilmek.
a.-maz idi 378a/04
[=1]

açlıḳ Aç olma durumu.
a.+dan P198a/10
[=1]

açuḳ Açılmış, kapalı olmayan, kapalı karşıtı. Krş. **açıḳ**
a. 334a/13
[=1]

ad Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, isim.
a.+ı 244b/11, 258a/02, 337a/10
a.+ı sanı 228b/04
a.+ımuz 324a/04
a.+ımuzda 304b/10
a.+ına 216a/06, 313a/05
[=8]

ada Deniz veya göl suları ile çevrili kara parçası; cezire. Krş. **aṭa**
a. 201a/09
a.+sına (İşkürüz Adası) 351a/03
a.+sından (Mayorḳa Adası) 337b/12
a.+ya 233a/10
[=4]

a‘dā Ar. Düşmanlar.
a. 270a/11, 387b/04
a.+lara 319b/15
a.+larıñuz üzre 384b/05
a.+larıñuza üzre 387a/02
a.+nuñ 371b/01
a.+sı 382a/12
a.+sına 341b/13, 381a/08
a.+ya 372b/14
a.-yı ḫāsir 253b/01, 286a/14, 300a/11, 385a/03
a.-yı ḫāsirīn 224b/06, 254b/07, 350a/07, 358a/12, 364a/14, 364b/12, 373a/05, 379a/04, 380b/03, 389b/03
a.-yı ḫāsirīn ol- 366b/08
a.-yı liyām 226b/06, 247b/05, 314a/15, 343a/09, 356a/04, 364b/08, 367a/07, 382b/02, 388a/11
a.-yı liyām-ı ḫāsirīn 349b/07
a.-yı manṣūr 350b/01
[=36]

ādāb Ar. Davranışlarda ve karşılıklı ilişkilerde alışılmış usullere, ahlak ve terbiye kurallarına göre uyulması gereken esaslar, âdet, yol yordam, yol erkân, yol sıra.
a.-ı ḫuşū‘ üzre 344a/08
a.-ı pādişāhī 250a/03, 250b/04, 251a/13, 268a/12, 269a/08, 344a/04, 365a/01, 384b/14
a. u erkān 252a/04
a. u erkān birle 249b/12
a. u ta‘ẓīm birle 202a/01
[=12]

‘adālet Ar. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme
‘a. üzre (‘adl u ‘adalet) 368b/09
[=1]

adam İnsan. Krş. **ādem**

a. 213b/03, 219b/04, 232a/02, 233a/07, 244a/01, 275a/08, 283b/12, 296b/07, 306a/01, 306a/07, 319b/11, 331a/04, 340b/10, 347a/11, 350a/02, 373b/08, 373b/09, 377a/01, 388b/14, P199a/03
a.+a 307a/10, 319a/04, 339b/15, 376a/10
a.+dan 296b/07
a.+dan beri (devr-i adam) 287b/04
a.+dur 277a/09, 310b/13, 332b/04, 347a/09, 350b/03, 350b/05
a.+ı 233b/12, 319b/11, 342a/14
a.+ımuz 291a/08
a.+ına 317a/11
a. idi 368b/06
a. iken 390a/09
a.+lar 201a/03
a.+lar gibi 227b/05, 256a/08, 339b/10
a.+lara 304b/14
a.+lardur 305b/03
a.+ları 279b/09, 317a/06
a.+larıdur 334b/15
a.+ların 217a/03, 250b/07, 317a/04, 334b/06
a.+larına P198a/11
a.+larından 217a/05, 317b/01, 334b/06, 338b/02
a.+larından idi 338b/15
a. mı 319b/02
a. ol 213b/03
a. ol- 325a/12, 368b/11
a.+uñ 356b/11
[=63]
‘ādāt Ar. Âdetler.
‘ā.-ı ezeliyye 371b/03
‘ā.-ı ezelliye 376b/01
[=2]
‘adāvet Ar. Düşmanlık, hasımlık, husumet.
‘a. 215a/03, 287b/04
‘a.+den 259a/10
‘a.+leri (bu‘ż u ‘adāvet) 318a/04
[=4]
‘add Ar. Kabul etme, sayma, itibar etme.
‘**a. et-** 210b/03
[=1]
‘aded Ar. Sayı bildiren işaret, rakam.
‘a. 204a/12, 206a/01, 206a/15, 221b/15, 222b/03, 245b/04, 248b/09, 276b/01, 281b/03, 297b/06, 297b/10, 317a/04, 320a/03, 329a/09, 338b/02, 338b/15, 338b/15, 360a/09, 360b/04, 361b/03, 385b/04, 386b/04, 387a/06, 387b/03, 387b/08
[=25]
ādem Ar. Bk. **adam**
ā. 258b/14
ā. (benī ādem ol-) 242b/13
ā.+den 382a/15
[=3]
‘ādet Ar. Herkes tarafından uyulan hâl, olagelmiş, alışılmış şey, usul, görenek.
‘ā.-i kadim üzre 273a/03

‘ā.-i kadime üzre 238b/09
‘ā.+inden idi-ki 320b/05, 336b/06
‘ā.+indendür 294b/04
‘ā.+leri 287b/08
‘ā.+lerinden idi-ki 234b/13
‘**ā. üzre** 236b/02, 237a/11, 304a/14, 318b/03, 341a/09
[=12]

adım Yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri.
a. 353a/10
[=1]

‘adl Ar. Adalet, hakkaniyet, doğruluk, tarafsızlık.
‘**a. u ‘adālet üzre** 368b/09
‘a. u dād birle 388a/05
‘a. u dād et- 219a/12
‘a. **u dād eyle-** 218b/10
[=4]

‘adüv Ar. Düşman.
‘a. 350b/08
[=1]

‘adüvi’d-dīn Ar. Din düşmanı.
‘a. 265b/10, 300a/11
‘a. ol- 231b/08, 286a/03, 295a/14
[=5]

āferīn Far. Beğenme, takdir, teşvik duygularını anlatmak için kullanılır.
ā.+ler 371b/10
[=1]

‘āfiye Ar. Bir yeri, bölgeyi emin kılmak, düşmandan kurtarmak.
‘**ā. eyle-** 220b/05
[=1]

‘afv Ar. Bir suç işleyeni, kusur veya hata yapanı bağışlama.
‘a. eyle- 206b/11, 211b/03, 220b/07
‘a. it- 356b/08
‘a. mı 210b/06
‘a. olın- 337a/03, 374a/04, 375a/04, 375a/12
[=9]

aġ Kar renginde olan, beyaz renkli.
a. 218a/04, 253b/03, 264a/09, 270a/11, 385b/06, 387b/04, 388a/10, 388a/11
a. ol- 326b/06
[=9]

aġ- Yukarıya doğru çıkmak, göğe doğru yükselmek.
a.-ar mısın 229a/14
a.-maḳlığı-mı 227b/08
a.-up 228a/11
[=3]

aġa Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen ünvan.
a. (Beşīr Aġa) 311a/06
a. (Ġāzī Ḥasan Aġa) 387b/01
a. (Ġāzī Ḳara Ḥasan Aġa) 388a/04
a. (Ḥasan Aġa) 370b/12, 377a/12, 377b/01, 383b/12, 387a/14
a. (Ḳara Ḥasan Aġa) 368b/15, 369a/11, 370b/05, 370b/08, 372a/12, 374b/09, 376a/02, 377b/06, 378a/09, 378a/14, 381a/15, 382b/03
a. (Sinān Aġa) 292a/06, 292a/08
a.+dan (Ḳara Ḥasan Aġa) 369a/02
a. ki 249b/14

a.+lar 268a/13

a.+ları 249b/08

a.+nuñ (Ḥasan Aġa) 385a/01

a.+nuñ (Ḳara Ḥasan Aġa) 369b/13, 370a/12, 372a/02, 372a/10, 373b/05, 376a/06, 376b/12, 377a/03, 383b/03

a.+sı 314b/13, 315a/01, 315a/06

a.+sı (Peşkeş Aġası) 248b/10, 250a/04, 250b/11, 252a/03, 253a/06, 267b/14, 268b/03, 269a/08, 269b/05, 269b/13

a.+sıdur (Peşkeş Aġası) 249b/14

a.+sın (Peşkeş Aġası) 251a/12

a.+sın (Peşkeş Aġasın) 269a/02

a.+sına (Peşkeş Aġası) 251a/01, 251b/14, 268b/07

a.+sınuñ (Peşkeş Aġası) 248b/08

a.+ya 250a/14

a.+ya (Ḥasan Aġa) 387a/12

a.+ya (Ḳara Ḥasan Aġa) 368a/11, 374b/12, 374b/15, 377a/05, 385b/13

a.+ya (Sinān Aġa) 293a/01

a.+yı 250a/01, 269a/03

a.+yı (Ḥasan Aġa) 373b/14

a.+yı (Ḳara Ḥasan Aġa) 368a/14

a.+yı (Sinān Aġa) 292a/09

[=70]

aġaç Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki.

a.+dan 273b/05

a.+ından idi 353a/03

a.+ınuñ 338a/08

[=3]

āgāh Far. Haberi olan, haberli, haberdar.

ā. eyle- 282b/08

ā.+ımuz (ḫaber u āgāh) 362a/08

ā. ol- 222b/09, 374b/15

[=4]

aġalıḳ Kibar, cömert ve alicenapça davranış, olgunluk, büyüklük.

a.+ından (aġalığından) P197a

[=1]

aġart- Beyazlatmak, ak duruma getirmek.

a.-dılar 348b/04

a.-maġa 348b/05

[=2]

aġdır- Ağmasına, yukarıya çıkmasına, göğe doğru yükselmesine sebep olmak.

a.-acak 227b/13

a.-up 229b/13

a.-uruz 227a/15

[=3]

aġdurt- Göğe doğru yükseltmeyi sağlamak.

a.-uġımda (aġdurduġımda) 373b/12

[=1]

aġıl Koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanlarının geceledi̇ği, etrafı çevrili, üstü açık yer.

a.+dan 276a/07

[=1]

aġır 1. Tartıda çok gelen, yerinden kaldırılması, taşınması güç olan.

a. 231a/11, 306b/13, 328b/02

2. Önemli, büyük.

a. 294a/09, 322b/08

3. Yavaş.

a. 263b/05, 271b/11

a.+dan idi 259a/03

4. Kıymetli, değerli, gösterişli.

a. 204a/04, 267b/06, 320a/12

[=11]

ağırlıḳ Yavaşlık.

a. 244a/10

[=1]

ağız 1. Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

a.+dan 223a/15, 223b/07, 380b/08

a.+ımızı 305a/11

a.+ın (ağzın) 247b/13

a.+ına 315a/03, 336a/04

a.+ına (ağzına) 273b/03

a.+ından 275a/10

a.+larından 206a/07, 273b/06

2. Girilip çıkılacak yerlerin giriş çıkış yeri, başlangıcı.

a.+ı (ağzı) 230a/14

a.+ın (ağzın) 284b/09

a.+ına (ağzına) 205a/14, 223b/15, 341b/14

3. Delici, açıcı, kapatıcı, tutucu vb. aletlerin ucu.

a.+larında 237b/05

[=17]

ağla- Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek.

a.-dı 226b/04, 256b/07, 278a/09, 372b/01

a.-duġı ḳadar 348a/03

a.-maġa 257b/11, 279a/10, 339a/10

a.-maḳla 299b/02

a.-rdı 238b/01, 286a/07, 335a/04

a.-rlar 379b/03

a.-rlar idi 274a/02, 296a/12

a.-yan 258a/04

a.-yup 296a/04, 333b/01

[=18]

ağlaş- Birlikte ağlamak.

a.-dılar 333a/03

[=1]

ağlat- Ağlamasına yol açmak.

a.-maḳda 336a/06

a.-mışdur 291a/14

a.-up (ağladup) 339a/05, 363b/06

[=4]

ağustos Rum. Yılın, temmuzla eylül ayları arasındaki 31 gün çeken sekizinci ayı, yaz aylarının üçüncüsü.

a. 261b/04

[=1]

āh Sesin tonuna göre pişmanlık, öfke, özlem, beğenme, acı, ağrı, ıztırap, sevgi vb. duygular anlatan bir söz.

ā. 389b/10

ā. u zār 274a/06, 277b/08

[=3]

ahālī Ar. Bir memleket, şehir veya semtte oturanların, yaşayanların hepsi.

a. u sükkān 223a/08
a.+yi 214b/13, 331a/04, 342a/15
a.-yi beled-i ʻAnnāb 329a/13
a.-yi beledli 370b/10
a.-yi Cezāyir 320a/10
a.-yi Mayorḳa 338a/07
a.-yi memleket 254a/08, 269b/12
a.-yi Tūnus 316b/11, 317b/10
[=12]

āḫar Ar. Başka, diğer.
ā. 267a/11
a.+dur (iḳlīm-i āḫar) 215b/01
[=2]

aḫaz Ar. Alma, alış.
a. it- P199a/07
[=1]

aḥbāb Ar. Dost, bildik, tanıdık; sevilen kimseler, dostlar.
a.+laruñ P199a/12
[=1]

aḫbār Ar. Haberler, sözler, söylentiler.
a. (rāviyān-ı aḫbār) 213b/13
a. (rāviyāt-ı aḫbār) 286b/01
[=2]

ʻahd Ar. Söz verme, söz.
ʻa.-i amān 214a/07
ʻa.-i amān eyle- 206b/12
[=2]

āheng Far. Kulağa hoş gelen ses uygunluğu, hoş sada, ezgi, nağme, terane.
a.+lerine 379b/04
[=1]

āḫir Ar. Son.
ā. 247a/13
ā. (ḳıyāmet u āḫir) 341b/12, 343a/08, 374a/12
ā.+i 392b/14
ā.-i nefes 392b/15
ā.-i ʻömr 275a/08
ā.+inde 229a/09
ā.+ini 341b/11, 390b/07
[=10]

āḫiret Ar. Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya.
a.+de 253b/02, 270a/10, 274a/05, 326b/06, 385b/06, 387b/04
a.+e 371a/04
[=7]

aḥkām Ar. Hükümler, kanunlar, emirler.
a.+um 375b/07
[=1]

aḫlāḳ Ar. İnsandaki iyi veya kötü huylar, tabiat.
a.-ı ḥamīde 254b/15, 368b/10
[=2]

aḥmaḳ Ar. Aklı kıt, anlayışsız, kalın kafalı kimse.
a. 275b/09, 340a/04
[=2]

Aḥmed Ar. Pek çok methedilmiş, övülmüş kimse; erkek ismi.
A. (ʻArab Aḥmed Paşa) 393b/01
A. (Būstāncı Aḥmed Paşa) 393b/01
A. (Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa) 394b/01
A. (Pirzolı Aḥmed Paşa) 395b/01
A. (Telli Aḥmed Paşa) 394a/01
A. (Ṭopal Aḥmed Paşa) 394b/01

[=6]

Aḥmed Paşa Sarāyı Mimar Sinan tarafından İstanbul'da yapılan saray.

A. 310b/02

[=1]

aḥsen Ar. Çok güzel.

a. 211a/04, 300a/08

[=2]

aḥsenü'l-ḫāliḳ Ar. En güzel yaratıcı, Allah.

a.+in 344b/12

[=1]

aḫşam Güneşin batma zamanı, günün sonu.

a. 246b/11, 254a/05

a.+a ḳadar 296a/08, 379b/14

a. eẕānı 379b/15

a.+ına 256b/06

a. ile 328a/15

[=7]

aḥvāl Ar. Hâller.

a. 258b/14, 263a/14, 279a/13, 279b/09, 306b/02, 320a/02, 321a/05, 347a/05, 374a/14, 377b/03, 379a/13

a.+den 228a/06, 296a/05, 339b/01

a.+e 214a/04, 273b/12

a.+i 205b/04, 207a/08, 209b/12, 215b/05, 244a/01, 288b/12, 289a/09, 295b/13, 300b/07, 301b/05, 309a/01, 315a/07, 335b/11, 339a/13, 366a/07, P198a/11

a.+imüz 370b/06

a.+imüzi 211a/01

a.+in 253a/12, 291a/07, 292b/08, 319a/05, 329b/14, 362b/05

a.+inden 200b/07, 280b/02, 282a/06, 288b/05, 294b/04, 296b/13, 377b/02

a.+inden (ḫavādiṣ u aḥvāl) 298a/12

a.+ine 280b/01, 344a/12

a.+ini 260a/08, 281a/08, 361a/08

a.+ini (keyfiyyet u aḥvāl) 366b/01

a.+lerin 301b/05, 378a/06

a.+lerinden 235a/04

a.+lerine 323b/03

a. u ḫaṣlet 202b/06

a. u serencām 340b/05

[=60]

aḳ- Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler bir yerden başka bir yere doğru gitmek.

a.-dı 328a/13

a.-up 381b/05

[=2]

'aḳab Ar. Bir şeyin arkası, ardı, gerisi.

a.+ince 300a/06

a.+inde 216a/04

[=2]

aḳarşulıḳ Nehir, dere, çay, ırmak gibi devamlı akıp giden suyun bulunduğu yer.

a. 201b/06

[=1]

aḳçe Selçuklular ve Osmanlılarda para birimi olarak kullanılan gümüş sikke.

a. 218b/04, 223b/15, 266b/14, 267a/12, 274b/11, 280a/04, 298a/02, 299b/11, 299b/12, 300a/02, 300a/07, 300b/03, 300b/05, 301a/08, 302b/12, 302b/14, 305a/04, 305b/13, 305b/14, 307a/12, 314a/07, 314a/13, 321b/10, 328b/05, 329b/12, 344b/05, 362b/01, 388b/03

a. ile 223a/05, 228a/13, 238a/12, 238a/14, 276a/05, 277b/10, 299b/15, 301a/09, 309a/04, 323b/14, 388b/02

a.-ki 336b/14

a.+leri 267a/11

a.+lerin 305b/08

a.+lerinden idi 275b/14

a.+nüñ 298b/12, 307b/06

a.+si 274b/10

a.+sin 274b/05, 274b/07

a.+sinden 218a/10, 266b/13

a.+ye 224a/01, 300a/04, 339a/10, 341a/01

a.+yi 223a/05, 303a/12, 307b/05

[=57]

aḳçesiz Bk. **aḳçesüz**

a. 302b/11

[=1]

aḳçesüz Parasız kimse; ücretsiz, pulsuz. Krş. **aḳçesiz**

a. 239b/02

[=1]

Aḳdeñiz Batı'da Cebelitarık Boğazı ile Atlas Okyanusu'na bağlı olan Dünya'nın en büyük iç denizi.

A.+e 321b/07, 351b/05, 363b/04, 386b/02

[=4]

ʻāḳıbet Ar. Son, nihayet, encam; gelecek, istikbal.

ʻā. 214b/10, 225b/12, 257b/07, 274a/14, 274b/01, 286a/13, 302b/05, 325b/09, 333a/08, 336a/13

ʻā. ḫayrlıġı 205b/09

ʻā.+i 392b/15

[=12]

ʻāḳıbet'ül-ʻömr Ar. Hayatın sonu.

ʻā. P198a/10

[=1]

ʻāḳıl Ar. Akıllı kimse.

ʻā.+dur (emr-i muḥāl-i ʻāḳıl) 295a/01

ʻā.+e 365b/02

ʻā. ile 348a/13

ʻā.+larına 379b/07

ʻā. u müdebbir 256b/11

[=5]

ʻāḳıllı Bk. **ʻāḳıllu**

ʻā. 373b/08

[=1]

ʻāḳıllu Aklı, doğruyu görecek ve ona göre davranacak, gerekeni yapacak derecede olan. Krş. **ʻāḳıllı**

ʻā. 245a/03, 347a/08

[=2]

‘aḳım Su, hava, gaz vb. akıcı, yer değiştirici maddelerin, elektrik gibi bir enerjinin bir yöne doğru hareketine verilen isim, cereyan, seyyâle.

‘a. gibi 373a/01, 381b/05

[=2]

aḳıt- Akmasını sağlamak, akmasına yol açmak.

a.-urdı (aḳıdurdı) 384a/03

[=1]

‘aḳīde Ar. İman, itikat.

‘a. 282b/13

‘a.+si 201a/15, 202a/11

[=3]

‘aḳl Ar. Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us.

‘a. 354b/04

‘a.+dan 354b/04

‘a.+ı 209a/02, 220a/09, 223a/01, 223b/07, 223b/10, 237a/14, 241b/08, 255b/04, 301b/06, 315a/08, 362b/12, 369a/14, 374b/07, 378b/14

‘**a.-ı ḳāṣır** 355a/10

‘**a.+ım (‘aḳlım)** 245a/02

‘**a.+ımuz** 348b/03

‘**a. u ferāset u kiyāset** 296a/15

‘**a. u kiyāset** 311b/14

‘**a.+um er-** 282b/14

‘**a.+uñ** 277a/15, 375a/01

[=24]

aḳlıḳ Bk. **aḳluḳ**

a.+ı (aḳlığı) 261b/12

a.+ları 348b/11, 356a/03, 380b/13

[=4]

aḳluḳ Ak olma durumu, beyazlık. Krş. **aḳlıḳ**

a.+ı (aḳluġı) 240a/12, 363a/04, 382a/14, 383b/12

a.+ı-y-ıla (aḳluġı-y-ıla) 242a/12

a.+ı birle (aḳlugı birle) 372b/03

a.+ından (aḳluġından) 240a/11

a.+ları 363b/07

[=8]

aḳrabā Ar. Aralarında kan bağı bulunan kimseler.

a. 304b/10

a.+ları 255a/15

a.+sı 304a/02, 335b/14

a.+sından 303b/11, 304b/11

[=6]

aḳrabālıḳ Akraba olma durumu, soyca yakınlık, hısımlık, karabet.

a.+ı (aḳrabālığı) 235b/04

[=1]

aḳṣā Ar. Uzakta bulunan, ırak, uzak.

a.-yı murād 285b/04

[=1]

‘aksī Ar. Ters, zıt, aykırı.

‘a. 214b/05, 256a/07, 285a/12, 374b/02

[=4]

aḳṭarma Düşmandan ganimet alınarak yedekte götürülen gemi.

a. 252b/05, 257a/07, 267a/06, 267a/08, 281a/06, 285b/12

a.+dan 252a/13

a. ile 204a/10, 252a/12, 267a/02, 272a/14, 276b/15, 324b/04
a. ki 267a/04
a.+lar 240b/13
a.+lar ki 267a/03
a.+ları 360a/11, 361a/12
a.+larla 349a/13
a.+nuñ 252b/06
a.+yı 331b/03, 338b/11
[=22]

aḳṭarmacı Aktarma olan gemiyi idare eden kimse.
a. 240b/08, P198a/02
[=2]

al Pembeye kaçan parlak kırmızı renk.
a. 201b/15, 206a/05, 206a/08, 327a/05, 346a/14, 346b/07, 346b/09, 357b/04
[=8]

al- 1. Sağlamak, elde etmek.
a.-a 242a/13, 259b/06
a.-abilürseñüz 229b/03
a.-acaḳların 251a/02
a.-amazlar-mı-y-ıdı 256a/12
a.-dı 255b/14, 280b/08, 281a/15, 285b/08
a.-dığına 263a/15
a.-dığuna 381b/08
a.-dılar 217b/02, 220a/03, 240b/08, 240b/12, 252b/06, 266b/14, 267a/01, 334b/14
a.-duġı 255b/12, 310a/04
a.-duḳları 249a/04
a.-dum 307a/13
a.-ıḳoduḳları 264a/06
a.-ıviresin 322a/13
a.-madı 281a/14
a.-madılar 256a/13
a.-madum 281b/11
a.-mayalum 228b/11
a.-mışdur 259b/05
a.-mışlar 257a/07
a.-mışlar idi 302a/11, 309b/02
a.-sa 305b/14
a.-sam 264b/08
a.-up 201a/10, 212b/13, 227a/09, 227a/13, 234b/08, 237b/07, 239b/13, 251a/03, 255a/10, 256a/09, 256a/11, 256b/01, 256b/03, 267a/11, 282a/13, 289b/05, 306b/01, 307a/06, 307a/13, 314b/03, 328b/03, 328b/06, 330b/05, 349b/03, 352a/15, 372b/09, 384a/07, 389b/13
a.-urlar 289b/12
a.-ursıñda 306a/12
a.-uruz 224a/02

2. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak.
a.-(!) 307a/10, 351a/08, 357b/07
a.-a 278a/13, 322b/04, 337b/15
a.-abilür 355b/03, 365b/14
a.-acaḳsın 346b/09
a.-dı 361b/02
a.-dılar 207a/14, 264a/03, 264b/02, 266b/05, 359b/13, 359b/14, 360a/03, 360a/07, 360a/09, 360a/10

a.-duġı 361a/12
a.-duġuñda 375a/06
a.-duḳları 299a/01, 349a/02
a.-ıḳomış idi 206b/02
a.-ıḳoyalum 279a/08
a.-ma (!) 360b/07
a.-maḳ 330b/10
a.-mamış idi 330a/15
a.-maz 354b/11
a.-mış idi 352b/06
a.-mışlar 257a/09
a.-mışlar idi 264a/13
a.-up 241a/12, 250a/01, 251a/12, 261a/07, 261a/12, 263b/06, 269a/14, 276b/12, 276b/15, 281a/06, 293b/05, 297a/04, 299a/11, 304a/02, 323a/04, 325b/08, 328a/05, 330a/10, 337a/13, 338b/03, 338b/09, 344a/03, 349a/04, 351a/13, 353a/11, 359b/07, 359b/09, 361b/06, 362b/04, 364a/10, 365b/12, 374a/02, 374b/01, 375a/03
a.-uruz 204b/14
3. Yol gitmek, mesafe katetmek.
a.-dılar 328b/07
a.-up 210a/07, 377b/07
4. Bir konu üzerine konuşmak.
a.-dı 214b/15, 218b/04, 269b/10
a.-urlar idi 329b/07
5. Bir şey kendine ulaştırılmak, iletilmek.
a.-dı-ki 216a/12
a.-uñ 234b/02
a.-up 221b/12
6. Boş bulunmak.
a.-up 226b/08
7. Canlı bir şekilde elde etmek.
a.-dılar 230a/05, 238b/06, 246a/14, 246b/14
8. Bir yeri ele geçirmek.
a.-aḳoyup 284b/09
a.-alum 362a/14
a.-ayum 258b/02, 260a/13
a.-ayup 313b/09
a.-dı 235a/08, 321b/08, 349b/01, 352b/03, 363b/12
a.-dılar 246b/10, 297b/05, 313a/09, 313a/10, 324b/01, 347b/13
a.-duġı 313b/01
a.-duġımuzda 370a/01
a.-duḳda 280a/12, 365a/12
a.-duḳları 302a/15
a.-duñuz 300a/13
a.-ıḳodılar 285a/02
a.-madın 375b/11
a.-maġa 259b/04, 259b/14, 271a/13
a.-maḳ 231b/14, 232b/14, 241a/03, 262a/09, 280a/02, 368a/03, 376b/05
a.-maḳdur 375b/11
a.-mış idi 302a/13
a.-up 265b/12, 271b/07, 289a/15, 301a/05, 302b/05, 313a/08, 322a/09, 322a/11, 332a/14, 334b/05, 336b/08, 337a/09, 375a/15
a.-ur 266a/11

a.-urlar idi 327b/11
a.-ursa 339b/14
a.-ursaḳ 322b/08, 368a/04
a.-uruz 278a/06
9. Biriyle alay etmek.
a.-dılar 373b/14
a.-duġın 235b/10
a.-maġa 226a/03
a.-up 295a/12
a.-urlar idi 333b/05
10. Gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabul etmek.
a.-mazlar idi 237b/02
a.-mış idi 278a/15
11. Bir yere rüzgârın girmesi.
a.-up 237b/08, 297a/11
12. Müslümanlar namaz kılmak, Kur'an okumak, Kâbe'yi tavaf etmek gibi ibadetleri yerine getirebilmek için niyet ederek el, ağız, burun, yüz, kol ve ayakları yıkamak; baş, kulaklar ve boynun iki yanını meshetmek yoluyla arınmak.
a.-up 243a/04, 372a/12
13. Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.
a.-a 361a/15
a.-abileydüñ 304b/05
a.-dı-ki 363b/15
a.-dılar 280b/11
a.-duḳda 310b/07, 365b/04
a.-ıcaḳ 316a/01
a.-ınca 285a/12
a.-maḳ 296b/14
a.-maḳ idi 258b/13
a.-up 356b/04, 362b/08, 364a/08
a.-ur 302a/03
14. Havayı ciğerlere çekmek.
a.-dı 351b/06
a.-dılar 362b/13, 380a/11
a.-madı 351b/06
a.-madılar 285a/04
15. Yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarmak.
a.-amaduḳ 367b/13
a.-amadum 291b/02
a.-madum 285b/02, 286b/12
a.-maḳ 368a/02, 390a/14
a.-salar 361b/15
a.-uruz 352b/11
16. Gösterişli olmak.
a.-up 305b/09, 305b/11
17. Biri tarafından kendisine dua edilmek.
a.-an 356a/06
a.-maduḳ 310b/09
18. Birisiyle evlenmek.
a.-up 352a/04, 352a/07
19. Yeteri miktarda yüklenmek.
a.-abildükleri ḳadar 387a/05
a.-mışlardı P198a/04
[=250]
ābdest al- 243a/04, 372a/12
ele al- 214b/15, 218b/04
esir al- 257a/09, 266b/05, 269a/14, 276b/12, 276b/15, 352b/06
ġaflet al- 226b/08

ḫaber al- 216a/12, 221b/12, 234b/02, 258b/13, 285a/12, 296b/14, 302a/03, 310b/07, 316a/01

intiḳām al- 286b/12, 291b/02, 361b/15, 367b/13

ḳal‘a u burc al- 232b/14

temessük al- 220a/03

yol al- 210a/07

[=27]

āl Ar. Hanedan, sülale.

ā. (Tevārīḫ-i āl-i ‘Oṣmān) 392b/02

ā.-i ‘Oṣmān 271a/10, 321a/10, 392a/09

[=4]

‘alā Ar. Yükseklik, yücelik, şan ve şeref.

‘a. 226a/13, 227a/01, 292a/15, 392b/10

[=4]

a‘lā Ar. Daha yüksek, en yüksek, pek yüce.

a. 268b/06

a.+da (Cennet-i a‘lā) 220b/11, 327a/14

a.+dur 258b/11, 281a/12, 320a/03

a. idi 317a/01

a.+sından P199a/06

a.+ya (‘Arş-ı a‘lā) 277a/12

[=9]

‘ala’l-kefereti Ar. “Kafirlerin üzerine” anlamında söz.

‘a. P197b/05

[=1]

‘ala’llāh Ar. “Allah üzerine, Allah’a” anlamında söz.

‘a. 284b/10

[=1]

‘alā alihi Ar. “Peygamber’in ailesine, ehl-i beytine” anlamında söz.

‘**a.** P197b/06

[=1]

‘alā dīni’l-İslām Ar. “Yüce İslam dini üzerine” anlamında söz.

‘**a.** 275b/06, 371a/13

[=2]

‘alā etbā‘ihim Ar. “Onların ardından gidenler üzerine” anlamında söz.

‘a. P197b/07

[=1]

‘alā mā faraża’llāh Ar. “Allah’ın farz kıldığı şekilde” anlamında söz.

‘a. 324b/11

[=1]

‘alā mā yeşā’ Ar. “Dilediği üzere” anlamında söz.

‘a. P197b/02

[=1]

‘alā meni’t-teb‘a’l Ar. (?).

‘a. 222b/08

[=1]

‘alā seyyidinā Muḥammedin Ar. “Efendimiz Muhammed’e (salât ve selâm) olsun.” anlamında söz.

‘a. P197b/03

[=1]

alabanda İtal. Gemi kaplamalarının teknenin iç kısmında kalan tarafı; gemicilikte dümeni tam bir şekilde sağ ya da sola kırma.

a. 213a/14, 233a/06, 244b/01, 250b/06, 271a/05, 331b/06, 334a/07, 342b/07, 342b/13, 343b/02, 343b/07, 347b/10, 355a/14, 359b/03, 364b/05

a.+ları 237b/13

a.+sı 213a/12, 237a/05

a.+sı ile 246a/08

a.+ya 233a/06, 271a/05

[=21]

alabora İtal. Denizde bir teknenin devrilerek ters dönmesi durumu.

a. eyle- 342b/06

a. olın- 347b/07

[=2]

alaca Karışık renkli, ala, açıklı koyulu.

a. 359a/15

[=1]

Alacer Cezayir'in başkenti. Krş. **Alacir**

A.+e 241a/12

A.+iñ 277b/14

[=2]

Alacir Bk. **Alacer**

A.+üñ 224b/13

[=1]

Alagurna İtalya'nın bir şehri.

A.+dan 300a/09

[=1]

Alaman Almanya'da yaşayan, Cermen soyundan halk veya bu halkın soyundan olan kimse; Almanya'ya veya Almanlar'a ait.

A. 364a/01, 366b/09, 366b/14

A.+da 367b/02

[=4]

Alaman Ḳralı Almanya'nın devlet başkanı.

A. 364a/02, 365b/03, 366a/08, 366a/12, 367a/11

[=5]

'alāmet Ar. İşaret, belirti, nişan, emare, alem, araz.

'a. 229b/11, 379b/11, 379b/11

'a.+i-y-ile 261b/14

'a.+ler 205a/04, 222a/08, 377b/13, 378a/05

[=8]

alarga Açıkta, sahilden uzakta.

a. 204b/11, 207a/03

[=2]

ālāt Ar. Aletler, makineler, avadanlıklar.

ā. 246b/02, 306b/08

ā.+ı 225a/03, 225a/11

ā.-ı cenk 233a/13, 234a/15

ā.+ın 222b/05, 296b/11

ā.+ları-ki 238a/11

[=9]

alay Orduda iki veya daha fazla taburun birleşmesiyle meydana gelen birlik.

a. 325b/01

a. eyle- 316b/07

a.+ı 359a/03, 359a/04, 359a/05, 359b/05, 359b/08, 359b/13, 360a/02, 360a/06, 378b/01

a.+ına 283a/12, 359a/03, 359a/04, 359a/05, 378b/03

a.+ından 359b/13, 360a/03, 360a/06

a.+ınuñ 359b/04

[=20]

albor İsp. Şafak.

a. 330b/11

[=1]

alçaḳlıḳ Alçakça davranış, soysuzluk, bayağılık, adilik, zillet, denaet.

a.+ıdur (alçaḳlıġıdur) 233b/05

[=1]

aldadur- Gerçek dışı söz ve davranışlarla bile bile kandırmak.

a.-lar idi 275b/09

[=1]

aldan- Bir yalana, bir hileye, güvene lâyık olmayan birine kanmak, kapılmak.

a.-dılar 237a/10

[=1]

aldur- Getirtmek, getirilmesini sağlamak.

a.-up 272b/04

[=1]

‘ale’l-‘acele Ar. Acele ile, çarçabuk, çabucak, apar topar.

‘a. 207b/08, 214a/04, 242b/07, 259b/10, 259b/12, 341a/06, 344a/02, 344b/03, 362b/08, 364a/01, 365b/04, 373a/11

[=12]

‘ale’l-ḳā’imine Ar. (?).

‘a. P197b/09

[=1]

‘ale’l-ḳavm’il-kāfirin Ar. “Kafirler topluluğu üzerine olan.” anlamında söz.

‘a. 263a/08

‘a. 357a/11, 372a/15

[=3]

‘ale’l-teḥafiḳ Ar. “Toplanmak, bir araya gelmek.” anlamında söz.

‘a. P198a/14

[=1]

‘ale’r-re’s Ar. “Baş, kafa üzerine olan.” anlamında söz.

‘a. 205b/08, 218a/08, 311a/03, 320b/12

[=4]

‘ale’s-seḥer Ar. Seher vaktinde ortaya çıkan, sabahleyin olan.

‘a. 220a/08, 357a/04, 357a/13

[=3]

‘ale’s-seviyye Ar. Eşit seviyede paylaştırılan.

‘a. 299b/11

[=1]

‘ale’t-taḥḳīḳ Ar. “Araştırma, soruşturma üzerine olan.” anlamında söz.

‘a. 296a/02

[=1]

‘ale’t-tevālī Ar. Birbiri ardınca gelen.

‘a. 316b/10, 389a/13

[=2]

‘alem Ar. Sancak, bayrak.

‘a. 387b/14

‘a.+leri 372b/12

[=2]

‘ālem Ar. 1. Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren.

‘ā. 372b/13

‘ā.+i 243a/07

2. Yeryüzü, dünya.

‘ā. (ḫalḳ-ı ‘ālem) 331a/09, 344b/11, 344b/13
‘ā. (pādişāh-ı ‘ālem) 219a/11, 312b/04
‘ā.+de 252b/15
‘ā.+dür 339a/06
‘ā.+e 214a/08, 322a/05
‘ā.+i 379a/09, 380a/03
‘ā.-i dünyā 209b/01
3. Hal, hâlet, ortam.
‘ā. (‘ibret-i alem) 273a/06, 332b/02, 338a/03
‘ā.+i 285a/13
‘ā.+inde 247b/14, 357b/15
‘ā.+inde (rü’yā ‘ālemi) 201b/04, 221b/01, 242a/04, 242b/12, 263a/05, 276a/07, 303b/14
‘ā.+inden 296b/09
‘ā.+leri 229a/04
[=29]

‘ālem-penāh Ar.+Far. Herkesin güvenle sığınacağı yer, kişi.
‘ā. (pādişāh-ı ‘ālem-penāh) 216b/03, 251b/12, 252b/04, 290b/07, 321a/10, 323b/09, 344a/09, 344a/15, 345a/07, 349a/10, 349b/05, 351b/07, 352a/08, 358a/06, 358a/09, 361a/10, 363b/09, 364b/15, 366a/05, 366b/05, 383b/04, 384b/01, 385a/08, 385a/10, 385b/03, 385b/07, 385b/12, 391a/12
‘ā. (pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥażretleri) 213b/12, 252a/03
‘ā.+dan (pādişāh-ı ‘ālem-penāh) 366a/10
‘ā.+uñ (pādişāh-ı ‘ālem-penāh) 350b/04
[=32]

a‘lemsiz Bilgiden yoksun.
a. 228a/14, 233b/02
[=2]

ālet Ar. Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç, makine, aygıt.
ā.-i raṭl P199a/06
ā.+leri 268b/10
[=2]

‘aleyhi Ar. Üzere, üzerine, onun üzerine.
‘a. 275a/01
[=1]

‘aleyhi raḥmeti Ar. “Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun.” anlamında söz.
‘a. 248b/03, 251a/15, 251b/13, 267b/08, 269a/01, 269b/14, 290a/01, 290b/12, 292a/03, 292b/01, 310a/15, 340b/03, 382b/05, 383b/05, 386b/09, 390b/12, 392b/09
[=17]

‘aleyhi’ṣ-ṣalātu Ar. “Salat onun üzerine olsun.” anlamında söz.
‘a. 286b/03
[=1]

‘aleyhim ecmā‘in Ar. “Hepsinin üzerine olsun.” anlamında söz.
‘a. 201b/11
[=1]

‘aleyke Ar. “Senin üzerine olsun.” anlamında söz.
‘a. 348a/08
[=1]

alın- Krş. **alun-** 1. Elinde veya yanında bulundurulmak, alma işi yapılmak.
a.-duġı 367a/10
a.-duġın 335b/10
a.-duḳlarınuñ 241b/05
a.-maḳ 238a/12, 388b/03
a.-ması 330a/15
a.-masına 297b/07
a.-mış 236b/08
a.-up 278a/02
a.-ur 233a/01
2. Fethedilmek, zaptedilmek.
a.-duġın 239b/01, 276b/14, 277a/07
a.-duġınuñ 239a/09
a.-up 272a/06
[=15]

alış- Âdet edinmek, huy edinmek.
a.-mış 305b/03
[=1]

alıştur- Benimsemesini sağlamak, yadırgamaz duruma getirmek.
a.-mışlar idi (alışdurmışlar idi) 305a/13
[=1]

‘ālī Ar. Yüksek olan, yüce, ulu
‘ā. 254b/14, 327a/04
‘ā. (Būrc-ı ‘Ālī Paşa) 395a
‘ā. (Cezāyirli ‘Ālī Paşa Ḳapudan) 395a
‘ā. (Cezāyirli Sökelli ‘Ālī Paşa) 395a/01
‘ā. (El-Ḥac ‘Ālī Paşa) 395b
‘ā. (emr-i ‘ālī) 366a/10, 368a/12
‘ā. (Ḥasan ibn-i ‘Ālī Ḳasṭamoni) 393a/03
‘ā. (Tekelizade Deli ‘Ālī Paşa) P197a
‘ā. (‘Uluç ‘Ālī Re’īs) 356a/15
[=11]

‘ālim Ar. İlim sahibi olan kimse, bilici, bilen.
‘ā. 368a/15
[=1]

‘ālimü’s-sırr Ar. Gizli bilgi sahibi.
a. 376b/01
[=1]

‘aliyyāt Ar. En üstün olan.
‘a. (derecāt-ı ‘aliyyāt) 376b/04
[=1]

‘alīyye Ar. Ali kelimesinin kadını ifade eden ve kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli; yüksek, yüce, ulu.
‘a. (devlet-i ‘aliyye) 320a/14
‘a.+leri (himmet-i aliyye) 221a/03, 245b/10, 248a/06, 286b/04, 371b/08
‘a.+lerinde (devām-ı devlet-i ‘aliyye) 213b/12
‘a.+ñüz (murād-ı ‘aliyye) 291b/11
[=8]

alḳışla- Bir şeyin beğenildiğini, onaylandığını anlatmak için iki eli

ses çıkaracak şekilde birbirine vurmak.

a.-dılar 209a/14, 335a/15

a.-rlar idi 271a/03

a.-yup 316b/11, 389a/08

[=5]

Allāh Ar. Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hüda.

A. 203b/07, 203b/11, 205a/09, 224a/01, 229b/15, 229b/15, 230a/01, 245b/01, 250a/09, 253a/15, 261b/04, 278b/02, 283b/02, 285b/03, 285b/09, 304b/01, 305b/14, 316a/15, 317b/05, 333a/14, 341a/02, 357a/08, 370a/13, 380a/07, 391a/05, 391b/14

A. (Ḥāfıẓ Allāh) 225b/10

A. (meded Allāh) 208b/08

A.+a 296b/12, 370b/07

A.+dan 214a/11, 343a/08, 370b/07, 371a/09, 386a/04

A.+dan ki 215b/07

A.+dan ki (Ḥażret-i Allāh) 215b/11

A.+dur 371a/15

A. u eren 245b/10, 371b/04, 382a/10

A.+uñ 253b/07, 301a/13, 341b/09

[=44]

Allāhu a‘lem Ar. “Allah en iyi bilendir.” manasında söz.

A. 243a/11, 243a/11

[=2]

Allāhu ‘aẕīmü’ş-şān Ar. Şanı yüce, pek değerli olan Allah.

A. 258a/03, 271b/13, 369b/12

A.+a 376a/14

[=4]

Allāhu ekber Ar. “Allah en büyüktür.” anlamında olup Allah’ın yüceliğini belirtmek için kullanılan, ezanın ve kametin de ilk cümlesini teşkil eden söz, tekbir.

A. (na‘ra-yı Allāhu ekber) 379a/01

A. (naġra-yı Allāhu ekber) 372b/12

[=2]

Allāhu Te‘ālā Ar. “Yüce Allah, ulu Allah” manasına gelen bu söz Allah lafzı yerine ve saygı ifadesi olarak kullanılır.

A. 222a/15, 224a/06, 224b/04, 236a/07, 244a/01, 247b/05, 252b/14, 253b/01, 265b/14, 270a/09, 270a/11, 271a/12, 271b/02, 271b/15, 274a/05, 285a/15, 286a/12, 286b/02, 286b/07, 290b/09, 291a/04, 296a/03, 300a/11, 304a/08, 312b/11, 357a/06, 363a/05, 382a/11

[=28]

Allāhu ẕū’l-celāl Ar. Yücelik, ululuk sahibi olan Allah.

A. 272a/09

[=1]

Allāhumme ḳavyile’l-İslām Ar. “Allah’ım İslam’ı kuvvetlendir.” anlamında dua sözü.

A. 263a/08

[=1]

Allāhümme Ar. “Allah’ım” anlamına gelen dua sözü.

A. 357a/11, 372a/14, 384a/04

[=2]

allaḳ bullaḳ Karmakarışık, alt üst, alan talan.

a. 261b/15

a. it- 359b/06

[=2]

alt 1. Bir şeyin yere bakan yanı; zir, üst karşıtı.

a. 388b/12

a.+ı 227b/11

a.+ıma 307b/05

a.+ına 289a/14, 347b/05, 353b/13, 355b/09, 373a/08

a.+ında 254a/03, 322b/12, 327a/10, 338a/08, 347b/02, 361b/11, 378a/08, 379a/13

a.+ından 303a/03, 303b/08, 323a/09, 347a/03, 366b/01, 373a/11, 373b/02

a.+ıña 302b/15

a. üst 342b/06

2. Bir nesnenin tabanı.

a.+ına 206b/05, 207a/06, 236b/06, 237a/11

a.+ında 208b/10

3. Bir şeyin etkisinde bulunma.

a.+ında 215a/05, 236a/10

4. Birine göre daha aşağı mevkide olan kimse; madun.

a.+larından 244b/07

[=33]

altı Beşten sonra, yediden önce gelen sayının adı.

a. 221b/07, 234b/06, 285a/01, 285a/03, 285a/07, 298a/02, 308a/15, 325b/11, 347b/13, 347b/15, 356a/14, 361b/12

a. (beş altı biñ) 303a/02

a. (on altı) 245b/03, 324b/03, 347b/11, 349a/02, 349a/06

a. (on altı biñ) 267b/03, 313a/14, 313b/05, 314a/06, 314a/12, 321b/09, 323b/13, 340a/10

a. (otuz altı) 266b/13, 289a/11, 289b/06, 309b/12, 325a/14, 346a/02, 359b/04, 361b/03

a. (otuz altı biñ) 274b/10, 325b/02, 330a/11, 338b/10

a. (yetmiş altı) 330a/05

a. (yigirmi altı) 245b/04

a. biñ 378b/09

a.+sı 297a/04, 334b/03, 334b/03, 338a/15, 338b/01, 349a/05

a. yüz 317a/15, 320a/05

[=49]

altın Bk. **altun**

a.+dandur 231b/05, 323b/07

[=2]

altıncı Altı sayısının sıra sıfatı, sırada yeri beşinciden sonra, yedinciden önce olan.

a.+nuñ 222a/05

[=1]

altışar Altı sayısının "her birine altı veya her defasında altı tane" anlamına gelen üleştirme şekli.
a. 220a/14, 222a/11, 347b/10
a. (otuz altışar) 373a/15
a. (yigirmi altışar) 260b/01
[=5]

altmış Elli dokuzdan sonra, altmış birden önce gelen sayının adı.
a. 220a/11, 221b/15, 222b/03, 264a/03, 302b/01, 312b/13, 323b/10, 328a/15, 329a/09, 345a/06
a. (bin yüz altmış) P197b/12
a. biñ 218a/11, 285a/07, 291a/02, 291a/03, 322b/02, 325a/06, 325b/13, 367a/01, 367a/10, 367b/03
[=21]

altun Sarı kızıl renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere dayanıklı, paslanmayan, ziynet eşyası yapımında kullanılan, sembolü Au olan kıymetli element. Krş. **altın**
a. 209b/03, 209b/06, 214b/04, 218a/11, 218a/14, 219a/05, 219a/06, 220b/09, 220b/15, 249a/01, 250a/14, 250a/15, 250b/01, 250b/02, 283b/14, 283b/15, 297b/10, 298b/06, 298b/13, 307a/05, 310a/03, 316b/02, 336b/12, 342b/10, 342b/11, 344b/02, 384b/07, 384b/08
a.+adur 209b/07
a.+ı 218b/01, 220b/14, 249a/02, 249a/04, 324b/03, 352a/13, 352a/14
a. ile 250a/12, 267a/14
[=38]

alṭura İtal. Yükseklik.
a.+sında 351a/10
[=1]

alun- Bk. **alın-**
a.-duġın 239a/15, 367b/06
[=2]

'ām Herkese ait, umuma mahsus olan.
'ā. (ḫāṣṣ u 'ām) 223a/09, 253a/04, 269b/11, 292a/14
'ā. ile (ḫaṣṣ u 'ām) 254a/09
[=5]

amān Ar. Yardım isteme, imdat dileme.
a. 261b/07, 334b/14
a. ('ahd-i amān) 214a/07
a. ('ahd u amān eyle-) 206b/12
a. eyle- 284a/06
a. u zamān 242b/06, 293b/04
a. u zamān vir- 297b/01
a. vir- 200b/02, 205a/09, 284a/02
[=11]

amāni't-tām Ar. "Tam bir güven üzere" anlamında söz.
a. 206b/10
[=1]

Amanu'llāh Ar. "Allah'ın güvenliği altında olan kişi, Allah'ın koruması" anlamında söz.
A. 206b/10
[=1]

‘amel Ar. Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

‘a.+den 276a/14, 295b/04

‘a. et- 339a/15

‘a. eyle- 320b/12

‘a. it- 205b/07, 228a/05, 324a/13, 337b/10, 366a/11

[=9]

āmīn Ar. Dualardan ve hayır temennilerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun.” anlamında kullanılan söz

ā. 224b/07, 254b/08, 274a/06, 274a/07, 286a/15, 290b/10, 352a/01, 364b/13, 367a/07, 367b/10, 380b/05, 382a/13, 390b/05, 390b/08

[=14]

‘āmire Ar. Devlete ait olan.

‘ā. 259a/13

‘ā.+den (tersane-yi ‘āmire) 251a/05, 345a/14

‘ā.+mden (tersane-yi ‘āmire) 385b/10

‘ā.+mden (tersẖane-yi ‘āmire) 391a/07

‘ā.+nüñ (tersane-yi ‘āmire) 363a/14

‘ā.+nüñ (tersẖane-yi ‘āmire) 365a/06

‘ā.+ye (tersane-yi ‘āmire) 250b/08, 312b/07, 344b/10, 345a/01, 349b/05

‘ā.+ye (tersẖane-yi ‘āmire) 392a/11

[=13]

‘amm Ar. Amca.

‘a.+um 220a/02

‘a.+uñ 220a/08

[=2]

ammā Ar. Zıt ve aykırı hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lakin.

a. 200b/09, 203a/11, 204b/03, 210b/05, 211b/01, 214b/08, 214b/08, 216a/03, 223a/14, 224b/01, 225a/09, 225b/10, 225b/13, 226a/01, 226a/06, 229a/09, 231a/10, 231b/08, 232a/11, 232a/14, 232b/04, 233a/05, 233b/03, 234a/01, 234b/05, 235b/11, 236b/03, 237a/14, 238b/15, 239b/14, 242b/03, 242b/04, 242b/08, 242b/11, 244a/14, 244b/06, 246b/01, 247a/08, 251a/06, 254b/11, 254b/13, 256b/11, 257b/11, 258b/07, 260a/02, 260a/15, 262a/01, 265a/14, 265b/14, 271b/09, 272a/15, 273a/14, 274b/01, 275a/01, 278b/01, 280a/15, 281b/08, 282a/14, 284b/09, 290a/14, 290b/14, 291a/04, 291b/15, 293a/03, 296a/12, 296b/06, 302a/07, 303b/13, 304a/08, 304a/12, 305a/11, 305b/14, 309a/01, 309b/15, 310a/09, 310b/03, 312a/10, 313a/06, 316a/11, 316b/14, 317a/14, 317b/15, 323a/11, 323b/01, 323b/11, 324a/07, 327a/13, 327b/05, 330b/05, 335b/09, 337a/14,

337b/05, 339a/12, 340b/08, 340b/13, 346b/04, 346b/13, 346b/13, 348b/03, 348b/14, 350b/03, 350b/07, 351b/04, 352a/03, 352b/08, 353a/09, 353b/14, 355a/15, 356a/12, 356b/09, 356b/14, 357b/01, 358a/05, 358b/12, 359a/08, 363b/15, 365a/08, 368a/14, 368b/02, 368b/11, 369a/10, 369b/07, 370a/13, 373b/09, 375a/14, 377a/03, 378a/04, 378a/06, 378a/07, 379b/12, 381a/10, 391a/09, 392b/04, P198a/03

[=134]

‘amme nevālühū Ar. (?).

‘a. 265b/14, 272a/10

[=2]

ān Ar. Zamanın bölünemeyecek kadar kısa parçası, lahza, dem.

ā. 246b/08, 252b/14, 290b/10, 323b/05

ā.+a 275a/11

ā.-ı vāḥid 237b/09, 283a/13

[=7]

ana İnsanın ve hayvanın yavru sahibi olan dişisi, anne, valide.

a. 261b/13, 262b/04, 359a/14, 378b/12, 380a/07

a.+lar 336a/06

a.+larınuñ 288a/14

a.+sı 241a/06

[=8]

Anabolı Mora’da Agrolis Körfezi’nde denize doğru uzanan dil üzerinde bulunan bir liman şehridir. Krş. **Anabolu**

A.+ya 299a/05

[=1]

Anabolu Bk. **Anabolı**

A.+yı 313a/10

[=1]

a‘nāḳ Ar. Boyunlar, gerdanlar.

a.-ı küffār 267a/15, 298b/14

a.+ından 224a/02

[=3]

Anaṭolı Ön Asya’nın bir parçası olarak Türkiye’nin Asya kıtasında bulunan toprağı.

A. beglerbegisi 345a/09

[=1]

‘anbār Far. İçine erzak ve eşya konan büyük yerli sandık veya bir binanın bu işe ayrılan bölümü.

‘a.+larında 246b/02

[=1]

‘anber Ar. Kolay eriyen, bal mumu kıvamında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne.

‘a. (misk-i ‘anber) 201b/07, 203a/02

[=2]

ancaḳ Yalnız, sadece.

a. 208a/11, 213b/02, 215a/02, 218b/10, 227a/07, 250b/11, 261b/12, 263b/15, 265b/01, 268a/06, 283a/15, 290b/02, 291b/13,

296a/07, 296a/13, 306b/15, 310a/01, 314b/10, 318a/08, 319b/09, 321a/04, 323b/05, 330a/13, 330b/07, 331b/09, 342b/08, 348b/08, 366b/15, 368b/13, 378b/10, 382b/09, 386a/13, 387a/11, 388b/02

[=34]

Andabara Yunanistan'ın güneyinde bir ada.

A.+ya 352a/15

[=1]

Andıra Boğazı Cezayir'e yakın konumda bulunan bir boğaz.

A. 284b/03

[=1]

Andiriya Doriya Cenevizli amiral (1466-1560) ve paralı asker lideri. Krş. **Doriya**

A. 256b/13, 258a/07, 258a/10, 259b/13, 260a/02, 260a/06, 261a/03, 262a/06, 262a/08, 262a/12, 262b/08, 262b/10, 263a/03, 265a/01, 265b/10, 266a/02, 266a/10, 271a/15, 271b/04, 271b/15, 272a/03, 272a/05, 272a/06, 276b/08, 276b/13, 293a/04, 293a/06, 293a/11, 293b/11, 294a/01, 294a/12, 295a/02, 295a/03, 295a/11, 296b/05, 309b/11, 351a/04, 351b/01, 351b/03, 364a/06, 364a/09, 364a/10, 367a/08, 367b/04

[=44]

a'nī Ar. Arapça'da "demek istiyorum ki" anlamındaki kelime.

a. 201b/09, 251b/12, 265b/15, 279a/11, 289b/15, 353b/12, 363b/09, 366a/05, 383b/04, 392b/07

[=10]

'ani'n-nās Ar. "İnsanlar üzerinde, insanları" anlamında Kur'an'da geçen söz.

'a. 356b/07

[=1]

'anḳā Ar. Kaf dağında bulunduğuna inanılan, ismi olup cismi olmayan efsanevi kuş.

'a.+yım 375b/08

[=1]

'Annāb Ar. Cezayir'in kuzeydoğu köşesinde, Tunus'a yakın bir liman şehri.

'A. (ahālī-yi beled-i 'Annāb) 329a/14

'A.+a (beled-i 'Annāb) 324b/06, 328b/09, 329a/10

'A.+da (beled-i 'Annāb) 329b/13

'A.+dan (beled-i 'Annāb) 330a/02

[=6]

'anşala Hristiyanlıktaki en önemli dinî bayramlardan biri.

'a. 279b/15

[=1]

añ- Hatırlamak, akla getirmek, yâd etmek, tahattur etmek.

a.-lar 361b/09

a.-ma ki 344b/06

a.-up 291a/07

[=3]

añıl- Hatırlanmak, yâd edilmek.

a.-acak 337a/10

a.-duġı 258a/01

a.-maḳ 258a/02

[=3]

añla- Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak; fehmetmek.

a.-dı-ki 323b/06

a.-maz 232b/02

a.-yup 326a/04

[=3]

añlan- Başkası tarafından anlaşılmak.

a.-acaḳ 369b/04

a.-up 376a/04

[=2]

añma Anmak işi, hatırlama, yâd etme; zikretme, bahsetme.

a. 390a/01

[=1]

apañsız Ansızın.

a.+dan 379b/09

[=1]

ara 1. İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık; çatlak, mesafe.

a. 272a/01

a.+da 262b/14, 320b/07

a.+dan 201b/03, 220a/07, 220a/10, 240b/14, 261a/08, 309b/09, 311a/10, 313a/08, 349a/15, 352a/15, 362b/06, 362b/12, 374b/04, 387a/07

a.+larda 240b/06

a.+ları 279b/09

a.+ların 279b/11, 321a/14

a.+sı 285a/07

a.+sın 280b/13

a.+sına 349a/15

a.+sına ṭoġru 280b/13

a.+sında 246b/04

a.+sından 391b/02

a.+ya 220b/06, 230b/06, 255a/15, 255b/07, 262a/05, 272b/02, 308b/10, 318b/13, 322b/06, 335b/05, 358b/10, 359a/10, 367b/11, 373b/15

a.+yı 355b/10

2. İki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman.

a. 264a/14

a.+dan 214a/01

a.+sı 220a/12, 271a/04, 325b/05, 338a/14

a.+sında 247a/14, 328b/01

a.+sından 365a/14

a.+ya 255a/08

[=52]

ara- Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak; bir yerde bir şey bulmak için bakmak, araştırmak.

a.-dı 293a/05

a.-duġın 263a/06, 274b/13

a.-madı 293a/04

a.-madılar 226a/15

a.-maġa 236b/12, 242b/08

a.-maḳ P198a/05

a.-maḳda 303b/09
a.-maḳdan 321a/07
a.-r 305a/11
a.-rlar 353b/06
a.-sañ 231a/06
a.-sunlar 242b/14
a.-yup 256a/05, 306b/07, 306b/10
[=17]

‘Arab Ar. Arap yarımadasından çıkıp yayılmış olan Sami bir kavmin adı.
‘A. 204a/06, 204b/08, 224b/13, 261a/06, 306a/12, 307a/05, 307a/13, 307b/13, 307b/15, 318a/05, 322b/03, 325a/06, 325b/13
‘A. (Cezāyir-i ‘Arab) 291a/12
‘A. (eşrāf-ı ḳabīle-yi ‘Arab) 203b/10
‘A. askeri 326a/12
‘A.+da (ḳabāyil-i ‘Arab) 202b/06
‘A.+la 327b/04
‘A.+lara 326a/04, 326a/04
‘A.+ları 283a/12
‘A.+larına 317b/04
‘A. ṭāyifesi 326a/02, 326a/03
‘A.+uñ 307b/10
‘A. yaḳası 302b/02
[=27]

‘araba At, eşek, öküz gibi hayvanlar tarafından çekilen, yük ve insan taşıyan tekerlekli kara taşıtı.
‘a.+ya 332b/09
[=1]

‘araḳ-çīn Ar.+Far. Teri emmesi için kavuğun altına giyilen takke.
‘a. 240b/09
‘a. ile 222a/14
[=2]

aralıḳ Bir şeyin kesilmesiyle yeniden başlaması arasında geçen zaman fasılası, zaman içinde verilen fasıla.
a.+da 300a/09
[=1]

Arçıla Mora yarımadasında bir kale.
A. ḳal‘ası 313a/05, 313a/07
[=2]

ard Arka taraf, arka.
a.+ı 327b/05
a.+ıma 328a/15, 375b/11
a.+ımdan 351a/08
a.+ına 210a/14, 244a/14, 273a/13
a.+ınca 210b/11
a.+ında 244a/15
a.+ından 244b/02, 290a/07, 328b/13, 342b/15, 359a/10
a.+ıña 376a/12
a.+larına 376b/07
a.+larınca 249b/10, 363a/02, 381b/10
[=19]

‘ārıż Ar. Sonradan ortaya çıkan.
‘ā. ol- 206a/04
[=1]

armada İtal. Büyük savaş filosu.
a. 233a/07, 252b/11, 264a/04
[=3]

armaġan Bir kimseye karşılıksız olarak verilen şey, hediye, bergüzar.
a. 306a/05, 389a/02
[=2]

armūt Far. İki çenekliler sınıfının gülgiller familyasından, beyaz çiçekli meyve ağacı.

a.+um (armudum) 283a/13

[=1]

‘Arnavud Muḥammed Barbaros Hayrettin Paşa’nın hizmetinde önemli bir görev üstlenmiş ve Osmanlı İmparatorluğu’nun denizcilik alanındaki başarısına katkıda bulunmuş bir şahsiyet.

‘A. P197b/13

[=1]

Arnavut Arnavutluk halkından olan, bu halkın soyundan gelen kimse.

A.+lar 346a/05

A.+lar ise 346a/03

A.+lara 345b/03, 348b/06, 348b/07

[=5]

arşlan Afrika ve Batı Asya’da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan.

a. 270b/09

a. gibi 296b/11, 359b/04

[=3]

‘arş Ar. İslam inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

‘a.+dan 203b/14

‘a.-ı a‘lā 277a/12

‘a.+lar 206b/08, 207a/08

[=4]

art- Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak, tezayüt etmek.

a.-ar 305a/03

[=1]

artıḳ Harcanandan geriye kalan veya fazla gelip artan kısım, artan şey.

a. 210a/10

[=1]

arṭır- Miktarını çoğaltmak, fazlalaştırmak.

a.-uz 275b/12

[=1]

aru Zar kanatlılardan, toplu olarak yaşayıp bal yapan, vızıldayarak uçan, eklem bacaklı böcek.

a.+sı gibi 266b/02

[=1]

‘ārūs Ar. Gelin gibi güzel ve değerli olan şey.

‘ā.+a 213a/06

[=1]

arż Ar. Yeryüzü, dünya.

a. u semā 214a/13

[=1]

‘arż Ar. Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu.

‘a. et- 374b/10

‘a.-ı ribāṭ 203b/02, 343a/07, 371b/04

‘a. it- 366a/06

[=5]

‘ārżū Far. İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek.

‘ā. it- 249a/11

[=1]

‘ārżūla- Bir şeyi candan ve yürekten istemek, arzu etmek.

‘ā.-yup 352b/13

[=1]

aş 1. Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak.

a.-dı 253b/13

a.-up 253b/07, 387b/15

2. Üzerine takınmak.

a.-up 270b/09, 372b/08

3. Bir kimseyi boğazından ip vb. geçirip sallandırarak öldürmek; idam etmek.

a.-alum 370a/03

a.-arsuñuz 273a/06

a.-up 265a/11

[=8]

‘aṣā Ar. Uzun sopa, değnek, baston.

‘a.+sına 332b/10

[=1]

Āṣaf bin Berḫayar-veş Vezir. [Hz. Süleyman’ın ünlü vezirinin (Âsaf bin Berhiyâ) ismiyse de sonradan övgü sıfatı olarak sadrazamlar, vezirler için kullanılmış ve kelime zamanla teşmil yoluyla “vezir” anlamına gelmiştir.] Krş. **Berḫayar-veş**

Ā. 310a/10

[=1]

‘asākir Ar. Askerler.

‘a.-i (ġāziyān-ı ‘asākir-i İslām) 376a/03

‘a.-i ġāziyān 253a/03, 309a/08, 360b/03, 360b/09, 364a/14, 384b/04, 387a/01

‘a.-i İslām 254b/05, 274a/07, 286a/13, 358a/03, 359b/11, 361b/07, 364b/07, 364b/11, 370b/09, 372a/02, 372a/03, 372a/10, 372a/14, 377b/13, 378b/15, 380a/01, 380b/04, 380b/12, 390b/04

[=27]

āsān Far. Kolay.

ā. 263b/12, 266a/03, 271b/14, 308a/03, 330a/15, 338b/09

ā.+dur 228b/08

ā. ol- 237a/12

[=8]

āṯār Ar. Bir kimsenin veya bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler.

ā. (nāḳılān-ı āṯār) 213b/14

[=1]

aṣḥāb Ar. Hz. Muhammed zamanında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahabe.

a.-ı güzīn 201b/10

[=1]

aṣḥābihi Ar. “Peygamber’in arkadaşları” anlamında söz.

a. P197b/06

[=1]

aşıl- 1. Asma işi yapılmak veya asma işine konu olmak.

a.-u 297b/11

a.-up 202a/01

2. Boynuna ip geçirip sallandırılarak öldürülmek; idam edilmek.

a.-up 237b/05

[=3]

‘āṣī Ar. Baş kaldıran, isyan eden kimse, isyankâr, serkeş.

‘ā. 203a/06, 345b/03, 346a/02, 348b/06, 348b/07, 380b/14, 393a/09

‘ā. ol- 214a/02, 215b/12, 215b/12, 216a/07, 220a/04, 279a/07, 281a/02, 291b/06

[=15]

Āsitāne Far. Başşehir.

Ā.+de 251a/02, 310b/05

Ā.+den 277a/02

Ā.+ye 252a/15, 267b/12, 293b/01, 294a/02, 294a/04, 294b/09, 313b/11, 314a/07, 340a/08, 340a/11, 340a/14, 341a/15, 361a/06, 363a/08, 363b/14, 364b/01, 367a/05, 368a/13, 383a/10

Ā.+ye ṭoġru 312a/01

Ā.+yi sa‘ādet 249a/14, 290b/13, 312a/13

[=26]

‘asker Ar. Ordunun her kademesinde görevli subay, assubay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim.

‘a. 207a/05, 207b/06, 208b/04, 210a/08, 216a/02, 216b/06, 233a/10, 261a/10, 283a/03, 286b/06, 325a/12, 326b/01, 327a/01, 348a/14, 365b/05, 379b/13, 386b/01, 386b/03

‘a.+dür 205a/12

‘a.+e 205a/07, 223a/14, 313a/08, 347a/02

‘a.+i 208b/04, 208b/07, 208b/14, 209b/12, 209b/15, 226b/13, 226b/14, 316b/10, 318a/01, 325b/11, 326a/14, 327b/05, 348a/06, 348a/08, 348b/01, 355a/07, 371b/02, 376a/15

‘a.+i (İslām ‘askeri) 285a/02, 327b/06, 378a/05, 378a/07, 380b/06, 381a/14

‘a.+i (Tūnus ‘askeri) 315a/10, 316a/12, 316b/06, 327b/04

‘a.+i (Türk ‘askeri) 317a/02, 326a/12, 379a/15

‘a.+i-y-ile 262b/01, 345b/06, 346a/06

‘a.+i-y-ile (‘Arab ‘askeri) 326a/13

‘a.+i ġāziyān ile 381b/01

‘a.+i ile 208b/03

‘a.+i ile (Tūnus ‘askeri) 318a/01, 319b/04

‘a.+i ile (Türk ‘askeri) 210a/04

‘a.-i İslām 223b/06, 285a/15

‘a. ile 210a/07, 233a/02, 278b/13, 345a/11, 355a/06, 366b/11, 371b/02, 376a/15

‘a.+imüzden 390a/03

‘a.+in 208b/08, 227b/05, 282a/11, 317b/10, 347a/10, 348b/01, 375b/02

‘a.+in (İslām ‘askeri) 224b/06, 378a/07

‘a.+inden 316b/04, 317a/03, 317a/08, 320a/06, 326a/11, 347a/06, 348a/14
‘a.+ine 217a/14, 217b/01, 326a/10
‘a.+ine (Tūnus ‘askeri) 327b/10
‘a.+inüñ 319b/05, 327b/09
‘a.+isine 317b/04
‘a.+ler 348a/06
‘a.+üm 375b/12
‘a.+üñ 204b/03, 233a/02
[=101]

aṣl Ar. Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşe.
a.+ı 271a/10, 275a/12, 369b/07
a.+ına 369b/06
a.+ında 302a/12, 369b/05
[=6]

aṣlā Ar. Hiçbir vakit, hiçbir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle, katiyen.
a. 254b/14, 258b/11, 277b/07, 279a/13, 283b/10, 287a/08, 287b/04, 287b/10, 350a/11, 362a/11, 368b/09, 371b/03, 372a/08, 375a/11, 375b/13, 377a/11, 378a/08, 379a/15
[=18]

aṣliyye Ar. Bir şeyin ana unsurunu teşkil eden, bünyesinin esasını meydana getiren.
a.+sin (sebeb-i aṣliyye) 317b/08
a.+sinden (vaṭan-ı aṣliyye) 383b/10
[=2]

aṣlu’n-niṣīn Ar.+Far. Bir şeyin esas olan kısmında, ayrıntı olmayan tarafında oturan.
a. 209b/07
[=1]

āsmān Far. Gök, gökyüzü, sema, felek.
ā.+e (belā-yı āsmān) 389b/11
ā.+ı (ḳażā-ı āsmān) 291a/11
[=2]

āsmānī Far. Göğe mensup, gökle ilgili.
ā. gibi (ḳażā-yı āsmānī) 373a/06
[=1]

‘aṣr Ar. Zaman, devir, çağ.
‘a.+ından 392b/08
[=1]

āsūde Far. Sıkıntı ve üzüntülerden uzak, dağdağasız, gailesiz, rahat, huzurlu.
ā. 248b/02, 254b/10, 286b/08, 337a/11
[=4]

aş- Belli bir sınırın ve haddin üstüne çıkmak, ölçüyü geçmek, fazla olmak.
a.-dı 209a/05
a.-mış 379a/11
[=2]

‘aş Yenilmek üzere pişirilmiş yiyecek, yemek, taam.
‘a.+ı 246a/01
[=1]

aşağı 1. Bir şeyin yukarı kabul edilen kısmına göre altta kalan tarafı.
a. 289a/06
a.+dan 247a/07, 298a/11
2. Niteliği düşük olan; adi.
a. 298b/01
a.+larına 250b/01
a.+sı 373b/01

3. Aşağıya, alta, alt tarafa doğru.

a. 226a/14, 271b/03, 285a/06, 336b/02, 362a/01, 367b/09

a. eyle- 224b/04, 224b/05

[=14]

‘āşıḳ Ar. Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun.

‘ā. ol- 330b/09

‘ā. u iftidā ol- 331b/09

[=2]

āşiyān Far. Kuş yuvası; ev, mesken, barınak.

ā. (sebeb-i āşiyān-ı nīrān) 291a/15

ā.-ı nīrān ol- 365a/15

[=2]

‘aşḳ Ar. Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet.

‘a.+ına 203b/02, 282a/07, 283b/03, 387a/06

[=4]

aṭ Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan.

a. 208a/14, 220a/02, 244b/04, 311b/02, 311b/08, 316b/03, 343b/07, 346a/14, 346b/01, 357b/04, 357b/05, 359a/06

a. boynu 209a/01, 210a/04, 217b/02, 290a/06, 328b/11

a.+dan 311a/15, 311a/15

a.+ı 293b/15

a.+ından 209a/12

a. ile 208a/12

a. ki 346b/07

a. meydanı 310b/01

a.+uñ 346b/09

[=25]

aṭ- 1. Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.

a.-acaḳ 241a/01, 243a/13

a.-aram 229a/01

a.-ardı 347a/03

a.-dı 323a/09

a.-dılar 204b/12

a.-duġın 207a/04

a.-duḳları 227b/10

a.-madılar 360b/01

a.-maġa 228a/15

a.-maz 225b/03, 282a/03

a.-up 201a/10, 335a/02

2. İstekli olmak.

a.-ar gibi 296b/06

a.-arlar 207b/15

a.-masun 245b/11

3. Birisine karşı söylenmek, dil uzatmak.

a.-dı 293b/08

a.-dılar 243b/13

a.-maġa 353a/10

a.-up 212b/01, 243b/13

4. Kurşun, gülle, ok vb. şeyleri hedefe fırlatmak.

a.-arlar idi 225a/09, 228b/15

a.-arlar ise (aṭarlar ise) 224a/06

a.-asız 238a/03

a.-dı 263b/02

a.-dılar 229a/05

a.-madan 225a/10, 226a/05
a.-maġa 355b/02
a.-mayasız 238a/03
a.-maz 226a/05
a.-mazlar idi 225a/08
a.-up 224a/11, 224a/15, 247a/02
5. Suç vb.ni bir başkasına yüklemek.
a.-up 235a/10
6. Öfkelenmek, deliye dönmek.
a.-dı 261a/03
7. Dinlememek.
a.-mayuz 365b/10
[=40]
cān aṭ- 207b/15
ḳapaġı aṭ- 201a/10
söz aṭ- 212b/01
ṭop aṭ- 224a/06, 224a/11, 225b/13, 226a/05
[=7]
aṭa Bk. **ada**
a.+da 368b/07
a.+nuñ 215b/10
a.-yı luṭf 356b/12
aṭa Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse.
a. 279b/09, 279b/11, 280b/13, 321a/14, 349a/15
a. burcu ile 245a/12
a.+lardan 330b/11
a.+sı (İstindil Aṭası) 352a/02
a.+sından (Midüllü Aṭası) 369b/07
[=9]
atalıḳ Ata olma durumu.
a. 216b/07
[=1]
aṭā'na Ar. "İtaat ettik." anlamına gelen söz.
a. 317b/15
[=1]
āteş Far. Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.
ā.+e 255a/09, 288a/02, 288a/03, 288b/02, 332b/02, 336a/03, 336a/07, 336a/11, 337a/13, 338a/03, 338a/10, 338a/12, 339b/08, 350b/09
ā. içre 282a/03
ā.+inden 369b/09
ā. it- 226a/10, 229b/12, 325a/15, 333b/13, 347b/04
ā.+ler 233a/04, 336a/02
ā.+lerin 359b/05
[=24]
āteş-peres Far. Ateşe tapan kimse.
ā. 229b/05
[=1]
āteş-tāb Far. Ateş gibi yakıcı ve parlak.
ā. (dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb) 229b/14, 246a/11, 261b/01, 263b/11, 317b/02, 325b/03, 327a/01, 378b/02
ā.+ı (tīġ-ı āteş-tāb) 308a/08
ā.+ından (tīġ-ı āteş-tāb) 290a/04, 364a/04
ā.+ıñ (tīġ-i āteş-tāb) 326b/09
ā.+larına (tīġ-ı āteş-tāb) 381b/06
ā.+larından (tīġ-ı āteş-tāb) 367a/13, 379a/02

[=15]

āteşlü Coşkun, hararetli.

ā. 224b/11, 224b/12

[=2]

aṭıl 1.Silah patlatılmak.

a.-an 224b/02, 228b/15

2. Bir anda saldırıya geçmek.

a.-up 230a/02

3. Harekete geçmek.

a.-dı 327a/02

[=4]

aṭla- Ayaklarını yerden keserek sıçramak, fırlamak.

a.-duḳda 227b/14

[=1]

aṭlas Ar. İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak, dâima düz renkli, üstünde motif bulunmayan, sertçe, tüysüz, makbul bir kumaş çeşidi.

a.+dan 209a/09

[=1]

aṭlı Bk. **aṭlu**

a. 289a/01

[=1]

aṭlu Ata binmiş kimse. Krş. **aṭlı**

a. 206a/12, 206a/14, 207b/07, 208b/05, 216a/07, 219b/07

a. ile 208b/05, 217a/03

a.+sı-y-ıla 322b/03, 325a/06, 325b/13

[=11]

aṭum Bir silahı bir defa boşaltma işi, atış.

a.+ı 378a/02

[=1]

‘avā’id Ar. Gelirler, iratlar.

‘a.+imüz (şurre-i ‘avā’id) 318b/03

‘a. u ḳavā’id 318b/04

[=2]

avadanlık Bir şeyi onarmak veya bir işi yapmak için genellikle el ile kullanılan alet takımı.

a.+ı (avadanlıġı) 298a/02

[=1]

avanṭa İtal. Gemiyi yürütmek, ilerletmek.

a. 237a/01

a. eyle- 227a/08

[=2]

‘avāṭıf Ar. Atıfetler, lütuflar.

‘a.-ı pādişāhānem 270a/15

[=1]

‘avdet Ar. Dönüş, geri geliş, gidilen yerden dönme.

‘a. eyle- 312a/01

‘a.+iñüz 250b/03

‘a. it- 351a/15

[=3]

‘aviva İsp. Yaşasın! Krş. **‘avya**

‘a. 333b/12

[=1]

Avlonya Arnavutluk’ta bir şehir.

A. 252a/08, 345a/08, 345b/02, 361b/11

[=4]

‘avn Ar. Yardım etme, yardım.

‘a.-i Ḥak birle 204b/13, 341b/15

‘a.-i Ḥaḳ ile 213b/09, 220b/04, 222a/07, 248a/15, 254b/08, 255a/10, 313a/11, 346b/09, 349b/15, 362a/01, 366b/15

‘a.-i Ḫudā 205a/03, 371b/06

‘a.-i ‘ināyet 271b/15, 286b/03
‘a.-i ‘ināyet-i Rabbānī 292b/05
‘a.-i Rabbānī 365a/11
[=19]
‘avrat Ar. Kadın.
‘a. 366a/14
‘a.+ı 365b/01
‘a.+ına 365b/06, 366a/01
‘a. idi 365b/02
[=5]
‘avya Bk. **‘aviva**
‘a. 290b/04
[=1]
ay Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.
a. 226b/01, 228b/15, 229a/08, 251a/02, 268b/14, 312a/11, 329a/06, 377b/07
a.+dan berü 276b/09
a.+dur 228b/15
a.+lar 390a/13
a.+uñ 303b/04, 307b/01, 322b/01
[=14]
āyā Far. Şaşırma, sorma, ümit ve istek ifade eder, acaba.
ā. 271a/08, 275a/10, 287a/03, 305a/09, 310b/10, 328b/13, 343b/07, 372a/07
[=8]
ayaḳ Vücudun, bacaktan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem.
a. 208b/11, 209b/14, 220b/08, 243a/15, 262b/10, 283b/15, 336a/11, P198a/16
a.+a (ayaġa) 292a/11
a.+a üzre (ayaġa üzre) 337a/05
a. ayaḳ 361a/06
a.+ı (ayaġı) 323a/07, 327a/15
a.+ım (ayaġım) 281b/12, 281b/12
a.+ın (ayaġın) 220b/10, 231a/13, 243a/14, 256b/10, 262b/11, 281b/07
a.+ına (ayaġına) 261b/06, 301a/07
a.+ıñuza (ayaġıñuza) 236b/12
a.+lar 208b/10, 327a/09, 379a/13
a.+ları 231a/09, 231b/04, 378a/08
a.+ları-y-ıla 241b/05
a.+uñ (ayaġuñ) 300b/06
a.+uña (ayaġuña) 266a/03
a. üzre (ayaġ üzre) 250a/03
[=34]
ayaḳdaş Birlikte yolculuk edilen kişi.
a. 220a/14, 221b/07, 222a/11, 299a/04, 338b/13
a. idi 297a/14
a.+ları 243a/07, 243a/09, 243b/08, 244a/13, 244a/15, 245b/07, 299a/02, 328b/06
a.+ları-y-ıla 247a/04
a.+ları ile 242b/15
a.+ların 244b/02, 299a/10
a.+larından 330a/07
a.+larınuñ 243a/11, 255a/13, 299a/07
a.+laruñ 244b/03
[=23]
ayaḳlu Hızlı, süratli.
a. 277a/08
[=1]
‘ayāl Ar. Eş, zevce.
‘a.+i-y-ile 330b/01
[=1]

Ayamavra Osmanlılar devrinde Yunanistan'ın bugünkü Levkas şehrine verilen ad.
A. 361b/01
[=1]

a'yān Ar. Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf.
a. (ekābir u ayan) 200b/10, 212b/04, 223a/09, 253a/04, 269b/11, 291a/09
a.-ı beledli 214b/14
a. ile 200b/01
a.+uñ (ekābir u a'yān) 250b/13, 268b/04
[=10]

āyāt Ar. Kur'an-ı Kerim'deki sureleri meydana getiren kelimeler veya cümleler.
ā. 251b/04, 253b/14
ā.+ı 358a/10
ā.+ları 273b/06
[=4]

'ayb Bk. **'ayıb**
'a.+dur 242a/12
'a. u 'aceb ol- 233a/02
[=2]

Aydın Ḳapudan Aslen Karamanlı olan 16. yüzyılın Türk denizcilerinden birisi. Krş. **Aydın Re'īs**
A. 240a/08, 247b/09, 247b/12, 247b/14, 248a/04, 248b/06, 248b/12, 249b/03, 249b/04, 250a/11, 251b/14, 252a/02, 253a/06, 255a/05, 255a/09, 265b/02, 265b/04, 266a/05, 267b/07, 267b/13, 268b/03, 268b/07, 269a/03, 269a/07, 269b/04, 269b/07, 272a/07, 272a/15, 273b/01
A. ile 249b/13, 250a/01, 251a/11, 269a/01, 269b/13
[=34]

Aydın Re'īs Bk. **Aydın Ḳapudan**
A. 240a/02, 240a/06, 240b/02, 240b/14, 242a/04, 242a/06, 242a/10, 242a/11, 242b/07, 242b/07, 242b/10, 242b/12, 242b/13, 242b/14, 242b/15, 243a/08, 243a/11, 243b/01, 244a/03, 244a/04, 244a/06, 244a/10, 244a/13, 244a/14, 244b/03, 244b/06, 244b/07, 245a/15 246a/05, 247a/03, 247a/09, 247a/10, 247a/12, 247a/14, 247a/15, 282a/15, 282b/09
A. ise 243b/13
[=38]

'ayıb Ar. Utanılacak hâl ve davranış. Krş. **'ayb**
'a.+dur 279a/07
'a.+ından 243b/10
[=2]

ayır- 1. Bir bütünü kendi içinde parçalara bölmek.
a.-mağa 262b/07
[=1]
2. Birbirinden uzaklaştırmak; fasletmek.
a.-maḳ 317a/10

[=1]

3. Yanından uzak tutmak.

a.-maz idi 353a/02

[=1]

āyīn Far. Âdet, töre, yol, kanun.

a.-i bāṭıla 273a/10, 288a/06, 337b/07

a.-i bāṭıla üzre 336b/11

a.-i rāh-ı ḍalālet 287b/06

[=5]

āyīne Far. Ayna.

ā.+si 250a/13, 252b/09

[=2]

aylaḳçı Devamlı bir işi olmayan, gündelikle çalışan kimse, geçici işçi.

a.+ları 249b/09

[=1]

aylaḳçıyan Devamlı bir işi olmayan, gündelikle çalışan kimseler, geçici işçiler.

a. 267b/15

[=1]

aylı Bir yılın on iki ayından her birisi.

a. 388b/11

[=1]

‘ayn Ar. Bir şeyin aslı, kendisi, ta kendisi, zatı.

‘a.+dur (farż-ı ‘ayn) 290b/07

‘a.-ı ḫaṭā 287b/15

‘a.-ı rubāṭ 342b/03

‘a.+ıma 277b/11

‘a.+ına 237b/02, 354b/11

‘a.+uma 329b/09

[=7]

‘ayne’l-yaḳīn Ar. Görülerek elde edilen kesin bilgi.

‘a. 243a/01

[=1]

‘aynu’llāh Ar. “Allah’ın gözü, Allah’ın koruması” anlamında söz.

‘a. 348a/08

[=1]

ayrıl- 1. Ayırma işine konu olmak.

a.-alı 353a/15

2. Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak.

a.-mazdum 343a/06

a.-mış 320b/02

a.-up 330a/07

[=4]

‘ayyūḳa Ar. Göğün en yüksek noktası.

‘a. 229b/15, 379a/01

[=2]

az Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan, çok olmayan.

a. 233a/01, 306a/08, 315a/12, 325b/15, 352b/07, 355a/06, 371b/01, 376a/15

a. idi 327b/06

a. iken 327b/07

[=10]

‘aẕāb Ar. Organlarda duyulan ıztırap, organik acı.

‘a. 231a/10

‘a. et- 228b/01

‘a.-ı elīm et- 356b/12

[=3]

āzād Far. Serbest bırakma, serbestlik.

ā. eyle- 211a/03, 239b/02

ā. it- 220a/15, 276b/02, 277a/10

[=5]

āzādlıḳ Hür olma, serbestlik.

ā. 239a/06

ā. vir- 294b/03

[=2]

a‘ẓam Ar. Çok (daha, en, pek) büyük.

a. (iksīr-i a‘ẓam) 351b/14

a. (ṣadr-ı a‘ẓam) 310b/05, 312a/15

a. (vezīr-i a‘ẓam) 310b/03, 311a/13, 311b/15

[=6]

‘aẓamet Ar. Büyüklük, ululuk, yücelik, celal.

‘a.+i 272a/10

‘a. u celāl 364b/13

[=2]

āzār Far. Çıkışma, paylama, tekdir.

ā. 339b/05

[=1]

azarla- Hata ve kusurunu söyleyerek çıkışmak, paylamak, tekdir etmek, tevbih etmek.

a.-dı 208a/05

[=1]

azıcuḳ Pek az miktarda olan.

a. 347a/11

[=1]

azıḳ Yolculuk sırasında veya dışarıda çalışırken yenmek üzere hazırlanan yiyecek

a.+ı (azığı) 352b/07

a.+ımuz (azığımuz) 243a/13

[=2]

azıḳlan- Yemek yemek, besin almak.

a.-up 352b/14

[=1]

‘azībe Ar. Tatlı, hoş.

‘a. (nebẕe-i ‘azībe) P197b/10

[=1]

‘aẓīm Ar. Büyük, ulu, haşmetli.

‘a. 207a/05, 208a/11, 212b/15, 213a/03, 217a/02, 217a/07, 221a/01, 237b/10, 249b/02, 253a/03, 253b/01, 254a/07, 255b/06, 256b/05, 257a/04, 257a/05, 259b/11, 264b/05, 269b/08, 278a/10, 278b/05, 281a/10, 281a/11, 283a/01, 289a/10, 294b/06, 295a/07, 295b/14, 297a/10, 298a/07, 304b/07, 311b/06, 319b/05, 323a/12, 325b/06, 330a/06, 341b/03, 343b/15, 351b/11, 370a/06, 370b/02, 370b/07, 390a/07, 391a/02

‘a. birle (imtinān-ı ‘aẓīm) 337a/02

[=45]

‘aẓīm’üş-şān Ar. (Allah ve Kur’an için kullanılır.) Şanı yüce, pek değerli.

‘a. 290a/15, 374b/06

[=2]

‘azīmet Ar. Gitme, gidiş, yola çıkma.

‘a. (da‘vet-i ‘azīmet) 312a/01

‘a. it- 320b/15

[=2]

‘azīz Ar. Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez.
‘a. 270a/14
‘a. it- 340b/14
‘a. u muḥterem 277a/05
[=3]

‘azm Ar. Yola çıkma, kesin karar vererek bir yere yönelme.
‘a.-i Cezāyir 206a/11, 387a/07
‘a.-i Cezāyir eyle- 234b/04
‘a.-i rāh 205a/11
‘a. it- 219a/03
[=5]

B

bā-ḫuṣūṣ Far.+Ar. Hususiyle, bilhassa, özellikle.
b. 257a/14
b.-ki 233b/10, 237b/13, 244a/02, 286a/08, 314a/03, 315b/05, 367b/14, 378b/13, 381a/08, 383b/11, 385b/09, 386a/05
b. ki 209b/04
[=14]

bā-ṣafā Far.+Ar. Gönül şenliğiyle, rahatla, huzurla, kedersizlik ile.
b. (iḫvān-ı bā-ṣafā) 392b/13
b. (yār-ı güzīn-i bā-ṣafā) 371b/0
[=2]

bāb Ar. Kapı.
b.+a 282a/04
b.+da 283b/04, 313b/15, 356a/01
b.-ı hümāyūn 384a/14
b.-ı hümāyūn birle 344a/03
b.-ı Ṣuveyḳa 317a/07
b.+ında 234a/10, 279a/11, 315b/13, 368a/03, 375a/09, 390a/06
[=13]

baba Bir çocuğun dünyâya gelmesine sebep olan erkek, çocuk sahibi adam, peder. Krş. **buba**
b. 215b/10, 215b/10, 259a/13, 262b/04, 326b/03, 331a/08, 380a/07
b.+ñı 217b/10
b.+lar 370b/12
b.+larınuñ 288a/14
b.+muñ 216a/15
b.+ñdan 217b/11
b.+sı 216a/11, 216a/12, 217b/14, 218b/06, 218b/08, 241a/06, 255a/14, 335b/14
b.+sına 216a/06, 216a/08
[=22]

babalu Babası hayatta olan kişi.
b. idi 346a/03
[=1]

baca Binalarda, deniz taşıtlarında, soba, kazan ve ocaklarda yanan maddelerden çıkan duman, gaz ve kokuların dışarıya atılmasını sağlayan, ocağın üstünden yukarıya doğru uzanan kısım.
b.+sı 311a/05
[=1]

bād Far. Rüzgâr, yel, hava.
b. 211b/13, 218a/01, 271a/01, 316b/12, 329a/03, 331a/14, 365a/01, 389a/07
b.-ı havā gibi 205b/01

b.-ı şabā birle 358b/02

b. ile 213a/09, 249a/13, 252a/07, 266a/08, 269a/12, 314b/03

b.+la 313a/04

[=17]

bād-bān Far. Yelken.

b.+ların 358b/01, 386b/11

[=1]

ba‘de Ar. Başına geldiği kelime ve tamlamalara “sonra” anlamı katarak zarf fonksiyonunda birleşik şekiller yapar.

b. 247b/09

[=1]

ba‘de’d-du‘āi’t-t-tām Ar. Tam duadan sonra.

b. 270a/07

[=1]

ba‘de’l-cum‘a Ar. Cuma’dan sonra.

b. 219a/02, 251a/07

[=2]

ba‘de’l-maṣrūf Ar. Harcamadan sonra.

b.+dan soñra 298b/13

[=1]

ba‘de’ṣ-ṣalātu’l-cum‘a Ar. Cuma namazından sonra.

b. 345a/15

[=1]

ba‘de’s-selām Ar. Selamdan sonra.

b.+dan-ṣoñra 387b/01

b.+dan ṣoñra 214a/06, 292b/04, 314a/11

[=4]

ba‘de intiḳālihi Ar. Öldükten sonra.

b. P197b/06

[=1]

bādem Far. Badem ağacının yaş veya kuru yenen yemişi.

b. 280b/07

[=1]

bāġ Far. Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bostan.

b. 289b/07

[=1]

bāġçe Far. Çiçek, sebze veya meyve ağacı yetiştirilen toprak parçası. Krş. **baḳçe**

b. 344a/03

[=1]

bağır- İnsan yüksek ve gür ses çıkarmak; banlamak.

b.-araḳ 255b/01

b.-maġa 273b/14, 299a/13

b.-up 241a/15, 272b/07

[=5]

bagışla- 1. Bir kimse, kuruluş veya ülke ayni veya nakdi varlıklarını kendi iradesi ile bir başka kişi, kurum veya tüzel kişiliklere karşılıksız olarak devretmek.

b.-dı 264a/14

b.-dum 281b/11

b.-mış 257a/06

2. Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek; affetmek.

b.-dı 281b/05

[=4]

bağla- 1. İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere veya birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek

b.-dı 349b/05

b.-dılar 273a/13, 330b/15, 332a/10, 344b/10

b.-dup 382a/05

b.-r 294a/14

b.-rken 308b/03

b.-yup 207a/09, 220b/01, 246b/15, 259b/05, 259b/15, 260a/15, 265b/13, 282a/13, 338a/03, 374a/02, 375a/02

2. Kalbinden geçirmek; gönlünü kazanmak.

b.-dı 203a/10

b.-duḳda 221a/10

3. Birini söz veya yazı ile bağlamak; taahhüt etmek, angaje etmek.

b.-ya 246a/11

4. Yoğurt, yara vb. yüzey üzerinde katman oluşmak; tutmak.

b.-rdı 334a/15

[=23]

bağlan- Bağlama işine konu olmak.

b.-mış 236b/08

[=1]

bağlat- Bağlama işini yaptırmak.

b.-up (bağladup) 218a/13

[=1]

bağlu İp veya başka bir araçla bir şeye, bir yere bağlanmış olan.

b. 271b/08, 274a/03, 281a/04, 338a/01, 374b/01, 374b/01

b.+dur 356a/01

[=7]

bahā Far. Değer, kıymet, fiyat.

b. 298b/02, 344b/05

b.+da 328b/02

b. ile 267a/11, 276a/02, 293a/08, 300b/02

b.+muzı 308b/13

b.+sı ile 276a/09

[=9]

baḥādır Far. Usta savaşçı, cengâver, yiğit, kahraman, cesur.

b. 260b/14, 281b/15, 292b/11, 297a/01, 353a/04, 368a/15, 387b/05

[=7]

baḥādırlıḳ Far. Ustalık, yiğitlik.

b.+da 240a/04, 260b/11, 368b/02

[=3]

bahāne Far. Bir şeyin asıl sebebi yerine ileri sürülen sözde sebep, gerçekle ilgisi olmayan sahte özür ve mazeret.

b. (‘öẕr u bahāne) 376a/01

b. ile 233a/14

b. it- 261a/07

b.+si-y-ile 317a/04

[=4]

bahār Far. Kış ile yaz arasında 21 Mart’tan 22 Haziran’a kadar süren mevsim, ilkbahar.

b. (evvel-i bahār) 205b/11, 325a/01, 345a/07, 350b/14, 363b/01, 370a/06

b. (ġarḳ-ı bahār ol-) 373a/11

b.+a degin 312b/13

b.+a ḳadar (evvel-i bahār) 345a/05, 349b/14
b.+da (evvel-i bahār) 205b/05, 323a/03, 329b/15
[=13]
baḥr Ar. Deniz, derya.
b. (lücce-yi ıġrāḳ-ı baḥr) 349a/05
b.+da 390b/03
b.+de 224b/06, 286a/14, 343a/10, 348b/11, 364b/11, 380b/04, 382a/12
b.-i muḥīṭ içre 211b/07
[=10]
baḫş Far. Verme, bağış, ihsan, hibe.
b. eyle- 255a/01
b.+ı 377b/05
b.+inde 255a/02, 255a/02, 255a/03
[=5]
baḫşīş Far. Bir hizmet karşılığında bir kimseye fazladan verilen para.
b. 209b/06, 225b/02, 236a/12, 250a/13, 250a/14, 268a/11, 284a/01, 384b/08, 384b/09
b. it- 225a/15
b. vir- 209b/03
[=11]
baḫt Far. Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun talih, ikbal, şans.
b. ol- 215a/13
[=1]
baʿīd Ar. Uzak, ırak.
b. 291a/01
[=1]
bāʿiṣ Ar. Sebep olan şey, sebep.
b. 252b/14, 274b/08
b.-i iftiḫār 315b/15
b. ol- 273a/11, 288a/08, 356a/10, 392a/05
b. u vesīle 376b/04
[=8]
baḳ- 1. Bakışı bir şey üzerine çevirmek.
b.-(!) 275a/08, 347a/13, 353b/02, 366a/13
b.-acaḳ 239b/08
b.-aḳaldılar 342b/15
b.-an 249a/10, 272b/12
b.-anlardan 375b/12
b.-ar 383a/05
b.-ar idi 242b/05
b.-araḳ 376b/07
b.-ardı 265a/06
b.-arlar 233a/15
b.-arlar idi 379b/05
b.-arsın 227a/12, 284b/05, 379a/10
b.-dı 203a/01
b.-dı-ki 204b/03, 208b/13, 243a/08, 307a/132
b.-dılar ki 221b/06, 237a/13
b.-ıñuz 226a/06
b.-ıyup 293a/09
b.-maġa 207a/15
b.-mayam 283b/06
b.-mayup 263a/14
b.-sa ki 343b/06
b.-salar ki 236b/02, 299a/03
b.-salardı 227a/12
b.-sın-ki 203a/02

b.-up 247a/09, 305a/09, 343a/02, 348a/02, 354a/01, 379a/10

2. Başka bir iş ile ilgilenmek.

b.-alum 262b/07, 328a/11

b.-ar 201a/13

b.-ayum 204a/04

b.-mayup 371a/11

b.-up 371a/11

3. Bir şeyin farkına varmak.

b.-(!) 205a/13, 296a/11

b.-alum 228b/05, 242a/09, 323b/09, 374a/14

b.-ar 304b/03

b.-ardum 275a/14

b.-dı 209a/04

b.-dı-ki 239a/05, 258a/08, 262a/10, 263a/09, 263a/13, 263b/03, 325a/05, 325a/11, 347a/04, 358a/13, 370b/05

b.-dılar ki 211a/07, 225b/12, 299b/02, 315a/10, 328b/09, 347a/05, 377b/14

b.-dum 216a/15, 259a/15

b.-salar ki 334b/14

b.-up 296a/15, 333b/04

4. Bir şeyi gözetmek, korumak.

b.-mazdı 293a/11

b.-saḳa (baksaġa) 210a/15

b.-uñ 234b/02

5. Yorulmadan vakit geçirmek.

b.-alum 220b/09, 221a/03

6. Başkasının sözünü dinlemek.

b.-mayuz 229b/01

7. Teşvik, gayret verme.

b.-alum 232a/09, 232b/07, 259b/03, 279a/15, 294a/12, 301a/04, 348b/05

8. Başka bir şeyle ilgilenmeyip elindeki veya önündeki işle uğraşır olmak.

b.-alum 369b/01

b.-mayalım 371b/01

b.-mayalum 355a/04

9. Özen göstermek.

b.-alım 371b/01

b.-alum 368a/04

10. Harekete geçmek.

b.-(!) 262b/10

[=99]

baḳam Ar. Kırmızı ve mor boya çıkarılan ve ok gezi yapılan ağaç.

b. idi 222a/03

[=1]

baḳar Ar. Sığır, öküz, inek, manda cinsinden hayvan.

b. 220a/01, 329a/05

[=2]

baḳçe Bk. **bāġçe**

b. 289b/07

[=1]

baḳın- Çevreye göz gezdirmek, araştırmak. Krş. **baḳıñ-**

b.-dı 243b/09, 275a/15, 275b/03, 285b/03, 285b/06

b.-maġa 207a/12

[=6]

baḳıñ- Bk. **baḳın-**

b.-uz imdi (baḳıñuzındı) 227b/07

[=1]

bāḳī Ar. Ebedî, ölümsüz, kalımlı.

b. 228a/14, 233b/01, 371a/09, P199a/13

b. ḳal- 216b/10, 218b/01, 230a/13, 324a/07

b.+lerin 245b/15

[=9]

baḳla Ar. İri taneleri kabuksuz olarak veya fasulye gibi yeşil kabuğu ile pişirilip yenen, yurdumuzda çok bol yetişen besleyici bitki.

b. ile 305b/04

[=1]

baḳlava Çok ince yufkadan yapılmış, içine ceviz, badem, fıstık veya kaymak gibi şeyler konan, meşhur ve makbul hamur tatlısı.

b.+sına 386a/10

[=1]

bal Arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde.

b. 222a/05, 331b/05, 379b/14

b.+dan 329b/04

b.+ın 380b/12

[=5]

bālā Far. Bir şeyin yüksek yeri, yukarı, üst; boy, kad.

b.+da (ḳadd u bālā) 368b/01

[=1]

balıḳ Su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı. Krş. **baluḳ**

b. 305b/06, 357b/02, 357b/06, 358a/07

b.+lar 358a/01, 358a/04

b.+larınuñ 357b/01

[=7]

balıḳçı Balık tutmayı meslek edinen kimse.

b. 289a/07

[=1]

balṭa Odun yarmaya, ağaç kesmeye ve yontmaya yarayan alet.

b. 261b/15, 262b/13

b.+yı 346a/12

[=3]

baluḳ Bk. **balıḳ**

b.+ı (baluġı) 357b/01

[=1]

bandara Bk. **bandıra**

b.+sı 284b/06

b.+sı-y-ıla 224b/04

[=2]

bandıra İtal. Bayrak, işaret; bir geminin hangi devlete ait olduğunu gösteren bayrak. Krş. **bandara**

b. 224a/11

b.+dan 224a/12

b.+sı (İspanyol bandırası) 236b/01

b.+sına (İspanyol bandırası) 237a/10

[=4]

bānī Ar. Bir yapıyı inşa eden, inşa ettiren, yapan, yaptıran kimse.

b. P199a/03

[=1]

banḳ Fr. Daha çok park ve bahçelerde kullanılan, tahtadan veya demirden sabit oturma yeri, sıra.

b. 245b/08, 245b/12, 246b/04, 251b/06, 260b/02, 260b/08, 260b/09, 302a/14

b. idi 245b/05

[=9]

bañа Ben zamirinin yönelme hâli.

b. 203b/14, 211b/02, 211b/02, 214b/07, 215a/02, 215a/04, 215a/14, 215b/09, 215b/10, 215b/12, 215b/14, 218a/08, 220b/04, 220b/11, 226b/08, 228a/15, 229b/08, 250b/03, 259a/14, 260a/11, 274b/09, 275a/14, 278b/14, 280b/04, 281a/12, 285a/13, 287a/05, 288a/09, 292b/10, 293b/07, 302b/10, 303a/12, 305b/14, 307a/10, 315a/09, 320b/09, 328a/03, 336b/10, 337b/02, 337b/07, 339b/05, 341a/13, 342a/12, 347a/04, 365b/08, 365b/14, 366a/14, 369a/11, 375a/07, 375b/03, 388a/12, P198a/12

b.+dur 323b/01

b. göre 214b/08

[=54]

bār Far. Defa, kere.

b. (her-bār) 249a/03, 282a/03

[=2]

bārān Far. Yağmur.

b.+ı gibi 246a/09, 343a/02, 380a/04

[=3]

Barbaroşa Bk. **Barbaroşo**

B. 244b/12

B.+dur 244b/12

B.+ya 238b/15, 274b/02

B.+yı 293a/15

[=5]

Barbaroşo (1478-1546) Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk kaptan paşası. Gerçek ismi Hızır Reis'e (Hayreddin Paşa) Hristiyanların verdikleri isim. (Yazma nüshada daima bu şekilde geçmekte, Barbaros denilmemektedir.)

B. 223b/11, 228a/08, 232a/03, 232b/10, 233a/04, 233b/07, 234b/02, 235a/08, 257a/12, 257b/01, 257b/07, 258a/06, 258b/02, 259a/12, 260b/13, 261a/05, 261a/07, 266a/15, 278a/08, 279b/15, 291a/14, 293a/15, 294b/10, 295b/08, 299a/11, 299a/15, 300a/05, 300a/06, 302a/02, 305b/13, 309a/02, 312b/09, 321a/13, 321b/05, 322a/04, 328b/12, 332a/01, 336a/06, 336a/07, 338a/12, 338a/14, 338b/03, 338b/08, 338b/10, 338b/11, 339a/02, 339b/09, 346a/06, 346a/12, 346b/15, 347a/12, 350a/02, 353b/01, 355b/08, 358b/08, 359a/12, 362a/05,

362b/09, 368a/05, 369a/04, 369a/08, 373b/08

B.+dan 234a/06, 285b/02, 291b/02, 293b/12, 305a/10, 322a/12, 322b/07, 323a/04, 336a/12, 369a/06, 389b/10

B. gibi 232a/01, 232a/05, 233b/14, 235b/06, 242a/11, 256b/05, 280a/07, 369a/15

B. ile 223a/03, 234a/07, 235b/04, 255b/09, 305b/01

B. ḳadar 260b/11

B.+nuñ 223b/12, 227b/03, 234a/03, 235b/01, 241a/09, 241b/13, 255b/02, 256b/15, 260a/10, 260b/05, 260b/12, 261a/02, 272b/03, 274a/13, 278a/02, 279a/03, 279b/10, 287a/10, 293b/05, 293b/07, 294a/02, 294b/01, 294b/03, 295a/08, 322b/09, 332b/11, 333b/14, 337b/06, 338a/09, 338b/01, 338b/15, 339b/13, 367b/12, 369a/07, 369b/02, 389b/11

B.+ñuzı 333b/06

B.+ya 228b/06, 235b/11, 242b/09, 257a/05, 280a/10, 294b/13, 301b/08, 302b/11, 302b/14, 303a/11, 307b/04, 321b/14, 333b/13, 339a/08, 369a/08

B.+ya göre 294a/09

B.+yı 259b/04, 260a/13, 261a/07, 266a/12, 274b/01, 275a/14, 278a/13, 279a/08, 279b/12, 285b/04, 294a/04, 322b/04, 332a/15, 332b/02, 332b/03, 332b/14, 336a/11, 336b/08, 337a/09, 337b/03, 337b/04, 337b/15, 338a/02, 338a/04, 338a/08, 339b/07, 347a/08, 375b/08

[=168]

barça İtal. Daha çok yük taşınmasında kullanılan “kalyon” sınıfından büyük gemi. Altı düz olup içinde top bulunurdu.

b. 233b/13, 234a/01, 235b/01, 236a/15, 334b/02, 334b/11, 335b/06

b.+da 238a/13, 240b/10

b.+dan 238b/05, 240b/11

b. ile 269a/15

b. ki 235a/13, 255b/13, 338a/15

b.+lar 234b/05, 236b/02

b.+lar isem 237b/01

b.+lara 237a/02

b.+lardan 245a/06

b.+lardur 234b/03

b.+ları 235b/10, 237b/07, 237b/09, 238a/02, 238a/09, 238b/14, 239b/12, 255b/13, 256b/03, 339a/01

b.+ları-ki 221b/08

b.+larından 234b/09

b.+larıñ 221b/13, 237b/12, 241b/04

b.+laruñ 237a/04, 237a/06, 237b/04, 237b/14, 238b/08, 238b/11, 239a/08, 239a/15

b.+nıñ 335b/10

b.+nuñ 205a/14, 221b/14, 222a/02, 222a/03, 222a/04, 222a/04

b.+ya 222a/07, 234a/14, 237b/04, 240b/06, 334b/07

[=56]

barış- Aradaki dargınlık veya savaşa son vermek.

b.-maġa 242b/04

[=1]

barıştır- Barışmalarını sağlamak, ara bulmak.

b.-un (barışdırun) 283b/04

[=1]

bārī Far. Hiç olmazsa.

b. 228a/13, 237b/15, 333b/02, 362a/13, 380b/09

[=5]

bārid Ar. Hoş olmayan, sevimsiz, insanın üzerinde soğuk bir etki bırakan, nahoş.

b. 289b/11

[=1]

barḳ Ev, mesken, aile.

b. 352a/04

[=1]

barḳo İtal. Üç direkli, tam armalı bir tip yelkenli tekne.

b.+sı 289a/07

[=1]

Barṣolana Bk. **Barṣolona**

B.+dan 234b/07

[=1]

Barṣolona İspanya'nın kuzeydoğusunu teşkil eden Katalonya'nın Akdeniz sahilinde, eskiden merkez olan meşhur şehir.

B. 276b/04, 280b/03, 280b/05

B.+da 235a/06, 272b/02, 276b/06, 285a/05

B.+dan 234b/04, 234b/05

B. limanı 276b/10, 280b/06

B.+ya 266b/05

[=12]

bārū Far. Kale duvarı, hisar burcu, sur.

b.+lar (burc u bārū) 230a/09

b.+lar üzre (burc u bārū) 372a/01, 372b/09, 380b/06

b.+lardan 271a/04

b.+lardan (burc u bārū) 254b/02, 342b/13, 389b/01

b.+larından (burc u bārū) 213a/13

[=9]

bārūt Far. Ateşli silahla bir merminin atılmasına veya herhangi bir aracın fırlatılmasına yarayan, patlayıcı madde.

b. 221a/13, 221b/14, 238a/10, 315b/03, 315b/03

b.+ları 315b/02

[=6]

baṣ- 1. Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak.

b.-ar 323a/07

2. Bir yere baskın yapmak.

b.-dı 347a/02

b.-maduḳ 240b/15, 266b/04

b.-maḳ 201a/09

b.-up 261a/06, 266b/12, 269a/13, 272a/13, 277a/03, 289a/07, 309b/01

3. Yok olmak, ortadan kalkmak.

b.-dı 321a/07

4. Azarlamak, kızmak.

b.-dı-ki 339b/05

[=14]

başdır- Bk. **başdur-**

b.-anıñdur 378b/13

b.-up 362a/09

b.-ur mı 272b/12

[=3]

başdur- Bir yere beklenmedik bir anda kalabalık hâlde gelmek. Krş. **başdır-**, **baştır-**

b.-dı 273a/08

b.-dılar 220a/09 1

b.-maġa 274b/03

[=3]

başıl- Bir yere beklenmedik anda hücum edilmesi.

b.-duġına 272b/10

[=1]

başīret Ar. Kalp gözüyle görme, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrama, anlama.

b. birle 372b/14

b. üzre 231b/06, 304b/04, 350a/03, 383a/03

[=5]

başḳın Düşmanı gafil avlayıp beklemediği zamanda ani olarak üzerine saldırma.

b. 378b/13

b.+dan 355b/10

[=2]

baştır- Bk. **başdur-**

b.-sın 347a/11

b.-up (başdırup) 308b/05

[=2]

baş 1. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm.

b. 209b/14, 215a/12, 224b/04, 224b/05, 227a/08, 232b/11, 245a/10, 285a/04, 318b/06, 322b/02, 325a/04, 351b/06, 354a/11, 355a/13, 355a/15

b.+a 274a/10, 355a/13, 355b/01, 371a/11

b.+ı 204a/06, 226a/07, 228a/10, 231b/05, 246a/09, 261b/03, 266a/15, 279b/13, 294b/09, 306b/15, 323b/07, 338b/13, 362a/01

b.+ı-y-ıla 283a/15, 285a/11, 291a/04, 321a/06, 367a/08

b.+ı ile 389b/05

b.+ımuz 228a/12, 241a/14

b.+ımuza 257b/08, 328a/11, 389b/14, 390a/10

b.+ımuzla 228a/09, 228b/06, 228b/10, 389b/15

b.+ımuzuñ 210a/15

b.+ın 210b/13, 211a/05, 213b/10, 220b/06, 232a/12, 238b/05, 285b/08, 329b/06, 332a/01,

339b/10, 339b/10, 360b/14, 369b/01, 374a/06, 380b/11

b.+ın kes- 211b/01

b.+ına 211a/09, 216a/01, 218b/12, 223b/10, 232b/06, 234a/11, 235b/14, 245a/01, 250b/12, 251b/15, 253b/12, 255b/04, 275a/15, 277a/15, 278a/11, 279b/12, 283a/02, 288b/02, 302b/07, 323a/10, 323b/09, 324a/03, 326a/11, 326b/02, 327a/12, 327b/07, 332a/11, 336a/04, 336a/09, 338a/11, 340b/01, 374a/07, 375a/10, 378b/14, 381a/11, 387a/14, 388b/10

b.+ına (başlı başına) 260b/04

b.+ında 216a/07, 217a/02

b.+ından 209a/02, 209a/08, 217b/07, 220a/09, 223a/01, 223b/07, 237a/14, 241b/08, 255b/05, 301b/06, 315a/08, 319a/05, 340b/05, 344a/10, 362b/12, 369a/14

b.+ını 209b/02, 219b/12, 271b/11, 339b/13, 370a/12

b.+ınuñ 340a/02

b.+ıña 253b/06, 305a/06, 323a/03, 365b/15, 375a/01, 387b/10

b.+ıñı 375a/09

b.+ıñızıñ 305b/12

b.+ıñuza 201a/14

b.+ıñuzla 222b/10

b. ile 318b/05

b. ḳaldır- 303a/04

b.+ları 224a/05, 226a/14, 285a/06, 336b/01, 367b/09, 379b/03

b.+ları-y-ıla 224a/04

b.+ların 220b/05, 248b/01, 271b/03, 291b/08, 380a/09

b.+larına 237b/05, 241a/07, 255a/15, 272b/02, 336a/01, 369a/02

b.+larında (beden u baş) 229a/03, 230a/05

b.+larından 340a/03

b.+um 319b/09

b.+um üzre 205b/08

b.+umuz 356a/01

b.+uñ 277b/01

2. Bir şeyin yakını veya çevresi.

b. 202a/02, 202b/03, 232a/07, 257b/12, 297a/11, 313a/04, 314a/04

b.+dan 359b/09, 373b/07

b.+ı 244b/04, 259a/14, 311b/02, 359a/06

b.+ın 357b/05

b.+ına 385b/14

b.+ında 271a/01

3. Bir topluluğu yöneten kimse, öncü.

b. 203b/05, 223a/02, 225a/14, 225b/08, 225b/14, 225b/15, 226a/11, 249b/13, 252a/08, 260a/02, 289a/08, 300b/12, 301a/02, 322a/06, 336b/15, 339a/13, P198a/15

b. (ḥāżır u baş u müheyyā eyle-) 325a/01

b.+ı (vardiyan başı) 306b/12

b. ki 245a/13
b.+ları 249b/03
b.+ları-y-ıla 223b/02, 223b/03
4. Bir şeyin uçlarından biri.
b. 243a/06, 276b/04, 379a/09
b.+dan 355b/07
b.+ına 288b/06
5. Deniz teknelerinde ön taraf.
b. 249a/01, 330b/07, 342b/11
b.+dan 297b/04, 380a/14, 382a/07
b.+ı 334a/13
b.+ına 263b/09
[=216]

başar- Bir işi istenilen bir biçimde bitirmek; muvaffak olmak.
b.-anıñdur 302b/09
[=1]

başbuġ Başkumandan, başkan, reis, lider.
b. 282b/02
b. eyle- 244a/02
b. ol- 380b/11
[=3]

başdarda İtal. Eskiden deniz savaşlarında kullanılan, 26 veya 36 çifteli, bir küreği beş veya yedi kişi tarafından çekilen, çektiri cinsinden gemi.
b. 249a/01, 251b/05, 282a/10, 342b/10, 380b/02
b.+nuñ 268a/08
[=6]

bāşet Far. "Olsun, ola, olur" anlamına gelen kelime.
b. (ne-bāşet) 207a/06
[=1]

başḳa Bilinenlere benzemeyen, farklı, değişik.
b. 212b/03, 226a/12, 230b/04, 241a/04, 247a/12, 263a/14, 276b/01, 279a/05, 279a/08, 285a/14, 287b/07, 321a/05, 339a/12, 340b/10, 344b/06, 347a/05
[=16]

başla- Bir işe girişmek, harekete geçmek.
b.-dı 205b/02, 205b/13, 205b/13, 207a/12, 208b/12, 208b/15, 213a/04, 214a/03, 220a/13, 221a/08, 223a/12, 226a/03, 239b/07, 244a/12, 244b/01, 257b/11, 258b/06, 262a/08, 262a/14, 262b/07, 270a/04, 278a/10, 278b/06, 293a/01, 299b/01, 303a/02, 309a/01, 312b/07, 312b/12, 320b/05, 327a/13, 329a/02, 339a/08, 339a/10, 341b/01, 345a/02, 358a/14, 373a/04, 377a/02, 378b/11
b.-dılar 205a/13, 208b/05, 208b/08, 224b/08, 239a/12, 241b/01, 243a/09, 273b/14, 299a/13, 301b/08, 366a/15, 367b/01, 368a/10, 378b/05
b.-duḳda 270b/14, 279a/10, 337a/05
b.-mamışlar idi 265b/09
b.-mış 339b/09
b.-mışlardı 265b/10
b.-r 256b/06
b.-rsa 355b/02

b.-yınca 326a/08

b.-yup 207b/06, 208b/10, 243b/09, 289b/08, 350b/13

[=68]

başlı Bk. **başlu**

b. 250b/12, 302b/07

[=2]

başlı başına Kendisi bir bütün oluşturacak biçimde.

b. 260b/04

[=1]

başlu Başı olan. Krş. **başlı**

b. 234b/14

[=1]

batı Dört ana yönden güneşin battığı taraf, garp, mağrip.

b. 314b/06

[=1]

bāṭıl Ar. Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan şey.

b. 275b/04

[=1]

bāṭıla Ar. Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan.

b.+ları (āyīn-i bāṭıla) 273a/10, 288a/06

b.+ları üzre (āyīn-i bāṭıla) 336b/11

b.+sı (āyīn-i bāṭıla) 337b/07

[=4]

bāṭın Ar. İçteki, iç yüzdeki, gizli, görünmeyen şey.

b. 247b/14

b.+da 202a/15

b.+dan 282b/07

[=3]

baṭır- Hasara uğratıp suya gömülmesine, batmasına sebep olmak, gark etmek.

b.-a 330b/05

b.-an 256a/11

b.-dılar 246b/11, 373a/07

b.-duḳlarından 267a/04

b.-madılar 238a/05

b.-up 255a/11, 256a/05, 359b/15

[=9]

baṭrıḳ Ortodoks ve doğu kiliselerinin başı.

b. 275a/03

b.+ların 286b/15

[=2]

baṭṭāl Ar. İşe yaramaz, işlemez, kullanılmaz, muattal, metrük.

b. 240a/01

b. it- 332a/06

[=2]

bayraḳ Üzerinde bir millet, topluluk veya kuruluşu temsil eden belirli resim, renk ve semboller bulunan, dikdörtgen biçimindeki kumaş veya kâğıt.

b.+lar 386b/02

[=1]

bayram Milletçe sevinç içinde kutlanan, dinî veya millî bir anlam taşıyan kutsal gün.

b. eyle- 336b/03

b.+ıñ (Ramażān Bayramı) 350b/15

[=2]

ba‘żı Ar.+Far. Birtakım, bir kısım.

b. 238b/10, 247b/14, 311a/08, 312b/14, 313b/14, 352a/03, 354b/06, 354b/10, 368b/05

[=9]

bāzirgān Far. Tüccar, tacir.

b. 256a/15, 266a/14, 266b/01

[=3]

bāzū Far. Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı.

b.+ya 246a/06

[=1]

be Far. Kelime başına getirilerek zarflar teşkil eden "ile, için, -e kadar, -e göre" anlamında ön ek; tekrarlanan iki kelime arasına veya tâ edatından sonra getirilerek zarflar teşkil eder.

b. 201a/03, 242b/13, 243a/09

b. (ced-be-ced) 280a/07, 318b/01

b. (ferden-be-ferden) 340b/05

b. (ḳonaḳ-be-ḳonaḳ) 283a/03

b. (tekrār-be-tekrār) 232b/05

[=8]

be-cehennem Far.+Ar. Cehenneme doğru.

b. 265a/12

[=1]

be-her Far. Her bir.

b. 248b/12, 318b/02

[=2]

be-hey Be, ey, hey ünlemlerinin genellikle hiddet, öfke, azarlama ifade eden veya teklifsiz konuşmada kullanılan değişik bir şekli.

b. 275b/02

[=1]

Becāye Ḳal'ası Cezayir'in doğusunda Telis ile Cicel arasında aynı adı taşıyan körfezde yer alan şehirdeki kale.

B. 315b/01

[=1]

bed-fi'āl Far.+Ar. Yaptığı işleri kötü olan.

b. (ḳral-ı bed-fi'āl) 288b/14

b. (mel'ūn-ı bed-fi'āl) 373b/04

b. gibi (ḳral-ı bed-fi'āl) 288a/04

[=3]

bed-me'āş Far.+Ar. Kötü yaşayış.

b. (ḳızılbaş-ı bed-me'āş) 320a/14

[=1]

beddu'ā Far.+Ar. Bir kimseye kötülük dilemek için edilen dua, ilenç.

b. 214b/08

b.+dan 216a/01

b. eyle- 214b/07

b.+sı 215b/11, 216a/04

[=5]

beden Ar. Vücut, gövde.

b. u baş 229a/03, 230a/05

[=2]

bedevī Ar. Çölde konup göçerek yaşayan kimse, Arap göçebesi.

b. 206a/05

[=1]

beg Bir beyliğin, küçük bir devletin başında bulunan kimse, emîr, prens.

b. 217b/09

b. (Ḥüseyin Paşa ibn-i İlyās Beg) 394b

b. (Ḳara Ḥasan Beg) 380b/11
b. (Oruç Beg) 315a/15
b.+den 325a/11, 326a/02
b.+e 334b/05
b. eyle- 363b/13, 365a/13
b.+i 322b/10
b.+i (Tilimsan Begi) 214a/02, 214a/05, 214a/06, 214b/11, 215b/08, 216a/04, 217a/06, 217b/15, 218b/08, 218b/11, 219b/10, 281a/01, 282b/13, 283a/07, 283a/15, 284a/04, 284a/11, 285b/07, 323b/04
b.+i (Tūnus Begi) 315a/13, 315b/15, 316a/09, 318a/09, 319a/01, 321a/05, 322b/11, 323b/04, 325a/09, 325b/13, 328b/11, 329a/01
b.+i-y-ile (Tilimsan Begi) 285b/05
b.+i-y-ile (Tūnus Begi) 325a/04
b.+i ol- 291b/05
b.+imüz 316b/15
b.+in 328a/03
b.+in (Tilimsan Begi) 283b/07
b.+inden (Tūnus Begi) 318b/03, 321b/01, 325a/05
b.+ine (Tilimsan Begi) 280a/04, 280b/11, 280b/15, 283a/09
b.+ine (Tūnus Begi) 315a/07, 320b/02, 323a/01, 323a/07
b.+inüñ (Tūnus Begi) 315a/08, 323a/08, 323b/02, 323b/07
b.+iñ 316b/09
b. it- 367a/04
b.+leri 315a/10
[=65]

begen- İyi ve güzel bulmak, takdir etmek.
b.-di 249b/03
b.-diler 228b/05, 295a/03
b.-dügi 330b/05
b.-düm 233b/02, 233b/03
b.-üp 273a/12, 280a/14
[=8]

beglerbegi Osmanlı Devleti'nde eyaletlerin başında bulunan mülkî ve askerî en büyük amir.
b.+si 292b/04, 388a/05
b.+si (Anaṭolı beglerbegisi) 345a/09
b.+si (Cezāyir beglerbegisi) 253a/12, 270a/06
b.+si (Rumeli beglerbegisi) 345a/10
[=6]

beglerbegilik Beylerbeyi payesi ve ünvanı.
b.+i (beglerbegiligi) 389b/07
b.+in (beglerbegiligin) 385b/13, 387b/07
[=3]

beh Teklifsiz konuşmada birine seslenmek, dikkati çekmek, söze kuvvet vermek için kullanılan.
b. 208a/04
[=1]

beher-yāb Far. Her birini bulan.
b. (reʿāyā-yı beher-yāb) 206b/11, 218b/11, 368b/08
[=3]

behzād Far. Yaratılışı iyi, doğuştan iyi olan kimse.

b. 331b/08
[=1]

beḳā Ar. Ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedîlik, bakilik.
b.-yı (dār-ı beḳā-yı sürūr) 392a/06
[=1]

bekle- (Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını) Gözler vaziyette olmak, durup kollamak, intizar etmek.
b.-di 244b/02, 351a/10, 351b/04
b.-diler 386b/03, 386b/05
b.-mesine 351b/04
b.-r 254b/10
b.-r idi 250b/07
b.-rem 293b/03
b.-rler 296a/02
b.-rler idi 269a/03
b.-rmiş 351a/05
b.-rüm 294b/13
b.-se 325a/07
b.-sün 303b/06, 307b/03
b.-yüp 246b/08, 383a/03
[=18]

bel İnsan vücudunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan yer.
b.+lerine 317a/07
[=1]

belā Ar. İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, badire, dert, gam, keder.
b. 209a/04, 246a/09, 343a/02, 379a/11, 380a/04
b. ile 317b/07, 337a/02, 362a/11
b.+lar 207a/10, 312b/10
b.+sı 256b/06
b.+sın vir- 211a/13
b.-yı abrehā 380a/12
b.-yı āsmān 389b/11
[=14]

belde Ar. Kasaba, şehir, diyar.
b. 229b/10
[=1]

beled Ar. Şehir, memleket, diyar, belde.
b. 215a/02, 360b/01, 371b/04
b. (cema‘āt-i ehl-i beled) 215a/01
b. (ehl-i beled) 212b/04, 219a/13, 223a/08
b. (ekābir-i ehl-i beled) 212a/01
b. (fetḥ-i beled)
b. (sükkān-ı ehl-i beled) 316a/13, 389a/06
b.+e P199a/09
b.+i (ahālī-yi beled-i ‘Annāb) 329a/14
b.-i ‘Annāb 324b/06, 328b/09, 329a/09, 329b/13, 330a/02
b.+i ol- 224b/13
b.+imüze 306a/10
b.+imüzi 329b/01
b.+iñ 225a/06, 303b/01
b.+lere 267a/11
[=24]

beledi’l-Cezāyir Ar. “Cezayir şehri” anlamında söz.
b. 393a/03

[=1]

beledli Şehirli, memleketli.

b. 210a/12

b. (ehl-i beledli) 217b/15, 218a/02, 218b/11, 315a/10

b.+ye (ehl-i beledli) 219a/12

b.+yi (ahālī-yi beledli) 370b/10

b.+yi (a'yān-ı beledli) 214b/14

[=8]

Belġrad Güneydoğu Avrupa'da, Tuna ve Sava nehirlerinin birleştiği yerde bulunan önemli büyük şehir. 1521-1867 yılları arası Osmanlı Devleti idaresinde kalmıştır. Krş. **Belġrat**

B.+a 290a/10

[=1]

Belġrat Bk. **Belġrad**

B.+da 290a/13, 290b/01

[=2]

belki Ar.+Far. Olabilir, olabilir ki, bir ihtimale göre, muhtemelen.

b. 219b/04, 227b/10, 228b/14, 245a/03, 256a/02, 264b/15, 293b/14, 294a/06, 299a/08, 328b/05, 331b/08, 340b/07, 365b/10, 368b/02, 374a/03, 374a/07, 374a/09, 374b/08, 375a/04, 375a/12, 375a/13

[=21]

belkim Belki yerine eskiden kullanılan ve bugün halk ağzında görülen şekil.

b. 238a/13

[=1]

belli Bk. **bellü**

b. mi 244a/01

[=1]

bellü Anlaşılacak ve görülecek şekilde açık olan, meydanda, aşikâr, zahir. Krş. **belli**

b. 234b/14, 247b/02, 334a/13, 368a/15

b. ol- 228b/04

[=5]

belür- Meydana çıkmak, görünmek, zuhur etmek, tezahür etmek.

b.-miş 319b/05

[=1]

belürsiz Belirli ve muayyen olmayan, gayrimuayyen.

b. 369b/07

[=1]

ben Teklik birinci kişiyi gösteren söz.

b. 201a/03, 204b/05, 205b/05, 207a/14, 208b/02, 211b/02, 214a/10, 214a/12, 215a/05, 215b/10, 216a/11, 220a/02, 220b/14, 222b/12, 226a/06, 226a/07, 226b/05, 228b/01, 228b/15, 232a/13, 232b/04, 238b/02, 243b/03, 243b/06, 254a/15, 258a/12, 259b/08, 260a/14, 275a/13, 277b/09, 280a/10, 281b/10, 286a/01, 286a/03, 286a/05, 292b/14, 293a/14, 293b/01, 293b/05, 301b/01, 303a/05, 303a/10, 303a/13, 307a/08, 314b/09, 322b/02, 337b/01, 337b/08, 345b/10, 347a/10, 350a/02, 350a/05,

355a/10, 355b/13, 362a/14, 372b/01, 373b/12, 374a/05, 375a/05, 375b/04, 376a/10, 376a/13, 380b/14, 385b/02

b.+de 305b/10, 307a/12, 374a/11, 375a/09, 377a/01

b.+den 233b/07, 305b/12, 339b/02, 375b/09, 375b/15

b.+i 201a/04, 204a/04, 210a/05, 215a/07, 220a/13, 223a/03, 226b/06, 283b/03, 300b/13, 322a/11, 325a/10, 345b/08, 347a/10, 350a/02, 372b/02, 388a/09

b. ki 231b/02, 259a/08, 374b/14

b. mi 257b/15

b.+üm 200b/01, 203b/12, 203b/15, 204a/05, 210b/13, 211a/15, 212a/13, 212b/12, 215a/10, 215a/11, 215a/15, 215b/01, 216a/01, 216a/15, 216b/08, 218a/03, 220a/02, 220a/09, 224a/10, 228a/08, 228a/14, 228a/15, 229b/07, 229b/08, 233b/01, 245a/02, 245b/01, 253b/06, 261a/02, 270a/05, 270a/14, 270b/05, 277a/05, 277b/11, 283a/13, 283b/10, 292b/12, 294a/03, 307b/15, 315b/10, 322a/01, 322a/12, 323b/11, 329b/09, 354b/09, 354b/15, 355a/02, 355b/12, 365b/12, 366a/03, 373b/10, 373b/15, 375a/07, 391a/04, 391b/11, 391b/12, P199a/04

b.+üm-de 242b/01, 357a/02

b.+üm gibi 389b/12

b.+ümle 214a/07

[=155]

benām Far. Adlı, isimli, adlandırılmış.

b. (nāme-yi benām-ı Ḫudā) 270a/05

[=1]

bend Far. Kendine bağlamak, etkisi altına almak.

b. et- 360b/02

b. ile (siḥr-i bend) 389b/14

[=2]

bende Far. Kul, köle, abd, memluk.

b. eyle- 321a/04

b.-yi ḫālişu'l-fu'ādları ol- 211b/09

[=2]

benī Ar. Oğullar.

b. ādem ol- 243b/13

[=1]

benlik Kişiliği, ferdiyeti meydana getiren şey, insanın öz varlığı.

b. 350b/02, 376b/05

b.+üm (benligüm) 220b/01

[=3]

beñiz Yüz, yüzün rengi.

b.+i (beñzi) 239b/03

[=1]

beñze- (İki kimse veya şey arasında) Birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak.

b.-mez 254a/14, 382b/07

b.-r 304a/08

b.-rsin 307a/10
[=4]

beñzer Başka bir şeyle ortak nitelikleri bulunan, başka bir şeyi andıran, müşabih.
b. 343b/12, 355b/05
b. idi 342b/12
b. ki 241b/09, 282b/03
b.-ki 274b/04
[=6]

Beñzerd Ar. Tunus'un kuzeyinde bir liman şehri ve bu şehrin merkez olduğu idari bölge. Krş. **Beñzert**
B. (sükkān-ı ehl-i Beñzerd) 314b/15
B.+e 316a/01, 322a/09
B.+i 315b/12, 322a/09
B.+iñ 314b/13
B. limanı 314b/07
[=7]

Beñzert Bk. **Beñzerd**
B.+den 316a/06
[=1]

ber-'aks Far.+Ar. Aksine, tersine.
b. ol- 362a/02
[=1]

ber-belā Far.+Ar. Sorun üzerine.
b.+yı 353a/09
[=1]

ber-cehennem Far.+Ar. Cehennem üzerine.
b. (cān-ı ber-cehennem ol-) 278a
b. ol- 286b/13
[=2]

ber-dār Far. Darağacına çekilmiş, asılmış.
b. ol- 214b/10, 323a/08
[=2]

ber-güẕār Far. Yadigâr olarak verilen şey, hediye, armağan.
b. 387b/14, 388b/08
b.+ı ol- 326b/09
b.+ıñuz ol- 342a/13
[=4]

ber-ḳarār Far.+Ar. Aynı durumda, aynı kararda.
b. (meclis-i ber-ḳarār) 209b/13
[=1]

ber-ṭaraf Far.+Ar. Bir yana, şöyle dursun.
b.+dur 232b/04, 376a/01
[=2]

berāber Far. Birlikte.
b. 205a/14, 208b/15, 210a/03, 218b/02, 219a/01, 221b/07, 223b/15, 229b/09, 230a/13, 237b/13, 242b/15, 244b/04, 247a/04, 253a/07, 269b/05, 271a/07, 273b/04, 281a/07, 287a/03, 295b/02, 297b/14, 299b/10, 300b/10, 302a/06, 311b/01, 311b/02, 315a/04, 316b/06, 320a/06, 327b/01, 335b/07, 336b/14, 341b/15, 342b/02, 343b/09, 345b/06, 350a/06, 359a/07, 360b/15, 370a/09, 370a/11, 375a/03
b.+dür 279b/09, 357a/08
b. idi 222b/04, 334b/04, 356b/03

b. ol- 326a/13

[=48]

berāberlik Beraber olma durumu, birlik, birliktelik; bir arada yan yana bulunma, aynı seviyede ve eşit olma.

b.+ine (beraberligine) 342b/04

[=1]

berāt Ar. Bir kimseye herhangi bir imtiyaz verildiğini gösteren belge, müsaade, izin.

b.+ı pādişāhī birle 318b/02

[=1]

berbād Far. Kötü, fena, pis, çirkin.

b. u ḫarāb 272b/06, 279a/09, 280b/14, 299a/15, 313a/11, 363b/06, 368b/15, 389b/14

b. u ḫarāb eyle- 206b/07, 240b/15, 255b/15

b. u ḫarāb it- 272a/13

b. u ḫarāba 321a/15

[=13]

berdlendür- Rahatlatmak, hafifletmek.

b.-diler 202b/02

[=1]

berekāt Ar. Bereketler.

b. 253a/15, 314a/14, 322a/03, 362a/10, 385b/05, 387b/03

b.+ı 342a/02

b.+ı-y-ıla 203a/08, 245b/10, 252a/15, 266a/03, 286b/05, 313b/04, 371b/08, 382a/10

b.-ı Bilāl-i Ḥabeşī 225b/06

b.-ı Ḫalīl 270a/09

b.+ında 203b/05

[=18]

bereketi'llāh Ar. Allah'ın bereketi.

b. 202a/04, 202b/14, 227a/01

[=3]

Berḫayar-veş Bk. **Āṣaf bin Berḫayar-veş**

B. (Āṣaf bin Berḫayar-veş) 310a/10

[=1]

berḫudār Far. Tuttuğu işten semere gören, feyizlenen, mesut.

b. 385a/12

b. ol- 214b/09, 264a/08, 281a/11, 326b/05, 350a/09, 388a/09

[=7]

beri Bk. **berü**

b. 242b/02, 281b/01, 287b/04, 324b/13, 360b/14, 368b/08, 378b/05

b.+den 325b/01

b.+ler idi 267a/14

b. ol- 248a/11

[=10]

berr Ar. Kara, toprak.

b.+de 224b/06, 286a/14, 343a/10, 348b/11, 364b/11, 380b/04, 382a/12, 390b/03

[=8]

berrāḥ Ar. Sahra, çöl.

b. 332b/06

[=1]

berü İki uzaklıktan daha yakın olanı, yakın, daha yakın yer. Krş. **beri**

b. 202b/04, 255b/11, 275a/08, 276b/09, 277b/14, 300a/13, 318a/07, 318b/01

b.+ye 273a/09, 280a/07, 288a/06
[=11]

berzaḫ Ar. Dar geçit.
b.+a 274b/02
[=1]

beste Far. Bağlanmış, bağlı; kapalı, dökük.
b. 393a/02
[=1]

bestiye Ar. Ahmak, aptal.
b. 229a/15, 347a/09
[=2]

beş Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı.
b. 217a/03, 220a/12, 225a/13, 225b/03, 229a/08, 233a/12, 233b/03, 233b/04, 234b/06, 235a/15, 240b/06, 240b/09, 240b/11, 241b/14, 244a/01, 244a/09, 256b/02, 260b/07, 260b/10, 263b/04, 268b/09, 270b/01, 274b/12, 284a/11, 285a/07, 287b/09, 289a/06, 290b/06, 294a/15, 296b/12, 297a/09, 298a/02, 308a/15, 315a/02, 317a/03, 317a/13, 317a/15, 320a/04, 320a/05, 325b/10, 326a/15, 326b/01, 327a/15, 340a/13, 356a/14, 373a/07, 373a/10, 373b/01, 373b/10, 386a/15
b. (dört yüz yetmiş beş) 324b/04
b. (dört yüz yigirmi beş) 313b/05, 314a/06, 314a/13, 321b/10, 323b/13
b. (elli beş) 267a/02, 267a/04, 272a/14, 276b/15
b. (iki biñ yüz yetmiş beş) 360a/10
b. (iki yüz elli beş) 240b/12
b. (on beş) 242a/15, 242b/07, 242b/09, 245a/03, 245b/11, 245b/13, 246a/07, 252a/12, 252a/13, 252b/05, 255a/06, 256a/04, 256a/08, 257a/07, 267b/03, 267b/06, 359b/13
b. (otuz beş) 213a/08, 213b/05, 222a/10, 260a/14, 280b/08, 281b/03, 285a/01, 295a/15, 295b/15, 297a/04, 386b/05
b. (ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş) 363b/10
b. (üç yüz elli beş) 238b/06
b. (üç yüz yetmiş beş) 246b/13
b. (yetmiş beş) 230b/03, 230b/11, 246a/13
b. (yigirmi beş) 230b/07, 231a/14, 231b/02, 245a/04, 267a/01, 297b/10, 298a/01, 298a/15, 298b/08, 298b/11, 300a/15, 300b/05, 303b/12, 303b/14, 304a/04, 304a/10, 304a/11, 304b/03, 306a/04, 306b/13
b. (yüz seksen beş) 208a/13, 210a/12, 308b/06
b. biñ 319b/13, 329a/04, 329a/05, 382a/05
b.+i (on beş) 271b/12
b.+in 263b/13
b.+inde (on beş) 263b/12

b. yüz 210a/04, 210a/07, 210a/08, 211a/05, 211a/14, 250a/12, 267b/05, 268a/05, 270a/07, 277a/01, 319a/09, 319b/13, 320a/04, 329a/05, 370b/03, 379a/05, 380b/01, 385b/01, 388a/13, 388a/15
[=147]

beşer Beş sayısının her birine beş veya her defasında beş tane anlamına gelen üleştirme şekli.
b. 220a/13, 222a/11, 347b/09
b. (on beşer) 230b/10
b. (yigirmi beşer) 260b/01
[=5]

beşik Bebeklerin içine yatırılıp uyutulduğu, tahta veya demirden yapılmış, ayaklı bir çeşit küçük sallanır karyola.
b.+de 332b/10
[=1]

Beşikṭaş İstanbul'da Boğaziçi'nde bir semt.
B. 313a/02, 345a/15
B.+dadur 392a/08
[=3]

beşinci Beş sayısının sıra sıfatı, sırada yeri dördüncüden sonra, altıncıdan önce olan.
b. 222a/04, 280b/05
b. (on beşinci) 321a/09, 331b/13
b. (yigirmi beşinci) 370a/08
[=5]

Beşīr Aġa Barbaros Hayrettin Paşa'nın meclislerinde bulunmuş sohbet arkadaşı.
B. 311a/06
[=1]

beşşirü'l-mü'minin Ar. "Müminlere müjde getiren." anlamında söz.
b. 357b/12
[=1]

beter Far. Çok fena, daha fena, çok kötü.
b. 217b/11, 362a/01
b. idi 231a/10
b. it- 214b/06
b. ol- 215b/07, 376b/09
[=6]

bey' Ar. Satma, satış.
b. it- 276a/09, 293a/09
b. u şirā 316b/13
[=3]

beyān Ar. Açıklama, anlatma, söyleme.
b. (der beyān-ı tevārīḫ) 393b/01
b. (naḳl u beyān eyle-) 236a/05, 239a/04, 260a/09, 265a/02, 277a/08, 296b/04, 306b/04, 312b/03, 344a/11, 383b/15
b. (naḳl u beyān olın-) 392b/11
b. (ẕikr u beyān eyle-) 281a/09
b. birle (naḳl u beyān) 340b/06
b.+ındadur 393b/01
b. it- P197b/09
[=16]

beyāż Ar. Kar renginde olan rengin adı.
b. 321b/10, 357b/11
[=2]

beyn Ar. Ara.

b.+imüzde 259a/09

b.+imüze 215a/03

b.+inde 319b/05

b.+lerinde 324b/11, 331b/12

b.+ümüzden 287b/05

[=6]

beyne'l-'Arab Ar. Arap arasında.

b. 248a/15

[=1]

beyne'n-nās Ar. Halk arasında.

b.+da 332a/06

[=1]

beyne'n-nevm Ar. Uyku arasında.

b. 357a/13

[=1]

beynü'z-ẓuhūr Meydana çıkma arasında.

b. 370a/10

[=1]

beyt Ar. Divan edebiyatında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısradan ibaret nazım parçası.

b. 350b/08

b.-i şi'ir 310a/06

[=2]

bez İnce pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir cins dokuma.

b. ile 205a/14

[=1]

bıçaḳ Bir sap ve kesici bir mâdenî kısımdan meydana gelen kesme âleti.

b. 306b/08

[=1]

bıraḳ- 1. Elde bulunan bir şeyi tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak.

b.-dılar 262b/14

b.-duḳları 261a/14, 264a/14

b.-maġa 330b/06

b.-mayup 379b/12

b.-mayuz 326b/03

b.-mışlar idi 271b/11

b.-up (bıraġup) 244a/03, 325b/10, 330b/09

2. Yerine vekil tayin etmek.

b.-duġı 212b/10, 319a/04, 331a/03

3. Bir şey yeni bir duruma dönüşmek.

b.-dılar 263b/06

4. Bir alışkanlıktan veya bir işten vazgeçmek.

b.-mış idi 263b/13

b.-mışlar-da 319b/13

b.-up (bıraġup) 360a/05

5. Bir şey vermek.

b.-ur idi (bıraġur idi) 266b/10

6. Geriye kalmasını sağlamak, koyup gitmek.

b.-am-da 345b/10

b.-duġından 213b/07

b.-duḳ 342a/04, 353b/04

b.-dum 362a/15

b.-up (bıraġup) 210a/09, 216b/04, 213b/15, 328a/08, 359b/08

[=28]

bi'l-cümle Ar. Bütün, hepsi ile.

b. 203b/09

b.+si 376a/09

[=2]

bi'l-kerāhe Ar. Çirkin işler ile.

b. 350b/10

[=1]

bi'n-nār Ar. Ateş ile.

b. (iḥrāḳ-ı bi'n-nār) 241a/10, 242a/01

[=2]

bi-smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm Ar. "Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla" anlamına gelen söz.

b. 372b/06, 378a/13, P197b/01

[=3]

bi't-tamām Ar. Tamamıyla, eksiksiz ve tam olarak.

b. 269b/12, 284a/02, 322a/02, 349b/02

[=4]

bi'ẕ-ẕāt Ar. Kendisi, kendi, şahsen.

b. 249b/15, 344b/13, 366b/05, 374b/08, 385a/02

[=5]

bī-'ār Far.+Ar. Ar ve hayâ duygusu olmayan, utanmaz.

b. 296b/09

[=1]

bi-'avn Ar. Yardımı ile.

b.-i Ḫudā 229a/05, 239b/13, 242b/03, 263b/12, 283a/11, 284b/14, 290a/02, 330a/09, 334b/13, 347a/15, 358a/11, 363b/12, 364a/09

[=13]

bi-'avni'llāhi'l-melikü'l-vehhāb Ar. Çok bağışlayan Allah'ın yardımıyla.

[=1]

bī-bahā Far. Paha biçilmez.

b. idi 206a/05

[=1]

bī-bedel Far.+Ar. Benzeri olmayan, eşsiz.

b. 216b/12

[=1]

bī-dīn Far.+Ar. Dinsiz.

b.+lere (kāfir-i bī-dīn) 371b/08, 380b/14, 381b/03

[=3]

bi-emr Ar. Emir ile.

b.-i Ḫudā 246a/02

[=1]

bi-emri'l-cihādi Savaş emri ile.

b. P197b/09

[=1]

bi-eyyi-ḥāl Ar. Herhalde, mutlaka, elbette.

b. 380b/04

[=1]

bī-ḫaber Far.+Ar. Habersiz, bilgisiz.

b. idi 378a/01

[=1]

bi-himmet-i evliyā-yı ve'l-etḳıyā Ar. Takva sahibi kişilerin ve evliyaların yardımıyla.

b. 358a/11

[=1]

bi-ḥürmet Ar. Sevgi ve saygıyla.

b.-i seyyidi'l-enbiyā' 224b/07, 274a/08, 364b/13

b.-i seyyidi'l-evvelin 286b/01

b.-i seyyidi'l-mürselin 290b/10

[=5]

bi-iẕn Ar. İzin ile.

b.-i Ḫudā 225b/06, 227a/07, 240b/07, 263a/11, 289a/02, 297a/15, 308b/04, 381b/02

[=8]

bi-iẕni'llāhi Te'ālā Ar. Şanı yüce olan Allah'ın izniyle.

b. 304a/13

[=1]

bī-kes Far. Kimsesiz.

b. 380b/09

[=1]

bi-ḳıyām Ar. Ayağa kalkmak ile.

b.-ı şerī'atihi P197b/04

[=1]

bi-māh Ay ile.

b.-ı Muḥarremü'l-ḥarām 395b/01

b.-ı Şa'bān 395a/01, 395a/01

b.-ı Şevvāl 395b/01

[=4]

bī-minnet Far.+Ar. Teşekkür etmeksiz.

b. 341a/04

[=1]

bī-naẓīr Far.+Ar. Benzersiz.

b. idi 281b/04

[=1]

bī-pāk Far. Katışıksız, temizsiz.

b. 379b/04

[=1]

bī-pāyān Far. Sonsuz.

b.+ına (leşker-i bī-pāyān) 379b/09

[=1]

bī-pervā Far. Korkusuz.

b. 379b/04

[=1]

bi-raḥmetike Ar. Allah'ın rahmetiyle.

b. 393a/05

[=1]

bi-ümmetihi Ar. Kavim, topluluk ile.

b. P197b/05

[=1]

bī-zār Far. Bıkmış, usanmış.

b.+ız 243b/12

b.+uz 275a/07

b. ol- 321a/08

[=3]

bī-zevāl Far.+Ar. Geçici olmayan, sonsuz.

b. (ma'būd-ı bī-zevāl) 371a/15

[=1]

bī'at Ar. Bir hükümdârın, büyük bir kimsenin hâkimiyetini, hüküm ve yetki sâhibi olduğunu tasdik edip ona tâbi olmayı kabul etme ve bunun için yapılan merâsim.

b. eyle- 315a/05

[=1]

biç- (Kumaş, deri vb.ni) Dikilecek şeyin ölçülerine göre kesmek.

b.-erdi 327a/06

[=1]

bih Ar. "Ona, onda, onunla" anlamına gelen bir söz.

b. 201b/09, 251b/12

[=2]

bil- 1. Bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, öğrenmiş bulunmak.

b.-di ki 205a/02

b.-diginden 376b/10

b.-digüm 233b/01, 245a/02

b.-digünden 215b/04
b.-diler ki 207b/05
b.-dügim 210b/13
b.-dügüm 215a/10, 228a/08, 228a/14, 355b/12
b.-dügünden 294a/07
b.-düm 375b/15
b.-düñ 234a/02, 324a/04
b.-elüm 208a/15
b.-esin-ki 259a/11, 292b/05
b.-eyidük 319b/07
b.-eyüm ki 203b/14
b.-medi 255b/05
b.-mediler 367b/02
b.-medügimüz 310b/13
b.-medüm 339b/06, 375b/15
b.-mege 256a/14
b.-mek 371a/07
b.-mekle 292b/08
b.-meyorur 234a/10, 235b/05
b.-meyüp 380a/12
b.-mez idi 386a/05
b.-mezler ki 256b/06
b.-mezlerdi 358b/07
b.-mezlerdi-ki 369b/10, 379b/06
b.-üp 209a/08, 222b/09, 374b/15
b.-ür 206b/02, 233a/09, 242a/05, 246b/06, 257b/10, 258b/14, 265a/03, 279b/09, 291a/07, 320a/02, 324a/03, 341b/10, 377a/11, 377b/04, 377b/04
b.-ürlerdi 200b/07
b.-ürsin 215a/09, 301a/11, 385b/10, 391a/06
b.-ürsin-ki 365b/11
b.-ürsin kim 375b/04
b.-ürsiñüz ki 215a/01
b.-ürüm 265a/04
b.-ürüm-ki 234a/03
b.-ürüz 209b/07, 306a/11
2. Bir şeyi anlamak, onun farkına varmak, gerçeğine ermek.
b.-(!) 284a/09
b.-di-ki 220a/12, 276a/11
b.-diler ki 284b/07, 315a/01
b.-diñüz mi 202b/01
b.-dük 222b/14
b.-düñ 262a/14, 345b/11
b.-esin 323a/03
b.-inmez 256b/12
b.-medi P198a/08
b.-mediler 378b/13
b.-medügi 304b/14
b.-medük 222b/14, 306a/08
b.-meyüp 300b/11
b.-mez 215b/09, 358b/13
b.-mezlere 220a/06
b.-mezüz P198a/18
b.-üp 237b/03, 343b/10, 377b/03
b.-ür 305a/05
b.-ürsin 353b/07
3. Zannetmek, sanmak.
b.-üp 261a/15
b.-ür 294a/08
b.-ürler 246a/01
4. Birini veya bir şeyi özelliklerinden tanıyıp çıkarmak.
b.-di 265a/08

b.-üp P199a/12

5. Sınırlarının farkında olmak.

b.-mekle 374a/08

b.-meyene 356a/10

[=99]

eyülük bil- 215b/09

ġanīmet bil- 209a/08

[=2]

bilād Ar. Beldeler, şehirler.

b. birle (tezeyyün-i bilād) 285b/14

b.-ı İslām ile 333a/13

[=2]

Bilāl-i Ḥabeşī Hazret-i Peygamber zamanında ilk ezanı okuyan zat.

b. (berekāt-ı Bilāl-i Ḥabeşī) 225b/07

[=1]

bildir- Bk. **bildür-**

b.-elim 350a/01

b.-üp 385a/05, 385a/06

b.-ürüz 301b/05, 350a/01

[=4]

bildür- 1. Herhangi bir şeyi haber vermek.

b.-di 361a/10, 366b/02

b.-diler 301b/06, 329b/15

b.-mek 356a/11

b.-mezsem 377a/01

b.-üp 211a/11

b.-ür idi 231b/10

2. Herhangi bir konuda bilgi vermek. Krş. **bildir-**

b.-(!) 220a/01

b.-di 298a/13, 382b/06

b.-mek 220a/07

b.-üp 248b/04

[=13]

bile Çekimli fiilden sonra gelerek anlamı kuvvetlendirir; hatta, hem de, üstelik, dahi, de.

b. 201a/04, 231a/04, 233a/11, 233b/08, 234a/05, 242a/08, 242a/14, 244b/15, 245b/02, 249a/06, 305b/11, 308a/10, 326a/12, 327b/08, 329b/09, 334a/09, 348b/03

[=17]

bile- Kesici aletlerin ağzını çark, zımpara, eğe, bileği taşı vb.ni kullanarak keskinleştirmek, keskin duruma getirmek; bileğilemek, bileylemek.

b.-r idi 278b/01

b.-rken 319b/15

[=2]

bin- Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak.

b.-diler 262a/01, 346a/12

b.-dügi 209b/02, 244a/14, 245b/01, 334a/10, 364a/11, 380b/02

b.-er 263a/13

b.-er imiş 244b/13, 338b/12

b.-erlerdi 347a/01

b.-mece 251b/07, 268b/10, 386a/03

b.-mez 263a/13

b.-üp 212b/12, 273a/13, 311a/13, 317b/07, 326a/07, 332b/08, 332b/09, 332b/10, 336b/13, 339a/03, 348b/12, 349b/13, 373a/01

[=29]

bin Ar. İbn kelimesinin kısaltılmış şekli olup Arap dili kuralına göre yapılan isimlerde, bir kimsenin kimin oğlu olduğunu göstermek üzere, soyadı yerine geçen baba adıyla oğul adı arasına getirilir.

b. (Āṣaf bin Berḫayar-veş) 310a/10

b. (Sulṭān Süleymān bin Selīm Ḫan) 267b/08, 269b/14, 272a/02, 290a/01

[=5]

Bin Ḳāḍī Barbaros Hayrettin Paşa'nın Doğu Cezayir'in idaresini aldıktan sonra buranın idaresini verdiği ve daha sonra isyan eden kişi. Krş. **Ḳāḍī**

B. 203b/05, 203b/06, 204b/11, 204b/14, 206b/05, 207a/01, 207a/11, 207a/13, 207b/02, 207b/13, 208a/01, 208a/03, 208a/05, 208a/06, 208a/08, 208a/09, 208a/12, 208a/14, 208b/03, 208b/08, 208b/14, 209a/02, 209a/12, 209b/02, 209b/05, 209b/11, 209b/15, 210b/09, 211a/07, 214b/06, 214b/07, 215a/13, 217a/15, 219b/09, 220a/02

B. gibi 209a/15, 220a/08

B. ile 207b/08

B. isem 213b/06

[=39]

binā Ar. Barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mimari eser, yapı.

b. 231a/01, 231a/07

b. it- 339a/11

b.-yı cedīd ol- 231a/02

b.-yı ḳanṭara fi'l-Ḫarrās 395b

[=5]

bindir- 1. Bk. **bindür-**

b.-üp 220a/15

2. Baş tarafından başka bir taşıta veya bir yere çarpmak; üzerine saldırmak.

b.-üp 359a/13

[=2]

bindür- Bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak veya içine yerleştirmek. Krş. **bindir-**

b.-di 240a/07

[=1]

binek Binmeye mahsus hayvan veya taşıt, merkûp.

b. 311b/08, 343b/05

[=2]

biñ Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı.

b. 209a/14, 209b/07, 211a/10, 220a/01, 220a/01, 254b/09, 256a/02, 264b/07, 271a/02, 313b/13, 329a/05, 341a/01, 382b/06, 385b/04, 387b/03, 388b/03, 389a/08

b. (altı biñ) 378b/09

b. (altmış biñ) 218a/11, 285a/08, 291a/02, 291a/03, 322b/03,

325a/06, 325b/13, 367a/01, 367a/10, 367b/03
b. (beş altı biñ) 303a/02
b. (beş biñ) 319b/13, 329a/04, 329a/05, 382a/05
b. (dört biñ) 206a/12
b. (dört biñ elli) 327a/15
b. (elli biñ) 218a/14, 219a/05, 293a/05
b. (iki biñ) 208a/10, 216a/07, 220a/01, 320a/01
b. (iki biñ iki yüz) 264b/03
b. (iki biñ yüz) 230b/06
b. (iki biñ yüz yetmiş beş) 360a/10
b. (ikişer biñ) 266b/14
b. (ḳırḳ biñ) 288b/15, 345a/11, 348b/09
b. (on altı biñ) 267b/04, 313a/14, 313b/05, 314a/06, 314a/13, 321b/09, 323b/13, 340a/10
b. (on biñ) 218b/01, 220b/15, 326a/15, 326b/01, 327a/15, 352a/12, 377b/03, 377b/06, 378a/09, 378a/14, 381b/01
b. (on iki biñ) 207b/07, 324b/02, 344b/05
b. (otuz altı biñ) 274b/10, 325b/02, 330a/11, 338b/10
b. (otuz biñ) 214b/04, 283b/15, 364a/02, 364a/04
b. (sekiz biñ) 206a/12, 207b/07, 208a/10, 349a/09
b. (seksen biñ) 283b/14, 289b/02, 329b/06, 366b/11
b. (üç biñ) 316b/04, 386b/04
b. (yedi biñ) 204a/01, 227a/05
b. (yedi sekiz biñ) 293a/07
b. (yigirmi biñ) 219a/06, 220b/09, 220b/14, 352a/14
b. (yigirmi dört biñ) 325b/11
b. (yigirmi otuz biñ) 326a/14
b. (yüz biñ) 224a/02, 281a/12, 282a/01, 329a/04, 337a/01
b.+de 292a/02, 356b/14
b.+den (on biñ) 382a/01
b.+den (üç biñ) 261b/10, 266b/04, 272b/01, 276b/15
b.+den (yigirmi biñ) 352b/06, 379a/04
b.+i 277b/06
b.+i (otuz biñ) 218a/15, 219a/05
b.+i (yigirmi biñ) 218b/01
b. iki yüz 230a/04, 360b/04
b. ḳadar 241a/07
b. milyon 305b/13
b. sekiz yüz ṭoḳsan yedi 240b/10
b. ṭoḳuz yüz 264b/02
b. yedi yüz 229a/06, 261b/09, 264a/06, 264a/12
b. yüz altmış P197b/12
[=127]

biñbaşı Rütbesi yarbayla yüzbaşı arasında bulunan ve asıl görevi tabur kumandanlığı olan subay.
b. ol- 319a/11
[=1]

bir 1. Sayıların ilkinin adı.
b. 200b/04, 201a/08, 201a/09, 201a/13, 201b/05, 202a/08, 204b/05, 204b/08, 206a/04, 206a/05,

206a/09, 206a/14, 206a/15, 206b/05, 206b/14, 207b/01, 207b/11, 208a/14, 208a/14, 208b/05, 208b/07, 209a/10, 209a/10, 209b/10, 211b/05, 212b/01, 213b/01, 213b/06, 215a/12, 215b/08, 216a/05, 216a/07, 217a/15, 218a/05, 218b/04, 219b/13, 219b/15, 220a/03, 222b/10, 223a/15, 223b/02, 223b/07, 224a/02, 224a/04, 224a/06, 224a/15, 224a/15, 224b/10, 225a/01, 225b/07, 225b/08, 225b/13, 225b/14, 226b/09, 228b/06, 228b/15, 231a/06, 232a/01, 232a/08, 232a/14, 234b/07, 236a/03, 236a/03, 236a/12, 237b/04, 237b/04, 237b/15, 238a/13, 240a/03, 240a/03, 241a/07, 242a/01, 242b/04, 242b/08, 242b/09, 243b/02, 245a/10, 247b/02, 247b/03, 249b/05, 249b/11, 250a/12, 250a/12, 251b/04, 251b/04, 251b/05, 251b/15, 252b/06, 252b/11, 256b/05, 258b/08, 258b/08, 259a/12, 260a/03, 260a/09, 260a/09, 260b/07, 261a/06, 262a/03, 263b/09, 264a/03, 264b/13, 265a/15, 265b/01, 266b/09, 267a/11, 267b/01, 268b/14, 269a/13, 270b/02, 270b/02, 270b/03, 270b/04, 270b/04, 271a/11, 275a/10, 275a/15, 276b/11, 277b/03, 277b/07, 278b/02, 279a/11, 279a/13, 279b/12, 280a/04, 280a/04, 280a/05, 280a/08, 280a/11, 280b/02, 280b/04, 280b/08, 281a/14, 281b/03, 281b/06, 281b/11, 281b/15, 282a/02, 283a/06, 283a/14, 283b/12, 285a/10, 285a/14, 285b/02, 285b/08, 285b/11, 285b/14, 286a/01, 286b/12, 286b/15, 287b/03, 287b/08, 289a/07, 289a/08, 289b/11, 289b/12, 290b/14, 291a/05, 291a/08, 291a/10, 292b/06, 292b/11, 294a/13, 294b/01, 295a/01, 295a/05, 295b/05, 296b/06, 296b/07, 296b/07, 296b/07, 297a/10, 297a/11, 297a/12, 298a/15, 298b/01, 299b/08, 300b/02, 300b/13, 300b/15, 301b/15, 301b/15, 302a/03, 302a/06, 302a/09, 302a/14, 302b/06, 302b/10, 302b/15, 303a/07, 303a/08, 303b/02, 303b/05, 303b/07, 303b/11, 303b/14, 304a/12, 304b/02, 304b/03, 304b/03, 304b/05, 304b/07, 304b/15, 305a/06, 305b/14, 306a/12, 307a/01, 307a/08, 307a/09, 307a/10, 307a/15, 307b/05, 308b/01, 309a/10,

309a/10, 309a/13, 309b/08, 309b/15, 310a/03, 311a/06, 311a/12, 311b/04, 312a/11, 312b/01, 313a/04, 313a/05, 313b/11, 314a/01, 314a/02, 314a/04, 314b/05, 315b/07, 315b/08, 315b/14, 316a/03, 316b/03, 316b/04, 316b/14, 317a/08, 317a/09, 317b/04, 318b/12, 318b/13, 319a/01, 319a/12, 319b/11, 320a/02, 320a/12, 320b/14, 321a/03, 321a/14, 322a/06, 322a/08, 323a/13, 323a/13, 323b/03, 324a/03, 324a/04, 324a/13, 324a/15, 325a/02, 325a/05, 325a/08, 325a/15, 325b/10, 327a/01, 327b/02, 327b/15, 328a/07, 328b/10, 329a/06, 330a/05, 330a/15, 330a/15, 330b/07, 331a/01, 331b/07, 332a/04, 332a/05, 332a/09, 332a/09, 332a/11, 332a/11, 333a/13, 334a/02, 334a/08, 334a/11, 335b/08, 335b/12, 336b/15, 337a/02, 337a/10, 337a/12, 338a/10, 338a/12, 338a/14, 339b/05, 341a/01, 341a/01, 341a/03, 341a/12, 342b/02, 342b/07, 342b/07, 342b/12, 343a/06, 343b/06, 344a/15, 344b/01, 344b/01, 344b/14, 344b/15, 344b/15, 345b/04, 346a/09, 346a/14, 346a/15, 346a/15, 347b/04, 348b/08, 348b/12, 350b/07, 350b/11, 351a/04, 351a/10, 351b/02, 351b/06, 352b/15, 353a/04, 353a/06, 353a/10, 353b/01, 353b/04, 354a/02, 354a/07, 354a/11, 354b/05, 355b/03, 355b/05, 355b/15, 356b/10, 356b/14, 357a/06, 357a/15, 357b/04, 357b/04, 357b/06, 357b/10, 358b/05, 359a/14, 359a/14, 359a/14, 361a/15, 361b/02, 361b/05, 361b/09, 362a/11, 362a/15, 363b/04, 364a/09, 365b/10, 366a/14, 366b/15, 367a/01, 367a/12, 367a/14, 367b/07, 367b/13, 368a/01, 368a/04, 368b/01, 368b/07, 368b/07, 369a/01, 370b/07, 370b/07, 370b/14, 370b/15, 371a/07, 371b/08, 371b/13, 372a/04, 372a/08, 372a/09, 372b/01, 373b/08, 373b/09, 373b/13, 374a/04, 374a/09, 374a/11, 374a/14, 374b/06, 374b/12, 374b/13, 375b/01, 375b/06, 375b/13, 376a/11, 377a/06, 377a/06, 377a/14, 377b/11, 378a/07, 378b/10, 378b/10, 378b/11, 378b/12, 380a/07, 380a/07, 380b/08, 381b/03, 382a/14, 382b/12, 383a/06, 383a/06, 384a/10, 385b/14,

385b/14, 385b/15, 385b/15, 385b/15, 386a/01, 386a/01, 386b/04, 386b/06, 386b/08, 387a/10, 387b/09, 387b/12, 387b/12, 387b/13, 387b/13, 387b/13, 387b/13, 387b/14, 388b/14, 388b/14, 389b/10, 389b/12, 389b/12, 390a/05, 390a/08, 390b/01, 391b/02, 391b/06, 391b/07, 391b/09, 391b/14, 392a/01, 392b/01, 392b/03, 392b/13, P197b/14, P198a/01, P198a/09, P198a/12, P198a/16, P199a/05

b. (on bir) 226a/12

b. (otuz bir) 325b/09

b. (yigirmi bir) 204a/14, 289b/04

b. bir 221b/13, 239b/02, 295b/14, 296b/04, 306b/04, 327a/03, 344a/10, 362b/05

b.+de (ikide bir) 247a/09

b.+dür 208a/04

b. iken 313b/13

b. milyon 328b/05, 336b/14

2. Sıfat. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren.

b. 201b/05, 201b/07, 202b/05, 206a/10, 207b/07, 207b/11, 207b/12, 208a/05, 208a/11, 209a/09, 210a/06, 210a/13, 211a/02, 211b/06, 211b/07, 211b/11, 212a/07, 212a/12, 212a/12, 213a/08, 213b/08, 215a/04, 216b/01, 217a/10, 218b/10, 218b/13, 218b/13, 218b/13, 220a/03, 220b/03, 220b/06, 221a/03, 221a/11, 222a/10, 223a/04, 223b/09, 223b/12, 225b/07, 225b/11, 226a/14, 226b/01, 226b/02, 226b/11, 227a/07, 227a/07, 227b/14, 228a/02, 228b/11, 230a/01, 230b/06, 230b/08, 231a/07, 231a/11, 231a/11, 231b/03, 232a/08, 232b/02, 232b/06, 232b/15, 233a/07, 233a/13, 234a/08, 234a/10, 234b/04, 234b/06, 234b/08, 234b/14, 235b/02, 235b/04, 235b/06, 236a/11, 236a/13, 237a/05, 237b/01, 237b/07, 238b/02, 239a/10, 239b/02, 239b/03, 239b/14, 240b/03, 240b/04, 241a/13, 242a/05, 242b/05, 243a/08, 243a/15, 243b/13, 244a/01, 245a/08, 246b/08, 248a/08, 248b/15, 249a/09, 249a/10, 249a/10, 249a/12, 249a/12, 249b/05, 250b/10, 251a/02, 251a/05, 251b/02, 252a/08, 252b/06, 252b/14, 254b/04, 254b/15, 255a/01, 255a/02, 255a/03, 255a/15, 255b/07, 255b/11, 256b/05, 256b/11, 256b/14, 257a/01, 257b/13, 258a/04, 258b/05, 258b/14, 259a/01, 259a/15, 259b/15, 260a/02, 260b/04,

260b/11, 261a/06, 261b/02, 261b/03, 261b/12, 261b/13, 262b/03, 262b/09, 263a/02, 263b/03, 263b/03, 263b/05, 263b/14, 265a/13, 266a/06, 266b/06, 267a/05, 267a/07, 267b/11, 268a/05, 268a/08, 268a/10, 268b/15, 272b/02, 272b/09, 272b/13, 273a/07, 274a/09, 274a/13, 274b/02, 274b/04, 274b/09, 276a/02, 276a/07, 276a/14, 276b/04, 276b/07, 276b/08, 277b/06, 277b/12, 279b/08, 280a/02, 280b/02, 283a/08, 283b/05, 284b/12, 285a/04, 285a/12, 287a/03, 287a/14, 287a/15, 289b/12, 290a/15, 290b/10, 291a/06, 291b/02, 291b/05, 293b/06, 294a/02, 294a/06, 294a/10, 295a/04, 295a/04, 296a/06, 296b/14, 297a/08, 297a/12, 300b/12, 305b/06, 307a/04, 307a/09, 308a/15, 310a/02, 310b/15, 311b/07, 311b/15, 313a/02, 315a/11, 322b/06, 323b/05, 325a/11, 327b/12, 327b/13, 330a/01, 333a/05, 333b/12, 339a/08, 340b/07, 341a/08, 341b/10, 345a/14, 345b/01, 345b/14, 346a/08, 347a/11, 354b/13, 356a/09, 356b/15, 357a/07, 358b/01, 358b/11, 367b/11, 368b/13, 369a/01, 369b/05, 371b/03, 378a/11, 386a/12

3. Zamir.

b.+dür 303a/08

b.+señüz 300a/06

[=713]

biraz Bir parça, azıcık.

b. 281b/13, 307a/11, 375a/13

b. da 220b/08

[=4]

birden 1. Bir anda, ansızın.

b. 215a/09, 220a/11, 277b/06, 317b/02, 347b/06

2. Birlikte, beraberce, hepsi bir arada

b. 204b/06, 243a/11, 284a/12, 342b/06, 347a/15, 360b/13, 364b/07, 367b/05, 378a/15

[=14]

birdenbire Ansızın.

b. 212b/02, 244b/09

[=2]

bire Ey, hey, be.

b. 234a/13, 235b/13

[=2]

birer Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tâne anlamına gelen üleştirme şekli.

b. 221b/08, 243b/07, 267b/02, 306a/05, 306b/06, 306b/13, 308a/11, 317a/07, 317a/07, 326b/14, 335b/04, 342b/13, 356b/11, 383a/02

[=14]

biri 1. Bir kimse, herhangi bir şahıs.

b. 205a/14, 206a/05, 208b/07, 210a/14, 221b/14, 222a/01, 224b/03, 237b/01, 237b/03, 237b/04, 246b/09, 251b/06, 252a/05, 260a/15, 284b/14, 291b/05, 297b/02, 297b/03, 297b/03, 299a/03, 299a/08, 300a/03, 303b/15, 315a/14, 319a/11, 331a/14, 348a/01, 354a/13, 372a/04, 381b/15

b.+müz 228a/01, 288b/10, 326b/03, 371a/12

b.+n 225a/01, 248b/15, 256b/03

b.+nde 257a/08, 260b/03, 267a/05

b.+nden 346b/02

b.+ne 218b/03, 246b/09, 346b/02

b.+nüñ 202a/09, 209a/07, 249b/11, 355a/15, 356b/06, 384a/10

b.+ñizi-de 303a/11, 303a/13

b.+si 217a/14, 260b/04, 279a/12, 297b/13, 306a/05, 364a/05, 382b/14, P198a/17

b.+si ki 232a/11

b.+sine 386a/08

2. Bir tanesi.

b.+nüñ 221b/08, 231a/13

b.+sin 292a/02

[=65]

biribiri İki veya daha fazla şey yahut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer, karşılıklı olarak bir diğeri.

b. 300b/03

b.+leri-y-ile (biribirleri-y-ile) 355a/13

b.+lerin (biribirlerin) 358b/05, 378b/11

b.+lerinden (biribirlerinden) 297a/14, 355a/15

b.+lerine (biribirlerine) 202a/08, 208a/08, 212b/04, 217a/11, 283a/08, 303a/03, 305a/09, 311a/14, 348a/11, 382a/05

b.+lerinüñ (biribirlerinüñ) 359b/01

b.+leriñüze (biribirleriñüze) 342a/06

b.+n 326a/07

b.+ne 208b/04, 280a/12, 306a/02, 327a/02

b.+ne (birbirine) 299a/07

b.+ne (biribirine) 263a/14

b.+ñüze 352a/07

[=25]

birinci Bir sayısının sıra sıfatı, sırada yeri en başta ve ikinciden önce olan, ilk.

b. (ḳırḳ birinci) 247a/03, 269b/01

b. (on birinci) 240b/12

b. (yigirmi birinci) 383a/10

[=4]

birḳaç Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tane kadar, az sayıda.

b. 216a/08, 273b/08, 314b/14, 349a/15, 353b/15, 354a/09, 355a/09, 362b/14, 384b/09, P198a/19

b.+ınuñ 226a/07

[=11]

birle 1. (Bağlaç) İle, birlikte, beraber.

b. 325b/03, 331a/15, 333a/04, 335a/03, 335a/11, 336a/01, 337a/02, 337a/06, 344a/03, 358a/03

2. (Edat) İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, refakat, vasıta, araç, hâl, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar.

b. 200b/09, 200b/15, 201a/01, 202a/02, 204a/06, 204b/13, 206b/15, 207a/05, 210b/07, 218b/06, 226b/03, 243a/05, 246a/04, 247a/14, 248b/04, 249b/12, 251b/02, 261b/11, 267b/15, 269a/09, 270a/12, 270b/02, 284a/10, 285b/14, 285b/15, 290b/11, 292a/05, 292a/09, 311a/11, 311b/11, 311b/15, 316b/08, 318b/02, 321b/11, 322a/13, 324a/02, 331a/11, 340a/05, 340a/08, 340b/06, 341a/07, 341b/15, 344a/02, 349b/13, 350a/08, 356a/03, 358b/02, 360b/10, 363a/15, 363b/07, 363b/14, 364b/02, 364b/10, 365a/05, 365a/12, 365b/08, 366b/08, 367a/04, 370a/06, 372b/03, 372b/10, 372b/14, 375b/09, 376b/06, 378a/04, 380a/02, 380a/03, 380a/11, 380b/13, 381a/02, 384a/09, 384a/13, 384a/14, 385a/08, 388a/04, 388a/05, 389a/04, 389a/11, 389b/02, 390a/09, 390b/04, 390b/11, 391a/13, 391b/01, 393a/01

[=95]

birle- Bir etmek, bir tek yapmak, bir durumuna getirmek.

b.-rüz 318b/05

[=1]

birlik Birlikte olma durumu, berâberlik, iştirak:

b. 218a/04, 283b/09, 353b/06

b.+ine (birligine) 253b/07, 341b/09

b. it- 216b/0.

b. ol- 352b/09, 361b/14

[=8]

bīrūn Far. Fazla, aşkın.

b. 268a/15, 293a/01, 300a/14, 309b/02, 310a/10, 312b/02, 329b/01, 335b/02, 343a/11, 351b/12, 360b/08, 372b/03, 380b/07, 383b/12, 385a/09, 388a/08

[=16]

bi-smi'llahi tevekkeltü ale'llah Ar. "Allah'ın adıyla Allah'a güvendim." anlamında kullanılan söz.

b. 358a/15

[=1]

Bişḳaya Kuzey İspanya'da Biskay Körfezi'ni içine alan eski bir eyalet.

B. vilāyeti 277b/05

[=1]

bit- Sona ermek, tamamlanmak.

b.-ecek 223a/06, 277b/10, 299b/15

b.-me 304b/13

[=4]

biz Çokluk birinci kişiyi gösteren söz.

b. 201a/04, 209b/07, 209b/11, 209b/12, 210a/14, 210a/15, 210b/11, 213b/08, 223b/01, 226b/01, 228a/01, 229a/14, 231b/11, 233b/04, 238a/07, 243b/11, 245a/11, 246a/02, 248a/13, 253a/02, 255a/05, 259a/10, 260b/06, 265a/13, 271b/04, 274b/15, 275a/07, 275a/10, 275b/10, 279a/04, 279b/14, 280a/13, 282a/05, 284a/14, 285b/05, 285b/10, 287a/09, 287a/15, 287b/04, 288b/09, 289b/13, 295b/15, 296b/10, 299b/05, 301b/03, 302a/05, 306a/11, 315a/06, 318b/05, 318b/10, 319a/03, 319b/05, 319b/10, 326b/03, 326b/12, 328a/06, 332b/01, 333a/11, 336a/11, 338a/06, 339a/08, 339b/15, 341b/08, 346a/08, 348b/04, 352a/01, 353a/15, 354a/04, 361a/14, 362a/06, 365a/10, 369a/03, 374b/04, 377a/11, 380b/06, 381a/01, 381a/03, 381a/10, 385b/01

b.+de 279b/11, 280a/01, 328a/11, 366a/04, 370a/01, P198a/18

b.+dedür 278a/05

b.+den 201a/04, 211b/05, 228a/10, 241b/09, 275a/06, 279a/03, 287a/08, 300a/14, 306a/04, 358b/08, 358b/11, 371b/10

b.+e 204b/11, 211b/14, 223b/15, 224a/07, 238a/04, 240b/01, 241a/13, 242a/05, 245a/01, 256a/10, 262b/04, 271b/12, 286a/11, 295b/09, 299b/01, 299b/04, 301a/07, 301a/12, 301b/11, 302a/09, 302b/13, 303b/04, 303b/05, 304b/12, 304b/15, 306a/01, 306a/01, 306a/09, 306a/13, 307a/15, 307b/05, 310b/14, 316b/15, 336a/07, 337b/14, 348a/15, 352b/10, 385b/04, 390a/07

b.+e göre 233b/05, 315b/07, 322b/14

b.+i 219a/15, 228a/13, 228b/06, 228b/11, 242a/08, 257b/05, 277a/09, 303b/06, 306a/07, 307b/02, 323a/03, 328a/04, 353b/02, 362a/08, P199a/12

b.+ler 201a/04, 227b/06, 245a/03, 275a/07, 287b/11, 318b/01, 319b/03, 354a/03, P199a/08

b.+ler isem 286a/09, 354b/12

b.+lere 212a/06, 219b/01, 294a/06, 294a/15, 371a/02, 371b/04

b.+lere göre 279a/06

b.+mekiler gibi 246a/01

b.+üm 203b/04, 204b/10, 205a/03, 207b/09, 210a/02, 211a/03, 223b/01, 224a/01, 224a/03, 229b/01, 233b/14, 234a/07, 235b/03, 235b/07, 236a/07,

236a/09, 236a/09, 239b/09, 242a/08, 242a/14, 242b/14, 244b/14, 255b/03, 255b/09, 257a/02, 257a/12, 262b/15, 272b/06, 275b/14, 276b/05, 278a/04, 279b/10, 282b/12, 284a/14, 286b/10, 287a/01, 287a/03, 287b/06, 287b/14, 288a/09, 294a/08, 296a/11, 301b/04, 302a/02, 303b/10, 304a/11, 304a/12, 305a/11, 316a/04, 318b/04, 320b/01, 322b/07, 322b/11, 323a/02, 324a/01, 324b/14, 328b/14, 329a/07, 329b/09, 333b/06, 334a/04, 335a/05, 335b/05, 337a/05, 340a/06, 343b/11, 346a/09, 346a/13, 348a/13, 348b/01, 348b/03, 349a/11, 354b/06, 355b/08, 355b/15, 356a/08, 356b/05, 358b/04, 359a/03, 359a/04, 362a/07, 362a/07, 363b/09, 367b/13, 368a/11, 369b/03, 370b/06, 377a/14, 390a/03, 390a/06, 390a/10, 390b/09, P198a/17

b.+üm gibi 231b/15, 348a/13, 348a/15

b.+ümdür 222a/08, 243b/07, 379b/05

b.+ümle 295b/02, 355a/06, 357a/08

[=276]

bocala- Rüzgâr tarafından sürüklenmek, yalpalamak, rüzgâra karşı gidemeyip ters yöne dönmek.

b.-yup 322a/09

[=1]

boġ- (Bir canlıyı ağzını, burnunu tıkamak, boğazını sıkmak veya suya batırmak suretiyle) Nefes almasına engel olarak öldürmek.

b.-arlar idi 350b/07

[=1]

boġaz 1. İki kara arasından geçerek iki denizi birbirine bağlayan deniz kolu.

b.+dan 330a/04, 351a/08

b.+ı (Sette Boġazı) 204a/09, 322a/07

b.+ına (Andıra Boġazı) 284b/03

b.+ına (Sette Boġazı) 240b/05, 272a/12, 313b/08

b.+ına toġru (Sette Boġazı) 240a/10, 266a/09, 330a/03

2. Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım.

b. 230a/14

b.+ına 374a/02

b.+ıñ 284b/09

b.+ıña 375a/02

b.+larında 297b/11

[=16]

Boġazḥiṣār Çanakkale Boğazı girişinde ve Gelibolu yarımadası ucunda hisar.

B.+a 387a/04

B.+a ḳadar 351a/13

B.+da 386b/03, 386b/05

B.+ına 351b/10

[=5]

Boġdan Romanya'nın Moldavya bölgesine Osmanlı döneminde verilen ad.
B. 358a/09, 360b/12
B.+uñ 358a/08
[=3]

boġul- Nefes alamamaktan dolayı ölmek; denizde yüzememek.
b.-up 360a/01
[=1]

bol- Meydana gelmek, vuku bulmak, gerçekleşmek.
b.-ay-kim 242a/13, 259b/05, 261a/01, 303a/09, 303b/03, 304a/09, 304b/05, 308a/02, 322b/04, 337a/15
b.-dı 286b/07
b.-dılar 325b/06, 347b/15
b.-mış 304b/15
b.-mışdur 270a/09, 318a/14
b.-up 261b/08, 294b/14
[=18]
necāt bol- 261b/08, 294b/14
vuṣūl bol- 270a/09
[=3]

Bolılı fitne-yi ocaḳ Aḥmed Paşa Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet adamı, paşa ve beylerbeyi. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Rumeli Beylerbeyi ve Mısır Beylerbeyi olarak görev yaptı.
B. 395b/01
[=1]

bomba İtal. Bir hedefe zarar vermek veya yok etmek maksadıyla atılan veya konan, içi yanıcı, tahrip edici maddelerle doldurulmuş patlayıcı savaş silahı. Krş. **bonba**
b. 373a/03, 373a/06, 373a/10
b.+sına 373a/05
[=4]

bonba Bk. **bomba**
b. ile 230b/13
[=1]

borç Geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi kabul ve taahhüt edilen para yahut şey.
b. ol- 323a/05
[=1]

bordo İtal. Geminin su üstünde kalan kısmının dış yan tarafı.
b.+dan 237b/06
b.+sına 263a/04
b.+sından 342b/04
b.+ya 246b/04
[=4]

boriḳo İtal. Acemi, cahil.
b. 373b/13
b. gibi 233a/06
[=2]

boriḳolıḳ Acemilik, cahillik.
b.+ına (borikolıġına) 347a/13, 373b/07
[=2]

borulya İtal. Bir tür yelken.
b. 342b/05
[=1]

Bosnavī Meḥmed Paşa Derviş, Sufi ve Sofu lakaplarıyla da bilinen Osmanlı devlet adamıdır.

B. 394b/01

[=1]

bostān Far. Sebze bahçesi, bağ. Krş. **bustān**

b. 208b/09, 327a/09

[=2]

boş İçinde yahut üzerinde bir şey veya kimse bulunmayan.

b. 220b/07, 263b/06, 267a/03, 327b/06, 345b/10, 346a/07, 385a/14

b.+dur 279b/10

b. ol- 201b/02

[=9]

boşal- Boş duruma gelmek, içinde bir şey veya kimse kalmamak.

b.-duḳda 326b/15

[=1]

boşalt- 1. İçindekileri bir yere dökmek; çıkarmak, boş duruma getirmek.

b.-dılar 238a/09

b.-maġa 237a/12

b.+uñ (boşalduñ) 234b/01

b.-up (boşaldup) 271b/11, 331b/03, 339b/09

2. Bir silahta ne kadar mermi varsa hepsini arka arkaya patlatmak.

b.-ınca (boşaldınca) 378a/14

b.-up (boşaldup) 378a/15

[=8]

boşan- Baskı altında gergin duran bir şey birden ve hızla kurtulmak.

b.-up 263b/10, 297b/08

[=2]

boşandır- Boşanmasına yol açmak; serbest bırakmak.

b.-up 276a/08

[=1]

boşla- 1. Serbest bırakmak, elinden koyuvermek.

b.-ñuz 300a/04

2. İlgi göstermemek; ihmal etmek.

b.-duġımızdan 287b/13

[=2]

boy 1. Bir şeyin iki ucu arasındaki uzunlamasına mesafe, uzunluk.

b. 246a/10

b.+a 246a/11

b.+a (boydan boya) 297b/01, 297b/02

2. Aynı soy ve aileden sayılan, bir başa bağlı olarak aynı düzen içinde bir arada ve göçebe olarak yaşayan insanların meydana getirdiği küçük topluluk.

b. 291b/05

b.-ki 319a/01

b.+ları 316a/13

3. Bir şeyin yere değen veya yere en yakın olan kısmı ile en yüksek noktası arasındaki mesâfe.

b.+dan 379a/11

[=8]

boya Üzerine sürüldüğü, içine katıldığı şeye renk veren ve bu maksatla kullanılan madenî, bitkisel veya sentetik madde.

b.+larla 213a/05

[=1]

boyala- Üstüne gelişigüzel boya sürmek, boya sürerek lekelemek.

b.-dı 248b/15

[=1]

boyla- (Hoşlanılmayan veya istenmeyen bir yere) Gitmek zorunda kalmak.

b.-dı 230b/12

[=1]

boyun 1. Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.

b.+ların 306b/09, 309a/02, 375a/08

b.+larına 207a/08

b.+u (boynu) 214b/10, 374b/01

b.+uma (boynuma) 323a/05

b.+umuza (boynumuza) 203b/04

b.+umuzadur (boynumuzadur) 278a/04

b.+un (boynun) 307a/01, 308a/09

b.+una (boynuna) 253b/13, 259b/05, 278a/15, 317b/13, 372b/08, 374b/04

2. İki yükselti arasındaki alçak yer.

b.+una (Aṭ Boynu) 209a/01, 210a/04, 217b/02, 290a/06, 328b/11

[=22]

boz- 1. Bir şeyi kendisinden beklenilen işi yapamayacak duruma getirmek.

b.-madan 240b/05

2. Bozguna uğratmak.

b.-dum 215a/13

b.-mak 355a/07, 371b/02, 376a/15

b.-up 340a/07, 361b/12

[=7]

boza Arpa, darı, mısır, buğday vb. tahılların hamurunun ekşitilmesiyle yapılan koyuca, tatlı veya mayhoş içecek.

b. 208b/02

[=1]

bozıl- 1. Dağılmak, bozguna uğramak.

b.-ması 233a/02 Krş. **bozul-**

2. Bir şeye kızmak, içerlemek.

b.-dı 208a/03

[=2]

bozḳunluḳ Bozgun olanın durumu, düzensizlik, perişanlık.

b. et- 326a/05

[=1]

bozuḳ İşlemez, işe yaramaz durumda olan, arızalı.

b. 282b/13

[=1]

bozul- Bk. **bozıl-**

b.-mağa 326a/08

[=1]

bölük Taburu meydana getiren ve öbür birliklerin temeli sayılan askerî birlik.

b. bölük 283a/12

b. eyle- 298a/15, 359a/02

b.+i (bölügi) 298a/15, 298b/01, 298b/02

[=6]

börek Hamur veya yufkanın içine kıyma, et, peynir, tavuk gibi çeşitli şeyler

konulup tava, saç yahut fırında pişirilerek yapılan yemek.

b.+ine (böregine) 386a/10

[=1]

böyle Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda ve sıfatta bulunan.

b. 204a/03, 204b/13, 211b/06, 211b/07, 213b/14, 218b/09, 220a/03, 228b/15, 230a/01, 248a/08, 249b/12, 250b/10, 260b/04, 263b/14, 265a/15, 271a/08, 271b/12, 275b/08, 277b/08, 279b/05, 283a/14, 286b/01, 295a/10, 303a/14, 306a/07, 309b/15, 316b/08, 322a/14, 330a/14, 330b/06, 340a/04, 340b/08, 342b/07, 344b/15, 348b/02, 352b/12, 354a/12, 356b/15, 368b/13, 370b/02, 377a/15, 379b/09, 382a/14, 386a/12, 391b/07, P198a/15, P198a/19

b.+dür 332b/03, 371a/10

b.+dür ki 337b/03

b. idi 259a/04

b. imiş 328a/11

b.+sine 295b/03

[=53]

böylece Tam böyle; bu biçimde, böylecene, bu şekilde, öyle öyle.

b. 209a/13, 288b/12, 359a/06

[=3]

bu 1. (Sıfat) Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz.

b. 200b/03, 201a/13, 202b/06, 202b/06, 202b/07, 203a/07, 203a/13, 203b/02, 204b/15, 205a/04, 205a/04, 205b/01, 206a/09, 206b/03, 206b/12, 207a/01, 207a/08, 207a/14, 207b/03, 209b/12, 210a/14, 210b/07, 211a/04, 211b/05, 212a/11, 212b/08, 213b/14, 214a/04, 214a/10, 214a/13, 215a/02, 215a/08, 216a/09, 220a/02, 221a/13, 221a/15, 222a/08, 223a/05, 223a/10, 223a/11, 223b/05, 226a/09, 227b/11, 228a/06, 228b/12, 231a/10, 231b/12, 235a/14, 235a/14, 235b/11, 236a/05, 238a/06, 238b/04, 238b/11, 239a/12, 239b/15, 240a/01, 240a/08, 241b/07, 242b/14, 243a/09, 243a/11, 243a/11, 243a/11, 243b/03, 243b/05, 245a/03, 245a/13, 245b/15, 246a/02, 246b/05, 248b/04, 252b/11, 252b/13, 253b/10, 254a/06, 255a/01, 255a/05, 255a/08, 255b/03, 255b/09, 256a/12, 257a/11, 257b/09, 258b/08, 259b/07, 262a/01, 262a/15, 262b/01, 262b/01, 262b/02, 264b/08, 264b/15, 265b/04,

265b/05, 268b/02, 271a/13, 272b/11, 273a/02, 273a/05, 273a/11, 273b/12, 274a/14, 274b/01, 275a/11, 275b/15, 276a/03, 276a/11, 276a/13, 278a/02, 278a/08, 278a/12, 278a/15, 279a/04, 279a/09, 279a/13, 279b/10, 280a/14, 280a/15, 281a/12, 282a/04, 282b/12, 283b/04, 284a/02, 284a/03, 284a/06, 284a/08, 284a/14, 285a/05, 285a/11, 285a/12, 286b/14, 287a/08, 287b/08, 287b/12, 288a/05, 290b/03, 292b/09, 294a/09, 294b/05, 295a/03, 295a/06, 296a/10, 296b/09, 298a/07, 300a/04, 300a/07, 301a/07, 301a/12, 301b/03, 301b/05, 301b/06, 302a/04, 302b/13, 303a/14, 304a/08, 304a/10, 304b/02, 305a/05, 305b/02, 306a/09, 307a/08, 307b/08, 307b/11, 308b/10, 309a/01, 309b/05, 310a/07, 310b/11, 313b/06, 313b/15, 314b/10, 314b/10, 315a/05, 315a/12, 315b/02, 315b/06, 315b/09, 315b/13, 316a/03, 316a/11, 316b/05, 316b/12, 317a/06, 317b/07, 317b/15, 318a/04, 318b/01, 319a/03, 320a/07, 321a/09, 321a/13, 323a/03, 323a/14, 323b/01, 323b/01, 323b/06, 323b/15, 324b/13, 326a/01, 328a/02, 328a/07, 328b/13, 331a/15, 332b/01, 332b/06, 333a/07, 333a/09, 333a/15, 333b/02, 335b/04, 336b/05, 336b/10, 337b/11, 338a/02, 339a/13, 339b/01, 340a/02, 340b/08, 340b/15, 342a/05, 343b/10, 343b/11, 346a/10, 346a/13, 346b/06, 346b/11, 346b/15, 347a/08, 347a/09, 348a/02, 348a/03, 348a/06, 349a/10, 351b/15, 354a/02, 354b/11, 354b/12, 356a/01, 356a/08, 356b/13, 357a/03, 360b/07, 360b/11, 361b/13, 362a/05, 362b/11, 364a/13, 365b/12, 366a/02, 366a/03, 366a/04, 366a/05, 370b/13, 371b/04, 371b/14, 372b/15, 373b/05, 373b/15, 373b/15, 374b/07, 375a/04, 375b/09, 375b/10, 376b/11, 377a/11, 379a/13, 380b/07, 381a/03, 381a/06, 381a/11, 381a/14, 388b/15, 389a/14, 391a/09, 391b/08, 391b/09, 391b/12, 392a/01, P198a/11, P198a/12, P198a/15, P199a/10

b. ḳadar 203a/14, 204b/08, 215a/05, 215a/06, 233a/12, 238a/10, 252b/02, 255b/10, 256a/01, 266b/09, 277b/13, 278a/02, 281b/11, 285b/08, 291a/01,

302a/02, 313a/13, 314a/03, 321b/11, 322a/13, 329b/09, 330a/12, 335a/05, 341b/05, 362a/09, 363a/03, 366b/07, 373b/10, 379b/08, 383b/12, 388b/02, 389b/07, 389b/15

b. ki 245a/05

[=317]

2. (Zamir) En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz.

b. 200b/01, 210b/05, 211a/12, 211b/01, 212b/07, 222b/07, 232a/10, 234a/07, 244b/11, 259a/07, 272b/06, 278b/10, 285b/04, 288b/04, 294a/08, 296a/12, 297b/14, 310b/10, 314a/10, 315b/10, 319a/01, 319b/12, 321b/02, 323b/06, 326a/06, 327a/01, 328a/12, 335a/09, 343b/07, 344b/02, 367a/05, 369a/10, 370b/15, 371b/05, 374a/01, 374b/14, 376a/07, 379b/11, 382b/03, 387a/15, 389a/03, 392b/13

b.+dur 216b/12, 228a/14, 233b/01, 242a/06, 242b/01, 265a/09, 333b/08, 355b/12

b.+dur ki 210b/13, 245a/03, 286b/02, 287b/06, 294a/13, 306a/11, 318a/08, 328a/04, 331b/13, 337b/07, 371a/02

b.+dur kim 354a/06

b. idi 357a/03

b. ise 347a/12

b. ḳadar 216b/05

b. ki 223b/13, 358b/12, 374a/04

b.+mı-y-ıdı 325b/15

b.+nca 233b/12, 274b/10, 321b/07

b.+nda 228a/13, 287b/05

b.+nda-daḫı 307b/05

b.+nda ki 356b/05

b.+ndadur 353b/04

b.+ndan 242a/12, 264b/13, 348a/04, P198a/13

b.+ndan ṣoñra 204a/08

b.+nı 205a/06, 234a/15, 321a/12, 327b/15, 356a/09, 357b/07, 369a/15, 373b/08

b.+nlar 207b/02, 212b/01, 244b/14, 244b/14, 256a/14, 263a/14, 271a/13, 276b/04, 283a/08, 284b/08, 305b/03, 317a/09, 323b/04, 354a/04, 354b/11, 387a/03

b.+nlar imiş 356b/06

b.+nlara 204b/04, 209b/08, 212b/01, 218b/09, 228b/12, 284b/10, 305b/05, 352a/05, 370b/12, 379b/01, 386a/12, P198a/12

b.+nlara ḳarşu 354a/04

b.+nlardan 319a/15, 353a/13

b.+nlardur 202a/06, 204a/14

b.+nları 204b/01, 253b/15, 262b/06, 297a/10, 302a/13, 314b/06, 357b/03, 384b/03

b.+nlarıñ 273a/07

b.+nlaruñ 241b/06, 245a/04, 346b/01, 354a/01, 354a/14, 386b/15
b.+nu 239a/01, 327b/09, 327b/09
b.+nuñ 262b/08, 337b/07, 347a/09, 369b/07
b.+ña 209a/09, 221b/01, 254a/14, 262b/15, 273a/09, 276a/07, 286a/11, 301b/04
b.+ña göre 375b/14
[=472]

buba Bk. **baba**
b. 261b/13, 359a/14, 378b/12
[=3]

bucaḳ Köşe, kenar.
b. bucaḳ 242b/14
[=1]

buçuḳ Yarım.
b. 366a/13
b. (dört buçuḳ) 228b/15, 228b/15
b. (iki buçuḳ) 340a/15, 340b/02
b. (üç buçuḳ) 327a/04
[=6]

Budim Bir dönem Macaristan'a başkentlik yapmış olan şehir.
B. 363b/11, 366b/12
B.+e 363b/13, 364a/01, 366b/13, 367a/11
B.+e (Ḳal'a-yı Budim) 365a/13
B.+i 363b/12
B.+i (Ḳal'a-yı Budim) 365b/05
B.+üñ (Ḳal'a-yı Budim) 365b/01
[=10]

Budim Ḳal'ası Budapeşte'deki Macar kralların tarihî kalesi ve sarayı.
B. 364b/02, 365a/12, 367a/03
[=3]

buġday Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki.
b.+ı 216b/02
b. ile 329a/04
[=2]

bugün İçinde bulunulan gün.
b. 215b/02, 305a/14, 315b/06, 353a/15
b.+de 278b/07, 278b/15, 306a/08
b.+e 215b/02, 288a/11
b.+ki 371a/10
[=10]

bugünki Bugüne özgü, bugün olan, bugün yapılan.
b. 371a/03, 371a/03
[=2]

buḫār Ar. Isı etkisiyle sıvı ve bazı katı cisimlerin gaz durumuna geçmiş hâli.
b.+ı 327a/03
[=1]

bul- 1. (Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak.
b.-amadı P198a/09
b.-amadılar 238a/10
b.-amadum 261a/08
b.-amayacaḳ 325a/08
b.-amayyoruz 349b/11
b.-dı 327a/15, P198a/06
b.-dılar 227a/10, 306b/08, 330a/05
b.-duḳları 241b/15

b.-duñuzda 273a/05
b.-ınca ḳadar 378b/07
b.-madılar 299a/10
b.-maġa P198a/08
b.-sam 319b/11
b.-up 227a/13, 256a/05, 307a/05, 351b/10, 375a/06
b.-ursañuz 255a/07
b.-ursın 274b/14
2. Uygun zamanı beklemek.
b.-maġla 330a/07
b.-masına 376b/04
b.-up 227b/15, 330a/03, 334b/10
b.-ursañuz 240a/09
3. Kanıtlamak.
b.-up 236a/10
4. Konuşmak; ilgide bulunmak.
b.-maduḳlarında 238a/06
5. Kavuşmak.
b.-dı P199a/05
b.-mışdur 253a/15, 314a/14, 322a/03, 387b/03
b.-up 376a/09
6. İzin almak.
b.-up 278a/06
7. Kurtuluşa ermek.
b.-amayup 290a/04
b.-an 285a/03
b.-asın 375a/13
b.-duḳda 362a/03
b.-maḳ 375a/11, 375b/01
b.-mayup 364a/05, 381b/15
b.-up 380b/02
8. Kıskançlık olmak.
b.-salar 350b/06
9. İlerleme, gelişme göstermek.
b.-up 382a/11
[=49]
necāt bul- 285a/03, 290a/04
s̲übūt bul- 236a/10
[=3]

bulan- Midesinde bulantı hissetmek, kusacak gibi olmak.
b.-up 354b/13
[=1]

buldur- Bulmak işini başkasına yaptırmak, sağlatmak, temin ettirmek.
b.-madı 356b/09
[=1]

bulın- 1. (Aranılarak veya tesâdüfen) Elde edilmek, ele geçirilmek.
b.-duḳ P199a/08
b.-maz idi 254b/15
b.-ursa 218a/07
2. (Bir memlekette, bir şehirde) Oturmuş veya oturmakta olmak, ikamet etmek. Krş. **bulun-**
b.-dılar 269b/12
b.-duġı 275b/05
b.-maġla 309a/14, P198a/04
b.-maḳ 381a/10
b.-malıdur 308a/06
b.-maz 392b/04
b.-up 249b/01, 259b/08
3. Herhangi bir durumda olmak.
b.-maz 356b/14
b.-up 335b/08

[=14]

bulış- Belli bir yerde bir araya gelmek, birbirini bulmak. Krş. **buluş-**

b.-dı-ki 310a/02

b.-dılar 264a/06, 269b/06

b.-maḳ 301a/03

b.-up 312a/15, 319a/14

[=6]

bulışdur- Buluşmalarını sağlamak, bir araya getirmek.

b.-dı 276b/12

[=1]

bullaḳ "Altüst, karmakarışık" anlamına gelen allak bullak söyleyişinde geçen söz.

b. (allaḳ bullaḳ) 261b/15

b. (allaḳ bullaḳ it-) 359b/06

[=2]

bulun- Bk. **bulın-**

b.-anları 381b/14

b.-sun 307b/07

[=2]

buluş- Bk. **bulış-**

b.-alar 249b/15

b.-dılar 384b/12

b.-saḳ 362a/12

b.-up 247a/05, 325b/14, 331a/07, 335a/08, 363a/10, 364b/15, 383a/14, 387a/12

[=11]

buluṭ Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi.

b. gibi 326b/07

[=1]

buñ Sıkıntı, darlık.

b. 322a/14, 326b/13

[=2]

bura İçinde bulunulan, işaret edilen, kastedilen yakın bir yer veya çevresi; burası.

b.+da 205b/06, 240a/11, 250b/03, 302a/03, 303a/11

b.+dan 201a/13, 208a/15, 262b/07, 262b/10, 362b/15

b.+dayım (burdayım) 376a/04

b.+sı 262b/08

b.+ya 207a/15, 221a/12

[=14]

burc Ar. Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi.

b. 224b/03, 227a/11, 253b/03, 271a/03, 277b/04

b. (fetḥ-i burc-ı cedīd) 395a/01

b. (fetḥ-i burc-ı Ḥamrā) 395b/01

b. (ḳala u burc al-) 232b/14

b. (nāfe-yi burc-ı cezīre) 395b/01

b.+a 225a/04, 379a/08

b.+a toġru 236b/02

b.+da 230b/05

b.+dan 237a/03, 325a/14, 381b/01

b.+ı (Ṣan Pavlo burcı) 224b/11, 237a/13

b.+ı ile (Göbekli burcı) 228b/15

b.-ı ḳal'a 231b/14

b.-ı mevlā-yı Ḥasan Paşa tarih.i ebrac-hzz

b.-ı mevlā-yı Muḥammed Paşa

b.+ına (Ṣan Pavlo burcı) 229a/11
b.+ını (Ṣan Pavlo burcı) 223b/14
b.+lar 227a/01, 232a/03, 278a/05
b.+lar gibi 233a/04
b.+lar idi 224b/11
b.+lar ki 255b/10, 277b/13
b.+lar üzre 372b/11
b.+lara 225a/02, 225a/10, 233a/04, 233b/08, 331b/06
b.+larda 225a/13, 268a/09
b.+lardan 230b/02, 377a/14, 379b/01
b.+ları 277b/15, 373a/13, 373b/12
b.+larımuzda 221a/11
b.+larına 373a/04, 373b/03
b.+larında 373a/09, 373a/12
b.+larıñ 373b/11
b.+larıñdur 231b/11
b.+larla 224b/13
b.+larum 224b/15
b.+larun 233a/08
b.+laruñ 226b/01, 226b/05, 227a/10, 239a/08, 239a/15, 277a/06
b.+u 224b/11, 227b/12, 325b/10
b.+u (feṭḥ-i liman burcu) 395b/01
b. u bārū 213a/13, 230a/09, 254b/02, 342b/12, 389b/01
b. u bārū üzre 371b/15, 372b/09, 380b/06
b.+u gibi 229a/13
b.+u ile 235a/07, 241b/03
b.+u ile (Aṭa burcu) 245a/12
b.+una 234b/01, 236b/01
b.+una (Göbekli burcu) 228b/15
b.+una (Ṣan Pavlo burcu) 234b/01
b.+undan 237b/11
b.+undan (Göbekli burcu) 228b/15
b.+undan (Ṣan Pavlo burcu) 245a/12
b.+unı 223b/13, 325a/13
b.+unı (Ṣan Pavlo burcu) 235a/08
b.+unuñ 229a/14, 325b/08, 342b/04
b.+unuñ (Ṣan Pavlo burcu) 229b/04, 229b/09, 230a/12, 241b/03
b.+uñ 227b/11, 227b/14, 228b/09, 229a/02, 229a/03, 229a/08, 229b/12, 229b/14, 230a/07, 230a/12, 237a/09
b.+uñ (Ṣan Pavlo burcu) 236b/04
[=106]

burcu'l-ġuzlān Ar. Ürdün'de tarihî bir burç.
b. 395b/01
[=1]

burcu'l yehūd Ar. İsrail-Ürdün sınırında bir burç.
b. (feṭḥ-i burcu'l-yehūd) 395a/01
[=1]

burhān Ar. Kanıt, delil, hüccet, beyyine.
b. 212a/15
b. birle 200b/09
b.+ı 291b/11
[=3]

burhānsız Ar. Kanıtsız, delilsiz.
b. 212a/14
[=1]

burhānu'l-etḳıyā Ar. "Takva sahiplerinin kanıtı" anlamında söz.
b. 201b/08
[=1]

Burṣa Uludağ'ın kuzeybatı eteğinde, aynı adlı ovanın güney kenarında meyilli bir mevkide kurulu şehir.
B.+dan 312a/10
B.+ya 312a/05
[=2]
burun 1. Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı.
b. 288b/13
b.+ı (burnı) 225b/07
b.+larından 273b/07
b.-mı 381b/09
b.+un (burnun) 242b/04, 288b/07
b.+undan (burnundan) 293b/07, 295a/09
2. Bir şeyin ön ve sivri kısmı, ucu.
b. 234b/07
3. Karaların denize doğru uzanmış kısmı.
b. 354a/08, 355a/09, 355a/11, 355b/04, 355b/06, 355b/09, 356a/05, 356a/13
[=17]
būs Far. Öpme, öpüş.
b. eyle- 220b/10, 247b/10, 253a/10, 264b/12, 270a/02, 270a/03, 270b/15, 281b/08, 281b/12, 281b/13
b. it- 242a/07, 253a/08, 270a/01
[=13]
bustān Bk. **bostan**
b. 379a/12
[=1]
buyur- 1. Emretmek.
b.-dıñuz gibi 350b/11
b.-ılan P199a/05
b.-maları-y-ıla 391a/15
b.-mañuz 315b/13, 315b/15
b.-mayasın 313b/07
b.-mayasız 242a/09, P199a/08, P199a/11
b.-mış 212a/10
b.-mış-ki 292b/02
2. Söylemek.
b.-(!) 220b/15
b.-mışdur 381a/09
b.-mışlar ki 361a/04
b.-up 202a/03
[=15]
bu'ż Ar. Kin, nefret, düşmanlık.
b. u 'adāvet 318a/03
[=1]
bükā Ar. Ağlama, ağlayış.
b.-yı feraḥ 384a/03
b.-yı feraḥ birle 385a/08
[=2]
büldān Ar. Beldeler, şehirler.
b. ile (sükkān-ı ehl-i büldān) 342b/01
[=1]
bünyād Far. Esas, temel.
b.-ı esās 310a/13
b. ur- 216a/03
[=2]
bütün Eksiksiz, tam, yekpare.
b. 201a/11, 201b/14, 207a/07, 210b/10, 219a/13, 223a/08, 227b/04, 227b/12, 231a/01, 231a/05, 231a/09, 251b/07, 252a/11,

254a/03, 254a/08, 266b/08, 269a/06, 271a/11, 276a/14, 277a/08, 300b/02, 303a/06, 320b/08, 326a/02, 330b/07, 331a/04, 335a/06, 342b/11, 354b/01, 364b/04, 370b/09, 375b/05, 389a/04, 390a/12, 391b/06

[=35]

büyü- Daha büyük duruma gelmek, irileşmek, genişlemek, bollaşmak.

b.-dügi 383b/09

[=1]

büyük Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan, azim, cesim, kebir.

b. 206b/05, 220a/01, 224a/15, 228b/04, 230b/08, 231b/03, 232a/06, 233b/05, 233b/06, 235b/01, 235b/12, 240b/06, 241b/10, 242a/12, 242b/14, 244b/14, 245a/02, 248b/13, 249a/08, 255b/06, 264b/13, 266b/06, 266b/07, 268a/09, 275b/02, 275b/07, 276a/08, 276b/07, 278a/01, 278a/07, 279a/01, 279a/07, 279a/12, 279b/04, 290a/14, 293a/13, 293b/10, 297b/09, 298a/04, 316a/13, 322b/10, 330b/02, 339b/04, 348b/01, 369b/05, 370b/10, 377a/06, 380a/08

b.+den 241a/11

b.+i (büyügi) 211b/13, 335a/13

b.+ler 242a/14

b.+lere 288b/01

b.+leri 245b/14

[=54]

C

cā-be-cā Far. Yer yer.

c. 329b/04

[=1]

caba Parasız, bedava verilen şey.

c. 390a/05

c. ṣat- 215a/14

[=2]

Ca‘fer Paşa Ḫādim 1570 tarihinde Trablus Beylerbeyi olan Osmanlı paşası. Ayrıca Kıbrıs’ın fethinde görev alan paşalar arasında bulunmaktadır.

C. P196a/01

[=1]

Ca‘fer Re’īs 1605 ve 1606-1608 dönemlerinde kaptanıderyalık yapmış Osmanlı devlet adamı.

C. gibi 356b/01

[=1]

cāḥ Ar. Yüksek mevki, makam, rütbe.

c.+ıma (rāh-ı cāḥ) 340a/04

[=1]

cāhiliyye Ar. “Cahile özgü, cahile ait” anlamlarına gelen söz.

c.+yi (ġayret-i cāhiliyye) 379b/12

[=1]

cām Far. Cam veya topraktan yapılmış bardak.

c. (şürāḫi-yi cām) 209b/13

c.-ı memāt 308a/11

[=2]

cāme Far. Elbise, çamaşır, giyecek şey.

c.+lere 201b/15

c.-yi maġrib birle 384a/09

[=2]

cāme-ḫāb Far. Yatak.

c.+ına 221a/15

[=1]

cāmi‘ Ar. Müslümanların, içinde vakit namazlarıyla cuma ve bayram namazlarını kıldıkları ve ibadet ettikleri mihraplı, minberli, genellikle minareli bina, büyük mescit.

c.-i Süleymāniye 310a/12

c.-i şerīf 310a/14

c.+si 343b/04

[=3]

cān 1. Far. İnsanın kendi varlığı, yaşama, yaşayış, hayat.

c. 281b/06, 281b/09, 285a/13, 317b/06, 381b/10

c. aṭ- 207b/15

c.+dan 256a/02

c.+ı 293b/12, 293b/15, 305a/10, 330b/10

c.+ı-y-ıla 260b/12

c.-ı ḫabīṯ 242b/03

c.+ımuz 381a/01

c. ile 223b/08

c.+ları 241a/05

c.+um 242b/13, 243a/09

2. İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh.

c. 264a/01, 265a/12, 326a/15, 381b/14

c.+a 220b/08

c.+dan 326a/14, 327a/15

c.+ı 275a/12, 286b/13

c.-ı ber-cehennem ol- 278a/14

c.+ıñ-mı 207a/13

c. ile 318b/05, 318b/06

c.+la 371a/11

c.+lara 343a/08

c.+uñ 208a/05

[=34]

cān-fezā Far. Gönlü ferahlatan şey.

c.+lar (ḳahve-yi cān-fezā) 270b/13

c.+lar (ḳahve-yi cān-fezā) 254a/11

[=2]

cānib Ar. Yan, taraf, yön, cihet.

c.+e 229b/10

c.+inde 303a/15

c.+inden 244a/09

c.+ine 213a/10

[=4]

cārī Ar. Yürürlükte olan, geçerli.

c. ol- 288a/06

[=1]

cāsūs Ar. Bir devletin askerî, siyasi ve ekonomik sırlarını başka bir devlet hesabına gizlice öğrenmekle görevli kimse, ajan.

c. 323a/01

[=1]

cāvidān Far. Ebedî, kalıcı, daimî, baki.

c.+a (nev-ḥayāt-ı cāvidān) 331a/10, 336b/04, 372a/11

[=3]

cāzū Far. Geceleri mezardan çıkıp dolaşarak insanlara kötülük yaptığına inanılan ve kocakarı şeklinde tasavvur edilen hayalî varlık, hortlak.

c. 381a/12

[=1]

ce‘ale Ar. “Tayin etmek” anlamında bir söz.

c. 290a/01

[=1]

ceb Ar. Üstte taşınması istenen öte beriyi koymak için elbisenin üzerine veya iç kısmına dikilen kese biçimindeki ilave. Krş. **cep**

c.+inden 300b/15

[=1]

ceb-ḫāne Far. Ateşli silahlarla atılmak üzere hazırlanan çeşitli maddeler, mermiler.

c. 221b/14, 222a/06, 233a/13, 234b/09, 235a/14, 239b/12, 245a/05, 255b/13

c.+sin 282a/12

[=9]

cebbār Ar. Zor kullanan kimse, zorba.

c. idi 231b/09

[=1]

ced Bk. **cedd**

c.-be-ced 280a/07, 318b/01

[=2]

cedd Ar. Babanın veya annenin babası, büyükbaba, dede. Krş. **ced**

c.+ine 219a/14

c.+üm 277a/04

c.+ümden 215a/02

[=3]

cedīd Ar. Yeni, kullanılmamış.

c. 331b/07

c. (binā-yı cedīd ol-) 231a/02

c. (feṯḥ-i burc-ı cedīd) 395a/01

[=3]

cefā Ar. Eziyet, sıkıntı, cevr.

c. 220b/08

c. u eẕiyyet 300a/15

c.+yı 285a/12

[=3]

cefālar Eziyetler, sıkıntılar.

c. et- 301b/01

[=1]

cefl Ar. Umumî ziyafet.

c. it- 318b/11

[=1]

cehennem Ar. Günahkârların öldükten sonra ahirette azap görecekleri, cezalarını çekecekleri yer, tamu.

c. 228a/03, 232a/07, 232a/09, 241b/11, 255b/07, 257b/12, 276b/07, 277a/14, 279a/01, 287a/04, 287a/05, 293b/08, 368a/07, 374a/13

c.+de 275a/12, 380a/11

c.+e 288a/10, 369a/13

[=18]

cehl Ar. Bilgisizlik, bilmezlik, cahillik, cehalet.

c.+inden 258b/11

[=1]

cehr Ar. Sesi yükseltme, yüksek sesle okuma veya konuşma.

c. ile 253a/11, 270a/04, 376a/04, 387a/15

[=4]

celāl Ar. Yücelik, büyüklük, ululuk, azamet.

c.+ı-y-ıla (‘aẓamet u celāl) 364b/13

[=1]

celīl Ar. Çok yüce, ulu, kadri ve mertebesi yüksek.

c. (mükāfāt-ı celīl) 270a/09

[=1]

celīs Ar. Sohbet arkadaşı, hemdem, refik.

c. eyle- 316b/09

c. ol- 343b/15

[=2]

cellād Ar. İdam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse.

c.+lara 217b/06

[=1]

celle şānuhū Ar. “Şanı yüce olan” anlamında söz.

c. 265b/14, 272a/10

[=2]

cem‘ Ar. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme.

c. et- 323a/10

c. eyle- 230b/06, 277a/15, 386b/01, 386b/03

c.+ine 216a/03

c. it- 207b/06, 216b/06, 283a/03, 287a/01

c. ol- 255b/07, 287b/03, 332b/12, 336a/03, 370b/11

c. olın- 386b/04

[=16]

cemā‘at Ar. Bir yere toplanmış insan kalabalığı.

c.+den 290b/06

c.-i ehl-i beled 215a/01

c. ol- 287b/09

c.+uñ 212b/13

[=4]

cemāl Ar. Güzellik; yüz güzelliği.

c.+in 211b/14

c.+iñüz 331a/09

[=2]

cemī‘ Ar. Bütün, hep, cümle.

c. 254a/09

[=1]

Cenāb Ar. Allah, peygamber ve bazı tarikat büyüklerine ait isim ve sıfatların başına getirilerek “hazret” manasına kullanılan saygı ve tazim sözü.

C.-ı kibriyā 330b/13, 372a/13

C.-ı rabbü’l-‘ālemin 340b/15, 355a/02, 379b/06

C.-ı rabbü’l-ġırra 381a/08

[=6]

Cenābu’l-bārī Ar. “Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratan Allah” anlamında güzel bir söz.

C. 238a/15

[=1]

Cenābu'l-'izzet Ar. "Çok kudretli Allah" anlamında bir söz.

C.+sin 380b/10

[=1]

cenāḥ Ar. Merkez durumunda olan bir şeyin iki yanında bulunan kısım veya gruplardan her biri.

c.+ına (ḳalb u cenāḥ) 326b/11

c.+ını 319b/12

c.+larına (ḳalb u cenāḥ) 325b/03, 326b/15, 347b/09, 378b/03

[=6]

cenaral Alm. Kara ve hava kuvvetlerinde albaylıktan sonra gelen ve mareşalliğe kadar olan yüksek rütbeli subaylara verilen genel ad; İspanya ve Avrupa donanmaları amirali.

c. 232b/03, 232b/07, 232b/09, 233b/15, 234a/03, 234a/07, 235a/09, 235a/11, 235a/15, 235b/03, 238b/13, 239b/05, 242b/02, 242b/08, 256b/09, 256b/14, 257b/07, 258a/07, 258a/09, 259b/03, 259b/14, 278a/08, 294a/05, 294a/06, 347a/08, 348a/01, 348a/01

c.+de 235b/10

c.+den 236a/06

c.+e 235b/09, 239b/07, 242a/05

c. eyle- 293a/12

c. gibi 258a/12

c.+i 234a/13, 235a/12, 239a/02, 350a/01

c.-i mencūs 362b/09

c.+i ol- 361b/10

c. idi 274b/08

c. ile 242b/04

c.+ine 346a/04

c. ise 256b/12

c. ki 275a/05, 361b/11

c. ol- 367b/14, 369a/04, 369b/04

c.+uñ 241b/05, 257a/12, 274b/15

c.+uñdur 256b/08

c.+üñ 239b/06

[=54]

ceng Bk. **cenk**

c.+e 208b/04, 217a/12, 233a/11, 325a/12, 325b/08, 331b/15, 366b/14, 377a/02

c.+i 208b/06, 209b/12

c.+in 325b/04, 361a/08

c. u cidāl 366a/15

[=13]

cengāverlik Savaşı seven ve savaşta mahir olan kimse, savaşçı.

c.+de 319a/11

[=1]

cenk Far. Silahlı çatışma, savaş, harp, muharebe, kıtal. Krş. **ceng**

c. 208a/11, 209a/01, 222b/05, 225a/03, 225a/11, 238a/11, 327b/12

c. (ālāt-ı cenk) 233a/13, 234a/15

c.+dür 208b/09, 208b/12

c.+ini (cengini) 348a/06

c. it- 228a/01, 228b/15, 245a/11, 288b/10
c. ol- 228b/15, 327a/04
c. olın- 228b/15
c. olun- 228b/15
c. u cidāl 376b/02
[=21]

cennet Ar. İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nimetlerle dolu yer.
c.-i ā'lā 220b/11, 327a/14
[=2]

cente İtal. Mürettebat.
c.+si 346b/15
[=1]

cep Bk. **ceb**
c. ḫarclıġı 218b/01, 219a/06
[=2]

cerd Asker.
c. 216a/07
[=1]

cevāb Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık.
c. 232a/15, 257b/06, 355b/15, 378a/11
c. (redd-i cevāb) 209b/08, 308b/11, 318b/08
c. (redd-i cevāb eyle-) 366a/11
c.+a 202b/03, 366a/15
c.+dan 232b/02, 355b/13
c. et- 209b/10, 232a/08
c. eyle- 223b/11
c.+ı 223b/13, 229b/07, 242a/09, 354a/06, P198a/15
c.+ı (redd-i cevāb) 376a/05
c.+ıdur 294b/08
c.+ın (redd-i cevāb) 307b/09
c. it- 239b/03
c.+lar 245a/13
c.+lara 239a/06
c.+ları 392a/03
c.+ların 288a/12, 305a/08
c.+ların (redd-i cevāb) 203b/08
c.+larına 318b/14
c. ol- 232b/02
c.+uñ (redd-i cevāb) 322b/15
c. vir- 244b/15
c. yaz- 216b/13
[=35]

cevāhir Ar. Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli taşlar.
c. 251b/02, 251b/03, 251b/15, 270b/02, 270b/03, 311b/07, 316b/02, 344b/01, 385b/14, 385b/15, 387b/12, 387b/13, 387b/13, 388b/09, 388b/10, 388b/11
c.-i zī-ḳıymet 328b/04
[=17]

cevāmı' Ar. Câmiler.
c.+lardan 343a/15
[=1]

cevānib Ar. Taraflar, yanlar, cânipler.
c.-i erba'a 324b/15
[=1]

cevher Ar. Var olan bir şeyin özü, esası, varlığındaki maya, gevher.

c. 328b/03

[=1]

cezā Ar. Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık.

c.+sı 283b/10, 374b/05

[=2]

cezaka'llahu Ar. "Allah iyilik, hayr ile karşılık versin." anlamında bir söz.

c. 318a/14

[=1]

Cezāyir Ar. Akdeniz kıyılarından Büyük Sahrâ'nın güney kesimlerine kadar sokulan geniş toprakları ile, Afrika kıtasının alan bakımından Sudan'dan sonra ve çok küçük bir farkla ikinci büyük ülkesi.

C. 203b/03, 204b/10, 205a/10, 205b/05, 217a/08, 217a/10, 228b/15, 228b/15, 234b/06, 250a/11, 253b/03, 255b/10, 266a/11, 271b/01, 278a/10, 278a/12, 278b/05, 284b/01, 284b/13, 295a/07, 314b/05, 318a/03, 319a/06, 331a/04, 341b/06, 347b/10, 368a/08, 368a/10, 369b/15, 370a/08, 373b/03, 374b/14, 379b/05, 383b/07, 383b/08, 383b/10, 384a/05, 384a/13, 384b/15, 385a/09, 385a/15, 385b/10, 385b/13, 386a/08, 386b/05, 388a/14, 389a/01, 389b/07, 390a/06, 390b/10, 391a/01, 391a/02, 391a/04, 391a/13, 391b/05, 391b/11

C. (ahālī-yi Cezāyir) 320a/10

C. ('azm-i Cezāyir) 206a/11, 387a/07

C. ('azm-i Cezāyir eyle-) 234b/04

C. (ġāziyān-ı Cezāyir) 342b/15

C. (sulṭān Cezāyir) 252a/07, 269a/11, 286b/05, 343a/04, 382a/09, 386b/13

C. (tarīḫ-i ebrāc-ı Cezāyir) 395b/01

C. beglerbegisi 253a/12, 270a/06

C.+de 200b/03, 234a/15, 235a/07, 241b/02, 257b/02, 275b/15, 302a/02, 303a/13, 319a/04, 324a/12, 369a/11, 375a/06, 385a/11, 385a/14

C.+de iken 260a/14, 367b/13

C.+deki 245a/11

C.+den 200b/13, 201a/08, 207b/08, 207b/11, 207b/13, 216b/14, 239a/13, 252b/02, 260a/04, 260b/06, 261a/05, 261a/07, 263a/03, 265b/06, 266a/07, 267b/11, 276b/13, 283a/06, 293a/05, 293a/11, 297a/09, 308b/04, 310a/05, 310b/04, 310b/06, 312b/15, 319a/13, 319b/10, 319b/12, 323b/11, 324a/09, 334a/11, 342b/03, 383a/07, 384a/06, 390a/14

C.+dür 314a/04

C.+e 200b/08, 200b/15, 201a/06, 203a/08, 203a/10, 205a/03, 207a/03, 211b/12, 212b/14, 213b/03, 220a/11, 234b/08, 234b/10,

234b/13, 235b/10, 240b/08, 240b/13, 242a/13, 245a/05, 247a/03, 252a/12, 252b/11, 256a/02, 260a/05, 265a/14, 265a/15, 265b/07, 267a/02, 267a/05, 269b/02, 271b/15, 272a/07, 272a/14, 272a/15, 272b/05, 277a/01, 278a/06, 280a/01, 280a/09, 282b/15, 284a/10, 289a/08, 289a/15, 289b/02, 289b/05, 292a/06, 292a/08, 294b/03, 294b/07, 295b/06, 295b/10, 296a/02, 299a/10, 299a/11, 299b/08, 308b/07, 309a/04, 320a/01, 320a/07, 320a/09, 320a/10, 329b/14, 330b/14, 331a/03, 331b/01, 335a/13, 338b/03, 338b/09, 339a/01, 340b/02, 341a/07, 341a/08, 343b/12, 368b/12, 370b/02, 382a/06, 387a/09, 390a/09, 391b/02, 393b/01, 395a/01, P198a/02

C.+e (sulṭān Cezāyir) 285b/13, 298a/05

C.+e toġru 206b/04, 219b/06, 233a/14, 242a/03, 242a/08, 324b/05

C.+edür 323a/15

C. gibi 249a/07

C.+i 204b/14, 210a/09, 213b/15, 230a/08, 258b/02, 259b/04, 259b/14, 260a/12, 262a/08, 265b/11, 266a/11, 271a/13, 271b/06, 280a/02, 280a/11, 303a/06, 319b/13, 324b/06, 339b/14, 368a/03, 368a/04, 368a/12, 370a/01, 375a/15, 375b/11, 375b/11, 376a/11, 376b/05

C.-i ‘Arab 291a/12

C.-i ġarb 292b/03, 387b/01, 387b/07, 388a/04

C. iken 390a/05

C.+in 323a/15

C. limanı 243a/11, 281a/05

C.+üñ 203a/11, 203a/13, 204b/07, 211b/12, 213a/13, 222a/13, 230b/15, 231a/05, 231a/06, 248a/14, 267a/10, 269b/03, 277b/12, 320a/08, 335a/13, 341b/11, 343a/01, 368b/13, 371b/05, 373a/08, 373a/12, 374b/01, 379b/14, 383b/14, 390b/01, 390b/07

C. vālīsi 299b/03

[=280]

Cezāyir Ḳal‘ası Cezayir’in Osmanlı Devleti sınırları içinde bulunduğu yıllarda deniz kuvvetlerinin karargâhı olarak Kasbah’ta inşa edilen yapı.

C. 374a/01, 375a/02

[=2]

Cezāyirli Cezayir’de yaşayan halk veya bu halkın soyundan olan kimse.

C. 251a/08, 259a/12, 343b/14, 384b/01, P197b/13

C. Sökelli ‘Ali Paşa 395a/01

[=6]

cezīre Ar. Ada.

c. 222a/08, 222b/07, 223b/08, 223b/13, 224b/10, 226b/14, 229a/13, 229a/14, 234b/01, 235a/07, 236b/01, 237b/11, 241b/03, 342b/04

c. (nāfe-yi burc-ı cezīre) 395b/01

c.+de 242a/02

c.+de ise 221a/13

c.+den 243a/11

c. ile 352b/03

c.+ler 352b/05

c.+nüñ 220b/12, 220b/15, 221a/07, 221a/09, 221b/02, 222b/06, 222b/10, 224a/07

c.+sine (Misine cezīresi) 313a/04

c.+ye 227a/08, 242a/01

[=31]

Cicel Cezayir'de Becaye'nin doğusunda liman şehri.

C.+de 200b/06, 203a/15, 206a/15, 212b/09, 302a/12

C.+den 206a/11

C. limanı 204a/15, 213a/09

C. vilāyeti 201a/10

[=9]

cidāl Ar. Savaş, cenk, kavga.

c. (cenk u cidāl) 376b/02

c.+e (ceng u cidāl) 366a/15

[=2]

cihād Ar. İslam nizamını yeryüzünde hâkim kılma ve bu nizamı savunma maksadıyla din uğrunda ve Hak yolunda yapılan savaş, gaza.

c. 248a/02

c.+a P197b/10

c. birle 333a/04

c.-ı fi-sebili'llah 221a/08, 315a/14, 326b/10, 363b/08, 371a/12, 381a/01

c. it- 253b/07

c. u ġazā ki 390b/14

[=11]

cihān Far. Dünya, yeryüzü.

c.+da 216b/12

c. içre 388a/11, 392b/14

[=3]

cihān-ı fī-sebīli'llāh "Allah yolunda (geçirilen) dünya" anlamında söz.

c. 237b/03

[=1]

cild Ar. Mukavvadan yapılıp üstüne deri, bez, plastik veya kâğıt kaplanan ve yıpranmaması için dikilmek veya yapıştırılmak suretiyle kitabın üzerine geçirilen kap.

c. 392b/03

[=1]

cilve Ar. Hoşa gitmek, ilgi çekmek için takınılan çekici tavır.

c. it- 297a/07

[=1]

cināyet Ar. Adam öldürme.

c.+ine 219a/14

[=1]

Ciniviz Osmanlılar'ın, Cenova Cumhuriyeti'ne verdikleri isim.

C. 280b/08, 281b/03, 282b/04

[=3]

Cinova Yukarı İtalya'nın batısında aynı adı taşıyan körfezde bulunan tarihî şehir.

C. 235a/06

C.+ya 234b/07

[=2]

cins Ar Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesneler topluluğu.

c. 209b/09

[=1]

Cirbe Tunus'un doğusunda Gabes Körfezi'nde sahile yakın ada.

C. 260b/07

[=1]

civān Far. Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın.

c.+lar idi 297b/13

[=1]

ciy'ān Ar. Aç olanlar.

c.+lar 221a/06

[=1]

cizye Ar. İslam devletlerince Müslüman olmayan tebaadan alınan vergi.

c. 352a/09, 352b/05

c.+lerin 352a/14

c.+ye 352b/04

c.+yi 348b/09

[=5]

cizye-dār Ar.+Far. Cizye toplayan memur, cizye vergisi tahsildârı.

c. eyle- 349b/01

[=1]

cortu Birlikte, toplum olarak.

c.+muzda 329b/09, 335a/05

[=2]

Cūdī Türkiye'nin Şırnak ilinin Silopi ilçesinde yer alan, 2.144 metre yüksekliğe sahip bir dağ.

C. ṭaġı 221b/09

[=1]

culūs Ar. Hükümdarlık tahtına oturma, tahta çıkma.

c. eyle- 340a/09

[=1]

cum'a Ar. Perşembe ile cumartesi arasındaki günün adı, haftanın altıncı günü.

c. 310b/15, 392a/06

c. (yevm-i cum'a) 343a/14, 395a/01

c. namāzı 219a/01, 251a/09, 343a/15

c.+yı 343b/04

c.-yı şerīf 388b/06

[=9]

cunda İtal. Gemideki serenlerin uç kısmı.

c.+ya 265a/10

[=1]

curnaṭa İtal. İltimas, rica.

c. ile 302a/10

[=1]

custa İsp. Doğru.

c. 239b/05

[=1]

cūş Far. Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyan.

c. u ḫurūş 380a/13
[=1]

cümle Ar. Bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamâmı; herkes, bütün.
c. 202a/10, 206b/08, 207a/09, 214b/13, 218a/02, 220a/15, 224a/08, 225b/15, 252a/01, 253a/03, 269b/11, 281a/02, 286a/05, 286b/15, 289b/02, 292a/14, 306b/11, 309a/02, 309a/08, 309b/08, 316b/11, 317b/10, 318b/15, 321a/04, 331a/13, 336a/07, 336b/01, 340b/02, 341b/04, 342a/15, 348a/07, 375b/02, 375b/06, 376a/13, 382b/10, 382b/10, 383b/15
c.+den 206a/05, 222a/06, 244a/10, 248b/13, 297b/13, 315a/14
c.+müz 204b/12, 204b/15, 333a/15, 336a/05, 371a/02
c.+müzde 210b/14, 352b/11, 355b/15
c.+müze 345b/13
c.+müzi 211a/03
c.+nüñ 218b/03, 376a/04
c.+ñizden 357a/02
c.+ñizüñ 309b/06, 341b/07
c.+ñüz 215a/01, 317a/14, 354b/09, 370b/13
c.+ñüzi 341b/09
c.+ñüzüñ 342a/11
c.+si 200b/11, 204b/06, 206a/12, 211a/04, 213a/07, 218a/08, 222a/12, 223a/10, 226a/12, 229a/06, 230b/03, 230b/06, 237b/15, 242a/09, 248a/10, 251b/09, 252b/10, 259b/13, 260b/10, 260b/14, 268b/06, 276b/01, 288b/03, 288b/05, 289b/02, 297b/06, 298b/02, 303a/15, 313a/01, 313a/14, 315a/05, 315a/11, 315b/08, 317b/02, 318b/13, 323b/10, 329a/03, 335a/01, 342a/13, 353b/05, 354a/03, 354b/01, 355b/13, 360b/04, 367a/02, 370b/03, 378b/08, 380b/08, 382a/05, P198a/15
c.+si-y-ile 309a/09
c.+sin 246a/14, 273a/12, 276b/02, 288b/02, 288b/14, 289b/06, 308b/05, 335b/01
c.+sine 214b/14, 247a/06, 250b/02, 264b/10, 268a/11, 299b/10, 319a/06, 335b/03, 384b/07
c.+sinüñ 201a/15, 244a/05, 343a/10, 349a/03, 356a/07
c.+ye 206b/10
c.+yi 372a/08, 372a/09
[=140]

cünūd Ar. Askerler, ordular.
c.-ı iblīs 302a/08
c.-ı İslām 292a/14
[=2]

cüssiyet Ar. Vücut yapısı.
c.+de 368b/01
[=1]

cüz'ī Ar. Cüze ait, bir şeyin bütünüyle değil bir parçası ile ilgili; az miktarda, pek az.

c.+ce 202b/05

[=1]

cüz'īce Pek az, az miktarda, önemsiz şekilde.

c. 233a/01, 296b/07

[=2]

Ç

çabala- Güç bir işi yapmak, içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için çalışıp uğraşmak, gayret sarfetmek.

ç.-yup 273b/08

[=1]

çabuḳ Hızlı, süratli, seri.

ç. 261b/06

[=1]

çādır Far. Barınmak maksadıyla yere çakılmış kazıklara keçe, kalın bez, kıl dokuma veya deri gerilmek suretiyle açık havada kurulan barınak. Krş. **çātır**

ç.+dan ötüri 205a/15

ç. idi 206a/13

[=2]

çādırlıḳ Çadıra ait.

ç. 205a/14

[=1]

çaġır- 1. Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek.

ç.-up 228b/09, 229a/12, 239a/11, 240a/06

ç.-urken 225b/01

2. Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek; davet etmek.

ç.-mış 362a/04

ç.-up 205b/04, 214b/14, 218a/03, 230b/04, 236b/10, 243a/11, 265b/03, 282b/06, 307b/14, 317b/11, 336a/13, 339b/02, 346b/04

[=19]

ḥużūra çaġır- 265b/03

[=1]

çaġırış- Bk. **çaġrış-**

ç.-maġa 367b/01

ç.-up 227a/14

[=2]

çaġrış- Karşılıklı bağırmak, birbirine seslenmek; hep bir ağızdan bağırmak. Krş. **çaġırış-**

ç.-ın 223b/01

ç.-ınca 223b/07

ç.-ıñuz 223b/05

[=3]

çaḳ- 1. Geçici olarak parıldamak, ışığı görünmek.

ç.-up 380a/03

çaḳ- 2. Yerleştirmek.

ç.-maḳ 260b/03

ç.-up 383a/02

[=3]

çal- 1. Başkasına ait olan bir şeyi gizlice almak.

ç.-ınca 246a/04

2. Bir şeyi çarpmak, vurmak.

ç.-dı 372b/05

ç.-duḳda 242a/14, 244a/07

ç.-up 273b/07, 343a/12

3. Yüreğine sıkıntı sokmak.

ç.-dılar 284b/12

[=7]

çal Taşlık yer, çıplak tepe.

ç. 362b/03

[=1]

çalıḳ Yüzünde çıban veya yara yeri olan.

ç. 273b/07

[=1]

çalın- 1. (Müzik aletleri) Vurulmak, üflenmek veya gereken yapılmak suretiyle ses vermeleri sağlanmak.

ç.-urdı 295b/03

2. Sürülmek.

ç.-dı 371b/14

3. Saçı yüze inmek.

ç.-dı 372b/12

[=3]

çalış- 1. Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek.

ç.-alım 371a/13

ç.-duḳ 342a/04

ç.-maġa 221a/08

ç.-maḳ 293b/13

ç.-urlarken 261a/14

2. İşlemek veya işleyebilecek durumda olmak, hareket edip kendisinden beklenen işi yapmak.

ç.-duḳ 342a/01

[=6]

çama İp.

ç. 282a/13

[=1]

çāre Far. İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol.

ç. 245a/05, 381b/08

[=2]

çarḳ Far. Bir makinenin, işleyen bir şeyin dönen ve genellikle çalışmayı sağlayan tekerlek biçimindeki parçası.

ç.-ı felek gibi 326b/02

[=1]

çarḳacı-veş Yürüyüş hâlindeki ordunun önünden giden öncü askerî birlik gibi.

ç. 378a/10

[=1]

Çarḳacı Ḫalīl Paşa 1439-1453 tarihleri arasında sadrazamlık yapmış Osmanlı devlet adamı.

Ç. 395a/01

[=1]

çārşū Far. Çeşitli dükkânların bulunduğu, üstü açık veya kapalı alışveriş yeri.

ç.+da 295a/05

ç.+larda 332a/02

[=2]

çaşıd Casus.

ç. 303b/07, 303b/09, 306a/15, 307a/04

ç.+ları 377a/03

[=5]

çaşıtlıḳ Casusluk.

ç.+a (çaşıtlıġa) 296a/14

[=1]

çaṭ- 1. Gemiler birbirine çarpmak.

ç.-a 262b/02, 262b/02, 263b/09, 263b/09, 297b/02

ç.-an 347b/10

ç.-anuñ 347b/10

ç.-dı 297b/03

ç.-up 237b/04, 246b/10, 297b/04

2. Yazıyla veya sözle sataşmak.

ç.-an 284b/15

ç.-arum 243b/06

ç.-asın 242b/07

ç.-asız 243b/07

ç.-up 246a/11

3. Gitmek.

ç.-an 330a/10

ç.-anuñ 330a/10

ç.-up 309a/14, 330a/10, 360a/04

[=21]

çātır Bk. **çādır**

ç.-ı hümāyūn 366b/04

[=1]

çaṭla- 1. Parçaları ayrılıp dağılmayacak bir biçimde yarılmak.

ç.-yup 285a/14

2. Bir yüzeyde kırışıklar, çizgiler oluşmak.

ç.-yup 207a/11

3. Aşırı yemekten, içmekten, yorgunluktan, ağlamaktan ölecek duruma gelmek veya ölmek.

ç.-r 368a/06

ç.-yup 390a/11

[=4]

çavış Bk. **çavuş**

ç.+ların 326a/04

[=1]

çavuş Orduda onbaşıdan sonra gelen erbaş. Krş. **çavış**

ç.+lar 267b/14, 268a/14, 271a/01, 311b/10, 389a/08

ç.+ları 249b/08

[=6]

çayır Sulak ve rutubetli olduğu için üzerinde kendiliğinden gür ot biten veya hayvan yemi olarak kullanılmak üzere özellikle ot yetiştirilen düz yer.

ç. çayır 333b/14

ç.+ına (Çırpıcı çayırı) 345a/09

[=2]

çehār Far. Dört.

ç. 371b/07

[=1]

çek- 1. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.

ç.-e 220a/15, 220a/15

ç.-erler 264b/04

ç.-üp 202a/13, 254a/10, 324b/07, 379a/04

2. Dizi geriye doğru almak.

ç.-üp 202a/02, 348a/02

3. Güç durumlara dayanmak, katlanmak.

ç.-digümüz 255b/03

ç.-dügümiz 296a/11
ç.-dük 204b/08, 229a/09
ç.-dükleri 296a/10
ç.-düñ 203a/14
ç.-er idi 242b/11
ç.-er idük 275a/01, 275a/11
ç.-erek 337a/02
ç.-me 258a/12, 266a/01, 279a/13, 326b/02
ç.-me (!) 226b/10, 274a/12
ç.-meden 285a/13
ç.-meñüz 200b/02
ç.-üp 335a/04
4. Soluk almak.
ç.-meye 208b/08
5. Üzerinde bulunan bir silahla saldırmak için davranmak.
ç.-di-ki 321a/03
ç.-diler ki 317b/05
ç.-üp 210b/03
6. Yükselmek
ç.-üp 230a/01, 379a/01, 389b/10
7. Bir eylemi, işi yarıda bırakmak.
ç.-di 243a/14
ç.-meyüp 379a/03
8. Benzemek.
ç.-se 257b/03
9. Ortalığı toparlamak.
ç.-di 341b/03
ç.-üp 296a/06
10. Taşıtı bir yere bırakmak, koymak.
ç.-(!) 349b/15
ç.-di 353b/13
ç.-elüm 302b/15
ç.-seler 307b/05
ç.-üp 212b/14, 355b/09
11. Bir şeyi başkasına sunmak.
ç.-erüz 309b/07
12. Hayret etmek; üzülmek.
ç.-üp 310b/08
13. Bir yeri silahla, askerle doldurmak.
ç.-er idi 330a/05
ç.-mek 355a/11
ç.-üp 365b/05, 379b/14
14. Önde ilerlemek.
ç.-üp 357b/05
15. Beklemek.
ç.-er idi 388b/15
[=54]

dem çek- 208b/08
elem çek- 200b/02, 242b/11, 266a/01, 274a/12, 279a/13
ser çek- 230a/01
silāḥ çek- 210b/03

[=8]

çekdiri Buharlı gemilerin icadından önce kürekle, yardımcı olarak da yelkenle yol alan savaş gemilerinin ortak adı.
ç. 233a/12, 233b/03, 233b/04, 233b/06, 233b/09, 233b/11, 234a/05, 235a/15, 235b/05, 235b/07, 241b/14, 242a/04, 242a/11, 245b/02, 257a/06, 258b/01, 259b/01, 259b/02, 259b/04, 259b/10, 259b/13, 259b/13, 260a/12, 263b/04, 264a/15, 264b/01, 267b/06, 268b/09, 270b/01, 282a/09, 285b/12,

289a/11, 289b/06, 294a/13, 295b/04, 297a/13, 298a/05, 299a/02, 299a/07, 311a/09, 312b/14, 338b/08

ç.+de 297b/09, 298b/11, 299b/09

ç.+den 260b/04, 264b/03, 282a/11, 298b/03

ç. idi 299a/04

ç. ile 265b/11, 266a/10, 271b/06, 294a/15, 313a/01

ç. ki 264a/02

ç.+ler 262a/05, 269a/02

ç.+lerde 262a/10

ç.+lerden 264a/06

ç.+lere 262b/02, 268b/11, 295a/04

ç.+leri 268b/11

ç.+lerin 263b/06

ç.+lerine (İspaniyye çekdirileri) 244b/15

ç.+lerüñ 263b/10, 264a/14

ç.+nüñ 265a/05, 271b/10, 297b/05, 297b/07, 298a/13, 299a/01, 299a/03, 300b/02, 367a/10, 367b/05

ç.+si 264b/08

ç.+sin 300a/13

ç.+sine 297a/13

ç.+ye 242a/07, 263b/09, 268b/13, 269a/09, 297b/01

ç.+yi 297b/04

[=87]

çekil- 1. Çekme işi yapılmak.

ç.-üp 282b/12, 380b/03, 383a/08

2. Geri gitmek, ricat etmek.

ç.-dük 374b/04

ç.-dükde 242a/10

ç.-üp 206b/04, 207b/09, 243a/03, 243a/08, 266a/09, 276b/04, 311a/11, 311b/08, 327b/14, 329a/07, 340a/05, 349b/03, 352b/08

3. Kendini geriye veya bir yana çekmek.

ç.-di 250a/06

ç.-dükde 228b/03

ç.-üp 252a/07, 386b/13

4. Meydana çıkarmak.

ç.-di 270b/11

ç.-üp 311b/07, 392a/14

5. Devlet gücünü göstermek.

ç.-ür 341a/03

6. Bir yere gitmek, harekete geçmek.

ç.-üp 216b/15, 219b/14

[=28]

çekiş- Ağız kavgası etmek.

ç.-ürler idi 302a/01

[=1]

çeldir- Çelme işini yaptırmak.

ç.-mez idi 242b/05

[=1]

çeleng Bk. **çelenk**

ç.+i 388b/09

[=1]

çelenk Çiçek, dal ve yapraklarla yapılmış halka. Krş. **çeleng**

ç. 253b/05, 385b/14, 387b/09

ç.+leri 253b/12

[=4]

çengāl Far. Yırtıcı kuş veya hayvan pençesi.

ç.-i dest 375a/15

[=1]

çerçi Köyleri dolaşarak ufak tefek şeyler satan ayak satıcısı.

ç. 252b/09, 324b/02

[=2]

çeşme Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalaklı su hazinesi veya yapısı.

ç. 356b/11

[=1]

çetin Güçlükler ve zorluklarla dolu, güç, zor, müşkül.

ç. 204a/07

[=1]

çevgenlü Değnekli, ucu eğri sopalı.

ç. 311b/10

[=1]

çevir- 1. İlgiyi kesmek, iletişimi devam ettirmemek. Krş. **çevür-**

ç.-di 215a/15

ç.-e 275b/01

ç.-emediler 224b/10

ç.-mez 260b/05

ç.-üp 203b/06

ç.-ürdi 247a/13

2. Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

ç.-di 212b/03

ç.-üp 288a/08, 296a/06

3. Bir şeyin yönünü değiştirmek.

ç.-e 328a/09

4. Ortalığı toparlamak.

ç.-(!)

ç.-di 341b/03

ç.-üp 212b/14

[=14]

yüz çevir- 203b/06

[=1]

çevür- Bk. **çevir-**

ç.-di 241b/10

[=1]

çeyne- Ayağı veya tekerleği altına alarak ezmek.

ç.-yerek 326a/08

[=1]

çıḳ- 1. İçeriden dışarıya varmak, gitmek.

ç.-(!) 234a/13

ç.-acaġın 358b/07

ç.-ageldiler 219b/08

ç.-amayup 254a/07

ç.-an 230b/02, 230b/05, 242b/08, 268a/09, 308b/04

ç.-ar 308b/14, 324a/05, 381b/09

ç.-ar iken 343a/15

ç.-arlar idi 302b/04

ç.-dı 242b/06, 258a/11, 263a/04, 265a/12, 330a/12, 330b/01, 345a/09, 363b/04

ç.-dı idi 302b/02

ç.-dılar 227a/09, 268a/13, 311a/10, 377b/09

ç.-dılar ki 261b/02

ç.-duġın 351b/05, 361a/01

ç.-duḳ 362a/06
ç.-duḳda 297a/03
ç.-duḳdan 257a/10
ç.-duḳları 335b/07
ç.-duḳları gibi 226b/14
ç.-duḳlarında 252b/03
ç.-ma (!) 361b/02
ç.-madan 261a/05, 261a/07
ç.-maḳ 345b/11
ç.-maḳ üzre idi 268a/07
ç.-maḳlıġa 223b/02
ç.-maḳlıḳ 247b/11
ç.-mayup 363b/05, 390a/14
ç.-maz 358b/09
ç.-maz idi 378a/11
ç.-mazdan 260b/07
ç.-mış 280b/07, 338a/15, 357b/01
ç.-mış idi 220a/03, 280b/09, 335b/08
ç.-mışlar idi 266b/01, 317b/02, 378a/03
ç.-mışlardur 242b/02
ç.-salar 346a/07
ç.-sın 345a/12
ç.-sun 345b/06, 366b/04
ç.-up 200b/13, 207b/08, 207b/13, 209a/10, 212b/04, 213a/09, 213b/04, 213b/05, 222b/11, 224a/05, 228b/10, 248a/05, 249b/09, 250b/05, 252a/05, 260a/01, 261b/01, 265b/06, 266a/07, 266a/13, 269a/11, 272a/12, 276b/15, 279a/12, 280b/05, 283a/06, 297a/10, 308a/14, 309a/12, 309b/13, 309b/14, 320b/14, 321b/07, 325b/07, 330a/02, 330a/04, 334a/11, 334b/11, 339a/09, 342b/03, 345a/15, 348b/12, 350b/15, 353b/15, 373a/12, 373b/02, 377b/05, 377b/07, 379b/01, 381b/01, 381b/12, 383a/07, 384b/09

2. Bir şeyden sıyrılmak, kurtulmak.
ç.-a 236a/11
ç.-an 298b/03
ç.-ayorur gibi 208a/05
ç.-maz 287b/05
ç.-up 299a/05

3. Bir şeyin yukarısına doğru yürümek.
ç.-dılar 288b/07
ç.-mış idi 216a/08
ç.-up 237b/06

4. Bir yere ulaşmak, varmak.
ç.-maḳsızın 234b/05
ç.-maḳ üzre 216a/13
ç.-mış 234b/07
ç.-up 216b/14, 234b/04

5. Karşı gelebilmek, boy ölçüşmek.
ç.-maḳ üzre idi 262a/13
ç.-mayup 367a/12
ç.-up 217a/08, 311a/14, 329a/12, 331a/05, 335a/15

6. Doğru yoldan ayrılmak.
ç.-arsañ 217b/11
ç.-dı 275a/11

7. Ölmek.
ç.-acaḳ 220b/08
ç.-sun 275a/12

8. Elde edilmek, sağlanmak.

ç.-an 224a/13, 298b/11

ç.-ar idi 249a/05

ç.-dı 264b/03, 323b/08

ç.-mayacaḳ 274a/10

9. Bir durumdan başka bir duruma geçmek.

ç.-ma 231a/05

ç.-up 298b/12

10. İlgilenmek; korumak, koruyucu olmak.

ç.-mayup 275a/09

11. Var olmak; birdenbire belirmek.

ç.-dı 324b/03

ç.-ma 251b/02, 251b/06

[=151]

yoldan çıḳ- 217b/11

[=1]

çıḳar- 1. Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.

ç.-(!) 221b/02, 226b/14

ç.-alar 300a/03

ç.-alım 356a/13

ç.-alum 206b/15, 355b/05

ç.-ayımda 347a/10

ç.-dı 276b/01, 301b/14, 325b/07

ç.-dılar 264a/15, 277a/12, 331b/04

ç.-duġımuzda 355b/07

ç.-dum 323b/10

ç.-ıñuz 290a/10

ç.-madı 218b/04

ç.-maġı 356a/05

ç.-maḳ 355a/09

ç.-maḳsızın 222b/11, 224a/04

ç.-mamaġa 223b/02

ç.-mış 348b/01

ç.-up 209a/02, 217b/07, 222b/02, 253a/10, 292a/09, 300b/15, 305b/14, 326b/10, 341a/09, 344a/02, 346b/02, 348a/14, 354a/09, 355b/10, 357b/09, 377a/07, 379b/13, 383b/02, 386b/03

2. Haberi ulaştırmak.

ç.-ursıñuz 294b/01

3. Giysi, ayakkabı vb.ni vücuttan ayırmak, soymak.

ç.-up 298a/09

4. Öfke, hırs, acı vb.nin zararını çektirmek.

ç.-up 300a/14, 380a/10

5. Günahtan af dilemek.

ç.-maḳ 337a/01

[=47]

çıḳart- Çıkarma işini yapmak.

ç.-up (çıḳardup) 290b/01

[=1]

çıḳıl- Çıkma işi yapılmak.

ç.-maz idi 358b/14

[=1]

çıḳış Bir yerden çıkmak için kullanılan nokta.

ç. 261b/02

[=1]

çırāġ Far. Bir ustanın yanında zanaat veya sanat öğrenen kimse, şakirt. Krş. **çıraḳ**

ç.+ı 383a/13, 383b/01

[=2]

çırāġān Far. Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği; donanma.

ç. 389b/02

ç.-ı sürūr eyle- 331b/01

[=2]

çıraḳ Bk. **çırāġ**

ç.+ı (çırağı) 385a/01, 385a/11

[=2]

Çırpıcı İstanbul'da şimdiki Davutpaşa kışlasının güneydoğusundaki çayır.

Ç. çayırı 345a/09

[=1]

çi Far. "Ne" anlamına gelen kelime.

ç. 237a/14

[=1]

çiçek Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı.

ç. gibi 248a/11, 267b/01

[=2]

çift Far. İki, tek olmayan. Krş. **çüft**

ç. 232a/14

[=1]

çifut Ar. Yahudi, çıfıt.

ç. 262b/11

[=1]

çiyan Eklem bacaklıların çok ayaklılar takımından, genellikle toprağın içinde veya taşlar arasında yaşayan, sarımtırak renkte zehirli böcek.

ç. 262b/09

[=1]

çoban Koyun, keçi, manda, sığır gibi ehlî hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse.

ç.+lar 352b/01

[=1]

çobanluḳ Çoban olma durumu.

ç.+ı (çobanluḳı) 304b/15

[=1]

çoġ Bk. **çoḳ**

ç. 217a/13

ç.+ı 327b/01, 346a/11

[=3]

çoġal- Fazlalaşmak, artmak, az iken çok olmak.

ç.-dı 276a/01, 352a/05

ç.-sun 240a/15

[=3]

çoġu Sayıca birden fazla olan, çoklu.

ç. çoġu 287a/10, 297b/08

[=2]

çoḳ Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyade. Krş. **çoġ**

ç. 214b/07, 218b/07, 219a/13, 221a/06, 221a/12, 221a/14, 229a/08, 229b/10, 233a/02, 240b/01, 254a/12, 257a/11, 277b/04, 277b/04, 277b/04, 293a/06, 296b/04, 302b/03, 306b/08, 309a/05, 313a/12, 314b/04, 324a/15, 351a/02, 355a/07, 363b/06, 365a/14, 368b/04, 369a/11, 371b/02, 375a/07,

375b/12, 375b/13, 376a/15, 381a/05, P198a/05

ç.+dan 216b/07

ç.+dur 283a/01, 302b/06, 328a/01, 371b/06, 375b/13, 380b/09, P198a/19

ç. idi 246b/01, 246b/02, 249a/03, 373a/13

[=48]

çoḳlıḳ Bk. **çoḳluḳ**

ç. 204a/06

[=1]

çoḳluḳ Çok olma durumu, fazlalık, bolluk, kesret.

ç. 225a/08, 276a/02, 350b/05

ç.+ına (çoḳluġına) 355a/03

ç.+larına 381a/03

[=5]

çorba Yemeğin başında kaşıkla içilen sulu, sıcak yiyecek.

ç. 237a/06

[=1]

çök- 1. (Akşam, gece, karanlık, sis, pus, duman vb. tabiat olayları için) İnerek kaplamak, inmek, bastırmak.

ç.-di-ki 227a/07, 358b/05

ç.-üp 377b/11

2. Ayakları üstüne oturmak.

ç.-üp 344a/08

[=4]

çuḳa Yünden dokunmuş, tüysüz, ince ve sık düz kumaş.

ç. 252b/07

[=1]

çüft Bk. **çift**

ç. 300b/13

[=1]

çün Far. Çünkü, mademki

ç. 202a/08, 204a/01, 208b/03, 221b/06, 227a/03, 227a/11, 243a/05, 276a/13, 280b/06, 282b/08, 295a/03, 304a/13, 315a/02, 325b/06, 328b/09, 332b/08, 334b/12, 335a/11, 337b/12, 345a/15, 348b/06, 360b/09, 379a/08, 387a/11

[=24]

çünki Far. Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zira.

ç. 200b/13, 209b/11, 211b/01, 226b/01, 271a/13, 282a/05, 286b/11, 288b/04, 296b/10, 300a/04, 306a/09, 315a/06, 323a/02, 340b/02, 342a/11, 349a/12, 352a/06, 366a/04, 369b/13, 371a/09, 380b/06, 388b/06

[=22]

çünkim Çünkü.

ç. 231b/11, 292b/14, 299a/05, 370b/14

[=1]

D

da Daha önce geçmiş bir cümle veya eş görevli öge ile sonraki arasında "-den başka" anlamıyla ilişki kuran, ünlü uyumuna uyan bir söz; dahi.

d. 232b/13, 233a/14, 249a/02, 276a/13, 279b/13, 339b/08

d. (ḳırḳı-da) 202a/08, 202a/10
[=8]

dād Far. Adalet, doğruluk.
d. 325b/06
d. (‘adl u dād et-) 219a/12
d. (‘adl u dād eyle) 218b/10
d. birle (‘adl u dād) 388a/05
d.+mı 322a/12
d.+ñı 323a/04
d. u feryād 241a/09, 255b/02, 272b/03
d. u feryād eyle- 296b/01
[=10]

daġ Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.
d.+ına (Ḳırnaṭa dağı) 240a/14
[=1]

daġıt- Yenilgiye uğratmak; aydınlık hâle getirmek.
d.-duḳda 359a/12
[=1]

daġla- Acısı yüreğine işlemek.
d.-dılar 333a/03
[=1]

daḫı “Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.
d. 200b/03, 200b/10, 200b/14, 201a/09, 201a/13, 201b/02, 202a/15, 202b/01, 202b/03, 202b/09, 202b/10, 202b/11, 203a/02, 203a/03, 203a/04, 203b/07, 203b/15, 203b/15, 204a/01, 204a/05, 205b/08, 205b/09, 206a/06, 206a/13, 206a/13, 206a/14, 206a/15, 206b/05, 206b/06, 206b/09, 206b/11, 207a/09, 207b/03, 207b/07, 207b/10, 207b/11, 207b/13, 208a/04, 208a/06, 208b/11, 208b/15, 209a/07, 209a/15, 209b/03, 209b/08, 210a/02, 210a/03, 210a/10, 210b/01, 210b/11, 210b/12, 211a/08, 211a/12, 211b/02, 211b/05, 211b/06, 211b/08, 212a/01, 212a/15, 212b/02, 212b/03, 212b/05, 212b/09, 212b/13, 212b/13, 213a/04, 213a/11, 213a/14, 213a/15, 213b/11, 214a/09, 214b/03, 214b/06, 214b/12, 215a/05, 215a/09, 215a/10, 215a/15, 215b/02, 215b/02, 215b/06, 215b/08, 215b/12, 216a/11, 216a/14, 216b/03, 216b/05, 216b/11, 216b/14, 217a/04, 217a/07, 217a/07, 217a/09, 217b/01, 217b/04, 217b/11, 217b/14, 218a/10, 218a/13, 218a/14, 218b/01, 218b/01, 218b/02, 218b/05, 218b/09, 218b/13, 219a/04, 219a/06, 219a/09, 219a/10, 219a/11, 219a/11, 219b/02, 219b/10, 219b/12, 220a/01, 220a/03, 220a/04, 220a/05, 220a/06, 220a/08, 220b/02, 220b/07, 220b/07,

220b/08, 220b/10, 220b/12, 220b/15, 220b/15, 221a/06, 221a/12, 221b/03, 221b/04, 221b/07, 221b/10, 222a/15, 222b/04, 223a/07, 223b/02, 223b/14, 224a/13, 224b/14, 225a/03, 225b/02, 225b/03, 225b/04, 225b/07, 226a/05, 226a/08, 226a/12, 226a/14, 226b/12, 226b/13, 226b/15, 227a/02, 227a/09, 227a/10, 227a/11, 227a/13, 227b/01, 228a/01, 228b/01, 228b/04, 228b/12, 229a/11, 229a/12, 229a/15, 230a/13, 230b/03, 230b/05, 230b/06, 230b/09, 230b/13, 231a/01, 231a/03, 232a/02, 232a/07, 232a/14, 232b/05, 232b/07, 232b/11, 232b/12, 233a/01, 233a/13, 234a/12, 234a/13, 234a/15, 234b/01, 235a/01, 235a/03, 235a/05, 235a/07, 235a/09, 235a/11, 235a/13, 235a/15, 235b/03, 235b/10, 235b/12, 236a/05, 236a/08, 236b/02, 236b/14, 237a/02, 237a/09, 237b/03, 237b/08, 238a/07, 238b/11, 238b/11, 238b/13, 239a/05, 239a/08, 239a/14, 239b/07, 239b/15, 240a/02, 241a/10, 241b/02, 241b/03, 241b/05, 241b/08, 241b/10, 242a/01, 242a/02, 242a/06, 242a/12, 242b/03, 242b/09, 242b/09, 243a/10, 243a/12, 243a/14, 243b/02, 243b/05, 243b/06, 243b/08, 243b/12, 244a/07, 244a/13, 244b/02, 244b/07, 245b/08, 246a/06, 246a/08, 246b/02, 246b/03, 246b/04, 246b/07, 246b/09, 246b/11, 247a/06, 247a/10, 247a/12, 247b/02, 247b/09, 247b/12, 248a/04, 248b/11, 249a/10, 249b/02, 249b/03, 249b/04, 249b/08, 249b/09, 250a/02, 250a/07, 250a/10, 250a/10, 250b/01, 250b/01, 250b/07, 250b/09, 250b/11, 250b/11, 250b/12, 250b/14, 250b/14, 251a/01, 251a/09, 251b/02, 251b/03, 251b/05, 251b/08, 251b/08, 251b/15, 252a/01, 252a/01, 252a/02, 252b/01, 252b/02, 252b/03, 252b/05, 252b/09, 253a/06, 253a/07, 253a/09, 253b/06, 253b/09, 253b/11, 253b/12, 253b/14, 253b/14, 254a/01, 254a/12, 254a/14, 255a/15, 255b/01, 255b/14, 256a/03, 256a/09, 256a/11, 256a/14, 256b/02, 257a/03, 257a/05, 257a/06, 257a/06, 257a/07, 257a/08, 257a/10, 257a/15, 257b/01, 257b/04, 257b/05, 257b/12, 257b/14, 258a/08,

258b/06, 258b/10, 258b/14, 259a/01, 259a/10, 259b/03, 259b/04, 259b/10, 259b/11, 259b/12, 259b/14, 260a/08, 260a/14, 260b/05, 260b/08, 260b/08, 260b/13, 261a/05, 261a/07, 261a/15, 261b/07, 261b/10, 262a/04, 262a/11, 262b/01, 262b/14, 263a/13, 263b/07, 263b/10, 263b/11, 263b/15, 264a/03, 264a/08, 264a/09, 264a/10, 264a/10, 264a/12, 264b/14, 264b/14, 265a/06, 265a/07, 265b/08, 265b/08, 265b/09, 265b/10, 266a/05, 266a/10, 266b/05, 266b/10, 266b/12, 266b/15, 267b/14, 267b/14, 268a/04, 268a/08, 268a/09, 268a/10, 268b/01, 268b/03, 268b/05, 268b/12, 269a/02, 269a/04, 269a/06, 269a/08, 269a/14, 269b/06, 270a/02, 270a/12, 270a/13, 270a/14, 270a/15, 270b/02, 270b/06, 270b/07, 270b/12, 271a/14, 272a/06, 272a/07, 272a/09, 272a/13, 272b/02, 272b/09, 272b/09, 272b/13, 273a/11, 273a/13, 273b/03, 273b/06, 273b/07, 273b/08, 274b/14, 275a/05, 275a/07, 275b/11, 275b/12, 276a/10, 276b/03, 276b/04, 276b/05, 276b/15, 277a/01, 277a/03, 277a/05, 277a/06, 277a/09, 277b/01, 277b/02, 277b/10, 278a/05, 278a/07, 278a/11, 278b/05, 278b/13, 279a/14, 279b/03, 279b/08, 279b/12, 280a/05, 280b/07, 280b/12, 280b/14, 281a/01, 281a/11, 281b/04, 281b/06, 281b/08, 282a/02, 282a/10, 282a/10, 282a/15, 282b/13, 283a/03, 283a/05, 283a/15, 283b/05, 283b/06, 283b/08, 283b/13, 283b/15, 284a/09, 284a/13, 284b/13, 285a/12, 285b/06, 285b/11, 285b/15, 286a/05, 286a/10, 286a/13, 286b/09, 287a/09, 287a/13, 287b/01, 287b/08, 287b/11, 288a/14, 288b/09, 289a/10, 289a/13, 289b/01, 289b/10, 290a/09, 291a/03, 291a/05, 291a/07, 291a/11, 291a/11, 291b/04, 291b/05, 292a/10, 292b/14, 293a/06, 294a/14, 294a/15, 294b/05, 294b/07, 295a/05, 295a/09, 295a/11, 295a/13, 295b/01, 295b/07, 295b/07, 295b/11, 295b/13, 296a/05, 296a/12, 297b/03, 297b/03, 297b/04, 297b/15, 298a/01, 298a/02, 298a/14, 298b/01, 298b/02, 298b/05, 298b/12, 299a/09, 299b/05, 299b/06, 300a/15, 300b/08,

300b/09, 300b/12, 300b/14, 301a/01, 301a/04, 301a/13, 301a/14, 301b/02, 301b/09, 301b/13, 302a/14, 302b/12, 302b/13, 303a/01, 303a/14, 304a/03, 304b/04, 304b/06, 305a/02, 306a/13, 306b/05, 306b/08, 307a/13, 307a/13, 307b/09, 307b/12, 307b/13, 308a/11, 308b/11, 309a/05, 309a/06, 309a/08, 309a/14, 309b/01, 309b/04, 309b/08, 309b/13, 310b/15, 311a/03, 311a/05, 311a/06, 311a/07, 311a/13, 311a/15, 311b/01, 311b/03, 311b/09, 312a/03, 312a/06, 312a/08, 312a/08, 312a/12, 312b/04, 312b/14, 312b/15, 313a/13, 314a/02, 314a/08, 314b/02, 314b/04, 314b/13, 314b/15, 315b/07, 315b/13, 316a/06, 316a/08, 316a/12, 316a/15, 316b/02, 316b/04, 316b/05, 317a/03, 317a/09, 317a/15, 317b/09, 317b/15, 318a/03, 318a/11, 318b/01, 318b/02, 318b/03, 318b/05, 318b/08, 318b/10, 318b/13, 319a/06, 319a/11, 319b/03, 319b/06, 320a/06, 320b/08, 320b/13, 321a/07, 321a/13, 321b/11, 321b/13, 322a/04, 322a/10, 322a/15, 322b/02, 322b/05, 322b/11, 323a/05, 323b/04, 323b/13, 323b/14, 324a/02, 324a/05, 324a/08, 324b/04, 324b/06, 324b/15, 325b/07, 325b/11, 325b/12, 326a/03, 326a/08, 326b/05, 326b/12, 326b/14, 327a/01, 327a/10, 327a/14, 327b/12, 328b/06, 328b/14, 329a/01, 329a/05, 329a/05, 329a/05, 329a/06, 329a/08, 329a/13, 329b/03, 329b/08, 330a/07, 330a/12, 330a/14, 330b/06, 330b/08, 330b/10, 331a/04, 331b/03, 331b/07, 332a/10, 332b/01, 332b/07, 332b/09, 332b/09, 332b/13, 333a/01, 333b/04, 333b/09, 334a/01, 334a/07, 334a/09, 334a/10, 334b/03, 334b/14, 335a/08, 335b/10, 335b/15, 336a/10, 336b/08, 336b/14, 337a/01, 337a/02, 337a/09, 337a/10, 337a/13, 337a/14, 337a/14, 337b/02, 337b/06, 337b/08, 337b/11, 338a/06, 338a/07, 338a/09, 338a/11, 338b/01, 338b/09, 339a/02, 339a/03, 339a/14, 339b/07, 339b/10, 339b/14, 340a/07, 340a/12, 340a/14, 340b/01, 340b/01, 340b/04, 340b/07, 341a/02, 341a/09, 341a/14, 341b/03, 341b/05, 341b/07, 341b/10, 341b/15, 342b/02,

342b/09, 342b/13, 343a/01, 360a/01, 360a/02, 360a/04,
343a/03, 343b/01, 343b/01, 360a/12, 360a/13, 360a/13,
343b/04, 343b/13, 344a/04, 360a/15, 361a/07, 361a/08,
344a/07, 344a/11, 344a/15, 361b/04, 361b/07, 361b/13,
344b/01, 344b/05, 344b/08, 362a/09, 362b/05, 362b/13,
344b/15, 345a/04, 345a/10, 363a/07, 364a/06, 364a/08,
345a/12, 345a/13, 345b/03, 364a/11, 364a/13, 364b/04,
345b/08, 346a/08, 346a/10, 364b/14, 365a/02, 365a/03,
346a/15, 346b/05, 346b/08, 365a/06, 365a/08, 365b/04,
346b/10, 346b/11, 346b/14, 366a/07, 366b/08, 366b/10,
347a/02, 347a/05, 347a/13, 366b/13, 366b/14, 367a/09,
347a/15, 347b/05, 347b/09, 367a/11, 367a/12, 367a/14,
347b/13, 347b/14, 348a/05, 367b/01, 367b/13, 367b/14,
348a/06, 348a/11, 348a/13, 368a/06, 368a/07, 368a/15,
348a/14, 348b/04, 349a/01, 368b/01, 368b/04, 368b/06,
349a/04, 349a/05, 349a/07, 369a/15, 369b/09, 370a/08,
349a/09, 349b/01, 349b/03, 370a/09, 370a/11, 370b/01,
349b/05, 349b/12, 349b/13, 370b/09, 370b/10, 370b/13,
350a/03, 350a/04, 350a/09, 371a/02, 371b/05, 371b/10,
350a/12, 350b/13, 351a/01, 372a/12, 372a/13, 372b/05,
351a/09, 351a/11, 351b/02, 372b/07, 372b/11, 372b/15,
351b/07, 351b/09, 352a/04, 373a/04, 373a/15, 373b/05,
352a/08, 352a/10, 352a/12, 374a/02, 374a/05, 374a/08,
352a/13, 352a/15, 352b/09, 375a/01, 375a/02, 375b/02,
352b/09, 352b/14, 353a/04, 375b/03, 375b/05, 375b/11,
353a/08, 353a/14, 354a/11, 375b/13, 376a/04, 376a/11,
354b/07, 354b/09, 355a/08, 376a/13, 376a/14, 376b/03,
355b/09, 355b/12, 356a/06, 376b/12, 377a/08, 377b/06,
356a/13, 356b/04, 357a/01, 377b/07, 377b/11, 378a/07,
357a/10, 357b/06, 357b/10, 378b/06, 379a/05, 379a/06,
357b/13, 357b/15, 358a/02, 379b/08, 380a/06, 380a/12,
358a/06, 358a/10, 358a/15, 380a/15, 380b/11, 380b/15,
359a/11, 359a/15, 359b/05, 381a/08, 381b/10, 381b/12,
359b/07, 359b/08, 359b/09, 382a/04, 382a/10, 382a/15,

382b/09, 383a/03, 383a/15, 383b/04, 383b/14, 384a/07, 384a/08, 384b/03, 384b/04, 385b/01, 385b/02, 385b/03, 385b/04, 385b/14, 386a/03, 386a/11, 386b/02, 386b/06, 386b/14, 387a/03, 387a/13, 387a/14, 387b/03, 387b/05, 387b/06, 387b/08, 387b/11, 387b/12, 388a/02, 388a/06, 388a/07, 388a/10, 388a/14, 388b/01, 388b/10, 388b/11, 388b/14, 389a/03, 389a/08, 389a/12, 389a/15, 389b/02, 389b/07, 389b/09, 389b/11, 390a/01, 390a/04, 390a/08, 390b/13, 391a/05, 391a/09, 391a/11, 391a/12, 391a/15, 392a/04, 392a/11, 392a/14

d. (bunda daḫı) 307b/05

d. (ol-daḫı) 218b/04

d. ki 276b/13

[=1000]

dāḫil Ar. İçinde, içinde bulunan (kimse veya şey); İçinde, ... ile birlikte.

d. 329a/03

d. ol- 204a/15, 211b/12, 213a/13, 220a/11, 221b/12, 247a/03, 249a/14, 252a/13, 267b/13, 269b/02, 276b/11, 281a/05, 283b/01, 285b/13, 290b/13, 292a/08, 298a/06, 299a/02, 308b/07, 309b/09, 311a/10, 311b/03, 314b/07, 316b/09, 318a/10, 319a/02, 321a/09, 324b/07, 328b/09, 331a/03, 335a/13, 363a/08, 363b/14, 364b/01, 364b/01, 379a/08, 383a/10, 387a/09, P199a/09

[=40]

dāl Ar. Delalet eden, delil olan, işaret eden, yol gösteren.

d.-ı tīġ-ı āteş-tāb ol- 229b/14, 246a/11, 261b/01, 263b/11, 317b/02, 325b/03, 327a/01, 378b/02

[=8]

ḍalālet Ar. Doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapıtma, sapıklık.

ḍ. 304b/03

ḍ.+imüzüñ (āyīn-i rāh-ı ḍalālet) 287b/06

ḍ.+inde 352b/12

[=3]

dānā Far. Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse.

d. (ḫocā-yı dānā) 376a/03, 387a/14

[=2]

dāne Far. Adet, miktar, tane.

d. 219b/07, 282a/07, 303b/14, 332a/08, 357b/02

d.+ñüz 277b/06

d.+ñüze 317a/13

d.+si gibi 384a/02

[=8]

danış- Bir iş için bilgi veya yol sormak, görüş almak.

d.-ur idi 368b/06

[=1]

dār Ar. Birkaç bölümden ibaret mesken, ev, konak.
d. 338a/07
d.-ı beḳā-yı sürūr 392a/06
d.-ı fenā-yı ġurūr 392a/06
[=3]

dārāt Far. Debdebe, tantana, heybet, azamet.
d. (devlet u dārāt u hergele) 210a/01
d. birle (devlet u dārāt) 365b/08
d. birle (salṭanat u dārāt) 311b/11
d.+ı (devlet u dārāt) 369b/10
d.-ı iḥtişām birle 284a/09
d.-ı niẓām u iltizām 223a/11
d. u iḥtişām 254b/09, 279b/02, 363a/12
d. u iḥtişām birle 290b/11, 311a/11, 316b/08, 340a/08, 349b/12, 365a/04, 367a/04, 389a/03
d. u iḥtişām ile 310a/02
d. u salṭanat birle 384a/12
d. u salṭanat u iḥtişām birle 363b/13
d.+uñ (devlet u dārāt) 389b/13
d. üzre (devlet u dārāt) 211b/11
[=22]

ḍarb Ar. Vurma, vuruş.
ḍ.-ı dest 208b/14, 229b/02, 245a/09, 322a/10, 337a/08, 353a/11, 355b/03, 360a/04, 375a/15
ḍ.-ı destleri birle 246a/04
ḍ.-ı meṣel 258b/09
ḍ.+ına 283a/11
ḍ.+ından 349a/03, 373a/11
ḍ.+larına 327a/12
[=15]

darıl- Herhangi birinin hoşa gitmeyen bir söz veya davranışı yüzünden görüşmez olmak.
d.-duġı gibi 242a/05
d.-ursa 242a/06
[=2]

dāru'l-cihād Ar. Harp sahası, savaş alanı, Müslüman idaresi altında olmayan ve her zaman harp sahası olabilecek yer.
d.+sın 343a/06
[=1]

dastān Far. Milletlerin eski çağlardaki din, fazilet ve millî kahramanlık maceralarını, başlarından geçenleri dile getiren büyük manzum hikâye.
d. ol- 332a/02, 343a/09, 374a/12
[=3]

da'vā Ar. Hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yahut bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye başvurma.
d. 271a/15, 271b/06, 274a/10
d. (merd-i da'vā) 226a/11, 362a/02
d. ile 242b/02
d. ile (merd-i da'vā) 352b/12, 354a/04, 361b/15, 362a/06
d.+sı 350b/02, 376b/05
[=12]

da'vet Ar. Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.
d. et- 294a/05, 309a/09
d. eyle- 269a/02, 354b/01

d.-i ʻazīmet 312a/01

d. olın- 384b/10

[=6]

davran- Bir işi yapmaya hazır olmak, hazırlanmak.

d.-madılar 346b/13

d.-up 378b/07

[=2]

davul Ar. Bir tokmak ve bir çubukla vurulmak suretiyle çalınan, iki tarafına deri geçirilmiş, büyük enli bir kasnaktan ibaret musiki aleti. Krş. **ṭavul**

d. gibi 273b/10

[=1]

dāyim Ar. Devam eden, devamlı, sürekli, fasılasız.

d. 233b/13, 258b/13, 259a/03, 260a/05, 275a/14, 286b/08, 297a/07, 322b/12, 323b/04, 342a/06, 350a/14, 350b/02, 350b/03, 353a/02, 354a/06, 367a/06, 368b/09, 387a/02, 390b/08

d. eyle- 391a/05

[=20]

dāyimā Ar. Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

d. 220a/07, 224b/05, 234b/13, 254b/06, 271b/03, 300a/11, 347a/01, 347a/02, 350a/10, 367b/08, 380b/03, 380b/10, 382b/01, 387b/04, 390b/02, 390b/06

[=16]

dāyimü'd-dehr Ar. Sürekli devam eden zaman.

d. 349b/07, 350b/01, 365a/03, 384b/05, 388a/11

[=5]

de Her çeşit ve her gramer şeklindeki kelimeden sonra gelen ve ilgi kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren veya onu önceki veya sonraki unsurlara bağlayan, "dahi, bile, esasen, fakat, ise, o kadar, pek, hatta" vb. manalara gelen, kelimeden ayrı yazılan takı.

d. 207b/01, 222a/12, 232a/09, 258a/06

[=4]

de- Bk. **di-**

d.-di 203a/04, 205a/02, 205a/06, 205b/07, 208b/03, 210a/06, 215b/05, 215b/08, 215b/14, 217b/06, 217b/12, 220a/09, 220a/15, 220b/02, 220b/06, 223a/14, 230b/15, 231b/05, 233a/03, 233a/07, 233a/12, 233a/15, 233b/04, 233b/13, 233b/14, 234b/02, 236a/14, 242b/02, 243b/07, 245a/13, 248a/03, 250b/04, 256b/10, 257b/06, 257b/15, 260b/06, 264a/10, 264b/09, 264b/13, 264b/15, 265a/04, 265a/10, 266a/04, 275b/02, 275b/12, 276a/13, 277b/12, 279a/15, 280a/02, 282a/01, 283b/09, 288b/15, 289a/11, 292b/15,

294a/03, 296b/02, 299b/07, 300a/07, 300b/14, 301b/02, 301b/05, 302b/12, 304a/13, 306a/02, 307a/12, 307a/13, 311a/04, 318b/12, 320b/11, 323b/07, 324a/07, 324a/13, 329a/01, 329b/10, 337b/02, 337b/04, 337b/10, 340a/02, 342a/08, 343b/12, 345b/13, 346b/10, 349a/01, 350a/04, 350a/08, 350a/09, 351a/09, 351b/02, 355a/08, 355b/13, 357a/09, 357b/09, 362b/04, 363a/12, 365a/01, 366a/01, 373b/07, 374b/12, 385a/14, 385b/03, 385b/11, 387a/03, P198a/14

d.-di-ki 300a/03, 303b/02

d.-di-kim 373b/06

d.-di ki 274b/09, 307a/10

d.-digimüz 303a/10

d.-diler 201a/14, 203b/07, 205a/01, 206a/04, 206b/15, 209b/08, 211a/04, 211a/10, 212a/12, 212b/08, 215a/09, 218a/01, 228a/01, 228a/05, 228a/07, 228b/08, 228b/11, 229b/03, 229b/06, 241a/04, 242a/09, 260b/12, 263a/05, 263a/07, 264a/12, 270b/12, 271a/01, 273a/11, 274b/06, 275a/02, 275a/12, 288a/11, 288b/12, 293b/15, 294a/01, 299a/12, 299b/06, 300a/01, 302b/15, 305a/15, 306a/11, 306a/14, 308b/14, 309b/08, 319b/05, 319b/07, 329a/03, 333b/12, 338b/13, 338b/14, 340b/08, 342a/14, 343b/14, 348b/03, 348b/06, 353b/04, 353b/07, 356a/12, 363a/01, 368a/06, 369a/05, 374b/09, 381a/12, 381a/15

d.-diler ki 244b/10, 340b/06

d.-diler kim 220b/10, 221b/01, 346a/05

d.-dim 305b/11

d.-dükde 204b/06, 215a/08, 220b/03, 223b/12, 224a/09, 227b/08, 229a/01, 232a/10, 232b/01, 232b/03, 232b/05, 232b/07, 233b/02, 233b/15, 234a/02, 234a/02, 234a/06, 235b/02, 242a/02, 258b/04, 261a/02, 262b/10, 265a/04, 274b/14, 279a/14, 280a/14, 287a/05, 291a/08, 294a/11, 294a/12, 295b/13, 301a/12, 309b/07, 311a/03, 317a/15, 319b/02, 328b/14, 342a/13, 362b/11

d.-dükleri 265b/11, 266a/02, 271a/15, 303b/01, 305a/03, 317a/01

d.-düklerinde 207b/05, 219b/02, 242a/15, 315b/08, 366b/10

d.-genler 261b/07

d.-imdi (deyindi) 240a/08

d.-miş 376a/01

d.-miş-ki 322b/01

d.-miş idi 274b/14
d.-miş idi-ki 391a/03
d.-miş idük 329a/10, 349a/05, 349a/14
d.-mişdür 371b/12
d.-mişler 345b/07, 346a/10, 354b/07
d.-mişler ki 354b/10
d.-ñiz imdi (deñizindi) 236b/11
d.-r idi 335a/06, 344b/15
d.-r idi-ki 254a/14, 329b/08
d.-r idi-kim 304b/09
d.-r idük 369b/06
d.-r ise 374b/03
d.-r ki P197b/10
d.-rler 232b/12, 256b/06, 295b/09, 305a/11, 316b/02, 316b/12, 317b/15, 318b/06, 319b/14, 337a/14, 384a/04
d.-rler (ne-derler) 279b/04
d.-rler idi 282b/03, 350b/11, 358b/12, 379b/05
d.-rler idi-ki 377a/13
d.-rler idi kim 302a/01
d.-rler kim 276a/07
d.-rseñ 305b/08
d.-rsin (ne-dersin) 228a/07, 311a/03
d.-rsiñüz 301a/03
d.-rsiñüz (ne-dersiñüz) 232a/10, 279a/02, 328b/14
d.-rsüñüz (ne-dersüñüz) 241b/12, 242a/02
d.-yince 220a/05
d.-yü 200b/09, 200b/15, 201a/07, 202b/01, 203a/10, 204a/03, 204b/02, 204b/10, 204b/11, 206b/02, 207a/04, 208a/02, 208a/15, 211b/14, 212a/10, 212b/01, 213a/14, 215a/14, 215a/14, 216b/13, 219b/01, 220a/02, 220a/03, 220b/03, 221a/05, 223b/05, 224b/15, 225b/03, 226a/09, 227b/01, 228b/01, 228b/03, 229a/10, 233b/10, 234a/13, 235a/05, 235a/08, 235b/12, 235b/14, 235b/15, 236b/06, 238b/03, 239b/07, 240b/01, 241a/15, 241b/08, 242b/14, 243a/11, 243b/01, 243b/11, 243b/12, 249a/11, 251a/08, 252a/07, 255b/04, 256a/10, 256a/13, 256a/14, 257a/01, 257b/01, 257b/02, 260a/07, 261a/04, 264b/07, 266a/12, 266a/15, 270b/05, 271a/09, 271b/11, 271b/13, 272b/07, 272b/13, 273a/08, 274b/10, 275a/11, 275b/08, 276b/09, 277a/11, 277b/08, 278b/15, 279b/05, 279b/07, 283b/06, 285b/02, 286a/11, 286b/12, 288b/01, 288b/03, 290a/11, 290b/02, 290b/04, 291a/05, 291a/14, 291b/02, 292a/12, 294b/01, 294b/05, 294b/08, 295a/10, 295a/11, 295a/15, 295b/02, 296a/04, 296b/05, 299a/09, 299b/01, 301a/08, 301b/07, 301b/09, 301b/13, 302a/04,

302a/10, 303a/13, 303b/06, 304a/09, 305a/01, 305a/06, 306a/01, 306a/04, 306b/11, 308b/11, 309a/03, 310b/09, 310b/14, 312b/11, 314a/05, 315a/09, 316a/05, 317b/14, 321a/15, 321b/06, 322a/15, 322b/13, 322b/14, 323a/05, 323a/12, 324a/05, 325a/10, 326a/05, 326b/04, 327b/10, 327b/11, 328a/04, 328a/07, 329a/13, 329b/01, 329b/07, 331a/09, 332a/02, 332a/07, 332b/04, 332b/06, 333a/02, 333b/01, 333b/08, 333b/15, 335a/03, 335a/15, 336a/12, 336b/09, 336b/10, 337a/03, 338a/06, 338a/08, 338a/10, 338a/12, 339a/10, 339b/08, 340a/01, 340a/04, 340b/11, 341a/06, 342a/12, 343b/07, 344a/07, 344a/14, 345a/13, 347a/01, 347a/04, 347a/09, 348a/04, 348a/15, 350a/02, 350a/03, 350b/03, 351b/02, 352b/12, 353a/14, 353b/03, 353b/08, 354a/07, 354b/13, 355b/11, 356a/13, 357a/12, 357b/13, 359a/06, 362a/14, 363a/06, 366a/11, 369a/12, 369a/13, 369b/04, 369b/14, 370a/05, 370b/07, 372b/03, 373a/09, 374a/10, 374b/11, 375a/07, 375b/15, 377a/13, 377a/15, 379b/03, 379b/10, 379b/11, 381a/04, 381a/09, 381b/11, 384a/04, 384b/06, 389a/08, 391a/08, 391a/14, 391b/07, P198a/11

d.-yüp 201b/03, 202a/06, 202a/08, 202b/15, 205b/10, 205b/15, 206a/11, 207b/02, 207b/09, 208a/05, 209a/14, 209b/09, 211a/13, 211b/06, 211b/13, 214b/10, 216a/02, 216b/15, 217a/08, 217a/09, 218a/09, 220a/06, 220b/09, 220b/14, 221a/15, 221b/03, 222a/09, 222b/15, 223a/06, 224a/11, 226b/08, 227a/02, 229b/11, 232a/05, 235b/09, 236a/08, 236a/11, 241b/10, 242a/09, 242b/07, 242b/10, 242b/10, 243a/04, 247a/07, 247b/06, 247b/11, 248a/05, 253b/09, 256b/07, 257b/11, 262a/07, 262b/07, 263a/03, 263a/09, 263a/10, 266a/06, 269a/11, 269b/09, 271a/03, 274a/01, 275b/03, 276a/10, 278a/01, 278a/09, 279a/10, 280a/15, 280b/04, 281a/13, 281b/13, 282b/12, 283a/02, 283a/07, 283b/10, 284a/09, 284b/10, 286a/06, 291b/12, 292b/12, 293b/08, 295a/01, 296a/12, 298a/11, 299b/06, 300b/07, 303a/01, 304a/07, 304b/05,

307b/11, 309a/11, 311a/11, 313b/10, 314b/01, 314b/12, 318a/10, 318a/15, 319b/13, 320a/03, 320b/12, 321a/09, 322a/03, 322a/08, 322b/05, 326a/01, 326b/07, 326b/11, 326b/13, 328a/13, 328a/15, 330b/15, 331a/14, 333b/03, 333b/11, 333b/13, 335a/09, 336a/08, 337a/15, 341a/15, 341b/13, 342b/14, 343a/11, 344a/06, 344a/13, 345a/08, 346a/13, 347a/13, 348a/11, 349a/01, 349a/11, 349b/11, 352a/11, 352a/12, 354a/12, 356b/06, 357b/15, 358a/13, 358b/01, 362b/07, 365a/01, 365a/04, 366a/15, 366b/05, 368a/01, 369b/08, 371b/13, 372a/15, 372b/06, 372b/07, 373b/13, 374a/12, 376b/10, 377a/02, 378a/13, 382a/04, 383a/08, 385b/06, 386b/13, 388a/03, 390a/10

d.-yüp-de 257a/12, 340b/10

d.-yüp de 232b/10

2. Bk. **di- 2**

d.-diler 380b/10

d.-dükleri 215a/04, 271b/05, 290b/15, 304b/12, 373b/06

d.-rler idi 282b/05, 344b/13

d.-yü 276a/04

d.-yüp 276b/04

[=679]

de'b Ar. Usul, tarz, âdet, gelenek.

d.-i şān 259a/04

[=1]

Decāc Malta'da liman bölgesi.

D. 303b/06

D.+uñ 307b/02

[=2]

def' Ar. Savma, savuşturma, kovma.

d. ol- 304a/13

[=1]

def'a Ar. Kere, kez, sefer.

d. 368b/04, 394b/01

d.+da 344a/08

[=3]

def'aāt Ar. Defalar, kereler.

d.+ı-y-ıla 291b/10

[=1]

defn Ar. Ölü için gömme, gömülme.

d. et- 290b/02, 360b/01

d. eyle- 290a/13

d. it- 290a/11

[=4]

deg- Karşılığında yapılan, katlanılan veya göze alınan şeye layık olmak, o değerde bulunmak.

d.-erine 267a/09

d.-mezine 267a/09

[=2]

degen Osmanlı İmparatorluğu döneminde, özellikle 16. yüzyılda Barbaros Hayrettin Paşa'nın yönetimindeki donanma operasyonlarında görev almış bir gemi.

d. 245b/02

[=1]

degin Bir işin sona erdiği zamanı ve yeri gösterir; -e kadar, -e dek.

d. 312b/13

[=1]

degiş- Olduğundan başka ve farklı bir duruma girmek, başka şekle dönüşmek, tahavvül etmek.

d.-üp 263a/10

[=1]

degiştir- Birini bırakıp başkasını kullanmak; değişmek.

d.-üp (degişdirüp) 284b/11

[=1]

degme Olur olmaz, rastgele, sıradan, herhangi bir.

d. 392b/04

[=1]

degnek Elde taşınacak uzunluk ve incelikte düzgün ağaç, sopa, çomak.

d. 301a/15

[=1]

degşir- Toplamak, derlemek, bir araya getirmek.

d.-diler 360a/01

d.-üp 228b/15, 254a/05

[=3]

degül İsim cümlelerini olumsuz yapmak için kullanılan bir söz; bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.

d. 216a/02, 223b/15, 245a/03, 259a/15, 319b/08, 329b/09, 355a/01, 358b/07, 369a/12

d.+dür 200b/02, 200b/13, 207b/01, 211b/05, 227b/11, 229b/01, 244b/11, 256b/08, 259a/15, 262b/09, 275a/06, 280a/02, 294a/10, 301a/12, 305b/04, 318a/04, 323b/02, 323b/06, 354b/15, 379b/11

d.+dür kim 345b/11

d.+em 258a/13, 377a/01

d.+idi 330b/11, 378b/14

d.+iken 314a/02

d.+imiş 373b/09

d.+iz 245a/12

d.+ki 232a/05, 236b/05, 244b/15

d.+ler idi 390b/01

d.+ler iken 347b/09

d.+lerdür 204a/07, 272b/15, 289b/13, 377a/15

d. mi 244a/01

d.+miş 273a/07

d.+üm 375b/12

d.+üz 229a/15

[=50]

dek Bir işin sona erdiği yeri veya zamanı gösterir; -e kadar, -e değin.

d. 323b/06

[=1]

del- Delik açmak, delik duruma getirmek.

d.-üp 380a/10

[=1]

delālet Ar. Delil, işaret, nişan; yol gösterme, rehberlik, kılavuzluk.

d.+dür 346b/06, 358a/04, 358a/13

[=3]

delebiderek Çok hızlı ve güçlü bir şekilde hareket eden.

d. 221b/10

[=1]

Deli ʻAlī Paşa 17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli bir devlet adamı, hızlı bir şekilde devletin önemli kademelerine gelmiş ve nihayetinde donanma komutanı olan birisidir.

D. (Tekelizāde) P197a/01

[=1]

Deli Muḥammed 16. yüzyılda denizcilik tarihinde önemli bir yere sahip olan kişi, deniz komutanlarından biri.

D. 284a/15, 284b/02, 284b/06, 284b/09, 285b/11, 289a/12, 296b/13, 296b/14, 297a/09, 297a/15, 297a/15, 298a/08, 298a/09, 298a/10, 298b/10, 383a/13, 383b/02, 383b/14, 387a/11

D. Ḳapudan 298a/10

D. Re'īs 282b/05, 282b/06, 282b/09

[=23]

delikli Deliği veya delikleri olan.

d. 366a/14

[=1]

dellāl Ar. Bir malın satışının yapılacağını veya herhangi bir şeyi halka bildirmek için çarşı pazar gibi kalabalık yerlerde yüksek sesle bağırmakla görevli kimse.

d.+ler 332a/12, 338a/04, 338a/06

[=3]

dem Far. Nefes, soluk.

d. 390b/01

d. çek- 208b/08

d.+e 335a/09

d.+inde 322a/14, 326b/13

[=5]

demir Bk. **dimür**

d. 262b/12, 346a/02, 359a/08, 362a/08

d.+den 277b/05, 297b/08

d.+inden 263b/10

d.+leri 264a/15

d.+lerin 261b/14, 262b/13, 263a/12, 359a/15

[=12]

demirle- (Deniz taşıtları için) Demir atmak, çapasını denize bırakmak.

d.-yüp 261a/09

[=1]

deng Nitelik yönünden birbirine eşit olan, uygun olan; aynı ölçüdeki şey, eşit, eş. Krş. **denk**

d.+e 355a/14

[=1]

denil- 1. Söylenmek, sözü edilmek. Krş. **dinil-**

d.-dikde 344a/01

d.-mişdür 370a/14, 370b/14

2. Ad verilmek.

d.-mişdür 201a/06

[=4]

denk Bk. **deng**

d.+dür 355a/14

[=1]

deñiz Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi; bahir, derya.

d. 233b/12, 242b/10, 243a/11, 294b/13, 305a/05, 345b/11, 355a/12, 369a/09

d.+de 266b/02, 336a/11, 375a/06

d.+den 264a/15, 279b/03, 279b/07, 280a/10

d.-dür 227b/11

d.+e 227a/03, 266b/01, 347a/11, 360b/01

d.+i 237a/05

[=21]

deñlü Kadar.

d. 242b/04

[=1]

der-meyān Far. Ortada.

d. it- 207b/06

[=1]

der-beyān Far.+Ar. Söylemede, bildirmede.

d.-ı tevārīḫ 393b/01

[=1]

derbend Far. Dar geçit, boğaz; aşılması, alt edilmesi güç durum.

d.-i zindān eyle- 272a/01

[=1]

derd Far. İnsana ıztırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü. Krş. **dert**

d.-i hicrān 333a/03

d. u meşaḳḳat 203a/14

d.+üm 278a/07

[=3]

derdmend Far. Derdi olan, dertli, üzüntülü.

d. 295a/13, 332b/15

d.+i (Maḥmūd Re'īs-i derdmend) 304a/02

d.+ler 264b/04

[=4]

derecāt Ar. Dereceler.

d.-ı 'āliyyāt 376b/03

[=1]

dergāh Far. Tarikatlarda dervişlerin zikir ve ibadet ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke.

d.+dan 242b/12

d.-ı 'izzet 265b/15

[=2]

deri İnsan ve hayvan vücudunu bir örtü gibi saran koruyucu tabaka, ten, cilt.

d.+leri 231a/09

[=1]

dermān Far. İlaç, şifa, deva, çare.

d. 241a/13

[=1]

dert Bk. **derd**

d.+leri 340b/11

[=1]

dervīş Far. Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslah eden kimse.

d. 350b/03

d.-i ‘abā-puş 232b/12
[=2]

dervişāne Far. Dervişlere yakışır şekilde, derviş gibi, dervişçesine.
d. 350b/05
[=1]

deryā Far. Deniz.
d. 240a/04, 291a/08, 294a/07, 345a/01, 345b/11, 354b/05, 361a/05, 363b/08, 380a/12, 392a/10
d. (ḳapudan-ı deryā eyle-) 312b/05
d.+da 206a/08, 248a/14, 340b/09, 345b/09, 364b/08, P198a/05
d.+da (leb-i deryā) 201b/06
d.+dan 322b/01, 345a/12
d.+lından P198a/07
d.+nuñ 335a/09, 340b/10, 359b/15, P198a/19
d.+sı 209a/04, 379a/11
d.+sın (ḳapudan-ı deryā) 344a/14
d.+sına 239b/04
d.+ya 297a/03, 360a/15, 380a/06, 381b/05, P198a/10
[=34]

dest Far. El.
d. 270b/15, 353a/09
d.+i-y-ile (ḍarb-ı dest) 322a/10, 353a/11, 355b/03
d.-i feḥvā üzre 353a/09
d.-i ḫaṭṭ 251b/01, 385b/12
d.-i ḫaṭṭ-ı hümāyūn 314a/09
d.-i ḫaṭṭ-ı hümāyūn 292a/05
d.-i şerīf 242a/06
d.+in 247b/10
d.+inden (ḍarb-ı dest) 208b/14
d.+iñüzle (ḍarb-ı dest) 229b/02
d.+leri-y-ile (ḍarb-ı dest) 245a/09, 360a/04
d.+leri birle (ḍarb-ı dest) 246a/04
d.+üme (çengāl-i dest) 375a/15
d.+ümle (ḍarb-ı dest) 337a/09, 375a/15
[=20]

dest-gīr Far. Elden tutan kimse, yardımcı, muin.
d. ol- 380b/10
d.+üñ (yār-i dest-gīr) 388a/02
[=2]

destī Far. Gövdesi geniş, boğazı dar, kulplu, emzikli veya emziksiz, topraktan yapılıp fırında pişirilmiş su kabı.
d.+den 377b/12
[=1]

destūr Far. İzin, ruhsat, müsâade.
d.-ı mükerrem 312b/06, 322a/04
d.+ıñuz 232a/13
d.+ıñuzla 342a/12
[=4]

devā’e Ar. İlaç, derman, şifa.
d. 392a/02
[=1]

devām Ar. Bir durum üzere sürüp gitme, sürme, kesilmeme.
d.-ı devlet 332b/05, 338a/05, 344a/04, 350a/04, 385a/05, 387b/11, 389a/09
d.-ı devlet-i ‘aliyye 213b/12
[=8]

deve Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı.
d. 220a/01, 356a/08
[=2]

devlet Ar. Belli bir toprakta bir hükümet idaresi altında teşkilatlanmış bulunan bağımsız siyasi topluluk; milletin hukukî şahsiyet kazanmış şekli.
d. 341a/03
d. (devām-ı devlet) 385a/05
d. (devām-ı devlet-i ‘aliyye) 213b/12
d. (erbāb-ı devlet) 366b/06, 388b/05, 391b/04
d. (ṣāḥib-i devlet) 251a/07
d.+e 293a/02, 311a/08, 312a/15, 313b/02, 324a/06, 385a/05
d.+e (devām-ı devlet) 344a/04, 350a/04, 387b/11, 389a/09
d.-i ‘aliyye 320a/14
d.-i ‘Oṣmāniyye 392a/10
d. ile (ṣāḥib-i devlet) 311b/06
d.+inde 227b/10, 242a/13, 258a/15, 259b/06, 260a/12, 277b/02, 277b/11, 278b/14, 280a/11, 293b/06, 293b/13, 303a/09, 303b/03, 308a/03, 322b/08, 332a/14, 337a/08, 368a/04, 369a/15, 370a/01, 375a/15, 375b/11, 375b/12, 392a/09
d.+ine (devām-ı devlet) 332b/05, 338a/05
d.+iñüzde (eyyām-ı devlet) 301b/12
d.+le 209a/14, 211a/10, 271a/02, 389a/08
d.+le (ṣāḥib-i devlet) 311b/12
d. u dārāt 369b/10, 389b/13
d. u dārāt u hergele 210a/01
d. u dārāt birle 365b/08
d. u dārāt üzre 211b/11
d.+üñ (erkān-ı devlet) 365a/08
d.+üñ (ricāl-i devlet) 382b/10
[=59]

devletlü Nimet ve mutluluğa ermiş ulu kimse. (Mevki ve rütbe sahiplerine, büyük kimselere hitap sözü olarak da kullanılırdı.)
d. 232a/13, 232b/03, 233b/01, 234a/01, 242a/10, 258a/11, 272b/14, 273a/02, 274a/12, 274b/09, 274b/15, 275a/03, 275a/04, 277a/15, 279a/12, 279b/01, 287a/06, 287b/07, 293a/14, 294a/01, 300b/04, 315b/11, 326b/02, 328b/12, 329b/05, 331a/07, 332b/03, 332b/05, 339a/02, 339a/06, 355b/14, 356a/02, 369a/03, 374a/13
d.+dür 211a/02
d. idi 248a/08
d.+sin 220b/04
[=37]

devr Ar. Çağ, zaman, dönem.
d.-i ādem 287b/03, 382a/14
[=2]

di- 1. Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek. Krş. **de-**

d.-di-ki P198a/12, P198a/17
d.-digimüz 210a/08
d.-digünden ötüri 239a/01
d.-dikde 301a/03
d.-diler 351a/05, 353b/02, 389a/07
d.-diler idi 285b/05
d.-diler ki 213b/02, 219a/13
d.-diñüz 228b/14
d.-dügi 227a/04, 256b/09, 271b/09, 333a/14, 333a/14, 358a/07, 370a/13, 370a/13
d.-dügi gibi 323b/08
d.-dügi ḳadar 257a/13
d.-dügimüzi 221a/04
d.-dügin 212b/06, 277a/06
d.-dügümüz 212a/01
d.-dügünden 217a/02
d.-dük 256a/07, 275a/10
d.-dükde 205a/12, 210a/15, 229a/14, 301a/05, 337a/07, 391b/13
d.-dükleri 253a/01, 258b/02, 369b/02
d.-düklerinde 207a/10, 339a/06
d.-düklerine 221a/01
d.-düm 305b/10
d.-ki 307a/08
d.-me (!) 223a/04
d.-me ki 232b/14
d.-meden 340b/08
d.-medi-ki 391b/07
d.-mek 261a/08, 310a/14, 359a/15
d.-mekdür 224a/12, 276a/12
d.-mekle 391b/06
d.-melikçe 296b/07
d.-mesi 344b/09, 355b/05
d.-mesinden 275a/09, 350b/05
d.-meyesin 288a/09
d.-meyesiz 222b/14
d.-mez 354a/07
d.-mez idi 242b/03
d.-mezem 216b/13
d.-mezler 246a/01
d.-mezlerdi 369b/12
d.-mezse 366a/09
d.-miş 216b/11, 259b/09, 275a/07, 307b/09, 308a/07, 341a/14, 361a/07, 388a/13
d.-miş-ki 253a/11, 307a/14, 307b/15, 341a/10, 388a/08
d.-miş idi 200b/05, 213a/01, 216a/11, 223b/05, 238a/04, 273b/03, 386a/07
d.-miş idi-ki 200b/01
d.-miş idük 239b/13, 255a/09, 255a/11, 272a/01, 272a/15, 286b/14
d.-mişler 203b/04
d.-mişler ki 300a/10, 316b/14, 355a/08
d.-mişlerdür 224a/08, 363a/03
d.-mişlerdür ki 341a/03
d.-mişsin 260a/13
d.-mişsin-ki 260a/11
d.-r idi 246b/07, 254b/01, 276a/04
d.-r idi-ki 350a/15
d.-r idük-ki 369a/06
d.-r iken 389b/10
d.-r ise 223a/15, 228a/11, 366a/09
d.-rdük 278a/06, 333a/14

d.-rler 222a/15, 230b/01, 287a/13, 294b/07, 310b/01
d.-rler-ki 331b/11
d.-rler idi 227b/01, 258a/06, 275b/13, 358b/09
d.-rler idi-ki 227b/02, 333b/05
d.-rler idi ki 227a/14
d.-rler ki 337a/13, 372a/08, 378b/13
d.-rse 215a/11, 248a/01, 307a/07, 307a/08
d.-rsen 233a/05
d.-rsen-ki 233a/04, 280a/06
d.-rseñ 213a/06, 243a/14, 245b/05, 248b/15, 256b/01, 267a/09, 267a/15, 267b/03, 279b/12, 331b/06, 342b/08, 342b/11, 379a/12
d.-rsin 280a/12, 288a/02
d.-rüz 242a/08
d.-sek 242a/05, 262b/05, 279a/09
d.-süñ ki P198a/18
d.-ye 275b/02
d.-yecekleri 355b/08
d.-yeler ki 346b/15
d.-yelim-ki 207b/01
d.-yem 339b/05
d.-yen 285b/03
d.-yerek 252a/10, 316a/15
d.-yicek 218a/08

2. Ad vermek; … diye adlandırmak, … diye vasıflandırmak. Krş. **de-**
d.-digüñüz 329b/08
d.-dügimüz 200b/10, 352a/02
d.-dügin 207a/15, 277b/04
d.-dükleri 351b/14, 370a/02
d.-düm 215b/10
d.-düñ 215b/10, 215b/10
d.-mek 369a/11
d.-mekle 313a/06, 313a/09, 347a/12
d.-rler 289b/03
d.-rler idi 206a/10, 216a/06
d.-rlermiş 202b/05
d.-rseñ 271a/04, 271a/01, 271a/06, 327a/09, 352b/06

[=187]

dībā Far. Eskiden çok makbul tutulan, genellikle desenli, ağır dokuma ipekli kumaş.
d. 250a/04, 253a/09, 270a/03

[=3]

dīdār Far. Yüz, güzel yüz, çehre.
d. 212a/04, 212a/09, 310b/08, 310b/12, 311a/01, 383a/15

[=6]

dīde Far. Göz.
d.+ler 207a/10, 312b/10

[=2]

dīde-vār Far. Göz sahibi olan.
d. (umūr-ı dīde-vār) 232a/11

[=1]

dik- Bir şeyi dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek.
d.-di 224a/12, 224b/01, 236b/01, 388b/13
d.-diler 284b/07
d.-dügi 224b/03
d.-üp 211a/08, 211a/09, 213a/12, 221b/10, 247a/01, 254a/02,

263b/02, 284b/11, 331b/10, 343b/01, 347b/04, 359b/03

[=18]

dikil- 1. Bir şey dik olarak bir yere konup yerleştirilmek.

d.-di 230a/06

d.-en 237a/10

d.-miş 211a/08

d.-üp 237a/04, 271a/07, 372b/12

2. Ayakta durmak.

d.-üp 229a/04

[=7]

diktir- Bir şeyi dikine yere yerleştirtmek.

d.-üp (dikdirüp) 332a/08

[=1]

dil Ağız boşluğunda yer alan, tat duymaya, besinleri ağız içinde evirip çevirmeye, yutmaya ve sesleri çıkarmaya yarayan etli, uzun ve hareketli organ.

d. 291a/03, 306b/03, 367a/01, 367a/12

d.+den 370a/14

d.-i (ḥikāyet-i dil-i nā-şād) 209b/11, 226a/15, 231b/10, 246a/02, 248a/12, 253a/02, 255a/04, 265a/13, 271b/04, 282a/05, 284a/14, 285b/10, 296b/10, 302a/05, 315a/06, 319a/03, 361a/14, 365a/09, 380b/05

d.+imüz 316a/04

d.+inden 270b/12, 327a/03

d.+ine 305a/01, 356a/06

d.+ini 206b/15

d.+lerde 343a/09, 374a/12

[=32]

dilāver Far. Yürekli, cesur kimse, yiğit, kahraman.

d. 240a/03, 353a/05

d.+ler 382b/13

d.+lerüñ 377b/06

[=4]

dilāverān Far. Yürekli, cesur kimseler.

d. 384a/08

[=1]

dile- 1. Birinden bir şeyin yapılmasını istemek; rica etmek.

d.-rler ise 204a/05

d.-rüm 215b/07, 215b/11

dile- 2. Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek; arzu etmek.

d.-diler 321a/03

d.-dügin 340b/14

d.-medügin 340b/15

d.-r ise 228b/01

d.-rdi 276a/06

d.-rken 317a/10

d.-rseñ 258b/04

d.-rüm 343a/08

d.-rüz 211a/01

3. Bir işten bağışlanmayı istemek.

d.-di 220a/05

d.-diler 211a/11

d.-mek 374a/03

d.-mekle 374a/07

d.-rse 374b/02

d.-yüp 375a/12

[=18]

mel‘ūn dile- 215b/07

‘öẕr dile- 211a/01, 211a/11, 220a/05

‘öẕrlerin dile- 321a/03

[=5]

dimāġ Ar. Beyin; şuur, bilinç, akıl.

d.+ı 203a/02

d.+ında 220a/08

d.+lar 201b/07

[=3]

dimür Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanılış yeri çok geniş olan element. Krş. **demir**

d. 306b/07, 308a/12

d. idi 330b/08

d.+lerin 346a/11

[=4]

dīn Ar. İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütününü ve bu imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.

d. 226b/06, 228a/03, 275a/03, 287a/04, 337a/06, 337a/08, 350a/07, 364b/11, 370b/15, 372b/02, 380b/13

d.+i (İslām dīni) 275b/04

d.+i (Moro dīni) 275b/03

d.-i İslām 226a/13, 254b/06, 262a/07

d.-i mübīn 202a/13, 238b/04, 315b/01, 342a/03, 371a/12, 380b/15

d.+i üzre (İslām dīni) 288b/10

d.+imüze 223b/01, 224a/03

d.+inde 262b/05, 275a/09

d.+inde (Moro dīni) 275a/06

d.+inde (Moro dīninde) 275b/01

d.+ine (Ḫıristiyan dīni) 288a/01, 288b/02

d.+ini 262b/04

d.+lerine 288a/07

d.+üñüze 288b/08

[=34]

dinç Gücü kuvveti yerinde, sağlam, diri, zinde.

d. 262b/01

d.+den 216a/09

d.+edür (dincedür) 216a/09

[=3]

dinil- Bk. **denil-**

d.-di 311b/07

d.-ince 384b/02

d.-ür ise 238a/01

[=3]

dīniyye Ar. Dine ait, dinle ilgili.

d.+de (taḳvā-yı dīniyye) 240a/05

[=1]

dīnsiz Hiçbir dine inanmayan kimse, inançsız, imansız.

d.+lerden 242b/01

[=1]

diñle- 1. İşitmek için kulak vermek.

d.-imdi (diñleyindi) 220a/06, 232b/09

d.-imdi (diñleyindi) 284a/05

d.-medi 305b/10

2. Birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak.

d.-mez 354a/08, 354b/07

d.-rler idi 305a/09

[=7]

dipdiri Çok diri, çok canlı.

d. 258b/03, 332a/15

[=2]

Dirac Orta Arnavutluk'ta Dirac ilinin merkezi ve ülkenin en büyük ikinci şehri.

D. 252a/09

[=1]

dirāz Far. Uzun.

d. it- 201a/15, 205b/02, 208a/01, 208a/06, 213a/07, 217a/06, 234b/03, 236a/01, 244a/06, 249a/12, 252a/08, 252b/10, 258a/07, 261b/06, 263b/14, 266b/03, 273b/11, 277a/07, 278b/04, 283a/10, 283b/11, 297a/08, 299b/09, 310a/06, 311b/11, 318b/14, 324b/03, 327a/08, 328b/08, 343a/13, 344b/06, 347b/11, 352b/02, 356b/01, 359b/10, 367a/01, 368a/07, 368b/14, 370a/15, 372b/13, 377b/08, 378b/15, 382a/14, 383a/09, 386a/07, 387a/08

[=46]

direk Destek veya taşıma vazifesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb.

d. 222a/02, 330b/12, 332a/08

d.+leri 330a/08, 338b/06, 349a/03, 370b/04

d.+lerin 331b/10

[=8]

direksiz Direği olmayan.

d. 330a/05, 338b/07

[=2]

direṇṭo İsp. Kayış.

d. 282a/13

[=1]

diri Canlı, yaşamakta olan kimse, sağ.

d. iken 231a/15

d.+sine 326a/07, 332b/08

[=3]

dirīġ Far. Esirgeme, uzak tutma.

d. P199a/11

[=1]

dirlik Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat.

d. it- 317b/14

[=1]

diş Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert parçalardan her biri.

d. 278b/01, 319b/15

d.+i-y-ile 293b/14

[=3]

divāl Far. Altı mukavva ile beslenmiş, üstü sırmalı işleme.

d. 250a/09

[=1]

dīvān Far. Büyük meclis, yüksek meclis.

d. 210a/11, 210b/03, 211b/03, 253a/05, 253a/10, 255b/06, 270a/02, 270b/10, 357a/09, 384a/14
d. (ibtidā-yı dīvān-ı ḳaṣaba) 395a/01
d.+a 228a/06, 242b/02
d. birle 292a/09
d.+da 236a/02, 238b/12, 239a/03, 257b/11, 269b/12, 319a/07, 356b/03, 356b/04, 370b/10, 372a/03
d.+dan 234a/13, 239a/02, 275a/13, 372a/01
d.+dur 371b/15
d. eyle- 223a/08, 317b/11, 354b/01, 370b/09
d.-ı ta‘ẓīm birle 331a/11
d.+ında 321b/05
d. içre 253a/04
d. ile 341a/09
d. it- 253a/03, 309a/07, 341b/06, 362a/04, 376a/02
d. ol- 292a/13, 387a/11
d. olın- 269b/10, 341a/10
[=46]

dīvāne Far. Çılgın, deli, mecnun.
d. 201a/03, 297a/06, 298a/10
d.+lerde 248a/03
d. mi 243a/09
d.+sin 247b/02
[=6]

dīvāne-vār Far. Çılgın, deli gibi.
d. 207a/12
[=1]

diyavolo İtal. Şeytan.
d. 241b/13, 256b/15, 257b/06, 259b/06, 278a/02, 279a/03, 291b/02, 294b/13, 302a/03, 362a/05, 369a/14
d.+da 373b/15
d.+dur 256b/07, 294a/10, 296b/04
d. imiş 348a/04
d.+lar 256a/11, 274a/01
d.+ları 255a/07
d.+laruñ 256a/06
d.+nuñ 348a/03, 370a/02
d.+yı 258b/03
[=23]

diz Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer.
d. 202a/02, 344a/08
d.+i 232b/09
[=3]

diz- Yan yana veya üst üste sıralamak.
d.-di 353b/14
d.-diler 298a/14
[=2]

dizil- Yan yana veya üst üste sıralanmak.
d.-miş 249b/11
[=1]

doblon İsp. İspanya ve Güney Amerika’da eskiden kullanılmış altın para.
d. 223b/14, 225b/02, 236a/12, 300b/15, 336b/14
d.+ı 222a/14
[=6]

doḳun- 1. Tedirgin etmek, rahatsız etmek; batmak.

d.-maḳ 234a/10
d.-maz 235b/14
[=2]

dolama Elbise üstüne giyilen, önü açık üst giyeceği.
d. 332a/11
[=1]

doldur- 1. Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek; kaplamak.
d.-dılar 251b/10
d.-up 216b/03
d.-urlar ise 223b/15
2. Ateşli silahların içine mermi sürmek.
d.-dup 226a/10
[=4]

dolu Boş vakti olmayan; meşgul.
d. 248a/08
[=1]

doludizgin Son hızla, çok hızlı bir biçimde. Krş. **ṭoludizgin**
d. 210a/07
[=1]
doludizgin git- 210a/07
[=1]

donan- Gerekli alet ve malzemesi tamam hâle getirilmek, teçhiz edilmek, donatılmak.
d.-mış 260b/09
[=1]

donanma Bir devletin deniz kuvvetleri; armada.
d. 201a/12, 265b/02, 278a/10, 278b/06, 279b/03, 285b/07, 286b/06, 294b/06, 295a/07, 312b/08, 314a/01, 321a/15, 323a/12, 323a/15, 324a/06, 326a/11, 326a/14, 345b/06, 346a/06, 346a/07, 346a/07, 347a/10, 348a/14, 349a/08, 350b/12, 351a/06, 352b/07
d.+dan 353a/15
d. ile 280a/09, 294a/09, 322b/01, 351b/05, 370a/07, 370b/02
d.+mız 294b/12
d.+nuñ 280b/12, 282b/02, 285a/12
d.+sı 284b/01, 284b/05, 284b/07, 324a/05, 325a/03, 346b/12, 347a/14, 347b/01, 353b/01, 353b/09, 353b/10, 359a/07, 359b/02, 359b/11, 362b/15, 363b/05, 370a/09, 370b/01, 372a/07
d.+sı-y-ıla 359b/01
d.+sıdur 284b/08
d.+sın 279b/06, 354b/11, 361b/12
d.+sına 353b/15, 358b/04, 361b/03
d.+sında 346b/15
d.+sından 347a/06, 353a/06
d.+sınuñ 353a/07, 358a/02, 358b/03, 359a/07, 359a/11, 361b/09, 362b/08
d.+ya 314a/04, 345a/06
d.+yı 284b/12, 312b/13, 345b/10
d.-yı hümāyūn 345a/12, 345a/13, 345b/09, 364b/04, 365a/06
d.-yı mencūs 360a/07
d.-yı şehriyye 364b/03
[=87]

donat- (Gerekli alet ve malzemesini) Tamam hâle getirmek, teçhiz etmek.
d.-dı 331b/10, 361a/12
d.-maġa 213a/04
d.-up 303b/05
d.-up (donadup) 242b/02, 242b/07, 251b/09, 255a/07, 259b/11, 259b/12, 259b/13, 280b/03, 308b/01, 334a/07, 338b/12, 361b/01
[=16]
Doriya Bk. **Andiriya Doriya**
D. (Andiriya Doriya) 256b/13, 258a/08, 258a/10, 259b/13, 260a/02, 260a/06, 262a/08, 263a/03, 265b/11, 266a/02, 266a/10, 271a/15, 271b/04, 271b/15, 272a/05, 293a/11, 294a/01, 294a/12, 295a/04, 309b/11, 351a/04, 351b/03, 364a/06, 367a/08, 367b/05
D.+dan (Andiriya Doriya) 351b/01
D.+nuñ (Andiriya Doriya) 261a/03, 262a/06, 262a/12, 262b/08, 262b/11, 265a/01, 272a/03, 272a/06, 276b/08, 276b/13, 293a/06, 293b/11, 295a/02, 295a/11, 296b/05, 364a/10
D.+ya (Andiriya Doriya) 364a/09
D.+yı (Andiriya Doriya) 293a/04
[=44]
dost Far. Sevilen, güvenilen, gönüldaş, iyi anlaşılan kimse; yâr, düşman karşıtı.
d. (maḥbūb u dost) 281b/06
d.+a 249a/08
d.+ı 324a/03
d.+larımuz 203a/09
d. ol- 321a/02
d.+um 321b/03
d.+umuz 322b/09
[=7]
dostluḳ Dost olma durumu; mihribanlık, ülfet.
d.+a (dostluġa) 321b/03
d.+ları 323b/04
[=2]
doy- İhtiyâcı yeterince karşılanmış olmak, arzu ve istekleri giderilmiş olmak, kanmak, tatmin olmak.
d.-mayup 215a/07
[=1]
doyum Doyma, kanma, tatmin.
d. 324b/12
[=1]
doyumluḳ Doyuracak kadar olan şey.
d. 266b/02
[=1]
dög- 1. Tokat, yumruk, tekme vurarak canını acıtmak; benzetmek, girişmek.
d.-diler 224b/09
d.-erek 379a/06
d.-üp 227b/05
2. Rüzgâr çarpmak, sertçe esmek.
d.-er ise 357a/05
d.-mege 358a/14
d.-meyince 358b/15
3. Topa tutmak.

d.-e 297b/04, 297b/04

[=8]

dögün- Aşırı üzüntü, çaresizlik, pişmanlık duyarak çırpınmak.

d.-mege 239b/07

[=1]

dögüş- İki silahlı kuvvet çatışmak.

d.-mege 224b/09

d.-mez 233a/06

d.-ürüz 245a/11

[=3]

dök- 1. Bir yere çokça bir şey yığmak, taşımak.

d.-diler 261a/10

d.-üp 325a/12, 325b/09

d.-üp-de 233a/10

2. Çok söylemek.

d.-üp 306b/03

3. Harekete geçmek.

d.-üp 358b/02

[=6]

dökil- Bk. **dökül- 2**

d.-diler 261a/13, 331a/06

[=2]

dökme Kalıba dökülmek suretiyle yapılmış.

d. gibi 331b/05

[=1]

dökül- 1. Dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak.

d.-ür 377b/12

2. Kır, sokak vb. yerlerde insanlar çokça birikmek. Krş. **dökil-**

d.-üp 373a/01, 378b/01

[=3]

dön- 1. Kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek.

d.-di 213a/06

d.-üp 356b/12

2. Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek.

d.-diler 249a/10, 367b/08

d.-dükde 205b/12

3. Yönünü belli bir tarafa doğru çevirmek.

d.-üp 205a/07, 211a/14, 246a/10

4. Durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak.

d.-üp 230a/10

5. Geri gelmek, geri gitmek.

d.-di 231a/06

d.-diler 326a/03

d.-er 326a/12

d.-mege 355b/01

d.-üp 310a/05, 321a/01, 326a/01, 326b/02, 364b/01

d.-üşde 240a/13

d.-üşünde 289b/04

6. İnanç, din veya düşüncesini değiştirmek.

d.-er ise 288a/01

d.-erler 288a/03

d.-meyeler 288b/02

d.-meyenleri 288a/03

d.-mezler ise 288a/02

[=25]

dönder- Dönmesini sağlamak.

d.-di 213a/06

[=1]

döndür- Bir duruma benzetmek.

d.-di 331b/11

[=1]

dönüş Geri gelme işi, geri gelme zamanı, avdet.

d. 363a/07

d. it- 242a/07

[=2]

dörder Dört sayısının her birine dört veya her defasında dört tane anlamına gelen üleştirme şekli.

d. 220a/13, 222a/11

d. (yigirmi dörder) 222a/01, 224a/14, 245b/08, 260b/01, 260b/09

[=7]

dördünci Dört sayısının sıra sıfatı, sırada yeri üçüncüden sonra, beşinciden önce olan.

d. 222a/04

d. (on dördünci) 228b/15

[=2]

dört Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı.

d. 229a/08, 332a/08, 333a/05, 347b/13, 348a/09, 370b/03, 379a/05, 380b/01

d. (on dört) 228b/15

d. (üç dört yüz) 217b/13

d. (yigirmi dört) 302a/14, 353a/12, 373a/15, P198a/03

d. (yigirmi dört biñ) 325b/11

d. biñ 206a/12

d. biñ elli 327a/15

d. buçuḳ 228b/15, 228b/15

d.+in (dördin) 255a/11, 256a/09, 256a/11

d.+ini (on dördini) 349a/05

d. milyon 300a/07

d. yüz 218b/15, 230a/04, 264a/01, 317b/06

d. yüz yetmiş beş 324b/04

d. yüz yigirmi beş 313b/05, 314a/06, 314a/13, 321b/10, 323b/13

[=34]

döşe- 1. Bir ev veya dairenin oturulabilir duruma gelmesi için gerekli eşyayı oraya yerleştirmek.

d.-diler 329b/03

2. Kılıçla vurmak, yaralamak.

d.-di-ki 366b/15

d.-diler ki 348b/08

d.-diler kim 381b/03

[=4]

döşen- İçine eşya konulup yerleştirilmek, tefriş edilmek.

d.-di 386a/12

d.-üp 250b/09, 268a/14, 270b/11, 310b/02, 311b/05, 386a/09, 389a/09

[=8]

du‘ā Ar. Güçsüzlük ve ihtiyacını ortaya koyarak Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz.

d. (selām u du‘ā it-) 319a/06

d.+dan 313b/06

d.+dan ṣoñra 321b/04

d.+dan ṣoñra (selām u du‘ā) 203b/10

d.+dur 214b/09
d. eyle- 219b/03, 236a/06, 290b/07, 343a/04
d.-ı ş̲enā 247b/07
d. ile 220a/03, 388a/03
d. it- 264a/08, 293a/13, 296a/04, 326b/07, 384a/05, 388a/01
d.+lar et- 320a/11, 322a/03, 389a/09
d.+lar eyle- 219b/01, 263a/09, 268a/05, 269a/07, 281a/11, 291b/15, 301b/13, 312a/15, 316a/05, 332b/06, 338a/06, 341b/13, 344a/05, 351b/13, 353b/08, 372b/04, 384b/06, 385a/10, 385a/12, 385b/06
d.+lar it- 281a/10, 310a/11, 343a/12, 349b/06, 350a/05, 350a/09, 365a/02, 384b/04, 387a/02, 387b/11, 388a/08
d.+larına 312a/04
d.+larından 287a/12
d.+ñ 313b/04
d.+sı 252a/15, 286a/08, 286a/09, 350a/05, 381a/07
d.+sıdur 252b/14, 254b/01, 351b/15
d.+sın 265b/15, 310b/09
d.+sın it- 244a/07
d.+sına 219b/05, 252b/02, 254a/15, 257a/14, 309b/07, 389b/08
d. u ş̲enā et- 205b/10, 236b/10
d. u ş̲enā eyle- 240b/01, 250a/11, 252a/02
d. u ş̲enā it- 392a/14
d.-yı ḫ̲ayr 218b/12, 249a/07, 270b/05
d.-yı ḫ̲ayr-ile 350a/15
d.-yı ḫ̲ayriyye 365a/08
d.-yı himmet 242a/09
d.-yı pādişāhi 248b/04, 390b/13
[=86]

du‘ācı Biri için Allah’a dua eden kimse.
d. 216a/10, 298b/07
d.+laruñ 337a/11
d. ol- 302a/01
d. olın- P199a/13
[=5]

du‘ācıyan Dua edenler.
d. 331a/13
[=1]

dudaḳ Ağzın yüze göre daha kırmızı renkteki dolgun ve etlice alt ve üst iki kenarından her biri.
d.+ları 207a/11
[=1]

dudu Far. Papağan.
d. 249a/10
[=1]

ḍuḥā Ar. Kuşluk vakti.
d.+da 334b/12
d. namāzı 243b/14, 244a/06
d.+yı (ṣalāt-ı duha) 243a/14
[=4]

dur- 1. Hareketsiz durumda olmak.
d.-asız 357a/04
d.-dı 296b/12, 325a/01
d.-duġı 287b/15
d.-mayup 327a/05, 341a/12
d.-up 326a/05
2. Varlığını sürdürmek.

d.-duḳça 390b/08

d.-ma 267a/07

3. Sözünü tutmak.

d.-ur mısın 228b/10

4. Beklemek, dikilmek.

d.-sun 242a/14, 258a/02, 293b/13, 344b/13

5. Dalgınca kalmak.

d.-maz idi 258b/11

6. Karşısında olmak.

d.-maḳ 354a/05

[=16]

duruş- Karşı karşıya gelmek, mücâdele etmek, çarpışmak.

d.-dı 325b/08

[=1]

dūş Far. Omuz.

d. 389b/11

[=1]

dut- Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

d.-an 246b/02

[=1]

dügleg Bk. **düglek**

d.+i 208b/10

[=1]

düglek Olmamış kavun veya karpuz. Krş. **dügleg**, **düylek**

d.+ü (düglegü) 379a/13

[=1]

dügün Bir olayı kutlamak için yapılan büyük eğlence veya tören.

d. 336b/03

[=1]

dülbend Far. İnce ve seyrek dokunmuş, hafif ve yumuşak pamuklu bez.

d. 332a/11, 338a/12

[=2]

dülger Far. Yapıların kapı, pencere dışındaki kaba tahta ve ağaç işlerini yapan usta.

d. 208b/11, 327a/11

[=2]

dün İçinde bulunulan günden bir önceki gün.

d. 227b/03

[=1]

dünyā Ar. İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan.

d. 216a/09, 227b/04, 331a/08, 339a/10, 362b/02

d.+da 220b/10, 253b/02, 270a/10, 271a/08, 274a/05, 277b/07, 322b/05, 326b/06, 351b/14, 371a/06, 371b/13, 385b/05, 387b/03

d.+dan 216b/07, 317b/13, 378a/01

d.+dan (‘ālem-i dünyā) 209b/01

d.+lar 323a/08, 365b/04, 383b/13, 390b/08

d.+sı 362b/02

d.+ya 232a/03, 371a/03, 371a/07

d.+yı 327b/07, 378b/06

[=32]

dünyalıḳ Dünyada geçimi sağlayan para, mal mülk gibi şeyler.

d. 307a/12, 307b/10

d.+larına (ḳuvvet-i dünyalıḳlarına) 286a/04

[=3]

dürbün Far. Uzaktaki cisimlerin görüntülerini büyütmeye veya yaklaştırmaya yarayan, objektif ve oküler adlı iki mercekten oluşan optik alet.

d. 250a/13

[=1]

dürlü Çeşitli, muhtelif.

d. 213a/05, 248b/15, 252b/06, 257a/08, 267a/05, 267a/09, 301a/15, 306a/05, 312a/12, 315a/13, 356b/12, 366a/10

d. dürlü 225a/03, 320a/03

[=14]

dürüst Far. Doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir, mert, doğru.

d. ol- 200b/12, 354a/06

[=2]

düş- 1. Durduğu, bulunduğu, tutunduğu yerden ayrılarak veya dayanağını, dengesini yitirerek yukarıdan aşağıya inmek.

d.-di 330a/08

d.-e 329a/09

d.-erek 239a/07

d.-mişdür 266a/15

d.-üp 231a/12, 261b/03, 273b/13, 290a/07, 294b/09, 338b/06

2. Harekete geçmek, yola çıkmak.

d.-di 285a/11

d.-diler 244a/14

d.-ün 328a/15

d.-üp 209a/01, 210a/04, 217b/02, 249b/10, 290a/06, 328b/11, 377b/06, 384a/13, 384b/11, 390a/02

3. Ödevi veya yetkisi içinde bulunmak.

d.-en 324b/10, 329b/11

d.-er idi 374a/03

d.-er mi 214a/07

d.-er mi-y-idi 315b/04

d.-mez 339b/06

4. Binmek.

d.-en 324b/09

5. İstenmeyen bir olay olmak.

d.-di 379b/12

d.-diler 274a/05

d.-di-ki 378b/10

d.-mesinüñ 241b/06

d.-mişler idi 370b/08

d.-üp 219b/13, 381a/12

6. Yakışık almak.

d.-er mi 280a/06

d.-mez 223b/02, 224a/03

7. Kavuşmak.

d.-di 390a/08

d.-mek 248b/05

d.-mesi-y-ile 391a/09

d.-üp 390b/13

8. Kavga etmek; aralarında bozgunculuk başlamak.

d.-erler 280a/13

d.-üp 359b/01

9. Birine yüzünü çevirmek, onunla konuşmak.

d.-üp 283b/02

10. Bazı deyimlerde "yürümek, birlikte gelmek" anlamlarında kullanılan bir fiil.

d.-di 244a/09, 317b/06

d.-düklerinde 325b/01

[=50]

düşmān Far. İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım.

d. 220b/05, 220b/06, 223b/01, 233a/05, 233a/09, 242b/01, 246b/07, 283b/09, 319b/12, 345b/15, 346b/07, 347a/10, 358b/12, 383a/05

d.+a 235b/08, 274b/12, 345b/07, 348b/05, 355a/11, 357a/05, 387b/15

d.+a ḳarşu 249a/08

d.+ı 210b/08, 241b/13, 258b/03, 291b/01, 299a/15, 324a/04, 332a/15, 337a/09, 338a/02, 362a/05, 369a/06

d.+ımuz 322b/08, 322b/09, 328b/12

d.+lar 252b/12

d.+ları 226b/06, 350a/07, 364b/11, 372b/02, 380b/13

d.+ları ol- 370b/15

d.+ların 254b/04

d.+laruñ 209a/13, 211a/09, 213b/10

d. ol- 333b/08

d.+uñ 276a/09, 355a/03, 357a/07, 358b/12

d.+uz 287b/04

[=53]

düşün- Zihninde bir şey canlandırmak, elde edilen bilgilere zihnî faaliyet uygulayarak düşünce meydana getirmek.

d.-mege 262a/14

d.-üp 242a/03, 363a/02

[=3]

düşür- 1. Hoşa gitmeyecek bir yere gelmesine yol açmak.

d.-seler 273a/08

2. Bozguna uğratmak.

d.-mege 274a/14

[=2]

düylek Bk. **düglek**

d.+i (düylegi) 327a/09

[=1]

düz- 1. Bir gereksinimi karşılamak amacıyla birçok şeyi birbirini tamamlayacak biçimde bir araya getirmek.

d.-di-ki 382b/08, 382b/09

d.-dük 279a/05

d.-elüm-ki 218a/05

d.-mege 278b/06, 293a/01, 368a/10

d.-üp 250b/15, 267b/06, 268b/07, 309a/07, 312b/08, 320a/13, 324a/08, 363b/04, 382b/11

2. Düzene sokmak, düzene koymak, sıralamak, elverişli, uygun bir duruma getirmek.

d.-di 285b/07, 312b/13

d.-üp 248b/08, 340a/03

3. Koparmak.

d.-dükleri 273b/05

4. Fark etmek.

d.-en 336a/03

[=22]

düzen Çeşitli şeyler veya bir bütünün parçaları arasındaki ölçülü uygunluk, ahenk.

d. 337b/14, 342a/04

d.+ler 246b/05

d. üzre 342a/05

[=4]

düzenlik "Rahat ve sıkıntısız hayat" anlamına gelen söz.

d. 254b/10

d. üzre 378a/07

[=2]

düzül- Düzmek işi yapılmak, hazırlanıp meydana getirilmek.

d.-üp 311a/05

[=1]

E

e Söze kuvvet vermek için ikilemelerin arasına gelir.

e. (küt e küt) 224b/09

[=1]

e'imme Ar. İmamlar.

e.-i mühimme 292b/09

[=1]

ebbede salṭanetehü Ar. "Sonsuza kadar hükümdarlığı devam etti, etsin." anlamına gelen söz.

e. 290b/09

[=1]

ebedī Ar. Sonsuz, ölümsüz, baki.

e. 390b/02

e. (la'īn-i ebedī) 376a/08

e. (mel'ūn-ı ebedī) 225b/14, 258a/13, 271b/05, 278b/04, 291a/01

e.+ler (kāfir-i ebedī) 239a/11

[=8]

ebedi'l-ābād Ar. Sonsuz zamanlar.

e. 257b/04

[=1]

ebrāc Ar. Burçlar.

e. (tārīḫ-i ebrāc-ı Cezāyir) 395b/01

e.+ı (fütūḥāt-ı ebrāc-ı Vahrān) 395a/01

[=2]

Ebrehā Tarihte Fil Vak'ası olarak bilinen olayın kahramanı, Yemen valisi.

E.+ya (belā-yı Ebrehā) 380a/12

[=1]

ecdād Ar. Atalar, dedeler, cedler.

e.+ı 290b/01

e.-ı nā-pāk 290a/11, 290a/13

e.-ı pāk 270a/13

[=4]

ecel Ar. Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamanı, ömrün son demi.

e. 327a/06

e.+den 200b/02, 205a/09

e.+e 208b/15, 210a/03, 327b/01

[=6]

ecil Ar. Sebep.

e.+den 317a/01

[=1]

ecma'in Ar. Hepsi, bütünü.

e. 360b/06

[=1]

ecsām Ar. Cisimler.

e.-ı nā-pāk 381b/05
[=1]
ecved Yiğit.
e.+lerine 220a/10
[=1]
ecvedlik Yiğitlik; cömertlik.
e.+in (ecvedligin) 206b/12
[=1]
ed-du'ā Ar. Dua etmek.
e. P199a/13
[=1]
edā Ar. Üzerine borç olan veya borç hükmünde bulunan şeyi yerine getirme, yapma, ifa etme, icra etme.
e. et- 251a/09
e. eyle- 251a/14, 351a/14
e. it- 242a/14
[=4]
edāma'llāhu devletehü Ar. "Allah onun devletine uzun ömür versin." anlamında bir söz.
e. 290b/08
[=1]
efḍāl Ar. Erdemli; ihsanlar, lütuflar.
e. 264b/15
[=1]
efendi Sahip durumunda olan, buyruğu geçen, hükmünü yürüten, kendisine uyulan kimse. Krş. **efendü**
e. 204b/07, 209b/05, 346b/05
e.+müñ 292b/15
e.+müz 371b/09
e.+müze 319b/06
e.+müzi 204b/13, 243b/04, 316a/04
e.+ñ 375b/07
e.+si 270a/02
e.+sinden 282a/01
e.+sinüñ 253a/10
[=13]
efendü Bk. **efendi**
e.+m 216a/15, 216b/08, 218a/03, 220a/13, 220b/11, 264b/13, 283b/03, 315b/11
e.+me 218a/05
[=9]
Efrenc Osmanlı İmparatorluğu'nda Avrupalılara, özellikle de Fransızlara verilen ad.
E. ḳralı 259a/06, 259a/07, 259b/10, 294a/14, 295b/01, 296a/01
[=6]
efzūn Far. Fazla, çok.
e. 268b/01, 293a/02, 300a/15, 310a/11, 312b/02, 329b/02, 335b/03, 343a/12, 351b/13, 360b/08, 372b/04, 380b/08, 383b/13, 385a/10, 388a/08
[=15]
eger Far. Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet.
e. 200b/02, 203b/13, 209b/08, 215b/10, 216b/07, 216b/09, 217b/11, 219b/14, 220a/07, 220a/08, 223a/15, 223b/13, 228a/08, 228a/11, 228b/06, 228b/07, 229b/02, 229b/08, 235b/14, 237b/11, 238a/12, 240a/09,

245a/08, 246a/14, 256b/09, 264b/14, 273a/09, 280a/11, 284a/07, 292b/05, 293b/03, 293b/12, 294a/03, 294a/06, 294b/10, 299b/04, 301b/04, 302b/13, 303a/05, 303a/10, 305b/07, 305b/11, 305b/13, 305b/14, 307a/07, 307b/03, 311b/08, 319b/06, 322b/08, 335a/06, 337a/14, 337b/01, 339b/13, 343a/05, 346b/15, 348a/13, 348b/01, 366a/08, 366a/09, 368a/04, 369b/05, 370a/14, 373b/14, 374a/15, 375a/01, 376a/12, P198a/19

[=67]

egin Sırt, arka.

e.+inden (egninden) 254a/07

e.+ine (egnine) 247b/06, 250a/13, 250a/14, 253b/11, 365a/04

e.+üne (egnüne) 387b/11

[=7]

egle- Alıkoymak, geciktirmek, vakit geçirtmek, durdurmak.

e.-r idi 302a/11

[=1]

eglen- 1. Hoşça vakit geçirmek.

e.-üp 311b/12, 312a/11

2. Oyalanmak, durmak, eğleşmek, beklemek, kalmak.

e.-üp 251a/02, 268b/14, 309b/14, 320a/04, 329a/07, 334b/09, 348b/13, 361a/11

[=10]

eglendir- Eğlenmesini, hoşça vakit geçirmesini sağlamak.

e.-e 311a/07

[=1]

Egriboz Ege Denizi'nde, Yunan yarımadasının doğu kıyısına çok yakın büyük ada.

E.+a 352b/08

E.+da 352b/14

[=2]

ehl Ar. Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemaat.

e. (cema'āt-i ehl-i beled) 215a/01

e. (sükkān-ı ehl-i beled) 316a/12, 389a/06

e. (sükkān-ı ehl-i beñzerd) 314b/15

e.-i (ekābir-i ehl-i beled) 212a/01

e.-i (sükkān-ı ehl-i büldān) 342b/01

e.+i-y-ile 330b/01, 338b/05

e.-i beled 212b/04, 219a/13, 223a/08

e.-i beledli 217b/15, 218a/02, 218b/10, 219a/12, 315a/10

e.-i ḥicāb ol- 211b/07

e.-i İslām 370b/05, 390b/02

e.-i i'tibār P197b/11

e.-i 'iyāl 261a/11

e.-i nifāḳ 317b/09, 392a/03

e.+imüz 328a/04

e.+in 201a/09

[=25]

ehlen Ar. "Hoş geldin, merhaba, nasılsın?" anlamında hatır sorma sözü.

e. 316b/01

[=1]

ejdehā Bk. **ejderhā**

e. 256b/08

[=1]

ejder Bk. **ejderhā**

e. 372a/04

e. gibi 277b/15

[=2]

ejderhā Far. Milletlerin hayal gücüne göre değişik şekillerde tasarlanan, genellikle kanatlı, gövdesi aslana, kuyruğu yılana benzeyen, ağzından ateş püsküren korkunç masal canavarı. Krş. **ejdehā**, **ejder**

e. 224b/15, 232b/11, 369b/01

e. ol- 208b/07

[=4]

ekābir Ar. Büyük adamlar, ileri gelenler, yüksek mevkilerde bulunanlar.

e.-i ehl-i beled 212a/01

e. u a‘yān 200b/10, 212b/03, 223a/09, 250b/13, 253a/04, 268b/04, 269b/11, 291a/09

[=9]

ekber Ar. Çok, (daha, en, pek) büyük.

e. 263b/14

e. (ġazā-yı ekber) 333a/04

e. (ġazā-yı ekber eyle-) 314b/04

[=3]

ekinci Ekin ekip biçmekle uğraşan kimse, çiftçi, rençper.

e. 378b/03

[=1]

ekl Ar. Yeme.

e. eyle- 293b/14, 312a/12, 319b/10

e. it- 392a/15

e. u ṭa‘ām birle 389a/11

[=5]

ekmek Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdası olan yiyecek.

e.+leri 265b/09

[=1]

eknāf Ar. Taraflar, yönler.

e.+a (eṭrāf u eknāf) 289b/10, 386b/02

e.+da (eṭrāf u eknāf) 206b/08, 389b/09

e.+dan (eṭrāf u eknāf) 283a/02

e.+ı (eṭrāf u eknāf) 279a/09

[=6]

ekrem Ar. Çok (daha, en, pek) kerim, cömert, lütuf ve kerem sahibi.

e. P199a/02

e. (Resūl-ı Ekrem) 202a/03, 202b/12

[=3]

eksīr Bk. **iksīr**

e. 253a/01

[=1]

eksük Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan kimse veya şey, noksan.

e. 210a/10, 212a/12, 248a/03, 249a/04, 252b/15, 318a/04, 354a/13

e. eyle- 290b/10

e.+lügin 301b/11

e. ol- 209b/04, 296a/09, 301a/15, 323b/05

[=13]

el 1. Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

e. 215a/12, 216b/02, 218a/04, 219b/03, 244a/07, 245a/10, 246a/08, 251b/15, 268a/03, 269a/05, 283b/09, 323a/09, 330b/13, 343a/03, 343a/12, 354a/02, 366b/01, 371b/14, 372b/05, 384a/04, 384b/03, 385a/09, 386b/15

e.+den 346a/10, 370a/14, 379b/12, P199a/11

e.+e 269b/10

e.+i 271b/08, 274a/03, 311b/10, 338a/01, 374b/01

e.+i-y-ile 256b/01, 292a/04, 370a/12

e.+im 281b/12, 281b/12

e.+imden 294b/14, 294b/15

e.+imle 374a/06

e.+imüzde 324a/01

e.+imüzden 381b/11

e.+in 216b/15, 220b/10, 242a/14, 243a/14, 256b/10, 262b/11, 264b/12, 281b/07, 282b/11, 304a/15, 304b/07, 337a/07

e.+inde 223b/12, 223b/13, 346a/14, 384a/10

e.+inden 210a/05, 241a/09, 242a/10, 247b/12, 255b/03, 272b/03, 304a/04, 304a/04, 304b/01, 347b/15, 348a/03

e.+ine 242b/09, 258b/14, 284a/11, 307a/05, 307b/10, 307b/14, 357b/07, 357b/10, 376a/03, 387a/13, 387a/14

e.+inüñ 284a/13

e.+iñüzdedür 374b/05

e.+leri 231a/08

e.+leri-y-ile 333b/01

e.+lerin 273a/13, 379a/02

e.+lerinden 220a/12

e.+lerine 383a/02

e.+ümden 375a/11, 375a/13, 375b/01

e.+üme 220a/09

e.+ümle 375a/09

2. İyelik ekleriyle kullanıldığında sahiplik, mülkiyet ifade eder.

e. 303a/03, 303b/08

e.+de 303a/08, 328a/07

e.+e 299b/02, 302b/04, 321a/14, 329b/07

e.+e al- 214b/15, 218b/04

e.+e vir- 209b/09

e.+i-y-ile 293b/13, 306a/12

e.+imden 284a/06, 365b/12

e.+ime 293b/04, 321a/08

e.+imüz 322b/12

e.+imüzden 304a/12

e.+in 309a/11

e.+indedür 341a/01

e.+inden 215b/04, 215b/13, 355b/03, 362a/03, 362a/11, 367b/13, 376a/12

e.+ine 293b/13, 306a/14, 328a/03, 333a/08, 361b/06, 372b/09

e.+iñüzden 229b/02

e.+lerinden 231a/11, 287b/01
e.+üñde 337b/06
e.+üñdedür 221b/03
3. Yakın olmayan kimse, yabancı.
e. 243b/15
e.+in 252a/07, 269a/11
e.+ler 254b/10
[=137]
el ver- 345a/05, 345a/06
[=2]
el-‘aceletü Ar. Bir şeyin hızla yapılması, vakit kaybetmeden ve telaşla hareket edilmesi durumu.
e. 259a/02
[=1]
el-aḥyā’i minhüm Ar. Bir grup insan veya varlık arasında hayatta olanları kasteden söz.
e. 393a/05
[=1]
el-aḳrabā Ar. Aralarında kan bağı bulunan kimseler.
e.+ya 304b/11
[=1]
el-ān Ar. Şimdi, şu anda.
e. 222a/15, 289b/11, 318a/03, 352b/05
[=4]
el-ġıyāṣ Ar. Yardımcı.
e. 347a/04
[=1]
el-Ḥac ‘Ali Paşa Mustafa Paşa ile birlikte Viyana Kuşatması’na katılan Osmanlı sadrazamı.
e. 395b/01
[=1]
el-Ḥacı Ḥüseyin Paşa Osmanlı donanmasında 1688-1689 ile 1696-1701 yılları arasında iki kez kaptanıderyalık yapmış Osmanlı devlet adamı.
e. (mezemerṭo) 394b/01
[=1]
el-Ḥacı Muḥarrem Paşa Osmanlı İmparatorluğu’nda 16. yüzyılda görev almış önemli bir devlet adamı.
e. P196b/01
[=1]
el-ḥamdü li’llāh Ar. “Allah’a şükürler olsun.” anlamında kullanılan söz.
e. 211b/13, 215a/01, 220a/04, 220b/04, 226a/13, 229a/09, 236b/12, 264b/05, 266a/04, 275b/06, 286b/02, 291a/02, 297b/07, 301a/11, 301b/11, 329a/15, 331a/08, 342a/02, 348b/02, 348b/04, 348b/10, 349b/09, 357b/14, 362a/01, 363a/04, 363a/06, 364b/10, 371a/13, 382b/01
[=29]
el-ḥāṣıl Ar. Sözün kısası, hasılı, velhasıl.
e. 208a/06, 228a/01, 228b/15, 231b/09, 236b/05, 252a/08, 252a/10, 256b/04, 258a/07, 260b/14, 261b/05, 266b/03, 267a/06, 268a/10, 277a/07, 330b/08, 330b/11, 347b/11, 359b/10, 362b/04, 366a/09, 366b/12,

367b/06, 380a/11, 382b/10, 383a/09, 386a/07

[=27]

el-ḫaṭṭu'l-bāḳī Ar. Sonsuza ulaşan yazı.

e. 393a/07

[=1]

el-ḥükmu'llāh Ar. "Hüküm, yargı Allah'ındır." anlamında bir söz.

e. 333a/09

[=1]

el-kelām Ar. Konuşma, söz.

e. 212a/05

[=1]

el-mev'ūdi Ar. Söz verilen

e. P197b/04

[=1]

el-muallī Ar. Yükselten, yücelten.

e. P197b/04

[=1]

el-mücāhid'üllāh Ar. "Allah yolunda cihat eden" anlamında söz.

e. 264a/11

[=1]

el-mülku'l-yevm Ar. "Bugünün egemenliği" anlamında bir söz.

e. 214a/12

[=1]

el-müneffẕi Ar. Uygulayıcı, icra eden.

e. P197b/02

[=1]

el-netīce Ar. Bir olayın veya sürecin sonrasındaki durum, elde edilen sonuç.

e. 213b/01, 222b/05, 231a/05, 263b/11, 299b/13, 325b/05, 330b/03, 332b/10, 336a/08

[=9]

el-paşa Yüksek rütbeli kişi.

e. (Mevlānā el-paşa) 203a/13, 219b/09, 316a/15, 318a/13, 318a/15, 329a/15

e.+nuñ (Mevlānā el-paşa) 206a/04

[=7]

el-vāḥidi'l-ḳahhār Ar. Her şeyin üstünde mutlak hâkim olan tek Allah.

e. 333a/09

[=1]

elbetde Ar. Şüphesiz, muhakkak, mutlaka.

e. 200b/15, 371a/07

[=2]

elçi Bir devleti diğer bir devlet katında temsil eden kimse, sefir.

e. 365b/06, 376a/01, 376a/05

e.+dür 223a/11, 288b/12, 366a/01

e.+m 365b/07

[=7]

elçilik Elçi olma durumu.

e. 223a/02

[=1]

elem Ar. Iztırap, keder, gam, tasa, hüzün, melal.

e. 204b/05, 226b/10, 258a/12, 326b/02

e. çek- 200b/02, 242b/11, 266a/01, 274a/12, 279a/13

e. u ıżṭırāb 333b/04

e.+üm 375b/13

e. üzre 308a/04

[=12]

elḥamduli'llāhi'l-ḳādiri Ar. "Kudreti sonsuz olan, her şeye gücü yeten Allah'a hamd olsun." anlamında söz.

e. P197b/02

[=1]

elīm Ar. Çok ıztırap veren, çok acıklı, çok üzücü.

e. (ʻaẕāb-ı elīm et-) 356b/12

[=1]

elle- Elle dokunmak, elle yoklamak.

e.-yerek 252a/11

[=1]

elleẕīne hüm beynehüm Ar. "O kimseler ki, kendi aralarında" anlamına gelen söz.

e. P197b/06

[=1]

elli Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı.

e. 220a/11, 245b/04, 252b/01, 257a/10, 265a/06, 302b/01, 312b/13, 322b/02, 325a/06, 328a/15, 330a/08

e. (dört biñ elli) 327a/15

e. (iki yüz elli) 297b/06, 298b/03, 302a/15

e. (iki yüz elli beş) 240b/12

e. (üç yüz elli) 245b/06, 252a/14, 257a/08, 276b/01, 277a/10

e. (üç yüz elli beş) 238b/06

e. beş 267a/02, 267a/04, 272a/14, 276b/15

e. biñ 218a/14, 219a/05, 293a/05

e. ḳadar 268a/10

[=30]

ellişer Elli sayısının her birine elli veya her defasında elli tane anlamına gelen üleştirme şekli.

e. 245b/09, 250b/01

e. (yüz ellişer) 382b/13

[=3]

elmās Ar. Billûrlaşmış saf karbondan ibaret, çok sert, çok kıymetli parlak taş.

e. 344b/01

[=1]

elvān Ar. Renkler.

e. 213a/05

e. ile 248b/15

[=2]

emānet Ar. Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.

e.+dür 366a/04

e.+leri 251b/13, 269b/05

e.+lerin 269a/04

[=4]

emīn Ar. Güvenilir, inanılır, itimat edilir kimse.

e. 259b/07

[=1]

eminlik Emin olma durumu.

e. 254b/10

[=1]

Emīr Sulṭān Türbesi Bursa'da bulunan meşhur veli; Yıldırım Bayezid'in damadı.
E. 312a/05
[=1]

emīrü'l-ümerā'il-kirām Ar. Soylu emirler arasında en yüksek olan.
e. 292b/02
[=1]

emr Ar. Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm.
e. eyle- 217b/06, 288a/12, 290a/09, 301a/04, 366b/08, 374b/11
e.+i-midir 301a/13
e.-i 'ālī 366a/10, 368a/12
e.-i muḥāl-i 'āḳıl 295a/01
e.-i muḳarrer 203a/10, 205a/04, 205a/11, 242a/08, 242a/13, 257b/08, 259b/09, 274b/02, 282b/15, 313b/09, 317b/13, 350a/08, 352a/11, 371a/08
e.-i pādişāhi birle 390a/09
e.-i şerīf 292b/08
e.+iñe 318b/05
e. it- 205b/07, 230a/11
e.+üm 324a/12
[=30]

emvāl Ar. Mallar, mülkler, satın alınan şeyler.
e.-i ġanīmet 335b/03
[=1]

enāniyet Ar. Benlik, her şeyi kendi benliğine dayandırma, kibir.
e. et- 350a/11
[=1]

endām Far. Beden, vücut.
e. 252b/09, 371b/08
[=2]

Endülüs İspanya'nın sekiz asır İslam idaresinde kalan güney kısmı.
E. 240a/14, 241a/03, 289a/05, 289b/05
E. (eṭfāl-i Endülüs) 288a/13
E. idi 289b/02
E.+ler 288b/03, 289a/02
E.+lere 287b/15, 289a/01
E.+leri 289a/15, 289b/02
E.+lerüñ 289a/04
E. ṭāyifesi 204a/12, 287a/02, 287a/11
[=16]

Engürüs Macaristan'ın eski ismi.
E. 278b/09, 279b/03, 280b/12, 291a/01
E.+e 279b/05
E. gibi 291a/05
[=6]

Engürüs Ḳralı Son Macar kralıdır.
E. 268a/07, 278b/08, 279a/02, 279a/06, 285a/08, 290a/03, 290a/05, 290a/15
[=8]

enşarahüm Ar. "Onlara yardım etti." anlamında söz.
e. 384a/04
[=1]

envā' Ar. Neviler, çeşitler, türler.
e. P199a/03
[=1]

eñ Başına geldiği sıfatın o sıfatın ifade ettiği anlamın en üstün derecesinde olduğunu belirtir.
e. 355b/07
[=1]

eñse Boynun arkası.
e.+sinden 206b/15
[=1]

epeyü Az denmeyecek kadar.
e. 326a/08
[=1]

er Yiğit, kahraman kimse; erkek.
e. 371b/12
e. gibi 357a/06, 372b/14
e.+i 251a/03
e.+im 366a/04
e.+ime 366a/03
[=6]

er- Olgun ve yetişkin duruma gelmek, olgunlaşmak, olmak.
e.-di-ki 282b/15
[=1]
aḳl er- 282b/15
[=1]

er-raḥmanü'r-raḥimin Ar. "Merhametli, şefkatli olan Allah" anlamında söz.
e.+e 286a/06
[=1]

erāmil Ar. Dullar, dul kadınlar.
e. u eytām 351a/02
[=1]

erba'a Ar. Dört, dördüncü.
e.+sına (cevānib-i erba'a) 324b/15
[=1]

erbāb Ar. Sahipler; bir işten anlayan, bir işi iyi yapan kimse.
e.+ı 213b/08
e.-ı devlet 388b/04, 391b/04
e.-ı kürek 248b/09
e.-ı nifāḳ 340b/13, 350b/03
e.-ı nifāḳuñ 314a/07
e.+ına 331b/11
e. u devlet 366b/06
e. u vüzerā 250b/13, 268b/03, 291a/06, 291a/09, 340b/04, 344b/08, 350a/14, 382b/10
[=17]

eren Ermiş veli, yatır, evliya.
e.+ler 342a/01, 357a/08
e.+ler (Allāh u eren) 371b/04, 382a/10
e.+leri 221a/02
e.+lerin 320b/15
e.+lerinüñ 276a/11
e.+lerüñ 286b/04, 286b/04, 371b/07, 371b/07
e.+lerüñ (Allāh u eren) 245b/10
[=12]

eri- Katı cisim sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçmek.
e.-r idi 271b/02
e.-yüp 254b/05
[=2]

erk Kuvvet, güç, iktidar.
e.+inden 294a/11
[=1]

erkān Ar. Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler.

e. (ādāb u erkān) 252a/04

e. birle (ādāb u erkān) 249b/12

e.-ı devlet 365a/08

e.-ı salṭanat 366b/06

e.+la 365b/13

[=5]

erlik Mertlik, yiğitlik.

e.+den 339b/11

[=1]

ertesi Bir günün, haftanın, ayın, mevsimin, yılın ardından gelen; sonraki.

e. 311a/09, 325b/12, 377a/09, 387a/03

[=4]

ervāḥ Ar. Ruhlar.

e.-ı ḫabīṯ 225a/11, 365a/15, 369a/12

[=3]

erzāḳ Ar. Uzun müddet saklanabilen yiyecekler.

e.-ı ġanāyim birle 358a/03

e.+ını 324b/08

[=2]

es- 1. Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak.

e.-er 371b/13

e.-üp 377b/10

2. Öfkelenmek, sinirlenmek.

e.-di 295a/01

[=3]

es-sākin Ar. Durgun, hareketsiz.

e. 393a/03

[=1]

eṣ-ṣalatu ve's-selāmu 'aleyke Ar. "Allah'ın rahmeti ve esenliği senin üzerine olsun" anlamında söz.

e. 202a/07, 203a/04

[=2]

eṣaḥ Ar. Çok (daha, en, pek) doğru, pek sahih.

e. 239a/09, 336a/14, 337a/14, 344b/07

[=4]

esāme Ar. İsimler, adlar.

e.+lerin 356b/02

[=1]

esās Ar. Bir şeyi meydana getiren ana unsur, asıl yapı, temel.

e.+ı (bünyād-ı esās) 310a/13

[=1]

esbāb Ar. Sebepler.

e. 264b/10, 298b/05, 335b/02

e.+a 218a/09

e.+ları 261a/14

[=5]

esbaḳla- Öncekinden önce olan, daha eski, bir makamda bir evvelkinden önce bulunmuş olan; yarışmak, önde gitmek.

e.-yup 325a/07

[=1]

eṣer Ar. Sarfedilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt.

e. 226b/01, 254b/15, 325a/08, 328b/10, 350b/09, 371b/13

e.+i 204b/03

[=7]

esersiz Eseri, yapıtı olmayan.

e. 371b/13

[=1]

Esfelin Akdeniz bölgesindeki yerleşim yerlerinden birinin adı.

E.+e ṭoġru 245a/08, 260a/01, 316a/02

[=3]

esīr Ar. Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak; kul, köle.

e. 230a/12, 234b/13, 246b/01, 246b/02, 248b/09, 249b/05, 252a/14, 253a/14, 257a/03, 257a/10, 261a/06, 264a/07, 264b/08, 267a/07, 267b/02, 267b/04, 267b/05, 268a/05, 270a/08, 275b/15, 276a/02, 276b/02, 276b/13, 277a/03, 277a/10, 278a/03, 281b/03, 295b/05, 296a/07, 296a/09, 301b/03, 303a/02, 307a/09, 309a/05, 309a/15, 313a/11, 313b/05, 324b/04, 333a/13, 338b/15, 340a/11, 349a/09, 360a/10, 369a/11, 375a/07, 379a/05, 383a/01, 385b/01, 385b/05

e. al- 257a/09, 266b/05, 269a/14, 276b/12, 276b/15, 352b/06

e.+e 294b/03, 303a/08, 375a/07

e. et- 228b/11

e. eyle- 261b/09, 266b/12, 308b/05, 334b/06, 339a/09, 382a/06, 390a/03

e.+i 264b/03, 293a/09, 302b/01, 338b/02, 352b/06, 382b/07

e.+i idi 297b/06

e. idi 297b/06, 313a/15, 335a/01

e. ile 314a/06, 314a/13, 321b/09, 323b/13, 368b/14

e.+ine 301b/15

e. it- 222b/14, 224a/08, 256a/01, 272b/05, 369a/09

e. ki 257a/15

e.+ler 294b/05, 295a/13, 295b/13, 296a/10, 297b/08, 301b/09, 333b/09, 334a/01, 334a/03, 335a/07, 335a/07

e.+lere 301b/07, 303a/14, 308a/11

e.+leri 263b/09, 276a/14, 276a/15, 295b/10, 300a/02, 306b/14, 313a/13, 335b/01

e.+lerimüz 302a/02

e.+lerimüzi 299b/05

e.+lerin 295b/11, 332b/13

e.+lerinden 294b/02, 295b/04, 300a/10, 300b/11

e.+lerine 301a/14, p198a/17

e.+lerinüñ 294b/07, 295a/10

e.+lerüñ 257a/04, 276b/10, 276b/11, 294b/11, 298b/04, 306b/06

e. ol- 241a/06, 255a/14, 261b/10, 334b/15, 335a/06, 335b/13, 335b/14, 379b/03

e.+üñ 293a/10

[=137]

esircik Tutsak olmuş kişiler.

e.+ler 296a/04

[=1]

esirlik Tutsaklık.

e. 303a/08, 390a/04

e.+den 224a/05

e.+i (esirligi) 261b/08

[=4]

eski Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan, kadim.

e. 231a/07, 251b/08, 293a/03, 304b/10, 306b/09, 320a/02, 322b/10, 326a/02, 328a/03, 328b/10, 345a/04, 345a/06

e.+den 268b/11

[=13]

eṣnā Ar. Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an.

e.+lar idi 320a/15

e.+larda 323a/12, 358a/09

e.+ları 205b/12, 325a/02, 345a/07, 350b/14, 363b/01, 370a/06, 377b/12

e.-yı muṣāḥabet 212a/05, 247a/08

[=12]

estecib leküm Ar. "Size sağlık ve afiyet olsun" anlamında söz.

e. 381a/09

eşedd Ar. Çok (daha, en, pek) şiddetli.

e.-i 'uḳūbet 217b/08, 356a/07

e.-i 'uḳūbet eyle- 299b/15

[=3]

eşek Tek parmaklılardan, uzun kulaklı, attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep.

e. 275b/09, 336a/09, 389b/14

e.+ler gibi 227b/07, 239a/11, 255b/01, 272b/07, 299a/13

[=8]

Eşek Çekmez Meḥmed Paşa I. Ahmed'in damadı olan Osmanlı veziriazamı.

E. P197a/01

[=1]

eşġāl Ar. İşler, uğraşacak şeyler, meşguliyetler.

e.+imüz P199a/08

[=1]

eşit- Kulakla algılamak, duymak.

e.-diñüz mi 212b/06

e.-düklerin 294b/05

e.-enlere (eşidenlere) P197b/11

[=3]

eşitil- Duyulmak.

e.-medik (eşidilmedik) 391b/08

[=1]

eşrāf Ar. İleri gelenler, şerefli, îtibarlı kimseler.

e.-ı ḳabīle-yi 'Arab 203b/09

[=1]

eşyā Ar. Yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesneler.

e. 238a/13, 387b/02

e.+lar 322a/01

[=3]

et Kasaplık hayvanlardan sağlanan kaslardan oluşmuş besin maddesi.

e. 305b/05

e.+in 278a/13, 278b/01, 293b/14

e.+ini 315b/04

e.+leri 300b/10

[=6]

et- Bk. **it-**

e.-di 205a/07, 255a/11, 351b/01, 357b/11

e.-di-ki 236a/13

e.-di-kim 317a/12

e.-di ise 274a/15

e.-digimüz 202b/13, 256a/07, 319b/02, 356b/03

e.-diler 205b/10, 227b/06, 229a/06, 237b/10, 244b/10, 251a/02, 272b/10, 289a/04, 298a/04, 320a/11, 322b/06, 324a/15, 324b/09, 324b/10, 327b/08, 332b/08, 337b/14, 348b/10, 360a/04, 360b/01, 360b/02, 360b/11, 360b/13, 389a/09

e.-diler-ki 374b/10

e.-diler ki 234a/15

e.-diñüz 205a/08, 210b/02, 211b/03, 212a/15, 264b/15

e.-dügi 259a/14, 261a/04, 279b/05, 295a/08, 295a/09, 335a/07, 352b/10

e.-dügi gibi 294b/02

e.-dügimüz 251b/13, 366a/02

e.-dügümüz 223b/06, 280b/15

e.-dükde 227a/01, 309a/09

e.-dükden ṣoñra 236b/10, 251a/09

e.-dükleri 293b/07, 308b/10, 390b/13

e.-düklerinde 273b/12

e.-düm 234a/11, 235b/14

e.-dürmeleri 290b/02

e.-me (!) 228b/11, 372b/03

e.-meden 204a/04, 343b/13, 367b/15

e.-medi 315a/12

e.-mediler 232a/08

e.-medin 346b/10

e.-medüginden 235a/12

e.-medükleri 287b/11

e.-mege 209b/10, 214a/03, 232a/04, 261a/14, 262a/08, 270a/04, 356b/12

e.-mek 228b/01, 228b/08, 238a/02, 274a/11, 276a/06, 277a/14, 287b/12, 297b/15, 301b/01, 323a/10

e.-mek ile 283b/13, 303a/08

e.-mekdür 294a/05

e.-mekle 273b/09, 322a/04, 362b/02, 392a/04

e.-meksizin 365b/14

e.-memiş idi 282b/01

e.-memüz 205a/11

e.-mesinden 219a/12, 294a/05

e.-mesine 210a/10

e.-mesünler 326a/05

e.-meyeler 354a/11

e.-meyelerdi 292a/02

e.-meyenlere 321a/03

e.-meyesin 223a/06, 307b/08, 365b/11

e.-meyüp 210b/03, 238b/13, 255b/11, 277b/14, 294b/11, 353a/14, 390b/03

e.-meyüz 229b/05

e.-mez 200b/14, 214a/11, 350b/09

e.-mez idi 218b/13, 259a/01, 287a/09, 335a/07, 350a/11

e.-mezler 322b/13

e.-mezler idi 257b/13

e.-mezseñ 241a/14

e.-mezseñüz 227a/15

e.-miş 279b/07, 322b/10, 355b/11, 358a/06
e.-miş idi 361b/05
e.-mişdür 322a/03
e.-mişem 375a/10
e.-mişlerdi 218b/09
e.-se 370a/13
e.-seler 275b/06, 339a/15
e.-sünler 366b/09
[=144]
āb et- 350b/09
‘acele et- 259a/01
add et- 210b/03
‘adl u dād et- 219a/12
‘amel et- 339a/15
‘arż et- 374b/10
‘aẕāb-ı elem et- 356b/12
‘aẕāb et- 228b/01
bend et- 360b/02
bozḳunluḳ et- 326a/05
cefā et- 301b/01
cem‘ et- 323a/10
cevāb et- 209b/10, 232a/08
da‘vet et- 294a/05, 309a/09
defn et- 290b/02, 360b/01
du‘ā et- 320a/11, 322a/03, 389a/09
dua u s̲enā et- 205b/10, 236b/10
edā et- 251a/09
enāniyet et- 350a/11
esīr et- 228b/11
eylük et- 315a/12, 322b/10
fāyide et- 362b/02
ferāḥ et- 218b/09
feste et- 332b/08
fetḥ et- 360a/04
firār et- 255a/11, 303a/08, 358a/06
ġanīmet et- 324a/15
ġarḳ et- 238a/02
ḫalāṣ et- 276a/06
ḫalef et- 200b/14
ḥavāle et- 367b/15
ḥayā et- 214a/11
ḥaẓẓ et- 287b/11
helāk et- 277a/14
ḥıfẓ et- 324b/10
ihmāl et- 307b/08
iḫrāc et- 390b/03
iḫtirāz et- 287b/12
iḳdām et- 283b/13
‘inād u muḫālefet et- 223a/06, 365b/14
‘inād u muḫālefet it- 365b/11
iṭā‘at et- 321a/03
i‘timād et- 212a/15, 294b/11
ḳabūl et- 348b/10
kāmil et- 346b/10
ḳaṭ‘ et- 214a/03, 370a/13
kesb et- 297b/15
ketm et- 235a/12, 353a/14
ḳırā’at et- 270a/04
mayna et- 228b/08, 229b/05
meşveret et- 322b/06
müşāvere et- 244b/10
naḳd et- 324b/09
nām et- 298a/04
naṣb et- 282b/01, 319b/02
naẓar et- 357b/11
rencīde et- 218b/13

şarḳınṭılıḳ et- 232a/04
sefer et- 361b/05
serkeşlik et- 273b/09
sernigūn et- 366b/09
su'āl et- 287a/09, 351b/01
şādmānlıḳ et- 237b/10, 360b/11
şekvā et- 272b/10
şerm-sār et- 372b/03
şetm et- 262a/08
şikāyet et- 337b/14
tārumār et- 289a/04
taṣavvur et- 205a/07
tekāsül et- 322b/13
teklīf et- 204a/04
tekmīl et- 343b/13
tenbīh et- 234a/15, 236a/13
tenk et- 327b/08
terk et- 210a/10
terkīm et- 308b/10
tesellī-yi ḫāṭır et- 274a/11
teslīm et- 251a/02
vaṣf et- 292a/02
yardım et- 279b/07
yemīn et- 234a/11, 235b/14, 375a/10
ẓabṭ et- 227a/01, 227b/06
ẓabṭ u rabṭ et- 229a/06
ẕikr et- 202b/13, 223b/06, 251b/13, 280b/15, 356b/03, 366a/02
[=110]

et-tekrāru ḥasenen Ar. "Tekrar faydalıdır." anlamında söz.
e. 316a/11
[=1]

etbā' Ar. Bir kimseye tabi olanlar, ona uyanlar.
e.+ı 210b/10, P198a/14
e.+ı-y-ıla 273a/13, 206a/14
e. ile 266b/08
[=5]

etbā'i etbā'ihim Ar. "Benim takipçilerimin onların takipçileri" anlamında söz.
e. P197b/08
[=1]

etdir- Bk. **etdür-**
e.-di 332b/06
e.-esin 338a/04
e.-üp 338a/06
[=3]

etdür- Etme işini yaptırmak. Krş. **etdir-**
e.-di 231a/04, 346b/04
e.-diler 237b/07
e.-mesinden 219a/11
[=4]
ḳaṭ' etdür- 219a/11
mayna etdür- 237b/07
[=2]

etek Elbisenin belden aşağı kısmı.
e. 207b/06
[=1]

eṭfāl Ar. Çocuklar.
e.-ı müşrik 332b/11
e.-i Endülüs 288a/13
e.+lerin 291a/14
e. ol- 354b/09
[=4]

eṭ'ıme Ar. Yemekler.

e. it- 312a/02

[=1]

eṭrāf Ar. 1. Taraflar, yönler.

e.+ı 201b/06

e.+ına 273a/05, 325b/08

e.+ları 240b/15, 313a/10

e. u eknāf 206b/08, 279a/09, 283a/02, 289b/10, 386b/02, 389b/09

2. Bir kimsenin devamlı ilişkide bulunduğu insanlar, çevre, muhit.

e.+ında 201b/10

[=12]

etrāk Ar. Türkler.

e. 201a/06

[=1]

etrāklıḳ Ar. Türk milletine ait olma.

e.+ın (etrāklıġın) 202a/15

[=1]

ev Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer; bark, ev bark.

e. 352a/04

e.+i 249a/05, 249a/05

e.+i gibi 257b/09, 294a/08

e.+leri 231a/03

e.+lerin 315a/01

[=7]

ever- Evlendirmek.

e.-üp 254a/13

[=1]

evḳāt Ar. Vakitler, zamanlar.

e.-ı ḫamse 355a/05

[=1]

evlā Ar. Daha uygun, daha iyi, daha layık, yeğ.

e. 252b/02

e. ol- 328a/04

e.+sı 242a/06

[=3]

evlād Ar. Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları.

e. 281b/01

e.+a 281b/01, 371a/11

e.+ıñ 215b/12

e.+ların 206a/01

e.+larıñuzı 203b/14

e.+um 211b/05

[=7]

evliyā Ar. Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerametler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin ve has kul, kullar.

e.-yı ve'l-etḳıyā 358a/11

[=1]

evliyālıḳ Evliya olma durumu, ermişlik, velilik, velayet.

e.+da 243b/10

[=1]

evṣāf Ar. Nitelikler, vasıflar.

e.+larından 383b/15

[=1]

evvel Ar. İlk gelen, ilk olan; önce.

e. 214a/10, 231a/01, 234b/06, 234b/09, 243a/15, 244a/11, 260b/07, 261a/06, 262b/10, 288a/04, 289b/01, 308a/09, 312b/12, 315b/14, 316a/03, 329a/01,

349b/08, 361b/05, 362b/10, 372a/02, 374a/14, 389b/11

e.+den 223a/14, 228b/12, 229b/07, 233b/13, 256b/15, 262a/08, 263b/13, 314a/02, 315a/12, 323b/03, 333a/01, 347b/06, 365b/11, 366a/09, 383a/15, 390a/05

e.+den-de 283a/13

e.-i bahār 205b/05, 205b/11, 323a/03, 325a/01, 329b/15, 345a/05, 345a/07, 350b/14, 363b/01, 370a/06

e.-i bahāra ḳadar 349b/14

e.+inde 229a/08, 270a/04, 316a/10

e.+inden 341b/11, 390b/07

e. kim 340a/10

[=56]

evvelā Ar. İlk önce, ilk olarak.

e. 214a/11, 231b/14, 233a/03, 272b/12, 315a/14, 339b/06, 339b/09, 354a/08, 355b/07, 373b/07, 376a/07

[=11]

evvelki Daha önceki, bundan önce gelen veya olan.

e. 206b/10, 210b/11, 228a/08, 228b/09, 237a/11, 251a/06, 273a/04, 286b/11, 287a/08, 316b/15, 325a/06

e. gibi 259a/10, 293a/08, 329a/02, 342a/14, 362a/06

e.+nden 211b/09, 230b/14, 254b/08, 254b/13, 275b/11, 293b/09, 339a/02, 339b/11, 362a/01, 379b/13

[=26]

ey Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır.

e. 215a/01, 215b/09, 217b/04, 220b/02, 241b/11, 247a/15, 255b/08, 332a/13, 354b/03, 370b/12, 376a/07, 380b/09

[=12]

eyit- Bk. **eyt-**

e.-di 212b/11, 234a/07, 235b/03

e.-ürdi ki (eydür) 238b/01

[=4]

eyle- “Etmek, yapmak” anlamında yardımcı fiil.

e.-(!) 208b/02, 220b/13, 220b/13, 221a/15, 223a/04, 226b/11, 242b/12, 245b/15, 277a/15, 278b/03, 284a/06, 295a/14, 295b/09, 304b/15, 307b/11, 314b/12, 330b/15, 353b/08, 357a/12, 366b/08, 372b/03, 380b/13, 381a/02, 391b/15

e.-di 202b/01, 203a/05, 204b/05, 205b/04, 206b/07, 206b/11, 209b/02, 209b/10, 210a/02, 211a/13, 212a/14, 214b/11, 215b/06, 216a/01, 217b/06, 217b/08, 217b/09, 218b/02, 219b/03, 220a/04, 220b/03, 220b/08, 220b/15, 221a/01, 221a/07, 221b/05, 222b/03, 222b/15, 223b/11, 223b/11, 224b/04, 226a/11, 230b/09,

230b/11, 231a/02, 231b/01, 236a/05, 239a/04, 243a/05, 248b/06, 248b/09, 248b/12, 248b/14, 249a/02, 250a/11, 251b/14, 252a/02, 253a/11, 254a/08, 254a/10, 254a/14, 259b/12, 260a/07, 260a/09, 260b/14, 263a/09, 264b/05, 265a/02, 265b/02, 268a/03, 268a/05, 268b/09, 269a/02, 269a/05, 269a/07, 277a/08, 277a/14, 280b/10, 281a/09, 281a/11, 281a/15, 281b/08, 281b/13, 282a/08, 282b/08, 283b/06, 284a/03, 290a/12, 291b/15, 293b/10, 295a/05, 295b/12, 296b/05, 297a/02, 298a/15, 301a/02, 306b/04, 306b/10, 306b/12, 308a/13, 310b/15, 312a/01, 312a/03, 312a/03, 312a/08, 312a/10, 312a/10, 312a/12, 312a/12, 312a/15, 312b/03, 312b/04, 312b/05, 312b/07, 312b/08, 312b/15, 314a/01, 314a/02, 314b/12, 315a/14, 317a/02, 317b/08, 317b/11, 317b/15, 319a/06, 319b/01, 320a/04, 321a/01, 321a/05, 321b/06, 321b/08, 322a/10, 325a/10, 325a/13, 330b/14, 332a/08, 334a/15, 335a/02, 335a/03, 335b/03, 335b/04, 335b/11, 339a/09, 340a/10, 341b/05, 341b/14, 342b/05, 343a/04, 344a/05, 344a/07, 344a/11, 344a/14, 344b/14, 345a/03, 345a/05, 345a/06, 345a/13, 345b/09, 345b/10, 346b/03, 349a/05, 349a/11, 349b/01, 350b/15, 351a/01, 351a/02, 351a/03, 351b/13, 353a/08, 353a/14, 353a/14, 353b/08, 354b/01, 357a/13, 358a/13, 358b/08, 358b/12, 359a/03, 360b/09, 360b/10, 360b/15, 361a/02, 361b/11, 362a/09, 362b/09, 363a/06, 363b/03, 363b/07, 363b/13, 364a/12, 364a/14, 365b/05, 366b/06, 367a/04, 369b/06, 372b/04, 380a/06, 382b/11, 382b/14, 383b/06, 383b/15, 384b/06, 385a/03, 385a/10, 385a/12, 385b/06, 385b/14, 386a/02, 386a/05, 386b/15, 388a/07, 388b/04, 388b/10, 389a/15, 389b/02, 389b/03

e.-di-ki 209a/09, 211b/07, 248a/14, 250b/02, 278a/12, 288a/13, 290a/09, 290b/15, 299a/08, 321a/12, 324a/11, 331a/01, 332a/04, 342b/07, 355b/10, 359a/03, 361a/15, 363a/01, 374b/11

e.-digi 334a/08

e.-digimüz 201a/02, 202b/08, 236a/14, 297b/14, 307b/07

e.-digimüzde 366a/07
e.-digümüz 284b/05
e.-diler 205b/11, 211b/14, 218b/06, 219a/08, 219b/01, 220b/06, 225b/13, 227a/11, 230a/08, 233a/11, 237a/14, 240b/01, 244b/09, 246b/10, 246b/15, 248a/10, 252a/06, 256a/09, 257a/10, 261b/08, 261b/09, 263b/13, 264a/07, 265a/11, 266b/12, 267a/13, 268b/08, 272a/01, 273b/04, 277b/09, 280a/15, 283b/07, 285a/07, 285b/14, 289a/09, 289b/08, 290a/09, 290a/13, 290b/03, 290b/14, 293a/13, 295b/01, 296a/01, 297b/09, 298a/07, 298b/14, 299b/15, 300b/07, 301b/13, 306a/06, 308b/06, 309a/15, 311b/13, 314b/04, 315a/02, 315a/05, 316b/09, 318b/14, 320b/12, 324b/12, 326b/01, 329a/06, 329a/13, 329b/02, 329b/13, 330a/10, 331b/02, 331b/13, 332a/03, 334a/01, 335a/11, 336a/05, 336b/03, 340b/06, 344b/05, 347b/13, 348a/05, 348a/11, 352a/13, 362a/14, 363a/10, 364b/07, 369a/03, 392a/07
e.-diler ki 206b/12, 263b/14, 282a/13, 291b/13, 295b/07, 300a/02, 306b/14, 328a/09, 387a/10
e.-diler kim 250b/10
e.-dilerse 268b/13
e.-din 264b/06
e.-diñüz 210b/04, 226a/05, 275b/03, 308a/02, 308a/05, 329b/01
e.-diñüz ise 230b/13
e.-diñüzden 226a/04
e.-dügi 219a/09, 236a/08, 241b/02, 245a/03, 249b/01, 261a/05, 274b/03, 295b/05, 296b/03, 302a/13, 321b/11, 342a/14, 343b/09, 367b/03, 372a/03, 383b/11, 391b/12
e.-dügi gibi 236b/14
e.-dügi ḳadar 296b/01
e.-dügim 357a/03
e.-dügimüz 234b/11
e.-dügin 234a/05, 235a/11, 239b/02, 265a/01, 312b/03, 356a/02, 361a/01
e.-düginden 383b/12, 385a/13
e.-dügini 386a/04
e.-dügüme 215b/01
e.-dügün 214a/07
e.-dük 204b/13, 220b/06, 221a/13, 238a/08, 245a/13, 303b/03, 307a/15, 319b/10, 338a/08, 338a/10, 339a/06, 388a/13, 388b/15
e.-dükçe 212a/07, 247a/11, 270b/05
e.-dükde 222b/06, 232b/08, 238b/10, 243a/07, 247b/11, 253a/10, 272b/13, 288a/12, 304b/05, 315a/07, 317b/10, 334b/05, 336a/14, 340a/09, 341b/02, 347a/07, 351a/14, 351b/05,

351b/11, 352a/11, 366a/02, 366a/11, 368b/08, 379a/10, 389b/10
e.-dükden ṣoñra 220b/11, 251a/14, 284a/05, 386b/11
e.-dükleri 274a/09, 390a/03
e.-düklerin 334b/06, 347a/07
e.-düklerinde 231a/13, 235a/05, 243b/01, 273b/01, 315b/03, 318a/12
e.-düm 211b/03, 270b/01, 342a/12, 385b/03
e.-düm-ki 231b/03
e.-düñ 243a/11, 306a/09, 365b/15, 388a/10
e.-düñ ise 220a/07
e.-me 226b/07, 248a/01, 252b/15, 286a/04, 341a/04, 380b/14
e.-ki 218a/11, 235b/08, 285b/09, 341a/02
e.-medi 243a/08, 326a/06
e.-medügünden 282b/02
e.-medüñ 281b/12
e.-mege 281b/13
e.-mek 203b/04, 290b/07, 354a/10, 375a/09, 376b/02, 386b/01
e.-mek idi 306a/09
e.-mek ile 214a/01
e.-mekle 391b/03
e.-mesi 371a/08
e.-mesi-y-ile 272a/09
e.-mesine P199a/10
e.-mesün 244a/02, 245a/15
e.-meye 290b/10, 352a/01
e.-mez 354b/06
e.-mez idi 368b/09
e.-mezdüm 256b/11
e.-mezler 287b/10
e.-mezlerdi 350b/06
e.-mezse 317b/12
e.-mezseñ 318b/04
e.-mezsin 243a/15
e.-mezsiñüz 306b/10
e.-miş 253b/09, 257a/05, 270b/06, 279a/03, 292b/13, 292b/15, 311a/03, 313b/10, 314b/01, 318a/11, 322a/15, 323a/06, 328b/13, 388a/03
e.-miş idi 204a/14, 215a/04, 223a/14, 238b/05, 251a/08, 255a/01, 303b/07, 333a/07, 350a/14, 365a/13, 368a/14, 391a/08
e.-miş idi-ki 238a/02, 273b/01
e.-mişdür 340a/01
e.-mişdür ki 218b/10, 254b/04
e.-mişe 324a/05
e.-mişim 375a/10
e.-mişken 216b/05, 374a/07
e.-mişler 227a/14, 316a/05, 354b/14
e.-mişler idi 373a/09
e.-mişler ki 328a/01
e.-mişsin 214b/08, 253b/04
e.-mişsiñüz 315b/12
e.-mişümdür 247b/04
e.-mişüz 221a/05
e.-müşüz 381a/01
e.-r 273a/01
e.-se 215a/08, 259a/01, 293b/14, 335a/07

e.-sek 241b/15
e.-sek mi 328b/13
e.-seler 242a/02, 292a/01, 295b/02
e.-sem 215b/03, 310b/11
e.-señüz 300a/06
e.-sün 211a/03, 211a/03, 215a/11, 245b/01, 247b/06, 253b/02, 253b/08, 270a/12, 270a/13, 271b/03, 300a/12, 302a/10, 314b/01, 316a/05, 332b/06, 348a/15, 349b/08, 355b/15, 365a/04, 366a/08, 384b/06, 387a/03, 390b/08, 391a/05
e.-sünler 338a/06
e.-ye 222b/01, 224b/05, 247b/01, 254b/14, 270a/10, 274a/06, 274a/07, 286b/08, 296a/03, 302a/04, 304b/02, 308a/07, 312b/12, 341b/13, 342a/08, 345b/13, 356a/05, 357a/06, 364b/13, 380b/05, 382b/03
e.-yeler 371b/12
e.-yen 286a/02, 286a/06
e.-yenüñ 392b/14
e.-yesiz ki 338a/02
e.-yince 229b/14, 239b/02
e.-yüp 206a/11, 206b/07, 214b/15, 217a/02, 219b/02, 223a/08, 226b/03, 227a/08, 229a/10, 230b/06, 234b/04, 236a/07, 236a/07, 240b/15, 241a/11, 242b/08, 244a/11, 247a/07, 247b/10, 249b/02, 250a/08, 253b/10, 253b/11, 255b/06, 255b/15, 264b/12, 266a/01, 267b/10, 269b/08, 270a/02, 270a/03, 270b/15, 271b/10, 274a/06, 276a/11, 278b/07, 285b/01, 286a/12, 288b/13, 289a/10, 292a/05, 292a/12, 293a/02, 295b/11, 296b/04, 298a/12, 300a/01, 301a/04, 311b/14, 312a/04, 312a/07, 314b/07, 315b/01, 316b/07, 317a/13, 317b/07, 322a/05, 322a/12, 323a/09, 325a/01, 328b/12, 332b/05, 336b/01, 338a/07, 341b/03, 341b/12, 342a/06, 342b/05, 342b/06, 343a/13, 343b/15, 345a/03, 345a/14, 348b/07, 349a/07, 349a/13, 352a/07, 354b/01, 356a/03, 356a/04, 358a/01, 358b/01, 359b/07, 360b/14, 361b/07, 363a/08, 363b/11, 363b/12, 364b/12, 365a/12, 367b/09, 368a/09, 370b/09, 372b/10, 377b/03, 377b/04, 380a/15, 380b/04, 380b/08, 382a/06, 382a/12, 382b/02, 384b/03, 386b/03, 388a/11, 388b/09, 389a/04, 390b/07
e.-yüvire 205a/09, 224b/07, 286a/13 [=722]
‘adl u dād eyle- 218b/10
‘āfiye eyle- 220b/06
‘afv eyle- 206b/11, 211b/03, 220b/08

āgāh eyle- 282b/08
‘ahd u amān eyle- 206b/12
alabora eyle- 342b/06
alay eyle- 316b/07
amān eyle- 284a/06
‘amel eyle- 320b/12
aşaġı eyle- 224b/04, 224b/05
avanṭa eyle- 227a/08
‘avdet eyle- 312a/01
āzād eyle- 211a/03, 239b/02
‘azm-i Cezāyir eyle- 234b/04
baḫş eyle- 255a/01
başbuġ eyle- 244a/02
bayram eyle- 336b/03
beddu‘ā eyle- 214b/08
beg eyle- 363b/13, 365a/13
bende eyle- 321a/05
berbād u ḫarāb eyle- 206b/07, 240b/15, 255b/15
bī‘at eyle- 315a/05
bölük eyle- 298a/15, 359a/03
būs eyle- 220b/11, 247b/10, 253a/10, 264b/12, 270a/02, 270a/03, 270b/15, 281b/08, 281b/12, 281b/13
celīs eyle- 316b/09
cem‘ eyle- 230b/06, 277a/15, 386b/01, 386b/03
cenaral eyle- 293a/13
cevāb eyle- 223b/11
cizye-dār eyle- 349b/01
culūs eyle- 340a/09
çırāġān-ı sürūr eyle- 331b/02
dād u feryād eyle- 296b/01
da‘vet eyle- 269a/02, 354b/01
dāyim eyle- 391a/05
defn eyle- 290a/13
derbend-i zindān eyle- 272a/01
dīvān eyle- 223a/08, 317b/11, 354b/01, 370b/09
du‘ā eyle- 219b/01, 219b/03, 236a/07, 263a/09, 268a/05, 269a/07, 281a/11, 290b/07, 291b/15, 301b/13, 312a/15, 316a/05, 332b/06, 338a/06, 341b/14, 343a/04, 344a/05, 351b/13, 353b/08, 372b/04, 384b/06, 385a/10, 385a/12, 385b/06
du‘ā u ṣenā eyle- 240b/01, 250a/11, 252a/02
edā eyle- 251a/14, 351a/14
ekl eyle- 293b/14, 312a/12, 319b/10
eksük eyle- 290b/10
emr eyle- 217b/06, 288a/13, 290a/09, 301a/04, 366b/08, 374b/11
esīr eyle- 261b/09, 266b/12, 308b/06, 334b/06, 339a/09, 382a/06, 390a/03
eşedd-i ‘uḳūbet eyle- 299b/15
eylük eyle- 216b/05
fāyide eyle- 257a/10
fedā eyle- 238b/05, 381a/01
fehm eyle- 317b/10, 318a/12, 347a/07
ferāġat eyle- 225b/13, 226a/05
feraḥ eyle- 217a/02, 289a/10, 332a/03, 334a/15, 336b/01, 343b/15

fermān eyle- 290a/12, 338a/02, 345a/13
feṯḥ eyle- 241b/02, 253b/04, 309a/15, 321b/08, 321b/11, 335a/07, 351a/03, 363b/12, 365a/12
feṯḥ u fütūḥ eyle- 246b/10, 263b/13
fikr eyle- 321a/12
firār eyle- 265a/01, 328b/13, 349a/05, 364a/12
ġaba eyle- 325a/10
ġalebe eyle- 212a/07
ġarīḳ-i raḥmet eyle- 247b/01
ġarḳ eyle- 256a/09, 347b/13, 359b/07, 380a/06
ġarrām eyle- 215a/08
ġazā-yı ekber eyle- 314b/04
ġazā eyle- 270b/05
güç eyle- 206a/11
ḫaber eyle- 231a/13, 295b/09
ḫalāṣ eyle- 264b/06
ḥamd-ı firāvān eyle- 209b/02
ḥamd-ı yezdān eyle- 211a/13, 229a/10
ḥamd u ṣenā eyle- 253b/10, 276a/11, 349a/11, 358a/13, 360b/09, 363a/06, 364a/14, 380b/08
ḥarb u ḳıtāl eyle- 376b/02
ḥareket eyle- 243a/08, 256b/11
ḫaṭā eyle- 221a/05
ḫatm eyle- 214b/11, 222b/15, 253b/09, 270b/06, 292b/13, 313b/10, 314b/01, 318a/11, 388a/03
ḫavf eyle- 226a/04, 245a/15, 358b/08, 358b/12
ḫayr u ḥasenāt eyle- 254a/14, 341b/05, 351a/02, 389b/03
ḥāżır eyle- 295b/01, 296a/01, 303b/07, 332a/08
ḥāżır u baş u müheyyā eyle- 325a/01
ḥāżır u müheyyā 312b/15
ḥāżır u müheyyā eyle- 205b/11, 222b/06, 248b/06, 278b/07, 282a/08, 341b/02, 345a/14, 363b/03, 377b/04, 382b/11
ḥaẓẓ eyle- 219b/02, 243a/11, 287b/10, 295b/11, 312a/10, 312b/04, 350b/06
helāk eyle- 211a/03, 246b/15, 346b/03
hibe eyle- 218b/06, 385b/03, 388a/13
ḥifẓ u ḥirāset eyle- 306b/14
ḥisāb eyle- 308a/13
ḫizmet eyle- 302a/10
ḫor u ḫaḳīr eyle- 226b/07, 286a/04
ḫurd u ḫamūr eyle- 226a/11
ḫuṭūr eyle- 290b/15
ḫüccet eyle- 243a/15
ḥükm eyle- 215a/11
ḥürmet eyle- 269b/08
‘ibādāt u ṭā‘at eyle- 221b/05
‘īd-i nevrūz eyle- 285b/14
iddi‘ā eyle- 293b/10, 321b/06
ifāde eyle- 205b/04, 215b/06, 288b/13, 289a/09, 298a/12,

300b/07, 301a/02, 315a/07, 319a/06, 339a/06, 340b/06, 361b/11, 362b/09, 366a/02, 366a/07

iḥrāḳ-ı bi'n-nār 241a/11

iḥsān eyle- 253b/08, 268b/09, 270a/10, 270b/01, 271b/10, 280b/10, 286a/13, 295b/12, 296a/03, 304b/02, 312a/03, 312a/10, 335b/04, 342a/08, 343b/09, 348b/07, 353b/08, 356a/04, 357a/06, 357a/12, 372b/03, 385b/14, 386a/02, 386a/04

iḫtilāṭ eyle- 352a/07

iḥtirāz eyle- 275b/03

iḥyā eyle- 243a/05

ikrām eyle- 250b/10, 388b/04

iksā eyle- 221a/07

'inād eyle- 272b/13

in'ām u iḥsān eyle- 312a/04

inşā eyle- 292a/05, 302a/13, 345a/03

intiḳāl eyle- 392a/07

işābet eyle- 368b/08

iṣbāt eyle- 202b/01

istimā' eyle- 236b/14, 288a/12, 351b/05, 351b/11, 389b/10

iştirā eyle- P199a/10

i'timād eyle- 212a/14

ittifāḳ eyle- 204b/13

izdiyād eyle- 274a/06

'izzet u ikrām eyle- 247a/07, 292a/12, 293a/02, 329a/13, 335b/03

ḳabūl eyle- 220b/13, 261b/08, 310a/08

ḳahr u müdemmer eyle- 364b/13

kāmil eyle- 306a/09

ḳapudan-ı deryā eyle- 312b/05

kār eyle- 326a/06

ḳara eyle- 380a/15

ḳarār eyle- 290b/14, 389a/04

ḳasem eyle- 375a/10

ḳaṭ'-ı kelām eyle- 340a/01, 352a/11

ḳaṭ' eyle- 206b/07, 215b/01, 215b/03, 344b/05

ḳātil eyle- 234a/05

ḳatl eyle- 210b/04, 217b/08, 375a/09

ḳavl eyle- 329a/06

ḳavl u ḳarār eyle- 352a/13

ḳāyim eyle- 342a/06, 390b/08

kerem u luṭf eyle- 322a/12

kesb eyle- 221a/01, 259b/12, 264b/05, 323a/09, 335a/11, 338a/10

ḳırā'at eyle- 250a/08, 253a/11, 268a/03, 385a/03, 388a/07

ḳıyās eyle- 218a/11, 235b/08, 245b/15, 278b/03, 285b/09, 299a/08, 322a/05, 338a/07, 341a/02

ḳıyās eyle ki 391b/15

ḳīl u ḳāl eyle- 354b/14

ḳurbān eyle- 334a/01, 335a/03

kül eyle- 273a/01

laṭīfe eyle- 281b/13

mā'mūl eyle- 357a/03

maḳhūr u müdemmer eyle- 382b/03
ma‘mūr eyle- 222b/03, 289b/08, 316a/05, 354a/10, 355b/10
ma‘mūr u ābādān eyle- 341b/12, 382a/12, 390b/07
manṣūr eyle- 222b/01, 300a/12, 365a/04, 380b/05
manṣūr u muẓaffer eyle- 224b/07, 253b/02, 270a/12, 274a/07, 285b/01, 314b/01, 341b/13, 349b/08, 356a/05, 364b/12, 384b/06, 387a/03
māt eyle- 209b/10
mebrūḳ eyle- 247b/06
medḥ eyle- 274a/09, 291b/13, 292a/01, 296b/05, 385a/13
melāmet eyle- 336a/05
mel‘anet eyle- 315a/14
merāmet eyle- 345a/05, 349a/07
mesḥ eyle- 243b/08
meşveret eyle- 377b/03
mu‘ammer eyle- 270a/13
mu‘āvenet eyle- 297b/09, 348a/15
muḥabbet eyle- 342a/12
muḫālefet eyle- 300a/01
muḥāṣara eyle- 315b/01, 365b/05
muḳarrer eyle- 344a/14, 367a/04
murād eyle- 237a/14, 247a/11, 247b/11, 248a/14, 261a/05, 268b/13, 277a/14, 300a/02, 308a/02, 328a/09, 332a/04, 334a/08, 353a/08, 361a/15, 363a/01, 366b/06
muṣarraḥ eyle- 386a/05
muvāfıḳ eyle- 205a/09, 356a/03
mübāşeret eyle- 280a/15, 325a/13, 345a/03
müdāvemet eyle- 220b/13
müjde eyle- 328b/12
mülemmā eyle- 273b/04
münevver u müzeyyen eyle- 243a/07
mürūr eyle- 214a/01, 391b/03
müstecāb eyle- 266a/01
müşāvere eyle- 328a/01
müşerref eyle- 236a/07
müyesser eyle- 314b/12, 331a/01, 380b/13
nā-bedīd eyle- 317a/02
naḳl eyle- 361a/02
naḳl u beyān eyle- 236a/05, 239a/04, 260a/09, 265a/02, 277a/08, 296b/04, 306b/04, 312b/03, 344a/11, 383b/15
naṣāyıḥ eyle- 320a/04
naṣb eyle- 247b/04, 282b/02, 297a/02, 306b/10, 342a/14, 368a/14, 383b/11
naṣīb eyle- 330b/15
niẓām’ul-‘ālem eyle- 312b/07
nuṣret eyle- 221a/15, 345b/13, 381a/02
nūş eyle- 326b/01, 371a/08
nuṭḳ eyle- 272a/09
pāre pāre eyle- 216a/01

pay eyle- 218b/02, 248a/10, 267a/13, 281a/15, 298b/14, 324b/12, 331b/13, 361b/07
pertev eyle- 372b/10
pesend eyle- 290b/03
peydā eyle- 345a/06
rāş eyle- 253b/11, 388b/09, 388b/10
redd-i cevāb eyle- 366a/11
ri‘āyet eyle- 257a/05
ri‘āyet u ḥürmet eyle- 214b/15, 312b/03
ricā eyle- 220b/06, 283b/07, 311a/03
rūşen eyle- 379a/10
rücū eyle- 300a/06, 369b/06
şafā eyle- 312a/12
şāfī eyle- 226b/11
şalpa eyle- 244a/11, 358b/01
secde-yi şükür eyle- 335a/02
sefer eyle- 363b/11
selmān-ı pāḳ eyle- 273b/01
sernigūn eyle- 380b/04
seyr eyle- 208b/02, 338a/08, 384b/03
seyr u temāşā eyle- 249b/02, 332b/05, 386b/15
siftāḥ eyle- 317a/13
sipāriş eyle- 204a/14
şobra eyle- 342b/05
su’āl eyle- 204b/05, 223b/11 235a/05, 238b/10, 260a/07, 317b/08, 319b/01, 336a/14, 340a/10, 353a/14, 353a/14
şuġurya eyle- 232b/08, 368a/09
sürūr eyle- 211b/14, 230a/08, 254a/08, 254b/04, 389b/02
şādımānlıḳ eyle- 298a/07, 386b/11, 387a/10
şādmānlıḳ eyle- 252a/06, 342b/07, 363a/10
şehādet eyle- 245a/03
şeref-yāb eyle- 315b/12, 329b/01
şerḥ eyle- 238a/08
şerm-sār eyle- 380b/14
şikāyet eyle- 369a/03
şurū eyle- 312b/08
ta‘bīr eyle- 203a/05, 358a/01, 361a/01
taḥḳīr eyle- 235a/11
taḥsīn eyle- 311b/14, 318b/14, 348a/11
ṭaleb eyle- 279a/03, 292b/15, 315b/03, 322a/15, 347a/07
ta‘mīr u ābādān eyle- 231a/02
ta‘rif eyle- 239b/02, 251a/08, 290a/09
tārumār eyle- 229b/14
taşdīḳ eyle- 306a/06
ta‘yīn eyle- 230b/09, 230b/11, 231b/03, 241b/15, 248b/12, 248b/14, 328b/13, 345b/09, 345b/10, 349a/13, 382b/14
tażarru u niyāz eyle- 226b/03, 314b/12, 330b/14, 357a/13
ta‘ẓīm u tekrīm eyle- 329b/02
ta‘zīz eyle- 211b/07
te’sīr eyle- 333a/07
tebdīl eyle- 286a/12

tebes eyle- 317b/07
tebessüm eyle- 344a/07
tecdīd-i nikāḥ eyle- 284a/05
tedbīr eyle- 303b/03, 307a/15, 354b/06, 362a/14
teftīş eyle- 306b/10
tekāsül eyle- 318b/04
telḫīş eyle- 310b/11, 310b/15
tenbīh eyle- 220b/03, 223a/14, 238a/02, 250b/02, 273b/01, 295a/05, 295b/07, 304b/05, 317b/15, 324a/11, 359a/03, 391a/08
tesellī-yi ḫāṭır eyle- 277b/09, 323a/06
teslīm eyle- 219a/08, 248b/09, 251b/14, 264a/07, 268b/08, 269a/05, 284a/03, 329b/13, 334b/05, 365b/15, 366a/08, 383b/06
teveccüh eyle- 350b/15
teẕhīb eyle- 249a/02
tirenkiṭe eyle- 342b/05, 343a/13
tīzlik eyle- 314a/01
tövbe eyle- 220a/07
tövbe u istiġfār eyle- 220a/04, 220b/15, 283b/06
vefāt eyle- 267b/10
vīrān eyle- 230b/13
vuṣūl eyle- 203b/04, 307b/11
yād eyle- 371b/12, 392b/14
yaġma eyle- 315a/02
yardım eyle- 215a/04, 295b/02, 308a/07
yās u mātem eyle- 285a/07, 348a/05
yemīn eyle- 278a/12, 374a/07
yol eyle- 223a/04
żabṭ eyle- 227a/11, 227a/14, 322a/10, 330a/10
żabṭ u rabṭ eyle- 210a/02, 233a/11
żāyi eyle- 221a/13, 324a/05
zāyil eyle- 352a/01
zerk eyle- 209a/09
ẕevḳ u ṣafā eyle- 311b/13
ẕikr eyle- 201a/02, 202b/08, 234b/11, 236a/14, 245a/13, 284b/05, 297b/14, 307b/07, 308a/05, 388b/15
ẕikr u beyān eyle- 281a/09
ziyāde eyle- 302a/04, 312b/12, 367b/09
żiyāfet eyle- 254a/10, 341b/03, 360b/10, 389a/15
ziyāret eyle- 312a/03, 312a/07, 321a/01, 344b/14

[=666]

eylük Bk. **eyülük**
e. et- 315a/12, 322b/10
e.+i (eylügi) 302b/13, 306a/09, 306a/11
e.+imüzi (eylügimüzi) 322b/11
e.+in (eylügin) 215a/05
e.+ine (eylügine) 201b/02
e.+ler eyle- 216b/05

[=9]

eyt- Demek, söylemek. Krş. **eyit-**

e.-di 202a/03, 203a/06, 203b/08, 205a/07, 205b/04, 207a/13, 208a/03, 208a/14, 208b/02, 209b/08, 210a/05, 210a/14, 210b/01, 210b/01, 211a/12, 211a/14, 212a/13, 214a/05, 214b/15, 215a/10, 215a/15, 215b/06, 215b/09, 216a/15, 217b/04, 217b/10, 218a/03, 220a/06, 220b/02, 220b/03, 220b/04, 220b/11, 220b/12, 221a/02, 221a/11, 223a/03, 223b/12, 224a/10, 226a/03, 226b/04, 226b/09, 228a/07, 228b/12, 229a/08, 229b/06, 230b/12, 231b/02, 231b/14, 232a/09, 232a/13, 232b/01, 232b/03, 232b/09, 233b/01, 233b/02, 233b/15, 234a/03, 236b/11, 239b/05, 240a/07, 241b/09, 241b/11, 242a/07, 242a/11, 242b/13, 242b/15, 243b/01, 247a/15, 247b/14, 255b/07, 256b/07, 256b/15, 257b/06, 257b/14, 258a/11, 260a/09, 260b/06, 262a/14, 264b/13, 265a/02, 265a/09, 265b/03, 266a/01, 272b/11, 274b/06, 274b/14, 275a/02, 275a/03, 275a/13, 275b/10, 277b/09, 279a/02, 279a/12, 279b/01, 280a/03, 280a/03, 281a/11, 281b/10, 281b/14, 282b/14, 283b/02, 283b/08, 284a/03, 284a/05, 287a/01, 293a/13, 294a/01, 294a/11, 294a/12, 300b/12, 300b/13, 301a/02, 301a/07, 301a/13, 301b/02, 302b/10, 304a/08, 304b/01, 305a/03, 305b/01, 306a/01, 307a/05, 309b/05, 313b/03, 314b/08, 317a/11, 317b/11, 318a/07, 318b/08, 319b/03, 319b/07, 320b/09, 322a/01, 323a/14, 323b/08, 325b/15, 328b/14, 330b/04, 337a/07, 337a/15, 337b/02, 339b/02, 341b/07, 341b/14, 342a/09, 343a/04, 346b/06, 347a/08, 348a/02, 349b/13, 351a/07, 351b/02, 352a/06, 354b/03, 355a/08, 357a/01, 357b/07, 358a/01, 363a/02, 365b/06, 366a/02, 366a/13, 370b/12, 372b/01, 373b/05, 373b/06, 373b/14, 374a/10, 376b/15, 385a/12, 385a/15, 385b/04, 385b/07, 391b/10, p198a/02

e.-di-ki 326a/04

e.-di ki 339b/06

e.-diler 201a/03, 202a/11, 204b/06, 209b/05, 211b/13, 212a/06, 212b/04, 215a/09, 219b/08, 227b/09, 228a/02, 228b/05, 229a/14, 242a/10, 243a/11, 243b/09, 272b/14, 274a/12, 287a/06, 288b/08, 291a/09,

293b/11, 299a/13, 302b/13, 305a/14, 306a/03, 306a/07, 315a/11, 318a/13, 318a/15, 322b/06, 332a/12, 333a/03, 337b/14, 348a/12, 353a/15, 354a/02, 355b/13, 367b/11, 368a/03, 369a/03, 370a/01, 374a/13, 380b/09, 391b/05

e.-diler kim 242a/03

e.-dim 305b/10

e.-düm 305b/02

e.-miş 362a/05

[=226]

eytām Ar. Yetimler, babasız kalmış çocuklar.

e. 389b/03

e.+lara (erāmil u eytām) 351a/02

e.+ları 312a/09

[=3]

eyü Beğenilecek, makbûle geçecek nitelikleri olan, kendisinde bulunması gereken vasıfları taşıyan.

e. 201a/13, 218a/07, 219b/04, 275a/15, 280a/14, 301b/09, 304b/14, 304b/15, 305b/03, 322b/14, 379b/11, 379b/11

e.+si 324a/07

[=13]

eyüce İyi bir şekilde, iyiye yakın.

e. 236b/06, 237a/11

[=2]

eyülük Maddi bir karşılık beklemeden insani duygularla yapılan yardım, lütuf ve ihsan. Krş. **eylük**

e. 306a/01

e. bil- 215b/09

[=2]

eyvah Kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik, pişmanlık.

e. 333a/04, 339a/08

[=2]

eyvallāh Ar. "Teşekkür ederim, Allah razı olsun; evet" anlamında söz.

e. 248a/04

[=1]

eyyām Ar. Günler.

e. 240a/09, 330a/03, 331a/01, 334b/10

e.-ı devlet 301b/11

e.-ı nuḥūset 280a/02, 293b/02, 293b/04, 294b/15, 295a/06, 307a/14

e.-ı sa'ādet 291a/13

e.+ıla 309a/12, 383a/09, 387a/08

e. ile 240b/05, 280b/05, 343a/14

e. it- 334b/10

e.+la 267b/12, 289a/13, 292a/07, 309b/08, 345b/01

e.+ları 325a/02

e.+larında 279b/15

[=26]

eyżan Ar. "Yine öyle, keza, bu da öyle" anlamına gelen söz.

e. 360a/05, 372a/09, P195b/01

[=3]

ez-īn-cānib Ar. "Bu taraftan, o sırada; başka bir yerde" anlamlarına gelen söz.

e. 207b/09, 209b/11, 226a/15, 231b/10, 246a/01, 248a/12, 253a/01, 255a/04, 265a/12, 271b/03, 275b/14, 282a/05, 284a/14, 285b/10, 296b/09, 300a/08, 302a/05, 315a/05, 319a/03, 320b/01, 352b/08, 361a/13, 365a/09, 372b/15, 380b/05, 390b/08

[=26]

eż-żıddān lā yectemi‘ān Ar. “Zıtlar bir araya gelmez.” anlamında söz.

e. 287b/02

[=1]

ez- Bir şeyin üzerine el, ayak veya bir aletle basmak; çiğnemek, parçalamak.

e.-mege 369b/01

[=1]

eẕān Ar. Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırmak için müezzin tarafından genellikle minareden yüksek sesle yapılan davet.

e.-ı Muḥammediyye 229a/04

e.-ı şerīf 225a/13, 225b/03, 230a/05

e.+ına (aḫşam eẕānı) 380a/01

[=5]

ezeliyye Ar. Başlangıcı olmayan, kadim.

e.+sidür (‘ādāt-ı ezeliyye) 371b/03, 376b/01

e.+sidür (ḳudret-i ezelliye) 355a/08

e.+sine (taḳdīr-i ezeliyye) 272a/11, 356a/03

[=5]

ezil- (Katı, toz veya tane hâlindeki şeyler) Bastırılıp karıştırılarak belli bir kıvama getirilmek, sulandırılıp eritilmek.

e.-üp 254a/11

[=1]

eẕiyyet Ar. Zahmet, cefâ, aşırı sıkıntı ve güçlük, eza.

e. 301a/12

e.+de imiş 301b/07

e.+i 301a/07

e.+imüz 301b/08, 301b/12

e.+le 276a/03

e.+ler 293b/07

e.+ler (cefā u eẕiyyetler) 300a/15

e.+üñ 296a/10

[=9]

F

fāḫire Ar. İftihar edilecek nitelikte, şaşaalı, ihtişamlı.

f. (ḫil‘at-ı fāḫire) 250a/13, 270b/08, 349b/12, 365a/04

f. birle (ḫil‘at-ı fāḫire) 292a/05

f.+m (ḫil‘at-ı fāḫire) 387b/11

f.+yi (ḫil‘at-ı fāḫire) 253b/11

[=7]

faḫr Ar. Övünen, iftihar eden, müftehir.

f.+e (ḫil‘at-ı faḫr) 247b/07

[=1]

faḳad Ar. Zıt hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar, ancak, yalnız, ama.

f. 201b/01, 212a/03, 212a/13, 281a/14, 285a/01, 285a/10, 319a/02, 329b/10, 380b/01

[=9]

fāḳir Ar. Yoksul kimse, muhtaç.

f. u fuḳarā 341b/04, 389a/10, 392a/15

[=3]

faḳīrāne Ar. Fakir olana yakışır şekilde olan.

f. 220b/13, 310a/08

[=2]

faḳīru'l-ḥāl Ar. "Durumun yoksulluğu" anlamında söz.

f. 307a/08

[=1]

fāl Ar. Çeşitli şeylere bakarak gelecekte olacaklar hakkında anlamlar çıkarma.

f.+dur 208a/14

f.-ı nuşret 222a/09

f.-ı ḫaberiyye 205a/05

[=3]

falān Ar. Söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir özel adın yerini tutan kelime.

f. 207a/06, 208a/02, 226b/13, 226b/15, 303b/04, 307b/02, 317a/12

f.+dan 229b/01

f.+ı 317a/11

f.+ın 317a/12

[=10]

falāncı Falan.

f. 226b/13, 227a/04, 303a/03, 303b/05, 307b/01, 322b/01, 345b/05

f. falāncı 307b/01

[=8]

fanṭaziyye Ar. İntikam, hırs.

f. 305b/09, 305b/11

f.+lerin 300a/13

[=3]

Faro Portekiz'in güneyinde bir kıyı şehri.

F. 330a/04

F+nuñ 338b/06

[=2]

farż Ar. Şart ve gerekli olan şey; İslam dininde yapılması şart olan yükümlülükler.

f.-ı 'ayn 290b/07

[=1]

Fas Kuzey Afrika'da bir ülke.

F. pādişāhı 271a/10

[=1]

fāsıḳ Ar. Şeriat hükümlerine uymayan günahkâr kimse.

f.+ınca (za'm-ı fāsıḳ) 225a/02, 336b/08

f.+larınca (za'm-ı fāsıḳ) 225a/10, 337a/06, 358b/11, 369b/12

[=6]

faṣıl Bk. **faṣl**

f. 286b/01, 331b/13, 336b/05

f.+ların 291b/05

[=4]

fāsid Ar. Fesada uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü.

f.+lerin (fikr-i fāsid) 326a/03

[=1]

faṣl Ar. Bölüm, kısım; devre. Krş. **faṣıl**

f. 213b/13
f.+ı 272a/03
f.-ı rabī‘ 205a/10
f.+ına 212b/05
f.+ını 247a/10
[=5]

Fātiḥa Ar. Kur’an-ı Kerim’in ilk suresinin adı, elham.
F. 371b/14
F.-yı şerīf 372b/04
F.-yı şerīf ile 392b/13
[=3]

fāyide Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç.
f. 226b/12, 237a/15
f. (żarar u fāyide) 287a/03
f. et- 362b/01
f. eyle- 257a/10
f. it- 252b/01
f.+yi (żarar u fāyide) 347a/12
[=7]

fāyiż Ar. Belli şartlarla ödünç verilen paradan muayyen zaman sonunda alınan kâr.
f. 274a/09
[=1]

fāżıl Ar. Ahlakı, ilmi ve sahip olduğu meziyetler bakımından üstün kimse.
f. 368a/15
[=1]

fażl Ar. Alicenaplık ve cömertlik, iyilik, lütuf, kerem.
f. u kerem 381a/04
[=1]

fe-bihā Ar. Pek ala, ne iyi, tamam.
f. 366a/09
[=1]

fe-tebāreka’llāhu Ar. “Allah mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun” anlamında dua sözü.
f. 344b/12
[=1]

fecr Ar. Güneş doğmadan önce ortalığın ağarmaya başladığı vakit.
f. 358b/02
[=1]

fedā Ar. Bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.
f. eyle- 238b/05, 381a/01
f. it- 204b/15, 368a/13
[=4]

fehm Ar. Anlama, anlayış, idrak.
f. eyle- 317b/10, 318a/11, 347a/07
f.+üm 294a/04
[=4]

feḥvā Ar. Anlam, mana; gereğince.
f.+sı üzre 233a/09, 251a/03, 287b/02, 350b/09, 355a/04, 381b/09, 391b/03, 392a/03
f.+sı üzre (dest-i feḥvā) 353a/09
f.+sın 304b/13
f.+sınca 249a/05, 258b/11, 285a/13, 316a/11, 323a/08, 326b/14, 332b/15, 334a/02, 346a/01, 347a/04, 354a/13, 358b/13, 374b/04
[=23]

felāket Ar. Büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum.
f. 323a/03, 340b/01
[=2]
felek Ar. Dünya, devran; gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki.
f. gibi (çarḳ-ı felek) 326b/02
f.+in (felegin) 302b/06
[=2]
fenā Ar. Hoşa gitmeyecek durumda olan, istenen veya gereken nitelikte bulunmayan, kötü.
f. 206b/14, 232b/13
f.-yı (dār-ı fenā-yı ġurūr) 392a/06
[=3]
fend Far. Hile, yalan, desise.
f.+ine 348a/02
[=1]
ferāġat Ar. Hakkından isteyerek vazgeçme, el çekme.
f. eyle- 225b/12, 226a/05
f. it- 226a/02, 226a/06, 226a/09, 294b/09
f. olın- 374a/08
[=7]
feraġu'l-kitāb Ar. "Kitabın tamamlanması" anlamında söz.
f. 393a/02
[=1]
feraḥ Ar. Hoşa giden bir halden duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç.
f. 205a/12
f. (bükā-yı feraḥ) 384a/03
f. birle (bükā-yı feraḥ) 385a/08
f.+da 271b/01
f. et- 218b/09
f. eyle- 289a/10, 332a/03, 336b/01
f.+ından 264b/07, 298a/08
f. it- 242a/15, 287a/15
f.+lar 213a/03, 221a/01, 259b/12, 264b/05, 291b/15, 323a/09, 338a/10
f.+lar eyle- 217a/02, 334a/15, 343b/15
f. ol- 264b/09, 338a/13
f. u sürūr 364b/06
[=25]
feraḥ-fezā Ar. Ferah arttırıcı.
f.+da 311b/15
[=1]
ferāmūş Far. Unutma, hatırdan çıkarma.
f. 243a/09, 313b/06
[=2]
ferāset Ar. Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin uyanıklığı. Krş. **firāset**
f. 235b/09
f. ('aḳl u ferāset u kiyāset) 296a/15
f. u kiyāset 308a/13
[=3]
ferden Ar. Tek tek
f.+be-ferden 340b/05
[=1]
Ferhād Tilimsan Beyi Abdullah'a yardım götüren komutan.
F. 219b/09, 220a/06, 220b/03, 220b/08
F+uñ 220a/09, 220b/07
[=6]

fermān Far. Emir, buyruk; yazılı padişah emri, berat, yarlık, buyrultu.
f. 292b/15, 311a/04, 318b/05
f. eyle- 290a/12, 338a/02, 345a/13
f.+ı 332b/03
f.-ı vācibü'l-imtiṣālim 341a/11
f. olın- 249b/14
[=9]

feryād Far. Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık.
f. (dād u feryād) 241a/09, 255b/02, 272b/03
f. (dād u feryād eyle-) 296b/01
f. (ġīrīv u feryād) 335b/12
f. (nāle u feryād it-) 367b/02
f. it- 333a/02
f. u fiġān birle 335b/15
f. u fiġān it- 274a/01
f. u yas u mātem 239a/10
[=10]

fesād Ar. Karışıklık; tabii hâlden çıkma, bozulma, bozukluk.
f. 220a/08, 306b/15, 319b/05
f. (menba'-ı fesād) 325b/13
[=4]

feste İtal. Bayram, şenlik.
f.+ler et- 332b/07
f.+si 377a/06
[=2]

fetḥ Ar. Bir memleket, şehir veya mevkii savaşla düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme.
f. et- 360a/04
f. eyle- 241b/02, 253b/03, 309a/15, 321b/08, 321b/11, 335a/06, 351a/03, 363b/12, 365a/12
f.+i 220b/12, 221a/01, 221a/10, 221b/03, 222b/12, 224a/07, 229a/09, 315b/02
f.-i (ibtidā-yı fetḥ-i su burcu) 395a/01
f.-i burc-ı cedīd 395a/01
f.-i burc-ı Ḥamrā 395b/01
f.-i burcu'l yehūd 395a/01
f.-i liman burcu 395b/01
f.-i Mucācā 395a/01
f.+in 229b/09
f.+ini 226b/05
f. it- 246b/10, 297b/04, 347b/12
f. olun- 228b/15
f. u fütūḥ 266a/03, 340a/14, 358a/08
f. u fütūḥ eyle- 246b/10, 263b/12
f. u ḳarīb 357b/12
[=36]

Fettāḥ Paşa Budin seferine katılan Osmanlı devlet adamı.
F. 366b/13, 367a/02
F.+yı 366b/11
[=3]

fetvā Ar. Yapılan veya yapılacak bir şeyi tasdik etme, müsaade, izin.
f.+ların vir- 210b/05
[=1]

fevc Ar. Akın.
f. fevc 331a/06
[=1]

fevḳu's-semā Ar. "Göğün üstünde" anlamında söz.

f. ile 360b/14

[=1]

fındıḳ Far. Tüfek ve top mermisi.

f.+ların 246a/09

[=1]

fıranḳ Fransızların para birimi.

f.+dur 224a/05

[=1]

fıreşḳa İtal. Yelkeni doldurmayacak kadar hafif esen rüzgâr.

f. idi 265b/08

f. ol- 346b/11

[=2]

fırḳa Ar. İnsan topluluğu, bölük, cemaat.

f. 316b/14

[=1]

fırṣant Ar. Bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman. Krş. **furṣand**, **furṣant**

f. 227b/15, 263a/07, 321a/13

f.+ı 209a/07, 377b/02

[=5]

fısḳ Ar. Hak yoldan çıkıp her türlü günahı işlemeyi huy hâline getirme.

f.-ı fucūr ile 286a/09

[=1]

fī Ar. Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara "-de, içinde" anlamı katarak zarflar yapan ek.

f. 393a/03, 395a/01, 395a/01, 395b/01, 395b/01

[=5]

fi'l-cela'llāhu Ar. "Allah'ın yüceliğinde" anlamında söz.

f. 316a/13

[=1]

fi'l-cümle Ar. Sonuçta, nihayette.

f. 318b/14

[=1]

fi'l-ḥaḳīḳa Ar. Gerçekten, doğrusu.

f. 203b/13

[=1]

fi'l-ḫarrās Ar. "Yalan zanla konuşan" anlamında söz.

f. 395b/01

[=1]

fi'l-vāḳi' Ar. Gerçekte, doğrusu.

f. 294b/10

[=1]

fi'n-nār Ar. Ateşte; cehennemde.

f. u fi's-saḳar 375a/08, 380a/10

f. u fi's-saḳar ol- 222b/13, 226a/13, 230a/03, 262b/06, 286b/13, 290a/07, 291b/03, 360a/02, 367a/02, 375a/08, 382a/02,

[=13]

fī ġurre Ar. "Parlaklık" anlamında söz.

f.+sinde 395a/01

[=1]

fī-küllī Ar. "Hepsinde" anlamında söz.

f. 395a/01

[=1]

fī-sebīli'llāh Ar. Allah yolunda.

f. 231a/04

f. (cihād-ı fī-sebīli'llāh) 221a/08, 315a/14, 326b/14, 363b/08, 371a/12, 381a/01

f. (cihān-ı fī-sebīli'llāh) 237b/03

[=8]

fiġān Far. Iztırapla bağırma, haykırma, feryat.

f. (feryād u fiġān it-) 274a/02

f. birle (feryād u fiġān) 336a/01

[=2]

fi'il Ar. Olup gerçekleşmiş iş, yapılıp gerçekleşmiş hareket veya davranış.

f.+lerinden isem 287b/09

[=1]

fikir Bk. **fikr**

f.+lerine 377a/13, 379b/01

[=2]

fikr Ar. Düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün. Krş. **fikir**

f. eyle- 321a/12

f.-i fāsid 326a/03

f.+ime 277b/11, 329b/09

[=4]

filaboṭ Fel. Hollandalıların sığ sularda ve özellikle Vlie'de seyrüsefer edebilmek için geliştirdiği altı düz yelkenli.

f.+lar idi 237b/01

[=1]

filān Ar. Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler.

f. 322b/01, 338b/04, 338b/05, 353b/04

[=4]

filandıra İtal. Savaş gemilerinin ve bütün beylik gemilerin grandi direklerine, gemi tek direkli ise pruva direğine çekilen, ince ve uzun bir şerit biçimindeki sancak.

f. 254a/02, 270b/04, 271a/09, 343b/09, 343b/11, 347b/05, 386a/01, 387b/14, 388b/12

f. ile 271a/06

f. ki 253b/14

f.+lar 343b/01

f.+ları 342b/10

f.+ların 213a/11, 221b/10, 247a/01

f.+sı 251b/05

f.+ya 343b/12

f.+yı 254a/04, 263b/02, 343b/10

[=21]

fino İtal. Küçük, çok tüylü, yuvarlak başlı bir ev köpeği türü.

f. 262a/07

[=1]

firāḳ Ar. Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat.

f. u iştiyāḳ 212a/07

[=1]

firār Ar. Kaçma, kaçış.

f.+a 219b/14, 381b/07

f. et- 255a/11, 303a/08, 358a/06

f. eyle- 265a/01, 328b/13, 349a/05, 364a/12

f.+ı 209a/05

f. it- 201a/08, 246b/12, 285a/01, 297a/05, 314b/14, 315a/01, 315a/09, 315a/10, 316a/01, 316b/09, 316b/15, 318a/09, 320b/01, 321b/01, 347b/14, 347b/15, 360a/09, 363a/04

[=28]

firārī Ar. Kaçan, kaçmış olan.

f. 319a/01, 321a/05, 323b/02, 325a/09

[=4]

firāset Bk. **ferāset**

f.+le 323b/05

[=1]

firāvān Far. Çok, aşırı, bol.

f. (ḥamd-ı firāvān eyle-) 209b/01

f. (ḥamd-ı firāvān it-) 238b/01

[=2]

fir‘avn Ar. Eski Mısır hükümdarlarına verilen ünvan.

f. 291a/10

[=1]

firengī Fr. Frenklere ait, Frenk tarzında.

f. 209a/09

[=1]

firḳaṭa İtal. Buharlı gemilerin icadından önce Osmanlılar’ın savaşlarda gözetleme, karakol, haberleşme, büyük gemileri çekme gibi işlerde kullandıkları, 10-17 çift kürekle veya yelkenle hareket eden, bir ambarlı, uzun, dar, süratli teknelere verilen isim. Krş. **firḳate**

f. 280b/02, 281a/03, 306a/13, 307a/03, 307b/02, 307b/12, 308a/04, 308a/05, 308b/01, 308b/09, 359a/04, 359a/04, 359b/08, 360a/06, 360a/06, 360a/07, 360a/08

f.+dur 280b/04

f.+lar 359b/15

f.+lar ile 354a/11

f.+ları 353b/14, 358a/02

f.+ların 359b/08

f.+larla 233a/10

f.+nuñ 281a/06

f.+sınuñ 308a/14

f.+ya 307b/06

f.+yı 307b/12

[=28]

firḳatacı Firkata isimli teknede görevli kişi.

f. 244a/02

[=1]

firḳate Bk. **firḳaṭa**

f. 281b/05, 281b/06, 281b/09, 282b/05, 303b/05

[=5]

fitil Ar. Eskiden tüfek ve topları, günümüzde lağımları ateşlemekte kullanılan kükürtlü kaytan

f.+den 224a/15, 325a/15, 347b/04

[=3]

fitne Ar. Karışıklık, fesat, kargaşalık.

f. 279b/12, 304b/03, 320b/04

f. (ġasl-ı fitne-yi ocaḳ ‘Alī Paşa) 395b/01

f.+leri 248a/15

f.-yi ocaḳ Aḥmed Paşa 395b/01

f.-yi pür-şürūr 209a/15

[=7]

foġ İtal “Topu ateşle!” anlamında emir sözü.

f.+la 243b/02

[=1]

foma İtal. İşaret lambası.
f.+da 347a/06
[=1]

fondo İtal. Geminin demir attığı yer; "Demir at!" komutu.
f. it- 236b/07
[=1]

fora İtal. Yelkenleri açtırmak için verilen komut.
f. 343b/02, 359b/03
[=2]

forma İtal. Biçim, şekil, örnek.
f. 331b/04
f.+sında 345a/04
[=2]

fornalebaşu (?)
f. 269a/03
[=1]

forṣa İtal. Eskiden yelkenli gemilerde kürek çekmeye mahkûm edilen savaş esiri veya hükümlü kimse; zorlu, kuvvetli.
f. 213a/10, 221b/09, 236b/01, 237a/04, 246b/15, 338b/08, 339a/04, 343b/01, 343b/06, 359b/03
[=10]

forti İtal. Fırtına, şiddetli rüzgâr; güçlü, kuvvetli.
f. 245a/12
[=1]

forto İtal. Gemi yükü; yük taşıma.
f. ol- 339a/02
[=1]

Fransız Fransa halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse.
F. 295b/05
F. teknesi 299b/08
[=2]

Frenk Avrupalı.
F. 267b/02, 352a/03
F. ṭāyifesi 352a/06
[=3]

Frenkler Avrupalılar.
F. 352a/05
[=1]

fucūr Ar. Ahlak kurallarına aykırı yaşama, fuhuş ve zinaya dalma.
f. ile (fısḳ-ı fucūr) 286a/09
[=1]

fuçu Uzunluğuna kesilmiş ensiz tahtaların çemberlerle tutturulması suretiyle yapılmış, altı üstü aynı genişlikte, karın kısmı şişkin büyük kap.
f.+ların 377a/07
f.+sınuñ 332a/09
[=2]

fuḳarā Ar. Fakirler, yoksullar.
f. 254b/01
f. (faḳīr u fuḳarā) 389a/10, 392a/15
f.+ları 312a/08
f.+larıñ ki 231a/03
f.+sına 312a/04
f.+ya 254a/09, 312a/02, 351a/01
f.+yı (faḳīr u fuḳarā) 341b/04
[=10]

fulūciyye Ar. Felce benzer.
f.+ler (ra'şe-yi fulūciye) 333a/06

[=1]

fuluḳa İtal. Sandal, kayık, tekne.

f.+ları 258b/12

f.+sına 348b/12

[=2]

furṣand Bak. **fırṣant**

f.+a 383a/05

f.+ı 261a/15

[=2]

furṣant Bk. **fırṣant**

f.+ı 346a/10

[=1]

furṭas İtal. Hırsız, soyguncu.

f. ile 373b/10

[=1]

furṭuna İtal. Şiddetle esen ve şiddet derecesine göre karada ve denizde etrafı birbirine katarak bazen can ve mal kaybına sebep olabilen sert rüzgâr.

f. 297a/11, 330a/07, P198a/05

f.+dan 299a/06, 338b/06

f. ile 297a/14

f.+nuñ P198a/06

[=7]

futūḥ Bk. **fütūḥ**

f. (fetḥ u futūḥ) 340a/14

f. (fetḥ u futūḥ eyle-) 263b/12

[=2]

fürāde Ar. Birer, teker.

f. fürāde 219a/07

[=1]

fürū-mānde Far. Âciz, ezilmiş, zayıf.

f. ḳal- 215b/13

[=1]

fürūzān Far. Parlak.

f. gibi (mişbāḥ-ı fürūzān) 214a/08

[=1]

fütūḥ Ar. Fetihler, zaferler. Krş. **futūḥ**

f. (fetḥ u fütūḥ) 358a/08

f. (fetḥ u fütūḥ eyle-) 246b/10

f.+ların (fetḥ u fütūḥ) 266a/04

f.+larından 226b/01

[=4]

fütūḥāt Ar. Fetihler, zaferler.

f.-ı ebrāc-ı Vahrān 395a/01

f.+ların 271b/14

[=2]

G

ġaba İncelikten mahrum, terbiyeye aykırı, terbiye dışı.

ġ. eyle- 325a/10

[=1]

ġabya İtal. Geminin grandi denen büyük orta direğinin, ana direk denen alt kısmı ile babafingo denen üst kısmı arasında kalan ortadaki bölümüne verilen isim.

ġ. ile 334a/14, 338b/14

[=2]

ġacıd Küçük, kırılgan.

ġ. P198a/01

[=1]

ġaferā'llāhu lenā Ar. "Allah bizi affetti, affetsin" anlamında söz.

ġ. 393a/03

[=1]

ġāfil Ar. Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan.
ġ. 207a/06, 246b/07, 258b/11, 383a/05
ġ. mi 285b/06
ġ. ol- 246b/09
[=6]

ġaflet Ar. Çevresinde olanları farkedememe.
ġ. al- 226b/08
[=1]

ġalbar-veş Güverte gibi.
ġ. 313b/09
[=1]

ġalebe Ar. Üstün olma, zafer elde etme.
ġ. eyle- 212a/07
[=1]

ġalebe dīvān Osmanlı Devleti'nde kapı kulu ocaklarına maaş verilmesi dolayısıyla yapılan divan.
ġ. 223a/07, 253a/03, 255b/06, 292a/13, 317b/11, 370b/09, 387a/11
[=7]

ġalere İtal. Osmanlı döneminde ve Avrupa'da Orta Çağ'da kullanılan, kürekle hareket eden büyük gemilere verilen isimdi.
ġ.+ler ile 339a/04
[=1]

ġālib Ar. Üstün gelen, yenen, galebe çalan kimse.
ġ.+iñ 333b/10
ġ. ol- 286a/11, 287a/11, 289a/03, 290a/03, 328a/06, 332a/02
ġ.+sin 346b/08
ġ. u maġlūb 296b/08
[=9]

ġalīẓa Ar. Dışkı.
ġ.+dan 273b/07
[=1]

ġalyaṭa İtal. Buharlı gemilerin icadından önce düşmanı kovalama ve takip etme işinde kullanılan 9-24 kürekli savaş gemisi.
ġ. 236b/07, 359a/05, 359a/05, 359b/05, 360a/02, 360a/03, 360a/03, 360a/08, 382b/12, 384a/07, 386a/02, 386b/01, 387a/06
ġ. birle 390b/11
ġ.+dan 384a/08
ġ. idi 364a/11
ġ. ile 351a/04
ġ.+lar 237b/03, 387b/08
ġ.+lara 383a/01
ġ.+ları 235b/02, 353b/13, 386b/06
ġ.+ların 359b/06
ġ.+nuñ 383a/12
ġ.+sı 234a/04
ġ.+ya 382b/13
[=27]

ġam-kīn "Hüzünlü düşman" anlamında söz.
ġ. 204b/04
[=1]

ġanāyim Ar. Ganimetler, savaşta düşmandan alınan mallar.
ġ. birle (erzāḳ-ı ġanāyim) 358a/03
[=1]

ġanī Ar. Bol, çok fazla; zengin.

ġ. ol- 248a/10

[=1]

ġanīmet Ar. Savaşta düşmandan alınan savaş esirleri, sivil esirler, menkul ve gayrimenkul mallar.

ġ. 221b/08, 222b/02, 234b/10, 261a/15, 267a/12, 324b/08, 329b/11, 330a/14, 330a/15, 377b/02

ġ. bil- 209a/08

ġ. birle 363b/07

ġ.+de 280b/10

ġ.+den 224a/13, 281a/12, 281a/13

ġ.+den (emvāl-i ġanīmet) 335b/03

ġ.+e 222a/07

ġ. et- 324a/15

ġ.+i 252b/06, 330b/14, 331b/12

ġ.-i kübrā 298a/03, 309b/05

ġ. ile 368b/14

ġ.+in (māl u ġanīmet) 201a/12

ġ.+le 222a/12, 222a/13

ġ.+lerde 249a/04

ġ.+üñ 281b/10

[=30]

ġanīmetü's-sünbek Ar. Kayık ganimeti.

ġ. 395a/01

[=1]

ġānimīn Ar. Ganimet almış olarak.

ġ. 240a/12, 242a/13, 246b/15, 269b/01

ġ. (sālimīn u ġānimīn) 220a/10, 267a/02, 272a/14, 284a/10, 290b/12, 298a/04, 312a/13, 324b/05, 335a/13, 349b/04, 360a/12, 363a/08, 364a/15, 379a/07, 387a/09

[=19]

ġarām Bk. **ġarram**

ġ.+e 280a/08

[=1]

ġarb Ar. Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı, mağrip.

ġ. (Cezāyir-i ġarb) 292b/03, 387b/01, 387b/07, 388a/04

[=4]

ġarīb Ar. Kimsesiz, zavallı, biçare kimse.

ġ. 250b/03, 307a/10

[=2]

ġarīḳ Ar. Bir şeye içinde kaybolacak derecede dalmış olan; (suya) batmış, (suda) boğulmuş.

ġ.-i raḥmet eyle- 247b/01

[=1]

ġarḳ Ar. (Suya) batma, (suya) batırma, (suda) boğulma.

ġ. et- 238a/02

ġ. eyle- 256a/09, 347b/13, 359b/07, 380a/06

ġ.-ı baḥar ol- 373a/11

ġ. ol- 238a/01, 239b/04, 382a/01, P198a/10

[=10]

ġarrām Ar. Zarar, kayıp, hasar. Krş. **ġarām**

ġ. eyle- 215a/07

ġ. ol- 207a/09

[=2]

ġasl Ar. Yıkama, yıkanma.

ġ.-ı fitne-yi ocaḳ 395b/01

[=1]

ġavġa Far. Şiddetli tartışma veya dövüş, mücadele.

ġ. it- 317a/09

ġ.+m 305b/01

ġ.+nuñ 317a/09

ġ.+yı 317b/07

[=4]

ġavr Ar. En dipteki yer, dip.

ġ.+ine 258b/15

[=1]

gāvur Far. Müslüman olmayan kimse.

g. 266b/03

[=1]

ġayb Ar. Göz önünde olmayan, gözle görülemeyen, gizli olan şey, hâl ve keyfiyet.

ġ.+a 321a/07

[=1]

ġāyet Ar. Çok, pek, pek çok, son derece.

ġ. 205a/15, 207b/15, 224b/11, 226a/01, 228b/15, 231b/07, 231b/09, 232a/11, 246b/12, 249a/02, 254b/13, 263a/06, 277b/12, 280a/14, 281b/09, 289a/05, 297a/01, 302a/07, 302a/11, 305a/12, 305a/14, 312a/10, 313a/06, 314a/01, 323a/09, 324b/01, 325b/12, 327b/12, 330b/02, 340b/12, 346b/05, 347b/14, 355a/02, 364a/11, 366a/12, 368a/14, 368b/03, 368b/06, 373a/08, 373a/14, 379a/14, 381a/11, 381b/13

ġ.+le 211a/15

[=44]

ġayır- İlgilenip korumak, gözetmek, himâye etmek.

ġ.-ayuz 365b/10

[=1]

ġāyib Ar. Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan.

ġ. 221a/02, 276a/11, 286b/04, 371b/07

ġ. ol- 202a/06, 202b/15, 220b/14, 221b/04, 227a/02, 242b/11, 276a/10, 357b/10

[=12]

ġayret Ar. İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba.

ġ.+e 326a/09

ġ.-i cāhiliyye 379b/12

ġ.-i ḥamīde 320a/11

ġ.-i Lāt u ʻUzzāt 278b/14

ġ.+in 320a/08

ġ.+üñ 234a/08

[=6]

ġayrı Başka; artık, bundan böyle.

ġ. 205b/03, 205b/12, 206b/13, 207b/05, 208b/13, 209a/03, 209b/10, 209b/12, 219b/06, 220a/11, 220a/12, 221a/07, 224b/08, 225b/12, 231b/05, 233a/11, 242a/02, 243a/09, 246b/15, 258a/08, 259b/02, 263b/07, 266a/14, 268b/14, 272b/07, 273a/09, 287b/07, 312b/07, 315b/08, 326a/11, 327a/12, 327b/03, 332a/06, 336a/12, 340b/09, 341a/15, 343a/05,

355b/02, 355b/03, 358b/08, 361a/06, 363a/07, 366a/15, 367b/15, 368a/02, 368a/08, 369b/15, 371a/09, 373a/03, 373b/03, 374b/04, 375b/01, 377a/02, 382a/02, 386a/04

ġ.+sın 315a/03

ġ.+sına 340b/11

ġ.+yu 333a/02

[=58]

ġazā Ar. İslam dini uğruna yapılan savaş, cihat.

ġ. 220b/07, 248a/09, 264b/14, 310b/01, 323b/11, 342a/10

ġ. (niyyet-i ġazā) 358a/15, 372b/06, 378a/13

ġ.+dan 264b/15, 310a/15

ġ. ki (cihād u ġazā) 390b/14

ġ.+lar eyle- 270b/04

ġ.+lar it- 387b/15

ġ.+larıñuz 247a/07, 269b/09, 289a/10

ġ.+nuñ 387b/09

ġ.+ñ 253b/04, 264a/10, 264b/12, 298a/09, 335a/08, 335a/15, 349b/06, 361a/05, 363a/11, 364b/15, 365a/03

ġ.+ñuz 204b/02, 264a/09, 300a/12, 331a/08, 348b/15, 349a/01

ġ.+ya 220a/14, 222a/11, 240b/04, 266a/07, 333b/11, 334a/12, 350b/15

ġ.-yı ekber 333a/04

ġ.-yı ekber eyle- 314b/04

ġ.-yı mübārek 263b/14

ġ.-yı ʻuẓamā 253b/04

ġ.-yı ʻuẓmān 360b/07, 364a/13

[=48]

ġażab Ar. Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık.

ġ.+a 235b/10, 235b/13, 340b/09

ġ.+ı 293b/14

ġ.-ı luṭf-ı yezdānī 380a/07

ġ.-ı perver-digār 381a/12, 385a/04

ġ.+ından 232a/05, 277a/13, 325a/10, 379b/10

[=11]

ġaẓanfer Ar. Aslan; kahraman ve cesur kimse.

ġ. 244a/11

[=1]

ġaẓanfer-veş Ar.+Far. Aslan gibi.

ġ. 370b/11

[=1]

ġazāṭa Ar. Savaşlar.

ġ. 258b/12

[=1]

ġazāvāt Ar. Savaşlar, cihatlar.

ġ.+ların 291b/04

[=1]

ġażbān Ar. Gazaplı, öfkeli, hiddetli, kızgın.

ġ. ol- 213b/04

[=1]

ġāzī Ar. Gaza eden, İslam dini ve vatan uğruna elde silah düşmanla savaşan, gazadan şehit olmadan dönen kimse.

ġ. 240a/03, 245b/07, 248b/12, 248b/14, 281b/15, 282a/14, 289b/15, 292b/12, 297a/01, 310b/08,

311a/01, 319a/09, 322a/01, 349b/07, 353a/05, 354b/10, 364a/03, 377b/06, 378a/09, 378a/14, 380b/11, 381a/15, 382b/03, 382b/13, 383b/02, 384a/08, 384b/05, 392b/01

ġ.+dür 288b/11, 371a/14

ġ.+ler 201b/14, 217a/15, 222a/14, 227a/14, 229a/12, 230a/03, 242a/04, 243b/03, 246b/08, 258a/05, 262b/15, 263b/10, 265a/11, 265b/12, 266b/12, 271b/07, 273a/15, 273b/06, 273b/09, 275b/14, 278a/15, 281a/14, 285b/10, 291a/11, 298b/13, 303b/10, 319b/03, 324b/12, 324b/13, 324b/14, 325b/09, 326b/12, 327a/03, 327a/05, 328a/09, 334a/04, 342b/15, 349a/04, 349a/12, 354b/03, 364b/10, 369b/08, 373a/04, 377b/14, 378a/02, 378b/07, 379a/03, 379a/07, 381b/10, 382a/04, 390b/09, 392b/07

ġ.+ler idi 319a/12

ġ.+lerden 251b/08, 263b/15

ġ.+lerdür 229a/03, 229b/14, 267a/12

ġ.+lere 218b/02, 273b/01, 281a/14, 283b/15, 289b/07, 297b/09, 309b/03, 324b/10, 352b/04, 382a/04

ġ.+leri 245b/09, 250a/11, 331a/04

ġ.+leri-y-ile 341b/06

ġ.+lerinden 309b/04

ġ.+lerine 318a/03

ġ.+lerinüñ 319a/06, 384a/13

ġ.+lerle 355a/05, 377b/03

ġ.+lerüñ 208b/14, 237b/05, 248a/10, 283a/10, 327a/12, 327a/13, 355b/06, 360a/15

ġ.+lerüñ-de 355b/04

[=117]

ġāzī Ḥasan Paşa Cezayir Beylerbeyi Barbaros Hayreddin Paşa'nın vekili ve aslen Sardinyalı olan paşa.

ġ. 387b/01, 388b/05, 388b/07, 389a/02, 389a/03, 389a/07, 389a/14, 389b/06

[=8]

Ġāzī Ḫayreddin Bk. **Ġāzī Ḫayreddin Paşa**

Ġ. 349b/14

[=1]

Ġāzī Ḫayreddin Paşa Hızır Reis veya daha çok bilinen adıyla Barbaros Hayreddin Paşa (1478, Midilli - 1546, İstanbul), Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk kaptan paşası ve 25. kaptan-ı deryâsı olan denizci ve askerdir. Krş. **Ġāzī Ḫayreddin**

Ġ. 253a/12, 270a/06, 285a/15, 291a/12, 297a/07, 342b/14, 348a/08, 353b/12, 364b/14, 393b/01

Ġ.+nuñ 246b/05

Ġ.+ya 239b/09, 292a/04, 299b/03, 303b/10

Ġ.+yı 292a/01

[=16]

ġāzī Ḳara Ḥasan Aġa Barbaros Hayreddin Paşa'nın oğlu olan ve farklı zamanlarda üç kez Cezayir Eyaleti beylerbeyliği yapan kişi.

ġ. 388a/03

[=1]

ġāzī Meḥmed Paşa İşkodra sancak beyi.

ġ. 395a/01

[=1]

ġāzī Naṣre'd-dīn Paşa Barbaros Hayrettin Paşa için kullanılan tabir. Krş. **Naṣre'd-dīn**, **Nuṣretü'd-dīn Paşa**

ġ. 314a/11

[=1]

ġāzī Sinān Ḳapudan Osmanlı padişahları III. Murad ve III. Mehmed'in saltanat dönemlerinde 5 defa olmak üzere toplam 8 yıl 5 ay sadrazamlık yapmış bir Osmanlı devlet adamı.

ġ. 247a/15

[=1]

ġāzī Sulṭān Süleymān Osmanlı İmparatorluğu'nun onuncu padişahı ve 89. İslam halifesidir.

ġ. 278b/09, 285a/09, 291b/13, 340a/06, 367a/13

[=5]

ġāzīler Gaza eden, İslam dini ve vatan uğruna elde silah düşmanla savaşanlar.

ġ.+dür 246a/11, 378b/02

[=2]

ġāziyān Ar.+Far. Gaziler.

ġ. 206a/15, 219a/09, 223a/08, 227a/06, 230b/10, 252a/02, 269b/11, 286b/09, 309b/08, 342a/15

ġ. (ʻasākir-i ġāziyān) 253a/03, 364a/14, 384b/04, 387a/01

ġ. (leşker-i ġāziyān) 290a/08

ġ. (levendān-ı ġāziyān) 268b/01

ġ. (reʼīsān-ı ġāziyān) 357a/09

ġ.+a 254a/08

ġ.+a (ʻasākir-i ġāziyān) 360b/10

ġ. birle 325b/02

ġ.+dan (ʻasākir-i ġāziyān) 360b/03

ġ.+ı 245b/07

ġ.+ı (ʻasākir-i ġāziyān) 309a/08

ġ.-ı ʻasākir-i İslām 376a/03

ġ.-ı Cezāyir 342b/14

ġ.-ı muvaḥḥidān 268a/04, 269a/07

ġ. ile 217b/13, 306b/05, 329a/09

ġ. ile (asker-i ġāziyān) 381b/01

ġ. ki 218b/15

ġ.+lara 360b/09

ġ.+ları 202a/14, 329a/11

ġ.+sın 247b/03

ġ.+sın (şühedā-yı ġāziyān) 333a/10

ġ. u mücāhidān 389a/05

ġ. u reʼīsān 389a/05

ġ.+uñ 231a/12, 231b/04, 267a/13, 267b/01, 378a/09, 381b/06

ġ.+uñ (levendān-ı ġāziyān) 248b/11, 365a/07

[=47]

geber- Ölmek.

g.-dükde 256b/13

g.-miş 241a/06

[=2]
gebert- Öldürmek.
g.-di 231b/13
[=1]
gece Bk. **gice**
g.+si 392a/05, 392a/06
g.+ye 227a/04
[=3]
gecelik Bk. **gicelik**
g.+de 377a/12
[=1]
geç- 1. Bir yerden başka bir yere gitmek.
g.-di 265a/07
g.-en 312a/06, 319b/12, 392b/10
g.-enlerde 212b/05
g.-er 232b/13, 294a/01, 375b/03
g.-er idi 301b/04
g.-erken 307a/09
g.-ermiş 338b/14
g.-erüz 301b/09
g.-meden 265a/07
g.-mege 272b/15
g.-seler 257b/04
g.-üñ 359b/10, 381b/07
g.-üp 217b/14, 367a/13, 389a/04
2. Başına bir olay gelmek.
g.-en 319a/05, 340b/05, 344a/10
g.-erken 209a/08
g.-miş 201a/14
3. Etki yapmak; işlemek.
g.-di 243a/15, 268a/11
g.-er ise 215b/11
g.-miş 216a/01
4. Tükenmek, bitmek; sona ermek.
g.-dükde 218a/02, 227a/07
g.-en 291b/05
g.-miş 379a/11
g.-mişüzdir 259a/10
g.-üp 259a/10, 374a/04
5. Zamanı aşmak, geride bırakmak.
g.-dükde 220a/12, 232a/09
g.-en 274b/05, 274b/07, 352b/10, 362a/15
g.-meden 285a/07, 338a/14
g.-meyüp 365a/14
g.-miş 391a/09
g.-miş idi 340a/15
g.-sün 276a/04
g.-üp 209a/04, 377b/05
6. Söylemeden veya bitirmeden atlamak.
g.-ivirme 232b/10, 257a/13
7. Bir nesnenin altına yatmak, ondan zarar gelmek.
g.-diler 238b/07
8. Zaman güzel ilerlemek.
g.-di 257b/01, 290a/14, 321b/14
g.-di-ki 268a/06
g.-dügi 241a/14
g.-memişdür 270a/10
g.-miş 257a/04
g.-mişdür (maḳbūle geç-) 253b/01
g.-üp 310a/10, 351b/12, 390a/08
9. Elde edilmek.
g.-erse 293b/04, 293b/13, 328a/03
g.-mez 321a/14
g.-üp 361b/06
[=69]

maḳbūle geç- 257a/04, 257b/01, 270a/10, 290a/14, 310a/10, 321b/14, 351b/12
serden geç- 327a/06, 352b/12
[=9]
geç Belirli zamandan sonra olan.
g. 272b/12
geçid Bk. **geçit**
g. 284b/10
[=1]
geçil- Geçme işi yapılmak.
g.-mez idi 273b/04
[=1]
geçin- Yaşamak için gerekeni sağlamak.
g.-mesi 275b/13
[=1]
geçir- 1. Geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak.
g.-üp 388b/10
2. Zaman harcamak.
g.-di 363b/01
g.-elüm 216b/11
3. Kötü durumda bırakmak.
g.-üp 289a/03
4. Kalbinde bulundurmak.
g.-üp 291a/06
[=5]
geçit İki dağ arasında geçişe elverişli dar yol, derbent. Krş. **geçid**
g.+iñ (geçidiñ) 333a/08
[=1]
geçür- Bk. **geçir- 1**
g.-di 265a/06
g.-miş 207a/08
[=2]
geçür- Bk. **geçir- 3**
g.-diler 230a/04
g.-üp 246b/14
[=2]
gedā Far. Dilenci, yoksul, fakir.
g.+lar 370a/14
[=1]
gel- 1. Ulaşmak, varmak.
g.-(!) 216b/13, 295b/09, 323b/08, 346a/07, 356a/07, 368a/03
g.-di 205b/01, 207b/03, 213b/06, 236b/13, 242b/06, 242b/15, 260a/03, 260b/08, 272a/05, 276b/13, 282b/13, 310a/07, 311b/11, 320b/02, 329a/08, 329a/10, 343b/14, 352a/15, 361b/06, 362b/14, 363b/10, 364a/08, 367a/05
g.-di ki 203a/12
g.-diler 204a/10, 204a/15, 212a/04, 251a/06, 261a/09, 262b/14, 265a/14, 267a/03, 269a/10, 272a/14, 273a/14, 284a/10, 289a/09, 299b/08, 305a/14, 309b/15, 312a/05, 312a/14, 313a/05, 314b/04, 319a/14, 347a/07, 347a/15, 352b/08, 352b/15, 354a/04, 384b/02
g.-diñüz 319b/01
g.-diñüzi 316a/01
g.-dügi 310b/04
g.-dügim 339b/06
g.-dügin 310b/07

g.-dügine 331b/01
g.-dügüm 373b/15
g.-dük 319b/03, 353b/03
g.-dükde 262a/05, 293a/12, 342b/04
g.-dükleri 370b/02
g.-düklerinde 213a/10, 316a/09
g.-düm 307a/13
g.-ecegüme 212a/13
g.-ecek 243b/05, 243b/11, 259a/14, 295b/01, 351b/03, 371b/10
g.-eceklerine 234a/01, 235b/11, 238b/15, 308a/15
g.-en 215a/14, 218b/02, 234b/13, 239a/13, 239b/12, 244b/13, 256b/02, 283b/10, 289b/02, 292b/01, 296a/14, 308b/03, 361a/03, 364a/04, 384a/06, 388b/08, 393b/01
g.-ene 216b/13
g.-esin 217a/02
g.-evüz 341b/10
g.-icek 234b/08
g.-ince 214a/01, 252a/05, 252a/11, 269a/14, 325b/12, 340a/15
g.-indi 262b/06, 362a/13
g.-iñiz imdi (geliñizdi) 300a/04
g.-iyor 291a/14
g.-iyorur 207b/04
g.-meden 314b/11
g.-medi 260a/02
g.-mediler 314b/07
g.-mege 205b/13, 316a/03, 361a/06
g.-mek 294a/09
g.-mek ile 284b/03
g.-mek üzre 216b/06
g.-mekde 207a/06, 217a/08, 221b/12, 234b/04, 283a/05
g.-mekde idi 352b/13
g.-mekdedür 278b/13, 362b/11
g.-mekden 375b/10
g.-mekdür 294b/07
g.-meksizin 232a/03
g.-melerin 235a/15
g.-melerinde 337a/12
g.-meli 341a/03
g.-melidür 200b/15
g.-mesi 340b/02
g.-mesin 238b/11
g.-meye 340b/08
g.-meyeceklerin 234a/02
g.-meyevüz 341b/10
g.-mezdük 319b/07
g.-miş 260b/13, 308b/11, 319b/14
g.-miş idi 364a/07, 370a/11
g.-miş idi-ki 370a/12
g.-miş iken 390b/15
g.-mişiñüz 318b/09
g.-mişler idi 219a/01, 222a/12, 251a/10, 265b/07, 298a/01
g.-mişlerdi 370b/03
g.-se 242b/01, 296a/02
g.-seler 296a/03
g.-sün 242b/03, 256a/09, 286b/11, 294b/01, 332b/04, 338a/05, 344a/01, 347a/10, 348a/14
g.-sünler 299b/07, 346a/13, 346b/14
g.-üp 202a/08, 203b/02, 203b/11, 206b/09, 207b/11, 207b/11,

208a/06, 209b/15, 211b/12, 211b/13, 213a/12, 215b/05, 217a/04, 218a/01, 218b/08, 220a/10, 226b/09, 227a/05, 232b/09, 235a/08, 241a/08, 241a/09, 242a/01, 244b/02, 245a/09, 247a/03, 249b/03, 250b/05, 251a/11, 252a/12, 253a/06, 253a/15, 254a/04, 255a/15, 255b/15, 261a/12, 262a/06, 262a/07, 262b/01, 264a/04, 264a/05, 264b/11, 266b/09, 269a/03, 269a/12, 269b/02, 269b/06, 269b/14, 270a/08, 270b/10, 272b/02, 272b/03, 276b/08, 277a/01, 278b/14, 279b/10, 281a/05, 283a/08, 284a/08, 285a/11, 285b/13, 288b/12, 290b/13, 292a/08, 292b/09, 293a/15, 296b/03, 298a/05, 303b/06, 304a/14, 306b/02, 307b/02, 308b/07, 309b/09, 311b/03, 312a/03, 314a/14, 314b/07, 315a/04, 315a/11, 316a/07, 316a/15, 316b/08, 318a/09, 318a/14, 318b/13, 321a/02, 321a/09, 321b/08, 322a/02, 322a/09, 322a/10, 322b/02, 322b/06, 323a/07, 323b/14, 324b/06, 325a/03, 325b/07, 325b/14, 326b/08, 329a/03, 329a/14, 331a/03, 331a/08, 331a/13, 334b/08, 335a/08, 335a/13, 337b/13, 338a/07, 340a/09, 341a/08, 343b/13, 344b/03, 344b/11, 344b/14, 346b/11, 347b/01, 351a/03, 351a/08, 351a/15, 351b/01, 352a/04, 353b/11, 354b/02, 357b/05, 358b/10, 360b/13, 361a/01, 361b/15, 362a/08, 363a/08, 363b/14, 364b/01, 365b/09, 366b/03, 367b/11, 369a/02, 370a/07, 370a/09, 370b/10, 371a/01, 374a/02, 374b/02, 375a/03, 375a/12, 376a/01, 376b/06, 377a/05, 377a/12, 379a/07, 380a/13, 384b/03, 386b/15, 387a/09, 387a/12, 387b/03, 389a/06, 389a/07, 389b/07, 389b/15, P198a/07

g.-üpde 273b/12

g.-ür 201a/07, 212a/09, 242a/08, 242a/14, 258a/06, 277b/06, 279a/09, 322b/03, 325a/11

g.-ürdi 260a/04, 260a/05

g.-ürken 204b/09, 277a/02

g.-ürler idi 244b/07

g.-ürler idi-ki 378a/08

g.-ürler iken 244b/08

g.-ürlerken 252b/05, 257a/07

g.-ürsiñüz 240a/13

g.-ürüm 200b/09

2. Daha önce üzerinde durulmuş olan bir konuya yeniden dönmek.

g.-dük 209b/11, 226a/15, 231b/10, 246a/02, 248a/13, 253a/02, 255a/05, 265a/13, 271b/04, 282a/05, 284a/14, 285b/10, 296b/10, 302a/05, 315a/06, 319a/03, 361a/14, 365a/09, 380b/06

3. Konunun vakti isabet etmek.

g.-di 207b/10, 210a/03, 242b/15, 263a/01, 275b/15, 284a/15, 349a/12

g.-elim 260a/02

g.-elüm 213b/09, 229a/11, 234a/14, 236b/07, 239b/09, 241a/04, 246b/09, 255a/05, 262b/15, 265a/13, 271a/13, 272a/05, 276b/05, 280a/15, 282b/12, 284a/14, 289b/14, 296b/09, 299a/02, 302a/04, 319a/03, 320b/01, 321a/09, 351b/15, 352a/02, 381a/10

g.-elüm-ki 259a/06, 272a/15, 308a/12, 309a/01, 339a/12, 365a/08

g.-ince 290b/03, 392b/10

g.-miş 210a/13

g.-sün 239b/10, 276b/05, 303b/11, 324b/15, 334a/05, 340a/07, 346a/13, 358b/05, 368a/11, 390b/10

4. Belli bir zamana ulaşmak.

g.-dükde 233a/01, 302b/05, 363b/02

g.-ince 212a/11, 275a/11, 325b/04, 359a/01, 370b/13, 382a/15

g.-üp 325a/02, 345a/07, 350b/14, 370a/06, 392a/04, P199a/05

5. Uygun düşmek.

g.-di 229b/07

g.-di-ki 310b/10

g.-icek 239a/06

g.-mekle 316a/11

g.-mez 277b/11, 303a/09, 329b/09

g.-mezdi 314b/10, 372a/08, 379b/02

g.-miş 274b/05, 274b/07

g.-mişin 275b/11

g.-se 238a/12, 388b/03

g.-ür 215b/03

6. Düşmek, rast gelmek.

g.-di 260a/04, 353a/07

g.-diler 240b/07, 297a/13

g.-dügi 320b/03

g.-düklerinde 255a/10

g.-mesinden 205b/01

g.-mesün 208a/15, 351b/14

g.-meyüp 286a/10

g.-meyüp-de 294b/14

g.-üp 220a/10, 224b/04, 237b/14, 306a/10, 309a/14, 334b/13, 338b/09, 351a/11, 364a/09, P198a/01

g.-ür 305a/06, 381b/09

g.-ürse 307b/04

g.-ürsem 294b/15

7. Aklı başında olmak.

g.-di-mi 275a/15

g.-dük-de 223b/10

g.-iceyen 324a/03

g.-mesün 371b/04

g.-mez 323b/09

g.-mez idi 377a/13

g.-mezdi-ki 379a/15

g.-üp 340b/01

g.-ür 323b/09

8. Yapabilmek, gücü yetmek.

g.-emez 328a/02

g.-en P199a/11

g.-eni 215b/04, 229b/02, 376a/12

g.-eyidi 370a/14

g.-medüñ 255b/03

g.-meyüz 245a/05

g.-mez 283a/02, 368a/01

g.-se 287b/01

g.-üp 322b/09

g.-ür 231a/11, 340b/10, 368a/01

g.-ür idi 243b/15

9. Yönelme durumundaki bazı kelimelere getirilerek birleşik fiil yapar.

g.-di 241b/08, 284a/13

g.-dügine 295b/11

g.-dük 371a/03

g.-en 370a/14, 371a/07

g.-eni 305a/01

g.-e-y-idi 303b/03

g.-icek 258a/09

g.-ince 374a/13

g.-medi 226b/02

g.-mekle 367a/15

g.-mesi 291a/02, 308a/03

g.-meyüp 276b/09, 367b/07

g.-mez idi 259a/04

g.-mezdi 238a/12, 238a/14

g.-miş 238a/06

g.-mişdür 205a/05

g.-se 314b/11

g.-üp 207a/04, 234a/07, 235a/12, 235b/10, 235b/13, 239a/02, 242a/09, 257b/14, 263b/07, 288b/14, 301a/02, 326a/09, 340b/09, 354b/03, 366a/12, 366b/03, 376b/14

10. Güzel karşılamak.

g.-di 239b/06, 328b/15

g.-diñüz 204b/01, 204b/02, 211a/14, 211a/15, 213a/14, 216b/12, 216b/12, 269b/08, 269b/09, 292a/11, 292a/11, 319b/08, 319b/09, 329a/13, 329a/13, 331a/07, 331a/07

g.-düñ 218a/10, 298a/09, 298a/09, 342b/14, 344a/06, 363a/11

g.-üp 328b/08

11. Hediye almak.

g.-di 388b/06

g.-miş idi 271a/10, 389a/02

12. Bir nesne ulaşmak.

g.-di 278b/08, 321b/02

g.-düginden 300b/11

g.-üp 300a/10, 308a/01, 318b/07, 376a/09

13. Pişman olmak.

g.-se 295a/10

g.-sün 293b/08

14. Haber ulaşmak.

g.-di-ki 299a/11, 338a/14, 351a/04, 353b/01

g.-dükde 219b/13

g.-ür 358a/08

15. Yardım etmek.

g.-dük 319b/06

16. Kötü bir durumla karşılaşmak.

g.-di 323a/03

g.-ince 381a/11

g.-meyüp 377a/11

g.-mezdi-ki 377a/11

[=600]

ḫoş gel- 204b/01, 211a/14, 213a/14, 216b/12, 218a/10, 269b/09, 292a/11, 298a/09, 319b/08, 328b/15, 329a/13, 331a/07, 344a/06, 363a/11

lāzım gel- 215b/03

nuṭḳa gel- 242a/09

rās gel- 205b/01, 237b/14, 260a/04, 294b/15, 306a/10, 351a/11, 351b/14, 353a/07, 364a/09

rāst gel- 208a/15, 220a/10, 224b/04, 240b/07, 255a/10, 286a/10, 294b/14, 297a/13, 309a/14, 320b/03, 334b/13, 338b/09, P198a/01

şafā gel- 204b/02, 211a/15, 216b/12, 269b/08, 292a/11, 298a/09, 319b/09, 329a/13, 331a/07

taḥavvüre gel- 234a/07, 257b/14, 258a/09, 259a/04, 376b/14

teḥevvüre gel- 235b/13, 239a/02, 288b/14, 374a/13

ẓuhūra gel- 205a/05, 226b/02, 241b/08, 276b/09, 367a/15

[=61]

gelecek Daha gelmemiş, yaşanacak zaman; istikbal.

g. 279b/14, 300a/05, 300a/08

[=3]

Gelibolı Türkiye'nin Çanakkale ilinde yer alan yarımada.

G.+da 351a/01

[=1]

geliş Gelmek işi.

g.+ine göre 302b/09

[=1]

gemi Su üstünde giden büyük taşıt, sefîne.

g. 235b/07, 259b/03, 268b/09, 274b/13, 277a/10, 277b/01, 277b/03, 277b/04, 277b/09, 330a/05, 330a/10, 330b/06, 330b/06, 331b/06, 334a/10, 343b/06, 343b/10, 345a/02, 349a/13, 349a/14, 351b/09, 355a/01, 355a/02, 358b/03, 359a/03, 359b/04, 359b/12, 359b/13, 359b/13, 360a/08, 362a/04, 363b/02

g.+de 360b/03

g.+den 264b/01, 344a/02, 380b/01

g.+dür 343b/07, 354a/03

g. idi 324b/01, 344b/15

g. ile 258b/01, 259b/04, 267b/07, 334a/08, 342b/02, 350b/15, 361b/12

g. imiş ki 338b/12

g. ki 349a/03

g.+ler 289a/13, 295b/01, 312b/08, 322a/13, 345a/06

g.+lerde 261b/12, 313a/11
g.+lerden 372b/15, 373a/03, 377a/06, 379b/13
g.+lere 216b/02, 233b/09, 289a/15, 361b/07
g.+lere ki 345a/04
g.+leri 233b/06, 233b/13, 234a/01, 235a/15, 267a/06, 334b/02, 338b/01, 346b/10, 349b/04, 349b/15, 353b/13, 373a/10
g.+leri ile 338b/08
g.+leri-y-ile 233b/09
g.+leri idi 334b/04
g.+lerimüzüñ 390a/02
g.+lerin 259b/12, 325b/05, 346a/08, 351a/10, 351a/12, 351b/03, 351b/09, 355b/09, 373a/07, 380a/14
g.+lerinden 234a/05, 338b/04, 349a/08, 364b/04, 373a/07
g.+lerinden idi 330a/06
g.+lerine 233a/13, 334b/13, 351a/11
g.+lerinüñ 239a/15, 351b/08
g.+leriñ 296a/01
g.+leriñüzi 357a/04
g.+lerüñ 298b/12, 370b/04, 382a/08
g.+mizden 259b/02
g.+nüñ 233b/11, 330a/11, 330b/04, 334a/09, 338b/09, 344b/07
g.+si 233b/05, 241b/15, 242a/12, 257a/06, 259b/10, 259b/13, 259b/13, 260a/12, 285b/12, 302b/15, 307b/05, 324b/01, 334a/13, 338b/11, 345a/03, 346a/02, 347b/14, 355a/13, 359a/03
g.+si idi 282a/09, 348a/01
g.+si isem 235b/05
g.+sin 233b/03, 334a/06, 347b/12, 347b/13, 359b/14
g.+sinden 245b/02, 339a/09
g.+sine 338b/07, 339a/03, 348b/14, 357a/10
g.+sinüñ 242a/04, 348a/01, 351a/06
g.+ye 330b/09, 331b/09, 342a/11
g.+yi 330b/05, 331b/10, 338b/04, 341b/02, 342b/11, 344b/10, 349a/07, 359a/02
g.+yüz 354a/04
[=162]

gemiciyān Gemi işleten veya gemilerde çalışan kimseler.
g. 302b/08
[=1]

gemilü Gemi sahipli.
g. 357a/10
[=1]

genç Hayatın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki döneminde bulunan.
g.+den 216a/09
g.+e (gence) 216a/09
[=2]

geñiş Kendi ölçülerine veya alışılmış ölçülere göre enli olan.
g. 327b/07
[=1]

ger- 1. Kolu, bacağı açılabileceği kadar açıp, uzatılabileceği kadar uzatıp dümdüz ve dimdik tutmak.
g.-erek 308b/13
2. Bir şeyin uçlarından veya kenarlarından çekerek gergin duruma getirmek; çekmek, uzatmak.
g.-diler ki 327a/01
[=2]
gerçek İnkâr edilmeyecek şekilde var olan, var olmuş bulunan, hakiki.
g. 332b/07, 337a/15, 338a/06, 353b/03
g.+den 305a/10
g.+dür 207b/05, 233a/05, 305a/04, 354b/15, 369b/02
g. imiş 207b/01
g.+midür 296a/11
[=12]
gerçi Aslına bakılırsa, aslında, filvaki.
g. 210b/04, 254b/12, 337b/04, 368b/01
[=4]
gerden-keşān-vār Far. Güçlü bir şekilde baş kaldıran, direnen.
g. 273a/15
[=1]
gere Yük.
g. 307b/05
[=1]
gerek Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lazım.
g. 215a/08, 218b/10, 218b/11, 224b/10, 224b/11, 242b/01, 251a/03, 257b/03, 259b/07, 259b/08, 273a/08, 274a/02, 274a/03, 280a/10, 282b/07, 282b/07, 286b/05, 286b/06, 286b/06, 288a/13, 288a/13, 293b/10, 293b/10, 295a/10, 295b/02, 296a/02, 296a/03, 301a/04, 302b/12, 307b/05, 307b/05, 316b/10, 316b/10, 320a/09, 320a/10, 320b/06, 320b/06, 327b/08, 327b/09, 329a/11, 329a/11, 332b/02, 337b/13, 337b/13, 345a/01, 345a/01, 346a/07, 348a/07, 348a/07, 348b/10, 348b/11, 362a/13, 364b/08, 364b/08, 374b/07, 386a/14, 386a/14
g.+dür 234a/08, 235b/04, 257a/13, 257b/04, 257b/09, 257b/10, 274a/15, 275b/06, 279a/10, 282a/01, 314b/11, 345b/12, 348a/04, 354b/13
g.+dür ki 259a/09, 303b/04, 365b/08, 387b/10
g.+i gibi (geregi gibi) 205b/04, 205b/11, 235a/02, 248b/14, 253a/13, 280b/10, 282a/06, 282a/12, 282b/08, 294a/07, 296a/05, 298a/12, 309a/06, 311b/06, 317b/08, 320b/13, 329b/14, 341b/02, 344a/11, 363b/03, 366a/07, 377b/01, 385a/07
g. idi 228b/12, 229b/10, 242a/03, 262a/09, 265b/13, 271b/09,

299a/05, 325a/07, 334b/08, 339b/01, 361b/15, 370a/13
g. imiş 309a/03
g.+se 211a/02, 211a/03
[=113]
geriş Germek işi.
g. 327a/01
[=1]
germ Far. Çok hareketli, çok şevkli.
g. 337a/04
g.-ā-germ 270b/14
[=2]
getür- 1. Gelmesini sağlamak.
g.-(!) 216b/14, 252a/07, 269a/11, 282b/11, 301a/04, 309a/11
g.-di 272b/05, 301a/06, 353a/12, 362b/04
g.-diler 208a/13, 209a/02, 217b/03, 220b/01, 239b/13, 252a/14, 267a/05, 289b/06, 292a/10
g.-diler ki 206a/05, 218a/09
g.-diñüz 211b/02
g.-dügi 272a/15, 281b/02, 310a/15, 312b/15
g.-dügim 323b/12
g.-dügüñ 281b/10
g.-dükde 258b/03, 365a/02, 384b/15
g.-dükleri 252a/15
g.-düklerin 277a/03
g.-düklerinden 206a/01
g.-elerdi 242a/13
g.-emezlerdi 302b/04
g.-en 282b/04, 288b/07, 395a/01
g.-esiz 240a/15
g.-eyüm 219b/15, 260a/13
g.-mediler 208a/14
g.-mek 259b/15
g.-memekle 207a/07
g.-meye 259b/05
g.-meyesiz 242b/04, 255a/08
g.-meyüp 327a/13
g.-mez 282a/04
g.-se 265b/13
g.-sün 218a/08
g.-üñ 220a/14
g.-üp 201a/12, 203b/14, 206a/02, 207a/09, 209a/13, 220b/09, 228a/06, 234b/15, 237b/09, 239a/14, 246a/07, 250a/03, 250b/04, 251a/14, 259b/06, 265a/05, 266a/03, 268a/12, 269a/09, 271b/15, 276b/12, 278a/13, 281a/07, 284a/02, 298a/14, 299b/05, 307a/01, 307a/07, 307b/14, 316b/03, 322b/04, 329b/12, 332a/07, 332a/10, 337b/15, 344a/04
g.-ür 266a/12
g.-ür idi 289b/06
g.-ürken 237b/08
g.-ürler 290b/04
g.-ürler idi 327b/10
g.-ürüm 293b/05
2. İletmek, bildirmek.
g.-(!) 280b/04
g.-diler 219a/13
g.-e 353a/06
g.-meyelerdi 296a/11

3. Güç kullanmak.

g.-emeyüp 381b/07

g.-meye 374b/08

4. Hatırlamak.

g.-mezlerdi 379b/07

[=102]

ṭāḳat getür- 327a/13

[=1]

getürt- Getirme işini yaptırmak; celbetmek.

g.-üp (getürdüp) 235a/04

[=1]

gevşek Gerektiği kadar sıkı veya gergin olmayan.

g. 347b/06

[=1]

gey- Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

g.-düklerinde 392a/12

g.-er 368a/05

g.-se 250a/04

g.-üp 249b/10, 270b/07, 270b/08

[=6]

geydir- Bk. **geydür-**

g.-di 250b/02, 344a/13

g.-üp 298a/09, 312b/05, 341b/05, 363a/12

[=6]

geydür- Bir giyeceği başka birinin vücûduna veya organına kendi eliyle geçirmek. Krş. **geydir-**

g.-di 243b/09, 247b/07, 250a/14, 310a/12, 349b/12

g.-üp 332a/11, 365a/04, 384b/07

[=8]

geyin- Giymek.

g.-üp 248a/11, 267b/01, 388b/07

[=3]

gez- 1. Hava alma, hoş vakit geçirme vb. amaçlarla bir yere gitmek.

g.-di 321a/01

g.-ecek 251b/11

g.-edursun 363b/08

g.-en 248a/03

g.-er 373b/12

g.-erim 322a/12

g.-erken 297a/12, P198a/01, P198a/05

g.-erler idi 377a/04

g.-erlerken 317a/07

g.-esiz 240a/10

g.-in 280b/03

g.-mekdedür 339a/05

g.-mez imiş 348a/13

g.-üp 306b/06, 320b/03

2. İncelemek

g.-üp 276a/14

[=18]

gezdir- Birinin gezmesini sağlamak, dolaştırmak.

g.-mez 336a/12

[=1]

gezin- Eğlenmek, vakit geçirmek için gezmek; dolaşmak.

g.-irken 330a/04

g.-ürken 240b/06

[=2]

ġılāf Ar. Kılıf, kın, zarf.

g.+dan 253a/10, 270a/03

g.+ından 326b/10

[=3]

Ġırandos 16. yy.da Adalar bölgesinde yaşayan İspanya'nın en ünlü denizcilerinden biri. Aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'na karşı isyan eden isyancı lider. Krş. **Ḳırandos**

Ġ. 365a/12, 365a/14, 365a/15

Ġ.+uñ 365b/03, 365b/06, 365b/07, 366a/01, 366b/01, 367a/03

[=9]

ġıyāb Ar. Hazır bulunmama, göz önünde olmama.

ġ.+ından 350a/14

[=1]

gibi Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen.

g. 202a/10, 202b/10, 202b/13, 205b/01, 205b/04, 205b/11, 208a/05, 209a/15, 210b/01, 211b/04, 214a/09, 215b/12, 219a/15, 219b/05, 220a/09, 225b/05, 226b/14, 227b/05, 227b/07, 227b/11, 227b/12, 229a/13, 229a/15, 230b/03, 230b/03, 231b/15, 231b/15, 232a/01, 232a/05, 232b/14, 233a/04, 233a/06, 233b/14, 235a/02, 235b/07, 236b/14, 236b/14, 237a/01, 237a/06, 237b/04, 239a/11, 239a/12, 241a/15, 241b/01, 241b/05, 241b/07, 242a/05, 242a/11, 242b/10, 242b/13, 244a/08, 246a/01, 246a/06, 246a/09, 248a/11, 248b/14, 249a/07, 253a/13, 255b/01, 255b/01, 256a/08, 256b/01, 256b/05, 257b/10, 258a/10, 258a/12, 259a/11, 266b/02, 267a/08, 267a/14, 267b/01, 270b/10, 272b/07, 272b/08, 273b/10, 273b/14, 275a/02, 277b/15, 279b/06, 279b/11, 280a/08, 280b/10, 282a/01, 282a/06, 282a/12, 282b/08, 287a/13, 288a/05, 290a/15, 291a/05, 293a/09, 294a/07, 294a/08, 294b/02, 295b/05, 295b/14, 296a/05, 296b/06, 296b/11, 298a/12, 299a/12, 299a/13, 305b/04, 308a/09, 309a/07, 311b/06, 317b/09, 317b/14, 320b/02, 320b/13, 323b/08, 324b/11, 326b/02, 326b/07, 328a/13, 328b/03, 329a/02, 329b/14, 331b/05, 331b/12, 335b/15, 336a/14, 336a/15, 339a/05, 339b/08, 339b/10, 341b/02, 342a/14, 343a/02, 344a/11, 345b/15, 348a/13, 348a/15, 348b/05, 350b/01, 350b/11, 352a/08, 353a/15, 356a/15, 356a/15, 356a/15, 356a/15, 356b/01, 356b/01, 357a/06, 359b/04, 362a/06, 363b/04, 366a/07, 367a/15, 367b/01, 369a/15, 370b/04, 371a/07,

372b/14, 373a/01, 373a/04, 373a/06, 374b/06, 376a/11, 376b/04, 376b/14, 377a/10, 377b/02, 377b/12, 377b/15, 377b/15, 379b/15, 380a/04, 381b/05, 384a/02, 385a/07, 389b/12
[=173]

gice Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman. Krş. **gece**
g. 202b/09, 206b/04, 208b/01, 220b/09, 221a/10, 226b/02, 226b/13, 227a/05, 227b/03, 230a/07, 242a/01, 242a/04, 243b/03, 263a/04, 276a/07, 282b/06, 301a/14, 303b/14, 304b/02, 314b/13, 325b/10, 328b/06, 328b/13, 332b/07, 334b/12, 335a/04, 346a/14, 357a/03, 357a/10, 358b/05, 358b/07, 377a/07, 377b/10, 379a/15, 383a/02
g.+de 358b/06
g. gündüz 319b/14
g. ki 205a/05
g.+lerce 380b/11
g.+lerde 225a/07, 225a/08, 238a/15, 238b/03
g.+leri 372a/06
g.+nüñ 201b/04, 227a/06, 328b/07, 377b/04
g.+si 225a/05, 225a/09, 269b/03, 282b/03
g.+yi 243a/04, 255a/01, 381a/06
[=55]

gicelik Geceye ait. Krş. **gecelik**
g.+de 233a/09, 354a/10
[=2]

gidi Far. Namussuz.
g. 284b/15, 284b/15
g.+si 204b/08, 204b/11, 314a/01, 369b/08
g.+sinden 204b/14
[=7]

gir- 1. Dışarıdan içeriye geçmek; kaçmak.
g.-di 343b/03, 373a/03
g.-diler 227a/10, 250b/06, 289a/08
g.-diler ki 237a/11
g.-dükde 375b/01
g.-düklerin 277a/01
g.-düklerinde 284b/04
g.-erlerken 265a/15
g.-erse 347b/08, 378b/04
g.-medi 242b/02
g.-meli 236b/06
g.-memiş 347a/11
g.-mişler 227a/13
g.-mişler idi 373a/08
g.-sünler 226b/15
g.-üp 221a/15, 246a/06, 246a/07, 246a/12, 252b/12, 262b/08, 299b/08, 319a/09, 320a/05, 328b/01, 328b/02, 334b/08, 334b/10, 335b/11, 339a/14, 347b/09, 360a/12, 378b/03
g.-ürken 309b/15
g.-ürse 283a/12

2. Uyku gelmek.

g.-medi 208b/01

g.-mez idi 238b/04

3. Konuyu bölmek.

g.-üp 220b/06

4. Almak, fethetmek.

g.-ecek 258b/14

g.-er idi 284a/11

g.-ersin 321a/08

g.-mege 207a/03

g.-mez 299b/02

g.-üp 325b/04

g.-ürken 212b/14

5. Harekete geçmek.

g.-üp 328b/07

[=49]

giriftār Far. Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptela.

g. ol- 220a/09, 333a/08, 353b/03

[=3]

giril- Girme işi yapılmak.

g.-mesi 384b/10

g.-mez 329b/04

[=2]

giriş- Bir işi ele almak.

g.-diler 247a/08

g.-üp 344a/09

[=2]

giriş Bir yapıda içeri geçilen yer.

g.+de 294b/10

[=1]

ġīrīv Far. Ağlayış

ġ. u feryād 335b/12

[=1]

girü Bir yerin veya şeyin ön kabul edilen kısmına göre arkada bulunan taraf, arka taraf.

g. 228b/03, 242a/09, 250a/06, 289b/13, 299b/13, 325b/05, 325b/15

g.+lerinden 328a/09

g.+si 382a/02

g.+ye 215b/04, 224b/10, 229b/02

g.+ye ṭoġru 327b/14

[=13]

Girüt Yunanistan'ın en büyük, Akdeniz'in beşinci büyük adasıdır.

G.+den 305a/02

[=1]

git- 1. Bir yere doğru yönelmek; gidedurmak, uzanmak.

g.-(!) 216b/13

g.-di 211b/05, 248a/05, 265a/12, 266a/11, 279b/06, 280b/05, 291a/04, 298b/08, 329a/07, 339b/10, 340a/06, 348b/14, 349b/13, 357a/10, 361b/01, 362a/02, 380b/03

g.-digimüze 228a/09

g.-digiñüz 212a/10

g.-diler 201b/03, 219a/03, 240b/04, 249a/13, 266a/07, 266a/09, 269a/12, 299b/14, 313a/04, 314b/14, 325b/10, 334a/02, 334a/12, 338a/14, 345b/01, 360a/05, 360a/10, 370a/08, 377b/07, 386b/14, 391b/02

g.-dügi 272a/07, 390b/15

g.-dügidür 324a/07, 336b/06

g.-dügünden 276b/08
g.-dükde 205b/05, 213b/04, 368a/13, 368b/12
g.-düklerin 276a/03
g.-düklerinde 384b/09
g.-e (gide) 278a/12, 363a/02
g.-ecegi (gidecegi) 314a/04
g.-ecegin 280b/12
g.-ecegin (gidecegin) P198a/08
g.-ecegini (gidecegini) 235a/06
g.-ecek (gidecek) 244a/04, 382b/15
g.-ecek (gidicek) 209a/11
g.-ecekdür (gidecekdür) 282b/03
g.-ecekler idi (gidecekler idi) 239b/11, 282a/14
g.-eceklerdür (gideceklerdür) 251a/08
g.-eli (gideli) 363a/01
g.-elüm (gidelüm) 228b/10
g.-em (gidem) 326a/01
g.-emeyen (gidemeyen) 266a/14
g.-en (giden) 211b/04, 255b/13, 272a/02, 277b/01, 281a/03, 290a/08, 329b/05
g.-ene (gidene) 216b/13
g.-er (gider) 234a/01, 234b/08, 245a/13, 324a/15, 325a/12
g.-er idi (gider idi) 334a/14, 361b/04, 378a/10
g.-er iken (gider iken) 362b/03
g.-er ise (gider ise) 277b/06, 294b/11
g.-ercesine (gidercesine) 331a/02
g.-erek (giderek) 278a/08
g.-erem (giderem) 381b/08
g.-erken (giderken) 263a/05, 322a/08, 362b/07
g.-erler (giderler) 233a/14, 233b/06, 249a/08, 263a/15
g.-erler idi (giderler idi) 249a/03
g.-erler iken (giderler iken) 327b/14
g.-erler iken (giderlerken iken) 314b/05
g.-erler ise 223b/03
g.-erlerken (giderlerken) 210a/08, 309a/13, 324b/05, 330a/03, 381b/12
g.-erseñüz (giderseñüz) 305b/15
g.-ersin (gidersin) 279b/03
g.-ersiñüz (gidersiñüz) 236b/12
g.-erüz (giderüz) 210a/15, 241a/15, 245a/08, 308b/14, 328a/06, 371a/04
g.-esin (gidesin) 375a/14
g.-esiz (gidesiz) 222b/11
g.-iyorken (gidiyorken) 212a/06
g.-iyoruz (gidiyoruz) 210b/11
g.-me 304b/13
g.-mede 206b/04, 207b/09
g.-meden 294b/09, 322b/07
g.-medi 220b/03, 309a/12
g.-mege 203a/10, 308b/09, 330b/10
g.-megi 278a/15
g.-mek 247b/11, 366b/05, 374a/09
g.-mek idi 323a/02
g.-mek üzre 293b/01
g.-mek üzre idi 236b/09
g.-mekde 206a/12, 276b/05, 283a/07, 311a/12, 359a/08, 359b/10
g.-meklige 322b/15, 341b/01, 377a/15
g.-mekligi 368a/09

g.-melerinde 337a/12
g.-meli 341a/04
g.-mem 200b/01
g.-memesinden 294a/02
g.-memiş 340a/13
g.-memişdür 299a/09
g.-memiz 322b/07
g.-memüz 242a/08
g.-meñüz 242a/13
g.-mesek 279a/06
g.-mesi 200b/13, 242a/04
g.-mesün 235b/01
g.-mesünler 320b/10
g.-mez 233b/06
g.-mezden 341b/06
g.-mezler ise 223b/04
g.-miş 233a/15, 329a/01, 364a/01
g.-miş idi 213b/05, 219b/11, 278b/10, 284b/01, 285a/08, 299a/10, 310b/04, 340a/14, 358a/10
g.-mişdür 316a/02
g.-mişler idi 204a/10, 222a/12, 309b/13, 334b/11
g.-mişlerdür 376b/08
g.-se 209b/14
g.-seler 242a/03, 299a/05
g.-sün 216b/15, 235b/01, 279b/04
g.-sünler 252a/08, 260a/01, 282b/12, 366b/08, 383a/08
g.-üp (gidüp) 213b/15, 220b/08, 280b/13, 282b/04, 320a/15, 320b/07, 321a/11, 353a/06, 371b/15, P198a/01
2. Hoş karşılamamak.
g.-di 204b/12
3. Sürmek, devam etmek.
g.-dükçe 208b/09
g.-edursunlar (gidedursunlar) 262b/15
4. Bir şey zarar görmüş olmak.
g.-di 209a/03, 241b/08, 275a/01
g.-üp (gidüp) 220a/09, 223a/02, 223b/07, 237a/14, 255b/05, 301b/06, 315a/08, 362b/12, 369a/14
5. Zaman içerisinde olmak.
g.-erek (giderek) 239a/12, 257b/07, 288a/05
6. Ulaşmak.
g.-di 288b/03
g.-er (gider) 235b/06
g.-erler ise (giderler ise) 223b/03
g.-erlerse (giderlerse) 224a/05
g.-esiz (gidesiz) 318b/11
g.-mez 318a/04
7. Güzel sonuçlanmak.
g.-mekle 391a/01
[=228]
doludizgin git- 210a/08
[=1]

giydür- Giyme işine konu olmak.
g.-mek ḳadar 356a/11
g.-üp 217b/09
[=2]

Göbekli burcu Kale burcu olarak da bilinen bir yapıya sahip ve tarihsel olarak Likya bölgesine ait kalıntıları içeren burçtur.

G. ile 228b/15

G.+na 228b/15

G.+ndan 228b/15

[=3]

göç- Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirme.

g.-e 206b/04

g.-mek üzre iken 219b/07

[=2]

göç Göçmek işi, bir yerden başka bir yere taşınma, hicret.

g. 220a/08

g. it- 220a/07, 220a/10

[=3]

gögüs Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü.

g.+ümizi (gögsümizi) 308b/13

[=1]

gök Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk.

g. 324b/09

g.+e (göge) 338a/13

g.+lere 227a/15, 227b/07, 227b/13, 228a/11, 229a/01, 229a/13, 229b/13, 323a/09, 335a/02, 373b/12

[=12]

göm- Bir ölüyü toprağın içine yerleştirmek; defnetmek.

g.-er 231b/01

[=1]

gönder- 1. Bir yere doğru yola çıkarmak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak; yollamak.

g.-(!) 307b/09

g.-di 203b/08, 204a/03, 212b/11, 214a/05, 215b/09, 216a/14, 216b/13, 217b/14, 219b/01, 220a/14, 222b/06, 223a/07, 233b/09, 236a/15, 239a/07, 259b/11, 267b/09, 279b/07, 289a/13, 292a/07, 293a/02, 296b/14, 299b/07, 307b/13, 308b/02, 313b/02, 314a/10, 318a/06, 318b/08, 319b/02, 320a/07, 320a/14, 320b/09, 321b/13, 321b/15, 324a/09, 324a/11, 339a/12, 349a/08, 349a/09, 349a/14, 351a/07, 366b/12, 382b/07, 386a/01, 388b/01, P198a/03

g.-di-ki 353a/05

g.-digi 263b/01, 388b/02

g.-digimüñ 322a/14

g.-digimüz 343b/12

g.-digiñ 322a/01

g.-diler 240b/09, 242b/08, 242b/10, 295b/06, 315b/10, 318a/12, 376a/06, 386b/02

g.-diler ki 353b/02

g.-dim 323b/12

g.-diñüz 203b/10, 253a/14, 388a/12

g.-dügi 366a/14, 376a/07, 388a/07, 388a/15

g.-dügin 233b/03

g.-dük 220b/08, 256a/04, 323b/14, 323b/15
g.-düm 215a/06, 324a/06
g.-düñ 214b/05
g.-e 306a/15
g.-ecekleri 307a/03
g.-esin 259b/03, 299b/04
g.-esiz 204a/02, 338a/01
g.-eyidi-de 310b/12
g.-ilen 308a/01, 314a/12, 318a/13
g.-iñüz 374a/14
g.-irüz 324a/03
g.-iyorsun 239a/01
g.-medi 233b/09
g.-mediñüz 274b/05
g.-meklikde 318b/04, 322b/13
g.-miş 385b/02, 385b/05
g.-miş-midür 253b/05
g.-miş idi 254a/01, 268a/10, 340a/11, 364a/03, 367a/12
g.-miş idük 255b/13
g.-mişdür 259b/13, 332b/01
g.-mişimdür 387b/14
g.-mişsin 270a/08
g.-sek 233b/05
g.-sem 320a/01
g.-üp 223a/03, 276a/05, 289b/06, 323a/01, 326a/04, 336b/12, 339a/12, 361a/08, 365b/06, 390b/12
g.-ür 216b/03, 306a/13
g.-ür imiş 369a/13
g.-ürler idi 340a/04
g.-ürsin 280a/06
g.-ürsiñüz 294b/03
g.-ürsüñ 235b/11, 238b/15, 306a/13

2. Haber ulaştırmak.

g.-di-ki 308b/08, 345b/08
g.-digimüzde 348a/15
g.-diler 346a/05
g.-diler ki 299b/03, 308b/11, 345b/05
g.-miş idi 216a/09
g.-üp 228b/13, 280b/15, 352a/06
g.-ürsiñüz 294a/14
[=142]

ḫaber gönder- 216a/09, 280b/15, 294a/14, 299b/03
nāme gönder- 228b/13

[=5]

gönderil- Gönderme işi yapılmak veya gönderme işine konu olmak.

g.-di 341a/07, 374b/13
g.-en 387b/02
g.-mişdür 313b/06, 387b/09
[=5]

göndür- Bk. **gönder- 1**

g.-elim-de 235b/07
[=1]

gönül İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek.

g. 232b/04
g.+i (gönli ol-) 301a/01
g.+ümüzi (gönlümüzi) 212a/08
g.+ünde (gönlünde) 354b/04
g.+ünden (gönlünden) 239b/04
g.+üñ (gönlüñ) 226b/10, 243a/12

[=7]

gör- 1. Gözle ve ışık yardımı ile bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.

g.-(!) 308b/02, 323b/09, 334b/01, 340a/02, 378a/03

g.-di 212a/03, 242a/05, 326a/05, 347a/14, 357b/02

g.-di-ki 226b/09, 262a/05, 357a/14, 357b/03, 357b/11

g.-digi 303b/14

g.-diler 201b/05, 202a/02

g.-diler ki 244a/08, 325a/02, 327b/14, 359a/12, 379a/10, 380a/01

g.-diñüz 244b/14, 348a/12

g.-diñüz mi 202a/12

g.-dügi 360b/15

g.-dük 331a/09

g.-dükleri 333a/01

g.-düm 201a/04, 243b/04, 260b/06, 304b/02

g.-düñ 217b/05, 217b/10, 220b/02

g.-düñ-mi 221a/02

g.-emediler 236b/04

g.-en 344b/14, 388b/14

g.-enler 212a/02

g.-eyüm 212b/14, 218a/03, 224a/12, 344b/15

g.-icek 223a/12

g.-ince 207a/08, 373b/15

g.-meden 220a/04

g.-medi ise 338a/05

g.-medük 257a/01

g.-medüm 351b/02

g.-mege 341b/01, 388b/14

g.-mek 332b/04

g.-memiş 297b/12

g.-mesün 333b/02

g.-meye-y-idük 333b/01

g.-mez idi 227b/04, 358b/06

g.-mezdi 377b/11

g.-mezler idi 378a/07, 378b/06

g.-miş idi 323a/13

g.-señ 265a/03

g.-sün 338a/05

g.-üp 205b/11, 275a/04, 332b/14, 335b/10

g.-ür mi 272b/13

g.-ürler idi 378a/06

g.-ürler ise 377a/04

g.-ürsin-ki 243a/13

g.-üşümüzdür 343a/05

2. Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna şâhit olmak, müşâhede etmek.

g.-di 202b/11

g.-di-ki 209a/04

g.-diler 202a/10

g.-diler ise 202b/09

g.-diler ki 299a/07

g.-diler kim 201b/13

g.-diñüz 212b/05, 213b/03, 279a/03, 333b/06

g.-dügi gibi 202a/09, 202b/10

g.-dükde 296b/07

g.-dükden ṣoñra 212a/15

g.-dükleri 202a/09

g.-düklerinde 380b/07

g.-düñüz 355b/08

g.-elüm 294a/11
g.-icek 209b/12
g.-medügi 304b/13
g.-meyüp 274a/09
g.-üp 206b/12, 283a/05, 295b/13
3. Karşılaşmak, rast gelmek.
g.-dügi 260a/08
g.-elüm 285b/05
g.-miş 377b/04
g.-mişlerdi 218b/07
g.-seler 202b/05
g.-üp 300a/08, 315b/09
g.-ürüz 280a/13
4. Anlamak, kavramak.
g.-(!) 216a/03, 222b/03, 224b/01, 234b/05, 249a/15, 296a/11
g.-di-ki 321a/05
g.-diñüz 227b/02, 306a/03
g.-düm 259a/15, 304b/10
g.-düm-ki 216a/15
g.-üp 271b/02, 320b/13, 373b/06
g.-ürem 204b/05
5. Bir yargıya varmak, değerlendirmek.
g.-üp 211a/04
6. Yerine getirmek.
g.-dükde 279b/14
g.-en 282a/02
g.-sünler 273b/03
g.-üp 227b/06
7. Teşvik etmek.
g.-eyüm 236b/11, 307b/11, 349b/14, 357a/06, 385b/08, 391a/03
8. Elde etmek.
g.-iñ 305b/13
9. Mantıklı bulmak.
g.-üp 368a/08
[=137]

iḥsān gör- 315b/09
ma‘ḳūl gör- 368a/08
ẓulm gör- 218b/07

[=3]

göre Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca; gereğince.
g. 200b/08, 205b/07, 214b/08, 214b/09, 225a/09, 231a/10, 233b/05, 235b/08, 242a/04, 244b/04, 245b/15, 251b/05, 272b/11, 279a/07, 293a/09, 294a/09, 302b/09, 315b/07, 318a/06, 322b/14, 324a/13, 327b/06, 337b/10, 339a/15, 340a/01, 342b/09, 355b/06, 374a/01, 375b/14
[=29]

göril- Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilmek.
g.-en 205a/06
g.-mişdür 221b/03
[=2]

görin- Görülür duruma gelmek, görülür olmak; gözükmek. Krş. **görün-**
g.-di 346b/11
[=1]

göriş- Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek.
g.-diler 311b/06, 383a/15
g.-düklerinde 212a/05
g.-eyidük 310b/12

g.-meklik-çün 311a/02
g.-üp 310b/09, 312b/01
g.-ür idi 384b/13
g.-ürüz 200b/04, 212a/10
[=10]
dīdār göriş- 212a/10
[=1]
görün- Bk. **görin-**
g.-e 244a/09
g.-meye 236b/05
g.-üp 308b/04
[=3]
göster- 1. Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek.
g.-di 261b/05
g.-di idi 267a/10
g.-eler 262b/03
g.-eyüm 350a/03
g.-mesün 301b/11
g.-üñ ki P198a/12
g.-üp 379a/09
2. Eğilimi olmak.
g.-üp 304b/04
3. Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.
g.-di 211b/14
g.-dükde 288b/13
g.-e-y-idük 291a/05
g.-işi 304a/10
g.-mege 377a/02
g.-sek 287a/15
g.-üp 243a/06, 380a/13
[=16]
meyl göster- 304b/04
[=1]
götür- Taşımak, ulaştırmak veya koymak.
g.-(!) 300b/13, 307a/11, 346a/08
g.-di 208b/13, 256a/02, 256b/03, 295b/10, 307a/13, 381b/06
g.-diler 223b/09, 229a/07, 250a/02, 289b/01, 331a/12, 344a/04, 365a/05, 382a/06
g.-dügi 310a/05, 324a/10
g.-dügin 351b/10
g.-dükleri 257a/09, 289b/01, 289b/02
g.-düklerin 277a/02
g.-düklerinde 344b/03
g.-e 261a/07
g.-ecek 308b/09
g.-emeyüp 261a/13
g.-en 245a/05, 359a/10
g.-iyorur 256b/02
g.-mede 328b/02
g.-mege 271a/15
g.-mekligi 330b/15
g.-mez 278b/12
g.-miş 299a/11, 338b/03, 338b/09
g.-miş idi 302b/06
g.-mişdür 241a/13, 339a/01
g.-mişler idi 234b/10
g.-se 271b/08
g.-seler 334b/08
g.-sün 233b/14, 256a/10
g.-ü 210a/01, 299b/10, 365b/08, 389b/13
g.-üp 251a/13, 256a/13, 257a/03, 267a/11, 290a/10, 290a/12, 317a/05, 336b/15, 344b/10,

351a/13, 360a/11, 363a/13, 384b/15
g.-ür 233b/14
g.-ürsiñüz 273a/03
g.-ürüz 210b/15
[=66]

götürül- Götürme işi yapılmak veya götürme işine konu olmak.
g.-üp 369a/04
[=1]

gövde İnsan bedeni, vücut.
g.+yi 208b/13
[=1]

göz İnsanda ve hayvanda görme organı.
g. 227b/04, 272b/11, 284b/14, 295b/08, 377b/11, 377b/12, 378a/04
g.+i 224b/14, 227b/04, 228a/03, 241b/12, 258a/14, 377b/11
g.+i-y-ile 331a/09, 335b/10
g.+imüz 333b/02
g.+in 203a/01, 375a/01
g.+ine 208b/01, 238b/03, 336a/04, 357b/14
g.+iñ 375b/15
g.+iñi 375b/09
g.+iñüzle 202a/12, 244b/13
g.+leri 262b/03, 378b/06
g.+lerin 333b/01, 336a/01, 380a/10
g.+lerinden 328a/13, 343a/02
g.+lerüñ 242a/11
g.+üm 261a/02
g.+ünden 334a/06, 342b/01
g.+ünüñ 242b/11
g.+üñ 234a/06
[=39]

gözci Gözetlemek işini yapan kimse.
g.+leri 371b/05
[=1]

gözet- 1. Korumak, bakmak, özen göstermek.
g.-mek 231b/03
g.-üp (gözedüp) 231b/06, 312a/09
2. Kollamak, beklemek.
g.-üp (gözedüp) 386b/08
[=4]

ġubār Ar. Toz, ince toprak.
ġ.+ı 327a/03
[=1]

gün-ā-gün Far. Türlü türlü, çeşit çeşit.
g. 369b/09
[=1]

güne Far. Tür, nevi, çeşit, tarz.
g. 211b/05
[=1]

ġurūr Ar. Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme.
ġ. 374b/10
ġ.+dan (dār-ı fenā-yı ġurūr) 392a/06
ġ.+ı 336b/09
ġ.+ından 336b/10, 373b/05, 373b/06
ġ.+larından 379b/02
[=7]

gūyā Far. Sözde, sanki.
g. 208b/07, 208b/11, 209a/09, 225a/10, 242b/10, 244a/11, 249a/10, 261b/04, 273a/07, 273a/08, 283a/11, 304b/07, 305a/02, 331a/01, 331a/09, 331b/05,

331b/10, 336b/08, 337a/05, 337b/14, 338a/12, 340b/09, 342b/12, 347a/04, 347a/06, 356b/08, 357a/14, 367b/07, 370b/04, 371a/02, 371a/07, 372a/05, 373a/08

g. ki 230a/09, 242a/05

[=35]

ġuzzātu'l-müslimīn Ar. Müslümanların gazileri.

ġ. 250a/10

[=1]

güç Yapılması, başa çıkılması zor olan, emek isteyen, yorucu, zor, müşkül, çetin.

g. 317b/07, 337a/02, 362a/11

g. eyle- 206a/11

g. ile 370b/01

g.+ile 223b/08, 285a/11, 389b/15

g.+leri 258b/13

g.+lerine 207a/04

g.+imüze 204b/12

g.+üne 235a/12

[=12]

güçlük Güç olma durumu, zorluk, zahmet, çetinlik.

g. 277b/07, 296b/08

[=2]

gügen- (Bir şey veya kimsenin) Kendisinden bekleneni vereceğine veya yapacağına inanmak.

g.-ür idi 353a/08

g.-ürler 381a/03

g.-ürlerdi 379b/08

g.-ürüz 381a/04

[=4]

gügüm Tek kulplu, uzun boyunlu, ağzı dar, içine su ve sulu şeyler konan bakır kap

g.+lerle 254a/12

[=1]

gül Far. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

g. u gülistānlıḳ 201b/06

[=1]

gül- İnsan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak.

g.-mege 258b/05

g.-üp 205a/13, 271a/13, 377a/08

[=4]

gül-zār Far. Gül bahçesi, gülşen, gülistan.

g.-ı ḫalīl-veş 332b/12

[=1]

gülistānlıḳ Far. Gül bahçesi gibi.

g. (gül u gülistānlıḳ) 201b/06

[=1]

güliş- Karşılıklı veya birlikte gülmek.

g.-üp 333b/05

[=1]

gümān Far. Zan, şüphe.

g.+ları (şekk u gümān) 201a/01

g.+um 243a/03

[=2]

gümüş Tabiatta altın, bakır, bazen platinle birlikte bulunan, altından sonra en

kolay dövülüp haddelenebilen kıymetli element.

g. 267a/01, 298a/02

[=2]

Gümüş Irmağı Marmara Bölgesi'nde Çatalca yakınlarında ırmak.

G. 290a/06

[=1]

gün Dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası.

g. 200b/06, 201a/01, 203a/11, 206a/10, 207b/07, 208a/07, 208a/11, 208b/07, 216b/14, 217a/10, 218a/01, 219a/01, 220a/08, 220a/12, 224b/09, 228b/13, 230a/06, 231a/11, 234b/04, 234b/06, 234b/09, 236a/14, 240b/03, 240b/12, 247a/03, 249a/12, 249a/14, 249a/15, 251a/05, 251a/07, 254a/06, 254a/08, 254b/02, 260b/07, 268b/15, 274b/09, 276b/07, 280b/04, 281a/03, 282a/14, 282b/10, 283a/08, 285a/07, 285b/11, 286b/15, 290b/14, 291a/06, 297b/12, 298a/04, 300b/12, 302b/10, 303a/03, 307a/09, 307b/07, 308a/15, 309a/13, 309b/08, 309b/11, 309b/14, 311a/09, 311a/12, 311b/12, 313b/11, 316a/03, 316b/10, 319a/12, 320a/04, 320b/14, 323a/13, 325a/02, 325b/09, 325b/12, 327b/12, 332b/14, 334b/10, 334b/10, 335a/09, 335b/07, 336b/12, 337b/07, 338a/14, 339a/14, 339b/03, 341a/08, 341b/03, 341b/06, 343b/04, 345b/04, 345b/05, 353a/07, 353b/09, 358b/09, 361a/08, 361a/11, 362b/15, 364a/09, 364b/05, 369a/01, 373a/06, 373a/10, 377a/06, 377a/06, 377a/09, 379b/14, 383a/06, 383a/11, 386b/06, 386b/14, 387a/04, 387a/10, 389a/13, 389a/15, P198a/19

g.-ā-gün 238a/11, 342b/08

g.+de 205a/04, 230a/10, 235a/14, 249a/05, 254b/02, 287b/08, 364b/01, 367a/14, 371a/03, 371a/03, 371a/10

g.+den 212a/11, 351a/11

g.+den beri 242b/02, 378b/05

g.+den berü 300a/13

g.+den ṣoñra 325a/11, 325b/11, 362b/14

g.+dür 353b/01

g.+e 212a/11, 340a/13, 353b/04, 385a/06

g.+e ḳadar 200b/11, 222b/09, 223b/03, 224a/03

g. gibi 336a/15

g.+i 252a/12, 261b/13, 265b/07, 267a/01, 267b/12, 269b/01, 280b/05, 292a/07, 307b/01,

308b/07, 310b/15, 315b/06, 331a/02, 331b/02, 343a/14, 359a/14, 370a/09, 378b/12, 383a/10, 387a/09, 392a/05, 392a/05

g.+i ki 380a/07

g.+inde 270a/13, 278a/02

g.+lerde 206a/10, 217a/10, 234b/03, 249a/12, 251a/05, 268b/15, 276b/06, 283a/08, 285b/11, 286b/14, 290b/14, 311a/12, 313b/11, 319a/12, 320b/14, 341a/08, 345b/04, 364a/09, 369a/01, 377a/05, 383a/06, 386b/06

g.+leri 336a/15

g. şoñra 340a/13

g.+ümde 270a/14

g.+ümize 326b/12

g.+ünde 277a/04, 303b/05, 307b/01, 322b/01, 370a/09

g.+üne 207a/02

g.+üñ 337b/09

g.+üñüze 207b/04, 346a/05

[=205]

günāh Far. Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, suç.

g.+ı 317b/13, 374b/04

g.+ın 266b/10, 336b/07, 336b/15, 337a/03

g.+ları 257b/05, 278a/04

g.+ların 297b/15

[=9]

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman.

g. 225a/12, 301a/15, 335a/04

g.+i 269b/03

g.+leri 372a/06

[=5]

günahkār Far. Günah işleyen, işlemiş kimse.

g. 254a/15

[=1]

güneş Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı.

g. 243a/10, 379a/08

g.+den 231a/09

g.+dür 243a/06

g.+e ḳarşu 342b/09, 343b/09

[=6]

günli Bir günde olan.

g. 388b/11

[=1]

günlük O günkü, o günle ilgili.

g. 378b/14

[=1]

gürūh Far. Topluluk, cemaat, bölük.

g. 272b/09

g. gürūh 389a/06

[=2]

güt- Peşini bırakmayarak devam ettirip yürütmek, takip etmek, sürdürmek.

g.-er (güder) 234a/08

g.-erdi (güderdi) 320a/08

[=2]

güzāf Far. Boş söz, manasız laf.

g. (lāf u güzāf) 258b/07, 293b/09, 370a/05

[=3]

güzel Göze ve kulağa hoş gelen, görülmesi, duyulması insana zevk veren.

g. 205a/08, 208a/14, 223b/04, 228b/07, 288a/01, 301b/03, 303a/07, 308a/07, 323a/01, 330a/03, 337a/14, 348b/11, 355a/10, 394b/01

[=14]

güzīde Far. Seçkin, seçilmiş, mümtaz, elit.

g. 298b/09, 308b/15

g.+leründen 248b/11

[=3]

güzīn Far. Seçkin, seçilmiş.

g. (aṣḥāb-ı güzīn) 201b/10

g.-i (yār-ı güzīn-i ba-ṣafā) 371b/07

[=2]

H

ḫaber Ar. Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz.

ḫ. 208a/01, 223b/11, 256a/10, 276b/08, 280b/04, 280b/09, 281a/03, 281a/12, 282b/04, 288b/07, 294b/01, 296b/15, 299a/11, 303a/03, 304b/05, 308b/08, 308b/11, 337a/15, 338a/14, 345b/05, 345b/08, 346a/04, 348a/15, 351a/04, 352a/06, 353a/06, 353b/01, 361a/15, 361b/09, 362b/08, 362b/14, 363b/15, 364a/08, 365b/04

ḫ. al- 216a/12, 221b/12, 234b/02, 258b/13, 285a/12, 296b/14, 302a/03, 310b/07, 316a/01

ḫ.+de 280b/11

ḫ.+dür 239a/12, 285a/05

ḫ. eyle- 231a/13, 295b/09

ḫ. gönder- 216a/09, 280b/15, 294a/14, 299b/03

ḫ.+i 212a/03, 219b/13, 231b/11, 231b/12, 258b/08, 260a/11, 262a/11, 296a/10, 332a/05, 346a/10, 356b/04, 358a/08, 367a/10, 369b/14, P198a/07

ḫ.+imüz 244b/12, 356a/08

ḫ.+in 239a/09, 336a/14

ḫ. it- 218b/05

ḫ.+ler 207a/01, 288b/03

ḫ.+lerden 236a/05

ḫ.+leri 200b/07, 234b/12, 300b/12, 356a/12, 367a/14, 381a/13

ḫ.+lerin 255a/13, 256a/13

ḫ. u āgāh 362a/08

ḫ.+üm 214b/07

ḫ.+üñ 233b/12, 258b/15

ḫ. vir- 221b/13, 287a/05

[=89]

ḫaber-dār Ar.+Far. Haberi olan, haberli, vâkıf.

ḫ. ol- 235a/02, 282a/07, 288b/05, 296a/05, 296b/09, 317a/06, 339b/01, 377b/02
[=8]

ḫaberiyye Ar. Duyuru, bildiri.
h.+dür (fāl-i ḫaberiyye) 205a/05
[=1]

ḫabeş-vāri Ar.+Far. Habeş gibi.
ḫ. (ḥāl-i ḫabeş-vāri) 316b/08
[=1]

Ḥabeşī Ar. Habeşistan halkından olan kimse.
Ḥ. (berekāt-ı Bilāl-i Ḥabeşī) 225b/07
[=1]

ḫābir Ar. Bilgili.
ḫ. 369b/03
[=1]

ḫabiṣ Ar. Kötü, soysuz, alçak, fesat.
ḫ.-i (ervāḥ-ı ḫabiṣ) 365a/15
ḫ.+ine (cān-ı ḫabiṣ) 242b/03
ḫ.+lerin (ervāḥ-ı ḫabiṣ) 369a/13
ḫ.+lerine (ervāḥ-ı ḫabiṣ) 225a/11
[=4]

ḫāc Ar. Hacca gitmiş olan kimse, hacı.
ḫ. 273b/06
[=1]

ḫāce Far. Dinî hizmetlerde görevli kimse, hoca, molla; efendi.
h.+lere 250b/01
h.+leri 249b/08
[=2]

ḫācet Ar. Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç.
ḫ. 242a/07
ḫ. (ḳażā-yı ḥācet it-) 273b/02
ḫ.+imüz 229b/01
ḫ.+üm 216a/02
[=4]

ḫacīl Ar. Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış.
ḫ. 241b/06, 274a/05
[=2]

ḫad Ar. Sınır, derece, mertebe.
ḫ.+den 209a/05, 268a/15, 293a/01, 300a/14, 309b/02, 310a/10, 312b/02, 329b/01, 335b/02, 343a/11, 351b/12, 360b/08, 372b/03, 380b/07, 383b/12, 385a/09, 388a/08, 388b/04
ḫ.+din 374a/08
ḫ.+dini 356a/10, 356a/11
[=21]

ḫad‘a Ar. Kandırma, aldatma.
ḫ. (ṣāḥib-i ḫad‘a) 317b/09
[=1]

ḫad‘alıḳ Ar. Kandırmalık.
ḫ. it- 317a/03
[=1]

ḫādım Ar. Kısırlaştırılmış, enenmiş erkek.
ḫ. 311a/06
[=1]

ḫādim Ar. Hizmet eden, yardımcı olan kimse.
ḫ. (Ca‘fer Paşa ḫādim) 394a/01
ḫ. ol- 206b/09
[=2]

ḥadīṯ Ar. Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri.

ḥ.-i şerīf 371a/06

[=1]

ḥādiṯe Ar. Olan, ortaya çıkan, vuku bulan her türlü hâl, keyfiyet ve oluş.

ḥ.+si 336a/09, 389b/14

[=2]

Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa IV. Murad saltanatının devlet idaresinin annesi Valide Kösem Sultan'ın elinde olduğu ilk dönemlerinde iki kez sadrazamlık yapmış bir Osmanlı devlet adamıdır.

Ḥ. 394b/01

[=1]

ḥāfıẓ Allāh (?).

ḥ. 225b/10

[=1]

ḫafīf Ar. Tartıda ağırlığı az gelen.

ḫ. 328b/02

[=1]

hafta Far. Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü. Krş. **hefte**

h. 271a/11, 285b/14

h.+da 305b/05

h.+larca 390a/13

h.+yı 265b/01

[=5]

Ḥaḳ Ar. Allah, Cenabıhak, Tanrı, Hüda.

Ḥ. 204b/07, 270a/11, 356b/13

Ḥ. (iẕn-i Ḥaḳ) 355b/04

Ḥ.+a ki (Ḥaḳḳa ki) 380b/09, 388b/04

Ḥ. birle ('avn-i Ḥaḳ) 204b/13, 341b/15

Ḥ. birle ('ināyet-i Ḥaḳ) 261b/11, 376b/06

Ḥ. ile ('avn-i Ḥaḳ) 213b/10, 220b/04, 222a/08, 248b/01, 254b/08, 255a/10, 313a/11, 346b/09, 349b/15, 362a/01, 366b/15

[=21]

ḥaḳ Ar. 1. Doğru, gerçek.

ḥ. 210b/05, 232b/01, 254b/14, 355b/13

ḥ.+dur 221a/04

ḥ.+ı (ḥaḳḳı) 235a/12, 238b/14

[=7]

ḥaḳ 2. Bir şey dâhilinde, hususunda.

ḥ.+a (ḥaḳḳa) 296b/01

ḥ.+a ki (ḥaḳḳa ki) 348a/09, 385a/13

ḥ.+ı (ḥaḳḳı) 216b/07, 238b/13, 298b/12

ḥ.+ımuzda (ḥaḳḳımuzda) 354b/06, 356b/05

ḥ.+ın (ḥaḳḳın) 327b/09, 327b/09

ḥ.+ına (ḥaḳḳına) 329b/11

ḥ.+ında (ḥaḳḳında) 201b/12, 206b/14, 219a/13, 236a/02, 238b/12, 238b/14, 277a/04, 305a/01, 305a/02, 313b/15, 314a/05, 332a/05, 367b/11, 369b/09

ḥ.+ından (ḥaḳḳından) 242a/08, 242a/13, 283a/02, 322b/09, 328a/02, 340b/10, 368a/01

ḥ.+ını (ḥaḳḳını) 315a/13, 324b/10

ḥ.+ından (ḥaḳḳından) 255b/03
ḥ.+larından 245a/05, 356a/07
ḥ.+uñda (ḥaḳḳunda) 235a/10
ḥ.+uñda (ḥaḳḳuñda) 235a/11
[=39]

ḫāk Far. Toprak.
ḫ.-i pāy 216b/09, 220a/05, 267b/15, 292b/09, 299b/14, 315a/05, 316b/01, 321a/02, 329a/14, 331a/15, 341b/08, 344a/01, 365b/09, 374a/02, 374b/02, 375a/03, 375a/12, 384b/02
ḫ.-i pāy-ı ḫüsrevāne 387b/02
ḫ.-i pāy-ı sa‘adet 313b/04
[=20]

Ḥaḳ Te‘ālā Ar. Yüce olan Allah, ulu Allah.
Ḥ. 200b/02, 205a/08, 205b/09, 211b/13, 217a/12, 247b/01, 253b/08, 254b/05, 271b/09, 301b/10, 302a/04, 314a/15, 316a/04, 326b/05, 333a/11, 341b/10, 342a/01, 342a/05, 345b/13, 348b/07, 349b/07, 351b/15, 355a/04, 355b/14, 356a/02, 357a/01, 364b/10, 365a/03, 367a/06, 367b/08, 380b/03, 382b/01, 384b/05, 387a/02, 388a/02, 388a/10, 390b/01
[=37]

ḥaḳāret Ar. Küçük düşürme, horlama; küçük düşürücü söz veya davranış.
ḥ.+le 232b/12
[=1]

ḥākim Ar. Hükmeden, buyruğunu yürüten, hakimiyet kurmuş olan, egemen.
ḥ. 210b/02
ḥ. birle (iẕn-i ḥākim) 210b/06
[=2]

ḥakīmāne Ar. Hikmet sahibi olan kimseye yakışacak tarzda.
ḥ. 318b/13
[=1]

ḥaḳīr Ar. Değersiz, itibarsız, küçük.
ḥ. (ḥor u ḥaḳīr eyle-) 226b/07, 286a/04
ḥ.-i pür-taḳṣīr 324a/05, 392b/13
ḥ.+üñ 355a/10
[=5]

ḫākisār Far. Perişan, düşkün, hakir.
ḫ. (küffār-ı ḫākisār) 372b/15, 378a/15, 390b/05
ḫ.-ı (küffār-ı ḫākisār) 224b/05
ḫ.+lar (küffār-ı ḫākisār) 290a/04
ḫ.+uñ (küffār-ı ḫākisār) 377b/01
[=6]

ḥāl Ar. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum; davranış, tutum.
ḥ. 223a/04, 247a/05, 275a/15, 287a/14, 295a/02, 305a/06, 346a/08, 356a/12, 358b/12, 374a/04, 391a/11
ḥ. (vāḳı‘-ı ḥāl) 245a/15, 291b/15, 374a/15
ḥ.+de 218a/06, 228b/08, 244a/03, 259b/01, 285a/04, 333a/15,

338b/07, 347b/12, 351b/15, 362a/02, 364a/15, 367b/10, 376b/07, 377a/10, 377a/11, 389b/05, 390b/04

ḥ.+de iken 262b/01

ḥ.+dur 333b/11

ḥ.+i 227b/13, 239b/08, 277b/08, 328a/12, 333b/08, 337a/11, 390b/01

ḥ.-i ḥabeş-vāri 316b/08

ḥ.-i ḥayāt 392a/08

ḥ.+idür 294b/13, 305a/05, 345b/11

ḥ.+imüz 227b/01, 255b/09, 367b/13

ḥ.+ince 232b/13

ḥ.+inde 293b/06, 357a/07

ḥ.+inden 358b/13

ḥ.+leri 244a/04

ḥ.+lerin 204b/02, 319a/07

ḥ. ol- 379a/14

ḥ. u ḫāṭır 269b/06, 292a/12, 311b/01, 319a/15, 337a/04, 354b/02, 387a/12

ḥ. u yol ol- 305b/06

ḥ.+üm 203b/12, 277b/12

ḥ. üzre 248b/02, 254b/11, 286b/08, 337a/11

ḥ. üzre iken 326a/01

[=71]

ḥālā Ar. Bu zamana kadar, daha, henüz, şimdi bile.

ḥ. 230a/15, 338b/03, 389a/01, 392a/12

[=4]

ḫalaḳ Ar. Allah'ın yaratması.

ḫ. 316a/14

[=1]

ḫalāṣ Ar. Kurtulma, kurtuluş.

ḫ. et- 276a/06

ḫ. eyle- 264b/06

ḫ. it- 219a/15, 228b/02

ḫ. ol- 224a/05, 276a/03, 276a/12, 295a/01, 297b/07, 309a/05, 333b/15, 338a/09, 375a/05, 381b/11, P198a/13

[=15]

ḥalāṭ Rum. Kenevir liflerinin veya ince iplerin bir araya getirilerek bükülmesinden elde edilen çok kalın ve kuvvetli ip.

ḥ. 240b/05

ḥ.+dan 268b/12

[=2]

ḫale'a nefsehu Ar. "Nefsini, kendini terk etti." anlamında söz.

ḫ. 393b/01

[=1]

Ḥaleb Ar. Suriye'de bir şehir.

Ḥ. 310b/03, 311a/11

Ḥ.+de 311b/12

Ḥ.+e 311a/12

[=4]

ḫalef Ar. Sonradan gelen ve birinin yerine geçen kimse.

ḫ. et- 200b/14

[=1]

ḫalel Ar. Bozukluk, eksiklik, fesat, noksan.

ḫ. 356a/10

[=1]

ḫālıḳ Ar. Yaratıcı, yaratan, esmayıhüsnadan (Allah'ın en güzel isimlerinden biri).

ḫ.+ına 226b/03

[=1]

ḫālī Ar. Boş.

ḫ. mi 202a/14

[=1]

ḫalīfe Ar. Hz. Muhammed'den sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün Müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi.

ḫ. 292b/11, 309a/10, 368a/14

ḫ.-i Resūl 289b/15

ḫ.-yi Resūl-ı Rabbü'l-'ālemīn 214a/15

ḫ.-yi rūy-ı-zemīn ol- 357b/08

[=6]

ḫalīfe-yi Ḫayre'd-dīn Paşa Hayreddin Paşa'dan sonra gelen.

ḫ. 393b/01

[=1]

Ḫalīl Ar. Sadık ve gerçek dost.

Ḫ. (berekāt-ı Ḫalīl) 270a/09

Ḫ. (Çarḳacı Ḫalīl paşa) 395a/01

[=2]

ḫalīl-veş Ar.+Far. Dost gibi.

ḫ. (gül-zār-ı ḫalīl-veş) 332b/12

[=1]

Ḫalīl Paşa I. Ahmed saltanatının son döneminde, I. Mustafa'nın ilk saltanatında ve II. Osman saltanatının ilk döneminde iki yıldan biraz fazla bir süre ve daha sonra IV. Murad saltanatı döneminde bir buçuk yıla yakın bir süre olmak üzere, toplam üç yıl yedi ay yedi gün sadrazamlık yapmış devlet adamıdır.

Ḫ. 394b/01

[=1]

ḫalīlü'r-raḥman Ar. "Allah'ın dostu" anlamında söz.

ḫ. 342a/01

[=1]

ḫalīm Ar. Yumuşak huylu, yumuşak.

ḫ. 211a/02, 283b/12

ḫ. u ẓarīf 356b/15

[=3]

ḫāliṣ Ar. Karışıksız, katkısız.

ḫ. (ḫālişu'l-fu'ād) 211b/09

[=1]

ḫalḳ Ar. Yaratma, yok iken var etme.

ḫ. 343a/14, 356b/14

ḫ.+ı 309b/10

ḫ.-ı 'ālem 331a/09, 344b/11, 344b/13

ḫ.-ı ḥulḳ 368b/11

ḫ.+ını 207a/07

ḫ.+ınuñ 317b/09

[=9]

Ḫalḳ'ul-vād Ar. Tunus şehrinin bir limanı.

Ḫ. 316a/06

Ḫ.+a 322b/02

Ḫ.+e 325a/03, 325b/08

Ḫ.+dur ki 316a/07

Ḫ.+i 316a/09

[=6]

ḥalle Bk. **ḥulle**

ḥ. ile 336b/12

[=1]

ḫalleda'llāhu ḫilāfetehu "Allah, onun halifeliğini sürekli kılsın, kıldı." anlamında söz.

ḫ. 285a/09, 350a/12, 365a/10

[=3]

ḫalvet Ar. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme.

ḫ.+e 339a/14

ḫ.+imde 337b/08

ḫ. ol- 339b/03

[=3]

ḥamāḳat Ar. Ahmaklık, budalalık.

ḥ.+ına 238a/07

[=1]

ḥamāḳatlıḳ Ahmaklık yapma.

ḥ. it- 348b/01

[=1]

ḥamāyil-vār Ar.+Far. Sağ omuzdan sol kalçaya kadar uzanıp ucuna kılıç takılan kayış.

ḥ. 202a/01, 253b/13, 270b/09

ḥ.+i 372b/07, 387b/15

[=5]

ḥamd Ar. Kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lütuf ve ihsanı karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi.

ḥ.-ı firāvān it- 238b/01

ḥ.-ı firāvān eyle- 209b/01

ḥ.-ı yezdān eyle- 211a/13, 229a/10

ḥ. u s̱enā 271a/13

ḥ. u s̱enā birle 335a/03

ḥ. u s̱enā eyle- 253b/10, 276a/11, 349a/11, 358a/13, 360b/08, 363a/06, 364a/13, 380b/08

h. u s̱enā it- 285b/15, 381a/14

[=16]

ḥāme Ar. Hamam

ḫ. 395a/01

[=1]

ḥamīde Ar. Övülmeye layık, methedilecek sıfatlara sahip olan.

ḥ. (aḫlāḳ-ı ḥamīde) 254b/15, 368b/11

ḥ.+sine (ġayret-i ḥamīde) 320a/11

[=3]

ḥaml Ar. Taşıma, yüklenme, yükletme.

ḥ. it- 238a/07

ḥ. olın- 355b/02

[=2]

ḥammām Ar. Yıkanılacak yer.

ḫ. 374b/03

[=1]

Ḥamrā Lübnan'ın en kalabalık bölgelerinden biri.

Ḥ. (feṯḥ-i burc-ı Ḥamrā) 395b/01

[=1]

ḫamse Ar. Beş.

ḫ.+lerimüzde (evḳāt-ı ḫamse) 355a/05

[=1]

ḫamūr Ar. Unun su ile yoğrulmasından meydana gelen, sıvı ile katı arası yumuşak madde.

ḫ. (ḫurd u ḫamūr eyle-) 226a/11

[=1]

Ḫan Osmanlı padişahlarının ve Türk beylerinin isimlerinin sonuna getirilen ünvan.

Ḫ. (Sulṭān Selīm Ḫān) 248b/03, 250a/07, 251a/15, 251b/13, 253a/08

Ḫ. (Sulṭān Süleymān bin Selīm Ḫan) 267b/08, 269b/14, 272a/02, 290a/01

Ḫ. (Sulṭān Süleymān Ḫan) 268a/02, 268b/08, 268b/15, 290b/12, 292a/03, 292b/01, 310a/01, 310a/15, 382b/05, 383b/05, 386b/09, 390b/11, 392b/09

[=22]

ḫāne Far. Ev.

ḫ.+lerine 315a/02, 317a/05

[=2]

ḫanīn Ar. Bir şeye karşı duyulan şiddetli arzudan dolayı ağlama, inleme, feryat etme.

ḫ. 231b/08

[=1]

ḫanpā Ar. İşe yaramaz.

ḫ. 210b/09

[=1]

ḫarāb Ar. Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, viran.

ḫ. (berbād u ḫarāb eyle-) 206b/07, 240b/15, 255b/15

ḫ. (berbād u ḫarāb it-) 272a/13

ḫ.+a (berbād u ḫarāb) 272b/06, 279a/09, 280b/14, 299a/15, 313a/11, 321a/15, 321b/06, 322a/07, 363b/06, 368b/15, 389b/14

[=15]

ḫarāç Ar. Müslüman olmayan tebaadan ve sahibi Müslüman olmayan araziden alınan vergi.

ḫ. 349b/02

[=1]

ḥarām Ar. Dinin kesin bir delille yasakladığı şey.

ḥ. 220b/11

[=1]

ḥarb Ar. Devletlerin birbirleriyle diplomatik münasebetlerini keserek yaptıkları silahlı çarpışma, savaş.

ḥ. u ḳıtāl eyle- 376b/02

[=1]

ḥarbī Ar. Savaşla ilgili.

ḥ.+ler (kūs-i ḥarbī) 372b/12

[=1]

ḫarc Ar. Bir iş için harcanan para, masraf.

ḫ. u maṣrūf 284a/01

[=1]

ḫarclıḳ Ufak tefek masraflar ve şahsi ihtiyaçlar için harcanacak para

ḫ. 264b/10, 295b/12, 298b/05, 335b/02

ḫ.+ı (cep ḫarclıġı) 218b/01, 219a/07

ḫ.+ların 276b/03

ḫ.+umuzı (ḫarclıġumuzı) 277a/10

[=8]

ḥarekāt Ar. Hareketler, davranışlar.

ḥ. 263b/03

ḥ.+ın (tedbīr u ḥarekāt) 373b/05

[=2]

ḥareket Ar. Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini,

konumunu yahut durumunu değiştirmesi.

ḥ.+e 262a/06, 284a/08

ḥ. eyle- 243a/08, 256b/11

ḥ.+idür 346b/07

ḥ. it- 357a/07

ḥ. ol- 358b/11

ḥ. olın- P199a/10

[=8]

ḥarem Ar. Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.

ḥ. 212b/13

ḥ.-i ḫāṣ 212b/09, 363b/01

ḥ.+imle üzre 205b/06

[=4]

ḥaremeyn'üş-şerīfeyn Ar. İki kutsal şehir.

ḥ. 214a/14, 290b/08

[=2]

ḥarf Ar. Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri; söz.

ḥ. 236a/03, 236a/03

[=2]

ḫāric Ar. Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı.

ḫ. 329a/03

[=1]

ḫāricī Ar. Dışla ilgili, dışa ait, dıştan.

ḥ. 267b/05

[=1]

ḫarīf Ar. Güz mevsimi, sonbahar.

ḫ. 377b/12

[=1]

ḫarmān Far. Tahılın saptan ayrılması için düven, makine veya hayvanla yapılan dövme işi.

ḫ.+ın 258b/07, 370a/05

[=2]

Ḫarrāş Tunus'ta bulunan bir nehir.

Ḫ. 381b/12

Ḫ.+a (Nehr-i Ḫarrāş) 381b/14, 382a/03

[=3]

ḫāṣ Bk. **ḫāṣṣ**

ḫ. 228a/03, 241b/11, 255b/08, 258a/14

ḫ.+ında (ḥarem-i ḫāṣ) 363b/01

ḫ.+ları (ḥarem-i ḫāṣ) 212b/09

ḫ. u 'ām 223a/09, 253a/04

ḫ. u 'ām ile 254a/09

[=9]

Ḥasan Metinde bu isimde geçen farklı donanma komutanları ve hocalar bulunmaktadır.

Ḥ. 393a/03

Ḥ. Aġa 370b/11, 373b/13, 377a/12, 377b/01, 383b/11, 385a/01, 387a/12, 387a/14

Ḥ. Ḫoca 394b/01

Ḥ. ibn-i 'Alī Ḳastamoni 393a/03

Ḥ Paşa 385a/15, 388a/14, 390b/10

Ḥ. (Paşa ibn-i Ḫayre'd-dīn Paşa) P195b/01

Ḥ. (burc-ı mevlā-yı Ḥasan Paşa) 395b/01

Ḥ. (ġāzī Ḥasan Aġa) 387b/01

Ḥ. (ġāzī Ḥasan Paşa) 388b/05, 388b/07, 389a/02, 389a/03, 389a/14, 389a/07, 389b/06

Ḥ. (ġāzī Ḳara Ḥasan Aġa) 388a/04

Ḥ. (Ḳara Ḥasan) 207a/13, 207b/06, 207b/13, 208a/03, 208b/01, 208b/15, 210a/02

Ḥ. (Ḳara Ḥasan Aġa) 368a/11, 368a/13, 368b/15, 369a/02, 369a/11, 369b/13, 370a/12, 370b/05, 370b/08, 372a/02, 372a/10, 372a/12, 373b/05, 374b/09, 374b/12, 374b/15, 376a/02, 376a/06, 376b/12, 377a/03, 377a/05, 377b/06, 378a/09, 378a/14, 381a/15, 382b/03, 383b/03, 385b/13

Ḥ. (Ḳara Ḥasan Beg) 380b/11

Ḥ. (Ḳara Ḥasan idi) 209a/03

Ḥ. (Ḳara Ḥasan Paşa) 385a/11

Ḥ. (kātib Ḥasan Paşa) 394b/01

Ḥ. (Tekelizāde Ḥasan Paşa) P197a/01

Ḥ. (Telli Ḥasan Paşa) 394b/01

Ḥ.+a (Ḳara Ḥasan) 208a/01

Ḥ.+dur (Ḳara Ḥasan) 210a/07

Ḥ.+ı (Ḳara Ḥasan) 209a/01

Ḥ.+uñ (Ḳara Ḥasan) 210b/08, 210b/13, 210b/15, 211a/05, 211a/08

[=74]

ḥasbeten li’llāh Ar. “Allah’a güvenmek” anlamında söz. Krş. **ḥasbeten li’llāhi**

ḥ. 276b/02, 342a/03, 350a/13, 380b/15

[=4]

ḥasbeten li’llāhi Bk. **ḥasbeten li’llāh**

ḥ. 371a/11

[=1]

ḥasbī Ar. Bir karşılık beklemeden gönüllü olarak yapılan.

ḥ. 386a/14

[=1]

ḥasbiḥāl Ar. Konuşmak, sohbet etmek.

ḥ.+in 362b/04

[=1]

ḥaseb Ar. Kişinin kendine mahsus olan ve kendi hasletlerinden doğan değeri, asâlet.

ḥ. 369b/12

[=1]

ḥased Ar. Başkasında olan bir nimeti çekememe, kendisine faydası olmadığı halde kıskançlık sebebiyle karşısındakinin sahip olduğu nimetten mahrum kalmasını isteme.

ḥ. 313b/14, 341a/01

ḥ.-i ḳalb 350b/08

ḥ. it- 215b/01, 340b/13, 391b/05

ḥ.+lerinden 350b/06

[=7]

ḥasekī Ar. Osmanlı Devleti’nde padişahın hizmetine tahsis edilmiş olan bostancı ocağı mensuplarına ve yeniçerilere verilen isim.

ḥ.+ler 249b/10, 344a/03

ḥ.+lerdür 250a/01

ḥ.+lerüñ 250a/02

[=4]

ḥasenāt Ar. İnsanların iyiliği için yapılan hayırlı işler, iyilikler

ḥ.+ı 240b/01

ḥ.+lar (ḫayr u ḥasenāt eyle-) 254a/14, 341b/05, 351a/02, 389b/03

ḥ. ol- 225a/12

[=6]

ḥāṣıl Ar. Husule gelen, olan, meydana çıkan.

ḥ. 218b/04, 244a/05, 252b/10, 267a/12, 278b/03, 281a/03, 283a/07, 283a/09, 283b/11, 284b/07, 293a/05, 297a/08, 297b/04, 298a/03, 310a/06, 313a/01, 313a/10, 318b/14, 325b/05, 325b/09, 329b/13, 334b/01, 339a/01, 344b/06, 352b/01, 356b/01, 367a/01, 368a/07, 368b/10, 370a/13, 370a/15, 372b/13, 374b/09, 377b/08, 378a/05, 378b/12, 379a/03, 387a/08

ḥ.-ı kelām 273b/11, 307b/12, 311b/11, 324b/03

ḥ. ol- 274b/11, 383b/13, 393a/01

[=45]

ḥāṣıllan- Elde edilmek, kazanılmak.

ḥ.-dı 321a/13

[=1]

ḥāṣır Ar. Saz ve kurumuş bitki saplarından örülmüş taban örtüsü.

ḥ. 241a/08, 255a/15, 272b/02, 369a/02

[=4]

ḫāsir Ar. Zarar ve ziyana uğrayan.

ḫ. (ḫāyib u ḫāsir) 340a/05, 376b/06

ḫ.+in (a‘dā-yı ḫāsir) 253b/01, 286a/14, 300a/11

ḫ.+inüñ (a‘dā-yı ḫāsir) 385a/04

[=6]

ḫāsirīn Ar. Zarar ve ziyana uğrayanlar.

ḫ. (a‘dā-yı ḫāsirīn) 358a/12, 364a/14, 364b/12, 373a/05, 379a/04

ḫ. (a‘dā-yı ḫāsirīn ol-) 366b/08

ḫ. (a‘dā-yı liyām-ı ḫāsirīn) 349b/08

ḫ.+e (a‘dā-yı ḫāsirīn) 389b/04

ḫ.+i (a‘dā-yı ḫāsirīn) 350a/07, 380b/03

ḫ.+ler (a‘dā-yı ḫāsirīn) 224b/06

ḫ.+leri (a‘dā-yı ḫāsirīn) 254b/07

[=12]

ḫaṣlet Ar. Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat.

ḫ. (aḥvāl u ḫaṣlet) 202b/06

[=1]

ḫaṣm Ar. Düşman.

ḫ.+ı 376b/09

ḫ.-ı ḳavī 355a/12

[=2]

ḫaṣmuke’l-münāfiḳīn Ar. “İkiyüzlü düşmanlar” anlamında söz.

ḫ. 202a/06, 202b/15

[=2]

ḫaṣṣ Ar. Bir şeye veya bir kimseye ait olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan, özgü. Krş. **ḫaṣ**

ḫ. u ‘āmm 269b/11

ḫ. u ‘āmm 292a/14

[=2]

ḫasta Far. Sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse.
ḫ. ol- 240a/02, 392a/02
ḫ.+sı 332b/09
[=3]

ḫastalıḳ Canlılarda organların yapılarında ve işleyişlerinde görülen bozukluk.
ḫ.+dan 330a/09
[=1]

ḫāṣā Ar. Bir kimsenin kabul edemeyeceği, mümkün görmediği bir şeyden bahsederken "asla, katiyen, hiçbir şekilde" anlamında kullandığı ret sözü.
ḫ. 243b/15, 354b/07, 390a/15
[=3]

ḫaşyet Ar. Saygıyla karışık korku, ululuk karşısında duyulan gönül titremesi, yürekte duyulan ürperme, korku.
ḫ. (ḫavf u ḫaşyet) 243b/04, 258a/04, 371b/03, 372a/02, 372a/05
ḫ.+lerin (ḫavf u ḫaşyet) 390b/02
[=6]

ḫaṭ Ar. Çizgi; yazı.
ḫ. ile 357b/12
[=1]

ḫaṭā Ar. Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık.
ḫ. 275a/10
ḫ.+dur ('ayn-ı ḫaṭā) 287b/15
ḫ. eyle- 221a/05
[=3]

ḫaṭā'en Ar. Yanlış olarak, yanlışlıkla.
ḫ. 231a/12
[=1]

ḫaṭāsız Yanlışsız, kusursuz. Krş. **ḫaṭāsuz**
ḫ. 245b/01, 355b/14
[=1]

ḫaṭāsuz Bk. **ḫaṭāsız**
ḫ. 355b/14
[=1]

ḫātem Ar. Mühür; yüzük.
ḫ. 344b/01, 387b/12
ḫ.+i 388b/10
[=3]

ḫātemü'ṭ-ṭayr Ar. Kuşların mührü.
ḫ. idi 368b/07
[=1]

ḫāṭır 1. Bir kimsenin biri üzerindeki saygılı etkisi, itibar.
ḫ. 232b/04
ḫ. birle (şafā-yı ḫāṭır) 204a/05
ḫ.+ıñ 301a/09
ḫ.+ları birle (şafā-yı ḫāṭır) 218b/06
2. Durum, keyif, hâl.
ḫ. 247a/05
ḫ. (ḫāl u ḫāṭır) 269b/06, 292a/12, 311b/01, 319a/15, 337a/04, 354b/02, 387a/12
ḫ. (tesellī-i ḫāṭır eyle-) 277b/09, 323a/06
ḫ. (tesellī-yi ḫāṭır et-) 274a/11
ḫ. (tesellī-yi ḫāṭır it-) 329b/04
ḫ.-ı şerīf 329b/07
ḫ.+ımuz bile 348b/03
ḫ.+lar 270b/14, 337a/04
ḫ.+ları 274b/04, 283b/14, 345b/15, 392a/01

ḫ.+ların 204b/02, 214b/15, 218b/03, 269b/10, 319a/07

ḫ.+um 211a/15

3. Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin.

ḫ.+ına 310b/10

ḫ.+larına 377a/11, 379a/15

ḫ.+uma 314b/10

[=34]

ḫātırcıḳ Birinin sahip olduğu saygı.

ḫ.+ın (ḫātırcıġın) 210a/11

[=1]

ḫātim Ar. Bitiren, sona erdiren, hatmeden kimse.

ḫ.+e 382a/15

ḫ. olın- 393a/01

[=2]

ḫatm Ar. Bitirme, sona erdirme, tamamlama.

ḫ. eyle- 214b/11, 222b/15, 253b/09, 270b/06, 292b/13, 313b/10, 314b/01, 318a/11, 388a/03

ḫ.-i Ḳur'ān eyle- 312a/07

[=10]

ḫaṭṭ Ar. Çizgi; yazı.

ḫ. (dest-i ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 292a/05, 314a/09

ḫ.+ı-y-ıla (dest-i ḫaṭṭ) 251b/01, 385b/12

ḫ.-ı hümāyūn 253a/08, 253b/09, 269a/05, 270b/06, 292b/01, 292b/12, 341a/06, 341a/10, 385b/12, 387a/13, 388a/03

ḫ.-ı hümāyūn-ı şerīf 269b/15

ḫ.-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn 314b/01, 361a/03

ḫ.-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn birle 388a/04

ḫ.-ı hümāyūn birle 251b/01

ḫ.-ı şerīf 321b/15

[=21]

ḫattā Ar. "Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de" gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılan kelime.

ḫ. 206a/07, 213b/02, 241a/02, 266b/08, 291b/13, 296a/09, 302a/15, 327b/08

[=8]

ḫātūn Far. Kadın.

ḫ.+ları 312a/09

[=1]

ḫavā Ar. Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

ḫ. 204b/09, 305b/12, 327b/12, 336b/07, 346b/11

ḫ.+dır 297a/11

ḫ. gibi (bād-ı ḫavā) 205b/01

ḫ.+lar 324b/05, 334b/09

ḫ.+larında 359a/09

[=10]

ḫavā'ic Ar. İhtiyaçlar, gerekli şeyler.

ḫ. 219a/04, 295b/12

ḫ. u metā' 218a/09

ḫ. u peşkeş 218a/13

[=4]

ḥavādiṯ Ar. Olup biten vakalar, hadiseler, olaylar.

ḥ. 280b/02

ḥ.-i rūzigār 361a/09

ḥ.+lerinden 235a/01, 238b/10

ḥ. u aḥvāl 298a/12

[=5]

ḥavāle Ar. Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma.

ḥ. et- 367b/15

ḥ. ol- 220a/11

[=2]

ḥavāṣ Ar. Bir toplumda okumuş yazmış olanlar sınıfı, ileri gelenler, seçkin sınıf.

ḥ. P198a/11

[=1]

ḫavf Ar. Korku.

ḫ. 219b/13, 266a/14, 284b/12, 354a/02, 377a/11, 379b/12

ḫ. eyle- 226a/04, 245a/15, 358b/08, 358b/12

ḫ.+ımuzdan 355b/08, 377a/14

ḫ.+ından 235b/04, 266a/13, 390b/01

ḫ. it- 233a/08, 233b/08, 287a/09, 302a/04, 354a/07, 355b/10

ḫ.+larından 262b/12

ḫ.+larını 302a/04

ḫ. u ḫaşyet 243b/04, 258a/04, 371b/03, 372a/02, 372a/05, 390b/02

ḫ.+um 354a/04

[=30]

ḥavl Ar. Güç, kuvvet.

ḥ.+i-y-ile 381b/14

[=1]

ḥavla- (Köpek) Hav hav diye bağırmak, ürümek.

ḥ.-dılar 263b/11

ḥ.-rlar 227b/15

[=2]

ḥavlu Kurulanmak için kullanılan, üzeri havlı, pamuklu kumaş.

ḥ.+sı içre 384a/14

[=1]

ḥavż Ar. Büyük gemilerin tamir için alındıkları yer.

ḥ.+lar içre 254a/10

[=1]

ḥay Başına geldiği kelime veya cümlenin anlamını kuvvetlendirir.

ḥ. 271a/05, 273b/14, 327b/05, 347a/06, 369a/14

[=5]

ḥayā Ar. Utanma, sıkılma, utanç.

ḥ. et- 214a/11

[=1]

ḥayāt Ar. Organların canlının varlığını devam ettirecek şekilde işlemesi ve canlıların, organlarının gösterdiği faâliyet sonucunda varlıklarını sürdürmesi durumu, sürüp giden yaşama.

ḥ.+a 253b/10

ḥ.+da (ḥāl-i ḥayāt) 392a/08

[=2]

ḥayāt-vār Ar.+Far. Hayat gibi.

ḥ. (āb-ı ḥayāt-vār) 201b/06

[=1]

ḥayātihi Ar. Hayatla ilgili.

ḥ. P197b/05

[=1]

ḫayır Bk. **ḫayr**

ḫ. 320b/06

ḫ.+lar 304b/01

[=2]

ḫayırlı Bk. **ḫayırlu**

ḫ. 270a/12

[=1]

ḫayırlu Faydalı, makbul, iyi. Krş. **ḫayırlı**

ḫ. 253b/08

ḫ.+sın 314b/12

[=2]

ḫayırluḳ Hayırlı olan. Krş. **ḫayrlıḳ**

ḫ.+ı (ḫayırluġı) 286a/13

[=1]

ḫāyib Ar. İstediğini elde edememiş olan, emeği boşuna giden, zarara uğrayan kimse.

ḫ. u ḫāsir 340a/05, 376b/06

[=2]

ḫāyin Ar. Hıyanet eden, sadakat göstermeyen, güveni kötüye kullanan kimse.

ḫ. 214b/09, 283a/07, 283a/15, 284a/11, 315b/15, 318a/09

ḫ.+e 210a/03, 284a/04

ḫ.+üñ 211a/12, 211b/01, 285b/07

[=11]

ḫāyince Hain bir şekilde.

ḫ. 285b/05

[=1]

ḫayḳır- Telaş, şikâyet vb. sebeplerle yüksek sesle bağırmak.

ḫ.-up 267a/07

[=1]

ḫaylī Far. Oldukça fazla, çokça, epey.

ḫ. 280b/01

[=1]

ḫayr Ar. Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hâl ve iş. Krş. **ḫayır**

ḫ. 205a/12, 214b/09, 219b/01, 234a/13, 235b/13, 243b/03, 277a/09, 310b/09, 328a/10, 353a/13, P199a/13

ḫ.+a 286a/12, 304a/09

ḫ.+dur 229b/11

ḫ.+dur (işāret-i ḫayr) 222a/08

ḫ.+ı 213b/07

ḫ.+ıñı 304b/09

ḫ. ile (du‘ā-yı ḫayr) 350a/15

ḫ.+la (du‘ā-yı ḫayr) 270b/05

ḫ.+la (du‘ā-yı ḫayr) 218b/12

ḫ.+larına (du‘ā-yı ḫayr) 249a/07

ḫ. ol- 204b/05, 305a/15, 392b/15

ḫ. u ḫasenāt eyle- 254a/14, 341b/05, 351a/02, 389b/03

[=28]

ḫayrāt Ar. İyilikler, hayırlı işler.

ḫ.-ı İbrāhīm Paşa 395b/01

[=1]

ḫayre’l-cezā Ar. En güzel ödül.

ḫ. 318a/14

[=1]

Ḫayre’d-dīn Bk. **Ḫayre’d-dīn Paşa**

Ḫ. 202a/04, 202b/13, 203a/06, 207a/15, 215a/04, 220b/10, 221b/01, 226b/09, 276a/07, 310a/07, 358b/06

Ḫ. (Ġāzī Ḫayre'd-dīn) 349b/14

Ḫ. (Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa) 239b/09, 246b/06, 253a/12, 270a/06, 285a/15, 291a/12, 292a/01, 292a/04, 297a/07, 299b/03, 303b/10, 342b/14, 348a/08, 353b/12, 364b/14, 393b/01

Ḫ. (ḫalīfe-yi Ḫayre'd-dīn Paşa) P195b/01

Ḫ. (ibn-i Ḫayre'd-dīn Paşa) P195b/01 [=30]

Ḫayre'd-dīn Paşa (1478-1546) Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk kaptan paşası. Gerçek ismi Hızır Reis'e Osmanlı Devleti'ne yaptığı hizmetlerden dolayı Yavuz Sultan Selim tarafından kendisine verilen isim. Krş. **Ḫayre'd-dīn**

Ḫ. 200b/15, 201b/14, 202b/09, 202b/10, 203a/03, 203b/07, 203b/07, 204a/13, 204b/01, 204b/04, 205a/01, 205b/14, 206a/10, 206a/14, 206b/03, 206b/06, 207b/04, 207b/09, 208a/02, 208b/03, 208b/06, 209a/15, 209b/08, 211a/11, 211a/13, 211b/10, 212a/13, 212b/02, 212b/08, 213b/09, 213b/15, 214a/04, 215b/06, 216a/12, 216b/11, 216b/14, 217a/08, 217b/04, 217b/12, 219b/02, 219b/06, 220a/02, 220a/05, 220a/06, 220a/09, 220b/02, 220b/06, 220b/14, 221a/09, 221b/04, 222a/06, 222b/01, 222b/05, 223a/07, 223a/14, 224a/13, 226b/02, 228b/12, 229a/07, 229b/06, 230a/11, 230b/01, 230b/07, 230b/11, 231b/01, 231b/07, 234b/12, 235a/03, 236a/05, 236a/15, 236b/09, 238a/01, 238a/14, 238b/07, 238b/12, 239a/04, 239b/15, 240a/06, 242a/10, 242b/15, 243b/03, 247a/05, 247a/09, 247a/11, 247a/13, 247b/12, 248a/06, 248a/13, 249a/02, 250a/09, 252a/01, 253a/02, 253a/05, 253a/09, 253b/09, 254b/03, 254b/08, 254b/12, 258a/01, 260a/06, 262a/11, 262a/15, 263a/01, 263a/13, 263a/15, 264a/07, 264a/12, 264b/04, 265a/02, 265a/10, 265a/13, 265b/03, 267b/04, 268a/03, 269a/06, 269b/07, 270a/01, 270b/06, 271a/12, 276a/06, 276a/10, 276a/14, 277a/04, 277a/09, 278b/05, 281a/09, 281a/13, 281b/04, 281b/08, 282a/05, 282b/01, 282b/05, 282b/07, 283a/01, 283a/05, 283a/08, 283b/07, 283b/12,

284a/03, 284a/09, 285b/06, 285b/15, 286b/08, 289a/10, 289b/03, 291b/01, 291b/07, 291b/14, 292a/09, 292a/10, 292b/13, 293a/08, 295b/10, 296a/04, 296a/07, 296a/12, 296b/10, 298a/07, 298b/08, 299b/06, 299b/11, 300b/07, 301a/03, 301a/12, 301b/13, 302b/05, 303b/13, 304a/03, 304a/05, 304a/15, 306b/05, 307a/02, 307a/04, 308a/12, 308a/15, 308b/07, 308b/14, 309a/06, 309a/11, 309a/14, 309b/03, 309b/08, 309b/13, 310b/04, 310b/11, 311a/03, 311a/09, 311b/04, 311b/05, 311b/09, 311b/12, 313a/07, 313a/10, 313a/12, 313a/15, 314b/02, 314b/08, 315a/11, 315a/14, 315b/04, 315b/06, 316a/06, 316a/07, 316b/03, 316b/07, 316b/12, 317a/01, 317a/12, 317a/14, 317b/06, 317b/08, 318a/04, 319a/03, 319a/15, 319b/07, 320a/07, 320a/12, 320b/08, 320b/13, 321a/07, 323a/11, 323b/05, 323b/08, 325b/02, 326a/03, 326b/04, 326b/08, 328a/01, 328a/09, 328a/14, 329b/07, 330a/13, 330b/03, 330b/09, 330b/13, 331b/02, 331b/08, 333a/04, 333b/03, 334a/05, 334a/14, 335a/01, 340a/10, 340a/15, 340b/07, 340b/12, 341a/14, 343a/01, 343a/15, 343b/14, 344a/07, 344a/14, 345a/01, 345a/13, 345b/05, 345b/07, 346b/03, 347a/01, 347b/03, 348a/12, 348b/12, 349a/01, 349a/02, 349a/06, 350a/04, 350a/10, 350b/01, 350b/12, 352a/05, 352b/02, 352b/07, 352b/13, 353a/13, 353b/07, 354a/15, 354b/03, 356b/15, 357a/01, 357a/10, 357b/03, 357b/13, 358a/14, 359a/01, 359b/02, 360b/06, 360b/09, 360b/13, 361a/14, 361b/06, 361b/11, 362b/06, 362b/13, 363a/01, 363b/05, 363b/07, 364a/07, 364a/12, 364b/03, 368a/11, 368b/05, 368b/12, 371b/09, 373a/13, 382a/09, 383a/15, 383b/06, 384a/01, 384a/05, 384a/10, 384b/11, 384b/12, 384b/14, 385a/14, 386a/13, 388a/05, 388a/14, 391a/10, 391a/15, 391b/10, 391b/15, 392b/03

Ḫ.+dan 283b/07, 286b/12, 302a/10, 316b/15, 328b/10, 340b/09, 344b/07, 352b/10, 358b/10, 368a/02

Ḫ.+dur 203a/01, 227a/02, 333a/02

Ḫ. gibi 219b/05

Ḫ. ile 200b/10, 212a/04, 258a/05, 283b/03, 310b/08, 319a/14

Ḫ. isem 335a/03

Ḫ. ḳadar 368b/02

Ḫ.+nuñ 200b/07, 200b/12, 201b/01, 201b/12, 202b/06, 204a/03, 206a/07, 206b/11, 206b/13, 207a/02, 207b/14, 208a/07, 208a/08, 208a/10, 208a/13, 210a/05, 210b/14, 211b/09, 211b/15, 212a/03, 212b/07, 213b/07, 216a/03, 217a/05, 217a/07, 217b/03, 218a/03, 219a/14, 220a/10, 220b/01, 220b/09, 223a/11, 236a/02, 236b/04, 236b/07, 238b/14, 239b/01, 241b/02, 244a/07, 247b/10, 250a/05, 254a/06, 258b/07, 260a/08, 264b/11, 265b/15, 266a/13, 268a/01, 268b/06, 269a/04, 272a/08, 278b/01, 280a/15, 281a/07, 281b/07, 283a/04, 291b/03, 295b/05, 296a/14, 296b/03, 298a/13, 301a/05, 301a/06, 302a/12, 304a/01, 304a/14, 305a/01, 306b/01, 310a/09, 310a/15, 310b/06, 311a/13, 311b/13, 313b/14, 315a/04, 315a/13, 316b/01, 317a/03, 317a/05, 317a/08, 317a/11, 317b/01, 318a/01, 318b/13, 319a/09, 319b/04, 319b/14, 320a/10, 320b/04, 323b/07, 324b/09, 326a/09, 326a/13, 326b/01, 327b/08, 328b/04, 329a/12, 329a/14, 331a/05, 331b/01, 334a/03, 334a/10, 334a/12, 334b/06, 334b/12, 334b/15, 335a/14, 336a/02, 336b/02, 340b/04, 344a/11, 344b/11, 346b/12, 346b/13, 347b/14, 348a/02, 348a/06, 351a/11, 351b/04, 351b/07, 351b/13, 352b/15, 353a/09, 356b/04, 357b/05, 357b/06, 357b/09, 358b/13, 359b/12, 360a/02, 360a/05, 362a/03, 367a/09, 367b/04, 367b/11, 368b/03, 369b/08, 383a/13, 383b/03, 386a/03, 388a/06, 392a/13, 392b/08

Ḫ.+nuñ ise 326a/10

Ḫ.+nuñ isem 276a/01, 308a/08, 354a/05

Ḫ.+ya 202b/12, 203a/12, 206a/02, 206b/09, 207b/10, 209a/06, 209a/13, 209b/05, 209b/15, 210a/09, 210b/02, 210b/10, 211a/06, 215b/05, 216a/14, 217a/04, 217a/12, 218a/15, 219a/06, 219a/08, 220a/03, 220a/13, 220b/08, 221b/13, 223a/02, 223a/07, 228b/09, 231a/13, 236a/04, 239a/04, 240b/02, 247a/04, 247a/11, 250a/07, 250b/15, 251b/01, 263a/01, 263a/05, 264a/05,

264a/10, 269b/06, 275b/15, 281a/01, 283b/14, 284a/02, 289a/09, 300a/10, 301a/01, 301b/10, 304b/08, 307b/14, 309b/03, 309b/10, 310b/01, 310b/15, 311a/07, 312b/04, 313b/13, 314a/09, 315b/09, 318a/12, 318b/07, 318b/15, 324b/14, 329a/08, 329b/12, 331a/06, 331a/14, 334a/04, 335a/08, 343b/08, 345b/14, 346a/13, 348b/15, 349a/12, 349b/05, 350a/13, 351a/15, 351b/12, 353a/12, 354a/14, 361b/06, 361b/10, 362b/05, 365a/02, 382b/08, 382b/15, 383a/14, 383b/06, 385a/11, 385b/03, 385b/07, 386b/08, 390b/09, 391a/03

Ḫ.+ya ṭoġru 219a/02

Ḫ.+yı 202b/08, 212a/01, 242a/05, 259b/14, 265b/12, 271a/14, 271b/07, 277a/11, 291b/12, 296b/05, 316b/11, 333a/01, 340a/09, 340b/03, 344a/02, 350a/14, 350b/04, 350b/06, 352b/13, 359a/09, 391b/04

[=607]

ḫayret Ar. Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma.

ḫ.+de 254a/04, 271a/09

[=2]

ḫayriyye Ar. Hayırla ilgili.

ḫ.+lerinde (du‘ā-yı ḫayriyye) 365a/08

[=1]

ḫayrlıḳ Bk. **ḫayırluḳ**

ḫ.+ı (‘āḳıbet ḫayrlığı) 205b/09

[=1]

ḫayvān Ar. Hareket edip yer değiştirebilme ve hissetme yeteneği olan canlı yaratık.

ḫ. 204a/01, 218a/14

[=2]

haẕā Ar. “Bu, şu, o” anlamında olup Türkçe’de kalıplaşmış bazı Arapça kullanılışların içinde geçer. Kur’an’da bulunan bir kelimedir.

h. 266a/04, 363a/04, 364b/10, 382b/01

[=4]

ḫaẕar Ar. Barış.

ḫ. 257a/13, 348a/04, 354b/13

[=3]

ḫāżır Ar. Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.

ḫ. 222b/04, 227a/04, 248a/07, 260a/15, 269b/12, 286b/04, 294b/12, 347b/09, 371b/07

ḫ. eyle- 295b/01, 296a/01, 303b/07, 332a/08

ḫ. idi 253a/05, 346b/12

ḫ. iken 356b/04

ḫ. it- 294a/14, 307b/06, 307b/13

ḫ. ol- 215a/12, 216a/02, 221a/03, 223b/04, 243a/03, 268b/14, 275a/05, 280b/13, 308b/09, 341a/06, 347b/06, 383a/06

ḫ. olın- 311b/05

ḥ. u baş u müheyyā eyle- 325a/01
ḥ. u müheyyā 251a/04
ḥ. u müheyyā eyle- 205b/11, 222b/05, 248b/05, 278b/07, 282a/08, 312b/14, 341b/02, 345a/14, 363b/03, 377b/04, 382b/11
ḥ. u müheyyā idi 236b/08
ḥ. u müheyyā idiler 223a/10
ḥ. u müheyyā it- 296b/11
ḥ. u müheyyā ol- 309a/07, 334a/10, 372b/14, 386b/07
[=52]

ḥāżırla- Uygun duruma sokmak, istenildiği zaman faydalanılmak üzere hazır etmek.
ḥ.-madan 323a/15
ḥ.-yup 357a/04
[=2]

ḥāżırlan- (Bir şey) Yapılacak işe uygun ve hazır duruma getirilmek.
ḥ.-dılar 382b/14
ḥ.-mağa 308b/15
[=2]

ḥāżırlıḳ Hazır olmak için gerekli şeyleri yapma işi, hazırlanma.
ḥ.+da 259b/01
[=1]

ḫazīne Ar. Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü
ḫ. 328b/01, 351a/10, 351a/11, 351a/12, 351b/03, 351b/08, 351b/09, 351b/10, 390a/01
ḫ.+den 251b/02
ḫ.+leri 286b/05
ḫ.+ñüz 341b/14
ḫ.+sin 339b/09, 351a/05, 351a/07
ḫ.+sinden 218b/04
ḫ.+sine 227b/06
ḫ.+yi 309b/01
[=18]

ḥażret Ar. Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder.
ḥ.-i Allāh 215b/11
ḥ.-i kibriyā 376b/08
ḥ.-i sulṭānu'l-enbiyā 201b/08
ḥ.+ine 292a/10
ḥ.+leri 201b/10, 250a/07, 251a/15, 268a/02, 269a/01, 290a/02, 292a/04, 310b/06, 314a/08, 315b/11, 340b/03, 343b/04, 350a/12, 351b/07, 365a/11
ḥ.+leri-y-ile 311b/06, 344a/09
ḥ.+lerin 216b/04
ḥ.+lerinden 285a/10, 292b/01, 355a/05, 389a/01
ḥ.+lerine 238a/15, 248b/03, 249b/07, 252a/03, 267b/09, 272a/02, 290a/09, 290b/07, 310a/02, 311b/15, 312a/14, 313b/03, 313b/12, 344a/15, 352a/08, 358a/06, 361a/10, 363b/10, 364b/15, 366b/02, 382b/06, 384b/01, 385a/02, 386b/10, 390b/12, 392b/10

ḥ.+lerinüñ 216b/10, 253a/08, 269b/15, 323b/10, 355a/07, 363a/05, 367a/05, 371b/02, 376b/01, 383b/05, 391a/12

ḥ.+lerinüñdür 214b/01, 366a/06

ḥ.+leriñün P199a/02

[=66]

ḥaẕẕ Ar. Bir şeyin insana verdiği hoşa giden tatlı duygu, zevk.

ḥ. et- 287b/11

ḥ. eyle- 219b/02, 243a/11, 287b/10, 295b/11, 312a/10, 312b/04, 350b/06

ḥ. it- 249b/02, 361b/07

[=10]

hedāyā Ar. Hediyeler, armağanlar. Krş. **hedāye**, **hediye**

h. 248b/10, 252b/04, 271a/10, 385b/02

h. (peşkeş u hedāyā) 219a/04, 320a/13, 388b/01

h. birle (tuḥfe u hedāyā) 321b/11

h. ile 323b/12

h.+lar 218b/03, 268b/07

h.+ları 344b/06

h.+ler 382b/07

h.+sından 268b/06

h. u peşkeş 248b/07, 249b/05, 250b/13, 250b/15, 268b/04, 325b/14, 329b/03, 336b/11, 382b/09, 384a/06, 388b/06

h. u peşkeş birle 324a/02

h. u peşkeş ile 324a/08

h.+yı 344b/02

[=28]

hedāye Bk. **hedāyā**

h. 249b/07, 249b/11

h.+den 310a/05

h.+ler 267b/06

h.+ler (peşkeş u hedāye) 215a/06

[=5]

hediye Bk. **hedāyā**

h. 344b/08

h.+si 310a/10

h.+ye 344b/05

[=3]

hefte Bk. **hafta**

h. 228b/15

[=1]

helāk Ar. Ölme, mahvolma, yok olma.

h. et- 277a/13

h. eyle- 211a/03, 246b/15, 346b/02

h. ol- 252b/13, 278a/03, 337b/06, 337b/06, 380a/15, 381b/15, P198a/11, P198a/13

[=12]

ḥelāl Ar. Dinin yasaklamadığı şey, hareket ve davranış.

ḥ. 220b/12

[=1]

ḥelālleş- Alışverişte veya ayrılma sırasında hakkını birbirine bağışlamak.

ḥ.-di 341b/07

[=1]

hele Far. Bir kimse veya şey diğer kimse veya şeylerin içinde ayrıca belirtilmek istendiği zaman bunu ifade eden kelimenin başına veya

sonuna getirilen kelime; özellikle, bilhassa, bahusus, her şeyden önce.

h. 201a/14, 207b/15, 213a/07, 228b/05, 236b/06, 249a/11, 263b/13, 291a/02, 317b/06, 348b/02, 374a/14

h. ki 352b/01

[=12]

hem Far. Kullanıldığı cümleye "üstelik, bir de, şu da var ki, zaten" manaları katarak anlamı kuvvetlendiren kelime.

h. 204a/10, 221b/15, 224a/02, 227a/14, 229b/01, 233a/14, 233a/15, 233b/06, 233b/11, 233b/12, 234b/02, 240a/13, 240b/01, 245a/14, 245a/15, 245b/15, 246b/12, 249a/05, 249a/08, 250a/09, 258a/03, 259a/11, 259b/04, 259b/04, 260a/12, 260a/13, 265b/11, 265b/12, 268a/09, 271b/06, 271b/07, 271b/13, 271b/14, 273a/03, 273b/05, 274a/12, 274b/02, 277a/06, 277a/09, 279a/07, 279b/05, 279b/08, 280b/10, 284a/12, 285b/07, 285b/07, 287a/13, 289b/12, 293a/10, 296a/04, 296a/04, 297a/01, 297b/07, 298a/03, 298a/04, 307b/05, 310b/12, 310b/12, 322b/09, 322b/09, 323a/12, 323b/01, 326a/13, 327b/11, 330b/06, 335b/09, 336b/07, 336b/07, 347a/01, 356b/13, 356b/14, 358b/06, 362b/04, 363a/07, 368a/05, 368a/05, 374a/03, 375a/13, 375a/13, 377b/10, 383b/07, 385a/11, 388a/14, 390a/04, 390a/04, 391a/11, 392a/04, 392a/05

[=88]

hemān Far. Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.

h. 205a/11, 205b/08, 206a/03, 208a/04, 208a/15, 208b/06, 213a/06, 214a/04, 216a/02, 218a/07, 220b/12, 223a/03, 223a/05, 226b/12, 226b/14, 228b/11, 229b/02, 229b/12, 231b/12, 232b/01, 232b/07, 232b/14, 236b/09, 236b/14, 238a/03, 242a/06, 242a/12, 242b/05, 242b/05, 242b/11, 243a/03, 243b/04, 243b/06, 245a/06, 245b/06, 246a/05, 249a/10, 251b/07, 255a/08, 256a/12, 257b/15, 258a/09, 261b/01, 262b/06, 262b/09, 263b/08, 267a/04, 268b/10, 275b/10, 277b/01, 281a/05, 286a/12, 287b/15, 288b/15, 293a/07, 293a/09, 294a/10, 295a/05, 296a/03, 297b/10, 300b/06, 301a/08, 301b/12, 303a/09, 304b/12, 305b/12, 307b/06, 308a/06, 309a/03, 310a/03, 313b/13, 314b/11, 315a/08,

316a/02, 317a/06, 317b/02, 317b/13, 318a/02, 318b/10, 324a/07, 324b/02, 326a/06, 326b/03, 328b/03, 329b/05, 330a/10, 340b/09, 341b/10, 342b/12, 344a/12, 344b/02, 345b/13, 346a/07, 346a/09, 346a/11, 346b/01, 358b/07, 365b/04, 367b/07, 367b/15, 369a/15, 370b/03, 370b/06, 371a/07, 371a/11, 373a/11, 373b/15, 374b/07, 375b/10, 376b/10, 377b/02, 379b/05, 379b/07, 386a/02

[=114]

hemān-dem Far. Derhal, o anda, çabucak, hemen.

h. 288a/12

[=1]

hemīşe Far. Daima, her zaman.

h. 209a/13, 211a/09, 271a/02, 277b/07, 389a/08

[=5]

ḫendek Ar. Şehir, hisar, kale, tarla vb. yerlere girilmesini önlemek için kazılan, iki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur.

ḫ.+ler 296a/13, 324b/15

[=2]

henī Ar. Hazmı kolay, sağlığa uygun yemek.

h. it- 216b/08

h. ol- 225a/07

[=2]

henūz Far. Daha şimdi, yeni.

h. 203a/02, 241b/02, 263a/12, 267b/09, 272a/06, 308b/03, 310a/13, 343b/13, 345b/03

[=9]

hep Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün.

h. 203b/06, 204b/04, 205a/05, 205b/01, 205b/04, 208a/04, 211b/07, 212a/14, 212b/13, 214a/13, 218b/05, 220a/13, 220b/07, 222a/08, 222a/12, 222b/04, 222b/14, 227a/03, 230b/05, 231b/04, 234b/12, 237a/08, 238b/07, 239a/06, 239b/05, 241a/13, 241a/14, 242a/01, 245b/06, 245b/08, 246b/05, 246b/14, 248b/10, 249b/09, 250b/14, 252b/14, 254b/01, 255b/06, 257b/03, 257b/12, 257b/13, 257b/15, 258b/08, 260a/11, 260b/06, 264a/15, 264b/10, 265a/05, 267a/14, 268b/04, 273a/02, 273b/06, 273b/13, 274b/11, 275b/13, 278a/04, 279b/09, 281a/02, 286a/01, 287a/11, 288a/02, 288a/03, 288a/07, 288a/15, 288b/03, 289a/14, 289a/15, 289b/07, 293b/07, 295a/09, 297b/05, 297b/15, 298b/02, 303a/03, 305a/08, 305b/01, 305b/01, 306b/08, 309b/02, 312a/07, 317a/01, 318a/08,

324b/01, 326a/15, 330a/09, 335b/14, 340a/02, 340b/02, 340b/15, 342a/09, 342a/10, 346b/12, 347a/14, 349b/01, 356a/01, 364a/05, 369a/12, 369b/03, 370b/10, 370b/13, 378a/10, 381b/15, 382a/08, 382b/10, 386a/11, 388b/15, 389a/05, 390a/02

[=108]

hepsi Bahsedilenlerin bütünü, tamamı.

h.+ne gibi 377b/12

[=1]

her Far. Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir; -nin hepsi, bütün, cümle.

h. 200b/07, 203b/14, 205b/10, 205b/14, 208b/07, 209b/03, 211b/04, 213b/01, 213b/07, 218a/07, 218b/03, 218b/13, 220b/04, 220b/05, 221b/08, 222a/01, 222b/05, 223a/04, 223a/13, 225a/15, 226b/11, 228a/04, 229b/10, 230b/07, 231b/02, 233b/02, 235a/02, 236a/02, 237b/01, 237b/03, 237b/04, 239a/03, 239b/05, 242b/06, 243b/12, 246b/09, 248a/01, 248b/14, 249a/03, 249b/05, 249b/11, 251b/06, 251b/07, 252a/05, 252b/06, 253a/12, 257a/08, 258b/10, 260a/15, 260b/03, 260b/04, 263b/09, 266b/14, 267a/05, 267b/01, 268b/10, 268b/12, 274a/13, 274a/15, 281b/15, 284b/14, 285b/01, 288a/01, 288b/03, 291a/10, 291b/05, 291b/09, 292a/01, 296b/11, 301a/11, 302a/03, 303b/15, 304a/14, 306a/05, 309a/06, 311a/05, 312a/02, 312b/05, 317b/11, 318a/09, 318b/05, 318b/09, 319a/11, 320b/06, 320b/09, 320b/13, 322b/12, 326b/14, 328a/06, 330b/12, 331a/14, 331b/11, 332b/03, 334a/02, 336b/06, 337b/03, 337b/09, 338a/04, 339a/15, 341a/13, 341b/01, 351b/15, 354a/06, 354a/12, 354b/04, 356a/07, 356b/10, 356b/12, 363b/03, 366a/10, 367b/10, 369a/08, 370b/14, 370b/14, 372a/04, 377a/04, 382b/12, 382b/14, 383b/08, 384a/08, 384a/10, 385b/10, 386a/02, 386a/06, 386a/08, 390b/04, 391a/07, 391a/13, 391b/03, 391b/11

[=130]

her-bār Far. Her defa, daima, her vakit.

h. 282a/03

[=1]

herçi Far. Her şey.

h. 365a/01

[=1]

hergele Far. Binilmeye, arabaya koşulmaya, yük taşımaya alıştırılmamış binek hayvan; böyle kimseler için kullanılan küfür sözü.
h.+sin (devlet u dārāt hergele) 210a/01
[=1]

herīf Ar. Kaba, bayağı adamlar için kullanılır.
h. 207a/15, 208a/04, 215a/04, 243a/09, 243a/11, 257a/02
h.+dür 302a/03
h.+i 210b/02
h.+lere 211b/07
h.+leri 210b/04
h.+üñ 210a/14, 210b/08, 210b/11
[=13]

herkes Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.
h. 201b/03, 254b/11, 270b/15, 271a/07, 275b/05, 282b/01, 298b/14, 316b/13, 318a/07, 326a/05, 335b/04, 338a/13, 345b/11, 355b/12, 357a/09, 371b/15, 378a/11, 386a/14
h.+in 318a/06
[=19]

ḥesāb Ar. Sayılara ait kural ve işlemlerden bahseden ilim, aritmetik. Krş. **ḥisāb**
ḥ.+a 238a/12
ḥ.+ına 232a/02
[=2]

hevā Ar. İstek, arzu, heves, meyil.
h. 236b/05, 237a/01, 297b/15
[=3]

ḫevāb Far. Uyku.
ḫ. 357b/15
[=1]

ḥevāceyān Far. Osmanlı devlet teşkilatında yazı işlerinin başında, defterdarlık, nişancılık gibi memuriyetlerde, eminlik ve müdürlüklerde bulunanlar için kullanılan tabir.
ḥ. 268a/14
[=1]

hey Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır.
h. 201a/03, 208a/04, 214a/11
[=3]

heẕā min fażlı Rabbi Ar. "Bu Rabb'imin lütfundan, ihsanından" anlamında söz.
h. 349a/11
[=1]

hezārān Far. Bülbüller.
h.+ın 372b/09
[=1]

hezīmet Ar. Büyük ve kesin mağlubiyet, bozgun, yenilgi.
h. ol- 385a/05
[=1]

ḥıfẓ Ar. Koruma, saklama, muhafaza etme.
ḥ. et- 324b/10
ḥ. u ḥırāset 351b/08
ḥ. u ḥırāset it- 231b/06, 383a/04
ḥ. u ḥırāset ol- 365b/02

h. u ḥırāset eyle- 306b/14

[=6]

ḫınzīr Ar. Hain, gaddar, inatçı, pis kimse; domuz.

ḫ. 346a/15

ḫ.-ı sermedī 225b/14, 258a/13, 271b/05, 376a/08

ḫ.+lar 346b/07

ḫ.+lar gibi 239a/11, 241a/15, 255b/01, 272b/08, 367b/01, 377a/10, 377b/15

[=13]

ḥırāset Ar. Saklama, koruma, muhafaza etme. Krş. **ḥirāset**

ḥ. (ḥıfẓ u ḥırāset it-) 231b/06, 383a/04

ḥ.+i (ḥıfẓ u ḥırāset) 351b/08

ḥ.+inde (ḥıfẓ u ḥırāset ol-) 365b/02

[=4]

Ḫıristiyan Hz. İsa'nın dinine bağlı olan kimse, İsevî, nasrani.

Ḫ. 241b/13, 258a/13, 258b/02, 262a/07, 291b/01, 299a/14, 332a/15, 337a/11, 338a/02

Ḫ.+dan 275a/15

Ḫ. dīni 288a/01, 288b/02

Ḫ.+ı 338a/11

Ḫ.+lar 257b/03

Ḫ.+lara 274a/15, 287a/11, 287b/13, 332a/01, 390a/03

Ḫ.+ları 374a/05

Ḫ.+ların 375a/08

[=21]

ḥırmān Ar. Nasipsizlik, mahrumiyet.

ḥ.+ın 293b/09

[=1]

hırre Ar. Dişi kedi.

h. (imtizāc-ı hırre u kilāb-veş) 318a/02

[=1]

ḫırş Ar. Bir şeyi elde etmek için duyulan, önüne geçilmez derecede kuvvetli istek.

ḫ.+ı 305a/03

[=1]

ḫırsız Başkasının malını çalan kimse, uğru.

ḫ. 232a/05, 257a/01

ḫ.+ı 232a/02

[=3]

ḫırsızlık Başkasına ait olan bir şeyi çalma işi, sirkat.

ḫ.+da 259a/13

[=1]

ḫırṭal Bir top parçası.

ḫ. 222a/01, 224a/14, 245b/03, 331b/04, 373a/15, 373a/15, 373b/01

[=7]

ḫırṭallı Bir top parçalı.

ḫ. 221a/12, 237b/14, 373a/09, 373a/12, 373a/14

[=5]

ḫışım Ar. Aynı soydan gelen veya evlenme yoluyla aralarında yakınlık bulunanlardan her biri.

ḫ.+ı 304a/04, 335b/14

ḫ.+ı ol- 306b/11

[=3]

ḫışır Kullanılacak durumu kalmayacak kadar örselenmek.

ḫ. ḫışır 273b/15, 299a/14, 367b/12
[=3]

ḫışm Far. Öfke, kızgınlık, gazap.
ḫ.+ına 273b/15, 299a/14, 367b/12
[=3]

ḫıyānet Ar. Sonuna kadar bağlı olması gereken bir şeye karşı kendisinden beklenen sadakati göstermeme, güveni kötüye kullanma.
ḫ.+leri 289b/09
[=1]

Ḫızır Paşa Akdeniz'de faaliyet gösteren ve Osmanlı donanmasına hizmet eden bir aileden gelen kumandandır. Babası, Barbaros Hayreddin Paşa'nın önde gelen yedi reisinden biri olup Kanuni Sultan Süleyman'ın Rodos Seferi'nde deniz harekâtını büyük bir başarıyla idare eden Kurdoğlu Muslihuddin Reis'tir.
Ḫ. P196a
[=2]

hîbe Malını karşılıksız olarak verme, bağışlama, bağış.
h. eyle- 218b/06, 385b/03, 388a/13
[=3]

ḥicāb Ar. Utanma, sıkılma, mahcubiyet.
ḥ. (ehl-i ḥicāb ol-) 211b/07
ḥ.+da 356b/10
ḥ. it- 340b/07
[=3]

hicrān Ar. Ayrılık, ayrılık acısı.
h.+la (derd-i hicrān) 333a/03
[=1]

hicret Ar. Bir yerden başka bir yere göç etme.
h.-i nebeviyye P197b/12
[=1]

hîç Far. Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir.
h. 207a/14, 218a/05, 223a/04, 232a/10, 233a/11, 237b/13, 242b/06, 243a/08, 256a/02, 263a/14, 271a/04, 272b/11, 280a/02, 293b/04, 297b/01, 300b/14, 305b/05, 328b/05, 347a/10, 362a/13, 370b/01, 382b/08
[=22]

ḥikāyāt Ar. Hikâyeler.
ḥ.+ımuz 275b/14
[=1]

ḥikāye Ar. Bir olayı sırasıyla anlatma işi.
ḥ.+si 391a/08
[=1]

ḥikāyet Ar. Hikâye.
ḥ.-i dil-i nā-şād 209b/11, 226a/15, 231b/10, 246a/02, 248a/12, 253a/01, 255a/04, 265a/12, 271b/03, 282a/05, 284a/14, 285b/10, 296b/09, 302a/05, 315a/06, 319a/03, 361a/13, 365a/09, 380b/05
ḥ.+imüz 207b/10, 334a/04, 346a/13, 363b/09
ḥ.+lerin (sergüzeşt-i ḥikāyet) 392b/10
ḥ.+ümüz 262b/15, 340a/06
[=26]

ḥikmet Ar. Hakimlik, bilgelik.
ḥ.+i 205a/13, 216a/03, 224b/01, 234b/05, 308b/02
ḥ.+i-kim 249a/15
ḥ.-i Ḫudā 372a/01
ḥ.-i ilāhī 239b/14, 377b/10
ḥ.+i kim 222b/03, 334b/01, 378a/03
ḥ.+lerüñ 314b/11
[=13]

ḫilāfitehü Ar. "Onun halifeliği" anlamında söz.
ḫ. 285a/09
[=1]

hilāl Ar. Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu.
h. 222b/10, 223b/02, 224a/04
[=3]

ḫil'at Ar. Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.
ḫ. 250a/15, 250b/01, 250b/02, 254a/07, 268a/11, 363a/12, 384b/07, 392a/12
ḫ. birle 270b/02
ḫ.-ı fāḫire 250a/13, 253b/11, 270b/08, 349b/12, 365a/04, 387b/11
ḫ.-ı fāḫire birle 292a/05
ḫ.-ı fāḫr 247b/06
ḫ.+ler 318a/06, 318a/13
[=19]

ḥīle Ar. Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.
ḥ.+yi 336a/03
[=1]

ḥīle-bāz Ar. Hile yapan kimse, hileci, hilekâr.
ḥ. 339a/11
[=1]

ḫīlebāzlıḳ Hilebaz olma durumu, hilekârlık
ḫ. ile 332a/05
[=1]

ḥilye Ar. Süs, ziynet.
ḥ.+le 342b/10
[=1]

ḥimār Ar. Eşek, merkep.
ḥ. 210b/02
[=1]

himmet Ar. Yardım, ihsan; çalışma, gayret.
h. 236a/08
h.+i 275a/04
h.+i-y-ile 307b/03, 342a/01
h.-i 'āliyye 221a/02, 245b/10, 248a/06, 286b/04, 371b/08
h.-i menḥūs 277b/03
h.-i mühemmelāt 337a/08
h.-i nā-mübārek 258b/01
h.-i ricālu'llāhi 203a/08
h.+inde 374a/11
h.+inden 308a/09
h.+iñüzden (du'ā-yı himmet) 242a/09
h.+lerine (naẓar-ı himmet) 390a/08
h.+üñ 243a/03
h.+üñ birle (iksīr-i himmet) 366b/08
[=19]

himmet'ür-ricāl Ar. "Erkeklerin gayreti" anlamında söz.

h. 282a/04

[=1]

ḥīn Ar. Zaman, vakit.

ḥ.-i iḳtiżā 274b/13

[=1]

Hind Osmanlı döneminde Hindistan'ı belirten kelime.

H. 330a/06, 330a/12, 338b/04, 338b/05, 338b/07, 338b/11, 339a/03, 339a/09

H.+den 267a/10

[=9]

ḥırāset Bk. **ḥirāset**

ḥ. (ḥıfẓ u ḥırāset eyle-) 306b/14

[=1]

ḥisāb Bk. **ḥesāb**

ḥ. eyle- 308a/13

ḥ.+ımuz 346a/09

[=2]

ḥiṣār Ar. Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bazen etrafı hendeklerle çevrili küçük kale.

ḥ.+a ṭoġru 326a/07

[=1]

ḫiṭāben Ar. (Birine) Hitap ederek, (birinin) yüzüne söylemek veya onun ismine yazmak suretiyle.

ḫ. 247a/14

[=1]

ḫiẕmet Ar. Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev.

ḫ.+e 233a/15, 233b/06, 276a/15, 291b/10, 298b/04, 298b/06

ḫ. eyle- 302a/09

ḫ.-i pādişāhī 351a/14

ḫ.+inde 216b/10, 259b/08, 260b/12

ḫ. it- 289b/07, 302a/07

ḫ.+üñ 291b/12, 318b/06, 345b/12

[=16]

ḫiẕmet-kār Ar.+Far. Hizmet eden kimse, hizmetçi.

ḫ. 282a/01

[=1]

ḫoca Far. Dînî hizmetlerde görevli kimse, din görevlisi.

ḫ. 346b/05

Ḫ. (Ḥasan Ḫoca) 394b/01

Ḫ. (İbrāhīm Ḫoca) P199a/01, P199a/04

ḫ.+lar 267b/14

ḫ.+sı 346b/05

ḫ.+sın 346b/04

ḫ.-yı dānā 376a/03, 387a/14

[=9]

ḫor Far. Değersiz, bayağı, hakir.

ḫ. u ḫaḳīr eyle- 226b/07, 286a/03

[=2]

ḫora Beğenme, hoşa gitme.

ḫ. 268a/11

[=1]

ḫorla- Uyku sırasında soluk alırken boğaz ve burundan gürültülü sesler çıkarmak.

ḫ.-yup 377a/10

[=1]

ḥorṭla- Bir anda ortaya çıkmak.

ḥ.-maġa 239a/12, 241b/01

ḥ.-yaraḳ 255b/01

ḥ.-yup 272b/08, 378a/01

[=5]

ḫoş Far. Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.

ḫ. 204a/07, 205a/11, 214b/05, 215b/06, 221a/04, 227a/15, 241a/13, 241a/14, 245a/11, 275b/10, 281b/12, 284a/07, 305b/12, 318b/10, 321a/08, 324a/05, 333a/09, 342b/13, 352a/09, 365b/15, 369a/14, 374a/10, 376b/15

ḫ. gel- 204b/01, 211a/14, 213a/14, 216b/11, 218a/10, 269b/09, 292a/11, 298a/09, 319b/08, 328b/15, 329a/12, 331a/07, 344a/06, 363a/11

ḫ.+ına 391a/01

ḫ. ol- 301a/09

[=39]

ḫoşça Hoşa gidecek şekilde, güzel ve iyi bir biçimde.

ḫ. 243b/09, 247b/10, 304b/04, 360b/02

[=4]

ḥovla- Yüksek sesle bağırmak. Krş **ḥuvla-**

ḥ.-yup 246a/06

[=1]

Ḫudā Far. Allah, Tanrı, Cenabıhak.

Ḫ. 254b/14, 380b/09, P199a/14

Ḫ.+dan-ṣoñra 222b/08

Ḫ. (‘avn-i Ḫudā) 205a/03, 371b/06

Ḫ. (bi-‘avn-i Ḫudā) 229a/05, 239b/13, 242b/03, 263b/12, 283a/11, 284b/14, 290a/02, 330a/09, 334b/13, 347a/15, 358a/11, 363b/12, 364a/09

Ḫ. (bi-emr-i Ḫudā) 246a/02

Ḫ. (bi-iẕn-i Ḫudā) 225b/06, 227a/07, 240b/07, 263a/11, 289a/02, 297a/15, 308b/04, 381b/02

Ḫ. (ḥikmet-i Ḫudā) 372a/01

Ḫ. (nāme-yi benām-ı Ḫudā) 270a/05

Ḫ.-yı kār-sāz 355a/07, 371b/02

Ḫ.-yı ẕü’l-celāl 327b/03

[=33]

ḫulāṣa Ar. Bir sözün veya yazının özünü belirten kısaltılmış şekli.

ḫ. 239a/03, 240b/12, 241a/07, 254b/03, 261b/09, 263b/08, 271a/11, 289b/06, 291b/03, 322a/04, 328b/08, 330a/13, 345a/05, 368b/14, 378b/15, 386a/12, 389a/13, 390a/15

h.-yı kelām 237a/08, 246b/10, 252a/10

h.-yı netāyic 206b/03, 249a/09, 382a/13

[=24]

ḫulḳ Ar. Doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat.

ḫ.+una (ḫalḳ-ı ḫulḳ) 368b/11

[=1]

ḫulle Ar. Belden yukarı sırta ve belden aşağı bacaklara giyilen elbise. Krş. **ḫalle**

ḫ. (māl u ḫulle) 221a/11

[=1]

ḫumār Ar. İçkiden sonra gelen baş ağrısı ve sersemlik.

ḫ.+ından 378b/06

[=1]

ḫummā Ar. Hastalıkla gelen şiddetli ateş, nöbet; şiddetli arzu, ihtiras

ḫ.-yı mehliḳā 220a/04

[=1]

ḫunbara Far. Yuvarlak ve içi boş olarak demir veya tunçtan yapılan, içine patlayıcı maddeler doldurulup havan topu veya elle düşmana atılan savaş aleti.

ḫ.+sın 246a/08

[=1]

ḫurd Far. Küçük, ufak.

ḫ. u ḫamūr eyle- 226a/11

[=1]

ḫurūc Ar. Dışarı çıkma, çıkış; ayaklanma, isyan.

ḫ. it- 317b/03

[=1]

ḫurūş Coşma, gürleme, şamata.

ḫ.+a (cūş u ḫurūş) 380a/13

[=1]

ḫuṣūṣ Ar. Konu, iş, keyfiyet, madde.

ḫ. 277b/11, 317b/01

ḫ.+da 259b/07, 285b/01

ḫ.+ı-çün 307a/03, 308a/04, 339a/13

ḫ.+unda 286b/05, 286b/06, 286b/06, 292b/10, 296b/15

[=12]

ḫuṣūṣan Ar. Hususi olarak, bilhassa, özellikle, hususıyla.

ḫ. P197b/08

[=1]

ḫuşū‘ Ar. Varlığının farkında olamayacak derecede kendini karşısında bulunduğu şeyin heybet ve cazibesine kaptırma.

ḫ. üzre (ādāb-ı ḫuşū‘) 344a/08

[=1]

ḫuṭbe Ar. Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra hatibin minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dinî konuşma

ḫ. 214a/09

ḫ. (ḳırā’at-ı ḫuṭbe) 291b/09

ḫ. oḳu- 215a/15

ḫ. oḳut- 215b/02, 216b/04

ḫ. u sikke 291b/06

ḫ.+yi 214a/02, 214b/02, 219a/10

[=9]

ḫuṭūr Ar. (Hatıra) Gelme, (zihne, fikre) doğma.

ḫ. eyle- 290b/15

[=1]

ḫuvla- Bk. **ḫovla-**

ḫ.-dılar 229b/15

ḫ.-yup 229a/03

[=2]

ḫūy Far. Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç.

ḫ.+ın 334a/09

ḫ.+ları 276a/02

[=2]

ḥużūr Ar. İç rahatlığı, hâlinden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu.

ḥ.+a 214b/14, 218a/02, 230b/04, 235a/03, 236b/10, 238b/09, 258b/03, 269a/02, 293b/05, 301a/02, 309a/08, 317b/11

ḥ.+a çaġır- 265b/03

ḥ.+da 370b/13

ḥ.-ı meclis P199a/03

ḥ.-ı pādişāhi 250a/01, 251a/12, 252a/04, 344a/03, 344b/03, 384b/10, 384b/11

ḥ.-ı şerīf P199a/04

ḥ.+ına 210b/15, 217b/03, 220b/01, 234b/15, 249b/15, 281a/07, 300b/13, 301a/06, 336b/13

ḥ.+ında 284a/04, 376a/03, 388a/09

ḥ.+ından 250b/05

ḥ.+larında 292a/15

[=37]

ḥüccet Ar. Delil, vesika, senet, belge.

ḥ. eyle- 243a/15

ḥ. it- 244b/02, 308a/06

[=3]

hücūm Ar. Üstüne yürüme, saldırma, saldırı, savlet.

h. it- 358b/03

[=1]

ḥükm Ar. Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı.

ḥ. 333b/10

ḥ. eyle- 215a/10

ḥ. it- 338b/13, 353a/02

ḥ. u ḥükūmet 329a/02

[=5]

ḥükūmet Ar. Devletin, ülkeyi içeride ve dışarıda yönetmesinde yetkili olan yürütme organı, yönetme.

ḥ.+e (ḥükm u ḥükūmet) 329a/02

[=1]

hümāyūn Far. Kutlu, mübarek, saadetli; padişah, padişahlığa ait.

h. (bāb-ı hümāyūn) 384a/14

h. (çātır-ı hümāyūn) 366b/04

h. (dest-i ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 292a/05, 314a/09

h. (donanma-yı hümāyūn) 345a/12, 345b/09, 364b/04

h. (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 292b/01, 341a/10, 385b/13

h. (ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn) 314b/01, 361a/04, 388a/04

h. (ordu-yı hümāyūn) 348a/06, 348a/08

h. birle (bāb-ı hümāyūn) 344a/03

h. birle (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 251b/01

h.+ı (donanma-yı hümāyūn) 345a/13

h.+ı (ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şerīf) 269b/1

h.+ı (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 341a/06

h.+ın (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 253a/08, 253b/09, 269a/05, 292b/12, 388a/03

h.+ları birle (rıżā-yı hümāyūn) 391a/13

h.+ların (ẓıll-ı hümāyūn) 290b/09, 351b/15
h.+larına (taẖt-ı hümāyūn) 290b/13, 340a/09
h.+um 270b/01
h.+um (iẕn-i hümāyūn) 391a/14
h.+um (maḳbūl-ı hümāyūn) 385b/11
h.+uma (sem‘-i hümāyūn) 387b/06
h.+umdur (maḳbūl-ı hümāyūn) 386a/06
h.+umla (rıżā-yı hümāyūn) 391b/11
h.+un (ḫaṭṭ-ı hümāyūn) 270b/06, 387a/13
h.+uñ (donanma-yı hümāyūn) 365a/06
h.+uñ (iẕn-i hümayun) 216b/09
[=40]

hümu’llāhu Te‘ālā (?)
h. 223a/09
[=1]

hüner Far. Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, maharet.
h.+in 334a/09
[=1]

ḫünkār Far. Osmanlılarda yalnız padişahlar için kullanılan bir ünvan.
ḫ. 249b/03, 251a/09, 251a/11, 251a/14, 251b/12, 310b/15, 340b/09, 343b/13, 344b/14, 349b/13, 350a/12, 384a/06, 386b/14, 390b/11, 391a/03
ḫ.+a 249b/04, 251a/06, 310b/14, 340b/06, 344a/15, 363a/10, 366b/02, 382b/15, 385a/01
ḫ.+ı 312a/03
ḫ.+ıma 310b/10, 324a/02
ḫ.+ımuñ 350a/05
ḫ.+ımuz 214a/08, 341b/08
ḫ.+ıñ 249a/07, 391a/01
ḫ.+um 291a/09, 292b/14, 313b/04, 343b/14, 385a/15
ḫ.+umdan 340b/07
ḫ.+umuñdur 311a/04
ḫ.+uñ 249b/15, 387a/13
[=41]

ḫürmet Ar. Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi.
ḫ. (ri‘āyet u ḫürmet) 219a/09
ḫ. (ri‘āyet u ḫürmet eyle-) 214b/15, 312b/03
ḫ. (ri‘āyet u ḫürmet it-) 386a/15
ḫ. eyle- 269b/08
ḫ.-i pādişāhi 257b/02
ḫ.+ine 284a/06
[=7]

ḫürrem Far. Sevinçli, şen, gönül açıcı.
ḫ. (şād u ḫürrem ol-) 364a/15
[=1]

Ḫüseyin Osmanlı Devleti’nde özellikle denizcilik alanında görev almış ve farklı bölgelerde çalışmış komutanların ismi.
Ḫ. Paşa 394b/01, P196a/01, P197a/01
Ḫ. (İbn-i Ḫayre’d-dīn Paşa) P195b/01
Ḫ. (İbn-i ḳapudan ‘Alī Paşa) 394a/01

Ḥ. (mezemerṭo el-Ḥacı Ḥüseyin Paşa) 394b/01

Ḥ. (Tişnedil Ḥüseyin Paşa) 395a/01

[=7]

ḥüsn Güzellik, güzel, iyi.

ḥ.-i iḫtiyār 218b/05

ḥ.-i mu‘āşeret üzre 317b/11, 342a/07

[=3]

Ḫüsrev Paşa 16. yüzyıl Osmanlı devlet adamı. 1537 yılı başlarında üçüncü defa Anadolu beylerbeyi olduktan sonra Haziran 1538’te Rumeli beylerbeyiliği görevine getirildi.

Ḫ. 345a/10, 345b/04

[=2]

ḫüsrevān Far. Padişahlar, şahlar.

ḫ.+eme (pādişāh-ı ḫüsrevān) 270a/07

ḫ.+umda (pādişāh-ı ḫüsrevān) 253a/13

[=2]

ḫüsrevāne Far. Padişahlara yakışır şekilde, şahane.

ḫ.+mden (pādişāhane-yi ḫüsrevāne) 311a/02

ḫ.+me (ḫāk-i pāy-ı ḫüsrevāne) 387b/02

ḫ.+me (padişāhane-yi ḫüsrevāne) 314a/12

ḫ.+mi (pādişāh-ı ḫüsrevāne) 388a/01

[=4]

ḫüzn Ar. Gönülde hissedilen gariplik ve burukluk, arzulanan bir şeyin elden kaçması veya istenmeyen bir şeyin başa gelmesi yüzünden duyulan tasa.

ḫ. u ḳüdurāt 367b/08

[=1]

I

ılan Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, uzun sürüngen hayvan. Krş. **yılan**

ı. 262b/09

ı.+dan 256b/08

[=2]

ılġar Dizginleri bırakılmış atın dört nala koşması; süvari ile hücum.

ı.-ile 207a/05, 207b/13, 220a/08, 366b/13

[=4]

‘ırż Ar. Bir kimsenin başkaları tarafından dokunulmaması ve kirletilmemesi gereken namusu, iffeti.

‘ı. 233b/05

[=1]

ısıcaḳ Sıcak.

ı.+dan 231a/09

[=1]

ışır- Dişler arasına alıp sıkmak, dişlemek.

ı.-amaduḳlarından 350b/10

[=1]

ışıtma Sulak yerlerde ve bataklıklarda yaşayan sivrisineklerin ısırmasıyla insana bulaşan, tedavi edilmezse

ölüme yol açabilen mikrobik hastalık.

ı.+sı 262b/11

[=1]

ışlāḥ Ar. İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme.

ı. 204a/01, 204a/02, 267b/05

[=3]

ışmarla- 1. Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek; sipariş etmek.

ı.-dı 295a/11

2. Bir şeyin, bir kimsenin bakılmasını, korunmasını birine veya birinin gözetilmesine bırakmak, emanet etmek.

ı.-dum 253b/08, 341b/09

[=3]

ıspaṭa İtal. Alçı, balçık, ilaç vb. maddeleri karıştırmak, sürmek, yaymak veya kazımak için kullanılan, saplı, kullanıldığı işe göre çeşitli ağaç, boynuz, kemik veya ince çelikten yapılmış ufak el aleti.

ı. 235a/09, 252b/09

ı.+dan 375b/02

ı.+sı 225a/01

ı.+yı 231b/13, 234a/12, 235b/15

[=7]

ıssı Sahip; sıcak. Krş. **issi**

ı. 327b/12

[=1]

‘ıyāl Ar. Eş, zevce; çoluk çocuk.

‘ı.+i-y-ile 338b/05

‘ı.+imüz 328a/05

[=2]

ıżṭırāb Ar. Maddi veya manevi acı, azap, eziyet, zahmet, sıkıntı.

ı.+a 381a/12

ı.+larına (elem u ıżṭırāb) 333b/04

ı. vir- 229b/11

[=3]

İ

---

i- 1. Bugün yalnız idi, imiş, ise, iken şekilleri kullanılan cevher fiili. İsme gelenler:

i.-di 200b/07, 201a/01, 205a/14, 205a/15, 206a/06, 206a/06, 206a/07, 206a/13, 207b/12, 208a/10, 209a/03, 210a/13, 210a/13, 212a/04, 215a/05, 216a/06, 218a/12, 221b/14, 222a/01, 222a/02, 222a/03, 222a/03, 222a/04, 222a/05, 222a/06, 222b/04, 224b/11, 225b/10, 225b/15, 226a/01, 226a/01, 226a/02, 228b/13, 229b/04, 229b/10, 230b/03, 230b/07, 231a/10, 231b/08, 231b/09, 232a/11, 232a/12, 234b/12, 236b/08, 236b/09, 237a/02, 237a/15, 237b/01, 240a/03, 240a/05, 240b/09, 240b/11, 242a/03, 242b/04, 244a/04, 244a/05, 245a/15, 245b/02, 245b/04, 245b/05, 245b/06,

245b/06, 245b/07, 245b/08, 245b/09, 245b/10, 245b/13, 245b/14, 246a/15, 246b/01, 246b/02, 246b/04, 246b/05, 248a/08, 249a/03, 253a/05, 254a/11, 254b/13, 255a/01, 257b/13, 258b/09, 258b/12, 259a/03, 259a/05, 261b/11, 262a/02, 262a/03, 262a/04, 262a/09, 262a/13, 263b/05, 265a/08, 265b/08, 265b/13, 266b/06, 266b/08, 266b/11, 267a/06, 267a/14, 267a/15, 267b/02, 268a/07, 268a/09, 271a/11, 271b/01, 271b/09, 274b/08, 275b/14, 276a/02, 276b/02, 278a/01, 280b/09, 281b/04, 282a/09, 282a/10, 289a/05, 289b/03, 297a/06, 297b/06, 297b/06, 297b/10, 297b/12, 297b/13, 297b/14, 298a/02, 298a/03, 298b/02, 298b/03, 298b/10, 299a/04, 299a/05, 300b/12, 301b/03, 302a/08, 302a/09, 302a/12, 302a/13, 302a/14, 302a/15, 302b/02, 303a/02, 303b/02, 303b/12, 308b/06, 313a/06, 313a/07, 313a/15, 317a/01, 319a/10, 319a/12, 320b/01, 323b/03, 323b/11, 324b/01, 324b/02, 325a/04, 325a/07, 327b/03, 327b/06, 328b/05, 330a/06, 330b/02, 330b/03, 330b/08, 330b/08, 330b/11, 332a/04, 334b/03, 334b/04, 334b/08, 335a/01, 336b/07, 338b/15, 339b/01, 340a/13, 340b/12, 342b/12, 344b/04, 344b/09, 344b/15, 346b/05, 347a/08, 348a/01, 353a/01, 353a/03, 353a/04, 353a/05, 353a/13, 354a/10, 355a/10, 356a/12, 356b/03, 357a/01, 357a/03, 360b/04, 361b/03, 361b/09, 361b/15, 362b/10, 364a/11, 365b/03, 368a/15, 368b/02, 368b/02, 368b/03, 368b/04, 368b/06, 368b/07, 368b/10, 368b/11, 370a/10, 370a/13, 370b/02, 373a/13, 374a/04, 377b/08, 377b/13, 377b/14, 378a/05, 378a/11, 378a/12, 378b/09, 378b/14, 381a/13, 381b/13, 383b/07, 383b/11, 389a/13, 390b/01, 391a/09, 392a/11, 392b/02

i.-di-ki 210a/11, 210b/05, 222a/14, 222b/07, 234b/13, 259a/07, 262b/12, 278a/05, 278b/09, 278b/10, 285b/04, 303b/08, 314a/10, 315b/10, 320b/05, 321b/03, 331b/08, 336b/06, 374a/01, 374b/14, 376a/07, 377a/03, 387a/15

i.-di ki 262a/11, 281b/04, 313a/05, 330b/07

i.-di kim 246b/06

i.-diler 200b/05, 200b/11, 204a/09, 223a/10, 252b/03, 297a/14, 334b/04, 346a/03, 346b/13, 356a/14, 356b/03, 378a/01
i.-diñüz 370b/14
i.-ken 201a/04, 207b/03, 219b/07, 224a/10, 231a/15, 232a/06, 242b/14, 245a/07, 253b/10, 256b/12, 260a/14, 261b/03, 262a/15, 262b/01, 272a/07, 278b/08, 280a/01, 290b/05, 293a/14, 295b/15, 301b/03, 302b/07, 303a/05, 310b/10, 313b/13, 314a/03, 321b/01, 325a/10, 326a/02, 327b/07, 331a/10, 339a/07, 344b/09, 347b/02, 347b/09, 349b/09, 351a/03, 356b/04, 356b/04, 356b/12, 360b/12, 362a/08, 366a/13, 367b/13, 372a/11, 376b/15, 379b/11, 389b/11, 389b/12, 390a/05, 390a/09
i.-miş 207b/01, 222a/15, 230b/01, 257a/13, 287a/02, 301b/07, 308b/14, 309a/03, 323a/12, 328a/11, 338b/11, 348a/04, 356b/06, 373b/09, 385a/13
i.-miş ki 338b/12
i.-mişsin 296b/02, 348a/10
[=342]
2. Fiile gelenler:
i.-di 200b/05, 200b/06, 200b/09, 201a/08, 204a/10, 204a/12, 204a/14, 206a/10, 206b/02, 207b/15, 209b/06, 210b/05, 211b/01, 213a/01, 213b/05, 216a/06, 216a/08, 216a/09, 216a/11, 216a/11, 216a/13, 218b/12, 218b/13, 218b/15, 219a/01, 219b/11, 220a/03, 222a/12, 222a/12, 222a/13, 223a/15, 223b/05, 224b/13, 225a/02, 225a/04, 225a/06, 225a/07, 225a/08, 225a/09, 225b/06, 227b/01, 227b/02, 227b/04, 228b/15, 228b/15, 229b/11, 230b/04, 231b/06, 231b/10, 232a/04, 234b/10, 237b/02, 238a/04, 238b/04, 238b/05, 239b/11, 242b/03, 242b/05, 242b/05, 242b/11, 242b/11, 242b/13, 243b/14, 243b/15, 244b/07, 244b/08, 246a/14, 246b/07, 246b/09, 247a/10, 249a/04, 249a/05, 249a/11, 250b/07, 251a/08, 251a/10, 254a/01, 254a/03, 254a/05, 254a/06, 254a/12, 254b/01, 254b/03, 254b/15, 255a/01, 255a/02, 255a/03, 255a/03, 255b/11, 256b/14, 257b/13, 258a/06, 258a/06, 258b/12, 258b/13, 259a/01, 259a/02, 259a/04, 263b/05, 263b/13, 264a/13, 265b/07, 265b/09, 265b/10, 266b/02, 266b/03, 266b/10, 266b/11, 267a/08, 267a/10, 267a/12, 267b/01,

267b/11, 268a/10, 268b/02, 269a/03, 271a/03, 271a/06, 271a/09, 271a/11, 271a/13, 271b/02, 271b/12, 272a/04, 273b/03, 273b/05, 273b/08, 273b/11, 274a/02, 274b/14, 275a/15, 275b/09, 275b/13, 276a/03, 276a/04, 276a/04, 276a/06, 278a/15, 278b/01, 278b/10, 280b/09, 282a/11, 282a/14, 282b/01, 282b/03, 282b/05, 284a/11, 284b/01, 284b/06, 285a/08, 285b/06, 287a/09, 287b/02, 288b/04, 289b/06, 296a/12, 296b/15, 297a/05, 297a/08, 297a/15, 298a/01, 299a/10, 300b/10, 301b/04, 301b/09, 302a/01, 302a/04, 302a/06, 302a/07, 302a/11, 302a/11, 302a/14, 302b/02, 302b/03, 302b/04, 302b/06, 303b/07, 303b/13, 304a/15, 304b/09, 305a/09, 305a/13, 306a/09, 309b/02, 309b/02, 309b/12, 309b/13, 310a/14, 310b/04, 310b/05, 314a/03, 314a/05, 315b/05, 316a/10, 316a/10, 317a/05, 317a/09, 317b/02, 319a/02, 320b/08, 323a/02, 323a/13, 326b/04, 327b/04, 327b/06, 327b/10, 327b/11, 329b/07, 330a/06, 330a/15, 330b/06, 330b/10, 333a/07, 333b/03, 333b/05, 333b/09, 333b/10, 334a/14, 334b/09, 334b/11, 335a/06, 335a/07, 335b/08, 335b/09, 339b/05, 340a/05, 340a/12, 340a/14, 340a/15, 340b/13, 343b/05, 344b/13, 344b/15, 345b/04, 346a/02, 347a/03, 347a/09, 348a/07, 348b/03, 350a/11, 350a/14, 350a/15, 350b/03, 350b/07, 350b/12, 352b/07, 353a/02, 353a/03, 353a/09, 354a/01, 358a/10, 358b/06, 358b/09, 358b/09, 358b/12, 358b/15, 359a/01, 360a/14, 360b/05, 361b/05, 361b/05, 361b/13, 364a/03, 364a/07, 364b/03, 365a/14, 367a/12, 368a/14, 368b/06, 368b/08, 368b/09, 369a/10, 369b/13, 370a/11, 370b/03, 370b/05, 370b/08, 373a/06, 373a/08, 373a/09, 373a/14, 373b/02, 374a/03, 377a/04, 377a/05, 377a/13, 377a/15, 377b/12, 378a/01, 378a/03, 378a/04, 378a/06, 378a/07, 378a/09, 378a/10, 378a/11, 378b/06, 379b/05, 379b/06, 381a/05, 381a/06, 384a/05, 384b/14, 386a/05, 386a/07, 386b/05, 388b/15, 389a/03, 390a/15, 391a/08

i.-di-ki 200b/01, 227b/02, 229b/08, 238a/02, 251a/07, 254a/14, 258a/04,

273b/02, 313b/15, 329b/08, 331b/09, 333b/06, 350a/15, 370a/12, 377a/13, 378a/08, 391a/03

i.-di-kim 302a/02, 304b/09

i.-di ki 227a/14

i.-diler 352b/13

i.-diñüz 212a/07, 212a/10

i.-dük 239b/13, 255a/09, 255a/11, 255b/13, 272a/01, 272a/15, 275a/01, 275a/11, 286b/14, 329a/10, 349a/06, 349a/14, 369b/07

i.-dük-ki 369a/06

i.-düm 228b/14, 362b/01

i.-ken 210b/12, 244b/08, 314b/05, 315b/02, 326a/09, 327b/14, 343a/15, 359a/09, 362b/03, 377a/12, 390b/15

i.-le 280b/02, 283b/13, 303a/08

i.-miş 215b/01, 244b/13, 257a/01, 275a/12, 338b/12, 348a/13, 348b/02, 348b/04, 350a/03, 369a/13

[=373]

‘ibād Ar. Kullar.

‘**i.-ı müslimīn** 389a/14

[=1]

‘ibādāt Ar. İbadetler.

‘i. u ṭā‘at 213b/11, 350b/13

‘i. u ṭā‘at birle 226b/03, 243a/05

‘i. u ṭā‘at eyle- 221b/05

‘i. u ṭā‘at ol- 363a/14, 365a/08

[=7]

‘ibādet Ar. İnsanın Allah’a veya inandığı güce kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler; namaz, niyaz, taat.

‘i.+inde 286b/09

‘i. it- 255a/02

[=2]

ib‘āṣ Ar. Yollama, gönderme.

i. P199a/05

[=1]

iblīs Ar. Şeytan.

i. (cünūd-ı iblīs) 302a/08

[=1]

ibn Ar. Oğul.

i.-i (Ḥasan ibn-i ‘Āli Ḳastamoni) 393a/03

i.-i (Ḫayre’d-dīn Paşa) P195b/01

i.-i (Ḥüseyin Paşa ibn-i İlyās Beg) 395b/01

i.-i (Ḥüseyn Paşa ibn-i Ḳapudan Paşa) 394a/01

i.-i Ḳapudan ‘Alī Paşa 394a/01

i.-i kilāb 330b/02

i.-i (Meḥmed Paşa ibn-i Ṣāliḥ Paşa) P195b/01

[=7]

İbrāhīm Paşa I. Süleyman saltanatı döneminde 27 Haziran 1523-15 Mart 1536 tarihleri arasında sadrazamlık yapan, önemli siyasal ve askerî olaylarda rol oynayan Osmanlı devlet adamı. Krş. **Küçük İbrāhīm Paşa**

İ. 310b/03, 310b/05, 311a/01, 311a/13, 394b/01, 395a/01

İ. ile 312b/01

İ. (ḫayrāt-ı İbrāhīm Paşa) 395b/01

İ. (küçük İbrāhīm Paşa) 395b/01

[=9]

İbrāhīm Ḫoca Cezayir'de Barbaros Hayrettin Paşa'nın konuştuğu kişi.

İ. P199a/01, P199a/04

[=2]

ibrām Ar. Bıktırıncaya kadar üstüne düşme, can sıkacak şekilde ısrar etme, zorlama.

i. 391a/14

[=1]

'ibret Ar. Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders.

'i.+dür P197b/11

'i.-i 'ālem 273a/06, 332b/01, 338a/03

'i. ol- 231b/01, 370a/03

[=6]

ibrişim Far. Bükülmüş ipekten iplik.

i. 224b/01

i.+i 231a/08, 300b/08

[=3]

ibtidā Ar. Bir işin, bir şeyin ilk defa ortaya çıkan kısmı veya başlama zamanı, başlangıç.

i. 293a/04, 297a/02, 302a/13, 313a/07, 316a/07, 317b/03, 331b/07, 338b/04, 338b/14, 340a/09, 344a/05, 361b/12, 392a/09, 393b/01, 395a/01

i.+sında 292b/02

i.-yı dīvān-ı ḳaṣaba 395a/01

i.-yı fetḥ-i şu burcu 395a/01

[=18]

ibtidā'en Ar. Başlangıçta, başlangıç olarak.

i. P197b/01

[=1]

īcād Ar. Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi meydana getirme.

i.+ına 302a/08

[=1]

icmālen Ar. Kısaca, kısaltarak, özetleyerek.

i. 382b/04

[=1]

icrā Ar. Bir şeyi fiil hâline getirme, yapma, yürütme, uygulama.

i. it- 218b/14, 322a/14

[=2]

icsām Ar. İri, kocaman, cesametli.

i.-ı nā-pāk 273b/09

[=1]

iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i.-diler 308a/11, 360b/11, 377a/08, 389a/10

i.-ene 254a/11

i.-erler idi 287b/02

i.-sünler 305b/06

i.-eyidüm 322b/04

i.-ine 389a/13

i.-meden 378b/05

i.-üp 335a/11, 371a/04

[=12]

iç 1. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer; dâhil, dış karşıtı.
i. 307b/01
i.+eriden 358b/15
i.+erü 343b/03, 351a/08
i.+i 222a/13, 231a/05, 267a/10, 364b/06, 368b/13, 383a/11
i.+inde 230b/15, 231a/06, 237b/09, 245b/13, 280b/08, 283a/13, 297b/09, 302b/01, 321a/12, 330a/11, 335b/12, 335b/13, 338a/04, 338b/05, 338b/10, 350b/07, 353a/12, 357b/02, 358a/05, 358a/10, 361b/02, P198a/03
i.+inden 222b/10, 261b/01, 330b/01
i.+ine 225a/06, 227a/09, 227a/13, 229a/03, 229b/15, 240b/08, 254a/12, 289a/08, 295b/06, 319a/09, 328b/02, P198a/02
i.+ini 321a/01
i.+lerine 246a/07
[=49]
2. Nesnelerin veya kimselerin arasında bulunan nesne veya kimse; ara.
i.+erden 357a/05
i.+eriden (içerden) 358a/14
i.+imüzde P198a/17
i.+inde 238a/04, 250a/05, 254a/08, 281b/03, 282b/10, 293a/07, 330a/14, 337b/09, 346a/06, 359a/08, 359a/13, 376a/09, 377a/04
i.+inden 232a/10, 276b/11
i.+ine 319a/01, 373a/02, 378b/10
i.+lerinde 263b/04
i.+lerinden 210a/13, 354a/13, P198a/16
i.+lerine 246a/06
[=26]
içil- İçme işi yapılmak.
i.-dükde 247b/08, 292a/13
i.-üp 270b/13
[=3]
içir- İçmesine yol açmak, içmesini sağlamak.
i.-di 341b/04
i.-eyüm 208b/02
[=2]
içme İçmek işi.
i. 377a/07
i.+ler 332b/07
i.+lerinde 379b/04
i.+sinde 213b/11
[=4]
içre İçinde, arasında, -de.
i. 201b/08, 205b/10, 211b/08, 220b/12, 253a/04, 254a/11, 256b/04, 261b/11, 279a/06, 281b/01, 282a/03, 317b/05, 339b/04, 347b/02, 380a/04, 384a/15, 388a/11, 392b/14
[=18]
içün Sebep bildirir; sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı. Krş. **üçün**
i. 204a/02, 207b/14, 209b/08, 209b/12, 214a/10, 216a/13, 219a/06,

219b/03, 219b/11, 221a/10, 225a/02, 225a/12, 225b/05, 226a/07, 228a/10, 231b/01, 231b/03, 236a/06, 236a/07, 236a/09, 236b/11, 241a/03, 242a/07, 242b/02, 250a/10, 250a/10, 250a/11, 250b/08, 250b/09, 250b/11, 251a/10, 252a/01, 252a/01, 252a/02, 252b/04, 253b/05, 253b/15, 255a/06, 255b/13, 256b/02, 259a/04, 261a/08, 262a/09, 264b/04, 268a/03, 268a/04, 268a/04, 268a/13, 268a/13, 268a/14, 268a/14, 268b/02, 268b/09, 269a/06, 269a/06, 269a/07, 270a/15, 273a/06, 274a/11, 276a/06, 277b/07, 277b/09, 277b/12, 279a/13, 280b/09, 281a/03, 281a/13, 281b/11, 282b/04, 283b/14, 291a/01, 291b/15, 294b/01, 296b/14, 297b/15, 298a/01, 302b/04, 307a/15, 308b/04, 308b/11, 311b/04, 312a/07, 317b/01, 321b/05, 332b/02, 333b/03, 335a/04, 335a/07, 336a/02, 337a/01, 338a/03, 339b/03, 342a/02, 344b/08, 344b/08, 346b/15, 351b/09, 362a/05, 364a/02, 364a/13, 364b/02, 367a/12, 372a/14, 374a/06, 374a/09, 375a/10, 377b/14, 379a/14, 382b/06, 384a/05, 384a/06, 384b/04, 384b/04, 385b/05, 386a/06, 386b/01, 387a/01, 387a/01, 388b/01, 389a/02, 390a/15, P198a/05

i.+dür 215a/12, 245a/10, 305b/02

[=125]

‘īd Ar. Bayram.

‘ī.-ı nevrūz 269b/03

‘ī.-ı nevrūz it- 335a/10

‘ī.-ı nevrūz ol- 372a/06

‘ī.-ı nevrūz eyle- 285b/14

[=4]

iddi‘ā Ar. İleri sürülen ve savunulan düşünce.

i.+dan 260a/10, 261a/04

i. eyle- 293b/10, 321b/05

i. ile 370a/11, 390b/14

i.+sı 369b/13

[=7]

idin- Kendini bir şeye sahip kılmak, bir şeyi elde etmek.

i.-esin 387b/14

[=1]

iḍlāl Ar. Sapma, yoldan çıkma.

i. it- 340a/04

[=1]

ifāde Ar. Zihinde tasarlanan bir şeyi söz veya yazı ile anlatma, söyleme, bildirme.

i. eyle- 205b/04, 215b/06, 288b/12, 289a/09, 298a/12, 300b/07, 301a/01, 315a/07, 319a/05, 335b/11, 339a/05, 340b/06,

361b/11, 362b/09, 366a/02, 366a/07

i. it- 211a/01, 219a/07, 295b/14, 377a/05

[=20]

ifnā Ar. Yok etme.

i. it- 202a/14

i. ol- 304b/15

i.-yı vücūd ol- 333a/15

[=3]

ifsād Ar. Bozma, fesada uğratma.

i. ol- 201a/03, 201a/15, 202a/11, 273a/10, 288a/07

[=5]

iftidā Ar. Kadının boşanma hakkı.

i. (‘āşıḳ u iftidā ol-) 331b/09

[=1]

iftiḫār Ar. Bir şeyden dolayı haklı olarak övünme, övünç.

i.+ıdur (şeref u iftiḫār) 376b/03

i.+ımdur (şeref u iftiḫār) 292b/12

i.+ımuz idi 278a/01

i.+ımuzdur (bā‘iṣ-i iftiḫār) 315b/15

i.+ından 233b/10

i. it- 224b/13

i. u sürūr 384a/11

i.+umdur 391a/04

i. üzre (salṭanat-ı iftiḫār) 363a/13

[=9]

iftiḫārlan- Şerefli, övünçlü hâle gelmek.

i.-urdı 383b/09

i.-urlar 275b/06

[=2]

iġmāz Ar. Göz yumma, görmezlikten gelme.

i. 274b/03

[=1]

igne Dikiş dikmekte, nakış işlemekte kullanılan, bir tarafında iplik geçirilecek bir deliği bulunan, ucu sivri, ince çelik alet.

i. 241a/01, 243a/13

i.+den 281a/08

[=3]

İgnebaḫtı Mora ile Yunan Yarımadası arasındaki Korint Körfezi sahilinde bir liman kasabasıdır.

İ. 362b/07

İ.+ya 361b/03, 362a/14

İ.+yı 362a/13

[=4]

iġrāḳ Ar. Boğma, garketme.

i.-ı (lücce-yi ıġrāḳ-ı baḥr) 349a/05

[=1]

iġvā Ar. Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayartma.

i. 320b/03, 323a/10

i. ile 262b/07

i. it- 275b/09

i.+sına 283b/05

[=5]

iḥdāṣ Ar. Yeni bir şey ortaya koyma, ortaya çıkarma.

i.+ı 246b/06

[=1]

iḫlāṣ Ar. Riyasız ve yapmacıksız inanış, çok samîmî bağlılık, katışıksız tam doğruluk.

i. ile (ṣıdḳ-ı iḫlāṣ) 247b/03

[=1]

iḥmāl Ar. Üstüne düşeni zamânında yapmama, gereken ilgiyi göstermeme, önem vermeyip kendi hâline bırakma.

i. et- 307b/08

i. ile 259a/15

i.+imüzden 369b/03

[=3]

iḫrāc Ar. Dışarıya çıkarma, dışarıya atma.

i. et- 390b/03

i. it- 270a/04

[=2]

iḥrāḳ Ar. Yakma.

i.-ı bi'n-nār 242a/01

i.-ı bi'n-nār eyle- 241a/10

[=2]

iḥsān Ar. Bağışlama, bağışta bulunma.

i. (re'y u iḥsān) 355a/10

i. eyle- 253b/08, 268b/09, 270a/10, 270b/01, 271b/10, 280b/10, 286a/13, 295b/12, 296a/03, 304b/02, 335b/04, 342a/08, 343b/09, 345b/13, 348b/07, 353b/08, 356a/04, 357a/06, 357a/12, 372b/03, 385b/13, 386a/02, 386a/04

i. gör- 315b/09

i.+ı 368b/07

i.+ına (luṭf u iḥsān) 389b/08

i.+lar (in'ām u iḥsān eyle-) 312a/04

i.+lar eyle- 312a/02, 312a/09

i. ol- 337b/01

i.+um 270b/04

i.+um ol- 387b/08

[=33]

iḫtilāṭ Ar. Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.

i. eyle- 352a/06

[=1]

iḥtimāl Ar. Mümkün olma, imkân dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık.

i.+dür 235b/02, 262b/03

i.+dür ki 377a/12

i.+i 368b/03

[=4]

iḥtirāz Ar. Çekinme, kaçınma, sakınma.

i. et- 287b/12

i. eyle- 275b/03

[=2]

iḥtişām Ar. İnsanı etkisi altına alan gösterişli görünüş, debdebe, görkem.

i. (dārāt u iḥtişām) 254b/09, 363a/12

i. birle (dārāt u iḥtişām) 284a/10, 290b/11, 311a/11, 316b/08, 340a/08, 349b/12, 365a/05, 367a/04, 389a/03

i. birle (dārāt u salṭanat u iḥtişām) 363b/14

i. ile (dārāt u iḥtişām) 310a/02

i. ol- 364a/12

i.+uñla (dārāt u iḥtişām) 279b/02

[=15]

iḫtiyāç Ar. Gerekli olan, elde bulunmayan bir şeyin eksikliğini duyma.

i.+dan 248a/10

i.+dan beri 281b/01, 324b/12, 360b/14, 368b/08

i.+dan beri idi 267a/14

i.+ımuz 224a/01

i.+um 375a/07

[=8]

iḫtiyār Ar. Seçme, intihap etme, tercih etme.

i.+ları (ḥüsn-i iḫtiyār) 218b/05

i. ol- 216a/10

i.+uñla 203a/15

[=3]

iḫvān Ar. Candan dostlar, samimi arkadaşlar.

i.-ı bā-ṣafā 392b/13

[=1]

iḥyā Ar. Yeniden canlılık kazandırma, canlandırma, ortaya çıkarma.

i. eyle- 243a/05

i. it- 381a/06

[=2]

iḳdām Ar. Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

i. et- 283b/13

[=1]

iki Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı.

i. 200b/04, 201b/01, 204a/02, 205b/15, 206a/14, 206a/15, 207a/12, 207b/11, 208b/04, 215a/12, 219b/07, 224a/09, 224b/14, 225a/01, 230a/07, 230a/12, 230b/05, 232a/14, 232b/09, 236a/12, 237b/15, 243b/02, 245a/10, 246b/03, 249b/11, 251b/03, 253b/03, 253b/05, 255a/12, 256a/12, 258b/12, 277b/11, 277b/13, 277b/15, 279b/07, 287b/03, 299a/02, 299a/06, 300b/13, 304b/07, 305b/05, 315a/15, 316b/04, 319a/01, 322b/14, 326a/06, 327a/01, 328a/11, 331b/04, 334a/14, 338b/14, 348b/13, 348b/14, 349a/10, 349b/02, 351a/10, 352a/13, 353b/04, 355a/12, 357b/02, 360b/13, 364b/07, 366a/14, 369a/01, 372a/13, 386b/04, 388a/10, 388a/15, 392b/14

i. (biñ iki yüz) 230a/04, 264b/03, 360b/04

i. (on iki) 204a/10, 334b/02, 334b/07, 334b/11, 335b/06, 335b/10, 338a/15, 338b/15, 360a/06, 373b/01

i. (on iki biñ) 207b/07, 324b/02, 344b/05

i. biñ 208a/09, 216a/07, 220a/01, 320a/01

i. biñ iki yüz 264b/03

i. biñ yüz 230b/06

i. biñ yüz yetmiş beş 360a/10

i. buçuḳ 340a/15, 340b/02

i. milyon 299b/11, 299b/12, 301a/10, 305a/04, 305b/08

i.+si 207b/03, 246b/11, 255a/11, 260b/08, 311b/01, 367a/14

i.+si-de 355a/14

i.+sin 246b/11, 256a/09, 256a/11, 306b/06, 306b/13, 383a/02

i.+sinde (on iki) 334b/14

i.+sinden 206a/09

i.+sine 249b/14

i.+sini 360a/04

i. yüz 218a/13, 219a/04, 246a/13, 355a/01

i. yüz elli 297b/06, 298b/03, 302a/15

i. yüz elli beş 240b/11

[=124]

ikide birde Sıklıkla, sürekli bir biçimde.

i. 247a/08

[=1]

ikinci İki sayısının sıra sıfatı.

i. 222a/02, 361b/05

[=2]

ikindi Öğle ile akşam arasındaki zaman.

i. 325b/04

[=1]

ikişer İki sayısının her birine iki veya her defasında iki tane anlamına gelen üleştirme şekli.

i. 213a/14, 222a/10, 263b/08, 267b/02, 382b/13

i. (on ikişer) 331b/04

i. biñ 266b/14

i. yüz 245b/09, 248b/12, 250a/15, 260b/03, 384b/08

[=12]

iḳlīm Ar. Yeryüzünün herhangi bir yerinin hava şartlarına göre uzun yılların ortalamasına dayanan durumu.

i. 333a/05, 348a/09

i.-i āḫar 215b/01

i.+lerinde 312b/09

[=4]

ikrām Ar. Ağırlama, kıymet vererek hürmet etme, misafirperverlik gösterme.

i. 282a/02

i. (‘izzet u ikrām eyle-) 247a/06, 292a/12, 293a/02, 329a/13, 335b/03

i.+da 312b/01, 386a/14

i. eyle- 250b/10, 388b/04

i.+ıla (‘izzet u ikrām-ıla) 228a/05

i. it- 301b/07

i.+lar (‘izzet u ikrām) 268b/01

i. olın- 386a/12

[=14]

iksā Ar. Giydirme.

i. eyle- 221a/07

[=1]

iksīr Ar. Eski kimyacıların, toprağı ve madenleri altın yaptığına ve olağanüstü kuvveti olduğuna inandıkları mevhum sıvı. Krş. **eksīr**

i.-i a‘ẓam 351b/14

i.-i ḥimmet birle 366b/08

[=2]

iḳtidār Ar. Bir şeyi yapabilmeye gücü yetme durumu, muktedir olma; kuvvet, kudret, güç.

i.+ı 355b/01

i.+ı ol- 353a/11

i.+ları 225b/10, 231a/03, 276a/15

i.+ları ol- 298b/06

[=6]

iḳtiżā Ar. Gerekme, gerektirme.

i.+da (Ḥīn-i iḳtiżā) 274b/13

i. it- 205b/02, 225a/08, 287a/12, 355a/12, 391a/13

i.+sı 233a/11

[=7]

il Bir ülkenin bir vali yönetimindeki en önemli idari bölümü, vilayet.

i. 266b/04, 272b/05, 277b/04

i.+ler 363b/06

i. u memleket 241a/10

[=5]

ilā Ar. -e kadar, -e değin.

i. 286b/07, 342a/05, 371a/14, 382a/11

[=4]

ilā āḫirihi Ar. "Diğerleri de böyledir, sonuna kadar böyledir" anlamında söz.

i. 239a/04, 344a/10, 382b/04

[=3]

ilā dar'il-beḳā' Ar. "Sonsuz hayata doğru" anlamında söz.

i. P197b/06

[=1]

ilā inḳırādı'z-zamān Ar. "Zamanın tükenmesine doğru" anlamında söz.

i. 285a/09, 342a/05, 350a/12, 364b/11, 365a/11, 382a/11

[=6]

ilā inḳırādı'd-devrān Ar. "Dünyanın sonuna doğru" anlamında söz.

i. 286b/07, 290b/09

[=2]

ilā yevmi Ar. "Günün sonuna kadar." anlamında söz.

i. P197b/08

[=1]

ilā yevmi'l-ḳıyām "Diriliş gününe kadar" anlamında söz.

i. 223a/10

[=1]

ilā yevmi faṣlu'l-ḳażā'i Ar. "Hükmün verileceği güne kadar" anlamında söz.

i. P197b/04

[=1]

'ilāç Ar. Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücuda verilmek veya dışarıdan sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim.

'i. 227b/15, 315b/08, 368a/01

'i.-çün 231a/06

'i.+ı 294a/11, 294a/13

'i.+uñ 294a/11

[=7]

ilāhe'l-'ālemīn Ar. "Bütün evrenin sahibi" anlamında söz.

i. 226b/04, 286a/15, 314b/09

[=3]

İlāhī Ar. Allah'la ilgili, Allah'a ait, Allah'a has, Allah'tan gelen.

i. (ḥikmet-i İlāhī) 239b/14, 377b/10 [=2]

ile 1. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar. (Bağlaç)

i. 208a/01, 235b/04, 245a/12, 245b/04, 246a/08, 249b/13, 250a/01, 254a/04, 255b/09, 269a/01, 269b/13, 272a/05, 280a/04, 284a/13, 312b/01, 314a/06, 314a/13, 317a/08, 318a/01, 318b/05, 319b/04, 323b/13, 324b/04, 328a/15, 329a/04, 330a/12, 338b/10, 344a/15, 345b/04, 368b/14, 376a/10, 387b/12

2. Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz. (Edat)

i. 200b/01, 200b/11, 203b/03, 204a/09, 204a/10, 205a/14, 206a/07, 207b/08, 207b/13, 208a/12, 208b/03, 208b/05, 208b/05, 210a/03, 210a/04, 210a/07, 212a/04, 213a/07, 213b/05, 213b/06, 213b/10, 214a/01, 216b/02, 217a/03, 217b/13, 218b/02, 218b/15, 219b/10, 220a/03, 220b/04, 221a/15, 221b/02, 222a/08, 222a/15, 223a/03, 223a/05, 223b/01, 223b/08, 224a/02, 226b/06, 228a/05, 228a/13, 228a/15, 228b/15, 229a/01, 230b/13, 233a/02, 233a/14, 234a/08, 235a/07, 238a/12, 238a/14, 241b/03, 242b/02, 242b/04, 242b/15, 247b/03, 248a/03, 248b/01, 248b/15, 250a/12, 251a/12, 252a/12, 254a/09, 254b/08, 255a/10, 258a/05, 258b/01, 259a/15, 259b/04, 260a/05, 261a/13, 262a/12, 262b/07, 263a/03, 263b/02, 265b/11, 266a/08, 266a/10, 267a/02, 267a/11, 267a/14, 267b/07, 269a/12, 269b/01, 270a/04, 271a/06, 271b/06, 272a/08, 272a/14, 276a/02, 276a/06, 276a/09, 276b/14, 277a/01, 277b/10, 278b/13, 280a/09, 283b/04, 284a/15, 284b/04, 285a/08, 286a/09, 287a/03, 291a/02, 291b/04, 291b/04, 293a/08, 293b/02, 294a/09, 294a/15, 295a/15, 297a/03, 297a/09, 297a/14, 299b/15, 300b/02, 301a/09, 301b/12, 302a/10, 302b/12, 305a/12, 305b/01, 305b/04, 305b/04, 305b/06, 306b/05, 309a/04, 309b/12, 310a/02, 310b/08, 311b/06, 313a/01, 313a/11, 313a/14, 313b/01, 314b/02, 315b/12, 316a/05, 317b/07, 318b/05, 318b/06,

318b/12, 319a/14, 320a/13, 321b/07, 321b/09, 322a/06, 322a/09, 322b/02, 323b/12, 323b/14, 323b/15, 324a/08, 324b/04, 325a/03, 325b/10, 329a/09, 332a/06, 333a/13, 334a/08, 334a/14, 336b/10, 336b/12, 337a/02, 338b/08, 338b/14, 339a/04, 339b/15, 340a/11, 341a/09, 342b/01, 342b/02, 345a/11, 346b/09, 348a/13, 350a/01, 350a/06, 350a/15, 350b/15, 351a/04, 351b/05, 352b/03, 352b/07, 352b/13, 354a/04, 354a/11, 355a/07, 356a/08, 356b/04, 357b/12, 358b/11, 358b/14, 360b/03, 360b/15, 361a/03, 361b/12, 361b/14, 361b/15, 362a/01, 362a/06, 362a/11, 364a/06, 365b/10, 366b/11, 366b/15, 368b/14, 370a/07, 370a/11, 370b/01, 370b/02, 370b/03, 371b/02, 371b/07, 373b/10, 374a/03, 374a/09, 375a/14, 376a/10, 376a/15, 376b/02, 381b/01, 381b/04, 383a/11, 384b/13, 388a/01, 388a/03, 388b/02, 389b/05, 389b/14, 390a/06, 390b/14, 392b/14, P197b/14, P199a/03

i. (bād-ile) 213a/09, 249a/13, 252a/07, 314b/03

i. (cehr-ile) 253a/11, 376a/04, 387a/15

i. (etbā‘-ile) 266b/08

i. (eyyām-ile) 240b/05, 280b/05, 343a/14

i. (güç-ile) 223b/08, 285a/11, 389b/15

i. (ılġar-ile) 207a/05, 220a/08, 366b/13

i. (İslām-ile) 236a/07

i. (kāfir-ile) 283b/09, 313b/05

i. (ḳan-ile) 327a/05

i. (ḳuşūr-ile) 220b/14

i. (luṭf-ile) 350b/08

i. (māl-ile) 222a/13

i. (‘özr-ile) 350b/02

i. (‘özür-ile) 350a/10

i. (puşad-ile) 251b/07

i. (ṭaş-ile) 230b/13

[=295]

ile’l-ḳavmi’l-kāfirīn Ar. “Kâfir olan topluluğa doğru” anlamında söz.

i. 202a/05, 202b/15

[=2]

ileri Bk. **ilerü**

i.+de 244b/13

[=1]

ilerü Bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf, ön taraf; önde, önde olan. Krş. **ileri**

i. 269b/13, 279a/12, 345a/12, 377a/14

i.+de 381b/14

i. idi 240a/05

[=6]

ilizme Bk. **lizme**

i. 220a/02

i.+si 218a/15

i.+sin 214b/04

[=3]

ilḳā Ar. Koyma, bırakma, yerleştirme; atma.

i. olın- 387b/06

[=1]

illā Ar. Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille.

i. 205a/12, 206a/09, 210a/06, 214b/05, 220a/13, 220b/13, 222b/11, 223b/13, 224a/06, 233b/06, 233b/09, 243b/03, 244b/11, 256b/08, 258a/13, 260a/02, 277b/11, 284a/07, 285a/05, 288a/02, 288a/04, 293a/04, 303a/07, 314b/07, 319a/01, 323b/02, 323b/06, 329b/09, 351b/06, 352a/09, 356a/12, 365b/15, 368a/01, 374b/02

[=34]

illā'llāh Ar. "Allah'tan başka, sadece Allah" anlamında söz.

i. 304a/09, 358a/05

[=2]

illā min 'indā'llāh Ar. "Sadece Allah katından gelen" anlamında söz.

i. 355a/04

[=1]

'ilm Ar. Bilme, biliş; bilim.

'i.+i 258b/11

[=1]

'ilm'el-yaḳīn Ar. Bir şeyi kesin ve şüphesiz bir şekilde bilme, delilleriyle sağlam ve kesin olarak bilme.

'i. 243a/01

[=1]

iltibās Ar. Fazla benzerlikten veya anlamın başka tarafa yorulmaya elverişli olmasından ileri gelen karışıklık.

i. it- 392a/14

[=1]

iltizām Ar. Birinin veya bir şeyin tarafını tutma, onu tercih etme; gerekli bulma.

i. (niẓām u iltizām) 288a/08, 316b/13, 345a/02, 365a/07, 372b/10

i.+a (niẓām u iltizām) 356a/09

i.+ın 392a/11

i.+ında (niẓām u iltizām ol-) 363a/15

i.+uñ (dārāt-ı niẓām u iltizām) 223a/11

[=9]

İlyās Beg Osmanlı Devleti 16. yüzyılı veziriazamı Hüseyin Paşa'nın babası.

İ. (Ḥüseyin Paşa ibn-i İlyās Beg) 394b/01

[=1]

imān Ar. Allah'a inanma, dinî inanç.

i. (tecdīd-i imān) 284a/04

i.-ı kāmil birle 392b/15

[=2]

imdād Ar. Tehlikede veya çaresiz durumda olan birine yapılan yardım.

i. 364a/02, 367a/12, P198a/14

i.+a 279b/03, 291a/02, 364a/04

i. gibi 279b/06

i.+ına 285a/08

[=8]

imdi Şimdi; bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise, binaenaleyh.

i. 200b/14, 201a/07, 202b/05, 202b/07, 203b/01, 204b/12, 206b/15, 207a/10, 210a/06, 210b/07, 210b/13, 211b/10, 212a/10, 212b/06, 213b/08, 214b/01, 215a/08, 215b/03, 215b/06, 216b/08, 217a/06, 219b/03, 220b/11, 221a/04, 222a/09, 228a/07, 231b/04, 231b/07, 238a/14, 242b/03, 245a/01, 246b/13, 248a/09, 254b/10, 257a/11, 259a/13, 259a/14, 260b/15, 261a/10, 261b/08, 265a/06, 272a/05, 275b/07, 275b/10, 280a/08, 282a/01, 284b/01, 285b/08, 287b/07, 287b/14, 289b/10, 289b/13, 292b/07, 300b/04, 301b/01, 302b/06, 302b/09, 303a/15, 303b/04, 303b/09, 304a/11, 306a/15, 309b/09, 311a/09, 315b/04, 319a/07, 321a/08, 321a/13, 323b/09, 331a/03, 331b/02, 333a/09, 339b/12, 341b/08, 344b/10, 345b/10, 346a/04, 350a/03, 352a/08, 353b/03, 354b/12, 354b/14, 356b/06, 359b/12, 364a/03, 365b/14, 366a/06, 367b/10, 368a/03, 369a/05, 369a/14, 371a/02, 374a/10, 375a/10, 375b/09, 376a/06, 376a/10, 376b/15, 378b/09, 383a/05, 385b/08, 387b/05, 391a/07, 391b/15, 392b/02, 392b/06

[=106]

imkān Ar. Olabilecek durumda bulunma, mümkün olma, olabilirlik, olanak.

i.+ın P198a/09

[=1]

imtinān Ar. İyiliği başa kakma.

i.-ı ‘aẓīm birle 337a/02

[=1]

imtiṣālen Ar. Uyarak.

i. 290a/12, 341a/14, 391a/11

[=3]

imtizāc Ar. İyi geçinme, uyuşma, anlaşma

i.-ı hırre u kilāb-veş 318a/02

[=1]

in- 1. Bir yerden başka bir yere gitmek, varmak.

i.-üp 220a/13, 289a/07, 331b/03

2. Bir taşıt veya binek hayvanından yere basmak; atlamak.

i.-üp 209a/12, 311a/15, 311b/01

[=6]

‘inād Ar. Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme.

‘i. eyle- 272b/13

‘i. it- 201a/07, 336a/10

‘i. u muḫālefet et- 223a/06, 365b/11, 365b/14

[=6]

in‘ām Ar. Lütuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme.

i. u iḥsān eyle- 312a/04

[=1]

inan- 1. Bir şeyi doğru olarak benimsemek.

i.-madı 272b/11

i.-ur 294b/08

2. Birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek.

i.-duġı 203b/05

[=3]

inandur- İnanmasını sağlamak.

i.-duġuñ 306b/04

[=1]

‘ināyet Ar. Lütuf, ihsan, iyilik.

‘i. 370b/07

‘i.-i (‘avn-i ‘ināyet-i Rabbānī) 292b/05

‘i. birle (meded u ‘ināyet) 381a/02

‘i.+i (‘avn-i ‘ināyet) 286b/03

‘i.+i-y-ile (‘avn-i ‘ināyet) 272a/01

‘i.-i Ḥaḳ birle 261b/11, 376b/06

‘i. u luṭf 271a/13

[=8]

İncīl Ar. Dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirileni.

İ. 288a/15

[=1]

incin- Birinin herhangi bir sözü veya davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak.

i.-mez idi 378a/08

i.-üp 287b/13

[=2]

incir Far. Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, geniş ve dilimli yapraklı, sütlü, bazıları tırmanıcı olan ağacın meyvesi.

i. 353a/03

[=1]

İncir Limanı Preveze Limanı karşısındaki Ayamavra adasının kuzey ucunda yer alan liman.

İ. 361b/01

[=1]

incit- Kötü söz veya davranışla birini kırmak, üzmek.

i.-e (incide) 328a/04

[=1]

incü İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert, sedefli tane.

i. 344a/15

[=1]

‘ind Ar. Yan, kat, nezd.

‘i.+inde 217a/05, 226b/06, 257b/01, 266b/07, 310a/09, 321b/13, 351b/11, 390a/07, 392b/04

[=9]

‘inda’llāh Ar. “Allah katında” anlamında söz.

‘i. 236a/08, 264b/14, 286a/07, 376b/03, 377b/13, 381a/07

[=6]

indir- Yukarıdan aşağıya doğru gelmesini, inmesini sağlamak.

i.-üp 227a/04, 237a/03

[=2]

inḳıyād Ar. Boyun eğme, baş eğme, itaat etme.

i.+ları 368b/10

i. üzre 385a/06

[=2]

inna’llāhe ma‘aṣ’ṣābirīn Ar. “Şüphesiz Allah sabredenlerle beraberdir.” anlamında Bakara Suresi 153. ayetinde geçer.

i. 333b/11

[=1]

innā feteḥnā leke Ar. “Şüphesiz, biz (sana) zafer verdik.” anlamında Fetih Suresi 1. ayetinde geçer.

i. 372b/05

[=1]

innā li’llāhi ve innā ileyhi rāci‘ūn Ar. “Şüphesiz biz Allah’a aitiz ve şüphesiz O’na döneceğiz.” anlamında Bakara Suresi 156. ayette geçer.

i. 392a/07

[=1]

inṣāf Ar. Hakka ve adalete uygun davranış, nefse değil vicdana uyarak adaletle hareket etme, merhametli davranma.

i. 301a/12

[=1]

insān Ar. İki ayaklı, iki elli, aklı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı.

i. 273b/04

i.+dan 389a/10

[=2]

inşā Ar. Yapma, yapılma, kurma, kurulma.

i. eyle- 292a/05, 302a/13, 345a/02

i. olın- 374b/12, 374b/13, 376a/05

[=6]

inşā’llāh Ar. “Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse” anlamında dilek sözü.

i. 205b/05, 229b/11, 242a/07, 242a/12, 242a/13, 243b/02, 243b/06, 243b/07, 308b/12, 309b/06, 348b/06, 357a/03, 357a/07, 358a/01, 358a/08, 358a/11, 376b/08

[=17]

inşā’llāhu’r-raḥman Ar. Rahman olan Allah’ın izniyle.

i. 350a/06

[=1]

inşā’llāhu Te‘ālā Ar. Yüce olan Allah’ın izniyle.

i. 200b/03, 203a/07, 205a/02, 205a/10, 222a/07, 240a/10, 240a/13, 313b/07, 349b/14, 371b/06, P197b/12

[=11]

inşiḳāḳı's-semā'i Ar. "Göklerin yarılması, göklerin çatlaması" anlamında söz.
i. P197b/08
[=1]

intihā Ar. Son bulma, sona erme.
i.-yı serḥad 319b/10, 343a/06
[=2]

intiḳāl Ar. (Bir yerden başka bir yere, bir durumdan başka bir duruma) Geçme, göçme.
i. eyle- 392a/07
[=1]

intiḳām Ar. Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.
i. 276a/04, 285b/02, 390a/14
i. al- 286b/12, 291b/02, 361b/15, 367b/13, 368a/02
[=8]

intiẓār Ar. Bekleme, bekleyiş.
i. 388b/15
[=1]

ipek İpek böceği kozasından elde edilen ve dokumacılıkta kullanılan çok ince parlak tel.
i. 252b/07
[=1]

iplik Pamuk, keten, yün, ipek, naylon vb. dokuma maddelerinin uzun, ince liflerinden her biri.
i.+e (iplige) 281a/08
[=1]

ir- 1. Bir şeye erişmek, ulaşmak.
i.-er 248a/02
i.-eyüm 248a/01
i.-mez 261a/09
2. Olgun ve yetişkin duruma gelmek, olgunlaşmak, olmak.
i.-medüginden imiş 348b/04
i.-medügindendür 374b/07
[=5]

irādet Ar. Bir şeyi yapıp yapmama konusunda kişinin kendi kendine karar verebilme ve bunu uygulama gücü.
i.+imle 343a/05
i.+imüzle 319b/03
i.+iñüz 374b/04
i.+üñüzle-mi 319b/01
[=4]

iriş- 1. Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak.
i.-di 203a/07
i.-üp 243a/06, 372a/04
2. Zaman gelip çatmak.
i.-di 269b/04
i.-üp 243a/06, 336b/04
3. Zarar görmek.
i.-mek 304a/12
[=7]

irişdür- Ulaşmasını sağlamak.
i.-di 372a/11
i.-mege 225b/12
[=2]

irsāl Ar. Gönderme, yollama.
i. olın- P199a/07

[=1]

‘Īsā Ar. Kur’an’da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamber.

‘Ī. (ümmet-i ‘Īsā) 375b/05

[=1]

işābet Ar. Rast gelme, yerini bulma

i. eyle- 368b/07

[=1]

‘Īsā-veş Ar.+Far. İsa gibi.

‘Ī. 372a/10

[=1]

işbāt Ar. Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma.

i. eyle- 202a/15

[=1]

ise “İmek” fiilinin şartı olan bu kelime genellikle şartlı yarıcümle kurar ve bu cümleyi esas cümleye bağlar; olunca, olsa da, olursa, -ince, -diği için, -diği vakit.

i. 200b/03, 202b/09, 204a/05, 205a/09, 205a/15, 211b/04, 212a/09, 214b/05, 215b/11, 220a/07, 220a/08, 220a/15, 220b/05, 222b/13, 223a/15, 223b/04, 223b/04, 223b/15, 224a/01, 224a/06, 224a/07, 225a/08, 228a/11, 228b/07, 228b/07, 229b/09, 230b/14, 230b/15, 231a/01, 233a/11, 234a/07, 234b/15, 237b/11, 237b/15, 238a/01, 239a/03, 239b/05, 242b/06, 245a/09, 256a/02, 266b/01, 274a/15, 277b/06, 288a/01, 288a/02, 288a/14, 288b/04, 294a/11, 294b/12, 299b/09, 301b/04, 302a/03, 310b/12, 318a/07, 318b/06, 318b/09, 320b/06, 320b/10, 324a/03, 328b/03, 328b/05, 337b/01, 337b/03, 337b/10, 338a/05, 339a/15, 343b/10, 354b/05, 356a/07, 357a/05, 366a/09, 366a/11, 369a/09, 374b/03, 375a/02, 375b/03, 377a/04, 385b/11, 391a/14

i. (diler ise) 228b/01

i. (olur-ise) 228a/09

i. (söylendi ise) 236a/03

i. (var-ise) 235b/03

i.+m 201a/05, 205a/15, 213b/06, 221a/14, 234b/12, 235b/05, 237b/01, 243b/13, 245b/12, 256b/13, 257a/01, 257b/15, 276a/01, 286a/09, 287b/09, 299a/04, 299a/10, 308a/08, 325a/05, 326a/11, 335a/04, 346a/03, 347a/12, 354a/05, 354b/12, 378b/05

i.+ñ 270a/14, 277a/05

[=111]

İsḥāḳ Paşa Osmanlı Devleti denizcisidir. Oruç Reis, Barbaros Hayreddin Paşa ve İlyas Reis’in ağabeyidir.

İ. 393b/01

[=1]

isḳanpaviye Bk **işḳanpaviye**

i.+nüñ 353a/04

i.+si 353a/01

i.+ya 353b/09

[=3]

iskele İtal. Deniz taşıtlarının yanaşması için yapılmış, kıyıdan denize doğru uzanan tahta veya beton yer; geminin sol yanı.

i. 246b/03

i.+den 297b/03

[=2]

İslām Ar. Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, Müslümanlık.

İ. 224b/02, 229a/04, 230a/06, 240a/15, 263b/06, 347a/14, 359a/07, 372b/11, 373a/03, 378a/04

İ. (‘asākir-i İslām) 254b/05, 286a/14, 358a/03, 359b/11, 361b/08, 364b/07, 372a/14, 377b/14, 380a/01, 390b/04

İ. (cünūd-ı İslām) 292a/14

İ. (dīn-i İslām) 226a/13, 254b/06

İ. (ġāziyān-ı ‘asākir-i İslām) 376a/03

İ. (pādişāh-ı İslām) 214b/03

İ. (tecdīd-i İslām it-) 214b/01

İ.+a 221a/14, 231b/07, 238b/03, 271b/10, 284a/12, 286a/02, 315b/03, 357a/12, 379b/06

İ.+a (‘asākir-i İslām) 380b/12

İ.+a (dīn-i İslām) 262a/07

İ. ‘askeri 224b/05, 285a/02, 327b/06, 378a/05, 378a/06, 378a/07, 380b/06, 381a/14

İ.+da 363a/06

İ.+da (‘asākir-i İslām) 372a/02

İ.+dan 264b/08, 347b/01

İ. dīni 275b/04

İ. dīni üzre 288b/10

İ.+dur (‘asker-i İslām) 223b/06

İ.+ı 286a/04, 354a/06

İ.+ı (‘asākir-i İslām) 274a/07, 364b/11, 370b/09, 372a/10, 380b/04

İ.+ı (‘asker-i İslām) 285a/15

İ. ile 236a/07

İ. ile (bilād-ı İslām) 333a/13

İ. sancaġı 347b/04

İ. sancaḳı 237a/04

İ. sancaḳları 284b/11

İ. tekneleri 246a/03

İ.+uñ 271b/01, 376b/03

İ.+uñ (‘asākir-i İslām) 372a/03, 379a/01

İ.+uñ (ehl-i İslām) 370b/05, 390b/02

[=72]

İslāmbol Bir dönem İstanbul için kullanılan isim.

İ. 309a/11, 383a/08

İ.+a 294b/11, 309b/14, 309b/15, 310b/07, 313a/14, 324a/09, 349a/08, 349a/10, 349a/13, 349b/04, 368b/12, 369a/04

İ.+da 386b/05

İ.+uñ 364b/05, 383a/11

[=17]

ism Ar. Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad.
i.-i müsemmā gibi 350b/01
i.-i pāk 258a/01, 333a/05
i. u resm-ile 356b/04
[=4]

İsmā‘īl Paşa 17. yüzyılın ortalarında merkezden Cezayir’e beylerbeyi olarak atanan devlet adamı.
İ. 394b/01
[=1]

İspaniyye Bk. **İspanya**
İ. çekdirileri 244b/15
İ. ḳralı 238b/12, 239b/08, 261a/03, 266b/08
İ. yaḳası 239a/08, 266b/06
[=7]

İspanya Avrupa’nın güneybatısındaki İber Yarımadası’nda yer alan ülke. Krş. **İspaniyye**
İ. 234b/09, 283a/01, 284b/05, 289b/12, 291a/07, 291a/13, 294a/08, 313b/08, 321b/06, 325a/02, 330a/02, 332a/14, 333b/13, 352b/09
İ.+dan 370a/07
İ.+nuñ 297a/03
İ.+nuñ (ḳral-ı İspanya) 293a/03
İ.+ya 367a/08
İ. yaḳası 204a/11, 255a/12, 272a/06, 285a/05, 286b/11, 291a/10, 293a/12, 295b/02, 296b/02, 299a/15, 334b/07, 390a/12
[=30]

İspanya Ḳralı Metinde iki İspanya kralı bulunmaktadır. Endülüs İslam Devleti’ni yıkan Beşinci Ferdinand ve bir dönem Almanya İmparatorluğu da yapan Beşinci Karl.
İ. Ḳralı 231b/11, 233b/07, 236a/01, 241a/08, 241b/01, 255a/05, 255b/02, 256b/04, 259a/06, 259a/08, 259b/11, 259b/11, 259b/13, 271a/14, 271b/08, 274a/11, 276a/05, 276b/05, 276b/12, 277a/12, 277b/03, 277b/14, 278a/12, 278b/04, 278b/11, 279a/01, 279b/05, 280b/11, 281a/08, 283b/04, 285a/07, 285b/01, 288a/11, 291a/06, 291a/15, 292b/06, 293b/10, 294b/06, 295b/14, 321a/11, 321b/02, 321b/03, 322a/15, 323a/05, 323a/06, 323a/11, 323b/04, 325a/08, 328b/11, 328b/14, 329a/03, 329a/06, 330b/03, 331b/14, 332a/01, 336b/05, 337a/05, 337b/10, 337b/13, 339a/14, 339b/01, 339b/04, 340a/05, 348a/02, 363b/15, 367a/11, 368a/07, 370a/09, 370a/10, 373b/04, 374b/14, 376a/05, 376a/08, 376b/11, 376b/13, 379b/08, 380b/01, 389b/04, 389b/09, 390b/14

[=80]

İspanyol Güneybatı Avrupa'nın İber Yarımadası'nda yer almakta olan İspanya'nın yerli halkına verilen isimdir.

İ. 224b/12, 284b/07, 334a/06, 334b/03, 334b/05, 338b/01, 353b/05, 361b/14, 364a/04, 370a/07

İ. bandırası 236b/01, 237a/10

İ. kāfiri ile 216b/02

İ. ḳralı 290b/15

İ. lar 296b/01

İ. sancaġı 236b/03, 237a/03

İ.+uñ 330a/06

[=18]

issi Bk. **ısı**

i. 214a/13

[=1]

iste- İstek duymak, arzulamak; bir şeyin kendisine verilmesini söylemek.

i.-di 223a/13, 299b/12

i.-digüm 242b/01

i.-diler 263a/11, 263b/07

i.-dügim 318a/08

i.-düginden 308b/12

i.-dügüm 204a/05

i.-dükleri 251b/09

i.-dükleri gibi 328b/03

i.-düklerin 300a/01

i.-düklerinden 328b/06

i.-medi 328a/10

i.-mediler 221a/04

i.-mege 244a/12

i.-meyecegüñ 319b/06

i.-meyen 298b/07

i.-meyüp 204b/11

i.-mez 243a/12, P198a/18

i.-mezlerdi 258a/02

i.-mez idi 216a/11, 276a/03, 276a/06, 330b/10

i.-miş 293a/15

i.-r 213b/08, 262a/07, 300a/07, 301a/03, 302b/09, 371a/07, 381a/10

i.-r idi 244b/08

i.-rdi 210b/07

i.-rem-ki 291a/04, 307a/06

i.-rim-ki 230b/14, 265b/05

i.-rler 304a/03

i.-rler ki 310a/14

i.-rse 223a/04, 332b/04, 339b/13, 354b/08

i.-rsek 322b/13

i.-rseler 355a/01

i.-rseñ 219b/14, 220b/05

i.-rsin 339b/02

i.-rsüñüz 227b/08, 294a/03

i.-yen 298b/07

i.-yüp 204a/04

[=54]

isti'cāl Ar. Acele etme, sabırsızlanma.

i. it- 341a/13, 361a/06

[=2]

isti'cālen Ar. Acele olarak.

i. 292b/08, 362b/12

[=2]

istiġfār Ar. Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme.

i. (tövbe u istiġfār ey-) 220a/04

i. (tövbe u istiġfār eyle-) 220b/15, 283b/06

i. (tövbe u istiġfār it-) 211b/08, 221a/05

[=5]

istiḫāre Ar. Bir işin hayırlı olup olmayacağını görülecek rüyadan çıkarmak amacıyla abdest alıp dua okuyarak uykuya yatma.

i. it- 357a/11

[=1]

istiḫrāc Ar. (Sonuç) Çıkarma, (anlam) çıkarma.

i.+a 210a/13, 238a/05

[=2]

istihzā Ar. Biriyle ince ince alay etme, eğlenme, birini eğlenceye, maskaralığa alma

i. 235b/03, 308b/08, 333b/05

[=3]

istiḳbāl Ar. Gelecek, gelecek zaman, ati.

i.+ine ḳarşu 311a/14, 329a/12, 331a/05, 335a/14

[=4]

istimā‘ Ar. Kulak verme, dinleme.

i. eyle- 236b/13, 288a/12, 351b/05, 351b/11, 389b/09

i. it- 392b/12

i.+um 387b/06

[=7]

istimālet Ar. Meylettirme, gönül alma, gönlünü ısındırma.

i. 207b/02, 326b/04

[=2]

istimdād Ar. Yardım isteme, imdada çağırma.

i. 322a/15, 347a/07

[=2]

İstindil Yunanistan’ın Güney Ege Bölgesi’nde bulunan bir ada.

İ. Aṭası 352a/02

İ. de 351a/15

[=2]

istirāḥat Ar. Dinlenme.

i.+ında (refāḥiyyet u istirāḥat ol-) 361a/07

[=1]

iş Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.

i. 205b/01, 205b/09, 209a/04, 211b/05, 220b/02, 233a/03, 234b/02, 259a/04, 260a/06, 262b/03, 273b/03, 279a/05, 281b/13, 284a/08, 295b/08, 302b/09, 323b/06, 377b/04, 377b/04, 379a/10

i.+den 209a/04, 379a/11

i.+dür 272b/06

i.+e 223a/06, 236a/13, 259a/01, 299b/15

i.+i 216b/01, 259a/03, 270b/13, 302b/06, 347a/09, 351b/13, 368b/09

i.+idür 243b/14, 347a/09

i.+ime 215a/11

i.+imüz 208a/15, 280a/13, 285b/05, 286a/10, 306a/03, 306a/10, 307b/03

i.+imüzi 279b/14

i.+in 218b/14, 227b/05

i.+ine 371b/15
i. it- 374a/11
i.+ler 295a/09
i.+leri 210b/02, 258b/13
i.+lerimüzi 286a/12
i.+lerüñ 259a/14
i.-lü 371b/15
i.+üñ 325b/15
i. üzre 308a/06
[=57]

işāret Ar. Bir şeyi, anlatılmak istenen bir manayı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.
i.+dür 355b/02
i.-i ḫayr 222a/08
i. it- 347a/06
i. olın- 344a/07
[=4]

işbu "Bu" işâret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.
i. 223b/06, 318b/06, 356b/02, 392b/03, 392b/12, P197b/12
[=6]

işit- Kulakla algılamak, duymak; haber almak. Krş. **işüt-**
i.-di-ki 300b/02, 323a/11
i.-dik-ki 319b/04, 369a/03
i.-dim-ki 375a/05
i.-dükde 368a/06
i.-ince (işidince) 346a/11, P198a/15
i.-memek ile 280b/02
i.-mezlikden 243b/15
i.-mişdür 258b/10
i.-üp (işidüp) 236a/06
[=12]

işitil- Duyulmak.
i.-üp (işidilüp) 309a/01, 367a/10
[=2]

işḳanpaviye İtal. Harp gemilerinde personel taşımakta kullanılan motorlu büyük filika. Krş. **isḳanpaviye**
i. 362b/03
i.+dür 353a/06
i.+nüñ 361b/05
i.+sin 361a/15
i.+sinüñ 353a/10
[=5]

İşkirüz Eğriboz'un kuzeydoğusundaki Ege adalarından biri.
İ. adası 351a/03
İ. limanı 284b/04, 297a/03
[=3]

işle- 1. Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek.
i.-meye 227b/10
i.-miş 227b/12
i.-yen 211b/05
2. İnce ve süslü şeyler yapmak; nakışlamak.
i.-mesün 220b/03
i.-rcesine 209a/10
i.-yüp 209a/10
[=6]

işlet- İşlemesini sağlamak; çalıştırmak.
i.-üp (işledüp) 296a/08
[=1]

işte Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.
i. 213b/05, 217b/10, 228a/14, 233b/01, 236b/12, 244b/13, 248a/05, 257b/10, 265a/09, 272b/11, 279b/04, 294b/06, 333b/07, 339b/02, 341b/07, 341b/14, 342a/09, 346a/06, 355b/04, 355b/11, 356b/05, 356b/11, 356b/14, 375b/14
[=24]
iştirā Ar. Satın alma.
i. eyle- P199a/10
i. olın- P199a/07
[=2]
iştiyāḳ Ar. Büyük arzu duyma, özleme, özleyiş
i.+ıñuz (firāḳ u iştiyāḳ**)** 212a/07
[=1]
işüt- Bk. **işit-**
i.-dükleri gibi 295b/14
[=1]
it- Türkçe'de birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil; bir işi yapmak; eylemek. Krş. **et-**
i.-diler (iddiler) 386a/15
i.-dügin 387b/09
i.-e (ide) 303b/09, 356b/13, 377a/13
i.-en (iden) 210a/12
i.-e-y-idi (ide-y-idi) 304a/09
i.-ebilür miyem (idebilür miyem) 249a/11
i.-ebilürseñ (idebilürseñ) 302b/13
i.-ebilürseñüz (idebilürseñüz) 303a/07
i.-ebilürüm (idebilürüm) 228b/02
i.-ecegimüzi (idecegimüzi) 306a/10
i.-ecegin (idecegin) 234a/09, 235b/05
i.-ecegümiz (idecegümiz) P197b/10
i.-ecek (idecek) 203b/12, 246b/02, 288a/10, 306b/07, 315a/01, 354a/08
i.-ecekleri (idecekleri) 379b/01
i.-eceklerin (ideceklerin) 367b/02
i.-ekoyup (idekoyup) 227a/04
i.-eler (ideler) 235b/02, 288b/01
i.-elüm (idelüm) 201a/15, 205b/02, 208a/01, 208a/06, 213a/07, 217a/06, 234b/03, 236a/01, 238a/08, 243b/02, 244a/06, 249a/12, 252a/08, 252b/10, 258a/07, 261b/06, 263b/14, 266b/03, 273b/11, 277a/07, 278b/04, 280a/11, 283a/10, 283b/11, 294a/03, 297a/08, 299b/09, 310a/06, 311b/11, 318b/14, 324b/03, 327a/08, 328b/08, 343a/13, 344b/06, 347b/11, 352b/02, 355a/06, 356b/02, 359b/11, 367a/01, 368a/07, 368b/15, 370a/15, 372b/13, 377b/08, 378b/15, 382a/14, 383a/09, 386a/07, 387a/08
i.-em-ki (idem-ki) 374a/12
i.-emediler (idemediler) 228a/02

i.-emeyüp (idemeyüp) 231a/12
i.-emezseñüz (idemezseñüz) 303a/07
i.-en (iden) 201b/04, 202a/14, 225a/11, 226a/02, 244a/10, 288a/03, 316b/09, 316b/15, 318a/09, 320b/01, 321b/01, 347b/15, 356a/06, 376a/14, 392b/12, P199a/12
i.-enler (idenler) 201b/12, 226a/12, 273b/02, 356a/14, 356b/02, 356b/05, 391b/05, P197b/11
i.-enlerdür (idenlerdür) 200b/11
i.-enüñ (idenüñ) 328a/12, 354b/07
i.-er (ider) 205b/02, 207a/01, 214b/05, 215b/01, 225a/02, 233a/08, 233b/07, 243a/11, 244b/09, 287a/12, 294b/05, 294b/09, 300a/15, 304b/03, 304b/14, 329b/07, 340b/14, 340b/15, 355a/12, 355b/11, 372a/09, 372a/09, 391a/13
i.-er idi (ider idi) 218b/14, 224b/13, 225a/04, 242b/13, 247a/10, 249a/11, 255a/02, 255a/03, 271a/13, 275a/15, 276a/04, 297a/08, 302a/07, 347a/03, 350a/15, 350b/03, 353a/03, 368b/08, 381a/06, 384a/05
i.-er ise (ider ise) 220a/15, 225a/08, 229b/09, 237b/11
i.-er kim (ider kim) 273a/14
i.-er misin (ider misin) 229a/13
i.-er miyem (ider miyem) 226a/06
i.-erdi (iderdi) 310b/14, 326b/07, 327a/07
i.-erdük (iderdük) 212a/08, 287a/09, 333a/11
i.-erdüm (iderdüm) 216b/08, 319b/12
i.-erek (iderek) 204a/15, 221b/11, 247a/02, 252b/12, 269b/02, 281a/05, 285b/13, 311b/03, 331a/02, 335a/12, 343b/03
i.-erem (iderem) 211b/06, 214b/06, 228b/15
i.-erim (iderim) 222b/14
i.-erken (iderken) 343b/08
i.-erler (iderler) 212a/04, 213b/14, 238a/07, 279b/05, 287a/15, 287b/01, 290b/05, 291a/15, 319b/13, 392a/14, 392a/15
i.-erler idi (iderler idi) 200b/09, 218b/12, 225a/12, 225a/15, 231b/06, 267a/08, 302a/04, 317a/05, 317a/09, 320b/08, 327b/04, 333b/03, 333b/09, 333b/10, 340b/13, 347a/09, 348a/07, 354a/01, 369b/13, 377a/05, 377a/15, 381a/05, 390a/15
i.-erler ki (iderler ki) 286b/01
i.-erlerdi (iderlerdi) 296a/04, 383a/04
i.-erlerdi-ki (iderlerdi-ki) 212a/02, 271b/12
i.-erlerdi-ki (iderlerdi ki) 282b/01
i.-erlermiş (iderlermiş) 222a/15
i.-erlerse (iderlerse) 352a/09
i.-ermiş (idermiş) 233b/08, 338b/13, 369b/14

i.-ermişsin (idermişsin) 375a/08
i.-erse (iderse) 293a/09
i.-ersem (idersem) 205b/07
i.-erseñ (iderseñ) 241a/13, 284a/08
i.-erseñüz (iderseñüz) 227a/15, 227b/08, 264b/14
i.-ersin (idersin) 214b/08, 287b/15, 301a/08, 336a/08, 363a/03
i.-ersiñ (idersiñ) 385b/09
i.-ersiñüz (idersiñüz) 202a/14, 229a/01, 273a/04, 301b/01
i.-ersüñüz (idersüñüz) 201a/07
i.-erüm (iderüm) 226a/09, 301b/02, 322b/03, 366a/01, 373b/07
i.-erüz (iderüz) 201b/02, 204b/15, 209b/13, 210b/14, 224a/08, 227b/09, 228a/01, 228a/05, 228a/12, 245a/11, 245a/13, 257b/06, 286a/11, 288b/10, 294a/14, 318b/10, 336a/05, 337b/10, 346a/08, 366a/07, 366a/11
i.-esin (idesin) 203b/03, 205b/07, 214b/03, 253b/07, 265b/06, 270b/05, 276a/09, 278b/14, 292b/11, 308a/06, 322a/14, 341a/13, 387b/10, 387b/12, 388a/01, 388a/01
i.-esin-ki (idesin-ki) 376a/15
i.-esiz (idesiz) 203b/15, 213a/01, 218a/04, 290a/11, 316a/03, 317b/14, 318a/10, 324a/13, 357a/07
i.-eyidi (ideyidi) 261a/01
i.-eyüm (ideyüm) 266a/04, 354a/07
i.-eyüm (ideyüm) 256b/04
i.-ince (idince) 226a/10, 229b/12, 236b/14, 315a/11, 340b/04
i.-iyoruz (idiyoruz) 210b/12
i.-me (!) 232b/12
i.-meden 244b/10, 347a/14
i.-medi 218b/05
i.-medin 245a/01
i.-mediñüz 328a/03
i.-mege 239b/03, 262b/13, 325a/13, 339a/11
i.-mek 226b/12, 237a/14, 249a/06
i.-mek idi 201a/08
i.-mekle 289b/09, 291b/07
i.-meklige 312b/08
i.-mem 354b/08
i.-memişiz 339a/08
i.-meseler 246a/14
i.-mesi 363a/05
i.-meyesiz 318b/12
i.-mez 354a/07
i.-seler 225b/09
i.-sün 220a/15
i.-üp (idüp) 201a/06, 201a/11, 201b/13, 203a/03, 203a/08, 203b/11, 205b/13, 205b/14, 207b/06, 207b/06, 209a/06, 211a/01, 211b/09, 213a/03, 214a/01, 214b/02, 216b/02, 216b/06, 217b/02, 217b/13, 218a/05, 218b/12, 219a/02, 219a/03, 219a/07, 219a/15, 220a/08, 220a/10, 220b/01, 220b/07, 221a/05, 225b/05,

228b/15, 229a/02, 230a/08, 230a/11, 232b/06, 235a/02, 236b/07, 237a/01, 237b/09, 238b/01, 240a/12, 240b/02, 240b/04, 242a/07, 242a/08, 242a/14, 242a/15, 244a/07, 244a/12, 244a/13, 244b/02, 245a/07, 246b/10, 246b/12, 249b/02, 250b/07, 252a/04, 252a/06, 252b/01, 253a/03, 253a/09, 254a/04, 254a/13, 256a/02, 256a/08, 258b/15, 261a/07, 262a/14, 264a/01, 264a/08, 266a/07, 266b/09, 268a/13, 269a/03, 269a/09, 269a/10, 270a/01, 270a/04, 271a/08, 271b/14, 272a/13, 272b/05, 273a/06, 274a/02, 275b/09, 275b/11, 276b/02, 277a/10, 278a/13, 281a/11, 282b/10, 283a/03, 283b/09, 285a/01, 286a/01, 286a/02, 287a/01, 289a/08, 289a/12, 289b/07, 291b/15, 293a/13, 294b/08, 295a/03, 295b/14, 296a/15, 296b/11, 297a/05, 297a/07, 297b/05, 300b/09, 301b/07, 303a/06, 304a/07, 307b/06, 307b/13, 309a/07, 309a/10, 309b/05, 309b/10, 310a/11, 312a/01, 312a/02, 314b/14, 315a/02, 315a/09, 315a/13, 316a/02, 317a/02, 317a/03, 317b/04, 318b/11, 319a/07, 319b/11, 320a/11, 320b/15, 322b/15, 323a/14, 325a/15, 326b/10, 329b/05, 330b/04, 332a/06, 332a/12, 333a/02, 333b/13, 334a/12, 334b/10, 335a/10, 336a/10, 336b/07, 337b/14, 339a/01, 340a/04, 340b/07, 341b/06, 342a/03, 342a/15, 343a/12, 344b/12, 347a/06, 347b/04, 347b/12, 347b/14, 348b/01, 348b/09, 349a/08, 349b/06, 350a/05, 350a/09, 350b/05, 351a/07, 351a/15, 351b/09, 355a/14, 356b/08, 357a/11, 357b/03, 358b/03, 359a/06, 359b/06, 359b/09, 360a/09, 361a/07, 361b/07, 362a/04, 362a/06, 365a/02, 365b/09, 366b/11, 366b/12, 367a/04, 368a/13, 369a/09, 369a/12, 371b/10, 372a/14, 373a/14, 373b/08, 374a/05, 374b/03, 376a/02, 376b/12, 377a/08, 381a/14, 383a/01, 383b/08, 383b/13, 384a/15, 384b/04, 386b/10, 387a/02, 388a/08, 392a/14, P198a/12, P199a/08 [=551]

‘afv it- 356b/08

aḫaẕ it- P199a/08

allaḳ bullaḳ it- 359b/06

‘amel it- 205b/07, 228a/05, 324a/13, 337b/10, 366a/11

‘arż it- 366a/07
ārzū it- 249a/11
āteş it- 226a/10, 229b/12, 325a/15, 333b/13, 347b/04
‘avdet it- 351a/15
āzād it- 220a/15, 276b/02, 277a/10
‘azīmet it- 320b/15
‘azīz it- 340b/14
‘azm it- 219a/03
bahāne it- 261a/07
baḫşiş it- 225a/15
baṭṭāl it- 332a/06
beg it- 367a/04
berbād u ḫarāb it- 272a/13
beter it- 214b/06
bey‘ it- 276a/09, 293a/09
beyān it- P197b/10
bīnā it- 339a/11
birlik it- 216b/02
būs it- 242a/07, 253a/09, 270a/01
cefl it- 318b/11
cem‘ it- 207b/06, 216b/06, 283a/03, 287a/01
cenk it- 228a/01, 228b/15, 245a/11, 288b/10
cevāb it- 239b/03
cihād it- 253b/07
cilve it- 297a/07
defn it- 290a/11
der-meyān it- 207b/06
dirāz it- 201a/15, 205b/02, 208a/01, 208a/06, 213a/07, 217a/06, 234b/03, 236a/01, 244a/06, 249a/12, 252a/08, 252b/10, 258a/07, 261b/06, 263b/14, 266b/03, 273b/11, 277a/07, 278b/04, 283a/10, 283b/11, 297a/08, 299b/09, 310a/06, 311b/11, 318b/14, 324b/03, 327a/08, 328b/08, 343a/13, 344b/06, 347b/11, 352b/02, 356b/02, 359b/11, 367a/01, 368a/07, 368b/15, 370a/15, 372b/13, 377b/08, 378b/15, 382a/14, 383a/09, 386a/07, 387a/08
dirlik it- 317b/14
dīvān it- 253a/03, 309a/07, 341b/06, 362a/04, 376a/02
dönüş it- 242a/08
du‘ā it- 244a/07, 264a/08, 281a/11, 293a/13, 296a/04, 326b/07, 343a/12, 349b/06, 350a/05, 350a/09, 365a/02, 384a/05, 384b/04, 387a/02, 387b/12, 388a/01, 388a/08
du‘ā u ṣenā it- 392a/14
du‘ālar it- 310a/11
edā it- 242a/14
ekl it- 392a/15
emr it- 205b/07, 230a/11
esīr it- 222b/14, 224a/08, 256a/02, 272b/05, 369a/09
eṭ‘ıme it- 312a/02
eyyām it- 334b/10
fāyide it- 252b/01
fedā it- 204b/15, 368a/13

ferāġat it- 226a/02, 226a/06, 226a/09, 294b/09
feraḫ it- 242a/15, 287a/15
feryād it- 333a/02
feryād u fiġān it- 274a/02
feṯḥ it- 246b/10, 297b/05, 347b/12
firār it- 201a/08, 246b/12, 285a/01, 297a/05, 314b/14, 315a/01, 315a/09, 315a/11, 316a/02, 316b/09, 316b/15, 318a/09, 320b/01, 321b/01, 347b/14, 347b/15, 360a/09, 363a/05
fondo it- 236b/07
ġazā it- 388a/01
göç it- 220a/08, 220a/10
ḫaber it- 218b/05
ḫad‘alıḳ it- 317a/03
ḫalāṣ it- 219a/15, 228b/02
ḥamāḳatlık it- 348b/01
ḥamd-ı firāvān it- 238b/01
ḥamd u ṣenā it- 286a/01, 381a/14
ḥaml it- 238a/07
ḥareket it- 357a/07
ḥased it- 215b/01, 340b/13, 391b/05
ḫavf it- 233a/08, 233b/08, 287a/09, 302a/04, 354a/07, 355b/11
ḥāżır it- 294a/14, 307b/06, 307b/13
ḥāżır u müheyyā it- 296b/11
ḥaẓẓ it- 249b/02, 361b/07
henī it- 216b/08
ḥıfẓ u ḥırāset it- 383a/04
ḥicāb it- 340b/07
ḫiẓmet it- 289b/07, 302a/07
ḫurūc it- 317b/04
ḥüccet it- 244b/02, 308a/06
hücūm it- 358b/03
ḥükm it- 338b/13
‘ibādet it- 255a/03
icrā it- 218b/14, 322a/14
‘īd-ı nevrūz it- 335a/10
iḍlāl it- 340a/04
ifāde it- 211a/01, 219a/07, 295b/14, 377a/05
ifnā it- 202a/14
iftiḫār it- 224b/13
iġvā it- 275b/09
iḫrāc it- 270a/04
ikrām it- 301b/07
iḳtiżā it- 205b/02, 225a/08, 287a/12, 355a/12, 391a/13
iltibās it- 392a/14
‘inād it- 201a/07, 336a/10
isti‘cāl it- 341a/13, 361a/07
istiḫāre it- 357a/11
istimā‘ it- 392b/12
işāret it- 347a/06
i‘tiḳād it- 203b/12
i‘timād it- 328a/12
īzā it- 225a/12
iẓhār it- P198a/12
ḳabūl it- 220b/07, 348b/09, 352a/09
kāmil it- 347a/14
ḳara it- 359b/09
ḳasāvet it- 287b/01
ḳaṭ‘ it- 210b/14, 306b/07, 319b/12
ḳatl it- 210a/12, 233b/07
ḳavl u ḳarār it- 322b/15

ḳażā-yı ḥācet it- 273b/02
kebāb it- 278a/13
kelle it- 317a/02, 369a/12, 369b/14, 374a/05
kesb it- 213a/03, 291b/15
ketm it- 315a/13
ḳırā'at it- 376b/12
ḳıyās it- 202a/14, 212a/02, 214b/08, 243a/11, 282b/01, 373b/08, 376a/15, 377a/15
ḳīl u ḳāl it- 201b/04, 201b/12, 356b/05
maḥv it- 211b/06
ma'mūr it- 275b/11, 373a/14
ma'mūr u ābādān it- 201a/11
masḫara it- 336a/08
mayna it- 229a/01, 229a/02, 229a/13, 245a/13, 246a/14
me'mūl it- 201a/06
medḥ it- 275a/15, 279b/05, 234a/09, 350b/03, 350b/05
mu'āmele it- 356b/13
mu'aṭṭar it- 203a/03
mu'āvenet it- 322b/03, 383b/08
muḫālefet it- 354b/08
muḥanneş it- 372a/09
muḥāṣara it- 325a/13
murād it- 225b/09
muṣāḥabet it- 311b/03
münādī it- 332a/12
münşī it- 312b/08
mütābe'at it- 366b/11
müyesser it- 229b/09, 266a/04, 271b/14
naḳl it- 236b/14, 256b/04
naṣb it- 220b/01, 282b/10, 292b/11, 309a/10
naẓar it- 249a/11
nişān-gāh it- 225b/05
nūş it- 264a/01
odun it- 267a/08
orṣa it- 245a/07
pāy it- 222a/15
pesend it- 373b/07
pireze it- 339a/01
rāṣ it- 387b/10
rāvī it- 244b/09
red it- 318a/10
ri'āyet it- 304b/14, 385b/09
ri'āyet u ḥürmet it- 386a/15
ricā it- 309b/05
rivāyet it- 207a/01, 213b/14, 273a/14, 286b/01
rücū' it- 203a/08, 203b/11, 214a/01, 238a/08, 288a/03, 328a/03
ṣabr it- 333b/10
ṣafā-yı sürūr it- 383b/13
sākit it- 291a/15
ṣalpa it- 237a/14, 273a/06
ṣarf it- 342a/03
sa'y it- 316a/03, P197b/11
selām u du'ā it- 319a/07
seyr it- 343b/08, 357b/03
seyr u temāşā it- 271a/08
siḥirbāzluk it- 362a/06
sizerniş it- 333b/09
su'āl it- 235a/02, 237b/11, 258b/15, 294b/05, 340b/04, P199a/12

sükūn it- 205b/13
sünnet it- 254a/13
şādımānlıḳ it- 247a/02, 269b/02, 281a/05, 285b/13, 331a/02
şādmānlıḳ it- 204a/15, 221b/11, 252b/12, 335a/12, 343b/03
şādmānlıḳlar it- 213a/01
şeb-ḫūn it- 315a/02, 377a/13, 379b/01
şehādet it- 201b/02
şenlik it- 269a/10
şikāyet it- 286a/11, 336a/05
ta‘bīr it- 304a/07
ṭaf ṭuf it- 226b/12
taḥḳīr it- 201b/13
taḥsīn it- 295a/03, 296a/15, 320a/11, 371b/10
taḳsīm it- 359a/06
ṭaleb it- 355a/06, 372a/14, 390a/15
ta‘līm it- 288b/01, 310b/14
taṣdīḳ it- 294b/08
ta‘yīn it- 289a/12, 349a/08, 351a/07, 351b/09, 366b/12
ta‘ẓīm it- 290b/05
ta‘ẓīm u tekrīm it- 309b/10
te’hīr it- 243b/02
tebdīl it- 209a/06
tecdīd-i İslām it- 214b/02
tedbīr it- 228a/02, 354a/07, 354a/08, 354b/07, 356a/06, 356a/14, 356b/02
tefekkür it- 262a/14, 323a/14, 330b/04
teklīf it- 205b/14
tenbīh it- 287b/15, 300b/09
tenk it- 366a/01
terkīm it- 320b/08
tesellā it- 212a/08
tesellī-i ḫāṭır it- 329b/05
teslīm it- 203b/15, 365b/09
teveccüh it- 240b/04, 266a/07, 334a/12
tevzi‘ it- 383a/01
tiremola it- 355a/14
tövbe u istiġfār it- 211b/09, 221a/05
‘uryān it- 326b/10
ümīd it- 200b/09, 333a/11
vaḳf it- 225a/02, 225a/04, 225a/11, 384a/15
var it- 376a/14
vedā‘ it- 200b/11, 219a/02, 240b/02, 252a/04, 268a/13, 269a/09, 312a/01, 386b/10
vekīl it- 342a/15
vuṣūl it- 288a/10, 303b/09
yād it- 270b/05, 350a/15
yaġma it- 217b/02
yalman it- 327a/07
yār it- 372a/09
yarar it- 363a/03
yardım it- 226a/12, 261a/01, 278b/14, 303a/06
yelken it- 237b/09, 244a/12, 244a/13, 252a/06, 289a/08
yemīn it- 218b/12, 232b/06, 245a/01
yol it- 346a/08

yoldaş it- 319b/13
żabṭ it- 231a/12, 246b/02, 303a/07
za‘m it- 271b/12
ẓann it- 212a/04
ẕelīl it- 340b/15
ziyāde it- 301b/02
ziyāret it- 266b/09, 273a/04, 344b/12
ziynet it- 230a/08, 249a/06
ẓuhūr it- 214b/05, 256a/08, 289b/09, 374b/03
ẓulm u te‘addī it- 318b/12
[=476]

iṭā‘at Ar. Emre uyma, söz dinleme.
i.+den 315b/08
i. et- 321a/03
[=2]

itdir- Bk. **itdür-**
i.-üp 352b/04
[=1]

itdür- Etme işini yaptırmak.
i.-di 313a/08
[=1]

i‘tibār Ar. Saygı görme, saygı gösterme, değer verme, kendine değer verilme.
i.+a (ehl-i i‘tibār) P197b/11
[=1]

i‘tiḳād Ar. İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan.
i. birle 200b/15
i.+ı 202a/10
i. it- 203b/12
i.+ları 200b/12, 201a/02
[=5]

i‘timād Ar. Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.
i. et- 212a/15, 294b/11
i. eyle- 212a/14
i. it- 328a/12
[=4]

ittifāḳ Ar. Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma.
i. birle 206b/14
i. eyle- 204b/13
[=2]

‘iyāl Ar. Aile reisinin geçimlerini sağlamak zorunda olduğu kimseler, çoluk çocuk; eş, zevce.
‘**i.+in** 201a/09
‘i.+lerin (ehl-i ‘iyāl) 261a/11
[=2]

iz İnsan veya hayvan ayağının yerde kalan şekli.
i. 206a/06
[=1]

īzā Ar. Eziyet verme, eziyet etme.
ī. it- 225a/12
[=1]

‘iẓām Ar. Büyükler, ulular, seçkin kimseler.
‘**i. (‘ulemā-yı ‘iẓām)** 223a/09, 292a/14
‘**i.+a (‘ulemā-yı ‘iẓām)** 254a/09
‘**i.+i (‘ulemā-yı ‘iẓām)** 370b/10
[=4]

izbalço İtal. Çıkıntı.
i. 296a/08
[=1]

iżbandud İtal. Osmanlılarda Rum deniz eşkıyasına verilen ad; Rum korsanı.

i. 314a/01, 369b/08

i.+a 280a/08

[=3]

İzboġa Portekiz'in başkenti.

İ.+ya 324a/15

[=1]

izdiyād Ar. Artma, çoğalma, tezayüt etme.

i. eyle- 274a/06

[=1]

iẓhār Ar. Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, aşikâr etme.

i. it- P198a/12

i. ol- 278b/15

[=2]

iẕn Ar. Bir şeyi yapmak için verilen serbestlik, müsaade, ruhsat, destur.

i.+i-y-ile 309b/06

i.-i Ḥaḳ 355b/04

i.-i ḥākim birle 210b/06

i.-i hümāyūn 216b/09, 391a/14

i.-i pādişāhi birle 267b/15

i.-i şehriyār birle 311b/14

i.+imüz ol- 374a/09

i.+ize 300a/06

i.+üñ 279a/14

i.+üñ ol- 299b/04

i. vir- 232b/05, 279a/14

[=13]

'izzet Ar. Hürmet, saygı, ikram.

'i.+inde (dergāh-ı izzet) 265b/15

'i. u ikrām 268b/01

'i. u ikrām-ıla 228a/05

'i. u ikrām eyle- 247a/06, 292a/12, 293a/02, 329a/13, 335b/03

'i.+üm P199a/04

[=9]

'izzetlü Değeri ve mertebesi yüksek olan, şeref sahibi, itibarlı.

'i. P199a/02

[=1]

K

ḳā'id Ar. Kumandan, serasker.

ḳ.-i Tūnus

[=1]

ḳab İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne.

ḳ.+a 314b/05

[=1]

ḳabāḥat Ar. Suç, kusur.

ḳ.+ımuz 210b/12

ḳ.+lerin 356b/08

[=2]

ḳabāḥatlı Kabahat işlemiş olan, suçlu, kusurlu.

ḳ. 210b/12

[=1]

ḳabaḳuşluḳ Öğleden bir iki saat önceki zaman.

ḳ. 243a/12

ḳ.+dan 325b/04

[=2]

ḳabalıḳ Ağaçlık, orman.

ḳ. gibi 370b/04

[=1]

ḳabaliyar Bk. **ḳavaliyar**

ḳ.+ları 309a/04

[=1]

ḳabāyīl Ar. Kabileler.

ḳ. 320b/03

ḳ.-i ʻArab 202b/06

ḳ.-i ʻurbān 316a/13, 316b/06

[=4]

ḳabīle Ar. Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk.

ḳ.+si (ḳavm u ḳabīle) 272b/01

ḳ.+sinden 352a/03

ḳ.+ye 320b/03

ḳ.-yi (eşrāf-ı ḳabīle-yi ʻArab) 203b/09

[=4]

Ḳabo Şanṭo Mariyya İtalya'nın güney Adriyatik kıyısı.

Ḳ. 252a/09

[=1]

ḳabo mondoz İtal. "Dünyanın sonu" anlamında söz.

ḳ. 327b/11

[=1]

ḳabūl Ar. Bir şeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, razı olma, muvafakat etme.

ḳ. P199a/13

ḳ. et- 348b/10

ḳ. eyle- 220b/13, 261b/08, 310a/08

ḳ. it- 220b/07, 348b/09, 352a/09

[=8]

ḳabża Ar. (Kılıç, tabanca, ok vb.nin) Tutulacak yeri.

ḳ. 387b/13

ḳ.+ları 237b/05

[=2]

ḳabżalı (Kılıç, tabanca, ok vb.nin) Tutulacak yeri olan.

ḳ. 251b/02

[=1]

ḳacaḳ Kap kacak söyleyişinde geçer.

ḳ.+a (ḳacaġa) 314b/06

[=1]

ḳaç Bir şeyin niceliğini sormaya yarayan soru sıfatı, ne kadar, nice

ḳ. 276a/04

[=1]

ḳaç- Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak; firar etmek, gazlamak.

ḳ.-aġan 344a/06

ḳ.-an 232b/15, 238a/06, 255a/09, 262a/04, 273b/11, 310b/06, 361a/15

ḳ.-andan 252a/13

ḳ.-anı 328b/15, 363a/03

ḳ.-anlaruñ 315a/01

ḳ.-araḳ 285a/11, 291a/04, 335b/10, 362a/02, 362a/11

ḳ.-arken 209a/06, 217b/03, 220a/10, 290a/06

ḳ.-arlarsa bile 305b/11

ḳ.-armış 375b/08

ḳ.-dı 315a/09

ḳ.-dılar 315a/01

ḳ.-mada 359b/08

ḳ.-maġa 326a/08, 328a/08

ḳ.-maḳ 353a/08

ḳ.-mam 355b/13
ḳ.-mış idi 297a/05
ḳ.-mışlar idi 309b/02
ḳ.-up 262a/06, 335b/09, 361b/13
[=35]

ḳaçın- Herhangi bir işi yapmaktan veya özverili davranmaktan geri durmak.
ḳ.-maġa 208b/14
[=1]

ḳaçır- 1. Zor kullanarak yanında götürmek; kaldırmak.
ḳ.-abildük 303a/10
ḳ.-abileyidüm 303a/05
ḳ.-ayum 302b/11
ḳ.-dı 322a/11
ḳ.-dum 336b/08, 339b/07
ḳ.-maġa 308b/02
ḳ.-maḳ içün 307a/15
ḳ.-masına 337b/05
ḳ.-mışsın 337b/05
ḳ.-up 337a/10
2. Bir daha ele geçmemek üzere yitirmek.
ḳ.-mayasız 346a/10
[=12]

ḳaçḳın Bir yerden veya bir işten kaçmış kimse.
ḳ. 210b/11
[=1]

ḳad Ar. Zaten, gerçekten.
ḳ. 393a/02
[=1]

ḳadar Ar. Bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatan bir söz; gibi, dek.
ḳ. 200b/04, 200b/08, 200b/12, 201a/07, 203a/14, 203b/04, 204b/08, 208b/13, 212a/09, 215a/02, 215a/05, 215a/06, 216b/05, 217a/13, 218a/09, 218a/10, 221b/05, 222b/09, 223b/03, 224a/04, 225a/05, 225a/07, 225a/09, 225b/02, 225b/11, 226b/03, 227b/13, 233a/12, 233b/12, 238a/10, 240a/14, 241a/07, 242b/04, 243a/02, 245a/11, 246a/15, 251b/10, 252b/02, 252b/02, 255b/10, 256a/01, 257a/13, 260b/11, 264b/09, 266b/01, 266b/09, 268a/10, 274b/15, 277b/13, 278a/02, 281b/11, 285b/08, 288a/13, 288b/04, 291a/01, 292a/01, 296a/08, 296b/01, 299b/09, 302a/02, 304b/09, 310b/12, 312b/13, 313a/13, 314a/03, 316b/05, 317a/13, 318a/03, 319b/09, 321b/11, 322a/13, 324a/06, 326b/03, 328b/02, 329b/09, 330a/12, 330b/12, 335a/05, 341b/05, 341b/15, 345a/05, 347a/05, 348a/03, 348a/10, 349a/07, 349b/15, 351a/13, 353b/04, 356a/11, 357a/13, 362a/09, 363a/03, 366b/07, 368b/03, 369b/05, 370b/01, 371a/13,

373b/10, 374b/10, 377a/08, 378b/07, 379b/08, 379b/14, 383b/12, 387a/05, 388b/02, 389b/07, 389b/15

ḳ. (ne-ḳadar) 230b/15

ḳ. (ne-ḳadar ise) 369a/08

ḳ. (ol-ḳadar) 209a/03

ḳ. ki 378a/02

[=112]

ḳadd Ar. Boy.

ḳ.-i bālā 368b/01

[=1]

ḳadem Ar. Ayak, adım.

ḳ. 315b/13, 321a/07

[=2]

ḳademe Ar. Birbirini takip ederek sıra ile yükselen derecelerden her biri.

ḳ. 377a/14

[=1]

ḳadırġa Hem yelken hem kürekle yol alan, özellikle Akdeniz'de kullanılmış bir savaş gemisi.

ḳ. 278b/07, 295a/15, 295b/15, 312b/14

ḳ. ile 309b/12

ḳ.+larıdur 358a/05

[=6]

Ḳāḍī Bk. **Bin Ḳāḍī**

Ḳ. (Bin Ḳāḍī) 204b/11, 204b/14, 206b/05, 208a/01, 208a/06, 208a/14, 208b/03, 208b/14, 213b/06, 217a/15

Ḳ.+den (Bin Ḳāḍī) 203b/06, 214b/06, 214b/07

Ḳ. gibi (Bin Ḳāḍī) 209a/15, 220a/08

Ḳ. ile (Bin Ḳāḍī) 207b/08

Ḳ.+nuñ (Bin Ḳāḍī) 209a/12

Ḳ.+nüñ (Bin Ḳāḍī) 208a/08, 208a/09

Ḳ.+nüñ (Bin Ḳāḍī) 203b/05, 207a/11, 208a/03, 208a/12, 208b/08, 209a/02, 209b/02, 209b/05, 209b/11, 209b/15, 210b/09, 211a/07, 219b/09, 220a/02

Ḳ.+ye (Bin Ḳāḍī) 207a/01, 207a/13, 207b/02

Ḳ.+yi (Bin Ḳāḍī) 207b/13, 208a/05, 215a/13

[=39]

ḳadīm Ar. Geçmişi uzun zamana dayanan, eski.

ḳ.+esi üzre ('ādet-i ḳadīm) 238b/09

ḳ.+inde (kelām-ı ḳadīm) 381a/09

ḳ.+iñüz üzre ('ādet-i ḳadīm) 273a/03

[=3]

ḳadīmu'z-zamān Ar. Eski zaman, geçmiş vakit.

ḳ.+dan berü 318a/07, 318b/01

[=2]

ḳadina İsp. Zincir.

ḳ.+ya 383a/02

[=1]

ḳādir Ar. Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne malik olan kimse.

ḳ. 207b/01, 272b/15, 302a/09, 372a/06, 377a/15

ḳ.+dir 233a/05

ḳ. iken 356b/12

ḳ.+lerdür 300b/06

ḳ. ol- 202b/03, 209b/10, 232a/04, 239b/03, 245a/10, 287b/11, 301a/11, 341b/15, 362a/12, 374b/06, 383a/04, 392b/11
[=20]

ḳadr Ar. Değer, kıymet.
ḳ. (leyle-yi ḳadr) 392a/05
ḳ.+e (leyle-yi ḳadr) 269b/04
[=2]

ḳadri'l-imkān Ar. "Mümkün olduğu kadar" anlamında söz.
ḳ. 392b/11
[=1]

ḳadri't-ta'ẓīm Ar. "Büyüklük, yücelik ölçüsünde" anlamında söz.
ḳ. 292a/15
[=1]

Ḳaf Anka kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çepçevre kuşattığı kabul edilen efsanevi yer.
Ḳ.+dan (Ḳulle-yi Ḳaf) 243a/06, 379a/09
[=2]

ḳafā Ar. Baş.
ḳ.+dan 243b/12
[=1]

ḳafādār Ar.+Far. Aynı kafada olan, fikir ve anlayışları birbirine uyan kimselerden her biri.
ḳ.+ı 383b/01
ḳ.+ları (yār u ḳafādār) 211b/15
ḳ.+larından (yār u ḳafādār) 328a/14
ḳ.+larından (yār u ḳafādār idi) 319a/10
[=4]

ḳafes Ar. Çapraz çubuklarla ve aralıklı olarak yapılmış, pencerelere takılan siper.
ḳ.+e 384b/02
[=1]

kāfir Ar. Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkâr eden kimse.
k. 223a/15, 224a/09, 225b/14, 226a/12, 229a/06, 230a/05, 234b/15, 238b/06, 238b/11, 240b/12, 245a/14, 245b/11, 245b/13, 245b/15, 246a/04, 246a/07, 246a/13, 246b/14, 249b/06, 249b/10, 252a/14, 252b/01, 261b/04, 261b/09, 262a/05, 264b/02, 264b/08, 265a/06, 265a/08, 269a/13, 271b/06, 277a/01, 277a/03, 279a/11, 284a/08, 285a/01, 285a/03, 286a/11, 286b/14, 288b/15, 293a/06, 293a/08, 301b/15, 304b/08, 304b/15, 309b/01, 321b/09, 325a/05, 327a/08, 330a/08, 333a/08, 336a/10, 336a/10, 347b/01, 347b/15, 353a/05, 353a/07, 353b/09, 353b/10, 353b/15, 358a/02, 358b/03, 358b/04, 359a/07, 359a/11, 359b/01, 359b/11, 359b/14, 360a/10, 361b/03,

361b/03, 361b/09, 362b/07, 363b/05, 363b/05, 367a/11, 369a/02, 369a/11, 370b/01, 379a/12, 380a/14, 381b/04, 382a/02, 382a/06, 382b/06, P198a/03, P198a/17

k. (ḳaṣd-ı kāfir) 326b/11, 358a/15, 372b/07, 378a/13

k. (rūb-ı kāfir) 262a/11

k. (userā-yı kāfir) 272b/01

k.+den 230a/04, 246a/13, 264a/02, 291a/03, 330a/08, 349a/02, 354a/07, 354b/15, 361a/12, 367a/01

k.+dir 390a/10

k.+dür 325a/12, 325a/14, 347a/07, 347a/13

k.+e 231b/09, 246a/15, 283b/08, 291a/05, 366b/15

k.+e de 267a/03

k.+e göre 327b/06

k.+i 224b/12, 226a/11, 230b/08, 231a/15, 266a/02, 280b/09, 302a/15, 307a/10, 308b/06, 330b/01, 332a/10, 353a/12, 365a/10

k.+i-y-ile 346a/03

k.-i bī-dīn 371b/08, 380b/14, 381b/03

k.-i ebedī 239a/11

k.+i ile 223b/01

k.+i ile (İspanyol kāfiri) 216b/02

k. idi 226a/01, 230b/03, 230b/07, 232a/12, 245b/06, 245b/09, 330b/02, 332a/04, 361b/09, 378b/09

k. iken 224a/09, 232a/06, 290b/05, 325a/10, 339a/07, 366a/12, 376b/15

k. ile 283b/09, 285a/08, 291a/02, 313b/05, 324b/04

k.+inden 352b/03, 364a/05

k.+ine 275a/05, 366b/14

k.+inüñ 231b/02, 231b/05, 249b/05, 276a/02, 346a/01

k.+iñ 360a/06

k. ki 264a/13, 265b/10

k.+le 276b/07

k.+ler 225a/03, 225b/11, 227a/11, 227b/01, 227b/09, 228a/01, 228b/04, 230b/12, 231a/11, 231b/05, 241a/07, 242a/02, 244b/06, 244b/08, 244b/09, 245a/15, 257b/12, 257b/12, 261a/12, 261b/02, 261b/10, 262a/10, 262a/15, 262b/01, 262b/15, 263b/04, 266a/10, 266b/07, 275b/03, 286a/04, 289a/02, 290b/03, 293b/11, 295a/11, 297b/10, 299a/12, 300a/13, 300b/10, 302a/01, 312b/11, 322b/05, 325a/07, 325b/05, 326a/08, 326b/07, 327a/12, 328a/01, 332b/07, 333b/04, 333b/14, 335b/15, 346a/10, 346b/14, 347a/04, 347a/14, 347b/09, 348a/05, 352b/09, 354a/02, 354a/10, 358b/09, 358b/11, 359a/08, 359a/12, 364b/09, 367a/15, 367b/11, 368a/10, 372b/15,

373a/07, 373b/02, 377b/14, 378a/03, 378a/06, 378b/01, 378b/11, 378b/12, 380a/11, 380a/15, 381a/03, 381b/06, 381b/10, 390a/15

k.+ler bile 327b/08

k.+ler isem 378b/05

k.+ler ki 230b/02

k.+lerde 263b/03

k.+lerden 268a/09, 281a/14, 304a/12, 354b/12, 361a/15, 367a/09

k.+lerdür 229a/01, 229b/05, 263a/12, 325b/01, 325b/12, 379a/10

k.+lere 230b/11, 231a/15, 231b/09, 241b/10, 261b/01, 262a/01, 275b/04, 284b/14, 295a/05, 306b/03, 355b/11, 381b/02, 382a/07

k.+leri 225a/14, 225b/03, 229a/06, 237b/06, 267a/07, 275b/09, 276a/05, 293a/09, 296a/09, 298a/14, 302a/11, 309a/15, 333a/06, 340a/04, 358a/05, 369b/14, 370a/07, 378b/04, 380b/03, 382a/04

k.+leri idi 298b/03

k.+leridür 304a/11

k.+lerin 230b/05, 263b/05, 264a/07, 296a/07, 298a/13, 300b/03, 359b/08, 359b/15, 360a/01, 383a/01

k.+lerinden 304b/03, 369a/01

k.+lerine 230a/12

k.+lerinüñ 231a/08, 274a/04, 281b/03, 353b/09

k.+leriñ 234b/14, 265a/05, 355b/07, 358a/04, 359b/06

k.+lerüñ 224b/09, 225a/11, 226a/14, 229b/07, 237a/13, 244b/05, 245b/11, 246a/09, 246a/10, 246a/12, 258a/03, 261b/13, 262b/02, 273b/05, 276a/12, 284b/12, 285a/06, 285b/03, 286a/03, 288b/05, 295a/14, 301b/06, 323a/14, 325a/15, 325b/03, 326b/11, 326b/15, 327a/11, 327b/07, 327b/13, 328a/02, 336b/01, 347b/08, 347b/11, 358b/05, 359a/13, 360a/03, 360a/07, 362b/05, 362b/12, 367b/06, 368a/08, 369b/15, 372b/02, 373a/06, 373b/03, 377a/06, 377b/09, 377b/10, 378a/02, 378a/06, 378b/02, 378b/08, 378b/09, 378b/09, 380a/05, 380a/08, 380a/09, 380b/07, 381a/11, 381b/05, 381b/13

k.+üñ 223a/01, 224b/03, 225a/01, 230b/08, 231a/14, 231b/13, 235a/09, 252b/01, 288b/07, 300a/03, 310a/03, 323b/01, 325b/10, 354b/11, 359a/03, 359a/04, 359a/05, 359b/13, 361b/10, 365b/01, 377a/03

k.+üñ idi 245a/14

k. yaḳası 201a/08, 201a/11, 216b/03, 235a/01, 235a/04, 238b/10, 239a/10, 240b/14, 252a/11, 258b/08, 263a/04, 266a/08, 269a/14, 280b/01, 294b/04, 295b/12, 301b/14, 331b/15, 335a/06, 368b/15, 380b/02, 389b/05

[=432]

kāfirān Ar.+Far. Kâfirler.

k.+dan 390b/03

k.+ı 327a/07

k.+ı (üserā-yı kāfirān) 349b/10

[=3]

kāfirāne Ar.+Far. Kâfir olana yakışır şekilde, kâfircesine.

k. 333a/07

[=1]

kāfire Ar. Kâfir kelimesinin kadını ifade eden veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

k.+ler 335b/15

[=1]

kāfiristān Ar.+Far. Halkı müslüman olmayan memleketler.

k. 312b/09

[=1]

kāfirlik Kâfir olma durumu.

k.+in (kāfirligin) 231b/09

[=1]

ḳaftān Far. Boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bazısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceği.

ḳ. 217b/09, 251b/02, 312b/05, 356a/11

[=4]

kāġıd Far. Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak.

k. 300b/11, 307a/14, 357b/11

k.+ı 303b/08, 307a/06, 307a/08, 307a/13, 307b/11, 307b/15

k.+ların 276b/02

[=10]

ḳaġışa- Zayıflamak, gevşemek, güçsüzleşmek; yaşlanmak.

ḳ.-duḳ 209a/11

[=1]

ḳahhār Ar. Çok kahreden, ezen, mahveden, yok eden.

ḳ. 270b/09, 290a/15, 296b/11, 359b/04

[=4]

ḳāhire Ar. Kahreden, mahveden, yok eden.

ḳ. birle (ḳuvvet-i ḳāhire) 375b/09

ḳ.+leri (ḳuvvet-i ḳāhire) 365a/11

ḳ.+me (ḳuvvet-i ḳāhire) 373b/10

ḳ.+ñe (ḳuvvet-i ḳāhire) 374b/08, 376a/12

ḳ.+ye (ḳuvvet-i ḳāhire) 375b/04

[=6]

ḳahr Ar. İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder.

ḳ. u müdemmer eyle- 364b/13

[=1]

ḳahri'l-'adā'i Ar. "Düşmanları yok etme" anlamında söz.

ḳ. P197b/09

[=1]

ḳahve Ar. Kök boyasıgillerden, sıcak iklimlerde yetişen bir ağaç; bu ağacın meyvesinin tozuyla hazırlanan içecek.

ḳ. 252b/07

ḳ.+ler 247b/08, 292a/13, 389a/12

ḳ.-yi cān-fezā 254a/11, 270b/13

[=6]

ḳā'ide Ar. Bir ilim kolunda istenen sonuca varabilmek, doğru sonuç alabilmek için uyulması gereken esaslardan her biri, kural.

ḳ. 374a/01

ḳ.-yi uṣūl 279b/01

[=2]

ḳaḳ- İtmek, vurmak.

ḳ.-up 255b/12

[=1]

ḳaḳı- Bir kimsenin yaptığı işin beğenilmediğini kendisine sert sözlerle söylemek.

ḳ.-yup 214b/13, 224a/09, 376b/14

[=3]

ḳal- 1. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.

ḳ.-(!) 243b/10, 247b/11

ḳ.-dı 255b/12, 255b/14, 256a/03, 256a/14, 313b/01, 327a/10, 363a/06, 390a/01

ḳ.-dı-ki 273a/01, 287b/05, 374b/09

ḳ.-dılar 347b/02

ḳ.-dı idi 211b/01

ḳ.-mayınca 288b/10

ḳ.-mayup 346a/11

ḳ.-maz 274b/01

ḳ.-mış 367b/07

ḳ.-sun 239b/09

ḳ.-up 236a/10, P198a/05

ḳ.-ur 285b/03

ḳ.-urlar idi 254a/05

ḳ.-ursaḳ P198a/19

2. Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak.

ḳ.-dı 306a/08

ḳ.-dı-ki 201b/01

ḳ.-dılar 300a/08

ḳ.-mayup 262b/13

ḳ.-mış idi 200b/06

ḳ.-sun 241a/04, 300a/05

ḳ.-ursın 205b/06

3. Bir işten artmak, bir işten artanı elde bulmak.

ḳ.-an 218b/01, 334b/15

ḳ.-dı 324a/01

ḳ.-dı-ki 325b/15

ḳ.-dılar 391b/14

ḳ.-duḳları 347b/12

ḳ.-ınca 378b/01

ḳ.-ma (!) 231a/01, 295b/04, 276a/15

ḳ.-madı 231a/07, 326a/12

ḳ.-mağın 349a/15

ḳ.-maḳ ile 352b/07

ḳ.-mamış idi 360a/14

ḳ.-mayasın 376b/10

ḳ.-mayınca ḳadar 371a/12
ḳ.-mayup 315b/02, 333a/13, 355b/01, 370a/15, 372a/05
ḳ.-maz idi 327b/06
ḳ.-mış 379a/13
ḳ.-mışdur 202b/07
ḳ.-ur 346a/07
4. Hayatını sürdürmek.
ḳ.-an 209b/15
ḳ.-an-da 327b/01
ḳ.-anları 381b/07
ḳ.-anlarıñ 224a/08
ḳ.-madı 262a/11, 326a/15, 327b/01, 330a/09
ḳ.-mayınca 228a/01
ḳ.-mayınca ḳadar 326b/03
ḳ.-ur 317a/14
ḳ.-ursıñuz 317a/15
5. Miras olarak geçmek.
ḳ.-mışdur 215a/02
6. Yetinmek.
ḳ.-masun 215b/04
ḳ.-mayup 215a/05
7. Çaresiz olmak.
ḳ.-alardı 331b/08
ḳ.-asın 215b/13
ḳ.-dı 274b/01, 318a/03
ḳ.-mış 256b/06
ḳ.-up 333a/07
ḳ.-ur 295a/08
ḳ.-ur idi 315b/05
8. Varlığını korumak, sürdürmek.
ḳ.-an 216b/10, 230a/13, 324a/07
ḳ.-anlara 380b/10
ḳ.-dı 284a/13
ḳ.-madı 203b/12, 239b/08, 266a/14, 272b/07, 337a/11
ḳ.-mışdur 370b/07
9. Sözünde durmak.
ḳ.-dı idi 348b/03
ḳ.-madı 243a/03
ḳ.-mışdur 274b/04
ḳ.-up 228a/08
ḳ.-ur gibi 345b/15
10. Yer bulunmamak.
ḳ.-madı 241a/02
11. Şaşmak.
ḳ.-dı 373b/06
ḳ.-madı 328a/10
ḳ.-up 242b/12, 247b/15, 356b/10
ḳ.-urlar idi 271a/09
12. Konaklamak.
ḳ.-araḳ 308a/15
ḳ.-mışdur 258b/10
ḳ.-mışlar idi 273b/10, 334b/09
ḳ.-mışlardı 334b/10
ḳ.-up 298b/07
[=112]
ʻāciz ḳal- 256b/06
bāḳī ḳal- 216b/10, 218b/01, 230a/13, 324a/07
fürū-mānde ḳal- 215b/13
mīrāṣ ḳal- 215a/02
ṣaġ ḳal- 209b/15, 224a/08, 330a/09
[=10]
ḳāl Ar. Söz, laf.
ḳ. (ḳīl u ḳāl eyle-) 354b/14

ḳ. (ḳīl u ḳāl it-) 201b/04, 201b/12, 356b/05

ḳ. (ḳīl u ḳāl olın-) 314a/05

[=5]

ḳal‘a Ar. Cezayir’de Vahran’ın yüz kilometre kadar doğusunda vadi kenarında bir kasaba; eskiden düşmana karşı koymak ve güvenliği sağlamak için savunulması gereken önemli noktalara yapılan yüksek, kalın duvarlı, burçlu, mazgallı, sağlam ve kuvvetli yapı.

ḳ. 303a/15, 303b/08, 306a/12, 307a/02, 307a/06, 307a/11, 307a/13, 307b/09, 313a/05, 313b/01, 321b/08, 352b/03, 353b/13, 353b/15, 355b/09, 365b/08, 365b/12, 366a/04, 366a/08

ḳ. (burc-ı ḳal‘a) 231b/14

ḳ.+da 261a/15

ḳ.+dan 204b/11, 308a/14

ḳ. idi 313a/06

ḳ.+larıñ 313b/01

ḳ.+nuñ 261a/11, 261b/01, 321b/12, 366a/05

ḳ.+sı (Arçıla ḳal‘ası) 313a/05

ḳ.+sı (Becāye ḳal‘ası) 315b/01

ḳ.+sı (Budim ḳal‘ası) 364b/02

ḳ.+sın (Arçıla ḳal‘ası) 313a/08

ḳ.+sın (Budim ḳal‘ası) 365a/12

ḳ.+sına (Budim ḳal‘ası) 367a/03

ḳ.+sınuñ (Cezāyir ḳal‘ası) 374a/01, 375a/02

ḳ. u burc al- 232b/14

ḳ.+ya 261a/12, 306a/15

ḳ.+yı 229a/05, 313a/09, 365b/14, 365b/15, 366a/03, 366a/08

ḳ.-yı Budim 365a/13, 365b/01, 365b/05

[=49]

ḳalabalıḳ Çok sayıda insanın bir araya gelmesiyle oluşan insan topluluğu; yoğunluk.

ḳ. 241a/02

ḳ.+ımuzdan (ḳalabalıġımuzdan) 243b/11

[=2]

ḳalafat Çuhadan yapılmış, aşağısı dar, yukarısı geniş bir tür yeniçeri başlığı.

ḳ. 295a/04

[=1]

Ḳalavra Yunanistan’ın batı kıyılarında bulunan bir bölge. Krş. **Ḳalevera**

Ḳ. 252a/10

Ḳ. ḳıyusı 269a/12

[=2]

ḳalb Ar. Göğüs orta boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kirli kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ; yürek.

ḳ.+i (ḥased-i ḳalb) 350b/08

ḳ.-i ḳuvvet 319b/15, 355b/11

ḳ.-i şerīf 290b/14

ḳ.+inde 355b/12, 392a/03

ḳ.+inden 203a/10, 205a/01, 205a/07, 220b/04, 242b/08, 242b/10, 262a/04, 291a/06
ḳ.+ine 206a/04, 379b/11
ḳ.+iñüz 205a/11, 318b/10, 357a/08
ḳ.+iñüze 242b/04, 371b/03
ḳ.+leri 372a/06
ḳ.+lerinde 372a/05
ḳ.+lerinden 242a/03, 295a/13, 333b/09
ḳ.+lerine 219b/13, 258a/03, 354a/01, 372a/03
ḳ. u cenāḥ 325b/03, 326b/11, 326b/15, 347b/09, 378b/02
ḳ.+üm 203b/15
ḳ.+ümde 243a/02
ḳ.+üñden 221b/01
[=38]

ḳaldır- 1. Bulunduğu yerden almak.
ḳ.-abildügiñüz ḳadar 240a/14
ḳ.-amayup 261b/14
ḳ.-up 223b/09, 240a/15, 250a/09
ḳ.-urken 231a/11
2. Yok etmek, ortadan silmek.
ḳ.-an 242b/06
ḳ.-up 216b/07
3. Yukarı doğru hareket ettirmek.
ḳ.-acak 220b/06
ḳ.-dı 289b/07
ḳ.-duḳ 317a/14
ḳ.-mayan 231a/08, 300b/08
ḳ.-up 219b/03, 232a/12, 251b/15, 268a/03, 269a/05, 330b/13, 343a/03, 384a/04, 384b/03, 385a/09, 387a/01
4. Ürün taşımak.
ḳ.-abildükleri ḳadar 251b/10
5. İsyan etmek.
ḳ.-up 303a/04
6. Ortaya çıkarmak.
ḳ.-uruz 279b/13
[=27]
baş ḳaldır- 303a/04
[=1]

Ḳalevera Bk. **Ḳalavra**
Ḳ.+yı 277a/02
[=1]

ḳalīl Ar. Çok olmayan, az.
ḳ. ol- P198a/07
[=1]

ḳalḳ- 1. Oturmaktayken veya yatmaktayken gitmek üzere yerinden ayrılmak.
ḳ.-a 329a/09
ḳ.-an 284b/08
ḳ.-anuñ 284b/08
ḳ.-araḳ 239a/07
ḳ.-dı 304a/06
ḳ.-ıyup 268b/10, 386a/03
ḳ.-madılar 347a/05
ḳ.-maġa 243a/08, 243a/15, 244a/10, 346b/13
ḳ.-mamasından 346b/14
ḳ.-mayup 377a/09
ḳ.-up 201b/03, 203a/15, 240b/04, 243a/04, 247b/09, 251b/07, 270b/15, 277a/15, 282a/14,

282b/11, 292a/11, 305a/13, 306b/05, 311a/10, 311a/11, 319a/12, 337a/05, 357a/05, 362b/07, 362b/13, 363a/01, 370b/11, 372a/12, 372b/06

2. Gönlü kırılmak.

ḳ.-maḳ 243a/12

3. Uyanarak yataktan ayrılmak.

ḳ.-up 249a/13

4. Yerinden ayrılıp yol almaya başlamak.

ḳ.-maḳ üzre iken 278b/07

ḳ.-ması 317b/13

ḳ.-up 207b/11, 251a/05, 265a/14, 267b/12, 279b/02, 283a/03, 289a/13, 296b/02, 313a/03, 313a/09, 314b/02, 316a/06, 319a/13, 322a/06, 324a/14, 340a/13, 349a/15, 351a/02, 352a/15, 352b/14, 363b/11, 367a/04, 370a/07, 387a/07, 391b/01

5. Vücudundaki bölge yerinden oynamak.

ḳ.-ar idi 300b/10

[=68]

ḳaltīn Devrilme, yıkılma.

ḳ. ol- 209a/14, 211a/10

[=2]

ḳalyon İtal. Yelkenle ve kürekle yol alan, üç direkli, büyük savaş gemisi.

ḳ.+dan 233b/11

[=1]

ḳamçı Bir ucuna ip, deri vb. bağlı olan vurma, dövme aracı.

ḳ.+ya 362a/10

[=1]

kāmil Ar. Noksansız, tam, bütün.

k. 209b/07, 212a/11, 218a/13, 226b/01, 228b/15, 265b/01, 265b/06, 285b/14, 361a/12, 362b/10, 378b/08

k. birle (imān-ı kāmil) 392b/15

k. et- 346b/10

k. eyle- 306a/09

k. it- 347a/14

k.+ler 371b/12

k.+lerden idi 346b/05

k. ol- 324a/11

[=18]

ḳan Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

ḳ. 234a/08, 291a/14, 297b/10, 312b/11, 330b/02, 339a/05, 348a/03, 363b/06, 369b/05

ḳ.+dur 208b/13, 339b/04

ḳ.+ı 381b/04

ḳ.+ın 220a/03, 322b/04

ḳ. ile 327a/05

ḳ.+lar 343a/10, 389b/04

ḳ.+ların 287b/02

ḳ.uñ 327a/03

[=19]

ḳana- Vücudun herhangi bir yerinden kan akmak, kan gelmek.

ḳ.-mayup 225b/07

[=1]

ḳanca İtal. Bir şey çekmeye yarar, ucu çengelli demir çubuk.

ḳ. 249b/03

[=1]

ḳancıḳla- Döneklik etmek.

ḳ.-dı 350a/02

ḳ.-maġı 350a/02

[=2]

ḳancıḳluḳ Kancık olma durumu, hilekârlık, döneklik, kalleşlik.

ḳ.+ı (ḳancıḳluġı) 352b/10

[=1]

ḳanda Nerede, nereye.

ḳ. 273a/01, 287b/05, 290b/05, 374b/09, 381b/11, P198a/08

ḳ. kim 220b/04

ḳ.+sın 217a/08, 217a/09, 263a/03, 283a/06, 311a/11, 346a/12, 383a/07

[=14]

ḳandil Ar. Sıvı hâlindeki yağa batırılmış bir fitilin yanması suretiyle ışık veren aydınlatma aleti.

ḳ.+lerinden 266b/15

[=1]

ḳanı Hani, nerede.

ḳ. 214a/07, 231a/07, 244a/10, 372a/01

[=4]

ḳanḳı Hangi.

ḳ. 256b/03, 367b/01

ḳ.+ñuzıñ 318a/09

ḳ.+sı 328a/06

[=4]

ḳanṭar 56,452 kilogram ağırlığında veya kırk dört okkalık bir ağırlık ve sığa birimi; baskül.

ḳ. 267a/01, 298a/02, 329a/05, 329a/05, 330a/12, 338b/10

[=6]

ḳanṭara Ar. Taştan yapılmış kemerli köprü; su kemeri.

ḳ. (binā-yı ḳanṭara) 395b/01

[=1]

ḳanṭopu Gemi güvertesinde veya diğer denizcilik alanlarında çeşitli işler için kullanılan, genellikle sağlam ve dayanıklı olan bir halat ya da ip türü.

ḳ.+dur 245a/07

[=1]

ḳānūn Ar. Devletçe konan ve her vatandaşın uyması gereken yazılı hukuk kuralı, yasa.

ḳ.-ı münīf üzre 218b/14

ḳ.-ı Süleymāniyye üzre 340a/07

[=2]

ḳap- Birdenbire yakalayarak, çekerek almak.

ḳ. (!) 305b/08

[=1]

ḳapa- Bir açıklığı örtmek için bir şeyi, açık yerin üzerine getirmek.

ḳ.-yup 333b/02

[=1]

ḳapaḳ Her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapamaya yarayan nesne.

ḳ.+ı (ḳapaġı) 342b/06

ḳ.+ı aṭ- (ḳapaġı aṭ-) 201a/10

ḳ.+lar 347b/06

[=3]

ḳapan- 1. Kapalı duruma gelmek.

ḳ.-up 266a/13

2. Dışarı ile ilişiğini kesmek.

ḳ.-dılar 261a/12

[=2]

ḳapla- Her yanını örtmek; istila etmek.

ḳ.-yup 380a/03

[=1]

ḳapluca Yerden doğal olarak çıkan sıcak su üzerine yapılmış hamam, kaynarca, ılıca.

ḳ. 312a/12

[=1]

ḳapu Bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer.

ḳ.+dan 377b/05

ḳ.+lara 344b/09

ḳ.+mdan 304b/13

ḳ.+sı 311a/05, 344a/03

ḳ.+sı birle 384a/14

ḳ.+sın 223b/08, 229a/02

ḳ.+sına 273b/12, 370a/03

ḳ.+sına ḳadar 203b/03

ḳ.+sınuñ 254a/02, 271a/07, 388b/13

[=14]

ḳapucıbaşı Osmanlı sarayında kapıcıların amiri durumunda olan ve bazı zamanlar ülke dışındaki önemli işlere de giden kimse.

ḳ. 293a/14, 341a/06, 341a/08, 342b/02, 360b/12

ḳ. ile 361a/03

ḳ.+ya 361a/02

ḳ.+yı 341a/09, 360b/14, 361a/08

[=10]

ḳapudan Osmanlı bahriyesinde kaptanıderyadan sonra gelen amirale verilen ünvan; kaptan, reis.

ḳ. 243b/05, 247b/04, 282a/15, 282b/02, 282b/09, 284b/02, 284b/06, 284b/09, 285b/11, 297a/01, 297a/02, 297a/09, 297a/15, 297a/15, 298a/10, 328b/01, 339a/12, 340b/11, 383b/02, 383b/14, 387a/12, 392a/08

Ḳ. (Aydın Ḳapudan) 240a/08, 247b/09, 247b/14, 248a/04, 248b/06, 249b/04, 252a/02, 253a/06, 255a/06, 255a/09, 265b/04, 266a/05, 267b/07, 267b/14, 268b/03, 269a/08, 269b/04, 272a/07, 273b/01

Ḳ. (Cezāyirli ʻAlī Paşa Ḳapudan) 394a/01

Ḳ. (Ġāzī Sinān Ḳapudan) 247a/15

Ḳ. (Ḥüseyn Paşa ibn-i Ḳapudan ʻAlī Paşa) 394a/01

Ḳ. (Muḥammed Ḳapudan) 206a/10

Ḳ. (Sinān Ḳapudan) 204a/08, 212b/12, 221b/06, 239b/10, 240a/02

ḳ.+a 284a/15, 298a/08, 298b/10, 307a/07
Ḳ.+a (Aydın Ḳapudan) 249b/04, 250a/11, 268b/07, 269b/07
Ḳ.+a (Sinān Ḳapudan) 204a/13, 212b/10, 213a/02, 213a/15
ḳ.+asına 243b/06, 246a/10, 246a/12
Ḳ.+dan (Sinān Ḳapudan) 240a/05
ḳ.+ı 238b/09, 238b/11, 289a/12, 296b/13, 296b/15
Ḳ.+ı (Aydın Ḳapudan) 265b/02, 269a/03
Ḳ.+ı (Mayorka Ḳapudanı) 332a/04, 336a/09, 336a/10
Ḳ.+ı (Muṣlişi'd-dīn Ḳapudan) 260b/13
Ḳ.+ı (Sinān Ḳapudan) 205b/03, 220a/15, 236b/10
ḳ.-ı deryā 344a/13
ḳ.-ı deryā eyle- 312b/05
Ḳ.+ın (Mayorka Ḳapudanı) 339a/11
ḳ.+ına 338a/01
Ḳ.+ından (Mayorka Ḳapudanı) 337b/13
Ḳ.+ınuñ (Mayorka Ḳapudanı) 336a/04
ḳ. idi 244a/05
ḳ. iken 302b/07
ḳ. ile (Aydın Ḳapudan) 249b/13, 250a/01, 251a/12, 269a/01, 269b/13
ḳ. ki 383a/13
ḳ.+lar 250b/08, 268a/13, 269b/04
ḳ.+lara 250a/15, 269b/08, 360b/09, 361a/02, 384b/08
ḳ.+ları 249b/08, 384a/07
ḳ.+larımuz 354b/10
ḳ.+larıñ 386a/08
ḳ. paşa 232b/03, 312b/10, 314a/02, 315b/07, 346a/04, 392a/10, 392a/12
ḳ. paşa idi 232a/11, 383b/07
Ḳ.+uñ (Aydın Ḳapudan) 247b/12, 248b/13, 251b/14, 272a/15
Ḳ.+uñ (Sinān Ḳapudan) 206b/01, 239b/14, 240a/07
ḳ.+uñdur 260b/11
Ḳ.+uñdur (Sinān Ḳapudan) 220b/02 [=124]
kār Far. Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar.
k. eyle- 326a/06 [=1]
kār-sāz Far. İş yapan, becerikli kimse.
k. (Ḫudā-yı kār-sāz) 355a/07, 371b/02 [=2]
ḳara 1. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü; toprak.
ḳ. 347a/06, 382a/08
ḳ.+da 206a/08, 242b/10, 248a/14, 347a/02, 348a/05, 357a/15, 364b/08, 378b/09, 390a/01
ḳ.+dan 279b/02, 279b/06, 280a/10, 328b/08, 329a/09, 364a/03, 367a/11, 367a/11
ḳ. eyle- 380a/14
ḳ. it- 359b/09
ḳ.+sı-y-ıla 380b/03
ḳ.+ya 261a/10, 324b/07, 325a/12, 345b/09, 345b/10, 347a/10,

348a/14, 348b/01, 373a/01, 390a/01

2. En koyu renk; siyah, ak, beyaz karşıtı.

ḳ. 211a/12, 211b/01, 255a/13, 256a/10, 256a/13, 261a/14, 261b/02, 274a/04, 274a/06, 274a/10, 311a/06, 326b/07, 332a/05, 380b/14, 389a/02

ḳ. ol- 314a/07, 336a/15

ḳ.+sı 284a/13

ḳ.+sı-y-ıla 376b/07, 390b/15, 391b/14

[=53]

Ḳara Ḥasan Bk. **Ḳara Ḥasan Aġa**

Ḳ. 207a/13, 207b/06, 207b/13, 208a/01, 208a/03, 208b/01, 208b/15, 209a/01, 210a/02, 210a/07, 210b/08, 210b/13, 210b/15, 211a/05, 211a/08

Ḳ. Beg 380b/11

Ḳ. idi 209a/03

Ḳ. Paşa 385a/11

[=18]

Ḳara Ḥasan Aġa Farklı zamanlarda üç kez Cezayir Eyaleti beylerbeyliği de yapan Hayrettin Paşa'nın oğlu. Krş. **Ḳara Ḥasan**

Ḳ. 368a/11, 368a/13, 368b/15, 369a/02, 369a/11, 369b/13, 370a/12, 370b/05, 370b/08, 372a/02, 372a/09, 372a/12, 373b/05, 374b/09, 374b/12, 374b/15, 376a/02, 376a/06, 376b/12, 377a/03, 377a/05, 377b/06, 378a/09, 378a/14, 381a/15, 382b/03, 383b/03, 385b/13, 388a/04

[=29]

ḳaraḳulaḳ Casus.

ḳ. 353a/01, 354a/13, 362b/08

ḳ.+ına (ḳaraḳulaġına) 353a/07

[=4]

ḳaraḳuş Yırtıcı bir kuş türü.

ḳ. gibi 237a/01, 246a/05

[=2]

ḳaralıḳ Kara olma durumu, siyaha çalan leke. Krş. **ḳaraluḳ**

ḳ.+a 288b/08

ḳ.+ı (ḳaralıġı) 235b/02, 348b/02, 354a/11, 362a/09, 390a/04

[=6]

ḳaraluḳ Bk. **ḳaralıḳ**

ḳ.+ı (ḳaraluġı) 379b/10

[=1]

ḳarañluḳ Işık olmama durumu; zulmet. Krş. **ḳarañu**

ḳ. 227a/07, 359a/15

ḳ.+da 227b/05

ḳ.+ında idi (ḳarañluġında idi) 377b/07

[=4]

ḳarañu Bk. **ḳarañluḳ**

ḳ. 227b/04

[=1]

ḳarār Ar. Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm.

ḳ. (ḳavl u ḳarār eyle-) 352a/13

ḳ. (ḳavl u ḳarār it-) 322b/15

ḳ.+a 209a/05
ḳ. eyle- 290b/14, 389a/04
ḳ. üzre (ḳavl u ḳarār) 220a/02, 328a/07, 371b/14
[=8]

ḳarāṭa İtal. Topun bir parçası.
ḳ.+ları 222b/04
[=1]

ḳarayel Kuzeybatıdan esen sert rüzgâr.
ḳ.+e 263a/10
[=1]

ḳarı Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, zevce.
ḳ. 266b/05, 269a/13
ḳ.+dan 241a/11
ḳ.+dur 366a/02
ḳ.+sı 365b/07, 366b/01
ḳ.+sın 367a/03
[=7]

ḳarıl- Karma işi yapılmak; karışmak.
ḳ.-dı 327a/02
[=1]

ḳarın İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.
ḳ.+ı (ḳarnı) 246a/01, 357b/02, 358a/04
ḳ.+ına (ḳarnına) 231b/13, 234a/12, 235a/09
ḳ.+ıña (ḳarnıña) 235b/15
[=7]

ḳarınca Zar kanatlılardan, toplu olarak yaşayan, yuvaları toprağın altında olan ve birçok türü bulunan böceklerin genel adı.
ḳ. 378a/08
ḳ.+lar 220b/12
ḳ.+ya 389a/11
[=3]

ḳarındaş Kardeş.
ḳ. 388a/09, P199a/02
ḳ.+ı 219b/09, 255a/14, 315a/15, 316a/08, 335b/14
ḳ.+ı idi 303b/02
ḳ.+ıma 307b/11
ḳ.+ımı 310b/11
ḳ.+ımuz 279a/02, 348a/12
ḳ.+ına 303b/08
ḳ.+ından 307a/14
ḳ.+ınuñ 308a/09
ḳ.+lar 243b/01, 259a/11, 315a/15, 354b/06, 370b/12, 371b/11
ḳ.+lar gibi 317b/14, 324b/11, 331b/12
ḳ.+lara 290b/06
ḳ.+larımuz 367b/09
ḳ.+larımuza 264b/09
ḳ.+larımuzdan 240a/15
ḳ.+larımuzı 254b/06, 264b/06, 286a/14
ḳ.+larından 215b/07
ḳ.+larumla 215a/03
ḳ.+larumsız 354b/09
ḳ.+um 278b/11, 307b/15, P199a/04
ḳ.+umuñ 388a/10
[=38]

ḳarındaşlıḳ Kardeş olma durumu; karındaşlık, uhuvvet.
ḳ.+ı (ḳarındaşlıġı) 328b/11, 368b/04
ḳ.+ın (ḳarındaşlıġın) 214b/06

ḳ.+ına (ḳarındaşlığına) 325a/09

[=4]

ḳarış Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.

ḳ. 224b/10, 231a/07

ḳ. ḳarış 334a/15

[=3]

ḳarış- 1. İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek.

ḳ.-up 380a/05, 381b/04

2. İlgilenmek; el atmak.

ḳ.-masun 215a/11, 391b/13

[=4]

ḳarışıḳ Farklı nitelikteki şeylerden oluşmuş.

ḳ. 327b/04

[=1]

ḳarışma Engelleme, araya girme; müdahale.

ḳ. 208b/06

[=1]

ḳarīb Ar. (Zaman ve yer bakımından) Yakın.

ḳ. 266b/06, 377b/05

ḳ. (feṯḥ u ḳarīb) 357b/12

ḳ.+dür 220b/12, 221a/01, 361a/06

ḳ. idi 377b/13

ḳ. ol- 297a/10, 311a/15, 315b/02, 325a/14, 349b/03, 363a/07, 380a/01

[=14]

ḳarḳaşalıḳ Kargaşa durumu; alavere, ifsat.

ḳ.+da iken 279b/15

[=1]

ḳarmaḳarışıḳ Dağınık, düzensiz, çok karışık; karmakarış, müşevveş.

ḳ. ol- 359b/02

[=1]

ḳarpuz Far. Kabakgillerden, sürüngen gövdeli parçalı sert yapraklı, sarı çiçekler açan bir bitki.

ḳ. 233b/10, 374b/11

[=2]

ḳarşu Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin esas tutulan yüzünün ilerisi; … yaklaşırken, -e doğru.

ḳ. 249a/08, 266a/08, 311a/14, 329a/12, 331a/05, 335a/14, 342b/09, 343b/10, 354a/05, 373b/10

ḳ.+sına 208a/07

ḳ.+sında 224b/14, 277b/15

[=13]

ḳarşula- Dışarıdan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak çıkmak; istikbal etmek.

ḳ.-yup 204b/01

[=1]

ḳaṣaba Ar. Köyle şehir arası yerleşim yeri, küçük şehir.

ḳ. (ibtidā-yı dīvān-ı ḳaṣaba) 395a/01

[=1]

ḳasāvet Ar. Üzüntü, gam, keder, tasa.

ḳ. 277b/10, 335a/04

ḳ.+i 241b/06, 304b/07

ḳ. ile 295a/15
ḳ.+in 275a/01, 275a/11
ḳ.+inde 368a/06
ḳ.+inden 208b/01, 285a/13, 285b/02, 286b/13, 291b/02, 390a/10
ḳ. it- 287b/01
ḳ.+le 256b/13
ḳ.+lerinde 334a/03
ḳ.+lerinden 252b/12
ḳ. ol- 226b/10
ḳ. üzre 239b/08
ḳ. üzre iken 310b/09
[=21]

ḳaṣd Ar. Niyet, istek, amaç, gaye.
k.+ı-y-ıla 259b/15, 322a/07, 376b/05
ḳ.-ı kāfir 326b/10, 358a/15, 372b/07, 378a/13
ḳ.+ına 278b/05
ḳ.+ında ol- 323a/10
[=9]

ḳaṣden Ar. Bilerek, isteyerek, bile bile.
ḳ. 256a/12
[=1]

ḳasem Ar. Yemin, ant.
ḳ. eyle- 375a/10
[=1]

ḳāṣım Ar. Ayıran, bölen, taksim eden.
ḳ.-ı sicil ol- 349b/03
[=1]

ḳāṣır Ar. Kısa.
ḳ.+ınca (‘aḳl-ı ḳāṣır) 355a/11
ḳ.+lardur 316a/04
[=2]

ḳaṣṣāb Ar. Koyun, kuzu, sığır, dana gibi eti yenecek dört ayaklı hayvanları kesen veya kesilmiş hayvanları parçalayarak satan kimse.
ḳ.+uñ 217a/14
[=1]

Ḳasṭamoni Türkiye’nin Karadeniz Bölgesi’nde yer alan illerinden biri; Kastamonulu.
Ḳ. (Ḥasan ibn-i ‘Alī Ḳastamoni) 393a/03
[=1]

ḳaşan- (Büyük baş hayvanlar) Durup işemek.
ḳ.-dılar 312b/11
ḳ.-up 343a/10
[=2]

ḳaşandur- Hayvanı durdurup işetmek.
ḳ.-dı 389b/04
[=1]

ḳaşıḳ Sulu veya taneli şeyleri yemeye mahsus, ağza giren kısmı genişçe ve çukurca, saplı sofra aleti.
ḳ. 298a/03, 350b/07
[=2]

ḳat- Bir şeyi beraber götürmek.
ḳ. 314b/06
ḳ.-up 379a/06
[=2]

ḳat 1. Birinin gözünde, huzurunda; makam.
ḳ.+ımda 270a/05
ḳ.+ına 287a/01, 362a/04

ḳ.+ında 204b/07, 236a/08, 264b/14, 286a/08, 356b/13, 356b/14, 376b/03, 381a/07

2. Tekrarlanan bir sayının toplamı.

ḳ. 205b/15, 213a/14, 250b/07, 252a/05, 254b/09, 269a/10, 342b/13, 347b/10, 348a/13, 364b/04, 382a/10, 386b/11, 388a/15, 390a/06

[=26]

ḳaṭ' Ar. Kesme, kesilme, biçme, biçilme.

ḳ. et- 214a/03, 370a/12

ḳ. etdür- 219a/11

ḳ. eyle- 206b/07, 215a/15, 215b/03, 344b/05, 375a/09

ḳ.-ı kelām eyle- 340a/01, 352a/11

ḳ.-ı sikke 291b/08

ḳ.-ı ümīd ol- 278a/07, P198a/09

ḳ. it- 210b/14, 306b/07, 319b/12

ḳ. olın- 288b/13

[=17]

Ḳaṭānyā İtalya'nın Sicilya Özerk Bölgesi'nde kendi adını taşıyan Katanya ili merkezi.

Ḳ. (Süleymān Paşa Ḳaṭānyā) 394b/01

[=1]

ḳaṭar Ar. Birbiri arkasına sıralanmış hayvan veya taşıt dizisi.

ḳ.+da 356a/08

[=1]

ḳatı Kolaylıkla şekil verilemeyen, kolay işlenemeyen, üzerine parmakla basıldığında çökmeyen.

ḳ. 315b/13, 321b/13

[=2]

ḳatıl- Katma işi yapılmak.

ḳ.-dı 327a/02

[=1]

ḳaṭır Atgillerden, kısrak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan, genellikle kısır olan melez hayvan.

ḳ. 220a/01

[=1]

ḳātib'ul-ḥurūf Ar. Harf yazarı.

ḳ. 248a/07

[=1]

Ḳātib Ḥasan Paşa 16.yy'da yaşayan Arnavut asıllı bir Osmanlı sadrazamı.

Ḳ. 394b/01

[=1]

ḳātil Ar. Cana kıyan, birini öldüren kimse.

ḳ. eyle- 234a/04

ḳ.+ümdür 220a/02

[=2]

ḳātilu'l-kefere Ar. "Kafirleri öldüren" anlamında söz.

ḳ. 206a/03ü 353b/12, 392b/07

[=3]

ḳatl Ar. Öldürme, öldürülme.

ḳ.+dur 283b/10

ḳ. eyle- 210b/04, 217b/08

ḳ. it- 210a/12, 233b/07

ḳ.+lerine 210b/04

ḳ. mi 210b/06

ḳ. olın- 217b/10, 374a/08

ḳ. olun- 375a/05

[=10]

ḳaṭrān Ar. Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde.

ḳ. 222a/03

[=1]

ḳaṭṭāre Ar. Kesici, yırtıcı.

ḳ. ki 251b/03

ḳ.+yi 253b/07, 253b/12

[=3]

ḳavā'id Ar. Kurallar, kaideler.

ḳ. ('avā'id u ḳavā'id) 318b/04

ḳ.+lerinden 289b/12

[=1]

ḳavaliyar Fr. Çeşitli Avrupa ülkelerinde süvari birliklerinde hizmet gören ve savaşa atla katılan kimse. Krş. **ḳabaliyar**

ḳ. 225a/14, 230b/08, 231a/08, 231a/14, 231b/05, 298b/08, 300b/01, 300b/05, 300b/12, 300b/15, 301a/02, 301a/06, 301b/02, 301b/06, 304a/11, 304b/03

ḳ. gibi 230b/03

ḳ.+ı 301a/05

ḳ.+ıñ 306a/04

ḳ.+lar 302a/05, 302a/09, 302b/13, 303a/11, 305a/04, 305a/12, 305a/13, 305b/02, 306a/02, 308b/11

ḳ.+lara 302a/07, 302b/10, 308b/08

ḳ.+lardan 305a/07, 305a/08

ḳ.+ları 300b/08, 301b/14, 303a/05, 303a/09, 307a/15, 308b/02

ḳ.+larıñ 302b/07, 303b/15, 306b/13, 307a/02, 309a/02

ḳ.+larla 299b/10

ḳ.+laruñ 303b/12, 309a/01

[=48]

ḳavaliyar-zāde Şövalye oğlu.

ḳ.+ler 297b/11, 297b/14, 298b/01

[=1]

ḳavarnador İsp. Yönetici, vali.

ḳ.+ınuñ 297b/13

[=1]

ḳavī Ar. Güçlü, kuvvetli.

ḳ. (ḫaşm-ı ḳavī) 355a/13

[=1]

ḳavil Bk. **ḳavl**

ḳ.+de 337a/12

[=1]

ḳavl Ar. Söz, kelam. Krş. **ḳavil**

ḳ.+den 325a/08

ḳ.+e 337b/11

ḳ. eyle- 329a/06

ḳ.+i-y-ile 284a/01, 344b/07

ḳ.+inden 220b/14

ḳ. u ḳarār eyle- 352a/13

ḳ. u ḳarār it- 322b/15

ḳ. u karār üzre 220a/02, 328a/07, 371b/14

ḳ. üzre 325a/06

[=12]

ḳavlince Ar. Sözünce, sözüne göre, dediğine göre.

ḳ. 289b/01, 289b/04, 289b/14, 302b/08, 310a/12, 344b/04, 352b/08, 367a/07, 380b/01

[=9]

ḳavm Ar. Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun.

ḳ. 289b/13

ḳ.+i 244a/03

ḳ. u ḳabīle 272b/01

[=3]

ḳavuş- Ayrı kalınan, sevilen bir kimseyle bir araya gelmek, onu yeniden görmek.

ḳ.-asuz 250b/03

ḳ.-dı 217a/04, 351b/01

ḳ.-dılar 299a/07

ḳ.-madıñ-mı 351b/01

[=4]

ḳavviyi'l-İslām "İslamı kuvvetlendir." anlamında söz.

ḳ. 357a/11, 372a/15

[=2]

ḳaya Büyük ve sert taş kütlesi.

ḳ. 227b/12

[=1]

ḳayaḳ Bk. **ḳayıḳ**

ḳ.+ı gibi (ḳayaġı gibi) 237b/04

[=1]

ḳayd Ar. Kumandan, serasker. Krş. **ḳāyid**

ḳ.+ı 221b/03

ḳ.+ı (Şirşel ḳaydı) 264b/11

ḳ.+ın 256b/15

ḳ.+ınuñ (Şirşel ḳaydı) 262a/02, 262a/02

[=5]

ḳayıḳ Deniz, göl ve nehirlerde dolaşmak, yük taşımak için yapılmış, kürek veya yelkenle yol alan küçük tekne. Krş. **ḳayaḳ**

ḳ. 315a/03, 361b/02

ḳ.+ları 362b/08

ḳ.+umı (ḳayıġumı) 362b/02

ḳ.+uñ (ḳayıġuñ) 361b/09

[=5]

ḳayır- Birine haksız yere kolaylıklar sağlamak; iltimas etmek

ḳ.-up 375a/14

ḳ.-ur 234a/10

[=2]

ḳāyid Bk **ḳayd**

ḳ. 265a/06, 265a/07, 265a/09

[=3]

ḳāyil Ar. Razı olmuş, boyun eğmiş.

ḳ.+ler misiñüz 215a/08

ḳ. ol- 228a/09, 228b/07, 300a/05

[=4]

ḳāyim Ar. Devam eden, sürüp giden, var olan.

ḳ. 286b/08

ḳ. eyle- 342a/06, 390b/08

ḳ.-i maḳām 319a/04

[=4]

kāyināt Ar. Yaratılmış şeylerin hepsi, yer gök bütün varlıklar ve bütün mahlûkat, âlem, evren.

k.+ı 286a/05, 376a/13

[=2]

ḳayna- Yiyecek, içecek fokurdayacak derecedeki suda pişmek, haşlanmak.

ḳ.-r idi 266b/02, 268b/02
[=2]

ḳaynat- Kaynamasını sağlamak.
ḳ.-maġa 320b/04
ḳ.-up (ḳaynadup) 237a/06
[=2]

ḳayu Kaygı, endişe, tasa.
ḳ.+sı ol- 246a/10
ḳ.+sına 261b/03, 266a/15, 294b/09
ḳ.+sındadur 379b/03
[=5]

ḳayusız Kaygısız, endişesiz.
ḳ. 337a/12
[=1]

ḳayyād Ar. Kayıt tutan.
ḳ.-ı maḫāzinān 331a/13
[=1]

ḳaz Perde ayaklılardan, genellikle beyaz veya boz renkli, uzun boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş.
ḳ. 380a/08
[=1]

ḳaz- Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak.
ḳ.-up 325a/01, 373a/02
[=2]

ḳażā Ar. İstem dışı veya ihmal, tedbirsizlik ve dikkatsizlik dolayısıyla bir kimsenin, bir nesnenin veya bir aracın zarara uğraması.
ḳ.-yı āsmān 291a/11
ḳ.+ya 231b/04
ḳ.-yı āsmāni gibi 373a/06
ḳ.-yı ḥācet it- 273b/02
[=4]

ḳazan Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük, derin kap.
ḳ.+ı gibi 237a/06
ḳ.+lar 268b/02
[=2]

ḳazdır- 1. Bk. **ḳazdur-**
ḳ.-dı-ki 296a/13
2. Bir şeyin üzerine yazı yazdırmak.
ḳ.-asın 214a/10
[=2]

ḳazdur- Kazma işini yaptırmak. Krş. **ḳazdır-**
ḳ.-ur 216b/05
[=1]

ḳazıḳ Toprağa çakılan, ucu sivritilmiş ağaç, sırık veya odun.
ḳ.+a (ḳazıġa) 211a/07, 211a/08
[=2]

ke'l-evvelki Ar. "Önceki zamanlar, geçmiş zamanlar" anlamında söz.
k. 211b/03
[=1]

ke'l-iḫvet'il-vāḥidet Ar. "Tek bir kardeş gibi" anlamında söz.
k.+i 317b/14, 342a/07
[=2]

ke-ennehu Ar. "Sanki o, onun gibi" anlamında söz.
k. 285b/04, 332b/14, 346b/14, 346b/15
[=4]

kebāb Ar. Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği.
k. it- 278a/13
[=1]

keçi Geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve pöstekisi için yetiştirilen, çenesinde sakalı bulunan, bitkilere çok zararlı, evcil memeli hayvan.
k. 361b/02, 362b/01
k.+leri 361b/04
[=3]

Kefaloniya İyon Denizi'nde yer alan bir ada.
K. 352b/01
[=1]

kefere Ar. Kafirler.
k. 253a/14, 299b/09, 385b/01, 387b/03
k. ile 291b/04
k.+lerinden 241a/05
k.+nüñ 282a/06, 296b/13, 298a/11, 388a/15
k.+si 334b/05
k.+yi 388a/13
[=12]

kefīl Ar. Bir kimsenin borcunu ödememesi durumunda ödemeyi veya yapması gereken şeyi yerine getirmediği takdirde yapmayı üzerine alan kimse.
k. ol- 234a/01, 235b/11, 238b/15
[=3]

kel-'aḳārib Ar. "Akrepler gibi" anlamında söz.
k.+dür 304b/12
[=1]

kelām Ar. Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifade.
k. (ḥāṣıl-ı kelām) 273b/11, 307b/12, 311b/11, 324b/03
k. (ḫulāṣa-yı kelām) 237a/08, 246b/10, 252a/10
k. (ḳaṭ'-ı kelām eyle-) 340a/01, 352a/11
k. (netīce-yi kelām) 327a/08
k.-ı ḳadīm 381a/09
[=11]

kelb Ar. Köpek.
k. 231b/03
k.+den 304a/10, 376a/11
k. gibi 242b/12
k.+ler 255b/06
k.+leriñ 304a/04
[=6]

kelepçek Kaçmasını önlemek için suçlu kabul edilen kimsenin bileklerine takılan demir halka.
k. 383a/03
[=1]

kelepçekli Bileklerine kelepçe takılmış olan.
k. 246b/03
[=1]

kelimete'd-dīni Ar. "Dinin sözü" anlamında söz.
k. P197b/05
[=1]

kelīsā Bk. **kilīsā**
k. 266b/08

k.+lara 288a/15

k.+larından 390a/13

k.+nuñ 266b/13, 266b/15

k.+yı 266b/09

[=6]

kelle Far. Baş, kafa.

k. 206b/07, 208a/13, 208a/14, 262b/06, 307b/08, 327a/09, 348b/09, 379a/12

k. it- 317a/02, 369a/12, 369b/14, 374a/05

k.+ler 208b/09

k.+lerin 226a/08, 273b/09, 370a/04

k.+lerinden 225b/01

k.+si 210b/09, 211a/07

k.+sin 209a/12, 210b/15, 211a/08, 215a/13, 317b/03, 370a/02

[=25]

kem Far. Kötü, fena, değersiz, adi.

k. 283b/05

[=1]

kemāl Ar. Bir şeyin tam ve noksansız dereceye erişmiş olması durumu, mükemmellik, tamlık.

k.-i ḳudret 271b/13, 380a/08

k.-i mertebe 202b/02, 219b/02, 232a/05, 232b/08, 234a/09, 241a/02, 247a/06, 248b/08, 250a/07, 262b/12, 277a/13, 286b/07, 291b/14, 296a/09, 298a/08, 306a/06, 321b/14, 325a/09, 336b/09, 350b/06, 366b/03, 371b/10, 373b/04, 376b/13, 379b/02, 379b/10, 380a/12, 384a/01, 384a/11, 384b/14, 385a/08, 391a/02

k.+üñ 274a/13

[=35]

kemālāt Ar. Sahip olunan manevi hasletler, olgunluklar.

k. 356b/05

k.+ına 356b/09

[=2]

kemer-bend Far. Kemer bağı.

k. (zencīr u kemer-bend) 341a/05

[=1]

kemḫā Far. Düz veya desenli dokunan makbul eski bir ipek kumaş çeşidi, havsız kadife.

k. 252b/08

[=1]

kenār Far. Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı.

k.+ına 289a/07

k.+ında 255b/15, 357a/15

[=3]

kend Şehir.

k. 241a/01, 266b/04

k.+lerimüzi (köy u kend) 241a/10

[=3]

kendi Bk. **kendü**

k. 200b/01, 205a/06, 206a/14, 210a/15, 213b/10, 214a/02, 214a/09, 215a/10, 215b/12, 216b/04, 218b/04, 220a/11, 220a/15, 220b/03, 220b/09, 221a/03, 226b/15, 236a/10, 239b/11, 241b/04, 243b/11, 251b/01,

256b/01, 257b/09, 258b/13, 259b/12, 261b/03, 266a/15, 268a/02, 276b/07, 278a/12, 279b/06, 279b/13, 282b/03, 284a/04, 285a/10, 288a/07, 291a/03, 291b/06, 292a/04, 294a/08, 294b/07, 294b/09, 303b/11, 304a/07, 307b/12, 314b/08, 316b/04, 317b/07, 319b/01, 319b/03, 320a/06, 323b/01, 323b/07, 325b/06, 326a/11, 326a/12, 326a/13, 328a/14, 332a/07, 340a/03, 342a/10, 343a/05, 343b/04, 345a/03, 349a/10, 350b/13, 354a/07, 354b/06, 357b/15, 359a/09, 361b/12, 362b/04, 363a/13, 363a/15, 364a/11, 366b/05, 370a/12, 374a/06, 378a/11, 379b/02, 379b/04, 379b/04, 383a/13, 383b/01, 383b/09, 383b/11, 384a/11, 385a/03, 385b/12, 389b/04, 391a/11, 391b/13, P198a/04, P198a/11

k.+leri 229b/05, 263b/13, 271b/11, 359b/07, 360a/05

k.+lerimüz 288b/09

k.+lerin 378b/07

k.+lerine 275b/07

k.+müñdür 365b/12

k.+müz 204a/02

k.+müzi 210b/12

k.+ne 321a/04

k.+ni 284a/09

k.+nüñ 312b/15, 329a/10

k.+si 244b/12, 289b/04, 313a/15, 336b/12, 338b/04, 339a/03, 344b/14, 349a/14, 361a/10, 370a/11, 383b/07, 386a/13

k.+si idi 368b/02

k.+ye 323b/07

[=124]

kendilik Bir nesnenin varlığını veya tözünü oluşturan şey.

k.+inden (kendiliginden) 375a/11

[=1]

kendü İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri; zat. Krş. **kendi**

k. 200b/13, 203a/05, 203a/15, 221a/02, 221a/10, 242b/12, 262a/13, 282b/14, 323a/13, 375a/09

k.+leri 218b/05, 264a/03, 360a/11

k.+lerin 201b/05, 211a/10, 274a/01, 311a/07, 381b/14, 382a/02

k.+lerine 219a/09

k.+lerinüñ 379b/07

k.+leriñ 380a/06

k.+m 228b/02

k.+müz P198a/18

k.+nüñ 239b/01, 310a/04

k.+ñ 212b/12, 220b/03

k.+ñi 217b/05

k.+si 250a/08, 278a/14

k.+sin 202b/11, 220a/06, 226b/08, 232b/08, 243a/11, 277a/13,

282a/02, 290a/05, 306b/04, 322a/05, 326b/12, 344b/03, 371a/06

k.+sine 203a/05, 221a/02, 221a/11, 242b/13, 262a/13, 304a/07, 314b/08, 323a/13, 347a/12, 389b/07

k.+sinüñ 324a/09

k.+ye 210a/03, 215b/14, 282b/14

k.+yi 220a/07

[=59]

kerāmet Ar. Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum.

k.+leri (keşf u kerāmet) 392b/01

[=1]

kere Küçük ve hızlı manevra yapabilen gemi türü.

k. 302b/15

[=1]

kerelik Tek seferlik, tek defalık.

k. 224b/08

[=1]

kerem Ar. Ruh asaletinin gereği olan cömertlik, alicenaplık.

k. 249a/05

k.+indendür (luṭf u kerem) 363a/05

k.+iñe 335a/03

k.+iñe (faẕl u kerem) 381a/04

k. u luṭf eyle- 322a/12

k.+üñ 248a/04, 380b/09

k.+üñdür (luṭf u kerem) 276a/13, 286a/01

[=9]

kereste Far. Marangozluk ve inşaat malzemesi olarak kullanılan odun.

k.+lerin 382a/08

k.+si 267a/08, 353a/03

[=3]

Kerpe Yunanistan'ın bir adası.

K. 352b/01

[=1]

kerrāt Ar. Kereler, defalar, kezler.

k.+ı-y-ıla 368a/15, 392a/15

k. ile 206a/07

[=3]

kerre Ar. Defa, kez, sefer.

k. 216a/08, 228b/06, 242b/07, 266b/09, 270a/02, 276a/05, 281b/07, 287b/09, 289b/04, 302b/03, 305b/05, 310a/11, 349b/11, 367a/05, 381a/05

[=15]

kerte İtal. Gemilerde dört ana yöndeki rüzgârın (kıble, yıldız, batı, doğu) aralarından esen rüzgârların yönünü göstermek üzere pusula kadranının ayrılmış olduğu otuz iki kısımdan her biri

k. 289b/12

[=1]

kes- 1. Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak.

k.-elüm-ki 371b/09

k.-üp 263a/12, 288b/07, 359b/01

2. Vahşice öldürmek.

k.-düginden 374a/05

k.-düm 215a/13

k.-en 209b/02

k.-mek 370a/04, 374a/06

k.-sün 339b/13

k.-üp 209a/12, 211a/05, 211b/01, 219b/12, 273b/09, 332a/01, 348b/09, 370a/02

3. Bozguna uğratmak.

k.-diler 240b/14

k.-üp 266a/08

4. Geçişi önlemek.

k.-er 293b/03

5. Ödeme yapmak.

k.-di 352b/04

k.-ecek 390a/01

[=23]

kesb Ar. Kazanma, çalışarak kazanma.

k. et- 297b/15

k. eyle- 221a/01, 259b/12, 264b/05, 323a/09, 335a/11, 338a/10

k. it- 213a/03, 291b/15, 336b/07

[=10]

kesdirme Alışılanın dışında kısa olan yol. Krş. **kestirme**

k. 377b/09

[=1]

kesil- 1. Kesme işi yapılmak; katolunmak.

k.-üp 210b/09

2. Kendinden önceki kelimeyi "olmak" anlamıyla pekiştiren bir fiil.

k.-üp 239b/03

3. Sona ermek, ara vermek.

k.-medi 325b/05

k.-meyüp 271a/05

k.-üp 327b/13

[=5]

kesim Toplumun belli nitelikleri taşıyan, genellikle ekonomik veya toplumsal faaliyetlerin yürütüldüğü bölümü; terzinin belli bir ölçü ve örneğe göre kumaşa biçim verme işi.

k. 208b/10, 215a/07, 325b/01, 327a/09, 327a/11, 378b/01, 379a/05, 379a/13

k.+i 347b/10

[=9]

keşīr Ar. Çok, bol.

k. üzre P199a/12

[=1]

keşirü'l-'ıyāl Ar. "Ailenin bir kısmı" anlamında söz.

k. 307a/08

[=1]

keskin İyi kesen, çok kesici.

k. 217b/06

[=1]

keşret Ar. Çokluk, bolluk, fazlalık, ziyadelik.

k.+ine 371b/01, 379b/08

[=2]

kessere Ar. Çoğaltma.

k. 223a/09

[=1]

kestirme Bk. **kesdirme**

k. 219b/15

[=1]

keşf Ar. Varlığı bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkarma

k. u kerāmet 392b/01

[=1]

keşīş Far. Manastırda münzevi bir hayat yaşayan, hiç evlenmemiş Hristiyan papazı.
k. 273b/08
k.+i 266b/11
k.+leri 266b/12
k.+lerin 287a/01
[=4]

keşke Far. Dilek anlatan cümlelerin başına getirilerek "ne olurdu" anlamında özlem veya pişmanlık bildiren bir söz.
k. 329a/01
[=1]

ketḫudā Far. Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse, kâhya.
k.+sı 207a/13, 314b/13, 315a/01
[=3]

ketm Ar. Saklama, gizli tutma, göstermeme.
k. et- 235a/12, 353a/14
k. it- 315a/13
[=3]

keyf Ar. Ferahlık, rahatlık, huzur duygusu, gönül açıklığı.
k.+i 208a/03
k.+ler 337a/04
k.+lerdür 270b/14
[=3]

keyfe mā yeşā' Ar. "Dilediği şekilde" anlamında söz.
k. P197b/02
[=1]

keyfiyyet Ar. Bir şeyin taşıdığı şu veya bu hâl, nasıl ve ne türlü olduğu, varlıklar arasındaki farkları meydana getiren durum.
k. u aḥvāl 366b/01
[=1]

kez Defa, kere, sefer.
k. 278a/12, 284a/03, 296a/12, 298a/07, 301b/06, 318a/04
[=6]

keẕālik Ar. Bu da öyle, yine öyle, keza.
k. 243a/14, 245b/07, 267a/15, 359a/04, 373a/05, 377a/09
[=6]

ḳıble Ar. Müslümanların namazda yöneldiği cihet; sığınılan, başvurulan yer.
ḳ.+sinden 201a/05
[=1]

ḳıç Deniz teknelerinde arka taraf.
ḳ. 249a/01, 330b/07, 342b/11
ḳ.+dan 297b/03
ḳ.+lı 243b/06
[=5]

ḳıçın ḳıçın Geri geri.
ḳ. 250b/04
[=1]

ḳıçınla- Şaka yollu küçük düşürmek.
ḳ.-mağa 327a/13
[=1]

ḳıġır- Çağırmak, davet etmek, seslenmek.
ḳ.-mış 341b/08
ḳ.-up 238b/09
[=2]

ḳıl Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı.

ḳ.+ı-y-ıla 341a/03

[=1]

ḳıl- 1. Etmek, yapmak.

ḳ.-(!) 226b/08

ḳ.-a 356a/03

ḳ.-an 226a/11, 271a/15

ḳ.-araḳ 352b/13

ḳ.-asın 253b/06, 388a/01

ḳ.-dı 260a/15, 282b/10

ḳ.-dılar 387a/07

ḳ.-dı-ki 290b/05

ḳ.-duġuñ 260a/10

ḳ.-duḳları 274a/10

ḳ.-ına 281b/15, P199a/13

ḳ.-ıvire 254b/07, 286a/15, 342a/02, 367a/07, 382a/13

ḳ.-masına 288a/08

ḳ.-ması-y-ıla 272a/12

ḳ.-maz idi 314a/03

ḳ.-mazlar idi 282a/11

ḳ.-mışlara 389b/03

ḳ.-up 254b/07, 271b/06, 371b/10, 387b/11, 390b/02

2. Eda etmek, yerine getirmek.

ḳ.-ar idi 243b/14

ḳ.-arlar 287b/09

ḳ.-dı 372a/13

ḳ.-mış idi 343b/05

ḳ.-up 219a/02, 244a/06, 343a/15

[=37]

manṣūr u muẓaffer ḳıl- 286a/15, 382a/13

namāz ḳıl- 287b/09, 372a/13

[=4]

ḳılarov İtal. Parlak, açık.

ḳ. 236b/05

[=1]

ḳılıç Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.

ḳ. 217a/15, 230a/01, 242b/09, 246a/12, 250a/12, 251b/02, 261b/03, 270b/03, 283a/14, 285a/10, 317b/04, 321a/03, 348b/08, 366b/15, 379a/03, 379a/06, 381b/03, 385b/15, 387b/13

ḳ.+dan 207a/07, 230a/04, 238b/07, 246b/14, 289a/03

ḳ.+ı (ḳılıcı) 270b/09, 387b/15

ḳ.+ın (ḳılıcın) 372b/08

ḳ.+lar 327a/05

[=28]

ḳımılda- Olduğu yerde kendi kendine hareket etmek.

ḳ.-madı 243a/10

[=1]

ḳır- 1. Dileğini kabul etmeyerek veya beklenmeyen bir davranış karşısında bırakarak gücendirmek.

ḳ.-abilürsen 204a/07

ḳ.-an 210a/11

2. Vücut kemiklerinden birini parçalamak.

ḳ.-dı 231a/13

ḳ.-up 213b/10, 220b/05, 248b/01, 285b/08, 291b/08

3. Öldürmek, yok olmasına neden olmak.

ḳ.-araḳ 381b/11

ḳ.-arlar idi 246a/14

ḳ.-aruz 317a/14

ḳ.-maġa 378b/04, 378b/11

ḳ.-malı 378b/08

ḳ.-uñ 288b/15

ḳ.-up 289a/03, 289b/09, 303a/06

[=18]

ḳırā'at Ar. Okumak işi, okuma.

ḳ. 392b/12

ḳ. et- 270a/04

ḳ. eyle- 250a/08, 253a/11, 268a/02, 385a/03, 388a/07

ḳ.-ı ḫuṭbe 291b/09

ḳ. it- 376b/12

ḳ. olın- 292b/02, 319a/08, 341a/10, 376a/04, 387a/15

[=14]

Ḳıran Sinyor Pietro'nun çocukluk arkadaşı olan İspanyol soylusu.

Ḳ. 257a/02, 257a/03, 257a/05, 257a/09, 257a/14, 257a/15, 257b/03, 257b/07, 278a/08, 278b/12, 279b/08, 290b/04, 293a/14, 294a/04, 312b/09, 321b/05, 321b/12, 321b/13, 321b/14, 363b/15, 365b/12, 369a/04, 369b/04, 374b/08, 390a/07

Ḳ. gibi 231b/14, 290a/14

[=27]

Ḳırandos Bk. **Ġırandos**

Ḳ. 363b/12

[=1]

ḳırıḳ Kırılmış olan; münkesir.

ḳ. (ḳırıġ) 239a/10

[=1]

Ḳırıġo Yunan.

Ḳ.+lar 352a/03, 352a/11

Ḳ.+lardan 352a/04

[=3]

ḳırḳ Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı.

ḳ. 200b/06, 200b/11, 201a/02, 201b/05, 201b/11, 202b/08, 206a/01, 212a/01, 224b/09, 234a/04, 260b/15, 262a/12, 263a/02, 263b/15, 264a/03, 265a/06, 265b/05, 266a/06, 272a/08, 276b/14, 278b/06, 282a/07, 282a/08, 282b/11, 284a/15, 284b/02, 284b/13, 297a/02, 311b/12, 313a/13, 313a/15, 313b/10, 314b/02, 321b/09, 322a/05, 323b/12, 340a/11, 349a/14, 351a/05, 351b/09, 387a/06

ḳ. (ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş) 363b/10

ḳ. (ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz) 370a/07

ḳ. biñ 288b/15, 345a/11, 348b/08

ḳ. birinci 247a/03, 269b/01

ḳ.+ı-da 202a/08, 202a/10

ḳ.+lar 282a/07, 387a/06

[=52]

ḳırḳar Kırk sayısının her birine kırk veya her defasında kırk tane manasına gelen üleştirme şekli.

ḳ. 373a/15

[=1]

ḳırḳıncı Kırk sayısının sıra sıfatı, sırada yeri otuz dokuzuncudan sonra, kırk birinciden önce olan.

ḳ. 267a/01

[=1]

ḳırlanġıç Bk. **ḳırlanḳıç**

ḳ. 314a/09

[=1]

ḳırlanḳıç Hafif donanmanın keşif, haberleşme ve karakol hizmetlerini yapan harp gemisi. Krş. **ḳırlanġıç**

ḳ. 251a/11

ḳ.+ı-y-ıla (ḳırlanḳıc) 269a/09

ḳ.+lar 344a/01, 344b/02

[=4]

ḳırmızı Ar. Kan rengi, al renk.

ḳ. 224a/11, 224a/12, 224b/01, 242b/08, 253b/14

[=5]

Ḳırnaṭa Endülüs'te en uzun süre İslam hâkimiyetinde kalan ve Zîrîler'le Nasrîler'e payitahtlık yapan şehir.

Ḳ. Dağı 240a/13

Ḳ. ṭağı 204a/11, 288b/04, 288b/06, 289a/05, 289a/14

Ḳ. ṭağı gibi 241b/07

Ḳ.+ya 241a/03, 289a/13, 289b/05

[=10]

Ḳırvan Tunus'un güneyinde bir şehir.

Ḳ. 320b/07, 320b/10, 320b/14, 320b/15

[=4]

ḳışa Ayrıntısı çok olmayan.

ḳ.+sı 261a/01

[=1]

ḳısm Ar. Bir bütünün bir bölümü.

ḳ.+ı 204a/06, 223a/05, 245b/15

ḳ.+ına 289b/11

ḳ.+ında 202b/04

[=5]

ḳısmet Ar. Takdir edilmiş olan şey, nasip.

ḳ.+imüz 200b/03, 212a/09

ḳ.+iñüzdür 242b/05

[=3]

ḳışraḳ Dişi at.

ḳ. 206a/05, 206a/08, 207b/01, 209b/09, 220a/02, 283b/01

ḳ.+ı (ḳışraġı) 209b/03

ḳ.+ını (ḳışraġını) 209b/05

ḳ.+un (ḳışraġuñ) 209a/11

ḳ.+uñ (ḳışraġuñ) 209b/07

[=10]

ḳışşa Ar. Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivayet.

ḳ.+muz 210a/02, 239b/09, 242b/14, 282b/12, 284a/14, 286b/10, 303b/10, 324b/14, 335b/05, 349a/11, 358b/04, 368a/11

ḳ.+sın 236b/13

ḳ.+yı 201a/15, 205b/02, 208a/01, 208a/06, 213a/07, 217a/06, 234b/03, 244a/06, 249a/11, 252a/08, 252b/10, 258a/07, 261b/05, 263b/14, 273b/11,

277a/07, 278b/03, 283a/10, 283b/11, 297a/08, 299b/09, 310a/06, 311b/11, 318b/14, 324b/03, 327a/08, 328b/08, 343a/13, 344b/06, 347b/11, 352b/02, 356b/01, 359b/10, 367a/01, 368a/07, 368b/14, 370a/15, 372b/13, 377b/08, 378b/15, 382a/14, 383a/09, 386a/07, 387a/08

ḳ.-yı laṭāyıf 392b/05

ḳ.-yı maḳṣūd 329a/08

[=59]

ḳış 22 Aralık'ta başlayıp 21 Mart'ta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.

ḳ. 324b/05, 324b/08

ḳ.+ı 329b/13, 363a/15

ḳ. içre 205b/10

[=5]

ḳışla Askerlerin toplu halde yaşadıkları yer.

ḳ. 316a/09

ḳ.+lar 250b/09, 268b/02, 386a/11

[=4]

ḳışla- Kış mevsimini belli bir yerde geçirmek.

ḳ.-dı 321a/12

ḳ.-dılar 329b/14

ḳ.-duḳları 320a/15

ḳ.-maġla 276b/06

ḳ.-ñuz 324a/12

ḳ.-rlar idi 316a/10

ḳ.-yınca 321a/11

ḳ.-yup 324b/08

[=8]

ḳıṭ'a Ar. Bir kumandanın emrindeki askerî birlik.

ḳ. 222a/10, 238b/08, 240b/11, 241b/04, 245a/06, 252b/03, 255a/06, 256a/04, 256b/02, 269a/15, 270b/01, 308b/15, 312b/14, 312b/15

ḳ. idi 368b/01

[=15]

ḳıtāl Ar. Savaş, cenk.

ḳ. (ḥarb u ḳıtāl eyle-) 376b/02

ḳ.+den (mu'areke-i ḳıtāl) 289b/11

[=2]

ḳıṭmīr Ar. En küçük parça, en ufak şey.

ḳ. (naḳīr u ḳıṭmīr) 236a/04, 239a/14, 248b/04, 276b/13, 277a/08, 281a/02

[=6]

ḳıy- Merhametsizce davranmak, zarar vermek.

ḳ.-amayup 382a/03

ḳ.-amaz idi 330b/06

ḳ.-ma (!) 220b/04

ḳ.-sa 315b/05

[=4]

ḳıyāfet Ar. Üste giyilen şeylerin bütünü; elbise.

ḳ.+de 333b/02

ḳ.+e 333b/07

[=2]

ḳıyāmet Ar. Takdir edilen zamanı gelince bu âlemdeki her şeyin bir anda yok

olması, ölülerin dirilmesi ve ahiret hayatının başlaması olayı.

ḳ.+i 255b/04

ḳ.+ler 257b/08

ḳ.+ler ḳop- 327a/12

ḳ. u āḫir 341b/12, 343a/08, 374a/12

[=6]

ḳıyās Ar. Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme, başka bir şeye benzeterek hakkında hüküm verme, karşılaştırma.

ḳ.+a 367b/07

ḳ.+dan 268a/15, 293a/02, 300a/14, 310a/11, 312b/02, 329b/02, 335b/02, 343a/11, 351b/12, 360b/08, 372b/04, 380b/08, 383b/13, 385a/09, 388a/08

ḳ. eyle- 218a/11, 235b/08, 245b/15, 278b/03, 285b/09, 299a/08, 322a/05, 338a/07, 341a/02, 391b/15

ḳ. it- 202a/14, 212a/02, 214b/08, 243a/11, 282b/01, 373b/08, 376a/14, 377a/15

[=34]

ḳıymet Ar. Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer.

ḳ.+i 256b/12

[=1]

ḳıyu Karanın bir deniz, nehir veya göle bitişik olarak uzanan kısmı, sahil.

ḳ.+ca 266a/08

ḳ.+ları 252a/10, 257b/09

ḳ.+sında (Ḳalavra ḳıyusı) 269a/12

[=4]

ḳız Dişi cinsten olan evlat.

ḳ. 352a/04, 352a/07, 352a/07

ḳ.+ı 241a/06

ḳ.+ımuz 272b/04

ḳ.+lar 254a/13

[=6]

ḳızan Çocuk, erkek çocuk, evlat.

ḳ. 266b/05, 269a/13

ḳ.+dan 241a/11

ḳ.+ımuz 272b/04

ḳ.+lar 300b/06

ḳ.+larıñ 258a/04

ḳ.+laruñ 298b/09

[=7]

ḳızılbaş Şii mezhebinin bir kolundan olan.

ḳ.-ı bed-me‘āş 320a/14

[=1]

Ḳızıllıḳ Eğriboz'un güneyinde müstahkem mevki.

Ḳ. 313a/09

[=1]

ḳızış- Şiddetlenmek.

ḳ.-up 208b/09

[=1]

ki Far. İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getirir.

k. 200b/05, 200b/10, 201a/03, 201a/06, 201b/04, 201b/05, 202b/08, 203a/07, 203a/12, 203a/13, 203b/08, 203b/14, 204b/03, 204b/13, 205a/02, 205a/04, 205a/05, 205a/13, 205b/06,

205b/11, 205b/14, 206a/05, 206b/12, 207b/05, 208b/05, 208b/06, 209b/04, 210a/09, 210b/13, 211a/07, 213a/10, 213b/02, 213b/02, 213b/09, 214a/03, 214b/07, 214b/12, 215a/03, 215a/10, 215b/07, 215b/11, 216a/12, 217a/15, 218a/07, 218a/09, 218b/10, 218b/15, 219a/13, 219b/11, 221b/06, 223b/13, 225b/08, 225b/12, 227a/05, 227a/06, 227b/03, 227b/13, 230a/01, 230a/09, 230b/02, 231b/02, 232a/08, 232b/14, 233a/07, 233a/12, 233b/04, 234a/15, 235a/13, 235b/07, 236b/02, 237a/11, 237a/13, 238b/01, 239b/05, 241b/09, 242a/05, 244a/08, 244b/08, 244b/10, 244b/12, 245a/03, 245a/05, 245a/13, 246a/13, 247b/07, 249a/09, 249a/12, 249b/14, 251a/04, 251b/03, 251b/06, 253b/14, 254b/04, 255b/10, 255b/13, 256b/06, 256b/12, 257a/07, 257a/15, 258b/08, 259a/09, 260a/15, 261b/02, 261b/12, 262a/11, 263b/14, 264a/02, 264a/13, 265a/15, 265b/10, 267a/03, 267a/04, 273a/04, 273a/15, 274b/09, 274b/09, 275a/05, 276b/13, 277b/12, 277b/13, 278a/08, 278b/03, 281b/04, 282a/13, 282b/03, 282b/03, 283a/14, 284b/02, 284b/07, 286b/02, 287b/06, 287b/08, 288a/10, 291b/13, 293a/03, 294a/04, 294a/13, 295a/15, 295b/07, 296b/08, 298b/09, 299a/01, 299a/03, 299a/07, 299b/02, 299b/03, 300a/02, 300a/10, 303b/04, 306a/11, 306a/15, 306b/14, 307a/10, 308a/13, 308b/12, 310a/01, 310a/14, 310b/05, 311a/12, 312a/02, 312b/13, 313a/05, 314a/05, 314b/09, 314b/14, 315a/01, 315a/10, 316a/07, 316b/14, 317b/05, 318a/08, 319a/09, 319b/10, 321a/12, 321b/04, 324a/12, 325a/01, 325a/02, 326b/07, 326b/13, 327a/01, 327a/01, 327b/14, 328a/01, 328a/02, 328a/04, 328a/09, 328b/09, 330a/13, 330b/07, 331a/01, 331b/08, 331b/09, 331b/13, 331b/15, 333b/12, 334b/14, 335b/06, 336b/04, 337a/13, 337b/03, 337b/07, 338a/02, 338b/12, 339a/09, 339b/06, 340b/06, 341a/02, 341a/03, 341b/01, 341b/07, 343b/06, 344b/06, 344b/07, 345a/04, 345a/07, 345b/04, 345b/05, 345b/15, 346b/07, 346b/15, 347a/05, 348a/09,

348b/08, 349a/03, 349a/06, 349b/01, 350b/12, 350b/13, 351b/04, 353b/02, 353b/08, 354b/01, 354b/10, 355a/08, 355a/15, 355b/10, 356b/05, 356b/11, 357a/13, 358a/10, 358b/12, 359a/03, 359a/12, 361a/04, 361a/15, 362a/02, 362b/15, 363a/01, 363b/01, 363b/15, 364b/01, 365a/14, 365b/08, 367a/08, 368a/11, 368b/12, 370a/03, 370a/05, 371a/02, 371a/12, 371b/12, 372a/08, 373a/10, 373b/02, 374a/04, 375a/11, 376b/08, 376b/13, 377a/05, 377a/12, 377b/01, 377b/14, 377b/14, 378a/02, 378a/12, 378b/13, 379a/10, 379b/15, 380a/01, 380a/07, 380b/09, 381b/06, 383a/06, 384a/08, 385a/13, 386a/12, 387a/10, 387b/10, 388b/04, 388b/15, 389b/06, 390b/14, 391b/02, 391b/15, 392b/12, P197b/10, P198a/12, P198a/18

k. (aḳçe-ki) 336b/14

k. (ālātları-ki) 238a/11

k. (aldı-ki) 216a/12, 363b/15

k. (anladı-ki) 323b/06

k. (bā-ḫuṣūṣ-ki) 233b/10, 237b/13, 244a/02, 286a/08, 314a/03, 315b/06, 367b/14, 378b/13, 381a/08, 383b/11, 385b/09, 386a/05

k. (baḳdı-ki) 208b/13, 239a/05, 243a/08, 258a/08, 262a/10, 263a/09, 263a/13, 263b/03, 307a/13, 325a/05, 325a/11, 347a/04, 358a/13, 370b/05

k. (baḳsın-ki) 203a/02

k. (barça-ki) 338a/15

k. (barçaları-ki) 221b/08

k. (başdı-ki) 339b/05

k. (ben-ki) 259a/08, 374b/14

k. (beñzer-ki) 274b/04

k. (bildi-ki) 220a/12, 276a/11

k. (bilesin-ki) 259a/11, 292b/05

k. (bilmezlerdi-ki) 369b/10, 379b/06

k. (bilürsin-ki) 365b/11

k. (bilürsiñüz ki) 215a/01

k. (bilürüm-ki) 234a/03

k. (birisi ki) 232a/11

k. (boy-ki) 319a/01

k. (bulışdı-ki) 310a/02

k. (buyurmış-ki) 292b/02

k. (cenaral-ki) 361b/11

k. (çekdi-ki) 321a/03

k. (çökdi-ki) 227a/07, 358b/05

k. (dedi-ki) 300a/03, 303b/02

k. (degül-ki) 232a/05, 236b/05, 244b/15

k. (demiş-ki) 322b/01

k. (di-ki) 307a/08

k. (didi-ki) P198a/12, P198a/17

k. (dimedi-ki) 391b/07

k. (dimiş-ki) 253a/11, 307a/14, 307b/15, 341a/10, 388a/08
k. (dimişsin-ki) 260a/11
k. (dirler-ki) 331b/11
k. (dirler idi ki) 227a/14
k. (dirsen-ki) 233a/04, 280a/06
k. (diyelim-ki) 207b/01
k. (döşedi-ki) 366b/15
k. (düşdi-ki) 378b/10
k. (düzdi-ki) 382b/08, 382b/09
k. (düzelim-ki) 218a/05
k. (erdi-ki) 282b/15
k. (etdi-ki) 236a/13
k. (etdiler-ki) 374b/10
k. (eyle-ki) 218a/11, 235b/08, 285b/09
k. (eyledi-ki) 209a/09, 211b/07, 248a/14, 250b/02, 278a/12, 288a/13, 290a/09, 290b/15, 299a/08, 324a/11, 332a/04, 342b/07, 374b/11
k. (eyledüm-ki) 231b/03
k. (eytdi-ki) 326a/04
k. (fuḳarālarıñ ki) 231a/03
k. (ġāziyān-ki) 218b/15
k. (geçdi-ki) 268a/06
k. (geldi-ki) 299a/11, 310b/10, 338a/14, 351a/04, 353b/01
k. (gelelüm-ki) 259a/06, 272a/15, 308a/12, 309a/01, 339a/12, 365a/08
k. (gelmezdi-ki) 377a/11, 379a/15
k. (gönderdi-ki) 308b/08, 345b/08, 353a/05
k. (gördi-ki) 209a/04, 226b/09, 262a/05, 321a/05, 357a/14, 357b/03, 357b/11
k. (gördüm-ki) 216a/15
k. (görürsin-ki) 243a/13
k. (hele-ki) 352b/01
k. (idem-ki) 374a/12
k. (iderlerdi-ki) 212a/02, 271b/12, 282b/01
k. (idesin-ki) 376a/15
k. (idi-ki) 200b/01, 210a/11, 210b/05, 222a/14, 222b/07, 227b/02, 229b/08, 234b/13, 238a/02, 251a/07, 254a/14, 258a/04, 259a/07, 262b/12, 273b/02, 278a/05, 278b/09, 278b/10, 285b/04, 303b/08, 313b/15, 314a/10, 315b/10, 320b/05, 321b/03, 329b/08, 333b/06, 336b/06, 350a/15, 370a/12, 374a/01, 374b/14, 376a/07, 377a/03, 377a/13, 378a/08, 387a/15, 391a/03
k. (idük-ki) 369a/06
k. (isterem-ki) 291a/04, 307a/06
k. (isterim-ki) 230b/14, 265b/05
k. (işitdi-ki) 300b/02, 323a/11
k. (işitdik-ki) 319b/04, 369a/03
k. (işitdim-ki) 375a/05
k. (ḳaldı-ki) 201b/01, 273a/01, 287b/05, 325b/15, 374b/09
k. (ḳapudan-ki) 383a/13
k. (ḳazdırdı-ki) 296a/13
k. (keselüm-ki) 371b/09

k. (ḳıldı-ki) 290b/05
k. (kim-ki) 332b/03
k. (ḳopdı-ki) 359a/14
k. (köpekleri-ki) 303b/15
k. (madam-ki) 228a/12
k. (madem-ki) 207a/14
k. (ne-ki) 268b/12, 274a/15, 385b/10
k. (niçün-ki) 229b/03, 242b/05, 257b/09, 258b/09, 274b/04, 282b/15, 287a/04, 287a/12, 287b/03, 289a/04, 293a/10, 293b/12, 305b/09, 312a/10, 320a/02, 322b/07, 327b/02, 335b/12, 340b/12, 360b/01, 373a/07, 373a/12, 379a/15, 383a/05, 386a/13
k. (odur-ki) 279b/08
k. (ol-ki) 212a/08, 215b/02, 254b/14, 308b/02, 384a/03
k. (ola-ki) 308a/02
k. (olasın-ki) 222b/09
k. (oldı-ki) 208a/02, 208a/11, 280b/01, 301b/14, 380a/07
k. (oldur-ki) 279b/02
k. (oldur ki) 228a/08
k. (olındı-ki) 288b/01, 311a/06, 315b/11
k. (olsun-ki) 219b/04, 274a/13, 279b/06, 300b/05, 392b/06
k. (olurdı-ki) 381a/06
k. (şancaḳ-ki) 253b/13
k. (şanma-ki) 214b/09, 295a/07
k. (sen-ki) 224b/01
k. (sensin-ki) 214a/06, 222b/07, 253a/11, 259a/07, 270a/05, 278b/11, 314a/11, 321b/03, 322a/01, 341a/11, 361a/04, 361a/05, 365b/06, 376a/08, 387a/15
k. (şöyle-ki) 207b/12, 208a/09, 216a/05, 218b/10, 222a/13, 224b/09, 225b/15, 229b/15, 230b/15, 234a/09, 237a/06, 237a/15, 238a/09, 240a/04, 251b/11, 260b/03, 261a/13, 262a/02, 266b/06, 267a/13, 268b/09, 273b/04, 278b/06, 280a/03, 281a/15, 282a/08, 284b/13, 291a/12, 296a/07, 297b/12, 300a/14, 302a/08, 302b/02, 306a/06, 311b/13, 317b/05, 319a/10, 324b/12, 327b/15, 336b/02, 344b/14, 345a/03, 346b/02, 347b/05, 353a/02, 364b/05, 368b/13, 373a/14, 376b/14, 377a/14, 378a/01, 378b/01, 378b/03, 379a/11, 380a/09, 381b/04, 382a/09, 382b/14, 383b/09, 386a/02, 386a/10, 388b/13, 389b/04
k. (ṭuṭalum-ki) 227b/11
k. (umaram-ki) 306a/01
k. (urdılar ki) 237a/05
k. (vaḳtā-ki) 228b/13, 255a/12, 286b/14
k. (vardı-ki) 335b/06

k. (vardur ki) 234a/04
k. (vay-ki) 366a/12
k. (virdi-ki) 296a/06, 368b/13
k. (yedi-ki) 285a/10
k. (zamān-ki) 239b/10, 255a/05, 271b/04, 289b/14, 290a/02, 320a/14, 321a/10, 329a/08, 331b/14, 334b/04, 340a/07, 365a/10, 390b/10
[=656]

kibriyā Ar. Allah, Cenabıhak; büyüklük, ululuk.
k.+dan (Cenāb-ı kibriyā) 330b/13
k.+dan (Cenāb-ı kibriyā) 372a/14
k.+dan-ki (ḥażret-i kibriyā) 376b/08
k.+nuñdur (ẕü'l-celāl-ı kibriyā) 214a/14
[=4]

ḳīl Ar. Söz, kelam.
ḳ. u ḳāl eyle- 354b/14
ḳ. u ḳāl it- 201b/04, 201b/12, 356b/05
ḳ. u ḳāl olın- 314a/05
[=5]

kilāb Ar. Köpekler.
k. 330b/02
k. (ibn-i kilāb) 330b/02
k. gibi 320b/02
k.-veş (imtizāc-ı hırre u kilāb-veş) 318a/02
[=4]

kile Ar. Tahılın türüne, kullanıldığı yere ve zamana göre ağırlığı değişen ölçek.
k. 329a/04
[=1]

kilīsā Far. Kilise kelimesinin eski metinlerde ve sözlüklerde geçen şekli; Hristiyanların ibadet yeri. Krş. **kelīsā**
k. 273b/12, 274a/14, 274b/01
k.+da 273b/10
k.+dan 272b/09
k.+laruñ 275b/13
k.+nuñ 272b/10, 272b/15, 273a/05, 274b/05, 274b/07
k.+sın 272b/12, 273a/07, 274b/03
k.+ya 272b/12, 273a/14, 273b/02
k.+ya ki 274b/09
k.+ya ṭoġru 273a/03
k.+yı 272a/13, 273a/04, 273a/15, 275b/11
[=23]

kim 1. Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz; ki.
k. 201b/11, 201b/13, 202a/10, 207a/01, 207a/02, 213b/14, 220b/04, 221b/01, 222b/03, 233a/09, 234b/05, 238a/05, 238b/13, 239a/03, 242a/03, 242a/06, 246b/06, 288b/02, 294b/13, 308b/02, 334b/01, 343a/08, 345b/11, 346a/05, 346b/06, 347a/14, 354a/06, 375b/04, 378a/03, 381b/03, 390a/07
k. (bolay-kim) 242a/13, 259b/05, 261a/01, 303a/09, 303b/03,

304a/09, 304b/05, 308a/02, 322b/04, 337a/15

k. (çün-kim) 244a/04

k. (dedi-kim) 373b/06

k. (dediler kim) 220b/10

k. (evvel-kim) 340a/10

k. (ḥikmeti-kim) 249a/15

k. (idi-kim) 302a/02, 304b/09

k. (niçün-kim) 207b/15

k. (olındı-kim) 249b/14

k. (olmasun-kim) 224b/12

k. (olsun-kim) 212b/06, 242a/11, 278b/12, 280a/09, 332a/13

k. (sensin-kim) 212b/11

k. (şöyle-kim) 241a/05

k. (urdılar kim) 261b/04

2. Edat; Bir cümlenin sonuna getirildiğinde şüphe veya pekiştirme anlatan bir söz.

k. 216a/03, 250b/10, 263a/05, 273a/14, 276a/07

k. (etdi-kim) 317a/12

3. Soru edatı.

k. 220b/12, 242a/05, 246b/06, 262a/14, 305a/05

k.+in 256a/01, 256a/01

4. Zamir; "Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz

k. 206b/02, 225a/15, 288a/01, 307a/08, 317b/11, 320b/09, 324a/03, 324a/04, 326b/14, 337b/03, 338a/04, 341b/10, 377a/11

k.+de ki 218a/07

k.+esne 256b/11

k.+in 243b/14, 243b/14

k.+ise 356a/07

k. ki 332b/03

k.+üñ 209b/12, 354b/04

[=93]

kimesne Kimse.

k. idi 356a/14, 357a/01

[=2]

kimi Bahsedilen kimse veya şeylerden yalnız bir kısmını kastetmek için tekrar edilerek kullanılır.

k. 278a/03, 278a/03, 278a/03, 335a/05, 377b/15, 377b/15

k.+n 256a/05, 256a/05, 272b/04, 272b/05, 289b/09, 352b/04, 352b/04, 359b/07, 359b/07, 359b/09, 359b/09, 359b/09, 360a/15, 360a/15

k.+nde 252b/06, 252b/07, 252b/07, 252b/07, 252b/07, 252b/08, 252b/08, 252b/09

k.+nüñ 237a/07, 237a/07, 237a/07, 237a/08, 241a/05, 241a/06, 255a/13, 255a/14, 255a/14, 335b/13, 335b/14, 335b/14, 380a/09

k.+si 276b/10, 289b/09, 335a/06, 360a/01

k.+sin 359b/07

k.+sinüñ 380a/10

[=47]

kimse Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi.

k. 212a/01, 220b/02, 232a/04, 255b/11, 277b/14, 281b/02, 354a/06, 371a/09, 386a/04, 391b/12

k.+den 378a/11

k. idi 392b/02

k.+ne P197b/14

k.+nüñ 219b/05, 286a/07, 354a/08, 381a/07

k.+ye 203a/11, 218b/05, 218b/13, 242b/11, 314a/03, 368b/07

k.+yem 307a/09

[=24]

kināye Ar. Söylenmek isteneni doğrudan doğruya değil dolaylı olarak anlatan söz.

k. 225b/09, 355a/01

[=2]

kir Vücudun veya nesnelerin üzerinde oluşan pislik.

k.+i ile 284a/13

[=1]

kirā Ar. Bir şeyin, bir mülkün belli bir ücret karşılığında bir süre için başka birine verilmesi.

k.+sına 277a/11

[=1]

kirām Ar. Soyu temiz, soylu kimseler, şerefli ve ulu kimseler.

k. (‘ulemā-yı kirām) 253a/04, 269b/11

[=2]

kirmān Kale, hisar.

k.+um 362b/03

[=1]

kirt- Vurmak; şiddet uygulamak.

k.-erek 379a/07

[=1]

kīse Far. Para, tütün, mühür, saat vb. cepte taşınan şeyleri koymaya mahsus kumaş, örgü, deri veya boncuktan ufak torba.

k. 310a/03, 329b/12, 344b/05, 388b/03

[=4]

kişi Kadın veya erkeğe verilen genel ad; can, şahıs, şahsiyet, zat, nefer, nüfus.

k. 201b/01, 201b/05, 202b/02, 212a/14, 213b/08, 232a/02, 248a/01, 302a/11, 317b/01, 328a/15, 353b/15, 371a/06, 387b/05

k. idi 360b/04, 368a/15

k. idiler 200b/11

k. ki 202b/08

k. kim 201b/11, 202a/10

k.+ler 314b/14

k.+ler idi 210a/13

k.+nüñ 201a/02, 278b/02, 285b/08, 288b/01, 295a/08, 304b/11, 305a/03, 324a/03, 341a/01, 371b/13, 384b/10, 391b/14

k.+ye 341a/03

[=34]

kitāb Ar. Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün.

k. P199a/06

k.+dur 392b/03

k.+uñ 316a/10

[=3]

kiyāset Ar. Uyanıklık, anlayışlılık, akıllılık.
k.+ine (‘aḳl u ferāset u kiyāset) 296a/15
k.+ine (‘aḳl u kiyāset) 311b/14
k.+ine (ferāset u kiyāset) 308a/13
[=3]
kiẕb Ar. Yalan
k.+leri 336a/15
[=1]
ḳo- 1. Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.
ḳ.-(!) 276a/03
ḳ.-dı 246a/11, 297b/02, 333b/07
ḳ.-dılar 206a/02, 264a/15, 331b/06, 360a/11
ḳ.-dıñuz 212b/01
ḳ.-duḳ 212a/11
ḳ.-madı 305a/02
ḳ.-mamışsın 385a/14
ḳ.-mañuz 229b/02
ḳ.-masun 215b/04
ḳ.-mayup 207a/03, 318a/10, 366b/07, 380b/12
ḳ.-mazlar 228a/13
ḳ.-mış idi 303b/13, 373a/14
ḳ.-mışlar idi 204a/12
ḳ.-r 232a/02
ḳ.-rsañuz 233a/14
ḳ.-yup 227a/06, 233b/09, 234a/15
2. Gitmesine izin vermek.
ḳ.-dılar 263b/09
ḳ.-madılar 251b/11
ḳ.-mam 303a/11, 303a/13
ḳ.-rlarsa 262b/02
3. Tarih vermek.
ḳ.-dıñuz 212b/05
4. Kanı yerde bırakmamak.
ḳ.-maduḳ 220b/06
ḳ.-mam 220a/03
ḳ.-mayup 220b/07
5. İşgal etmek.
ḳ.-madılar 241a/01, 266b/04
ḳ.-mayup 272b/05
6. Kusur bırakmamak.
ḳ.-ma 376a/12
ḳ.-maduġın 312b/02
ḳ.-mayup 386a/15
ḳ.-maz 391b/03
[=43]
ḳoca 1. Büyük, geniş.
ḳ. 203a/06, 227b/12, 237b/01, 242b/15, 254b/03, 271a/12, 276a/15, 285b/06, 298a/10, 309a/11, 333a/04, 341b/11, 342b/14, 343a/04, 348a/08, 368b/15, 376a/08, 377a/01, 389a/14
2. Bir kadının evlendiği kişi; bey.
ḳ.+ña 365b/12
[=20]
ḳoca- Yaşlanmak, ihtiyarlamak, kocalmak.
ḳ.-duḳça 305a/03
[=1]
Ḳoca ‘Abdī Paşa III. Ahmed’in damadı ve aynı zamanda kaptanıderyalık da yapan devlet adamı.
Ḳ. 395a/01

[=1]

ḳoġ- Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek; savmak, defetmek.

ḳ.-araḳ 381b/11

ḳ.-dı 234a/14

ḳ.-duġı 242b/02

ḳ.-duġın 236a/01, 239a/02

ḳ.-duġundan 235a/13

ḳ.-ma 363a/03

ḳ.-madı 275a/14

ḳ.-maḳ 328b/15

ḳ.-up 290a/08, 359b/10

[=11]

ḳolay Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen.

ḳ. 246a/03

[=1]

ḳollan- Kollama işine konu olmak veya kollama işi yapılmak.

ḳ.-dı 343a/13

ḳ.-up 263a/04, 309a/12, 314b/05, 345b/02

[=5]

ḳoltuḳ Vücutta omuz başının altında kolun gövde ile birleştiği yer; koy, körfez.

ḳ. 332b/10

ḳ.+ı (ḳoltuġı) 230a/15

ḳ.+ına (ḳoltuġına) 233b/10, 374b/10

ḳ.+ında (ḳoltuġında) 307b/02

[=5]

ḳom forma levanṭo İtal. "Rüzgar koşullarına göre hareket edin." anlamında söz.

ḳ. 302b/08

[=1]

ḳon- Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek; bir yerde kalmak, konuk olmak.

ḳ.-a 206b/04

ḳ.-dı 207b/12, 239b/08, 242b/13, 262b/15, 275a/12, 368a/10

ḳ.-dılar 206b/05, 208a/07

ḳ.-duġı 207b/14

ḳ.-maḳ 207b/14

ḳ.-mış 208a/02

ḳ.-up 207a/06

[=13]

ḳonaḳ Büyük, gösterişli ev; bir günde alınan mesafe.

ḳ. 207b/11, 213a/15, 250b/12, 310b/02, 311b/04, 329b/03

ḳ.+a 311b/11

ḳ.+a (ḳonaġa) 207b/11, 207b/11, 207b/14, 208a/02, 329b/04

ḳ.-be-ḳonaḳ 283a/03

ḳ.+da 217b/12

ḳ.+dan 211b/10, 219b/06

ḳ.+ına (ḳonaġına) 365a/05

ḳ.+lar 268a/14, 386a/09

ḳ.+ları 250b/09

[=20]

ḳondur- Bir yere asker bırakmak; konma işini yaptırmak.

ḳ.-up 373a/02

[=1]

Ḳonya Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan şehri.

Ḳ.+ya 312a/03

[=1]

ḳop- 1. Büyük bir olay yaşanmak.

ḳ.-dı 327a/12, 327b/15

ḳ.-sa 257b/09

2. Gürültülü bir olay birdenbire başlamak.

ḳ.-dı-ki 359a/14

ḳ.-up 335b/12

[=5]

ḳopar- 1. Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak.

ḳ.-amadılar 225b/08

ḳ.-asıya 346a/11

2. Büyük bir olay yaşamasına neden olmak.

ḳ.-dılar 255b/04

[=3]

ḳor İyice yanıp ateş hâline gelmiş odun veya kömür parçası.

ḳ. 206a/06, 256b/10

[=2]

ḳorḳ- Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak

ḳ.-dı 261a/02

ḳ.-maz 214a/11

ḳ.-mışdur 262b/03

[=3]

ḳorḳu Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü.

ḳ. 262a/01

ḳ.+larından 377a/14

ḳ.+sından 234a/09

[=3]

ḳorḳusız Korkusu olmayan, yürekli kimse; gözü pek.

ḳ. 337a/12

[=1]

ḳorḳut- Korkmasına yol açmak.

ḳ.-urlar idi (ḳorḳudurlar idi) 258a/05

[=1]

Ḳoron Yunanistan'da Mora Yarımadası'nda yer alan Messinia vilayetine bağlı 5.000 nüfuslu bir belediye.

Ḳ. 364a/07, 364a/08

Ḳ. (Moton Ḳoron) 293b/03, 294b/12

[=4]

ḳorona İtal. Taç, başlık; büyük silahlarla donatılmış savaş gemisi.

ḳ. 337b/03, 339a/13, 339b/02, 339b/04, 339b/13, 339b/14, 340a/01

ḳ.+sı 336b/09, 337b/01

ḳ.+sın 368a/05, 375b/06

[=11]

ḳoroş Büyük devlet adamlarının giydikleri bir çeşit üstlük elbise; büyük silahlarla donatılmış savaş gemisi. Krş. **ḳoroz**

ḳ. 297b/11

[=1]

ḳoroz Bk. **ḳoroş**

ḳ. 298a/15

[=1]

ḳorozlu Devlet adamlarının giydikleri üstlük elbiseye sahip olan.

ḳ. 300b/01

[=1]

ḳorşan İtal. Denizlerde kendi gemisiyle başka gemilere saldıran deniz haydutu.

ḳ. 234b/06, 259a/12, 260b/09, 281a/10, 335b/07, 336a/12, 355a/13

ḳ. idi 302a/12, 302b/02

ḳ.+ları 337a/13

[=10]

ḳorşanlıḳ Korsanın yaptığı iş, deniz haydutluğu, deniz çapulculuğu.

ḳ. 319a/13

ḳ.+a (ḳorşanlıġa) 324a/10, 364a/07

ḳ.+ına (ḳorşanlıġına) P197b/14

[=4]

ḳoru- Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak.

ḳ.-yacaḳ 277b/01

[=1]

ḳoşṭa İtal. Sahil, kıyı.

ḳ. 369a/01

ḳ.+ları 279b/10

ḳ.+ların 294a/08, 302b/03, 313b/08, 330a/02

[=6]

ḳoş- Birlikte iş görmesi için bir şeyi, bir kimseyi başka birinin yanına katmak, arkadaş olarak vermek.

ḳ.-a 236a/13

ḳ.-ça 381a/01

ḳ.-dı 312b/13

ḳ.-up 300b/09

[=4]

ḳovarnador İsp. Vali, görevli yönetici.

ḳ. 223b/10, 228b/04

ḳ.+a 222b/15

ḳ. gibi 230b/02

ḳ.+ı 222b/07, 229b/04, 374b/15

ḳ.+ına 222b/06

ḳ.+ınuñ 298b/10

ḳ.+uñ 223b/09, 228a/06

[=11]

ḳoy- 1. Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.

ḳ.-acak 238a/09, 349b/11

ḳ.-ındı 363a/02

ḳ.-up 220b/10, 222b/02, 228b/15, 239a/11, 240b/08, 250a/06, 254a/06, 295a/04, 295b/06, 313a/13, 321b/10, 330b/12, 334b/07, 338a/11, 351a/08, P198a/02

ḳ.-uvirilmiş idi 254a/03

ḳ.-uvirüp 332b/14

ḳ.-virdi 347b/05

2. Başıyla bırakmak.

ḳ.-uvirür ise 228b/06

3. Eli yüze götürmek.

ḳ.-up 304b/07, 387a/14

4. Dünyaya bırakmak.

ḳ.-a 371b/13

[=26]

ḳoyın- Çekinmek, sakınmak.

ḳ.-dı 334a/02, 363b/07

[=2]

ḳoyun Göğüsle giysi arası; kucak.

ḳ.+una (ḳoyununa) 388b/11

[=1]

ḳoyul- Bir şeye, bir işe girişmek, başlamak.

ḳ.-mış 236b/08

[=1]

ḳoyun Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan.

ḳ. 220a/01, 329a/05, 347b/08, 361b/02, 362a/15, 379a/05

ḳ.+a 244a/11

ḳ.+ından 384b/15

ḳ.+ları 361b/04

ḳ.+una (ḳoynuna) 270b/08

ḳ.+unda idi (ḳoynunda idi) 344b/04

ḳ.+uñ 217a/13

ḳ. üzre 287a/06

[=13]

ḳoz Karşısındakini alt edecek etkili şey.

ḳ.+dur 204a/07

[=1]

köfrez Bk. **körfez**

k.+i (Venedik köfrezi) 252a/09

k.+inde (Ṭırapana köfrezi) 309a/13

k.+inde (Venedik köfrezi) 351b/06

k.+ine (Tementüs köfrezi) 380a/14

k.+ine (Venedik köfresi) 349b/15

[=5]

köhne Far. Eskimiş, yıpranmış, eski.

k. 231a/01, 294b/02, 295b/04

[=3]

köle Savaşta esir alınan, başka ülkelerden zorla kaçırılıp getirilen veya başkasından para ile satın alınan, özgürlükten yoksun erkek.

k. 262a/13, 265a/03, 265a/07, 265a/09

k.+nüñ 262a/11, 264b/15

k.+si 262a/03

k.+si idi 262a/02

k.+yi 265a/07, 265a/10

[=10]

köpek Köpekgiller familyasından, birçok çeşidi bulunan, bekçi olarak ve avcılıkta kullanılan, sadık, evcil memeli hayvan.

k. 350a/01, 376a/08

k.+e (köpege) 367b/08

k.+ler 232a/07

k.+ler gibi 299a/12, 335b/15, 367a/15, 377b/15

k.+lerden 279a/12

k.+lere 279a/02

k.+leri-ki 303b/15

k.+lerle 276b/07

[=12]

kör Far. Görme duyusundan mahrum olan, görmeyen.

k. gibi 241b/05

[=1]

körfez Rum. Karanın içine sokulmuş deniz parçası; haliç. Krş. **köfrez**

k. 346a/05

k.+de 346a/01, 362b/13

k.+ine (Venedik körfezi) 249a/03

[=4]

köstebek-vārī Köstebekgillerden olan yuvasını toprak altında yapan, gözleri hemen hemen hiç görmeyen, derisinden kürk yapılan, böcekçil, kemirgen memeli hayvan gibi.

k. 373a/02

[=1]

köşe Far. İki duvarın birleştiği yer.

k.+de 348a/09

k.+yi 333a/05

[=2]

köşk Far. Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır.

k.+ü 269a/02

k.+ünde 249a/15

k.+üne 251a/10, 386b/14

k.+ünüñ 251a/06

[=5]

köy Far. Belediye teşkilatına sahip olmayan, ortak veya özel malları bulunan, nüfusu iki binden aşağı olan, genellikle tarımsal alanda çalışılan yerleşim yeri.

k. 206b/05, 207a/06, 241a/01, 266b/04

k.+i 206b/06

k.+ine 283b/01

k.+leri 255b/15

k. u kend 241a/10

k.+üñ 207a/07

[=9]

ḳral En yüksek devlet otoritesini, bütün devlet başkanlığı yetkilerini kalıtım veya soylularca seçilme yoluyla elinde bulunduran kimse

ḳ. 232a/13, 232b/01, 232b/05, 233b/02, 235b/03, 239a/01, 242a/10, 242a/15, 242b/03, 255b/06, 255b/07, 256b/05, 256b/14, 258a/11, 272b/02, 272b/10, 272b/14, 273a/02, 273a/11, 273a/13, 273b/11, 274a/03, 274a/12, 274b/06, 274b/09, 274b/15, 275a/02, 275a/03, 275a/13, 275b/10, 277a/15, 277b/09, 279a/13, 279a/14, 279b/01, 280a/03, 286b/12, 286b/14, 287a/06, 287a/08, 287b/08, 293a/04, 293a/14, 294a/01, 294a/11, 295a/06, 325b/14, 328b/12, 332a/05, 336b/12, 337a/07, 339a/02, 369a/03, 373b/14, 374a/14, 390a/12

ḳ.+a 235a/08, 239a/13, 239a/14, 259b/15, 266a/12, 275b/12, 288b/12, 325b/14, 336a/05, 369a/02, 374b/06

ḳ.+dan 258a/08

ḳ.+dur 231b/12, 234a/02, 234a/06, 234a/14, 235b/13, 242b/06, 257b/14, 258a/09, 276b/06, 339a/07

ḳ.+ı 236a/10

ḳ.+ı (Alaman ḳralı) 365b/03, 366a/12

ḳ.+ı (Efrenc ḳralı) 259a/08, 259b/10

ḳ.+ı (Engürüs ḳralı) 268a/07, 279a/02, 290a/05

ḳ.+ı (İspaniyye ḳralı) 239b/08, 266b/08
ḳ.+ı (İspanya ḳralı) 233b/07, 255a/05, 256b/04, 259a/06, 259b/11, 276a/05, 278a/12, 278b/04, 278b/11, 279a/01, 283b/04, 285a/07, 285b/01, 288a/11, 292b/06, 293b/10, 294b/06, 295b/14, 321a/11, 321b/03, 323a/05, 323a/12, 325a/08, 328b/14, 329a/06, 331b/14, 337a/05, 337b/10, 339b/04, 340a/05, 348a/03, 363b/15, 367a/11, 368a/07, 370a/09, 370a/11, 373b/04, 376a/08, 376b/13, 379b/08, 389b/04, 389b/09, 390b/14
ḳ.+ı (İspanyol ḳralı) 290b/15
ḳ.+ı-y-ıla (İspanya ḳralı) 323b/04
ḳ.-ı bed-fi‘āl 288b/14
ḳ.-ı bed-fi‘āl gibi 288a/04
ḳ.+ı ile (İspanya ḳralı) 272a/05
ḳ.-ı İspanya 293a/03
ḳ.-ı mel‘ūn 280a/14, 325b/06, 374b/10
ḳ.+ımuñ 232a/14
ḳ.+ımuz 275a/04, 337b/15, 339a/06, 368a/05
ḳ.+ımuzıñ 332b/05
ḳ.+ımuzuñ 332b/03, 338a/05
ḳ.+ın 235a/10
ḳ.+ın (İspanya ḳralı) 274a/11, 339b/02
ḳ.+ına 286b/11
ḳ.+ına (Alaman ḳralı) 364a/02, 366a/08, 367a/11
ḳ.+ına (Efrenc ḳralı) 259a/06, 294a/14
ḳ.+ına (Engürüs ḳralı) 279a/06, 290a/03
ḳ.+ına (İspanya ḳralı) 231b/11, 241a/08, 255b/02, 259b/11, 259b/13, 271a/14, 271b/08, 276b/05, 276b/12, 321b/02, 328b/12, 329a/04, 330b/03, 337b/13, 339a/14, 376a/06, 376b/11
ḳ.+ında 283a/01
ḳ.+ından (Efrenc ḳralı) 295b/01
ḳ.+ından (Efrence ḳralı) 296a/01
ḳ.+ından (Engürüs ḳralı) 278b/08
ḳ.+ından (İspanya ḳralı) 322a/15, 323a/06, 374b/14
ḳ.+ınuñ 236a/08
ḳ.+ınuñ (Engürüs ḳralı) 285a/08, 290a/15
ḳ.+ınuñ (İspaniyye ḳralı) 238b/12, 261a/04
ḳ.+ınuñ (İspanya ḳralı) 236a/02, 241b/01, 277a/12, 277b/14, 279b/05, 280b/12, 281a/08, 291a/07, 291a/15, 332a/01, 336b/05, 380b/01
ḳ.+ısın (İspanya ḳralı) 277b/03
ḳ.+ıyam (İspanya ḳralı) 259a/08
ḳ. idi 257b/13
ḳ.+lar 279b/04, 290a/14
ḳ.+lar içre 256b/04, 279a/06, 339b/04

ḳ.+lara 231b/15, 232b/15, 339b/06
ḳ.+ları 265b/13
ḳ.+larımuza 362a/12
ḳ. ol- 285a/15
ḳ.+um 232b/04, 232b/10, 233b/01, 234a/01, 375b/05
ḳ.+uñ 232a/08, 235a/06, 235a/12, 239b/02, 242a/03, 242b/03, 255b/04, 258b/05, 258b/06, 260a/10, 271b/05, 288b/11, 290a/10, 293a/13, 293b/08, 336b/06, 369a/14, 389b/13, 390a/12
[=238]

ḳudret Ar. Kuvvet, güç, takat, iktidar.
ḳ. 214a/13
ḳ.+i 341a/01
ḳ.+i-y-ile 272a/10
ḳ.+i-y-ile (kemāl-i kudret) 271b/13, 380a/08
ḳ.-i ezelliye 355a/08
ḳ.-i Rabbü'l-'ālemin 380a/04
[=7]

ḳudūm Ar. Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma.
ḳ.-ı mübārek 349b/10
ḳ.-ı mübārek ile 203b/02
ḳ.-ı mübāreke 329a/15
ḳ.-ı mübāreke ile 315b/12
ḳ.+ına 309b/11
[=5]

ḳudvet'ul-emāşil Ar. "En yüksek örnek, rehber" anlamında söz.
ḳ. 292a/06
[=1]

ḳul 1. Allah tarafından yaratılmış olan insan, Tanrı'ya göre insan.
ḳ. 333a/14, 370a/13
ḳ.+ı 265b/14
ḳ.+ına 222b/12, 226b/05
ḳ.+ını 285a/15
ḳ.+um 266a/01
ḳ.+unuñ 272a/11, 314b/09
ḳ.+uñ 244a/01, 254a/15, 286a/05
ḳ.+uñam 238b/03, 286a/02
ḳ.+uñı 286a/03
2. Başka ülkelerden esir olarak alınan köle veya câriye.
ḳ.+ı 228a/03, 228a/03
ḳ.+ınca 293a/03
ḳ.+ıñuz 232a/14, 339b/04, 385b/01
ḳ.+ıñuza 385b/01
ḳ.+ıñuzdur 291b/01, 291b/09, 291b/11, 350b/11
ḳ.+lardan 393a/01
ḳ.+ları 241b/12, 255b/08, 256a/06, 257a/09, 257a/15, 259b/07, 287a/10, 332a/13, 333b/15, 338a/09, 369a/05, 390a/03
ḳ.+ları üzre ile 350a/06
ḳ.+larımı 228a/15, 384b/05
ḳ.+ların 251a/08, 256a/01, 288a/07, 313b/06, 336a/08, 341b/08, 369a/09, 369a/12, 375a/06, 380b/14
ḳ.+larına 242b/10, 287a/14, 295a/09, 333b/07, 391a/01

ḳ.+larından 241a/12, 257a/02, 287b/06
ḳ.+larından idi 262a/04
ḳ.+larınuñ 259a/08, 278a/03, 287b/01, 370a/04
ḳ.+larıñ 384b/01
ḳ.+larıña 381a/02
ḳ.+laruñ 381a/04
ḳ.+u 258a/14
ḳ.+um 292b/07
ḳ.+umsın 292b/10, 341a/14
ḳ.+uñ 232b/04, 292b/14, 293b/01, 310a/07, 385b/02
ḳ.+uñum 372b/02
ḳ.+uñuza 337b/01
ḳ.+uñuzdur 291b/10
ḳ.+uyam 258a/15
[=81]

ḳulaçlama Kulaç atarak yüzme.
ḳ. 211b/08
[=1]

ḳulaḳ Başın her iki yanında bulunan işitme organı.
ḳ. 208b/11, 288b/13, 295b/08, 327a/10, 348a/02
ḳ.+ımuz (ḳulaġımuz) 294b/10
ḳ.+ın (ḳulaġın) 288b/07
ḳ.+ına (ḳulaġına) 247b/13, 391b/09
[=9]

ḳulavuz Yol gösteren kimse; rehber.
ḳ. (ḳulaġuz) 262a/09
[=1]

ḳullan- Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak.
ḳ.-acak 291b/10
ḳ.-maḳ 302b/09
ḳ.-up 221a/11, 334b/12
[=4]

ḳullandur- Kullanma işini yaptırmak.
ḳ.-ur 304b/13
[=1]

ḳulle Ar. Çoğunlukla kare veya silindir biçimindeki yüksek yapı.
ḳ.-yi Ḳaf 243a/06, 379a/08
[=2]

ḳuman İtal. Birlik, özel birlik.
ḳ. 208a/10, 219b/09, 328b/13
ḳ.+ı 208a/08
ḳ.+ı-y-ıla 208a/08
ḳ.+ından 208a/12, 208a/13
ḳ. idi 208a/10
ḳ.+ları-y-ıla 206a/13
[=9]

ḳumana İtal. Demir atmış olan geminin zincirinin denizde bulunan kısmı.
ḳ.+larına 261b/15
[=1]

ḳumanda İtal. Askere, izcilere, bir tören sırasında öğrencilere almaları istenen durum için verilen emir, komut.
ḳ. 233a/03, 294a/10, 327b/10
ḳ.+lar 347a/03
ḳ.+sı 260b/05
[=5]

ḳumandantı İtal. Komutan, lider.
ḳ. 245a/14
ḳ.+dan 245b/14

ḳ.+ları 245b/12

ḳ. ol- 238b/08

[=4]

ḳumanya İtal. Yolculuk için hazırlanan azık, yolculukta yenecek yiyecek.

ḳ.+ların 276b/03

ḳ.+larına 265b/08, 265b/10

ḳ.+muzı 277a/10

[=4]

ḳumāş Ar. İpek, yün, pamuk vb. malzemeden makine veya tezgâhlarda dokunmuş her türlü dokuma.

ḳ. 213a/10, 221b/09, 230a/09, 252b/08, 324b/01, 342b/08

ḳ. gibi 256b/01

[=7]

ḳuncoloz Umacı ve gulyabani gibi çocukları korkutmak için icat edilmiş hayalî varlık.

ḳ.+uñ 234a/11

[=1]

ḳundura İtal. Ayakkabı.

ḳ. 243b/08

[=1]

ḳur- 1. Etkisi ve önemi geniş şeyler meydana getirmek; tesis etmek.

ḳ.-up 325b/07

2. Hazırlamak.

ḳ.-up 391b/08

[=2]

Ḳur'ān Ar. Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslâm dininin temel kitabı, kelam-ı kadim.

Ḳ. (ḫatm-i Ḳur'ān eyle-) 312a/08

Ḳ. (tilāvet-i Ḳur'ān) 255a/02

[=2]

ḳurb Ar. Yakınlık.

ḳ.+ında 361b/01

[=1]

ḳurbān Ar. Bir amaç uğruna kendini feda eden veya feda edilen kimse.

ḳ. eyle- 334a/01

ḳ. lar eyle- 335a/03

[=2]

ḳurı Bk. **ḳuru**

ḳ. 339b/15, 347b/12, 349a/04

[=3]

ḳurşaḳ Kuşlarda ve bazı hayvanlarda yemek borusunda şişkin bir kısım olarak bulunan ilk sindirim torbası.

ḳ.+ına (ḳurşaġına) 361b/08

[=1]

ḳurşun Tabanca, tüfek gibi hafif silahlarda kullanılan mermi.

ḳ. 221a/13, 221b/15, 246a/08

[=3]

ḳurşunla- Üzerine kurşun sıkmak, ateş etmek.

ḳ.-yup 265a/11

[=1]

ḳurt Köpekgillerden, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan.

ḳ. 347b/08

[=1]

ḳurtar- Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak.
ḳ.-alum 299b/05
ḳ.-dı 293a/06, 304a/05
ḳ.-dılar 309a/04
ḳ.-maḳ 290a/05, 339b/11
ḳ.-maz 210a/06
ḳ.-urlar 228a/13
[=8]

ḳurtıl- Bk **ḳurtul-**
ḳ.-dı 261b/07
ḳ.-dılar 285a/02
[=2]

ḳurtul- Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak.
ḳ.-a 294b/14
ḳ.-dı 293a/07, 293a/08
ḳ.-dılar 246b/12
ḳ.-duḳ 362a/11, 369a/06, 389b/10
ḳ.-duñ 284a/06
ḳ.-maḳ 220a/12, 355b/03
ḳ.-mayup 291a/03, 367a/02
ḳ.-mış idi 335b/09, 361b/13
ḳ.-sun 256a/07
ḳ.-up 293a/12, 364a/12, 367a/08
[=18]

ḳuru Nemi, suyu olmayan. Krş. **ḳurı**
ḳ. 338b/07, 359b/14
[=2]

ḳurul- Ortaya konulmak, oluşturulmak, tesis edilmek.
ḳ.-mış idi 310a/13
[=1]

ḳurulu Kurulmuş olan, yerleşmiş, oturmuş.
ḳ. 342a/04
[=1]

kūs Far. Kös, büyük davul.
k.-i ḥarbī 372b/12
[=1]

ḳuşḳun Hayvanın kuyruğunun altından geçirilerek eyere bağlanan kayış.
ḳ.+a 362a/10
[=1]

ḳuṣūr Ar. Eksiklik, noksan.
ḳ. 312b/02, 386a/15
ḳ.+a P199a/08, P199a/11
ḳ.-ı mā-bāḳī 230a/03, 238b/06, 246b/14, 296a/01, 360a/09, 360b/05
ḳ.+ıñuz 212a/14
ḳ. ile 220b/14
[=12]

ḳuş Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücudu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı
ḳ. 226b/11, 315a/03
ḳ.+a 338b/13, 353a/02, 389a/11
ḳ.+ına 249a/10
ḳ.+ına (ṭūṭī ḳuşı) 331b/10
ḳ.+una (ṭūṭī ḳuşu) 213a/05, 342b/12
[=9]

ḳuşan- 1. (Kılıç, kemer, kuşak vb. şeyleri) Beline bağlamak.
ḳ.-dı 372b/07
ḳ.-mış 230b/10
ḳ.-up 288b/06

2. Giyinmek.

ḳ.-up 248a/11, 388b/07

ḳ.-urlar idi 267b/01

[=6]

kuşmār Kuş tuzağı.

k. 292b/07

[=1]

ḳuvvet Ar. Maddi güç, canlı bir organizmanın faaliyetini sağlayan güç.

ḳ. 221a/14, 226b/07, 231b/15, 232b/14, 238b/02, 271b/10, 283a/01, 286b/07, 362a/10

ḳ. (ḳalb-i kuvvet) 319b/15, 355b/11

ḳ. (nuṣret u ḳuvvet) 243b/07

ḳ.+dedür 279a/04

ḳ.+e 263b/07

ḳ.+i 246a/06

ḳ.+i-y-ile 283b/01, 307a/12

ḳ.-i dünyālıḳ 286a/04

ḳ.-i ḳāhire 365a/11, 373b/10, 374b/07, 375b/04, 376a/12

ḳ.-i ḳāhire birle 375b/09

[=24]

ḳuvvetlen- Fiziksel gücü artmak.

ḳ.-di 325b/12

[=1]

ḳuvvetlendir- Fiziksel gücü artırmak.

ḳ.-señüz 302b/12

[=1]

ḳuvvetlü Gücü çok olan, zorlu.

ḳ. 224b/12, 233a/07

[=2]

kübrā Ar. Daha (çok, en, pek) büyük, ulu.

k. (ġanīmet-i kübrā) 298a/03

k. (ṣuġrā u kübrā) 391b/08

k.+yı (ġanīmet-i kübrā) 309b/05

[=3]

küçük Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan.

k. 242a/14, 276a/08, 370b/10, P197b/14

k.+den 241a/11

k.+i (küçügi) 211b/13, 335a/14

[=7]

Küçük İbrāhīm Paşa Bk. **İbrāhīm Paşa**

K. 395b/01

[=1]

ḳüdurāt Ar. Tasa, gam, kaygı, gussa.

ḳ.+ların (ḫüzn u ḳüdurāt) 367b/08

[=1]

küffār Ar. Kâfirler.

k. 327b/05, 333a/12, 352b/06, 369b/14, 372a/07

k.+a 365a/13, 379a/03

k.+dan (a‘nāḳ-ı küffār) 267a/15, 298b/14

k.+ı 363b/13

k.-ı ḫākisār 224b/05, 290a/04, 372b/15, 377b/01, 378a/15, 390b/04

k. ile 376b/02

k. yaḳası 224b/15

[=18]

küheylān Ar. Soylu Arap atı.

k. 283b/01

[=1]

kül Yanan şeylerden artakalan toz madde.

k. eyle- 273a/01

k.+i 342a/12
k.+in 338a/13
k. ol- 333b/14
[=4]

küllī Ar. Bütüne ait, bütünle ilgili, bütünü kapsayan.
k. 243b/10
[=1]

küllī nefsin ẕā'iḳatü'l-mevt Ar. "Her canlı ölümü tadacaktır." anlamında Kur'an'da geçen ifade.
k.+dür 371a/08
[=1]

külliyet Ar. Çokluk, bolluk.
k. ile 356a/08
[=1]

küllü ḥizbin bimā ledeyhim feriḥūn Ar. "Her grup kendi elindekiyle övünüp sevinç duymaktadır." anlamında Kur'an'da geçen ifade.
k. 275b/05
[=1]

kün fi'd-dünyā ke-enneke ġarībün ev 'ābirü sebīlün ve 'udde nefseke min aṣḥābi'l-ḳubūr Ar. "Dünyada geçici bir yolcuymuş gibi ol ve kendini kabirdekilerden say." anlamında söz.
k. 371a/04
[=1]

kün manṣūren Ar. "Zafer kazanmış gibi ol." anlamında söz.
k. 202a/05, 202b/14
[=2]

kürek Elle ileri geri hareket ettirilerek kayık vb. küçük deniz araçlarının yürütülmesini sağlayan, bir ucu sap biçiminde, suya giren kısmı enli ve yassı ağaç.
k. 264b/04, 267b/05, 382b/06, 385b/04
k. (erbāb-ı kürek) 248b/09
k.+de 257b/04
k.+le 237b/08
[=7]

kürk İşlendiği zaman giyecek yapmak için kullanılan hayvan postu.
k. 270b/02, 310a/12, 312b/05, 344a/13, 385b/15
k.+i 270b/07, 388b/08
k. ile 387b/12
k.+ün 298a/08
[=9]

kürüt- Hareketsiz kalmak.
k.-üp (kürüdüp) 207b/04
[=1]

küstāḫ Far. Haddini bilmez, saygısız, utanmaz kimse.
k. 315a/12
k.+lar idi 210a/13
k.+uñ 315b/04
[=3]

küstāḫlıḳ Küstahça davranış.
k.+ı (küstāḫlıġı) 211b/03
k.+ımuz (küstāḫlıġımuz) 210b/07
[=2]

küt Tahta vb. katı şeylere vurulduğunda çıkan ses.
k.-ā küt 224b/09, 377a/02

[=2]

L

lā Ar. Dilimizde "-siz, yok, değil" anlamına gelen olumsuzluk edatı.

l. 392a/02

[=1]

lā-büdd Ar. Gerekli, lazım, zaruri, terk edilmesi mümkün olmayan.

l. 227b/14, 228a/13, 301a/10, 305b/15, 321a/08, 334a/02

[=6]

lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā billāh'il-'aliyy'il-'aẓīm Ar. "Kuvvet ve güç sadece büyük ve yüce olan Allah'ındır, kuvvet ve güç sadece büyük ve yüce olan Allah'ın yardımı ile olur." anlamında söz.

l. 304a/06

[=1]

lā-teklīfsiz Ar. "Gönül rahatlığıyla" anlamında söz.

l. 384b/13

[=1]

lā-ya'ḳıl Ar. "Akıl almaz, mantıksız biçimde" anlamında söz.

l. ol- P198a/15

[=1]

lā ya'lemu'l-ġaybe Ar. "Gizli şeyleri yalnızca Allah bilir." anlamında söz.

l. 304a/09, 358a/05

[=2]

ladron İsp. Haydut, hırsız.

l. 232a/02

l.+a 242a/11

l.+dan 233b/15, 235b/07, 256b/05, 369b/03

l.+lar 242a/07

l.+uñ 255b/03

[=8]

lāf Far. Bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi, söz.

l. u güzāf 258b/06, 293b/09, 370a/05

[=3]

laġum Ar. Savaşta düşman kale veya ordugâhını patlayıcı madde ile havaya uçurmak, maden ve taş ocaklarında taşları atmak için kazılan dar yer altı yolu.

l. 227a/13, 227b/06, 227b/11, 227b/14

l.+a 229b/12

l.+dan 229b/01

l.+dandur 233a/08

l.+ı 227b/09

l.+ı ile 229a/01

l.+ından 230a/13

l. ile 228a/15

l.+la 230a/02

l.+ları 226b/15, 227a/01, 233a/10

l.+ların 227a/10

[=16]

laḥya Ar. Çenenin altındaki bölge.

l.+nuñ 343a/03, 384a/02

[=2]

la'īn Ar. Lanetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, lanetli kimse.

l. 265a/10, 278b/05

l.-i ebedī 376a/07

l. idi 302a/09

[=4]

lākin Ar. Ama, ancak, fakat.

l. 200b/02, 200b/07, 203b/12, 221a/05, 224a/03, 227b/13, 228b/15, 233a/07, 233a/12, 242a/13, 248a/02, 256b/07, 273a/02, 275b/04, 293b/01, 304b/10, 306a/11, 315a/12, 323a/02, 328a/04, 337b/07, 342a/11, 354b/10, 355a/10, 357a/03

[=25]

la‘l Ar. Parlak kırmızı renk.

l. 327a/05

[=1]

la‘l-zār Far. Kırmızı dolu yer; lale bahçesi.

l.+a 205b/12

[=1]

lālā Far. Sadrazamlar için atabek karşılığı kullanılan söz ve padişahların sadrazamlarına hitap sözü.

l. 349b/14, 350a/09, 365a/03, 385b/04, 385b/08, 391a/04

l.+larıñ 366b/07

l.+m 253a/12, 270a/06, 292b/04, 311a/01, 314a/11, 322a/01, 341a/11, 343b/11, 344a/01, 344a/06, 344a/12, 349b/07, 350a/15, 361a/04, 363a/11, 385a/13, 387b/01, 391b/10

l.+mı 349b/07

l.+mla 311a/01

l.+muñ 349b/10, 391b/12

l.+ñuz 291b/07, 343b/14

l.+ñuzdur 291a/12

[=32]

lāleli Lale bulunan veya yetiştirilen yer.

l. 246b/03

[=1]

lāle-zār Far. Lale bahçesi.

l.+a 230a/09

[=1]

la‘net Ar. Allah’ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma.

l. 288b/08

[=1]

lāt Ar. İslam öncesi Arap toplumundaki putlardan biri.

l. (ġayret-i lāt u ‘uzzāt) 278b/14

[=1]

laṭāyıf Ar. Latîfeler, şakalar.

l.+dandur (ḳıṣṣa-yı laṭāyıf) 392b/05

[=1]

laṭīfe Ar. Güldürmek, eğlendirmek amacıyla söylenen güzel ve nükteli söz veya hikâye.

l. 236a/11

l. eyle- 281b/13

l. it- 297a/08

[=3]

lāubālī Ar. Ciddi ve saygılı olma endişesi taşımayan, saygısız.

l. 344a/09

[=1]

lāyıḳ Ar. Uygun, yaraşır, münasip.

l. 220b/13, 310a/08, 319a/12, 321b/04

l. ol- 371a/02
[=5]

lāzım Ar. Gerekli, lüzumlu.
l. 223b/15, 238a/12, 303a/09, 369a/12, 375a/07, 388b/03
l.+dur 238a/04, 375b/04
l. gel- 215b/03
l.+ından idi 205a/15, 354a/10, 355a/09
l.+ındandur 249a/06, 287b/12
l. ise 375b/03
l. ol- 385b/09, 391a/06, 391a/07, 391a/15
[=19]

lāzımlu Lazım olan.
l. 292b/10, 341a/14
[=2]

le-cürḥü'l-lisān Ar. Dilin açtığı yara.
l. 392a/02
[=1]

leb Far. Dudak.
l.-i deryā 201b/05
[=1]

leke'l-ḥamd "Övgü sana aittir, hamd Allah'a aittir." anlamında söz.
l. 203a/06, 211a/12, 357b/14, 381a/15
[=4]

lenger-endāz Far. Demir atmış (gemi).
l.+ların 314b/03
l. ol- 321b/08, 345b/02, 358b/10, 371a/01, 387a/04
[=6]

leş Far. Kokmuş canlı ölüsü.
l.+i 237b/04, 243b/07
l.+inden 327a/08, 379a/12
[=4]

leşker Far. Asker.
l.+i 261b/04
l.-i bī-pāyan 379b/08
l.-i ġāziyān 290a/08
[=3]

levanṭo İtal. Kanarya Adaları'nda esen sıcak, güneydoğulu rüzgarlar.
l. 302b/08
[=1]

levāzımāt Ar. Gerekli şeyler, lazım olan eşya, âlet, malzeme vb.
l.+ı 311a/05
l.+ın 320b/13, 341b/01
l.+ların 205b/10, 363b/03
[=5]

levend İtal. Osmanlı bahriye teşkilatında donanmada ve kıyılarda hizmet gören askerî sınıf.
l. 320a/06
l.+i 236b/08
l. ile 317a/08
[=3]

levendān İtal.+Far. Osmanlı bahriye teşkilatında donanmada ve kıyılarda hizmet gören askerler.
l. 250b/09
l.+e 386a/10
l.-ı ġāziyān 248b/11, 268b/01, 365a/06
[=5]

levin Ar. Çeşit, nevi, sınıf; renk.
l.-i 346b/09
l.+leri 370b/06
[=2]

leyl Ar. Gece.

l.-yi ḳadr 269b/03, 392a/05

[=2]

li'l-emri'l-'āli Ar. "Yüce emre, buyruğa, yüce emre aittir." anlamında söz.

l. 290a/12, 341a/15, 391a/11

[=3]

li'llāh Ar. "Allah için, Allah'a ait" anlamında söz.

l. 342a/04, 390a/15

[=2]

li'llāhi'l-vāḥidü'l-ḳahhār Ar. "Allah, tek ve mutlak galiptir." anlamında söz.

l. 214a

[=1]

li-ḳażā'ihi Ar. "Allah'ın takdirine" anlamında söz.

l. P197b/02

[=1]

li-men Ar. "Kime, kim için" anlamında söz.

l. 214a/12

[=1]

liman Rum. Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal veya yapay sığınak

l. 221b/12, 224b/14, 230a/15, 276b/11, 284b/13

l. (fetḥ-i liman burcu) 395b/01

l.+a 213a/13, 237b/10, 239b/13, 267a/06, 360a/11

l.+a ṭoġru 204b/10, 221b/11

l.+da 362a/15

l.+dan 358b/07, 358b/08

l.-ı meẕkūr 360a/12

l.+ına (Barşolona limanı) 276b/10

l.+ına (Benzerd limanı) 314b/07

l.+ına (Cezāyir limanı) 281a/05

l.+ına (İşkürüz limanı) 284b/04

l.+ına (Cicel limanı) 204a/15

l.+ına (Mayorḳa limanı) 335b/11

l.+ında (Cezāyir limanı) 243a/11

l.+ında (İşkürüz limanı) 297a/03

l.+ında (Pireveze limanı) 361a/11

l.+ında (Porṭa Ma'un limanı) 334b/02

l.+ından (Barşolona limanı) 280b/07

l.+ından (Cicel limanı) 213a/09

l.+ından (İncir limanı) 361b/01

l.+ından (Pireveze limanı) 309b/13, 358b/14

l.+uñ 357a/15

[=33]

limanlıḳ Liman gibi kullanılan, liman kurmaya elverişli.

l. (südlimanlıḳ idi) 237a/02

[=1]

lisān Ar. (Anlaşma vasıtası olarak) Dil.

l.+ınca 304b/08

[=1]

lisānen Ar. Söylemek suretiyle, dille söyleyerek, ağızdan.

l. 383b/14

[=1]

liyām Ar. Aşağılık ve pinti kimseler, alçaklar.

l. (a‘dā-yı liyām) 226b/06, 247b/05, 314a/15, 343a/09, 356a/04, 364b/09, 388a/12

l.+ı (a‘dā-yı liyām) 367a/07, 382b/02

l.+ı (a‘dā-yı liyām-ı ḫāsirīn) 349b/07

[=10]

lizme Nakdî veya aynî ücret. Krş. **ilizme**

l. 284a/12

l.+si 219a/05

[=2]

luṭf Ar. İyi muamele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk.

l. (kerem u luṭf eyle-) 322a/12

l.+ı (ġażab-ı luṭf-ı yezdānī) 380a/07

l. ile 350b/08

l.+la (‘aṭā-yı luṭf) 356b/13

l. u iḥsān 389b/08

l. u kerem 276a/13, 286a/01, 363a/05

l.+una (‘ināyet u luṭf) 271a/13

l.+uñ 380b/09

l.+uña 335a/03

l.+uñla 264b/06

[=12]

lücce Ar. Engin deniz, umman.

l.-yi iġrāḳ-ı baḥr 349a/05

[=1]

M

mā Ar. “O şey ki, şu nesne ki” vb. anlamlarla bazı Arapça kelimelerin başına gelen bir çeşit ön ek.

m. 275a/01

m.-yı şitā ile 381b/04

[=2]

me’mūl Ar. Umulan, beklenen, ümit edilen.

m. eyle- 357a/03

[=1]

mā-bāḳī Ar. Geriye kalan, artakalan şey.

m.+si (ḳuşūr-ı mā-bāḳī) 296a/01, 360a/09, 360b/05

m.+si (ḳuşūr-ı mā-bāḳī) 238b/06

m.+sin (ḳuşūr-ı mā-bāḳī) 230a/03, 246b/14

[=6]

mā-yeşā’ Ar. “O’nun dilediği” anlamında söz.

m. 243a/01, 253a/03, 281a/10

[=3]

mā ḫalaḳa’llāh Ar. “Allah’ın yarattığı şey, her şey.” anlamında söz.

m. 254a/03

[=1]

mā‘adā Ar. -den başka, -den gayri.

m. 206a/01, 230b/10, 243b/10, 252a/14, 261b/09, 264b/01, 267a/04, 281a/14, 294a/07, 310a/05, 375b/02, 389a/11, 389b/02

m.+sın 222b/13

[=14]

ma‘al-kerāhe Ar. “Hoşlanmadan, istemeden” anlamında söz.

m. 317b/15, 318a/01

[=2]

ma‘an Ar. Birlikte, beraber.

m. 206a/13, 207b/08, 218b/02, 219a/01, 221b/07, 222b/04,

242b/15, 247a/04, 253a/07, 269b/05, 271a/07, 281a/06, 287a/03, 297b/14, 299b/10, 302a/06, 311b/01, 316b/06, 320a/06, 326a/13, 335b/07, 336b/14, 342b/02, 345b/06, 350a/06, 357a/08, 370a/11, 375a/03

[=28]

ma‘āẕa’llāh Ar. “Allah korusun.” anlamında söz.

m. 237a/05

[=1]

mābeyn Ar. İki şeyin arası, ara; saraylarda selamlık dairesi.

m.+i 340a/15

m.+imüzde 287b/07

m.+inde 279a/06, 279b/04, 290a/14

m.+iñüzde 352a/07

m.+lerin 317a/10

m.+lerinde 206b/12, 243b/08, 320b/05, 327b/15, 354a/02, 354a/12, 391b/07

[=14]

ma‘būd Ar. Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan, kendisine ibadet olunan varlık, İlah, Allah.

m.-ı bī-zevāl 371a/15

[=1]

mādām Bk. **mādem**

m.-ki 228a/12

[=1]

mādama Bk. **mādem**

m. 278a/05, 358b/15

[=2]

mādem Ar. Başına getirildiği cümleyi “değil mi ki, -diği için, -diğine göre” gibi anlamlarla daha sonraki cümleye bağlar. Krş. **mādām**, **mādama**

m.-ki 207a/14

[=1]

ma‘den Ar. Kendine has parlaklığa sahip, dövülüp haddelenebilen, ince levha ve tel hâline getirilebilen, asitler ve bazlarla birleşebilen demir, altın, bakır gibi elementlerin ortak adı, metal.

m.+i 211a/02, 220b/04

[=2]

maġlūb Ar. Yenik düşmüş, yenilmiş.

m. (ġālib u maġlūb) 296b/08

[=1]

maġlūbluḳ Yenilmişlik.

m.+ına (maġlūbluġına) 355b/02

[=1]

maġrib Ar. Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön, taraf, batı.

m. birle (cāme-yi maġrib) 384a/09

[=1]

maġribli Batılı.

m. (Mehmed Paşa maġribli oġlu) 395b/01

[=1]

maġrūr Ar. Kendini beğenen, böbürlenen, kibirli, gururlu, mutaazzım.

m. 226a/01, 265b/10, 266a/02

m.+ıñ 376b/09

[=4]

maġrūrlan- Gururlanmak.

m.-urken 379b/09

m.-ursan 376a/13

[=2]

maḥall Ar. Yer, mekân, mevki, cay.

m. 220a/12, 232b/02, 378a/12, 387b/06

m.+de 205a/15, 243b/14, 268a/06, 316a/11, 391a/09

m.+dür 339b/05

m.+e 316a/07

m.-i merḳūm 207b/13, 308a/14

m.+inde 339b/10

m.+ine göre 225a/09

m. ol- 222b/02

m. u mevżı'a 308a/05

m. u müsteḥaḳ 336b/10

[=18]

maḥalle Ar. Şehir, kasaba, nahiye ve büyük köylerin, çeşitli isimlerle birbirinden ayrılan ve idari yönden bir muhtarlığa bağlı olan kısımlarından her biri.

m.+nüñ 284a/01

m.+si 217a/10

m.+si-y-ile 217a/10

m.+sin 217b/01

[=4]

maḫāzin Ar. Mahzenler.

m.+an (ḳayyād-ı maḫāzin) 331a/13

[=1]

maḥbūb Ar. Sevilen kimse, sevgili.

m. u dost 281b/06

[=1]

maḥbūbluḳ Sevgililik yapmak.

m.+da 281b/04

[=1]

māhir Ar. Usta, becerikli, eli işe yatkın, maharetli, marifetli kimse.

m. 279a/11

[=1]

maḥkūm Ar. Bir mahkemede yargılanıp hakkında hüküm verilmiş olan, hükümlü.

m.+dur 355a/03

m. idi 368b/10

[=2]

Maḥmūd Bk. **Maḥmūd Re'īs**

M. 304b/01, 304b/06

M. (Sinyor Maḥmūd Re'īs) 305a/14

M.+a 304a/11

M.+uñ 304b/01

[=5]

Maḥmūd Re'īs 15'inci ve 16'ncı yüzyılda yaşamış, Rodos Seferi'nde iki adanın fetih harekâtıyla görevlendirilen bir Türk denizci. Krş. **Maḥmūd**

M. 303b/11, 304a/04, 304a/14, 305a/08, 305a/15, 306a/14, 306b/01, 306b/12

M.-i derdmendi 304a/02

M. ile 305a/12

[=10]

maḫmūr Ar. İçkiden sersemlemiş, kendinden geçecek duruma gelmiş kimse.

m. 377b/15

m. ol- 378b/15

[=2]

maḫṣūṣ Ar. Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere ait olan, başkasında bulunmayan, hususileşmiş, has, özgü.

m. 218a/14, 219a/06, 242b/01, 250b/09, 250b/11, 251a/10, 302a/09, 302b/04, 310a/05, 311b/04, 323a/15, 329b/02, 351b/08

m.+dur 232a/01, 232b/15

[=15]

maḫṣūṣan Ar. Ayrıca, özel olarak, bililtizam.

m. 382b/09, 386a/08

[=2]

ma‘hūd Ar. Bilinen, adı geçen, malum.

m.+lar 210a/11

[=1]

maḥv Ar. Yok etme, varlığına son verme.

m. it- 211b/06

m. ol- 302a/08

m. olun- 209b/01

[=3]

maḥżā Ar. Yalnız, ancak, sadece, sırf.

m. 287b/14

[=1]

maḫzen Ar. Yer altı deposu, depo, ambar.

m. 238a/10

[=1]

maḥzūn Ar. Üzüntülü, gamlı, kederli, hüzünlü.

m. (melīl u maḥzūn) 334a/01, 342b/15

m. ol- 212a/08

[=3]

ma‘īn Ar. Yardımcı.

m. 290b/10

[=1]

ma‘īşet Ar. Yaşamak için gerekli olan şeyler, geçim, dirlik.

m. 275b/07

[=1]

maḳām Ar. Durulacak yer, durak, mekân, mahal.

m. (ḳāyim-i maḳām) 319a/04

m.+da 392a/13

m.+ların 327a/14

[=3]

maḳbūl Ar. Kabul edilen, reddedilmeyen.

m. 392b/05

m.+dur 356b/14

m.+e geç- 253b/01

m.-ı hümāyūn 385b/11, 386a/06

m. ol- 236a/08, 381a/07

m. u merġūb 217a/05, 281b/02

m. u merġūb ise 277a/05

m.+umdur 391b/12

[=11]

maḳbūle Ar. Makbul kelimesinin kadını ifade eden, kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

m. 268a/05, 390a/08

m. geç- 257a/04, 257b/01, 270a/10, 290a/14, 310a/10, 321b/14, 351b/11

[=9]

maḳdūr Ar. Allah tarafından takdir edilen, kader icabı olan şey, mukadder.

m. 342a/03

[=1]

maḳhūr Ar. Yenilgiye, bozguna uğramış, yenilmiş, mağlup olmuş.

m. ol- 389b/05

m. u müdemmer 254b/07, 367a/07

m. u müdemmer eyle- 382b/02

m. u münhezim 285a/04

m. u münhezim birle 350a/07, 364b/09, 390b/03

m. u münhezim ol- 376b/06

[=9]

maḳṣūd Ar. Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen.

m. 204a/04, 224a/12, 323a/15

m.+a 352a/02, 381a/10

m.+ı (murād u maḳṣūd) 294a/05

m.+ımuz 272a/04, 320b/01, 390b/09

m.+ımuz (ḳışşa-yı maḳṣūd) 329a/08

m.+ımuz (murād u maḳṣūd) 313b/08

m.+ımuza 213b/09

m.+ıñuz üzre (murād-ı maḳṣūd) 374b/05

m.+ları 340b/08

m.+um (murād u maḳṣūd) 375b/10

m.+umuza 289b/13

m.+uñ 203b/01

[=17]

ma‘ḳūl Ar. Akla uygun, akla yatkın gelen, mantıki.

m. 299b/06, 303a/01, 306a/07, 309b/08

m.+dur 242a/04, 322b/07

m. gör- 368a/08

m. ise 337b/01

m. ol- 339a/06, 353b/06

[=10]

ma‘ḳule Ar. Makul kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

m. 284a/08

[=1]

māl Ar. Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk.

m. 215a/06, 266b/10, 277b/04, 309b/02, 313b/06, 324a/06, 365b/13

m.+a 371a/10

m.+ı 324b/11, 349b/02

m.+ı-y-ıla 260b/12, 323b/11

m.+ımdan 342a/10

m.+ın 281b/11, 285b/08, 365b/13

m.+ından 310a/04, 310b/01, 329b/11

m.+ınuñ 349b/02

m. ile 222a/13, 313a/14

m.+ların 248a/09, 267a/12

m. u ġanīmet 201a/12

m. u ḥulle 221a/11

[=26]

māl-dār Ar.+Far. Mal sahibi, varlıklı kimse, zengin.

m. 225a/03

[=1]

mālik Ar. Bir şeye sahip olan kimse, sahip.

m. 375b/04
m. ol- 314a/04
m.+üz 235b/09
[=3]

ma‘lūm Ar. Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan şey.
m. 375b/13, 385a/07
m. (mefhūm u ma‘lūm ol-) 213a/03, 214b/12, 215b/15, 223a/01, 250a/08, 307a/04, 313b/12, 319a/08, 376b/13, P199a/06
m.+dur ki 314b/09
m.+ı (mefhūm u ma‘lūm ol-) 376a/04
m.+ı ol- 257a/02, 367b/14
m.+ıdur ki 341b/07
m.+ımuz (mefhūm u ma‘lūm) 203b/11
m.+ımuz (mefhūm u ma‘lūm ol-) 308a/02
m. ol- 219b/04, 392b/06
m.+umız 253a/13
m.+umuz ol- 376a/10
m.+uñ 278b/12, 280a/09, 300b/04
m.+uñ ol- 224a/09, 321b/04, 375b/14
m.+uñuz 332a/13
m.+uñuz ol- 212b/06
[=31]

ma‘mūr Ar. Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.
m. eyle- 222b/03, 289b/08, 316a/05, 354a/09, 355b/10
m. it- 275b/11, 373a/14
m. u ābādān eyle- 341b/11, 382a/12, 390b/07
m. u ābādān it- 201a/11
m. u ābādān ol- 382a/11
[=12]

ma‘nā Ar. Kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifade ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey.
m.+sınca 375b/14
[=1]

manasṭır Rum. Bazı kesin kurallara bağlı rahip veya rahibelerin dünya ile ilgilerini keserek yaşadıkları yapı.
m. 266b/06
[=1]

manca İtal. Yemek.
m.+lara 305b/03
[=1]

mandoloz Rum. Hayalet, hortlak.
m. 275a/04, 275b/08, 390a/14
m.+a 257b/05, 279a/07, 367b/15
m.+uñ 232b/05, 234a/11, 235b/14, 245a/01, 255b/08, 258a/15, 277b/02, 278a/11, 280a/01, 293b/03, 294b/15, 307b/03, 337b/02, 374a/06, 374a/11
m.+uñ (nār-ı nūr-ı mandoloz) 228a/10
[=22]

manend Far. Benzer, eş, misil, nazir, menend.
m. 208b/11, 224b/15, 225a/06, 327a/11
m.+i 253b/15, 303b/15
m.+i ol- 372a/04
[=7]

māni‘ Ar. Bir işin yapılmasını önleyen şey, engel.
m. ol- 276a/12
[=1]

manṣūb Ar. Bir makama, bir mevkiye getirilmiş, memur olarak tayin edilmiş, memuriyette bulunan.
m. ile 365b/10
m.+lar 304b/14
[=2]

manṣūr Ar. Allah’ın yardımıyla galip gelen, zafere ulaşan.
m. 247b/05, 390b/05
m.+añuzı (ocaḳ-ı manṣūra) 342a/06
m.+dur (a‘dā-yı manṣūr) 350b/01
m. eyle- 222b/01, 300a/12, 365a/04, 380b/05
m. ol- 381a/08
m. u muẓaffer 240a/12
m. u muẓaffer eyle- 224b/06, 253b/02, 270a/12, 274a/07, 285b/01, 314a/15, 341b/13, 349b/08, 356a/05, 364b/12, 384b/06, 387a/03
m. u muẓaffer ḳıl- 286a/15, 382a/13
m. u muẓaffer ol- 343a/11, 358a/12, 359b/12, 364a/14, 364b/09, 367b/10, 387b/04, 388a/12
[=32]

Manżaḳlı Balkanlarda Sırbistan’ın güneybatı kesiminde tarihî bir bölge.
M.+lı P197a/01
[=1]

ma‘reke Ar. Savaş alanı, harp meydanı, cenk yeri.
m.+den 340a/13
[=1]

marġūb Bk. **merġūb**
m. ol- 392b/05
[=1]

Marşa Malta’da yer alan bir liman şehri.
M.+yı 303b/05, 307b/02
[=2]

ma‘rūf Ar. Bilinen, belli, malum.
m. 247b/03, 275a/08
m. ol- 313a/06, 313a/09, 347a/12
[=5]

masḫara Ar. Bir kimse veya bir şeyi gülünç ve haysiyet kırıcı duruma düşürmek, rezil etmek, alay konusu hâline getirmek.
m. it- 336a/08
m. ol- 256b/04
m.+sı 302b/08
[=4]

masḫaralıḳ Maskaraya yakışır, güldürücü, eğlendirici davranış, tuhaflık, şaklabanlık.
m.+a (masḫaralıġa) 226a/03, 295a/12, 327b/11, 333b/05, 373b/14
[=5]

maṣlaḥat Ar. İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.
m.+dur 322b/14
[=1]

maṣrūf Ar. Sarfedilmiş, harcanmış şey.
m.+ın (ḫarc u maṣrūf) 284a/01

[=1]

māt Ar. Satrançta rakibin hamlesiyle şahı koruyamayacak veya başka bir haneye oynatamayacak duruma gelip yenilme.

m. eyle- 209b/10

[=1]

mātem Ar. Sevilen bir kimsenin ölümünden duyulan büyük acı ve bu acı sebebiyle ağlayıp inleme, zevk ve eğlenceden uzaklaşma, yas.

m. (feryād u yās u mātem) 239a/10

m. (yās u mātem eyle-) 348a/05

m. (yās u mātem it-) 333b/03

m. (ye's u mātem ol-) 299a/12

m.+lere (yās u mātem) 367a/15

m.+leri (yās u mātem) 367b/06

m. üzre (yās u mātem) 390a/13

[=7]

maṭlūb Ar. İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

m. olın- 223a/13

[=1]

māvī Ar. Denizin, gölün veya bulutsuz gökyüzünün rengi, yeşil ile mor arasındaki renk.

m. 243b/06

[=1]

mayışṭıra İtal. Geminin önden ikinci direğinde en altta bulunan ana seren.

m. 342b/05

m.+sı 237a/08

[=2]

mayna İtal. (Yelken için) "indir" komutu; Bir işi, bir kavgayı durdurmak, sona erdirmek için verilen emir.

m. 227a/15, 227b/09, 228a/12, 382a/03

m. et- 228b/08, 229b/05

m. etdür- 237b/06

m. it- 229a/01, 229a/02, 229a/13, 245a/13, 246a/14

m. mı 227b/08

[=13]

Mayorḳa İspanya'nın bir parçası olan ve Akdeniz'de bulunan Balear Adaları'ndaki en büyük ada. Krş. **Mayorkin**

M. 260a/02, 260a/03, 260a/04, 260a/07, 338a/04, 339b/08

M. (ahālī-yi Mayorḳa) 338a/07

M. adası 337b/12

M.+da 337a/13, 339b/07

M.+dan 272a/12

M. ḳapudanı 332a/03, 336a/04, 336a/09, 336a/10, 337b/13, 339a/11

M. limanı 335b/11

M.+nuñ 335b/12

M.+ya 252a/11, 269a/14, 338a/01

M.+yı 266a/08

[=23]

Mayorkin Bk. **Mayorḳa**

M. 302a/06, 334b/03, 335b/08, 335b/13, 336a/13, 337a/13, 338b/01

M. re'īsi 302b/10, 303a/01, 303a/13, 303b/01, 303b/09, 306b/15

[=13]

maẓhar Ar. Bir şeyin görünür duruma geldiği, göründüğü, açığa çıktığı, zahir olduğu yer veya kimse

m. 248b/05, 390a/08, 390b/13

m. ol- 219b/05, 249a/08, 252b/02, 254b/01, 257a/14, 309b/07, 312a/04, 348a/10, 389b/08

[=12]

maẕmūn Ar. Kastedilen asıl mana, anlam, kavram, meal, mefhum.

m.+ı 222b/07, 259a/07, 278b/10, 314a/10, 315b/10, 321b/02, 374b/14, 376a/07

m.+ı üzre 214a/13, 356a/09, 371a/06

m.+ın 318a/11

m.+ına 212b/02

m.+ınca 209b/14, 217a/14, 220b/13, 232b/13, 275b/05

m. üzre 220a/07, 283a/14, 341a/12, 362a/10, 369b/11, 371a/15

[=24]

Maẕuna Cezayir'in Relizane Eyaleti'nde bir kasaba.

M. 217a/11

[=1]

ma'ẕūr Ar. Mazereti olan, özrü bulunan, özürlü.

m. 220b/14

m. ol- 393a/01

[=2]

me'āl Ar. Anlam, kavram, mana, mefhum.

m. 276b/11

[=1]

me'mūl Ar. Umulan, beklenen, ümit edilen.

m. it- 201a/06

[=1]

me'mūr Ar. Bir işi yapmakla görevlendirilen kimse, görevli.

m. ol- 345b/12

[=1]

me'n-naṣarā Bk. **me'n-naṣrā**

m. 371a/14

[=1]

me'n-naṣrā Ar. "Hristiyanlardan" anlamında söz. Krş. **me'n-naṣarā**

m. 220b/13

[=1]

mebrūk Ar. Tebriğe şayan, mübarek.

m. 297a/06

m. eyle- 247b/06

[=2]

mecāl Ar. Güç, kuvvet, derman, tâkat.

m. 222b/10

m.+i 243a/15

[=2]

mechūl Ar. Bilinmeyen, tanınmayan, belli olmayan.

m. 368b/05

[=1]

meclis Ar. Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı, içtima.

m. 286b/02, 321a/10, 331b/13

m. (ḥużūr-ı meclis) P199a/03

m.-i ber-ḳarār 209b/13

m.+leri 377a/09

[=6]

mecnūn Ar. Çıldırmış, deli, dîvâne.

m. ol- P198a/16

[=1]

mecrūḥ Ar. Yaralanmış, yaralı kimse.

m. 360b/05

[=1]

mecūsī Ar. Zerdüşt dinine inanan ve ateşe tapan kimse.

m. ol- 339a/07

[=1]

meddāḥ Ar. Çok öven, metheden kimse.

m.+ı 239b/01

[=1]

meded Ar. Yardım, imdat, nusret.

m. 230a/01, 261b/04, 317b/05, 380a/07

m. Allāh 208b/08, 381b/04

m. ol- 245a/08

m. u ʻināyet birle 381a/02

[=8]

medfūn Ar. Toprağa gömülmüş, defnedilmiş ölü.

m. ol- 343a/07, 392a/13

[=2]

medḥ Ar. Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü, sena. Krş. **medḥa**

m. eyle- 274a/09, 291b/13, 292a/01, 296b/05, 385a/13

m. it- 234a/09, 235b/05, 275a/14, 279b/05, 347a/09, 350b/03, 350b/05

[=12]

medḥa Bk. **medḥ**

m. 289b/13

[=1]

mefhūm Ar. Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana, anlam, kavram.

m. 387a/15

m.+dur 385a/07

m. u maʻlūm 203b/11

m. u maʻlūm ol- 213a/02, 214b/12, 215b/15, 223a/01, 250a/08, 307a/04, 308a/01, 313b/12, 319a/08, 376a/04, 376b/13, P199a/06

[=15]

meger Far. “Oysaki, halbuki” anlamıyla önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildiren bağlaç.

m. 204a/08, 216a/03, 221b/14, 227b/04, 234b/11, 237b/02, 244b/09, 249a/15, 256a/07, 262a/03, 263b/04, 275a/11, 284b/05, 299a/02, 303b/11, 309a/15, 309b/11, 330a/06, 333a/14, 338a/10, 346a/13, 348a/04, 348a/12, 348b/03, 351b/03, 355b/04, 361b/08, 369a/07, 370b/07, 377b/13, 381b/12

m. ki 233a/07, 296b/08, 375a/11

m. kim 294b/13

[=35]

mehābetlü Sevgi dolu.

m. 214b/02

[=1]

mehliḳā Far.+Ar. Yüzü ay gibi olan, ay yüzlü güzel kadın.

m.+ya (ḥummā-yı mehliḳā) 220a/05

[=1]

Meḥmed Paşa Bk. **Meḥmed Paşa ibn-i Ṣāliḥ Paşa**

M. 395a/01

[=1]

Meḥmed Paşa ibn-i Ṣāliḥ Paşa Osmanlı veziri, valisi, devlet adamı, kumandanı ve aynı zamanda isyancı lideri. Krş. **Meḥmed Paşa**

M. P195b/01

[=1]

Meḥmed Paşa Maġribli oġlu I. Selim saltanatının son yıllarında ve I. Süleyman saltanatının ilk yıllarında 25 Ocak 1518-27 Haziran 1523 tarihleri arasında beş yıl beş ay iki gün sadrazamlık yapmış Osmanlı devlet adamı.

M. 395b/01

[=1]

Meḥmed Paşa Tekelīzāde III. Murad saltanatı döneminde 1595 yılında 18-29 Kasım tarihleri arasında on gün sadrazamlık yapmış bir Osmanlı devlet adamıdır.

M. P195b/01

[=1]

mekān Ar. Yer, mahal.

m.+ına 201b/03

m.+lu 201b/03

[=2]

mekkāre Ar. At, deve, katır gibi eşya taşımak için kiralanan hayvan, yük hayvanı.

m.+ye 366a/14

[=1]

mekr Ar. Hile, düzen, aldatma.

m.-i mel‘anet 303a/01

[=1]

mekteb Ar. Herhangi bir derecede öğrenim görecek olanların toplu olarak devam ettikleri öğretim kurumu, okul.

m.+sine (ṭıfl-ı mektebce) 344a/08

[=1]

mektūb Ar. Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hâl hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt.

m. 212b/10, 300a/10, 301b/08, 301b/10, 303b/02, 303b/04, 303b/06, 308a/01, 315b/09, 319a/05, P199a/05, P199a/09

m.+dur 213a/01, 214b/11, 319a/07, 320b/11

m.+ı 306a/12, 306a/14, 306b/01, 306b/02, 307a/03, 307a/11, 307a/12, 307b/14

m.+ımuz 203b/01, 315b/14

m.+lar 203a/12, 203b/10

m.+uñ 315b/10

m. yaz- 214a/05

[=30]

melā‘īn Ar. Lanetlenmiş kimseler, melunlar.
m.+ler 371a/01
[=1]
melāmet Ar. Azarlama, kınama, yerme, ayıplama, serzeniş.
m. eyle- 336a/04
[=1]
mel‘anet Ar. Lanete sebep olacak, laneti gerektirecek kadar kötü iş ve davranış.
m. 279a/10
m.+ine (mekr-i mel‘anet) 303a/02
m.+ler eyle- 315a/14
[=3]
melīl Ar. Boynu bükük, üzgün, mahzun.
m. u maḥzūn 334a/01, 342b/15
[=2]
mel‘ūn Ar. Allah’ın lanetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lanetlenmiş, lanetli.
m. 220b/02, 255b/08, 256b/14, 263a/06, 265a/09, 265b/11, 274a/02, 275b/02, 279a/11, 280a/03, 284a/05, 285a/14, 301a/13, 321a/08, 321a/11, 323b/02, 330b/02, 332a/04, 390a/11
m. (ḳral-ı mel‘ūn) 280a/14, 325b/06
m. (şeyṭān-ı mel‘ūn idi) 302a/08
m.+a 265b/13, 288b/12, 292b/06
m.+a (ḳral-ı mel‘ūn) 374b/10
m. dile- 215b/07
m.+ı 265a/03
m.-ı bed-fi‘āl 373b/04
m.-ı ebedī 225b/14, 258a/13, 271b/05, 278b/04, 290b/15
m.-ı nā-merd 217b/04
m. idi 226a/02, 271b/01, 347a/08
m. iken 379b/10
m.+lar 278b/02, 376b/05
m.+lara 279a/01
m.+ları 241b/12, 364b/12
m.+laruñ 230a/02, 276a/04, 336a/15
m.+uñ 271b/09, 283b/04, 283b/10, 336a/09, 337a/06, 366b/04
[=53]
memāt Ar. Ölüm, mevt.
m.+dan (cām-ı memāt) 308a/11
[=1]
Memī Paşa 17. yüzyılda yaşamış ve bir dönem kadırga komutanlığı da yapmış denizci.
M. 196a/01
[=1]
memleket Ar. Bir devletin, bir hükümdarın yönetimi altında bulunan yer, ülke.
m. 266b/04, 272b/05, 277b/04
m. (ahālī-yi memleket) 269b/12
m.+e (ahālī-yi memleket) 254a/09
m.-i naṣarā 375b/07
m.-i pādişāhi 248b/01
m.+imüzde 287a/01, 287b/05
m.+imüzi (il u memleket) 241a/10
m.+inüñ 232b/13
m.+ler 214a/13
m.+lerin 321b/06, 322a/07, 363b/06

m.+lerine 291a/13

[=16]

memlūk Ar. Köle, kul, bende.

m.+in (‘abd u memlūk) 220b/05

[=1]

men-naşru Ar. “Zaferden” anlamında söz.

m. 355a/04

[=1]

men yeddi kātibü’l-ḥurūf Ar. “Harfleri yazan kimdir?” anlamında söz.

m. 393a/02

[=1]

menba‘ Ar. Herhangi bir şeyin ortaya çıktığı, meydana geldiği, zuhur ettiği yer, mebde, menşe.

m.-ı fesād 325b/13

[=1]

mencūs Ar. Kötü huylu.

m.+a (cenaral-i mencūs) 362b/09

m.+ını 366b/09

m.+larına-mı (şolṭaṭ-ı mencūs) 367b/04

m.+larından (donanma-yı mencūs) 360a/08

[=4]

mendil Rum. Ağız, burun ve ter silmek, el yüz kurulamak gibi işlere yarayan, pamuk, keten veya ipekten dört köşeli küçük dokuma.

m. 207a/09, 374a/02, 375a/02

m. (penīr u mendil) 280b/07

[=4]

menḥūs Ar. Uğursuz, şeametli, meşum.

m.+larına 284b/12

m.+larında (himmet-i menḥūs) 277b/03

[=2]

menḳūl Ar. Bulunduğu yerden başka bir yere taşınmış, götürülmüş, nakledilmiş.

m.+dur ki 344b/07

[=1]

mensūb Ar. Bir kimse, bir görüş veya şeyle ilgisi, bağı bulunan, ilgili.

m.+dur 331b/11

[=1]

menzil Ar. Yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak.

m.+e 248a/01

m.+le 228a/11, 278a/14, 369a/13

[=4]

merām Ar. İstek, niyet, maksat.

m. (netīce-yi merām) 360a/07, 366a/12

[=2]

merāmet Ar. Bir şeyin bir süre daha dayanması veya kullanılması için yapılan eğreti, geçici tamir.

m. eyle- 345a/05, 349a/07

[=2]

mercümek Far. Baklagillerden, ufak boylu, beyaz çiçekli ve pek çok türü olan bir tarım bitkisi.

m. ile 305b/04

[=1]

merd Far. Yiğit, cesur kimse, bahadır, kahraman, şeci.

m. 220a/03, 242b/02, 271a/15, 271b/06
m.-i da‘vā 226a/10, 362a/02
m.-i da‘vā ile 352b/12, 354a/04, 361b/15, 362a/06
[=10]

merġūb Ar. İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen kimse veya şey. Krş. **marġūb**
m. (maḳbūl u merġūb) 217a/05, 281b/02
m. (maḳbūl u merġūb ise) 277a/05
[=3]

merḥamet Ar. Herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma.
m. 220b/03
m. (ṣāḥib-i merḥamet idi) 231b/08
[=2]

merḥūm Ar. Ölmüş bir Müslüman erkekten bahsedilirken ismin başına veya sonuna getirilerek “Allah’ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli” anlamında kullanılan söz.
m. 247b/12, 282b/09, 315a/15, 316a/08, 388a/05, 391b/15, 392a/12
m. ol- 247b/01, 282a/15
m.+uñ 247b/04, 258a/01, 308a/13
m.+uñ isem 234b/12
[=13]

merḳad Ar. Mezar, kabir.
m.-ı münevver 392a/07
[=1]

merḳadehu Ar. “Onun mezarı” anlamında söz.
m. 290a/02
[=1]

merkeb Ar. Eşek; binilecek şey, binek, taşıt.
m. 303b/15
m.+ler gibi 241a/15, 273b/14
m.+üñ 293b/15
[=4]

merḳūm Ar. Yukarıda adı geçen, anılan, zikredilen kimse veya şey.
m. 292a/09
m.+a (maḥall-i merḳūm) 307b/13, 308a/15
[=3]

merḳūme Ar. Merkum kelimesinin kadını ifade eden veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.
m.+de (va‘de-i merḳūme) 308a/05
[=1]

merreten Ar. Bir kere, bir defa.
m. 342a/15, P195b/01, P196a/01, P196a/01, P196a/01
[=5]

mertebe Ar. Kademe, derece, basamak, sıra.
m. 218a/12, 262a/01, 278a/15, 279a/04, 291b/12, 301a/12, 306b/14, 320a/07, 333a/07
m. (kemāl-i mertebe) 202b/02, 219b/02, 232a/05, 232b/08, 234a/09, 241a/02, 247a/06, 248b/08, 250a/07, 262b/12,

277a/13, 286b/07, 291b/14, 296a/09, 298a/08, 306a/06, 321b/14, 325a/09, 336b/09, 350b/06, 366b/03, 371b/10, 373b/04, 376b/14, 379b/02, 379b/10, 380a/13, 384a/01, 384a/11, 384b/14, 385a/08, 391a/02

m.+ñi 254b/14

m.+sindedür 375b/02

m.+sine göre 318a/06

[=44]

meṣāfeḥa Ar. "Onun uzaklığı" anlamında söz.

m.+yı 291a/01

[=1]

meṣel Ar. Örnek, benzer, misal, numune; atasözü.

m.+dür 209b/14, 220a/06, 293b/15, 304b/10

m.+dür (ḍarb-ı meṣel) 258b/09

[=5]

meṣelā Ar. Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

m. 258a/04, 368b/07, 388b/02

[=3]

mesḥ Ar. Bir şeye el sürme veya bir şeyi elle sıvazlama, sığama.

m. eyle- 242b/08

[=1]

Mesīḥ Ar. Hz. İsa'ya verilen adlardan biri.

M. 255b/08

[=1]

mesīre-gāh Ar.+Far. Gezilip dolaşılacak yer, gezinti yeri.

m. 312a/10

[=1]

mesmū' Ar. Duyulmuş, işitilmiş, haber alınmış.

m.+ımuz olın- 315b/11

[=1]

mesrūr Ar. Sevinçli, memnun kimse, mutlu.

m. 382b/02

m. ḳıl- 254b/06

m. ol- 222a/07, 236a/06, 285a/03, 318a/15, 367a/06, 369a/05, 383b/01

m. u şād-ḫan ol- 331a/10, 336b/04

[=11]

mesrūren Ar. Sevinçli kimseler.

m. 248a/05

[=1]

mest Far. İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuuru zayıflamış, kendinden geçmiş kimse.

m.-i müdām 377a/11

[=1]

meşaḳḳa Ar. Güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet, zahmet. Bk. **meşaḳḳat**

m.+ya 296a/12

[=1]

meşaḳḳat Ar. Güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet, zahmet. Krş. **meşaḳḳa**

m. (derd u meşaḳḳat) 203a/14

m.+in 229a/09

[=2]

meşġūl Ar. Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.
m. ol- 221a/08, 365a/07, 372b/11
[=3]

meşhūr Ar. Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
m. 293b/15, 312a/05
[=2]

meşreb Ar. Bir kimsenin yaratılışında bulunan huy, yaratılış, tabiat, mizaç, karakter.
m. ol- 297a/06
m.+üm 216b/12
[=2]

meşrūḥ Ar. Açıklanmış, şerhedilmiş.
m. üzre (minvāl-i meşrūḥ) 292b/13
[=1]

meşveret Ar. Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyla ilgili olanlara danışma, fikir alma.
m. et- 322b/06
m. eyle- 377b/03
m.+leri 320b/06
[=3]

metā‘ Ar. Kumaş, elbise vb. giyilen, kullanılan veya herhangi bir şekilde kendisinden faydalanılan eşya.
m. 257a/08, 267a/05, 267a/09
m. (ḥavā’ic u metā‘) 218a/09
m.+ı ki 330a/13
m.+yı 238a/09
[=6]

metānet Ar. Dayanma, sağlam, güçlü ve metin olma, sağlamlık, dayanıklılık.
m. 390a/06
[=1]

meteriz Ar. Askeri muhafaza için yığılmış toprak siper, tabya. Krş. **meterüz**, **metrūz**
m. 325b/08
m.+de 382a/07
m.+ler 325a/01, 379b/14
m.+lere 379b/13
m.+lerin 373a/02, 380a/05
[=7]

meterüz Bk. **meteriz**
m.+ler 296a/13
[=1]

metrūz Bk. **meteriz**
m. 227a/09, 227a/12
[=2]

mevc Far. Dalga.
m. mevc 283a/13
[=1]

meveddet Ar. Sevme, sevgi, muhabbet.
m. (muḥabbet u meveddet) 342a/08
m. (muḥabbet u meveddet olın-) 348b/14
[=2]

mevlā Ar. Efendi, sahip.
m. (burc-ı mevlā-yı Ḥasan paşa) 395b/01
m. (burc-ı mevlā-yı Muḥammed Paşa) 395b/01
[=2]

mevlānā Ar. “Efendimiz, sahibimiz” anlamındaki bu söz, bazı büyük şeyhlerin ve âlimlerin isimleri

başında saygı ifadesi olarak kullanılırdı.

m. 264a/11

[=1]

mevlānā el-paşa "Kudretli, büyük Paşa" anlamında söz.

m. 203a/12, 206a/03, 219b/08, 316a/15, 318a/13, 318a/15, 329a/15

[=7]

mevlūd Ar. Doğma, doğuş.

m.+inde 363b/11

[=1]

mevsim Ar. Bir takvim yılının iklim şartları bakımından farklılıklar gösteren ve ilkbahar, yaz, sonbahar, kış diye adlandırılan dört bölümünden her biri.

m.+de 281a/12

m.-i şitā 361a/05

m.+leri 297a/10, 363a/07

[=4]

mevt Ar. Ölüm

m.+den (sekerāt-ı mevt) 264a/01, 371a/08

m.+ine (sebeb-i mevt) 392a/05

[=3]

mevżı' Ar. Yer, mekân, mahal.

m.+ada (maḥall u mevżı'a) 308a/05

m.+aya 303b/06

m.+de 217a/11

m.+de imiş 230a/15

m.+ına 250a/03

[=5]

meyān Far. Ara, mabeyn; bir şeyin ortası. Krş. **miyān**

m.+ıña 253b/07

m.+ları 267a/13

[=2]

meyāncı Bir işte araya giren, ara bulan kimse, aracı.

m.+ya 242b/05

[=1]

meydān Ar. Üzerinde bina vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan, saha.

m. 332a/07, 363a/06

m.+a 258a/10

m.+ında (At Meydānı) 310b/02

[=4]

meyl Ar. Bir kimse veya şeye diğerlerinden fazla eğilim, sevgi, istek ve ilgi gösterme.

m. göster- 304b/04

[=1]

meymūn Ar. Uğurlu, bereketli, kutlu, meymenetli, mübârek.

m.+da (sā'at-ı meymūn) 345b/01

[=1]

meyva Far. Bitkilerin, çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişip büyümesiyle meydana gelen ve tohumları taşıyan kısmı, yemiş.

m.+lar 312a/12

[=1]

meẕāklan- Ar. Alay edilmek, dalga geçilmek.

m.-dı 374a/10

[=1]

mezbūr Ar. Yukarıda adı geçen, sözü edilmiş olan, zikredilen, mezkur.

m. P198a/06

[=1]

meze Far. İçki içilirken yanında yenen şeyler, çerez.

m. 258a/12, 258a/12, 343a/12

[=3]

mezeġalere İtal. Kadırgaya benzeyen ancak daha küçük bir yelkenli gemi.

m. 244a/14, 245b/01, 248b/13, 248b/15, 282a/10

m. ile 213a/07

m.+m 206a/08

m.+me 212b/12

m.+nüñ 302a/13

m.+sine 220a/15

m.+ye 240a/07, 244b/13

m.+yi 213a/06

[=13]

mezelen- Alay konusu olmak.

m.-dükleri 201b/13

[=1]

meẕkūr Ar. Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.

m. 201a/01, 234b/08, 237b/11, 239a/13, 281b/05, 281b/09, 284a/03, 296a/13, 297b/09, 303b/15, 304a/13, 321b/11, 325a/09, 330a/11, 330b/04, 334b/10, 338b/06, 338b/09, 353a/04, 355b/06, 361b/04, 361b/08, 363b/13, 365a/13, 365a/14, 365b/06, 376a/05, 387b/15, P198a/03

m.+a (liman-ı meẕkūr) 360a/12

m.+uñ 247b/04

[=31]

mı Cümleye soru anlamı katmak için kullanılan ek. Krş. **mi**

m. 210b/01, 212b/01, 212b/05, 232a/02, 242a/02, 275a/10, 275a/14, 285b/03, 305a/10, 305a/11, 365b/08

m.+dur 301b/01

m.+ymış 372a/07

[=13]

mırıldan- Alçak sesle kendi kendine bir şeyler söylemek.

m.-maġa 243b/09

[=1]

mışḍāḳ Ar. Gerektiğinde baş vurulan ve doğruyu, yanlışı ayırt etmeye, değerlendirmeye yarayan prensip, ölçüt, kıstas, kriter.

m.+ınca 212a/06, 242b/12, 254b/14, 259a/03, 290a/12, 291a/10, 295a/08, 310a/08, 341a/15, 356b/07

[=10]

Mışır Afrika'nın kuzeydoğu köşesi ile Asya'nın güneybatı köşesinde Sina Yarımadası'nı kapsayan kıtalararası bir ülke.

M. 351a/05, 351a/07, 351a/09

M.+dan 351b/03

[=4]

mızrāḳ Ar. Ucunda sivri bir demir bulunan, uzun saplı eski bir savaş aleti, kargı.

m. 209a/09

m.+ı (mızrāġı) 346b/01

[=2]

mi Bk. **mı**

m. 212b/05, 213b/03, 227b/02, 262a/07, 279a/03, 302b/12, 306a/03, 323a/07, 333b/06, 348a/12, 355b/08

m.+sin 265a/03

m.+siñüz 336a/12

[=13]

mi'etin Ar. Yüz sayısı.

m. 395a/01

[=1]

Midilli 'Ömer Paşa Bir dönem Midilli'de görevlendirilmiş devlet adamı.

M. P197a/01

[=1]

Midillü Ege Denizi'nde, Batı Anadolu kıyısında büyük bir ada. 1462-1912 arası 450 sene Türk idaresinde kalmıştır.

M. Aṭası 369b/07

[=1]

miftāḥ Ar. Anahtar.

m.+ını 374b/01

m.+ların 313b/02, 321b/12, 374a/01, 375a/03

[=5]

miḳdār Ar. Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik.

m. 208a/05, 215a/04, 232a/08, 233a/13, 236a/11, 237b/07, 239b/14, 258b/05, 261a/06, 263b/05, 268a/08, 274b/04, 280a/04, 280a/04, 281b/06, 289b/11, 294a/06, 297a/12, 345b/14, 354b/13, 368b/01, 373b/13, 374a/09, 391b/06, 392a/01

m.+da 221a/03, 305a/06

m.+ı 251a/02, 268b/14, 312a/11, 329a/06, 348b/09, 348b/13, 361a/11, 379a/05

m.+ın 220a/01, 350a/01, 350a/02, 377a/01

[=39]

millet Ar. Genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı soydan gelen ve aralarında dil, din, tarih, sanat, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus.

m. 287b/07

m.+i 275a/05

[=2]

milyon İtal. Bin tane bine eşit sayı.

m. 238a/13

m. (bin milyon) 305b/13

m. (bir milyon) 328b/05, 336b/14

m. (dört milyon) 300a/07

m. (iki milyon) 299b/11, 305a/04, 305b/08

m. (üç milyon) 299b/12, 300a/02, 300a/04, 300b/03, 300b/05, 301a/08, 302b/14, 303a/12, 307b/04, 309a/04

m.+dan (iki milyon) 299b/12

m.+ı (iki milyon) 301a/10

m.+ı-da (üç milyon) 301a/10

m.+lar ile 302b/12

[=22]

mi‘mār Ar. Binaların projesini hazırlayan, planını çizen ve plana göre güzel bir biçimde yapılması için gerekli her türlü işi yapan kimse.

m.+lara 311b/13

[=1]

min evvelihi Ar. “Başından itibaren” anlamında söz.

m. 239a/03, 344a/10, 382b/04

[=3]

min faḍli Ar. “Onun lütfundan” anlamında Kur’an’da geçen ifade.

m. 266a/04, 363a/04, 364b/10, 382b/01

[=4]

min ‘indi’llāh Ar. “Allah’tan gelen, O’nun katından gelen” anlamında söz.

m. 220b/13, 371a/14

[=2]

mina’llāh Ar. “Allah’tan” anlamında söz.

m. 357b/12

[=1]

mināre Ar. Camilerde müezzinin ezan okuduğu, sela verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı.

m. 225a/15, 226a/15

m.+den 225b/07

m.+leri 225b/02, 225b/04, 226a/05

m.+lerin 226a/08

m.+ye 225b/13

[=8]

mine’r-raḥman Ar. “Çok merhametli olan Allah’tan gelen” anlamında söz.

m. 259a/02

[=1]

mine’ş-şeyṭān Ar. “Şeytandan gelen” anlamında söz.

m. 259a/02

[=1]

minhüm Ar. “Onlardan” anlamında söz.

m. P197b/08

[=1]

minnet Ar. Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini daima borçlu hissetme.

m. idi 242b/04, 254a/11, 389a/13

[=3]

minvāl Ar. Biçim, şekil, yol, tarz, suret.

m.-i meşrūḥ üzre 292b/13

m. üzre 223b/05, 223b/06, 242a/11, 252b/11, 260a/08, 268b/02, 272b/14, 273a/04, 280b/15, 318b/07, 318b/10, 331a/15, 332b/06, 353b/10, 374a/15, 376b/11

[=17]

mīr Far. Baş, başkan, reis, amir, emir, bey.

m.+inüñ 324a/01, 324a/07, 391b/06
[=3]

mir'āt Ar. Ayna, gözgü.
m.-ı neşv u nemā-veş 372a/05
[=1]

mīrāṣ Ar. Ölen bir kimseden yakınlarına kalan mal, mülk, para vb.
m. ḳal- 215a/02
[=1]

mīrī Far. Devlete ait olan, devlet malı olan, beylik.
m. 281a/13, 281b/11, 349b/02
m.+den 311a/05, 386a/09
[=5]

misāfirlik Konukluk.
m.+i (misāfirligi) 218a/02
[=1]

miṣāl Ar. Örnek, numune.
m. 389a/12
m.+i 326b/11, 327a/02
[=3]

miṣbāḥ Ar. Etrafa ışık veren alet, aydınlatma aracı, kandil, çıra, meşale.
m.-ı fürūzān gibi 214a/08
[=1]

miṣillü Gibi, benzer.
m. 356b/13
[=1]

Misine Mora Adası.
M. cezīresi 313a/04
[=1]

misk Ar. Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir tür erkek ceylanın karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde.
m.-i 'anber 201b/07, 203a/02
[=2]

mismār Ar. Çivi, mıh.
m. 296b/07
[=1]

mişvār Ar. Gidiş, tavır, tarz, eda, üslup.
m. 291a/05
m.+ı 334a/13, 368a/15
m.+i 247b/02
m. kim 390a/07
[=5]

miyān Bk. **meyān**
m.+ına 270b/09
m.+ında 201b/15
m.+uña 387b/15
[=3]

mizāc Ar. İnsanın ruh yapısıyla ilgili meyil ve özelliklerinin tamamı, huy, yaratılış, tabiat.
m. 305a/12
m.+ı 239b/14
[=2]

mīzān Ar. Tartı, ölçü aleti, terazi; ölçü.
m. 223b/14, 266b/14, 293a/05, 395a/01
[=4]

mizana İtal. Geminin baştan üçüncü direği.
m.+sı 237a/08
[=1]

mola İtal. Denizcilikte "bırak, koyuver, gevşet" emri.
m. 343a/12

[=1]

Monla Ḥünkār Türbesi Konya'da bulunan meşhur veli; Mevlânâ Celâleddin Rûmi.

M. 312a/03

[=1]

Moro Geçmişte, günümüz İspanya ve Portekiz'ine denk gelen topraklarda yaşamış Müslüman bir halk.

M. 262b/05

M. dīni 275a/06, 275b/01, 275b/03

M.+lar 272b/15, 275a/09

M.+lar gibi 287a/13

M.+lara 287b/14, 370a/03

M.+lardan 275a/10

M.+ları 225a/15

M.+laruñ 226a/03, 226a/07

M.+sı-y-ıla 242a/01, 255a/08

[=15]

Moşo Neġro Hayreddin Paşa'nın Cezayir'de vekil bıraktığı oğulluğu Kara Hasan Paşa'ya İspanyolların taktığı isim.

M. 369a/07, 369a/10, 370a/02, 373b/06, 390a/07

[=5]

Moton Mora'nın güneybatı sahilinde kale.

M. 293b/03, 294b/12, 364a/07, 364a/08

[=4]

mu'abbir Ar. Görülen rüyalardan anlam çıkaran, rüyâ tâbir eden, düş yoran kimse.

m.+dür 346b/10

[=1]

mu'allā Ar. Yüksek, yüce, bülent, mürtefi.

m. 201b/09

[=1]

mu'āmele Ar. Başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum.

m. it- 356b/13

[=1]

mu'ammer Ar. Yaşayan, hayatta bulunan kimse.

m. eyle- 270a/13

m. ol- 301b/12, 333a/12

[=3]

mu'ānid Ar. İnatlaşan, inat eden kimse, inatçı, muannit.

m. 226a/02

[=1]

mu'ānidlik Ar. İnatçılık.

m. 247b/15

[=1]

mu'areke Ar. Kavga, vuruşma, savaş, muharebe.

m.+den ṣoñra 317b/15

m.-i ḳıtāl 289b/10

[=2]

mu'āşeret Ar. Birlikte yaşayıp hoş geçinme, karşılıklı iyi ve güzel ilişkiler kurma.

m. üzre (ḥüsn-i mu'āşeret) 317b/12, 342a/07

[=2]

mu'aṭṭar Ar. Güzel kokulu, ıtırlı.

m. it- 203a/03

m. ol- 201b/07

[=2]

mu‘āvenet Ar. Yardım.

m. 294a/15

m.+e 319b/06

m. eyle- 297b/09, 348a/15

m. it- 322b/03, 383b/08

m. ol- 279b/05

[=7]

mu‘aẕẓam Ar. Çok büyük, çok iri, pek kocaman.

m. (şehr-i mu‘aẕẓam) 312a/11

m. (umūr-ı mu‘aẕẓam ol-) 235b/06

[=2]

mubāhevet Ar. Bir şeyin hoş görülmesi.

m. ol- P198a/16

[=1]

Mucācā Ar. Cezayir’in batısında, Vahran şehrine yakın bir yerleşim yeri.

M. (feṯḥ-i Mucācā) 395a/01

[=1]

mūcibince Ar. Sebep olan, gerektiren.

m. 219a/08, 253a/13, 253a/13, 253a/15, 270a/08, 314a/14, 318a/14, 320b/12, 322a/02, 361a/01, 366a/11, 368a/12, 369b/06, 387b/02

[=14]

mu‘cizāt Ar. Peygamberlerin Allah’ın izniyle peygamberliklerini ispat için yaptıkları, akılla açıklanması mümkün olmayan olağanüstü işler.

m.+ı 286b/03

m.-ı Muḥammedü’l-Muṣṭafā 371b/06

m.-ı Muḥammedü’l-Muṣṭafā 381b/02

m.-ı Muḥammedü’l-Muṣṭafā 205a/03

m.-ı Muṣṭafā 225b/06, 229a/05, 240b/07, 242b/03, 246a/03, 263a/11, 284b/14, 289a/02, 290a/03, 308b/05, 347b/01, 358a/11

m.-ı rü’yā 203b/05

[=17]

Mudanya Marmara Denizi kıyısında Bursa iline bağlı ilçe.

M.+ya 311a/10

[=1]

mufaḫḫam Ar. Saygıya ve ululanmaya değer, kerem ve itibar sahibi, yüce.

m. (müşīr-i mufaḫḫam) 312b/06

[=1]

muḥabbet Ar. Sevgi.

m.+den 250a/08

m. eyle- 342a/12, 350a/13

m.+i 313b/13

m.+inden 321b/15, 391a/02

m. u meveddet 342a/08

m. u meveddet olın- 348b/14

[=8]

muḥabbet-nāme Ar.+Far. Dostça yazılmış mektup veya yazı.

m. 280a/05

m.+ler 251a/01

m.+leri 388b/05

m.+lerin 250b/14

m.+si 219a/07

[=5]

muḥabbetlü Sevgi dolu.

m. 290a/08, P199a/02
[=2]

muḥāfıẓ Ar. Koruyan, gözeten, bekleyen, muhafaza eden kimse.
m. 231a/12
[=1]

muḥāl Ar. Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan.
m. 375b/02
m. (emr-i muḥāl-i ‘āḳıl) 295a/01
m.+dur 355b/04
m.+dür 375a/11
[=4]

muḫālefet Ar. Karşı olma, karşı çıkma, aksini savunma.
m. (‘inād u muḫālefet et-) 223a/06, 365b/11, 365b/14
m. eyle- 300a/01
m. it- 354b/08
[=5]

muḫālif Ar. Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen şey, aykırı, zıt.
m. 284b/03, 322a/08, 377b/10, 380a/03
m. ol- 204b/09, 334b/09
[=6]

Muḥammed 571-632 yılları arasında yaşayan dünyanın en kalabalık ikinci dini olan İslam’ın kurucusu ve son peygamber.
M. 357b/13
M. (ümmet-i Muḥammed) 216b/01, 225a/07, 252b/13, 252b/15, 264b/06, 329b/10, 335a/05, 336b/02, 352a/01, 364b/06, 367b/09
M.+den (ümmet-i Muḥammed) 290b/05
M.+e (ümmet-i Muḥammed) 248a/07, 353b/08
M.+i (ümmet-i Muḥammed) 216b/08, 382b/02
M.+ül (Muḥammedü’l Muṣṭafā) 205a/03
M.+ül (Muḥammedü’l Muṣṭafāya) 372b/08
M.+enil (Muḥammedeni’l-Muṣṭafā) 201b/09
[=20]

Muḥammed ḳapudan Bk. **Muḥammed Re’īs**
M. 206a/10
[=1]

Muḥammed Paşa Osmanlı’da Devleti’nde, Akdeniz bölgesinde önemli askeri ve idari görevlerde bulunan kişi.
M. (burc-ı mevlā-yı Muḥammed Paşa) 395b/01
M. (burc-ı Muḥammed paşa) 395b/01
[=2]

Muḥammed Re’īs Barbaros’un kardeşi Oruç Reis’in yanında da faaliyet gösteren bir denizci olarak, Akdeniz’deki Osmanlı hâkimiyetinin pekişmesine yardımcı

olan komutan. Krş. **Muḥammed ḳapudan**

M. P198a/06, P198a/14

[=2]

Muḥammed Sülūkī Endülüs'te hüküm süren Nasrîler'in son hükümdarı Ebu Abdullah'ın oğlu. Krş. **Sülūkī**, **Seyyid Muḥammed Sülūkī**

M. 216a/12, 216a/14, 217a/01, 217b/13

[=4]

Muḥammedī Ar. Hz. Muhammed'e ve onun getirdiği dine inanan, Muhammed ümmetinden olan kimse, Müslüman; Hz. Muhammed'e ait.

M. (ümmet-i Muḥammedī) 356a/04

M.+ler 288a/07

M.+lere 287b/04

[=3]

Muḥammediyye Ar. Hz. Muhammed'in hayatını, peygamberliğini, manevi şahsiyetini konu edinen manzum veya mensur eser.

m.+ler (eẕān-ı Muḥammediyye) 229a/04

[=1]

muḥanneṣ Ar. Kalleş, korkak, alçak, namert kimse.

m. 372a/09

m. it- 372a/09

[=2]

muḥarrem Ar. Hicri senenin veya kamerî yılın birinci ayı, aşure ayı.

m. (bi-māh-ı muḥarremü'l-ḥarām) 395b/01

Muḥarrem Paşa Cezayir'de, Osmanlı'nın egemenliğini pekiştiren askeri seferlerde görev alan ve başarılı hizmetler sunan paşa.

M. (El-Ḥacı Muḥarrem Paşa) P196b/01

[=1]

muḥāṣara Ar. Kale, şehir, kasaba vb. bir yerin yâhut bir birliğin etrafını askerle çevirip giriş çıkış ve ikmal yollarını kesme, kuşatma.

m. eyle- 315b/01, 365b/05

m. it- 325a/13

[=3]

muḥibbī Ar. Muhabbeti hoş kişi; dervişlerinden, müritlerinden olmadığı halde bir tarikata ilgi ve yakınlık duyan kişi.

m. 304b/11

[=1]

muḥīṭ Ar. Çepeçevre kuşatan, etrafını çeviren, çevreleyen ihata eden şey.

m. içre (baḥr-i muḥīṭ) 211b/08

[=1]

muḥkem Ar. Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş olan, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli, metin.

m. 283a/05

[=1]

muḥtāc Ar. Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.

m. ol- 215b/14

[=1]

muḥterem Ar. Saygı gösterilen, saygıya layık olan, saygı değer.
m. (‘azīz u muḥterem) 277a/05
m. (nebī-i muḥterem) 202a/03
m. (şād u muḥterem) 211b/11
m. ise 270a/14
[=4]

mu‘īn Ar. Yardım eden, yardımda bulunan, destek olan kimse.
m. 274a/08, 390b/05
m. u yāriġār 327b/02
m. u ẓāhir 388a/02
[=4]

muḳābele Ar. Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.
m.+sinde 211b/02, 219a/05, 219a/09, 257a/04, 387b/09
m.+sine 252b/01, 296a/10, 337a/01, 388a/15
[=9]

muḳābil Ar. Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan.
m. ol- 208a/04, 208a/09, 208b/04, 217a/11, 274b/12, 283a/09, 289a/01, 296b/08, 303a/04, 326a/10, 331b/15, 345b/03, 345b/07, 348b/05, 348b/07, 357a/05, 359a/03, 359a/05, 359a/06, 366b/14, 376b/02, 381b/02
[=22]

muḳaddem Ar. Önde olan, önden giden, ileride bulunan.
m. 341b/06
[=1]

muḳaddeme Ar. Mukaddem kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.
m. 347a/02
[=1]

muḳadderu’llāh Ar. “Allah tarafından takdir edilmiş.” anlamında söz.
m. 328a/11
[=1]

muḳallid Ar. Birine benzemeye, bir şeyi aslı gibi yapmaya çalışan, taklit eden kimse, taklitçi.
m. 302a/11
[=1]

muḳarrer Ar. Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış.
m. 342a/15
m.+dür 262b/06
m.+dür (emr-i muḳarrer) 203a/10, 205a/04, 205a/11, 242a/08, 242a/13, 257b/08, 259b/09, 262b/06, 274b/02, 282b/15, 313b/09, 317b/13, 350a/08, 352a/11, 371a/08
m. eyle- 344a/14, 367a/04
m. idi 374a/04
[=20]

muḳayyed Ar. Bir şeye veya kimseye maddi yahut manevi bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı.
m. ol- 273a/09, 300b/14, 305b/11

[=3]

muḳīm Ar. Bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikamet eden kimse.

m. ol- 345b/12

[=1]

mūm Far. Bir fitilin etrafına erimiş bal mumu, içyağı, stearik asit veya parafin dökülerek genellikle silindir biçiminde dondurulan ince, uzun aydınlatma aracı.

m. 237a/15

m.+ından 331b/05

[=2]

muntaẓır Ar. Bekleyen, gözleyen, intizar eden.

m. idi 378a/12

m. ol- 227a/05, 337b/12, 372b/15

[=4]

murābıṭ Ar. Kuzey Afrika, Endülüs ve bazı İslâm ülkelerinde zahit, abit, şeyh, derviş gibi tekke ehline verilen ad. Krş. **murābuṭ**

m.+dur 202b/05

m.+lar 220b/06, 283b/13

m.+lara 283b/11

m.+ları 203b/09, 214b/13

m.+ları (şeyḫ u murābıṭ) 309a/09

m.+larına 318a/05

m.+larıñ 284a/06

[=9]

murābuṭ Bk. **murābıṭ**

m. 283b/01

m.+lara 283b/02

m.+ları 316a/14, 316b/06

[=4]

murād Ar. Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.

m. 225a/10, 244b/10, 294b/07, 304a/10, 323a/15, 346b/14, 393a/01

m. eyle- 237a/14, 247a/11, 247b/11, 248a/14, 261a/05, 268b/13, 277a/14, 300a/02, 308a/02, 328a/09, 332a/04, 334a/08, 353a/08, 361a/15, 363a/01, 366b/05

m.+ı 201a/08

m.-ı ‘aliyye 291b/11

m.-ı şāhāne 292b/06

m.+ımuz 306a/09, 323a/02

m. it- 225b/09

m.+ları 296a/02

m.+ları (aḳṣā-yı murād) 285b/04

m. u maḳṣūd 294a/05, 313b/07, 375b/10

m. u maḳṣūd üzre 374b/05

m. üzre 346b/08

[=36]

Murād Re’īs Gençliği hakkında çok az şey bilinen, Turgut Reis ve Piri Reis’in yanında bazı deniz seferlerine katılan ve 1534 yılında Barbaros’la birlikte İstanbul’a gelen Osmanlı denizcisi.

M. gibi 356a/15

[=1]

murādu'llāh Ar. "Allah'ın istediği" anlamında söz.
m. 225b/11
[=1]

murdār Far. Kirli, pis, iğrenç.
m. 226a/07, 228a/10, 232b/06, 234a/11, 245a/01, 278a/11, 281b/15, 374a/07, 375a/10, 390a/10
[=10]

Mūsā İsrailoğulları'na gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamber.
M.+ya 291a/10
[=1]

muṣāḥabet Ar. Karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet. Krş. **muṣāḥibet**
m. 247a/13
m.+den ṣonra (eṣnā-yı muṣāḥabet) 212a/05
m.+e 212b/03, 344a/09
m. it- 311b/03
[=5]

masḫaralıḳ Ar. Şaklabanlık yapmak.
m.+a (masḫaralıġa) 235b/09
[=1]

muṣāḥibet Bk. **muṣāḥabet**
m.+e (eṣnā yı muṣāḥibet) 247a/08
m.+ini 247a/12
[=2]

muṣarraḥ Ar. Açık açık söylenmiş, açıkça bildirilmiş, ayrıntılı biçimde ortaya konmuş.
m. eyle- 386a/05
[=1]

muṣībet Ar. İnsanın başına ansızın gelen bela, felaket, dert, sıkıntı
m.+i 275b/02
m.+ine (seyr-i muṣībet) 332b/12
m.+lerin 380b/07.
m.+lerine 367b/02
[=4]

Muṣliḥi'd-dīn (1487-1535) Osmanlı denizcisidir. Kurdoğlu Hızır Reis'in babasıdır.
M. 260b/10
M. Ḳapudan 260b/13
[=2]

Muṣṭafā Maddi ve manevi yönden arıtılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temizi, bu anlamı ile kelime Hz. Muhammed'in hem sıfatı hem ismi olarak kullanılmıştır.
m. (mu'cizāt-ı Muṣṭafā) 225b/06, 229a/05, 240b/07, 242b/03, 246a/03, 263a/12, 284b/14, 289a/02, 290a/03, 308b/05, 347b/01, 358a/11
[=12]

Muṣṭafā Paşa III. Murad saltanatında 28 Nisan 1580 ile 7 Ağustos 1580 tarihleri arasında üç ay dokuz gün sadrazamlık yapmış bir Osmanlı devlet adamıdır.
M. 345a/10, P196a/01
M. ile 345b/04
[=3]

muşamma' Ar. Bir tarafına mum, kauçuk, yağlı boya vb. sürülerek su

geçirmeyecek duruma getirilmiş kalın bez.

m.+a 254a/05

[=1]

muşula- Homurdanmak.

m.-rsın 288a/05

[=1]

muṭābıḳ Ar. Herhangi bir konuda karşılıklı olarak anlaşmaya varan, anlaşan, birbiriyle uzlaşan.

m. 229b/07, 239a/06

m.+dur 205a/06

[=3]

mu‘teber Ar. Saygı gören, hatırı sayılır, saygın, itibarlı.

m. 266b/07

[=1]

mu‘temed Ar. Kendisine güvenilen, itimat edilen kimse.

m. 230b/09

m. ol- 231a/14

[=2]

muṭī‘ Ar. Uyan, itaat eden, boyun eğen, tabi olan kimse.

m. (tābi‘ u muṭī‘ ol-) 319a/02

[=1]

muṭlaḳ Ar. Herhangi bir şart ve kayıtla sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız.

m. 212b/07, 294a/05, 294b/07, 323b/01, 358b/08, 368a/09, 375b/10, 375b/11, 377a/13, 379b/05

[=10]

muṭma’in Ar. Şüphe, korku ve endişelerden kurtulup rahatlamış, gönül huzuruna kavuşmuş.

m. ol- 203b/15

[=1]

muttaḳī Ar. Takva sahibi.

m. 368a/14

[=1]

muṭṭali‘ Ar. Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan.

m. 273b/12

[=1]

muvāfıḳ Ar. Uygun, münasip.

m. 213a/09, 232b/02, 240a/09, 240b/04, 249a/13, 252a/07, 258b/06, 266a/07, 267b/12, 269a/12, 272a/11, 280b/05, 289a/13, 292a/07, 309a/12, 309b/08, 313a/04, 314b/03, 343a/14, 345b/01, 383a/09, 387a/08

m. eyle- 205a/09, 356a/03

m. idi 368b/11

m. mı 232a/15

[=26]

muvaḥḥidan Ar. Allah’ın birliğine inananlar, tevhit inancını benimseyen kimseler, müslümanlar.

m. (ġāziyān-ı muvaḥḥidan) 268a/04, 269a/07

[=2]

mūy Far. Tüy, kıl, saç teli.

m.+larından 356b/10

[=1]

mużā‘aḳa Ar. Darlık, sıkıntı, müşkülat.

m.+ları 246a/15

m.+muz 349b/09

m.+sı 268a/08

[=3]

muẓaffer Ar. Savaşta zafer kazanmış, bir mücadelede başarı, üstünlük elde etmiş, galip.

m. (manṣūr u muẓaffer) 240a/12

m. (manṣūr u muẓaffer eyle-) 224b/07, 253b/02, 270a/12, 274a/07, 285b/01, 314a/15, 341b/13, 349b/08, 356a/05, 364b/12, 384b/06, 387a/03

m. (manṣūr u muẓaffer kıl-) 382a/13

m. (manṣūr u muẓaffer ol-) 343a/11, 358a/12, 359b/12, 364a/15, 364b/09, 367b/10, 387b/05, 388a/12

m. ol- 390b/05

[=23]

mużmār Ar. Gizlenmiş, saklanmış, dışarıya vurulmamış şey.

m. ol- 350b/09

[=1]

mü’ellif Ar. Yazar, muharrir.

m.+üñ 238a/07

[=1]

mü’enneṣ Ar. Dişi.

m. 288a/14

[=1]

mü’eẕẕin Ar. Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okumakla görevli kimse.

m. 226a/07, 226a/14

m.+lere 225b/13, 226a/04

m.+leri 225b/04

m.+üñ 225b/07

[=6]

mü’min Ar. Allah’ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed’in O’nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslamiyet’in diğer iman esaslarına inanan, iman sahibi kimse, Müslüman.

m. 368a/14

[=1]

mübālaġa Ar. Bir şeyi gerçekte olduğundan daha fazla, daha büyük gösterme, abartma. Krş. **mübālıġa**

m.+dan 355a/01

[=1]

mübālıġa Bk. **mübālaġa**

m.+dan 225b/09

[=1]

mübārek Ar. Çok saygı değer, hürmete layık, muhterem.

m. 211b/14, 212a/11, 218a/01, 220a/04, 227a/05, 240a/01, 240a/08, 240b/03, 242a/06, 249a/12, 263a/02, 265b/04, 266a/06, 267b/11, 269b/09, 271a/01, 272a/08, 283a/06, 292a/04, 297a/08, 301a/09, 309a/10, 310a/12, 311b/15, 313a/02, 316b/11, 324a/13, 329a/03, 329b/06, 330a/01, 331a/09, 331a/14, 342b/02, 343a/03,

383a/06, 384a/02, 386b/08, 388b/06, 389a/07, P199a/03

m. (ġazā-yı mübārek) 263b/14

m.+de (Nil-i mübārek) 331a/01

m.+de (sā‘at-i mübārek) 211b/11, 213a/09, 236b/15, 265a/14, 345a/14, 358b/01

m.+de (sene-yi mübārek) 364b/08

m.+e (vāḳı‘a-ı mübārek) 205a/06

m.+i 207a/10, 312b/10

m.+lerinde (ḳudūm-ı mübārek) 349b/10

m. ol- 204b/02, 247a/07, 253b/04, 264a/09, 264a/11, 264b/12, 289a/11, 298a/10, 300a/12, 331a/08, 335a/09, 335a/15, 348b/15, 349a/01, 349b/06, 361a/05, 363a/11, 364b/15, 365a/03, 387b/07

m.+ün ile (ḳudūm-ı mübārek) 203b/03

[=74]

mübāreke Ar. Mübarek kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

m.+de (sā‘at-i mübāreke) 334a/11, 363b/04

m.+de (sene-yi mübāreke) 348b/10

m.+ñüz ile (ḳudūm-ı mübāreke) 315b/12

m.+ñüzle (ḳudūm-ı mübāreke) 329a/15

m.+sin (sefīne-yi mübāreke) 344b/12

m.+ye (sā‘at-i mübāreke) 359a/01

[=7]

mübāşeret Ar. Bir işe başlama, yapmaya girişme.

m. 259a/01

m. eyle- 280a/15, 325a/13, 345a/03

[=4]

mübīn Ar. İyiyi kötüyü, doğruyu yanlışı birbirinden ayırt eden, açıkça ortaya koyan

m. (dīn-i mübīn) 202a/13, 238b/04, 315b/01, 342a/03, 371a/12, 380b/15

[=6]

mücāhid Ar. Çalışıp didinen, uğraşan, mücadele ve mücahede eden kimse.

m. 272a/10, 291a/11, 291b/07, 292b/07, 310b/08, 344a/12, 349b/06, 349b/10, 356a/06, 363a/11, 372a/09, 376a/02, 376a/06, 377b/01, 385a/12, 392b/01

[=16]

mücāhidān Ar.+Far. Allah yolunda savaşanlar, cihat ve mücahede edenler, mücahitler.

m. (ġāziyān u mücāhidān) 389a/05

[=1]

müceddeden Ar. Yeni olarak, ilk defa.

m. 231a/02, 306b/09

[=2]

müdām Ar. Şarap, mey.

m. (mest-i müdām) 377a/11

[=1]

müdāvemet Ar. (İş için) Devamlı yapma, ara vermeden, yılmadan sürekli çalışma.

m. eyle- 220b/12

[=1]

müddet Ar. Bir şeyin, bir olayın başı ile sonu arasında geçen zaman bölümü, süre.

m.-i ‘ömr 330a/14

[=1]

müddeten Ar. Zaman bölümleri, süreler.

m. P197b/05

[=1]

müdebbir Ar. İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirli ve ihtiyatlı davranan kimse.

m. 256b/12

m. (‘āḳıl u müdebbir) 256b/11

m. u umūr-dīde 310b/13

[=3]

müdebbire Ar. Müdebbir kelimesinin kadını ifade eden veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

m. 365b/02

[=1]

müdebbirlik Tedbirli davranış.

m.+de (re’y u müdebbirlik) 319a/11

[=1]

müdemmer Ar. Mahvolmuş, yok edilmiş.

m. (ḳahr u müdemmer eyle-) 364b/13

m. (maḳhūr u müdemmer) 254b/07, 367a/07

m. (maḳhūr u müdemmer eyle-) 382b/03

[=4]

müfret Ar. Bir taneden ibaret, tek, yalnız şey.

m. 221b/08, 237b/01

[=2]

müfsidān Ar.+Far. Ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran kimseler.

m. (‘urbān-ı müfsidān) 283a/03, 283a/10

m. ile (terrās-ı ‘urbān-ı müfsidān) 219b/10

m. ile (‘urbān-ı müfsidān) 291b/04

[=4]

mühemmelāt Ar. Önemli işler.

m. (nār-ı nūr-ı mühemmelāt) 374a/11

m.+larında (himmet-i mühemmelāt) 337a/08

m.+um 375b/06

m.+uñ 288a/05, 375a/10

m.+uñ (nār-ı nūr-ı mühemmelāt) 337b/0

[=6]

müheyyā Ar. Hazır, amade.

m. (ḥāżır u baş u müheyyā eyle-) 325a/01

m. (ḥāżır u müheyyā) 251a/04

m. (ḥāżır u müheyyā eyle-) 205b/11, 222b/05, 248b/06, 278b/07, 282a/08, 312b/14, 341b/02, 345a/14, 363b/03, 377b/04, 382b/11

m. (ḥāżır u müheyyā idi) 236b/08
m. (ḥāżır u müheyyā idiler) 223a/10
m. (ḥāżır u müheyyā it-) 296b/11
m. (ḥāżır u müheyyā ol-) 309a/07, 334a/11, 372b/14, 386b/08
[=20]

mühim Ar. Ehemmiyetli, önemli.
m.+lerine 372a/08
[=1]

mühimmāt Ar. Savaş için gerekli olan cephane vb. şeyler.
m. 388b/02
m.+dan 268b/12
m.+ı-y-ıla 386b/07
m.+ı birle 391b/01
m.+ların 382a/08, 390a/02
[=6]

mühimme Ar. Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şey, husus veya iş.
m. (e'imme-i mühimme) 292b/10
[=1]

mühlet Ar. Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için verilen belirli süre.
m. 223b/03, 280b/04, 337b/08
m. vir- 228b/13
[=4]

mühmel Ar. Kendi hâline bırakılmış, boş verilmiş, önemsenmemiş, ihmal edilmiş.
m. 392a/03
[=1]

mühmelāt Ar. Anlamsız, boş sözler.
m. 278b/15, 287b/10, 287b/12
m.+ımuz 333b/07
[=4]

mühürle- Bir yazı, belge vb.nin doğruluğunu veya kabul ve onayını belirtmek amacı ile altına mühür koymak, mühür basmak.
m.-yüp 324b/10
[=1]

müjde Far. Sevinmeye yol açan, sevindirici haber, muştu.
m. 346b/06
m. eyle- 328b/12
m. ol- 220b/11, 274a/12
m.+si-y-ile 360b/12
[=5]

müjdeci Müjde veren, iyi ve sevindirici haber getiren kimse, muştucu.
m.+ler 343b/13
[=1]

mükāfāt Ar. Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey.
m.-ı celīl 270a/09
m.+ını 322a/14
[=2]

mükāleme Ar. Karşılıklı konuşma, söyleşme.
m.+si 344a/06
[=1]

mükemmel Ar. Olabileceği en üstün, en kusursuz şekilde olan, eksiksiz, kusursuz, tam.
m. 248b/05, 268b/10, 313a/13, 382b/12
[=4]

mükerrem Ar. Saygı değer, hürmete layık, yüce, aziz, muhterem.
m. (destūr-ı mükerrem) 312b/06, 322a/04
[=2]

mülemmā Ar. Parlatılmış.
m. eyle- 273b/04
m. idi 267a/14
m. ol- 286a/10
[=3]

mülūk Ar. Hükümdarlar, padişahlar, melikler.
m. 392b/04
[=1]

mülūkī Ar. Hükümdarlara ait, hükümdarlarla ilgili.
m. 219b/01
[=1]

mümessek Ar. İçine misk karıştırılmış, misk gibi kokan, mis kokulu.
m. 247b/08, 270b/13, 292a/13, 389a/12
[=4]

mümkin Ar. Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan, olabilir, kabil, muhtemel.
m. 259a/14, 330b/11
[=2]

münā Ar. İstek, arzu.
m. 207a/07, 315a/04
m.+ların 206b/06
[=3]

münādī Ar. Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilan eden kimse, tellal.
m. 338a/04, 338a/06
m. it- 332a/12
[=3]

münāfıḳ Ar. İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, ikiyüzlü, ara bozucu kimse.
m. 328a/12, 328b/11, 391b/03
m.+lara 326a/06
[=4]

münāfıḳān Ar.+Far. İkiyüzlü kimseler.
m. 313b/14
m. (zümre-yi münāfıḳān) 391b/13
m.+uñ 203a/09
[=3]

münāfıḳlıḳ İkiyüzlülük.
m.+ın (münāfıḳlıġın) 391b/03
[=1]

münāsebet Ar. Yakınlık, ilgi, ilişki, alaka.
m. 238a/06
[=1]

münāsib Ar. Uygun, yerinde.
m. 316a/11, 391a/09
[=2]

müncer Ar. Bir yöne doğru çekilen, çekilip götürülen, sürüklenen.
m. ol- 374a/15
[=1]

münevver Ar. Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu.
m.+leri (merḳad-ı münevver) 392a/08
m. u müzeyyen eyle- 243a/07
[=2]

münhezim Ar. Bozguna, hezimete uğramış, yenilmiş.

m. (maḳhūr u münhezim) 285a/04
m. (maḳhūr u münhezim ol-) 376b/06
m. birle (maḳhūr u münhezim) 350a/07
m. birle (maḳhūr u münhezim) 364b/09, 390b/03
m.+lerdür 263a/07
m. ol- 359b/11, 389b/05, 390b/14
[=9]

münīf Ar. Yüce, yüksek, ulu.
m. üzre (ḳānūn-ı münīf) 218b/14
[=1]

münkir Ar. Reddeden, kabul ve itiraf etmeyen kimse.
m. 216a/04
m.+ler 202a/12
[=2]

münkirān Ar.+Far. Reddeden kimseler.
m. 202b/03
[=1]

münşī Ar. Bir eser meydana getiren, inşa eden kimse.
m. it- 312b/08
[=1]

mürd Far. Ölmüş, gebermiş.
m. ol- 257a/12, 258a/12, 261b/08, 261b/10, 264b/01, 274b/08, 275a/06, 278a/03, 285b/02, 287a/08, 288a/04, 293a/03, 330a/09, 365a/15, 365b/03, 366a/04, 390a/12
[=17]

mürde Far. Ölü, ölmüş kimse.
m. iken 253b/10, 331a/10
m.+ler iken 372a/10
[=3]

mürted Ar. İslam dininden dönen, Müslümanlıktan ayrılıp başka bir dine giren.
m. 265a/07, 323b/06, 352b/01
m. ol- 265a/01
[=4]

mürūr Ar. Geçme, geçiş.
m. eyle- 214a/01, 391b/02
m. it- 318b/10
m. olun- 318b/09
[=4]

mürüvvet Ar. Yiğitlik, mertlik.
m. 211a/02, 220b/04
[=2]

müsāfir Ar. Görüşme, ziyaret vb. amaçlarla birinin evine veya bir yere gelen ve geçici olarak kalan kimse.
m. gibi 371a/07
[=1]

müsāfirlik Misafir olma durumu, konukluk.
m. 317a/04
[=1]

müşāḥibet Ar. Karşılıklı konuşma.
m.+üm 300b/13
[=1]

müsehhilü'l-umūr Ar. "İşleri kolaylaştıran Allah" anlamında söz.
m. 238a/14, 372a/13
m.+sun 226b/04
[=3]

müsemmā Ar. İsimlendirilmiş, belli bir isimle anılmış.
m.+sı gibi (ism-i müsemmā) 350b/01
[=1]

Müslimīn Ar. Müslümanlar.
M. (üserā-yı Müslimīn) 295b/03
M. (üserā-yı Müslimīn) 332a/03, 336b/01, 336b/02, 336b/04
M.+e (‘ibād-ı Müslimīn) 389a/15
M.+i (üserā-yı Müslimīn) 295a/12
M.+i (üserā-yı Müslimīn) 333b/08
M.+ler (üserā-yı Müslimīn) 332b/15
M.+üñ (üserā-yı Müslimīn) 333b/04
[=10]

Müslümān Ar. İslam dininden olan kimse, Müslim, Muhammedî.
M. 262a/03, 263b/09, 264b/03, 294b/02, 295a/10, 297b/05, 298b/04, 300a/09, 300b/11, 301a/14, 302b/01, 308a/10, 332b/13, 338a/11, 338b/02, 359b/02, P198a/08
M.+a 283b/08
M.+dan 246b/01, 313a/12
M.+lar 261a/11, 261a/15, 287a/02
M.+larından 289b/05
M.+larınuñ 287b/08
M.+laruñ 261a/13
M. ol- 284a/07, 284a/07
M.+uz 287a/13
[=29]

Müslümanlıḳ Müslüman olma durumu.
M.+a (Müslümānlıġa) 216a/15
M.+ın (Müslümānlıġın) 202a/15
[=2]

müstaġraḳ Ar. Batmış, dalmış, içine gömülmüş, gark olmuş.
m. 384a/09
m. ol- 201b/15, 203a/01, 219b/08, 364b/06, 367a/15
[=6]

müstecāb Ar. Olumlu, müspet cevap alınan, kabul edilen.
m. eyle- 266a/01
m. ol- 216a/05, 286a/08
[=3]

müsteḥaḳ Ar. Hak etmiş, hak kazanmış, layık.
m. 387b/06
m.+dur (maḥall u müsteḥaḳ) 336b/10
m. ol- 332a/10, 338a/11
[=4]

müşāvere Ar. Önemli bir konu üzerinde iki veya daha çok kimse arasında yapılan fikir alışverişi, danışma, istişare.
m. 354b/03
m. et- 244b/10
m. eyle- 328a/01
[=3]

müşerref Ar. Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli.
m. eyle- 236a/07
m. ol- 333a/13
[=2]

müşīr Ar. Askerlikteki en üst rütbe ve bu rütbeyi taşıyan asker, mareşal.
m.-i mufaḫḫam 312b/06

[=1]

müşkil Ar. Zor, güç, çetin.

m. 244a/03, 333b/11

m.+dür 276a/09

m.+imüz 275a/01

m. ol- 354a/05

[=5]

müşkilāt Ar. Müşküller, zor işler veya meseleler, zorluklar.

m.+ların 368b/05

[=1]

müşrik Ar. Allah'a ortak koşan kimse.

m.+ine (eṭfāl-ı müşrik) 332b/11

[=1]

müştemil Ar. İçine alan, kapsayan, ihtiva eden, şamil olan.

m.+dür 282a/04

[=1]

mütābe'at Ar. Birine uyup arkasından, izinden gitme, ona tabi olma.

m. it- 366b/11

[=1]

müte'ellim Ar. Elemli, kederli, mahzun.

m. ol- 392a/02

[=1]

müte'allıḳ Ar. Ait, dair, ilgili, alakalı.

m. 218a/09, 249b/04, 314b/13, 354b/05

m. idi 330b/03

m. ol- 298b/04, 311a/08, 386b/07

[=8]

mütecāviz Ar. Saldıran, tecavüz eden, saldırgan.

m. 272b/01, 352b/06, 379a/04

m. idi 245b/05

m. ol- 382a/01

[=5]

mütedeyyin Ar. Dinine bağlı kimse, dindar.

m. 387b/05

[=1]

müteġayyir Ar. Başka bir şekle giren, başka bir hal alan, değişen, başkalaşan.

m. ol- 370b/06

[=1]

mütemennī Ar. İsteyen, dileyen, arzu ve temenni eden.

m.+yüz 315b/14

[=1]

müteveffā Ar. Ruhu kabzedilmiş, vefat etmiş olan, ölen, ölmüş kimse, ölü.

m. 247b/04

[=1]

Mütice Tunus'ta bir yer.

M. 215a/07

[=1]

müyesser Ar. Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış.

m. 356a/03

m. eyle- 314b/12, 331a/01, 380b/13

m. it- 229b/09, 266a/04, 271b/14

m. ol- 222b/12, 224a/07, 229a/10

[=10]

müzekkā Ar. Temizlenmiş, arındırılmış, temiz, pak.

m. 201b/09

[=1]

müẕekker Ar. Arapça ve Fransızca gibi, kelimeleri dişi veya erkek olarak kabul edilen dillerde erkek cinsten sayılan kelime.

m. 288a/13

[=1]

müzeyyen Ar. Süslenmiş, bezenmiş, süslü, zînetli.

m. (münevver u müzeyyen eyle-) 243a/07

[=1]

müẕnib Ar. Günah işleyen kimse, günahkâr, suçlu.

m. (‘abd-i müznib) 314b/09

[=1]

müzüne Bağış.

m. 274b/10, 275b/14, 276a/05, 299b/05

[=4]

N

nā’il Ar. İstediği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, muradına eren.

n. 257b/02

[=1]

nā-balıḳ Balıksız.

n. (na-balıġ) 354b/08

[=1]

nā-bedīd Far. Görünür olmayan, açık olmayan.

n. eyle- 317a/02

n. ol- 321a/06, 337a/10

[=3]

nā-büdd Far. Yok olmak, kaybolmak.

n. 276b/09, 316a/02

[=2]

nā-çār Far. Çaresiz.

n. ol- 228b/07

[=1]

nā-gāh Far. Zamansız, vakitsiz.

n. 327b/14

[=1]

nā-ḫoş Far. Hoşa gitmeyen, hoş olmayan.

n. ol- 239b/14

[=1]

nā-ma‘lūm Far.+Ar. Bilinmeyen.

n. 337b/07

n. iken 272a/07

[=2]

nā-merd Far. Sözünün eri olmayan, insanlıktan mahrum, güvenilmeyen.

n. 215b/09

n. (mel‘ūn-ı nā-merd) 217b/04

[=2]

nā-mübārek Far.+Ar. Saygıya değer olmayan.

n.+de (sā‘at-i nā-mübārek) 260a/01

n.+lerinde (himmet-i nā-mübārek) 258b/01

[=2]

nā-pāk Far. Temiz olmayan.

n.+ları (ecsām-ı nā-pāk) 273b/10

n.+ların (ecsām-ı nā-pāk) 381b/05

n.+larına (tab‘-ı nā-pāk) 232a/15, 258b/06

n.+larınuñ (ecdād-ı nā-pāk) 290a/11, 290a/13

[=6]

nā-peydā Far. Açıkta olmayan.

n. 276b/09

n. ol- 316a/02

[=2]

nā-şād Far. Üzüntülü, gamlı, kederli, mahzun, mükedder.

n. (ḥikāyet-i dil-i nā-şād) 209b/11, 226a/15, 231b/10, 246a/12, 248a/12, 253a/02, 255a/05, 265a/13, 271b/04, 282a/05, 285b/10, 296b/10, 302a/05, 315a/06, 319a/03, 361a/14, 365a/09, 380b/06

[=18]

nāfe Ar. Yükseltme.

n.-yi burc-ı cezīre 395b/01

[=1]

nāgehān Far. Birdenbire, ansızın.

n. 380a/01

[=1]

naġra Bk. **na‘ra**

n. 381b/10

n.-yı Allāhu ekber 372b/12

[=2]

na‘īm Ar. Nîmete eren kimse.

n. (nāz u na‘īm) 337a/01

n.+le (nāz u na‘īm) 305b/02

[=2]

naḳd Ar. Elde bulunan geçerli para, akçe.

n. et- 324b/09

[=1]

naḳdīyye Ar. Para ile ilgili.

n. 324b/02

[=1]

nāḳılān Ar.+Far. Nakledenler, rivayet edenler.

n.-ı āṣār 213b/13

[=1]

naḳil Ar. Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme.

n.+lerini 361b/10

[=1]

naḳīr Ar. Pek küçük ve önemsiz şey.

n. u ḳıṭmīr 236a/04, 239a/14, 248b/04, 276b/13, 277a/08, 281a/02

[=6]

naḳl Ar. İşittiği haberi başkalarına anlatan nakleden, rivayet eden kimse veya şey.

n. eyle- 361a/02

n. it- 236b/14, 256b/03

n. u beyān birle 340b/06

n. u beyān eyle- 236a/05, 239a/04, 260a/09, 265a/02, 277a/08, 296b/04, 306b/04, 312b/03, 344a/10, 383b/15

n. u beyān olın- 392b/11

[=15]

Naḳşa Yunanistan’a bağlı Ege adası.

N. 352a/15

[=1]

nāle Far. İnleme, inilti.

n. u feryād it- 367b/02

[=1]

nām Far. İsim, ad; ün, şöhret.

n. 217a/11, 290a/07, 303b/06, 316a/06, 363b/13, 365a/13, 375a/07, 375b/03, 375b/03, 381b/12, P197b/14

n.+dur 249a/09

n. et- 298a/04
n.+ı-y-ıla 201a/09
n.-ı şān 254b/12
n.+ında 240a/02, 256b/14, 259a/12, 260b/11, 303b/11, 311a/06
n. u nişān 325a/05
n. u şān 341b/12, 343a/09, 348a/09, 369a/15, 369b/02, 369b/10, 389b/13
n.+uñ 333a/04
[=30]

nām-dār Far. Namlı, ünlü, meşhur.
n. 279b/04
[=1]

namāz Far. İslam dininde belli kurallara göre günde beş vakit yapılması Müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.
n.+da 290b/06
n.+ın (cum'a namāzı) 219a/01, 251a/09, 343a/15
n.+ın (ḍuḥā namāzı) 243b/14, 244a/06
n. ḳıl- 287b/09, 372a/13
[=8]

nāme Far. Mektup.
n. 215b/08, 253a/13, 253a/13, 278b/08, 314a/14, 318a/06, 318a/12, 320b/08, 321b/02, 366b/01, 374a/14, 374b/12, 374b/13
n.+de (tārīḫ-i nāme) 313b/07
n.+dür 215b/14, 216b/15, 222b/15, 313b/11, 323a/06, 366b/02, 376a/01, 376b/11
n. gönder- 228b/13
n.+leri 268b/05, 318b/07
n.+m 212b/12, 214b/01, 216b/08, 222b/08, 259a/09, 278b/11, 318b/11, 374b/15
n.+nün 321b/02
n.+nüñ 222b/07, 259a/07, 278b/10, 318a/11, 322b/15, 374b/13, 376a/05, 376a/07
n.+ñ 322a/02, 376a/08, 387b/02
n.+ñüz 253a/14, 270a/08, 318a/14
n.+sin 250a/05, 268a/01, 313b/10, 318a/10, 376b/12, 383b/03, 383b/05, 385a/01
n. yaz- 216a/14, 216b/11, 222b/06, 259a/06, 313b/03
n.+yi 215b/15, 217a/01, 222b/15, 250a/08, 268a/02, 385a/03, 388a/07
n.-yi benām-ı Ḫudā 270a/05
[=69]

nāmlı Tanınmış, ünlü, meşhur.
n. 302b/02
[=1]

nān Far. Ekmek.
n. u ni'met 316a/03, 319b/10
[=2]

nār Ar. Ateş, od, ışık, cehennem.
n.-ı nūr 227b/10, 228a/14, 241a/12, 241b/09, 241b/11, 242a/12, 242a/15, 242b/10, 245a/08, 255b/08, 256a/01, 256a/06, 256b/06, 257a/02, 257a/09, 257a/15, 257b/05, 258a/14, 258a/15, 259a/08, 259b/06,

259b/06, 259b/08, 260a/12, 261a/01, 262a/04, 266b/10, 272b/11, 273a/01, 273a/07, 273a/08, 273a/10, 274a/09, 274b/01, 274b/02, 275a/04, 275a/08, 275b/01, 275b/08, 277b/02, 277b/10, 278a/03, 278a/11, 278b/13, 279a/07, 280a/01, 280a/11, 287a/07, 287a/10, 287a/14, 287b/01, 287b/06, 287b/10, 287b/12, 288a/05, 288a/07, 293b/01, 293b/03, 293b/06, 293b/12, 294b/14, 295a/06, 295a/09, 299a/14, 303a/05, 303a/09, 303b/03, 307a/14, 307b/03, 308a/03, 308a/07, 308a/08, 322b/08, 332a/13, 332a/14, 333b/06, 333b/07, 333b/15, 336a/08, 337a/07, 337a/09, 337b/02, 337b/11, 338a/09, 339a/15, 339b/03, 340a/03, 362a/05, 367b/12, 368a/04, 369a/05, 369a/06, 369a/09, 369a/12, 369a/15, 370a/01, 370a/04, 375a/06, 375a/09, 375a/14, 375b/10, 375b/12, 390a/03, 390a/14

n.-ı nūr-ı mandoloz 228a/09

n.-ı nūr-ı mühemmelāt 337b/09, 374a/11

[=107]

na‘ra Ar. Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma. Krş. **nağra**

n.-yı Allāhu ekber 379a/01

[=1]

naṣārā Ar. Hristiyanlar, Nasrânîler

n. 275a/05

n.+nuñ (memleket-i naṣārā) 375b/07

[=2]

naṣāyıḥ Ar. Nasihatlar, öğütler.

n.+lar eyle- 320a/03

[=1]

naṣb Ar. Bir kimseyi bir hizmete geçirme, yerleştirme, tayin etme; dikme, saplama, koyma, yerleştirme.

n. et- 282a/15, 319b/02

n. eyle- 247b/04, 282b/02, 297a/02, 306b/10, 342a/14, 368a/14, 383b/11

n. it- 220b/01, 282b/10, 292b/11, 309a/10

n. olın- 389b/12, 390a/09

[=15]

naṣīb Ar. Bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği şey, behre; pay, hisse.

n. 220b/07, 236b/11, 236b/12, 243b/11, 243b/12

n. eyle- 330b/15

n.+ler 243b/05

n. ol- 275b/04, 309b/03, 361b/08

[=10]

naṣīḥat Ar. Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması

gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt.

n. (va‘ẓ u naṣīḥat) 372a/03

n.+ine 276a/11

n.+leri 372a/10

[=3]

naṣr Ar. Yardım.

n. u mina’llāh 357b/12

[=1]

Naṣre’d-dīn Bk. **Ġāzī Naṣre’d-dīn Paşa**

N. 202a/04, 202b/13, 341a/11, 343b/11, 357b/07

N. Paşa 341a/11, 343b/11

N.+yı 361a/04

N. (Ġāzī Naṣre’d-dīn Paşa) 314a/11

[=7]

nāyil Ar. İstediği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, muradına eren.

n. ol- 259b/09, 389b/08

[=2]

nāz Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edâlı tavır, cilve.

n. u na‘īm 305b/02, 337a/01

[=2]

naẓar Ar. Bakış, bakma, göz atma.

n. 232b/12, P199a/08, P199a/11

n. et- 357b/11

n.-ı himmet 390a/08

n.+ıdur 253a/01

n.+ın 252b/15

n.+ına 348a/10

n.+ında 340b/12

n. it- 249a/10

n.+la 283b/05

[=11]

nāzenīn Far. İşveli, cilveli, nazlı.

n. 331b/03

[=1]

nāẓır Ar. Bir işin yönetimine memur olan kimse; bakan, nazar eden.

n.+ına 249b/13

n. ol- 248a/08

[=2]

naẓīr Ar. Benzer, eş.

n.+larına P199a/03

[=1]

ne 1. Zamir; hangi şey.

n. 202a/12, 206b/02, 206b/02, 233a/15, 233a/15, 235a/01, 235a/01, 235a/04, 235a/04, 239a/03, 256a/14, 257b/06, 294b/04, 294b/04, 295b/13, 295b/13, 320b/06, 353a/14, 353a/14, 386a/06, 391a/07, 391a/13, 391b/11

n.+de 202a/12

n.+dür 203b/01, 204b/05, 220b/08, 224a/11, 233b/15, 242a/09, 255b/03, 281b/13, 294a/12, 337a/07

n. ise 211b/04, 318b/09

n.+işlesün (n’işlesün) 296b/06, 243b/15

n.+işlesünler (n’işlesünler) 350b/08

n. ki 205b/14, 239b/05, 268b/12, 274a/15, 385b/10

n.+miz 310a/08

n.+nüñ gibi 210b/01, 275a/02

n.+ola-y-ıdı (n’olaydı) 239b/06

n.+ye 300b/10, 367b/13, 374a/14, 378b/12, 380a/11

2. Sıfat; hangi, nasıl?

n. 207a/02, 207b/04, 208b/02, 212a/12, 212a/12, 215b/03, 218a/12, 223a/13, 223b/04, 223b/11, 223b/11, 228b/07, 233a/05, 234b/02, 235b/07, 242a/07, 248a/01, 260a/06, 274b/11, 278b/03, 279a/04, 279a/15, 281b/12, 283a/12, 284a/07, 285b/09, 288a/01, 295b/08, 301a/04, 303a/07, 304b/09, 305a/06, 306b/02, 318b/05, 326b/12, 333b/07, 337b/09, 339a/15, 341a/02, 346a/05, 356b/12, 362a/12, 366a/10, 366b/10, 374b/01, 378b/04, 385a/05, 391b/15, P198a/07, P199a/12

n.+bāşet 207a/06, 383a/05

n. ḳadar 225b/11, 230b/15, 266b/01, 288a/13, 288b/04, 292a/01, 299b/09, 328b/02

n. ḳadar ise 310b/12, 369a/08

n. ḳadar ki 378a/02

n.-minvāl üzre 347b/08

n.+müz 220b/13

n.-şekl 202b/09, 203a/13, 205b/07, 213b/03, 217b/05, 217b/10, 230b/12, 234a/09, 235b/05, 235b/09, 243a/11, 244b/14, 258b/04, 260a/15, 270a/13, 276b/14, 277a/04, 277a/07, 301b/01, 306b/03, 318a/07, 332b/04, 338a/08, 343b/07, 360b/15, 374b/03, 374b/03, 375b/03, 385a/04, 385b/08

3. Zarf; neden.

n. 201a/15, 202b/01, 203a/01, 205b/02, 208a/01, 208a/06, 213a/07, 217a/06, 220b/05, 223a/04, 227a/12, 228a/04, 231a/11, 234b/03, 236a/01, 236a/02, 242b/06, 244a/06, 249a/11, 252a/08, 252b/10, 256b/06, 257a/01, 257b/05, 258a/07, 261b/06, 263b/14, 266b/03, 272b/06, 273b/11, 277a/07, 278b/04, 283a/10, 283b/11, 284a/11, 284b/04, 297a/08, 299b/09, 301a/03, 302a/03, 302b/10, 305b/01, 305b/07, 310a/06, 311b/11, 318b/14, 322b/12, 323b/09, 323b/09, 324a/03, 324b/03, 327a/08, 328b/08, 343a/13, 344b/06, 347b/11, 352b/02, 356b/01, 359b/10, 367a/01, 368a/07, 368b/14, 369b/04, 370a/15, 372b/13, 373b/13, 374b/06, 377a/04, 377b/08, 378b/15, 379a/10, 382a/14, 383a/09, 386a/07, 387a/08

n. derler 279b/04

n. dersin 228a/07, 311a/03

n. dersiñüz 232a/10, 279a/02, 328b/14

n. dersüñüz 241b/12, 242a/02

n.+eyleyeyüm (neyleyeyüm) 381b/08

n.+eyleyüm (neyleyeyüm) 235b/13

n. ḳadar 217a/13

n. yapacaġın 255b/05

n.+ye 255b/09

n.+yleyem 234a/10

4. Bağlaç; hem.

n. 213b/06, 213b/06, 299b/08, 317a/14, 317a/15, 371a/10, 371a/10, 371a/10

[=245]

ne‘am Ar. Evet.

n. 265a/04

[=1]

nebbāş Ar. Mezar açarak kefen soyan kimse, kefen soyucu.

n. 246b/07

[=1]

nebevīyye Ar. Nebiye, peygambere ait, peygamberle ilgili.

n.+nüñ (hicret-i nebeviyye) P197b/12

[=1]

nebī Ar. Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.

n.+den iken 201a/04

n.-i muḥterem 202a/03

[=2]

nebẕe Ar. Az şey, az.

n.-i ‘azībe P197b/10

[=1]

necāt Ar. Kurtulma, kurtuluş, halas.

n. 347b/15, 362a/03, 364a/05, 374a/05, 375a/11, 375a/13, 375b/01, 380b/02, 381b/15

n. bol- 261b/07, 294b/14

n. bul- 285a/03, 290a/04

[=13]

necd Ar. Kahramanlık, yiğitlik.

n.+i (şeyḫ-i necdi) 287b/10

n.+inüñ (şeyḫ-i necd) 288a/06

[=2]

neci “Ne iş yapar, ne ile uğraşır?” anlamında söz.

n.+yüz 214a/12

[=1]

neden Sebep.

n. 234a/02

[=1]

nedīm Ar. Sohbet arkadaşı, meclislerde birlikte bulunulan, sohbet edilen kimse.

n. ol- 311a/07

n. u nüdemā 366b/06

[=2]

nefer Ar. Rütbesi olmayan asker, er.

n. 212a/01, 356a/14

[=2]

nefes Ar. Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

n. 256a/07

n.+de (āḫir-i nefes) 392b/15

[=2]

nefsihi Ar. İnsanın maddi arzularıyla, nefsiyle ilgili, nefsani.

n. P197b/05

[=1]

neġro İsp. Siyah; köle.

n. 369a/07, 369a/10, 370a/02, 373b/06, 373b/13, 373b/15, 377a/01, 377a/12, 390a/07

[=9]

nehir Ar. Akarsu, büyük ırmak. Krş. **nehr**

n. 381b/12

n.+den 290b/01

n.+e (nehre) 290a/07

[=3]

nehr Bk. **nehir**

n. 389a/12

N.-i Ḫarrāş 381b/14, 382a/03

[=3]

nemā-veş Ar.+Far. Gelişme, büyüme, artma, çoğalma gibi.

n. (mir'āt-ı neşv u nemā-veş) 372a/05

[=1]

nerde Bk. **nerede**

n.+sin 204a/08, 236a/14, 272b/08, 360b/12

[=4]

nerede Hangi yerde?

n. 255a/07, 276a/14

n.+n 339b/05

n.+sin 207b/08, 321b/01, 362b/07, 386b/13

[=6]

nereye Hangi yere?

n. 276b/08, 381b/10

n. ki 312a/02

[=3]

nerm Far. Yumuşak.

n. ol- 270b/14

[=1]

neseb Ar. Soy, soy sop, atalar, dedeler silsilesi.

n. 369b/13

[=1]

nesil Ar. Aynı yıllarda yaşamış olan, yaklaşık aynı yaşta bulunan kişilerin bütünü, kuşak.

n.+i (nesli) 369b/07

[=1]

neşv Ar. Büyüme, gelişme, boy atma.

n. (mir'āt-ı neşv u nemā-veş) 372a/05

[=1]

netāyic Ar. Neticeler, sonuçlar.

n. (ḫulāṣa-yı netāyic) 206b/03, 249a/09, 382a/13

[=3]

netīce Ar. Bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum, sonuç.

n. 291b/09

n.-yi kelām 327a/07

n.-yi merām 360a/07, 366a/12

[=4]

nev Far. Yeni.

n. 231a/05, 253b/10, 257a/06, 320a/03, 386a/01, 386b/04, 387b/08

[=7]

nev-ḥayāt Far.+Ar. Yeni yaşam.

n.-ı cāvidān 331a/10, 336b/04, 372a/11

[=3]

nevbet Far. Nöbet.

n. 230a/10, 254b/02

n.+le 246b/08

[=3]

nevbetçilik Nöbetçilik.

n. 314b/13, 314b/15, 315a/01, 315a/06

[=4]

nevrūz Far. Eski takvimlere göre güneşin Koç burcuna girdiği, gece ile gündüzün eşit olduğu, yılın ve ilkbaharın başlangıcı sayılan 21 Mart günü

n. (‘īd-ı nevrūz) 269b/03

n. (‘īd-ı nevrūz it-) 335a/10

n. (‘īd-ı nevrūz ol-) 372a/06

n. (‘īd-i nevrūz eyle-) 285b/14

[=4]

nezāket Far. Terbiye, edep, kibarlık, zarafet.

n.+le 201a/10, 211b/06, 247a/12

[=3]

nıṣf Ar. Yarı, yarım, nim.

n.+ın 281a/14, 281a/15, 307b/06

n.+ından 201a/02, 229b/13, 230a/02, 327a/14

n.+ını 230a/13, 378b/08

[=9]

nıṣfu’l-leyl Ar. Gecenin yarısında.

n.+inde 328b/07

[=1]

nice 1. Çok, pek çok, birçok.

n. 204b/06, 224b/12, 245a/15, 245b/10, 258b/06, 282a/02, 314b/11, 335b/11, 341a/04, 351b/13, 363b/07, 375b/04, 376b/04, 380a/15, 382b/07

n. +ol 214a/07, 370a/04

n.+sine 280a/03, 312b/01

2. Nasıl?

n. 217b/05, 220b/02, 227b/01

[=22]

niçün Hangi amaçla, hangi sebeple; neden, neye, niye.

n. 209b/06, 210a/14, 226b/10, 227b/09, 228a/15, 237b/14, 238a/01, 238a/05, 243a/15, 257b/15, 282a/02, 286a/08, 286a/10, 288a/09, 294a/07, 299b/15, 301a/07, 306b/10, 328a/03, 331b/11, 372a/08, 378b/13, 381a/07

n.-ki 229b/03, 242b/05, 257b/09, 258b/09, 274b/04, 282b/15, 287a/04, 287a/12, 287b/03, 289a/04, 293a/10, 293b/12, 305b/09, 312a/10, 320a/02, 322b/07, 327b/02, 335b/12, 340b/12, 360b/01, 373a/07, 373a/12, 379a/15, 383a/05, 386a/13

n.+kim 207b/15

[=49]

nifāḳ Ar. İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu.

n. (ehl-i nifāḳ) 317b/09

n. (erbāb-ı nifāḳ) 340b/13, 350b/04

n.+uñ (ehl-i nifāḳ) 392a/03

n.+uñ (erbāb-ı nifāḳ) 314a/07

[=5]

nihāyet Ar. Son, sonunda.

n. 215b/13, 228a/02, 285b/01, 289b/06, 305a/02, 369b/04
[=6]

nikāḥ Ar. Bir kadınla bir erkeğin kanun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem.
n. (tecdīd-i nikāḥ eyle-) 284a/05
[=1]

Nīl 6650 km. uzunluğu ile dünyanın en uzun nehri.
N.-i mübārek 331a/01
[=1]

nīme Far. Yarım, yarı, buçuk.
n. nīme 315b/05
[=1]

ni‘me’ş-şükrü Ar. “Şükrün nimeti” anlamında söz.
n. 357b/14, 381a/15
[=2]

ni‘mel-mevt Ar. “Ne güzel ölüm.” anlamında söz.
n. 333a/10
[=1]

ni‘met Ar. Lütuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış; yiyecek, içecek.
n. (nān u ni‘met) 319b/10
n.-i ‘uẕemā 253b/10
n.+iñde (nān u ni‘met) 316a/03
n.+lere 252b/13
[=4]

nīrān Ar. Ateş.
n. (āşiyān-ı nīrān ol-) 365a/15
n. (sebeb-i āşiyān-ı nīrān) 291a/15
[=2]

nişān Far. İşaret, belirti, iz, alamet. Krş. **nişāne**
n. (nām u nişān) 325a/05
n.+e 261b/05
[=2]

nişān-gāh Far. Silahlarda nişan almaya yarayan kısım.
n. it- 225b/05
[=1]

nişāne Bk. **nişān**
n. 267a/10, 380a/13
n.+si 253b/05
n. vir- 221b/09
[=4]

nitekim Gerçekten, hakikaten.
n. 370a/14, 371b/12
[=2]

niyāz Far. Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, rica.
n. (tażarru‘ u niyāz eyle-) 226b/03, 314b/12, 330b/14, 357a/13
n. (tażarru‘ u niyāz it-) 381a/05
[=5]

niyyet Ar. Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme.
n.+i 203a/10, 221a/10
n.-i ġazā 358a/15, 372b/06, 378a/13
n.+inen 238a/03
n.+le 263b/07
n.+leri 242a/02
n.+üm 229b/08
n.+üme 229b/07

n.+üñ 221b/02

[=11]

niyyet'ül-ġazā Ar. Savaş niyeti, isteği.

n. 326b/10

[=1]

niẓām Ar. Kâinatta ve her türlü kuruluşta, o şeyin varlığının gerektirdiği şekilde mevcut olan ve devamını sağlayan yasa ve kural, düzen, usul.

n. 296a/06, 312b/07, 350b/12, 368b/13, 373b/05, 388a/06, 392a/11

n. (dārāt-ı niẓām u iltizām) 223a/11

n. u iltizām 288a/08, 316b/13, 345a/02, 356a/09, 365a/07, 372b/10

n. u iltizām ol- 363a/14

[=15]

niẓāmu'l-'ālem Ar. Dünyanın düzeni.

n. 292b/03

n. eyle- 312b/06

[=2]

niẓāmu'l-iltizām Ar. Gerekli bulma düzeni.

n. 248b/02

[=1]

noḳṣān Ar. Eksiklik, kusur.

n. 236a/03, 282a/03, 356b/09

[=3]

Nūḥ Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tufan ile helak edilen peygamber.

N. (ṭūfān-ı Nūḥ) 237b/02

N.+birle (emr-i Nūḥ) 270a/12

[=2]

nuḥūset Ar. Uğursuzluk, şeamet.

n.+lerinde (eyyām-ı nuḥūset) 280a/02, 293b/02, 293b/04, 294b/15, 295a/06, 307a/14

[=6]

nuḥūsetlik Uğursuzluk.

n. 378b/10

[=1]

nūr Ar. Gözle görülen aydınlık, maddi şeyleri görmeye yarayan ışık, ziya.

n. (nār-ı nūr) 227b/10, 228a/14, 241a/12, 241b/09, 242a/12, 242a/15, 242b/10, 256a/06, 257a/02, 257a/09, 257a/15, 257b/05, 258a/15, 259a/08, 259b/06, 259b/06, 259b/08, 260a/12, 261a/01, 262a/04, 272b/11, 273a/01, 273a/07, 273a/10, 274b/01, 275a/04, 275a/08, 275b/01, 275b/08, 277b/02, 277b/10, 278a/03, 278b/13, 279a/07, 280a/01, 280a/11, 287a/07, 287a/10, 287a/14, 287b/01, 287b/06, 287b/10, 287b/12, 288a/05, 288a/07, 293b/03, 293b/06, 293b/12, 294b/14, 295a/09, 303a/05, 303a/09, 303b/03, 307b/03, 308a/03, 308a/07, 322b/08, 332a/13, 332a/14, 333b/06, 333b/07, 333b/15, 336a/08, 337a/07, 337a/09, 337b/02, 337b/11, 338a/09, 339a/15, 340a/03, 362a/05, 368a/04, 369a/05, 369a/06,

369a/09, 369a/12, 369a/15, 370a/01, 370a/04, 375a/06, 375a/10, 375a/14, 375b/10, 375b/12, 390a/03, 390a/14

n. (nār-ı nūr-ı mandoloz) 228a/09

n. (nār-ı nūr-ı mühemmelāt) 337b/09, 374a/11

n.+a (nār-ı nūr) 266b/10, 273a/08, 339b/03

n.+dan (nār-ı nūr) 245a/08, 274a/09

n.+ı-y-ıla 243a/07, 379a/09

n.+uñ (nār-ı nūr) 241b/11, 255b/08, 256b/06, 258a/14, 274b/02, 278a/11, 293b/01, 295a/06, 299a/14, 307a/14, 308a/08

n.+uñ (nār-ı nūr) 367b/12

[=108]

nuṣret Ar. Yardım, (özellikle) Allah'ın yardımı.

n. 226b/07, 238b/02, 238b/03, 243b/07, 271b/10, 286a/02, 296a/03, 345b/13, 348b/07, 353b/08, 355a/03, 355a/06, 355a/06, 356a/04, 357a/06, 357a/12, 358a/10, 358a/13, 359a/10, 365a/01, 372a/14, 372b/03, 379b/06, 390a/15

n. birle 380b/13

n. birle (seḥāb-ı nuṣret) 380a/02

n.+dur (fāl-ı nuṣret) 222a/09

n.+e 346b/06, 371b/01

n. eyle- 221a/14, 381a/02

n.+i 217a/12, 287b/13, 371a/15

n.-i 'uẓmāyı 382b/03

n.-i 'uẓmān 381a/14

n. idi 377b/14

n. u ḳuvvet 242b/07

n. vir- 222b/12

[=39]

Nuṣretü'd-dīn Paşa Bk. **Ġāzī Naṣre'd-dīn Paşa**

N. 292b/04

[=1]

nūş Far. İçme, içiş.

n. eyle- 326b/01, 371a/08

n. it- 264a/01

[=3]

Nūşervān Bk. **Nūşirevān**

N. 336b/09, 337b/01

[=2]

Nūşirevān Far. İslam dini ortaya çıkmadan önce yaşamış Sasaniler Devleti hükümdarı. Krş. **Nūşervān**

N. 368a/05

N. (tāc-ı Nūşirevān) 375b/06

[=2]

nuṭḳ Ar. Söz, konuşma, kelam.

n.+a 354b/03

n.+a gel- 242a/09

n. eyle- 272a/09

n.+ı 277a/13

n.-ı pāk 272a/11

[=5]

nüdemā Ar. Nedimler, yakın dostlar, samimi arkadaşlar.

n. (nedīm u nüdemā) 366b/06

n.+uñ 366b/10

[=1]

nükte Ar. İnce bir anlam taşıyan, zekâ eseri olduğu için hoşa giden zarif ve düşündürücü söz, espri.

n. 372a/10

[=1]

nüsḫa Ar. Bir yazıdan çıkarılan suret, yazılı bir şeyin benzeri, eşi, tıpkısı.

n.-yı uḫrā 228b/15

[=1]

O

---

o 1. Bk. **ol 1**

o. 228b/14, 228b/14, 233a/14, 285b/03, 339b/14, 347a/05, 348b/10, 373b/12, 373b/13

o. ḳadar 215a/02, 227b/13, 246a/15, 324a/06, 369b/05

2. Bk. **ol 2**

o. 232b/13, 279b/13, 339b/08

o.+dur-ki 279b/08

o.+dur ki 215a/10, 277b/12, 278a/08, 326b/13, 371b/12

o.+nda 324a/04

[=24]

ocaḳ Aynı amaç ve düşünce etrâfında faâliyet gösterenlerin, aynı işi yapanların faaliyetlerini sürdürdükleri kuruluş; yeniçeri teşkilatı, ateş yakılan yer.

o. 218a/15, 219a/05, 250a/10, 252a/01, 269a/06, 292b/12, 342a/02, 342a/12, 387a/01, 388b/01, 391b/01

o. (fitne-yi ocaḳ) 395b/01, P197b/01

o. (ġasl-ı fitne-yi ocaḳ) 395b/01

o. (ışlāḥ-ı ocaḳ) P197b/01

o. (ocaġ) 384b/03

o.+a (ocaġa) 298b/07, 315a/12, 386b/06, 391a/03

o.+dan 248b/09

o.+ı (ocaġı) 268a/04, 268b/08, 383b/10, 384a/11, 391a/04, 391a/11

o.-ı manṣūra 342a/06

o.+ı-y-ıla (ocaġı-y-ıla) 383b/09, 391a/05

o.+ına (ocaġına) 252b/04, 385a/09, 385b/10, 386a/04, 388b/04, 391a/02, 391a/13, 391b/06, 391b/11

o.+ından (ocaġından) 383b/07

o.+ıña (ocaġıña) 385b/08

o.+ıñdur (ocaġıñdur) 391a/06

o.+uma (ocaġuma) 270a/15, 342a/10, 387b/08

o.+un (ocaguñ) 214b/03

o.+uñ (ocaguñ) 383b/08, 386a/06

[=49]

ocaḳdaş Aynı topluluktan, aynı kurumdan olan.

o.+ları 384a/13

[=1]

ocaḳlu Yeniçeri ocağına bağlı olan yeniçeri.

o. 386a/13

[=1]

odun Yakılmak üzere kesilmiş ağaç.

o. it- 267a/07

[=1]

oġlan Erkek çocuk.

o.+ı 281b/03

o.+ları 267b/02

[=2]

oğlancıḳ Küçük erkek çocuk.

o.+lar 254a/13

[=1]

oğul Cinsiyeti erkek olan evlat.

o. 215b/10, 215b/10, 220a/06, 266b/02, 304b/01

o.+ı (oğlı) 217a/01, 219b/09, 241a/05, 255a/14, 297b/14, 335b/14

o.+lar 204b/02, 204b/02, 204b/05, 205a/08, 211a/15, 236b/11, 246b/06, 269b/08, 309b/05, 319b/08, 326b/05, 341b/07, 341b/09, 341b/14, 342a/09, 354b/03, 354b/14, 357a/02, 357a/02, 370b/12

o.+larum 354b/09

o.+larumsıñuz 211b/04

o.+u (Meḥmed Paşa Maġribli oğlu) 395b/01

o.+u (oğlu) 216a/05, 217b/08, 219b/12, 267b/10, 280a/07, 318b/02, 390a/11, 392b/09

o.+u idi (oğlu idi) 298b/10

o.+um (oğlum) 206a/09, 212b/11, 240a/08, 242a/11, 247a/15, 247b/14, 248a/02, 265b/04, 281a/11, 281b/10, 281b/14

o.+umuz (oğlumuz) 272b/04, 288b/09, 328a/05

[=57]

oğullu Oğlu olan.

o. 346a/03

[=1]

oğur Hemen.

o.+un (oğrun) 328b/01, 377b/05

[=2]

oḳḳa Ar. 1283 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü birimi, kıyye.

o. 222a/01

[=1]

oḳu- 1. Bir metni sadece harf ve işaretlere bakıp anlamak veya metni seslendirmek.

o.-duġuma 215a/15

o.-duḳda 371b/11

2. Sesli olarak söylemek.

o.-yan 225b/04

o.-yup 372b/05

3. Nazarı önlemek veya gidermek, bir hastanın iyi olmasını, bir işin çözülmesini sağlamak için bazı duaları usulüne göre söylemek.

o.-yup 357b/13

[=5]

ḫuṭbe oḳu- 215a/15

[=1]

oḳun- Okuma işine konu olmak.

o.-duḳça 225a/13

o.-up 229a/04, 230a/06

[=3]

oḳut- 1. Okuma işini yaptırmak.

o.-dı 307a/03, 307b/15

o.-masından 219a/10

o.-mış 291b/09

o.-sam 215b/02

o.-up (oḳudup) 214a/03, 216b/04, 217a/01, 282b/08

2. Rahmet diletmek.

o.-dı 369a/08

[=10]

ḫuṭbe oḳut- 215b/02, 216b/04

[=2]

ol 1. İşaret sıfatı, “o”nun eski şekli. Krş. **o 1**

o. 200b/05, 200b/09, 200b/11, 201a/01, 201b/03, 201b/04, 201b/04, 201b/11, 202a/10, 202a/13, 202a/15, 202b/02, 202b/03, 202b/04, 202b/09, 202b/10, 203a/03, 203a/05, 203a/11, 204b/04, 205a/01, 205a/02, 205a/05, 205a/12, 205a/15, 205b/07, 205b/10, 205b/14, 206b/04, 206b/06, 206b/08, 206b/09, 207a/06, 207a/12, 207a/13, 207a/15, 207b/10, 207b/14, 208a/03, 208a/07, 208a/11, 208b/01, 208b/07, 209a/02, 209a/05, 209a/07, 209b/02, 209b/05, 209b/07, 209b/08, 210a/12, 210b/01, 211a/02, 211a/02, 211a/04, 211a/11, 211a/14, 211b/10, 211b/15, 212a/01, 212a/13, 214b/13, 215a/05, 216a/10, 216a/13, 216b/14, 218a/13, 218b/12, 219a/01, 220a/05, 220a/10, 220a/12, 220a/15, 220b/03, 220b/09, 221a/10, 221b/02, 221b/02, 222a/06, 222a/09, 222a/14, 222b/02, 222b/03, 224a/06, 224a/13, 224b/13, 225a/02, 225a/04, 225a/07, 225a/10, 226a/07, 226a/10, 226a/14, 227a/01, 227a/05, 227b/03, 227b/05, 227b/15, 228a/04, 228b/02, 228b/07, 228b/13, 229a/02, 229b/03, 229b/05, 229b/06, 229b/12, 230a/07, 230a/12, 230a/14, 230a/15, 230b/01, 230b/05, 230b/07, 230b/11, 231a/07, 231a/14, 231b/04, 231b/04, 232a/03, 233a/04, 233a/08, 234b/10, 234b/11, 234b/11, 235a/03, 236a/02, 236a/04, 236a/06, 236a/14, 236a/15, 236b/09, 236b/15, 237a/10, 237a/13, 237b/03, 238a/05, 238a/07, 238a/08, 238a/13, 238b/07, 239a/03, 239a/14, 239b/06, 239b/08, 239b/10, 240a/06, 240b/03, 240b/06, 240b/14, 240b/15, 241b/13, 242a/01, 242a/03, 242a/07, 242b/02, 242b/08, 243a/04, 243b/08, 243b/12, 243b/14, 244b/01, 245a/10, 245b/11, 248a/04, 249a/05, 249a/15, 250b/12, 251a/10, 251b/13, 253a/04, 253a/09, 253b/04, 253b/13, 253b/14, 254a/04, 254a/08, 254b/01,

255a/05, 255a/12, 255b/04, 280a/03, 280a/12, 280b/09,
255b/05, 255b/13, 255b/14, 281a/09, 281a/13, 281b/01,
256b/12, 256b/15, 257a/04, 281b/02, 281b/05, 281b/09,
257a/15, 257b/06, 257b/08, 282a/08, 282b/04, 282b/06,
257b/10, 257b/11, 257b/14, 282b/10, 284b/08, 285a/03,
258b/04, 258b/15, 260a/04, 285b/09, 285b/10, 286b/10,
260a/07, 260a/07, 260a/14, 287a/05, 287a/07, 287a/11,
260b/10, 261a/08, 262a/03, 287b/04, 287b/09, 288a/02,
262a/05, 262b/03, 262b/12, 288a/11, 288a/12, 288b/01,
262b/14, 263a/15, 263b/06, 288b/06, 288b/15, 289a/04,
264a/14, 265a/02, 265a/03, 289a/14, 289b/10, 289b/14,
265a/07, 265a/09, 265a/10, 289b/15, 290a/02, 290b/03,
265a/10, 265a/14, 265b/10, 291a/11, 291b/07, 292b/07,
265b/14, 266a/01, 266a/05, 292b/12, 292b/13, 293a/07,
266b/09, 267a/03, 267a/04, 293b/10, 294b/08, 295a/02,
267b/04, 267b/09, 268a/05, 295a/11, 297a/12, 298a/15,
268a/06, 268b/11, 269b/12, 298b/03, 298b/08, 298b/11,
270a/01, 270b/07, 271a/06, 299a/12, 299a/14, 299b/02,
271b/04, 271b/09, 271b/12, 300a/03, 300a/06, 300a/08,
272a/08, 272a/10, 272a/13, 300a/12, 300b/05, 300b/07,
272b/10, 272b/12, 272b/15, 300b/08, 300b/15, 301b/02,
273a/02, 273a/12, 273a/14, 302a/05, 302b/15, 303a/02,
273a/14, 273b/02, 273b/05, 303a/13, 303b/01, 303b/12,
274a/02, 274b/01, 274b/06, 304a/02, 304a/04, 304a/10,
274b/09, 274b/11, 274b/15, 304a/10, 304a/12, 304b/02,
275a/05, 275a/07, 275a/13, 305a/15, 306a/02, 306b/02,
275a/13, 275b/03, 275b/07, 306b/05, 306b/12, 306b/15,
275b/09, 275b/10, 275b/13, 307a/02, 307a/13, 307b/07,
276b/06, 276b/10, 276b/13, 307b/07, 307b/09, 307b/13,
276b/14, 277a/12, 277a/14, 308a/04, 308a/05, 308a/06,
277b/09, 277b/13, 278a/05, 308a/14, 308a/14, 308b/03,
278a/09, 278b/03, 278b/08, 308b/07, 309a/06, 309a/15,
279a/01, 279a/03, 279a/10, 309b/09, 310a/07, 310a/12,
279a/11, 279b/01, 279b/15, 310a/13, 310a/14, 311a/10,

311a/15, 313a/07, 313a/08, 350a/11, 351a/05, 352a/05,
313a/10, 313a/12, 313b/01, 352a/15, 352b/02, 352b/05,
314b/08, 314b/12, 315a/12, 353b/02, 353b/07, 354a/15,
315b/04, 315b/15, 316a/07, 354b/14, 355a/11, 355b/06,
317b/01, 318a/09, 319b/07, 355b/13, 356a/05, 356a/12,
319b/10, 320a/04, 320a/08, 356b/02, 357a/10, 357b/01,
320a/14, 320b/01, 320b/02, 358a/01, 358a/04, 358a/09,
320b/07, 321a/06, 321a/10, 358a/10, 358a/13, 358a/15,
322a/04, 322b/05, 323a/12, 358b/05, 358b/06, 358b/07,
323b/02, 323b/05, 323b/06, 358b/13, 358b/15, 359a/08,
324a/05, 324a/09, 324b/08, 359a/10, 359a/11, 359a/13,
325a/07, 325a/08, 325a/13, 360a/12, 360a/15, 361a/11,
325a/14, 325b/13, 326b/01, 361a/12, 361a/15, 361b/11,
326b/08, 326b/09, 327a/07, 362b/02, 362b/06, 362b/06,
327b/11, 328b/06, 328b/10, 362b/12, 363a/15, 363b/05,
329a/08, 329b/13, 331b/03, 364a/01, 364b/01, 364b/05,
331b/14, 332b/07, 332b/14, 364b/08, 364b/10, 364b/14,
332b/15, 333b/13, 334a/06, 365a/02, 365a/10, 366a/15,
334a/08, 334a/13, 334b/04, 366b/04, 366b/11, 366b/14,
334b/06, 334b/10, 334b/10, 367a/03, 367b/12, 368a/07,
334b/11, 335a/09, 335a/15, 368a/13, 369b/08, 369b/10,
335b/06, 335b/09, 335b/11, 370a/01, 370a/03, 370b/04,
335b/13, 336a/03, 336a/08, 370b/08, 370b/11, 372a/01,
336a/14, 337a/06, 337b/08, 372a/09, 373a/06, 373a/10,
338b/11, 338b/14, 339a/03, 374a/03, 374b/03, 374b/11,
339a/09, 339a/11, 339a/13, 374b/13, 375a/13, 376a/06,
340a/02, 340a/07, 340a/12, 377a/06, 377a/07, 377b/01,
340a/13, 340b/01, 341a/05, 377b/06, 377b/10, 377b/13,
341b/02, 342b/01, 343b/04, 378a/05, 378a/06, 378a/09,
344a/14, 345b/14, 346a/05, 379b/14, 381a/15, 382a/07,
346a/14, 346b/04, 346b/07, 383a/11, 383b/02, 383b/07,
346b/07, 347b/03, 347b/15, 384a/05, 386a/07, 386b/14,
348a/01, 348a/07, 348b/11, 387a/04, 387a/06, 387a/10,
349a/02, 349a/06, 349a/15, 388a/03, 388a/07, 388b/11,

390a/07, 390a/07, 390b/09, 390b/10, 391a/04, 392a/03, 392b/06, 392b/07, P198a/02, P198a/03, P198a/06

o.-daḫı 218b/04, 253a/11, 263a/07, 270a/03, 307b/14, 312b/05, 361b/01, 387a/15

o. güne idi 340a/13

o. ḳadar 209a/03, 252b/02

o. ki 254b/14

o. ṭaraf P199a/11

o.-vaḳt 349a/10

o.-vaḳit 304a/05, 307a/13, 309b/03, 364a/14

o.-zamān 265a/10, 315a/01, 342b/12, 343b/15, 347a/07, 379a/12, 380a/12

2. Üçüncü tekil şahıs zamiri "o"nun eski şekli. Krş. **o 2**

o. 201a/13, 216a/14, 216b/01, 217b/12, 217b/14, 218b/15, 219a/04, 219a/14, 219b/06, 220a/07, 220a/14, 220a/15, 232b/08, 239b/11, 244a/10, 258a/12, 263a/04, 279b/14, 282b/13, 290a/09, 294a/15, 294b/07, 296a/13, 298a/14, 299a/06, 300a/15, 302b/09, 306a/13, 314a/02, 318b/08, 324b/15, 329a/10, 335b/08, 340b/12, 341a/02, 344a/04, 344b/04, 348a/13, 353a/08, 353b/11, 353b/14, 355b/03, 355b/04, 355b/10, 356a/12, 357b/10, 358b/10, 364a/04, 368a/01, 390b/13, 391b/15

o.+dur 354a/04, 355a/03, 392a/10

o.+dur ki 228a/08, 233a/12, 279b/02, 294a/04

o. idi 392a/11

o. ise 325a/05

o. isem 299a/10

o.-ki 212a/08, 215b/02, 298b/09, 308b/02, 384a/03

[=688]

anda Orada; onda. 220a/02, 221a/01, 223a/10, 260a/03, 284b/05, 289a/07, 290a/11, 312a/05, 312a/11, 313a/05, 314b/04, 316a/10, 320a/15, 321a/11, 324b/07, 324b/08, 329a/10, 334b/09, 334b/10, 352a/02, 380a/15

anda iken 293a/14, 295b/15, 301b/03, 351a/03

anda mıdurlar 353b/03

andan Ondan; ondan sonra; oradan. 202a/02, 203a/05, 203a/06, 203b/13, 205a/07, 205b/03, 205b/10, 206b/08, 207b/05, 208b/15, 209a/12, 209b/02, 210b/14, 211a/05, 211a/13, 213a/03, 213a/15, 214b/15, 215b/08, 217a/02, 217b/02, 217b/06, 217b/08, 217b/12, 217b/15, 219b/03, 219b/04, 220a/09, 223a/12, 224a/10, 224b/08, 226a/11, 227a/08,

228a/05, 228b/05, 228b/08, 296b/12, 298a/13, 299a/13,
229a/06, 230a/05, 230a/11, 299b/02, 300a/07, 301b/05,
230b/11, 231b/01, 231b/14, 304b/07, 306a/07, 306b/12,
233a/15, 234a/03, 236a/05, 307a/01, 309a/07, 309b/08,
236a/14, 237b/07, 237b/11, 310b/01, 311a/04, 311a/09,
238b/07, 240b/02, 241b/08, 311b/06, 311b/07, 311b/14,
242a/09, 242b/09, 242b/15, 312a/02, 312a/05, 312a/13,
243a/04, 245b/13, 246b/15, 312a/14, 312b/04, 312b/11,
247b/13, 250a/04, 250b/04, 313a/10, 314a/08, 315a/04,
250b/05, 250b/07, 251a/02, 315b/08, 316b/02, 316b/09,
251b/14, 251b/15, 252a/02, 317b/03, 318a/15, 319a/15,
252a/06, 253b/11, 255b/07, 319b/08, 320a/04, 321a/01,
255b/12, 255b/14, 256a/03, 321b/08, 321b/14, 322a/10,
256b/07, 257a/13, 257b/06, 324a/07, 324a/09, 324a/13,
258a/11, 258b/02, 259b/12, 324b/09, 325a/11, 328a/14,
260b/06, 261a/03, 261a/07, 329a/07, 329b/11, 329b/15,
261a/09, 261a/10, 262a/06, 330b/12, 331b/11, 332a/09,
263a/09, 264a/02, 264a/07, 332a/12, 332a/15, 334a/09,
264b/11, 264b/13, 264b/15, 337a/15, 338a/11, 339a/10,
265a/04, 265b/02, 266a/08, 340a/05, 340a/08, 340b/01,
266a/11, 266b/07, 268a/03, 341b/03, 341b/05, 341b/14,
268a/11, 268a/12, 268a/13, 342a/08, 342a/14, 342a/15,
268b/05, 268b/08, 268b/11, 342b/06, 343a/02, 343a/12,
269a/05, 269a/07, 269a/10, 344a/05, 344a/07, 344b/10,
269b/04, 269b/07, 269b/10, 344b/10, 345a/09, 346b/03,
270a/14, 270b/11, 270b/14, 347b/06, 347b/07, 347b/10,
273a/12, 274b/11, 275a/07, 348b/09, 348b/14, 349b/12,
275b/01, 275b/02, 276b/01, 351a/02, 351a/08, 351a/14,
277a/06, 278a/09, 281a/11, 352b/14, 354b/01, 355a/08,
281b/14, 283b/02, 284a/03, 357a/01, 357a/09, 357b/09,
284b/10, 289a/11, 289a/14, 358a/13, 360a/11, 360b/09,
290a/10, 290b/01, 290b/11, 360b/13, 361b/07, 362a/04,
292a/03, 292a/12, 292b/15, 363a/07, 363a/10, 363a/12,
294b/01, 295b/12, 296b/02, 363b/13, 364b/10, 365a/05,

365b/05, 365b/09, 366a/13, 367a/02, 367a/04, 368a/03, 370a/01, 371b/14, 372a/12, 372b/04, 372b/05, 372b/09, 373b/14, 374a/10, 375a/03, 375b/02, 376b/06, 376b/15, 377b/03, 381a/15, 382b/12, 383b/02, 384b/07, 384b/11, 385a/10, 385b/07, 385b/12, 386b/15, 389a/04, 389a/09, 389a/12, 389b/02, 389b/03

andan-ṣoñra P199a/10

andan ṣoñra 312b/12, 318a/04, 337a/03

andanda 278a/07

anı Onu. 209a/03, 226b/09, 227a/09, 240a/06, 244a/08, 244a/08, 255b/12, 256a/14, 264b/14, 266b/11, 275a/03, 275a/13, 281b/04, 282b/05, 296a/02, 298b/10, 302a/09, 303b/12, 305b/07, 324a/01, 325a/02, 327b/14, 339a/09, 341a/04, 344b/04, 347a/14, 351a/03, 353a/01, 353a/05, 355b/03, 357a/14, 357b/03, 357b/11, 359a/12, 365a/13, 367b/15, 368b/08, 374a/06, 380a/01

anlar Onlar. 200b/05, 206b/05, 208a/06, 208a/13, 208a/14, 210b/01, 210b/06, 211b/07, 212a/02, 212a/03, 215a/09, 229a/14, 229b/04, 230b/04, 230b/06, 233b/14, 237a/09, 242b/01, 242b/04, 243b/13, 244b/02, 250b/14, 251a/10, 255a/09, 256a/03, 260b/08, 260b/10, 264a/10, 264a/13, 264b/04, 264b/04, 268b/05, 272b/09, 273b/03, 276b/01, 280a/12, 282a/10, 283a/08, 283b/06, 287a/13, 287a/15, 287a/15, 299a/08, 299a/09, 303a/14, 317a/15, 317b/15, 318a/11, 319a/02, 326b/14, 327a/01, 334b/04, 335a/04, 348b/04, 348b/15, 349a/09, 352a/08, 353a/14, 355a/14, 356b/04, 360a/13, 360b/11, 376b/12, 386b/02

anlar-da 246a/14, 297a/13, 350b/10

anlar gibi 348b/05

anlar ile 287a/03

anlar ise 257b/15, 299a/03

anlar ki 200b/10, 319a/09

anlara 205a/15, 208b/02, 223b/03, 285b/01, 287a/15, 304b/04, 316a/09, 327b/02, 329b/08, 345b/08, 346b/08, 349a/01, 353a/13, 362b/01, 366b/08, 382a/08, 385b/09, 391a/06, 391a/07, 391a/15

anlara göre 231a/10

anlara ki 201a/06

anlarda 244a/03, 295b/02, 305b/07, 328a/10, 332b/14

anlardan 224a/10, 242b/03, 268a/10, 298b/01, 356b/04, 367a/12, 376b/09, 381b/15
anlardur 384b/09
anlardur ki 210a/09, 356b/11
anları 231a/04, 231b/03, 240b/08, 251b/08, 254a/01, 255b/13, 273a/01, 308b/09, 317a/01, 346b/09, 349b/01, 362a/14, P198a/04
anlarla 260b/14, 320a/06, 335b/07, 361a/13
anlaruñ 202b/10, 210b/04, 221a/04, 222b/03, 223b/13, 224a/01, 230b/09, 236b/13, 242a/08, 242a/13, 244a/05, 245b/08, 248b/01, 249b/14, 256a/04, 257b/04, 257b/05, 258b/13, 262b/05, 267a/05, 278a/04, 283b/13, 287a/02, 287b/11, 287b/14, 304a/04, 308b/10, 319a/01, 340b/08, 340b/11, 352a/10, 354b/14, 356a/12, 356b/09, 362b/14, 363a/04
anun-çün-kim 244a/04
anuñ Onun. 201a/07, 211a/09, 211b/02, 212a/15, 216a/01, 220b/02, 226b/15, 228a/04, 256b/10, 256b/12, 256b/13, 263b/05, 272b/01, 283a/01, 293a/04, 293b/06, 294a/12, 301a/01, 302b/04, 314a/04, 317b/03, 338a/10, 355b/02, 365b/04, 368a/01, 383b/14, 388a/14, 391a/08
anuñ-çün 233b/04, 274b/15, 279a/05
anuñ gibi 281b/15
anuñ içün 308b/04
anuñ idi 378a/10
anuñ imiş 308b/14
anuñda 279b/12
anuñdur 366a/09
anuñla 212a/08, 215a/06, 279b/09, 291a/14, 297a/07, 310b/12
aña Ona. 209b/06, 209b/08, 215a/05, 216b/05, 217a/14, 229a/11, 229b/03, 233a/06, 233b/04, 233b/13, 233b/13, 248b/13, 267a/15, 274b/12, 275a/04, 280a/14, 283b/05, 286a/11, 296b/08, 298a/09, 300b/13, 302a/01, 303b/02, 314b/13, 322b/10, 329b/10, 337b/03, 338b/12, 339b/05, 339b/12, 339b/15, 343b/11, 348a/13, 348b/03, 350a/02, 355b/05, 368b/06, 374a/04, 374a/11, 382b/07, 383b/10, 384a/03
aña göre 205b/07, 235b/08, 245b/15, 251b/05, 324a/13, 337b/10, 339a/15, 340a/01, 342b/09, 374a/01
añlar 234b/15, 276b/12

[=603]

ol- Meydana gelmek, vuku bulmak; gerçekleşmek veya yapılmak.
o. 248a/01
o.-(!) 281a/11, 295b/08, 326b/04, 329b/05, 350a/09, 385a/12, 388a/09
o.-a 203b/12, 203b/15, 204b/02, 204b/05, 215a/13, 215a/13, 221a/03, 224a/09, 233a/07, 236a/08, 237a/12, 237b/02, 237b/13, 242b/01, 243a/03, 244a/03, 248a/08, 248a/09, 259a/05, 264b/15, 274b/05, 274b/07, 275a/05, 275b/11, 278b/02, 278b/03, 285b/09, 285b/10, 286a/09, 296b/09, 304a/12, 304a/13, 305a/15, 318b/09, 326b/13, 326b/14, 341a/02, 341a/02, 341b/13, 348b/15, 349a/01, 357a/02, 358a/06, 364b/15, 370b/07, 371b/12, 374a/12, 378b/15, 391b/14, 391b/15, 392a/15, 393a/01, 393a/01
o.-a-da 256b/05
o.-a-ki 308a/02
o.-a-y-ıdı 228b/14, 256b/10, 259b/07, 291a/08, 308a/03, 337a/15, 343a/05, 369b/05, 370a/15, 373b/15
o.-a-y-ıduñ 239b/07
o.-a ki 321b/04
o.-abilür 301a/11
o.-acaḳ 228b/02, 232a/10, 259a/15, 262b/04, 265b/13, 274b/11, 274b/12, 288b/11, 289b/13, 305b/01, 315a/09, 347a/08, 356a/10, 385b/09, 391a/06, 391a/07, 391a/15
o.-acaḳ imiş 257a/01, 348b/02
o.-acaḳdur 304b/10
o.-acaḳlar 257b/10, 278a/09
o.-acaḳlarına 379b/03
o.-acaḳsın 233b/12
o.-alar 287b/05, 390b/04, 390b/05
o.-alı 358b/10
o.-alım 259a/11
o.-alum 223a/15, 345b/07, P198a/13
o.-alumda 275b/10
o.-amadılar 209b/10
o.-amam 234a/01, 235b/11
o.-amayyoruz 201a/05
o.-an 206b/01, 206b/08, 209a/06, 210a/04, 210a/08, 210a/10, 210b/05, 210b/08, 211b/04, 213b/03, 214a/15, 217a/03, 222b/02, 224b/13, 225a/14, 227a/13, 228b/04, 230a/14, 231a/14, 231b/08, 232a/06, 234b/01, 235a/07, 235b/06, 238a/04, 238a/13, 238a/15, 238b/08, 240a/11, 241b/10, 241b/13, 245a/12, 245a/14, 248a/15, 249b/05, 255b/10, 255b/15, 257a/12, 257b/03, 257b/11, 258a/05, 258a/12, 259a/09, 261a/11, 261a/15, 261b/10, 261b/10, 261b/13, 264b/08, 265b/10, 271a/03, 274b/08, 277b/13, 285b/07,

286a/03, 286b/11, 286b/14, 287a/08, 288a/04, 288a/06, 290b/06, 291b/04, 291b/12, 295a/14, 303b/08, 304a/01, 306b/11, 306b/15, 307a/06, 311a/08, 312a/05, 312a/08, 313a/06, 313a/09, 318a/05, 320a/10, 326b/09, 328a/04, 329a/11, 331a/12, 332a/15, 332b/10, 332b/13, 335b/13, 336a/09, 336b/15, 337a/09, 338b/13, 343a/01, 343a/08, 347a/02, 348a/05, 350a/01, 350a/07, 350b/09, 351a/01, 354a/06, 354b/08, 357b/08, 358a/05, 360a/15, 361b/10, 364b/12, 366b/09, 371a/01, 371a/02, 372a/02, 372a/13, 372b/02, 374a/13, 375b/08, 380b/11, 381a/06, 382a/07, 382a/08, 383a/12, 383b/15, 385a/11, 386b/05, 386b/07, 389a/02, 390a/02, 392a/08, 392a/10, 392b/08, P198a/17

o.-andan 261b/08, 264b/01

o.-anı 339a/06, 353b/06, 355b/12

o.-anlar 202a/11, 321a/02, 390a/05

o.-anlara 202a/11

o.-anları 248a/14

o.-anlaruñ 298b/04

o.-anuñ 323a/08, 333b/08

o.-anuñuzdan 222b/13

o.-asın 215b/07, 215b/14, 220a/07, 220a/09, 301b/13, 343a/11, 344a/12, 350a/04, 375a/01, 375a/05, 387b/05, 388a/12

o.-asın-ki 222b/09

o.-asız 361a/07

o.-a ṭursunlar 334a/03

o.-aydı 209b/09, 329a/01, 347a/01, 348b/01

o.-ayum 220b/05, 257b/02, 262b/05

o.-dı 201a/12, 202a/06, 203b/11, 207a/02, 209a/11, 211b/04, 211b/12, 212a/12, 213b/07, 213b/13, 214a/07, 216a/05, 217a/06, 217b/15, 218a/11, 219b/05, 220a/12, 224a/10, 224b/08, 226b/01, 228b/06, 229a/10, 232a/06, 239b/04, 239b/15, 242b/11, 243a/10, 243a/12, 245a/11, 254b/09, 254b/13, 257a/02, 257a/14, 258b/08, 267b/04, 272b/09, 275a/06, 276a/10, 276b/09, 276b/11, 278a/10, 279a/05, 281b/01, 281b/02, 283b/02, 284b/09, 285a/14, 285a/15, 285b/03, 286a/11, 286b/14, 290a/07, 296b/06, 297b/08, 300a/05, 302b/08, 305a/07, 306a/04, 307b/12, 309a/05, 309b/03, 312a/04, 313a/12, 313b/13, 314a/04, 315a/09, 321a/06, 321a/09, 323a/11, 325a/10, 327a/04, 327a/05, 327b/02, 329b/04, 329b/10, 333a/09, 333b/14, 333b/15,

336a/15, 336b/02, 337a/10, 338a/09, 340b/02, 345b/15, 347b/11, 348b/02, 348b/11, 350b/13, 356b/11, 357b/10, 362b/15, 363a/04, 363a/15, 363b/14, 365a/09, 365b/02, 366a/04, 366a/13, 366b/13, 367b/14, 367b/14, 369a/05, 369b/03, 369b/04, 369b/15, 372a/07, 372b/11, 372b/15, 373b/04, 374b/11, 376a/10, 376b/15, 379b/10, 379b/11, 382a/11, 383b/02, 383b/14, 390a/06, 390a/12

o.-dı-ki 208a/02, 208a/11, 280b/01, 301b/14, 380a/07

o.-dı ise 301b/04

o.-dığıcun 244a/15

o.-dılar 204a/15, 206b/09, 208a/09, 210a/01, 210b/10, 211b/10, 213a/13, 220b/14, 221b/04, 221b/12, 222a/09, 225b/13, 226a/13, 227a/05, 236b/06, 237a/12, 240b/13, 247a/03, 248a/12, 249a/14, 251a/04, 251b/09, 252a/13, 252b/05, 252b/13, 254b/11, 255b/07, 263b/04, 264a/02, 268b/14, 269b/03, 278a/04, 283a/09, 285b/13, 289a/01, 289b/10, 297b/07, 299a/01, 300a/15, 303a/15, 308b/07, 309b/09, 309b/11, 311b/03, 314a/08, 314b/03, 314b/07, 316b/14, 318a/02, 318a/15, 318b/15, 324b/07, 324b/13, 326a/13, 328b/09, 330a/09, 331a/03, 331a/11, 332b/13, 335a/06, 335a/13, 336b/05, 337b/12, 345b/02, 359b/02, 359b/12, 360a/02, 361a/13, 363a/08, 364b/01, 364b/10, 367a/02, 367a/06, 370b/11, 378b/08, 379a/08, 379a/14, 380a/15, 381b/02, 382a/01, 382a/02, 382a/04, 383a/10, 386b/08, 387a/10, 389a/12, 392a/02, P198a/15

o.-dılar ki 252b/02, 364b/01

o.-dıñuz 226a/05

o.-duġı 219b/04, 254a/01, 289a/04, 333a/06, 337b/06, 338b/07, 341b/02, 345b/12, 362a/02, 362b/14, 389b/05, 389b/08, 392a/13

o.-duġı-çün 207b/15

o.-duġı gibi 336a/14, 339a/05, 353a/14

o.-duġı ḳadar 330b/11, 349a/07

o.-duġımuz 228b/08, 245a/10, P198a/18

o.-duġımuz ḳadar 341b/15

o.-duġın 200b/06, 202a/12, 271b/01, 281a/02, 285a/12, 346b/08, 365b/03, P198a/08

o.-duġın gibi 215b/12

o.-duġına 218b/08, 390a/12

o.-duġına göre 293a/09

o.-duġından 384a/11, P198a/07

o.-duġıña 243a/02

o.-dugıñuzı 202b/01, 203b/13
o.-duġum ḳadar 264b/09
o.-duġuñ 306a/08, 306b/03, 387b/05
o.-duġuñ ḳadar 348a/10
o.-duḳ 210b/09, 256a/15, 278a/07, 353b/03, 389b/11
o.-duḳça 206b/13, 220b/04, 283b/05, 287b/11, 322b/11, 333a/12, 392b/11
o.-duḳda 208b/03, 212a/08, 213a/03, 214a/04, 214b/12, 215a/03, 215b/15, 221b/06, 223a/01, 223a/01, 225a/05, 227a/03, 227a/11, 231b/12, 242a/02, 250a/09, 250b/03, 254a/05, 276a/13, 280b/06, 282a/07, 282b/08, 285a/06, 296a/05, 307a/04, 309a/07, 311a/12, 311a/15, 313b/12, 318b/07, 319a/08, 320b/11, 323a/07, 324a/12, 325a/14, 328b/09, 329b/15, 332a/03, 332b/08, 336b/11, 339b/01, 341a/08, 348b/06, 355a/06, 365a/15, 365b/08, 366b/03, 369b/14, 376a/02, 376a/04, 376b/12, 376b/13, 377b/02, 383a/02, 385a/07, 390a/11, 391b/10, P199a/06, P199a/09, P199a/09
o.-duḳdan-ṣoñra 350a/06
o.-duḳları 285a/04, 364a/15, 376b/07, 377a/10
o.-duḳların 317b/10, 385a/05, 385a/06
o.-duḳlarınca 383a/04
o.-duḳlarında 219a/03, 288b/05, 290a/05, 299a/03, 299a/06, 317a/06, 320a/09, 331b/15, 344a/01, 383a/06
o.-duḳlarınuñ 367a/14
o.-dum 256b/04, 322a/05
o.-duñ 216a/10, 228a/15, 284a/07
o.-ıcaḳ 210b/06, 210b/06, 341a/03, 341a/04
o.-ınca 203a/01, 220a/11, 227a/02, 246a/10, 279b/05, 305b/07, 341b/12, 343a/08, 373a/11, 374a/12, 380a/01, 391b/08, P198a/16
o.-ma (!) 276a/12
o.-madan 203a/15, 208a/04, 369b/01, P198a/13
o.-madı 232a/04, 238a/01, 245a/11, 300b/14, 326a/06
o.-madılar 202b/04, 319a/02
o.-maduġına 201b/02
o.-maduḳ 322b/05, 362a/12
o.-maduḳdan ṣoñra 225b/11
o.-maġ-ıla 248b/13, 281b/07, 297a/10, 335b/09, 352a/04, 383b/01, 387b/06, 388b/07, 391a/12
o.-maġa 200b/06, 208b/10, 233a/05, 249a/08, 270b/14, 273a/10, 304b/03, 326a/10, 337a/05, 358a/03
o.-maġın 293a/10
o.-maġla 240a/02, 241a/02, 246b/11, 246b/12, 255a/14, 260b/14, 272b/03, 275b/08, 281b/09, 282a/15, 282b/14, 283b/12,

284b/13, 297a/01, 297a/06, 302a/11, 312a/11, 324b/05, 327b/12, 334b/09, 335b/13, 335b/14, 336b/09, 340b/13, 346b/11, 347b/06, 347b/14, 349b/03, 359a/15, 360b/01, 363a/07, 364a/12, 383b/08, 386a/14

o.-maḳ 213b/08, 223b/01, 234a/08, 235b/04, 333b/10, 345b/12, 368b/03, P199a/09

o.-maḳ üzre 200b/12, 207b/07, 211a/06, 213a/08, 214b/04, 216a/07, 218a/14, 219a/04, 219a/07, 220a/14, 220b/09, 221b/07, 222a/11, 224a/14, 227a/06, 229a/07, 231a/02, 234b/06, 235a/14, 236b/15, 239a/09, 240b/03, 245b/03, 248b/07, 248b/10, 249b/07, 249b/11, 250b/06, 251b/03, 252b/06, 252b/11, 253a/07, 253b/06, 257a/08, 258a/14, 259b/14, 260b/02, 260b/09, 264a/04, 266a/06, 266b/15, 267a/01, 267b/07, 269a/13, 269b/05, 272a/08, 281a/04, 282b/11, 283b/15, 284b/02, 285b/12, 289a/12, 298a/05, 299a/04, 299b/10, 307b/02, 309b/01, 310a/04, 313a/02, 313b/02, 314b/02, 316b/07, 319a/13, 326a/14, 329b/12, 330a/01, 330b/01, 331b/05, 331b/07, 334a/07, 335b/07, 336b/14, 338a/01, 338a/12, 338b/03, 338b/04, 338b/05, 339a/02, 342b/02, 342b/12, 345a/04, 345a/11, 345b/07, 346a/15, 346b/12, 349a/04, 352a/14, 352b/09, 353a/01, 353b/06, 353b/10, 357b/06, 358b/03, 359b/06, 359b/14, 361b/14, 362b/11, 363b/02, 373b/01, 374b/12, 382a/01, 382a/06, 382b/14, 383a/14, 384a/09, 384a/10, 387a/06, 388b/12, 388b/14, 389a/10, 389a/13, 392a/06, 392b/05, P199a/07

o.-maḳ üzre idi 297b/14

o.-maḳda 305a/01

o.-maḳla (olmaġla) 204b/09, 205b/03

o.-maḳlıġa 260b/13, 341a/13

o.-maḳlıġı 348b/10

o.-maḳlıġı-çün 204a/01

o.-maḳlıḳa (olmaḳlıġa) 319a/12

o.-maḳlıḳda 296b/08

o.-maları 203a/09, 350a/08

o.-malarına 276a/12

o.-malarından 287a/03

o.-malı 262b/06

o.-mam 238b/15, 277b/10, 282b/15

o.-mamaġa 220a/04

o.-mamaġla 325a/12, 333a/01

o.-mamaḳ ile 358b/11

o.-mamaḳ üzre 218a/05, 236a/04, 382b/08

o.-mamaḳsızın 301a/15
o.-mamış 203a/03, 337b/06
o.-mamışdur 382a/15
o.-mamışlar idi 345b/03
o.-mamuz 259b/09
o.-mamuza 358a/12
o.-mañ 387b/06
o.-mañuz 352a/10
o.-masa 216b/07, 249a/06
o.-ması 254b/01, 257b/08, 287a/11, 291b/01, 295a/01, 349b/03, 369b/03
o.-masında 212b/07
o.-masından 336b/03, 346b/09
o.-masun 204b/07, 206a/04, 240a/01, 305b/10
o.-masun-kim 224b/12
o.-maya 205a/12, 233a/03, 243b/03, 287b/07, 293b/14, 355b/04
o.-mayam 305b/11
o.-mayan 276a/15
o.-mayanlara 298b/06
o.-mayasız 277b/08, 308a/04
o.-mayınca 256b/12
o.-mayup 239b/04, 245a/09, 271b/09, 284a/07, 296b/09, 353a/11
o.-maz 206b/02, 209b/04, 209b/13, 209b/14, 220b/10, 225b/12, 237b/02, 242a/02, 245a/02, 248a/03, 249a/04, 259a/03, 262b/05, 272b/06, 283b/09, 286a/08, 287b/03, 300b/01, 333a/14, 350b/08, 354a/13, 358b/14, 359a/15, 370a/13, 381a/07, 381a/08, 391b/09, P199a/11
o.-maz (olur olmaz) 233b/08
o.-maz-ise 237b/15
o.-maz ise 228b/07
o.-mazdı 296a/09, 323b/05
o.-mazdum 264b/09
o.-mazlar 305b/04
o.-mazlar idi 225a/07, 246b/09
o.-mazsa 305b/05, 362a/13
o.-mazsañuz 273a/09
o.-mış 201b/15, 203a/01, 219b/08, 241a/06, 247b/02, 256b/09, 260a/11, 279a/08, 291b/11, 312b/10, 332a/02, 332a/10, 334a/13, 338a/11, 346a/14, 357b/04, 368a/15, 379a/12, 392b/01
o.-mış idi 256b/14, 267b/11, 309b/12, 358b/09
o.-mış idi-ki 331b/09
o.-mış iken 315b/02
o.-mışdur 206a/08, 247b/01, 253a/14, 259a/13, 270b/02, 270b/04, 291b/03, 308a/02, 385b/11, 387b/08
o.-mışdur ki 208b/06, 213b/02, 261b/12, 265a/15, 310a/01
o.-mışlar 207a/10, 305b/03, 355a/02
o.-mışlar idi 297a/15, 360b/05
o.-mışlardur 254b/05, 260b/15, 352b/05
o.-mışsın 300b/04

o.-sa 209b/13, 217a/13, 225a/01, 257b/10, 262a/09, 274a/14, 302a/08, 374b/06, 374b/08
o.-saḳ 245a/04
o.-sun 203b/02, 204b/06, 215a/12, 216a/02, 218a/06, 219a/14, 220b/11, 225a/12, 228a/13, 231b/01, 232a/15, 232b/01, 232b/02, 247a/07, 248a/05, 253b/03, 253b/04, 255a/04, 264a/09, 264a/09, 264a/11, 264b/12, 269b/09, 270a/11, 271a/02, 275a/07, 275a/09, 275b/02, 277b/01, 277b/02, 279b/05, 281b/14, 283b/03, 287a/07, 287a/07, 288b/08, 289a/11, 298a/10, 300a/12, 301a/09, 308b/12, 323a/05, 326b/06, 326b/06, 329b/06, 331a/08, 335a/02, 335a/09, 335a/15, 337b/04, 339b/15, 341a/06, 342a/11, 342a/13, 342a/13, 349b/06, 354b/09, 359a/04, 359a/05, 359a/06, 361a/05, 363a/11, 365a/03, 367b/09, 372a/12, 385b/06, 387b/04, 387b/07, 388a/02, 392b/15, 393a/01
o.-sun-ki 219b/04, 274a/13, 279b/06, 300b/05, 370a/03, 392b/06
o.-sun-kim 212b/06, 242a/11, 278b/12, 280a/09, 332a/13
o.-sunlar 223b/04, 286b/10, 308b/09, 324b/14, 335b/05, 367b/10, 368a/10
o.-uñ 326b/05
o.-uñuz 264a/08
o.-up 201a/03, 201b/01, 203b/11, 205a/13, 206b/14, 208b/04, 208b/07, 208b/15, 209a/14, 211a/10, 213a/02, 213b/04, 213b/11, 214a/02, 214b/12, 215b/13, 215b/15, 216a/07, 217a/12, 220a/11, 221a/08, 222a/07, 226a/14, 227b/04, 228b/15, 229b/14, 230a/03, 231a/05, 231b/12, 233a/01, 234a/02, 235a/06, 236a/06, 239a/13, 239b/01, 246a/12, 248a/10, 248a/11, 249a/13, 252b/13, 261b/01, 261b/06, 261b/14, 263b/11, 265a/01, 265a/12, 267b/13, 274a/04, 274a/10, 276a/03, 278a/03, 278a/14, 280b/13, 281a/01, 281a/05, 284b/15, 285a/03, 285a/06, 286a/10, 286b/13, 287b/09, 288a/07, 289a/03, 290a/03, 290b/13, 291b/05, 291b/06, 292a/08, 292a/14, 293a/03, 296b/12, 297a/02, 298a/06, 298b/14, 299a/12, 301a/01, 302a/01, 303a/04, 304b/04, 308a/01, 311a/07, 311a/10, 311b/02, 311b/09, 313a/04, 313b/12, 314a/08, 316a/02, 316b/04, 316b/09, 317b/03, 319a/02, 321a/06, 321a/08, 321b/09, 323a/08,

323a/14, 324b/12, 325b/03, 327a/01, 327a/09, 327a/10, 327a/11, 327a/14, 330a/10, 330b/09, 332b/12, 333a/08, 333a/15, 334a/11, 334b/15, 335a/05, 336a/03, 336a/15, 337b/11, 338a/13, 339a/07, 339b/03, 340a/08, 340a/14, 341a/07, 341b/13, 343a/03, 343a/09, 344a/12, 345b/01, 346b/08, 348b/05, 348b/07, 349a/04, 349a/10, 359b/11, 360a/14, 361b/08, 362a/01, 362a/03, 363a/14, 364a/11, 364a/15, 364b/06, 364b/09, 365a/08, 365a/15, 365b/04, 366b/14, 367a/06, 367a/09, 367a/15, 368b/11, 369a/05, 370b/06, 371a/01, 372a/04, 372a/06, 372b/14, 373b/11, 375b/14, 376b/02, 377a/06, 378b/02, 378b/12, 379a/08, 379a/13, 379a/14, 380a/10, 380b/10, 381b/15, 383a/08, 383b/13, 384a/03, 384a/12, 386b/13, 387a/04, 387a/07, 387a/11, 388a/05, 389b/05, 389b/08, 389b/09, 390a/13, 390b/14, 392a/02, 392a/05, P198a/09

o.-up-da 242b/13, 347a/13, 366a/14

o.-up da 280a/07

o.-ur 201b/07, 206b/02, 208a/11, 211a/15, 213b/02, 214b/09, 214b/10, 218b/10, 220b/11, 227a/07, 227b/01, 228b/03, 233b/10, 237b/01, 247b/15, 250b/11, 256b/08, 259a/03, 261b/12, 262b/04, 263b/15, 265b/01, 268a/06, 273a/11, 275b/02, 277b/05, 278a/09, 278a/09, 278b/15, 279b/13, 283a/15, 283b/08, 288a/08, 290b/02, 291b/13, 294b/10, 296a/07, 296a/13, 300b/01, 306b/15, 310a/01, 321a/04, 322b/12, 324a/05, 326b/14, 328a/12, 330a/13, 330b/07, 331b/09, 342b/08, 348a/09, 348b/08, 354a/05, 358b/14, 366b/15, 368b/13, 369a/11, 369b/02, 370a/14, 374a/15, 378b/11, 382b/09, 386a/13, 387a/11, 388b/02, P198a/16

o.-ur-ise 228a/09

o.-ur idi 228b/15, 254b/03, 258b/15, 267a/12, 370b/03

o.-ur ise 222b/12, 224a/07, 302a/03, 318b/06, 337b/10, 366a/10

o.-ur mı 275b/04

o.-ur olmaz 233b/08

o.-urdı 206a/15, 230a/10, 235a/02, 333a/06, 352a/03, 374a/10

o.-urdı-ki 381a/06

o.-urken 343b/06

o.-urlar 224a/06, 233a/15, 333a/13, 337a/12

o.-urlar idi 288b/04

o.-urlardı 295a/15
o.-urmış 232b/11, 333a/14, 370a/04
o.-ursa 211b/06, 216b/09, 232a/13, 258b/14, 279a/14, 287a/14, 292b/06, 294a/06, 295b/09, 299b/04, 303a/10, 318a/10, 324a/04, 328a/07, 337a/14
o.-ursın 226b/10, 279b/07, 376b/09
o.-ursıñuz 319b/15, 381b/11
o.-ursun 217b/11
o.-urum 216a/11, 337b/08
o.-uruz 245a/06, 279a/08, 309b/07, 322b/11, 355b/11, 357a/05, P198a/10, P198a/11
[=1419]
a‘dā-yı ḫāsirīn ol- 366b/09
adam ol- 213b/03, 325a/12, 368b/11
‘adüvü’d-dīn ol- 231b/08, 286a/03
aġ ol- 326b/06
āgāh ol- 222b/09, 375a/01
‘ārıż ol- 206a/04
āsān ol- 237a/12
‘āşī ol- 214a/02, 215b/12, 215b/13, 216a/07, 220a/04, 279a/08, 281a/02, 291b/06
‘āşıḳ ol- 330b/09
‘āşıḳ u iftidā ol- 331b/09
āşiyān-ı nīrān ol- 365a/15
‘ayb u ‘aceb ol- 233a/03
baḫt ol- 215a/13
bā‘iş ol- 273a/11, 288a/08, 356a/10, 392a/05
başbuġ ol- 380b/11
beg ol- 291b/05
beled ol- 224b/13
bellü ol- 228b/04
benī ādem ol- 243b/13
ber-‘aks ol- 362a/03
ber-cehennem ol- 286b/13
ber-dār ol- 214b/10, 323a/08
ber-güzār ol- 326b/09, 342a/13
berāber ol- 326a/13
berḫudār ol- 214b/09, 264a/08, 281a/11, 326b/05, 350a/09, 388a/09
beri ol- 248a/11
beter ol- 215b/07, 376b/09
bī-zār ol- 321a/08
binā-yı cedīd ol- 231a/02
biñbaşı ol- 319a/12
birlik ol- 352b/09, 361b/14
borç ol- 323a/05
boş ol- 201b/02
cān-ı ber-cehennem ol- 278a/14
cārī ol- 288a/06
celīs ol- 344a/01
cem‘ ol- 255b/07, 287b/03, 332b/13, 336a/03, 370b/11
cemā‘at ol- 287b/09
cenaral ol- 361b/10, 367b/14, 369a/05
cenk ol- 228b/15, 327a/04
cevāb ol- 232b/02
dāḫil ol- 204a/15, 211b/12, 213a/13, 220a/11, 221b/12, 247a/03, 249a/14, 267b/13, 269b/03, 276b/11, 281a/05, 283b/02, 285b/13, 290b/13,

292a/08, 298a/06, 299a/03, 308b/07, 309b/09, 311a/10, 311b/03, 314b/07, 316b/09, 318a/10, 319a/02, 321a/09, 324b/07, 328b/09, 331a/03, 335a/13, 363a/08, 363b/14, 364b/01, 379a/08, 383a/10, 387a/10, P199a/09

dastān ol- 332a/03, 343a/09, 374a/12

def‘ ol- 304a/13

dest-gīr ol- 380b/10

dīvān ol- 292a/14, 387a/11

dost ol- 321a/02

du‘ācı ol- 302a/01

dürüst ol- 200b/12, 354a/06

düşmān ol- 333b/08, 371a/01

ehl-i ḥicāb ol 211b/07

ejderhā ol- 208b/07

eksük ol- 209b/04, 296a/09, 301a/15, 323b/05

esīr ol- 241a/06, 255a/14, 261b/10, 334b/15, 335a/06, 335b/13, 335b/14, 379b/03

eṭfāl ol- 354b/09

evlā ol- 328a/04

ferāḥ ol- 264b/09, 338a/13

fermān ol- 249b/14

fireşḳa ol- 346b/11

forṭo ol- 339a/02

ġāfil ol- 246b/09

ġālib ol- 286a/11, 287a/11, 289a/03, 290a/03, 328a/07, 332a/02

ġanī ol- 248a/10

ġarḳ-ı baḥar ol- 373a/11

ġarḳ ol- 238a/01, 239b/04, 382a/01, P198a/10

ġarrām ol- 207a/10

ġāyib ol- 202a/06, 203a/01, 220b/14, 221b/04, 227a/02, 242b/11, 276a/10, 357b/10

ġażbān ol- 213b/04

giriftār ol- 220a/09, 333a/08, 353b/03

göñli ol- 301a/01

ḫaber-dār ol- 235a/02, 282a/07, 288b/05, 296a/05, 296b/09, 317a/06, 339b/01, 377b/02

ḫadīm ol- 206b/09

ḫāl ol- 379a/14

ḫāl u yol ol- 305b/07

ḫalāṣ ol- 224a/06, 276a/03, 276a/12, 297b/07, 309a/05, 333b/15, 338a/09, 375a/05, 381b/11, P198a/13

ḫalīfe-yi rūy-ı zemīn ol- 357b/08

ḫalvet ol- 339b/03

ḫareket ol- 358b/11

ḫasenāt ol- 225a/12

ḫāṣıl ol- 274b/11, 383b/13, 393a/01

ḫasta ol- 240a/02, 392a/02

ḫavāle ol- 220a/11

ḫayr ol- 204b/05, 305a/15, 392b/15

ḫāżır ol- 215a/12, 216a/02, 221a/03, 223b/04, 243a/03, 268b/14, 275a/05, 280b/13, 308b/09, 341a/06, 347b/06, 383a/06

ḥāżır u müheyyā ol- 309a/07, 334a/11, 372b/14, 386b/08
helāk ol- 252b/13, 278a/04, 337b/06, 337b/06, 380a/15, 381b/15, P198a/11, P198a/13
hennī ol- 225a/07
hezīmet ol- 385a/05
ḥıfẓ u hırāset ol- 365b/02
ḫışım ol- 306b/11
ḫoş ol- 301a/09
‘ibādāt u ṭā‘at ol- 363a/14, 365a/09
‘ibret ol- 231b/01, 370a/03
‘īd-ı nevrūz ol- 372a/07
ifnā-yı vücūd ol- 333a/15
ifnā ol- 305a/01
ifsād ol- 201a/03, 201b/01, 202a/11, 273a/10, 288a/07
iḥsān ol- 337b/02, 387b/08
iḥtişām ol- 364a/12
iḫtiyār ol- 216a/10
iḳtidār ol- 298b/06, 353a/11
iẕhār ol- 278b/15
iẕn ol- 299b/04, 374a/10
ḳādir ol- 202b/04, 209b/10, 232a/04, 239b/04, 245a/10, 287b/11, 301a/11, 341b/15, 362a/12, 374b/06, 383a/04, 392b/11
ḳalīl ol- P198a/07
ḳaltīn ol- 209a/14, 211a/10
kāmil ol- 324a/12
ḳara ol- 314a/08, 336a/15
ḳarīb ol- 297a/10, 311a/15, 315b/02, 325a/14, 349b/03, 363a/07, 380a/01
ḳarmaḳarışıḳ ol- 359b/02
ḳasāvet ol- 226b/10
ḳaṣd ol- 323a/11
ḳāṣım-ı sicil ol- 349b/03
ḳaṭ‘-ı ümīd ol- 278a/07
ḳaṭ‘-ı ümīz ol- P198a/09
ḳāyil ol- 228a/09, 228b/07, 300a/05
ḳayusı ol- 246a/10
kefīl ol- 234a/01, 235b/11, 238b/15
ḳral ol- 285a/15
ḳumandantı ol- 238b/08
kül ol- 333b/14
lā-ya‘ḳıl ol- P198a/15
lāyıḳ ol- 371a/02
lāzım ol- 385b/09, 391a/06, 391a/07, 391a/15
lenger-endāz ol- 345b/02, 358b/10, 371a/01, 387a/04
maḥall ol- 222b/02
maḫmūr ol- 378b/15
maḥv ol- 302a/08
maḥzūn ol- 212a/08
maḳbūl ol- 236a/08, 381a/07
maḳhūr ol- 389b/05
maḳhūr u münhezim ol- 376b/07
ma‘ḳūl ol- 339a/06, 353b/06
mālik ol- 314a/04
ma‘lūm ol- 219b/04, 224a/09, 257a/02, 321b/04, 367b/14, 375b/14, 376a/10
ma‘lūmuñuz ol- 212b/06

maʿmūr u ābādān ol- 382a/11
manendi ol- 372a/04
māniʿ ol- 276a/12
manṣūr ol- 381a/08
manṣūr u muẓaffer 359b/12
manṣūr u muẓaffer ol- 343a/11, 358a/12, 364a/15, 364b/09, 387b/05, 388a/12
marġūb ol- 392b/05
maʿrūf ol- 313a/06, 313a/09, 347a/13
masḫara ol- 256b/04
maẓhar ol- 219b/05, 249a/08, 252b/02, 254b/01, 257a/14, 309b/07, 312a/04, 348a/10, 389b/08
maʿẕūr ol- 393a/01
meʾmūr ol- 345b/12
mecnūn ol- P198a/16
Mecūsī ol- 339a/07
meded ol- 245a/09
medfūn ol- 343a/08, 392a/13
mefhūm u maʿlūm ol- 203b/11, 213a/03, 214b/12, 215b/15 223a/01, 250a/09, 307a/04, 308a/02, 313b/12, 319a/08, 376a/04, 376b/13, P199a/06
merḥūm ol- 247b/01, 282a/15
mesrūr ol- 222a/07, 236a/06, 285a/03, 318a/15, 367a/06, 369a/05, 383b/02
mesrūr u şād-ḫan ol- 331a/11, 336b/05
meşġūl ol- 221a/08, 365a/08, 372b/11
meşreb ol- 297a/06
muʿammer ol- 301b/13, 333a/12
muʿaṭṭar ol- 201b/07
muʿāvenet ol- 279b/05
mubāhevet ol- P198a/16
muḫālif ol- 204b/09, 334b/09
muḥtāc ol- 215b/14
muḳābil ol- 208a/04, 208a/09, 208b/04, 217a/12, 274b/12, 283a/09, 289a/01, 296b/08, 303a/04, 326a/10, 331b/15, 345b/03, 345b/07, 348b/05, 348b/07, 357a/05, 359a/04, 359a/05, 359a/06, 366b/14, 376b/02, 381b/02
muḳayyed ol- 273a/09, 300b/14, 305b/11
muḳīm ol- 345b/12
muntaẓır ol- 227a/05, 337b/12, 372b/15
muʿtemed ol- 231a/14
muṭmaʾin ol- 203b/15
muẓaffer ol- 390b/05
mużmār ol- 350b/09
mübārek ol- 204b/02, 247a/07, 253b/04, 264a/09, 264a/11, 264b/12, 289a/11, 298a/10, 300a/12, 331a/08, 335a/09, 335a/15, 348b/15, 349a/01, 349b/06, 361a/05, 363a/11, 364b/15, 365a/03, 387b/07
müjde ol- 220b/11, 274a/13

mülemmā ol- 286a/10
müncer ol- 374a/15
münhezim ol- 359b/11, 389b/05, 390b/14
mürd ol- 257a/12, 258a/12, 261b/08, 261b/10, 264b/01, 274b/08, 275a/06, 278a/03, 285b/03, 287a/08, 288a/04, 293a/03, 330a/09, 365a/15, 365b/03, 366a/04, 390a/12
mürted ol- 265a/01
Müslümān ol- 284a/07, 284a/07
müstaġraḳ ol- 201b/15, 203a/01, 219b/08, 364b/06, 367a/15
müstecāb ol- 216a/05, 286a/08
müsteḥaḳ ol- 332a/10, 338a/11
müşerref ol- 333a/13
müşkil ol- 354a/05
müte'ellim ol- 392a/02
müte'allıḳ ol- 298b/04, 311a/08, 386b/07
mütecāviz ol- 382a/01
müteġayyir ol- 370b/06
müyesser ol- 222b/12, 224a/07, 229a/10
nā-bedīd ol- 321a/06, 337a/10
nā-çār ol- 228b/08
nā-ḫoş ol- 239b/15
nā-peydā ol- 316a/02
naṣīb ol- 275b/04, 309b/03, 361b/08
nāyil ol- 259b/09, 389b/08
nāẓır ol- 248a/08
nedīm ol- 311a/07
nerm ol- 270b/14
nice ol- 214a/07, 370a/04
niẓām u iltizām ol- 363a/15
pāy-māl ol- 208b/10, 327a/10, 379a/13
pāyidār ol- 209b/14
perākende ol- 289b/10, 297a/15, 299a/06
perrān ol- 327a/11
perverde ol- 305b/03
peydā ol- 259a/13
piḳo ol- 346b/12
pinhān ol- 337b/08
pür-āteş ol- 231b/12, 234a/02
pür-żiyā ol- 372a/06
püşte ol- 327a/09, 379a/12
rāġıb ol- 332b/12
rāḥat ol- 220b/10
raḥmet ol- 219a/14
rāżī ol- 203b/12, 228a/15, 242b/01, 281a/01, 287a/07, 303a/15, 326b/06, 337b/11, 357a/02
re'āyā ol- 348b/10, 352b/05
refāḥiyyet u istirāḥat ol- 361a/07
renk ol- 327a/05
revān ol- 345b/01, 383a/08, 386b/13, 387a/07
ṣabāḥ ol- 221b/06, 227a/03, 227a/11, 276a/13, 280b/06, 282b/08, 328b/09, 332b/08, 348b/06, 379a/08
ṣādıḳ ol- 203b/13
ṣādır ol- 206a/08, 366a/10, 385b/11
ṣafā ol- 286b/10, 324b/14

şafālarında ol- 299a/01
saġ ol- 256b/09, 308b/12, 326b/04, 329b/05, 344a/12
şāḥib ol- 233a/07
şaḥīh ol- 202a/11
sākin ol- 203a/15, 254a/01, 352a/03, 367a/06
sālim ol- 336b/03
sebeb ol- 210a/10, 233a/01, 274a/14, 297b/08
sene ol- 212a/12
ser-‘asker ol- 383a/12
serḫoş ol- 377a/10
sernigūn ol- 203a/09, 314a/08, 364b/10, 379a/14, 390b/04
seylān ol- 343a/03, 384a/03
şıġmaz ol- 374b/11
şıḥḥat ol- 337b/04, 339b/15, 342a/11, 342a/13
şulḥ ol- 223a/15, 223b/01
şulḥ u şalāḥ ol- 340a/08, 340a/14
sulṭān ol- 216a/11
sükūt ol- 305a/07
süvār ol- 204a/01, 311b/02, 311b/09, 316b/04, 343b/06, 346a/14, 346b/08, 357b/04, 384a/12
şād-kām ol- 222a/09, 252b/13, 254b/05
şād ol- 248a/09, 255a/04, 259a/05, 309b/11, 372a/12, 392a/15
şād u ḫürrem ol- 364a/15
şādımānlıḳ ol- 310a/01
şāy ol- 285a/06
şāyi‘ ol- 369b/14, 389b/09, 391b/08
şehīd ol- 264a/02, 327a/14, 360a/15, 360b/05
şeref-yāb ol- 341a/13
şib‘ān ol- 389a/12
şikest ol- 209b/13, 349a/04, 390a/02
şīrīn ol- 220a/07
şükür ol- 335a/02
tābi‘ ol- 209a/06, 210a/01, 210a/04, 210b/10, 318b/15
tābi‘ u muṭī‘ ol- 319a/02
taġyīr ol- 350b/08
taḥṣīl ol- 218a/11
taḫt ol- 215a/13
tamām ol- 200b/06
ta‘yīn ol- 341a/07
tedārük ol- 307b/12
telef ol- 329b/10, 335a/05
terrāz ol- 207b/07
teskīn ol- 293b/14
teslīm ol- 248a/01, 248b/11, 382a/04
tevekkül ol- 296b/12
ṭu‘me-i şemşīr ol- 290a/05
umūr-ı mu‘aẓẓam ol- 235b/06
vāḳı‘ ol- 215a/03, 247b/15, 248a/15, 291b/04
var ol- 202a/12
vardiyan ol- 304a/01
vāṣıl ol- 207a/02, 208a/02, 258b/15, P199a/09
vasi‘ ol- 284b/13
vuḳūf ol- 214a/04, 344a/12

vuṣūl ol- 203b/11, 213a/02, 214b/12, 215b/15, 219a/03, 223a/01, 231b/12, 239a/13, 240b/13, 308a/01, 311a/12, 313b/12, 318b/07, 320a/09, 320b/11, 323a/07, 336b/11, 341a/08, 349a/10, 365b/08, 366b/03, 366b/13, 367a/09, 376a/02, 376b/12, 391b/10

yād ol- 333a/06, 348a/09

yaḳın ol- 233a/05, 237b/13, 360b/01

yanında ol- 232a/06, 374a/13

yār ol- 326b/13, 326b/14

ye’s u mātem ol- 299a/12

yehūdī ol- 224a/10, 232a/06, 325a/10, 366a/13, 376b/15, 379b/11

yetişmez ol- 373b/04

yörük ol- 364a/11

yürük ol- 347b/14

żābıṭ ol- 303b/08, 307a/06

ẓāhir ol- 224b/08, 272b/09, 291b/11, 336a/15, 356b/11, 392b/01

żarar ol- 287a/14, 305b/10

ẓāyi‘ ol- 204b/07

zāyil ol- 203a/03

ẕevḳ u ṣafā ol- 316b/14, 335b/05

zīr u zeber ol- 209a/11

ziyāde ol- 341b/13, 369b/15

[=731]

olağan Olması tabii olan, alışılmışın dışında olmayan, tabii, normal.

o.+dur 334a/02, 370b/15

[=2]

olın- Olma işine konu olmak. Krş. **olun-**

o.-an 368a/13, 393a/01, P199a/06

o.-dı 217b/10, 228b/15, 248b/07, 248b/11, 292b/02, 311b/05, 316a/12, 341a/10, 347b/07, 348b/15, 372a/01, 384b/01, 384b/10, 387a/15, 390a/09, 391a/02, 391a/10, P199a/10, P199a/11

o.-dı-ki 288b/01, 311a/06, 315b/11

o.-dı-kim 249b/14

o.-dı idi 272a/04

o.-dılar 364a/06

o.-duġı-y-ıla 347b/07

o.-duġın 288b/13

o.-duḳda 344a/07

o.-duḳdan-ṣoñra P199a/04

o.-maġla 293a/11

o.-ması 374a/04

o.-masına 274b/08

o.-masından 374a/08

o.-maz 310a/03

o.-mış 250a/05, 336b/13, 342b/10, 389b/12

o.-mış idi 314a/05, 316a/10, 359a/01, 364b/03, 386b/04

o.-mışdur 337a/03, 391a/14, 392b/11, P199a/07

o.-mışdur ki 386a/12

o.-sun 230b/14, 374b/12

o.-up 247b/07, 269b/10, 288a/15, 319a/08, 341a/10, 371b/14, 374a/08, 374b/13, 375a/04,

375a/12, 376a/04, 376a/05, 387b/06, P199a/03, P199a/07
o.-ur 355b/02, 374b/05, P199a/13, P199a/13
o.-ursa 223a/13
[=73]
‘afv olın- 337a/03, 374a/04, 375a/04, 375a/12
alabora olın- 347b/07
cem‘ olın- 386b/04
cenk olın- 228b/15
da‘vet olın- 384b/10
dīvān olın- 269b/10, 341a/10
du‘ācı olın- P199a/13
ferāġat olın- 374a/08
ḥaml olın- 355b/02
ḥareket olın- P199a/10
ḫatim olın- 393a/01
ḥāżır olın- 311b/05
ikrām olın- 386a/12
ilḳā olın- 387b/06
inşā olın- 374b/12, 374b/13, 376a/05
irsāl olın- P199a/07
işāret olın- 344a/07
iştirā olın- P199a/07
ḳaṭ‘ olın- 288b/13
ḳatl olın- 217b/10, 374a/08
ḳırā’at olın- 292b/02, 319a/08, 341a/10, 376a/04, 387a/15
ḳīl u ḳāl olın- 314a/05
maṭlūb olın- 223a/13
mesmū‘ımuz olın- 315b/11
muḥabbet u meveddet 348b/15
naḳl u beyān olın- 392b/11
naṣb olın- 389b/12, 390a/09
pāy olın- 372a/01
ri‘āyet olın- 391a/02
ṣalya olın- 347b/07
selāmlar olın- P199a/03
selāmlu olın- P199a/13
sipāriş olın- P199a/06
taḳsīm olın- 288a/15
ta‘mīr u ābād olın- 230b/14
ta‘yīn olın- 248b/07, 311a/06
te’hīr olın- 272a/04, 359a/01, P199a/11
tekāsül olın- 274b/08
telḫīṣ olın- 384b/01
tenbīh olın- 288b/01, 293a/11
tertīb olın- 374b/05
teẕhīb olın- 336b/13, 342b/10
vaṣf olın- 310a/03
ẕikr olın- 272/03, 316a/10, 316a/12, 368a/13, 391a/10
[=64]
olun- Bk. **olın-**
o.-a 337b/02
o.-dı 228b/15, 268b/01
o.-duġı 318b/09
o.-duḳda 228b/15
o.-maġla 272a/03
o.-maḳ 242a/12
o.-maḳlıḳdan 375a/05
o.-masına 209b/01
[=9]
cenk olun- 228b/15
feth olun- 228b/15

ḳatl olun- 375a/05

maḥv olun- 209b/01

mürūr olun- 318b/09

ta‘yīn olun- 242a/12

[=6]

omuz Vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım.

o.+ına 310a/03

[=1]

on Dokuzdan sonra, on birden önce gelen sayının adı.

o. 208a/09, 217a/03, 220a/02, 220a/02, 220a/12, 222b/09, 223b/03, 224a/03, 228b/13, 234a/14, 235a/13, 236a/15, 236b/07, 236b/15, 237b/12, 238a/13, 238b/05, 238b/07, 239a/15, 239b/10, 239b/12, 240b/03, 241b/04, 241b/14, 244a/01, 244a/09, 244b/11, 245a/06, 248b/05, 249b/07, 252b/03, 255b/12, 259b/01, 259b/02, 259b/10, 259b/13, 267a/11, 274b/12, 284a/12, 289a/06, 294a/15, 315a/03, 317a/04, 317a/13, 319a/08, 319a/12, 319b/11, 320a/02, 320a/04, 320a/08, 320a/13, 323b/14, 324a/01, 324a/06, 324a/08, 340a/13, 347b/13, 373a/07, 373a/10, 373b/10, 382a/10, 386a/01, 387b/08

o. altı 245b/03, 324b/03, 347b/11, 349a/02, 349a/06

o. altı biñ 267b/03, 313a/14, 313b/05, 314a/05, 314a/12, 321b/09, 323b/12, 340a/10

o. beş 242a/15, 242b/07, 242b/09, 245a/03, 245b/11, 245b/13, 246a/07, 252a/12, 252a/13, 252b/05, 255a/06, 256a/04, 256a/08, 257a/07, 263b/12, 267b/03, 267b/06, 271b/12, 359b/13

o. beşer 230b/10

o. beşinci 321a/09, 331b/13

o. biñ 218b/01, 220b/15, 326a/15, 326b/01, 327a/15, 352a/12, 377b/03, 377b/06, 378a/09, 378a/14, 381b/01, 382a/01

o. bir 226a/12

o. birinci 240b/12

o. dördünci 228b/15

o. dört 228b/15, 349a/04

o. iki 204a/10, 334b/02, 334b/07, 334b/11, 334b/13, 335b/06, 335b/09, 338a/15, 338b/14, 360a/06, 373b/01

o. iki biñ 207b/06, 324b/02, 344b/05

o. ikişer 331b/04

o. sekiz 245b/02, 245b/07, 245b/12, 313b/01, 321b/07, 321b/12

o. sekizer 222a/01, 331b/04

o. sekizinci 298a/04

o. ṭoḳuzuncı 343a/14

o. üç 251b/09, 252b/05, 331b/06, 334a/07, 342b/06

o. üçünci 286b/02

o. yedinci 249a/13, 387a/08

[=149]

onuncı On sayısının sıra sıfatı, sırada yeri dokuzuncudan sonra, on birinciden önce olan.

o. 308b/07

[=1]

oñ- İyileşmek, şifâ bulmak.

o.-ma 304b/12

[=1]

oñar- Düzeltmek, yoluna koymak, uygun duruma getirmek.

o.-dılar 360a/13

[=1]

oñarıcı Tamir eden, düzelten.

o. 348a/04

[=1]

ora Anlatana veya söyleyene uzakta olan yer; orası.

o.+da 232a/03

o.+dan 207b/10

o.+sın 354a/09

o.+ya 221a/12

[=4]

oraḳcı Ücret karşılığı ekin biçen kimse.

o. 378b/04

[=1]

ordu Bir devletin silahlı kuvvetlerinin bütünü.

o.+sı 377a/04, 377b/09

o.+sın 373a/01

o.-yı hümāyūn 348a/05, 348a/07

[=5]

orşa İtal. Yelkenleri rüzgâr yönüne çevirmekte kullanılan, her iki taraftan yelkenin ortasına bağlanmış ip; geminin, rüzgârın geldiği yöne döndürülmesi.

o. 244b/01, 244b/09, 244b/10, 250b/06

o. it- 245a/07

[=5]

orṭa Başlangıçla sondan veya etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen yer.

o.+dan 377a/09

o.+larında 316b/07

o.+sında 210a/12, 210b/03, 211b/03, 253a/05, 270b/10

o.+sından 209a/01

o.+ya 304a/02, 356b/08

[=10]

orṭalıḳ Bulunulan yer, çevre, etraf.

o. 254b/10

o.+a (ortalıġa) 296a/06, 316b/13, 339a/04, 372b/10, 388a/06, 391b/08

o.+da 332a/05

o.+ı (ortalığı) 339b/12

[=9]

Oruç Bk. **Oruç Beg**

O. (Ġāzī Oruç Re'īs) 316a/08

[=1]

Oruç Beg Cezayir'de Osmanlı hakimiyetini kuran ünlü Türk denizcisi, Barbaros Hayrettin Paşa'nın ağabeyidir. Krş **Oruç**, **Oruç Paşa**

O. 315a/15

[=1]

Oruç Paşa Bk. **Oruç Beg**

O. 393b/01

[=1]

‘Os̲mān Osmanlı Devleti’nin ve hanedanının kurucusu.

O. (‘āl-ī ‘Os̲mān) 321a/10, 392a/09

O.+a (‘āl-ī ‘Os̲mān) 271a/10

O. (tevāriḫ-i ‘āl-ī ‘Os̲mān) 392b/02

[=4]

‘Os̲māniyye Osmanlılarla ve Osmanlı Devleti ile ilgili.

‘O.+nüñ (devlet-i ‘Os̲māniyye) 392a/10

[=1]

‘Os̲mānlı Bk. **‘Os̲mānlu**

‘O. 321a/12

[=1]

‘Os̲mānlu Krş. **‘Os̲mānlı**

‘O.+ya 352b/05

[=1]

ot Bir iki mevsim veya bir yıl, pek azı da daha fazla yaşadıktan sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı.

o. 322a/11

[=1]

oṭaġ Büyük çadır, büyüklere mahsus yüksek etekli geniş ve süslü çadır.

o.-ı pādişāhī 345a/08

o.+uñ 211a/07

o. içre 201b/08

[=3]

otla- (Hayvan) Dolaşarak yerden ot yemek

o.-yup 322a/11

[=1]

oṭur- 1. Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.

o.-(!) 344a/07

o.-dı 211b/12, 270b/10, 316b/09, 389a/04

o.-maz 256a/15

o.-mışlar 201b/11

o.-sa 284a/11

o.-up 217b/15, 218b/08, 304b/06, 329a/02, 337a/04, 354b/02

o.-ur 202a/02

o.-urmış 242a/05

2. Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek.

o.-duġımuzda 323b/15

o.-up 365b/01

3. Başkasının koltuğunu kapmak.

o.-an 369a/07, 369a/10

o.-duḳda 293a/04

[=22]

oṭuraḳ Oturulacak yer veya şey.

o. 217b/12

o. idi 353a/03

[=2]

oṭurt- Oturma işini yaptırmak.

o.-duġın 219b/12

o.-maḳ 323a/04

o.-mış 373b/09

o.-up (oṭurdup) 204b/14, 228a/06, 322b/10

[=6]

oṭurtma Oturtmak işi.

o. 251b/04, 270b/03, 311b/08, 344b/01, 385b/14, 388b/09

[=6]

otuz Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önce gelen sayının adı.

o. 206a/01, 234a/04, 278b/06, 288b/15, 293b/02, 294a/13, 294b/02, 295b/04, 307a/05, 339a/04, 342a/09, 345a/02, 348b/08, 351a/04, 364a/06, 378b/09, 382b/12, 383a/01, 383a/07, 383a/12, 384a/07, 386a/08, 390b/11

o. (yigirmi otuz biñ) 326a/14

o. altı 266b/13, 289a/11, 289b/06, 309b/12, 325a/14, 346a/01, 359b/03, 361b/02

o. altı biñ 274b/10, 325b/02, 330a/11, 338b/10

o. altışar 373a/15

o. beş 213a/08, 213b/05, 222a/10, 260a/14, 280b/08, 281b/02, 284b/15, 295a/15, 295b/15, 297a/04, 386b/05

o. biñ 214b/04, 218a/15, 219a/05, 283b/15, 364a/02, 364a/04

o. bir 325b/09

o.+unda 346b/02

[=57]

otuzuncı Otuz sayısının sıra sıfatı.

o. 364a/10

[=1]

oyna- 1. Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak.

o.-dılar 377a/08

o.-mada 271a/13

o.-maġa 205a/13

2. Büyük bir ustalık, beceri ve kolaylıkla bir işi yapmak.

o.-dılar ki 217a/15, 230a/01

o.-dılar mı 217b/01

[=6]

Ö

öbir Diğer, öteki. Krş. **öbür**

ö. 202a/11, 226a/02, 231a/15, 236b/03, 250a/15, 305b/07

ö.+in 340b/10

ö.+leri 246b/09

[=8]

öbür Bk. **öbir**

ö. 212b/13

[=1]

ögret- Bir kimseye bir konuda bilgi kazandırmak.

ö.-e (ögrede) 311a/08

[=1]

ögün- Bir niteliği sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartmalı bir biçimde söz etmek; kıvançlanmak, iftihar etmek.

ö.-ür imiş 350a/03

[=1]

ögrin- Bilgi edinmek.
ö.+e bile 334a/09
[=1]

öksüz Annesi veya hem annesi hem babası ölmüş çocuk; kimsesiz.
ö.+e 356a/11
[=1]

öl- Hayatı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek.
ö.-enden 252a/13
ö.-enimüz 288b/11, 371a/13
ö.-mek 285a/13
ö.-ür 368a/06
ö.-ürlerse 305b/09
ö.-üyorur 216b/01
[=7]

öldür- Bir canlının hayâtına son vermek; ölümüne son vermek.
ö.-(!) 258b/04
ö.-diler 317a/04
ö.-dügin 235a/09
ö.-enimüz 288b/11, 371a/14
ö.-eyüm 217b/05
ö.-meñ 220a/13
ö.-mez idi 369a/09
ö.-sün 220a/14
ö.-üp 256a/01
ö.-ür ise 337b/03
ö.-ürse 220a/14
[=12]

ölü Hayatı sona ermiş bulunan, artık yaşamayan.
ö.+si 326a/07, 332b/08
ö.+sin 290a/10, 290b/01
[=4]

ölüm Bir canlıda hayati fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, mevt.
ö.+den 231a/10, 374a/04
ö.+e 332a/09, 338a/10
ö.+i 233a/08
ö.+le 217b/05, 258b/04
[=7]

‘ömr Ar. Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat. Krş. **‘ömür**
‘ö.+i 322b/11
‘ö.+i (müddet-i ömr) 330a/14
‘ö.-i Nūḥ birle 270a/12
‘ö. ile (ṭūl-ı ‘ömr) 301b/12, 316a/05
‘ö.+imüz 206b/13, 304b/15
‘ö.+in 202a/13
‘ö.+inde (āḫir-i ‘ömr) 275a/08
‘ö.+üm 283b/05
‘ö.+ümüzi 216b/10
‘ö.+ünde 347a/11
‘ö.+üñ 271a/02, 287a/06
[=14]

‘ömür Bk. **‘ömr**
‘ö.+ler 253b/08
‘ö.+ler (ṭūl-ı ‘ömür) 333a/11
‘ö.+leri 257b/04, 276a/04
‘ö.+üm (‘ömrüm) 220b/04
[=5]

öñ Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf; bir yerin arka kabul edilen kısmına göre ileride bulunan tarafı.

ö.+in 370b/04

ö.+ine 251a/06, 345a/15

ö.+lerince 378a/10

ö.+lerinde 330a/04

ö.+lerine 249b/10, 379a/06, 381b/12, 384b/11

ö.+üme 381b/09

ö.+ünce 359b/04

ö.+ünde 202a/01, 211a/07, 224b/14, 249b/01, 253b/03, 255b/10, 260a/10, 271b/05, 277b/13, 293a/13, 293b/03, 294b/12, 338b/06

ö.+ünden 242b/11, 265a/05, 307a/09, 313a/03, 353a/10

ö.+üne 206a/06, 220b/10, 250a/06, 264a/04, 269a/02, 280b/06, 298a/14, 314b/06, 359b/10, 370a/10, 371a/01, 377b/06, 381b/07, 384a/13

[=43]

öp- Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek.

ö.-er idi 304a/15

ö.-üp 256b/10, 258a/11, 337a/07, 387a/14

[=5]

öpiş- Birbirini öpmek.

ö.-diler 311b/01

[=1]

öt- (Kuş ve böcek) Değişik tonlarda nağmeli sesler çıkarmak.

ö.-er 356a/09

[=1]

öte Daha uzaktaki yer, iki uzaklıktan daha uzak olanı.

ö.+den 205b/06, 272b/09

ö.+den berü 273a/09, 280a/06, 288a/06

[=5]

ötüri -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle.

ö. 205a/15, 214b/07, 226a/04, 228a/07, 236a/06, 239a/01, 241b/14, 275a/14, 294a/02, 319b/08

[=10]

öyle Ona benzer, onun gibi; o kadar, o derece.

ö. 202a/10, 204a/13, 208a/11, 209a/09, 211a/15, 213b/01, 215b/03, 217a/15, 217b/07, 237a/05, 237b/14, 249a/09, 254b/04, 261b/02, 261b/03, 268a/05, 275b/12, 282a/02, 284b/12, 285a/10, 286a/07, 289b/12, 296a/06, 310a/02, 317b/04, 321a/03, 327b/07, 331b/09, 337a/14, 348b/08, 366b/15, 371b/08, 376a/14, 378b/04, 381b/03, 387a/10, 387b/06

ö.+dür 287a/14, 350b/11

ö. iken 344b/09

ö. imiş 222a/15

[=41]

öylece Tam öyle, tam olduğu gibi, o şekilde.

ö. 202b/11

[=1]

öz Bir kimsenin kendi manevi varlığı, zatı, kendisi.

ö. 243a/07, 379a/09, 389b/05

[=3]

‘özr Ar. Yanlış, hatalı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mazeret. Krş. **‘özür**

‘ö. ile 350b/02

‘ö.+imüzi dile- 211a/01

‘ö.+in 374a/03, 374a/07, 374b/02

‘ö.+ler dile- 211a/11, 220a/05

‘ö. u bahāne 376a/01

[=8]

‘özür Bk. **‘özr**

ö. ile 350a/10

ö.+ler 375a/12

ö.+lerin dile- 321a/02

[=3]

P

pābend Far. At vb. hayvanların yürümesine engel olmak için ayaklarına vurulan bağ, köstek.

p. 373b/01

[=1]

pabuçsız Ayağında ayakkabı olmayan.

p. 337a/10, 337b/05, 339b/07, 375b/08

[=4]

paçarış Far. Karışık, çapraşık iş; engel.

p. 293a/10

[=1]

pādişāh Far. Osmanlı Devleti’nde hükümdarlara verilen ünvan, sultan; büyük hükümdar.

p. 250b/05, 252a/14, 252b/02, 252b/14, 253a/01, 267b/11, 269a/09, 286a/09, 290a/15, 324a/05, 326b/09, 340b/12, 344a/11, 344b/08, 348a/10, 350a/08, 351b/11, 351b/14, 366b/10, 367b/14, 386a/05, 389b/08, 391b/09

p.+a 320b/10, 344a/10, 350b/10

p.+dan 388b/08, 389b/07

p.+dur 366b/03, 384b/02, 385a/02, 391b/10

p.-ı ‘ālem 219a/11, 312b/03

p.-ı ‘ālem-penāh 216b/03, 251b/12, 252b/04, 290b/07, 321a/10, 323b/09, 344a/09, 344a/15, 345a/07, 349a/10, 349b/05, 350b/04, 351b/07, 352a/08, 358a/06, 358a/09, 361a/09, 363b/09, 364b/15, 366a/05, 366a/10, 366b/05, 383b/04, 384a/15, 385a/07, 385a/10, 385b/03, 385b/07, 385b/12, 391a/12

p.-ı ‘ālem-penāh ḥażretleri 213b/12, 252a/03

p.-ı ḫüsrevān 253a/13, 270a/07

p.-ı İslām 214b/02

p.-ı rūy-ı zemīn 214a/15, 289b/14

p.-ı ẕü’l-intiḳām 376b/09

p.+ıdur 290b/08

p.+ım 345b/08
p.+ıma 291b/06, 366a/06, 385b/02
p.+ımuñ 388a/09
p.+ımuz 313b/15, 371b/09, 391b/05
p.+ımuza 309b/06
p.+ımuzuñ 309b/05, 315b/07
p.+ından (Fas pādişāhı) 271a/10
p. ile 384b/13
p.+lara 231b/15, 290b/04, 290b/06
p.+ları 312a/06
p.+um 215b/02, 291b/08, 350b/11, 365a/01, 366b/07
p.+uma 366b/09, 388a/13
p.+umuñ 291a/13
p.+uñ 249b/13, 250a/06, 269b/05, 350b/04
[=102]

pādişāh-zāde Far. Padişahın oğlu.
p.+leri 312a/06
[=1]

pādişāhāne Far. Padişaha yakışacak şekilde.
p.+mden (‘avāṭıf-ı pādişāhānem) 270a/15
p.+me 322a/02
p.+mle (südde-i pādişāhāne) 341a/12
p.-yi ḫüsrevāne 311a/02, 314a/12, 388a/01
[=6]

pādişāhī Far. Padişahla ilgili, padişaha ait.
p. (ādāb-ı pādişāhī) 268a/12
p. (memleket-i pādişāhī) 248b/01
p. (oṭaġ-ı pādişāhī) 345a/09
p. birle (berāt-ı pādişāhī) 318b/02
p. birle (emr-i pādişāhī) 390a/09
p. birle (iẕn-i pādişāhī) 267b/15
p.+den (ḥużūr-ı pādişāhī) 252a/04
p.+ye (du‘ā-yı pādişāh) 248b/04
p.+ye (du‘ā-yı pādişāhī) 390b/13
p.+ye (ḥużūr-ı pādişāhī) 250a/02, 251a/12, 344a/03, 344b/03, 384b/10, 384b/12
p.+ye (ḥürmet-i pādişāhī) 257b/02
p.+yi (ādāb-ı pādişāh) 344a/04
p.+yi (ādāb-ı pādişāhī) 250a/03, 250b/04, 251a/13, 269a/08, 365a/01, 384b/14
p.+yi (ḫizmet-i pādişāhī) 351a/14
[=24]

pāk Far. Temiz; hâlis, saf, katışıksız.
p. 213a/03, 243a/04, 247b/02, 248b/11, 249b/09, 298b/15, 298b/15, 324b/07, 331b/09, 372a/12, 388b/07
p. (selmān-ı pāk eyle-) 273a/15
p.+çanuñ 210a/14
p.+ı (ism-i pāk) 258a/01
p.+ım (ecdād-ı pāk) 270a/13
p.+ımuz 233b/15, 235b/07
p.+ını (nuṭḳ-ı pāk) 272a/11
p.+im 354b/15
p. u pākīze 382b/14
p. u pervā 376a/11
p.+um 224a/10
p.+üñ (ism-i pāk) 333a/05
[=23]

pākīze Far. Temiz, pak; halis, hakiki, gerçek.

p. (pāk u pākīze) 382b/14
[=1]

pāklık Temizlik.
p. ile 248a/02
[=1]

pala İtal. Kürek vb. şeylerin enli ve yassı tarafı; kavisli, kısa, uç bölümü geniş, kabzasına doğru daralan bir tür kılıç.
p. 306b/08, 317a/07
[=2]

palankete İtal. Birbirine zincirle bağlı iki gülleden oluşan, deniz savaşlarında yelken ve yelken direğini ortadan kaldırmak için tasarlanmış top.
p. 238a/11
[=1]

palaş Far. Aba ve çul gibi kaba yünden dokunan şeyler ve özellikle bunların eskileri; kaba dokunmuş kilim.
p.+ımuz 256b/02
p.+ında 276b/07
[=2]

papa İtal. Katolik kilisesinin başı; Yunanistan'da bir sahil.
p. 252a/10, 297a/11, 297a/12, 300a/13, 337b/02, 352b/09, 353b/05, 361b/14
p.+da 309a/01
p.+dan 299a/05, 300a/09
p.+nuñ 299b/07, 336b/11, 336b/13, 336b/15, 339a/13
p.+ya 297b/15, 297b/15, 299a/02, 299a/08, 299a/09, 299b/14, 336b/10, 337b/13
p.+ya (Rūm-ı papa) 336b/06, 336b/06 [=26]

papas Rum. Hristiyan din adamı.
p. 223b/12, 228a/07, 229a/15, 307a/01
p.+a 223b/11, 228a/04
p.+dur 223a/13, 228b/03
p.+ı 223a/06, 223b/08, 228a/05, 307b/14
p.+ın 223a/02
p.+lar 272b/14, 273b/11, 274a/09, 274b/11, 274b/14, 275a/02, 275b/07, 275b/12, 277a/14, 299b/12, 299b/13, 340a/03, 374b/09
p.+lara 299b/14
p.+lardur 299b/14
p.+ları 287a/06, 299b/08, 309a/03
p.+larıñ 275b/13
p.+larla 276b/07
p.+laruñ 273a/11, 274a/03
p.+uñ 223a/12, 223b/07, 223b/10, 228b/05
[=39]

parça Far. Bir bütünden ayrılmış kısım.
p. 241b/14
p. parça 231a/09
[=2]

pāre Far. Parça; sayı, adet.
p. 204a/09, 204a/10, 204a/14, 207a/03, 213a/08, 213b/04, 213b/05, 221b/07, 224a/11, 224a/15, 224b/02, 233a/12, 233b/03, 233b/04, 234a/04, 234a/14, 235a/13, 235a/15, 236a/15, 236b/07, 236b/15, 237b/12,

238a/13, 238b/05, 239a/15, 239b/10, 239b/12, 240b/03, 240b/06, 240b/10, 242a/15, 242b/07, 242b/09, 244a/09, 244b/11, 245a/04, 245b/03, 245b/11, 245b/13, 246a/07, 246b/13, 248b/05, 249b/07, 251b/06, 251b/09, 252b/11, 256a/08, 259b/01, 259b/02, 259b/04, 259b/10, 259b/13, 259b/13, 260a/11, 260a/14, 260b/07, 260b/10, 260b/15, 262a/12, 263a/02, 263b/02, 263b/04, 263b/15, 264a/02, 264a/03, 264b/01, 264b/02, 265a/05, 265a/11, 265a/11, 265b/05, 266a/06, 266a/10, 267b/06, 268b/13, 271b/06, 271b/10, 272a/08, 274b/13, 276b/14, 278b/06, 282a/08, 282b/11, 284a/15, 284b/02, 284b/13, 285a/01, 285a/01, 285a/03, 285b/12, 289a/11, 289b/06, 293b/02, 294a/13, 294a/15, 295a/15, 296b/12, 297a/02, 297a/04, 297a/09, 297a/13, 299a/04, 309b/04, 309b/12, 313a/01, 313a/13, 313a/15, 313b/10, 314b/02, 315a/03, 319a/08, 319a/13, 320a/09, 320a/13, 321b/07, 321b/08, 321b/09, 321b/12, 322a/06, 323b/10, 323b/12, 323b/14, 324a/01, 324a/05, 324a/08, 324a/10, 324a/14, 324b/04, 325a/03, 325a/15, 329a/11, 330a/01, 330a/05, 334a/10, 334b/02, 334b/07, 334b/11, 338a/15, 338b/08, 339a/04, 340a/11, 342a/09, 345a/02, 345a/06, 346a/02, 347b/03, 347b/12, 347b/13, 347b/13, 347b/15, 349a/03, 349a/06, 349a/07, 349a/13, 349a/14, 349b/01, 350b/14, 351a/04, 351a/05, 351b/09, 352b/03, 352b/03, 353b/05, 353b/10, 354a/03, 354a/03, 354a/09, 354b/11, 354b/12, 355a/01, 355a/02, 355a/09, 358b/02, 359a/02, 359b/04, 359b/13, 359b/14, 360a/03, 360a/06, 360a/07, 360b/03, 361a/13, 361b/12, 361b/13, 362b/10, 362b/10, 363b/02, 364a/06, 364a/10, 367a/10, 367b/05, 370b/03, 373a/07, 373a/10, 380b/01, 382b/12, 383a/01, 383a/07, 383a/12, 384a/07, 386a/01, 386a/08, 386a/15, 386b/05, 390b/11

p. pāre eyle- 216a/01 [=206]

pārelen- Parça parça olmak, parçalanmak, paralanmak.

p.-üp 226a/10 [=1]

parmaḳ İnsanın ve bâzı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri.

p. 208b/11, 327a/10

p.+ına (parmaġına) 388b/10

[=3]

parṭal Çok kullanılmaktan yıpranmış, eski püskü.

p. 261a/14, 261b/02

[=2]

paş Madenlerin ve özellikle demirin yüzeyinde oksitlenme sonucunda meydana gelen koyu kahverengi veya kızıl renkli tabaka.

p. 228a/03, 241b/12, 258a/15

[=3]

paşa Tavan veya kaplama tahtalarının aralıklarını kapatmak için bu aralıklar üzerine çakılan ensiz uzun çıta.

p. 303a/14

[=1]

paşabaruv Teçhizatı basit olan asker.

p. 230b/08

[=1]

paşaḳa Düşük rütbeli asker. Krş. **paşḳa**

p. 305b/03, 309a/05

[=2]

paşaporṭa İtal. Yurt dışına gidenlere, gittikleri yabancı ülkelerde kimliklerini ispat edebilmeleri için yetkili kuruluşlarca verilen kimlik belgesi.

p. 299b/04, 299b/06

p. ile 260a/05

[=3]

paşḳa Bk. **paşaḳa**

p. 231b/02

[=1]

paşa Osmanlı Devleti zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen ünvan.

p. 204b/07, 205b/02, 254a/01, 271a/07, 293a/09, 312b/11, 326b/02, 329b/05, 331a/07, 349a/10, 351b/01, 354b/06, 355b/14, 361a/07, 368b/05, 388b/13

p. (Sāniyen Ḥasan Paşa) P195b/01

p. (‘Acem ‘Ömer Paşa) P196b/01

p. (Aḥmed Paşa Pirzolı) 395b/01

p. (Aḥmed Paşa Sarāyı) 310b/02

p. (‘Alī Paşa) 395b/01

p. (‘Arab Aḥmed Paşa) P196a/01

p. (Bosnavī Meḥmed Paşa) 394b/01

p. (burc-ı ‘Alī Paşa) 395a/01

p. (burc-ı mevlā-yı Ḥasan Paşa) 395b/01

p. (burc-ı mevlā-yı Muḥammed Paşa) 395b/01

p. (būstāncı Aḥmed Paşa) P195b/01

p. (Ca‘fer Paşa) 394a/01

p. (Ca‘fer Paşa ḫādim) P196a/01

p. (Cezāyirli ‘Alī Paşa Ḳapudan) 394a/01

p. (Cezāyirli Sökelli ‘Alī Paşa) 395a/01

p. (Çarḳacı Ḫalīl Paşa) 395a/01

p. (El-Ḥac ʻAlī Paşa) 395b/01
p. (El-Ḥacı Muḥarrem Paşa) P196b/01
p. (eşek çekmez Meḥmed Paşa) P197a/01
p. (Fettāḥ Paşa) 366b/13, 367a/03
p. (ġāzī Ḥasan Paşa) 388b/07, 389a/03, 389a/14
p. (Ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa) 253a/12, 270a/07, 285a/15, 291a/12, 292a/04, 297a/07, 299b/03, 303b/10, 342b/14, 348a/09, 353b/12, 364b/14, 393b/01
p. (ġāzī Meḥmed Paşa) 395b/01
p. (ġāzī Naṣre'd-dīn Paşa) 314a/11
p. (Ḥāfıẓ Aḥmed paşa) 394b/01
p. (Ḫalīfe-yi Ḫayre'd-dīn Paşa) P195b/01
p. (Ḫalīl Paşa) 394b/01
p. (Ḥasan Paşa) 385b/01, 390b/10
p. (ḫayrāt-ı İbrāhīm Paşa) 395b/01
p. (Ḫayre'd-dīn Paşa) 200b/15, 201b/14, 202b/09, 202b/10, 203a/04, 203b/07, 203b/07, 204a/13, 204b/01, 204b/04, 205a/01, 205b/14, 206a/11, 206a/14, 206b/03, 206b/06, 207b/04, 207b/09, 208a/02, 208b/04, 208b/07, 209a/15, 209b/08, 211a/11, 211a/14, 211b/10, 212a/13, 212b/02, 212b/09, 213b/09, 213b/15, 214a/04, 215b/06, 216a/12, 216b/11, 216b/14, 217a/09, 217b/04, 217b/12, 219b/02, 219b/06, 220a/02, 220a/05, 220a/06, 220a/10, 220b/02, 220b/07, 220b/14, 221a/09, 221b/04, 222a/06, 222b/01, 222b/05, 223a/07, 223a/14, 224a/13, 226b/02, 228b/12, 229a/07, 229b/06, 230a/11, 230b/01, 230b/07, 230b/12, 231b/02, 231b/07, 234b/12, 235a/03, 236a/05, 236a/15, 236b/09, 238a/01, 238a/14, 238b/07, 238b/12, 239a/05, 239b/15, 240a/06, 242a/10, 242b/15, 243b/04, 247a/05, 247a/09, 247a/12, 247a/13, 247b/12, 248a/06, 248a/13, 249a/02, 250a/10, 252a/01, 253a/02, 253a/05, 253a/09, 253b/09, 254b/04, 254b/08, 254b/12, 258a/01, 260a/06, 262a/12, 262a/15, 263a/02, 263a/13, 263a/15, 264a/08, 264a/12, 264b/05, 265a/02, 265a/10, 265a/13, 265b/03, 267b/04, 268a/03, 269a/06, 269b/07, 270a/01, 270b/06, 271a/12, 276a/06, 276a/10, 276a/14, 277a/04, 277a/09, 278b/05, 281a/09, 281a/13, 281b/05, 281b/08, 282a/06, 282b/01, 282b/06, 282b/07, 283a/01, 283a/05, 283a/09, 283b/08, 283b/12, 284a/03,

284a/09, 285b/06, 285b/15, 286b/09, 289a/10, 289b/03, 291b/01, 291b/07, 291b/14, 292a/10, 292a/10, 292b/14, 293a/08, 295b/10, 296a/05, 296a/07, 296a/12, 296b/10, 298a/07, 298b/08, 299b/06, 299b/11, 300b/08, 301a/03, 301a/13, 301b/13, 302b/05, 303b/13, 304a/03, 304a/05, 304a/15, 306b/05, 307a/02, 307a/04, 308a/13, 308b/01, 308b/08, 308b/15, 309a/06, 309a/11, 309a/14, 309b/04, 309b/08, 309b/13, 310b/04, 310b/11, 311a/03, 311a/09, 311b/04, 311b/05, 311b/09, 311b/12, 313a/07, 313a/11, 313a/12, 313a/15, 314b/02, 314b/08, 315a/11, 315a/15, 315b/04, 315b/06, 316a/06, 316a/08, 316b/03, 316b/08, 316b/12, 317a/01, 317a/12, 317a/14, 317b/06, 317b/08, 318a/04, 319a/04, 319a/15, 319b/07, 320a/07, 320a/12, 320b/08, 320b/13, 321a/07, 323a/11, 323b/05, 323b/08, 325b/02, 326a/03, 326b/04, 326b/08, 328a/01, 328a/10, 328a/14, 329b/08, 330a/13, 330b/03, 330b/09, 330b/13, 331b/02, 331b/09, 333a/04, 333b/03, 334a/05, 334a/15, 335a/01, 340a/10, 340a/15, 340b/07, 340b/12, 341a/14, 343a/01, 343b/01, 343b/14, 344a/07, 344a/14, 345a/01, 345a/13, 345b/08, 346b/03, 347a/01, 347b/03, 348a/12, 348b/12, 349a/01, 349a/02, 349a/06, 350a/04, 350a/10, 350b/01, 350b/12, 352a/05, 352b/02, 352b/07, 352b/14, 353a/13, 353b/07, 354a/15, 354b/03, 356b/15, 357a/01, 357a/10, 357b/03, 357b/13, 358a/14, 359a/02, 359b/03, 360b/06, 360b/09, 360b/13, 361a/14, 361b/06, 361b/12, 362b/06, 362b/13, 363a/01, 363b/05, 363b/08, 364a/08, 364a/12, 364b/04, 368a/12, 368b/05, 368b/12, 371b/09, 373a/13, 382a/09, 383a/15, 383b/06, 384a/01, 384a/06, 384a/11, 384b/11, 384b/12, 384b/14, 385a/15, 386a/13, 388a/05, 388a/14, 391a/10, 391a/15, 391b/10, 392a/01, 392b/03

p. (Ḫızır Paşa) P196a/01

p. (Ḥüseyin Paşa) P196a/01

p. (Ḥüseyn Paşa ibn-i Ḳapudan Paşa) 394a/01, 394a/01

p. (Ḫüsrev Paşa) 345a/10, 345b/05

p. (İbrāhīm Paşa) 310b/03, 310b/06, 311a/01, 311a/13, 395a/01

p. (İsḥāḳ Paşa) 393b/01
p. (İsmā‘īl Paşa) 394b/01
p. (ḳapudan paşa) 232b/03, 312b/10, 314a/02, 383b/07, 392a/10
p. (Ḳātib Ḥasan Paşa) 394b/01
p. (Ḳoca ‘Abdī Paşa) 395a/01
p. (küçük İbrāhīm Paşa) 395b/01
p. (Meḥmed Paşa) 395a/01
p. (Meḥmed Paşa ibn-i Ṣāliḥ Paşa) P195b/01
p. (Meḥmed Paşa maġribli oġlu) 395b/01
p. (Meḥmed Paşa tekelīzāde) P195b/01
p. (Memī Paşa) P196a/01
p. (Mezemerto el-Ḥacı Ḥüseyin Paşa) P196b/01
p. (Midilli ‘Ömer Paşa) P197a/01
p. (Muṣṭafā Paşa) 345a/10, P196a/01
p. (Naṣre’d-dīn Paşa) 341a/11
p. (Nuṣretü’d-dīn Paşa) 292b/04
p. (Oruç Paşa) 393b/01
p. (Ramażān Paşa) P196a/01
p. (Ṣāliḥ Paşa) P195b/01
p. (Sāniyen Ḥasan Paşa ibn-i Ḫayre’d-dīn Paşa) P195b/01
p. (Süleymān Paşa Ḳaṭānyā) 394b/01
p. (Ṣa‘bān Paşa) P196a/01
p. (Tekelizāde Deli ‘Alī Paşa) P197a/01
p. (Tekelizāde Ḥasan Paşa) 395b/01
p. (Tekelizāde Muṣṭafa Paşa) 395b/01
p. (Telli Aḥmed Paşa) P196a/01
p. (Telli Ḥasan Paşa) 394b/01
p. (Tişnedil Ḥüseyin Paşa) 395a/01
p. (Ṭopal Aḥmed Paşa) 394b/01
p. (Yūsuf Paşa) 394b/01
p.+dan (Ḫayre’d-dīn Paşa) 283b/07, 286b/12, 302a/10, 316b/15, 328b/10, 340b/10, 344b/07, 352b/10, 358b/10, 368a/02
p.+dur (Ḫayre’d-dīn Paşa) 203a/01, 227a/02, 333a/02
p.+dur (Naṣre’d-dīn Paşa) 343b/11
p. gibi (Ḫayre’d-dīn Paşa) 219b/05
p. ile (Ḫayre’d-dīn Paşa) 200b/10, 212a/04, 258a/05, 283b/03, 310b/08, 319a/14
p. ile (İbrāhīm Paşa) 312b/01
p. ile (Muṣṭafā Paşa) 345b/04
p. isem (Ḫayre’d-dīn Paşa) 335a/04
p. ḳadar (Ḫayre’d-dīn Paşa) 368b/03
p.+lar 345b/03, 345b/04, 348a/06, 348a/07, 348a/11, 393b/01
p.+lar (ḳapudan paşa) 392a/12
p.+lardan 346a/09
p.+lardur 345b/14
p.+ları 346a/08
p.+laruñ 348b/13, 392a/09
p.+m 351b/02
p.+muz 354b/10
p.+muzı 356a/06
p.+nuñ 300b/13, 305a/02, 347a/06, 358b/06
p.+nuñ (Ġāzī Ḫayre’d-dīn Paşa) 246b/06

p.+nuñ (Ḫayre'd-dīn Paşa) 200b/08, 200b/12, 201b/01, 201b/12, 202b/07, 204a/03, 206a/07, 206b/11, 206b/13, 207a/02, 207b/14, 208a/07, 208a/08, 208a/10, 208a/13, 210a/05, 210b/15, 211b/09, 211b/15, 212a/03, 212b/07, 213b/07, 216a/04, 217a/05, 217a/07, 217b/03, 218a/04, 219a/14, 220a/10, 220b/10, 223a/11, 236a/02, 238b/14, 239b/01, 241b/02, 244a/08, 247b/10, 250a/05, 254a/07, 258b/07, 260a/08, 264b/11, 265b/15, 266a/13, 268a/01, 268b/06, 269a/04, 272a/09, 278b/01, 280b/01, 281a/07, 281b/07, 283a/04, 291b/03, 295b/05, 296a/15, 296b/03, 298a/14, 301a/05, 301a/06, 302a/12, 304a/01, 304a/15, 305a/01, 306b/02, 310a/09, 310a/15, 310b/06, 311a/13, 311b/14, 313b/14, 315a/04, 315a/13, 316b/01, 317a/03, 317a/06, 317a/08, 317a/11, 317b/01, 318a/01, 318b/13, 319a/10, 319b/04, 319b/14, 320a/10, 320b/04, 323b/07, 324b/10, 326a/09, 326a/13, 326b/02, 327b/08, 328b/04, 329a/12, 329a/14, 331a/05, 331b/01, 334a/03, 334a/10, 334a/12, 334b/06, 334b/13, 334b/15, 335a/14, 336a/02, 336b/03, 340b/04, 344a/11, 344b/11, 346b/12, 346b/13, 347b/15, 348a/02, 348a/06, 351a/12, 351b/08, 351b/13, 352b/15, 353a/10, 356b/04, 357b/05, 357b/07, 357b/10, 358b/06, 358b/13, 359b/12, 360a/02, 360a/05, 362a/03, 367a/09, 367b/04, 367b/11, 368b/04, 369b/09, 383a/13, 383b/03, 386a/03, 388a/07, 392a/13, 392b/08

p.+nuñ (Ḫayre'd-dīn Paşa ise) 276a/01

p.+nuñ (Ḫayre'd-dīn Paşanuñ) 236b/04, 236b/08

p.+nuñ (Ḫayre'd-dīn Paşa) 220b/01

p.+nuñ (Ḫayre'd-dīn Paşa) 351b/04

p.+nuñ isem (Ḫayre'd-dīn Paşa) 308a/08, 326a/11, 354a/05

p.+ñuz 317a/14

p.+sı 385a/15

p.+sı (ḳapudan paşası idi) 232a/11

p.+sıdur (ḳapudan paşa) 315b/07

p.+sına (ḳapudan paşa) 346a/04

p.+ya 216a/14, 390b/11

p.+ya (Ḫayre'd-dīn Paşa) 239a/04

p.+ya (ġāzī Ḫasan Paşa) 388b/05, 389a/02, 389a/07, 389b/06

p.+ya (ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa) 239b/09

p.+ya (Ḫasan Paşa) 388a/14

p.+ya (Ḫayre'd-dīn Paşa) 202b/12, 203a/12, 206a/02, 206b/09, 207b/10, 209a/06, 209a/13, 209b/05, 210a/01, 210a/09, 210b/02, 210b/10, 211a/06, 215b/05, 216a/14, 217a/04, 217a/13, 218a/15, 219a/06, 219a/08, 220a/04, 220a/14, 220b/08, 221b/13, 223a/03, 223a/07, 228b/09, 231a/13, 236a/05, 240b/02, 247a/04, 247a/11, 250a/07, 250b/15, 251b/01, 263a/01, 263a/05, 264a/05, 264a/10, 269b/06, 275b/15, 281a/01, 283b/14, 284a/03, 289a/09, 300a/10, 301a/01, 301b/10, 304b/08, 307b/14, 309b/03, 309b/10, 310b/01, 310b/15, 311a/07, 312b/04, 313b/13, 314a/09, 315b/09, 318a/12, 318b/07, 318b/15, 324b/14, 329a/08, 329b/13, 331a/06, 331a/14, 334a/04, 335a/08, 343b/08, 345b/05, 345b/14, 346a/13, 348b/15, 349a/12, 349b/06, 350a/13, 351a/15, 351b/12, 353a/12, 354a/14, 361b/06, 361b/10, 362b/05, 365a/02, 382b/08, 382b/15, 383a/14, 383b/06, 385a/11, 385b/04, 385b/07, 386b/09, 390b/10, 391a/03

p.+ya (Ḳara Ḥasan Paşa) 385a/12

p.+ya ṭoġru (Ḫayre'd-dīn Paşaya ṭoġru) 219a/03

p.+yı (Fettāḥ Paşa) 366b/12

p.+yı (ġāzī Ḫayre'd-dīn Paşa) 292a/01

p.+yı (Ḫayre'd-dīn Paşa) 202b/08, 212a/02, 242a/05, 259b/15, 265b/12, 271a/14, 271b/07, 277a/11, 291b/13, 296b/05, 316b/11, 333a/01, 340a/10, 340b/04, 344a/02, 350a/15, 350b/04, 350b/07, 352b/13, 359a/09, 391b/04

p.+yı (Naṣre'd-dīn Paşa) 361a/05

[=770]

paşador "Paşa" kelimesinin İspanyolca ifadesi. Krş. **paşaṭor**

p.+ı 338b/05

p. ki 339a/09

[=2]

paşalıḳ Paşa ünvanı veya paşa olma durumu.

p.+ı (paşalıġı) 340b/11

[=1]

paşaṭor Bk. **paşador**

p. 330a/15

[=1]

paṭraman Lakap olarak kullanılan "baba" anlamında söz.

p. 226a/06, 228a/02, 273a/01, 273b/14, 352b/11

p.+uñ 273a/10

[=6]

paṭrik̟ Rum. Ortodoks ve bazı Doğu kiliselerinin başkanı.
p. 336b/15, 337a/01, 339b/01
p.+e 339a/13
[=4]

paṭrona İtal. Osmanlı donanmasında kaptan paşadan sonra gelen, üç büyük amiral rütbesinden ikincisi.
p. 260b/14
[=1]

pāy Far. Bir bütünden bir kimseye düşen kısım, hisse; ayak.
p. 335b/04, 395a/01
p. (ḫāk-i pāy-ı sa‘adet) 313b/04
p.+a (ḫāk-i pāy) 220a/05, 267b/15, 321a/02, 331a/15, 341b/08, 344a/01, 384b/02
p.+e (ḫāk-i pāy) 216b/09, 374b/02
p.+eme (ḫāk-i pāy) 375a/03
p. eyle- 218b/02, 248a/10, 267a/13, 281a/15, 298b/13, 324b/11, 331b/12, 361b/07
p.+ı (ḫāk-i pāy-ı ḫüsrevāne) 387b/02
p.-ı taḫt 209a/13, 211a/09
p.+ıma (ḫāk-i pāy) 365b/09
p.+ımuza (ḫāk-i pāy) 374a/02, 375a/12
p.+ına (ḫāk-i pāy) 315a/05, 316b/01, 329a/14
p. it- 222a/15
p. olın- 372a/01
p.+uma (ḫāk-i pāy) 292b/09
[=33]

pāy-māl Far. Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma düşürülmüş, perişan edilmiş.
p. ol- 208b/10, 327a/10, 379a/13
[=3]

pāy-zen Far. Ayağına pranga vurulmuş kürek mahkûmu esir, forsa.
p.+leri 317a/12
[=1]

pāye Far. Rütbe, mertebe, derece.
p. 233b/07, 234a/04, 235b/08, 374b/10
p.+si 233b/11
p. vir- 280a/05
[=6]

pāyidār Far. Kalıcı, devamlı, sabit.
p. ol- 209b/14
[=1]

pāzār Far. Birçok satıcının bir arada bulunduğu alışveriş yeri.
p. 225a/04, 225a/09, 299b/10
p.+da 295a/06
p.+ları 299b/13
[=5]

pāzārlık̟ Bir alışverişte kendileri için en uygun fiyatı belirlemek amacıyla alıcı ve satıcı arasında yapılan görüşme.
p. 228a/10
p.+ıdur (pāzārlığıdur) 307b/08
[=2]

pehlivān Far. Güreş yapan kimse, güreşçi.
p. gibi 258a/10
[=1]

pek Sert, katı, sağlam; çok, fazla.

p. 204b/12, 205a/08, 207a/04, 218b/09, 219b/01, 223a/05, 234a/06, 234a/08, 270a/10, 298b/09, 299b/06, 300b/06, 303a/01, 309b/08, 310b/07, 323a/01, 347a/08, 347b/14, 350a/13, 363a/03, 365b/02, 375a/01, 375b/09, 375b/15, 392b/04

[=25]

penbe Far. Açık al renk, açık kırmızı gülün rengi, kırmızıya biraz beyaz karıştırılmasıyla elde edilen renk.

p. 327a/02

[=1]

pencīk Far. Osmanlı Devleti'nde akınlarda ve savaşlarda ele geçen esirlerden devlete ayrılan beşte biri.

p.+i (pencīgi) 298b/12

[=1]

penīr Far. Sütün, bu işe mahsus bir maya ile mayalanıp katılaştırılması suretiyle elde edilen ve birçok çeşidi bulunan meşhur yiyecek. Krş. **peynīr**

p. u mendil 280b/07

[=1]

perākende Far. Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık.

p. ol- 289b/10, 297a/14, 299a/06

[=3]

perçinnen- Sağlam hâle getirmek, kuvvetlendirilmek.

p.-miş 246b/04

[=1]

perīşān Far. Dağınık, düzensiz, karmakarışık.

p. 277b/12, 379a/14

[=2]

perīşānlıḳ Perîşan olma durumu, dağınıklık, düzensizlik.

p. üzre iken 262a/15

[=1]

perkende İtal. Osmanlı donanmasında otuz üç veya kırk zirâ boyunda, on sekiz veya on dokuz oturaklı, baş tarafında topları bulunan ve düşman kovalamakta kullanılan süratli bir savaş gemisi.

p. 242b/07, 242b/09, 255a/06, 256a/04, 302a/06

p. ile P197b/14

p.+ler 242a/08, 242a/14

p.+nüñ 302b/01

p.+si 260a/04, 302a/14

p.+sinden 260a/07

p.+sine 260a/03, P198a/04

[=14]

perrān Far. Uçan, uçucu.

p. ol- 327a/11

[=1]

pertev Far. Işık, parlaklık.

p. eyle- 372b/10

[=1]

pervā Far. Çekinme, sakınma, korku.

p.+m (pāk u pervā) 376a/11

p.+sı 234a/05, 245b/02, 355a/15

[=4]

perver-digār Far. Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren Allah.
p.+a (ġażab-ı perver-digār) 381a/13, 385a/04
[=2]
perverde Far. Beslenmiş, büyütülmüş, yetiştirilmiş.
p. ol- 305b/02
[=1]
pes Far. Şu halde, öyleyse, imdi.
p. 202b/07, 206b/15, 211b/10, 248a/09, 272a/05, 290a/07, 306a/15, 344b/10, 367b/10, 392b/06, P197b/09, P198a/06, P198a/14
[=13]
pes-pāye Far. Aşağılık, bayağı, adi, soysuz.
p. 390a/08
[=1]
pesend Far. Beğenme, seçme, takdir.
p. eyle- 290b/02
p. it- 373b/07
[=2]
peşkeş Far. Hediye, armağan.
p. 218a/05, 242b/09, 257a/03, 267b/09, 272a/03, 277a/02, 298b/11, 309b/07, 357b/09, 358a/07, 382b/15, 390b/12
p. (hedāyā u peşkeş) 250b/15
p. ağası 248b/08, 248b/10, 249b/14, 250a/04, 250b/11, 251a/01, 251a/12, 251b/14, 252a/03, 253a/06, 267b/14, 268b/03, 268b/07, 269a/01, 269a/08, 269b/04, 269b/13
p. birle (hedāyā u peşkeş) 324a/02
p.+den (hedāyā u peşkeş) 329b/03
p.+dür 235b/12
p. ile 280a/04, 323b/15
p. ile (hedāyā u peşkeş) 324a/08
p.+ler (hedāyā u peşkeş) 382b/09
p.+leri (ḥavā'ic u peşkeş) 218a/13
p.+leri (hedāyā u peşkeş) 384a/07, 388b/06
p.+lerin 382b/11
p.+lerin (hedāyā u peşkeş) 248b/07, 249b/05, 250b/13, 268b/04, 325b/14, 336b/11
p.+lerinden 268b/06
p. u hedāyā 219a/04, 320a/12, 388b/01
p. u hedāye 215a/06
[=52]
peştemāl Far. Çalışırken bele bağlanan dokuma.
p. 357b/06, 358a/07
[=2]
peydā Açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir; meydana getirmek.
p. eyle- 345a/06
p. ol- 259a/13
[=2]
peyġāmber Far. Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse.
p. 214a/08, 286b/03
p.+den 214a/11
[=3]

peynīr Bk. **penīr**

p. 222a/05

[=1]

pıranḳa İtal. Ağır ceza mahkûmlarının ayağına takılan zincir.

p.+ya 306b/06, 306b/13

[=2]

piḳo İtal. Hazır.

p. 357a/04

p. ol- 346b/12

[=2]

pinhān Far. Gizli.

p. ol- 337b/08

[=1]

pinyol İtal. Hançer.

p. 306b/08

[=1]

pīr Far. Bir mesleğin kurucusu veya bir esnaf topluluğunun başı durumunda olan kimse.

p. 244a/07

p.+idür 392a/09

p.-i rūşen-żamīr 226b/09

p.+ler 270b/12

p.+üñ 227a/04

[=5]

Pireveze Yunanistan'ın batı kıyısında, Narda körfezi ağzındaki burnun üzerinde bir kasaba.

P.+de 309b/14

P.+dedür 353b/01

P. limanı 309b/12, 358b/14, 361a/11

P.+nüñ 309b/09

P.+ye 309b/09, 352b/15, 353b/11, 360a/15

[=10]

pireze İtal. Av halinde olan.

p. 239a/01, 257a/07

p. it- 339a/01

[=3]

pirinç Far. Buğdaygillerden, sıcak bölgelerde kökleri bol su içinde kalarak yetişen bir yıllık bitki.

p. 252b/07

[=1]

Pirzolı Balkanlarda bir yer. (?)

P. (Aḥmed Paşa Pirzolı) 395b/01

[=1]

piş- Yiyecek, ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek.

p.-üp 254a/12

[=1]

pişir- Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek veya içilebilecek bir duruma getirmek.

p.-üp 335a/10, 341b/04

[=1]

pivezen İtal. Dul kadın.

p. 312a/09

p.+lere 389b/03

[=2]

Pizdüni Balkanlarda bir yer. (?)

P. P197a/01

[=1]

pize Zanaat.

p. 274b/10

[=1]

pocala- Çaresiz kalmak; (Gemi için) rüzgâr tarafından sürüklenmek, yalpalamak, rüzgâra karşı gidemeyip ters yöne dönmek.

p.-yup 284b/04, 299a/08, 299a/09, 324b/06, 335a/12, 360b/06

[=6]

poḫ İnsan veya hayvan vücudundan bağırsaklar yoluyla atılan madde, dışkı, pislik.

p. 242a/10, 272b/14, 275b/08, 275b/08, 275b/12, 278b/02, 279a/15, 301a/04, 337b/11, 339a/15, 340a/04, 340a/04, 362a/11, 374a/15

p.+lar 322b/05, 369b/10, 376a/09

[=17]

Porṭa Ma‘un Minorka adasının merkezi olan Mahon Limanı.

P. 334b/01

P.+a 334b/08

P.+dan 334b/10, 335b/06, 338a/15

P.+larda 266a/12

P. limanı 334b/02

[=7]

poṭ Far. İçinde maden eritilen, ateş tuğlası toprağı, grafit, porselen, platin gibi ısıya dayanıklı maddelerden yapılmış kap.

p.+ları 273b/05

[=1]

pota Far. Çeşitli unsurları kaynaştırıp yeni bir terkip hâline getiren zemin.

p.+sın 320b/04

[=1]

pūlād Far. Çelik.

p. gibi 227b/12

[=1]

pulġa Bilinç bulanıklığı.

p.+da 296b/06

[=1]

pulsuz Parasız, züğürt.

p. 302b/11

[=1]

pupa İtal. Geminin kıç tarafı, arkası.

p. 358b/02

[=1]

pupa ṣarade İtal. “Rüzgar varsa yelkenleri bağlayın.” anlamında söz.

p. 244b/07, 244b/08

[=2]

puş Görüş mesafesini çok kısaltmayan hafif sis, duman hâlindeki bulanıklık.

p. 227a/07, 236b/05, 358b/05

p. (ẓulmāt u puş) 377b/11

p.+u 359a/11

p. u ẓulmāt 362a/07

p.+uñ (ẓulmāt u puş) 359a/08

[=7]

puṣad Bk. **puṣat**

p.+a 378b/07

p.+ı idi 324b/02

p. ile 251b/07

[=3]

puṣat Silah, zırh vb. savaş aletleri. Krş. **puṣad**

p. 264b/10, 298b/05, 335b/02
p. (raḫt u puṣat) 316b/03
p.+dan 251b/10, 268b/12
p.+ı-y-ıla 230b/10
p.+ına 252b/09
p.+la 246b/08
[=9]

puṣatlu Silahlı.
p. 311b/08
[=1]

puṣulalı Üzerinde daima kuzeyi gösteren mıknatıslanmış bir ibre bulunan, kadranlı yön belirleme aletine sahip olan.
p. 344b/01
[=1]

pür-āteş Far. Ateş dolu.
p. ol- 231b/12, 234a/02
[=2]

pür-keẕẕāb Far.+Ar. Yalan dolu.
p.+uñ 337b/11
[=1]

pür-şilāḥ Far.+Ar. Silah dolu.
p. 316b/05
[=1]

pür-şürūr Far.+Ar. Kötülük dolu.
p.+uñ (fitne-yi pür-şürūr) 209a/15
[=1]

pür-taḳṣīr Far.+Ar. Kusur dolu.
p. (ḥaḳīr-i pür-taḳṣīr) 324a/05
p.+üñ (ḥaḳīr-i pür-taḳṣīr) 392b/13
[=2]

pür-żiyā Far.+Ar. Işık dolu.
p. ol- 372a/06
[=1]

püskür- Geri çıkmak.
p.-üp 325b/05
[=1]

püşte Far. Tepe, yığın.
p.+ler ol- 327a/08, 379a/12
[=2]

püzevenk Erm. Yolsuz kadın-erkek ilişkilerinde aracılık eden kimse
p.+in (püzevengin) 243b/09
[=1]

R

Rabb Ar. Bütün mahlukatı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenabıhak, Allah.
R. 211a/12, 238b/02, 264b/05, 276a/12, 286a/01, 330b/14, 353b/07, 357a/12, 357b/14, 380b/12
R.+üm 221a/14
[=11]

Rabb'el-'ālemin Bk. **Rabbü'l-'ālemīn**
R. 295a/13
[=1]

Rabbānī Ar. Rabla ilgili, Allah'a ait, ilahi.
R. 370b/07
R. ('avn-i 'ināyet-i Rabbānī) 292b/05
R. ('avn-i Rabbānī) 365a/11
R. (te'sīr-i Rabbānī) 372a/04
[=4]

Rabbī Ar. Rabb'a ait.
R. 266a/05, 363a/04, 364b/10, 382b/01

[=4]

Rabbu Te‘ālā “Yüce olan Rabb” anlamında söz.

R. 331a/01

[=1]

Rabbü’l-‘ālemīn Bütün âlemlerin sahibi ve efendisi olan Allah. Krş. **Rabb’el-‘ālemin**

R. 222b/11, 229b/08, 280b/09, 289b/15, 372b/01, 380b/13, 390b/06

R. (Cenāb-ı Rabbü’l-‘ālemīn) 340b/15, 355a/02, 379b/06,

R. (ḫalīfe-yi Rabbü’l-‘ālemīn) 214a/15

R. (ḳudret-i Rabbü’l-‘ālemīn) 380a/04

[=12]

rabī‘ Ar. Dördüncü.

r.+de (faṣl-ı rabī‘) 205a/10

[=1]

rabṭ Ar. Bağlama, bağlanma, iliştirme, iliştirilme.

r. (ẓabṭ u rabṭ et-) 229a/05

r. (ẓabṭ u rabṭ eyle-) 210a/02, 233a/11

[=3]

rāci‘ ilā mevżı’uke Ar. “Yerine geri dön.” anlamında söz.

r. 202a/05

[=1]

rāci‘ ilā mevżı‘uñ Ar. “Yerine dön.” anlamında söz.

r. 202b/14

[=1]

racül Ar. Yetişmiş, ergin erkek.

r.+idür 291b/12

[=1]

ra‘d Ar. Gök gürlemesi, gök gürültüsü.

r. (ṭufān u ẓulmāt ra‘d u ṣā‘iḳa) 378a/04

[=1]

ra‘d-vār Ar.+Far. “Gör gürlemesi gibi” anlamında söz.

r. 271a/04

[=1]

raġbet Ar. İstek, arzu, alaka, meyil, teveccüh.

r. P197b/11

[=1]

rāġıb Ar. İstekli, isteyen kimse.

r. ol- 332b/12

[=1]

raġmen Ar. Bir şeyin olması lazım gelenin aksine geliştiğini, o şeyin gerektirdiği hâlin aksine davranıldığını ifade eder.

r. 273b/03

[=1]

raġmen li’l-a‘dā Ar. “Düşmanlara rağmen” anlamında söz.

r. 212b/15, 230a/07, 231a/04, 247a/01, 265b/01, 269b/01, 271a/12, 298a/06, 363a/09, 364b/03, 387b/10, 389a/15

[=12]

rāh Far. Yol; usul, tarz.

r. (‘azm-i rāh) 205a/11

r.-ı (āyīn-i rāh-ı ḍalālet) 287b/06

r.-ı cāḥ 340a/04

r.-ı ḍalālet 352b/12

[=4]

rāḥat Ar. Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur.

r. 220b/11

r.+ımuza 220b/09, 221a/03

r.+la 280a/13

r. ol- 220b/10

r. üzre 279b/14

[=6]

raḥmet Ar. Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi; yağmur.

r. 369a/08

r. (ġarīḳ-i raḥmet eyle-) 247b/01

r.+le 371b/12

r. ol- 219a/14

[=4]

raḥmetsiz Merhametsiz.

r. 257a/11

[=1]

raḥmetu'llāhi 'aleyh Ar. "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun." anlamında ölmüş kimseler için kullanılan dua cümlesi.

r. 221a/09, 222b/01, 226b/02, 229a/07, 230a/11, 230b/01, 230b/12, 231b/07, 246a/05, 248a/06, 248a/13, 254b/12, 255a/03, 259a/05, 263a/02, 267b/04, 278b/09, 281b/08, 282a/06, 283b/12, 285b/15, 289b/03, 291b/14, 292a/02, 308b/01, 313a/07, 320a/07, 320a/12, 323a/11, 325b/02, 326b/08, 330a/13, 330b/04, 334a/05, 334a/15, 341a/05, 344a/05, 346b/03, 347b/03, 350a/10, 353b/13, 354a/15, 356b/15, 359a/02, 360b/06, 368a/12, 373a/13, 384a/01, 384b/13, 391a/10, 392a/01, 392b/02, 392b/03

r.+im 360b/05

[=54]

raḫş Far. Gösterişli, güzel at.

r.+e 343b/05

r.+ına 384a/12

r.+lara 311b/02

[=3]

raḫt Far. At takımı, eyer takımı.

r. u puşat 316b/02

[=1]

raḳ'a Ar. Yazılı kağıt parçası, mektup.

r. 357b/10

r. ki 358a/10

r.+yı 357b/11

[=3]

raḳḳāş Ar. Rakseden erkek, köçek.

r.+dur 215b/05

r.+ı 215a/14

r.+uñ 207b/03

[=3]

ramażān Ar. Arabî ayların şaban ve şevval arasında kalan ve devamı boyunca oruç tutulan dokuzuncu ayı.

r. 395b/01

r.-ı şerīf 392a/05

[=2]

Ramażān Bayramı Ramazan ayı bittikten sonra üç gün boyunca kutlanan bayram.

R. 350b/15

[=1]

Ramażān Paşa Cezayir'de çeşitli donanma görevlerinde bulunmuş paşa.

R. P196a/01

[=1]

ra'nā Ar. Güzel, hoş, latif, parlak, revnaklı.

r.+sın 298b/09

[=1]

rāş Bk. **rāst**

r. 253b/06, 374b/11, 387b/11

r. eyle- 253b/11, 388b/09, 388b/10

r. gel- 205b/01, 237b/14, 260a/03, 294b/15, 306a/10, 307b/04, 338b/08, 351a/11, 351b/14, 353a/07, 364a/09

r. it- 387b/10

[=18]

rāst Ar. Rastlama, tesadüf. Krş **rāş**

r.+dur 306a/03

r. gel- 208a/15, 220a/10, 224b/04, 240b/07, 255a/10, 286a/10, 294b/13, 297a/13, 309a/14, 320b/03, 334b/13, P198a/01

[=13]

rāstlıḳ Rast gelme durumu.

r.+ı (rāstlıġı) 205b/09

[=1]

ra'şe Ar. Titreme, titreyiş.

r.-yi fulūciyye 333a/06

[=1]

raṭl Ar. 130 dirhem ağırlığında arpa veya buğday alan bir ölçek

r.+i (ālet-i raṭl) P199a/06

[=1]

rāvī Ar. Rivayet eden, anlatan, nakleden kimse.

r. 207a/01, 273a/14, 289b/01, 289b/03, 289b/14, 293a/03, 344b/04, 352b/08, 380a/15

r. it- 244b/09

[=10]

rāviyān Ar.+Far. Raviler, rivayet edenler, nakledenler, anlatanlar. Krş. **rāviyāt**

r. 310a/12, 367a/07

r.-ı aḫbār 213b/13

[=3]

rāviyāt Bk. **rāviyān**

r.-ı aḫbār 286b/01

[=1]

rāy Bk. **re'y**

r. u tedbīr 279a/11

[=1]

rāyiḥa Ar. Koku, güzel koku.

r.+sı 203a/02

r.+sından 201b/07

[=2]

rāze Renkli.

r. 331b/07

r. idi 330b/07

[=2]

rāżī Ar. Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza gösteren; hoşnut olan.

r. ol- 203b/12, 228a/15, 242b/01, 281a/01, 287a/07, 303a/15, 326b/05, 337b/11, 357a/02 [=9]

re'īs Ar. Osmanlı donanmasında gemi kaptanı; baş, başkan, amir.

r. 240a/03, 281b/01, P197b/13

R. (Aydın Re'īs) 240a/02, 240b/02, 240b/14, 242a/04, 242a/06, 242a/11, 242b/12, 242b/15, 243a/08, 243b/01, 243b/13, 244a/03, 244a/05, 244a/06, 244a/10, 244b/03, 244b/07, 246a/05, 247a/03, 247a/10, 247a/15, 282a/15

R. (Deli Muḥammed Re'īs) 282b/05, 282b/07

R. (ġāzī Oruç Re'īs) 316a/08

R. (Maḥmūd Re'īs) 303b/11, 304a/14, 305a/15, 306b/01

R. (Ṣāliḥ Re'īs) 351a/09, 351a/12, 351a/14, 351b/02

R. (sinyor Maḥmūd Re'īs) 305a/14

R.+an içre 281b/01

R.+den (Muḥammed Re'īs) P198a/14

R.+e (Aydın Re'īs) 242b/14, 243a/11, 247a/14

R. gibi (Ca'fer Re'īs) 356b/01

R. gibi (Murād Re'īs) 356a/15

R. gibi (Ṣāliḥ Re'īs) 356a/15

R. gibi (Sinān Re'īs) 356a/15

R. gibi (Ṣa'bān Re'īs) 356b/01

R. gibi ('Uluç 'Alī Re'īs) 356a/15

r.+i 221b/12, 234b/11, 235a/05, 236a/04, 239a/07, 276b/11, 280b/11, 281a/06, 281a/15, 281b/06, 296a/14, 296b/02, 302a/06, 353a/04, 361b/09, 384b/15, 387b/01

R.+i (Aydın Re'īs) 240a/06, 242a/10, 242b/08, 242b/13

R.+i (Deli Muḥammed Re'īs) 282b/09

R.+i (Maḥmūd Re'īs) 304a/04, 306b/12

R.-i (Maḥmūd Re'īs-i derdmend) 304a/02

r.+i (mayorkin re'īsi) 302b/10, 303a/01, 303a/14, 303b/09

r.+i (Ṣāliḥ Re'īs) 351a/06

r. ile (Maḥmud Re'īs) 305a/12

r.+in 235a/03, 236a/13, 239a/14, 281a/06

r.+inden 234b/14, 236b/13

r.+ine 236a/12, 239a/06, 281a/10, 281b/05, 281b/09, 282b/05, 295b/07

r.+ini 336a/13

r.+inüñ 239a/05

r.+inüñ (mayorkin re'īsi) 303b/01, 307a/01

r.+ler 236b/14, 281a/14

r.+ler idi 356b/03

r.+lere 236b/14

r.+leri 329a/11, 354b/01

r.+lerin 250b/06, 362a/04

r.+lerinden P197b/13

r.+lerine 324a/11
r.+lerüñ 247a/06
R.+üñ (Aydın Re'īs) 242b/08, 242b/11, 244a/13, 244a/14, 244b/06, 245b/01, 247a/09, 247a/12, 282b/09
R.+üñ (Maḥmūd Re'īs) 305a/08, 306a/14
R.+üñ (Muḥammed Re'īs) P198a/07
[=119]

re'īsān Ar.+Far. Osmanlı donanmasında gemi kaptanları.
r. (ġāziyān u re'īsān) 389a/05
r.+dan (zümre-i re'īsān) 356a/14
r.-ı ġāziyān 357a/09
r.-ı 'urbān 331a/12
r.+larından 353b/14
[=5]

re'īsü'l-mücāhidīn Ar. Mücahitlerin lideri.
r. 206a/03, 353b/11, 392b/06
[=3]

re'y Ar. Fikir, görüş, düşünce, ray. Krş. **rāy**
r. 373b/15
r.+i-y-ile 200b/13
r.+imle 200b/02
r. u iḥsān 355a/10
r. u müdebbirlik 319a/11
r. u tedbīr 211a/04, 295a/14, 300a/07, 315b/09, 323b/02, 356a/01, 356a/02, 368b/05, 373b/09, 378a/10
[=15]

re'āyā Ar. Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan ve vergi veren halk.
r. 241a/04
r.+dan 349b/02
r. ol- 348b/09, 352b/05
r.+sı 206b/14, 207a/07, 215a/07
r.+ya 219a/12, 318b/12
r.+yı 321a/04, 331a/13
r.-yı beher-yāb 206b/11, 218b/11, 368b/08
r.+yuz 328a/06
[=15]

re'āyālıḳ Vergi veren halk.
r.+ımuz (re'āyālıġımuz) 328a/07
[=1]

rebī' Ar. Bahar mevsimi.
r.+de (vaḳt-i rebī') 320b/07
[=1]

rebīü'l-evvel Ar. Arabî ayların safer ile rebiyülahir arasında kalan üçüncüsü.
r. 395a/01
r.+iñ 395a/01, 370a/08
[=3]

redd Ar. Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme.
r.-i cevāb 203b/08, 209b/08, 307b/09, 308b/11, 318b/08, 322b/15, 376a/05
r.-i cevāb eyle- 366a/11
r. it- 318a/10
[=8]

refāḥiyyet Ar. Varlık ve bolluk içinde rahat ve kolay yaşama, geçim rahatlığı ve bolluğu. Krş. **rufāḥiyet**

r. birle 363a/15

r. u istirāḥat ol- 361a/07

[=2]

rehīn Ar. Rehin olarak verilmiş, rehin bırakılmış.

r. 206a/02

[=1]

rehn Ar. Bir borç karşılığında, borç ödenince geri alınmak şartıyla teminat olarak bırakılan kıymetli eşya.

r.+lerin 207a/09

[=1]

rek‘at Ar. Namazda kıyam, rükû ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm.

r. 372a/13

[=1]

rencīde Far. İncinmiş, gönlü kırılmış.

r. 315b/13

r. et- 218b/13

[=2]

renk Far. Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.

r. ol- 327a/05

[=1]

resm Ar. Bir nesne, bir canlı yahut tabiatın kara kalemle, sulu veya yağlı boya ile kâğıt, bez vb. bir yüzey üzerine yapılan benzeri; tarz, şekil.

r.+e 283a/12, 378b/04

r. ile (ism u resm) 356b/04

r.+inde 331b/08

[=4]

respet İsp. Saygı. Krş. **rüsbet**

r. 327b/10, 330b/11

[=2]

Resūl Ar. Peygamber, nebi.

R. 283b/03

R. (ḫalīfe-yi Resūl) 289b/15

R. (ḫalīfe-yi Resūl-ı Rabbü’l-‘ālemīn) 214a/15

R.+dur (sünnet-i Resūl) 354b/04

R.-ı Ekrem 202a/03, 202b/11

[=6]

Resūlī Ar. Peygambere ait.

r. (ṣancaḳ-ı Resūlī) 202a/13

[=1]

Resūlu’llāh Ar. “Allah’ın elçisi” Hz. Muhammed (s.a.v.).

R. 202a/07, 203a/04, 203b/01, 205a/02

R.+dur (zāviye-yi Resūlu’llāh) 371b/05

R.+uñ 202a/01, 203b/04

[=7]

revā Far. Layık, uygun, yerinde, münasip.

r. 301b/01

[=1]

revān Far. Ruh, can.

r. 249a/13

r.+ları (rūḥ-ı revān) 248a/09, 255a/04, 259a/05, 372a/11

r. ol- 345b/01, 383a/08, 386b/12, 387a/07

[=9]

revāne Far. Giden, yürüyen.

r. 313a/03, 314b/03

[=2]

rey di İspanya İsp. İspanya Kralı.

r. 332a/14, 333b/12

[=1]

reẕālet Ar. Çok çirkin ve utanılacak hal, herkesin duygularını inciten durum veya olay, rezillik.

r. 273a/08

[=1]

rıḍvānu'llāhu Te'ālā Ar. "Allah'ın rızası, hoşnutluğu" anlamında söz.

r. Te'ālā 201b/10

[=1]

rıżā Ar. Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk.

r. 333b/12

r.+muz 301b/04

r.+ñ 380b/15

r.+sı-y-ıla 342a/11

r.-yı hümāyūn 391b/11

r.-yı hümāyūn birle 391a/12

[=6]

rızḳ Ar. Allah tarafından herkese takdir edilen nimet; yiyecek, içecek şey.

r. 267a/11

r.+a 371a/10

[=2]

ri'āyet Ar. Saygı, sayma, itibar.

r. eyle- 257a/05

r.+inden 391a/03

r. it- 385b/08

r.+ler it- 304b/14

r.+ler olın- 391a/02

r. u ḥürmet 219a/09

r. u ḥürmet eyle- 214b/14, 312b/03

r. u ḥürmet it- 386a/15

[=9]

ribāṭ Ar. Bağ; konaklama yeri, han, kervansaray. Krş. **rubāṭ**

r.+dur ('arż-ı ribāṭ) 371b/04

[=1]

ricā Ar. Dilek, istek.

r. 283b/08, 283b/09

r. eyle- 220b/06, 283b/07, 311a/02

r. it- 309b/04

r.+ların 220b/07

r.+muz 306a/11

[=8]

ricāl Ar. Büyük mevkilerde bulunanlar, ileri gelen devlet adamları.

r.-i devlet 382b/10

[=1]

ricālu'llāh Ar. Kim oldukları yalnız Allah tarafından bilinen manevi kuvvet ve kudret sahibi evliya.

r. 200b/14, 201a/04, 243a/01

r.+i (himmet-i ricālu'llāh) 203a/08

[=4]

rikāb Ar. Büyük bir kimsenin katı, huzuru; üzengi.

r.+ında 311b/09, 316b/05

[=2]

rivāyet Ar. Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma; nakledilen söz.

r. it- 207a/01, 213b/14, 273a/14, 286b/01

[=4]

riyā Ar. Olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama.

r.+yı 386a/14

[=1]

riyāl İsp. İspanyol para birimi, pesetanın dörtte biri değerinde bir para; Suudi Arabistan, İran ve Yemen'in para birimi.

r. 224a/02

r. ile 330a/12, 338b/10

[=3]

robolya İtal. Gürültü.

r. 295a/05, 359a/14

[=2]

Rodos Ege Denizi'nde 390 sene Türk idaresinde kalmış Yunanistan'ın bir adası.

R. 297b/13, 298b/09

[=2]

röẓon Fr. Sebep.

r. 235a/11

r.-mı 232b/01

[=2]

rub' Ar. Dörtte bir, çeyrek.

r.-ı kāfir 262a/10

[=1]

rubāṭ Bk. **ribāṭ**

r. ('ayn-ı rubāṭ) 342b/03

r.+ı ('arż-ı rubāṭ) 203b/02

r.+sın ('arż-ı rubāṭ) 343a/07

[=3]

rufāḥiyyet Bk **refāḥiyet**

r.+le 229a/09

[=1]

rūḥ Ar. İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can.

r.-ı pür-fütūḥāt 371b/11

r.-ı revān 248a/08, 255a/04, 259a/05, 372a/11

r.-ı şerīf 392a/15

r.+ını 392b/13

r.+ları 312a/07

[=8]

ruḥamā'u Ar. Merhametli, şefkatli.

r. P197b/07

[=1]

ruhbān Ar. Râhipler sınıfı, rahipler.

r. 273b/08

r.+a 336b/15

r.+ların 286b/15

r.+laruñ 288a/11

[=4]

ruḫṣat Ar. İzin, müsaade; bir işe izin verildiğini bildiren belge, ruhsatname.

r. 278a/06

r. vir- 274b/03

[=2]

Rūm Ar. Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde oturanlara verilen isim; Yunan asıllı kimselere verilen isim.

R.-ı Papa 336b/06, 336b/06

[=2]

Rumeli Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki topraklarına verilen isim.

R. beglerbegisi 345a/10
[=1]

rumūz Ar. Remiz, sembol.
r. birle (tekne-yi rumūz) 247a/14
[=1]

rūşen Far. Parlak, aydın, aydınlık.
r. 207a/10, 312b/10
r. eyle- 379a/09
[=3]

rūşen-żamīr Far.+Ar. Gönlü aydın olan, gerçekleri bilen.
r. (pīr-i rūşen-żamīr) 226b/09
[=1]

rūy Far. Yüz, çehre.
r. (ḫalīfe-yi rūy-ı zemīn ol-) 357b/08
r. (pādişāh-ı rūy-ı zemīn) 214a/15
r.-ı (pādişāh-ı rūy-ı zemīn) 289b/14
[=3]

rūzī Far. Rızık, azık; nasip, kısmet.
r. 342a/02
[=1]

rūzigār Far. Dünyanın içinde bulunduğu devir, zaman, vakit, dehr.
r. 236a/10, 236a/10, 237a/15, 237b/08, 244b/06, 245a/07, 263a/09, 284b/03, 347a/03, 347a/15, 347b/01, 347b/02, 357a/04, 358b/15
r.+dur 246a/02
r.+ı 237b/02, 314b/06, 358a/14, 359a/10
r.-ı ṭūfān ile 322a/08
r. ile 358b/14
r.+lar birle 380a/03
r.+ları (ḥavādiṯ-i rūzigār) 361a/09
[=23]

rü'yā Ar. Uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş.
r. 212b/05, 247a/10, 304a/08, 304b/02, 346b/06
r. (mu'cizāt-ı rü'yā) 203b/05
r. 'ālemi 201b/04, 221b/01, 242a/04, 242b/12, 263a/05, 276a/07, 303b/14
r.+da 202b/08, 212a/02, 220b/09, 243b/04, 244a/08, 293a/10
r.+nuñ 304a/10
r.+ya 304a/08
r.+yı 212a/02, 304a/07, 346b/04, 357b/15
r.-yı şerīf 203a/05
[=26]

rücū' Ar. Dönme, geri dönme.
r. eyle- 300a/06, 369b/06
r. it- 203a/08, 203b/11, 214a/01, 238a/08, 288a/03, 328a/03
[=8]

rüsbet Bk. **respet**
r. 290b/04
[=1]

S

sā'ir Ar. Başka, diğer, öteki, öbür.
s. 309a/05
[=1]

sa'ādet Ar. Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.
s. 211b/13

s. (şubḥ u sa‘ādet iriş-) 243a/05
s.+dür 242b/14
s.+e (Āsitāne-yi sa‘ādet) 249a/14, 290b/13, 312a/13
s.+e (ḫāk-i pāy-ı sa‘ādet) 313b/04
s.+e (vaḳt-i sa‘ādet) P199a/05
s.+inde (zamān-ı sa‘ādet) 333a/12
s. ki 203a/07
s.+le 202a/03, 202b/11
s.+lerinde (eyyām-ı sa‘ādet) 291a/13
s.+üme (südde-i sa‘ādet) 292b/09
s.+üñüzde (ṭaraf-ı sa‘ādet) P199a/05
s.+üñüze (ṭarf-ı sa‘ādet) P199a/07
[=16]

sa‘ādetlü Saadet sahibi.
s. 289b/14, P199a/02
[=2]

sā‘at Ar. Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi.
s. 202b/10, 229b/12, 236b/09, 246b/08, 270b/03, 288a/12, 288b/15, 306b/05, 311b/15, 315b/14, 327a/04, 341a/12, 343a/06, 344b/02, 348b/13, 383a/03, 385b/15, 386b/08, 387b/13
s. (vaḳt-i sā‘at) 392a/04
s.+de 226b/13, 240b/03, 243b/05, 249a/12, 263a/02, 266a/06, 267b/11, 283a/06, 297a/09, 307b/07, 309a/10, 313a/02, 324a/13, 330a/01, 342b/02, 383a/07
s.-ı meymūn 345b/01
s.+i 226b/11, 232b/15, 270b/08, 302b/05, 388b/11
s.-i mübārek 211b/11, 213a/08, 236b/15, 265a/13, 345a/14, 358b/01
s.-i mübāreke 334a/11, 358b/15, 363b/04
s.-i nā-mübārek 259b/15
s.+süz 226b/11
[=53]

ṣabā Ar. Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı, tan yeli.
ṣ. birle (bād-ı ṣabā) 358b/02
[=1]

ṣabadıra İtal. Bir tür küçük geminin yelken eklenerek Akdeniz suları için düzenlenmiş hâli.
ṣ.+sı 237a/07
[=1]

ṣabāḥ Ar. Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri. Krş. **ṣabbāḥ**
ṣ. 202a/08, 208b/03, 242a/02, 295a/03, 299a/06, 304a/13, 304a/14, 315a/02, 325b/06, 334b/12, 335a/12, 337b/12, 345a/15, 360b/09, 362b/06, 387a/11, 388b/06
ṣ.+a 377b/05
ṣ.+a ḳadar 357a/12, 370b/01, 377a/08
ṣ.+dan 208b/12, 296a/08
ṣ. ol- 221b/06, 227a/03, 227a/11, 276a/13, 280b/06, 282b/08, 328b/09, 332b/08, 348b/06, 379a/08

[=33]

ṣabbāḥ Bk. **ṣabbāḥ**

ṣ.+a ḳadar 221b/05, 225a/05, 225a/07, 225a/09, 226b/02

[=5]

sābıḳ Ar. Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki.

s. üzre (üslūb-ı sābıḳ) 229a/12, 251a/13, 267b/13, 365a/05

[=4]

ṣābıḳa Ar. Geçmişte olan şey, geçmiş bulunan olay.

ṣ. 210a/09, 319a/10

[=2]

ṣabır Ar. Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikâyet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme. Krş. **ṣabr**

s.+a (ṣabra) 272b/07

[=1]

ṣabr Bk. **ṣabır**

ṣ it- 333b/10

[=1]

ṣaç Başı kaplayan kıllar.

ṣ.+ın 339a/07

ṣ.+ların 227b/01, 273b/13, 299b/01

ṣ.+u 366a/13

[=5]

ṣaç- Yaymak, dağıtmak.

ṣ.-maḳda 359b/05

[=1]

ṣaçaḳ Karmaşık, dağınık.

ṣ. 360a/14

[=1]

ṣaçıl- Etrafa dağılmak, yayılmak.

ṣ.-dı 346b/11

ṣ.-maġa 208b/12

[=2]

ṣaçma Av fişeklerinin içine konan çeşitli boylardaki yuvarlak küçük kurşun tanelerinden her biri.

ṣ.+sı 245b/04

[=1]

ṣadā Ar. Ses, âvaz.

ṣ.+sı 229b/15, 379a/01

ṣ.+sı-y-ıla 372b/13

ṣ.+sından 364b/05

[=4]

ṣadād Ar. Kasıt, niyet.

ṣ.+ı 272a/03

[=1]

ṣadaḳa Ar. Karşılık beklenmeden sadece Allah rızası için fakirlere verilen para, mal vb.

ṣ. 266b/10, 266b/13, 274b/05, 274b/07

ṣ.+lar 221a/06

[=5]

ṣaddaḳ Ar. Doğru, hakikat. Krş. **sa‘dek**

ṣ. 205a/01

[=1]

sa‘dek Bk. **ṣaddaḳ**

s. 333a/10

[=1]

ṣādıḳ Ar. Dostluğunda samimi ve vefalı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefayı gösteren; doğru, gerçek.

ṣ.+ı 304b/11

ṣ. ol- 203b/13

[=2]

ṣādır Ar. Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden.

ṣ. ol- 206a/08, 366a/10, 385b/11

[=3]

sa‘dine Ar. Mutluluk.

s.+dür 309b/06

[=1]

ṣadr-ı a‘ẓam Ar. Osmanlı devlet teşkilatında padişahın vekîli olarak yönetimi elinde tutan, vezirler, vekiller heyetine başkanlık eden zat, başbakan, başvekil, veziriazam.

ṣ. 310b/05, 312a/15

[=2]

ṣafā Ar. Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik.

ṣ. (ẕevḳ u ṣafā eyle-) 311b/13

ṣ.+da idi 370b/14

ṣ. gel- 204b/02, 211a/15, 216b/12, 269b/08, 292a/11, 298a/09, 319b/08, 329a/13, 331a/07

ṣ.+lar (ẕevḳ u ṣafā) 335a/11

ṣ.+ları eyle- 312a/12

ṣ.+larında 248a/12

ṣ.+larında ol 286b/10

ṣ.+larında ol- 299a/01, 324b/13

ṣ.+sı 201a/13

ṣ.+sın sür- 203a/14, 204b/08

ṣ.+sında 254b/11

ṣ.+sında (ẕevḳ u ṣafā) 220a/11

ṣ.+sında (ẕevḳ u ṣafā ol-) 316b/14, 335b/05

ṣ.-yı ḫāṭır birle 204a/05, 218b/06

ṣ.-yı sürūr it- 383b/13

[=27]

ṣāfī Ar. Temiz, halis, saf.

ṣ. 258a/13, 262a/04, 336b/14, 353a/03, 357a/08

ṣ. eyle- 226b/10

ṣ. ile

[=6]

ṣafra Rum. Deniz taşıtlarının dengede kalmasını, boş iken istenilen su hattına kadar batmasını sağlamak maksadıyla dip taraflarına konan maden, taş, kum vb. ağırlık.

ṣ.+da 221b/15

[=1]

ṣaġ Yaşamakta olan, hayatta bulunan kimse, diri, canlı.

ṣ. 230a/05, 238b/06, 246a/13, 246b/13, 264b/02, 275b/10, 277b/02, 327b/01, 336b/03, 381b/07

ṣ.+dur 228a/12

ṣ. iken 256b/11

ṣ. ḳal- 209b/15, 224a/07, 330a/08

ṣ. ol- 256b/09, 308b/12, 326b/04, 329b/05, 344a/12

ṣ.+um 207a/15

[=21]

ṣaġ- Çözmek.

ṣ.-araḳ 213a/12

ṣ.-maḳda 343b/07

ṣ.-up 342b/07, 364b/05

[=4]

ṣaġanaḳ Birdenbire başlayan, fakat genellikle kısa süren iri taneli şiddetli yağmur.

ṣ. 280a/11

[=1]

ṣaġıl- Aşağıya doğru hızla inmek, akmak, kaymak.

ṣ.-an 237b/12

ṣ.-maḳda idi 271a/05

ṣ.-up 342b/13

[=3]

ṣaġla- (Bir iş için) Gerekli şartları ve şeyleri hazırlamak, temin etmek.

ṣ.-dı 213a/15

[=1]

ṣaġlıḳ Vücudun fizik ve psikolojik bakımlardan bütün fonksiyonlarının yerinde bulunması durumu, hasta halde olmama, sıhhat, esenlik.

ṣ. 228a/12, 272b/13

ṣ.+la (ṣaġlıġla) 296a/10

[=3]

ṣaġlu Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı yerde.

ṣ. 253b/12, 311b/10

[=2]

ṣaḥan Ar. İçinde yemek ısıtılan, yumurta vb. pişirilen, derinliği az, bakır, alüminyum, çelik vb. madeni kap.

ṣ. 298a/03

[=1]

ṣāḥib Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, malik; bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse.

ṣ. 275a/08

ṣ.+i 201a/12, 220b/04, 232a/12, 232b/14, 235b/09, 254b/09, 254b/12, 255a/01, 277a/09, 279a/11, 294a/10, 296b/04, 297b/11, 298b/01, 302b/07, 365b/13, 366a/05, 368b/11, 369b/01, 369b/02, 373b/09, 389b/13

ṣ.-i devlet 251a/07, 311b/12

ṣ.-i devlet ile 311b/05

ṣ.+i ḫad‘a 317b/09

ṣ.+i idi 254b/13

ṣ.-i merḥamet idi 231b/08

ṣ.+i ol- 233a/07

ṣ.-i tedbīr 291a/08, 300a/03

ṣ.+in 209b/09

ṣ.+lerine 232a/01

[=34]

ṣaḥīḥ Ar. Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru.

ṣ. birle 200b/15

ṣ.+dür 304b/12

ṣ. ol- 202a/11

[=3]

ṣaḥn Ar. Orta yer, saha, meydan.

ṣ. u ṣaḥrā 205b/12

[=1]

ṣaḥrā Ar. Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova; çöl.
ṣ. 328b/07
ṣ.+lar (ṣaḥn u ṣaḥrā) 205b/12
ṣ.+lara 322a/11
ṣ.+larda 322a/11
ṣ.+ları 320b/03
ṣ.+ya 315a/09, 315a/09, 318b/11
ṣ.+ya ṭoġru 316a/01, 328a/05
[=10]

sāḫte Ar. Aslına benzetilerek yapılmış, aldatmak amacıyla taklit edilmiş olan.
s. 332b/11, 333b/13
s.+den 336a/07, 347a/07
[=4]

ṣā'iḳa Ar. Yıldırım.
ṣ.+lar 380a/02
ṣ.+lar birle (ṭufān u ẓulmāt ra'd u ṣā'iḳa) 378a/04
[=2]

ṣaḳal Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü.
ṣ.+ın 293b/05, 339a/07
ṣ.+ların 227b/02, 273b/13, 299b/01
[=5]

saḳar Ar. Cehennem.
s.+a 228a/11
s.+a ṭoġru 278a/14
[=2]

saḳaṭ Ar. Vücudunda bir eksikliği veya bir organında arızası bulunan (canlı), engelli.
s. 276a/15, 349a/06
s.+ı 332b/09
s.+ların 360a/13
[=4]

ṣaḳın Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü; asla.
ṣ. 207a/14, 214b/09, 223a/05, 274a/12, 279a/13
[=5]

ṣaḳın- Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak; içtinap etmek.
ṣ.-uñ 238a/02
ṣ.-up 243b/03, 258a/11, 307b/08, 365b/11, 371b/03
[=6]

sāḳi Ar. İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.
s.+ya 209b/14
[=1]

sākin Ar. Canlı ve hareketli olmayan, canlılık göstermeyen, durgun, dingin; hareketsiz.
s. ol- 203a/15, 254a/01, 352a/03, 367a/06
[=4]

sākinlen- Dinlenmek.
s.-üp 297a/12
[=1]

sākit Ar. Ses çıkarmayan, konuşmayan, susan, sessiz.
s. it- 291a/15

[=1]

ṣaḳla- Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak, kaldırmak.

ṣ.-mağa 244b/01

ṣ.-rlar idi 254a/06

[=2]

ṣal Birçok kalın direk yan yana bağlanarak yapılan, düz ve korkuluksuz deniz veya ırmak taşıtı.

ṣ. 338a/03, 367b/07

[=2]

ṣal- 1. Koyvermek, serbest bırakmak, bırakmak.

ṣ.-arcasına 244a/11, 347b/08

ṣ.-ıverdi 351a/13

ṣ.-ıvir 305b/09

ṣ.-ıvirdiler 256a/10

ṣ.-ıvirecek 300b/03

ṣ.-ıvirmedi 305a/05

ṣ.-ıvirmesin 300b/02

2. Bir yere bırakmak.

ṣ.-a idi 254a/12

ṣ.-up 202b/03

3. Baş eğmek.

ṣ.-up 232a/07, 257b/13

4. Kılıçla saldırmak.

ṣ.-arlardı 379a/03

[=13]

ṣalāḥ Ar. İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma; barışlık ve rahatlık içinde olma.

ṣ. (ṣulḥ u ṣalāḥ ol-) 340a/08, 340a/14

[=2]

ṣalāt Ar. Namaz; dua.

ṣ.-ı ḍuḥā 243a/14

[=1]

ṣalavātcı (?).

ṣ. 209b/04

ṣ.+ları 209b/10

[=2]

ṣalın- Yürürken uyumlu hareketlerle hafifçe bir yandan bir yana eğilmek.

ṣ.-duḳça 327a/06

[=1]

Ṣāliḥ Re'īs 1555 senesinde Cezayir'de bulunan Becaye şehrini kuşatan ve ele geçiren amiral.

Ṣ. 351a/06, 351a/09, 351a/12, 351a/14, 351b/02

Ṣ. gibi 356a/15

[=6]

sālim Ar. Sağlam, sağlıklı, sıhhatli.

s. ol- 336b/03

[=1]

sālimīn Ar. Sağ ve sağlıklı olarak, emniyet içinde.

s. 240a/12, 242a/12, 246b/15, 269b/01

s. u ġānimīn 220a/10, 267a/02, 272a/14, 284a/10, 290b/12, 298a/04, 312a/13, 324b/05, 335a/12, 349b/04, 360a/12, 363a/08, 364a/15, 379a/07, 387a/09

[=19]

sāliseten Ar. Osmanlılar'da askerî rütbelerden binbaşıya denk mülki rütbe.

s. (Ramażān Paşa merreten sālişeten) P196a/01

[=1]

şalḳum Parçalara ayrılmış şekilde.

ş. 360a/13

[=1]

şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem Ar. "Allah'ın selamı onun üzerine olsun." anlamında söz.

ş. 201b/09

[=1]

şalp Çarmıha gerilme.

ş. it- 273a/06

[=1]

şalpa Gemi demirinin denizin dibinden kurtulup yükselerek ağırlığının zinciri üzerine binmesi durumu.

ş. 262b/13

ş. eyle- 244a/11, 358b/01

ş. it- 237a/14

[=4]

şalt Sadece, yalnız, sırf.

ş. 222b/10, 224a/04, 228a/09, 283a/15, 289b/04, 291a/04, 300b/05, 321a/06, 328b/04, 367a/08, 389b/05, 389b/15

[=12]

salṭanat Ar. Hükümdarlık, sultanlık.

s. (dārāt u salṭanat u iḥtişām) 363b/14

s. (erkān-ı salṭanat) 366b/06

s. birle (dārāt u salṭanat) 384a/12

s.-ı iftiḫār üzre 363a/12

s.+larına (taḫt-ı salṭanat) 343b/15

s. u dārāt birle 311b/10

[=6]

şaluḳ Haber, bilgi; tavsiye.

ş. 200b/08

[=1]

şalya İçeriye veya dışarıya çekme, sürme, itme.

ş. olın- 347b/07

[=1]

şamşom Rum. Eskiden savaşta ve avda kullanılmak üzere özel olarak yetiştirilen çok iri köpek.

ş. 303b/14

[=1]

şamūr Ar. Sansargiller familyasından, Avrupa'nın kuzeyinden Kamçatka'ya kadar yaygın bir alanda yaşayan, yumuşak ve ince tüylü çok makbul postu için avlanan, kısa kuyruklu, küçük, memeli hayvan.

ş. 270b/02, 270b/07, 385b/15, 387b/12, 388b/08

[=5]

şan Ün, şan, şöhret.

ş.+ı 337a/10

ş.+ı (adı şanı) 228b/04

[=2]

şan- Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, zannetmek.

ş.-dı 243a/11

ş.-dum idi 339b/05

ş.-ma-ki 214b/09, 295a/07

ṣ.-up 332b/07, 338a/07
[=6]

Ṣan Pavlo İspanya'da yer alan bir bölge.
Ṣ. burcı 223b/14, 224b/11, 229a/11, 237a/13
Ṣ. burcu 229b/04, 229b/08, 230a/12, 234b/01, 235a/07, 236b/04, 241b/03, 245a/12
[=12]

ṣan'at Ar. Zanaat, insanların maddi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan ve el emeğine dayanan iş.
ṣ.+da 213b/08
ṣ.+ı 226a/09
ṣ.+ına 226a/01
[=3]

ṣancaġ Bk **ṣancaḳ**
ṣ.-ı yādigār 388b/12
[=1]

ṣancaḳ Bir devletin, bir askerî birliğin şeref ve gururunu temsil eden, kenarları saçaklı, üzerinde çeşitli şekiller ve işlenmiş yazılar bulunan, yere dikilecek şekilde yapılmış gönderli bayrak; geminin sağ tarafı; Osmanlı mülki teşkilatında idari bölüm. Krş. **ṣancaġ**
ṣ. 224b/01, 246b/03, 251b/05, 253b/15, 270b/04, 271a/06, 271a/08, 386a/01
ṣ.+dan 297b/02
ṣ.+ı (İspanyol ṣancaġı) 236b/03
ṣ.+ı (ṣancaġı) 237a/04, 242b/05, 297a/05
ṣ.-ı Resūlī 202a/13
ṣ.+ın (İslām ṣancaġı) 347b/04
ṣ.+ın (İspanyol ṣancaġın) 237a/03
ṣ.+ıñ (ṣancaġıñ) 347b/05
ṣ. ile 254a/04, 263b/01
ṣ.-ki 253b/13
ṣ.+lar 342b/08
ṣ.+ları 230a/06, 284b/11
ṣ.+ların 213a/11, 221b/10, 247a/01, 343b/01, 359b/03
ṣ.+ların (İslām ṣancaḳları) 284b/11
ṣ.+larla 230a/09, 343b/06
ṣ.+uñ (ṣancaġuñ) 224b/03, 247b/06, 254a/02
[=34]

ṣandal Rum. Kürekle yürütülen kısa, genişçe deniz teknesi.
ṣ.+lar 359b/15
ṣ.+lara 261b/06, 377a/07
ṣ.+larıdur 358a/02
ṣ.+larla 261a/10, 354a/10, 373a/01
[=7]

ṣanduḳ Ar. İçine saklanması istenen şeyler konan, dört köşe büyük bir kutu şeklindeki kapaklı ev eşyası.
ṣ. 266b/13, 298a/01, 298b/12, 313b/06, 314a/06, 314a/13, 321b/10, 323b/13
ṣ.+da 266b/14
[=9]

s̲āniye Ar. Bir dakîka veya bir derecenin altmışta biri.
s̲. 311a/04
[=1]

s̲āniyen Ar. Osmanlılar'da askerî rütbelerden miralaya denk bir mülki rütbe.

s̲. 214a/14, 323b/14

[=2]

s̲āniyeten Ar. Bir saniye kadar süren.

s̲. 342a/15

s̲. (merreten s̲āniyeten) P195b/01, P196a/01

[=3]

ṣanki Anlatılan şeyin gerçekte var olmadığını, fakat öyle sanıldığını gösterir, sözüm ona, sözde, güya.

ṣ. 205b/01, 357a/15

[=2]

santabarba İsp. Bir geminin pruvasındaki kiler.

s.+dan 355b/01

[=1]

ṣanṭo İtal. Aziz, yüce.

ṣ.+sından 226a/04

[=1]

saña Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

s. 203a/07, 205b/06, 214a/07, 214a/10, 215b/10, 215b/11, 219b/01, 220b/11, 220b/11, 220b/13, 220b/13, 220b/15, 222b/09, 226b/08, 232b/06, 234a/10, 235b/14, 253b/05, 253b/08, 258a/15, 258b/02, 260a/12, 260a/13, 266a/03, 274a/12, 274b/04, 279a/13, 280a/06, 280a/12, 280b/03, 281b/10, 288b/08, 296a/03, 302b/14, 305a/04, 305b/10, 306a/10, 307a/07, 307a/11, 307b/06, 310a/08, 314b/09, 322a/13, 322b/03, 333a/11, 339a/05, 356a/01, 356b/12, 365b/07, 375b/03, 387b/07, 387b/09, 387b/12, 390a/05, 391b/05

s. göre 214b/08

[=56]

ṣapla- Hızla batırmak.

ṣ.-yup 231a/15

[=1]

ṣaput- Saçmalamaya başlamak.

ṣ.-urdı (ṣapudurdı) 247a/13

[=1]

ṣar- 1. Kuşatmak.

ṣ.-aruz 280a/01

2. Bir eşyayı üstüne almak.

ṣ.-dılar 332a/12

ṣ.-up 338a/12

[=3]

sarāy Far. Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli bina.

s. 384a/14

s.+a 282b/06, 311b/03

s.+dan çıḳma güzel 394b/01

s.+ı (Aḥmed Paşa Sarāyı) 310b/02

s.+ına 316b/09, 331a/11, 349b/13, 363a/13

s.+ınuñ 311b/04, 332a/07

[=11]

Sarāyburnı İstanbul'un kuzeybatı köşesinde, Haliç yalısını Marmara Denizi kıyısından ayıran burun. Krş. **Sarāyburnu**

S.+ndan 252a/06, 386b/10, 386b/12

[=3]

Sarāyburnu Bk. **Sarāyburnı**

S. 249b/01

S.+ndan 269a/10, 313a/03, 343b/03

[=4]

sardin Rum. Hamsigiller familyasından, ılık denizlerde yaşayan, gümüş renginde küçük bir balık.

s. 357b/01, 357b/01

[=2]

Sardinya İtalya'ya ait, Akdeniz'in Sicilya'dan sonraki ikinci en büyük adası. Krş. **Serdinya**

S. 314b/04, 322a/08, 324a/14

[=3]

ṣarf Ar. Harcama, masraf etme.

ṣ. it- 342a/03

[=1]

ṣarı Altın rengi, kükürt rengi.

ṣ. 321b/10

[=1]

ṣarıḳ Fes, külah, kavuk gibi başa giyilen şeyler üzerine sarılan tülbent, şal.

ṣ. 332a/12, 338a/12

[=2]

ṣarıl- Etrâfında yer alınmak, kuşatılmak, çevrelenmek.

ṣ.-up 301a/07, 311b/01

[=2]

ṣarḳıntılıḳ Terbiyesizce sataşmak, lâf atmak, musallat olmak.

ṣ. 255b/11, 277b/14

ṣ. et- 232a/04

[=3]

ṣarp Çok dik, çıkılması, geçilmesi zor.

ṣ. 207b/12, 207b/15, 289a/05

[=3]

ṣat- 1. (Bir malı) Ticaret amacıyla satmak, (o malın) ticaretini yapmak.

ṣ.-maġa 361b/04

ṣ.-mış idi 362b/01

ṣ.-up 267a/13, 324b/08, 331b/12

2. Kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek, gösteriş yapmak.

ṣ.-masun 215a/14

[=6]

caba ṣat- 215a/14

[=1]

ṣatıl- Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.

ṣ.-up 267a/09

[=1]

ṣatun alınmaḳ Bir nesnenin belirlenen fiyatı ödenerek kendine mal edilmesi.

ṣ. 388b/03

[=1]

ṣaṭur Ar. Et parçalamakta, kemik kırmakta kullanılan ağır, keskin ve geniş ağızlı bir tür bıçak.

ṣ.+ı 262a/10

[=1]

ṣav- Parayla bırakmak.

ş.-up 267a/13, 324b/09, 331b/12

[=3]

şavaş Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele.

ş. üzre iken 303a/04

[=1]

şavaş- İki ve daha çok devlet silahlı mücadele etmek.

ş.-up 228b/15

[=1]

şavul- Bir şeyden çekinerek bulunduğu yerden uzaklaşmak.

ş.-up 357a/09, 371b/15

[=2]

şavur- 1. Kaldırıp atmak; fırlatmak.

ş.-dı 258b/07

ş.-dılar 338a/13, 370a/05

2. Yalan, küfür vb. söylemek.

ş.-dı 293b/08, 295a/02

ş.-up 293b/09

[=6]

şay- 1. Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek.

ş.-up 229a/06

2. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermek, hürmet etmek.

ş.-dum 293b/06

[=2]

sa‘y Ar. Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht.

s. it- 316a/03, P197b/10

[=2]

şayıl- Sayma işine konu olmak; addedilmek, addolunmak.

ş.-up 339b/11

[=1]

sāyil Ar. Soru soran kimse.

s. 237b/11, 238a/06

[=2]

sāyir Ar. Başka, diğer, öteki, öbür.

s. 207a/08, 225a/07, 228b/04, 248a/07, 269b/04, 269b/07, 287a/13, 293b/08, 302a/01, 312a/06, 361a/09, 388b/04

[=12]

seb‘a Ar. Yedi.

s. 395a/01

[=1]

sebeb Ar. Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yahut kimse, neden, bais, amil; gerekçe.

s.+den 229b/05, 237a/10, 238a/05, 238a/07, 275a/13, 290b/03, 323b/05, 350a/11, 353b/02, 358b/15, P199a/10

s.+i-y-ile P199a/09

s.-i aşliyye 317b/07

s.-i āşiyān-ı nīrān 291a/15

s.-i mevt 392a/04

s. ile 374a/03

s. ol- 210a/10, 233a/01, 274a/14, 297b/08

[=20]

sebīl Ar. Bilhassa kandil vb. mübârek günlerde hayır maksadıyla ücretsiz olarak dağıtılan içme suyu.

s. (ṭa‘ām-ı sebīl) 389a/10
[=1]
sebt Ar. Cumartesi
s. (yevm-i sebt) 395b/01
[=1]
secde Ar. Allah’ın büyüklüğü ve yüceliği önünde O’nu ululamak maksadıyla vücudu alın, burun, el ayaları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme, bu durumda yere kapanma.
s.-yi şükür eyle- 335a/02
[=1]
sece İtal. Koltuk.
s.+sine 336b/13
[=1]
seç- Bir şeyi veya kimseyi benzerleri içinde en iyisi veya en elverişlisi kabul edip ayırmak.
s.-elüm 236b/06
s.-er 347a/12
s.-üp 267b/06, 276b/01, 295b/05
[=5]
sedād Ar. Doğruluk, dürüstlük.
s.+ında 373b/11
[=1]
sefāyin Ar. Gemiler, sefineler.
s. 312b/14
[=1]
sefer Ar. Yolculuk, seyahat; savaş için yapılan yolculuk, savaşa gidiş ve yapılan savaş.
s. 220b/03, 222a/09, 282b/03, 284a/06, 289b/04, 334a/08, 352b/02, 361b/13, 362a/15, 363b/02
s.+de 204a/09
s.+dedür 279b/08
s.+den 204b/09
s.+e 236b/08, 239b/11, 241a/04, 272a/12, 278b/10, 296b/14, 345a/04
s. et- 361b/05
s. eyle- 363b/11
s.+i 265b/06, 331b/07, 338b/04, 338b/14
s.+i idi 302a/13
s.+imüzüñ 243a/14
s.+inde 361b/05
s.+ine 340a/12
s.+iñüz 324a/11
s.+leri 240a/01
s.+üm 345a/08, 366b/04
[=34]
sefīh Ar. Savaş için yapılan yolculuk, savaşa gidiş ve yapılan savaş.
s. 295a/11
[=1]
sefīne Ar. Gemi.
s.+leri 270b/01
s.+nüñ P198a/02
s.+sine 311a/09
s.+ye P198a/01
s.+yi 330b/09, 330b/14
s.-yi mübāreke 344b/11
[=7]
segirt- Akın etmek, saldırmak, çapmak.
s.-üp (segirdüp) 373b/11

[=1]

segü Yerden biraz yüksekte yapılmış oturak.

s.+leri 293b/08

[=1]

seḥā Ar. El açıklığı, cömertlik.

s. 368b/06

[=1]

seḥāb Ar. Bulut.

s.-ı nuṣret birle 380a/02

[=1]

sehl Ar. Kolay.

s. ile 226b/06

[=1]

sehlen Ar. "Hoş geldin, merhaba, nasılsın?" anlamında hatır sorma sözü. Ehlen ile birlikte kullanılır.

s. 316b/02

[=1]

sekerāt Ar. İnsanı kendinden geçiren haller, sarhoşluk.

s.-ı mevt 264a/01, 371a/08

[=2]

sekiz Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı.

s. 353b/01, 359b/14, 373b/01

s. (biñ sekiz yüz ṭoḳsan yedi) 240b/10

s. (on sekiz) 245b/03, 245b/07, 245b/12, 313b/01, 321b/07, 321b/12

s. (ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz) 370a/07

s. (yedi sekiz biñ) 293a/07

s. (yigirmi sekiz) 252b/11, 352b/03

s. biñ 206a/12, 207b/07, 208a/10, 349a/09

s. yüz 204a/11, 206b/07, 241a/12, 360b/04

[=22]

sekizer Sekiz sayısının her birine sekiz veya her defasında sekiz tane manasına gelen üleştirme şekli.

s. (on sekizer) 222a/01, 331b/04

s. (yigirmi sekizer) 260b/02, 260b/08

[=4]

sekizinci Sekiz sayısının sıra sıfatı; sırada yeri yedinciden sonra, dokuzuncudan önce olan.

s. (on sekizinci) 298a/04

[=1]

seksen Yetmiş dokuzdan sonra, seksen birden önce gelen sayının adı.

s. 266b/11, 313a/01, 321b/07, 325a/03, 350b/14, 354a/03, 354b/12, 358b/02, 359a/02, 360b/02, 362b/10, 363b/02

s. (yüz seksen beş) 208a/13, 210a/12, 308b/06

s. biñ 283b/14, 289b/02, 329b/06, 366b/11

s. idi 323b/11

[=20]

sel Bk. **seyl**

s. 380a/05

s.+e 380a/05

[=2]

selām Ar. Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine

söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma; sağlık, huzur.

s.+lar olın- P199a/03

s. u du‘ā 203b/10

s. u du‘ā it- 319a/06

[=3]

selāmet Ar. Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik.

s. 299a/02, 328b/08, 330b/14, 349a/09, 351b/10, 383a/10

s.+e 295b/11, 305b/15, 351a/13

[=9]

selāmetlik Esen olma.

s.+den P198a/09

[=1]

selāmlu Sağlıklı.

s. olın- P199a/13

[=1]

selef Ar. Bir mevkide daha önce bulunan ve yerine geçilen kimse.

s.+den 312a/06, 318b/09

[=2]

Selīm Maddi ve manevi kusuru, noksanı olmayan, sağlam, doğru; Osmanlı Devleti’nde Yavuz Sultan Selim’in adı.

S. (Sulṭān Selīm) 219a/10, 249a/15, 249b/07, 253b/15, 267b/10, 392b/08

S. (Sulṭān Selīm Ḫan) 248b/03, 250a/07, 251a/15, 251b/13, 253a/07

S. (Sulṭān Süleymān bin Selīm Ḫan) 267b/08, 269b/14, 272a/02, 290a/01

S.+üñ (Sulṭān Selīm) 263b/01

[=16]

selmān Ar. Barış içinde olma.

s.-ı pāk eyle- 273a/15

[=1]

sem‘ Ar. Duyma, işitme.

s.-i hümāyūn 387b/06

[=1]

semā Ar. Göğün görünen yüzeyi, gökyüzü.

s. (arż u semā) 214a/13

[=1]

sem‘an Ar. İşitmek suretiyle, işiterek.

s. 205b/15, 266a/05, 292b/14, 341a/15, 352a/12

[=5]

semāvāt Ar. Gökler, gök katları.

s. üzre 380a/02

[=1]

semi‘nā Ar. Duyanlar.

s. 317b/15

[=1]

semt Ar. Yan, taraf; (Şehirlerde) birkaç mahalleyi içine alan bölüm, bölge.

s.+e P198a/07

s.+e mi 201a/13

s.+inde 317a/08

s.+ine 204a/09

s.+ine ṭoġru 314b/05

s.+lere 294a/09, 340b/08

s.+lerin 291a/07

s.+lerine 297a/11

[=9]

sen Teklik ikinci kişiyi gösteren söz.

s. 203a/13, 204b/13, 205b/06, 207a/14, 208b/02, 214a/09, 214a/11,

215a/09, 215b/07, 215b/09, 215b/10, 216a/10, 216b/05, 217b/11, 220b/03, 221a/14, 221b/01, 226b/04, 226b/06, 228a/07, 229a/12, 233a/03, 233b/11, 234a/05, 238b/03, 242a/14, 242b/05, 243a/11, 247b/01, 247b/15, 259b/03, 259b/08, 260a/11, 266a/01, 277b/03, 278b/13, 279b/02, 280a/06, 280a/10, 286a/06, 292b/07, 295a/13, 295b/07, 302b/13, 306a/09, 307a/08, 307a/10, 308a/06, 308b/02, 310a/07, 316a/04, 318b/03, 319b/06, 322b/01, 326b/03, 329b/05, 330b/15, 336a/06, 337b/04, 339a/06, 339b/02, 339b/12, 346b/08, 346b/09, 349b/07, 349b/09, 353b/06, 353b/07, 356a/01, 356a/06, 357a/12, 365b/11, 374b/14, 375a/06, 376a/12, 376b/09, 380b/12, 385b/09, 385b/10, 388a/10, 391a/06

s.+cileyin 281b/14

s.+de 277b/03, 343a/07

s.+den 287a/07, 288a/04, 296b/01, 306a/11, 336a/05, 343a/06, 343a/09

s.+i 203b/03, 214b/06, 217b/05, 219b/15, 235a/10, 247b/04, 247b/05, 253b/01, 253b/07, 258a/06, 270a/11, 288a/10, 300a/11, 306a/08, 307b/11, 311a/02, 314a/15, 323a/04, 326b/03, 333a/15, 333b/02, 343a/04, 349b/14, 353b/06, 365a/03, 365b/10, 375a/14, 385b/08, 391a/04

s.+iñdür 263a/07

s.-ki 205a/13, 224b/01

s.-kim 216a/03

s.+sin 226b/07, 238b/02, 286a/02

s.+sin-ki 214a/06, 222b/07, 253a/11, 259a/07, 270a/05, 278b/11, 314a/11, 321b/03, 322a/01, 341a/11, 361a/04, 361a/05, 365b/06, 376a/08, 387a/15

s.+sin-kim 212b/11

s.+üñ 207a/15, 215b/12, 216b/06, 219b/11, 220b/05, 221b/03, 234a/04, 234a/12, 235a/10, 235a/11, 235b/15, 238b/02, 260a/09, 264a/10, 266a/02, 276a/13, 277b/01, 277b/04, 286a/01, 301a/09, 301b/10, 304b/09, 306a/07, 316a/03, 321b/05, 322a/06, 323a/02, 323a/04, 325b/15, 329b/06, 337b/05, 339b/03, 355b/14, 362b/03, 362b/04, 365a/02, 365b/15, 366b/07, 372b/01, 374b/07, 375a/09, 375a/10, 375b/07, 377a/01, 380b/15, 381a/04, 391a/05

s.+üñ-çün 220a/01

s.+üñ-de 305a/06, 350b/09

s.+üñ gibi 232b/14, 376a/11, 376b/04

[=196]

s̲enā Ar. Övme, övüş, medih.

s̲. (du‘ā u s̲enā et-) 205b/10

s̲. (du‘ā u s̲enā eyle-) 240b/01, 252a/02

s̲. (du‘ā u s̲enā it-) 392a/14

s̲. birle (ḥamd u s̲enā) 335a/03

s̲.+lar (du‘ā u s̲enā) 247b/07

s̲.+lar (du‘ā u s̲enā eyle-) 250a/11

s̲.+lar (ḥamd u s̲enā eyle-) 253b/10, 276a/11, 349a/11, 358a/13, 360b/08, 363a/06, 364a/13, 380b/08

s̲.+lar (ḥamd u s̲enā it-) 286a/01

s̲.+lar ider idi (ḥamd u s̲enā ider idi) 271a/13

s̲.+sın (ḥamd u s̲enā it-) 381a/14

[=18]

sene Ar. Yıl, sâl.

s. 200b/06, 274b/05, 274b/07, 276b/06, 279b/15, 295a/06, 300a/04, 318b/02, 336b/06, 340a/15, 340b/02, 352b/10, 363b/05, 393a/10, 393b/01, 393b/01, 393b/01, 394a/01, 394b/01, 394b/01, 394b/01, 394b/01, 395a/01, 395a/01, 395a/01, 395a/01, 395a/01, 395a/01, 395a/01, 395a/01, 395a/01, 395a/01, 395b/01, P195b/01, P196a/01, P196b/01, P197a/01

s.+de 274b/09, 329a/04, 352a/12

s.+den 220b/15

s.+dür P199a/12

s.+nüñ 293a/07

s. ol- 212a/12

s.+sinde 370a/07, P197b/13

s.+sinüñ 363b/10

s.+ye 220b/15, 300a/05, 300a/08

s.+ye ḳadar 200b/04, 200b/08, 201a/07, 212a/09

s.-yi mübārek 364b/08

s.-yi mübāreke 348b/10

[=58]

senedi’l-etḳıyā’i Ar. “Koruma amaçlı belge” anlamında söz.

s. P197b/04

[=1]

senelik Yıllık.

s. 214b/03, 284a/12, 349b/02, 352a/13

[=4]

senevī Ar. Seneye ait, yılla ilgili.

s. (seniyy-i senevī) 240a/03

[=1]

seniyy Ar. Sene

s.-i senevi 240a/03

[=1]

sepil- Yayılmak.

s.-üp 258b/05

[=1]

ser Far. Bir şeyin başladığı yer, üst tarafı, yukarı kısmı; Baş, kafa.

s. 379a/01

s. çek- 230a/01

s.+den geç- 327a/06, 352b/12

s.+lerimüz 204b/15

[=5]

ser-‘asker Far.+Ar. Osmanlı ordusuna kumanda eden vezir, ordu kumandanı, serdar-ı ekrem.

s. 220b/01, 248b/06, 267b/07, 282b/10, 351a/06

s. ol- 383a/12

[=6]

ser-firāz Far. Benzerlerinden üstün olan kimse, seçkin, mümtaz.

s.+ı 201b/14, 242a/04, 243b/03, 258a/05, 263a/01, 265b/12, 271b/07, 275b/15, 278a/15, 285b/11, 291a/11, 303b/10, 324b/14, 334a/04, 342b/15, 349a/12, 390b/09, 392b/07

[=18]

ser-fürū‘ Far. Baş eğme, itaat etme, yüz suyu dökme, minnet etme.

s. 314a/03

[=1]

ser-tā-be-ḳādem Far.+Ar. “Birinin önünde başını ayaklara kadar eğme.” anlamında söz.

s. 201b/14

[=1]

serāhu Ar. Baş; taç.

s. (taḫt-ı serāhu) 290a/02

[=1]

serçe Serçegillerden, koyu boz renkli, yuvarlak başlı, kısa boyunlu, uzun kuyruklu, gagası koni biçiminde kuş.

s. 283a/11, 378b/03

[=2]

Serdinya Bk. **Sardinya**

S. 252a/10

[=1]

seren Yelkenli gemilerde üzerine yelken çekilmek üzere direklere takılan gönder.

s. 222a/02, 330b/12

[=2]

serencām Far.+Ar. Bir iş, bir durum veya olayın iyi veya kötü sonu, akıbeti.

s.+ın 344a/10

s.+uñ (aḥvāl u serencām) 340b/05

[=2]

sergü Satılmak üzere herkesin görebileceği şekilde serilen, yayılan şeylerin bütünü.

s.+sinden 261b/05

[=1]

sergüzeşt Far. Macera, serüven.

s. 319a/05

s.-i ḥikāyet 392b/10

[=2]

serḥad Far.+Ar. Sınır boyu, hudut.

s.+dür (intihā-yı serḥad) 319b/11

s.+sın (intihā-yı serḥad) 343a/07

[=2]

serḫoş Far. Alkollü bir içki veya keyif verici bir madde etkisiyle az veya çok kendini bilmez duruma gelmiş kimse.

s. 377b/15, 378b/14

s. ol- 377a/10

[=3]

serkeşlik Serkeş olma durumu, dikkafalılık.
s. et- 273b/09
[=1]

sermedī Ar. Sonsuz, ölümsüz, ebedî, bâkî.
s. (ḫınzīr-ı sermedī) 258a/14, 376a/08
s. (ḫınzīr-i sermedī) 225b/14, 271b/05
[=4]

sernigūn Far. Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak; talihsiz.
s. 203a/09, 295a/14, 327a/07, 350a/08
s. birle 340a/05
s. et- 366b/09
s. eyle- 380b/04
s. ol- 314a/08, 364b/10, 379a/14, 390b/04
[=11]

server Far. Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.
s.+i 369b/08
[=1]

settāru'l-'uyūb Ar. "Ayıpları örten Allah" anlamında söz.
s. 208b/06
[=1]

Sette Diğer adıyla Cebelitarık, Akdeniz ile Atlas Okyanusu'nu birleştiren, Avrupa ile Afrika kıtalarını ayıran boğaz.
S. Boġazı 204a/09, 240a/10, 240b/05, 272a/12, 313b/08, 322a/07, 330a/03
S. Boġazına ṭoġru 266a/09
[=8]

sev- Birine sevgiyle bağlanmak; gönül vermek.
s.-dügi 334a/06, 342b/01
s.-erler 223a/05
s.-meyüp 391b/04
[=4]

ṣevāb Ar. İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.
s. 225a/02
[=1]

sevdā Ar. Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet.
s.+sı-y-ıla 290a/06
s.+sında 243b/12
s.+sında iken 261b/02
[=3]

sevgilü Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen. Krş. **sevgülü**
s. 206a/09
[=1]

sevgülü Bk. **sevgilü**
s. idi 383b/10
[=1]

sevil- Hakkında sevgi beslenmek, sevgi duyulmak.
s.-irdi 220a/01
[=1]

sevilye İsp. Bir İspanyol parası.
s.+si 266b/14, 293a/05
[=1]

sevin- Sevinç duymak.
s.-dik 338a/07
s.-diler 236b/03
[=2]

seyf Ar. Kılıç.
s.+i 228a/03, 276b/07
s.+leri 232a/07, 255b/07, 257b/12, 277a/15, 279a/01, 368a/08
s.+lerine 232a/09, 241b/11
s.+lerisüñüz 287a/04
[=11]

seyl Ar. Sürekli yağan yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su; su taşkını. Krş. **sel**
s. 373a/01, 381b/05
[=2]

seylān Ar.+Far. Seller.
s. idi 381b/13
s. ol- 343a/03, 384a/03
[=3]

seyr Ar. Yürüyüş, yürüme, gidiş; yolculuk, sefer; bir şeyi zevk alarak gözle takip etme, bakma, izleme.
s. eyle- 208b/02, 338a/08, 384b/03
s.-i muṣībet 332b/12
s.+imüzde 205a/05
s.+inde 275a/03, 346a/14
s. it- 242b/13, 327b/04, 343b/08, 348a/07, 354a/01, 357b/03
s. u temaşā eyle- 249b/02, 332b/05, 386b/15
s. u temaşā it- 271a/08
[=17]

seyrān Ar. Bakıp seyretme, temaşa; gezme, gezinti.
s. 248a/03
s.+lar 247b/15
s.+uñ 242b/12
[=3]

seyrāncı Gezici, dolaşıcı.
s.+sın 242b/11
[=1]

seyyid'il-mücāhidīn Ar. "Mücahitlerin efendisi" anlamında söz.
s. 316a/14
[=1]

seyyid'il-evvelin Ar. "İlklerin efendisi" anlamında söz.
s. 286b/01
[=1]

Seyyid Muḥammed Sülūkī Bk. **Muḥammed Sülūkī**
S. 216a/06, 217b/08
S. gibi 219a/15
[=3]

seyyidi'l-enbiyā' Ar. Peygamberlerin efendisi, Hz. Muhammed (s.a.v.).
s. 224b/07, 274a/08, 364b/13, 390b/06
[=4]

sezā Far. Yaraşır, uygun, layık.
s. 289b/13
[=1]

ṣıçan Sıçangillerden, fareden daha iri, 10-25 santim boyunda, kemirgen, zararlı bir hayvan.
ṣ. 251b/11
[=1]

ṣıdḳ Ar. Doğruluk, gerçeklik; temizlik, saflık.
ṣ.-ı iḫlāṣ ile 247b/03
ṣ.+ıla 220a/07, 221a/07, 221a/10

ş.+ım 355a/02

s.+uñ 266a/02

[=6]

şığ- Bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek veya içinden geçebilmek.

ş.-mayup 267a/06

ş.-maz 233b/10

ş.-maz ol- 374b/11

[=3]

şığa- Okşamak, sıvazlamak.

ş.-dı 281a/11, 298a/11

ş.-yup 242b/08, 310a/11, 344a/13, 349b/12

[=6]

şığan- Bir işe girişmek.

ş.-up 258a/10

[=1]

şığın- Korunmak amacıyla bir yere veya birine başvurmak, başkalarının yardım ve korunmasına ihtiyaç duymak

ş.-dum 226b/08

ş.-mış idi 319a/02

ş.-up-da 209a/08

[=3]

şığır Gevişgetirenlerden manda, öküz, inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların ortak adı.

ş. 361b/02, 362b/01

ş.+ları 361b/04

[=3]

şığış- Ancak sığmak, güçlükle sığmak.

ş.-maz 314b/06

[=1]

şıḫḫat Ar. Sağlık, esenlik, afiyet.

ş.+ler 281b/14

ş.+ler ol- 337b/04, 339b/15, 342a/10, 342a/13

[=5]

şıḳ- Çevresine sarılarak veya bir şey sararak sımsıkı kavramak, üzerine basınç uygulamak.

ş.-dı 247b/13

[=1]

şıḳıl- Can sıkıntısı duymak.

ş.-maḳ ile 325b/09

[=1]

şıḳlıḳ Sık olma durumu.

ş. ile 376a/10

[=1]

şındı Makas.

ş.+dan 231a/05, 251b/06

[=2]

sır Ar. Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

s. 389b/10

[=1]

sırdaş Birbirinin sırlarını bilen ve saklayan kimselerden her biri.

s.+ı idi 368b/04

[=1]

şırıḳ Değnekten daha uzun ve kalın ağaç.

ş.+ına (şırığına) 224b/03

[=1]

şırım İp gibi kullanılmak üzere sicim kalınlığında kesilmiş deri dilimi, meşin ip.
ş. 217b/07
[=1]

şırma Rum. İnce gümüş tel; rütbe işareti olarak kullanılan sarı şerit.
ş. 213a/11, 224a/15, 251b/04, 253b/14, 342b/09, 343b/09, 347b/04, 388b/14
ş. idi 271a/11
ş.+ya 384a/09
[=10]

şırt İnsanlarda göğsün arkasına isabet eden ve ense kökü ile bel arasında bulunan kısım.
ş.+ı 246a/01
ş.+ın 207b/12, 281a/11, 298a/11, 310a/11, 349b/11
ş.+ına 249b/06
ş.+ından 298a/08
ş.+larından 301a/15
[=9]

şıyırt- Sıyırma işini yaptırmak.
ş.-araḳ (şıyırdaraḳ) 266a/09, 269a/15, 330a/02
ş.-mamuz 313b/09
[=4]

sicil Ar. Mahkeme, tapu, nüfus vb. resmî dâirelerce tutulan kayıtlar ve bu kayıtların yazılı bulunduğu belge veya defter.
s. (ḳāşım-ı sicil ol-) 349b/03
[=1]

siftāḥ Ar. Bir maldan yapılan ilk satış veya günün ilk alışverişi.
s. eyle- 317a/13
[=1]

siḥirbāz Ar.+Far. Sihir yapan kimse, büyücü.
s. 362a/05
[=1]

siḥirbāzlıḳ Bk. **siḥirbāzluḳ**
s.+ın (siḥirbāzlıġın) 227b/03
[=1]

siḥirbāzluḳ Büyücülük. Krş. **siḥirbāzlıḳ**
s. it- 362a/06
[=1]

siḥr Ar. Büyü, efsun.
s.-i bend-ile 389b/13
[=1]

sikke Ar. Madeni para.
s. 214a/09, 215a/15, 215b/03, 216b/05, 330a/11
s. (ḳaṭ'-ı sikke) 291b/08
s.+yi 214a/03, 214b/02, 219a/10
s.-yi (ḫuṭbe u sikke) 291b/06
[=10]

silāḥ Ar. Düşmanı öldürmek, imha etmek veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü alet.
s. 264b/10, 267a/15, 298b/05, 335b/01
s.+a 378b/07
s. çek- 210b/03
s.+dan 251b/10
s.+ı-y-ıla 230b/10
s.+ın 372b/07
s.+la 246b/08

s.+lar 298b/15, 306b/08

s.+ların 288b/06

[=13]

silāḥlan- Silahlı duruma gelmek.

s.-up 317a/06

[=1]

siliklendir- Kendini göstertmeden.

s.-üp 339b/10

[=1]

sille Far. Tokat, şamar.

s. 301b/15

[=1]

sīmā Ar. Yüz, çehre.

s.+sından 265a/08

[=1]

simit Ar. Denizde can kurtarmaya yarayan çember şeklindeki araç, can kurtaran simidi.

s.+i (simidi) 356b/11

[=1]

simsiyāh Kapkara.

s. 239b/03

[=1]

Sinān Aġa Bk. **Sinān Ḳapudan**

S. 292a/06, 292a/08, 292a/09, 293a/01

[=4]

Sinān Ḳapudan III. Mehmed saltanatı döneminde 1591-1595 ve 1599-1604 yılları arasında toplam 10 yıl kaptanıderyalık Deryalık, 27 Ekim 1596-5 Aralık 1596 tarihleri arasında da bir ay dokuz gün sadrazamlık yapmış bir Osmanlı devlet adamı. Krş. **Sinān Aġa**, **Sinān Re'īs**

S. 204a/08, 204a/13, 205b/03, 206b/01, 212b/10, 212b/11, 213a/02, 213a/15, 220a/15, 220b/01, 221b/06, 236b/10, 239b/10, 239b/14, 240a/01, 240a/05, 240a/06

S. ġāzī 247a/15

[=18]

Sinān Re'īs Bk **Sinān Ḳapudan**

S. 356a/14

[=1]

sīne Far. Göğüs, bağır; yürek, kalp.

s. 374b/01

s.+si 271b/08, 274a/03, 338a/01

[=4]

sinsile Ar. Atalardan yaşayan torunlara kadar zincirleme uzayan soy kütüğü, şecere.

s.+sinden idi 206a/06

[=1]

sinyor İtal. Bay, efendi, ağa, mösyö karşılığında yabancılar için kullanılan ünvan sözü.

s. 301a/07, 301b/03, 308b/12, 382a/03

S. (Ḳıran Sinyor) 257a/02, 257a/05, 257a/14, 257a/15, 278b/12, 279b/08, 290b/04, 294a/04, 321b/05, 321b/13, 321b/14, 363b/15, 365b/12, 374b/08, 390a/07

s.+a 365b/07

S.+a (Ḳıran Sinyor) 257a/03, 257a/09, 257b/03, 257b/07, 278a/08, 312b/09, 321b/12, 369a/04, 369b/04

S.+dan (Ḳıran Sinyor) 293a/14

S. gibi (Ḳıran Sinyor) 231b/14, 290a/14

S. Maḥmūd Re'īs 305a/14

[=33]

sipāriş Far. Yapılmasını veya gönderilmesini isteme, ısmarlama; ısmarlanan şey.

s. eyle- 204a/13

s. inden 295a/12

s. olın- P199a/06

[=3]

Siteveçe Roma iline bağlı ve Roma şehir merkezinin 80 km kuzeybatısında bulunan bir kent.

S.+den 300a/09

[=1]

Sivilya İspanya'nın güneybatı kesiminde Endülüs özerk bölgesinin merkezi ve en büyük şehridir.

S. 222a/14

S.+sı 223b/14

[=2]

siyāḳ Ar. (Söz için) Akış şekli, ifade tarzı; biçim, tarz.

s.+da 381a/06

s. üzre 206b/03, 238b/04, 254a/06, 324b/13

[=5]

siz Çokluk ikinci kişi zamiri.

s. 202a/14, 202b/01, 203b/08, 207b/04, 215a/01, 223a/15, 226a/03, 228a/14, 232a/09, 233b/01, 242b/01, 243b/06, 258b/14, 259a/10, 273a/09, 301a/13, 301b/01, 311a/01, 317a/15, 319b/01, 337a/08, 337b/15, 350a/03, 354b/09, 355a/05, 384b/05

s.+cileyin 275b/04

s.+de 204b/05

s.+den 203b/11, 242a/15, 301b/02, 305b/13, 326b/05, 357a/02

s.+e 202a/15, 203b/12, 203b/15, 228b/01, 228b/03, 228b/13, 261a/01, 305b/15, 308a/07, 324a/12, P198a/14

s.+e kim 346b/06

s.+i 201a/03, 212b/15, 218a/03, 227a/15, 236b/11, 302b/11, 357a/06

s.+iñ 319b/15

s.+ler 210b/01, 215a/08, 236b/11, 257b/14, 279a/02, 287a/04, 300a/12, 303a/04, 346a/09, 352a/10, 355b/12, 370b/12

s.+ler isem 201a/05

s.+ler ki 203b/08

s.+lerden 318a/08

s.+lere 211a/15, 342a/04

s.+leri 387a/02

s.+üñ 201a/14, 211b/02, 228b/14, 236b/12, 242a/15, 242b/02, 242b/05, 275b/03, 277b/07, 288b/08, 303a/10, 303a/13, 305b/01, 316a/01, 318b/09,

320a/01, 329b/08, 333b/06, 338b/04, 338b/07, 338b/11, 341b/09, 352a/08, 357a/02, 374a/15

s.+üñ gibi 374b/06

s.+üñdür 227a/01, 242b/07

s.+üñle 200b/04, 212a/09, 218a/04, 228b/15, 371a/03, 371a/10, 371a/13, 371b/01, 371b/07

[=109]

sizerniş Far. Başa kakma, sitem, takaza.

s. it- 333b/09

[=1]

şobra İtal. Serenleri gemiyi hareketsiz bırakacak şekle getirmek.

ş. eyle- 342b/05

[=1]

şoġuḳ Isısı düşük, harareti az olan.

ş. 201a/14, 216a/01

[=2]

şoḳ- 1. İçine veya arasına girmesini sağlamak; tıkmak.

ş.-dı 270b/08, 346b/02

2. Bıçak, çakı, iğne vb. batırmak, saplamak.

ş.-ardum 234a/12, 235b/15

ş.-up 231b/13, 235a/09

3. Bir yere girmesini sağlamak, içeri almak.

ş.-dı 388b/11

ş.-dılar 237b/10

ş.-up 317a/07

4. Başına bir şey koymak.

ş.-dı 251b/15

ş.-up 253b/12

[=11]

şollu Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı yerde.

ş. 253b/12, 311b/10

[=2]

şolṭaṭ Fr. Asker, nefer.

ş. 223b/13, 230b/05, 327b/09, 364a/02

ş.-ı mencūs 367b/03

ş. iken 389b/12

ş.+lar idi 298b/02

ş.+ları gibi 229a/15

[=8]

şoluḳ Ağız ve burundan akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, nefes.

ş.+ı (şoluġı) 285a/04, 351b/06, 362b/13, 380a/11

[=4]

şom Katışıksız, saf.

ş. 213a/11, 224a/15, 249a/01, 251b/04, 253b/13, 271a/11, 342b/08, 343b/09, 347b/04, 384a/09, 388b/14

[=11]

şomat Ar. Daha çok Mevlevi ve Bektaşi tekkelerinde üzerinde yemek yenen meşin veya bezden sofra.

ş.+lar 254a/10, 270b/11, 389a/09

[=3]

şomurtan- Küskünlüğünü, bir şeye sıkıldığını göstermek.

ş.-up (şomurdanup) 304b/08

[=1]

şoñ Şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış olan.

ş. 343a/05

[=1]

şoñra Daha ileri bir zamanda; bilahare, önce karşıtı; arkadan gelen bölüm.

ş. 203b/10, 204a/08, 210a/05, 212a/05, 212a/15, 214a/06, 220b/11, 222b/08, 222b/14, 223b/09, 225b/11, 232b/04, 236b/11, 251a/09, 251a/14, 255b/12, 255b/14, 256a/03, 257a/10, 261a/03, 262a/09, 263b/03, 284a/05, 288a/08, 289b/01, 289b/09, 292b/05, 298b/13, 299a/11, 302b/07, 309b/14, 312b/12, 314a/12, 315a/08, 317a/05, 317b/12, 317b/15, 318a/04, 321b/04, 323b/07, 324a/03, 325a/11, 325b/11, 328a/06, 328a/10, 333b/12, 337a/04, 340a/13, 351a/11, 362b/14, 363a/02, 366b/06, 367b/15, 370b/06, 371b/10, 375b/15, 379b/05, 386b/11, 387b/01, 390a/10, P198a/16, P199a/04, P199a/10

ş. ḳadar 353b/04

[=64]

şor- Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek.

ş.-an 258b/09

ş.-dı 204b/03, 319a/07

ş.-mayan 258b/10

[=4]

şorış- Birbirini sormak. Krş. **şoruş-**

ş.-dı 292a/12

ş.-dılar 247a/05, 269b/07, 311b/02, 337a/04

[=5]

şorḳuç Daha çok hükümdar, vezir vb. tarafından kavuk ve başlıkların ön tarafına takılan, tüyden veya kıymetli mâdenlerden çeşitli şekillerde yapılmış, mücevherlerle bezenmiş süs.

ş. 251b/04, 251b/15

[=2]

şorul- Bilgi almak için soru yöneltilmek.

ş.-duḳda 354b/02

[=1]

şoruş- Bk. **şorış-**

ş.-dılar 319a/15, 387a/12

[=2]

şoy- Birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek.

ş.-sunlar 273a/01

[=1]

şoyıl- Bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar vb.ni çıkarmak.

ş.-dı 231a/10

[=1]

sög- Onur kırıcı, çoğu basmakalıp kaba sözler söylemek.

s.-er idi 304b/09

s.-üp 333b/09, 336a/04

[=3]

sök- Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak.

s.-üp 236a/01

[=1]

Söke Ege Bölgesi'nde Aydın ilinin batısında yer alan Ege Denizi'ne kıyısı olan bir ilçe.

S. (Cezāyirli Sökeli 'Ālī Paşa) 395a/01

[=1]

sökül- Sökme işine konu olmak.

s.-ince 379a/02

[=1]

söndür- Ateş ve ışığın yanmasına, aydınlatmasına son vermek.

s.-ecek 237a/15

[=1]

söyle- 1. Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.

s.-(!) 232b/07, 294a/12

s.-di 202b/12, 245a/14, 281a/02, 311a/01, 326a/01, 336a/13, 336a/14, 362b/06

s.-di ise 239b/05, 242b/06

s.-digünden 261a/04

s.-diler 202a/09, 243a/11, 353a/15, 354a/15

s.-diñüz 374b/11

s.-dügi 236a/09, 238b/13, 239a/05

s.-dügi gibi 244a/08

s.-dügin 235b/12

s.-dügümi 228b/01

s.-dükde 239a/09, 255a/13

s.-dükleri 353b/09

s.-düklerinde 369a/13

s.-düñ 280a/14

s.-imdi (söyleyindi) 279a/15

s.-meden 356b/10

s.-medi 203a/11

s.-mediñüz 288a/09

s.-medük 305a/02

s.-medüklerine 258a/09

s.-mege 287a/09

s.-mek 247a/11, 288a/10, 339b/06

s.-meksizin 260a/09

s.-memişler 340b/13

s.-mez 234a/13, 235b/13

s.-mez idi 242b/11

s.-miş 212a/07

s.-miş idi-ki 251a/07

s.-mişler idi ki 313b/15

s.-ñ 232a/09

s.-ñüz 295a/10

s.-r 258a/08, 305a/11, 354a/07

s.-rcesine 356b/08

s.-rdi 350a/11

s.-rler 294b/06

s.-rse 228a/04

s.-rüm 232b/04

s.-rüz 228a/04, 228b/06, 242a/07

s.-señüze 257b/15

s.-sün 354b/05, 355b/12

s.-yecek 355b/15

s.-yem 279a/14, 300b/14

s.-yen 235a/08, 257b/13, 356a/13

s.-yenler 356a/09

s.-yenüñ 206b/14

s.-yim 232a/14

s.-yüm 257b/15

s.-yüp 210a/11, 228a/07, 228b/02, 235a/11, 238b/14, 305a/07, 350b/02, 356b/09

2. Haber vermek.

s.-(!) 215b/03, 288b/12, 339b/12

s.-yen 231b/13

[=85]

söylen- 1. Kendi kendine konuşmak, kendi kendine bir şeyler söylemek.

s.-di ise 236a/03, 239a/03

2. Söyleme işi yapılmak; söylenilmek.

s.-di ki 331b/15

s.-dügi 278a/01

s.-dükde 309a/03

s.-en 332a/05

s.-mesün 332a/07

s.-üp 332a/02

[=8]

söyleş- Karşılıklı konuşmak, hasbihâl etmek.

s.-düklerin 354a/14

s.-ürken 354a/12

s.-ürlerken 276b/09

[=3]

söz Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi.

s. 200b/05, 206b/14, 210a/10, 212a/07, 228b/12, 232a/14, 234b/15, 243b/13, 256b/08, 305a/02, 326a/01, 326a/06, 391b/09

s. aṭ- 212b/01

s.+de 238a/06

s.+de iken 207b/03

s.+den 392a/01

s.+dür 224a/03, 391b/08

s.+e 354b/08

s.+i 221a/04, 273a/07, 280a/14, 293b/11, 350a/10

s.+i ile 228a/04

s.+imüz 224a/03, 229b/03, 276b/05, 339b/14, 374b/02

s.+imüze 238a/08

s.+in 214b/10, 239b/06, 343b/13, 346b/10, 347a/13, 350a/10, 354b/07

s.+ine 229b/01, 294b/11, 328a/12

s.+ine göre 242a/04

s.+ini 228b/05, 350b/02, 354a/08

s.+iñüz 274b/06

s.+ler 236a/09

s.+leri 238b/13, 340a/02, 354b/14

s.+lerin 273a/11, 368a/08

s.+lerine 366b/10

s.+üm 305b/10

s.+ümüzle 348b/01

s.+ünde 228a/08

s.+ünden 220b/02

s.+üñ 228b/10, 233a/05, 233b/02, 260b/15

s.+üñüzde 203b/13

[=63]

söz gelimi Bir düşünceyi açıklamak için örnek gösterileceğinde o örneğe giriş olarak söylenen bir söz.

s. 249a/06

[=1]

şu Yağmur şeklinde bulutlardan yağan, yer altında bulunan, yer üstünde deniz, göl, ırmak vb.ni meydana getiren, hidrojen ve oksijenden meydan gelmiş rengi, kokusu ve tatı olmayan şeffaf sıvı madde.

ş. 233a/09, 242b/13, 246b/07, 258b/05, 325a/13, 345b/15, 350b/07

ş.+da 342b/11, 343b/02, 347b/05

ş.+ya 343b/09

ş.+yı 236b/08

ş.+yın 395a/01

ş.+yun 282a/12

[=14]

su'āl Ar. Sorulan şey, soru.

s. P199a/04

s. et- 287a/08, 351b/01

s. eyle- 204b/04, 223b/11, 235a/05, 238b/10, 260a/07, 317b/08, 319b/01, 336a/14, 340a/10, 353a/13, 353a/14

s.+i 258b/15

s. it- 235a/02, 237b/11, 258b/15, 294b/05, 340b/04, P199a/12

[=21]

Şu burcu Tunus'ta bulunan Halkulvadi şehrinin içerisinde bir kale.

Ş. (ibtidā-yı fetḥ-i şu burcu) 395a/01

[=1]

şubḥ Ar. Sabah vakti, sabah.

s. u sa'ādet iriş- 243a/05

[=1]

subḥāna'llāh Ar. "Allah'ın her türlü kusur ve noksanlıktan, beşerî sıfat ve zaaflardan uzak olduğunu kabul ve tasdik ederim." anlamında tespih ve zikir sözü.

s. 229b/06

[=1]

şucuḳ Baharatla terbiye edilmiş kıymanın inek veya koyun bağırsakları içine doldurulup kurutulması ile elde edilen yiyecek.

ş. gibi 267a/14

[=1]

şuç Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat.

ş.+ı 315b/05

ş.+ın 206b/10, 220b/07

ş.+un 375a/04

ş.+undan 374a/03

[=5]

şūf Ar. Yün, sof.

ş. 240b/11, 256b/03

ş. idi 222a/04

[=3]

şūfī Ar. Tasavvufa inanan, tasavvufu bir hayat görüşü olarak benimseyen, tasavvuf ehli kimse, derviş.

ş. idi 240b/09

[=1]

şuġrā Ar. Çok (daha, en, pek) küçük.

ş. u kübrā 391b/07

[=1]

şuġurya Kesinlik, elbette.

ṣ. eyle- 232b/08, 368a/09
[=2]

ṣulan- Sulu duruma gelmek.
ṣ.-dılar 243a/01
[=1]

ṣuleḥā Ar. Dinin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sahibi kimseler, salihler.
ṣ. (‘ulemā u ṣuleḥā) 200b/10, 211b/15, 212b/03, 389a/05
ṣ.+sı 331a/05
ṣ.+yı (‘ulemā u ṣuleḥā) 309a/08
[=6]

ṣulḥ Ar. Savaştan sonra barışma, barış.
ṣ. 223a/13
ṣ. ol- 223a/15, 223b/01
ṣ. u ṣalāḥ ol- 340a/08, 340a/14
[=5]

sulṭān Ar. Hükümdar; padişah ailesine mensup anne, kız kardeş.
s. 203a/07, 280a/07, 282b/15, 341b/11, 342b/03, 343a/01, 357b/08, 368a/12, 370a/15, 371b/05, 384a/04, 387a/09, 390b/01, 390b/07
S. (Ġāzī Sulṭān Süleymān) 278b/09, 285a/09, 291b/13, 340a/06, 367a/13
s.+ı 364b/10
S.+ı (Emir Sulṭān) 312a/05
s.+ı Cezāyir 252a/07, 269a/11, 285b/13, 286b/05, 298a/05, 343a/04, 382a/09, 386b/13
s. ol- 216a/11
s.+um 212a/06, 216b/10, 220b/03, 220b/11, 242a/07, 247b/11, 248a/04, 264b/12, 264b/13, 265a/04, 265a/09, 300a/11, 300b/04, 301a/02, 315b/11, 337a/07, 346b/06
s.+umuzuñdur 356a/02
[=48]

Sulṭān Selīm Yavuz ünvanıyla tanınan Osmanlı padişahı.
S. 219a/10, 249a/15, 249b/06, 253b/15, 263b/01, 267b/10, 392b/08
S. Ḫan 248b/03, 250a/06, 251a/15, 251b/12, 253a/07
[=12]

Sulṭān Süleymān Kanuni ünvanıyla tanınan Osmanlı padişahı. Krş. **Süleymān**
S. 267b/10, 268a/06, 269a/04, 277a/01, 277a/03, 290a/08, 310a/09, 312a/14, 313b/03, 313b/11, 314a/08, 320a/13, 340a/12, 340b/03, 341a/05, 343b/03, 343b/08, 344a/05, 361a/03, 363b/09, 364a/03, 365a/10, 366a/03, 366a/05, 366b/02, 367a/05, 367b/03, 385a/01, 389a/01
S. bin Selim Ḫan 267b/08, 269b/14, 272a/02, 290a/01
S. Ḫan 268a/02, 268b/08, 268b/15, 290b/11, 292a/03, 292a/15, 310a/01, 310a/14, 382b/05, 383b/04, 386b/09, 390b/11, 392b/09

[=46]

sun- Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yahut makama nezaket kurallarına uyarak vermek.

s.-dılar 334a/01

[=1]

şunḳur Doğan cinsinden yırtıcı bir kuş, ak doğan.

s. 250a/12, 270b/03, 387b/13

[=3]

sūr-nāme Far. Daha çok şehzadelerin sünnet düğünlerini, padişah kızlarının doğum ve evlenmeleri münasebetiyle yapılan merasim ve şenlikleri tasvir eden manzum veya mensur eserlere verilen isim.

s. 270a/05

[=1]

sūre Ar. Kur'an'ın yüz on dört bölümünden her biri.

s.+sin 372b/04, 372b/05

[=2]

ṣūret Ar. Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim.

ṣ.+iñüze 288b/08

[=1]

ṣūreten Ar. Suret bakımından, dış görünüş itibarıyla.

ṣ. 262a/03

[=1]

ṣurre Ar. Osmanlı padişahlarının, her yıl hac zamanında Haremeyn (Mekke ve Medîne) halkına dağıtılmak üzere özel bir alay tertip ederek gönderdikleri para ve hediyeler.

ṣ.-i 'avā'id 318b/03

[=1]

ṣusuz Suyu bulunmayan veya az olan.

ṣ. 301a/14

[=1]

ṣusuzlıḳ Susuz olma, susuz kalma durumu.

ṣ. 327b/13

ṣ.+dan P198a/10

[=2]

Ṣuveyḳa Tunus'un başkentinde bulunan eski şehir bölgesinde bir mahalle.

Ṣ. (bāb-ı Ṣuveyḳa) 317a/08

[=1]

sūzeni Far. Kasnak iğnesiyle işlenen ince bir nakış çeşidi.

s. 209a/10

[=1]

sübḥān Ar. "Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan" anlamında Allah'ın isimlerinden birisi olan söz.

s.+ı 327a/04

[=1]

sübūt Ar. Varlığı, gerçekliği kesin olarak ortaya çıkma, gerçekleşme, tahakkuk etme.

s. bul- 236a/09

[=1]

südde Ar. Kapı.

s.-i pādişāhane 341a/12

s.-i sa'ādet 292b/08

[=2]

südlimanlıḳ Sütliman olma durumu, sükûnet.

s. idi 237a/02

[=1]

sükkān Ar. Bir yerde oturanlar, ikamet edenler, o yerin sakinleri.

s. (ahālī u sükkān) 223a/08

s.-ı ehl-i beled 316a/12, 389a/06

s.-ı ehl-i benzerd 314b/15

s.-ı ehl-i büldān ile 342a/15

[=5]

sükker Ar. Şeker.

s.+i 247b/08, 254a/10, 270b/12, 292a/13, 311b/06, 389a/12

[=6]

sükūn Ar. Durma, hareketsiz kalma, durgunluk.

s. 220b/12

s. it- 205b/13

[=2]

sükūt Ar. Susma, konuşmama, sessizlik.

s. ol- 305a/07

[=1]

Süleymān Bk. **Sulṭān Süleymān**

S. 322a/05

S. (Ġāzī Sulṭān Süleymān) 285a/09, 291b/14

S. (Sulṭān Süleymān) 267b/10, 268a/07, 269a/04, 278b/09, 290a/09, 310a/09, 312a/14, 313b/03, 313b/12, 314a/08, 340a/12, 340b/03, 341a/05, 343b/04, 344a/05, 361a/03, 363b/10, 365a/10, 366a/03, 366a/05, 366b/02, 367a/05, 385a/02, 389a/01

S. (Sulṭān Süleymān bin Selīm Ḫan) 267b/08, 269b/14, 272a/02, 290a/01

S. (Sulṭān Süleymān Ḫan) 268a/02, 268b/08, 268b/15, 290b/12, 292a/03, 292a/15, 310a/01, 310a/14, 382b/05, 383b/04, 386b/09, 390b/11, 392b/09

S.+a 220b/12, 357b/09

S.+a (Ġāzī Sulṭān Süleymān) 340a/06

S.+a (Sulṭān Süleymān) 277a/02, 320a/13

S.+a (şāh-ı Süleymān) 310a/07

S.+iyye üzre (Ḳanūn-i Süleymāniyye) 340a/07

S.+uñ (Ġāzī Sulṭān Süleymān) 367a/13

S.+uñ (Sulṭān Süleymān) 277a/04, 343b/08, 364a/03, 367b/03

[=56]

Süleymān Paşa Ḳaṭānyā Osmanlı İmparatorluğu'nun bir Arnavut general ve Tiran başkentinin kurucusu.

S. 394b/01

[=1]

Süleymāniye İstanbul'un Süleymaniye semtine adını veren, XVI. yüzyıla ait en büyük cami ve külliye.

S.+de 343b/05

S.+nüñ (cāmi'-i Süleymāniye) 310a/13

[=2]

Sülūkī Bk. **Muḥammed Sülūkī**

S. 218a/12, 218b/09, 219b/03, 219b/12

S. (Muḥammed Sülūkī) 216a/12, 216a/14

S. (Seyyid Muḥammed Sülūkī) 216a/06

S. gibi (Seyyid Muḥammed Sülūkī) 219a/15

S. ile 218b/02, 218b/15

S.+nuñ 218a/02

S.+nüñ 218b/07, 218b/11, 219a/12, 219b/04

S.+ye 218a/01, 219a/02, 282b/13

S.+ye (Seyyid Muḥammed Sülūkī) 217b/09

S.+yi (Muḥammed Sülūkī) 217b/13

[=20]

sülüş Ar. Üçte bir.

s.+i 227a/06

[=1]

sünnet Ar. Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları, onayları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu sözleri.

s.+i 290b/06

s.-i Resūl 354b/04

s. it- 254a/13

[=3]

süñü Tüfeğin namlusuna takılan ve küçük, düz bir kılıcı andıran büyük bıçak.

s. 346a/15

s.+leri 287a/05, 374a/13

[=3]

sür- 1. Hareket etmek.

s.-(!) 346a/08

s.-di 208b/13

s.-mişler idi 273b/08

s.-üp 273a/02, 312a/13, 346b/01, 380a/06

2. Herhangi bir durum içinde bulunmak.

s.-ecek 203a/14

s.-eyorur 204b/09

s.-mez 350b/03

s.-miş 376b/05

3. Dokundurmak, değdirmek.

s.-di 227a/03, 229a/11, 263a/08, 264b/07

s.-diler 331a/15

s.-e 384b/02

s.-esin 292b/09, 365b/09, 375a/04, 375a/12

s.-üp 220a/05, 221b/05, 238b/01, 268a/01, 286a/07, 315a/05, 316b/01, 321a/02, 329a/15, 357b/14, 360b/08, 363a/02, 372a/15, 381a/05

4. Takip etmek.

s.-üp 359a/10

[=36]

ṣafāsın sür- 203a/14, 204b/09

yüz sür- 220a/05

[=3]

şürāḫi Ar. İçine su, şerbet, şarap vb. şeyler koymaya yarayan, uzun boyunlu cam veya billur kap.

ş. 222a/01

ş.-yi cām 209b/13

[=2]

süri Amaçsız, seviyesiz, düzensiz insan kalabalığı. Krş. **sürü**

s. 346a/15

[=1]

süril- Güdülmek suretiyle götürülmek veya getirilmek.

s.-miş 242b/12

[=1]

sürūr Ar. Sevinç.

s. 204b/03

s. (çırāġān-ı sürūr eyle-) 331b/01

s.+a (dār-ı beḳā-yı sürūr) 392a/07

s.+a (feraḥ u sürūr) 364b/06

s.+da 254b/02

s. eyle- 211b/14, 230a/08, 254a/07, 254b/04, 389b/02

s.+ı 335a/07, 336a/02, 360b/13, 364b/07

s.+ımuz 204b/06

s.+ından 385a/08

s.+lar (şafā-yı sürūr it-) 383b/13

s.+larından 384a/01

s.+undan (iftiḫār u sürūr) 384a/12

s. üzre iken 360b/11

[=20]

sürūren li'l-aḥibbā Ar. "Dostlar için sevinç" anlamında söz.

s. 212b/15, 230a/08, 265b/02, 269b/02, 298a/06, 363a/09, 387b/10, 389b/01

[=8]

sürūru'l-'ibād Ar. "Kulların mutluluğu" anlamında söz.

s. birle 364b/02

[=1]

sürü Bk. **süri**

s.+si 217a/13, 379a/05

s.+sine 347b/08

[=3]

sürükle- (Bir nesneyi veya bir kimseyi) iterek veya çekerek yerde sürümek suretiyle götürmek.

s.-yüp 237b/08

[=1]

sürün- Sürüklenmek.

s.-erek 343b/02

s.-ürdi 342b/11, 347b/06

[=3]

süt Doğumdan sonra belli bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerindeki beyaz renkli sıvı.

s.+inden (südinden) 315a/03

[=1]

süvār Far. Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse.

s. 341b/02

s. ol- 204a/01, 311b/02, 311b/09, 316b/04, 343b/05, 346a/14, 346b/08, 357b/04, 384a/12

[=10]

Süveyid İsveçli.

S. idi 229b/04

[=1]

süzül- 1. (Kuş) Kanatlarını çırpmaksızın yanlara doğru açıp havada kayar gibi uçmak.

s.-diler 237a/01

2. Göze batmadan, dikkat çekecek bir hareket yapmadan usulca, sessizce, kayar gibi ilerlemek, yürümek.

s.-üp 244b/05

[=2]

Ş

şa‘bān Ar. Arabî ayların recep ile ramazan arasında kalan sekizincisi.

ş. (bi-māh-ı şa‘bān) 395a/01, 395a/01

[=2]

Şa‘bān Paşa Bk. **Şa‘bān Re’īs**

Ş. P196a/01

[=1]

Şa‘bān Re’īs Preveze Deniz Savaşı’nda orta kanattaki filoların başında bulunan denizci. Krş. **Şa‘bān Paşa**

Ş. gibi 356a/15, 356b/01

[=2]

şād Far. Sevinçli, memnun, mesrur.

ş. 203a/09

ş. ol- 248a/09, 255a/04, 259a/05, 309b/11, 372a/11, 392a/15

ş. u ḫürrem ol- 364a/15

ş. u muḥterem 211b/11

[=9]

şād-ḫan Far. Sevinçli, mesrur, şad.

ş.+dan 331a/11, 336b/05, 382b/02

[=3]

şād-kām Far. İstediğine kavuşup sevinmiş, meramına erip çok memnun olmuş, sevinçli.

ş. ol- 222a/09, 252b/13, 254b/05

ş. üzre 364b/07

[=4]

şādımānlıḳ Sevinçli, şad, mesrur olma. Krş. **şādmānlıḳ**

ş. 265a/15

ş. eyle- 298a/07

ş. it- 247a/02, 281a/04, 285b/13

ş.+lar it- 269b/02

ş. ol- 310a/01

[=7]

şādlıḳ Sevinçli olma durumu, sevinçlilik.

ş.+da 326b/13, 370b/13

[=2]

şādmānlıḳ Bk **şādımānlıḳ**

ş. 213b/02

ş. et- 237b/10, 360b/11

ş. eyle- 252a/05, 342b/07, 363a/09, 386b/11, 387a/10

ş. it- 204a/15, 221b/11, 252b/12, 331a/02, 335a/12, 343b/02

ş.+lar it- 213a/01

[=15]

şafaḳ Ar. Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık.

ş. 379a/02

[=1]

şāh Far. Padişah, hükümdar.

ş. 278b/03, 285b/09, 341a/02, 391b/15

ş.+ı 232b/13

ş.-ı Süleymān 310a/07

ş.+ın 340a/07, 368b/02

[=8]

şāhāne Far. Şahlara yakışacak şekilde olan, şahlara layık mükemmellikte, çok mükemmel.

ş.+m (murād-ı şāhāne) 292b/06

[=1]

şaḫış Ar. Kimse, kişi.

ş. 357b/04

[=1]

şaḳı- Nağmeli sesler çıkarmak, şarkı söylemek veya şarkı söyler gibi konuşmak.

ş.-yup 376b/14

[=1]

şaḳī Ar. Yol kesici, haydut.

ş.+lerüñ 291b/08

[=1]

şākirlik Şükreden kimse, şükredici olma.

ş. 219a/13

[=1]

şamāṭa Ar. Gürültü, patırtı.

ş. 295a/04

[=1]

şān Ar. İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, itibar.

ş. (nām u şān) 254b/12, 369a/15, 369b/02, 369b/10, 389b/13

ş.+ı (nām u şān) 341b/12

ş.+ları (de'b-i şān) 259a/04

ş.+uñ (nām u şān) 343a/09, 348a/09

[=9]

şarāb Ar. Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usûllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki. Krş. **şerāb**

ş.+uñ 378b/06

[=1]

şarḳ Ar. Dört ana yönden güneşin doğduğu yön, doğu.

ş. 303a/15

[=1]

şaş- Beklenmeyen bir olay, bir hal, bir söz vb. karşısında ne yapacağını bilemez duruma gelmek. Krş. **şaşı-**

ş.-up 261b/13

[=1]

şa'şa'a Ar. Parıltı, parlaklık; gösteriş.

ş. 342b/09

[=1]

şaşı- Bk. **şaş-**

ş.-duġından 207a/11

[=1]

şaşḳınlıḳ Şaşkın olma durumu.

ş. 261b/14, 359a/14, 378b/10

[=3]

şat Fr. Sığ sularda yük taşımakta kullanılan altı düz bir çeşit saç tekne.

ş.+a 244a/11

[=1]

şāy Bk. **şāyi'**

ş. ol- 285a/06

[=1]

şāyed Far. Şart bildirir, eğer.

ş. 328a/04, 340b/06, 354a/10

[=3]

şāyi‘ Ar. Herkesçe duyulmuş, yayılmış, bilinmiş, halkın diline düşmüş. Krş. **şāy**

ş. ol- 369b/14, 389b/09, 391b/08

[=3]

şayṭa (?).

ş. ile 339b/15

[=1]

şeb-ḫūn Far. Gece baskını.

ş. it- 315a/02, 377a/13, 379b/01

[=3]

şecā‘at Ar. Yiğitlik, yüreklilik, cesaret.

ş. P197b/11

ş. (şīr u şecā‘at) 292b/11

ş.+ine 282a/03

[=3]

şedd Ar. Sıkı sıkı bağlama, sıkma.

ş.+e 219a/04, 240b/11

[=2]

şedīd Ar. Şiddetli.

ş. (zaḥm-ı şedīd) 208b/15, 327b/01

ş. ile (zaḥm-ı şedīd) 210a/03

[=3]

şefī‘ Ar. Şefaat eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden kimse.

ş. 372b/08

[=1]

şeh-bāz Far. Yiğit, gösterişli ve şanlı kimse.

ş. 289a/06, 303b/12

[=2]

şehādet Ar. Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şâhitlik etme, tanıklık yapma.

ş. 326a/15, 371a/04

ş. eyle- 245a/02

ş. it- 201b/02

[=4]

şehāmet Ar. Zekâ ile beraber olan cesaret, aklın kontrolünde olan yiğitlik.

ş.+i 308a/10

[=1]

şehīd Ar. Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.

ş. 288b/11, 371a/14

ş. ol- 264a/02, 327a/14, 360a/14, 360b/05

[=6]

şehinşāh Far. Şahlar şahı, padişahlar padişahı.

ş.+um 375b/05

[=1]

şehr Far. İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülki bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı.

ş.+den 327b/15

ş.+e 231a/05

ş.+i 328a/08

ş.-i mu‘aẓẓam 312a/11

ş.+üñ 331a/04

[=5]

şehriyār Far. Hükümdar, padişah.

ş.+ı 385a/07

ş.+ı birle (iẕn-i şehriyar) 311b/15

[=2]

şehriyye Ar. Aylık, şehrî.

ş. (donanma-yı şehriyye) 364b/03

[=1]

şehtiye Şitye de denen brik cinsinden iki direkli yelkenli gemi.

ş. 309a/13, 309a/15

[=2]

şeker Far. Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan çoğu tatlı olan maddelerin genel adı.

ş. idi 222a/06

[=1]

şekk Ar. Şüphe, zan.

ş. 243a/02

ş. u gümān 201a/01

ş. u şübhe 212b/07

[=3]

şekl Ar. Dış görünüş, dış çizgiler, biçim.

ş. (ne-şekl) 202b/09, 203a/13, 205b/07, 217b/05, 217b/10, 230b/12, 234a/09, 235b/05, 235b/09, 243a/11, 244b/14, 258b/04, 260a/15, 270a/13, 276b/14, 277a/04, 277a/07, 301b/01, 306b/03, 318a/07, 332b/04, 338a/08, 343b/07, 360b/15, 374b/03, 374b/03, 375b/03, 385a/04, 385b/08

ş.+dür (ne-şekl) 213b/03

ş.+lerdür 289b/11

[=31]

şekvā Ar. Şikâyet, yakınma.

ş. et- 272b/10

ş.+ya 241a/08

[=2]

şekvācı Şikâyetçi.

ş. 241a/07, 274a/04

ş.+lar 241b/07, 273a/02

ş.+ları 273a/05

ş.+laruñ 273a/12

[=6]

şemşek Buluttan buluta veya buluttan yere elektrik boşalması sırasında meydana gelen ışık olayı.

ş.+ler 380a/02

[=1]

şemşīr Far. Kılıç.

ş. (ṭu'me-yi şemşīr) 290a/05, 364a/05, 367b/03

ş.+den (ṭu'me-yi şemşīr) 379a/04

[=4]

şenlik Şen olma durumu, şetaret; kutlama.

ş. 204a/14, 213b/01, 221b/11, 237b/10, 247a/02, 250b/07, 252a/05, 252b/12, 265a/15, 269b/02, 281a/04, 285b/12, 298a/07, 309b/15, 331a/02, 335a/12, 342b/07, 343b/02, 360b/11, 363a/09, 386b/11, 387a/10

ş.+i (şenligi) 230a/10, 254b/03, 271a/04

ş. ile 383a/11

ş. it- 269a/10

ş.+ler 212b/15

ş.+ler birle 389b/02
ş.+leri 249b/01
ş.+lerin 386b/15
[=31]
şer Bk. **şerr**
ş. 286a/12, 320b/06
ş.+inden (şerrinden) 338a/09
[=3]
şer‘ Ar. Şeriat, İslam şeriatı.
ş.-ı şerīfe 368b/10
ş.-i şerīf 218b/14
[=2]
şerāb Bk. **şarāb**
ş. 377a/07
[=1]
şerbet Ar. Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.
ş.+in 326a/15, 371a/04
ş.+ler 247b/08, 254a/10, 270b/12, 292a/13
ş.+leri 389a/12
[=7]
şeref Ar. Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı manevi yücelik, manevi ululuk, onur.
ş. 391a/04
ş.+inden 202b/07
ş. u iftiḫār 292b/12, 376b/03
[=4]
şeref-yāb Ar.+Far. Şeref bulan, şeref kazanan.
ş. 203b/03
ş. eyle- 315b/12, 329b/01
ş. ol- 341a/13
[=4]
şereflen- Şeref vermek, onurlandırmak.
ş.-dür 286a/04
ş.-ürüz 391a/05
[=2]
şerḥ Ar. Bir metni, bir kitabı ayrıntılarına inerek açıklama, yorumlama; açık açık anlatma.
ş. eyle- 238a/08
[=1]
şerī‘atihi Ar. “Onun şeriatı” anlamında söz.
ş. (bi-ḳıyām-ı şerī‘atihi) P197b/04
[=1]
şerīf Ar. Şerefli, kutsal, mübarek.
ş. (cum‘a-yı şerīf) 388b/07
ş. (eẕān-ı şerīf) 225b/04, 230a/05
ş. (fātiḥa-yı şerīf) 372b/04
ş. (ḫaṭṭ-ı şerīf) 321b/15
ş. (şer-i şerīf) 218b/14
ş.+i (cāmi‘-i şerīf) 310a/14
ş.+i (rü’yā-yı şerīf) 203a/05
ş. ile (fātiḥa-yı şerīf) 392b/14
ş.+ler (eẕān-ı şerīf) 225a/13
ş.+leri (rūḥ-ı şerīf) 392a/15
ş.+lerin (dest-i şerīf) 242a/06
ş.+lerin (ḫāṭır-ı şerīf) 329b/07
ş.+lerin (ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şerīf) 269b/15
ş.+lerine (ḳalb-i şerīf) 290b/14
ş.+leriñüze (ḥużūr-ı şerīf) P199a/04
ş.+üm (emr-i şerīf) 292b/08
ş.+üñ (ḥadīṯ-i şerīf) 371a/06
ş.+üñ (Ramażān-ı şerīf) 392a/05

[=19]

şerīfe Ar. Şerefli, kutsal.

ş. (şer‘-ı şerīfe) 368b/10

[=1]

şerm-sār Far. Utangaç, mahçup.

ş. et- 372b/02

ş. eyle- 380b/14

[=2]

şerr Ar. Kötülük, fenalık. Krş. **şer**

ş.+inden 219a/15, 256a/06, 259b/07, 333b/15

ş.+ine 381a/12

[=5]

şetm Ar. Küfretme, sövme.

ş. et- 262a/08

[=1]

şevike Ar. Şefkatli, merhamet ve sevgisi bol kimse.

ş. 248a/10

[=1]

şevket-maḳrūn Ar. “Şevkete ulaşmış” anlamında padişahlar için kullanılan söz.

ş. birle 341a/07

ş. birle (ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı şevket-maḳrūn) 314b/01, 361a/04, 388a/04

[=4]

şevketlü Şevket sahibi, yüce, ulu, haşmetli, azametli.

ş. 214a/08, 214b/02, 248b/02, 249a/07, 249b/06, 249b/12, 249b/15, 250a/06, 251a/06, 251a/09, 251a/11, 251a/14, 251b/12, 253a/07, 268b/15, 290a/08, 291a/09, 291a/13, 291b/06, 291b/08, 292b/14, 309b/05, 310a/09, 310b/10, 310b/14, 311a/04, 312a/14, 313b/02, 313b/04, 313b/15, 315b/06, 324a/02, 340b/05, 341b/08, 343b/03, 343b/12, 344a/15, 344b/13, 345b/08, 349b/13, 350a/05, 350a/11, 351b/07, 357b/08, 361a/02, 363a/10, 363b/09, 364b/14, 365a/10, 366a/03, 366a/05, 366a/06, 366b/02, 366b/07, 371b/09, 382b/05, 384a/06, 384a/15, 385a/01, 385a/15, 385b/02, 386b/09, 386b/14, 387a/13, 388a/09, 388a/13, 388b/08, 388b/15, 389b/06, 390b/11, 390b/15, 391a/03, 391b/05

[=73]

şevvāl Ar. Arabî ayların, ramazanla zilkade arasında kalan ve ilk üç günü ramazan bayramı olan onuncusu.

ş. (bī-māh-ı şevvāl) 395a/01, 395b/01

[=2]

şey Ar. Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşya vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.

ş. 202b/05, 203a/13, 206a/09, 218a/07, 223b/12, 280a/02, 281b/11, 294a/10, 324a/04
ş.+den 233a/07, 233b/12, 235a/02, 287b/11, 301a/11, 317a/06, 356a/08, 375b/13
ş.+dür 355b/05, 356a/10
ş.+dür ki 203a/13
ş.+e 207a/14, 215a/08
ş.+i 214a/10, 228b/11, 233a/01, 249b/05, 253a/01, 259a/15, 273a/07, 277b/10, 281a/14, 293b/06, 303a/07, 303a/08, 314a/02, 330b/12, 331b/11, 339a/08, 351b/02, 356a/12, 357a/07, 384a/10, 391b/06, 391b/09
ş.+i ile 374a/09, 375a/14
ş.+imüz ile 390a/06
ş.+ini 391b/07
ş.+ler 205b/01, 238a/04, 301b/03, 340b/15
ş.+ler ki 258b/08, 388b/15
ş.+lerden 234b/11, 391a/07
ş.+leri 204a/05, 284a/02, 287a/08, 287b/13, 288a/05, 288a/10, 310b/13, 366a/02, 385b/09, 391a/06
ş.+lerin 309a/06
ş. midür 232a/10
ş.+üñ 226b/11, 232b/15, 258b/10
[=71]

şeyḫ Ar. Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse.
ş. 318b/01
ş.+dür 209a/12
ş.+e 209b/02, 209b/06
ş.-i necd 288a/06
ş.-i necdi 287b/10
ş.+ler 206a/13, 220b/06, 283b/13, 318b/12
ş.+lere 204a/03, 205b/14, 283b/02, 318b/08, 320b/11
ş.+leri 203b/06, 203b/09, 205b/13, 214b/13, 316a/13, 316b/06, 318b/15, 331a/12, 389a/06
ş.+lerinden 203a/12
ş.+lerine 318a/05, 320b/09
ş.+lerüñ 209a/07
ş.+lerüz 318b/02
ş. u murābıṭ 309a/08
[=30]

şeyṭān Ar. Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten cin; iblis.
ş. 274a/03, 274a/08, 275a/02, 275b/07, 277a/14, 332a/04, 336a/08, 374b/09
ş.-ı mel'ūn idi 302a/07
[=9]

şib'ān Ar. Karnı doymuş, tok.
ş. ol- 389a/11
[=1]

şiddet Ar. Bir güç, hareket veya kuvvetin derecesi.

ş.+i P198a/19
[=1]

şi‘ir Ar. Duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan ve ahenginden faydalanarak etkili bir şekilde anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen edebî eser.
ş. (beyt-i şi‘ir) 310a/06
[=1]

şikār Far. Av.
ş. P198a/01, P198a/05
[=2]

şikāyet Ar. Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma.
ş. et- 337b/14
ş. eyle- 369a/03
ş. it- 286a/11, 336a/05
[=4]

şikāyetçi Şikâyet eden kimse.
ş.+den 256a/15
ş.+ler 337b/12
[=2]

şikest Far. Kırma, kırılma.
ş. ol- 209b/13, 349a/03, 390a/02
[=3]

şikeste Far. Kırık, kırılmış.
ş. 393a/02
[=1]

şimāl Ar. Dört ana yönden biri, yüzünü doğuya dönen kimsenin sol tarafına düşen cihet, kuzey.
ş. 242a/15, 244a/09
[=2]

şimden Zamanının gelmesini beklemeden, şu andan itibaren, hemen.
ş. şoñra 210a/05, 315a/08, 328a/10, 367b/15, 370b/06, 379b/05, 390a/10
[=7]

şimdi İçinde bulunduğumuz zamanda, şu anda; bu devirde.
ş. 202b/01, 202b/04, 204b/08, 204b/09, 206a/10, 207a/01, 207a/05, 207b/13, 210a/02, 210a/13, 210b/08, 210b/09, 210b/13, 211b/04, 212a/04, 212b/03, 212b/08, 213a/01, 213b/14, 214b/11, 215a/07, 215b/05, 215b/14, 216a/10, 216b/15, 217b/04, 218a/12, 219b/06, 220a/04, 220b/02, 220b/14, 221a/09, 221b/12, 222a/06, 222b/01, 222b/15, 223a/10, 223b/05, 223b/10, 224b/08, 227b/07, 228b/03, 228b/15, 229a/11, 230a/15, 230b/01, 232a/06, 233a/12, 233b/04, 233b/15, 234a/03, 234a/12, 234a/14, 234b/03, 235a/03, 235b/15, 236b/07, 237a/12, 238a/08, 239a/07, 240b/13, 241a/04, 241b/01, 242a/03, 242b/06, 242b/12, 242b/15, 243b/04, 243b/10, 244b/03, 248a/13, 250a/01, 251b/11, 253a/02, 253a/05, 254b/08, 256b/09, 256b/14, 257a/14,

257b/01, 258a/06, 258a/07, 259a/06, 259b/09, 260a/06, 261a/12, 261b/12, 262a/13, 262b/02, 263a/01, 265a/03, 265a/13, 269a/04, 269b/13, 272a/04, 274a/08, 275a/01, 275b/15, 276b/05, 277b/05, 278a/07, 278b/04, 279a/05, 279a/05, 279b/01, 279b/02, 279b/08, 280b/11, 281b/12, 282a/11, 282b/14, 284b/07, 285a/05, 286b/01, 286b/08, 289a/05, 289b/11, 290b/03, 293a/11, 293a/15, 294a/01, 295b/03, 295b/09, 295b/10, 297a/08, 297a/15, 298a/11, 299b/01, 299b/07, 299b/14, 300a/01, 300a/05, 301a/06, 301b/04, 301b/11, 302a/04, 303b/13, 304a/15, 305a/07, 305a/13, 306a/14, 308a/12, 308b/14, 309a/02, 309a/12, 311b/05, 312b/05, 312b/08, 313a/04, 313b/10, 314a/03, 314b/05, 316a/05, 316a/12, 316b/12, 318a/11, 319a/03, 319b/12, 320a/08, 320a/12, 320b/02, 320b/12, 321a/04, 321a/12, 321a/14, 322a/11, 322b/06, 322b/13, 323a/06, 323b/08, 323b/15, 325a/07, 326a/01, 328a/08, 329a/01, 329a/07, 329a/10, 330b/04, 332a/03, 333a/08, 334a/05, 335b/05, 336b/01, 336b/05, 336b/07, 337a/11, 337a/12, 338b/10, 338b/11, 339a/02, 339a/08, 339b/11, 340a/15, 342b/15, 344b/15, 346b/01, 346b/05, 347a/04, 347b/01, 349a/02, 349a/14, 349b/09, 352a/01, 352b/04, 352b/05, 352b/07, 352b/15, 353a/06, 353a/08, 353a/13, 353b/11, 354a/01, 355b/06, 357b/02, 359a/01, 361a/14, 362a/12, 362a/14, 362b/10, 365b/03, 365b/13, 366a/04, 367b/14, 368a/11, 369a/07, 369a/10, 370b/05, 370b/15, 373b/04, 376a/01, 379b/02, 381a/11, 381b/13, 382b/03, 383b/14, 384b/14, 385a/14, 387a/03, 388a/05, 389a/03, 390a/05, 390b/09, 391a/10, 392a/08, 392a/12, P198a/04

ş. ise 257a/01

ş.+ye ḳadar 274b/15, 304b/09, 317a/12, 318a/03

[=251]

şimdiki İçinde bulunulan zamanda olan veya yapılan, bu zamandaki.

ş. 218a/06, 259b/01

[=2]

şīr Far. Cesur, yiğit, kahraman kimse.

ş. u şecā‘at 292b/11

[=1]

şīr-veş Far. Aslan gibi.

ş. 358b/04, 372b/09, 372b/14
[=3]

şirā Ar. Satın alma, satın alınma.
ş.+sında (bey‘ u şirā) 316b/13
[=1]

şīrīn Far. Hoşa gidecek niteliklere sahip, sevimli, iç açıcı, cana yakın.
ş. ol- 220a/07
[=1]

Şirşel Cezayir’in 89 kilometre batısında yer alan ve Akdeniz sahil şeridinde bulunan yerleşim bölgesi.
Ş. 263a/06, 263a/11, 264a/04
Ş.+den 265a/14
Ş.+e 261a/08
Ş. ḳaydı 262a/01, 262a/02, 264b/11
[=8]

Şirşelli Cezayir’in 89 kilometre batısında yer alan ve Akdeniz sahil şeridinde bulunan yerleşim bölgesinde yaşayan.
Ş. 302b/01
Ş.+ler 264a/05
Ş.+lere 264a/08, 264a/13
[=4]

şīş Silah gibi kullanılan ucu sivri çubuk.
ş.+e 231a/15
[=1]

şiş- İçi hava vb. bir gazla dolarak gerilmek.
ş.-üp 273b/10
[=1]

şitā Ar. Kış.
ş. 297a/10, 363a/07
ş. (mevsim-i şitā) 361a/05
ş.+dan (ṭūfān-ı şitā) 381b/13
ş. ile (mā-yı şitā) 381b/04
[=5]

şol Şu, o.
ş. 291b/12, 306b/14, P198a/17
ş. ḳadar 218a/09, 374b/10
[=5]

şöhret Ar. Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.
ş.+i 369b/11
[=1]

şöyle Şuna benzer, şunun gibi; şu şekilde; orta derecede, ne iyi, ne kötü, vasat.
ş. 210b/07, 212b/06, 222b/09, 225b/08, 242a/14, 246a/12, 258a/02, 259a/11, 275a/08, 275b/08, 278b/12, 280a/09, 292b/05, 293b/13, 300b/04, 301b/07, 301b/14, 303b/02, 321b/04, 332a/13, 337b/14, 338b/12, 340a/03, 344b/13, 370a/11, 374b/15, 392b/06
ş.-ki 201b/05, 207b/12, 208a/09, 208b/05, 216a/05, 218b/10, 222a/13, 224b/09, 225b/15, 229b/15, 230b/15, 234a/09, 237a/06, 237a/15, 238a/09, 240a/04, 251b/11, 257a/07, 260b/03, 261a/13, 262a/02, 266b/06, 267a/13, 268b/09, 273b/04, 278b/06, 280a/03, 281a/15, 282a/08, 284b/13, 291a/12, 296a/07, 297b/12,

300a/14, 302a/08, 302b/02, 306a/06, 311b/13, 317b/05, 319a/10, 324b/12, 327a/01, 327b/15, 336b/02, 344b/14, 345a/03, 346b/02, 347b/05, 353a/02, 364b/05, 368b/13, 373a/14, 376b/14, 377a/14, 378a/01, 378b/01, 378b/03, 379a/11, 380a/09, 381b/04, 382a/09, 382b/14, 383b/09, 386a/02, 386a/10, 388b/13, 389b/04

ş.-kim 241a/05

[=95]

şöylece Şu şekilde, şöyle.

ş. 224a/08

[=1]

şu 1. Sıfat. Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir.

ş. 226b/05, 229a/08, 229b/06, 229b/08, 233b/03, 242b/10, 259b/06, 264b/06, 285b/02, 290b/15, 291a/05, 291b/01, 305a/04, 306a/01, 306a/12, 307a/06, 307a/11, 310b/08, 330b/14, 342a/11, 346a/09, 348b/12, 354a/08, 355a/09, 366a/13, 369a/06, 373b/06

ş. ḳadar 225b/02, 233b/12, 319b/09

2. Zamir. Yerini tuttuğu uzaktaki kimse veya şeyi gösterir.

ş. 220b/14, 225a/15, 244b/13

ş.+nda 294a/13

ş.+nuñ 347a/13

ş.+ña 219b/15

ş.+radan 201a/10

[=37]

şuġl Ar. İş, meşgale, gaile.

ş.+ına 378a/11

[=1]

şura Şu yer.

ş.+da 256a/14

ş.+dan 213b/03

[=2]

şurū‘ Ar. Başlama.

ş. eyle- 312b/08

[=1]

şübhe Ar. Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu.

ş. (şekk u şübhe) 212b/08

[=1]

şühedā Ar. Şehitler.

ş. ile 360b/03

ş.-yı ġāziyān 333a/10

[=2]

şükr Bk. **şükür**

ş. 389b/10

ş.+i 311b/07

ş.+in 270b/12

[=3]

şükrānelik Teşekkür alameti, iyilik bilme nişanesi.

ş. 285b/15

ş.+i (şükrāneligi) 364a/13

ş.+i-çün (şükrāneligi-çün) 230a/07, 360b/07

[=4]

şükür Ar. Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme. Krş. **şükr**

ş. 264b/05, 335a/09

ş.+ler (secde-yi şükür eyle-) 335a/02

ş.+ler ol- 335a/02

[=4]

T

tā Far. Dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz.

t. 215b/03, 217b/07, 244a/07, 272b/14, 277a/10, 278a/15, 313b/08, 323b/08, 333a/07, 350b/11, 392b/08

t. ki 205b/06, 227a/06, 256b/12, 324a/12, 350b/13, 371a/12

[=17]

ta'accüb Ar. Şaşma, hayret etme.

t.+de 242b/12, 247b/15

[=2]

ṭa'ām Ar. Yemek, aş.

ṭ. birle (ekl u ṭa'ām) 389a/11

ṭ.-ı sebīl 389a/10

ṭ.+lar 247b/07, 270b/11, 311b/07, 335a/10, 341b/04, 392a/14

[=8]

ṭā'āt Ar. Taatlar, ibadetler.

ṭ. ('ibādāt u ṭā'āt eyle-) 221b/05

ṭ. birle ('ibādāt u ṭā'āt) 226b/03, 243a/05

ṭ.+ında 286b/09

ṭ.+ında ('ibādāt u ṭā'āt) 213b/11, 350b/13

ṭ.+ında ('ibādāt u ṭā'āt ol-) 365a/09

ṭ.+inde ('ibādāt u ṭā'āt ol-) 363a/14

[=8]

ṭā'aten Ar. Emre uyarak.

ṭ. 205b/15, 266a/05, 292b/14, 341a/15, 352a/12

[=5]

ta'ayyun Ar. Meydana çıkma, aşikâr olma, belirme.

t. u ta'yināt 213b/01

[=1]

tāb Far. Güç, kuvvet, takat.

t.-ı nā-pāk 232a/15, 258b/06

t. u tüvān 327b/13

[=3]

ṭaban Ayağın yere basan tarafı.

ṭ.+a 209a/05, 362a/09

[=2]

ṭabancalı Cepte veya belde taşınan, kısa ve hafif ateşli silahlı.

ṭ. 252b/08, 306b/08, 317a/07, 378a/02

[=4]

tābi' Ar. Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden.

t. ise 320b/10

t. ol- 209a/06, 210a/01, 210a/03, 210b/10, 318b/15

t. u muṭī' ol- 319a/02

[=7]

ṭabī‘at Ar. Bir kimsenin davranışlarına yön veren yaratılışı, huy, meşrep, mizaç.

ṭ.+e 232b/02

ṭ.+ınca 242a/06

[=2]

ṭabī‘atlu Huylu, mizaçlı.

ṭ. 211a/02

[=1]

ta‘bīr Ar. İfade, anlatım.

t. 346b/04

t. eyle- 203a/05, 358a/01, 360b/15

t.+i 361a/01

t.+ine 310b/04

t. it- 304a/07

[=7]

ṭabur Dört bölükten kurulan askerî birlik.

ṭ.+ın 325b/07

[=1]

tāç Far. Hükümdarlık alameti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

t.-ı nūşirevān 375b/06

t.+ın 323a/09, 335a/01

[=3]

tāci’l-eşfiyā’i Ar. “Saf ve temiz kişilerin tacı” anlamında söz.

t. P197b/04

[=1]

ṭaf ṭuf Gevezelik.

ṭ. it- 226b/12

[=1]

tafṣīl Ar. Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama.

t. üzre 382b/04, 385a/03

[=2]

ṭağ Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

ṭ. 258b/09, 377b/07, 377b/08

ṭ.+a 207b/12

ṭ.+ı (Ḳırnaṭa ṭağı) 289a/05, 289a/14

ṭ.+ı gibi (Ḳırnaṭa ṭağı) 241b/07

ṭ.+ına (Ṭarada ṭağı) 216a/08

ṭ.+ında (Ḳırnaṭa ṭağı) 288b/04

ṭ.+ından (Cūdī ṭağı) 221b/09

ṭ.+ından (Ḳırnaṭa ṭağı) 204a/11

ṭ.+ınuñ (Ḳırnaṭa ṭağı) 288b/06

ṭ.+lar gibi 267a/08

ṭ.+lar ḳadar 218a/10

[=14]

ṭağıl- Faaliyeti sona erip boşalmak, içindekiler ayrılıp gitmek.

ṭ.-up 241a/14, 289b/10

[=2]

ṭağıt- Düzenini, nizamını bozmak, toplu ve tertipli durumdan çıkarmak, karıştırmak.

ṭ.-up (ṭağıdup) 217a/03

[=1]

ṭağlu Yaralı.

ṭ. 271b/08, 274a/04, 338a/01, 374b/01

[=4]

taġyīr Ar. Değiştirme, başka şekle sokma.

t. ol- 350b/08

[=1]

tahavvür Bk. **tehevvür**

t. e gel- 234a/07, 257b/14, 258a/09, 259a/04, 376b/14

t.+i 232a/08

[=6]

ṭāhir Ar. Temiz, pak, arı.

ṭ. (ṭayyib u ṭāhir) 206b/13

[=1]

taḥḳīḳ Ar. Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma.

t. 204a/04, 226b/04, 233b/07, 244b/11, 274b/06, 282b/14, 296a/02, 333a/02, 333a/10, 337b/05, 348a/02, 351b/03, 354b/14, 368a/09

t.+dür 256b/09

[=15]

taḥḳīr Ar. Hakaret etme.

t. eyle- 235a/10, 373a/09

t. it- 201b/13

[=3]

taḥmīnen Ar. Yaklaşık olarak, aşağı yukarı, takriben.

t. 267b/03, 317b/05, 348b/08, 370b/03, 382a/01, 386b/04

[=6]

taḥṣīl Ar. Toplama, alma.

t. ol- 218a/11

[=1]

taḥsīn Ar. Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama.

t. eyle- 311b/14, 318b/14, 348a/11

t. it- 295a/03, 296a/15, 371b/10

t.+ler it- 320a/11

[=7]

taḫt Far. Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk; hükümdarlık makamı.

t.-ı hümāyūn 290b/13, 340a/09

t.-ı salṭanat 343b/15

t.-ı şerāhu 290a/02

t.+ına (pāy-ı taḫt) 209a/13, 211a/09

t. ol- 215a/12

[=7]

taḫta Far. Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası.

t.+dan 277b/05

[=1]

ṭaḳ- Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştirmek, geçirmek.

ṭ.-dı 306b/07

ṭ.-up 306b/13, 308b/06

[=3]

ṭāḳat Ar. Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

ṭ. 374b/08, 381b/07

ṭ. getür- 327a/13

ṭ.+ımuz 272b/07

[=4]

taḳayyüd Ar. Bağlanma, bağlı olma, kayıtlanma, mukayyet olma.

t.+i 369b/15

[=1]

taḳdīr Ar. Beğenme, güzel bulduğunu, beğendiğini belirtme.

t.+ce 227b/10

t.+e 205a/08

t.-i ezeliyye 272a/11, 356a/03

[=4]

ṭaḳım Birbirini tamamlayan şeylerin bütünü. Krş. **ṭaḳum**

ṭ.+ı-y-ıla 386a/02

[=1]

taḳrīb Ar. Yaklaştırma; tahmin.

t.+le 201a/08, 375a/04

[=2]

taḳsīm Ar. Parçalara ayırıp bölme, bölüştürme, pay etme.

t. it- 359a/06

t. olın- 288a/15

[=2]

ṭaḳum Bk. **ṭaḳım**

ṭ.+ından 367b/05

[=1]

taḳvā Ar. Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerden, önce şirkten, sonra da günahtan, günah ve haram olması ihtimali bulunan şüpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunma, sakınma.

t.-yı dīniyye 240a/04

[=1]

taḳviyet Ar. Kuvvetlendirme, güçlendirme.

t.+de 291b/10

[=1]

ṭaleb Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

ṭ. eyle- 279a/03, 292b/15, 315b/03, 322a/15, 347a/07

ṭ. it- 355a/06, 372a/14, 390a/15

[=8]

ṭalebe Ar. Talipler, istekliler.

ṭ.-yi 'ulemā 351a/01

ṭ.-yi 'ulūm 312a/08

[=2]

ta'līm Ar. Öğretme, belletme.

t.+i üzre 250a/02

t. it- 288b/01, 310b/14

[=3]

Ṭalyan İtal. İtalyan. (?).

Ṭ. 222a/02

[=1]

ṭama' Ar. Açgözlülük, tamah.

ṭ. 362b/02

ṭ.+a 346b/14, 347a/07

[=3]

tamām Ar. Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan şey, bütün; olması gerektiği gibi.

t. 203a/14, 212a/11, 237a/02, 249b/06, 270b/14, 282a/12, 309a/06, 317b/08, 320b/11, 337a/04, 342b/03, 381a/14, 385a/06, 387a/06

t. ol- 200b/06

[=15]

ṭamar Kuvvetle kendini gösteren huy, tabiat, hâkim vasıf.

ṭ.+ı 262a/05

ṭ.+ına 262b/08

ṭ.+uñ 284a/08

[=3]

ta'mīr Ar. Eskimiş veya bozulmuş bir şeyi yenileme veya kullanılır duruma getirme, onarma.

t. 231a/04

t.+ine 231a/03, 342a/01, 345a/03

t. u ābād olın- 230b/14

t. u ābādān eyle- 231a/02

[=6]

ṭāne Far. Başlı başına bir varlık teşkil eden şeylerin her biri için kullanılan sayı birimi, adet

ṭ. 204a/02, 209a/05, 221b/08, 224b/15, 257a/06, 258b/12, 277b/15, 362a/09

ṭ.+si 237b/15

ṭ.+si gibi 328a/13

ṭ.+sinüñ 224b/02

[=11]

ṭap- Büyük bir aşkla bağlanmak, tutku ile sevmek.

ṭ.-uñ 205b/08

[=1]

ṭapa İtal. Top mermisinin ağzına vidalanan ve mermi atıldıktan sonra patlamasını sağlayan ayarlı başlık.

ṭ. 338b/10

[=1]

ṭapşırıl- Verilmek, ulaştırılmak.

ṭ.-dı 268b/05

[=1]

Ṭarada Cezayir'de denizden yaklaşık 15 km. uzakta bulunan bir bölge.

Ṭ. ṭağı 216a/08

[=1]

ṭaraf Ar. 1. Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön.

ṭ. (ol-ṭaraf) P199a/11

ṭ.+a 310b/11, 314b/10, 314b/10, 315b/13, 316a/03, 325a/11, 332b/01, 375b/10

ṭ.+a ṭoġru 262b/01, 362b/03, 362b/11

ṭ.+adur 323b/01

ṭ.+da 226b/15, 276a/03, 294b/05, 323b/15

ṭ.+dan 315b/02, 322b/14

ṭ.+larda 297a/12

ṭ.+ların 292b/07

2. (İyelik ve diğer çekim ekleriyle kullanıldığında) bahsedilen kimse veya varlığı belirtir.

ṭ.+a 326a/02

ṭ.+dan 348b/14, 349a/10

ṭ.-ı sa'ādet P199a/05

ṭ.+ıma 214b/04

ṭ.+ımuza 318a/13

ṭ.+ında 378a/03

ṭ.+ından 224b/08, 251a/11, 377b/13

3. …nın bulunduğu yer.

ṭ.+a 207b/11, 235a/14, 235b/11, 275a/10, 347b/01

ṭ.+ın 263a/11

ṭ.+ında 378a/05

ṭ.+ındadur 263a/06

ṭ.+ından 224b/02, 242a/15

ṭ.+larında 280b/03

[=42]

ṭarafeyn Ar. Her iki taraf.

ṭ.+den 208b/09

[=1]

ṭarf Ar. Bakış, nazar.

ṭ.-ı sa'ādet P199a/07

[=1]

ṭarfet'ul-'ayn Ar. "Göz kırpma; göz açıp kapayıncaya kadar geçen süre." anlamında söz.

ṭ. içre 261b/11, 317b/05, 347b/02, 380a/04

[=4]

ṭarı Buğdaygillerden, ufak taneli, hayvan yemi olarak ve boza yapımında kullanılan, bâzı yerlerde ekmeği yapılan bitki.

ṭ. P198a/01

[=1]

ta'rīf Ar. Bir şey veya kavramı, ne olduğunu ve ne olmadığını gösterecek şekilde temel unsurlarını, özelliklerini belirterek eksiksiz olarak tanıtma, tanımlama.

t. eyle- 239b/02, 251a/08, 290a/09

[=3]

tārīḫ Ar. Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

t. 212a/11, 212b/05

t.-i nāme 313b/07

t.+ini 212b/01

[=4]

ṭarīḳ Ar. Yol.

ṭ.+ı-y-ıla 223a/02, 275b/06, 319a/13

ṭ.+i 287b/06

ṭ.+inden 201a/05

[=5]

ṭarla Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

ṭ.+sına 378b/04

[=1]

ṭarṭana İtal. Bir direk ve üçgen bir baş direği olan bir tür Akdeniz teknesi.

ṭ. 234b/08, 236b/13, 239a/06, 239a/13, 281a/03, 296b/02

ṭ.+dur 295b/09

ṭ.+nuñ 234b/11, 235a/03, 235a/05, 236a/04, 236a/12, 236a/13, 239a/05, 239a/07, 280b/11, 295b/07, 296a/14

ṭ.+sı 280b/08

ṭ.+sın 234b/10, 282b/04

ṭ.+sınuñ 295b/06

[=22]

tārumār Far. Perişan, karmakarışık, darmadağınık.

t. et- 289a/04

t. eyle- 229b/13

[=2]

ṭarz Ar. Biçim, şekil.

ṭ. 279a/05

[=1]

ṭās Ar. İçine su, sulu şeyler ve çeşitli maddeler konan, mâdenden, ayaksız, derince, yayvan kap.

ṭ. 374b/03

[=1]

taṣavvur Ar. Zihinde şekillendirme, fikren kurma, tasarım.

t. et- 205a/07

[=1]

taṣdīḳ Ar. Gerçek olduğunu söyleme, doğru olduğunu bildirme, doğrulama.

t. eyle- 306a/06

t. it- 294b/08

[=2]

taṣfīr Ar. Sarartma, sarıya boyama.

t. 344b/15

[=1]

taṣla- Kendinde olmayan bir özelliği varmış gibi göstermek.

t.-yorur 243b/10

[=1]

taṣnīf Ar. Sınıflara ayırma, sınıflandırma, sıralama.

t.+ler 246b/05

[=1]

taṣnīfāt Ar. Tasnif edilmiş, kitap hâline getirilmiş eserler.

t. u tedārük 296b/03

[=1]

taṣvīr Ar. Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile anlatma.

t. 330b/07

[=1]

ṭaş Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki mâden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim; top güllesi.

ṭ. 225b/08, 231a/11, 232b/11, 251b/03, 270b/03, 311b/08, 328b/05, 344b/01, 349a/03, 385b/14, 388b/09

ṭ.+a 300b/09, 339a/11

ṭ.+dan 301b/14

ṭ.+ı 221a/13, 221b/15, 231a/12, 237b/14, 238a/11

ṭ.+ı-y-ıla 225b/01, 225b/09, 226a/08, 237a/09

ṭ.+ın 225b/05, 230a/14

ṭ.+ına 311b/08

ṭ.+ında 343b/05

ṭ. ile 230b/13

ṭ.+ların 225a/05, 228b/15

ṭ.-mı 381b/09

[=31]

ṭaşı- Bir şeyi bir yerden başka bir yere götürmek.

ṭ.-r 375b/06

[=1]

ṭaşıt- Taşımak işini başkasına yaptırmak.

ṭ.-dılar 382a/09

ṭ.-mışlar 390a/04

[=2]

ṭaşra Bir ülkede başşehir veya diğer önemli şehirler dışında kalan yerler, dışarlık.

ṭ. 212b/04, 220b/02, 227a/09, 239a/02, 247b/11, 249b/09, 252a/06, 256b/11, 269a/11, 313a/03, 325b/07, 330a/04, 345b/06, 346a/07, 347b/07, 348b/01, 348b/12, 350b/15, 358b/07, 358b/09, 366b/04, 386b/01, 386b/12

ṭ.+da 271a/03, 331a/12, 336a/06, P199a/08

ṭ.+sında 318a/05

ṭ.+sından 201b/13

[=29]

ṭaşsız Taşı bulunmayan.

ṭ. 347a/03

[=1]

ṭatluca Şeker tadında olan.

ṭ. 280a/05

[=1]

ṭavuḳ Sülüngillerden, dünyanın her tarafında yetiştirilen, eti ve yumurtası için üretilen, kanatları kısa ve küt, evcil kümes hayvanı.

ṭ. 305b/05

[=1]

ṭavul Bk. **davul**

ṭ. 295b/03

[=1]

ṭaya- Cesaretle ve direterek bildirmek.

ṭ.-rdı 336a/11

ṭ.-yasın 300b/06

[=2]

ṭayan- 1. Zarar görmemek, varlığını korumak, hasar görmemek.

ṭ.-asın 300b/01

ṭ.-urlarsa 286a/05

ṭ.-urum 286a/06, 376a/14

2. Karşı koymak, karşı duymak.

ṭ.-amayup 283a/11

[=5]

ṭayandır- Dayanmasını sağlamak; istinat ettirmek.

ṭ.-an 209a/03

[=1]

ṭayıpla- Yatıştırmak.

ṭ.-yup 321a/04

[=1]

ṭāyife Ar. Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemaat; kabile, kavim.

ṭ.+si 350b/04

ṭ.+si (‘Arab ṭāyifesi) 326a/02

ṭ.+si-y-ile (Frenk ṭāyifesi) 352a/06

ṭ.+sinden 317a/02

ṭ.+sinden (Endülüs ṭāyifesi) 204a/12, 287a/02

ṭ.+sine 323a/10

ṭ.+sinüñ 316a/13

ṭ.+sinüñ (‘Arab ṭāyifesi) 326a/03

ṭ.+sinüñ (Endülüs ṭāyifesi) 287a/12

[=10]

ta‘yīn Ar. Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme; bir göreve yerleştirme.

t. eyle- 230b/09, 230b/10, 231b/03, 241b/15, 248b/12, 248b/14, 328b/13, 345b/09, 345b/10, 349a/13, 382b/13

t. ile 305b/06

t. it- 289a/12, 349a/08, 351a/07, 351b/09, 366b/12

t. ol- 341a/07

t. olın- 248b/07, 311a/06

t. olun- 242a/12

t. u ta‘yīnāt 250b/10, 250b/12, 268a/15, 310b/02, 386a/09, 386a/11

[=27]

ta‘yīnāt Ar. Bir göreve yerleştirmeler.

t. (ta‘yīn u ta‘yīnāt) 250b/12, 386a/11

t.+ı (ta‘ayyun u ta‘yīnāt) 213b/01

t.+ı (ta‘yīn u ta‘yīnāt) 310b/03

t.+lar (ta‘yīn u ta‘yīnāt) 250b/10, 268a/15, 386a/09

[=7]

ṭayyib Ar. İyi, güzel, hoş.

ṭ. u ṭāhir 206b/13

[=1]

tażarru‘ Ar. Yalvarma, yakarma.

t. u niyāz eyle- 226b/03, 314b/12, 330b/13, 357a/13

t. u niyāz it- 381a/05

[=5]

tāze Far. İlk ve yeni durumunu koruyan, bayatlamamış, bozulmamış olan.

t. 265b/09, 296b/14, 297b/12

[=3]

tāzele- Tekrarlamak.

t.-dür idi 266b/11, 336b/07

t.-mek 298a/01

t.-mişken 262b/04

[=4]

ta‘ẓīm Ar. Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t. P199a/03

t.+a 292a/11

t. birle 337a/06, 344a/02

t. birle (ādāb u ta‘ẓīm) 202a/01

t. birle (dīvān-ı ta‘ẓīm) 331a/11

t.+e 292a/08

t. it- 290b/05

t. u tekrīm eyle- 329b/02

t. u tekrīm it- 309b/10

[=10]

ta‘ẓīmen Ar. Hürmet ederek, saygı göstererek.

t. 253a/08, 311a/14

[=2]

ta‘zīz Ar. Yüceltme, ululama, saygı ile anma.

t. eyle- 211b/07

[=1]

te’essüf Ar. Üzülme, esef etme.

t. 310b/07

[=1]

te’ḫīr Ar. Erteleme, sonraya bırakma.

t. it- 243b/02

t. olın- 272a/04, 359a/01, P199a/10

[=4]

te’s̲īr Ar. Bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

t. eyle- 333a/07

t.-i Rabbānī 372a/04

[=2]

te‘accüb Ar. Şaşma, hayret etme.

t.+de 373b/06

[=1]

te‘addī Ar. Birinin hakkına tecavüz etme, saldırma.

t. (ẓulm u te‘addī) 218b/13

t. (ẓulm u te‘addī eyle-) 368b/09

t. (ẓulm u te‘addī it-) 318b/12

[=3]

Te‘ālā Ar. “Şanı yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılan söz.

T. 291a/03, 342a/04, 371a/11

T. (Allāhu Teʻālā) 222a/15, 224a/06, 224b/05, 236a/07, 244a/01, 247b/05, 252b/14, 253b/01, 265b/14, 270a/09, 270a/11, 271b/02, 274a/05, 285a/15, 286a/12, 286b/07, 290b/09, 296a/03, 300a/11, 304a/08, 312b/11, 357a/06, 363a/05, 382a/11

T. (Ḥaḳ Teʻālā) 200b/02, 205a/08, 205b/09, 211b/13, 217a/12, 247b/01, 253b/08, 254b/06, 271b/09, 301b/10, 302a/04, 314a/15, 316a/04, 326b/05, 333a/11, 341b/11, 342a/01, 342a/05, 345b/13, 348b/07, 349b/07, 351b/15, 355a/05, 355b/14, 356a/02, 357a/02, 364b/10, 365a/03, 367a/06, 367b/08, 380b/03, 382b/01, 384b/05, 387a/02, 388a/02, 388a/10, 390b/02

T. (hümu'llāhu Teʻālā) 223a/09

T. (inşā'llāhu Teʻālā) 200b/04, 203a/07, 205a/03, 205a/10, 222a/07, 240a/11, 240a/13, 349b/14, 371b/06, P197b/12

T. (Rabbu Teʻālā) 331a/01

T. (rıḍvānu'llāhu Teʻālā) 201b/11

T.+dan (Allāhu Teʻālā) 291a/04

T.+nuñ (Allāhu Teʻālā) 271a/12, 271b/15, 286b/02

[=81]

tebdīl Ar. Değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma.

t. eyle- 286a/12

t. it- 304a/09

t.+leri 261b/13

[=3]

teberrük Ar. Uğur sayma, mübarek sayma.

t. 250a/12, 252b/04, 253b/15, 270a/15, 271a/06, 343b/11, 389a/02

t.+üm 253b/06

[=8]

teberrüken Ar. Uğur sayarak, itibar ederek, edebe uyarak.

t. 343b/08

[=1]

tebes Durma.

t. eyle- 317b/07

[=1]

tebessüm Ar. Gülümseme.

t. eyle- 344a/06

t. it- 247a/10

[=2]

tecdīd Ar. Yenileme, yenilenme.

t.-i imān 284a/04

t.-i İslām it- 214b/01

t.-i nikāḥ eyle- 284a/05

[=3]

tedārük Ar. Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme.

t. 293a/01, 295b/14, 368a/09

t. birle 207a/05, 370a/06

t. birle (tedbīr u tedārük) 372b/10

t.+i 279a/04
t.+in 305b/12, 340a/02
t.+inde 279b/13, 368a/10
t.+inde iken 321b/01
t.+indedür 295a/07
t.+ine 210a/15
t.+le 217a/07, 325b/06
t.+leri (taşnīfāt u tedārük) 296b/04
t.+ünde 278a/10
t.+ünde ol- 307b/12
t.+ündedür 294b/06
t. üzre 323a/14
t. üzre (tedbīr u tedārük) 205b/03
t. üzre imiş 323a/12
[=23]

tedbīl Ar. Değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma.
t. it- 209a/06
[=1]

tedbīr Ar. Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem; üzerinde tasarruf etme, idare etme, yönetme.
t. 232a/12, 233a/12, 296b/04, 308a/02, 323b/01, 341a/04, 354b/05, 368a/04
t. (re'y u tedbīr) 279a/11, 356a/01, 373b/09, 378a/10
t. (ṣāḥib-i tedbīr) 291a/08, 300a/03
t.+dedür 233a/03
t.+dür 308a/07, 355a/10
t.+e 280a/15, 303a/14
t. eyle- 303b/03, 307a/15, 354b/06, 362a/14
t.+i 205a/08
t.+i (re'y u tedbīr) 211a/04, 300a/07, 315b/09
t.+idür 323b/03
t.+in 285b/07
t.+in it- 356b/02
t.+inden 256b/10, 261a/02
t.+ine 295a/03
t.+ine (umūr u tedbīr) 221a/07
t. it- 228a/02, 354a/07, 354a/08, 354b/07, 356a/06, 356a/13
t.+leri (re'y u tedbīr) 323b/02, 356a/02
t.+lerin (re'y u tedbīr) 295a/14, 368b/05
t.+lerine (umūr u tedbīr) 365a/07
t.+lerine göre 355b/06
t. u ḥarekāt 373b/05
t. u tedārük birle 372b/10
t. u tedārük üzre 205b/03
t.+üm 279a/13, 294a/03
[=51]

tefaḫḫuş Ar. İyice, etraflıca araştırma.
t.+ında idi ki 303b/07
[=1]

tefekkür Ar. Düşünme.
t. 239b/04
t. it- 262a/14, 323a/14, 330b/04
t. üzre 242b/14
[=5]

teftīş Ar. Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyla her yönden inceden inceye yapılan araştırma.
t. eyle- 306b/10

[=1]

tehevvür Ar. Çok kızma, öfkelenme, hiddetlenme, köpürme. Krş. **tahavvür**

t.+e 366a/12, 366b/03

t.+e gel- 235b/13, 239a/02, 288b/14, 374a/13

t.+iñüz 305a/15

t.+leri 367a/06

[=8]

tek Bir; yalnız.

t. 206a/02, 228b/11, 284a/11, 333b/02

[=4]

tekāsül Ar. Tembellik, üşenme, gevşeklik, kayıtsızlık.

t. et- 322b/13

t. eyle- 318b/04

t. olın- 274b/08

[=3]

teḳāżā Ar. Serzeniş, azarlama, başa kakma.

t. 243b/01

[=1]

tekebbürlik Kibirlenme, büyüklük satma.

t.+den 254b/15

[=1]

Tekelīzāde Meḥmed Paşa III. Murad saltanatı döneminde on gün sadrazamlık yapmış bir Osmanlı devlet adamı.

T. P195b/01

[=1]

Tekelīzāde Ḥasan Paşa 18. yy'ın ikinci yarısında kaptanıderya ve sadrazam olarak görev yapan Osmanlı devlet adamı.

T. 395b/01

[=1]

Tekelīzāde Muṣṭafa Paşa Anadolu Eyaleti valisi olan Osmanlı devlet adamı.

T. 395b/01

[=1]

tekellüm Ar. Söyleme, lakırdı etme, konuşma.

t. 257b/13

[=1]

teklīf Ar. Bir hususta yapılması veya yapılmaması düşünülen şeyler hakkında başkalarına görüş sunma.

t. et- 204a/04

t. it- 205b/14

[=2]

tekmīl Ar. Tamamlama, bitirme.

t. 251b/07

t. et- 343b/13

[=2]

tekne Su üzerinde kalmak ve hareket etmek amacıyla inşa edilen araçlara verilen genel ad; bir tür küçük deniz taşıtı.

t. 213a/08, 213b/06, 221b/07, 222a/10, 234b/14, 236b/15, 239b/11, 240b/03, 245a/04, 248b/05, 251b/06, 251b/09, 252b/03, 255a/12, 256a/12, 260a/14, 260b/07, 260b/10, 260b/15, 263b/08, 272a/08, 276b/14,

281a/15, 282a/07, 282b/11, 284b/02, 285a/01, 296b/13, 302b/07, 308b/03, 308b/04, 308b/15, 313a/02, 319a/13, 320a/09, 323b/14, 324a/14, 330a/01, 334a/10, 338b/07, 342a/09, 347b/12, 359b/14, 361a/13, 383a/07, P198a/03

t.+den 246b/13, 297a/04

t.+dür 313b/10, 354b/12

t. idi 245b/13, 362b/10

t. idi-ki 331b/07

t. idiler 252b/03

t. ile 204a/09, 213b/04, 213b/05, 262a/12, 284a/15, 293b/02, 297a/02, 297a/09, 313a/15, 314b/02, 320a/13, 321b/07, 322a/06, 340a/11, 361b/14, 364a/06

t.+ler 206b/01, 212b/09, 227a/08, 241a/02, 244b/11, 249a/03, 250b/06, 260b/02, 302b/03, 335b/13, 349a/04

t.+ler idi 245b/08, 282a/10

t.+ler ki 251b/06, 260a/15

t.+lerde 241a/01, 246b/01, 246b/01, 251b/11

t.+lerden 213b/07

t.+lerdür 237a/02, 244b/14, 260b/10, 282a/11, 323b/12

t.+lere 204a/12, 226b/13, 227a/06, 249a/09, 313a/13, 324b/09, 330b/05, 330b/10, 387a/05

t.+leri 212b/13, 213a/04, 213a/05, 220a/13, 220b/07, 227a/03, 241a/09, 248b/14, 249a/06, 255a/06, 255b/14, 263b/07, 266a/14, 266b/01, 285a/03, 324b/07, 329b/15, 338b/14, 346b/11

t.+leridür 242b/01

t.+lerimüzde 243a/12

t.+lerimüzle 265b/05

t.+lerin 207a/03, 244a/15, 251a/04, 256b/01, 351b/10, 360a/09, 386b/07, 391b/01

t.+lerinden 260b/07

t.+lerinden (İslām tekneleri) 246a/03

t.+lerinden ötüri 241b/14

t.+lerine 246a/04, 250b/05, 252a/05, 320a/05

t.+lerinüñ 245a/14

t.+lerinüñ ise 245b/12

t.+leriñ 265b/07

t.+lerle 245a/04

t.+leründen 285a/01

t.+lerüñ 220b/01, 239b/15, 246b/09, 249b/01, 249b/02, 256a/05, 329b/11, 334a/14

t.+müzüñ 256a/08

t.+nüñ 249b/07, 282a/09, 309b/04, 319a/08, 329a/11

t.+si 234b/06, 284b/13, 324a/01, 335b/08

t.+si-y-ile 242a/01, 255a/08, 314a/10

t.+sin 323b/10, 323b/12, 324a/08, 324a/10

t.+sine (Fransız teknesi) 299b/08
t.+sini 364a/10
t.+sinüñ 245b/13, 246a/07, 281a/10, 336a/13
t.+ye 242b/06, 248b/12, 321b/09
t.+yi 308b/03, 324a/05
t.-yi rumūz birle 247a/14
t.+yüz 354b/12
[=184]

tekrār Ar. Aynı olay, iş yahut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi.
t. 215b/08, 262b/05, 269a/05, 274a/11, 276b/14, 301b/09, 311b/02, 326a/09, 342a/15, 350a/09, 360a/12, 367a/03, 379b/13, 385a/11, 391a/09
t.-be-tekrār 232b/05
[=16]

tekrīm Ar. Saygı gösterme, yüceltme, ululama.
t. (ta'ẓīm u tekrīm eyle-) 329b/02
t. (ta'ẓīm u tekrīm it-) 309b/10
t.+e 292a/08
t. ile P199a/03
[=4]

tekrimen Ar. Saygı göstererek, saygı göstermek maksadıyla.
t. 253a/08, 311a/14
[=2]

telef Ar. Yok etme, mahvetme, öldürme.
t. ol- 329b/10, 335a/05
[=2]

telḫīṣ Ar. Uzun bir şeyi özetleme, hulâsa etme.
t. eyle- 310b/11, 310b/14
t. olın- 384b/01
[=3]

Telli Aḥmed Paşa (?).
T. P196a/01
[=1]

Telli Ḥasan Paşa Sırp asıllı Osmanlı devlet adamı ve askeri.
T. 394b/01
[=1]

temāşā Far. Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.
t. (seyr u temāşā eyle-) 249b/02, 332b/05, 386b/15
t. (seyr u temāşā it-) 271a/08
[=4]

temāşālıḳ Bandırma'nın Aydıncık nahiye merkezinin yerinde, eski bir şehirden kalma tiyatro harebesine verilen isim.
t.+a (temāşālıġa) 314a/10, 321b/08, 321b/15
t.+dan 314b/02, 322a/06, 340a/11
[=6]

Tementüs Cezayir yakınlarında bir bölge.
T. 213a/10, 370a/09, 370b/04
T. köfrezi 380a/14
T.+üñ 303b/05, 307b/01
[=6]

temessük Ar. Tutunma, güvenerek sarılma, yapışıp sıkı tutma; borç senedi.

t. al- 220a/03

t. vir- 220a/03

[=2]

temmetü'l-kitābü Ar. "Kitap tamamlandı, sona erdi." anlamında söz.

t. 393a/06

[=1]

tenbīh Ar. Bir şeyin yapılıp yapılmamasını, şöyle veya böyle yapılmasını söyleme ve bunu üzerinde durarak hatırlatma.

t. et- 234a/15, 236a/13

t. eyle- 220b/03, 223a/14, 238a/02, 250b/02, 273b/01, 295a/05, 295b/07, 304b/05, 317b/14, 324a/11, 359a/03, 391a/08

t.+i 337b/02

t.+i üzre 351a/12

t. it- 287b/15, 300b/09

t.+leri 337b/09

t. olın- 288b/01, 293a/11

[=21]

tenk Far. Dar.

t. et- 327b/08

t. it- 365b/15

[=2]

ṭepa İnsan veya hayvanın başının üst kısmı, iki kulak arasındaki bölümü.

ṭ.+ları 245b/11

ṭ.+sı 261a/03, 296b/06

[=3]

tepsi Fincan, tabak, bardak vb. taşımaya yarayan, derinliği az, çeşitli büyüklükte düz kap.

t. 298a/03

[=1]

ter Deriden sızan, kendine has kokulu, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı.

t.+i 220b/09, 283b/15

[=2]

teraḳḳī Ar. İleri gitme, ilerleme, gelişme.

t. 308a/12, 377a/02, 382a/11

[=3]

terk Ar. Bırakma.

t. et- 210a/10

[=1]

terḳīm Ar. Rakam koyma; yazma.

t. 308a/14, 308b/03

t. et- 308b/10

t. it- 320b/07

[=4]

terrās Bk. **terrāz**

t.-ı 'urbān-ı müfsidān ile 219b/10

[=1]

terrāz Kalkan taşıyıcısı piyade. Krş. **terrās**, **tiruz**

t. 206a/12, 208b/05

t. ile 208b/05

t. ol- 207b/07

[=4]

ters Olması gereken şekle aykırı durumda bulunan; gidilmesi gereken tarafa aykırı olan.

t. 215a/14

t.+inden 273b/04

[=2]

tersane İtal. Gemi yapılan yer. Krş. **tersḫane**

t.+ye 220a/12

t.-yi ʻāmire 250b/08, 251a/05, 312b/07, 344b/10, 345a/01, 345a/14, 349b/04, 363a/14, 385b/10

[=10]

tersḫane Bk. **tersane**

t.-yi ʻāmire 365a/06, 391a/07, 392a/11

[=3]

tertīb Ar. Sıraya koyma, sıralama; düzenleme.

t. olın- 374b/05

t. üzre 272a/04, 389a/14

[=3]

terzi Far. Elbise biçip diken ve bunu meslek edinen kimse.

t.+si 327a/06

[=1]

tesbīḥ Ar. Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.

t. ile 344a/15

[=1]

tesellā Bk. **tesellī**

t. it- 212a/08

[=1]

tesellī Ar. Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma. Krş. **tesellā**

t.-yi ḫāṭır it- 329b/04

t.-yi ḫāṭır et- 274a/11

t.-yi ḫāṭır eyle- 277b/08, 323a/06

[=4]

teskīn Ar. Yatıştırma, sükûnete erdirme.

t. ol- 293b/14

[=1]

teslīm Ar. Emaneti yerine verme; bir şey veya birini bir makam veya kimseye verme, götürüp verme; sahibi bulunduğu veya hükmü altında olan bir şeyi mecburen bırakma, terketme.

t. et- 251a/01

t. eyle- 219a/08, 248b/08, 251b/14, 264a/07, 268b/08, 269a/05, 284a/03, 329b/13, 334b/05, 365b/15, 366a/08, 383b/06

t. it- 203b/14, 365b/09

t. ol- 248a/01, 248b/10, 382a/04

[=18]

teslimlik Emanet etmeyle.

t.+le 248a/02

[=1]

teşrīf Ar. Bir yerden bir yere gelme veya gitme.

t. 315b/14

[=1]

teşvīş Ar. Karıştırma, karma karışık etme.

t. 206a/04

t.+e 370b/08

t. ile 221a/15

t.+leri 221b/02

[=4]

tevārīḫ Ar. Tarihler.

t. 277a/08

t. (der beyān-ı tevārīḫ) 393b/01

t.+i 392b/03

t.-i ‘Āl-i ‘Oṣmān 392b/02

t.+lerimüz 371b/11

[=5]

tevaẕẕu‘ Ar. Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.

t. 254b/13

[=1]

teveccüh Ar. Yakınlık duyma, hoşlanma, beğenme, iltifat.

t. eyle- 350b/15

t. it- 240b/04, 266a/07, 334a/12

[=4]

tevekkel ‘alā bereketi’llāhu Ar. “Allah’ın bereketine tevekkül et.” anlamında söz.

t. 202a/04, 202b/13

[=2]

tevekkeltü Ar. “Güvendim.” anlamında söz.

t. 284b/10

[=1]

tevekkeltü ‘ale’llāh Ar. “Allah’a tevekkül ettim.” anlamında söz.

t. 220a/06, 240a/09, 263a/10, 372b/06

[=4]

tevekkül Ar. Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah’tan bekleme.

t. ol- 296b/12

[=1]

tevzī‘ Ar. Herkese payını verme, taksim etme.

t. it- 383a/01

[=1]

tezeyyün Ar. Süslenme.

t.-i bilād birle 285b/14

[=1]

tezeyyünü’l-bilād Ar. “Şehirlerin süslenmesi” anlamında söz.

t. 364b/02

[=1]

teẕhīb Ar. Yaldız sürme, yaldızlama.

t. eyle- 249a/01

t. olın- 336b/13, 342b/10

[=3]

tezkīre Ar. Küçük mektup, pusula.

t. 337a/03

[=1]

ṭıfl Ar. Küçük çocuk.

ṭ.-ı mektebce 344a/08

[=1]

Ṭırapana İtalya’da Sicilya Özerk Bölgesi’nde, kendi adını taşıyan Trapani ili merkezi ve Sicilya başkenti olan Palermo’dan kara yolu ile 97 km uzaklıkta olan bir kent.

Ṭ. köfrezi 309a/13

[=1]

ṭırmaş- Tırmanmak, yüksek bir yere çıkmaya çalışmak.

ṭ.-up 237b/06

[=1]

ṭırnaḳ İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka.

ṭ. 208b/11, 327a/10

ṭ.+ına (ṭırnaġına) 209a/11, 217b/07

[=4]

tibir Altın tozu.

t. 330a/12, 338b/11

[=2]

tīġ Far. Kılıç.

t. 327a/07

t. (dāl-ı tīġ-ı āteş-tāb ol-) 229b/14, 246a/11, 261b/01, 263b/11, 317b/02, 325b/03, 327a/01, 378b/02

t.-ı āb-dār 201b/15

t.-ı āteş-tāb 290a/04, 308a/08, 326b/09, 364a/04, 367a/13, 379a/02, 381b/06

[=17]

tilāvet Ar. Kur'an'ı güzel sesle ve kurallara göre okuma.

t.-i Ḳur'ān 255a/02

[=1]

Tilimsan Cezayir'de bir şehir ve bu şehrin merkez olduğu idarî birim.

T. 216a/13, 216b/15, 217a/09, 217a/10, 218a/12

T.+a 216a/10, 217b/09, 217b/13, 219a/01

T. begi 214a/02, 214a/05, 214a/06, 214b/11, 215b/08, 216a/04, 217a/06, 217b/15, 218b/08, 218b/11, 219b/10, 280a/04, 280b/11, 280b/14, 281a/01, 282b/13, 283a/07, 283a/09, 283a/15, 283b/07, 284a/04, 284a/10, 285b/04, 285b/07, 323b/03

T.+da 219a/02

T.+dan 283a/03

[=36]

tiremola İtal. Geminin rüzgâra göre dönmesi için yelkenlerin bazısını gerip bazısını gevşetme işi.

t. it- 355a/13

[=1]

tirenkiṭe İtal. Geminin ön direğinde en altta bulunan ana seren.

t. eyle- 342b/05, 343a/13

t.+si 237a/07

[=3]

tiruz Bk. terrāz

t. 289a/01

[=1]

Tişnedil Ḥüseyin Paşa Osmanlı padişahları IV. Murad ve IV. Mehmed döneminde sadrazamlık yapmış Osmanlı devlet adamı.

T. 395a/01

[=1]

titre- Korkmak, korkuya kapılmak.

t.-mege 223a/12

[=1]

tīz Far. Çabuk, hemen.

t. 341a/06, 344a/01, 366b/03

[=3]

tīzlik Tez ve çabuk davranma durumu.

t. eyle- 314a/01

[=1]

ṭoġ- 1. (Güneş, ay, yıldızlar) ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek.

ṭ.-dı 243a/10

2. Gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak.

ṭ.-up 383b/09

[=2]

ṭoġru 1. -e yönelmiş olarak, -e karşı, -e müteveccihen.

ṭ. 204b/10, 206b/04, 219a/03, 219b/07, 219b/14, 219b/15, 221b/12, 233a/14, 236b/02, 240a/10, 242a/03, 242a/08, 242a/15, 244b/05, 245a/08, 260a/01, 262b/01, 266a/09, 273a/03, 278a/14, 280b/13, 283a/04, 284b/01, 312a/01, 314b/05, 316a/01, 316a/02, 320b/15, 324b/05, 326a/07, 327b/14, 328a/05, 330a/03, 343a/02, 362b/03, 362b/11

2. Hiç vakit geçirmeden, sağa sola uğramadan.

ṭ. 276b/12, 306b/01

[=38]

ṭoġrul- Oturan veya yatan bir kimse toparlanmak, dik bir duruma gelmek; kalkmak.

ṭ.-up 211a/06

ṭ.-ur 210b/14, 210b/15

[=3]

ṭoġur- Yavru dünyaya getirmek.

ṭ.-an 207b/01

[=1]

ṭoḳ Açlığını gidermiş, doymuş, aç karşıtı.

ṭ. 298b/14, 324b/12, 358a/03

[=3]

ṭoḳan- Sağlığını bozmak, rahatsızlanmasına sebep olmak.

ṭ.-maz 232b/07

[=1]

ṭoḳsan Seksen dokuzdan sonra gelen sayının adı.

ṭ. (biñ sekiz yüz ṭoḳsan yedi) 240b/10

ṭ. yedi 208a/12

[=2]

ṭoḳun- Faydalı olmak.

ṭ.-up 308a/11

[=1]

ṭoḳuz Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı.

ṭ. 204a/08, 207a/03, 213b/04, 246b/13, 250a/15, 353a/03, 360a/03

ṭ. (biñ ṭoḳuz yüz) 264b/02

ṭ. (yigirmi ṭoḳuz) 285b/12, 360a/08, 364a/10, 367a/09, 367b/05

ṭ.+ı 243a/11

ṭ.+ın 246b/10, 255a/10, 256a/08, 256a/10

ṭ.+ın (yigirmi ṭoḳuz) 285a/02, 297a/04

ṭ. yüz ḳırḳ beş 363b/10

ṭ. yüz ḳırḳ sekiz 370a/07

[=22]

ṭoḳuzar Dokuz sayısının üleştirme sayı sıfatı.

t. (yigirmi ṭoḳuzar) 251b/06, 260b/02

[=2]

ṭoḳuzuncı Dokuz sayısının sıra sıfatı, sırada sekizinciden sonra gelen.

ṭ. 331a/02

ṭ. (on ṭoḳuzuncı) 343a/14

[=2]

ṭol- Dolu duruma gelmek; bir yere çok insan toplamak.

ṭ.-dı 267b/03, 276a/01, 368b/14

ṭ.-mış idi 222a/13

[=4]

ṭoldur- 1. Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek.

ṭ.-dılar 218a/10, 268b/13, 328b/03

ṭ.-up 315a/04, 380a/06, 380a/06, 386b/07, 391b/01

2. Bir yeri insanla dolu hale getirmek.

ṭ.-(!) 226b/13

ṭ.-up 289a/15, 387a/05

[=11]

ṭoldurt- Doldurma işini yaptırmak.

ṭ.-dı 230a/15

[=1]

ṭolu 1. Bir yerde sayıca çok.

ṭ.+dur 341b/15

ṭ. idi 205a/14

ṭ.+sı 339a/10, 357b/06, 358a/07

2. Havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan bir yağış türü.

ṭ. 225a/06, 328a/13, 380a/09, 384a/02

[=9]

ṭoludizgin Bk. **doludizgin**

ṭ. 357b/04

[=1]

ṭomuruḳ Henüz açılmamış gonca, tomurcuk.

ṭ.+ları 246b/03

[=1]

ṭon Elbise.

ṭ. 327a/06

[=1]

ṭonat- Tamam hâle getirmek, teçhiz etmek.

ṭ.-dılar 268b/11

[=1]

ṭoñuz İslamiyet'te eti haram olan, kalın derili, eti, yağı ve derisi için beslenen, ağır, hantal hayvan.

ṭ.+lar 333b/15

ṭ.+ları 276a/08

ṭ.+larına 276a/08

[=3]

ṭop Gülle veya şarapnel atan ateşli silah.

ṭ. 204b/12, 207a/04, 213a/12, 221a/13, 221b/11, 221b/15, 221b/15, 224a/15, 225a/05, 225a/10, 225b/01, 225b/05, 225b/09, 226a/08, 226a/09, 228b/15, 230a/10, 230b/13, 236b/06, 237a/05, 237a/09, 237a/11, 237b/12, 237b/14, 238a/03, 238a/10, 246a/08, 254b/03, 261a/09, 263b/02, 271a/04, 330a/05, 347a/03, 347b/03, 354a/09, 355a/09, 355a/11, 355b/01, 355b/05, 355b/07, 355b/10, 356a/05, 356a/13,

356b/02, 364b/05, 373a/05, 373a/08, 373a/11, 373b/02, 389b/01

ṭ.+a 226a/12

ṭ. aṭ- 224a/06, 224a/11, 225b/13, 226a/05

ṭ.+dur 226a/10

ṭ.+ı 325a/15

ṭ. ile 224a/02, 245b/03

ṭ.+lar 229a/04, 347b/07, 373a/13, 373a/14, 379b/14

ṭ.+lar idi 222a/02

ṭ.+lardan 224a/14

ṭ.+ları 229b/10, 330b/06, 330b/08, 330b/10, 331b/06, 373a/09, 373b/02, 382a/07

ṭ.+larımuz 221a/12, 390a/01

ṭ.+ların 222b/02, 247a/02, 325b/07, 331b/03

ṭ.+larına 228b/15

ṭ.+larla 237b/15

ṭ.+u 373b/03, 379b/15

ṭ.+una 373a/05

ṭ.+uñ 222b/03, 224b/02

[=87]

ṭopal Bacak ve ayaklarındaki bir arıza sebebiyle düzgün yürüyemeyen insan veya hayvan.

ṭ.+ı 332b/09

[=1]

ṭopçı Topların kullanılması, bakımı, ikmali ve taşınması ile uğraşan asker sınıfı.

ṭ. 225b/14, 226a/11

ṭ. idi 226a/01

ṭ.+lar ki 225b/08

ṭ.+lara 225a/14, 238a/01

ṭ.+ları 226a/02

ṭ.+laruñ 225b/15

ṭ.+yan 225b/03

[=9]

ṭopraḳ Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı.

ṭ.+a (ṭopraġa) 219b/08, 226b/14

ṭ. gibi 227b/11

ṭ.+ın (ṭopraġın) 230a/14

[=4]

ṭopṭaşı Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'un Fethi'nde kullandığı taştan yapılan gülle.

ṭ. 373a/03, 373a/10

[=2]

ṭorṭop Top biçiminde, yusyuvarlak.

ṭ. 263b/04

[=1]

ṭoy- Açlık duygusu gidinceye kadar yemek, tok hâle gelmek.

ṭ.-um 298b/14, 358a/03

[=2]

ṭoz Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.

ṭ.+a 219b/07

[=1]

ṭoz- Gezmek, dolaşmak.

ṭ.-dı 327a/11

ṭ.-up 327a/14

[=2]

tövbe Ar. İşlediği bir hatadan, suç veya günahtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.

t. 214a/10

t. eyle- 220a/07

t. u istiġfār eyle- 220a/04, 220b/15, 283b/06

t. u istiġfār it- 211b/08, 221a/05

[=7]

ṭūbā Ar. Cennette bulunduğuna ve bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda, dalları aşağıda büyük ağaç.

ṭ. 343a/07

[=1]

ṭūfān Ar. Nuh peygamber zamanında dünyayı kaplayacak şekilde yağan çok şiddetli yağmur; çok şiddetli yağmur ve fırtına.

ṭ. 381a/11

ṭ.+dan 380a/13

ṭ.-ı Nūḥ 237b/02

ṭ.-ı şitā 381b/13

ṭ. ile (rūzigār-ı ṭūfān) 322a/09

ṭ. u ẓulmāt u ra‘d u ṣā‘iḳa birle 378a/03

[=6]

ṭuġ Eskiden hükümdarlara ve rütbelerine göre paşalara verilen, ucuna altın yaldızlı bir top ve gümüş bir hilal geçirilmiş olan, topun altından at kuyruğu kıllarının sarktığı bir sırıktan ibaret saltanat, şan ve şöhret alameti.

ṭ.+lu 315b/07, 345a/11

[=2]

tuḥfe Ar. Hediye.

t. 218a/07, 382b/07

t.+müzi 392b/12

t. u hedāyā birle 321b/11

[=4]

tuḳalli’ul-cibāl Ar. “Dağları yerinden oynatmak.” anlamında ifade.

t. 282a/04

[=1]

ṭūl Ar. Uzunluk, boy.

ṭ.-ı ‘ömr ile 301b/12

ṭ.-ı ‘ömür 333a/11

ṭ.-i ‘ömr-ile 316a/04

[=3]

ṭu‘me Ar. Yiyecek, azık.

ṭ.-yi şemşīr ol- 290a/04

ṭ.-yi şemşīr 364a/05, 367b/03, 379a/04

[=4]

ṭunç Bakır, kalay ve çinkonun birlikte eritilmesiyle elde edilen alaşım, bronz.

ṭ. 221b/15, 224a/14, 245b/03, 245b/04, 330b/08, 331b/05

[=6]

Tūnus Kuzey Afrika’da bir ülke.

T. 310a/04, 317a/09, 317a/10, 317b/04, 317b/09, 322b/12, 322b/14, 328a/02, 329b/05, 329b/06, 329b/08, 329b/14, 331b/14

T. (ahālī-yi Tūnus) 316b/11, 317b/10

T. (ḳā'id-i Tūnus) 394b/01
T.+a 314b/14, 315a/01, 315a/07, 316a/08, 316b/08, 319a/14, 321a/09, 322a/10, 322b/07, 323b/14, 340b/01
T. 'askeri 315a/10, 316a/12, 316b/05, 327b/03, 327b/10
T. 'askeri ile 317b/15, 319b/04
T. begi 315a/07, 315a/08, 315a/13, 315b/15, 316a/09, 318a/09, 318b/02, 319a/01, 320b/01, 321a/05, 321b/01, 322b/11, 323a/01, 323a/07, 323a/08, 323b/02, 323b/04, 323b/06, 325a/04, 325a/05, 325a/09, 325b/13, 328b/10, 329a/01
T.+da 321a/13, 323a/03, 329a/06, 334b/04, 334b/15, 337b/15, 338b/01
T.+dan 309a/15, 320b/14, 324a/14, 337b/04, 339b/07, 375b/08
T.+ı 322a/10, 322b/08, 332a/14, 334b/05, 336b/08, 337a/09
T.+uñ 317a/02, 318a/05, 324b/15, 326a/12, 339b/09
[=82]

ṭur- 1. Hareketsiz durumda olmak.
ṭ.-acaḳ 262b/09
ṭ.-dı 357b/05
ṭ.-dılar 249b/13, 250a/04
ṭ.-ma 271a/05
ṭ.-maġa 258a/02
ṭ.-masunlar 288a/15
ṭ.-unca 384a/15
ṭ.-up 210b/11, 253a/06
ṭ.-ur 211a/08
ṭ.-ur idi 232a/04, 255b/11
ṭ.-ursız 207b/05
ṭ.-uruz 326b/13
2. Var olmak.
ṭ.-sun 210b/07
ṭ.-urdı 285b/06
ṭ.-ursın 207a/02
3. Karşı gelmek.
ṭ.-maḳ 373b/11
4. Başlamak.
ṭ.-dı 366b/14
[=20]

turāb Ar. Toprak.
t.+a 317b/06, 325b/01
[=2]

ṭurayfī Bir at cinsi.
ṭ. 206a/06
[=1]

ṭurış- Karşı karşıya gelmek, mücadele etmek.
ṭ.-dılar 217a/12
[=1]

Turḳo İsp. Türk
T. 258a/12
[=1]

ṭurma Hiç durmadan.
ṭ. 327b/05, 347a/06
[=2]

ṭurp Far. Turpgiller familyasından, salkım durumundaki çiçekleri beyaz, sarı veya mor renkte, yaprakları karşılıklı, meyvesi acımsı ve etli, kökleri yenen bitki.

ṭ. gibi 308a/09

[=1]

ṭurra Ar. Alna düşen saç.

ṭ. 372b/12

[=1]

ṭuṭ- 1. Elde bulundurmak, ele almak.

ṭ.-(!) 284b/15

ṭ.-amaz 341a/04

ṭ.-ar 360a/14

ṭ.-up 242a/10, 247b/13, 304b/01

2. Hoş bırakmak.

ṭ.-asız 318b/11, 357a/08

ṭ.-uñ 205a/11

3. Ele geçirmek, yakalamak.

ṭ.-amayup 324b/06

ṭ.-ar 266a/12

ṭ.-dı 223b/08

ṭ.-duñuzda 337b/15

ṭ.-mazdı 293a/09

ṭ.-up 211a/05, 217b/03, 259b/15, 260a/13, 265b/12, 271a/14, 271b/07, 273a/12, 333a/05, 353a/11

4. Yola çıkmak.

ṭ.-dılar 381b/08

ṭ.-mışdur 219b/14

5. Yönelmek.

ṭ.-mış idi 370b/05

ṭ.-mışdur 220b/13

6. Varsaymak.

ṭ.-alum-ki 227b/11

7. Beddua, dua, ah vb. etkisini göstermek.

ṭ.-up 235a/10

8. Söz saklamak.

ṭ.-arlardı 243b/13

ṭ.-mış 239b/06

9. Canlı olmak.

ṭ.-ar 327a/15

ṭ.-up 258b/03, 332b/01, 375b/15

10. Hastalığa yakalanmak.

ṭ.-up 262b/11

11. Yerine gelmek.

ṭ.-duḳ 389b/15

ṭ.-mazlar 320a/02

12. Yüzü olmak.

ṭ.-dılar 326a/10, 328a/08

ṭ.-mış iken 326a/08

13. Yanmaya başlamak.

ṭ.-dı 364b/06

[=43]

yüz ṭuṭ- 220b/13

[=1]

ṭutıl- Tutma işi yapılmak veya tutma işine konu olmak.

ṭ.-up 277a/13

[=1]

ṭutın- Tutup bırakmamak, dayanmak, sarılmak veya asılmak. Krş. **ṭutun-**

ṭ.-mış idi 296b/15

[=1]

ṭūṭī Far. İşittiği sesleri taklit eden, bazı kelimeleri söyleyebilen papağan türünden bir kuş, dudu, dudu kuşu.

ṭ. ḳuşı 331b/10

ṭ. ḳuşu 213a/05, 342b/12

[=3]

ṭutun- Bk. **ṭutın-**

ṭ.-up 372b/08

[=1]

ṭuṭuştur- Bir olay karşısında coşturmak, çok heyecanlandırmak.

ṭ.-alım-da (ṭuṭuşduralım-da) 285b/05

[=1]

tuvānā Far. Güçlü, kuvvetli, dinç.

t. 319a/09

[=1]

ṭuy- Bir şeyi sezmek, fark etmek.

ṭ.-unca 326a/04

[=1]

ṭuyur- İlan etmek.

ṭ.-up 221a/06

[=1]

ṭuyur Ar. Kuşlar.

ṭ.+uñ 319b/12

[=1]

tüccār Ar. Ticaretle uğraşan kimse, tacir.

t.+lar 267a/10

[=1]

tüfenk Far. Uzun namlulu, taşınabilir ateşli silah.

t. 213a/12, 220a/11, 221b/11, 245b/05, 252b/08

t.+in 378a/14

t.+lerin 247a/02, 326b/15, 378a/15

[=9]

tüken- Bitmek, hiç kalmamak.

t.-memiş idi 265b/09

[=1]

Türk Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönlere yayılarak büyük devletler kuran, Türkçe'nin değişik lehçeleriyle konuşan millet ve bu milletten olan kimse.

T. 201a/05, 223a/05, 259a/12, 282b/12, 284b/01, 284b/08, 323a/02

T. 'askeri 317a/02, 326a/12, 379a/15

T. 'askeri ile 210a/04

T.+e 322b/06

T.+in 373b/07

T.+ler 227a/12, 227b/09, 227b/15, 377a/14

T.+lere 303a/04

T.+leri 303a/06, 379b/02

[=20]

Türkçe Ural-Altay dil ailesinin Altay dilleri dalına, yapı bakımından eklemeli diller grubuna giren, Türkiye'de ve Türklerin hâkim olduğu ülkelerde kullanılan dil, Türk dili.

T. 374b/12, 374b/13

[=2]

Türkī Türklerle ilgili.

T. (İbn-i Türkī) P195b/01

[=1]

tüt- Duman veya buhar çıkarmak.

t.-di 383a/11

t.-üp 343b/06

[=2]

tütün Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan otsu bir bitki.

t.+i 234b/07

[=1]

tüvān Far. Güç, kuvvet, takat.

t.+ları (tāb u tüvān) 327b/13

[=1]

U

uc Bk. **uç**

u.+ına 355b/07

u.+una 354a/09, 355a/11, 355b/05, 355b/09, 356a/05, 356a/13

[=7]

‘ucub Ar. Kendini beğenme, kendini büyük görme, kibir, gurur.

‘u.+dan 254b/15

[=1]

ucuz Fiyatı düşük olan, pahası yüksek olmayan.

u. 267a/11

[=1]

uç- Havada yol almak, havada gitmek.

u.-an 338b/12

u.-ar 353a/02

u.-maz 226b/12

[=3]

uç Uzun bir nesnenin baş veya son noktası. Krş. **uc**

u.+u (ucu) 234a/08

[=1]

uçur- 1. Büyük bir hızla götürmek.

u.-maya 268a/08

u.-up 309a/04

2. Kesip ayırmak, kesip koparmak.

u.-dı 308a/10

u.-dılar 237a/09, 317b/03

u.-up 226a/08

[=6]

uçurma Osmanlı donanmasında yelkenli savaş gemilerinden oluşan ince donanmanın çok hızlı giden en küçük gemisi.

u. 245b/06

u.+ları 245b/09

u.+sı 297b/05

u.+ya 349b/09

[=4]

ud‘ūnī Ar. “Bana dua edin.” anlamında Kur’an’da geçen ifade.

u. 381a/09

[=1]

ufacıḳ Çok ufak, çok küçük, küçücük, minicik.

u. 357a/15, 357b/01, 357b/06, 358a/01, 358a/07

[=5]

ufaraḳ Biraz ufak, ufakça.

u. 368b/01

[=1]

uğra- 1. Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak.

u.-dı 346b/01

u.-dılar 380a/12

u.-dıysa 312a/02

u.-madılar 241a/03

u.-ması 314b/10

u.-yacaḳ 256b/07

2. Hastalık vb. ile karşı karşıya kalmak.

u.-mışdur 220a/05

3. Kötü duruma konu olmak.

u.-duḳ 381a/12

u.-duḳların 300b/11, 378b/12, 380a/11

u.-duḳlarından 381a/13

u.-dum 283b/05

u.-ması 231b/04

u.-yacaḳ 273b/15, 299a/14, 367b/12

4. Durumu değişmek.

u.-dı 253b/11

u.-yup 331a/10, 385a/04

[=20]

uġrat- Uğrama işini yaptırmak, uğramasına sebep olmak.

u.-ması 274b/02

[=1]

uġur Hedef; amacında, yolunda.

u. 296b/15

u.+ına (uġrına) 202a/13, 238b/05, 380b/15

u.+una (uġruna) 204b/07, 315b/01, 342a/03, 371a/12, 380b/15

u.+unda (uġrunda) 203a/13

[=10]

uḫrā Ar. Başka, diğer.

u. (nüsḫa-yı uḫrā) 228b/15

[=1]

‘uḳāb Ar. Kartal, tavşancıl kuşu, karakuş.

‘u. 283a/11, 326b/11, 378b/03

[=3]

‘uḳūbet Ar. Eziyet, işkence; ceza.

u. (eşedd-i ‘uḳūbet eyle-) 299b/15

u.+le (eşedd-i ‘uḳūbet) 217b/08, 356a/07

[=3]

‘ulemā Ar. Âlimler, bilginler.

‘u. 210b/04

‘u.+dan (ṭalebe-i ‘ulemā) 351a/01

‘u.+sı 331a/04

‘u. u ṣuleḥā 200b/09, 211b/15, 212b/03, 309a/08, 389a/05

‘u.-yı ‘iẓām 223a/09, 254a/09, 292a/14, 370b/09

‘u.-yı kirām 253a/04, 269b/11

[=14]

ulu Çok üstün niteliklere sahip, çok büyük, yüce.

u. 203b/06, 231b/15, 241b/11, 278b/03, 285b/09, 341a/02, 374b/06, 375b/05, 389b/13, 391b/15

u.+ları 287a/04

u.+sı 228a/03, 275a/03, 337a/06

u.+sınuñ 337a/08

u.+sıyam 259a/09

[=16]

ulu- Köpek, kurt, çakal vb. hayvanlar uzun, iniltili, ağlar gibi bir ses çıkarmak.

u.-yaraḳ 335b/15

u.-yup 299a/13, 367b/01, 367b/01

[=4]

‘Uluç ‘Alī Re’īs 1571 ile 1587 yılları arasında 16 yıl kaptanıderya olarak görev yapmış Osmanlı denizcisi.

‘U. gibi 356a/15

[=1]

‘ulūfe Ar. Osmanlı Devleti’nde kapı kulu askerlerine, sipahilere, bir kısım

devlet mensuplarına ve ilmiye ricaline üç ayda bir verilen maaş.

‘u.+ye 298b/04, 335b/01

[=2]

‘ulūm Ar. İlimler.

‘u.+dan (ṭalebe-yi ‘ulūm) 312a/08

[=1]

um- Bir şeyin olmasını istemek, ümitle beklemek.

u.-aram 376b/08

u.-aram-ki 306a/01

u.-maduġın 232b/10

[=3]

umerā Ar. Emirler, beyler, sancak beyleri.

u. 209b/04

[=1]

‘umūmen Ar. Umumi olarak, bütünüyle, cümleten.

‘u. 209b/15, 217b/01, 259a/08

[=3]

umūr Ar. İşler.

u. 312b/05

u.+a 391b/12

u.-ı mu‘aẓẓam ol- 235b/06

u.+ın 294a/07

u.+ına 354b/05, 383b/08, 392a/11

u.+ında 240a/04, 291a/08

u.+ları 311a/08

u. u tedbīr 221a/07, 365a/07

u.+unda 345a/01, 350b/12

[=14]

umūr-dīde Ar.+Far. Görmüş geçirmiş, tecrübeli, umur görmüş.

u. 368b/06

u. (müdebbir u umūr-dīde) 310b/13

u.-vār 232a/11

[=3]

unut- Aklında kalmamak, hatırlamamak, aklından çıkmak.

u.-duñuz 210b/01

u.-mayup 322b/12

u.-mazsıñuz 306a/01

[=3]

ur- 1. Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere veya bir kimseye hızla çarpmak.

u.-(!) 277b/06, 284b/15

u.-sa 301b/15

u.-up 274a/01, 346a/12

2. Silahla yaralamak, öldürmek.

u.-asın 322b/02

u.-dı 216a/03, 307a/01

u.-dılar 325a/04

u.-dılar ki 246a/13, 283a/14

u.-dılar kim 261b/03

u.-duḳları 300b/10

u.-madı 356b/06

u.-maġa 225b/10

u.-sa 309a/03

u.-uldı 308a/12

u.-unca 326b/12

u.-up 225b/01, 306b/09, 354a/11, 375a/08

3. Varmak.

u.-maḳlıġa 382a/03

u.-unca 381b/15

u.-up 227a/08

4. Bomba ile karşılık vermek. Krş. **urra-**

u.-asın 338a/03

u.-dılar ki 237a/05

u.-up 347b/10

u.-urlarsa 355a/14

5. Donatmak.

u.-ulmış 316b/03

6. Bağırmak.

u.-up 381b/10

7. Kelepçe ile tutsak etmek.

u.-up 383a/03

[=32]

bünyād ur- 216a/03

[=1]

‘urbān Ar. Çöl arapları, bedeviler.

‘u. 320b/09, 323a/10, 323a/10, 389a/06

‘u. (ḳabāyil-i ‘urbān) 316a/13, 316b/06

‘u. (re’īsān-ı ‘urbān) 331a/13

‘u. (terrās-ı ‘urbān-ı müfsidān) 219b/10

‘u.+dan 303b/07, 316b/14

‘u.-ı müfsidān 283a/02, 283a/10

‘u.-ı müfsidān ile 291b/04

‘u.+ları 221a/06

‘u.+uñ 291b/05, 320b/05

[=16]

urd Arka taraf, arka; peş.

u.+una 339a/11

[=1]

urra- Bk. **ur- 4**

u.-suz 255a/09

[=1]

uruba İtal. Giyecek, elbise.

u. 267a/15

u.+lar 298b/15

u.+ların 249b/09

u.+sına 338a/11

u.+sında idi 265a/08

[=5]

urul- Vurma işine konu olmak.

u.-maduḳ 330a/11, 338b/10

u.-ur 214b/10

[=3]

‘uryān Ar. Çıplak.

‘u. 242b/09

‘u. it- 326b/10

[=2]

‘usr Ar. Güçlük, zor iş, zorluk, müşkülât.

‘u.+ı 370b/14

‘u.+ıñ 334a/02

‘u.+uñ 370b/15

[=3]

uṣtura Far. Tıraşta kullanılan çok keskin, açılır kapanır bıçak.

u.+larla 217b/06

[=1]

uṣṭurpa İtal. İnce bir halatın ucuna üzeri örülü bir kurşun parçası bağlanmak sûretiyle yapılmış bir nevi ipten kırbaç.

u.+yı 300b/09

[=1]

uṣūl Ar. Bir amaca erişmek için takip edilen yol, yöntem.

u. (ḳā‘ide-yi uṣūl) 279b/01

[=1]

uşaḳ Çocuk.
u.+ımuz (uşaġımuz) 288b/09, 328a/05
u.+ımuzuñ (uşaġımuzuñ) 272b/04
u.+ınuñ (uşaġınuñ) 243b/15
u.+ların 300b/09
u.+larına 300b/01
[=6]

uṭan- Kusurlu duruma düşmekten veya kendini öyle görmekten ileri gelen bir eziklik duygusuna kapılmak, gülünç olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak.
u.-mayam 261a/04
u.-sın 207b/02
[=2]

uy- 1. Bağlı kalmak, tabii olmak.
u.-up 210a/14
2. Münasip olmak.
u.-maġla 229b/10
[=2]

uyan- Uyku durumundan çıkmak.
u.-a 242b/15
u.-dı 357b/15
u.-up 202a/07, 220b/15, 221b/04, 227a/02, 263a/07, 276a/10, 304a/05, 346b/03
[=10]

uydur- Uymasını sağlamak; yakıştırmak.
u.-dılar 244b/04
u.-up 350b/10
[=2]

uyḫu Organizmanın, toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyâdan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu.
u. 208b/01, 238b/04
u.+dan 220b/14, 276a/10
[=4]

uyu- Uyku durumunda olmak; dalmak.
u.-dı 221a/15
u.-duḳ 227b/07
u.-mayup 299b/13
u.-maz 233a/09, 246b/07, 346a/01
u.-r 233a/09, 246b/07, 345b/15, 348a/04
u.-r idi 255a/03
u.-yup 377b/15
[=12]

uza- İleriye doğru devam etmek, uzanmak.
u.-maġa 262b/10
[=1]

uzaḳ Arada çok mesâfe bulunan, uzun sürede gidilebilen, ırak.
u. 335b/08
u.+a (uzaġa) 373a/12, 373b/02
u.+dan 226b/12, 242b/13, 327b/04
[=6]

‘uẓemā Ar. Mevki bakımından büyük olan kimseler.
‘u.+nuñ (ġazā-yı ‘uẓemā) 253b/04
‘u.+ya (ni‘met-i ‘uẓemā) 253b/10
‘u.+ya (vebāl-i ‘uẓemā) 259b/09
[=2]

‘uẓmā Ar. Büyük, çok büyük, çok yüce. Krş. **‘uẓmān**

‘u. birle (velīme-yi ‘uẓmā) 335a/11, 360b/10

‘u.+yı (nuṣret-i ‘uẓmā) 382b/04

[=3]

‘uẓmān Bk. **‘uẓmā**

‘u.+uñ (ġazā-yı ‘uẓmān) 360b/07, 364a/13

‘u.+uñ (nuṣret-i ‘uẓmān) 381a/14

[=3]

uzun Başlangıcı ile bitişi arasında fazla zaman bulunan, çok süren, çok zaman alan.

u. 260b/15, 271a/02, 287a/07

[=3]

‘uzzāt Ar. İslam öncesi Arap toplumundaki putlardan biri.

‘u. (ġayret-i lāt u ‘uzzāt) 278b/14

[=1]

Ü

üç İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı.

ü. 200b/04, 200b/05, 200b/08, 201a/07, 201b/01, 202a/10, 202b/02, 204a/02, 205b/15, 207b/11, 212a/08, 212a/12, 212a/14, 214b/03, 218a/01, 224a/11, 226b/01, 230a/10, 234b/09, 237b/15, 242b/07, 243b/02, 251b/05, 252b/03, 254a/06, 254a/08, 254b/01, 255a/01, 257a/06, 258b/12, 264a/01, 270a/02, 276b/09, 281b/07, 297a/13, 298a/15, 299a/04, 309b/11, 309b/14, 310a/11, 315b/07, 316b/10, 317b/06, 319a/01, 325a/11, 327a/04, 327a/15, 330a/12, 337b/07, 337b/08, 338a/14, 338b/10, 339a/14, 339b/03, 341b/03, 341b/06, 344b/02, 344b/04, 348b/13, 349b/11, 351a/10, 353b/04, 358b/09, 359a/02, 362b/15, 377b/05, 378b/05, 378b/14, 389a/13, 389a/15

ü. (on üç) 251b/09, 252b/05, 331b/06, 334a/07, 342b/06

ü. biñ 261b/10, 266b/04, 272b/01, 276b/15, 316b/04, 386b/04

ü. buçuḳ 327a/04

ü. dört yüz 217b/13

ü.+i 207b/03, 260b/08, 352b/09, 353b/06, 361b/14

ü.+in 246b/11

ü. milyon 299b/12, 300a/02, 300a/04, 300b/03, 300b/05, 301a/08, 301a/10, 302b/14, 303a/12, 307b/04, 309a/04

ü.+ümüz-de 345b/06

ü. yüz 206a/13, 206a/14, 206a/15, 245b/05, 248b/09, 248b/13, 249b/06, 249b/10, 250a/14, 252a/15, 253a/14, 257a/03, 257a/10, 257a/15, 309b/01, 310a/03, 330a/08, 369a/01

ü. yüz elli 245b/06, 252a/14, 257a/08, 276b/01, 277a/09

ü. yüz elli beş 238b/06

ü. yüz yetmiş beş 246b/13
[=126]

üçer Üç sayısının üleştirme sayı sıfatı.
ü. 213a/14, 220a/13, 222a/11, 250b/07, 252a/05, 254b/02, 263b/08, 267b/02, 269a/10, 345a/11, 364b/04, 386b/11
ü. yüz 260b/03, 298b/13
[=14]

üçün Bk. **içün**
ü. 236a/09
[=1]

üçünci Üç sayısının sıra sıfatı, sırada ikinciden sonra gelen.
ü. 222a/03, 236a/14, 265b/07, 298b/02, 309a/13, 331b/02, 336b/12, 344a/08, 353a/07, 353b/09, 361a/07, 392a/05
ü. (on üçünci) 286b/02
[=13]

Ülgün Karadağ'da Adriyatik Denizi kıyısında yer alan turistik ve tarihî bir kasaba.
Ü. 252a/09
[=1]

ümīd Far. Arzu edilen, olması istenen bir şeyin gerçekleşebileceği ihtimâlinin verdiği rahatlatıcı, ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan beklenti. Krş. **ümīẕ**
ü. (ḳaṭ'-ı ümīd ol-) 278a/07
ü.+i-y-ile 248b/05
ü. ile 336b/10
ü.+imüz 278a/05
ü.+inden 368a/02
ü. it- 200b/09, 333a/11
[=7]

ümīẕ Bk. **ümīd**
ü. (ḳaṭ'-ı ümīẕ ol-) P198a/09
ü.+dür ki 392b/12
[=2]

ümmet Ar. Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.
ü.-i 'Īsā 375b/05
ü.-i Muḥammed 216b/01, 216b/08, 225a/06, 248a/07, 252b/13, 252b/15, 264b/06, 290b/05, 329b/10, 335a/05, 336b/02, 352a/01, 353b/08, 364b/06, 367b/09, 382b/01
ü.-i Muḥammedi 356a/04
[=18]

ün Ses; şöhret, nam.
ü. 295a/04
ü. ile 376a/10
[=2]

üserā Ar. Esirler.
ü.+dan 241a/01
ü.-yı kāfir 272b/01
ü.-yı kāfirān 349b/10
ü.-yı Müslimīn 295a/12, 295b/03, 332a/03, 332b/15, 333b/04, 333b/08, 336b/01, 336b/02, 336b/04
[=12]

üslūb Ar. Oluş, yapış veya yapılış biçimi, tutulan yol, tarz, usul.

ü.-ı sābıḳ üzre 229a/12, 251a/13, 267b/13, 365a/05

ü. üzre 212b/08, 316b/12, 335b/04

[=7]

üst 1. Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

ü.+ünde 319b/09, 367b/07

ü.+ünde iken 347b/02

2. Bir şeyin aşağı sayılan yerine göre yukarı tarafı.

ü.+dür 354b/04

[=4]

üstād Far. Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse.

ü. 225b/08

[=1]

üşür- Saldırtmak.

ü.-üp 261b/15, 262b/13

[=2]

üzengilü Ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz madeni halkalı.

ü. 316b/02

[=1]

üzeri 1. Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı.

ü.+lerine (üzerlerine) 268b/10

ü.+nde 237a/09, 335a/10, 346a/02, 359a/09, 362a/08, 373b/11

ü.+nden 343b/07

ü.+ne 206b/01, 212b/10, 224b/03, 237a/04, 237b/12, 245a/14, 251b/07, 254a/02, 262b/14, 270b/07, 270b/07, 332a/09, 332a/11, 338a/03, 343a/03, 346a/12, 346a/14, 346b/07, 347a/01, 353b/15, 355a/09, 357b/04, 357b/11, 373a/04, 380b/12, 382a/13, 384a/02, 386a/03, 387b/04, 388b/09, 388b/13

2. Üstüne doğru.

ü.+lerinden (üzerlerinden) 359a/11

ü.+lerine (üzerlerine) 291b/07, 359a/13, 359b/01, 367b/10, 377b/09

ü.+nde 345b/12

ü.+ne 209a/07, 214a/03, 214a/09, 215b/10, 216a/05, 216b/04, 219a/10, 219a/11, 232b/09, 236a/11, 262a/12, 268a/07, 273b/13, 275a/04, 283a/07, 289a/02, 300b/03, 303b/13, 304a/01, 306b/11, 311b/09, 316b/03, 317a/10, 320a/15, 320b/04, 325a/15, 343a/10, 346a/15, 346b/01, 347a/15, 351a/06, 358b/03, 358b/05, 359a/07, 366b/04, 377b/10, 378a/02, 378a/15, 379b/15, 380a/08, 383a/12, 390b/05

ü.+ñe 207a/05

3. Bir kimsenin kendisi, şahsı.

ü.+lerimüze (üzerlerimüze) 243a/03, 243b/05

ü.+lerine (üzerlerine) 237a/01, 248b/06, 274a/07, 380b/05
ü.+me 278b/13, 283b/10
ü.+müzden 290b/10
ü.+müze 288a/09
ü.+nde 286a/08, 328b/04
ü.+nden 252b/15, 352a/01
ü.+ne 220a/11, 225b/15, 291b/08, 375b/05
ü.+ne ṭoġru 283a/04, 343a/01
4. -e doğru.
ü.+lerine (üzerlerine) 231b/02
ü.+nden 322a/08
ü.+ne 205a/10, 205b/05, 216a/13, 219b/15, 220b/01, 220b/08, 226b/14, 228b/15, 230b/08, 235a/06, 244a/11, 244b/06, 260a/03, 266a/11, 271a/07, 278a/10, 278a/12, 278b/05, 278b/10, 279b/03, 280b/12, 295a/07, 314b/04, 320b/07, 320b/10, 321a/10, 322b/14, 324a/14, 331b/14, 334b/01, 345a/08, 345b/02, 358a/09, 363b/11, 364a/01, 364a/07, 364a/08, 366b/12, 368a/09, 369b/15, 370a/08
ü.+ne ṭoġru 244b/05, 320b/14
ü.+ñe 216b/06
ü.+ñüze ṭoġru 242a/15
[=156]
üzerinde 1. -den çok, -den fazla, üstünde.
ü. 225b/01, 242b/13, 249b/11, 295b/08
ü. iken 245a/07
ü.+n 227a/12, 228b/09, 242b/10, 244b/06
2. -e dâir, … ile ilgili, hakkında, üstüne.
ü. 220a/08, 228b/10, 312b/06
ü.+dür 234b/02, 260a/06, 295b/14
ü. idiler 200b/05
ü.+n 319b/11
[=17]
üzerine Hakkında, dair, üstüne.
ü. 212b/09, 214b/03, 217a/08, 224b/06, 230b/09, 231a/14, 238b/08, 244a/02, 244a/05, 247b/05, 248a/07, 252a/04, 253b/02, 270a/11, 282b/02, 286a/15, 300a/11, 314a/15, 318b/06, 345b/09, 349b/08, 356a/04, 358a/12, 364a/14, 364b/09, 364b/12, 373a/05, 375b/07, 388a/12
[=29]
üzre Üzere kelimesinin konuşma dilinde ve nazımda kullanılan şekli; üstüne, üstünde, üzerinde.
ü. 200b/12, 205b/03, 205b/06, 205b/08, 206b/03, 207b/07, 211a/06, 211b/11, 212b/08, 213a/08, 214a/13, 214b/04, 216a/08, 216a/13, 218a/06, 218a/14, 218b/14, 219a/04, 219a/07, 220a/02, 220a/07, 220a/14, 220b/09, 221b/07, 222a/11, 223b/05, 223b/06, 224a/14, 227a/06, 229a/07, 229a/12, 231a/02, 231b/06,

233a/09, 234b/06, 235a/14, 236a/04, 236b/03, 236b/15, 237a/11, 238b/04, 238b/09, 239a/09, 239b/09, 240b/04, 242a/11, 245b/03, 248b/02, 248b/07, 248b/10, 249b/07, 249b/12, 250a/02, 250a/04, 250b/06, 251a/04, 251a/13, 251b/03, 252b/06, 252b/11, 252b/11, 253a/07, 253b/06, 254a/06, 254b/11, 257a/08, 258a/14, 259b/14, 260a/08, 260b/03, 260b/09, 264a/04, 266a/06, 266b/15, 267a/01, 267b/07, 267b/13, 268a/07, 268b/03, 269a/14, 269b/06, 272a/04, 272a/08, 272b/15, 273a/03, 273a/05, 279b/14, 280b/15, 281a/04, 282b/11, 283a/14, 283b/15, 284b/02, 285b/12, 286b/08, 287a/06, 287b/03, 288b/10, 289a/12, 292b/13, 298a/05, 299a/04, 299b/10, 304a/14, 304b/04, 307b/02, 308a/04, 308a/06, 309b/01, 310a/04, 313a/02, 313b/02, 314b/03, 316b/07, 316b/12, 317b/12, 318b/03, 318b/07, 318b/10, 319a/13, 323a/14, 324b/13, 325a/06, 326a/14, 328a/08, 329b/12, 330a/01, 330b/01, 331a/15, 331b/05, 331b/07, 332b/06, 334a/07, 335b/04, 335b/07, 336b/11, 336b/14, 337a/05, 337a/11, 338a/01, 338a/12, 338b/03, 338b/05, 338b/05, 339a/03, 340a/08, 341a/09, 341a/12, 342a/05, 342a/08, 342b/03, 342b/12, 344a/08, 345a/04, 345a/11, 345b/07, 346a/15, 346b/08, 346b/12, 347b/08, 349a/04, 350a/04, 350b/09, 351a/12, 352a/14, 352b/10, 353a/01, 353a/09, 353b/06, 353b/10, 353b/10, 355a/04, 356a/09, 357b/06, 358b/03, 359b/06, 359b/14, 361a/09, 361b/15, 362a/10, 362b/11, 363a/13, 363b/02, 364b/07, 365a/06, 368b/10, 369b/11, 371a/06, 371a/15, 371b/14, 372a/01, 372b/09, 372b/11, 373b/01, 374b/01, 374b/05, 374b/12, 376b/11, 378a/08, 380a/02, 380b/07, 381b/09, 382a/01, 382a/06, 382b/04, 382b/08, 382b/14, 383a/03, 383a/14, 384a/10, 384a/10, 384b/06, 385a/03, 385a/06, 387a/03, 387a/06, 388b/13, 388b/14, 389a/10, 389a/13, 389a/14, 390a/13, 391b/03, 392a/03, 392a/06, 392b/05, P199a/07, P199a/12

ü. (tedārük üzre imiş) 323a/12

ü. (üzre idi) 262a/13, 268a/07, 297b/14

ü. (üzre iken) 242b/14

ü.+dür 216b/06, 293b/01

ü. iken 219b/07, 262a/15, 278b/08, 303a/05, 310b/10, 326a/02, 360b/12

ü. ile 350a/06

ü.+ler idi 236b/09

[=244]

V

vācib Ar. Yapılması gerekli olan, terk edilmesi caiz olmayan husus.

v.+dür ki 288a/10

v. (fermān-ı vācibü'l-imtiṣālim) 341a/11

[=2]

va'd Ar. Söz verme, üstüne alma, taahhüt etme.

v.+ünde 200b/14

[=1]

va'de Ar. Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil.

v. 339a/14

v.-i merḳume 308a/05

[=2]

va'deleş- Sözleşmek.

v.-dükleri 325a/04

[=1]

vāfir Ar. Çok, bol.

v. 219b/09, 221a/11, 236a/06, 236a/06, 277b/08, 278b/15, 295b/11, 306b/07, 307b/10, 309b/10, 310b/09, 312b/04, 314a/05, 316a/05, 322a/15, 323a/05, 326a/01, 354b/13, 357a/15, 361b/07, 362b/01, 369a/05, 369b/08, 370a/05, 374a/10, 391b/02, P199a/02

[=27]

vaḥdet Ar. Birlik, bütünlük, yekparelik.

v.+inde 213b/10, 363a/13

[=2]

vāḥid Ar. Tek, bir.

v. 389b/05

v.+in 227a/09

v.+in (ān-ı vāḥid) 283a/13

v.+iñ (ān-ı vāḥid) 237b/09

[=4]

Vahrān Kuzeybatı Cezayir'de Akdeniz kıyısında bir şehir.

V. 210a/06

V. (fütūḥāt-ı ebrāc-ı Vahrān) 395a/01

V.+nuñ 210a/06

[=3]

vaḳf Ar. Bir şeyi tamamıyla bir şeye bağlı kılma, verme, tahsis etme.

v. it- 225a/02, 225a/04, 225a/11, 384a/15

[=4]

vāḳı' Ar. Olan, vuku bulan.

v. 287a/14

v.+da 242a/10, 295a/02, 356a/12, 391a/11

v.-ı ḥāl 245a/15, 258a/03, 291b/15, 374a/15

v. ol- 215a/03, 247b/15, 248a/15, 291b/04

[=12]

vāḳı‘a Ar. Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.
v. 323a/13
v.-ı ‘acībe P197b/10
v.-ı mübārek 205a/06
v.+sında 357a/14
v.+yı 202a/09, 360b/15
[=6]

vāḳı‘āt Ar. Baştan geçen olaylar.
v.+ı 383b/15
[=1]

vāḳı‘u’l-ḥāl Ar. Mevcut durum.
v. 258a/03
[=1]

vaḳit Bk. **vaḳt**
v. 290b/06, 301a/01, 303a/02
v. (ol-vaḳit) 307a/13
v.+de 225a/13, 225b/03, 244a/08, 304a/05
v.+lerinde idi 370a/10
v.+lerine 223b/04
[=10]

vaḳt Ar. Zaman. Krş. **vaḳit**
v.+de 282a/02
v.+i 226b/11, 232b/15, 302b/05, 334b/12
v.-i rebī‘ 320b/06
v.-i sa‘ādet P199a/05
v.-i sa‘āt 392a/04
v. idi 325a/04
v.+inde 310a/13, 358b/02
v.+ine 215a/12, 216a/02
v.+ine ḳadar 208b/12
[=14]

vaḳta Ar.+Far. Ne vakit ki, -diği zaman.
v. ki 200b/05, 201b/04, 205b/11, 213a/10, 213b/09, 214a/03, 216a/12, 218b/15, 219b/11, 227a/05, 228b/13, 232a/08, 244b/08, 247b/07, 249a/12, 251a/04, 255a/12, 273a/04, 282b/03, 284b/02, 286b/14, 293a/03, 295a/15, 299a/01, 308a/13, 308a/14, 310b/05, 311a/12, 312b/13, 314a/05, 314b/14, 325a/01, 326b/07, 328a/02, 333b/12, 335b/06, 336b/04, 341b/01, 345a/07, 345b/04, 345b/15, 349a/06, 349b/01, 350b/12, 351b/04, 353b/08, 354b/01, 355a/15, 357a/13, 362a/02, 363b/01, 363b/15, 365a/14, 367a/08, 368a/11, 368b/12, 370a/05, 373a/10, 373b/02, 377a/05, 377b/01, 377b/14, 378a/12, 379b/15, 381b/06, 383a/06, 389b/06, 391b/02
[=68]

vālī Ar. Bir ilde devleti temsil eden en büyük mülki amir.
v. 390a/09
v.+si 291a/12, 388a/14, 389a/01, 390b/10
v.+si (Cezāyir vālīsi) 299b/03
[=6]

var Kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan şey.

v. 204b/05, 233a/15, 235a/01, 235a/04, 236b/01, 236b/03, 245b/07, 245b/10, 246a/06, 248a/05, 249a/05, 256a/14, 286a/06, 294b/04, 295b/13, 300a/06, 304b/08, 340a/01, 342b/13, 353a/14, 372a/07

v.+dur 220b/13, 221a/14, 224b/15, 226b/11, 226b/15, 235b/02, 240b/01, 243b/05, 243b/11, 264b/14, 274a/13, 278a/01, 279a/14, 294a/03, 295b/02, 296b/08, 300b/14, 302a/02, 305a/15, 310a/08, 314b/11, 318b/03, 319b/09, 324a/04, 344b/09, 345a/08, 356a/11, 366b/05, 366b/07

v.+dur ki 214b/07, 227b/13, 234a/04, 244b/12, 287b/08

v. idi 200b/07, 216a/06, 222a/01, 225b/10, 225b/15, 234b/12, 240a/03, 240b/11, 245b/04, 246b/04, 246b/05, 258b/09, 258b/12, 262a/03, 262a/11, 263b/05, 266b/06, 266b/11, 267a/06, 267b/02, 268a/09, 276a/02, 276b/02, 280b/09, 281b/04, 297b/10, 297b/12, 298a/02, 298a/03, 302a/06, 302a/14, 302a/15, 303a/02, 303b/12, 308b/06, 313a/05, 328b/05, 334b/03, 353a/01, 353a/13, 361b/03, 368b/03, 373b/02

v. idi-ki 278a/05, 377a/03

v. iken 349b/09, 356b/04

v. imiş 257a/13, 275a/12, 287a/02, 296b/02, 348a/10, 338b/11

v. ise 200b/03, 212a/09, 220a/08, 220b/05, 230b/15, 231a/01, 234a/07, 234b/15, 235b/03, 266b/01, 288a/14, 288b/04, 299b/09, 320b/06, 324a/03, 328b/03, 343b/10, 354b/05

v. it- 376a/13

v. ki 215a/03, 235b/07, 319b/10

v. mı-y-ıduñ 283a/14

v. mıdur 287a/04

v.+mış 260b/12, 271a/09, 348a/03

v. ol- 202a/12

v.+sın 275a/06, 275a/09, 275b/01, 328b/15

v.+sun 273b/02

[=141]

var- 1. Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak; vasıl olmak.

v.-(!) 208a/04, 215b/03, 223a/03, 235b/08, 274b/12, 288b/11, 307a/11

v.-a 391b/09

v.-alum 362a/13

v.-ayum 258b/01, 260a/12, 321b/06

v.-dan 391b/09

v.-dı 201a/10, 209a/07, 280b/06, 320b/15, 336b/13

v.-dı-ki 335b/06

v.-dılar 211a/06, 240b/05, 297a/11, 299a/09, 324a/15, 334b/01

v.-duḳ 210b/08

v.-duḳda 204b/10, 217a/01, 239a/08, 306a/10, 314a/07, 324a/12
v.-duḳlarında 284b/03, 299b/14, 313b/11, 378a/12
v.-ın 255a/07
v.-ınca 227b/06, 252b/10, 272a/13, 313b/09, 332b/11, 386a/10, 386a/11, 389a/11
v.-ındı 307b/10
v.-ıñuz 201a/03, 201a/14, 234a/15
v.-imdi (varındı) 265b/03
v.-maḳda 217a/09, 244b/05
v.-mamuz 205a/04
v.-salar 241b/15
v.-sam 280a/10
v.-sın 339b/13
v.-sun 256a/12
v.-sunlar 358b/04
v.-uñ 288b/14, 290a/10, 324a/12
v.-up 203a/08, 210b/10, 213a/02, 215b/14, 216b/09, 219a/03, 220a/09, 221b/12, 221b/13, 227a/08, 227a/10, 237a/02, 237b/03, 240a/10, 240b/13, 241b/04, 242a/06, 246a/04, 246a/06, 247a/04, 247b/09, 249a/14, 249b/12, 249b/15, 250b/08, 255a/12, 255b/02, 263b/08, 265b/05, 267b/13, 267b/15, 276b/10, 283a/08, 283a/09, 283b/01, 283b/06, 289a/01, 289a/14, 295b/10, 297b/01, 299a/02, 301a/01, 304a/03, 304b/06, 308b/05, 315a/07, 317a/10, 320a/09, 320b/11, 321a/14, 328a/09, 331a/06, 331b/14, 334a/08, 335b/11, 336b/07, 336b/10, 340b/01, 343b/15, 344a/02, 345b/02, 349a/09, 349a/15, 349b/04, 351a/09, 353a/05, 353a/11, 354a/13, 359a/11, 362b/09, 363a/10, 364b/14, 365b/05, 365b/07, 366a/01, 366b/13, 367a/09, 376b/11, 377b/08, 378a/02, 381b/02, 383a/10, 383a/14, 384b/12, 387a/04, 389b/06
v.-up-da 233a/06
v.-ur 245a/13, 255b/09, 260a/05, 280a/01, 293b/02, 294b/12, 336a/05, 359a/13, 367b/13
v.-urcasına 244a/12
v.-urız 210b/15
2. Konu gelmek.
v.-ınca 212b/02, 311b/13
3. Belli bir düzeye gelmek.
v.-dı 263a/10
v.-ınca 217b/07, 277a/11, 281a/08
v.-up 241a/08
4. Haberi ulaşmak.
v.-up 231b/11
5. Harekete geçmek.
v.-(!) 216a/10, 218a/11, 278b/03, 280b/03, 281b/14, 285b/09, 287a/07, 301a/04, 341a/02, 351a/07, 353b/02, 391b/14
[=179]

vardiyan İtal. Tersane ve gemilerde muhafızlık, esirlere gardiyanlık yapan görevli.
v. 300b/14, 303b/13, 304a/11, 304b/06, 305a/08, 305a/09, 305a/12, 306a/14, 306b/01
v.+a 236a/12, 300b/12, 300b/15, 300b/15, 306a/05, 306a/06
v. başı 306b/12
v.+da 306a/03
v.+dan 230b/09
v.+dur 301a/05
v.+lar 306b/10
v.+lara 300b/09
v.+larına bile 308a/10
v.+laruñ 306b/09, 306b/11
v. ol- 304a/01
v.+uñ 305a/13
[=26]

vāriṣ Ar. Kendisine miras düşen kimse
v.+inde 249a/01
[=1]

varoş Mac. Bir kalenin dışında kalan mahalle, kale dışındaki yerleşim alanları.
v.+a 261a/12
v.+ında 261a/11
[=2]

vaṣf Ar. Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik.
v. et- 292a/02
v.+ı 259a/14
v. olın- 310a/02
[=3]

vāṣıl Ar. Ulaşan, erişen.
v. ol- 207a/02, 208a/02, 258b/15, P199a/09
[=4]

vasi‘ Ar. Geniş.
v. ol- 284b/13
[=1]

vaṭan Ar. Bir milletin üzerinde yaşadığı, hâkim olduğu toprak, yurt.
v. 203a/11, 203b/06, 203b/09, 205b/13, 318b/15, 331a/12
v.+da 318b/01
v.+ı 220b/05
v.-ı aṣliyye 383b/10
v.+ına 215a/10
v.+ına ṭoġru 219b/13
v.+ında 206b/05
v.+um 215b/01
v.+uñ 321a/01
[=14]

vāy Şaşkınlık, kızgınlık, şikâyet, esef, telaş, acı, sevgi vb. çeşitli duygularda anlamı kuvvetlendiren söz.
v. 288b/01, 390a/10
v. ki 214b/12, 366a/12, 376b/13
[=5]

va‘ẓ Ar. Öğüt, nasihat.
v. 250a/05
v. u naṣīḥat 372a/03
[=2]

vazgeç- Kendi hakkı saydığı bir şeyi artık istemez olmak; vazgelmek.
v.-diler 368a/03

[=1]

ve Ar. İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlayan söz; ile.

v. 200b/06, 200b/07, 201a/09, 201a/13, 201b/08, 202a/03, 202a/04, 202a/05, 202a/06, 202b/14, 202b/14, 202b/15, 203a/09, 203b/09, 203b/09, 205b/04, 205b/15, 206b/10, 206b/11, 207a/05, 207a/08, 211a/01, 211a/03, 211a/10, 211b/15, 212a/12, 212b/15, 213b/06, 213b/13, 214a/05, 214b/02, 214b/02, 214b/05, 214b/13, 214b/13, 215a/06, 215a/15, 215b/13, 216a/01, 216a/08, 216a/15, 216b/05, 217b/09, 218b/06, 218b/11, 218b/13, 218b/13, 218b/14, 219a/12, 219a/13, 220a/01, 220a/01, 220a/01, 220a/02, 220a/02, 220a/03, 220a/05, 220a/15, 220b/05, 220b/13, 220b/15, 221b/02, 222a/09, 222b/09, 222b/11, 223a/08, 223a/09, 223a/09, 223a/13, 224a/01, 224a/09, 224b/05, 224b/06, 225a/12, 225b/06, 225b/06, 225b/13, 225b/14, 226a/02, 226a/03, 226b/04, 226b/13, 227b/02, 228a/11, 228b/07, 228b/15, 229a/05, 229a/05, 230a/08, 231b/08, 231b/15, 235a/14, 236b/13, 237b/10, 237b/11, 238b/01, 238b/05, 239a/15, 239b/01, 239b/04, 240a/04, 240a/04, 240a/07, 240a/12, 240b/07, 240b/08, 240b/09, 240b/11, 242a/13, 242b/01, 242b/03, 244b/10, 244b/12, 245a/02, 245b/13, 246a/03, 246b/15, 247b/03, 247b/06, 247b/13, 248a/07, 248a/08, 248a/14, 248a/15, 248a/15, 248b/06, 248b/07, 248b/09, 248b/14, 250a/11, 250a/12, 250a/13, 250a/14, 250a/15, 250b/02, 250b/13, 251b/04, 251b/05, 251b/09, 253a/04, 253a/04, 253a/04, 253a/08, 253a/11, 253a/14, 253b/01, 253b/02, 253b/02, 253b/03, 253b/04, 253b/13, 254a/08, 254a/08, 254a/09, 254a/09, 254a/10, 254a/12, 254a/14, 254b/01, 254b/13, 255a/03, 255b/07, 255b/08, 255b/13, 257a/04, 258a/13, 258a/15, 258b/13, 258b/13, 259a/03, 259a/08, 259a/11, 259b/08, 263a/06, 263a/07, 263a/11, 264a/06, 264a/12, 264a/14, 264a/15, 264b/01, 264b/02, 265b/01, 265b/01, 265b/14, 266a/03, 266a/05, 266b/07, 267b/06, 268a/15, 268b/04, 269a/05, 269a/06, 269b/01, 269b/01, 269b/04,

269b/04, 269b/07, 269b/11, 269b/11, 269b/11, 269b/12, 270a/09, 270a/10, 270a/11, 270b/02, 270b/03, 270b/04, 271a/03, 271b/05, 271b/10, 272a/10, 272b/05, 274a/03, 274a/05, 274a/06, 276b/07, 276b/13, 276b/14, 277a/02, 277a/06, 277a/14, 277b/07, 278a/03, 278a/03, 280a/06, 281a/11, 281a/14, 281a/15, 281b/01, 281b/02, 282a/03, 282a/09, 282b/07, 282b/10, 283b/03, 284a/01, 284a/07, 284b/14, 285a/11, 286a/14, 286b/03, 286b/04, 286b/04, 286b/06, 286b/06, 286b/08, 286b/15, 287a/01, 287a/04, 287a/07, 287a/09, 287b/10, 287b/11, 288a/02, 288a/04, 288a/06, 288a/13, 288b/01, 288b/07, 288b/08, 288b/08, 288b/09, 289a/02, 289a/03, 289a/07, 289a/09, 290a/01, 290a/03, 290a/08, 290b/09, 291a/09, 291a/15, 291b/09, 291b/10, 291b/11, 292a/08, 292a/14, 292a/14, 292b/10, 292b/14, 293a/01, 293a/02, 293a/06, 293b/08, 293b/10, 294b/10, 295b/07, 298a/06, 298b/03, 298b/08, 298b/11, 300a/12, 300a/14, 300b/11, 301a/02, 302a/01, 302b/03, 302b/15, 303a/07, 304b/09, 306b/03, 306b/07, 306b/11, 306b/15, 307a/08, 307b/10, 308a/11, 308b/05, 309a/05, 309a/10, 310a/11, 310a/12, 311a/14, 311b/05, 312a/06, 312a/09, 312a/15, 312b/02, 312b/02, 312b/05, 313b/01, 313b/02, 314b/13, 315a/01, 315a/10, 315a/10, 315a/15, 315b/15, 316a/02, 316a/13, 316a/13, 316a/14, 316b/02, 316b/06, 316b/06, 316b/10, 316b/10, 316b/14, 317a/02, 317a/15, 317b/04, 317b/11, 317b/15, 318a/05, 318a/07, 318b/08, 318b/11, 318b/12, 320a/10, 320b/05, 320b/06, 320b/09, 320b/10, 322a/01, 322b/06, 323a/09, 323a/12, 323b/06, 323b/09, 324a/11, 324a/15, 324b/10, 325a/13, 325b/10, 325b/12, 325b/14, 326a/13, 326b/01, 326b/06, 327a/02, 327b/09, 328b/06, 329a/03, 329a/11, 329b/02, 329b/02, 329b/04, 329b/14, 330a/08, 330a/15, 330b/02, 331a/04, 331a/05, 331a/11, 331a/12, 331a/13, 331a/13, 331b/08, 332b/13, 333a/03, 333a/03, 333b/05, 335a/15, 335b/02, 335b/03, 335b/14, 335b/15, 336a/04, 336a/07,

337a/08, 337b/13, 337b/14, 370a/11, 370b/14, 371a/03,
338a/02, 338a/04, 338a/05, 371a/10, 371a/10, 371a/14,
338b/03, 338b/12, 340b/06, 371b/06, 371b/07, 371b/07,
340b/14, 340b/14, 340b/15, 371b/07, 371b/09, 372a/09,
341a/15, 341b/14, 342a/06, 372b/01, 372b/04, 373b/06,
342a/15, 343a/04, 343a/10, 374b/02, 374b/15, 375a/01,
343a/11, 343b/02, 344a/13, 375b/02, 375b/06, 375b/06,
345a/01, 345a/02, 346b/06, 375b/09, 376a/08, 376a/09,
346b/07, 347a/10, 347b/01, 376a/11, 376b/02, 376b/02,
348a/06, 348a/07, 348a/11, 376b/04, 376b/06, 376b/14,
348b/11, 349a/09, 350a/14, 377a/04, 377a/11, 377b/15,
350a/15, 351a/01, 351a/07, 379b/08, 379b/11, 380b/04,
351b/12, 352a/09, 352a/12, 380b/08, 381a/05, 381a/15,
353b/13, 353b/14, 354a/08, 381b/02, 382a/07, 382a/07,
354b/04, 354b/07, 354b/10, 382a/08, 382a/12, 382b/06,
355a/04, 356a/05, 356b/03, 382b/07, 382b/08, 382b/10,
356b/03, 357b/12, 357b/12, 382b/10, 382b/15, 382b/15,
357b/14, 358a/04, 358a/11, 383b/01, 383b/13, 384b/05,
358a/11, 359a/03, 359b/14, 385a/05, 385a/09, 385a/11,
360a/05, 360a/08, 360a/08, 385a/12, 385b/06, 385b/15,
360a/10, 360a/11, 360a/14, 385b/15, 385b/15, 386a/01,
360a/15, 360b/02, 360b/08, 386a/01, 386a/01, 386a/10,
360b/09, 360b/15, 360b/15, 386a/14, 386a/15, 386b/05,
361a/01, 361a/02, 361a/02, 386b/06, 386b/09, 386b/15,
361a/08, 361a/10, 363a/09, 387a/01, 387b/03, 387b/04,
363a/12, 363a/14, 363b/12, 387b/09, 387b/10, 387b/13,
364a/06, 364a/14, 364b/01, 387b/13, 387b/13, 387b/14,
364b/02, 364b/08, 364b/11, 388a/01, 388a/02, 388a/08,
365a/06, 365a/11, 365b/02, 388a/12, 388a/14, 388b/04,
365b/15, 366a/09, 366b/06, 388b/06, 388b/11, 388b/12,
366b/06, 367a/10, 367b/09, 389a/05, 389a/05, 389a/06,
368a/15, 368b/02, 368b/04, 389a/06, 389a/07, 389b/01,
368b/05, 368b/06, 368b/08, 389b/03, 389b/03, 390a/07,
369b/10, 369b/11, 369b/11, 390a/12, 390a/13, 390b/03,

390b/04, 390b/05, 390b/06, 390b/08, 391a/02, 391a/03, 391a/04, 391a/06, 392a/10, 392b/05, 392b/12, 392b/15, 392b/15, 393a/02, P197b/04, P197b/05, P197b/06, P197b/06, P197b/07, P197b/07, P197b/08, P197b/09, P197b/10, P197b/11, P197b/11, P197b/11, P198a/02, P198a/05, P198a/06, P198a/08, P198a/08, P198a/09, P198a/12, P198a/19, P199a/03, P199a/06, P199a/11, P199a/12, P199a/13

[=643]

ve'l-'abdü'l Ar. "Ve kul olan" anlamında söz.

v. 393a/08

[=1]

ve'l-'Acem Ar. "Ve Acemler" anlamında söz.

v. 248a/15

[=1]

ve'l-'āfīne Ar. "Ve affedenler, ve affederler." anlamında Kur'an'da geçen ifade.

v. 356b/07

[=1]

ve'l-āḫirin Ar. "Ve sonrakiler" anlamında söz.

v. 286b/01

[=1]

ve'l-aḳrān Ar. "Ve akrabalar" anlamında söz.

v. 292a/06

[=1]

ve'l-aṣfiyā Ar. "Ve arınmış olanlar" anlamında söz.

v. 265b/02, 298a/06

[=2]

ve'l-'aṣr Ar. "Ve zaman" anlamında söz.

v. 370a/10

[=1]

ve'l-'ayn Ar. "Ve göz" anlamında söz.

v. 205b/08, 218a/08, 311a/04, 320b/12

[=4]

ve'l-emvāt Ar. "Ve ölüler" anlamında söz.

v. 393a/05

[=1]

ve'l-eşḳıyā Ar. "Ve eşkıyalar" anlamında söz.

v. P197b/05

[=1]

ve'l-etḳıyā Ar. "Ve takva sahipleri" anlamında söz.

v. 358a/12, 389b/01

[=1]

ve'l-ġufrān Ar. "Ve bağışlama, Allah'ın bağışladığı kişi" anlamında söz.

v. 248b/03, 251b/13, 269b/15, 290a/01, 292a/03, 292b/01, 310a/15, 340b/03, 382b/05, 383b/05, 386b/10, 390b/12, 392b/09

[=13]

ve'l-ḫafiyyāt Ar. "Ve gizli olanlar" anlamında söz.

v. 376b/01

[=1]

ve'l-ḥāṣıl Ar. "Ve sonuçlanan" anlamında söz.
v. 343a/13
[=1]

ve'l-iḥtişām Ar. "Ve utanma" anlamında söz.
v. 292b/03
[=1]

ve'l-kāẓimine'l-ġayza Ar. "Ve öfkesini yutanlar, ve öfkesini yutarlar." anlamında Kur'an'da geçen ifade.
v. 356b/07
[=1]

ve'l-mennih Ar. "Ve lütuf" anlamında söz.
v. 286b/02
v.+i 331a/08
[=2]

ve'l-mü'mināt Ar. "Ve iman eden kadınlar" anlamında söz.
v. 393a/04
[=1]

ve'l-mürselīn Ar. "Ve gönderilenler, ve gönderilen peygamberler." anlamında söz.
v. 224b/07, 274a/08, 364b/14
[=3]

ve'l-müslimāt Ar. "Ve Müslüman kadınlar" anlamında söz.
v. 393a/05
[=1]

ve'l-müslimīne Ar. "Ve Müslüman erkekler" anlamında söz.
v. 393a/05
[=1]

ve'l-müşrikīn Ar. "Ve müşrikler" anlamında söz.
v. 206a/03, 353b/12, 392b/07
[=3]

ve'l-yaḳża Ar. "Ve uyanıklık" anlamında söz.
v. 357a/14
[=1]

ve'r-Rabbü'l-'āfī Ar. "Ve bağışlayan Rab, sağlık veren Rab" anlamında söz.
v. 393a/08
[=1]

ve'r-rıḍvān Ar. "Ve rıza, Allah'ın rızası, Allah'ın rızasına ulaşmış kişi" anlamında söz.
v. 251a/15, 267b/08, 269a/01, 290b/12
[=4]

ve'ş-ṣalavatu Ar. "Ve salavat" anlamında söz.
v. P197b/03
[=1]

ve's-selām Ar. "Ve huzur" anlamında söz.
v. 222b/08, 286b/03
v.+u P197b/03
[=3]

ve's-selām 'alī ḫayru'l-enām Ar. "Ve selam âlemlerin en hayırlısına" anlamında söz.
v. 393a/01
[=1]

ve'ş-şükr Ar. "Ve şükür" anlamında söz.
v. 203a/06, 211a/12

[=2]

ve't-te'ennī Ar. "Ve sabırlı olma" anlamında söz.

v. 259a/02

[=1]

ve't-tekrīm Ar. "Ve onurlandırma" anlamında söz.

v. 292a/15

[=1]

ve-ḳış 'alā haẕā Ar. "Ve buna bakarak" anlamında söz.

v. 245b/14

[=1]

ve-l-aṣfiyā Ar. "Ve seçkinler" anlamında söz.

v. 363a/09

[=1]

ve-lā Ar. Yakınlık. Krş. **velā**

v. 231a/07, 236a/03, 364a/05, 367a/01

[=4]

ve-ni'me Ar. "Ve güzel, nimet" anlamında söz.

v. 366a/09

[=1]

ve ba'dehu ez-bekār Ar. "Ve ondan sonra gelenler" anlamında söz.

v. 395a/01

[=1]

ve li-cemī'il-mü'minine Ar. "Tüm müminlere" anlamında söz.

v. 393a/04

[=1]

ve meşā Ar. "Ve yürüdü" anlamında söz.

v. P195b/01

[=1]

ve tu'izzu men teşā'u ve tuzillu men teşā' Ar. "Allah'ın dilediği kişiyi yüceltmesi ve dilediği kişiyi alçaltması." anlamında Kur'an'da geçen ifade.

v. 340b/14, 369b/11

[=2]

vebāl Ar. Günah doğuracak ve insanı ahiret azabına sürükleyecek olan ağır sorumluluk.

v.+i 317b/12

v.-i 'uẕemā 259b/08

[=2]

vech Ar. Yüz, çehre; biçim, tarz.

v.-ile 318b/12, 321a/14

v.+le 263b/12, 266a/03, 271b/14, 291b/09, 295a/01, 312b/01, 341a/13, 355b/03, 367b/07, 374a/04, 375b/01

[=13]

vedā' Ar. Ayrılırken hayırlar dileme, esenleşme.

v. it- 200b/11, 219a/02, 240b/02, 252a/03, 268a/12, 269a/09, 312a/01, 386b/10

[=8]

vedālaş- Birinden ayrılırken "Allaha ısmarladık, Allah'a emanet ol" vb. sözlerle hayır temennisinde bulunmak.

v.-duḳda 200b/01

v.-up 309a/09, 342b/01

[=3]

vefāt Ar. Ölüm, ölme.
v. eyle- 267b/10
[=1]

vehābet Ar. Bağış; cömertlik.
v.+lerin 312b/11
v.+üñ 333a/07
[=2]

vehim Ar. Gerçekte var olmayan, fakat var olduğu sanılan, varmış gibi tasarlanan düşünce ve zan.
v.+le 338b/09
[=1]

vehm-nāk Ar.+Far. Zanlı.
v. 323a/13
[=1]

vekīl Ar. Başkası adına söz söyleyen veya hareket eden kimse.
v. 212b/10, 319b/02, 320a/10, 331a/03, 342a/14, 383b/11, 389b/12
v.+i 214a/08, 214a/14
v. it- 342a/15
[=10]

velā Bk. **ve-lā**
v. 326a/15
[=1]

velā üstāẕinā Ar. "Ve öğretmenlerimize" anlamında söz.
v. 393a/04
[=1]

velī Ar. Cenabıhakk'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu.
v. 212b/07, 219b/05, 265b/14, 272a/10, 291b/11, 350b/11
[=6]

velīlik Veli olma durumu, velayet.
v. 201a/06
[=1]

velime Ar. Düğün merasimi, düğün ziyafeti.
v.-yi 'uẓmā birle 335a/10, 360b/10
[=2]

velivālideyye Ar. "Ve anne babamı" anlamında Kur'an'da geçen ifade.
v. 393a/04
[=1]

velīyyu'llāh Ar. Allah'a yakın olma mertebesine erişmiş kimse, veli, eren.
v. 392b/01
[=1]

velvele Ar. Gürültü, patırtı.
v. 327b/15
[=1]

Venedik Kuzeydoğu İtalya'da birbirinden kanallarla ayrılmış ve köprülerle bağlanan 118 adanın üzerine kurulu şehir.
V. 249a/02, 249a/04, 284b/06, 324a/15, 324b/02, 346a/01, 346a/03, 346a/04, 346b/10, 352a/12, 352a/14, 352b/02, 352b/09, 353b/05, 361b/14, 362b/15
V. köfresi 349b/15
V. köfrezi 252a/09, 351b/06
V. körfezi 249a/03
[=20]

venṭura İtal. Kader; servet; mutluluk.
v. 257a/11, 308b/14
v.+dur 257a/11
v.+sı 279a/04
v.+sın 274a/14
[=5]

ver- Bk. **vir- 1**
v.-di 307b/14
v.-üp 259b/04, 354a/02
[=3]

vereṭa Musibet, bela.
v.+dan P198a/13
[=1]

vesīle Ar. Sebep, bahane.
v. birle 248b/04
v.+dür (bā'iş u vesīle) 376b/04
[=2]

veyā Ar.+Far. Cümlede bildirilen hususun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir.
v. 202a/04, 202b/13
[=2]

vezīr Ar. Osmanlı Devleti'nde askerî ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.
v. 311a/15, 311b/03, 312a/15
v.-i a'ẓam 310b/03, 311a/13, 311b/15
[=6]

vilāyet Ar. Bir vali yönetimindeki en önemli idari bölüm, il.
v. 349b/01
v.+i 289b/08, 332b/06
v. idi 218a/12, 313a/06
v.+imüz 371a/01
v.+imüzdür 204b/10
v.+imüze 308b/13
v.+in (Cicel vilāyeti) 201a/11
v.+ine 285a/11, 298b/07, 329a/07, 340a/06, 374a/09
v.+ine (Bişḳaya vilāyeti) 277b/05
v.+iñe 375a/14
v.+iñüzde 301a/14
v.+lerimüzde 287b/14
v.+üñ 286b/15
[=19]

vir- 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek; lütfetmek.
v.-(!) 223a/04, 260a/12, 357b/09, 358a/07, 391b/06, 391b/07
v.-di 209b/03, 209b/03, 253a/09, 264b/10, 270a/01, 270a/03, 272b/06, 276b/03, 277a/11, 298b/05, 298b/06, 298b/11, 299b/11, 303a/14, 306a/05, 307a/08, 325b/14, 344b/04, 365b/13, 366a/03, 383b/04, 385a/02, 390a/07
v.-digi 269b/05
v.-diler 268a/01, 305a/05
v.-diler ki 249a/09, 306a/15
v.-diñüz 209b/06
v.-diyise 391b/11
v.-dük 209b/08
v.-dükde 301a/01

v.-ecegimüz 302b/14
v.-ecegine 274b/12
v.-eceklerdür 303a/12
v.-ecekleri 303a/12, 307b/04
v.-eceklerin 251a/03, 280b/14
v.-elüm 223a/13
v.-en 301a/10
v.-esin 307a/07, 391a/08
v.-eyüm 220a/02, 220b/05, 225b/03, 280a/12, 307a/12, 307b/06
v.-me (!) 207a/14
v.-mediler 299b/13
v.-mediñüz 301a/08
v.-medüñ 300a/01
v.-mege 300b/06, 301a/10, 329a/05, 352a/13
v.-mekdür 292b/07
v.-mekle 204a/06
v.-mekligi 352a/09
v.-mem 376a/11
v.-memeklik 315b/03
v.-meyüp 274b/07
v.-meyüz 288b/09, 340a/01
v.-mez 305b/14, 339a/10
v.-mezdi 209b/09
v.-üp 213a/05, 218b/03, 218b/06, 220a/03, 221a/06, 224a/07, 232b/05, 236a/12, 242b/09, 250b/01, 250b/14, 251a/03, 252b/04, 253a/11, 276b/03, 284a/12, 293a/05, 300a/02, 302b/12, 302b/15, 304b/14, 306b/02, 307a/05, 307b/05, 307b/10, 308b/13, 309a/04, 314a/02, 316a/09, 335b/02, 352b/05, 357b/07, 357b/10, 365a/13, 387a/13, 387a/14, 389b/14
v.-ür 221b/09
v.-ür ise 224a/01
v.-ürdi 327a/03
v.-ürler 204a/06
v.-ürseñ 318b/04, 386a/06
v.-ürsin 274b/10
v.-ürsiñüz 302b/11
v.-ürüz 366a/09
2. Aman etmek.
v.-meksizin 293b/04
v.-meyüp 242b/06, 297b/01
v.-üp 200b/03, 206b/10, 284a/02
v.-ür ise 205a/09
3. Gönlünü kaptırmak.
v.-di 207b/02
4. Döndürmek, çevirmek.
v.-se 279a/09
v.-üp 207b/12, 209a/05
5. Haber ulaştırmak.
v.-diler ki 362b/15
v.-ebülürler 244b/15
v.-iñüz 287a/05
v.-miş idi 210b/05
v.-üp 221b/14, 303a/03
6. Bir hali bir yerde hâkim kılmak.
v.-di 313a/11, 368b/15
v.-düñ 211a/13
v.-e 294a/06
v.-ecek 321a/15
v.-eyüm 321b/06

v.-ici 226b/07
v.-mek 284a/01, 322a/07
v.-mesinden 343b/10
v.-üp 299b/01, 320b/03, 323a/10, 342b/09, 363b/06
v.-ürken 214a/09
7. Tövbe etmek.
v.-medüm-mi 214a/10
8. Faydalı olmak.
v.-di 369b/12
v.-e 205b/09
v.-ici 238b/02
v.-mediler 206b/06
v.-mege 356a/10
v.-mez 226b/12
v.-sün 270a/10
v.-üp 333a/11, 337a/01
v.-ür idi 229b/11
9. Belli bir süre tanımak.
v.-e 334a/09
v.-meyüp 334b/14
v.-miş idüm 228b/14
v.-üp 239a/07, 294b/03, 305b/15, 339a/14
v.-ürler idi 326b/04
v.-ürsin 337b/08
10. İzni olmak.
v.-medi 284b/10
v.-üp 274b/03, 279a/15
11. Kıymetli bulmak.
v.-e 340b/11
v.-elüm 235b/08
v.-mişimdür 387b/07
v.-üp 280a/05
12. Düzenli kılmak.
v.-di 388a/06
v.-di-ki 296a/06, 368b/13
v.-dügin 248b/02
v.-en 392a/11
v.-mege 345a/02, 350b/13, 365a/07, 372b/11
v.-üp 312b/07, 316b/13
13. Allah bereket artırmak.
v.-sün 253a/15, 314a/14, 322a/03, 385b/05, 387b/03
14. Korku içinde bırakmak.
v.-en 262a/01
v.-miş idi-ki 258a/04
v.-ürsin 280a/08
15. Konuşmamak.
v.-medi 283b/11
16. Yardımda bulunmak.
v.-(!) 238b/03, 286a/02
v.-di 337a/03
v.-ecegin 379b/07
v.-ici 355a/03, 371a/15
v.-üp 217a/13, 222b/12
v.-ürler 287b/14
17. Evlendirmek.
v.-mişsiñüz 352a/07
[=210]
amān u zamān vir- 297b/01
amān vir- 200b/03, 205a/09, 284a/02
azādlıḳ vir- 294b/03
baḫşīş vir- 209b/03
belāsın vir- 211a/13
cevāb vir- 244b/15

ele vir- 209b/09
fetvā vir- 210b/05
ḫaber vir- 221b/14, 287a/05
ıżṭırāb vir- 229b/11
iẕn vir- 232b/05
mühlet vir- 228b/14
nişāne vir- 221b/09
nuṣret vir- 222b/12
pāye vir- 280a/05
ruḫṣat vir- 274b/03
temessük vir- 220a/03
zīnet vir- 213a/05
[=21]

vīrān Far. Yıkık, yıkılmış, harap.
v. eyle- 230b/13
[=1]

viril- Bk. **virül-**
v.-di 213b/01, 250b/10, 250b/12, 268a/12, 310b/03, 384b/08, 384b/09, 386a/09, 391b/12
v.-sün 391a/14
v.-üp 213a/15, 268a/15, 268b/02, 268b/05, 376a/03
v.-ür ise 385b/11
[=16]

viriş Vermek işi.
v.+ine göre 200b/08
[=1]

virül- Vermek işi yapılmak, vermek işine konu olmak. Krş. **viril-**
v.-üp 386a/11
[=1]

vuḳūf Ar. Anlama, bilme, agâh olma.
v. idi 323b/03
v. ol- 214a/04, 344a/12
[=3]

vuḳū‘ Ar. Olma, meydana gelme, husule gelme.
v.+ı üzre 361a/09
[=1]

vuṣūl Ar. Ulaşma, erişme, varma, muvasalat.
v. 253a/15, 314a/14, 318a/14, 322a/02, 376a/09, 387b/03, P199a/05
v. bol- 270a/08
v. eyle- 203b/04, 307b/11
v.+ında 203b/01, 212b/12, 214b/01, 216b/09, 222b/08, 259a/09, 292b/08, 303b/04, 318b/11, 374b/15, P199a/07
v. it- 288a/10, 303b/09
v. ol- 203b/11, 213a/02, 214b/12, 215b/15, 219a/03, 223a/01, 231b/12, 239a/13, 240b/13, 308a/01, 311a/12, 313b/12, 318b/07, 320a/09, 320b/11, 323a/07, 336b/10, 341a/08, 349a/10, 365b/07, 366b/03, 366b/13, 367a/09, 376a/02, 376b/11, 391b/09
v.+unda 278b/11, 315b/14
[=51]

vücūd Ar. İnsan veya hayvan gövdesi, beden; var olma, bulunma.
v. 207a/14
v. (ifnā-yı vücūd ol-) 333a/15
v.+a 238a/14, 303b/03, 308a/03
v.+ı 209b/01

v.+ın 211b/06, 216b/07

v.+ınuñ 317b/13

v.+ların 317a/13

v.+uñ 355b/14

[=11]

vüs‘at Ar. Genişlik, bolluk.

v.+umuz 218a/06

[=1]

vüzerā Ar. Vezirler, bakanlar.

v. 345a/11

v. (erbāb u vüzerā) 291a/09, 340b/04, 344b/08

v.+nuñ (erbāb u vüzerā) 250b/13, 268b/04, 382b/10

v.+sıdur 315b/07

v.+sına (erbāb u vüzerā) 291a/06

v.+ya (erbāb u vüzerā) 350a/14

[=10]

Y

yā Ar. Ey; iki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.

y. 202a/04, 202a/07, 202b/13, 203a/04, 203a/12, 204b/13, 205a/02, 208b/06, 208b/08, 211a/12, 214b/10, 214b/10, 215a/12, 215a/13, 219b/08, 220b/08, 220b/10, 221a/14, 221b/01, 223b/02, 224a/10, 226a/07, 226b/04, 226b/09, 229a/01, 230a/01, 234b/14, 238b/02, 241b/09, 242a/05, 242a/11, 246a/01, 246a/01, 252b/13, 257b/14, 261b/04, 262a/14, 264a/11, 264b/05, 274a/08, 275a/13, 276a/07, 276a/12, 278a/13, 281b/10, 286a/01, 286a/07, 286a/15, 290b/10, 294a/11, 295a/13, 301a/13, 305a/05, 314b/09, 316a/14, 317b/05, 318a/13, 318a/15, 323a/15, 323a/15, 326b/12, 329a/15, 330b/14, 333a/10, 339a/08, 340a/02, 340b/09, 341b/10, 351b/13, 353b/07, 357a/12, 357b/07, 357b/13, 357b/14, 372b/01, 373b/12, 380a/07, 380b/12, 380b/13, 381a/06, 381b/04, 385b/04, 390b/05, 391b/05, P198a/10

[=85]

yā erḥame’r-rāḥimīn Ar. “Ey merhametlilerin en merhametlisi” anlamında söz.

y. 393a/06

[=1]

yab yab Yavaş. Krş. **yabça yabça**

y. 243a/02, 292b/15

[=2]

yābān Far. Yerli halktan olmayan yabancı kimse; insan yaşamayan ıssız yer.

y.+a 340b/13, 365b/10

y.+da 258b/10, 285b/03

[=4]

yabça yabça Bk. **yab yab**

y. 278a/06, 312b/12

[=2]

yād Far. Anma, hatırlama.

y. 388a/01

y. eyle- 371b/12, 392b/14

y. it- 218b/12, 270b/05, 350a/15

y. ol- 333a/06, 348a/09

[=8]

yādigār Far. Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şey.

y. 218a/07, 263b/01

y.+ı (şancaġ-ı yādigār) 388b/12

[=3]

yaġ Zeytin, ayçiçeği, mısır, susam, pamuk çekirdeği, haşhaş tohumu gibi bitki meyvelerinden veya çekirdeklerinden elde edilen ve genellikle besin olarak kullanılan, yüksek enerji veren madde.

y. 240a/08, 265b/04, 334a/15

y.+a 237b/13

y.+dan 222a/10, 329b/03

y.+dur 240a/01, 240a/09, 265b/04

y.+ı 271b/02

y. ile 272a/08, 276b/14

y.+ları 239b/15, 254b/04, 265b/08

[=15]

yaġ- Yağmur, kar, dolu gökten düşmek.

y.-maġa 373a/04

y.-up 380a/04

[=2]

yaġdır- Bk. **yaġdur- 1**

y.-up 380a/09

Bk. **yaġdur- 2**

y.-up 362a/07

Bk. **yaġdur- 3**

y.-ırlar idi 373a/06

[=3]

yaġdur- 1. Yağmasını sağlamak. Krş. **yaġdır- 1**

y.-dılar 336a/10

y.-urlar idi 225a/06, 225b/06

2. Çok sayıda ortaya koymak. Krş. **yaġdır- 2**

y.-up 246a/09

3. Bomba atmak. Krş. **yaġdır- 3**

y.-dılar 379b/15

[=5]

yaġdurt- Yağmasını sağlatmak.

y.-dı 389b/14

[=1]

yaġla- Yağ sürmek; sürtünen iki yüzey arasına, kaymayı kolaylaştırmak için yağlı bir madde sürmek.

y.-yup 213a/04, 222a/10, 239b/11, 251a/04, 256a/04, 268b/14, 282a/08, 295b/01, 295b/15, 296b/13, 308b/15, 324a/02, 324a/08, 324a/10, 329b/15, 334a/08, 341b/02, 363b/03, 382b/12, 386b/01, 386b/06

[=21]

yaġlat- Yağlama işini yaptırmak.

y.-up (yaġladup) 220a/13

[=1]

yaġma Far. Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan.

y. 313a/08, 352b/04

y. eyle- 315a/02

y. it- 217b/01

[=4]

yaġmur Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su.

y. 377b/11

y.+dan 378a/04

y. gibi 225b/05, 373a/04, 379b/15

y.+lar 380a/04

[=6]

yāḫūd Far. Veya.

y. 204b/15, 226a/09, 229a/01, 234b/14, 278a/14, 305b/06, 323a/15, 323a/15, 341b/10, 352b/11, 378b/14, P198a/10

[=12]

yaḳ- Yanmasını sağlamak, tutuşturmak.

y.-ar 279b/11

y.-araḳ 336a/02

y.-arlar 338a/08

y.-arsın 288a/04, 336a/07

y.-arum 288a/02

y.-aruz 288b/03

y.-duġı 338a/10

y.-duḳ 336a/11

y.-duḳları 336a/03

y.-maġa 226a/05

y.-maḳda 336a/06

y.-mış 302b/03

y.-mışlar 337a/14, 339b/08

y.-saḳ 332b/02

y.-up 231b/01, 241a/08, 255a/15, 256a/06, 272b/02, 279b/11, 280b/14, 321a/14, 338a/13, 339b/12, 369a/02

[=27]

yaḳa Kıyı, sahil; semt.

y.+larına 363b/05

y.+sı (‘Arab yaḳası) 302b/02

y.+sı (İspanya yaḳası) 390a/12

y.+sı (kāfir yaḳası) 235a/01, 263a/04

y.+sın P198a/08

y.+sın (İspanya yaḳası) 299a/15

y.+sın (kāfir yaḳası) 240b/14, 252a/11, 266a/08, 269a/15, 335a/06

y.+sına (İspaniyye yaḳası) 239a/08

y.+sına (İspanya yaḳası) 255a/12, 293a/12, 296b/03, 334b/07

y.+sına (kāfir yaḳası) 216b/03, 380b/02, 389b/06

y.+sında 261a/06, 266b/03, 333a/12, 369b/14

y.+sında (İspaniyye yaḳası) 266b/07

y.+sında (İspanya yaḳası) 204a/11, 272a/06, 285a/05, 286b/11, 295b/03

y.+sında (kāfir yaḳası) 201a/09, 239a/10, 258b/08, 295b/12, 301b/15, 331b/15

y.+sında (küffār yaḳası) 225a/01

y.+sını (kāfir yaḳası) 368b/15

y.+sınuñ (İspanya yaḳası) 291a/10

y.+sınuñ (kāfir yaḳası) 201a/11, 235a/04, 238b/10, 280b/01, 294b/04

[=44]

yaḳalı Kenarlı, köşeli.

y. 246b/03, 249b/11

[=2]

yaḳın Arada az mesafe bulunan.

y. 309a/14, 362a/15

y.+da 266a/11, 317a/14, 358a/08

y. ol- 233a/05, 237b/13, 360b/01

[=8]

yaḳlaş- Aradaki mesafeyi azaltacak biçimde ilerlemek, aradaki uzaklığı azaltmak veya büsbütün ortadan kaldırmak için ileri gitmek.

y.-dılar 346b/11

y.-duḳda 237a/03

[=2]

yalan Aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz.

y. 220b/10, 260a/09, 272b/11, 339b/06, 354b/15

y. mıdur 296a/11

[=6]

yalancı Yalan söylemeyi huy edinmiş kimse.

y. 258a/10, 337a/06, 340a/02

[=3]

yalancılıḳ Yalancı olma durumu, yalan söyleme huyu.

y.+a (yalancılıġa) 339b/08

[=1]

yalçın Sarp, dik.

y. 227b/12

[=1]

yalduz Eşyalara altın ve gümüş görünüşü vermek için sürülen, yapıştırılan, toz eriyik veya ince bir tabaka hâlindeki altın yahut gümüş veya bunların taklidi olan madde.

y. idi 330b/07

[=1]

yalı Rum. Deniz, göl ve nehir kenarlarındaki düz ve açık arazi; su kıyısında yapılmış büyük, görkemli ev.

y. 249a/15, 251a/05, 251a/10, 255b/15, 269a/02, 289a/06, 357a/15, 370a/02, 386b/14

y.+ya 331a/06, 331b/02

[=11]

yalın Gösterişsiz, süsü olmayan, sâde.

y. 348a/13

[=1]

yalman Bıçak, kılıç vb. kesici aletlerin kesen ve batan kısmı; sarp ve dik yer, yalım.

y.+ı it- 327a/07

y.+ları-y-ıla 379a/06

[=2]

yalñız Yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan kimse.

y. 328a/02

[=1]

yalvar- Birinden bir şey isterken yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak, saygılı bir ısrarla istediğini söylemek.

y.-dum 339b/03

y.-maġa 220a/13, 301b/07

y.-mış 278b/15

y.-urlar idi 301b/09

[=5]

yaman Gücü, etkisi, becerikliliği, ustalığı vb. alışılmışın üstünde olan, usta.

y.+dur 244b/11

[=1]

yan 1. Birlikte, beraberinde veya üstünde olma. Krş. **yañ 1**

y. 259a/13

y.+ı 209a/08, 211a/09

y.+ımda 277a/05

y.+ımuzca 228b/11

y.+ına 207a/12, 210b/09, 223b/09, 255b/12, 255b/14, 256a/03, 256a/14, 262a/06, 265a/01, 274a/15, 295a/08, 305a/14, 306b/02, 315b/05, 318a/09, 319b/14, 349a/07, 357b/05, 362b/04, 375a/03

y.+ınca 352a/10

y.+ında 206b/01, 210a/08, 218a/04, 236a/09, 241b/06, 241b/10, 261a/04, 274a/04, 286a/03, 290b/02, 293b/08, 293b/09, 295a/10, 334a/14, 338b/13, 339a/03, 348b/13, 353a/02, 362a/12, 372b/02, 380b/13

y.+ında ol- 232a/06, 374a/13

y.+ından 209a/10

y.+larına 302a/10, 318a/02

y.+larınca 224a/04

y.+larında 209b/04, 288a/14

y.+umda 206a/09

2. Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü; yamaç, kenar.

y. 237b/04

y.+a 314b/11

y.+ı 237b/04, 271a/01

y.+ına 228a/06

y.+ında 311b/04

y.+ından 227b/14, 272b/15

[=64]

yan- 1. Tutuşmak, alev almak.

y.-ar 282a/03

y.-dı 364b/06, 383a/11

y.-ınca 293a/06

y.-sun 256a/13

y.-up 333b/14, 343b/06

2. Perişan olmak, canı acımak.

y.-ar 329b/10

y.-duġundan 305a/10

y.-duḳda 293b/15

y.-mazdı 369b/05

y.-mış 241a/05

y.-mışdur 293b/12

y.-sun 332b/15

[=14]

yanaş- Vapur, kayık vb. kıyıya varmak; bir şeyin, bir kimsenin yanına gelmek.

y.-dı 249b/04

y.-dıḳça 236b/02

y.-dılar 289a/14

y.-mayup 308b/10

y.-up 240a/14, 289b/05

[=6]

yanaşdır- Yanaşmasını sağlamak.

y.-up 247b/13

[=1]

yandoloz Rum. Yunan, Bulgar, Türk ve Anadolu halk kültürlerinde kışları ortaya çıktığına inanılan, tüylerle kaplı bir yaratık; hayalet.

y.+uñ 226a/06, 228a/02, 273b/15, 352b/11

[=4]

yandur- Yakmak, tutuşturmak.

y.-maḳdadur 339b/12

y.-mış idi 302b/03

y.-uruz 279b/11

[=3]

yanında Bir şeye, bir kimseye göre; indinde, nispetle.

y. 290a/11, 290a/13, 388b/12

[=3]

ya‘nī Ar. Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamında kullanılan söz; kısacası.

y. 225b/09, 232b/03, 244b/11, 264b/07, 310b/13, 345b/04, 346a/04, 369a/10

[=8]

yanḳulan- Ses yankı hâlinde geri dönmek, aksetmek.

y.-dı 372b/13

[=1]

yanşura Ar. “Yardımcı olsun, O, yardım eder.” anlamında söz. Krş. **yenşurake**, **yenşuru**

y. 203b/07

[=1]

yañ 1. Taraf, yön, cihet.

y.+a 223a/10, 246a/02, 246a/03, 288b/03, 305a/07, 305b/12, 306a/04, 327b/12, 327b/13, 346a/13, 346b/11, 347b/01, 349a/10, 372b/15

y.+adan 267a/07

y.+adur 228a/10

[=16]

yañ 2. Bir şey hakkında; konu.

y.+a 255a/05, 271a/13, 275b/15, 282b/12, 284a/14, 296b/09, 302a/04, 309a/01, 315a/05, 319a/03, 321a/09, 351b/15

[=12]

yañıl- Tanımayarak, niteliğini iyi anlamayarak aldanmak.

y.-mış 308b/10

[=1]

yap- Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek; olmasına yol açmak.

y.-(!) 274b/13

y.-acağın (ne-yapacağın) 255b/05

y.-acaḳ 324a/06, 373b/13

y.-ar 257b/05

y.-ardı 293a/09

y.-dı 213b/06

y.-maġa 374b/06

y.-up 244b/04, 323b/12, 330b/12, 336a/07, 379b/14

[=13]

yapdır- Bk. **yapdur-**

y.-up (yaptırup) 298b/15

[=1]

yapdur- Yapmasını sağlamak, yapmasına imkân vermek. Krş. **yapdır-**

y.-maġa 218a/06

y.-up 225a/04

[=2]

yapıl- Yapma işine konu olmak.
y.-dı 310b/01
y.-ma 342a/10
y.-mış 222b/04
y.-up 277b/06
[=4]

yapıştır- Yapışmasını sağlamak.
y.-up (yapışdırup) 297b/02
[=1]

yapraḳ Kat kat ayrılabilen şeylerin her bir katı.
y. 218b/03
y. birle 331a/15
[=2]

yār Far. Sevgili, dost.
y. 299b/02, 326b/13, 378b/14
y.-ı güzīn-i bā-ṣafā 371b/07
y.-ı dest-gīr 388a/02
y. ise 375a/01
y. it- 372a/09
y. ol- 326b/13, 326b/14
y. u ḳafādār 211b/15, 328a/14
y. u ḳafādār idi 319a/10
y. u yāver 327b/02
[=13]

yar- Derin yara açmak.
y.-ar 232b/11
[=1]

yara Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban.
y. 392a/04
[=1]

yara- Yarar sağlamak, faydalı olmak, kendisinden faydalanılmak.
y.-mayup 267a/03
y.-maz 276a/15, 304a/08
y.-r ise 294a/11
[=4]

yaradan Her şeyi yaratan, Allah, Halik.
y.+a 209a/08
[=1]

yaraḳ Savaş aleti, silah.
y. 237b/05, 318a/02, 341b/01
y.+ın (yaraġın) 283a/05
y.+larla 273b/06
[=5]

yarala- Yara açmak.
y.-maḳ 304a/03
[=1]

yaralu Yaralanmış olan, yarası olan kimse, mecruh.
y.+larıñ 360b/02
[=1]

yaramaz İşe yaramayan, yararlı olmayan kimse veya şey.
y. 260b/05, 304b/02
[=2]

yarar Fayda, kâr.
y. 216b/01, 260b/14, 297a/01, 297a/06, 309a/10, 366b/07, 372a/08, 387b/05
y. it- 363a/03
[=9]

yardım Elindeki imkânları ve gücünü ihtiyacı olan biri için kullanma, muavenet.
y. 219b/11, 279a/03

y.+a 279a/06
y. et- 279b/07
y. eyle- 215a/04, 295b/02, 308a/07
y. it- 226a/12, 261a/01, 278b/14, 303a/06
[=11]

yardımcı Yardım eden kimse.
y. 327b/03
y.+dur 371b/04
y.+sı 278b/02, 285b/09, 341a/01, 391b/14
[=6]

yarı Bir bütünün iki eşit parçasından her biri, nısıf. Krş. **yaru**
y. 223b/08, 281b/10, 330b/08, 330b/08, 344b/07
y.+sın 289a/03
y.+sından 289a/03
y.+ya 231a/08, 300b/08
[=9]

yarıḳ Yarılarak açılmış, aralık durumuna gelmiş yer.
y. 357b/02, 358a/04
[=2]

yarın İçinde bulunulan günden sonra gelen gün.
y. 208b/02, 228a/14, 242a/07, 242a/13, 251a/07, 332b/01, 332b/04, 348b/05, 373b/12
y.+da 235a/14, 278b/07, 306a/08
y.+dası 282a/14
[=13]

yārī Far. Dostluk.
y. 226b/08
[=1]

yāriġār Far. Dostluk edici.
y. (mu'īn u yāriġār) 327b/02
[=1]

yaru Bk. **yarı**
y. 315b/05
[=1]

yas Ölüm veya çok büyük bir felaketten duyulan acı ve bu acıyı belirtmek üzere yapılan şeyler, matem.
y. (feryād u yas u mātem) 239a/10
y. u mātem 367a/15, 367b/06
y. u mātem eyle- 285a/06, 348a/05
y. u mātem it- 333b/03
y. u mātem üzre 390a/13
[=7]

yaş Gözyaşı bezlerinin salgıladığı, bazı etkilerle akan duru sıvı damlacıklarından her biri.
y.+lar 328a/13, 343a/02, 384a/02
[=3]

yaşa- Hayatını devam ettirmek, ömür sürmek.
y.-(!) 209a/14, 211a/10, 271a/02, 389a/08
[=4]

yat- 1. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.
y.-alı 358b/10
y.-arken 241b/07
y.-arlarken 272b/08
y.-dı 207b/13, 220b/09
y.-dılar 236b/07, 242a/02
y.-duḳ 227b/07

y.-ırlar idi 378a/01
y.-maġa 204b/10
y.-mış 237a/12
y.-mışlardı 377a/10
y.-up 242a/01
y.-urlar idi 284b/06
2. Geceyi geçirmek üzere bir yerde kalmak.
y.-arken 357b/03
y.-arlar idi 230b/04
y.-arsıñuz 346a/06
y.-dı 321b/09
y.-dılar 250b/08, 261a/09, 316a/07, 353b/11, 360a/13, 370a/10, 371a/02, 387a/04
y.-duġımuz 362a/07
y.-duḳları 357a/14, 358b/13
y.-duḳlarında 373b/03
y.-ır iken 377a/12
y.-ırlar iken 359a/09
y.-ur 243a/11
3. Tekne hareket etmek.
y.-up 244b/01, 308b/03
4. Durmak.
y.-arlar idi 346a/02
y.-dılar 264a/05
[=37]

yaṭaḳ Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatılan eşya.
y.+ların 306b/07
[=1]

yatsu Güneşin batışından bir iki saat sonraki vakit; yatsı namazı.
y.+nuñ 328b/01
[=1]

yāver Far. Yardımcı.
y. (yār u yāver) 327b/02
[=1]

yaylum Birden fazla ateşli silahın hep birden gerçekleştirdiği ateş.
y. 326b/14
[=1]

yaz- 1. Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek.
y.-ar 301b/05
y.-dı 204a/03, 259a/07
y.-dı-y-ısa 205b/14
y.-duḳları 307a/03
y.-ıñuz 301b/08
y.-up 203b/08, 212b/11, 214a/05, 215b/08, 216a/14, 216b/11, 216b/13, 222b/06, 251a/01, 280a/05, 299b/07, 301b/05, 301b/10, 303b/02, 303b/07, 307b/10, 313b/03, 314a/09, 315b/10, 318a/06, 318a/12, 318b/08, 319a/05, 320b/08, 321b/15, 322b/15, 329b/14, 335a/02, 335b/01, 341a/07, 361a/10, 366b/01, 382b/04, 385b/13
2. Kaydetmek.
y.-up 298b/05
[=41]
cevāb yaz- 216b/13
mektūb yaz- 214a/05
nāme yaz- 216a/14, 216b/11, 259a/07, 313b/03
[=6]

yazıl- Yazma işi yapılmak.
y.-mış 251b/01, 357b/13
y.-mışdur 358a/10
y.-u 251b/04
[=4]

yazılu Yazılmış olan, yazıya geçirilmiş; muharrer.
y. 253b/14
[=1]

yazuḳ Acınma, üzüntü anlatan bir söz.
y. 242b/10
[=1]

ye- 1. Ağızda çiğneyerek yutmak. Krş. **ye- 1**
y.-diler 270b/11, 360b/10, 361b/08, 377a/08
y.-dim 319b/10
y.-mege 278b/01
y.-mez 379b/14
y.-rlerse 305b/07
y.-sünler 305b/06, 305b/08
y.-yüp 378b/05, 389a/10
2. Hoşa gitmeyen kötü bir duruma uğramak, tutulmak. Krş. **yi- 2**
y.-di-ki 285a/10
y.-diler 262a/10
y.-dükleri 318a/02
3. Kaba saba bir şey yemek. Krş. **yi- 3**
y.-digin 376a/09
y.-diler 369b/10
y.-diñüz 242a/10, 272b/14, 374a/15
y.-miş 275b/08, 275b/08, 278b/02, 322b/05, 340a/04, 340a/04
y.-se 301a/04
y.-sün 275b/12
[=28]

ye’s Ar. Şiddetli üzüntü, keder.
y. u mātem ol- 299a/12
[=1]

yebḳā el-memleketü fī yedi Ar. “Ülke benim elimde kalacak.” anlamında söz.
y. 394b/01
[=1]

yecürrü’l-kelām Ar. “Konuşma akar.” anlamında söz.
y. 212a/05
[=1]

yed Ar. El.
y.+i-y-ile 292a/06, 306a/15, 307b/15, 323a/01, 376a/01, 376a/05
y.+ine 248b/08, 248b/10, 253a/09, 253a/11, 270a/01, 270a/03, 337a/03, 376a/02, 383b/03
y.+lerine 276b/03
[=16]

yedek Gerektiğinde kullanılmak üzere bir şeyin elde bulundurulan eşi veya aynı işi görecek olan benzeri.
y. 204a/02
y.+de 281a/04, 298a/05
y.+e (yedege) 308b/06
y.+leri-y-ile 206b/08
y.+lerin 207a/09
y.+lerinde 221b/08
y.+lerine 237b/07, 246b/15, 330b/15
[=10]

yedi Altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı.
y. 204a/11, 206b/07, 224a/14, 224b/02, 230a/06, 230a/06, 241a/12, 250a/03, 263b/02, 269a/08, 333a/05, 347b/03, 348a/09, 352b/03
y. (biñ sekiz yüz ṭoḳsan yedi) 240b/10
y. (biñ yedi yüz) 229a/06, 261b/09, 264a/07, 264a/12
y. (ṭoḳsan yedi) 208a/12
y. (yigirmi yedi) 269a/15
y. biñ 204a/01, 227a/05
y. sekiz biñ 293a/07
y.+sin 359b/15, 360a/04
y. yüz 264a/13, 269a/13, 277a/03, 335a/01, 335b/01, 338b/02, 338b/15
[=33]

yedinci Yedi sayısının sıra sıfatı, sırada altıncıdan sonra gelen.
y. 220a/08, 281a/03
y. (on yedinci) 249a/14, 387a/08
y. (yigirmi yedinci) 252a/12, 267b/12, 292a/07, 392a/05
[=8]

yedir- Yemesini sağlamak.
y.-üp 341b/04
[=1]

yedişer Yedi sayısının üleştirme sayı sıfatı.
y. (yigirmi yedişer) 260b/01
[=1]

yeg Daha iyi, daha üstün, müreccah, evla.
y.+dür 228a/12, 304b/11
[=2]

yehūdī Ar. Hz. Musa'nın dinine mensup kimse, Musevi.
y. 339a/07
y. ol- 224a/10, 232a/06, 325a/10, 366a/13, 376b/15, 379b/11
[=7]

yel Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.
y.+ler 371b/13, 377b/10
[=2]

yelken Kayık ve gemileri rüzgâr gücüyle yürütmek için direklerine uygun bir şekilde takılan sert, sağlam ve kalın bez; yelkeni olan, yelkenle giden deniz veya göl taşıtı.
y. 204a/14, 243b/01, 244a/09, 244b/04, 252b/11, 262b/14, 264a/03, 265b/05, 266a/06, 330b/12, 346a/12, 347a/01, 347a/15, 353b/10, 362b/11
y.+de 263b/15
y.+dür 353b/05
y.+e 261b/15, 263a/12
y.+i 236b/08
y. ile 263a/03, 325a/03, 370b/03
y. it- 237b/09, 244a/12, 244a/13, 252a/06, 289a/08
y.+lerin 282a/13
[=29]

yeme Bk. **yime**
y. 377a/07
y.+ler 332b/07
y.+sinde 213b/11
[=3]

Yemen Orta Doğu'da yer alan bir ülke.
Y. 270b/13
[=1]

yemīn Ar. Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şâhit tutarak verilen söz, ant.
y. 245a/02
y. et- 234a/11, 235b/14, 375a/10
y. eyle- 278a/11, 374a/07
y. it- 218b/12, 232b/06, 245a/01
[=9]

yenil- Yeme işi yapılmak veya yeme işine konu olmak.
y.-di 311b/07
y.-üp 247b/08
[=2]

yenşurake Bk. **yanşura**
y. 264a/11, 316a/14
[=2]

yenşuru Bk. **yanşura**
y. 250a/09
[=1]

yenşuru's-sulṭān Ar. "Sultana yardım eder." anlamında söz.
y. 316a/15
[=1]

yeñi Hiç kullanılmamış olan; az zaman önce.
y. 234b/13, 251b/06, 251b/08, 258a/07, 258a/09, 267b/11, 286b/11, 286b/14, 306b/09, 320a/01, 320a/05, 345a/05, 387a/05, P199a/09
y.+den 268b/11, 284a/12, 327b/05
y.+si 293a/03
y.+ye 327b/05
[=19]

yer 1. Bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal. Krş. **yir 1**
y. 210a/06, 231a/07, 241a/02, 243a/13, 269a/13, 278b/12, 335a/08, 344b/11
y.+de 201b/05, 209b/04, 242a/05, 250a/03, 258a/01, 272a/01, 287b/03, 307b/07, 333a/06, 353b/04, 354a/12, 391b/03, 392b/04
y.+den 249a/07, 250b/15, 269b/10, 274a/01, 291a/01, 329a/14, 344b/11, 388b/05, 389a/04
y.+dür 327a/02
y.+e 247a/13, 274a/01, 315a/11, 362a/07, 362b/14
y.+i 227a/13
y.+i-y-ile 314b/10
y. idi 207b/12, 289a/05
y.+idür 262b/09
y.+imüze P199a/09
y.+imüzi 389b/15
y.+inde 233b/02, 236b/04, 237a/13, 255b/11, 304b/06, 326a/05, 371b/13
y.+indedür 293b/11, 318a/08
y.+inden 243a/10, 247b/09, 370b/11
y.+ine 211b/12, 217b/14, 218b/08, 240a/07, 250b/04, 250b/14, 256b/13, 270b/10, 316b/09
y.+ine ṭoġru 284b/01
y.+iñe 204b/14
y.+ler 262b/09

y.+lere 221b/05, 222b/02, 227a/03, 238b/01, 263a/08, 264b/07, 286a/07, 360b/07, 372a/15, 381a/05

y.+leri 282b/12, 360a/14, 379a/02

y.+lerine 273b/07

2. Bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge; mevki. Krş. **yir 2**

y. 230b/15, 323a/07

y.+in 385a/13

y.+indedür 274b/06

y.+ine 210b/02, 210b/03, 219b/12, 247b/04, 251a/14, 264a/15, 268a/12, 268b/05, 269a/08, 282b/09, 285a/14, 293a/04, 308b/03, 309a/10, 319a/04, 322b/10, 323a/02, 329a/02, 330b/12, 331a/03, 332a/08, 338a/13, 339a/12, 342a/14, 344a/04, 344a/14, 365a/01, 365b/01, 368a/13, 369a/07, 369a/10, 373b/08, 378a/12, 383b/11, 384b/15, 389a/04, 389b/12, 390a/11

y.+iñe 292b/10, 323a/04

y.+iñüzi 320a/02

3. Zaman zaman.

y. yer 214b/15

[=127]

yerci‘u ilā aṣlihi Ar. “Özüne geri döner.” anlamında söz.

y. 369b/06

[=1]

yerleş- Bir yerde oturmaya, yaşamaya başlamak.

y.-diler 370b/01

[=1]

yerlü Uygun, yakışır bir biçimde, gerektiği gibi.

y. 233b/02, 250b/14, 268b/05, 318a/08, 326a/05, 330b/12, 338a/13

[=7]

yeryüzi Dünya.

y. 327a/01

[=1]

yesīr Ar. Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak; köle.

y.+ler 305b/07

y.+leri gibi 305b/04

y.+lerinden 309a/05

[=3]

yessera’llāhu Ar. “Allah kolaylaştırır.” anlamında söz.

y. 243a/01, 253a/02, 281a/09

[=3]

yessera’llāhu mā-yeşā Ar. “Allah dilediğini kolaylaştırır.” anlamında söz.

y. 296b/10

[=1]

yesteḥaḳ Ar. “Hak eder.” anlamında söz.

y. 275a/02

[=1]

yeşil Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yaprak rengi.

y. 201b/07, 218b/03, 251b/04, 253b/13, 263b/01, 331a/14, 357b/12

[=7]

yet- 1. Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.

y.-er 217a/14

2. Bir yere ulaşmak.

y.-diler 373a/12

[=2]

yetīm Ar. Babası ölmüş çocuk.

y. 254a/13, 254a/13, 389b/02

y.+ler 341b/05

[=4]

yetiş- 1. Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak.

y.-di 263a/13, 326b/08

y.-dikde 350b/14

y.-diler 244b/03, 246a/05, 263b/08

y.-dükde 325a/02, 345a/07

y.-ebilen 261b/07

y.-esin 351a/09

y.-medi 344b/09

y.-mekden 228a/11

y.-mez iken 210b/12

y.-mez ol- 373b/03

y.-üñ 347a/04

y.-üp 205b/12, 308a/09

y.-ürler ise 245a/09

2. Yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek.

y.-mez 271b/13

y.-mezdi 388b/03

y.-ür idi 209b/06

3. Vakit ulaşmak.

y.-dükde 370a/06

y.-mekle 392a/04

y.-üp 363b/01

[=24]

yetişdür- Birini, bir şeyi gitmekte veya gitmek üzere olan bir kimse veya şeye ulaştırmak, ulaşmasını sağlamak. Krş. **yetiştir-**

y.-di 271b/14

y.-mege 289b/08

[=2]

yetiştir- Bk. **yetişdür-**

y.-üp (yetişdirüp) 354a/14

[=1]

yetmiş Altmış dokuzdan sonra, yetmiş birden önce gelen sayının adı.

y. 313a/01

y. (dört yüz yetmiş beş) 324b/04

y. (iki biñ yüz yetmiş beş) 360a/10

y. (üç yüz yetmiş beş) 246b/13

y. altı 330a/05

y. beş 230b/03, 230b/11, 246a/13

[=8]

yetür- Yetiştirmek, idare etmek.

y.-meyüp 327b/09

[=1]

yevm Ar. Gün.

y.-i cum‘a 343a/14, 395a/01

y.-i sebt 395b/01

[=3]

yevmü’l-aḥad Ar. Pazar günü.

y. 370a/09

[=1]

yeygi Rüşvet.

y.+sidür 274b/11

[=1]

yezdān Far. Allah.

y. (ḥamd-ı yezdān eyle-) 211a/13, 229a/10

[=2]

yezdānī Far. Allah'la ilgili.

y. (ġażab-ı luṭf-ı yezdānī) 380a/07

[=1]

yezīd Ar. Nefret edilen kimseler için kullanılan bir söz.

y.+leri 255b/09

[=1]

yığıl- Çok sayıda birikmek, toplanmak.

y.-urdı 267a/08

[=1]

yıḳ- Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak; tahrip etmek.

y.-ar 227b/14

y.-aram 226a/09

y.-arsa 225b/02

y.-duġı 236b/04

y.-duġı gibi 279b/11

y.-maḳ 225b/04

y.-mamaġa 227b/14

y.-sam 229b/09

y.-up 230b/13, 321a/15

[=10]

yıḳdır- Yıkma işini yaptırmak.

y.-up 230a/14

[=1]

yıḳıl- 1. Yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak.

y.-mış 230b/15, 231a/03

y.-up 390b/15

2. Devrilmek.

y.-up 223b/03

3. İstenmeyen biri çekilip gitmek, defolmak.

y.-(!) 235b/13

y.-up 260a/01, 376b/08

[=7]

yıḳuḳ Yıkılmış, harap.

y. 231a/07

[=1]

yıl Dünyanın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene, sâl.

y. 228b/15, 228b/15

y.+da 266b/09

[=3]

yılan Bk. **ılan**

y.+dan 232b/11, 369b/01

[=2]

yıldırım Bulutlarda toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık yayarak gümbürtülü bir şekilde yere boşalması olayı.

y. gibi 376b/14

[=1]

yıldız Işıklı ve sabit bir nokta hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri.

y. 263a/10

[=1]

yıllık Üzerinden bir yıl geçmiş.

y. 336b/15, 337a/02

[=2]

yırṭ- Vücudu kanatacak kadar derin çizmek.

y.-araḳ 336a/01

y.-up 215b/15

[=2]

yi- 1. Bk. **ye- 1**
y.-ye 278a/13
y.-yüp 335a/11, 392a/03
2. Bk. **ye- 2**
y.-r 258a/06
y.-rsin 204a/07
3. Bk. **ye- 3**
y.-mege 362a/12
y.-r ise 339a/15
y.-yeceksin 279a/15
[=8]

yigirmi On dokuzdan sonra, yirmi birden önce gelen sayının adı.
y. 258b/01, 259b/03, 259b/13, 260a/11, 264a/02, 264b/01, 264b/02, 265a/04, 265b/11, 266a/10, 268b/13, 271b/06, 271b/10, 280b/04, 293b/02, 294a/13, 294b/02, 295b/04, 307a/05, 308b/15, 309b/04, 312b/15, 324a/10, 324a/14, 329a/11, 330a/01, 334a/09, 338b/08, 339a/04, 349a/07, 349a/13, 361a/11, 382a/05
y. (dört yüz yigirmi beş) 313b/05, 314a/06, 314a/13, 321b/10, 323b/13
y. (yüz yigirmi) 329b/12, 353b/05, 353b/10, 354a/03, 354b/11, 355a/01, 360a/07, 361b/13
y. altı 245b/04
y. altışar 260b/01
y. beş 230b/07, 231a/14, 231b/02, 245a/04, 266b/15, 297b/10, 298a/01, 298a/15, 298b/08, 298b/11, 300a/15, 300b/05, 303b/12, 303b/14, 304a/04, 304a/10, 304a/10, 304b/02, 306a/04, 306b/12
y. beşer 260b/01
y. beşinci 370a/08
y. biñ 218a/15, 219a/06, 220b/09, 220b/14, 352a/14, 352b/06, 379a/03
y. bir 204a/14, 289b/04
y. birinci 383a/09
y. dörder 222a/01, 224a/13, 245b/08, 260b/01, 260b/09
y. dört 302a/14, 353a/12, 373a/15, P198a/03
y. dört biñ 325b/11
y. otuz biñ 326a/14
y. sekiz 252b/10, 352b/03
y. sekizer 260b/02, 260b/08
y.+si 282a/09, 282a/09, 323b/11
y. ṭoḳuz 285a/02, 285b/11, 297a/04, 360a/08, 364a/10, 367a/09, 367b/05
y. ṭoḳuzar 251b/06, 260b/02
y. yedi 269a/15
y. yedinci 252a/11, 267b/12, 292a/07, 392a/05
y. yedişer 260b/01
[=113]

yigirmişer Yirmi sayısının üleştirme sayı sıfatı.
y. 384a/08
[=1]

yigit Yürekli, gözü pek, kahraman kimse; delikanlı, genç

y. 211a/05, 245b/07, 245b/09, 282a/02, 289a/06, 297a/01, 303b/12, 316b/05, 377b/04
y.+e (yigide) 211a/14
y. idi 297a/06, 353a/05
y.+ler 319a/09
y.+ler ki 384a/08
y.+lerinden 289a/06
y.+üñ (yigidüñ) 281b/15
[=16]
yime Yemek işi. Krş. **yeme**
y.+lerinde 379b/04
y.+lerine 337b/11
[=2]
yine Bir daha, tekrar, gene; öyle olmasına karşılık.
y. 200b/04, 201a/06, 203a/07, 203a/11, 203b/02, 204b/13, 210b/05, 211b/04, 211b/14, 212a/09, 213b/08, 213b/15, 214a/02, 214b/01, 215b/13, 216b/06, 220a/09, 220a/15, 221a/05, 224a/01, 228b/15, 230b/14, 232b/03, 233b/14, 238a/08, 241b/09, 242b/04, 245a/04, 250b/03, 250b/04, 250b/07, 254a/05, 255b/04, 257b/11, 259a/10, 265b/07, 267b/07, 273a/04, 274a/11, 278a/09, 279a/09, 284a/08, 292a/01, 293a/12, 294b/10, 294b/10, 296b/06, 299a/07, 300a/02, 300a/06, 303a/08, 304a/12, 307b/14, 310b/14, 315b/05, 318a/07, 320a/05, 321a/06, 323a/01, 323a/04, 323b/07, 325a/11, 325b/10, 325b/15, 326a/09, 326b/01, 327b/07, 328a/02, 328a/07, 329a/02, 330a/01, 330b/05, 331a/08, 339a/08, 339a/08, 339b/04, 339b/11, 342a/14, 344b/09, 347a/11, 348b/14, 350a/08, 350a/09, 350b/14, 351a/08, 352a/01, 356b/05, 356b/14, 357b/10, 362a/06, 362a/15, 362b/02, 363a/02, 363a/05, 363a/06, 363b/03, 363b/04, 364a/14, 365b/10, 365b/13, 367a/15, 369a/08, 369b/06, 371a/03, 373b/13, 374a/07, 374a/08, 377a/09, 379b/12, 381a/10, 382a/07, 390a/02, 390a/03, P198a/04
y. idi 391a/09
[=115]
yini Hafif.
y. 328b/02
[=1]
yir 1. Bk. **yer 1**
y. 205b/13, 208a/04, 217b/15, 250b/15, 251b/11, 258a/11, 261a/06, 269b/10, 316b/10, 329a/14, 388b/05, 389a/04
y.+de 220b/06, 242a/01, 269a/08
y.+den 205b/13, 218a/01, 316b/10, 335a/08

y.+e 202a/08, 229b/09, 230a/13, 235b/06, 241a/15, 261a/09, 308b/10, 336a/03
y.+imüzde 256a/15
y.+ine 213b/15
y.+iñ 327a/03
y.+iñüz 319b/09
y.+ler 349b/11
y.+lere 229a/10
2. Bk. **yer 2**
y.+imüze 319b/02
y.+iñüze 320a/01
[=35]

yiyecek Yenecek şey, azık, mekulat.
y.+i (yiyecegi) 245b/15
[=1]

yoġ Bk. **yoḳ**
y. idi 245b/02
y. ise 256a/02
[=2]

yoḫsa Merak, tereddüt, ümit vb. duyguları ve düşünülen ihtimallerin dışındaki başka bir ihtimali belirtmek için kullanılır; acaba.
y. 210b/06, 227b/08, 229a/13, 232a/01, 232a/15, 234a/12, 235b/06, 235b/15, 241a/13, 261a/01, 294b/14, 305a/11, 319b/01, 339b/15, 367b/04, 372a/07, 374b/07, 381b/09
[=18]

yoḳ Bulunmayan, mevcut olmayan şey; "Hayır" anlamında kullanılan bir söz. Krş. **yoġ**
y. 204b/03, 215a/11, 215a/11, 216b/01, 221a/12, 223a/04, 223b/12, 228a/11, 231a/04, 232b/01, 233a/15, 235a/01, 235a/04, 237a/13, 258a/08, 259b/02, 263b/03, 284a/09, 294b/04, 295b/13, 299a/03, 299a/08, 305b/07, 319b/03, 319b/08, 325a/05, 328b/10, 337a/15, 351b/02, 353a/14, 375a/07, 381b/08
y.+dan 286a/05, 376a/13
y.+dur 206a/09, 212a/03, 212b/08, 218a/06, 224a/01, 227b/13, 227b/15, 229b/03, 233b/13, 234a/05, 243a/03, 243a/13, 277b/07, 293b/06, 301b/04, 301b/08, 301b/12, 315b/08, 322b/08, 328b/15, 339b/14, 346a/09, 354b/15, 355a/15, 355b/15, 356a/08, 357a/08, 368a/01, 371a/09, 373a/09, 374a/05, 374b/02, 375b/13, 376a/12, P198a/14
y. idi 201a/01, 206a/06, 237a/15, 244a/04, 245b/14, 246a/15, 266b/08, 300b/12, 301b/03, 310b/05, 327b/03, 356a/12, 370b/02, 378a/05, 381a/13
y. iken 362a/08
y. ise 328b/05
y. it- 317a/05
y.-mı 340b/10
y.-mıymış 372a/07

[=89]

yol 1. Karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer.

y. 251a/03, 293a/09, 305b/15, 308b/09, P198a/12

y.+a 249a/13, 313a/03, 314b/03, 328b/07, 345b/01, 383a/08, 386b/12, 387a/07

y.+da 204b/15, 217a/04, 251a/03, 252b/05, 257a/06, 310a/04, 379a/07

y.+dan 217b/11

y.+dan ṭoġru 219b/15

y.+ı 345b/11

y.+ıdur 243a/11

y.+ın 220b/07, 328b/07, 377b/07

y.+ınca 212b/14, 270b/15, 353b/14, 354b/02, 355a/12, 369a/09, 382b/11, 389a/06

y.+ında 248a/02, 260b/06, 381a/10

y.+ından 377b/08

y.+la 365b/13

y.+larda 312a/02

y.+un 210a/06

y.+una 343a/13

y.+undan 324b/07

y.+uñ 293b/03

2. Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi.

y. (ḥāl u yol) 305b/06

y. eyle- 223a/04

y.+ı-y-ıla 238a/07

y.+ınca 312a/07, 359b/05

y.+ında 354b/08

y. it- 346a/08

[=52]

yol- Bitki, tüy vb.ni çekerek yerinden çıkarmak, çekip koparmak.

y.-arlar idi 227b/02

y.-dılar 299b/02

y.-maġa 339a/07

y.-up 273b/14

[=4]

yoldaş Yol arkadaşı; dost.

y. 320a/01, 320a/02, 320a/06, 386b/04

y.+dan 320a/03

y.+ı 317a/09, 317a/11, 319b/13

y. it- 319b/13

y.+lar 203b/15, 268b/01, 320a/05

y.+lardan 251b/08

y.+ları 268b/11, 314b/15, 387a/05

[=16]

yolla- 1. Göndermek.

y.-dı 313a/14, 345a/12

2. Biri aracılığı ile bir şeyin başka birinin eline geçmesini sağlamak.

y.-dı 276b/04

[=3]

yollu Yolu herhangi bir nitelikte olan; kuralına uygun.

y. 212b/14, 260b/06, 270b/15, 277a/08, 304b/08, 312a/07, 353b/14, 354b/02, 359b/05, 382b/11, 389a/06

[=11]

yonḳa Yontulmuş küçük odun parçası, talaş.

y.+sı 208b/11, 327a/11

[=2]

yörük Anadolu'da hayvancılıkla geçinen konar göçer halk, çadırda oturan göçebe Türkmen boyu.

y. 246b/12, 280b/02, 296b/12, 308b/01, 335b/09, 338b/12

y. ol- 364a/11

[=7]

yörüklük Göçebe Türkmenlik.

y.+ine (yörüklügine) 353a/08

[=1]

yudīmu eyyāmeke Ar. "Günlerini devam ettirir, günlerin daim olsun." anlamında söz.

y. 264a/12

[=1]

yuḳarı 1. Bir şeyin üst bölümü. Krş. **yuḳaru**

y. 237b/06, 238a/03

y.+dan 298a/11

y.+dur 233b/11

y.+sı 225a/14, 230b/02, 230b/11, 257b/12

2. Üst tarafa doğru.

y. 232a/12

3. Az önce bahsedilen. Krş. **yuḳaru**

y.+da 391a/08

[=10]

yuḳaru 1. Bk. **yuḳarı 1**

y.+dan 247a/08

2. Bk. **yuḳarı 3**

y.+da 202b/12

[=2]

yumurṭa Kümes hayvanları ve özellikle tavuk tarafından yumurtlanan, beslenmede çok önemli bir yeri olan beslenme maddesi.

y.+dan 380a/08

y.+yı 225b/10

[=2]

yurd Bir milletin üzerinde yaşadığı, hâkim olduğu ve kültürünü oluşturduğu toprak, vatan.

y.+ından 320b/02

[=1]

yuvalan- Bir yerde birikmek, toplanmak.

y.-up 241b/07

[=1]

yügrek Bk. **yürek**.

y. 244a/15

[=1]

yügrük Hızlı giden, çabuk yürüyen, yüğrük. Krş. **yükrük**, **yürük**

y. 338b/14

[=1]

yük Bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü; eşya.

y. 218a/14, 237a/12

y.+de 328b/02

y.+i 222a/02, 222a/03, 222a/04, 222a/05, 222a/05, 324b/01, 344b/08

y.+inden 221b/13

y.+leri 240b/09

y.+lerin 330b/05

[=13]

yüklet- Yükleme işini yaptırmak.

y.-üp (yükledüp) 249b/06, 322a/13, 362b/01, 362b/02
[=4]

yükli Üstünde yük bulunan, yükü olan, yüklenmiş; bir şeyle dolmuş durumda olan. Krş. **yüklü**
y. 222a/07, 234b/07, 234b/09, 239b/12, 241b/04, 256b/03, 280b/07, 339a/01, P198a/01
y. idi 344b/09
[=10]

yüklü Bk. **yükli**
y. 235a/14, 361b/02
y. idi 221b/14
[=3]

yükrük Bk. **yügrük**
y. 334a/13
[=1]

yürek İnsanın bütün duygularının kaynağı ve manevi varlığının merkezi, gönül; kalp Krş. **yügrek**
y. 333a/03
y.+i (yüregi) 223a/12
y.+im (yüregim) 329b/10
y.+imüz (yüregimüz) 369b/05
y.+inde (yüreginde) 241b/06
y.+ine (yüregine) 258b/05
y.+inüñ (yüreginüñ) 271b/02
y.+ler 336a/06
y.+leri 256a/13, 332b/15, 354b/13
y.+lerin 202b/02
y.+lerinüñ 369b/09
[=13]

yüreklik Yürekli olma durumu.
y.+de 334a/13
[=1]

yürü- 1. Adım atarak ilerlemek, gitmek.
y.-(!) 343a/04
y.-düklerine göre 244b/03
y.-mek 242b/14
y.-mekle 244a/15
y.-meyeni 379a/06
y.-r gibi 242b/10
y.-yerek 242b/11, 316b/05
y.-yüp 311b/10
2. Karada veya suda, herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek.
y.-rler 271b/11
y.-rler idi 263b/05
[=11]

yürük Bk. **yügrük**
y. 339a/04, 352b/15
y. ol- 347b/14
[=3]

yüsr Ar. Kolaylık.
y.+i 334a/02, 370b/15
y.+üñ 370b/14
[=3]

yüz 1. Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce gelen sayının adı.
y. 209b/03, 209b/06, 220a/01, 361a/13, 362b/10, 390a/06
y. (altı yüz) 317a/15, 320a/05
y. (beş-yüz) 329a/05
y. (beş yüz) 210a/04, 210a/07, 210a/08, 211a/05, 211a/14, 250a/12, 267b/05, 268a/05,

270a/07, 277a/01, 319a/09, 319b/13, 320a/04, 370b/03, 379a/05, 380b/01, 385b/01, 388a/13, 388a/15

y. (bin yüz altmış) P197b/12

y. (biñ iki yüz) 230a/04, 360b/04

y. (biñ sekiz yüz ṭoḳsan yedi) 240b/10

y. (biñ ṭoḳuz yüz) 264b/02

y. (biñ yedi yüz) 229a/06, 261b/09, 264a/07, 264a/13

y. (dört yüz) 218b/15, 230a/04, 264a/01, 317b/06

y. (dört yüz yetmiş beş) 324b/04

y. (dört yüz yigirmi beş) 313b/05, 314a/06, 314a/13, 321b/10, 323b/13

y. (iki-yüz) 355a/01

y. (iki biñ iki yüz) 264b/03

y. (iki biñ yüz) 230b/06

y. (iki biñ yüz yetmiş beş) 360a/10

y. (iki yüz) 218a/13, 219a/04, 246a/13

y. (iki yüz elli) 297b/06, 298b/03, 302a/15

y. (iki yüz elli beş) 240b/11

y. (ikişer yüz) 245b/09, 248b/12, 250a/15, 260b/03, 384b/08

y. (sekiz yüz) 204a/11, 206b/07, 241a/12, 360b/04

y. (ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş) 363b/10

y. (ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz) 370a/07

y. (üç dört yüz) 217b/13

y. (üç yüz) 206a/13, 206a/14, 206a/15, 248b/09, 248b/14, 249b/06, 249b/10, 250a/14, 252a/15, 253a/14, 257a/03, 257a/10, 257a/15, 309b/01, 310a/03, 330a/08, 369a/01

y. (üç yüz elli) 245b/06, 252a/14, 257a/08, 276b/01, 277a/09

y. (üç yüz elli beş) 238b/06

y. (üç yüz yetmiş beş) 246b/13

y. (üçer yüz) 260b/03, 298b/13

y. (yedi yüz) 269a/13, 277a/03, 335a/01, 335b/01, 338b/02, 338b/15

y. biñ 224a/02, 281a/12, 282a/01, 329a/04, 337a/01

y.+den (üç yüz) 245b/05

y. ellişer 382b/13

y.+in (yedi yüz) 264a/13

y. seksen beş 208a/12, 210a/12, 308b/06

y. yigirmi 329b/11, 353b/05, 353b/10, 354a/03, 354b/11, 354b/15, 360a/07, 361b/13

2. Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm.

y. 219b/14, 235b/02, 240a/11, 240a/12, 242a/12, 260b/04, 261b/12, 267b/15, 275b/01, 283b/11, 292b/09, 315a/05, 321a/02, 328a/08, 329a/15, 331a/15, 348b/02, 348b/04, 348b/05, 348b/11, 354a/11, 356a/03, 362a/09, 363a/03, 363b/07, 365b/09, 372b/03, 375a/04, 375a/12, 379b/09, 380b/13, 381b/08, 382a/14, 383b/12, 384b/02, 390a/04

y.+e 244a/07, 343a/12, 371b/14, 372b/05

y.+i 228a/03, 241b/12, 258a/14, 258b/05, 272b/13, 297b/12, 380b/02, 380b/14, 385b/06, 390b/15

y.+imi 218a/04, 388a/10

y.+in 220a/04, 221b/04, 224b/10, 227a/02, 229a/10, 238b/01, 263a/08, 264b/07, 286a/06, 360b/07, 372a/15, 381a/04, 388a/11

y.+ine 239b/07, 242a/14, 247a/09, 304b/07, 336a/04, 344a/06, 356b/06, 356b/10, 357b/14

y.+inüñ 284a/13

y.+iñ 270a/11, 387b/04

y.+iñüz 264a/09, 326b/06

y.+le 362a/12

y.+ler 316b/01

y.+leri 273b/13, 274a/04, 274a/10, 314a/07, 336a/15, 376b/07, 391b/13

y.+lerin 274a/05, 336a/01

y.+lerinde 204b/03

y.+üñ 241b/09, 253b/03

3. Bir şeyin iç tarafı.

y.+ünde 307b/01

y.+ünden 313b/14

4. Bundan dolayı.

y.+den 207a/01, 213b/14, 279b/07, 306b/03, 337b/09, 339a/15

y.+den mi 333a/09

y.+inden 236a/11, 333b/05, 359b/15

y.+ünde 363b/08

y.+ünden 235b/03, 308b/08, 347a/02

5. Bozulmaya hazır.

y. 326a/08, 326a/10

[=232]

yüz çevir- 275b/01

yüz sür- 220a/05

yüz ṭut- 220b/13

[=3]

yüz- Kol, bacak, yüzgeç vb. organların özel hareketleriyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek.

y.-diler 211b/08

[=1]

yüzer Yüz sayısının üleştirme sayı sıfatı.

y. 250b/02, 298b/06, 384b/07

[=3]

yüzlü Yüzü herhangi bir nitelikte olan.

y. 211a/12, 211b/01, 326a/06, 328a/12

[=4]

Z

żabcı Bir bölgenin yöneticisi; müdür.

ż.+sı 303b/01, 307a/13, 307b/09

ż.+sı gibi 339b/08

ż.+sına 307a/11

[=5]

żābıṭ Ar. Eskiden orduda rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan subay.

ż.+ı ol- 303b/08, 307a/06

ż.+ına 306a/12

[=3]

żābiṭān Ar.+Far. Subaylar.

ż. 356b/13

[=1]

żabṭ Ar. Tutma, kuvvetle tutma; bir yeri silah zoruyla ele geçirme.

ż. et- 227a/01, 227b/06

ż. eyle- 227a/11, 227a/14, 322a/10, 330a/10

ż.+ı 276a/09, 293a/10

ż.+ına 307a/02, 307a/13

ż. it- 231a/12, 246b/02, 303a/06

ż. u rabṭ et- 229a/05

ż. u rabṭ eyle- 210a/02, 233a/10

[=16]

zād Ar. Azık, yiyecek, rızık.

z. u zaḫīr 245a/05

z. u zaḫīre 233a/13, 233b/08, 233b/13, 234a/14, 235a/13, 238a/10, 239b/12, 241b/03, 255b/13, 282a/12, 322b/13

z. u zaḫīre birle 322a/13

[=13]

ẓafer Ar. Savaşta kazanılan galibiyet, utku, nusret.

ẓ. 346b/06

[=1]

ẓāhir Ar. Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan şey.

ẓ.+de 262a/03

ẓ.+den 282b/07

ẓ.+in (ẓahrin) 242b/08, 344a/13

ẓ.+iñ (mu'īn u ẓāhir) 388a/02

ẓ.+lerinden 296a/08

ẓ. ol- 224b/08, 272b/09, 291b/11, 304b/03, 336a/15, 356b/11, 392b/01

[=13]

zaḫīr Bk. **zaḫīre**

z. (zād u zaḫīr) 245a/05

[=1]

zaḫīre Ar. Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan hububat, erzak. Krş. **zaḫīr**

z. 234b/08

z. (zād u zaḫīre) 233a/13, 233b/08, 233b/13, 234a/14, 235a/13, 238a/10, 239b/12, 241b/04, 255b/13, 282a/12, 322b/13

z. birle (zād u zaḫīre) 322a/13

z.+m 375b/12

[=14]

ẓāhiren Ar. Görünüşte, görünüşe göre.

ẓ. 242a/10

[=1]

zaḫm Far. Yara.

z.-ı şedīd 208b/15, 327b/01

z.-ı şedīd ile 210a/03

z.+ini 360b/02

[=4]

zaḫm-dār Far. Yaralı, mecruh.

z. 360b/03

[=1]

zaḫmet Ar. Sıkıntı, eziyet; güçlük, zorluk.

z. 294a/06

z.+dür 366b/10

z.+inden P198a/06

z.+ler 204b/08, 337a/02

[=5]

ża'īf Ar. Güçsüz kuvvetsiz.

ż. 222b/12, 381a/02

ż. (‘abd-i ża‘īf) 226b/05, 238b/03, 254a/15, 350a/05, 381a/03
[=7]

Zaklise İyon Denizi’nde bulunan, Yunanistan’a bağlı bir ada.
Z. 352b/01
[=1]

ẓālim Ar. Zulüm ve haksızlık yapan.
ẓ. 219a/14
[=1]

za‘m Ar. Zan, batıl zan, boş inanç.
z.-ı fāsıḳ 225a/02, 225a/10, 336b/08, 337a/06, 358b/11, 369b/12
z. it- 271b/12
[=7]

zamān Ar. Olmuş ve olacak hadiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.
z. 203a/03, 204b/04, 205a/01, 205a/02, 205a/12, 207a/12, 208a/03, 209a/02, 209a/05, 211a/04, 211a/11, 212a/13, 214a/01, 214b/13, 216a/13, 220a/05, 220a/12, 220a/15, 224a/06, 226a/14, 227b/15, 228b/02, 228b/07, 228b/14, 229a/02, 229b/06, 230b/07, 232b/08, 236a/15, 237a/13, 238a/09, 239b/06, 243b/08, 244b/01, 245a/10, 248a/04, 251a/11, 255b/04, 255b/05, 257b/08, 257b/10, 257b/14, 258b/04, 262b/04, 262b/12, 263a/15, 263b/06, 265a/02, 265a/07, 265a/10, 266a/05, 267b/04, 267b/09, 272b/10, 274a/02, 274b/06, 274b/13, 275a/13, 275b/09, 277a/12, 277a/14, 277b/09, 278a/09, 278b/08, 279a/01, 279a/10, 279b/01, 279b/14, 280a/12, 280b/01, 281a/09, 284b/08, 287a/05, 288a/03, 288a/11, 292b/13, 293b/10, 294b/08, 295a/02, 299a/12, 299b/02, 300a/03, 300a/06, 300b/07, 300b/10, 300b/15, 301b/02, 302a/15, 302b/06, 302b/15, 305a/15, 306a/02, 307b/09, 308b/07, 309a/06, 310b/05, 313a/12, 314b/08, 319b/07, 321a/06, 322b/05, 325a/08, 325a/14, 326b/08, 328b/10, 333a/05, 334b/14, 335b/12, 336a/14, 339b/14, 340a/12, 341a/05, 344a/14, 345b/14, 347b/03, 348a/01, 348a/07, 348b/11, 351a/05, 352a/05, 353b/07, 354a/15, 355b/13, 358a/15, 359a/13, 361a/15, 362b/06, 364a/01, 366a/15, 366b/11, 370a/03, 370b/08, 370b/11, 373b/13, 374b/03, 374b/11, 374b/13, 375a/13, 383b/07, 384a/05, 388a/03, 391b/02, P198a/16
z. (amān u zamān) 243b/06, 293b/04

z. (amān u zamān vir-) 297b/01
z.+a 279a/08, 290b/03
z.+a ḳadar 347a/05
z.+da 203a/15, 378b/11
z.+dan 231a/01
z.+dan-şoñra 223b/09
z.+dan berü 202b/04, 255b/10, 275a/07, 277b/13
z.+dan ṣoñra 263b/03, 333b/12
z.-ı sa'ādet 333a/12
z.+ına 325b/04
z.+ından 382a/10, 388a/06
z. içre 220b/12
z. idi-ki 222a/14
z.-ki 239b/10, 255a/05, 271b/04, 273a/15, 289b/14, 290a/02, 320a/14, 321a/10, 329a/08, 331b/14, 334b/04, 340a/07, 365a/10, 390b/10
z.+lardur 321a/15
z.+ları 363b/02
[=181]

żamīr Ar. İç, derun.
ż. 276a/11
[=1]

ẓann Ar. Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm.
ẓ. it- 212a/03
[=1]

zansa İtal. Karakter.
z.+muzda 328b/15
[=1]

zār Far. Ağlayan, inleyen.
z.+dan (āh u zār) 277b/08
z.+ların (āh u zār) 274a/06
z. zor 325b/01, 378b/01
[=4]

żarar Ar. Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan.
ż. 225b/11, 287a/15, 304a/12
ż. ol- 287a/14, 305b/10
ż. u fāyide 287a/03, 347a/12
ż.+um 232b/06, 234a/10, 235b/14
[=10]

zārī Far. Ağlama, inleme.
z. zārī 333b/01
[=1]

ẓarīf Ar. Davranışları, durumu insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve edası hoş olan.
ẓ. 281b/09
ẓ. (ḥalīm u ẓarīf) 356b/15
[=2]

zavīye Ar. Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerinde genellikle yerleşim merkezleri dışındaki yollar üzerinde, derbentlerde kurulan ve dinî-tasavvufi inanç ve fikirleri yaymak, yedirip içirmek gibi işleri üstlenen dinî ve sosyal kurum.
z.-yi Resūlu'llāh 371b/05
[=1]

żāyi' Ar. Ziyan olmuş, boşa gitmiş.
ż. eyle- 221a/13, 324a/05
ż. ol- 204b/07
[=3]

zāyil Ar. Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan.
z. eyle- 352a/01
z. ol- 203a/03
[=2]

zāyir Ar. Ziyaret eden kimse, ziyaretçi.
z. P198a/15
[=1]

zeber Far. Üst.
z. (zīr u zeber) 209a/11
[=1]

zebūnluḳ Zebun olma durumu.
z.+dan 355a/12
[=1]

ẕelīl Ar. Aşağılanan, hor görülen kimse, hakir.
ẕ. it- 340b/15
[=1]

zemīn Far. Yer, mahal.
z. (ḫalīfe-yi rūy-ı zemīn ol-) 357b/08
z. (pādişāh-ı rūy-ı zemīn) 214a/15, 289b/15
z.+de 202a/02
z.+e 202b/03, 232a/07, 257b/12
[=7]

zencīr Far. Birbirine geçmiş madeni halkalardan meydana gelen bağ.
z. 238a/11
z.+leri 246b/05
z. u kemer-bend 341a/05
[=3]

zencīrlü Zincirle bağlanmış.
z. 297b/11
[=1]

zengīn Far. Malı ve parası çok olan, varlıklı; verimli.
z. 218a/12, 225a/03, 266b/07, 313a/06, 324b/01, 330a/14
[=6]

zerk Ar. Vücuda bir şeyi batırmak.
z. eyle- 209a/09
[=1]

zerre Ar. Çok küçük parçacık.
z. deñlü 242b/04
z. ḳadar 243a/02
[=2]

zevāl Ar. Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma.
z. 208b/12
z.+i 274a/13
[=2]

ẕevi'l-ḳadr Ar. "Kıymet sahipleri" anlamında söz.
ẕ. 292b/03
[=1]

ẕevḳ Ar. Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu; hoşa giden veya eğlendiren şey.
ẕ.+ı 201a/12
ẕ.+ında 254b/11
ẕ.+lerinde 248a/11, 286b/10, 298b/15, 324b/13
ẕ. u ṣafā 220a/11, 335a/11
ẕ. u ṣafā eyle- 311b/13
ẕ. u ṣafā ol- 316b/14, 335b/04
[=11]

ẕevḳlen- Zevk duymak; hoşlanmak.
ẕ.-diler 236a/11

ẕ.-üp 373b/14

ẕ.-ürlerdi 295a/13

[=3]

zeytūn Ar. Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, uzun ömürlü, yaprakları küçük ve gümüş renginde bir ağaç.

z. idi 222a/05

[=1]

zeytyaġı Zeytin tanelerinin sıkılması ile elde edilen bitkisel yağ.

z. 222a/05, 329a/05

[=2]

żıd Ar. Nitelikleri, özellikleri ve durumları birbirine aykırı olan, karşıt.

ż. 287b/03

[=1]

ẓıll Ar. Gölge.

ẓ.-ı hümāyūn 290b/09, 351b/15

[=2]

ẓıllu'llāh Ar. "Allah'ın yeryüzündeki gölgesi" anlamında söz.

ẓ. 252b/14, 254a/15

[=2]

zī-ḳıymet Ar. Kıymetli, değerli.

z. 250a/12, 251b/03, 344b/02, 344b/04, 385b/15

z. (cevāhir-i zī-ḳıymet) 328b/04

[=6]

zift Ar. Katran ve diğer organik maddelerin damıtılmasından elde edilen katı, siyah, parlak madde.

z. 332a/09

z. idi 222a/03

[=2]

ẕikr Ar. Sözünü etme, ismini söyleme, anma; Allah'ın isimlerini söylemek suretiyle yapılan ibadet.

ẕ. et- 202b/12, 223b/06, 251b/13, 280b/15, 356b/03, 366a/02

ẕ. eyle- 201a/01, 202b/07, 234b/11, 236a/14, 245a/13, 284b/05, 297b/14, 307b/07, 308a/04, 388b/15

ẕ. olın- 316a/10, 316a/12, 368a/13, 391a/10

ẕ. olun- 272a/03

ẕ. u beyān eyle- 281a/09

[=22]

ẕil-ḥicce Ar. Arabî ayların, zilkade ile muharrem arasında kalan ve onuncu günü kurban bayramı olan on ikincisi.

ẕ. P199a/12

[=1]

zindān Far. İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer.

z. 307a/09

z. (derbend-i zindān eyle-) 272a/01

z.+a 229a/07, 304b/06, 334a/01

z.+da 230b/04, 302a/06, 332b/13

z.+ında 271b/01

z.+lar 267b/03, 276a/01

z.+lara 306b/06

[=12]

zindegānlık Dirilik, canlılık.

z. 317b/12

[=1]

zīnet Ar. Süs. Krş. **ziynet**

z. vir- 213a/04

[=1]

zīr Far. Alt, alt taraf, aşağı taraf.

z. u zeber 209a/11

[=1]

zīrā Far. Çünkü, şundan dolayı.

z. 204a/06, 204a/13, 205a/04, 214b/06, 218a/06, 218b/06, 220a/01, 222a/08, 223a/05, 227b/10, 229b/10, 233b/04, 234a/08, 235b/01, 235b/04, 238a/04, 238a/05, 243a/11, 243b/03, 244a/04, 246a/15, 249a/02, 249a/07, 257b/09, 258b/09, 265a/08, 265b/06, 268a/06, 273a/06, 274a/15, 274b/04, 275b/13, 276a/09, 287b/03, 287b/12, 288a/09, 289b/03, 290b/08, 292b/09, 292b/11, 293a/08, 293b/05, 293b/12, 293b/15, 294a/03, 294a/07, 294a/10, 296b/14, 300b/02, 307b/08, 313b/13, 323b/03, 343b/11, 346a/09, 350a/01, 350a/09, 350b/02, 355a/12, 358a/09, 358b/09, 360a/13, 365b/11, 366a/08, 369b/01, 371b/01, 375a/05, 375b/04, 376b/09, 378b/08, 379a/14, 381a/02, 383a/04, 392a/09, P198a/13, P199a/08

[=75]

żiyā Ar. Işık.

ż. 214a/09, 343b/10

[=2]

ziyāde Ar. Fazla, çok; lüzumsuz, boş.

z. 204b/12, 210b/12, 211b/09, 212a/12, 222a/06, 225a/15, 230b/14, 234a/06, 235b/13, 236a/03, 240a/11, 242a/12, 243b/08, 244a/15, 245a/02, 245a/06, 252b/01, 254b/09, 254b/13, 257b/02, 259b/02, 263b/07, 266b/05, 268a/11, 274b/13, 275b/11, 276b/15, 283b/13, 288b/14, 293a/01, 293b/09, 295a/12, 299b/13, 300a/14, 308a/12, 308b/13, 310a/10, 310b/07, 321b/13, 325b/09, 328b/06, 334a/06, 336b/09, 339b/11, 342b/01, 346b/14, 347a/07, 351b/12, 356b/10, 362a/01, 379b/13, 382a/10, 383b/01, 383b/10, 383b/12, 388a/06, 388b/01, 388b/04, 391a/01

z.+dür 256a/03

z. eyle- 302a/04, 312b/12, 367b/08

z. idi 261b/11

z. imiş 385a/13

z. it- 301b/02

z. ol- 341b/12, 369b/15

z.+si 230a/02, 327a/14

z.+si-y-ile 205b/15, 207a/04, 218b/09, 228b/15, 297a/05, 315b/13, 321b/13, 350a/13, 392b/04

z.+sin 229b/13, 270a/14, 277a/06, 289a/03

z.+sinüñ 201a/02

[=84]

żiyāfet Ar. Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.

ż.+ler eyle- 254a/10, 341b/03, 360b/10, 389a/15

[=4]

ziyān Far. Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar.

z.+um 232b/06

[=1]

ziyāret Ar. Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.

z. eyle- 312a/03, 312a/07, 321a/01, 344b/14

z. it- 254a/04, 266b/09, 273a/04, 344b/12

[=8]

ziynet Bk **zīnet**

z. 249a/09

z.+in 249b/03

z. it- 230a/08, 249a/06

[=4]

ẓor Far. Sıkıntı çekilerek yapılan, güçlüğü olan, güç yapılan.

ẓ. 236a/13

[=1]

ẓuhūr Ar. Meydana çıkma, baş gösterme, görünme.

ẓ.+a 314b/11

ẓ.+a gel- 205a/05, 226b/02, 241b/08, 276b/08, 367a/14

ẓ. it- 214b/05, 256a/07, 289b/09, 374b/03

[=10]

ẓulm Ar. Adalete aykırı davranma, hak edene hakkını vermeme, haksızlık; eziyet, cevr.

ẓ. gör- 218b/07

ẓ. u te‘addī 218b/13

ẓ. u te‘addī eyle- 368b/09

ẓ. u te‘addī it- 318b/12

ẓ.+ünden 216b/08

[=5]

ẓulmāt Ar. Karanlık.

ẓ. 380a/03

ẓ. (puş u ẓulmāt) 362a/07

ẓ. (ṭufān u ẓulmāt ra‘d u ṣā‘iḳa) 378a/03

ẓ.+ı 359a/12

ẓ.-ı puş 359a/08

ẓ. ki 227b/03

ẓ. u puş 377b/11

[=7]

ẕü’l-celāl Ar. “Celal sahibi” Allah.

ẕ. 272a/01

ẕ.-ı kibriyān 214a/14

ẕ. (Ḫudā-yı ẕü’l-celāl) 327b/03

[=3]

ẕü’l-intiḳām Ar. “İntikam alıcı” anlamında söz.

ẕ. (pādişāh-ı ẕü’l-intiḳām) 376b/10

[=1]

zülf Far. Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

z.+üñe 323a/08

[=1]

zümre Ar. Topluluk, grup, camia, sınıf.

z.-i re'īsān 356a/14

z.+sinden 243a/02, 391b/04

z.+sindendür 200b/14

z.+sine 202b/06

z.-yi münāfıḳān 391b/13

[=6]

BÖLÜM V: SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tezde, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2490 ve 2639 numaralarıyla kayıtlı iki nüshası, Viyana Nationalbibliothekte 1004 numarasıyla kayıtlı bir nüshası ve Paris Bibliotheque Nationalede 514 numarasıyla kayıtlı bir nüshası bulunan *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eserin (vr. 200b-396a) dil özellikleri, tenkitli metni ve açıklamalı dizini hazırlanarak dil ve edebiyat eğitimi açısından çalışılmıştır.

Arapça kökenli bir kelime olan gaza, Müslüman milletlerin, Müslüman olmayan milletlere karşı yapmış oldukları savaşa denmektedir. Gaza kelimesinden türemiş olan gazavat ise Müslüman milletlerin, özellikle de din uğruna Müslüman olmayan milletlerle yürütmüş oldukları savaşlara denmektedir. Tarihte Müslüman ulusların bu şekilde pek çok mücadelesi bulunmaktadır. Gazavâtlar zaman içerisinde edebî tür olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Gazavatname olarak karşımıza çıkan bu müstakil eserler hem tarihî bir olayı anlatması bakımından hem de barındırmış oldukları terminoloji açısından önemlidir.

Çalışmamıza kaynak olarak kullandığımız *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* adlı eser gazavatname türü denildiğinde akla gelecek ilk örneklerden biridir. Bu eserde, Osmanlı Devleti'nde kaptanıderya olarak görev almış ve Akdeniz'in Türk gölü olmasını sağlamış Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatı, katılmış olduğu onlarca savaşla birlikte anlatılmaktadır. Eser, Kanuni Sultan Süleyman'ın emri, Barbaros Hayreddin Paşa'nın anlatımıyla ve o dönemin denizci şairlerinden biri olan Seyyid Murâd tarafından yazılarak bu günlere kadar ulaşmıştır. Eserin müellifi Seyyid Murâd, aynı zamanda Piri Reis'in de yanında görev almış önemli bir kişidir. Bu eser sayesinde bugün hem Barbaros Hayreddin Paşa hakkında etraflıca bilgi edinirken hem de Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyıldaki deniz politikası hakkında birtakım bilgiler öğrenmekteyiz.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde 2639 numarayla kayıtlı bulunan eserin müstensihi kimi kaynaklara göre Hasan b. Ali iken kimi kaynaklara göre ise Hüseyin b. Ali Kastamonî'dir. Paris 514 numaralı nüshanın müstensihi ise Ahmed Sâki olarak görülmektedir. İncelemiş olduğumuz diğer iki nüshada ise müstensihler hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eser mensur biçimde kaleme alınmıştır. Eserin 1b-200a yaprakları Sevde Nur Ceylan Erten tarafından doktora tezi olarak çalışılmaktadır. Eser, kronolojik bir sıra takip etmektedir. 200b yaprağından önceki kısımda Barbaros Hayreddin

Paşa bir rüya görmektedir. 200b yaprağında ise bu rüyadan tekrar Cezayir'e dönmesi gerektiği sonucunu çıkartmaktadır. Bundan sonraki kısımlarda ise yine kronolojik tarih gözetilerek Barbaros Hayreddin Paşa'nın katıldığı savaşlar ve düşmanla mücadeleleri detaylı şekilde anlatılmaktadır.

Eser, Hayreddin Paşa'nın kendi ağzından yazılmış bir otobiyografi niteliği taşıdığı için birinci elden tarihî bilgi sunması açısından da önemlidir. Bu yönüyle Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki deniz gücünü nasıl kurduğunu, Avrupa devletleriyle özellikle de Akdeniz'e kıyısı olan devletlerle giriştiği deniz mücadelesini ve Preveze Deniz Zaferi gibi önemli deniz zaferlerini detaylı bir şekilde aktarmaktadır. Bu yönüyle hem Osmanlı Devleti hem de Akdeniz tarihi açısından büyük öneme sahip bu eser, dönemin siyasî, askerî ve kültürel yapısını anlamak için temel kaynaklardan biri olarak kabul edilmektedir.

Eserin dili hakkında kesin bir yargıya varacak ifadeler kullanmak doğru değildir. Çünkü 16. yüzyılın başlarında kaleme alınmasından ötürü bazı kısımlarda Osmanlı Türkçesinin imla ve dil özelliklerini görebilmek mümkündür. Örneğin yuvarlak ünlülü şekilde okunması gereken kimi eklerin bazı yerlerde, dört nüshada da harekelerinden ötürü ya da "y" harfinin bulunmasından dolayı düz ünlülü şekilde okunduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı, Türk Dil Kurumunun faaliyetlerine destek sunacağı, üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Tarih, Sosyoloji ve Denizcilik gibi bölümlerinde yürütülen akademik çalışmalara örnek teşkil edeceği öngörülmektedir. Ayrıca, Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminde tarihî metinlerin kullanımına katkı sağlaması, Eski Türkiye Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi alanındaki filolojik araştırmalara ışık tutması beklenmektedir. Bu bağlamda, araştırmacıların konuya dair yapacakları yeni çalışmalara katkı sağlayacağı ve millî kimlik ile tarih bilinci kazandırma sürecine olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın yukarıda anlattığımız önemleri dışında Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyıl denizcilik politikaları hakkında bilgi edinmek isteyen araştırmacılar için faydalı olacağı, yabancı kökenli terimler özellikle de denizcilik terimleri hakkında bilgi sunacağı ve önemli bir kaynak işlevi göreceği umulmaktadır. Bu önemli eser yalnızca tarihsel bir belge olmanın ötesinde, değerler eğitimi açısından da zengin içerik barındıran bir kaynak metindir. Bu metnin içerisinde yer alan olaylar ve kişilerin başından geçenler, bireylerin karakter

gelişimine katkı sağlayacak birçok değeri içinde barındırır. Örneğin "vatan sevgisi" kavramının yüceltildiği, vatanı için mücadele etmenin, gazi ve şehit olmanın ne kadar önemli olduğu anlatılmaktadır. Nitekim Barbaros Hayreddin Paşa da Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki topraklarını korumak için nice badirelerin içerisine girmiş ve canı uğruna savaşmaktan geri kalmamıştır. Bu durum okuyanlara, öğrencilere millî kimlik ve aidiyet bilinci kazandırmak açısından önemlidir. Ayrıca Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatı hakkında araştırma yapmak isteyenlerin istifade edebileceği bir eser olacağı ve gelecekte yukarıda belirttiğimiz alanlarda ve *Gazavât-ı Hayreddin Paşa* ile ilgili çalışmalarda güçlü bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akalın, Şükrü Haluk; [vd]. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Akar, A. (2018). *Oğuzların Dili: Eski Anadolu Türkçesine Giriş*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aksan, D. (2009). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yayın Evi.

Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Alkan, C. (1983). *Eğitim Felsefesi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Asiltürk, B. (2011). *Yazılı Anlatım Metin İnceleme ve Oluşturma*. İstanbul: İkaros Yayınları.

Ayverdi, İ. (2009). *Kubbealtı Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Babacan, M. (2021). *Üniversiteler İçin Türk Dili Kompozisyon Bilgileri*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

Banguoğlu, T. (2019). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____ Barbaros Hayreddin Paşa, *Büyük Ansiklopedi* içinde (Cilt. 2, s. 638-639). İstanbul: Nesa Yayınları.

Bostan, İ. (2006). *Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Bostan, İ. (2017). *Osmanlı Akdenizi*. İstanbul: Küre Yayınları.

Bulak, Ş. (2017). *Karşılaştırmalı Tarihî Türk Yazı Dilleri Grameri*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi I-II*. Ankara: Altınordu Yayınları.

Cafoğlu, Z. (2010). *Eğitim Bilimine Giriş Temel Kavramlar*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Carım, F. (1962). *Cezayir'de Türkler: Oruç Reis, Barbaros Hayreddin Paşa, Hasan Ağa, Veli Dede, Barbaros Hasan Paşa, Aydın Reis, Salih Paşa, Uluc Ali Paşa*. İstanbul: Sanat Basımevi.

Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish.* Oxford: Oxford University Press.

Çalışkan, A. M. (1996). *İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca ve Portekizce'de Arapça Farsça ve Türkçe asıllı kelimeler (tam olmayan altı liste)*. İstanbul: Yenda.

Çankaya, B., Barlas, N. (2006). *İtalyanca modern sözlük = Turco - Italiano moderno dizionario : İtalyanca - Türkçe Türkçe - İtalyanca.* İstanbul: Fono Yayınları.

Çelik, M. (2013). Edebiyat ve Eğitim İlişkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Çetişli, İ. (2008). *Edebiyat Sanatı ve Bilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Demirel, Ö. (1993). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler, Yöntemler, Teknikler*. Ankara: Usem Yayınları

Devellioğlu, F. (1998). *Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dilçin, C. (2013a). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dökmeci V. (2020). *Akdeniz'de Devletler ve Korsanlar*. İstanbul: Babil Kitap.

Düzdağ, E. (2014). *Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hâtıraları*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Ercilasun, A. B. (2008). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Erdem, M. D., Yavuz, S., Gürlek, M., Dost, A. (2013). *Eski Anadolu Türkçesi Bibliyografyası*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.

Eren, H. (2020). *Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ergin, M. (2002). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.

Erkan, M. (1996). Gazavâtname, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (Cilt. 13, s. 439-440). İstanbul: TDV Yayınları. https://islamansiklopedisi.org.tr/gazavatname adresinden alındı.

Erol, H. A. (2018). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gabain, A. V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri* (çev. M. Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gallotta, A. (1970). Gazavât-ı Hayreddin Paşa. (çev. S. Akdemir). TTK-Belleten s. 473-500.

Gallotta, A. (1983). Seyyid Murâd'ın "Gazavât-ı Hayreddin Paşa" Adlı Eseri. (çev. M. H. Şakiroğlu). *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*. IV-10, 127-163.

Gallotta, A. (1996). Gazavât-ı Hayreddin Paşa. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde. (Cilt. 13, s. 437-438). İstanbul: TDV Yayınları. https://islamansiklopedisi.org.tr/gazavat-i-hayreddin-pasa adresinden alındı.

Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gündoğdu, A., Şahin H. G., & Altun, D. (2019). *Barbaros Hayreddin Paşa Gazavâtnâmesi ve Zeyli*. Ankara: Panama Yayıncılık.

Güneş, F. (2013). Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi, *Anadili Eğitim Dergisi*. c. 1, s. 12.

Gürkan, E. S. (2012). Batı Akdeniz'de Osmanlı Korsanlığı ve Gaza Meselesi. Kebikeç, 33. s. 173-204.

Gürkan, E. S. (2018). *Sultanın Korsanları: Osmanlı Akdenizi'nde Gaza, Yağma ve Esaret, 1500-1700*. İstanbul: Kronik Kitap.

Güven, A. Z. (2014). *Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı*. Konya: Palet Yayınları.

Güzel, A. (2006). *Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem Teknik ve Örnek Uygulamalar*. Milli Eğitim Dergisi, C. 34 S. 169, s. 1-25.

Güzel, A., Torun, A. (2021). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

İz, F. (1972). Barbaros Hayreddin Paşa Gazavatnamesi Üzerinde Yeni Bir Araştırma. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten,* 20, s. 81-92.

Kabaklı, A. (1985a). *Türk Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.

Kabaklı, A. (1985b). *Türk Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.

Kahane, H., Tietze, A. (1988). *The Lingua Franca In The Levant Turkish Nautical Terms Of Italian And Greek Origin*. İstanbul: ABC Kitabevi Yayın ve Dağıtım.

Kanar, M. (2000). Farsça-Türkçe Sözlük. İstanbul: Deniz Kitabevi Yayınları.

Kanar, M. (2009). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.

Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kavcar, C. (1994). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Korkmaz, Z. (2003). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2019a). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2019b). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.

Köktekin, K. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi*. Erzurum: Fenomen Yayınları.

Kut, İ., Kut, G. (1991). *Büyük İspanyolca - Türkçe sözlük = Gran diccionario Espanol – Turco*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Levend, A. S. (2000). *Gazavâtnâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavâtnâmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Levend, A. S. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Özcan, A. (1995). Türklerde Gazâ Geleneği. Kemal Yurdakul Aren, İ. Aydın Yüksel ve Özcan Ergiydiren (Ed.), *Ekrem Hakkı Ayverdi Hatıra Kitabı*, (s. 362-368). İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları.

Özcan, A. (2020). Murâdî, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (Cilt. 31, s.193-194). İstanbul: TDV Yayınları. https://islamansiklopedisi.org.tr/muradi adresinden alındı.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1).

Özkan, M. (2009). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Özkan, Ö. (2007). *Gazavat-name-i Midilli*. Ankara: Alp Yayınevi.

Öztuna, Y. (2021). *Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıraları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Öztürk, E. (2017). *Eski Anadolu Türkçesi El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Redhouse, S. J. W. (1992). *A Turkish And English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Reşit, E. (1937), *Hayreddin Barbaros*. İstanbul: Deniz Matbaası.

Seyyid M. (tarih yok). IL Gazavat-i Hayreddin Pasa di Seyyid Murad. (haz.) Galotta, A. Napoli : Centro di Studi Magrebini.

Steingass, F. (2005). *Comprehensive Persian-English Dictionary*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Şahin, H. (2018). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Şahin, H. G. (2018). İspanyol ve Osmanlı Kroniklerinde Barbaros Hayreddin Paşa (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şen, M. (2019). *Türk Dilinin Dünü ve Bugünü El Kitabı*. İstanbul: Post Yayın Dağıtım.

Şimşirgil, A. (2006). *Barbaros Hayreddin Paşa: Kaptan Paşa'nın Seyir Defteri Seyyid Muradi Reis'in Kaleminden*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.

Tekin, T., Ölmez, M. (2014). *Türk Dilleri -Giriş-*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.

Taşdelen, V. (2018). *Edebiyat Dili*. Ankara: Hece Yayınları.

Timurtaş, F. K. (1976). Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri. *Türkiyat Mecmuası*, 18, s. 331-368.

Timurtaş, F. K. (2012). *Eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Turan, Ş. (1992). Barbaros Hayreddin Paşa, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde (Cilt. 5, s. 65-67). İstanbul: TDV Yayınları. https://islamansiklopedisi.org.tr/barbaros-hayreddin-pasa adresinden alındı.

Yelten, M. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.

Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), s. 7-17.

Yıldız, M. (1993). Gazavât-ı Hayreddin Paşa (MS 2639 Universitätsbibliothek Istanbul). Aachen: Verlag Shaker.

Yılmaz, O. (2017). Sözcük Grupları. Osman Gündüz, Osman Mert (Ed.) *Türk Dili 1 El Kitabı*, (s. 189-197). Ankara: Grafiker Yayınları.

Yurdaydın, H. G. (1963). Muradî ve Eserleri. Belleten, Cilt. 27, s. 453-466.

EKLER

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde bulunan 2639 numaralı nüsha (Metinde İ$_1$ olarak belirtilmektedir).

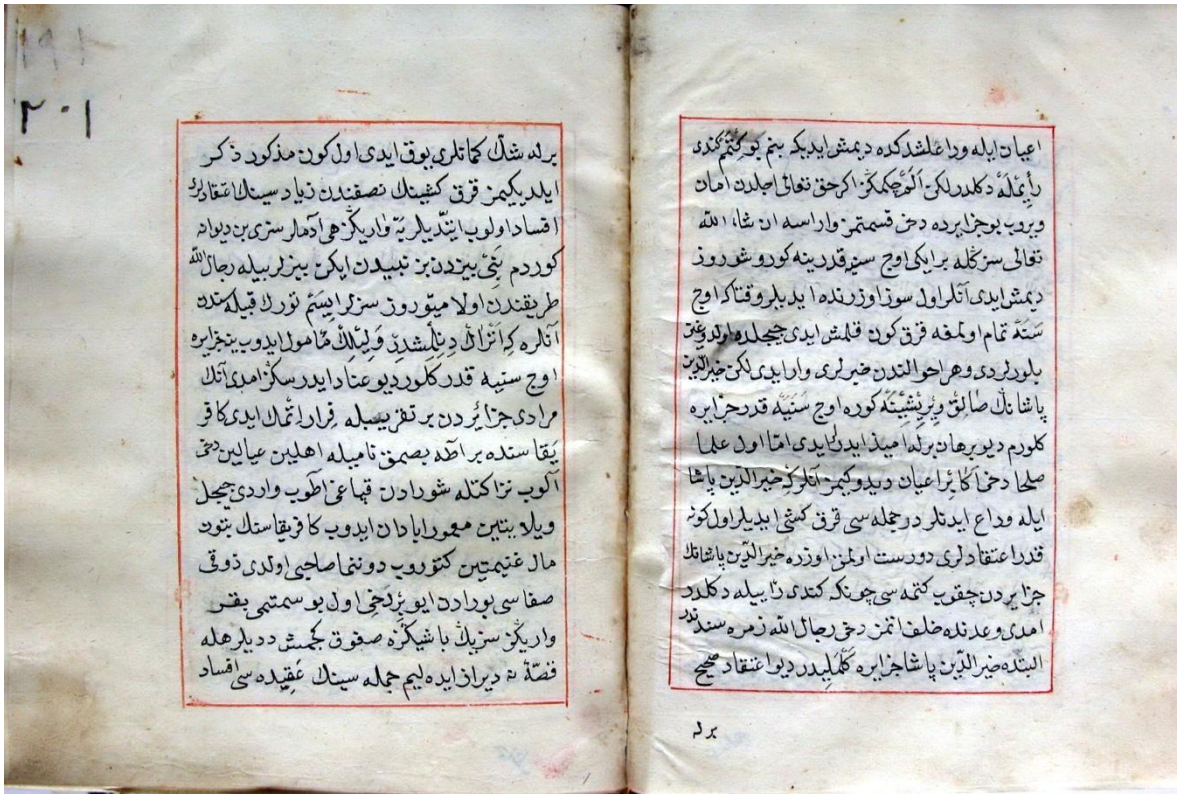

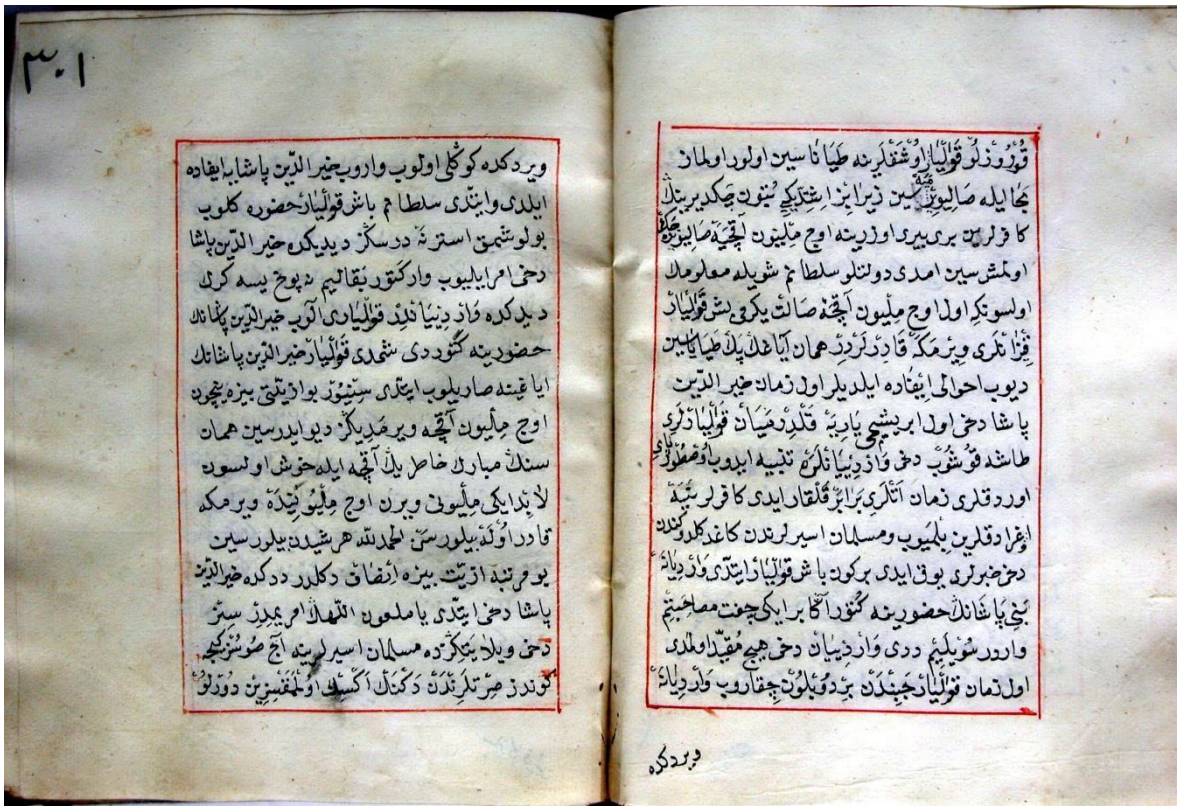

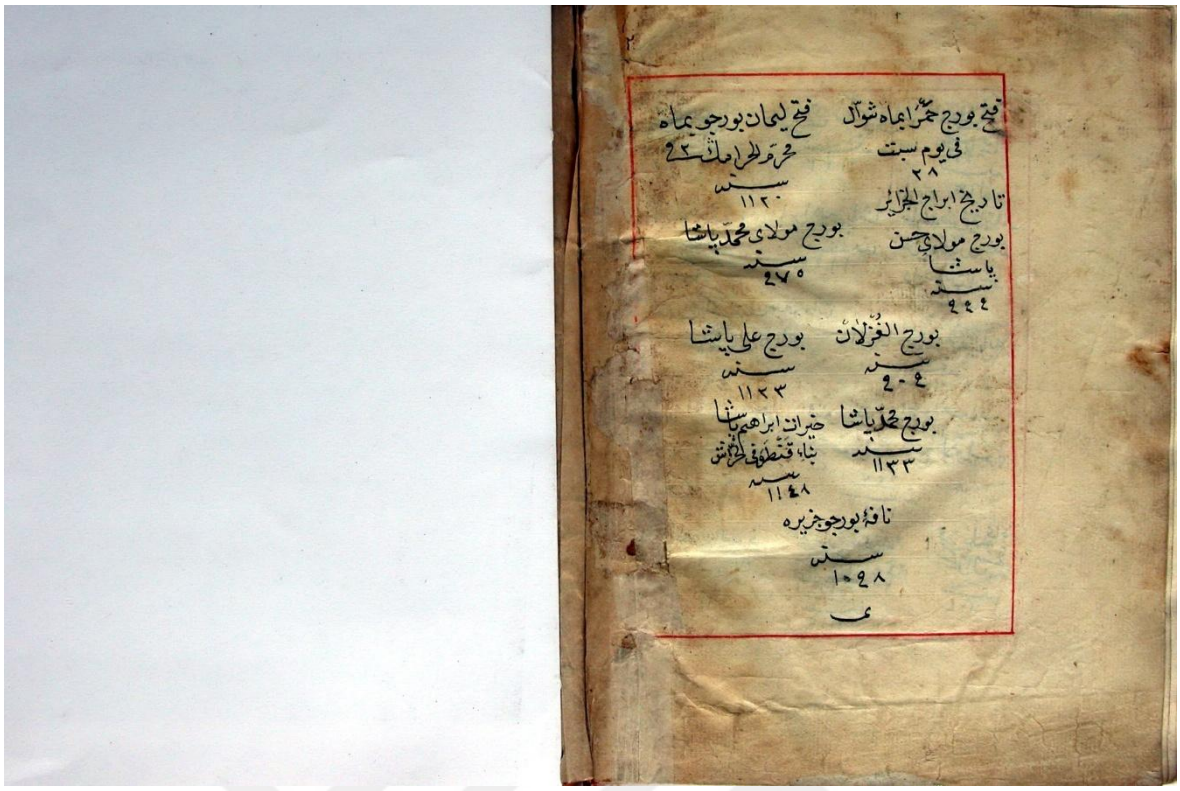

فتح بورج محمد ایماه شوال فی یوم سبت ۲۸ سنه ۱۱۲۰

فتح لیمان بورجو یماه محرم الحرام ۲ سنه ۱۱۲۰

تاریخ براج الجزایر

بورج مولای حسن پاشا سنه ۹۴۴

بورج مولای محمد پاشا سنه ۹۷۵

بورج الغزلان سنه ۹۰۴

بورج علی پاشا سنه ۱۱۲۳

بورج محمد پاشا سنه ۱۱۳۳

خیرات ابراهیم پاشا بنا قسطلونی الحاشی سنه ۱۱۴۸

نافه بورجو جزیره سنه ۱۰۴۸

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde bulunan 2490 numaralı nüsha (Metinde İ2 olarak belirtilmektedir).

اولدیلر

Viyana Nationalbibliothekte (Avusturya Millî Kütüphanesi) bulunan 1004 numaralı nüsha (Metinde V olarak belirtilmektedir).

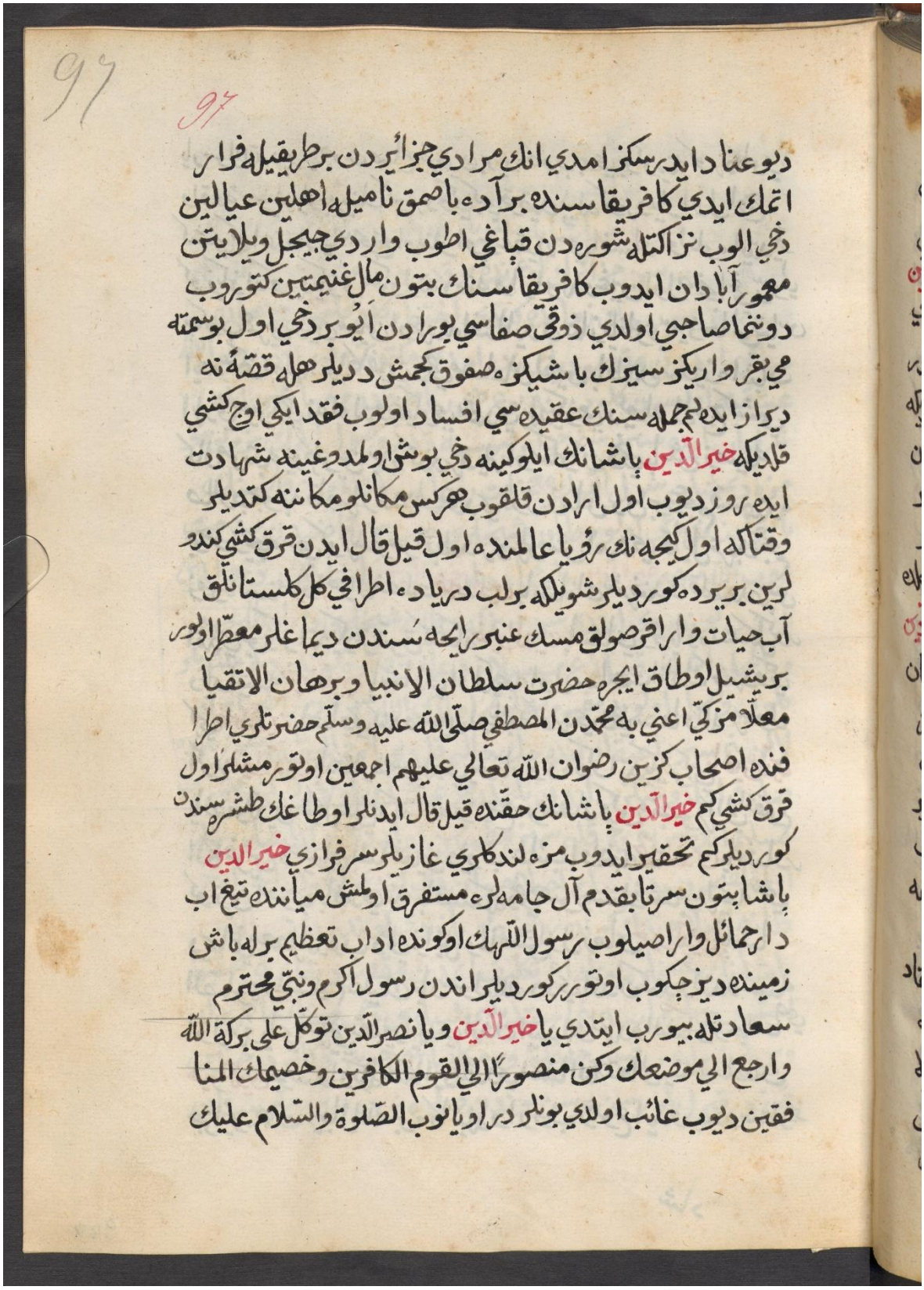

يا بود كيز حاليد ركيم بلور سنكده باشنه نه حال كلور ديو بر مقدار ده قبليارلردن
بكا سويليوب سكوت اولدي شمدي قبليارلر وارديبان محمود رئيسك جواب
لرين هب دكلر لرايدي بري برلرينه باقوب ايا وارديبان كرچكدن بارباروشو
دن جاني ياندوغندنمي سويلر يوخسه بزم اغزيمزي محي ارار ديلر امّا
قبليارلر وارديبان محمود رئيس ايله غايت مزاج الشدر مشلر ايدي شمدي
قبليارلر قلقوب وارديبانك يانه كلديلر ايتديلر سنيور محمود رئيس
بوكون غايت تحوّركز وارخير اوله ديلر اول زمان محمود رئيس ايتدي
نه اولاجق بارباروشو ايله غوغام هب سيزك ايجوندر ايتدم بو قبليارلر
نازنعيمله پرورده اولمش ايومانجالره الشمش ادملر دربونلر باصاقه يسير لري
كبي بقاله ايله مرجمك ايله اولمزلر بونلره هيچ اولمزسه هفته ده ايكي كره آت
طاوق بالوق تعيين ايله يسونلر ايجسونلر بر حال يول اولنجه يوق اكر اوبر
يسير لرنه يرلرسه انلرده انى يسونلر درسك ايكي مليون اقچه لرين الده
قاب صاليوير نيجونكه فانطازيه الوب اولورلرسه سكا ضرار اولمسون
ددم سوزم دكلمدي بنده فانطازيه الوب اكر قچرلرسه بيله مقيّد اولميم ددم
همان بندن يكا حواخوش باشكزيك تدارکين كورمكز بارباروشو سيزدن
بيك مليون اقچه السه چقروب بكا براقچه ويرمز امّا الله سيزه يول
ويروب سلامته كيدرسكز لابد بزه شو آدم ايلوك انديديو اومار مكه
اونوتمازسكز ددي اول زمان قبليارلر بري برينه ايتديلر كورديكزمي
ايشيمزراصدر وارديبانده بزدن يكا اولدي ديو يكرمي يش قبليار يك
هر بريسي وارديبانه بردور لوار مغان ويردي شويلكه كمال مرتبه
وارديبانه تصديق ايلديلر اندن ايتديلر بزسنك بويله معقول ادم
اولدوغك بلمزك ازقدري سني بوكونده يارنده مراديمز كامل ايلمك ايدي
چونكه سن بزه بوايلوكي ايلدوك ايشيمزراص كلوب بلديمزه وارد قده

سكا ايده

انا لله وانا اليه راجعون مرقدي منور لري بشكفته شده درحال
حياتنده اولان قپودان پاشالرك پيريدر زيرا ابتدا آل عثمان دولتنك
قپودان پاشا اولان اولدرودولت عثمانيه نك دريا اومورينه
دخي ترسنخانهٔ عاميره يه نظام ويرن اول ايدي شمدي حالا قپودان
پاشالر خلعت كيدكلرنده مرحوم خيرالدين پاشانك مدفون اولدوغي
مقامده التباس ايدوب دعاشنا ايدرلر دخي طعاملر جكيلوب فقرفقرا
اكل ايدرلر روح شريفلري شاد اولهكرّ اتيله كشف كرامتلري ظاهر
اولمش بر ولي الله غازي مجاهد كمسه ايدي رحمة الله عليه امدي
تواريخ آل عثمانده اشبو خيرالدين پاشا رحمة الله عليه برجلد كتابدر
امّا دكمه يرده بولنمازبك زياده سيله ملوك عندنده مقبول ومر
غوب اولمق اوزره قصّهٔ لطايفدندر پس امدي شويله معلوم
اولسونكه اول رئيس المجاهدين قاتل الكفرة والمشركين اعني
اول غازيلر سرفرازي اولان خيرالدين پاشانك تا سلطان سليم
عصرندن اوغلو سلطان سليمان خان عليه الرحمة والغفران
حضرتلرينه كلنجه دكن سركزشت حكايتلرين على قدر الامكان
قادر اولدقجه نقل بيان اولنمشدر اومينه دركه اشبو تحفه
مزي قرأت واستماع ايدن اخوان باصفا بوحقير پرتقصيرك
روحنى برفاتحهٔ شريف ايله ياد ايلينك آيكى جهان ايجره
آخري وعاقبتي خير اولسون واخر نفسده ايمان كامل برله ختم اولنه
قولله دن اولسون معذور اوله شكسسته وبسته قد فرغ
الكتاب بعون الله الملك الوهاب تمت

Paris Bibliotheque Nationalede (Fransa Millî Kütüphanesi) bulunan 514 numaralı nüsha (Metinde P olarak belirtilmektedir).

